

לשם שבו ואחלמה
חלק הביאורים
ביאור לדרוש עגולים ויושר אשר בעין היים להאריז"ל (א ע"א)

¹יא ע"א} בענין תכלית הכוונה של בריאת העולמות, נבאר עתה ב' חקירות שנתעסקו בהם המקובלים. החקירה הראשונה הוא מה שחקרו חכמים ראשונים ואחרונים לדעת סיבת בריאת העולמות לאיזה סיבה היתה, ונמנו וגמרו וגזרו אומר כי סיבת הדבר היה, לפי שהנה הוא יתברך מוכרח שיהיה שלם בכל פעולותיו וכוחותיו ובכל שמותיו של גדולה ומעלה וכבוד, ואם לא היה מוציא פעולותיו וכוחותיו לידי פועל ומעשה לא היה כביכול נקרא שלם, לא בפעולותיו ולא בשמותיו וכינויו. כי הנה השם הגדול שהוא בן ד' אותיות הוי"ה נקרא כן על הוראת הווייתו הנצחית וקיומו לעד היה הוה ויהיה², טרם הבריאה ובזמן קיום הבריאה ואחרי התהפכו אל מה שהיה³, ואם לא נבראו העולמות וכל אשר בהם לא יוכל ליראות אמיתת הוראת הווייתו יתברך הנצחית בעבר והוה ועתיד, ולא יהיה נקרא בשם הוי"ה כנ"ל. וכן שם אדנו"ת נקרא כן על הוראת אדנות היות לו עבדים והוא אדון עליהם, ואם לא היה לו נבראים לא יוכל ליקרא בשם אדון, ועד"ז בשאר שמות כולם.

*גלוטות הלש"ו – בשלמא היה הוה רמוז בלוחיות הוי"ה, אבל היכן רמזו"א יהיה ותלכו (דברי שלום ואמת ליעקב) דרמו לעתיד לבא שיהיה ז"ן במלויגת או"א שהם י"ה כך יקראו ז"ו"א"כ הרי רמוז היה הוה ויהיה ע"ש (ולפמ"ש הגר"א על ספד"ל כ ע"ב שעיקר שם הוי"ה הוא יהיה ע"ש אין כאן קושית) אמנם העיקר בזה כמש"כ הגר"א בפי' ס"י פ"א מ"א אופן ג' ע"ד, ובכ"מ כי לוחיות הוה והיה ויהיה הם לוחיות ג' היות והם הג' היות דמ"ך ק"ך ימלוך ודהיינו ג' הווי"ת שצמ"ס שהם השורש לכל הגילויים – עי' בבהגר"א על ספד"ל ד ע"ד בהגה"ה] שהוא סוד שם י"ב ועי' בבהגר"א על ספד"ל ב ע"א ד"ה הספירות].

וכן בענין הכינויים כגון רחום וחנן ארך אפים, לא יקרא על שמם זולת בהיות נבראים בעולם שיקראו לו ארך אפים וכיוצא בזה בשאר הכינויים כולם. אמנם בהיות העולמות נבראים, אז יצאו פעולותיו וכוחותיו יתברך לידי פועל ויהיה נקרא שלם בכל מיני פעולותיו וכוחותיו, וגם יהיה שלם בכל השמות וכינויים בלתי שום חסרון כלל ח"ו. וענין טעם זה נתבאר היטב בס"ה פ' פנחס (דף רנז ע"ב) וז"ל, פקודא תליסר וכו' דא ק"ש ואית למנדע דאיהו אקרי חכם בכל מיני חכמות ומבין בכל מיני תבונות וכו' אלא קודם דברא עלמא אתקרי בכל אילין דרגין ע"ש בריין דהוה עתידין להבראות דאי לאו הויין בריין בעלמא אמאי אתקרי רחום דיין אלא ע"ש בריין דעתידין וכו', ובפ' בא (דף מב ע"ב) וז"ל, דאי לא אתפשט נהוריה על כל בריין איך ישתמודעון ליה ואיך יתקיים מלא כל הארץ כבודו⁴.

[א] אמר הרב ז"ל בענין תכלית הכוונה של בריאת העולמות, נבאר עתה ב' חקירות שנתעסקו בהם המקובלים. החקירה הראשונה מה שחקרו חכמים ראשונים ואחרונים לדעת סיבת בריאת העולמות לאיזה סיבה היתה, ונמנו וגמרו וגזרו אומר כי סיבת הדבר היה, לפי שהנה הוא יתברך מוכרח שיהיה שלם בכל פעולותיו וכוחותיו ובכל שמותיו של גדולה ומעלה וכבוד, ואם לא היה מוציא פעולותיו וכוחותיו לידי פועל ומעשה לא היה כביכול נקרא שלם, לא בפעולותיו ולא בשמותיו וכינויו. כי הנה השם הגדול שהוא בן ד' אותיות הוי"ה נקרא כן על הוראת הווייתו הנצחית וקיומו לעד היה הוה ויהיה, טרם הבריאה ואחרי התהפכו אל מה שהיה, ואם לא נבראו העולמות וכל אשר בהם לא יוכל ליראות אמיתת הוראת הווייתו יתברך הנצחית בעבר והוה ועתיד, ולא יהיה נקרא בשם הוי"ה כנ"ל. וכן שם אדנו"ת נקרא כן אל הוראת אדנות היות לו עבדים והוא אדון עליהם, ואם לא היה לו נבראים לא יוכל ליקרא בשם אדון, ועד"ז בשאר שמות כולם.

וכן בענין הכינויים כגון רחום וחנן ארך אפים, לא יקרא על שמם זולת בהיות נבראים

בעולם שיקראו לו ארך אפים וכיוצא בזה בשאר הכינויים כולם. אמנם בהיות העולמות נבראים, אז יצאו פעולותיו וכוחותיו יתברך לידי פועל ויהיה נקרא שלם בכל מיני פעולותיו וכחותיו, וגם יהיה שלם בכל השמות וכינויים בלתי שום חסרון כלל ח"ו. וענין טעם זה נתבאר היטב בס"ה פ' פנחס (דף רנו ע"ב) וז"ל, פקודא תליסר וכו' דא ק"ש ואית למנדע דאיהו אקרו חכם בכל מיני חכמות ומבין בכל מיני תבונות וכו' אלא קודם דברא עלמא אתקרי בכל אילין דרגין ע"ש בריין דהו עתידין להבראות דאי לאו הויין בריין בעלמא אמאי אתקרי רחום דיין אלא ע"ש בריין דעתידין וכו', ובפ' בא (דף מב ע"ב) וז"ל, דאי לא אתפשט נהוריה על כל בריין איך ישתמודין ליה ואיך יתקיים מלא כל הארץ כבודו. ע"כ להרב זללה"ה בענין החקירה הראשונה.

ואם שדבריו ז"ל הם כולם אמת לאמתתן והאמת עד לעצמו, עכ"ז הם צריכים המתקה וביאור איך ישתו הדברים הללו עם כל מה שהסכימו גדולי החכמים חקרי לב שהקב"ה אינו צריך להבריאה מאומה, וכל הבריאה כולה אינו מוסיף בעצמותו שום שלמות כלל, כי הוא שלם מעצמו בתכלית השלימות ומשולל ממנו לומר עליו שהוא נצרך לזולתו להתגלות שלימותו על ידם. ומה גם כי עצמותו האמתית ית"ש אין לו השתוות עם זולתו, והוא לעולם בעצמותו בלי שנוי, ור"ל כי גם כל הבריאה אחר שברא אותה ויצר אותה ועשה אותה ליש נמור ולמציאות אמת, וכמו שיסדו (קידוש החודש) פועל אמת שפעולתו אמת, עם כל זה הנה הוא אינו חוצץ לפניו כלל, ובהיות הכל הוא בכל בעצמותו האמתית בלי שינוי כמו קודם הבריאה, וכמו שהעמיקו בזה רב סעדיה גאון והרמב"ם ז"ל במורה בכמה מקומות. ועכ"פ הוא כי משולל ממנו לומר עליו ית"ש שמקבל תועלת מברואיו, כי אין להם השתוות עמו כלל, והעיקר הוא כי משולל ממנו לומר עליו ח"ו שהוא נצרך לאיזה תועלת ושלימות.

ומ"ש (משלי מז ד) כל פעל ה' למענהו, וכן מה שיסדו (ברכת אירוסיין) שהכל א' ע"ב} ברא לכבודו, הנה אין הכוונה שהוא לתועלתו ולטובתו ח"ו, אלא עומק הכוונה הוא כדי שיתגלה אורו וכבודו להראויים לזה. כי הנה גילוי אורו וגילוי כבודו ית"ש, הנה הוא עצמו, הנה הוא העונג והנועם והזיו והוזהר לכל הראויים להדבק בו ולהתייחד עמו, והוא עצמו עיקר כל הנועם והזיו והעונג דכל חיי עוה"ב, וכמ"ש (ברכות יז ע"א) העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה וכו' אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם, [הם האורות דהתורה והמצוה שסגלו בהיותם בעוה"ז, ונעשה להם מזה אור כתרים על ראשיהם לכל אחד לפי מעשיו]¹, וז"ש ועטרותיהם כו', ר"ל העטרה שהבין כל א' לעצמו, ונהנים מזיו השכינה שנאמר ויחזו את [הואלהים ויאכלו וישתו]. והרי לנו כי אור השכינה עצמו לכל הזוכים להסתכל בו, הוא עצמו הזיו והנועם דכל חיי עולם הבא. וזה הוא שאמר כל פעל ה' למענהו, ר"ל למען אורו שיתגלה להראויים לזה. וכן תרגם יונתן שם על מלת למענהו, לאילין דמשתמעין ליה. וכן הוא מה שיסדו שהכל ברא לכבודו, שיתגלה כבודו, כי גילוי אור כבודו יתברך אשר יתגלה להראויים אליו הוא עצמו הזיו והנועם שאין למעלה מזה כנוז.

והרי נמצא כי מה שכתוב כל פעל ה' למענהו, וכן מה שיסדו שהכל ברא לכבודו, אין הכוונה שהוא לתועלתו ולטובתו ח"ו, אלא לטובת הצדיקים וכמו שתרגם יונתן וכנוז. ועכ"פ הוא כי הנה הוא ית"ש אין צריך לזולתו מאומה, ומשולל ממנו לומר עליו שהבריאה מוסיף בו שבת ושלימות, וכ"ז הרי הוא לא כדברי הרב בדבריו הנ"ל שאמר כי כל הוראות שמותיו וכינויו הוא נשלם רק ע"י הבריאה, וכל השבת והמעלה אשר שמותיו מורים עליהם הוא נשלם רק ע"י הבריאה, והרי נתוסף בו ע"י הבריאה שבת ומעלה ושלימות מה שלא היה לו קודם לזה.

אך הענין בזה הוא באמת עמוק מאד, ואין לדבר בזה בדיוק כלל, אך מחמת הכרח הענין לבאר אמיתתן, הנה מוכרחין אנו לדבר בזה עכ"פ, ובקיצור היותר אפשרי והוא ית"ש ברחמינו יכפר.

¹ סוגר מרובע זה נוסף על ידי המלבה"ד.

ונתחיל ונאמר, כי הנה אנו מבחינים בו ית"ש ג' הבחנות: אחד, הוא עצמות אמיתתו הנעלמה ית"ש, אשר בהיות הכל הוא בכל, וכמו קודם הבריאה, וכלול עצמותו בכל מיני שלימות ובכל מיני שבה ומעלה, הכל באחדות פשוט, ולכן משולל מלתאר עליו שום שבה ומעלה, כי הכל עצמותית בו, ואין דבר בו נוסף על עצמות אחדותו הפשוטה השלימה בתכלית השלימות, ואין שום דיבור ומלה במה לדבר בו, ואין שום רעיון ושכל לתפוס אותו. וכמו שהעמיק בזה הרמב"ם ז"ל במורה (ח"א פ' נא נב נג) וכתב הגר"א ז"ל בליקוטיו (בספד"צ לז ע"ב)² שגם ההרהור אסור בו (כי הוא כנותן מקום לחוץ ממנו, ר"ל מקום ריקני ופנוי ממנו, אשר עי"ז מתבונן עליו, והאמת הוא כי לאמתתו הנעלמה אין חוץ ממנו חוץ³), ואין להסתכל בזה רק בדרך רצוא ושוב⁴.

בחי' השנית, היא עליית רצונו ית"ש להתגלות, ומציאות אותו הרצון אנו מתארים אותו וקוראים אותו בשם גילוי, כי יכולתו ית"ש הוא בחפצו קשורה⁵, ורצונו להתגלות הרי הוא עצמו⁶ הגילוי⁶, כי נתגלה מאמתתו הנעלמה במציאות הרצון להתגלות. ועכ"ז הנה הוא אינו עדיין באמת הגילוי עצמו, כי הרי הוא רק הרצון להתגלות והרי הוא קודם הגילוי, ונקרא הוא בשם ותואר אין סוף. כי הרצון הנה הוה להתגלות בשורש הכחות דגבול ומדה, אך מציאותו גופה אשר הוא עדיין קודם הגילוי הרי הוא בבחי' א"ס, כי הוא עצמו למעלה ומרומם משום בחי' דגבול ומדה ח"ו. אמנם עכ"ז הנה הוא בהעלם השורש דכל הגילויים כולם. ובאשר שהוא עצמו הרי הוא בבחינת א"ס, ולכן כדי להתגלות בשורשי הכחות דגבול ומדה, הנה צמצם בעצמו כביכול בנקודה האמצעית שבו, ושהוא בחי' המלכות שבו⁷ שהוא ההיכל הקודש המכוון באמצע כמ"ש בספר יצירה (פרק ד משנה ד). ושם הנה נעשה הצמצום, ויסד בזה מקום להגילוי דכל שורשי הגבוליים כולם שהיו עתידים להעשות שם, והוא המקום הנושא אותם ע"י רשימת אור שנשא שם ממנו גם אחר הצמצום, והרי עומד המקום לעולם בו עצמו, כי הוא מקיף אותו מכל סביבו בהשוואה אחת לעולם. ובזה הנה עומד לעולם כל שורשי הכחות דגבול ומדה שנעשה שם רק על רצונו ית"ש (ר"ל על אור א"ס) תמיד, וברצותו חוגג וברצותו ממוגג, ואין להגבול ומדה יסוד החלטי כלל. והוא מה שכתוב (איוב כו ז) תולה ארץ על בלימה, כי כל כח הגבולי הנה הוא מיוסד ותלוי על אור הנסיי לעולם וכמו שהארכנו בזה בספר הכלליים כלל ב' ע"ש.

הבחינה השלישית, היא גילוי ית"ש אשר נתגלה בשמו הגדול, שם בן ד', שם הוי"ה ב"ה, ובכל השמות והכינויים המסתעפים ממנו⁸, והוא ושמו חד הוא (וחד יתרו צ ע"ב), כי הוא עצמו נתגלה בזה השם ע"י התלבשו בהאצילות⁹, ונתגלה בזה להיות סבה ושורש לכל הכחות והפעולות כולם, אשר בהם ברא ויצר ועשה כל העולמות ביע. והנה הם המון ברואים לאין תכלית, וכל א' הוא בשיעור ומדה וגבול, הן במציאותו וכן בכל ההנהגה הנעשה בו תמיד, שהוא כל מאורעותיו

² ע"י לקמן ה ע"ב שאומר רבינו שליקוט זה אינו מהגר"א. אמנם ע"י דברינו שם שעל פי הכת"י נראה שהדברים אכן יצאו מהגר"א.

³ ע"י ח"ב נז ע"א ז"ל: אבל זולת רצונו אסור להתבונן בו כלל, כי הרי ההתבוננות הוא לעולם בחוץ ממנו, ר"ל בחוץ מהמתבונן, ור"ל שהוא פרטי בו, והוא השכל שהוא כח פרטי במוח האדם, והרי הוא כח בנוף.

⁴ ע"י ס"י פ"א מ"ח ז"ל: עשר ספירות בלימה, בלום פין מלדבר ולבן מלהרהר, ואם רץ פין לדבר ולבן להרהר שוב למקום, שלכן נאמר "והחיות רצוא ושוב" (יחזקאל א יד) ועל דבר זה נכרת ברית, ע"כ. ופירוש הדבר, שרק על ידי הצצות חטופות בתמידות בזה אח"ז הוא ששייך לקבל השגה באלקות, שהרי בהבטה ארוכה יותר אי אפשר לתפוס אותו כלל. וע"י בליקוטי הגר"א שבסוף ספד"צ לז ע"ד ז"ל, כל שאנו מדברים בא"ק ואב"ע הכל בעולמות התחתונים מאד, שבכל עולם יש אב"ע וכל הבחי', אלא שהן אחוריים דאחוריים ואינם מצוחצחים לכן מדברים דרך משל, ואינן מבינין כלל ע"כ.

⁵ מטבע לשון זו היא ע"פ לשון שיר היחוד יום ג'.

⁶ ע"י לקמן ח ע"ד שהתפשטות הא"ס נקראת "צמצום".

⁷ ע"י לקמן ו ע"ב שכוונת רבינו כאן ליסוד דמלכות.

⁸ ע"י בהגר"א על ס"י ג ע"ג, וכנראה שמקורו בלשון הזהר משפטים צו ע"א וכן באד"ר קלה ע"א.

⁹ ע"י דע"ה ח"א דרוש ה ענף ז אות ה שלכן אפשר להתפלל לשמות.

וענינו, הרי הם כולם במדה ובמשקל ובשיעור ותחום וגבול על כל פרט ופרט, והנה הם כולם מאורו ושפעו ית"ש המשפיע לזה תמיד בלי הפסק רגע אחת על כל פרט ופרט, ועל כל ענין וענין, אלא שהם נעשים ע"י התלבשות במסכים ולבושים שונים כמו שביארנו בזה בהקדמה לספר הכללים ע"ש בארוכה בזה. אך כולם הנה הם בסיבתו וממנו עצמו ית"ש ע"ד כל פעולות הגוף שנעשה רק ע"י הנשמה שבו, ועל זה הוא כל השמות והכינוים כולם אשר נתגלה הוא עצמו ית"ש בהם כולם בהאצילות, כי הם הכחות והפעולות כולם הנעשה בכל העולמות בי"ע תמיד, הנה הם כולם רק בשפעת שמותיו וגלוייו אשר נתגלה. וכן מתגלה בהם תמיד הוא עצמו ית"ש בהאצילות, וכמו שאמר הוא ית"ש למשה רב"ה על בקשתו (שמות ג יג) ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, והשיב לו הקב"ה ואמר, שמי אתה מבקש לידע לפי מעשי אני נקרא כמ"ש רז"ל בשמו"ר (פרק ג סי' ו). והרי לנו כי כל שמותיו יתברך הם עצמם שרשי הכחות דכל הפעולות והמעשים כולם, כי רק על זה היה כל גילוייו בכל השמות כולם אשר נתגלה בהם באצילות, והיה גילוייו בהם לצורך הכחות דכל הפעולות והמעשים אשר עשה ועושה בהם בהעולמות בי"ע תמיד. והרי נעשו כל אלו הגילויים רק לצורך העולמות בי"ע, ונתגלה בכל אותן השמות להעולמות בי"ע להיות עמהם בבחי' סבה ומסובב לכל הפעולות והמעשים הנעשה בהם תמיד.

כי בכל גילוי ושם, כאשר עולה ברצונו להתגלות בו, הנה יוצא ונעשה הפעולה ממנו בהכרח, כמו האור המאיר מהשלהבת, כי כן יסד את כל גילוייו ביסוד ובה' כזה, שיומשך ויוצא מכל גילוי פעולתו בהכרח, ע"ד שיסד את השלהבת שיומשך ממנו האור בהכרח. ובדרך זה היו יוצאים ונעשים כל מעשי בראשית כולם מכל מאמר ומאמר, וכמ"ש ויאמר אלהים יהי אור והיה אור (בראשית א ג), ויאמר אלהים יקוו המים בו' ויהי כן (שם ט), ויאמר אלהים תדשא הארץ בו' ויהי כן (שם יא), וכן כולם. והוא כמו שאמרנו, כי כן יסד את כל גילוייו ית"ש שיומשך ויוצא מכל גילוי פעולתו בהכרח, על דרך שיסד את השלהבת שיומשך ל' ע"ד ויוצא האור ממנו בהכרח. (ותכונת האור היוצא מהשלהבת, הנה הוא נמשך מתכונת האור היוצא מהשמש). והוא ג"כ מגזירתו ומאמרו ית"ש אשר אמר בהמאורות (שם יד) יהי מאורות ברקיע השמים בו' (ואח"כ גזר ואמר עוד) והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ ויהי כן (שם טו). ועכ"פ הוא כי כל שמותיו וגילוייו ית"ש הם עצמן הסיבות לכל הפעולות והמעשים כולם, וע' בזה עוד דברי הרמב"ם ז"ל במורה (ח"א פרק סט) שמבאר שם ג"כ, כי הוא ית"ש הסבה לכל הפעולות כולם, ע"ש בדבריו הראויים אליו.

והנה נתבאר לנו מכל דברינו הנז' כי מה שנראה מדברי הרב הנ"ל בראש דברינו כי ע"י הבריאה הנה נשלם הוראת שמותיו וגילוייו, עכ"ז הנה אין מקום לאמר שנתוסף בעצמותו ית"ש ע"י הבריאה איזה שלימות ושבת ומעלה מה שלא היה בו קודם הבריאה חלילה וחלילה. כי הנה כל שמותיו וגילוייו הנה הם רק מה שנתגלה בהם לצורך הבריאה לבד. והגם שכל שמותיו וגילוייו הנה הוא מה שנתגלה הוא עצמו בהם, אך כולם הנה הם רק מה שנוגע להבריאה לבד ולא לעצמותו גופה מאומה כלל, וכל השלימות והמעלה והשבת שנתגלה בהם ע"י הבריאה הוא ג"כ הכל רק על גילוייו עצמן אשר הם כולם רק מה שנוגע מהם להנבראים, אבל לא לעצמותו ית"ש אשר זולת הבריאה. וכגון השבת והמעלה שהוא מהוה הכל, וכן טוב ומטיב לכל וכיוצא, וכן הגדול הגבור והנורא, וכן כל הברכות כולם, וכן כל שיר ושבתה הלל והודיה הנאמר בשירי דוד, וכן קבלת מלכות שמים, וכל התורה והמצוה, וכן כל גילוי שמותיו כולם, וכל גילוי רצונו ופעולותיו הוא הכל רק מה שנוגע לתועלת ולטובת הנבראים, כי כן גזר רצונו, והוא ממחשבתו הנעלמה ית"ש להתגלות ולהיטיב בכל זה לכל אוהבי שמו עושי רצונו הדבקים בו ומקדישים אותו תמיד. והנה הוסיף להתגלות בחסדו וטובו ית"ש להעמיד את כל שמותיו וגילוייו וליסד אותם אם להגדיל אורם או להמעיט ח"ו, הנה הם עומדים ותלויים בכ"ז על מעשה ישראל, וכמו שנודע בסוד

העבודה צורך גבוה¹⁰, וכמו שכתוב (תהלים סח לה) תנו עוז לאלהים. ועד"ז להיפך ח"ו, כמ"ש (דברים לב יח) צור ילדך תשי. ואמרו במדרש (איכה רבה פ"א אות לג) בזמן שישראל עושין רצונו של הקדוש ברוך הוא מוסיפין בה בגבורה של מעלה כו' ובזמן שאין עושין רצונו של הקב"ה כו' ע"ש. וכן בזה"ק (ח"ג קיג סוף ע"א) מאן דעביד פקודי אורייתא ואזיל באורחוי כביכול כאלו עביד ליה לעילא אמר קב"ה כאלו עשאני כו'. וכן בזה"ק (ח"ב דף לב ע"ב) וכד עבדין עובדין דכשרין יחבין תוקפא וחילה לקודשא בריך הוא, ועל דא כתיב תנו עוז לאלהים. וכן הוא בכ"מ, כי הוסיף חסדו וטובו ית"ש להעמיד את שמותיו וגילויו על מעשי ישראל. ועי' בספרי ברכה בפסוק (דברים לג ה) ויהי בישורון מלך, וכן במדרש שמואל (פרק ה) על פסוק כי לה' מצוקי ארץ ע"ש ותתפלא. והרי תלה כל גילוי שמותיו ית"ש במעשי ישראל, והוא משום כי הם כולם רק מה שנתגלה בהם לצורך הנבראים ותלה אורם ושלימותם במעשי הנבראים עצמן, כי בזה יזכו לבא להכוונה התכליתית אשר כוון לזה בכל בריאת עולמו, והוא להתייחד באותן הגילויים עצמן אשר האירו הם במעשיהם, והוא אור זיו השכינה אשר בחי' העוה"ב שיזכו הצדיקים להתענג בו, והוא ע"י שהם עצמם האירו והכינו את האור הזה עליהם במעשיהם.

והרי נתבאר לנו עכ"פ כי מה שמבואר בדברי הרב הנ"ל בריש דברינו כי ע"י הבריאה נשלם כל הוראת שמותיו וגילויו, הוא משום כי כן יסד הוא עצמו ית"ש את כל גילוי שמוותיו כולם שיעמדו ויתקיימו ויאירו ויושלמו ע"י הנבראים עצמן, כי כל זה הנה הוא הכוונה התכליתית אשר כוון לזה בכל גלויו ושמותיו כולם, שהם הכחות והשרשים דכל הפעולות והמעשים כולם, אשר בהם ברא ויצר ועשה את כל העולמות. וכן הם ג"כ הפעולות והמעשים דכל ההנהגה תמיד, ויסד אותם ביסוד וסדר כזה שיאירו בגילויים ע"פ המעשים והנבראים עצמן, כדי שיבאו על שכרן בתכלית העתיד להאיר באורם אשר הכינו לעצמם, ולהתענג בנועם זיוו דכל גלויו ושמותיו ית"ש אשר יתגלה להם במעשיהם. (ב"ע"א)

והנה בדברינו הללו מבואר ממילא ג"כ מה שיש להעיר עוד בדברי הרב הנ"ל בריש דברינו, כי הרי תחילת דבריו הוא מתחיל ואומר, "בענין תכלית הכוונה של בריאת העולמות נדבר עתה כו'", ולבסוף הנה מבאר ומדבר רק בהסיבה בסיבת בריאת העולמות איזה סיבה שסיבב את בריאתה, ובענין התכלית אינו מדבר מאומה. אך בדברינו הנ"ל הנה הוא מבואר ממילא, כי תכלית כל הבריאה הנה הוא להתייחד בשמותיו וגילויו ולהאיר ולהתענג בזיו אורם וכמו שבארנו בכמה מקומות מדברינו, כי רק זה לבד הוא תכלית כל התכליות, והם עצמן הסיבה ג"כ כמו שמבאר הרב ששמותיו וגילויו ית"ש הם סיבת כל הבריאה וכנ"ל, וכן הוא לעולם, כי הסיבה והתכלית אחד הוא. כי כוונה התכליתית של כל פעולה הוא עיקר סיבת הפעולה, כי כוונת התכלית שבה הוא מסבב את פעולתה. וכן הוא בענינינו, כי שמותיו וגילויו ית"ש אשר הם עצמן תכלית כל הבריאה וכנו', הנה הם גופה סיבת כל הבריאה וכנ"ל ופשוט הוא. ומשום שכל שמותיו יתברך הנה הם רק לסיבת הבריאה ולתכלית הבריאה, לכן יסד שיושלם כל גילוי הוראתם רק ע"י הנבראים, כי רק בזה יושלם הכוונה התכליתית שבכל הבריאה כולה וכנו'. אך כ"ז הוא רק בגילוי ית"ש שהם נתיסדו רק לצורך הנבראים, ותלה גילויים ושלימותם במעשה הנבראים, כדי שיזכו הם להאיר באורם שהכינו לעצמם. אבל זולת גילוי, שהוא עצמותו עצמו ית"ש, הנה ישולל ממנו לומר עליו שהוא מקבל איזה תועלת ושלימות מברואיו ח"ו וכנ"ל ודי בזה.

מהדורא קמא

אמר המחבר הנה הגם שכל דברינו הנ"ל הנה הם מספיקים לעומק כוונת דברי הרב אשר

¹⁰ עי' נפה"ח שער א' פרק ט שמביאו בשם "רז"ל" אמנם לא מצאתי וצ"ע מקורו. והנה עי' הקדו"ש ז ע"ב שלשונו ע"ז "כנודע מכמה ספרי קדושי עליון". ועי' עבה"ק ח"ב מפרק א' עד פרק ח' שמביא כמקור לעניין זה את דברי הרמב"ן ורבינו בחיי על שמות כט מו.

בכל הקירה הראשונה, ע"ז הנה ראינו להעתיק כאן ג"כ מה שכתבתי בזה במהדורא קמא כי הם דברים נכונים ואין ראוי להשמיטם והוא זה: כי הנה נראה בעליל שכל דברי הרב בהקירה הראשונה הנה הוא רק בסיבת בריאת עולמות הנפרדים¹¹ שהם העולמות ב"ע, אשר הם מאחר האצילות ולמטה, הנה ע"ז אמר כי סבתם היה כל השמות וכינוים אשר נתגלה בהם באצילות, וכדי להוציא את הוראותיהם וכחם אל הפועל. כי הרי כל השמות וכינוים אשר באצילות, שהוא כל עולם האצילות עצמו, הנה הם רק בשביל העולמות ב"ע, וכמ"ש גם הרמ"ק ז"ל בפרד"ס (שער מהות והנהגה ריש פרק ב) כי מציאות כל האצילות לא נאצל אלא לצורך התחוננים כו' ע"ש. והוא הענין דהעבודה צורך גבוה, שהכוונה הוא כדי להעמיד את כל שמותיו יתברך על עמדם ולהוסיף אורם וגילויים תמיד. והגם ששמותיו הנה הוא עצמו יתברך¹², כי אור א"ס עצמו נתגלה ע"י האצילות בהשם הוי"ה ב"ה ובכל השמות והכינוים המסתעפים ממנו, והוא ושמו חד הוא. אמנם הנה היה כל גילוי בהם רק לצורך התהוות והמציאות דהעולמות ב"ע, דזולת זה לא היה נתגלה כלל, כי היה נשאר בבחי' א"ס כמקדם. ואם שלא היה בורא את העולמות ב"ע גם אחר גילוי אשר באצילות, הרי היה כל שמותיו וגילוייו להינם ח"ו. והוא ע"ד כל אומן ופועל, שאינו נקרא ואינו נעשה פועל אלא רק כשעושה את פעולתו, אבל בלא זה הנה הוא אינו פועל כלל, ונשאר כח פעולתו שבו בחינם בו. וכן הוא ע"ז כביכול בו יתברך, כי כל השמות אשר נתגלה בהם ע"י האצילות, הנה הם רק על הוראת פעולת הבי"ע, ולכן הנה נעשו הם הסבה לכל בריאת העולמות אשר מאחר האצילות ולמטה כדי להוציא את כחם ופעולתם לחוץ כמ"ש הרב. ונמצא כי כל דברי האריז"ל בזה אשר אמר שסיבת בריאת העולמות הוא כדי להוציא את שלימותו ופעולתו וכחותיו מן הכח אל הפועל, הנה הוא מדבר רק באצילות, כי שם הוא שמותיו וכינויו שהם גילוי, והיה האצילות הסבה להמציא את העולמות ב"ע, כדי להוציא את כל כחות האצילות מהכח אל הפועל, דאל"כ הרי היה כל גילוי אשר באצילות להינם (ב' ע"ב) ח"ו כנו'. והנה בא האריז"ל בזה ללמדנו על כל הדי' עולמות אבי"ע כי הם תלויים זבי", כי הם בבחי' סבה ומסובב. והנה תכלית הסבה הוא המסובב ממנו, והוא הענין העבודה צורך גבוה, ור"ל כדי להעמיד גילוי ולהתגלות באורם ושפעם למטה, וע"י דברינו בספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז'¹³.

והנה לבאר ולומר טעם על עיקר האצילות גופה, שהוא על השמות עצמן, לאיזה טעם נתגלה בהם (מאחר שהוא ית"ש אינו צריך לבריותיו כלל), הנה הגם שלכאורה הרי מראים הדברים שלא בא האריז"ל לחקור בזה כלל, כי הרי מתחיל כל ביאור החקירה רק מגילוי השמות ולמטה, ואמר שהשמות הם סבת העולמות, והוא האצילות שהוא סבת הבי"ע וכנו', והרי אינו מתחיל לכאורה אלא רק מסבת הבי"ע לבד, ואמר שסבתם הוא האצילות, אבל בסבת האצילות עצמו, ר"ל איזה ענין שסיבב את גילוי גופה, הרי לכאורה אינו מדבר בזה, וא"כ הרי אינו מרווח צמאוננו בדבריו כלל, כי הרי נשאר עדיין החקירה על סבת האצילות עצמו. אמנם למטה בחקירה הב' ולקמן ענף ב', הנה מבואר הוא כי סבת האצילות הוא אור א"ס, אך עדיין אינו מבואר לאיזה תכלית שכוון בכל הגילויים כולן עצמן, וכן במה שאמרנו כי תכלית האצילות הוא הבי"ע, שהרי תכלית הסבה הוא המסובב ממנו וכנ"ל. ואמרנו כי הוא הענין דהעבודה צורך גבוה, הרי כל זה הוא באמת עדיין אינו ביאור מספיק וטעם כלל, כי הרי עדיין צריך טעם למה סידר את גילוי ית"ש בסדר כזה, שיהא העבודה צורך אליו, הרי הוא אינו צריך באמת לבריותיו כלל, וא"כ איזה תכלית אמיתי נסבב מזה במה שסידר את גילוי שיהיו הם הסבה לתוצאות הבי"ע ולקבל

¹¹ ע"י מקור לשון זה בזהר בראשית כב ע"א, וע"י בזה בשער השמות פרק א'.

¹² הנוסח משובש, וע"י לעיל הערה 9 מה שהבאנו בשם ספר הדע"ה.

¹³ שם חוקר הוא איך יתכן שנקודות הם השרשים הראשונים לאבי"ע, הרי אצילות היא אלקות גמור, ואילו מהנקודות מהם היא נעשית, נעשה כל עולם התהו הרי הוא שורש לכל הקל' והרע? וכן יחקור מ"ט כל השמות מושרשים באצילות ואין שמות בעולמות שלמעלה ממנו. וכן מבאר שם מהו החילוק בין מציאות האצילות שלאחר התיקון לבין מציאותה לפני התיקון ומהו החילוק בין אצילות לבין בי"ע.

את העבודה מהם.

אך דע כי האמת הוא כי כל דברי האריז"ל אשר בכל הענף א', ובפרט בהחקירה הראשונה הוה, הנה הוא רק כעין הקדמה לבד לכל הספר עין חיים כולו, ולכל דבריו כולם אשר בעומק סתרי הקבלה שנתגלה על ידו. והקדים ומלמדינו כאן בהחקירה הראשונה את הדברים בדרך כלל, כי כל הד' עולמות אבי"ע הם תלויים זב"ז, כי האצילות הוא סבת הבי"ע בכל מציאותם והנהנתם, והבי"ע הם מסובב מהאצילות, ועל ידם עומד האצילות על עמדו בכל אורו וגילוייו שנתגלה בו. וא"כ הרי ממילא הוא מובן ג"כ תכלית האמיתי דכל המציאות כולו, שהוא כדי להתקיים מ"ש (ישעיה נ ה) ונגלה כבוד ה', ויהיה כבודו מלא עולם, וכן ילך ויתגדל גילוי מנילוי לגילוי עד (שם ב יא) ונשגב ה' לבדו, כי יתאחדו לבסוף כל העולמות בי"ע אשר הם סבת גילוי כנז', ויתייחדו באורו עצמו, ויאר בהם כולם אורו לבד, שהוא סיבת הכל ושורש אחד וסבה אחת לכולם. והוא ג"כ תכלית כולם, כי יחזרו כולם לסבתם ומקורם וכמו שנודע שכן הוא סדר כל הבריאה כולה, שכל דבר חוזר לשורשו ומקורו והוא תכליתו, וכמו שבארנו כ"ז בכללי התפשטות והסתלקות כלל מ"ו וכלל י"ז בארוכה מעומק כל דרושי הרב בזה ע"ש דברים נפלאים. וכ"ז הנה הוא כלול בדבריו הללו אשר בהחקירה הראשונה, אשר הקדים ללמדינו כי שמותיו יתברך שהם גילוייו הם סבת הכל, וממילא הוא כי הם עצמן ג"כ תכלית האחרון של הכל, כי הסבה עצמה הוא התכלית, שסוף מעשה הוא במחשבה תחלה (עי' תיקו"ז ז' ע"א), וכמו שהעמיק בזה גם הרמב"ם ז"ל במורה (ח"א פרק סט, ובח"ג פרק יג), שתכלית כל המציאות כולו הנה הוא רק הוא עצמו ית"ש לבד, והבן זה מאד.

ואח"כ בהחקירה הב' הנה ביאור האריז"ל עוד בדרך כלל איך שסיבת כל גילוי כולם, שהוא עולם האצילות, הנה הוא רק אור א"ם ית"ש, כי גם בחי' אור א"ם שאנו מוכירים בכל מקום הנה הוא ג"כ רק מבחי' גילוי, כי למעלה מכל הגילויים לגמרי הנה הוא אמיתתו הנעלמה אשר אין לו תפיסה בשום תואר כלל, ואסור כל בחי' התבוננות והרהור בו וכי אין חוץ ממנו כלל. אבל תואר א"ם הנה הוא ג"כ רק אחר שנתגלה אורו מאמתתו הנעלמה בבחי' א"ם, והגילוי דא"ם הוא סבת האצילות, והאצילות הוא סבת דהעולמות בי"ע. וירד כביכול בכ"ז מנילוי לגילוי מעילא לתתא לסבת גילוי כולם, וכן יחזור לעתיד מתתא לעילא מגילוי ^{ב' ע"ב} לגילוי, ומנילוי להעלם עד עצמותו ית"ש לבד. וכ"ז הנה בא האריז"ל לרמוז לנו על עומק הדברים הנז', והם הקדמה ויסוד לכל ספר הקדוש והנורא הע"ה אשר לפנינו, כל זה הוא דברינו בזה ממהדורא קמא.

[ב] כי הנה השם הגדול שהוא בן ד' אותיות הוי"ה נקרא כן על הוראות הויותו הנצחית וקיומו לעד היה הוה ויהיה (כצ"ל) – והם אותיות דג' הויות דמלך מלך ימלוך כמ"ש הגר"א בספר יצירה (פרק א מ"א אופן ג דף ג ע"ד¹⁴) ובכ"מ. ובהיה שהוא בעבר הו' נעלם, משום דעיקר הוראת דאות ו' הוא בהוה, שהוא מזמן הבריאה והלאה בכל משך ימי העולם, כי הו' הוא מורה על הגילוי, וגילוי ית"ש הוא רק מזמן הבריאה והלאה, כי מאז נתגלה לזולתו. ובהוה הו' נעלם, משום שהגילוי דאות ו' הוא יהיה רק לעתיד, כמ"ש בזוה"ק (פ' ויקהל דף רטז רע"ב) ברזא דיהיה ע"ש. ומה שנאמר אות ו' בהיה שהוא בעבר, הוא רק על שורש הגילוי (בסוד סוף מעשה במחשבה תחלה) ולא גילוי ממש, דהרי לכך אין בו ו', שהוראתו הוא על הגילוי כנז'. והרי לנו עכ"פ כי היה והוה ויהיה הם אותיות דהשם הוי"ה עצמו, שהרי הם האותיות דג' הויות.

[ג] ואחרי התחפכו אל מה שהיה – אמנם לא יתבטל ח"ו, אלא שיודככו כל הגופות והכלים, ויתבטל כל החומרות והעביות, ויתחפך כל גוף לנשמה, וכן יתעלו מעילוי לעלוי עד שיתייחדו כולם זב"ז, ויתאחד הכל בו, ויהיה ה' אחד ושמו אחד (זכריה יד ט). [וה' הוא גילוי שבתאצילות שיתוסף ויתגלה אור א"ם באצילות, ויתגדל היחוד בהם בתכלית האפשרי. ושמו הוא

¹⁴ עי' עוד בהגר"א על ספד"צ ד ע"ד בהגה"ה.

גילוייו אשר בעולמות בי"ע, שגם כל העולמות בי"ע אשר שם הוא שמו ומלכותו. יזכרכו ויתעלו להתייחד כולן בשרשן בקודש, ונשגב ה' לברו ביום ההוא (ישעיה ב יא), וכנ"ל אות א', וע' עוד בזה בליקוטי תורה להארי"ל (בזכריה יד¹⁵).

החקירה ב, היא קרובה אל שאלת מה למעלה ומה למטה מה לפניו ומה לאחור במס' חגיגה פ' אין דורשין (יא ע"ב), והנה להיות השאלה זו עמוקה מאד אשר כמעט מסתכן האדם בהעמיק הסתכלותו בחקירה זו וענינו כאשר הזכירו חז"ל במשנה הנ"ל, כל המסתכל בד' דברים אלו ראוי לו שלא בא לעולם [מה למעלה מה למטה מה לפניו מה לאחור, וכל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם], וע"כ לא נוכל להרחיב ולהעמיק בחקירתם, אמנם נבאר בע"ה ראשי פרקים כמציץ מן החרכים בלתי הסתכלות בדברים העמוקים, והמשכיל על דברינו אלה ימצא טוב טעם ודעת אם {יא ע"ב} יבינהו. והנה ענין החקירה הזאת אשר שואלים למה בריאת עוה"ז היה בזמן שהיה ולא קודם או אח"כ ולכן צריך שתדע את אשר נבאר בחיבורינו. והוא כי הנה נודע כי האור העליון למעלה למעלה עד אין קץ הנקרא א"ס, שמו מוכיח עליו שאין בו שום תפיסה לא במחשבה ולא בהרהור כלל ועיקר, והוא מופשט ומובדל מכל מחשבות והוא קודם אל כל הנאצלים¹⁵ והנבראים והיצורים והנעשים, ולא היה בו זמן התחלה וראשית, כי תמיד הוא נמצא וקיים לעד, ואין בו ראש וסוף כלל, והנה מן הא"ס נשתלשל אח"כ מציאות המאור הגדול הנקרא א"ק לכל הקדומים כמ"ש בענף ג'. ואח"כ נשתלשו ממנו האורות הנתלין בא"ק הנה הם אורות רבים היוצאים מתוכו ומאירין חוצה לו, מהם תלויין ממוחו¹⁶ ומהם מגולגלתא¹⁷ ומהם מעיניו¹⁸ ומהם מאזניו ומהם מחוטמו ומהם מפיו¹⁹ ומהם ממצחו חוצה לו ומהם סביבות גופו, שהוא בחי' ז' תחתונים שלו, ובסביבותיהם אורות רבים מאירים ונתלים בהם הנקרא עולם הנקודים. ואח"כ נשתלשו ממנו ד' עולמות אבי"ע²⁰ הידועים ומפורסמים כנזכר בזוהר ובתיקונים. ואמנם אצילות א"ק הזה ומכ"ש שאר עולמות שתחתיו כנ"ל היה להם ראש וסוף והיה להם זמן התחלת היותן ואצילותן, משא"כ בא"ס הנ"ל. והנה מן העת וזמן אשר התחיל התפשטות והשתלשלות האורות והעולמות הנ"ל מאז התחיל היות הנבראים כולם זה אח"ז, עד שבא הדבר אל המציאות אשר הוא עתה, וכפי סדר ההתפשטות וההשתלשלות כסדר הזמנים זה אח"ז כך נעשה ולא היה אפשר להקדים או לאחר בריאת עוה"ז, כי כל עולם ועולם נברא אחר בריאת עולם שלמעלה ממנו, וכל העולמות היו נבראים ומתפשטים ומשתלשלים והולכים זה תחת זה בזמנים שונים ומאחרים זא"ז, עד שהגיע זמן בריאת עוה"ז ואז נברא בזמן הראוי לו אחר בריאת העולמות העליונים אשר עליו. ודי בזה כי לא נוכל להרחיב ולהעמיק ביאור זה הענין ככל הצורך ואיך וכמה ומתי.

[ד] החקירה ב' כו' שאין בו שום תפיסה לא במחשבה ולא בהרהור כלל ועיקר והוא מופשט ומובדל מכל מחשבות והוא קודם אל כל הנאצלים כו' – ור"ל וא"כ הרי אין להתבונן בו כלל למה לא האציל את כל אותן הנאצלים מקודם, כי המתבונן בזה הרי על כרחך הוא שעולה ההתבוננות במחשבתו הנעלמה ית"ש, במחשבת רצון הא"ס עצמו, ומאחר שהוא מופשט

¹⁵ ז"ל: הנה בגליותינו הז"א אינו בגוף אחד אלא ג"ר שלו הם באמא, וכן ט"ס דנוקבא אינם קבועים עולים ויורדים כפי מעשה תחתונים. ולעתיד ישארו בשלימות ויהיו ה"ס דז"א מקושרים תמיד באחדות א', וכן דנוקבא, וזהו ה' אחד ז"א ושמו אחד נוקבא. ביום ההוא יהיה ה' אחד, הנה עתה בגלות נקרא ז"א ונוקבא דודים, ואו"א רעין דאו"א לא מתפרשין וזו"נ לזמנן מתחברים. אבל לע"ל יהיה ה' ז"א, ושמו שהיא נוקבא יהי' ג"כ אחד, פב"פ עמו כמו או"א. נמצא שהשם לא יהיה יהו"ה שהוא מורה על בחינת ו"ק אלא השם יקרא יהי"ה, כי כשם שחוב"ב נקר' י"ה כך יקראו זו"נ כי ז"א יהיה תמיד בן י"ס שלם, והנוקבא תהיה במדרגתה הראשונה.

ומובדל מכל מחשבה ותפיסה, א"כ הרי אין שייך לחקור שם כלל, כי אין נופל שם שום מחשבה והתבוננות משום בריה. [וכן מבואר כוונתו בספר לקוטי תורה להאריז"ל פ' בראשית בד"ה למה התחלה התורה בב' (דף ד סע"ב), במ"ש שם כי אל"ף הוא נגד עולם האצילות, ולפני אל"ף שהוא למעלה מהנאצלים, אין רשות לדבר ולחשוב כלל ע"ש, ועי' עוד בספר דברי שלום.] והנה דברי הרב ז"ל בזה הנה הוא עצמו דברי הרמב"ם ז"ל במורה (ח"ב פרק יח) שאמר שם על זה ג"כ, כי מאחר שא"ס ית"ש הנה הוא ורצונו חד הוא, הנה כמו שאין שייך לחקור ולהתבונן בעצמותו ית"ש, כן אין שייך לחקור ברצונו על מה שפעל עתה ולא קודם. ואמר שם, כי כמו שנסכל (מלהבין את) חכמתו אשר חייבה שיהיו הגלגלים תשעה לא יותר ולא פחות, ומספר הכוכבים כמו שהם לא יותר ולא פחות, לא יותר גדולים ולא יותר קטנים, כן נסכל (מלהבין את) חכמתו בהמציאו את הכל, אחר אשר לא היה מוזמן קרוב, והכל נמשך אחר חכמתו התדירה אשר אינה משתנה, אלא שאנחנו נסכל סכלות גמורה (מלהבין) דרך החכמה ההיא ומשפטה, אחר שהרצון ג"כ בדעתנו נמשך אחר החכמה והכל דבר אחד, ר"ל עצמו וחכמתו עכ"ל, ע"ש.

וכן הוא ג"כ כוונת הרב ז"ל בדבריו כאן, אלא שהוסיף ללמדינו דעת ע"פ דרכו דרך קודש הקדשים בכל דבריו שבכאן, כי על העולמות ביי"ע הנה לא קשה כלל, כי מאחר שהם נברא מאצילות והאצילות הוא סבתם כנ"ל, א"כ הרי לא היה אפשר להם להבראות מקודם, אלא רק מאחר האצילות דוקא. וכן עולם האצילות אשר סבתו הוא אורות הא"פ שהוא העקודים והא"ק וכל אורות הנקודות, א"כ הרי לא היה אפשר שיאצל ויעשה כל האצילות אלא רק מאחר המציאות דהא"ק והעקודים והנקודות דוקא. אמנם הא"ק אשר סבתו הוא האור דא"ס עצמו, הנה הגם (ב ע"ד) שכל מציאותו הנה הוא נעשה ג"כ בהתחלה וסוף, והיה לו זמן להתחלת היותו וכמו שמפורש כל זה בכל דברי הרב כאן, עכ"ז הנה לא שייך לחקור בו על מה שלא נעשה הוא מקודם, כי מאחר שסבתו הוא האור דא"ס עצמו, א"כ כאשר נתבונן עליו על מה שלא נאצל מקודם, הנה יעלה המחשבה וההתבוננות בא"ס גופה על מה שלא רצה הא"ס ית"ש להמציא אותו מקודם. ומאחר שא"ס ית"ש הוא מופשט ומובדל מכל מחשבה ותפיסה כלל וכלל, א"כ הרי אינו נופל החקירה וההתבוננות שם כלל וכלל ח"ו וכנ"ל מדברי הרב והרמב"ם ז"ל. ודע כי בערך האצילות הנה נקרא העקודים והא"ק בשם עולמות דא"ס¹⁶, וכן גם אור האצילות נקרא א"ס בערך העולמות ביי"ע, וכמ"ש הרב במבוי"ש (שע"ב ח"ג פ"ה) כי כל האורות שהם עליונים נקראים א"ס לבח' עולם אשר למטה ממנו. וא"כ נמצא כי בערך הבי"ע הוה האצילות בלתי זמן כלל, וכן האצילות ובבחי' הזמן הנבחן שם, הוה העקודים ומכ"ש הא"ק הוה הם בבחי' א"ס בערך האצילות, והם בלתי זמן כלל, כי כל בחי' הזמן הנבחן על כל מציאות הנה הוא רק לפי ערך גילוי ומציאותו וע"י הסיבובים הנופלים עליו. כי אצלינו הנה נבחן הזמן ע"י תנועות הגלגל, וכן ע"י כל המקריים והתנועות והפעולות שנעשה בעצמינו ומתחלפים תמיד, הנה ע"י נבחן אצלינו העבר וההווה והעתיד וכל רגע הזמן כולו (ועי' בזה במורה ח"ב פ"ג ופ"ל ובעקידה ריש שער נט ושער ג). אבל בכל מי שמהות מציאותו נעלם לגמרי, ועניני ואופני פעולותיו נעלם לגמרי, והוא מבלי השערה ותפיסה בו כלל, הנה משולל מלשער בו ולהבחין בו שום תואר זמן כלל. וכל מה שמזכיר בהם הרב כאן בחי' זמן וגבול, ואמר כי א"ק ואצילות הנה היה להם ראש וסוף, וכן הוא ברע"מ (פנחס דף רנו ע"ב) דכל ספי' אית לה שם ידוע ומדה וגבול ותחום, ואמר הרב עוד כי כל הנאצלים אשר מהתחלת א"ק ולמטה, הנה היה להם זמן התחלת היותן ואצילותן ונתחדשו אחר שלא היו, וכן הוא מבואר ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב) במה שאמר שם בטר דעביד האי דיוקנא דמרכבה דאדם עלאה נחית תמן ואתקרי כו' לבתר עבד מאנא זעירא כו' ולבטר עבד מאנא רברבא כו' לבתר והכחו לשבעה

¹⁶ עי' ע"ח שער סדר אצילות בקיצור ריש פ"א וכן מביאור הגר"א על ספד"צ טו ע"ד ד"ה וכן. ונלענ"ד שמצאתי מקור נוסף לדבר זה, עי' זהר פקודי רכו ע"א: כל אינון נהורין מרוזא דמחשבה עלאה ולעילא [תוקן על פי יהל אור ח"א כד ע"ב] כלהו אקרון אין סוף.

נחלים כו'¹⁷ ע"ש. וכן בווה"ק (בראשית דף טו ע"א) בריש הורמנותא דמלכא כו', וכן הוא מבואר בכ"מ בווה"ק כי כל האצילות היה לו עת וזמן להתחלת הויותו, והרי לנו כי כל הנאצלים כולם הם מהודשים, כי היה עת וזמן להתחלת הויותו, הנה כל זה הוא רק בערך עצמם, ומכ"ש בערך האור שלמעלה מהם. אבל בערך התחתונים, הוה כל עולם האצילות ומכ"ש העקודים וא"ק בלי גבול כלל ובלי זמן כלל, כי נבחר אור גילוי ית"ש אשר באצילות בערך הבי"ע בבחי' א"ס לגמרי, ונמשך יחודו עם האור א"ס שלמעלה כאחד והבן ודע וזכור זה.

¹⁷ ז"ל בשלימות: כי לא ראיתם כל תמונה מכל דבר דאית ביה תמונה ודמיון לא ראיתם אבל בתר דעבד האי דיוקנא דמרכבה דאדם עלאה נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא יהו"ה בגין דישתמודעון ליה במדות דיליה בכל מדה ומדה וקרא אל אלהים שדי צבאות אה"ה בגין דישתמודעון ליה בכל מדה ומדה איך יתנהג עלמא בחס"ד ובדינא כפום עובדיהון דבני נשא דאי לא יתפשט נהוריה על כל בריין איך ישתמודעון ליה ואיך יתקיים (ישעיה ו ג) מלא כל הארץ כבודו.

ווי ליה מאן דישוה ליה לשום מדה ואפילו מאלין מדות דיליה כל שכן לבני האדם (איוב ד יט) אשר בעפר יסודם דכלים ונפסדים אלא דמיונא דיליה כפום שלטנותיה על ההיא מדה ואפילו על כל בריין ולעילא מההיא מדה וכד אסתליק מינה לית ליה מדה ולא דמיון ולא צורה כגוונא דימא דלית במיא דימא דנפקי מיניה תפיסו כלל ולא צורה אלא באתפשטותא דימא דימא על מאנא דאיהו ארעא אתעביד דמיון ויכלנא למעבד חושבן תמן כגון המקור דימא הא חד נפיק מיניה מעין כפום אתפשטותא דיליה בההוא מאנא כעגולא דאיהי י' הא מקור חד ומעין דנפיק מיניה הא תרין לבתר עבד מאנא רברבא כגון מאן דעבד (נ"א דחפר) חפירא רברבא ואתמלי מן מיא דנפיק מן מעיין ההיא מאנא אתקרי ים והוא מאנא תליתא וההוא מאנא רברבא אתפליג לשבע נחלין (נ"א מאנין) וכפום מאנין אריכין הכי אתפשט מיא מן ימא לשבעה נחלין והא מקור ומעין וימא ושבע נחלין אינון עשרה ואי יתבר אומנא אלין מאנין דתקין יהדרון מיא למקור וישתארו מאנין תבירין יבשין בלא מיא.

הכי עלת העלות עבדי עשר ספירות וקרא לכתר מקור וביה לית סוף לנביעו דנהוריה ובגין דא קרא לגרמיה אין סוף ולית ליה דמות וצורה ותמן לית מאנא למתפס ליה למנדע ביה ידיעא כלל ובגין דא אמרו ביה במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור לבתר עבד מאנא זעירא ודא י' ואתמליא מינה וקרא ליה מעין נובע חכמה וקרא גרמיה בה חכם ולההוא מאנא קרא ליה חכמ"ה ולבטר עבד מאנא רברבא וקרא ליה ים וקרא ליה בינה והוא קרא לגרמיה מבין בה חכם מעצמו ומבין מעצמו כי חכמה איהי לא אתקריאת חכמה מגרמה אלא בגין ההוא חכם דאמלי לה מנביעו דיליה ואיהי לא אתקריאת בינה מגרמה אלא על שם (נ"א בגין) ההוא מבין דאמלי לה מניה דאי הוה מסתלק מנה אשתארת יבשה הדא הוא דכתב (שם יד יא) אזלו מים מני ים ונהר יחבר ויבש לבתר (ישעיה יא טו) והכהו לשבעה נחלים ועבד ליה לשבעה מאנין יקירין וקרא לון גדולה גבורה תפארת נצ"ח הר"ד יס"ד מלכו"ת.

תרגום: "כי לא ראיתם כל תמונה" מכל דבר שיש בו תמונה ודמיון לא ראיתם. אבל אחר שעשה דמות זו של המרכבה של האדם העליון, ירד לשם ונקרא באותו דמות יהו"ה כדי שיכירו אותו במידות שלו בכל מדה ומדה, ונקרא אל, אלהים, שדי, צבאות, אה"ה, כדי שיכירו אותו בכל מדה ומדה איך יתנהג העולם בחס"ד ובדין כפי מעשי בני האדם, שאם לא יתפשט אורו על כל הבריות, איך יכירו אותו ואיך יתקיים "מלא כל הארץ כבודו".

אוי למי שישוה אותו לשום מדה, ואפילו מעשרת המדות הללו שלו, כל שכן לבני האדם אשר בעפר יסודם, שכלים ונפסדים. אלא הדמיון שלו כפי שלטונו על אותה המדה, ואפילו על כל הבריות ולמעלה מאותה מדה. וכשמסתלק ממנה, אין לו מדה ולא דמיון ולא צורה. כעין הים שאין במים של הים היוצאים ממנו תפיסה כלל ולא צורה, אלא שההתפשטות של המים של הים על כלי שהוא ארץ נעשה דמיון, ויכולים היינו לעשות חשבון שם כמו המקור של הים, הרי אחד יוצא ממנו מעיין כפי התפשטותו באותו הכלי כמו עגול שהוא י', הרי מקור אחד ומעין שיוצא ממנו, הרי שנים. אחר כך עושה כלי גדול כמו מי שעושה (שחפר) חפירה גדולה המתמלאת ממים שיוצאים ממעין אותו כלי נקרא ים והוא כלי שלישי ואותו כלי גדול שנחלק לשבעה נחלים (כלים) וכפי כלים ארוכים כך מתפשטים המים מן הים לשבעה נחלים והרי מקור ומעין וים ושבעה נחלים הם עשרה ואם ישבר האומן את הכלים הללו שתיקן יחזרו המים למקור וישארו כלים שבורים יבשים בלי מים.

כך עלת העלות עשה עשר ספירות וקרא לכתר מקור ובו אין סוף לנביעת אורו ולכן קרא לעצמו אין סוף ואין לו דמות וצורה ושם אין כלי לתפוס אותו לדעת בו ידיעה כלל ולכן אמרו בו במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור. אחר כך עשה כלי קטן וזה י' והתמלא ממנו וקרא לו מעין נובע חכמה וקרא את עצמו בו חכם ולאותו הכלי קרא לו חכמ"ה ואחר כך עשה כלי גדול וקרא לו ים וקרא לו בינה והוא קרא את עצמו מבין בה. חכם מעצמו ומבין מעצמו כי חכמה לא נקראת חכמה מעצמה אלא משום אותו חכם שמלא אותה ממעינו והיא לא נקראת בינה מעצמה אלא על שם (בגלל) אותו מבין שמלא אותה ממנו שאם היה מסתלק ממנה היא תשאיר יבשה זהו שכתוב אזלו מים מני ים ונהר יחבר ויבש. אחר כך "והכהו לשבעה נחלים" ועשה אותו לשבעה כלים נכבדים וקרא להם גדולה גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות.

[ה] מהם תלויין ממחו – הם הי"ג נימין¹⁸ וכמ"ש באד"ר (קבט ע"א), כל נימא ונימא אקרי משיבא דמבועא דנפקין ממוחא סתימאה¹⁹. והמוח שאמר הרב כאן, הנה הוא כולל את האוירא ג"כ, דהרי לא מזכיר כאן את האוירא כלל, ועיין מב"ש (שער א"א מפרק ז עד סוף פרק יא) ויש בזה דברים ארוכים ויתבאר בעה"י במקום הראוי להם.

[ו] מהם מגולגלתא – והם הי"ג חורתא²⁰, וכמ"ש באד"ר (קבח ע"ב), האי גלגלתא חוורא דיליה אנהיר לתליסר עיבר כו'²¹, וכן אמר שם עוד, ומהאי גולגלתא נמוף מלא להווא דלבר (שהוא ז"א) ומלייא לרישא בכל יומא²² כו', והרי לנו מכ"ז דהרבה אורות יוצאין תמיד ונמשכין מהגלגלתא להאיר למטה.

[ז] ומהם מעינא – אין לפרש שכוונתו הוא על האורות הנקודות אשר יצאו מהעינים, כי הרי עיקרם הם אינם מהעינים אלא הם רק מהמטבור שבו ולמטה, שהוא מהנה"י שבו, אשר עלה הפנימיות שלהם למעלה ויצאו דרך העינים כנודע. ועוד כי הרי יציאתם מהעינים היה רק אלא²³ בעת עולם הנקודות לבד ולא אחר התיקון. אלא כוונתו הוא על נהורא חוורא דעינא עלאה הנקרא טוב עין, והוא האשגחא פקיחה שאמרו בספרא דצינעותא²⁴ פ"א (ו ע"ב) אשגחא פקיחה דלא נאים ונטיר תדירא כו'²⁴, ומבואר הוא באד"ר (דף קבט ע"ב ודף קל ע"א) ע"ש. ואמר שם, אי עינא דא איסתם רגעא חדא לא יכלין לקיימא כלהו בג"כ אקרי עינא פקיחה כו' הוא אגין על כלא והוא אשגח על כלא כו'²⁵. והגם שכל הדברים הללו הנה הם נאמרים על א"א דאצילות, אך דע כי כל הדברים אשר בא"א דאצילות וכן בהא"א דאצילות הנה ישנם כולם בהא"ק בבחי' הג"ר שבו ג"כ, וכנודע בכ"מ וכן יתבאר לפנינו בעזה"י עוד ועוד.

[ח] ומהם מאזניו ומהם מחוטמו ומהם מפיו – הם האורות דהאח"פ המבואר לקמן בשער אח"פ, והם העולם דהנקודים כמבואר לקמן בדרושים.

[ט] עולם הנקודים ואח"כ נשתלשלו ממנו ד' עולמות אבי"ע – הנה כל הדי' עולמות אבי"ע הנה הם מהנקודות עצמן, אלא שבועולם הנקודות יצאו אז רק שרשן לבד, והיו אז בבחי' שרשים קטנים וכקרני חגבים, ולכן נקראו בשם נקודות. אמנם לאחר התיקון, הנה נתקנו ונתוסף עליהם אור על אור, ונעשו מציאות גמורים ועולמות אין מספר, ועליהם אמרו במדרש רבה (ב"ר ריש פט"ו סי' א) כקרני חגבים היו ועקרן הקב"ה ושתלן בתוך גן עדן (ר"ל שנתקנו ונעשו אורות שלימים). ובזוה"ק (בראשית לה ע"ב) הנטיעות כקרני חגבים הוּו ונהורא דלהון דקיק ולא הוּו נהרין, כיון דאתנטעו ואתתקנו אתרביאו בנהורא ואקרין ארזי לבנון²⁶. ור"ל כי מהם נעשו ונתקנו כל הדי' עולמות אבי"ע. ומ"ש הרב, ואח"כ נשתלשלו כו', הוא משום שאורות התיקון היו נמשכים לאט לאט ובהשתלשלות מדרגות רבות, מהפרצוף לפרצוף ומעולם לעולם כמבואר כ"ז לקמן בדרושים.

[י] ואיך וכמה ומתי – מ"ש "ואיך", ר"ל סדר ההשתלשלות דהעולמות איך שיצא כל תחתון מהעליון אשר הוא במדרגה למטה לגמרי מהעליון, והוא בערכו בבחי' יש מאין, ובפרט יציאת העוה"ז החומרי והמנושם כ"כ. הנה אי אפשר לבאר כ"ז בביאור ככל הצורך לבד מה

¹⁸ פי' שערות ראשו.

¹⁹ תרגום: כל שעה ושעה נקראת המשכה של מעיין היוצא מהמוח הסתום. הוא חלק הראש הנראה מבין השערות הנ"ל.

²⁰ תרגום: הגולגולת הלבנה הזאת שלה מאירה לשלשה עשר צדדים.

²¹ תרגום: ומהגולגולת הזאת נוטף טל לאותו שמבחוץ וממלא ראשו בכל יום.

²² נראה כי "אלא" הוא מיותר.

²³ תרגום: השגחה פקוחה שלא ישן ושומר תמיד.

²⁴ תרגום: אם עין זו נסתמת רגע אחד הכל לא יכול להתקיים, לכן נקראת עין פתוחה, וכי' הוא מגן על הכל והוא משגיח על הכל.

²⁵ תרגום: הנטיעות היו כקרני חגבים ואורם דק, ולא היו מאירים. כיון שניטעו ונתקנו נתרבו באור, נקראו ארזי לבנון.

שמוכן מאיליו איזה הבנה קצת מכל דרושי הרב זללה"ה, אמנם בדברינו בדע"ה ובפרט בספר הכלליים, תמצא מבואר בזה הרבה. ומ"ש "וכמה", ר"ל על מספר מדרגות העולמות אשר מא"ק עד סוף האצילות, ואח"כ בהעולמות הנפרדים²⁷ שהם העולמות ביי"ע שהם ג"כ במדרגות רבות, אשר שרשם הוא לעילא לעילא, כי מה שנוכר בכ"מ שהם ה' בחי' לבד, א"ק ואבי"ע, הוא רק בכללות, אבל בפרטות הנה ישנם בהעולמות הנאצלים פרטים רבים לאין חקר, וכמ"ש הרב לקמן (ריש ענף ד) ובסדר אצילות בקיצור (ריש פרק א). ומ"ש "ומתי", ר"ל על בחי' הזמן של המציאות דכל א', כי מאחר שאין חקר לריבויים ולמספרם א"כ הרי ממילא הוא שאי אפשר לבאר בפרטות את הזמן ההתחלת וראשית אשר לכל א'. והעיקר הוא כי מאחר שהבחנת הזמן דכל א' הרי הוא רק בכל א' לפי מציאותו וכנ"ל אות ד', א"כ הרי אי אפשר לבאר את זמנם כשם שאי אפשר לבאר ולהבין את מציאותם. ובפרט בחי' התחלת זמן המציאות הא"ק הכללי אשר הוא מעולמות דא"ס, הנה אי אפשר לדבר בזה מאומה, כי כשם שמציאותו הוא נעלה ומרומם מתפיסת כל רעיון, כן הוא גבוה ומרומם מלהבחין בו בחי' זמן כלל וכנ"ל.

הקדמה לענף ב

[א] הנה בענין הצמצום והקו אשר גילה האריו"ל בדבריו אשר לפנינו הקרו בזה כמה קדושי עליון אם שהוא כפשוטיה או שהוא רק בדרך רמז ומשל על ענין נעלם ונסתר אשר אין לנו השגה בזה. ויש מהם שהמילו חומר איסור גדול לומר שהוא כפשוטיה, וכמו שנודע מדברי הר' הגדול מו"ה יוסף אירגאס זללה"ה בספרו הנכבד שומר אמונים דף כ"א וכ"ב מדפוס ווילנא תרל"ו ע"ש בארוכה. אמנם הרב הגדול ר' עמנואל ח"י זללה"ה בעל משנת הסידים בספרו יושר לבב מ"אן בכל דבריו בזה, ודעתו הוא שהצמצום הוא ג' ע"ב) כפשוטו ממש. ואמר שאין לשפוט בדברים הללו מצד החקירה כלל, כי מה מועיל חקירתנו בדבר שנעלם מאתנו מהותו לגמרי, ולעולם יכולים אנו לומר שהגם שהוא כפשוטו ע"כ הנה הוא במהות נעלם כזה עד שכל החקירות אשר נעשו לא שייכו בו כלל ע"ש בכל דבריו שהאריך בזה. ודבריו הם צודקים בעיני למאוד, והוא ע"ד שהשיב הרמב"ם ז"ל על דברי אריסטו בענין חידוש העולם במורה (ח"ב פ' יז) במשל נעלה ונשגב כנודע, ומבאר שם כי אין לשכל אנושי להשיג ולשפוט בדבר נעלם, כי הוא משולל מהשגתנו לגמרי, וכן הוא ע"דו בענינינו, כי אנו אין לנו הבחנה בכל אלו הענינים, אלא רק בהכרח איזה ציור דמות ותואר עכ"פ, אשר באמת הוא משולל מלכנות בזה למעלה ח"י לגמרי, והוא משום כי אנחנו תופסים אותם רק כמו שהוא לפנינו, ואי אפשר לנו להבחינם בענין אחר כלל, כי אין לנו השגה בנבדל מנוף ותואר מאומה²⁸. אמנם חכמת הקבלה המסורה למשה מסיני²⁹, היא מלמדינו שהאמת לא כן הוא, וישנם אמיתת כל הענינים כולם בלי שום ציור דמות ותואר ותמונה כלל, אלא שהוא נעלם מאתנו בתכלית ההעלם איך שהוא ומה שהוא. וכ"ז הנה

²⁷ ע"י לעיל הערה 11.

²⁸ ע"י דברי הרמב"ם בהק' לחלק שמדמה את זה לכך שעיוור אינו יכול להבין צבעים וסריס אינו יכול להבין את תאות המשגל.

²⁹ ע"י תיקון קעא ע"ב [בדפוסים שלנו זה מופדס בטעות כקסח] ז"ל: ויחפרו באר אחרת ולא רבו עליה דאיהי הלכה למשה מסיני קבלה למשה מסיני דאתמר משה קבל תורה משה מסיני שפחה דילה דא אתעביד להלכה דאיהי בריתא דמלכא לבושה ובריתא דמלכא איהי בת קול מלגאו וברייתא איהי שפחה לה מלבר ואלין תרין סמכין לה לבריתא דמלכא בגלותא משנה וברייתא. תרגום: ויחפרו באר אחרת ולא רבו עליה היא הלכה למשה מסיני, קבלה למשה מסיני, דאתמר משה קבל תורה מסיני. משנה שפחה שלה נעשה להלכה שהיא בת המלך לבושה, ובת המלך היא בת קול מבפנים וברייתא היא שפחה שלה מבחוץ. ואלה שני עמודים לבת המלך בגלות משנה וברייתא. וז"ל הגר"א שם: דמשנה כו' דברייתא כו' - דבת מלך הלכה למשה מסיני הוא באצילות [דהיינו קבלה, ע"י דבריו שם טו ע"ד] ומשנה הוא אמה דילה בברייתא דשלטא בימי יהושע וברייתא במט"ט ושפחה שטנה הוא בעשיה.

הוא דברים מספיקים בכל הצורך, ומסיר כל חומר וקושיא הנופל בכל דברי הארז"ל והזוה"ק מענין תכונות התוארים והמיקריים דכל עניני דעוה"ז הנדרש באצילות וכן למעלה למעלה, הגם שמהאצילות ולמעלה הוא הכל אלהות גמור, אשר משולל הוא מכל אלו הענינים כולם. אך האמת הוא כי כל הגרועות והחסרון אשר ישנם באלו הענינים, בכל מה שאסור לכנותם באלהות, הנה אינם שם כלל ח"ו, ומשולל הוא ית"ש מהם לגמרי, ועב"ז הנה ישנם שם כל אלו הענינים כולם ממש באופן כזה אשר הוא בתכלית האפיסה מכל משיגי הגוף ומקריו לגמרי ובלי תואר וציור ודמות כלל ח"ו. והגם שלכאורה הרי הם דברינו בזה כשני הפכים בנושא אחד, אך מאחר שכל מהות האצילות הנה הוא נעלם בתכלית ההעלם³⁰, א"כ הרי אפשר היטיב שיהיו שם כל אלו הדברים במהות נעלם כזה שאין נופל שם שום קושיא כלל, וכל החקירות הנופל בזה לא שייכו שם כלל, כי ישנם שם כל אלו הדברים והתוארים כולם הם עצמן ממש, וכן כל אלו הענינים הנאמרים בדברי הזוה"ק והארז"ל הנה ישנם שם כולם באמיתתן בלי שום תמונה ח"ו ובלי שום סתירה לאחדותו הפשוטה ית"ש, אלא שנעלם מאתנו בתכלית ההעלם איך שהם ומה שהם, ועל זה נאמר (ישעיה נה ט) כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם כו'.

ועל זה הצד הנה הם ג"כ כל התוארי דשיעורי קומה הנמצא בכל התורה כולה, כמו (שמות כד י) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר (שם לא יח) כתובים באצבע אלהים וכיוצא בזה הרבה. וכן בנביאים וכובע ישועה בראשו (ישעיה נט יז), ואש מפיו תאכל (שמואל ב' כב ט) וכיוצא, ובפרט בשיר השירים שהיא קודש קדשים³¹, והיא כולה ממש ככל דברי האידרא רבא והאידרא זוטא וספד"צ וכל דברי הארז"ל, הנה כולם הם במהות נעלם כזה שאין שם לא תואר ולא דמות ולא ציור ולא גוון ובאפיסה מוחלמת מכל משיגי הגוף לגמרי. כי הרי זהו מה שאנו אומרים תמיד שהוא ית"ש הנה הוא נעלם בתכלית ההעלם, והוא נעלם גם מכל צבא מרום ושרפי מעלה, וכמו שאמרו בחגיגה (יג ע"ב) בפסוק ברוך כבוד ה' ממקומו, מכלל דמקומו ליכא דידע ליה, ואין משיג שום נברא את האצילות כלל, איך שעומדים שם כל אלו הענינים דשיעורי קומה כולה הנאמר בתורה ובדברי הזוה"ק והארז"ל בלי תואר ודמות וציור כלל. ואין כל אלו הענינים בבחי' משל וגיוס כלל או בבחי' מראה הנבואה לבד (כמו שנמצא באיזה ספרי אחרונים³²), אלא שהם הכל כמשמען וכפשוטן ממש, אלא שהוא נעלם בתכלית ההעלם איך שהם ומה שהם, ואינו מושג אמיתת כל אלו הענינים אלא רק לו לבדו ית"ש, כי הוא לבד מכיר את עצמו ית"ש ואין זולתו משיג אותו מאומה כלל. וכמו שאמרו בזוה"ק (פ' שלח קנט ע"א) רוא דמלה תלת עלמין אית ליה לקב"ה דאיהו גניז בגווייהו עלמא קדמאה [שהוא אצילות (מהרח"ו שם)] ההוא עלאה ממירא דכלא דלא אסתכל ביה ולא אתיידע ביה בר איהו דאיהו גניז בגווייה כו'³³ ע"ש. והרי לנו העולם האצילות אינו מושג רק לו לעצמו ית"ש וא"כ הרי אינו³⁴ נופל החקירה שם כלל לחקור בזה מה שהם ואיך שהם. וכן אמר הארז"ל מפורש בשער הקדמות (דף ה ע"א) (הובא דבריו בע"ה דפוס ווארשא תרנ"א בשער עגולים ויושר סוף ענף ד דף יד ריש ע"ג) ע"ש שאמר מפורש שהם אורות דקים בתכלית הרוחניות בלי שום תפיסה בהם כלל, וכמו שאמר הכתוב (דברים ד טו) כי לא ראיתם כל תמונה כו' ע"ש.

והרי לנו כי לא אמר הארז"ל שהם משל כלל או רק במראה הנבואה כלל (וכמו שנמצא בדברי המתחכמים והמבהילים), אלא שאמר שהם אורות דקים בתכלית הרוחניות בלי שום תפיסה בהם. והרי לנו עכ"פ כי הם כמשמען וכפשוטן ממש, ככל הנאמר בכל דבריו בע"ה ובכל

³⁰ עי' דבריו לעיל ענף א' אות ד'.

³¹ עי' משניות ידים פרק ג' משנה ה': אמר רבי עקיבא, וכו' אין כל העולם כלו כדאי כיום שנתן בו שיר השירים לישראל, שכל הכתובים קדש, ושיר השירים קדש קדשים.

³² עי' עניין זה באריכות בספר הדעה ח"א דף נז ע"א כל אות ח' שם.

³³ תרגום: סוד הדבר, שלשה עולמות יש לקדוש ברוך הוא שהוא נסתר בתוכם: עולם ראשון, אותו עליון נסתר הכל, שלא מסתכל בו ולא נודע בו פרט לו שהוא גנוז בתוכו.

שאר ספרי הארז"ל הכל מפורש באר היטיב. וכל דברי הארז"ל הרי הם עצמם דברי הרשב"י בהאדרות וספד"צ. וכן הוא נודע מכמה מקומות בזה"ק, הכל דברי הרשב"י הם באתגלייא ולא בחידות, וכמו שנאמר במרע"ה (במדבר יב ז) פה אל פה אדבר בו, וכמ"ש בזה"ה (אחרי מות דף עט ע"א ופ' שלח קנט ע"א ובאדר"ר קלב ע"ב ובכ"מ) וכנודע. וכבר האריך בזה השל"ה הקדוש בהקדמת תולדות אדם בהמאמר הנקרא בית אחרון בית נאמן, והאריך שם בענין היעודים והתוארים הנאמרים בתורה, ומבאר שם בדברי חכמה והן שאינם כמשל כלל ולא במראה כלל, אלא שהם כמשמען וכפשוטן, הכל באמיתתן ע"ש דבריו ושפתיים ישק. וכן הוא עד"ז בעניניו בענין הצמצום שהוא כמשמעו וכפשוטו, ע"ד שכתב השל"ה שם בענין התוארים כולם וכן הוא האמת והעיקר. וכן כתב ג"כ הר' הקדוש בעל מקדש מלך בספר הדרת מלך בס' קנ"ה, ע"ש בסופו שמביא דברי היושר לבב בענין הצמצום שהוא כפשוטו והסכים עמו, ואמר שדבריו הם בטוב טעם ודעת ודי בזה.

[ב] וזהו עיקר גדול מעלת לימוד הקבלה³⁴, לדבר הכל באצילות ולהשתמש רק באותן הדברים והלשונות אשר דיברו ונאמרו בזה"ק ובדברי הארז"ל, כי בזה מעורר באותן הדברים למעלה שיתפשטו ויתגלו ושייצאו מהעלם אל הגילוי, ולהוסיף בהם אור ע"י היחוד דאור א"ס שבהם. וכמו שמבאר בזה"ק בהקדמת בראשית (דף ב ע"א) שאמר ר' אלעזר שתיקא דילי² בנא מקדשא לעילא ובנא מקדשא לתתא ע"ש. כי ע"י דרשת רשב"י ועסקו בענינים הללו, נעשה ונבנה למעלה אותו הענין שדרש בו. וכן הוא בהקדמת תיקונים (דף ג סע"ב) ונענה מלאך מגו אשא משמיא ואמר הן הן מעשה מרכבה והווי מתקבצין מלאכי השרת כו' ע"ש בביאור הגר"א³⁵.

וכ"ז הוא לא כמו שנהגו איזה מקובלים שבדורינו להלביש כל עניני דסתי עליונים בהנהגת עוה"ז, והעמיקו והרחיבו דברים בזה, כי גם אם נתן להם שכווננו באיזה דברים לנכון, אך עכ"פ הוא כי אין זה לימוד הקבלה כלל, כי עיקר לימוד הקבלה הוא לעסוק ולדבר רק למעלה באצילות ובאותן הלשונות שדיברו בהן הרשב"י והארז"ל, כי הם כולם על אמיתתן, ואין להם דבורים ולשונות אחרים כלל. ולא כמו שחושבים איזה מקובלים שבדורינו שכל דברי הארז"ל הם רק ע"ד מראה הנבואה או בבחי' משל. ואמרו שכל לשון דברי הארז"ל הם רק בחיצוניות דהקבלה ולא בפנימיות. ולפי דעתם שהפנימיות דהקבלה הנה הוא אותן ההסברים שנותנים הם לפי דעתם, וכל אותן הדרושים הנפלאים והנוראים הנזכר בדברי הארז"ל בפרצופי עליוני עליונים אשר למעלה למעלה, הנה הם מלבישים הכל בתהלוכות דהנהגה אשר בעוה"ז, הלילה וחלילה להעלות זאת על הדעת, כי הוא ח"ו כמכחישים כל סתרי עליונים ח"ו וח"ו. ומה שאמרו בענין החיצוניות והפנימיות הן אמת שישנו פנימיות ופנימיות לפנימיות, וכבר כתבו בשם הגר"א

³⁴ ע"י לקמן בשער העקודים פרק ג' אות ה'. ועי' הקדו"ש ז ע"ג, ז"ל: נקל להבין עד"ז תוספת המעלה והקדושה אשר לעוסק באורות האצילות עצמו אשר למעלה מהעולמות ב"ע, והנה מתדבק בזה באור קדושתו עצמו בלתי התלבשות כלל, ונעשה הוא גופה מקום ומעון לשכינת עוזו ית"ש. וכמו שאמרנו לעיל פ"ז כי השכל והמשכיל והמושכל אחד הוא. ועי' דע"ה ח"א נז ע"ב, ז"ל, ע"י דרשת הרשב"י בענינים הללו נעשו ונבנו אותן הענינים למעלה. וזהו כל עיקר תיקון לימוד הקבלה יותר מכל שאר חלקי התורה. כי שאר כל חלקי התורה הרי מלוּבש בנושאי הענינים אשר בעוה"ז, משא"כ לימוד הקבלה ובפרט דברי הארז"ל אשר הם בנויים על האדרות וספד"צ ועמקי סתי הזוה"ק, הווי כל נושאי הענינים רק באצילות ובעולמות דאור א"ס. ולכך נקרא חכמת הקבלה בשם נסתר, משום שכל נושאי הענינים שאנו מדברים בהם הוא מעולמות העליונים אשר למעלה למעלה אשר אין השגה ותפיסה בזה לשום בריה, והרי הוא נעלם ונסתר מהכל. ועי' כללים ח"א ג ע"ד, ז"ל, כל גילויי ית"ש אשר באצילות, שהם כל שמותיו יתברך וכל אורם וגילויים, הוא ג"כ רק ע"י הצדיקים וכמ"ש בספרי ברכה בהפסוק ויהי בישרון מלך, וכן הוא במדרש שמואל רבתי פרשה ה' בפסוק כי לה' מצוקי ארץ תני ר' שמעון בן יוחאי כל זמן שישראל עשוין אגודה אחת מלכות שמים במקומה שנאמר ויהי בישרון מלך אימתי בהתאסף ראשי עם יחד כו' ועי' באדר"ר (קל"ה ע"א) כי ע"י דרשת הרשב"י ותלמידיו בה"ג תיקונים הנה נתגלו והאירו בזה"ה אורם למעלה וכ"ו ועי' זוה"ק פ' בחקותי ק"ג סע"א בסוד הכתוב (שמואל ב' ח') ויעש דוד שם.

³⁵ ז"ל, ונענה מלאך - הוא מט"ט כנ"ל. מגו אשא משמיא - הוא ז"ן, שז"א נקרא שמים, ושכינה נקראת אשא. ואמר הן הן כו' - שאלו הן שמות הן מעשה מרכבה, שנעשה מרכבה לתרויהו כנ"ל.

ז"ל שאמר שגם בכל דברי האריו"ל הנה ישנם ג"כ כל הד' חלקי פרד"ס, על דרך כל חלקי התורה, שהם כולם בפרד"ס, וזהו מה שנמצא כמה פעמים בזה"ק שאמרו רזא דרזין כו'. הרי לנו שישנם באמת פנימיות לפנימיות בכמה פנים. אמנם כל אותן הפנימיות, הנה הם ג"כ רק ע"פ אותן הלשונות והדיבורים שהשתמשו בהם הזוה"ק והאריו"ל³⁶, וכמו שאנו רואים בכל אותן הרוזין דרוזין הנמצא בכ"מ בזוה"ק, שהם ג"כ רק על אותן הדברים ובאותן הלשונות אשר בהאדרות והספד"ן. וכל ההסברים אשר נותנים א' ע"ד) הם לפי דעתם באלו הדברים, הם כולם אינם, כי כל אלו הדברים אין להם השגה לשום בריה, וע"ז נאמר כי גבהו שמים מארץ כן גבהו כו' (ישעיה נה ט), ואין שום השגה ותפיסה לאותן הענינים מאומה לשום נברא איך שהם ומה שהם כלל, והוא ע"ד שנאמר (שמות לג כ) כי לא יראני האדם והי, ומכל שכן הוא שחלילה וחלילה להעלות על הדעת ולומר שהם רק משל בעלמא, כי האומר כן הוא בעיני כמכחיש כל חכמת הקבלה בכללה ח"ו. וראוי להתרעם עליהם הרבה יותר ממה שהתרעמו כמה קדושי עליון על החוקרים שהוציאו כמה מעשיות וסיפורי התורה ממשוטים לגמרי כנודע, כי הם לא נגעו רק באמיתת אותן הסיפורים פרטים לבד, אבל אותן האומרים שדברי האריו"ל הם משל בעלמא, הרי הם מכחישים חכמת הקבלה בכללה לגמרי ח"ו, כי הרי כל דברי האריו"ל אשר לפנינו הנה הם עצמן דברי הזוה"ק בהאידרות והספד"צ, וכן הוא ג"כ דברי שיר השירים שהיא קודש הקדשים³⁶, וכן הוא ג"כ כמה פסוקי התורה שקבל משה מפי הגבורה. וכל אותן הדברים הנה הם כלל כל פנימיות התורה והגילוי דהשם הוי"ה ב"ה עם כל השמות והכינויים המסתעפים ממנו, שהם כל אורו וגילוייו ית"ש אשר נתגלה בהם מאמתתו הנעלמה ומאור א"ס, להתגלות בכל הנאצלים כולם שהוא עולם האצילות בכלל, וע"י אותן הגילויים הנה נתגלה ג"כ בכל ההתהוות והמציאות דכל העולמות בי"ע ובכל הנהגתם כנודע.

[ג] וכדי לאמת הדברים ולקבוע בלב כל מעיין אעתיק לפניך מאמר אחד מדברי האריו"ל אשר בספר שער הקדמות, ומוזה תראה כמה שהתרעם האריו"ל עצמו על אלו המתחכמים יותר מדאי להוציא הדברים ממשוטים, ואמר שם כי על זה נאמר (תהלים קלט כ) אשר יומרוך למזימה ח"ו. וזה לשונו שם (דף ו ע"ג) בענין הקו דא"ס שהוא רק קו דק כנודע, אמר שם: כי באשר שגם הקו ההוא היה בתכלית הדקות בלתי עב ורחב, וזה כדי שהאור הנמשך אל הנאצלים יהיה במדה ובמשקל דבר קצוב הצריך להם. כי הנה לסבה זו נקראו הנאצלים בשם ' מדות וי' ספי', ולהורות כי יש בהם מדה קצובה ומספר קצוב. משא"כ בא"ס עצמו, וכמ"ש ברע"מ (פ' פנחס דף רנז ע"ב) פקודא תליסר כו' אבל לאו דאית ליה מדה ולא שם ידיע כנוונא דספי', דכל ספי' וספי' אית לה שם ידוע ומדה וגבול ותחום כו'. וכן בספר יצירה (פרק א מ"ה) עשר ספי' בלי מה עומק ראשית ועומק אחרית כו' (הרי לנו דיש בהם ראשית ואחרית). ובהקדמה זו יתבאר לך ענין הפסוק (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו, אשר כל החכמים הפשטנים והחוקרים נתערבבו בענין זה איך יסבול הדעת שיש ח"ו ציור אדם במדות קצובות, והרי הקב"ה אין לו גוף וכה בגוף, ואין לו ראשית ולא אחרית, וכמעט מונעים עצמם מלעסוק בחכמת ספר הזוהר מפני קושיא זו המערבבת שכלם. ואמנם אצל היודעים בחכמה זו יודעים כי עליהם נאמר (תהלים קלט כ) אשר יומרוך למזימה, ומסירים השגחתו ית' מעל ברואיו ח"ו בדבריהם האלה. אבל אנו אין לנו אלא שהי' ספי' יש להם מדה קצובה לכל אחת מהם ומספר קצוב, כדי שיהא על ידיהם בחי' השגחה קצובה בתחתונים כפי הצורך, וזה מוכרח וכמו שנתבאר במאמר פנחס הנז'. ואמנם אם ח"ו היו הי' ספי' בלתי מתקשרים ונאחזים עם האין סוף דרך הקו, אז היה ח"ו כדבריהם ולא היו נקראים בחי' אלהות, והיו כמו הנבראים. אמנם בהיותם קשורים ונאחזים בו דרך הקו כשלהבת הקשורה בגחלת, א"כ הוא והם הכל אחד, וגם הם בשם אין סוף יקראו,

³⁶ עי' לעיל הערה 31.

והרוצה לעמוד על בירורי תשובה קושיא זו יסתכל ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב) בענין המשל איך המשיל הי"ס אל בחי' המקור הנובע מן התהום, ואח"כ יצאו ממנו מעין, ואח"כ המעין נמשך בעין ים, ואח"כ מן הים נמשכים לחוץ ויוצאים ז' נחלים, באופן שאם כפי הסתכלות עיני האדם יראה קץ וסוף וגבול ומדה אל כל בחי' מהם (אמנם באמת) אינינו כך, אלא רק בבחי' הכלים אשר בתוכם נגבלים המים ונכנסים בתוכם, אבל המים עצמם אין להם שיעור, כי דבקים הם במאצילם, שהם התהומות אשר משם נמשכים ויוצאים. ועיקר בחי' המדה והמספר אינינה רק בבחי' הכלים בעצמם אשר יד ע"א לא יכילו מים יותר משעורם, אבל המים אשר בתוכם אין להם קץ ותכלית ואין להם סוף.

וזה לשון המאמר הנז', ובגין דא אמר ואל מי תדמיוני ואשוח ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו, דאפי' האי תמונה לית ליה בארתיה, אלא כד נחית לאמלכא על בריין ואתפשט עליהו, יתחזי לכל חד כפום מראה וחזיון דיליה כו', אבל בתר דעביד האי דיוקנא דמרכבה דאדם עלאה, נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא הוי"ה, בגין דישתמודעין ליה בכל מדה ומדה כו', ווי ליה מאן דישיי ליה לשום מדה, ואפי' מאלין מדות דיליה כו', אלא דמיונא דיליה כפום שלטנותיה על ההיא מדה, ואפי' על כל בריין, אבל לעיל מההוא מדה וכד אסתלק מיניה, לית ליה מדה ולא דמיון ולא צורה כנוונא דימא כו' ע"ש.

הרי מפורש היטיב כל מה שאמרנו לעיל, באופן שאל יתבהל לב האדם הרואה מדות וספי' וציורים למעלה, כי כל בחי' אלו הוא בכלים, או באורות עצמם בהיותם מתלבשים תוך הכלים, וזה מחולשת* הכלים שאין בהם כח לקבל יותר ממספר ומדה קצובה הראוי להם, אשר לסבה זו נקראים מדות וספי' ממש. ויש רשות ביד האדם לכנות להם מספר וקיצבה כנו' במאמר הנז', שאמר שם, ויכילנא למעבד חושבן תמן. אמנם באורות הפנימיים עצמן, אין להם קץ וסוף חיו, וזה מחמת התקשרותם בא"ס, כי ממנו יוצאים ואליו חוזרים, ברצוא ושוב³⁷. וכל הנותן קץ ומספר וגבול באורות אלו בהיותם שלא בתוך הכלים הרי הוא מקצץ בנטיעות³⁸, ואוי לו אוי לנפשו, וכמו שאמר לעיל במאמר, ווי ליה מאן דישווי ליה בשום מדה כו'. וכד אסתלק מההיא מדה לית ליה מדה ולא דמיון ולא צורה כו'. גם בכלל זה תבין ענין הקדמה אחת אשר אנו עתידין לבארה לך בענין עצמות האורות והכלים עיין שם, וזהו שאמר במאמר הנז', ואי יתבר אומנא אלין מאנין דתקין יהדרי מיא למקור וישתארין מאנין תבירין יבישים בלא מיא וכו'.

[* הגהה – ומוזה תראה אמתת דברינו אשר כתבנו בכ"מ, דמה שנקרא השם הוי"ה ב"ה שם העצם, הוא משום כי מאחר שנתלבש הא"ס באצילות, הגה נתגלה הוא עצמו בהשם הוי"ה ב"ה ע"י האצילות, ונקרא מעתה הוא עצמו בהשם הגדול הזה. וכאשר שאנו מכוונים להשם הוי"ה ב"ה, הגה עולה הכוונה על עצמות א"ס אשר נתגלה אלינו בשם זה ע"י התלבשותו באצילות. ומבואר כ"ז בדברי הרב כאן במ"ש, או באורות עצמם כו', וכן מבואר ברע"מ פ' בא הנז' במ"ש שם, נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא יהו"ה כו'. ואמר שם עוד, לבתר עביד מאנא זעירא כו' יקרא גרמיה בה חכם כו' כו' ע"ש. הרי לנו כי ע"י האצילות נתגלה הוא עצמו להקרא בשם. והאמת הוא כי אחר שמתלבש באצילות, ונעשה האצילות חד עמו וכמו שאמר הרב כאן לעיל בסמוך, הרי מאיר האצילות עתה ג"כ רק בכח האור א"ס. אך עכ"ז ע"י התלבשו שם, הגה נצטמצם כביכול ונקרא מעתה הא"ס עצמו ע"י האצילות בשם הוי"ה ב"ה, והרי נמשך ועולה עכ"פ עיקר השם על המאציל א"ס עצמו, אלא שנתגלה להקרא בשם זה רק ע"י האצילות, והיינו ע"י שהתלבש שם, והתייחד

³⁷ ע"י לעיל הערה 17.

³⁸ ע"י תיקו"ז קלה ע"ב, וע"י בלש"ו הקדו"ש שער ז' פרק ו' אותיות ד' וה' מש"כ לבאר ענין זה באריכות. וע"י אד"ר קכח ע"א מש"כ שם לגבי מאמה"כ "ארוך אשר יעשה פסל מסכה ושם בסתר", וע"י בהגר"א על תיקו"ז ז ע"ב ד"ה ואפילו מכל, שנכלל באיסור זה מי שמצייר את דיוקנא דבי"ע באצילות, ונכלל באיסור זה לצייר דיוקנאות של אצילות בא"ס (וע"י עוד לש"ו דע"ה ח"א נד ע"ב).

בכל האצילות ביחוד עצום עד שנעשה כל האצילות חד עמו. ומאז הנה נקרא כל האצילות כולו באותו השם, ואשר עליו לעולם מצד אורו המתייחד שם, וע' בזה בארוכה בספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז' ע"ש³⁹ ע"כ הגהה.]

גם מהמאמר הזה יתבאר לך ענין אחד שנתבאר בע"ה בענין עולם הנקודים איך יצאו השבעה מלכים שמלכו בארץ אדום ונסתלקו האורות מתוך הכלים ואשתארו מאנין תבירין יבישים בלא מיא, אשר זהו סוד מיתת המלכים ודי בזה. והנני מבאר לך בקיצור ענין כללות של כל הבריאה ושים דעתך בזה מאד, הנה בשתי בחי' נפרט כל מה שיש בעולמות, הלא הם בחינה ראשונה הוא בחי' האין סוף, אשר הוא אור פשוט לגמרי בלי שום ציור כלים ותמונה כלל ח"ו, וזה האין סוף הוא המאציל העליון האמיתי אשר האציל כל העולמות כולם הנאצלים והנבראים והנוצרים והנעשים, כולם נאצלו ממנו, והם עילות ועילולים ממנו כולם כאחד. והבחי' השנית הם כל העולמות הנזכרים כולם כאחד, ויש בהם בחי' עצמות אורות המתפשט מן האין סוף בתוכם להאירם ולחיותם, ודבר זה ד' ע"ב) נמשך בכל העולמות, מן הנקודה הראשונה העליונה שבכולם ועד הנקודה התחתונה שבכולם, שהוא הארץ התחתונה אשר שוכנים בה בני אדם גם בני איש בעולם השפל הזה.

כל אלו העולמות נכללים בשתי מדרגות אלו והם עצמות אורות המתעלם בתוך הכלים, אמנם בהם עצמם יש הפרש בין זה לזה, וכולם בדרך עילה ועלול, כי העליון מחבירו נתחזק בו בחי' עצמות האור בתכלית הרוחניות, ולכן בחי' הכלים אשר לו הוא זך בתכלית הזכות, עד שכמעט איננו נכנס בערך כלי אלא שבערך האור המופלג אשר בתוכו נקרא בשם כלי, אבל בערך הכלים שלמטה ממנו נקרא אור ממש. וכל מה שהעולמות יורדים במדרגת מקום זה למטה מזה, כך הם מתמעטים במדרגת מעלתם, כי האורות שבהם אינם כ"כ זכים כהאורות העליונים להיותם מתרחקים ממקום⁴⁰ שהוא הא"ס, וגם לסבת זה באים בהתלבשות נוסף על אורות שלפניהם, וכן בחי' הכלים שלהם מתעבים ומתחזקים יותר מאד. עד שנמצא בחי' העולם הזה השפל שאורו ממועט מכל שאר העולמות העליונים שעליו, והכלים אשר בו הם גסים וחומרניים וחזקים מכל בחי' הכלים העליונים. והמשכיל כאשר יפקח עיני שכלו יבין איך כל העולמות בחי' אחת לבושי הא"ס, והא"ס מתלבש בתוכם, וגם סובב עליהם, ומחיה את כולם, ואין דבר יוצא ממנו, והכל בחי' אחת, וכל העולמות נקשרים במאציל ודי בזה, כי אין ראוי לגלות יותר בענין זה. והנה בכל עולם ועולם תמצא איך כל מה שהולך מתעבה ומתגשם יותר מחבריו אשר עליו, ובחי' הכלים הולכים ומתגלים ומתחזקים, ובחי' האורות הולכים ומתחלשים, וכמו שנבאר בע"ה בכל עולם ועולם עכ"ל דברי שער הקדמות, והעתקתי כל לשונו כי מתוכם יעמוד כל מעיין על בירורי הדברים שבכל דרושי האר"ז"ל.

ומזה תראה שכל דבריו הם כמשמען וכפשוטן ואינם משל כלל, וגם לא במראות וחדות ע"ד מראה הנבואה כלל, אלא הם מאמיתתן כמו שנאמר, ואין להתחכם עליהם כלום ובהון בהם וחקור מהם ואל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר. אמנם כבר אמר הספר יצירה כי העשר ספי' הם בלימה, ור"ל שהם בלי מהות מושג⁴¹, וכל מה שאנו אומרים שיש להם מדה ונבול ותחום, הנה הוא רק בערך האור הנמשך בתוכם, שהוא מאור העליון מעצמות דאור א"ס ית"ש, אבל בהם עצמם אין בהם השגה לשום נברא, כי הרי הם נקראו נאצלים אשר הוא למעלה מתכונת כל נברא. ואי אפשר להשיג בשום פנים את ערכם ובחי' המדה והנבול הנאמר בהם, כי בערך הנבראים הם

³⁹ שם מבואר כי לכן אפשר להתפלל לשם הוי"ה ב"ה.

⁴⁰ נדצ"ל ממקורם.

⁴¹ עי' ביאור הגר"א על ספר יצירה ו ע"ב, ז"ל, פנימיות נק' ספירות והחיצוניות אותיות, ושניהן אינן רק במחשבה, שאינן רק סימנים לדברים וכו', לכן הם למעלה ג"כ בלי מהות, שהן אורות שאין נתפסין. עי' פרדס שער א פרק א ז"ל: בלימה, פי' ב' מלות, בלי מה, והכוונה בלי מהות.

נבחנים בלי מדה וגבול כלל, וכמו שהאריך בזה הרמ"ק ז"ל בכ"מ בספר הפרד"ס⁴². ואמר שם בשער טעם האצילות (פרק א) כי צריך המעיין והמתבונן בענין הזה להבין דעתו ולכוננו ולסעדו וליישרו אל האמת, ואל יחשוב ואל ידמה להגביל לא במאציל ולא בהנאצלים הלילה והס, אלא הכוונה הוא כי אחר שנשלול הגשם והגבול והכמות ואפיסת הכח והתכלית והסוף מהאצילות הטהור והקדוש תכלית השלילה וההרחק, הוויבנו בהכרח גמור להעלות עוד במדרגה יותר עליונה ויותר נבחרת באין סוף המאציל ית"ש, וכמ"ש בתיקונים (תיקון ע דף קנט ע"ב) כתר עלאה אע"ג דאיהו אור קדמון, אור צח, אור מצוחצח, אוכמא איהו קדם עילת העילות. והכוונה הוא אע"ג שהוא אור צח כו' תכלית הטהור והוא באין גבול, ואנו חייבים לשלול ממנו העביות והגבול, עכ"ז הויבנו להאמין כי יש לו עביות וגבול ואפיסת האור והכח בערך המאציל שהוא עילתו, ולזה מכנה בכ"מ בזה"ק אל האין סוף בלשון עילת העילות, והכוונה לחייב הענין בהכרח גמור, כי הוא עילת העילות כולם, ולכן הוא מוכרח היות לו מעלה על כולם, ואם נשלול האצילות מכל הסרון שבעולם ונעליהו במדרגה היותר שלימה שאפשר בעולם, ימשך מזה הכחשת מציאות סיבה ראשונה, כיון שהכתר במעלה שאין מעלה למעלה ממנו, א"כ מה המעלה שיתעלה עליו המאציל. לכן הויבנו לתת מקום שבו נעלה המאציל על כל הנאצלים עם שנעלה הנאצלים בכל האפשר והדבר הזה⁴³ צריך להתבונן בו, ואמר שם עוד כי מיעוט הדיבור בזה יפה ונאות, ועל כזה ועל כיוצא בו נאמר כבשים ללבושיך עכ"ל ע"ש. וכן כתב שם עד"ז בכ"מ וכנודע למי שרגיל בו, והוא דרך כל המקובלים הראשונים, וכן הוא ג"כ דרך האריו"ל. ועי' מה שכתבנו לקמן בעקודים פ"א אות ג' שם בסופו ושם פ"ג אות ה' בארוכה קצת ע"ש.

[ד] ונאמר עוד כי מה שנמצא לפעמים בדברי האריו"ל עצמו (עי' שער אח"פ ריש פ"א) שאמר שהם דרך משל, הנה הוא רק על האורות שהם למעלה מאצילות וכמ"ש בשער אח"פ שם, וכן בשער סנת"א (ריש פ"א), עי' דברנו שם אות ו' ז'. וגם אם תמצא באיזה מקום שאמר כן גם על האצילות, הנה המעיין האמיתי יבין הדברים שכוונתו הוא רק לפי תפיסתו והשגתו⁴³, כי בזה הנה ודאי הוא שרחוקים כל אמיתת אותן הענינים כפי מה שהם בעצם מהשגתו בהם בהרחק היותר אפשרי, עד שהם כאין ממש, והם רק בדרך משל וחידה, והוא רק לפי תפיסתו בהם. וכמדומה לי לפי זכרוני כי לא נמצא באמת בדבריו כלל שמכנה אותם בשם משל אלא רק על האורות דא"ק, וכמ"ש בשער אח"פ (ריש פרק א) ושער סנת"א (ריש פרק א), אבל לא על הענינים הנאמרים באצילות. אך לפי תפיסתו והשגתו שייך לומר גם על האצילות ג"כ וכנ"ל. ולהבין הדבר על בוריו הנה ארחיב הדבור קצת כדי שיכנס בלב המעיין.

הנה נודע הוא שכל ציור ותואר דכל אבר ואבר מאברי הגוף הנה הוא מתכונת וכח הנפש שבו וכמ"ש הראשית חכמה בשער האהבה פ"ו, כי כפי כח הנפש והחיות שבכל אבר כן נצטייר לפי"ז הצורה והתואר של כל אבר, כי מכח הראיה שבעין נעשה כל צורת העין בכל כמותה ותוארה וציורה ובכל גלדי עינא, ונעשית כל צורת העין מכח ותכונת הראיה שבהמוח ונעשית בתכונתה ודוגמתה ממש. וכן כח השמיעה שבמוח הנה הוא הוציא את האוזן בכל תוארו וציוריו ואולמו וחדריו, וכ"ז הוא מתכונת השמיעה שבמוח, ונעשית כלי אליו לפעול על ידו את כל פעולתו, כי הוא כמדת תכונתו ממש ונמשך ממנו, ולכן נעשית כלי אליו להשתמש על ידו. וכן

⁴² עי' מבר"ש יג ע"ד, שכל עולם הוא בבחינת א"ס ביחס לעולם שתחתיו.

⁴³ עי' ליקוטים בסוף בהגר"א על ספד"צ לז ע"ד וז"ל: וידוע תדע שמרע"ה לא השיג אלא בבריאה ובהיכל הרצון כמ"ש מהרמ"ק והאר"י ז"ל, וכ' שתורתנו אינה אלא בבריאה, וכ"ה בסת"ח, והנביאים לא השיגו אלא ביצירה ודניאל בראש עולם העשיה תחתית עולם היצירה, ועי"ש בגליונות הלש"ו ז"ל: לא זכיתי להבין דבריו הקדושים, הלא גם הרשב"י ע"ה בהאדרות וכן בספד"צ מדבר גם כן רק בהלשון הזה, ולא עוד אלא שגם שלמה המלך ע"ה בשה"ש אינו מדבר ג"כ אלא כך בלשון הזה, ואיך אפשר לתלות כל סגנון הלשון שאנו מדברים משום שאין אנו משיגים, הלא אנו מדברים באותו הלשון ממש כמו כל אותן די רוח אלהין קדישין בהון. ועי' אריכות בעניין זה במאיר הספרא שם (הערה 2922) מש"כ בביאור הענין.

עד"ז כל אבר ואבר שבגוף שציורו ותוארו הוא נמשך מכת הנפש שבו, ולפי תכונת כח הנפש כן נמשך ונעשה צורת אותו האבר שמשתמש על ידו. והגם שבכת הנפש עצמו הרי אין בו שום ציור ותמונה כלל, אך מצורת וציור האבר שמשתמש על ידו אנו יודעים שכן הוא תכונת אותו הכח והנפש עכ"פ, כי באם שלא היה אותו התכונה כלל בהכח והנפש, הרי לא היה מוציא אותו הציור בהאבר. ועל ידי שאנו רואין שפעולת השמיעה הוא מהאוזן דוקא, ופעולת הראיה הוא מהעין דוקא, ע"ז אנו יודעין שתכונת כח השמיעה הוא בכח הציור אשר בצורת האוזן, ותכונת הכח הראיה היא בכח הציור אשר בצורת העין. ואחר כל זה הנה יכולים אנו לומר, כי באם שהיינו יכולים להסתכל בעין הנפשי על כל כח וכח פרטי והנפש, היינו רואים את כל אותה הצורה והציור בהכח והנפש ג"כ, כמו שאנו רואין אותה בעין הגופני את אותו הצורה והציור בכלי הגוף. והמלאכים שהם מבחי' הרוח, הנה הם רואים את כל אותן הציורים בהנפש עצמו כמו שאנו רואין את כל אותן הציורים בהגוף.

ומעתה נאמר עוד, כי הנה נודע הוא שגם בחי' הנפש הנה הוא כלול מה' בחי' שהם נרנח"י, וכל בחי' ובחי' הוא גבוה במעלה מחבירו, כמו שגבוה הנפש מהגוף. וכל מה שאמרנו בענין הנפש עם הגוף, שכל ציור ודמות דאברי הגוף הם מכת ותכונת והנפש שבו, הנה הוא רק מבחי' החלק היותר אחרונה שבהנפש, שהוא הנפש שבנפש, וכמו שמבואר בדברי הרב בכוונת הושענא רבא בסוד הצללים (שעה"כ דרושי חג הסוכות דרוש ז) ע"ש. ואותו הנפש הנפש הנה הוא מקבל את הכח והתכונה הזו מרוח שבנפש, והרוח שבנפש מקבל כל זה מהנשמה שבנפש, והנשמה שבנפש מהחיה שבנפש, והחיה שבנפש מהיחידה שבהנפש. ואותה היחידה היא מקבל כ"ז מהבחי' אחרונה שברוח, שהיא הנפש⁴⁴ שברוח, כי גם הרוח כלול מה' בחי' נרנח"י כנודע, ומקבל כל תחתון את אותו הכח והתכונה מהעליון שעל גביו, והעליון דהרוח הנה מקבל אותה 'ד ע"ד) מהחלק התחתון והנשמה אשר היא כלולה ג"כ מה' בחי' נרנח"י. וכן עד"ז הנשמה מהחיה, והחיה מהיחידה, והם בסך הכל כ"ה בחי' כנודע.

והנה כל תחתון לגבי עליון הוא כגוף לגבי הנפש, ונבחן בהתחתון, שהוא בתואר וציור ודמות ממש, אבל בהעליון הנה נבחן נגדו שהוא בו רק בכח ותכונה לבד. וא"כ הרי פשוט הדבר שכל התואר והציור ודמות והגוף הנה הוא עומד בהבחי' היותר עליונה והנפש, אשר היא גבוה ה' מדרגות למעלה, רק בבחי' אֵין ממש⁴⁵, ורק בבחי' משל רחוק בעלמא. והגם שבערך הבחי' התחתונה דהרוח נבחן כ"ז בהבחינה העליונה והנפש, שהיא ג"כ בציור ותואר ודמות ממש, אבל בערך הגוף העיקרי, נבחן כ"ז בהבחי' העליונה והנפש רק כאֵין ממש וכמשל בעלמא. ומכל שכן כשאנו מבחינים עוד יותר למעלה, שהוא בהבחי' העליונה דהרוח, וכן בהבחי' העליונה והנשמה, וכן למעלה למעלה. והרי לנו כמה בחי' אֵין, וכמה בחי' משל, שיש לנו להבחין בהתואר והדמות אשר אלינו גופה מהצורה ממש שבגוף עד סוף בחי' הכ"ה דהנרנח"י שבקרבינו עצמו. הגם שבאמת הנה בכולם ישנם כל הציור ודמות ממש בערך העליון ממנו וכנוז, וכ"ז הוא באדם התחתון שהוא בעולם העשיה, ומכל שכן ששנעלה בכ"ז בעולם היצירה ובהכ"ה בחי' דנרנח"י אשר שם, ואח"כ בעולם הבריאה בהכ"ה בחי' אשר שם. כי כל העולמות כולם הרי הם כחותם ונחתם זה מזה (דרושי אבי"ע ב), וכל מה שישנם בזה ישנם בזה כנודע, ובפרט בעולם האצילות אשר הוא נעלה ומובדל מכל הנבראים כולם, ואין ערך ויחס לכל אלו הענינים שם אלא רק בשם לבד.

וא"כ הרי יצדק מאד אם נמצא לפעמים בדברי האר"ז ג"כ שהם בדרך משל, והכוונה הוא ע"פ תפיסתינו והשגתינו בכל אותן הענינים בהעדה"ז, הנה פשוט הוא שהם למעלה כאֵין ממש

⁴⁴ לכאורה צ"ל שיותר מדויק יהיה לומר הנפש שבנפש שבנפש. ועי' לקמן טז ע"ב מש"כ רבינו בשם שער מוחין דצלם פרק ד.
⁴⁵ עי' אד"ז רפח ע"ב: עתיקא קדישא אקרי אין, ע"כ. כלומר, א"א הרי הוא כתר הנקרא אין.

ורק בדרך משל בעלמא. אבל בערך המתייחס שם, הוה באמת כל הדברים במשמען ובפשוטן⁴⁶ ממש, כי הם שורש השרשים לכל הכחות והתכונות הללו שבהעולמות ב"ע, ולמעלה הם סבתם, והם גילויי ית"ש אשר נתגלה בהם באצילות בבחי' שורש וסבה להתהוות כל אלו הענינים אשר בהמציאות דהעולמות ב"ע, והם הם כל השיעורי קומה הנאמרים בברייתות דפרקי המרכבה כנודע. כי אי אפשר שימצא בבי"ע שום דבר אלא רק מה שישנם בשורש השרשים ובסבתם אשר למעלה, והוא בעולם האצילות בגילויי שמותיו ית"ש אשר שם, והוה האצילות עם העולמות ב"ע כחותם ונחתם. אמנם כל אלו הגילויים אשר באצילות הנה הם נעשה ונבדל מכל נברא, והנה הם באצילות בערך הבי"ע בבחי' אפיסה מוחלטת ותכליתית מכל משיגי הגוף ומקריו לגמרי, ובלי תואר וציור ודמות ותמונה וגוון כלל, כי הוא נעלם בתכלית ההעלם מה שהם ואיך שהם, עד שעל פי תפיסתנו אין להם מהות כלל.

וא"כ כל החקירות שנעשה בזה, וכל ההסברים שאמרו בזה, הם כולם אינם וכנ"ל מדברי היושר לבב, והוא רק מכלל הדברים הנאמר בהם (חבוקוק ב ט) וצדיק באמונתו יחיה. אמנם כל מה שאמרנו, הנה הוא רק בהנאצלים, כי שם הוא שורש השרשים דכה כח כל תכונות שבבי"ע במהות נעלם ע"ד שאמרנו. ועומדים שם כל אלו התכונות בעצם, אלא שהם רק במהות נעלם, ורק בבחי' שורש השרשים דכה כח לבד, אבל הם שם בעצם עכ"פ, [וכמ"ש הרמ"ק ז"ל בפרד"ס שער אם א"ס הוא הכתר ספ"א, דכל השיעור והמדה והתוארים והשינויים הוא הכל בהספ"י]. משא"כ באור העצמות המתלבש בהם, הנה אינם עומדים בהם כל אלו הענינים בעצם ח"ו, אלא שנבחר בהם כ"ז ג"כ רק ע"י התלבשות בהכלים שהם הספ"י, וכמ"ש ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב) ממשל המים שנכנס בתוך הכלים, שנבחר בהם הציורים רק ע"י הכלים וכנ"ל אות ג' מדברי האריז"ל בשעה"ק. אמנם כבר אמרנו איך שהוא משולל מכל משיגי הגוף גם בהנאצלים, ואיך שהוא רחוק ומשולל מכל תפיסה ורעיון וכנו', ודי בזה וכבר הארכנו בכ"ז בדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז'.

[ה] ונחזור להענין, כי מבואר ע"פ דברינו שכל ענין הצמצום הוא כמשמעו וכפשוטו וכדעת הרב הקדוש בעל משנת חסידים בספר יושר לבב, וכן הסכים עמו הרב הקדוש בעל ה"ש"א⁴⁷ מקדש מלך בספרו הדרת מלך ס"י קנ"ה, ולעומק הכוונה הוא ע"ד שכתב השל"ה בענין כל התוארים והיעודים הנאמר בתורה, וכל דבריו שם הם דברי חכמה וחו' ושפתיים ישק וכנ"ל כל זה באות ג'. ומה גם כי כן מוכח מכל לשון האריז"ל אשר בענין זה שאמר בעגולים ויושר (ענף ב) זה לשונו, אז צמצם את עצמו א"ס בנקודה האמצעית אשר בו באמצע אורו ממש, וצמצם האור ההיא ונתרחק אל צדדי סביבות הנקודה האמצעית, ואז נשאר מקום פנוי ואויר וחלל רקני מנקודה האמצעית ממש כזה (וע"ש הציור וכן בשער הקדמות דף י). ואמר שם עוד, והנה הצמצום הזה היה בהשוואה אחת בסביבות הנקודה האמצעית ריקנית ההיא, באופן שמקום החלל ההוא היה עגול מכל סביבותיו בהשוואה גמורה, ולא היה בתמונת מרובע בעל זוויות כו' כו'. ע"ש עוד כמה שכפל ושנה הדבר פעמיים ושלוש והרחיב שם הדיבור בזה [וע"ש בביאורינו בכ"ז]. עוד שם במהדורא תניינא, כי תחלת הכל כו' ולא היה שם שום חלל ושום אויר פנוי כו', הנה צמצם עצמו באמצע האור שלו בנקודת המרכז האמצעי אל הסביבות והצדדים, ונשאר חלל בנתיים כו' וזה המקום חלל עגול כו', וכל העולמות נתונים תוך עגול זה כו' כו'. ע"ש בארוכה ותראה איך שמוכח ומבואר מכל דברי האריז"ל על הצמצום שהוא כמשמעו וכפשוטו.

וכן מוכח ג"כ מלשונו אשר בספר מבוא שערים שם בענין זה בהתחלתו, ע"ש (שער א פרק ב) במ"ש שם בענין מה שמבואר בזה"ק בכ"מ כי א"ס ית"ש הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, וכמ"ש בפ' בהר (דף קט ע"ב) דאנת הוא נשמה לנשמות ולית נשמה עלך ולא אלהא עלך אנת לבר מכלא ולגו מכלא ולכל סטרא ולעילא מכלא ולתתא מכלא כו' ומלגו דעשר ספירין כו'.

⁴⁶ נדצ"ל כמשמעו וכפשוטו.

ואנת בכל ספירה בארכה ורחבה עילא ותתא ובין כל ספירה וספירה ובעובי דכל ספירה וספירה כו' כו' 47. וכן בפ' פנחס רכ"ה ע"א איהו סובב על כל עלמין כו' איהו ממלא כל עלמין כו' 48 ע"ש. הנה מבאר האריז"ל במב"ש הנו' שהכוונה הוא על בחי' אור א"ס המקיף ועל הקו דאור א"ס הנמשך ממנו ומתפשט מבפנים לכל העולמות, ועי"ז הנה בוקע האור הפנימי של הא"ס מבפנים ויוצא לחוץ, והאור המקיף שמבחוץ בוקע ונכנס לפנים, כי השק האורות השווין במציאותם הוא להדבק יחד, ועי"ז נמצאים כל העולמות שמאיר בהם א"ס הן מבפנים הן מבחוץ הן בעובי כל ספי', כי הנה נוקב האור ועובר כנו' כו'. א"כ הרי נתבאר כי הא"ס סובב בעיגול על כל העולמות, וגם הוא ממלא כל העולמות מבפנים, [והוא ע"י שמאירים האור המקיף שמבחוץ עם האור המקיף 49 שמבפנים זכ"ו, ועי" הארתם שנמשך מזה הנה עי"ז נתמלא כל העולמות אורה ע"י ההארה שנמשך מהם מזה לזה]. וכן הוא עד"ז בעתיק וא"א ושאר הפרצופין כולם, כי יש להם אור פנימי תוך הכל 50, ואור המקיף סובב כל השאר 51 שבתוכו לסבה הנו', [שהוא כדי להאיר את הגוף וכלי מבית ומחוץ], כמ"ש בפרק ג' (ר"ל כמ"ש כ"ז בארוכה בע"ה שער השתלשלות הי"ס (ענף ג) סמוך לסופו ע"ש) עכ"ל המב"ש ע"ש (במב"ש דפוס שאלוניקי, כי המב"ש דפוס קארעין ודפוס קראקא משובש כאן קצת, וכן אותן הדפוסים משובשים הרבה בכ"מ). וכן הוא ג"כ במאמרי רשב"י (בפ' בהר) הנה אמר שם ג"כ שכוונת הוזהר הנו' הנה הוא ע"פ מה שמבואר בדבריו במב"ש הנו', וע"ש עוד בזה. והרי מבואר מכ"ז כי הצמצום הוא כמשמעו וכפשוטו, דאל"כ הרי יהיה כוונת הוזה"ק בענין ממלא וסובב על דרך אחר לגמרי, וכמו שהעמיק בזה איזה חכמים בספריהם כנודע, וכן בספר שומר אמונים מבואר שם דעתו ג"כ שתופס הענין דממלא וסובב כפשוטו [וכ"ז הוא אינו 52 כדברי האריז"ל במב"ש הנו' ע' בזה ותבין], ועל הצמצום האריך שם בספר שומר אמונים להוכיח שהוא אינו כפשוטו.

אבל אנו אין לנו אלא דברי האריז"ל הן כמה שמבואר בדבריו הנו' בענין ממלא וסובב, והן כמה שמוכח מכל דבריו בענין הצמצום שהוא כפשוטו, ור"ל שהדברים הן באמיתתן ממש כמו שנאמרו בלי כוונה אחרת בהם כלל, אמנם הוא במהות נעלם אשר אין תפיסה בזה (ה' ע"ב) לשום נברא, כי אין שם ח"ו לא תואר ולא ציור ולא דמות ותמונה כלל, והם ע"פ דברי הקדוש בעל השל"ה בענין כל היעודים והתוארים הנאמר בתורה וכנ"ל. וכן הוא ג"כ דברי האריז"ל בענין הצמצום, שהוא רק בבחי' ערך המתייחס למעלה למעלה, שהוא בהגילוי דא"ס ית"ש. כי גם בחי' דאור א"ס הנה הוא ג"כ מכלל גילוי ית"ש, כי קודם כל המציאות כולו הנה נתגלה מאמתתו הנעלמה אשר אי אפשר להתבונן בו כלל, ונתגלה באור א"ס, והוא היסוד העיקרי הנושא לכל

47 ז"ל בשלימות: דאנת הוא נשמה לנשמות ולית נשמה עלך ולא אלהא עלך אנת לבר מכלא ולגו מכלא ולכל סטרא ולעילא מכלא ולתתא מכלא ולית אלהא אחרא עילא ותתא ומכל סטרא ומלגו דעשר ספירן דמנהון כלא ובהון כלא תליא ואנת בכל ספירה בארכה ורחבה עילא ותתא ובין כל ספירה וספירה ובעובי דכל ספירה וספירה.

תרגום: שאתה הוא נשמה לנשמות, ואין נשמה עליך, ולא אלוה עליך. אתה מחוץ לכל ובתוך הכל ולכל צד ולמעלה מהכל ולמטה מהכל, ואין אלוה אחר למעלה ולמטה ומכל צד. ומתוך עשר הספירות, שמהם הכל, ובהם הכל תלוי, ואתה בכל ספירה בארכה ורחבה, למעלה ולמטה, ובין כל ספירה וספירה, ובעובי כל ספירה וספירה.

48 ז"ל בשלימות: איהו סובב על כל עלמין ולית סובב לון לכל סטרא עילא ותתא ולא רבע סטרין בר מניה ולית מאן דנפיק מרשותיה לבר איהו ממלא כל עלמין ולית (ס"א אלהא כו' לון בר מניה) אוחרא ממלא לון איהו מחיה לון ולית עליה אלהא אחרא למיהב ליה חיינ הה"ד ואתה מחיה את כלם.

תרגום: הוא סובב את כל העולמות, ואין סובב אותם לכל צד למעלה ולמטה ולא רבעה צדדים פרט לו. ואין מי שיוצא מרשותו החוצה, הוא ממלא כל העולמות ואין (אלוה וכו' להם חוץ ממנו) אחר שממלא אותם. הוא מחיה אותם ואין אלוה אחר עליו לתת לו חיים, זהו שכתוב "ואתה מחיה את כלם".

49 נדצ"ל המוקף.

50 נדצ"ל הכלי.

51 נדצ"ל אשר.

52 עי"ש ולפ"ז לכאורה פשוט כי יש למחוק את תיבת "אינו".

המציאות כולו, והמקום להם הוא החלל והצמצום כנו, ונעשה המקום לזה בנקודה האמצעית דבחי' א"ס, וכמו שאמר האריז"ל בענף ב'. ומה שנמצא בשם הגר"א ז"ל בליקוטיו שבסוף הספ"ד מדפוס ווילנא תרמ"ב (לח ע"ב) שהצמצום הוא ברצונו הבלתי בעל תכלית כו' ע"ש. והנה באמת נראה לי לעיקר שכל הליקוט שם הוא אינה מדברי הגר"א ז"ל, אלא הוא מאיזה תלמיד אשר לא נודע לנו מי הוא כן נראה לי ברור⁵³. כבר נודע שהוא ורצונו חד הוא⁵³, אלא הכוונה הוא להבינו דעת גם לפי השגתינו שאי אפשר לנו להשיג את מהות הצמצום רק בבחי' רצון לבד, שצמצם את רצונו הבלתי בעל תכלית כדי להמציא את המציאות בגבול ותכלית, כי אנהנו אין אנו יכולים להשיג ממנו ית"ש אלא מרצונו לבד ודי בזה.

אמנם גם אחר כ"ז, הנה נאמר כי כבר אמרנו לעיל שגם כל דברי האריז"ל הם ככל דברי התורה שהם בפרד"ס, וכל מה שאמרנו הנה הוא רק בבחי' הפשט, אך הסוד בזה הוא נעלם מאד, וכל דברי האריז"ל אשר בענין א"ס המקיף והמוקף והצמצום הנעשה בנקודה האמצעית שבו, שהוא החלל ואויר פנוי, והוא המקום אשר בו, ועל ידו נעשו ונתקנו כל העולמות כולם, והם כולם נתונים שם ונשואים עליו. הנה כ"ז הוא סוד עמוק נעלם אשר פרטי הדברים בזה לא ניתנו להעלות על הכתב, ועכ"ז הנה רמוזו הדברים בכ"מ מדברנו וכל הראוי לזה ישכיל ויבין והוא רחום יכפר.

[ו] ונאמר עוד בזה, כי הנה נמצא בדברי הגר"א בליקוטיו שבסוף הספ"ד אשר גם בדפוס ראשון ווילנא שנת תק"פ שם בסופו אמר שם ז"ל (לז ע"ד), וידוע תידע שמרב"ע לא השיג אלא בבריאה ובהיכל הרצון כמ"ש מהרמ"ק והאריז"ל (מ"ש הרמ"ק בפרדס בשער סדר עמידתן פ"ו ובשער ההיכלות פ"ב, ואמר שם שנבואת משרע"ה היה מתוך היכל הרצון, וההיכלות הרי הם בעולם הבריאה וכמ"ש בשער כסא הכבוד וכנודע, [אמנם דעת הרמ"ק ז"ל בענין ההיכלות שהם רק בעולם היצירה וכמו שמבואר בדבריו שם פ"ט]. ומ"ש והאריז"ל הוא בשער הפסוקים (ריש פ' וארא וכן פ' תשא בפסוק (שמחת לד ג) ויכל משה מדבר אתם, ע' שם ד"ה עוד יש דרך שני), וכן הוא בשער הקדושה⁵⁴ להר"ח ז"ל (חלק ג שער ו). וידוע שכל דברי הר"ח הם דברי האריז"ל, ושם בספר הלקוטים פ' תשא הנו' אמר שם, כי בתחילה היה משיג אלף חלקים שבעולם הבריאה הנקרא אלף בסוד א"ל שד"י, שהוא בנימטריא משה, ובמלואם הם בנימטריא אלף, והוא שם עולם הבריאה כנודע, והיה משיג מתחילה את כל האלף, ואח"כ לא השיג מן הבריאה רק מן מט"ט וסנדלפון, שהם כנגד זו"ן, והי"ש⁵⁵ של השם. וזה סוד מסו"ה, כי ר"ת מ"ם הם מט"ט סנד"ל, ומקום אחיותם הוא בו"ה של השם. וכן מסוה נימטריא קי"א, כמנין אות אלף, והוא אלף זעירא דויקרא, שזה לבד היה משיג משה רבינו ע"ה אחר חטא העגל עכ"ל).

והנביאים לא השיגו אלא ביצירה (וע' בשער הקדושה⁵⁶ שם שזה היה רק בהנביאים אשר אחר החורבן, אבל קודם החורבן היו נבואתם מבריאה. וכן אמר הרמ"ק ז"ל שם בהנו', כי נבואת שאר הנביאים היה ג"כ מההיכלות, אלא שהיה רק מהיכל ג' שהוא היכל נוגה ע"ש). ודניאל בראש עולם העשיה, תחתית עולם היצירה, ושם אמר (דניאל ז ט) ועתיק יומין יתיב, והוא היה בין הנביאים לדורות הבאים, והולך ומתמעט עד שבדורותינו אין משיגים אלא בעקב עשיה כו'. וכל מה שאנו מדברים בא"ק ואבי"ע, הכל בעולמות התחתונים מאד, שבכל עולם יש אבי"ע (הי ע"ג) וכל הבחי' אלא שהן אחוריים דאחוריים ואינן מצוחצחין, לכן אנו⁵⁷ מדברים דרך משל ואינן מבינים כלל, כי יחזקאל אמר בדרך חידה (כמ"ש ביחזקאל יז ב) חוד חידה ומשל משל כו') שהיה בחו"ל ובסוף הבית, וזכריה מראות סתומות ואין אתנו יודע עד מה, עד יערה רוח ממרום עלינו, עכ"ל

⁵³ עי' זהר חיי שרה קכז ע"א: הוא ושמה חד הוא, ע"כ. ואיתא בשעה"פ על יתרו ש"שמו" עניינו רצונו ית', ואכן "רצון" הוא בגי' "שמו".
⁵⁴ נדצ"ל שערי קדושה.
⁵⁵ נדצ"ל ו"ה.
⁵⁶ נדצ"ל שערי קדושה.
⁵⁷ בדפוסים שלנו תיבה זו ליתא.

הגר"א ז"ל (עם מה שהוספתי בו בהמוקף והמוסגר).
 וכן בדבריו עוד בזה בתו"ח (דף נ ע"ב) סמוך לסופו ע"ש⁵⁸. והנה מזה הלשון דהגר"א לקחו
 איזה מקובלים שבדורינו יסוד לדבריהם שהכל הוא רק בדרך משל לבד, אמנם אני רואה שאין גם
 מדברי הגר"א הללו ראייה לדבריהם כלל, כי הרי לכאורה אין הבנה לדבריו במה שאמר שכל מה
 שאנו מדברים בו' וכנז'⁵⁹, הלא כל דברינו הנה הוא ג"כ רק באותו הלשון עצמו אשר דיבר
 הרשב"י בזה"ק ובפרט באדרות ובספד"ן, והספד"ן הרי היה להם⁶⁰ בקבלה מקדושי עליון אשר
 מהחסידי הראשונים, והוא איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, ע' זוה"ק סוף פ' תרומה (דף קטו
 ע"ב) בתחילת הספד"צ מה שאמר הרשב"י עליו⁶¹. וע' הגר"א בביאורו לספד"ן בתחלתו (דף א ע"ד)
 בד"ה תאנא השני שאמר שם הגר"א, שהיה להם כל זה בקבלה ע"ש⁶². וכן הרי באותו הלשון עצמו
 הנה מדבר ומשתמש בזה גם שלמה המלך ע"ה ג"כ בכל שיר השירים כולו, ובימיו היה קיימא
 סיהרא באשלמותא (זהר ח"א דג ע"א), והיה התיקון היותר גדול כנודע⁶³. וכן הרי גם באותו הלשון
 הנה הוא כל התוארי דשיעור קומה אשר גם בתורת משה רבינו ע"ה, ואין לנו לשון אחרת בכל
 דברי הקבלה אלא רק לשונם ממש. ובוהו אנו משתמשים ומדברים תמיד באותו הלשון אשר דברו
 בזה כל קדושי עליון ראשוני ראשונים עד משה מפי הגבורה, ועל אותה הכוונה אשר דבריהם
 מכוונים ותלויים אנו סומכים ותולים את כל דברינו ג"כ. וכל דברי זוה"ק והספד"צ המדברים
 באותו הלשון ובאותן המלות והכינויים הנה הם מסורים למשה מסיני, כי הרי רק הם עצמם הנה
 הם כל סוד מעשה בראשית ומעשה מרכבה וסתרי תורה הנו' תמיד בדברי רז"ל בש"ס ובמדרשים
 ובספר יצירה וספר הבהיר ופרקי היכלות. אלא שבדורות הראשונים אשר בזמן כל הגאונים היו

⁵⁸ ד"ה טמיר ז"ל: התורה שמתלבש בפשט ובמעשה המצות והסוד סתום בתוכם ולא נגלה לנו אלא ע"י פשט המצות שניתן לנו ו"ק, הן ששת ימי המעשה, והן הנגלות לנו כמו הגוף, וכל מעשה הגוף הוא נגלה. וכ"ה בעולמות שהכל מתנהג ע"י שר העולם מט"ט ביצירה, ובו שית סדרי משנה ושם הוא כל הטורח ומעשה הפלול עד שמגיעין אל הלכה שהיא המנוחה שבת, שבו ינוחו כל יגיעי כח והיא התכלית ראשית המחשבה.

⁵⁹ וז"ל שם בהערות הלש"ו: לא זכיתי להבין דבריו הקדושים, הלא גם הרשב"י ע"ה בהאדרות וכן בספד"צ מדבר גם כן רק בהלשון הזה, ולא עוד אלא שגם שלמה המלך ע"ה בשה"ש אינו מדבר ג"כ אלא כך בלשון הזה, ואיך אפשר לתלות כל סגנון הלשון שאנו מדברים משום שאין אנו משיגים, הלא אנו מדברים באותו הלשון ממש כמו כל אותן די רוח אלהין קדישין בהון.
⁶⁰ כלומר לרשב"י וחבריו.

⁶¹ ז"ל: מאן צניעותא דספרא אמר רבי שמעון חמשה פרקין אנון דכלילן בהיכל רב ומליין כל ארעא אמר רבי יהודה אי כלילן הני מכלהו עדיפי אמר רבי שמעון הכי הוא למאן דעאל ונפק ולמאן דלא עאל ונפק לאו הכי מתלא לבר נש דהוה דיוריה ביני טורין ולא ידע בדיורי מתא זרע חטין ואכיל חטי בגופייהו יומא חד עאל למתא אקריבו ליה נהמא טבא אמר ההוא בר נש דנא למה אמרו נהמא הוא למיכל אכל וטעם לחדא לחכיה אמר וממה אתעביד דא אמרו מחטין לבתר אקריבו ליה גריצין דלישין במשחא טעם מנייהו אמר ואלין ממה אתעבידו אמרו מחטין לבתר אקריבו ליה טריקי מלכין דלישין בדובשא ומשחא אמר ואלין ממה אתעבידו אמרו מחטין אמר ודאי אנא מארי דכל אלין דאנא אכיל עיקרא דכל אלין דאיהו חטה ובגין ההוא דעתא מעדוני עלמא לא ידע ואתאבידו מניה כך מאן דנקיט כללא ולא ידע בכלהו עדונין דמהניין דנפקין מההוא כללא.

תרגום: מהוא ספרא דצניעותא אמר רבי שמעון חמשה פרקים הם כלולים בהיכל גדול ומלאים כל הארץ. אמר רבי יהודה אם הם כוללים אלה, הם חשובים יותר מהכל. אמר רבי שמעון כך הוא. למי שנכנס ויוצא, ולמי שלא נכנס ויוצא אינו כן. משל לאדם שהיה דיורו בין ההרים ולא ידע בדיורי עיר. זרע חטים ואכל חטים עצמם. יום אחד נכנס לעיר והביאו לו לחם טוב. אמר אותו אדם למה זה. אמרו לו זה לחם, והוא נאכל. אכל וטעם טוב לפיו. אמר, וממה הוא נעשה זה, אמרו לו מחיטים. אח"כ הביאו לו עוגות שנלושו בשמן, וטעם מהם. אמר, ואלה ממה נעשו? אמרו לו מחיטים. אחר כך הביאו לו עוגות מעדני מלכים שנלושו בדבש ושמן. אמר ואלה ממה נעשו? אמרו לו מחיטים. אמר ודאי אני בעל של כל אלו, שאני אוכל עיקר של כולם שהוא חטה, ולכן אותו דעת לא ידע ממעדני העולם ונאבדו ממנו. כך מי שלוקח כלל ולא ידע בכל המעדנים המהנים שיוצאים מאותו כלל.

⁶² ע"י ב"ע ב ע"א וז"ל, התחיל [אד"ר] במלת תניא לפי פשוטן של דברים הוא בעבור שכל אלו הרזין היו להם בקבלה בברייתות כמ"ש בזה"ה בכמה מקומות, עכ"ל, וע"י ב"ע צד ע"ב, שברייתא היא דבר שהיתה

⁶³ ע"י שעה"פ שופטים, וע"ח שער מיעוט הירח ב'.

כל הדברים הללו מכוסים ונעלמים עד זמן הרמב"ן ז"ל, אשר קרוב לדורו נתגלה לנו ספרי הוזה"ק והתיקונים, ואח"כ ע"י אור הגדול הארז"ל הנה נתגלה לנו מעתה כל חלק הנסתר כמו כל התורה שבע"פ אשר נתגלה אלינו ע"י הוזה"ק וע"י חכמי דור ודור כפי מה שהופיע עליהם רוח ממרום לדלות מים עמוקים מאור קדושת הראשונים. ועל עומק הכוונה שכוונו הם באותן הדברים לאמיתתן כפי מה שהיה להם בקבלה איש מפי איש עד משה מפי הגבורה, עליהם אנו סומכים ותולים את כל דברינו ג"כ ע"פ אותה הכוונה שכוונו הם. וכן אנו מדברים ג"כ תמיד ומשתמשים באותו הלשון עצמו אשר דברו הם, וא"כ הרי מהו שאמר הגר"א ז"ל כי כל מה שאנו מדברים בו הנה הוא בדרך משל, הלוא אנו משתמשים רק באותן הלשונות ממש, ועל פי אמתת כוונתן אשר מפי הקב"ה בעצמו.

אך פשוט הדבר שכל כוונת הגר"א הוא אינו על הדיבור והלשון, אלא רק על ההשגה לבד, וכל דבריו הוא רק לקבוע בלבינו שאין אנו משיגים מאומה, וכדי להרחיק ולהסיר כל מחשבת דמות תואר וציור ח"ו, וע"ז אמר שכל מה שאנו תופסים באותן הענינים הוא רק באחוריים דאחוריים ואינן מצוחצחים, והשגתינו בכל אותן הדיבורים והלשונות הם רחוקים מאמתתן, כי אין אנו מבינים כלל, עד שלפי השגתינו הנה הוא כל דבריהם אצלינו רק בבחי' משל. אך השגת הראשונים היה מצוחצח ונקי והיה משולל מהם [גם בעת שהיו מדברים בזה] כל מחשבת דמות ותואר ותמונה ח"ו, וכמו שנמצא כמה פעמים בווה"ק שאמר ר' שמעון ורזין אלין לא אתמסרו בר למחצדי חקלא קדישא ועל דא כתיב סוד ה' ליראיו⁶⁴ כמ"ש באד"ר (דף קמא ע"ב). וכן שם (קמ"ד ע"א) זכאה חולקיה דמאן דידע וישגה בהון ולא טעי בהון, דמלין אלין לא אתיהבי אלא למארי מארין ומחצדי חקלא דעאלי ונפקי דכתיב (הושע יד י) כי א'ה ע"ד) ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בס' כו⁶⁵. וכן באד"ו (דף רצ ע"א) מלין אלין לא אתיהבו לגלאה בר לקדושי עליונין דעאלי ונפקי וידעיין ארחוי דקב"ה [ר"ל שיודעיין שהם מהדברים הנעלמים מעיני כל בריה] דלא סטאן בהו לימינא ולשמאלא דכתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בס' זכאה חולקיה דמאן דזכי למנדע ארחוי ולא סטי ולא יטע בהו דמלין אלין סתימין אינון וקדושי עליונין נהירין בהו כמאן דנהיר מנהירו דבוצינא לא אתמסרו מלין אלין אלא למאן דעאל ונפיק דמאן דלא עאל ונפק טב ליה דלא אברי דהא גליא קמי עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין דמלין אלין נהירין בלבאי באשלמותא דרחימותא ודחילו דקב"ה כו⁶⁶ ע"ש, וכן הוא ע"ד בווה"ק בכ"מ. וזהו שאמר הגר"א עוד כי יחזקאל אמר בדרך חדה, וזכריה מראות סתומות ואין אתנו יודע עד מה, ור"ל כי יחזקאל וזכריה אשר היו בסוף הבית, וכבר כהה אור השמש, וע"י זה היה השגתם אינו מצוחצח כ"כ ודיברו לפי השגתם, כפי מה שהיו משיגים כן היו מדברים, יחזקאל בדרך חדה וזכריה במראות סתומות. אבל אנחנו אשר אין אנו משיגים כלל, וכל דברינו הוא רק בדברי הראשונים אשר דברו הם, והוה כל דבריהם אצלינו לפי השגתינו רק בבחי' משל לבד, כי אין אתנו יודע עד מה עד יערה רוח ממרום עלינו, אבל באמת הוה כל הדברים עצמן במקורן על אמיתתן לגמרי כפי כל הדברים בזה, ועכ"ז הוא משולל מכל ציור דמות ותואר ח"ו, ואינם ממשיגי הגוף כלל, והוא נעלם בתכלית ההעלם איך שהוא ומה שהוא ואינן מושגיין אלא רק לו לעצמו ית"ש וכנ"ל.

אמנם גם כ"ז הוא רק בבחי' גילוי אשר נתגלה בהם לצורך המציאות דכל העולמות כולם,

⁶⁴ תרגום: וסוד "אלה" לא נמסור חוץ לקוצרי הפרדס הקדוש, ועל זה נאמר "סוד ה' ליראיו".

⁶⁵ תרגום: אחרי חלקו של מי שיודע ומתבונן בהם ולא טועה בהם, שכן דברים אלו לא ניתנו אלא לבעלי הבעלים וקוצר הפרדס שנכנסים ויוצאים. שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בס'".

⁶⁶ תרגום: הדברים האלו לא ניתן לגלותם כי אם לקדושים העליונים שנכנסו ויצאו ויודעים דרכי הקב"ה, שאינם נוטים בהם לימין או לשמאל. שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בס' וגו'", אשרי חלקו של מי שזוכה לדעת את דרכיו ולא סטה ולא טעה בהם. כי אלו הדברים הם סתומים, וקדושי עליון מאירים בהם כמי שמאיר מאור הנר, לא נמסרו אלו הדברים אלא למי שנכנס ויצא. כי מי שלא נכנס ויצא, טוב לו שלא נברא. שכן גלוי לפני עתיקא קדישא, הסתום מכל הסתומים, כי הדברים האלו מאירים בלב, בשלימות אהבת ויראת הקב"ה.

והו כל אותן הגילויים עצמן שורש השרשים של כל המציאות כולו, ולכן נתגלה בהם בכל הגילויים הללו כדי להיותם שורש לכל המציאות שהמציא בהם ולכל הנהגתו ית"ש אשר מעולם ועד עולם, ונתגלה בכל אותן הגילויים רק בעת שסלק ברעותיה למברי עלמא, ומאיר מעתה תמיד בכל הגילויים הללו בשורש כל המציאות ובהנהגתה, ובהם הנה הוא ית"ש נושא וסובל את הכל והוא מקומו של עולם (בראשית רבה 9' סח פ"ט) ית"ש. אבל באמתו הנעלמה, זולת גילוי אשר לצורך המציאות, הנה בזה אין אנו מדברים כלל, כי משולל שם ההתבוננות וההרהור לגמרי, וגם כל גילוי הנה הוא רק ע"י הספירות שהוא האצילות, ושם נתגלה בשם הוי"ה ב"ה, ובכל השמות וכינוים המסתעפים ממנו, שהם עצמן הסבה והשורש להעולמות ב"ע כנ"ל ענף א' אות א'. והסבה והאצילות הוא אור א"ס, שהוא ג"כ מכלל הגילויים, וכולם נמשכים ממנו ונשואים רק עליו, כי הוא הגילוי הראשון אשר נתגלה בו מאמתתו הנעלמה בבחי' הגילוי דאור א"ס, והוא סבת הכל ותכלית הכל, שרק בשביל זה המציא את הכל, כדי להחזיר לבסוף את הכל אליו וכנ"ל ענף א'. וכדי לסבב את התכלית הזו, הנה צמצם מתחילה את האור דא"ס בבחי' נקודה האמצעית שבו, ועשה בזה מקום להמציאות כולו, ואח"כ המשיך שם את הקו דא"ס, והמציא שם בזה את המציאות כולו כדי להביאם לתכלית הנוז, כי יצאו מא"ס ויחזרו לא"ס. אך קודם ביאתם להתכלית, הנה הם כולם רק בגבול ומדה, וכן עומד כל גילוי בהם עתה רק בסדר הגבול ומדה, וכ"ז הוא ע"י הצמצום הנוז, והרי עומד כל הצמצום כמשמעו וכפשוטו ממש ע"כ הקדמה.

ענף ב'

בענין א"ס ב"ה. איך היה התחלת אצילות העולמות הנאצלים ממנו, וגם חקירה גדולה ומחלוקת עצום נחלקו בו כל המקובלים כולם. כי יש מי שכתב² כי הי"ס הם כסדר י' מדריגות זו אח"ז וזו למטה מזו, ויש מי שכתב כי סדר עמידתן דרך קוים ימין ושמאל ואמצע, והם ג"ס חח"ן זו ע"ג זו בקו ימין, וג"ס בג"ה זו ע"ג זו בקו שמאל, וד"ס כתי"ס זו ע"ג זו בקו האמצעי. ורבים יחכמו ויאמרו כי הם בצורת גלגלים, עגולים זה תוך זה, וזה מקיף וסובב לזה. והנה מי שיסתכל בדברי רשב"י בס' הזוהר והתיקונים, וכן בספר הבהיר (לר' נחוניא בן הקנה), ימצא בדבריהם מאמרים שונים ומחולפים נוטים לכאן ולכאן. והמקובלים האחרונים (נבוכו בזה) נלאו יותר לחקור ולא יכלו, כי קושיא גדולה וחזקה הולכת¹ {יא ע"ג} ומסערת עליהם באמרם מאחר שהא"ס שוה בכל בחי' השוואה גמורה לא יצדק בו מעלה ומטה פנים ואחור, כי כל הכינונים האלו מורים הם היות קצבה וגבול ותחום ומדה באור א"ס העליון ח"ו. וכן נודע שאור א"ס נוקב ועובר בעובי כל ספי' וספי', ומלגאו כל ספי' וספי' ואסחר לון מלבר לכל ספי' וספי' כנזכר בספר הזוהר פ' בהר (ברע"מ דף קט ע"ב) וז"ל, אנת נשמה לנשמה כו', ובפ' פנחס (דף רכ"ה ורכ"ו), וכן בהקדמת התיקונים (דף ד ו ע"א) וז"ל, ולעילא על כלא עלת על כל העלות לית אלהא עליה ולא תחותיה ולא לד' סטרי עלמא, והוא ממלא כל עלמין ואסחר לון מכל סטרא כו'. וא"כ מאחר שכל הי"ס קרובות בהשוואה אל הא"ס, וכולם מקבלים ממנו אור בעצמו, א"כ מה הפרש בין זה לזה, ובמה תתעלה כל ספי' מחברתה כיון שמדרגות כולם שוים כנ"ל (מבו"ש ש"א ח"א פ"ד). והנה האמת הוא שאלו ואלו דברי אלהים חיים, וכולם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת. אמנם ההפרש שבין ב' הסברות הנ"ל אם הם כסדרן י' מדרגות זו למעלה מזו, אם הם בדרך קוים, זה הענין יתבאר לקמן בעז"ה בענין עולם הנקודים, איך קודם תיקונם היו כסדרן זה למעלה מזה אבל אחר התיקון² היו כסברא האחרת והיו בציור ג' קוים כנ"ל, ואמנם ההפרש שיש בין ב' הסברות אם הם בדרך קוים או בעגולים זה תוך זה נבאר בעז"ה בענף זה. ושים לבך בדברים שיתבארו עתה ומהם תשכיל כל מוצא דבר, כי ב' הסברות נכוחות ואמיתיים,

כי ב' בחי' היו בענין הי"ס, א' הוא בחי' היותם עגולים בציור י' עגולים זה תוך זה, וגם היה בהם בחי' אחרת והוא היותם י"ס ביושר דרך ג' קוים כמראה אדם בעל ראש זורעות ושוקיים וגוף ורגלים, כמו שאכתוב היטב כולו בענפים בעז"ה לקמן וזהו ביאורם.

[א] נחלקו בו כל המקובלים כולם כי יש מי שכתב כו' כו' – ע' בפרד"ם להרמ"ק ז"ל בשער סדר עמידתן, שם מבואר כל שיטות המקובלים בזה אחת לאחת ע"ש דעת וסברת כל אחד, וע' דברינו לקמן בשער מטי ולא מטי פ"ב סוף אות י"ד.

[ב] איך קודם תיקונים היו כסדרן זה למעלה מזה אבל אחר התיקון כו' – ע' דברינו בספר הכללים כלל ט"ז וי"ז דברים עמוקים וארוכים בכ"ז ע"ש ותמצא נחת.

דע כי טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים, היה אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, ולא היה שום מקום פנוי בבחי' אויר ריקני וחלל אלא הכל היה ממולא מן אור א"ס פשוט ההוא, ולא היה לו בחי' ראש ולא בחי' סוף אלא הכל היה אור א' פשוט שוה בהשוואה א', והוא הנק' אור א"ס¹. וכאשר עלה ברצונו הפשוט² לברוא העולמות ולהאציל הנאצלים³, להוציא לאור שלימות פעולותיו ושמותיו וכנוייו אשר זאת היה סיבה בריאת העולמות כמבואר אצלינו בענף הא' בחקירה הראשונה, והנה אז צמצם את עצמו א"ס בנקודה האמצעית אשר בו, באמצע אורו ממש⁴ (אמר מאיר בערכינו אמר הרב זה וק"ל). וצמצם האור ההוא ונתרחק אל צדדי סביבות הנקודה האמצעית⁵, ואז נשאר מקום פנוי ואויר וחלל ריקני מנקודה האמצעית ממש כזה \odot . והנה הצמצום הזה היה בהשוואה א' בסביבות הנקודה האמצעית ריקנית ההוא, באופן⁶ שמקום החלל ההוא היה עגול מכל סביבותיו בהשוואה גמורה, ולא היה בתמונת מרובע בעל זוויות נצבת, לפי שגם⁷ א"ס צמצם עצמו בבחי' עגול בהשוואה א' מכל צדדים. והסיבה היתה לפי שכיון שאור הא"ס שוה בהשוואה גמורה, הוכרח גם כן שיצמצם עצמו בהשוואה א' מכל הצדדים, ולא שיצמצם עצמו מצד א' יותר משאר הצדדים. ונדע בחכמת השיעור שאין תמונה כ"כ שוה כמו תמונת העיגול, משא"כ בתמונת מרובע בעל⁸ {יא ע"ד} זוויות נצבת בולטות, וכן תמונת המשולש וכיוצא בשאר התמונות. וע"כ מוכרח הוא להיות צמצום הא"ס בבחי' עיגול, והסיבה הוא בעבור שהוא שוה בכל מידותיו כנ"ל. גם בפ' בא (דף מב ע"ב) איתא מנא בעיגולא דאיהו י', ועיין בפ' פקודי (דף רנח) דקאמר כי היכלות ומה שבהם הם עיגולים⁹. עוד יש סיבה אחרת והוא בעבור הנאצלים¹⁰ אשר עתיד להאצילם אחר כך בתוך המקום החלל ההוא הריק ופנוי כנ"ל. והענין הוא כי בהיות הנאצלים בתמונת העגולים הנה אזי יהיו כולם קרובים ודבוקים בא"ס הסובב אותם בהשוואה א' גמורה, והאור והשפע הצריך להם יקבלום מן א"ס מכל צדדיהם בשיקול א', משא"כ אם היו הנאצלים בבחי' מרובע או משולש וכיוצא בשאר תמונות, כי אז היה בהם זוויות בולטות קרובות אל הא"ס יותר משאר צדדיהם ולא היה מקבלים אור א"ס בהשוואה אחת, ובסוף ענף ג' יתבאר טעם למה הוצרך ענין הצמצום הזה ומה ענינו¹¹.

*גלויות הלש"י: עי' שומר אמונים כ ע"ב [ויכוח ב' אותיות כא – כג].

[ו ע"א] [ג] היה אור עליון פשוט ממלא כל המציאות כו' הכל היה אור אחד פשוט שוה בהשוואה אחת והוא הנקרא אור א"ס – כבר כתבנו לעיל בהקדמה, וכן בספר הקדו"ש שער ד' פ' ג' ד', כי זהו ג"כ רק אחר שיצא מאמתתו הנעלמה אשר אין לנו רשות לדבר בו כלל, ויצא מאמתתו הנעלמה ונתגלה בהגילוי דאור א"ס, וע' עומק הענין בזה בדברינו בספר הכללים כלל ב' ע"ש.

[ד] וכאשר עלה ברצונו הפשוט כו' – כ"ז הוא ג"כ ע"פ מה שכתבנו בהקדו"ש שם פ' ג' ד',

כי בחי' אור א"ס שהוא הגילוי הראשון אשר מאמתתו הנעלמה ולמטה, הנה הוא ג"כ רק מה שנתגלה בזה לצורך המציאות והעולמות כולם, ושם הוא הגילוי הרצון לכל המציאות כולו, והוא מ"ש, וכאשר עלה ברצונו הפשוט, כי שם הוא הגילוי דעליית הרצון לכל המציאות כולו. אמנם שם הוא רק הרצון פשוט לבד כמו שכתבנו שם ע"ש ובספר הכללים כלל ב'.

[ה] לברוא העולמות ולהאציל הנאצלים – כי משום שתכלית הכוונה הנה הוא העיקר על העולמות ב"ע, ליחדם גם הם באור אחדותו ית"ש, לכך כתב בתחילה לברוא העולמות ואח"כ להאציל הנאצלים, משום שהכוונה התכליתית הוא יותר עיקר וניכר יותר בהב"ע מבהאצילות, משום שהאצילות הרי היא גם עתה מיוחד באור א"ס, ובפרט בעניינינו אשר בכל הדיבור הזה, שקורא הרב גם את א"ק בשם אצילות, וכולל אותו עם כלל כל הנאצלים וכמו שמבואר בכל דבריו כאן וכן בענף א', ובא"ק הרי מיוחד בו אור א"ס תמיד בתכלית היחוד, ונקרא גם עתה בשם עולמות דא"ס⁶⁷ כנודע. וא"כ הרי היה כל עיקר הצמצום וסילוק דאור א"ס רק בשביל העולמות ב"ע, ולכן כאשר התחיל הרב לבאר עתה ענין וצורך הצמצום הזכיר את הב"ע מקודם להאצילות, משום שעיקר כוונת הצמצום הוא נוגע להם ביותר.

[ו] להוציא לאור שלימות פעולותיו ושמותיו וכינויו אשר זאת כו' – הנה נודע הוא שכל שמותיו וכינויו וכל גילוי כח פעולותיו הוא רק באצילות, כי רק שם נתגלה בכ"ז אבל לא למעלה וכמו שמבואר ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב). וכאן הרי מדבר בא"ס וכמו שאמר, וכאשר עלה ברצונו הפשוט כו', וברצונו הפשוט הרי אין שם שמות וכינויים כלל (וכלשון הזה הנה כן הוא ג"כ בספר אדם ישר ובשער הקדמות ובמבוא שערים, ואי אפשר לנו לשנות סגנון לשונו ולהעמיס בו כוונה הנאות לפי רצונו וכנ"ל ענף א' אות א'). ועל כרחנו מוכרחים אנו לומר שהרב ז"ל אשר דרכו הוא לגלות עמיקתא ומסתרתא. הנה עומק כוונתו (כאן וכן לעיל ענף א' בחקירה א) הוא באמת גם על אור א"ס כביכול, והוא כמו שאמר בספר ויקהל משה במאמר אדם דאצילות פ"א, זה לשונו, אדם דאצילות סליק אתערותא מתתאי לעילא כמה דאמר (ישעיה מזח יא) למעני אעשה. וכתב שם בהפירוש זה לשונו, הנה כבר ידעת שכל הדברים של מטה בעולמות הנעשים והיצורים והנבראים, כולם יש להם שורש דק וכמוס למעלה בעצמות של א"ס יתברך, כי לעולם מטבע הנחצב שיהיה בו כח של החוצב לעולם, ככל ענף של האילן יש בו כח השורש, וגם בשורשו של האילן בהכרח שיש בו גם כח של הענף, דאם לא כן, אי אפשר להענף לצאת מן השורש. ממילא בהכרח שיש לעשר ספירות שבעולם האצילות שורש כמוס ונעלם מאד בעצמותו של א"ס יתברך, וכ"ז דבר פשוט מאד. וכבר ידעת שכל פרצוף ופרצוף שיש בו עשר ספ' הוא קומה שלימה, ומכונה כביכול בשם אדם, וממילא בכל עולמות אבי"ע יש בכל אחד סוד אדם. א"כ תקשה מאין יצא שורש ועיקר של ארבע עולמות אבי"ע, לכן צריכין אנו לומר שעשר ספ' שהיו כמוסין קודם בריאת עולמות בעצמות של א"ס הם שורש ועיקר לעולם אצילות שיצא ממנו אח"כ כו', ע"ש. לכן אותו השורש של האצילות, שעיקרו גנוז בעצמותו של א"ס ית', הם נקראים בעצמותו דרך שאלה אדם דאצילות בעצמות של א"ס⁶⁸, אמנם עכ"ז לא היו ניכרים כל ספ' וספ' בפרוטרוט בכדי שיוכל לומר זה כתר וזה חכמה כו', אלא היו כולם בבחינת הומר היולי המוכן לקבל צורת י"ס בפרט כו', עכ"ל לעניינינו.

והנה י' ע"ב על אותו השורש דבחי' עשר ספ' הכמוס ונעלם בעצמותו של א"ס ית"ש, הנה על זה מכונן הרב ז"ל כאן וכן לעיל ענף א' בחקירה הא', שזה היה הסבה לכל המציאות כולה להוציא שלימות פעולותיו ושמותיו וכינויו, כי כל עשר ספ' הוא הגילוי בהשם⁶⁹ הוי"ה ב"ה, וכל

⁶⁷ עי' לעיל הערה 16.

⁶⁸ עיי"ש פרק י' מש"כ שם בענין אדם קדמאה סתימאה.

⁶⁹ נדצ"ל דשם.

השמות וכינויים כולם המסתעפים ממנו⁷⁰, והם כל האורות דהכחות ופעולות כולם של כל המציאות כולו, והיו הם הסבה לכל תוצאות המציאות כדי להוציא שלימותם וכחם מן הכח אל הפועל. וכ"ז הוא ע"פ מה שאמרנו שגם אור דא"ס ית"ש הוא ג"כ רק מבחי' גילוי אשר יצא בו מאמתתו הנעלמה לצורך היסוד והשורש העיקרי הראשון דכל המציאות כולו. וע' דברינו בספר הכללים כלל ב' ענף ג' שרמזנו שם עוד סוד נעלם בזה ויובן למבינים.

[ז] בנקודה האמצעית אשר בו באמצע אורו ממש – הנה בחי' נקודה הוא מכונה על ספי' המלכות, כי הוא השורש העיקרי שלכל ספי' ודכל מציאות, ולכן היא מכונה בשם נקודה, כי היא השורש, כגרעין הפרי להפרי. ונקודה האמצעית שבה הוא על בחי' היסוד שבה, היסוד דהמלכות, שזה נקרא לעולם נקודה האמצעית, כי איכות היסוד וכת הפנימי שבו הוא מהדעת הקו האמצעי⁷¹, ולכן נקרא היסוד דהמלכות בשם נקודה האמצעית, וכמו שאמר הרב בהארת המוחין (פרק ה) ע"ש⁷² ותבין. וכן אמר במאמרי רשב"י (פ' תרומה) כי בכל ספר הזוהר אינו קורא נקודה אלא להיסוד דהמלכות. וכן הוא הכוונה כאן על בחי' המלכות דא"ס ובחי' היסוד שבה, הוא הנקודה האמצעית דהמלכות דא"ס. והרי לנו עכ"פ כי היה כל הצמצום רק בהמלכות דא"ס ובבחי' היסוד שבה. וכן אמר הרב בדרושי אבי"ע (פרק א) כי בהמלכות דא"ס נעשה השורש לכל מה שתחתיו. וכן הוא ג"כ בדברי הגר"א בתו"ח (דף נ ע"א ד"ה בריש) כי בהמלכות דא"ס הנה בה נוצרו הכל. ואמר שם עוד, וכן בא"ס כל ע"ס שבכחו לא נברא העולם בהם ולא נגלה אלא מלכות שבכחו ע"ש. והוא על פי מה שאמרנו לעיל בסמוך, שגם בא"ס ית"ש יש ג"כ רמז לעשר ספי' עכ"פ בבחי' שורש כמוס ונעלם, ובהמלכות דהי"ס שבא"ס שם היה נעשה הצמצום בבחי' היסוד שבה, והוא הנקודה האמצעית שאמר הרב כאן וכנ"ל. וכן הוא ג"כ בהקדמת תיקונים (דף ה ע"א) הנה קורא שם את המלכות בשם נקודה האמצעית ע"ש.

ומה שמדקדק הרב ואמר עוד שהוא, באמצע אורו ממש, הוא על פי מה שאמר⁷³ בספר יצירה (פרק ד מ"ד) אמר שם על המלכות ומכנה אותה בשם היכל הקודש המכוון באמצע, כי המלכות יסודה היא לעולם באמצעיתא דכל פרצוף, בקשר של תפילין ובטבורא דליבא ובטבורא דגופה ובעטרה כנודע⁷⁴. וכ"ז הוא הכל משום ששורש המלכות הוא מהדעת, הקו האמצעי⁷⁵.

וכן הנה יש בזה ענין עוד, כי נודע הוא שכל עשר ספי' כולם הנה הם באור ישר ואור חוזה. והאור ישר הוא מלמעלה למטה, והאור חוזה הוא מלמטה למעלה. שבהמלכות דאור ישר מתחיל הכתר דאור חוזה, וכמ"ש לקמן בסוף דרוש מ"ן ומ"ד (פרק טו). ובארנו כמ"א שפעולתם הוא, כי בהי"ס דאור ישר, הנה נמשך כל הכחות הנעלמים שבהם מלמעלה למטה, ויצא גילויים ופעולתם למטה ע"י ספי' המלכות דאור ישר ומהיסוד שבה, כי שם הוא המקום הנושא וסובל את כל המציאות כולו דהתחתון (וכמו שבארנו בארוכה בזה בכ"מ⁷⁶). ואח"כ בפעולת הי"ס דאור חוזה,

⁷⁰ עי' זהר פנחס רטו ע"ב: יהו"ה דאיהו חיי כל כנויין וכל שם וכנוי סהיד עליה. ועי' בבהגר"א על ס"י פ"א מ"א אופן ג' ז"ל, כל השמות הכל בשם הו"ה ב"ה.

⁷¹ עי' בהגר"א על תיקו"ז פא ע"א ד"ה ביה איהו, ז"ל, והכל אחד כשזה נפתח זה נפתח, ודעת ויסוד הוא א'.

⁷² ז"ל שם: לא יצדק לשון נקודה רק אל בחי' היסוד, בין שיהיה יסוד דכורא בין שיהיה יסוד נוקבא, אבל עיקרו הוא ביסוד נוקבא.

⁷³ נדצ"ל שנאמר.

⁷⁴ עי' זהר תרומה דף קנח ע"א שיש ג' מקומות של הנוק'. כלומר, שיש ג' בחינות לעמידתה של ספירת המלכות: או שהיא יכולה להיות מתחת ל"ק בבחינת 'שמוש', או שהיא עומדת כנגדו ומתלבשת עליו בבחינת 'מאנא' דהיינו בגד, או למעלה ממנו בבחינת 'עטרה'. ועי' פת"ש א"א פתח מא ז"ל, שורשה של הנוקבא בד' מקומות: א', בחינת מלכות בעצמה. ב', נקודה בעטרת היסוד, ג', בת"ת בחזה, ד', בדעת דליה, והם מקומות של נקבים, בעטרת היסוד, ובחזה בסוד הטבור, ובפה סוד הדעת שהוא סוד הצמצום והחסרון, שמצד זה צריכה תיקון באלו הד' שרשים לפנות הדרך לפניו, עכ"ל.

⁷⁵ עי' תיקו"ז ה ע"א רביעא לכל תלת.

⁷⁶ עי' בהגר"א על תיקו"ז א ע"ב, ז"ל, על צדיק דלעיל קיימא עלמא דאתכסיא ועל צדיק דלתתא קיימא

הנה נתקן ועולה כל המציאות התחתון כולו שחוזר ועולה למעלה לשורשו ומקורו הראשון להתענג בנועם זיו העליון, ושם נשלם תכליתו האחרון וכמו שיתבאר בזה בע"ה לקמן בדברינו עוד. וא"כ נמצא כי המלכות דאור ישר אשר שם הוא הכתר דאור חוזר, הנה היא הממוצע בין האור ישר להאור חוזר, שהוא בין הסבה להתכלית, והיה המלכות דאור ישר הנקודה האמצעית בזה. וכן הוא כל זה ג"כ בכללית המלכות דא"ס, והוא הנקודה האמצעית שאמר הרב, וזה ג"כ מה שאמר הרב שהיא, באמצע אורו ממש, ור"ל שהיא האמצעי בין הסבה להתכלית אשר כוון ברצונו ית"ש בכל המציאות כולו ודי בזה והבין.

[ח] ונתרחק אל צדדי סביבות הנקודה האמצעית – הוא על פי⁷⁷ וי"ע⁷⁷ שאמרנו, שהנקודה האמצעית אשר בה נעשה הצמצום, הוא היסוד דהמלכות. וז"ש, שנתרחק אל צדדי סביבות הנקודה האמצעית, שהוא צדדי דופני היסוד, ונעשה עי"ז הצמצום בהיסוד, ושם הוא המקום דהמציאות דכל העולמות כולם, אשר הם כולם נשואים על בחי' היסוד דהמלכות דא"ס, כי הוא הכלי ובית קיבול להוציא ולהמציא בה ועל ידה את כל המציאות כולה, והוא ע"י הקן דאור א"ס שנכנס בה אח"כ כמו שמפרש והולך.

[ט] ואז נשאר מקום פנוי ואויר וחלל ריקני מנקודה האמצעית ממש בזה \odot והנה הצמצום הזה היה בהשואה אחת בסביבות הנקודה האמצעית ריקנית שהוא באופן כו' – הנה מהלשון והציור הכתוב ונרשם לפנינו בע"ה הרי משמע לכאורה לומר שנשאר הנקודה האמצעית באמצע, והצמצום שהוא המקום והחלל ריקני הוא נעשה סביבות הנקודה האמצעית אשר בהחלל הנרשם לפנינו. וכן הוא ג"כ בספר אדם ישר (אשר כל הדרוש הזה שבע"ה שסידר אותו הרמ"פ ז"ל לקוח משם). אמנם מסגנון כל דברי הרב ז"ל הנ"ל, משמע שאותה הנקודה המצויר באמצע החלל בע"ה אשר לפנינו הוא ט"ס, כי הרי לא השמיענו הרב ז"ל מענין אותה הנקודה שום דבר. ואדרבה הוא, כי הרי בכל דבריו הוא מפורש שהיה באמצעיתו חלל ריקני ופנוי לגמרי, וכן הוא במבוי"ש (א ע"ב), שבאמצע היה רק מקום פנוי ומצויר שם בדפוס עגול ומלת חלל באמצע וזה \odot . וכן מבואר ג"כ בספר ארבע מאות שקל כסף בתחילתו, זה לשונו, צמצם עצמו והניח מקום פנוי עגול בשוה כמו שהוא הרקיע חלל ובתוך החלל הזה ברא העולמות דא"ס (שהם הא"ק והעקודים), ואח"כ אבי"ע כו' ע"ש. וכן הוא ג"כ בשער הקדמות (דף י ריש ע"ב) כי נשאר מקום פנוי ואויר ריקני חלל בנקודת אמצעית בזה כו' ומצויר שם ג"כ עיגול אחת ובתוכו כתוב מילת חלל כמו במבוי"ש וכנו'. ומכ"ז

עלמא דאתגליא.

⁷⁷ נראה לכאורה לומר שחסרה כאן תיבת "מה".

משמע שהנקודה המצויר באמצע העיגול אשר לפנינו בע"ח הוא ט"ס.

אמנם על פי קבלת ר"י סרו"ג הנה יש מקום היטיב לאותה הנקודה המצויר באמצע העיגול אשר לפנינו בע"ח, והוא על פי כוונה עמוקה מאד וכמו שכתבנו בזה בספר הקדו"ש בשער הפונה קדים פ"ה ע"ש היטיב. כי עומק הכוונה דהנקודה הזוה הוא רמוז על איכות ותכונת וכה אשר הטביע המאציל ית"ש בכח היסוד דהמלכות לתקן את טיפת המ"ן ומ"ד הניתן ונעשה בה להתתקן ולהעשות למציאות ולד כהראוי, ונעשה כ"ז בכח פעולת אור הגבורה אשר הטביע המאציל ית"ש בהיסוד דהמלכות לתקן על ידה כל מה שניתן בה למציאות שלם כהראוי. ועל עומק כוונת דבחי' אור הגבורה הזוה אשר ישנו בהיסוד דהמלכות, הנה הוא מרומז בהנקודה האמצעית אשר רשום לפנינו באמצע החלל דהעיגול.

[וי] היה עגול מכל סביבותיו בהשוואה גמורה כו' לפי שגם א"ס כו' כו' – הנה הרב ז"ל האריך בזה כ"כ הרבה כדי לקבוע בלבינו ענין השוואת הצמצום ולכאורה שפת יתר הוא, כי הרי היה מספיק לנו להבנת הענין היטיב גם במילין קצרים מאלה, וודאי הוא שלא לחינם הוא. אמנם הוא כי לצורך גדול האריך הרב כ"כ, וכדי לשמור אותנו שלא נטעה בזה, כי הנה יש כאן מקום למעות, והוא כי מאחר שלמדנו שכל ענין הצמצום הנה היה בהנקודה האמצעית שבא"ס, ולמדנו בזה שגם בבחי' א"ס הנה יש שורש כמזם לכל העשר ספי' עכ"פ, והרי הם בודאי כלולים ג"כ מעשר לעשר כנודע. וכן רמז לנו עוד בתחילת דבריו ג"כ במה שאמר שסיבת הבריאה היה כדי להוציא לאור שלימות פעולותיו ושמותיו כו', ואמרנו שם שהכוונה הוא על כל אלו הכחות כולם הכמוס ונעלם בא"ס ית"ש וכנ"ל אות ו' ז'. וא"כ הרי נמשך מזה לכאורה ההכרח לומר שגם הצמצום לא היה נעשה בהשוואה אחת כלל, כי הרי הסתלקות האור אשר מבחי' הכתר שבהיסוד דהמלכות הרי בודאי הוא כי אינו שוה להסתלקות האור דהחכמה שבה, וכן החכמה להבינה, וכן כו' כו', כי כל ספי' שהיא יותר תחתונה והאור שבה הוא יותר ממועט הרי נעשה בה הצמצום ביותר מהספי' העליונה אשר האור שבה הוא יותר גדול, ו' ע"ד) וא"כ הרי לא היה הצמצום בהשוואה אחת כלל.

וע"ז הנה האריך הרב ללמדינו שלא כן הוא, כי הצמצום לא היה נעשה בבחי' פרצוף כלל, ולא היה בו לא מעלה ולא מטה לא ימין ולא שמאל לא פנים ולא אחר. והוא משום כי הנה שורש העשר ספי' אשר אמרנו שהם כמוס ונעלם באור א"ס ג"כ, הנה הם רק בבחי' עגולים לבד ולא בבחי' יושר כלל, והנה הם אינם זה למטה מזה אלא הם בבחי' זה לפניו מזה. כי מאחר שא"ס ית"ש הרי הוא בלי גבול ובלי ציור תמונה כלל, א"כ כאשר שיער ברצונו כביכול על המציאות דספי' כתר, הלא היה נמשך אותו הרצון מכל מקום בשוה, והרי עומד בו אותו הכתר רק בבחי' עיגול בהשוואה אחת בכל סביבותיו. וכן כאשר נמשך אה"כ אותו הרצון מהכתר על החכמה, הנה היה נמשך ג"כ מכולו, ונעשה החכמה עגול שני לפניו מן הכתר ובתוכו, והוא ג"כ בהשוואה אחת בכל סביבותיו. וכן אה"כ כאשר נמשך אותו הרצון מהחכמה על הבינה, הנה היה נמשך ג"כ מכולו ונעשה הבינה לפניו מן החכמה ובבחי' עגול ג' בתוך עגול החכמה, והוא ג"כ בהשוואה אחת בכל סביבותיו. וכן עד"ז מהבינה אל החסד, ומהחסד אל הגבורה, ומהגבורה אל התפארת וכן כו' כו' עד המלכות שהיא לפניו מכולם ג"כ בבחי' עגול בהשוואה אחת בכל סביבותיה, והיא הנקודה האמצעית, כי הרי היא ממש באמצע ולפנים מכל היו"ד. והוא סוד מה שאמר הספר יצירה בפרק ד' (משנה ד) על המלכות שהוא ההיכל הקודש המכוון באמצע, והוא על פי דברינו, שהיא העיגול הפנימי לכלם והיא באמצעית כלם. והרי היא ממש ההיכל הקודש המכוון באמצע, ובה נעשה המציאות כולו. (והרי מובן ג"כ היטיב מה שמבואר בכל דברינו הנז', כי המלכות הנה היא הנקודה האמצעית, כי הרי היא באמת באמצעית כולם.) והרי עומדים כל בחי' שורש היו"ד ספי' הכמוס ונעלם בא"ס, הנה הם בו רק בבחי' עיגולים לבד זה לפניו מזה כנז'. וכ"ז הוא משום שהאור דא"ס הכולל אותם ומקיף אותם הוא בהשוואה אחת בכל מקום.

וא"כ נמצא כי כאשר נעשה הצמצום שהיא הסתלקות דאור א"ס מהיסוד דהמלכות וכדי ליתן שם מקום לכל בחי' הנאצלים ולכל העולמות כולם, ונעשה ההסתלקות כביכול על דרך בחי' מבפנים לחוץ מהמלכות להיסוד, ומהיסוד להוד, ומההוד לנצח, ומהנצח לתפארת, ומתפארת לגבורה, ומגבורה לחסד, ומחסד לבינה, ומבינה לחכמה, ומחכמה לכתר, ומכתר לא"ס עצמו. והרי עכ"פ כי כשנעשה הצמצום בהמלכות, הנה הוא נעשה בעיגול ממש ובהשוואה אחת, ולא היה שם לא מעלה ולא מטה לא פנים ולא אחור וכנ"ל אלא בהשוואה אחת בכל אותו המקום כולו. והגם שהרי גם אותו היסוד דהמלכות הנה הוא כלול מעשר ספי', ואינו דומה לבחי' הצמצום דהכתר שבו להחכמה שבו, ומחכמה שבו להבינה שבו וכן כו' וכנ"ל. אך הרי גם אותן הי"ס אשר היסוד כלול מהם, הנה הם ג"כ רק בבחי' עיגול וכנ"ל, וא"כ הרי אין להבחין חלוקת איכות הצמצום בהם אלא רק מפנימי לחיצון לבד, שהכתר דהיסוד שהוא יותר חיצון והוא קרוב יותר למעלת מדרגת א"ס, הוה איכות הצמצום בו יותר מעוטה, והמלכות שבו שהיא מבפנים לכולם ורחוקה ממעלות א"ס יותר מכולם, הוה איכות הצמצום בה יותר מרובה. אבל עכ"פ הוא שהצמצום דכל א' הוא רק בעיגול, והוא בכל א' בהשוואה אחת ובאיכות אחת בכל כמותו. ועל כ"ז הנה האריך הרב בזה ללמדינו על כל הנז', ואמר כי עכ"פ הוא שהצמצום היה עגול מכל סביבותיו בהשוואה גמורה, ולא היה בתמונת מרובע בעל זווית נצבת ובבחי' קומת פרצוף דעשר ספי' שבו, לפי שגם א"ס צמצם עצמו בבחי' עגול בהשוואה אחת מכל צדדים, והסיבה היתה לפי שכיוון שאור הא"ס שוה בהשוואה גמורה, הוכרח ג"כ שיצמצם עצמו בהשוואה אחת מכל הצדדים כו'. וזהו מה שמסיק ואמר, והסבה היא בעבור שהוא שוה בכל מדותיו, ור"ל על בחי' עשר ספי' הכמוסים בו, שהם ג"כ רק בבחי' עגול ובהשוואה אחת וכנ"ל.

והנה האריך הרב בכ"ז ללמדינו ולהביננו בינה על עומק ב' ענינים: א', הוא על כוונת הצמצום אשר בכל ענין זה, והנה "ז" הוא השורש דכל גבול ומדה כנודע. והאריך הרב עליו לבאר שהוא באמצע, ואור א"ס מקיפו בכל סביביו בהשוואה אחת. ומלמדינו בזה כי כל היסוד והשורש דגבול ומדה הוא עומד לעולם באור א"ס המקיפו, והוא תלוי עליו ונשוא עליו. והרי ממילא הוא שאין למציאות דהגבול ומדה יסוד החלטי כלל, כי הוא תלוי לעולם על אור א"ס שהוא הפרי, ועומד לעולם הגבול ומדה רק ברצונו לבד, וברצונו חוגג וברצונו ממוגג (סליחות ליל יו"ט), והוה היסוד העיקרי של כל המציאות כולו רק אור א"ס לבד, אשר ממנו הוא אור הנסיים, ומזה הוא כל הנסיים הנאמר בתורה ובנביאים. וכ"ז הוא משום שעיקר יסוד דהמציאות כולו הוא תלוי לעולם רק על אור א"ס, ובזה סרה ומסולק כל טענת ותלונות החוקרים בענין הנסיים, והוא כי דעתם ושיטתם הוא שהגבול ומדה הוא ביסוד החלטי שלא ישונה, והוא הפך האמת וכנ"ל וכבר הארכנו בזה בספר הכללים כלל ב' ע"ש ותמצא.

ענין השני אשר מלמדינו הרב כאן באריכת דבריו, שהוכיח לבאר שהצמצום הוא באמצע, ואור א"ס מקיפו בכל סביביו בהשוואה אחת, הנה מלמדינו בזה על השורש דהיו"ד ספי' הכמוס ונעלם בא"ס, שהם רק בבחי' עגולים. והוא על מה שהתחיל ואמר בתחילת ענף ב' דענינינו, שיש בזה מחלוקת גדולה בין המקובלים במצב הספי', אם שהם בבחי' עגולים, או שהם בבחי' קו אחד, או שהם בבחי' ג' קוים, ועל זה מבאר הרב שכל השיטות כולם יש מקום לדעת כל א' וא', כי הי' ספי' הכמוס ונעלם בשרשם שבאין סוף הם עגולים זה לפנים מזה, ולמטה בסמוך מבאר ג"כ כי אח"כ נתגלו ונסדרו בבחי' ג' קוין, ולקמן בדרושי נקודות יתבאר שם כי תחילת יציאתם היו רק בקו אחד זה למטה מזה. והרי עכ"פ כי כל שיטות המקובלים בזה הם כולם אמת, וכמו שיתבאר בדרושים הבאים מעמן ונמוקן, ר"ל צורכם ותועלתם דכל אחד ואחד מה שבוה נסדרו בג' קוין ובזה היו רק בקו אחד כמבואר בדרושים הבאים, ובפרט בדברינו בספר הכללים כלל ט"ז וכלל י"ז ע"ש בארוכה ובדברים עמוקים בזה.

אמנם בענין מה שבשורשם הנעלם אשר בא"ס הנה הם בבחי' עגולים, לא השמיענו הרב

בזה דבר. אך הענין בזה הוא, כי הנה הם רק על הוראת תכלית האחרון דכל המציאות כולו, שאז יתבטלו כל המסכים וכל חלוקי המדרגות דמעלה ומטה, ויחזרו וישובו כולם לאור א"ס, שיאר בכולם בהשוואה אחת, והוא בבחי' ה' ספי' הכמוס ונעלם בו, שהם כולם בבחי' עגול. ובוה יאר המציאות כולו אחר שישובו אליו בתכלית האחרון דכל התכליות מאור ה' הכמוס בו, ובוה יאירו כולם בהשוואה אחת וכמו שאמר הרב לעיל בסמוך, כי אין תמונה כל כך שזה כמו תמונת העיגול, והוא סוד התכלית הנצחי שיאר אורו ית"ש בהשוואה אחת בכל מקום, וע' דברינו בזה בהקדמה לספר הכללים ע"ש ותבין. אמנם עכ"ז הרי גם בחי' שורש הספי' הכמוס ונעלם בו, הנה הם ג"כ בבחי' י' ספי' מכתר עד המלכות, והם זה לפנינו מזה, והרי אינו דומה אור הכתר לאור החכמה, ואור החכמה לאור הבינה, ואור הבינה לאור החסד וכן כו' כו' עד המלכות, אלא ע"י שהם זה לפנינו מזה הנה הם נכללים כולם באחד, והם כולם רק אחד, כי נכללים כולם יחד זה בזה, ודי בזה והבן. וכבר בארנו הדברים הללו במקומות רבים מדברינו והשי"ת יאר עינינו במאור תורתו ויעלה לפנינו כל דיבורינו וכל הגיונינו בזה לרצון לפנינו ית"ש, כי עומק כל כוונתינו בזה הוא רק למען שמו ותורתו יתברך ויתעלה שמו לעד ולעולמי עולמים.

[יא] כי היכלות ומה שבהם הם עגולים – וכל זה הוא משום שהצמצום דענינינו, שהוא המקום לכל העולמות כולם, שכולם הם בתוכו, והוא ההיכל הראשון, היכל הכללי אשר בתוכו עומדים העולמות כולם, הנה הוא רק בעיגול וכנוז, ולכן נמשך מזה תכונת כל ההיכלות שבכל העולמות שהם כולם ג"כ רק בעיגול וע' לקמן אות ל"ד.

[יב] עוד יש סבה אחרת והוא בעבור הנאצלים כו' – ר"ל כי מהסיבה הקודמות היה משמע שכן הוא הענין ממילא¹ ז' ע"ב) ובהכרח, ובאמת רחוק ומשולל הוא כ"ז מלומר בו איזה ענין ממילא והכרח ה"ו בכל הגילויים דא"ס ית"ש⁷⁸, אלא שכל סדרי גילוי כולם הם בכונה ורצון ולטעם ותועלת גדול לכל מה שנעשה בהם. ולכך בא לבאר לנו בהסיבה הזוה שאמר עתה, עיקר הטעם על הגילוי דא"ס עצמו (אשר הוא ג"כ מכלל הגילויים וכנ"ל), מה שהיה גילוי בהשוואה אחת שהוא בעיגול, ואמר שהוא לתועלת שורש הנאצלים הכמוס ונעלם בו, וכדי שיהיו הם ג"כ רק בבחי' עגולים, כי ע"ז יומשך על ידיהם שפעת אור א"ס למטה בהשוואה גמורה מכל צדדיהם, וכמו שמפרש והולך.

ומ"ש הרב בלשונו, בעבור הנאצלים אשר עתיד להאציל אח"כ בתוך המקום החלל ההוא הריק ופנוי כנ"ל, כי בהיות הנאצלים בתמונת עגולים, הנה אז יהיו כולם קרובים ודבוקים בא"ס הסובב אותם בהשוואה אחת גמורה, והאור והשפע הצריך להם יקבלום מן א"ס מכל צדדיהם בשיקול א'. משא"כ אם היו הנאצלים בבחי' מרובע או משולש וכיוצא בשאר תמונות, כי אז היו בהם זוויות בולטות קרובות אל א"ס יותר משאר צדדיהם, ולא היו מקבלים אור א"ס בהשוואה אחת ע"כ לשון הרב אשר לפנינו. והם לכאורה צריכים ביאור, כי הרי בדבריו למטה בסמוך הרי הולך ומבאר לנו כי עיקר האצילות אשר אנו מדברים בו הנה אדרבה הוא, כי הוא רק בבחי' יושר, ואמר מפורש כי כמעט כל ספר הזוהר והתיקונים רוב דבריהם כולם מתעסקים בבחי' היושר, והרי עכ"פ הוא כי עיקר האצילות אשר אנו מדברים בו הוא רק בחי' ספי' דבחי' יושר.

אמנם הוא כי בדבריו למטה הרי מבאר לנו כי הם באמת ב' בחי' אחת, י' ספי' דבחי' עיגולים. ואחד, י' ספי' דבחי' יושר. ומבואר בדברינו שם כי העיגולים הם בבחי' הד' יסודות¹, ועל דרך הד' יסודות ארמ"ע שהם בבחי' עגולים. והי' ספי' דבחי' יושר הנה מהם הוא כל מציאות הפרטיים, על דרך מציאות הדצח"מ, והם כולם בבחי' יושר. אמנם יסודם הוא בהד' יסודות ארמ"ע אשר הם בבחי' עגולים. ועכ"פ הוא כי הם ב' בחי' אחת, כללים שהם הד' יסודות שהם עגולים. ואחד, פרטים שהם כל מציאות הדצח"מ שהם כולם בבחי' יושר, ועד"ז הוא בכל עולם ועולם. והנה

⁷⁸ בענין אפשרות ההכרח בגילויים דא"ס, עי' דע"ה ח"ב ע ע"ד.

העגולים שבכל עולם שהם בחי' הדי' יסודות כנו', הם העולם עצמו. אך היושר שהם כל חלקי הדצח"מ בכל פרטיהם, שהם המון ברואים לאין תכלית, הנה הם המציאות שבכל עולם. וכל זה הוא הן באצילות, והן בבריאה, והן ביצירה, והן בעשיה. וכל העסק והדיבור והשכלה והתבוננות הוא לעולם רק בבחי' המציאות דהדצח"מ בכל פרטיהם, שהם היושר שבכל עולם, כי הם כולם בבחי' קומת פרצוף אדם כנודע. אבל בהיסודות הנה כמעט שרחוק השכלה והתבוננות בהם, משום שהם רק בבחי' כללים וכללי כללים, והם רק על בחי' ארמ"ע הפשוטים שהם היסודות הכלליים, וכמו שבארנו במקום אחר. אמנם כל מה שמדבר הרב כאן בענין העגולים ואמר כי לכן היו הנאצלים בבחי' עגולים כדי שיהא קבלתם מא"ס בהשוואה, הנה כוונתו בזה הוא על העגולים דאצילות, שהם בחי' הדי' יסודות שבהם, וע"ז אמר שלכך הם בבחי' עגולים, כדי שיהא קבלתם מא"ס בהשוואה אחת כמו שמפרש והולך, כי ע"י שקבלת היסודות הם בהשוואה אחת, הנה ממילא נמשך מזה התועלת והמעלה הזו להיושר ג"כ, שהם בחי' הדצח"מ, שהרי כל שפעם ויניקתם הרי הוא לעולם מהיסודין תמיד. אמנם הם עצמן הנה הם באמת רק בבחי' יושר, ובהם הוא כל העסק והדיבור והשכלה והתבוננות. ועכ"פ הוא כי מה שאמר הרב בענינינו, שהוכרח הוא להיות הנאצלים אשר נעשו במקום הצמצום להיות עגולים כדי שיקבלו מא"ס בהשוואה אחת, הנה הגם שהאמת הוא כי עיקר האצילות כולו הוא רק בבחי' יושר כמו שמבואר למטה, אך כוונתו הוא על העגולים דהאצילות, שהם הבחי' הדי' יסודות, אשר הם הוכרחו להיות עגולים כדי שיהא כל שפעת ויניקת היושר דהאצילות שהוא האצילות העיקרי מאור א"ס אשר בהשוואה אחת ודי בזה.

[יג] ובסוף ענף ג' יתבאר טעם למה הוצרך ענין הצמצום ומה ענינו – והנה מבואר שם שכל צורך הצמצום ⁽¹⁾ וענינו הוא לצורך מציאות הכלים ולכל שורש דגבול ומדה, כי הצמצום הוא שורש העביות אשר מזה הוא כל בחי' גוף וכלי, וכן הוא כי ע"י הצמצום נעשה כל בחי' גבול ומדה וכנודע (סד"צ כו ע"א ד"ה וענין הפרסה). אמנם צריך ביאור מה שאמר הרב בענינינו, כי לקמן יתבאר הטעם למה הוצרך ענין הצמצום, הלא כבר מבואר לעיל בכל דבריו כי כל ענין הצמצום הנה הוא כדי לעשות מקום להעולמות כולם, וכן מה שאמר הרב וגם בדברינו לעיל שהצמצום הוא שורש דכל בחי' עביות וכלים, הרי גם זה לכאורה אינו מובן, כי הרי הרב אמר שהצמצום הוא חלל פנוי וריקני כנ"ל, א"כ הרי הוא העדר גמור ואין בזה בחי' עביות כלל. אך עומק הדברים הוא כי צריכים אנו לדעת ולהבין כי כל דברי האר"י ז"ל הם ככל דברי התורה, אשר לא כמו שנכתבו נקראו, וכל ענין ההעדר וחלל פנוי ואויר ריקני שאמר הרב הנה הוא רק על הגילוי שבו, אבל בהעלם הנה היה הצמצום כולו בחי' כח המסתיר ומגביל לכל אור ומציאות הניתן בו, וזהו מה שחידש המאציל ית"ש בהתהוות הצמצום, כי נתגלה בו כח גבולי, אשר על ידו הוא הגבול והקצבה והמדה והתחום הנמצא עתה בכל המציאויות כולו. כי הגם שהוא ית"ש הוא בלתי גבול ובלתי תכלית, והוא אור א"ס, עכ"ז הרי פשוט הוא כי ממנו לא יפלא שום דבר, ויש לו כח להמציא את הגבול ג"כ, ואותו הכח הנה הוא ג"כ עצם כח החושך המחשיך ומסתיר לכל אור ומגביל אותו. וכן הוא עצמו ג"כ כח העביות, והוא שורש ושורש לשורש לכל בחי' גוף וכלי, ושורש לכל בחי' חומר וגשם, וע"י כח הגבול ומדה שבו הנה הוא השורש לכל הנפרדים, כי הוא נותן גבול ומדה לכל א', ונעשו ע"י לנפרדים, כי ע"י הגבול ומדה שבכל א' הנה נעשו לנפרדים רבים אין תכלית, כי הוא מקמץ ומצמצם את כל א' מעצמו אל עצמו, וע"י זה הוא מתעבה. וכן ע"י זה נפרד כל א' מזולתו, וממנו הוא כל הריבויים כולם אשר יצאו ונעשו בהעולמות בי"ע. וכן הנה יש בכח הזה תכונות רבות אין חקר ככל הראוי להמציאויות כולם שיצאו אח"כ, שכל אחד הוא משונה מחבירו בחומר וצורתו וגווניו ותוארו ובכל השינויים כולם הנמצא בהעולמות בי"ע, הם כולם מבחי' הצמצום הזה שהוא שורש השרשים לב"ז.

אמנם אותו הכח כשהוא לעצמו אין לו גילוי כלל, והוא ממש בבחי' העדר וריקני וחלל

פנוי, כי הוא בעצמו הנה הוא היפך המציאות, כי ע"י כח המחשיך ומסתיר שבו, הנה הוא שולל לכל מציאות ממנו, והוא שולל ג"כ מלהבחין בו שום כח מתכונותיו הנעלמים בו. כי הנה כל בחי' דגבול ומדה [שהם מכוותיו הנעלמים בו], הרי הוא אינו מתגלה בהם אלא רק כשיש לו על מה לשלוט. וכן תכונת כח העביות אשר הוא ע"י קימוץ וצמצום, הנה הוא ג"כ רק כשיש לו על מה לשלוט. וכן כל כחותיו הנעלמים בו, הנה אין גילוי להם אלא רק על איזה נושא ששולט עליו ומגלה את כחותיו בו, אבל עצם כח הצמצום לבדו [כשאין לו במה להשתמש בכחותיו עליו], הנה אי אפשר להבחין בו מאומה, ואי אפשר לעמוד עליו מה שהוא, כי הרי הוא בעצמות שולל ומדחה את כל נמצא, והרי הוה מציאותו ותכונתו כשני הפכים בנושא אחד. וזהו מה שאמר הרב, כי הוא הלל ריקני ואויר פנוי, משום שלא נופל באמת על עצמותו שם מציאות כלל, אמנם הוא כח מתעצם ומתדבק אל כל מציאות, וגורם להעשות ציורי המציאות וגבוליו על ידו. ובאשר שהוא באמת כח חזק ותקיף למאד, אלא שהוא נעלם כנוז, לכן מכנה אותו הרב ג"כ בשם אויר. וכנודע שהאויר הנה הוא אינו העדר אלא אדרבה הוא שהוא החיות לכל חי. והנה מכ"ז נתבאר לנו שאין להצמצום גילוי כלל אלא רק ע"י הקו דא"ס אשר נתפשט בו אח"כ, ומהקו הנה יצא ונעשה כל המציאותיות כולם, וכמו שמבואר למטה בדברי הרב. ועל אותן המציאות שנעשה בו מהקו הנמשך בו, הנה על זה נתגלה הצמצום עליהם בכל כחותיו שאמרנו בו.

אמנם הנה יש עוד ענין בזה מה שקורא אותו הרב בשם אויר [והרי הוא אינו העדר ממש], הענין בזה הוא כי באמת ז' ע"ד) הנה אינו נשאר הצמצום ריקן מאור מכל וכל, אלא שנשאר בו [אחר הסתלקות אור העיקרי שבו, הנה נשאר מאותו האור עצמו] רשימת אור מהאור הראשון דא"ס אשר נסתלק, וכמ"ש הרב הכלל בזה לקמן בשער עקודים (ריש פרק ו) כי לעולם הוא כל אור שעולה ומסתלק הנה מניח קצת הארה למטה בהמקום שהיה שם ואינו מסתלק לגמרי בכולו, ואותו ההארה הוא נשאר למטה לעולם, ואותה ההארה היא נקרא רשימו, כי הנה היא רק בבחי' רושם לבד מהאור הגדול הראשון שהיה שם בתחילה. וכן כתב הר"ח ז"ל בענין הזה בכ"י (הובא בספר שמן ששון ענף א אות ב), ואמר שם בפירושו גם בענינינו, כי בהסתלקות האור דא"ס הנה נשאר באותו המקום רושם אור בו' (וכמו שיובא לשונו לקמן אות יד), ובאותו הרושם אור שנשאר שם הנה היה להצמצום נושא ומציאות במה להשתמש. ויותר נראה והוא העיקר⁷⁹, כי הנה הגם שמהאור הראשון ממש אשר היה שם בתחלה הנה לא נשאר ממנו אלא רק רשימו לבד וכנוז, עכ"ז הנה גם אחר שעלה ונסתלק הנה נמשך הארתו ממנו תמיד, ומאיר בהצמצום אור גדול, כי מכיוון שהוא עומד סמוך וקרוב אליו, הנה נמשך שם הארה גדולה עכ"פ, ומאיר הצמצום בתוקף אור הרבה מהארת אור א"ס הנמשך שם תמיד, והוא מאור א"ס המקיף.

וכן כתב הגר"א בסוף תו"ח (בדף נ ע"א בד"ה בטהירו) כי פ"י טהירו הוא אור עליון אשר בסוד הצמצום, ששם מאיר אור א"ס, ותוקף האור אשר אין למעלה ממנו, נמשל לצהרים שהוא תרגום טהירו, ושם הוא עיקר שורש האור, כי אור הוא דבר שמאיר מאחר אור השמש וכיוצא בו, אבל דבר המאיר אין נקרא אור, לכן שם [ר"ל בהצמצום] הוא האור, והוא אויר הקדמון, כד נפיק יו"ד ממנו נשאר אור עכ"ל⁸⁰. ור"ל אחר שנסתלק משם האור דא"ס העיקרי ונשאר הצמצום למטה, ומקבל הארה מהאור א"ס שעלה למעלה, אז נקרא הצמצום בשם טהירו, על שם האור שמקבל מלמעלה. ואין לומר שכוונתו הוא על האור שמקבל הצמצום מהקו, כי הרי הקו אינו מסתלק משם לעולם ח"ו, והוא נעשה עם הצמצום לאחד, ואינו נקרא זה שמאיר מאחר. אלא כוונת הגר"א הוא על ההארה שנמשך בהצמצום תמיד מהאור א"ס המקיף, ומשום שהרי הוא סמוך וקרוב אליו,

⁷⁹ ע"י לשונו בספר הכללים ח"ב כו ע"ב וז"ל, ענין המקום הוא הכח הנושא וסובל את גוף העולם העומד בו והוא כל כח מציאותו וקיומו התופסו ומחזיקו בכל מלואו והנה הוא נעשה לכל עולם מרשימת האור דהתפשטות הא' הנשאר ממנו אחר הסתלקותו כי כל אור שנסתלק הנה משאיר ממנו רושם כנודע.
⁸⁰ וע"י עוד בביאור הגר"א שם ד"ה בריש, שבחינה זו נקראת אוירא עלאה.

והוא כמ"ש הרב במטי ולא מטי (פרק ג) כי כל זמן שעומד האור בפחות מג' ממקורו עדיין נמשך שם מעיקר אור עצמו ג"כ, וכן הוא כאן בענינינו. והרי היה שם עכ"פ אור גדול, והנה באותו האור היה משתמש הצמצום, ונעשה על ידו כל בחי' העביות הראוי להם לבחי' הכלים שבהם.

והנה עומק הענין דכל שימושי הצמצום בכל בחינותיו, ר"ל בכל תכונותיו שאמרנו בו לעיל איך שנעשו, הנה היה ע"ד שאמר הרב בעקודים (ריש פרק ג ושם פרקים ה ו) בענין הכלי דעקודים בכל סיבתה והתהוותה, כן ער"ז הנה היה למעלה למעלה בכל שורש בחי' כלים אשר מאחר אור א"ס ולמטה. וכי בכל א' ישנו בחי' כלי לפי ערכו המתייחס בו. אמנם בכל האורות אשר למעלה מהעקודים אי אפשר לדבר בזה כ"כ ברום גבוה כזה, כי הרי פשוט הוא כי גם אחר כל דברינו שהרחבנו בזה בענין תכונות הצמצום, עכ"ז הנה במקור הצמצום אשר בענינינו, הנה האמת והעיקר הוא כי כאן הוא הכל מזווכך מאד, וכאן הוא רק אור בהיר, וכל מה שאמרנו בו לעיל הנה כאן הוא רק בבחי' שורש השרשים הנעלם לכל תכונותיו וסדריו ועניניו. וכל דברינו אשר אמרנו בו הוא משום שכל מה שנתגלה למטה הנה בהכרח הוא שישנם שורש לזה למעלה למעלה והבן זה מאד בעומקא דליבא והשית"ש ברחמיו יכפר. אך עכ"פ הוא כי בדברינו הנז' הנה יובן לנו מה שאמר הרב לקמן (סוף ענף ג) שע"י הצמצום נעשה התהוות הכלים, הגם שנודע הוא שכל בחי' כלי לא התחיל אלא רק מהעקודים ולמטה, אך הכוונה הוא עפ"י שורש השרשים הנעלם וכנ"ו ודי בזה.

(מ"ב ענין הצמצום הזה הוא לגלות שורש הדינין, כדי לתת מדת הדין אח"כ בעולמות¹⁷, וכח ההוא נקרא בוצינא דקרדינותא¹⁸ כמו חטי קרדינותא).

[אות ו' צהגוב"י – ונלע"ד כי נקודה אמלעית של הא"ס קס היה בחי' שורש הדין שנתגלה אח"כ למטה וממנו נעשה המקום שהוא דוגמת הכלי וממה סבוב על הנקודה היא נמשכו חילוניות העולמות ומיהוטר סבוב נמשך פנימיות ודי בזה שלא נחטט¹⁹ והזכר שאל תחשוב כי קס בנקודה היא גילוי דין ח"ו].

[יד] לגלות שורש הדינין כדי לתת מדת הדין אח"כ בהעולמות – כי כל הסתלקות האור הוא לעולם ע"י כח הדין, כי מדת החסד תכונתו להתפשט בלי גבול, והוא טוב ומטיב לרעים²⁰ ולטובים, והוא מתפשט ומשפיע תמיד. אבל בחי' הדין שהוא דין כל א' לפי מעשיו, הנה נפסק על ידו האור והשפע לפי הצורך והראוי על פי הדין והמשפט, וכל גבול וקצבה ומדה הוא לעולם רק מבחי' הדין. ונתגלה הכח הזה ע"י הצמצום דענינינו, וניתן מאז מדת הדין בעולם. אמנם אותו הכח דהצמצום עצמו ומציאותו מהיכן שנתהווה, הנה מבאר הרח"ו ז"ל בספר כ"י הובא לישנו בספר שמשן ששון ענף א' אות ב', ומבואר שם כי הנה בהסתלקות האור דא"ס נשאר באותו המקום רושם האור לבד (וכנ"ל אות יג), אך מה שגורם לו להסתלק הנה הוא כח הדין והגבורות שהיה שם, כי זה מוכרח שיהיה שם ג"כ כח הדין והגבורות, שהרי כל מה שלמטה מוכרח שיהיה שורש למעלה, אמנם הוא שם בתכלית הרחמים. אבל עכ"פ הוא כי מוכרח שיהיה שורש הדינין והגבורות למעלה, שאם תאמר ששורש הדין לא היה שם, הרי הוא חסר ח"ו, ואינו נקרא שלם בתכלית השלימות אלא מי שלא חסר לו שום דבר. אלא ודאי שיש שם כח הדין ג"כ, ואותו הכח היה מעורב בכל מציאותו ית"ש, אלא שלא היה נרגש, ולא היה מתעורר כלל, שהכל תכלית הרחמים. וכשעלה ברצונו ית"ש להאציל העולמות, קיבץ כל שרשי הדין והגבורות שהיה מובלעים בו, פי' שגלה אותם מעט ונעשה זה בבחי' יש מאין, שמתחילה לא היה שום דבר אלא הוא ית"ש תכלית הרחמים, ולא היה נרגש בחי' הדינין והגבורות כלל, ולא היה מתעורר כלל וכנ"ו. ועתה נתגלה מעט אותו השורש בו, ואופן גילויים הנה אי אפשר לדעת ולדבר בזה כלל מחמת גודל העלמם, ולכן אלו הגבורות נקרא יש שנתגלה מאין, ונתקבצו אל מקום אחד, ונסתלק הרחמים מאותו המקום, ע"כ מדברי הרח"ו ז"ל מכ"י.

והרי מבואר מזה עכ"פ כה דהצמצום ומציאותו מה שהוא, כי הנה הוא מבחי' הגבורות והדין שהיו כביכול כמום בשורש, ונתפשמו ונתגלו. ומזה הוא ג"כ כה ותכונת העביות אשר בהצמצום וכנ"ל. והנה היה גילויים ע"י הסתלקות האור, ע"ד שכתב הרב בהעקודים (ריש פרק ג) ע"י שם היטב. ושרשם אשר בהעלם נתהווה ונעשה ע"י התפשטות האור, שבתחילה אשר היה נתפשט באותו המקום שנסתלק משם אח"כ, כי כל התפשטות גורם עיבוי כמ"ש הרב בסדר אבי"ע (פרק א). וע' במבו"ש (שער א פ"א) שאמר שם בענין הצמצום דענינינו, כי מזה תבין כל שאר הצמצומים שנבארם במקומם, כמו צמצום דא"ק שצמצם עצמו להוציא עולם הנקודות כמ"ש לקמן בנקודות (פרק ב) וכן שם בסוף פ"ב בענין הכלים אשר נעשה ע"י הצמצום וכנ"ל אות י"ג. ואמר שם במבו"ש (סוף פרק ב בדפוס שאלוניקי), והנה עד"ז היה בעולם הנקודות והעקודים בעשיית הכלים שלהם ע"ש.

והרי מבואר מכ"ז כי היה הכל בסדר אחד, והיה גם כאן על אותו הסדר ובכל אותו הענינים שמבואר שם וכמו שכתבנו בספר הכללים כלל א' וכלל ב' ובכ"מ. ומזה תראה אמיתת דברינו בספר הכללים, אשר יסוד כל הספר הנה הוא לבאר איך כל העולמות כולם נתיסדו בסדר אחד, כי הרי הם נשתלשלו זה מזה, וכל עליון עם התחתון אשר למטה ממנו, הנה הם כחותם ונחתם (דדושי אבי"ע ב), והרי הם כולם בסדר אחד עכ"פ, אלא שבכל אחד הנה הוא לפי מציאותו ועניניו המתייחס בו. וא"כ הרי כל מה שמבאר הרב לקמן בעקודים (רפ"ג ושם פרקים ה ו) בענין הכלי דעקודים וגילוי ומציאותו, כן עלינו להבין בעומקא דליבא במציאות העולמות דא"ס אשר למעלה למעלה. וכן הוא ג"כ בענין הצמצום דענינינו בבחי' הכלי הנעשה בו כמ"ש הרב לקמן סוף ענף ג', הנה הם כולם בסדר אחד, אלא שבכל א' הוא לפי עניינו וכנ"ל. וכן הוא ג"כ בכל בחי' דין ועביות שאמרנו בו, הנה פשוט הוא שהוא רק לפי ערכו ובערך עצמות דאור א"ס אשר נסתלק משם. אבל בערך העולמות שלמטה, הנה נקרא כל העולם דקו וצמצום רק בשם טהירו עלאה ואור קדמון וכנ"ל, והוא עצמו בתכלית הטוהר והודק והאור והזוהר. וכן הוא ג"כ בתכלית הרחמים, אלא שממנו מתעריץ הדינין למטה⁸¹, והוא לזה רק בבחי' שורש השרשים לבד לכל בחי' הדינין והגבורות ולכל העביות דהגוף וכלים, וע' בכ"ז עוד במבו"ש בתחילתו (פרק א ופרק ב) ודי בזה.

[טו] וכח ההוא נקרא בוצינא דקרדוניתא – וכן אמר הגר"א א' ח' ע"ב} בליקוטים שבסוף ספד"ץ (לח ע"ד) כי הקו והצמצום הם סוד אורא ובוצינא ע"ש והבן⁸². ובמבו"ש (פרק א דף א ע"א) אמר הרב, אמנם הבט נא וראה ענין הצמצום הוה מה ענינו, ויובן בפסוק מי מדד בשעלו מים כו', כי הבינה נקרא בוצינא דקרדוניתא לפי שהיא שורש הדין, ומינה דינין תליין, והיא הנקרא מי, כמבואר כל זה בתיקונים תיקון ה', ולהיותה גבורה ודין לכן כל מדת האצילות היה על ידה, לפי שמדת החסד מתפשט בלי גבול, אמנם הדין אינה מאיר אלא במדה ובמשקל כו' ע"ש. והנה מה שאמר הרב ז"ל כי נעשה הצמצום ע"י הבינה, הנה הוא מרמז על דברי קבלת ר"י סרוג ז"ל, שנעשה פרגוד מבפנים להחלל דהצמצום לאור א"ס המקיף שלא יכנס מבפנים להחלל, ואותו הפרגוד הוא מבחי' בינה שהיא שורש הדינין⁸³. וע' בכ"ז בדברינו בספר הקדו"ש שער הפונה קדים ע' שם פ"ה ותמצא ותבין. וזהו שאמר בלשונו אשר במבו"ש הנו', הבט נא וראה, לומר שהוא מרמז על ענין עמוק, והוא על דברי ר"י סרוג הנו', כי הרח"ו ז"ל לא רצה לדבר בזה מחמת רום גבהו, ולא זכינו בדברי הרח"ו ז"ל בזה מאומה, אלא רק באותן מילין אחרים אשר מרמז לנו במבו"ש הנו'. וכל עומק דברים הללו הוא נתגלה לנו רק ע"י הקדוש ר"י סרוג ז"ל וע"י תלמידו הקדוש רמ"ע

⁸¹ כלשון הזהר ויחי רכ ע"ב בענין בינה.

⁸² ע"י בהגר"א על ספד"צ ו ע"א ד"ה והכלל הוא.

⁸³ ע"י לקמן ח"ב צה ע"ד שמציין לספה"ק שיערי גן עדן ח"א פתח ג' דרך א' ודרך ג', וכן הוא מבואר ג"כ בספר ע"ב ידיעות להרמ"ע מפאנו ז"ל ע"ש סימן ט"ז, וכן הוא בעמק המלך שער שעשועי המלך פ' נ"ז.

מפאנו^ז ז"ל זיע"א, ובארנו אותם תהלית"ש בשער הפונה קדים הנז' כל מה שחנני הקב"ה בזה. [מזן ונל"ד – הוא דברי הרח"ו ז"ל עצמו כי נקודה אמצעית של א"ס שם היה בחי' שורש הדין שנתגלה אח"כ למטה, וכן ממנו נעשה המקום שהוא דוגמת הכלי, וממה שסובב על הנקודה ההיא נמשכו היצוניות העולמות, ומהיותו סובב נמשך פנימיות ודי בזה שלא נחטא בו. הנה פשטות דבריו משמע דמ"ש, ומה שסובב בו/ ומהיותו סובב בו, ר"ל על בחי' דאור א"ס המקיף, כי הוא הסובב את הצמצום שהוא המקום והכלי לכל העולמות כולם שנעשו בו, ואותו המקום והכלי הנה הוא נעשה מנקודה האמצעית שאמר. אך באמת קשה מאד לכוון כן בכונתו, כי הרי לקמן מבאר והולך שכל מציאות דהעולמות כולם הם נעשו רק מהקו, וכמו שמפורש בכל דבריו למטה. ואיך ירהיב הרח"ו ז"ל בעצמו לתלות את מציאות העולמות ולומר שנמשכו מאור א"ס המקיף גופה באין הכרח לו כלל על זה, כי הרי מבואר הוא למטה באר היטיב איך שנמשכו כולם רק מהקו, וכל סדר המשכתם ממנו הכל מפורש. ועוד כי הרי מבואר הוא בשער הקדמות (דף ט סוף ע"ד י ע"ד) וכן במכו"ש (ש"ב ח"א פ"ג) כי המקום הוא יותר זך וגדול ומעולה מן העולם עצמו, וא"כ איך אפשר לומר שמציאות העולמות עצמן ימשכו מן אור א"ס המקיף, והמקום שלהם הרי הוא רק הצמצום.

אמנם יש לומר דכונתו הוא באמת ג"כ רק על האור דהקו הנמשך מאור א"ס המקיף לצורך המציאות דהעולמות כולם, והנה ע"ז אמר כי המשכת האור אשר בהקו, מה שנמשך בו מאור א"ס המקיף, מהבחי' הסובב להנקודה האמצעית, אשר בו נעשה הצמצום, הנה מזה נמשך ונעשה היצוניות דהעולמות. ומה שנמשך בהקו מהיותו סובב שבא"ס המקיף, הנה מזה נמשך ונעשה הפנימיות דהעולמות, והרי לא נעשה באמת העולמות כולם רק מהאור הנמשך בהקו לבד, והוא אחר שנמשך בהקו מאור א"ס המקיף ונצטמצם ונחלש ונתמעט בו האור הרבה, ע"י שהוא רק קו דק, ונעשה בו ע"ז כל האור הנמשך בו רק בבחי' מדרגה אחרת לגמרי וכנודע. ומה שאמרנו שהמקום הוא יותר גדול ומעולה מהעולמות עצמן, הוא משום כי עיקר המקום הנושא וסובל את הכל, הנה הוא רק אור הרשימו אשר נשאר בהצמצום מהאור שבתחילה, ונשאר הארה ממנו אחר הסתלקות האור העיקרי דא"ס. ומשום שאותו הרשימו הנה הוא מהאור שבתחילה, לכן הוא יותר זך ומעולה מהאור הנמשך בהקו, כי הרי הוא מאור א"ס העליון עצמו, לכן הוא יותר גדול באיכותו מהאור הנמשך אח"כ בהקו שהוא אחר שנצטמצם בו עכ"פ.

ומלמדינו הרח"ו ז"ל בדבריו כאן על מציאות העולמות הנעשים מהאור הקו, אשר הם נבחנו בחיצוניות ופנימיות כנודע, הנה מלמדינו הרח"ו ז"ל את שורש חלוקי^(ח ע"ג) בחינותיהם, כי כל מה שהוא יותר פנימי הנה הוא מאור א"ס המקיף היותר עליון, ועי"ז הם נבחנו ונעשים בחיצוניות ופנימיות, כי הם תלויים בשורש המשכתם אשר בא"ס המקיף מפנימי לפנימי שבו. ומשום שבא"ס המקיף אי אפשר לנו להבחין בו חלוקי שונות ח"ו, לכן אמר הרח"ו ז"ל בלשונו הנז', ודי בזה שלא נחטא, ור"ל להזהיר שלא להרחיב הדיבור בזה, כי אסור להתבונן למעלה מהצמצום, ומכל שכן להבחין שם איזה חלוקי בחי' ח"ו. ואח"כ אמר עוד, והזהר שאל תחשוב כי שם בנקודה ההיא היה גילוי דין ח"ו, ור"ל כי גם על הצמצום אסור לחשוב שיש שם בחי' גילוי דין ח"ו, כי הוא כמו שאמרנו לעיל, שכ"ז הוא הכל רק בבחי' שורש השרשים הנעלם, אבל הצמצום הראשון עצמו הנה הוא אור זך ובהיר כי הוא טהירו עלאה ואויר קדמון וכנ"ל.

והנה אחר הצמצום הנ"ל אשר אז נשאר מקום החלל ואויר פנוי וריקני באמצע אור הא"ס ממש כנ"ל^ט, הנה כבר היה מקום^י שיוכלו להיות שם הנאצלים והנבראים ויצורים והנעשים, ואז המשיך מן אור א"ס קו א' ישר מן האור העגול שלו^ט מלמעלה למטה, ומשתלשל ויורד תוך החלל ההוא כזה^י, וראש העליון של הקו נמשך מן הא"ס עצמו ונוגע בו, אמנם סיום הקו הזה למטה בסופו אינו נוגע באור א"ס, ודרך הקו הזה נמשך

ונתפשט אור א"ס למטה⁸⁴. ובמקום החלל ההוא האציל וברא ויצר ועשה כל העולמות כולם. וקו זה כעין צנור דק א' אשר בו מתפשט ונמשך מימי אור העליון של א"ס אל העולמות⁸⁵ אשר במקום האויר והחלל ההוא.

[יז] והנה אחר הצמצום הנ"ל אשר אז נשאר מקום החלל כו' הנה כבר היה מקום כו' – ר"ל כי הנה נעשה ע"י הצמצום ג' הכנות לצורך המציאות דהעולמות: אחד, הוא המקום הנושא וסובל את כל המציאות הניתן בו בכל מלואו, והוא ע"י הרשימו שנשאר שם מאור א"ס שבתחילה, ועי"ז הנה נקרא הוא ית"ש בשם מקום, כי הוא מקומו של עולם (בראשית רבה פ' טו סח פ"ט) שנושא את כל המציאות כולו בכל מלואו לעולם. והשני, הוא כח הגבולי שבתוכו, שע"י הוא הגבול והמדה והשיעור והתחום לכל המציאות כולם. והשלישי, הוא כח העביות אשר בהצמצום, שע"י הוא הגוף והכלי אשר לכל א'. והנה אחר שהכין בהצמצום את כל אלו ג' ההכנות לפי רצונו ית"ש אשר יסד עליהם את המציאות כולו, הנה המשיך שם את אור הקו להמציא את כל המציאות כולם בכל כמותו ואיכותו ותכונתו דכל א' כפי רצונו ית"ש אשר רצה בהם. והמציא אותם בכל תיקוניהם, ונעשה כ"ז ע"י אור הקו אחר שנכנס בהצמצום וכמו שמפרש והולך.

[יח] באמצע אור א"ס ממש כנ"ל – הנה חזר הרב בזה על דבריו הראשונים שהיה כל הצמצום באמצע אור הא"ס ממש, והוא כדי ללמדינו ולקבוע בלבינו, כי הנה הגם שהמציא את כל המציאות בגוף וכלים ובגבול ומדה לכל א', והוא ג"כ כל מציאות והנהגת הטבע שבהם, עכ"ז הנה אור א"ס מקיף אותם מכל צדדיהם, ועומדים ותלויים רק עליו, שהוא על אור א"ס, ועי"ז הנה אין להגבול ומדה שבהם, וכן לכל בחי' הטבע, הנה אין להם יסוד החלטי כלל, ואין להם שליטה עצמית כלל, אלא תלויים הכל תמיד ברצונו וכנ"ל. וזהו שאמר כי הם כולם רק באמצע אור א"ס ממש, והרי אין להם שליטה עצמית לכל הגבול והטבע שבהם, אלא שאור א"ס מקיף אותם מכל סביבותיהם בשוה, ונתייסדו כולם רק עליו, ומנהיג אותם תמיד רק ע"פ רצונו.

והנה בזה נתבטל כל טענות ותלונות החוקרים מה שדוחקים תמיד לקרב את הניסים אל הטבע בכל אפשרי, משום שלדעתם נתייסד כל הבריאה רק על הטבע, ועליה חתם התורה ואמר (בראשית א' ו) וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, וא"כ הרי אין אחר הטבע כלום. אך האמת לא כן הוא, כי יסוד כל הבריאה כולה הנה תלויה רק על אור א"ס, והם העשרה מאמרות אשר בהם נברא העולם (אבות פ"ה מ"א) כנודע⁸⁴. וכל אלו העשרה מאמרות הם כולם גילוי דאור א"ס אשר נתגלה בהם להמציא את כל הבריאה כולה, להיותם כולם נשואים עליו תמיד, שהוא רק על רצונו ית"ש, וברצונו חונג וברצונו ממוג (פיוט יוה"ט), ועי"ז חתם התורה וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. והוא משום שהם נשואים כולם רק עליו, והוא ענין העשרה מאמרות הנאמר בכל אחד ויאמר אלהים, שהוא סוד א'מיר' ו'קיב' הנמשך מרזא דאור א"ס ית"ש, כי 'ויאמר אלהים' הוא גימטריא 'א'מיר' קיב'⁸⁵, והוא סוד א'מיר' ו'קיב' שאמרו בזה"ק (פ' תרומה קסז ע"א) ובדברי הרב בדרושי מ"ן ומ"ד (דרוש ה' ו), והוא ע"י האור דשם מ"ה אשר עליו נאמר (בראשית א' ג) ויאמר אלהים יהי אור, והוא מסוד אור הגנוז אשר בו נברא העולם. והוא יסוד העולם תמיד אשר עליו הוא מתקיים, כמ"ש בזה"ק (פ' תרומה דף קמח סע"ב ודף קמט רע"א), וכמ"ש במדרש (שמו"ר פמ"ו ס"י כב) 'ה ע"ד' הרבה מעשים כתב משה בתורה סתומים עמד דוד ופירשם, אנו מוציאים מעשה בראשית משברא שמים וארץ ברא האור שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, ואח"כ ויאמר אלהים יהי אור, ודוד פירשו מאחר שברא אור ברא שמים,

⁸⁴ ע"י שער המלכים פרק ו' שעשרה מאמרות המה כנגד י"ס, וכנראה שלזה מכוון רבינו.
⁸⁵ לא מצאתי מקור לדבר זה, אמנם ע"י במבול"ש שער ב' ח"א פרק ו', שכל אור יוצא אך ורק דרך זיווג. וע"י ע"ח שער מ"ד ומ"ן פרק ה', שכל זיווג הוא בבחי' עסמ"ב שהוא אמ"ר וק"ב אם כן לכאורה פשוט שיהיה קשר בין ויאמר אלקים לאמ"ר וק"ב וצ"ע.

שנאמר עומה אור כשלמה והדר נוטה שמים כיריעה.

הרי למדנו משברא אור ברא שמים, והוא האור הנאמר עליו ויאמר אלהים יהי אור, והוא האור הננו, וכמ"ש רש"י שם בחומש, והוא ממדרש (ב"ר פי"ב ס"ו ו) ואמר שם, אותה האורה שנברא בה העולם אדם הראשון עמד והביט בה מסוף העולם ועד סופו, כיון שראה הקב"ה מעשה דור אנוש ודור המבול בו' עמד וגנוז בו'. הרי לנו שנברא העולם באור הננו, שהוא מרוז דאור א"ם, ועליו מתקיים העולם תמיד כנו'. והרי לנו מזה עכ"פ כי יסוד העולם כולו הוא לעולם רק האור דא"ם, וממנו הוא כל הניסים אשר הם למעלה מן הטבע לגמרי, והם שולל את הטבע בכל עת שרוצה, כי הם מעיקר יסוד העולם שהוא אור דא"ם וכנו'. וכ"ז הנה למדנו מדברי האר"י ז"ל אשר בכל דבריו שבענף זה, שכפל ושלש הדברים בזה, שאור א"ם מקיף וסובב על כל המציאות כולו וכולם נשואים רק עליו וכנו'.

[יט] ואז המשיך מן אור א"ם קו אחד ישר מן האור העגול שלו בו' – ר"ל כי אחר שנסתלק ועלה למעלה, הרי נעשה ע"ז כביכול גם בחי' צמצום באור המקיף ג"כ, כי הרי נצטמצם בעלייתו מעצמו אל עצמו, ומכח הצמצום הזה אשר נעשה גם באור המקיף כביכול, הנה מזה נעשה האפשרות לצמצם עוד בצמצום שני, שהוא המשכת אור הקו, אשר הוא רק בבחי' קו דק כמו שמפרש והולך. ובעומק הענין הנה היה מתחיל בחי' צמצום גם בהתפשטות עצמו, כי כל התפשטות הוא בחי' יציאת וירידת ממדרגתו הקודמת⁸⁶. והנה הוא בחי' צמצום ועיבוי וכמ"ש הרב בשער מנת"א (פרק א, ע"ש דברינו אות טו) ובסדר אבי"ע (פרק א). והרי לנו כי גם התפשטות הוא ג"כ בחי' צמצום, וההסתלקות הנה הוא בבחי' צמצום שני, וכ"ז הוא הכל גם בהאור עצמו, ר"ל בהאור אשר עלה ונסתלק, וכ"ז הוא זולת הצמצום העיקרי שהוא החלל ריקני הנשאר ונתגלה אחר ההסתלקות. אלא גם בהאור עצמו היה ג"כ ב' בחי' צמצום: אחד בהתפשטות ואחד בהסתלקות, ואלו ב' הצמצומים אשר בהאור עצמו הנה נמשך ע"ז כל הקו דא"ם, שהוא רק בבחי' קו דק, והוא בבחי' צמצום שלישי אשר גם בהאור עצמו. וזהו שאמר כי אור הקו הוא נמשך מן האור העגול שלו, שהוא מן הצמצום השני, אשר ע"י ההסתלקות שנצטמצם ועלה ונעשה עיגול מסביב להחלל, הנה מזה יצא הקו דק, ור"ל שע"ז נצטמצם האור עוד בצמצום שלישי, ונתפשט האור רק בבחי' קו דק לבד. ומן האור דהקו ההוא הנה נמשך מזה כל העולמות כולם. ומלמדנו בזה עוד כי אור הקו הנה יצא ונעשה רק מהאור אשר היה בתחילת המקום⁸⁷ החלל, והוא אשר עלה למעלה ונעשה בבחי' עיגול סביב להחלל. והנה מאותו האור עצמו, אחר שעלה, יצא האור דהקו ולא מבחי' האור היותר למעלה, וזהו שאמר שהוא נמשך מן האור העגול שלו, ואי אפשר לבוא בזה ביתר ביאור, והוא רחום יכפר.

והנה כ"ז הוא ע"ד שאמר הרב בהאור דהעקודים בשער מטי ול"מ (פרק א) שהתפשטות הראשון הוא חכמה, והסתלקות הראשון הוא בכח אור הבינה, והם שניהם בבחי' י"ה כנודע. והתפשטות השני הוא בחי' ו' שהוא ז"א, והוא ענף החכמה, ונולד ויצא מן הבינה, והבינה (וכן המלכות) הוא לעולם בבחי' מקיף וסובב ובבחי' עיגול (ובסוד ידמיה לא כא) נקבה תסובב גבר⁸⁸, והוא מה שאמר בענינינו שהקו הוא נמשך מן האור העגול, והוא משתלשל ויורד תוך החלל ההוא (שהוא סוד המלכות שהוא לעולם בבחי' אויר, ולכך היא נקרא נקבה ע"ש הנקב והחלל שבה⁸⁹ כמו שאמרו בספר הבהיר (אות קענ"ט)).

⁸⁶ כל אור עליון הוא א"ס לגבי הבחינה התחתונה ממנו (מבו"ש יג ע"ד), וע"ש יג ע"א שכל עולם עליון נמצא לגמרי למעלה מהעולם התחתון ממנו, ודבר זה הוא כן הן במקיף והן בעיגולים והן ביושר.

⁸⁷ לכאורה צ"ל "בתחילה במקום".

⁸⁸ ע"י שער מאמרי רשב"י יז ע"ד.

⁸⁹ ע"י תיקון הנוק' פרק ג'.

⁹⁰ ז"ל: מ"ט אתקריאת נקבה על שם שנקביה רחבים, ויש לה נקבים יתרים על האיש, ומאי ניהו, נקבי שדים ורחם ובית קבול.

והנה נודע כי כל אור שיורד מעילא כדי להתגלות למטה, הנה נצטמצם ע"י ירידתו ואינו חוזר עוד למדרגתו הראשונה גם אחר שעלה ונסתלק, אלא שעומד למעלה בבחי' שורש עליון להתחתון. וכן הוא בענינינו, כי כל אותו האור שהיה בתחילה (ע"א)⁹¹ באותו המקום דהצמצום, הנה הוא נשאר לעולם בבחי' שורש להקו, והוא מעתה שורש השרשים לכל המציאות והנהגת דהעולמות כולם, ונעשה בכ"ז ע"י התפשטותו מתחילה בהמקום העתיד להמציאות, ונעשה בו ע"י איזה בחי' צמצום וכנ"ל, ודי בזה והבן וה' ית"ש ברחמיו יכפר.

[כ] ודרך הקו הזה נמשך ונתפשט אור א"ס למטה – והגם כי מאחר שנתפשט בהקו שהוא רק קו דק, וא"כ הרי נצטמצם בו, והרי הוא אינו מעתה בבחי' אור א"ס. אך הכוונה הוא כי אותו האור שמתפשט בהקו, הנה מצד עצמו בכחו להתפשט בלי גבול ושיעור ומדה כלל, וכל צמצומו הוא רק ע"י הקו שהוא בחי' כלי אליו. אמנם כל הכח דהקו המצמצמו הנה הוא עומד לעולם רק בבחי' רצון על הצמצום שבו, כי באשר שהאור עצמו אשר בהקו הנה הוא מבחי' אור א"ס, א"כ אין עליו שום בחי' מנוע מלעכב עליו ח"ו, ועומד לעולם בחי' הצמצום אשר בהקו עכ"פ רק בבחי' רצון עליו לבד. וא"כ הרי נמצא כי כל המציאות כולו שהם העולמות כולם הנעשים ע"י אור הקו, הנה הם מיוסדים ועומדים רק על האור דא"ס, וכל הגבול והמדה הנעשה בהם הנה הוא אינו דעצמות האור גופה אשר הם נשואים עליו⁹¹, אלא הוא רק מסיבת בחי' הצמצום אשר בהקו עכ"פ, שהוא רק בבחי' רצון לבד וכנ"ל. ועומד רצונו בהגבול ומדה שבהם על כל רגע ורגע בכל עת והזמן אשר גזרה רצונו להעמיד ולקיים את הגבול והטבע, שכל זה הוא רק עד עת תיקון העתיד. ובאשר שעיקר יסודם הרי הוא רק האור דא"ס, לכן הוא עושה ניסים תמיד, ואם ניסים נגלים שהם רק לעת מצוא, אם ניסים נסתרים שהם לישראל תמיד⁹², באשר שיסודם העיקרי הוא רק האור דא"ס, ואין בהם בחי' שינוי רצון ח"ו, כי אדרבה הוא שעליהם הרי הם מיוסדים בתחלה.

וגם כל זה שאמרנו הנה הוא על מציאותם הגלויה דהעולמות כולם, שהוא רק מהאור דהקו (אשר הוא ג"כ בבחי' צמצום עכ"פ), אבל בהעלם הנה נעשו הכל מאור א"ס המקיף. וכן הוא משלח את הארתו בהמציאות תמיד לתקנו ולהעלותו לבלי גבול ומדה כלל, והוא בעת התיקון העתיד, אלא שתיקונו עתה הוא נעשה לאט לאט ובהעלם גדול.

[כא] וכן זה כעין צינור דק אחד אשר בו מתפשט ונמשך מימי אור העליון של א"ס אל העולמות – וכן אמר לעיל בסמוך, ודרך הקו הזה נמשך ונתפשט אור א"ס למטה. והנה מבואר מהלשון הזה שהקו הנה הוא ג"כ בבחי' אור וכלי, כי הקו עצמו הוא הכלי, ומימי אור העליון המתפשט ונמשך דרך בו, הוא האור והנשמה שבו. והרי הנה הקו בב' בחי', שהוא אור וכלי, גוף ונשמה, וכן כתב ג"כ בספר דברי שלום בכיאוורו כאן בד"ה המשיך הא"ס, שהקו הוא מב' בחי' אור ולבוש ע"ש. אמנם ראוי לנו להבין מהיכן נהווה בחי' הלבוש הזה אשר בהקו, אך עומק הדברים בזה הוא עפ"י קבלת ר"י סרוג ז"ל בענין המסך והפרגוד אשר נעשה בחלל הצמצום בכל סביבו, להפסיק לאור א"ס המקיף שלא יכנס בהחלל, ונעשה מבפנים בחי' מסך ופרגוד, וכהדין קמצא דלבושיה מיניה (ב"ד פרשה נא ט"ו ה'⁹³) בכל סביבו דהחלל כולו, ע' דברינו בזה בספר הקדו"ש בשער הפונה קדים פ' ה'. וכבר אמרנו לעיל אות ט"ו שגם הרח"ו ז"ל מרמז על זה במב"ש בתחילתו וכנ"ל אות ט"ו ע"ש. והנה אותו המסך והפרגוד הנה הוא מבחי' בינה ומהי' ספי' הנעלמים שם), וכמ"ש בשער דרושי אבי"ע (פרק ב) כי בינה היא בחי' גוף ע"ש, וממנו הוא המסך והפרגוד אשר נעשה מבפנים להחלל דהצמצום. והנה מאותה בחי' הלבוש אשר נעשה לאור א"ס המקיף מבפנים להעיגול, הנה היה נמשך מזה, ר"ל מאותו המסך והפרגוד שהוא בבחי' לבוש, הנה היה נמשך מזה בחי' הלבוש והכלי לאור הקו ג"כ כשהיה נמשך האור העליון מלמעלה להתפשט

⁹¹ נדצ"ל אליו.

⁹² עי' לקמן כג ע"ג.

⁹³ עי' בענין זו בע"ח חשמ"ל ג'.

בהחלל, שהוא החוט דא"ס, הנה היה נמשך הוא ונרתיקו עמו, היינו האור עם השפה שהוא הלבוש ביחד, ונמשכים שניהם בבחי' קו דק, האור עם הלבוש. ונמצא כי היו נמשכים (מ' ע"ב) שניהם מבחי' אור א"ס המקיף, האור מהאור והלבוש מהלבוש, ומשניהם נעשה הקו בבחי' אור וכלי.

ונבאר עתה קצת ענין חקירת המקובלים לדעת איך יש ראש תוך סוף בספירות הנ"ל. אמנם בהיות כי הקו ההוא ראשו נוגע באור א"ס מצד העליון, וסופו אינו נמשך למטה עד מקום אור הא"ס הסובב תחת העולמות ואינו דבוק בו, לכן אז יצדק בו ראש וסוף, כי אם דרך ב' הקצוות היה מקבל שפע הא"ס היו ב' הקצוות בחי' ראשים שוים זה לזה, ולא היה אז בחי' מעלה ומטה, וכן אם היה הא"ס נמשך מכל סביבות צדדי המקום החלל ההוא לא היה לא מעלה ולא מטה לא פנים ולא אחור לא מזרח ולא מערב וצפון ודרום, אך בהיות אור א"ס נמשך דרך קו א' וצינור דק בלבד, יצדק בו מעלה ומטה פנים ואחור מזרח ומערב⁹⁴ וכמ"ש בע"ה בענף זה בכלל דברינו.

[כב] אך בהיות אור א"ס נמשך דרך קו אחד וצינור דק בלבד יצדק בו מעלה ומטה פנים ואחור מזרח ומערב – (וכן ג"כ בחי' צפון ודרום כמ"ש לעיל בסמוך), והוא כמו שמבואר למטה איך שנמשך ונעשה בהתפשטות הקו כל חי' ספי' דעיגולים ויושר, ונעשים חי' ספי' דהיושר בבחי' פרצוף אדם כמ"ש לקמן, ובכל צורת פרצוף אדם הרי יש בו מעלה ומטה מזרח ומערב צפון ודרום, שהם פנים ואחור ימין ושמאל. אמנם באמת הנה צריך לכאורה כ"ז ג"כ ביאור, כי הרי נודע הוא שכל ציור הפרצוף וצורתו הוא נמשך ונעשה מכת האור והנשמה שבו, וא"כ הרי ע"כ הוא שישנו בהאור והנשמה כל תכונת הצורה אשר ישנו בהפרצוף, וא"כ הרי מוכרחים אנו לומר שישנו באור הקו גופה ג"כ כל אותה התכונה אשר נעשה ונתגלה אח"כ בהכלי והגוף. אמנם הנה המעלה ומטה אשר ישנו בהאור ג"כ הוא ניהא פשוט, והוא ע"י שיש בהקו ראש וסוף, וכמו שמבואר למטה. אך הפנים ואחור ימין ושמאל, הרי מאין נמשך ונעשה כל זה בהאור דהקו, ור"ל כי מאיזה סיבה נמשך מה שבהפנים. הנה יש נקבים פתוחים שמשם נתגלה ויצא האור, ובהאחור הוא סתום ואינו יוצא משם שום גילוי מאומה. וכן בחי' השמאל אשר הוא ממועט וחליש מהימין. הרי מאין נעשו כל בחי' תכונות הללו בהאור ג"כ, כי הרי האור הנמשך בהקו, הרי הוא בהשוואה אחת בכל סביבו, וא"כ הרי מאין נמשך הסיבה מה שבהפנים נפתחו ויוצאים כל האורות האח"פ שבו, משא"כ באחוריו, ששם נסתם מכל וכל. וכן השמאל שהוא למטה במדרגה מהימין, הרי מאין נעשו כל זה, כי הרי מסבת אור הקו היה צריך שיהיו כל הצדדים שוים במעלה אחת. וכן צריך ביאור ג"כ על פתיחת הנקבים דהאח"פ אשר ישנם בהפנים מאין נעשה כל זה, הרי אור הקו שבהכלי שלו הנה הוא סתום מכל סביבו, א"כ הרי מאין נעשו כל הנקבים אשר לצורך גילוי אור דהאח"פ שבהפנים. וכן צריך ביאור בזה עוד, כי הרי הגם שמכל פשטות דברי הרב אשר למטה הנה משמע שכל הקו כולו הנה הוא נמשך בא"ק והקו עם הא"ק אחד הוא, שכל הקו הוא בפנימיותו, והם כמו הנשמה עם הגוף.

אך עומק הדברים הנה לא כן הוא וכמבואר לכל חכם ומבין מדעתו, שחקו והצמצום הוא עולם מיוחד בפנ"ע למעלה למעלה, והוא הטהירו עלאה⁹⁴ ואויר הקדמון⁹⁵ שהוא למעלה במדרגה הרבה ממדרגת הא"ק, ורק הקצה התחתון שבהקו הנה הוא אשר נמשך בהא"ק לבחי' הנשמה שבו, וכמו שהוא הסדר בכל עולם ועולם, שרק הקצה התחתון דהעליון הוא נמשך בעולם השני לו, ונעשה כל עולם תחתון רק מהקצה התחתון דהעליון. וכן הוא בענינינו, כי הקו והצמצום הנה הם

⁹⁴ עי' תז"ח נא ע"ב.

⁹⁵ עי' בביאור הגר"א שם ד"ה בריש, ועוד עי' לש"ו כללים ח"א מז ע"ב שזהו העולם דקו וצמצום, ועי' זהר בראשית טו ע"א טז ע"ב.

עולם מיוחד בפנ"ע למעלה לגמרי מהא"ק וכמו שיתבאר כ"ז למטה אות כ"ה, וא"כ הרי צריך ביאור מהיכן נמשך ונתהווה כל חלוקת הבחינות והמדרגות ותכונות פנים ואחור ימין ושמאל בהקו עצמו ג"כ, אשר האור שבו הוא האור דא"ס עצמו אשר כל בחי' דחלוקי מדרגות הוא משולל ממנו.

אמנם כאשר נתבונן היטיב אנו מוציאים כי היה באמת הגילוי אור שבהקו על כמה תכונות שונות. ובכללות הנה אנו מוציאים בו כל תכונת הו"ק כולם⁹⁶, שהם המעלה ומטה פנים ואחור ימין ושמאל, הכל גם באור הקו עצמו, כי המעלה ומטה הנה הוא כמו שכתב הרב, כי הרי יש בו ראש וסוף כמו שמבואר למטה, וכן בחי' הפנים הנה נמשך בו תכונה הזו מראשית גילוי. והיינו כי הנה פתיחת הפתח אשר פתח א"ס ית"ש אחר שנצמצם ועשה מסך ופרגוד מבפנים להעניגול להפסיק בפני האור דא"ס כנ"ל אות כ"א, ואח"כ מה שחזר ועשה מקום ביאת אורו להמשיך את האור דהקו למטה, והרי נעשה שם בחי' חלון ופתח להמשיך דרך בו את האור דהקו. הנה אותו המקום דהגילוי רצון להחלון והפתח, הנה הוא מכונה בשם פנים, כי הרי שם הנה היה כביכול פנייתו אשר פנה את עצמו להתגלות דרך שם בהאור דהקו להאיר בו למטה, והרי הוא בחי' פנים^(ס ע"ג) בודאי, כי הרי רק שם היה פנייתו אשר פנה להתגלות בטובו למטה, והנה מזה נמשך אח"כ תכונת הפנים באור הקו ג"כ. והנה באשר שהקו שהוא אור ולבוש, נשמה וגוף, והוא הגילוי הנמשך מאור א"ס המקיף, הנה הוא בערך אור א"ס המקיף רק בבחי' הו"ת נגד הג"ר, שהג"ר הם נסתרות והו"ת הם הנגלות וכנודע⁹⁷. והוא בענייניו בחי' הקו אשר ישנם בו כל בחי' הו"ק כמו שיתבאר (וכן גילוי בהצמצום הוא בחי' המלכות שבו והרי הוא בבחי' ז"ת). הנה הוא בחי' הו"ת בערך ראשית גילוי ויציאתו מאור א"ס המקיף שהוא בחי' הג"ר בערכו. (כי השפה והפרגוד הרי אמרנו לעיל שהוא מבחי' בינה הנעלם שם, והפתח והחלון אשר לצורך הגילוי הוא מבחי' חכמה, והמעייין והמקור להנביעו דהגילוי הוא בחי' הכתר, ובערכם הוה הקו בבחי' ז"ת כנ"ל) ובאשר שאור הקו הנה הוא בבחי' ז"ת, לכן הנה נעשה בו המשכת אורו וגילוי בו מקומות, כי כל אחד מהו"ת המשיך אורו להתגלות דרך צינור מיוחד לפי תכונתו, והנה הם הו" נקבים שבהפנים, שהם תרין אודנין, ותרין עיינין, ותרין נוקבין דפרדשקא⁹⁸, והפה. וכ"ז הוא מבחי' הו"ת המתגלים באורם דרך הפנים. והרי נתבאר לנו עכ"פ שורש תכונת הפנים אשר ישנו בהקו ע"י תכונת הו"ת שבו, ומזה נמשך כל תכונת ומציאות הפנים אשר בכל הפרצופים ובכל העולמות כולם.

וכן הוא נמצא עד"ו בהקו ממילא ג"כ בחי' האחוריים, והוא ג"כ משורשו, והוא מבחי' השפה והפרגוד, אשר ממנו הוא הכלי שבהקו כנ"ל, ותכונתו הוא לסתום ולהסתיר את האור, ומזה הוא תכונת אחוריים, ר"ל בחי' העורף והאחור שכנגד הפנים. כי מלת אחור הוא בג' הוראות: אחד, מלשון אחרית, כמו מראשית השנה ועד אחרית שנה (דברים יא ב). ואחד, מהוראת אחר, כמו זרע אחר תחת הבל (בראשית ד כה). ואחד, מהוראת אחרי, כמו אחרי ה' אלהיכם תלכו (דברים יג ה). וכ"ז הוא בהוראת אחר אשר שורשו הנעלם שהוא בענייניו, והוא מבחי' המסך והפרגוד אשר על ידו מסתים האור דא"ס שלמעלה, והרי הוא מלשון אחרית. וכן באשר שעל ידו הנה משתנה ונתחלף מבחי' האור לבחי' הצמצום, והרי הוא מהוראת לשון אחר. ובאשר שכל הצמצום הנה הוא נעשה מהאור שמסתלק, והרי הוא נמשך אחריו תמיד, כי ממנו הוא נעשה, והוא מהוראת לשון אחרי. וכ"ז הוא בהוראת אחר שהוא כנגד הפנים ומצורף אליו. אמנם לא נקרא אחוריים ממש בהקו כל המשך הסתום שבו כולו, אלא רק אותו הצד לבד מה שהוא כנגד הפנים ממש, כי הרי רק שם הוא סופו וסיומו של הגילוי דהאור שבו, אבל כל משך הכתלים הצדדים אשר מאחר הפנים ולמטה אין שייך לכנותם בשם אחוריים, כי הרי לא נסתים אורו שם, והנה הם

⁹⁶ עי' במש"כ על עניין זה בכללים ח"א פו ע"ד.

⁹⁷ עי' הק' תיקו"ז יט ע"א.

⁹⁸ עי' ספד"צ פרק א' דף ז ע"א שהוא האף.

נקראים בשם ימין ושמאל.

וחלוקת הב' בחי' הללו דימין ושמאל, הנה הם מסיבת האור עצמו, כי הנה יש באור הקו עצמו ב' תכונות, אחד תכונת התפשטות וריבוי, ואחד תכונת הסתלקות ומיעוט. כי במה שנתפשט להאיר ולהתגלות ולהשפיע למטה, הרי הוא התפשטות טובה וברכה ולהשפיע ולהטיב לזולתו, והוא התפשטות וריבוי שמתרבה ומשפיע אורו בהצמצום תמיד. אבל במה שהיה כל התפשטותו רק בבחי' קו דק ומצומצם, ולהמשיך שפעו רק במדה ובמשקל, הרי הוא בחי' הסתלקות ומיעוט. ואלו ב' התכונות הם חסד ודין, כי מדת החסד הוא להאיר ולהשפיע תמיד ולהתפשט בלי גבול, אבל מדת הדין הוא לעכב שפעו ולהסתלק, ושלא ליתן יותר מהמדה. והרי יש באור הקו עצמו בחי' חסדים וגבורות, והוא במה שנתפשט והיה התפשטותו רק בבחי' קו דק, ואלו ב' הבחי' הנה הם ג"כ משורשו, והוא במה שאמרנו לעיל אות י"ט, כי כל המשכת הקו הנה הוא מאותו האור אשר היה מתפשט בתחילה במקום החלל והצמצום ואח"כ נסתלק ועלה למעלה. והרי היה גם בו כביכול בחי' צמצום מעצמו אל עצמו, ואותו האור אשר נסתלק ועלה למעלה הנה ממנו עצמו היה נמשך אח"כ האור דהקו, ונצטמצם הוא עוד ביותר, והיינו מה שהוא רק בבחי' קו דק לבד, וע' היטיב במה שרמזנו בדברינו שם, ואמרנו כי הצמצום אשר באור הקו הנה הוא בבחי' הצמצום השלישי להאור העליון ע"ש. והרי לנו עכ"פ כי היה בחי' צמצום (מ ע"ד) גם באור העליון עצמו, והוא אור וצמצום, ומזה נמשך האור והצמצום אשר בהקו, וכל אור וצמצום הנה הם בבחי' חסדים וגבורות, כי הרי הצמצום הוא מבחי' דין וגבורות וכנ"ל אות י"ד. והרי לנו כי היה האור דהקו מבחי' חסדים וגבורות, ונמשך בו כ"ז משורשו שלמעלה, אשר נתגלה בכ"ז ע"י ההתפשטות והסתלקות כנ"ל אות י"ט.

והנה אותן הב' תכונות דחסדים וגבורות אשר באור הקו הנה הם נתגלו בו בהב' כותלי הצדדים שבו, והם הימין ושמאל שבו, כי בצד הפנים שבו אשר שם הוא עיקר גילוי האור דרך נקבים פתוחים וכנ"ל, שישנם בהקו התכונות דהו' נקבים שבפנים, הנה אין שם גילוי לבחי' דינין וגבורות שהם תכונות מיעוט וסילוק, מאחר שמצד הפנים מתגלה האור ע"י תכונות דבחי' הנקבים פתוחים שבו, והרי עומד שם האור בגילוי גדול והוא כולו חסד גמור. אך בהב' כותלי הצדדים אשר שם הוא סתום, הנה שם נתגלו תכונות החסדים וגבורות לב' כחות מיוחדים, כל א' על תכונתו. וגם אור החסד עומד שם סתום ומצומצם כסבת אור הגבורות המנגדו, ועומדים שם שניהם סתומים, זה בכח התפשטות וריבוי, וזה בכח הסתלקות ומיעוט. וכן מתגלה באמת אלו ב' התכונות בהפנים ג"כ עכ"פ, והיינו מה שיוצא משם האור ג"כ רק דרך צינורות דקים לבד, והוא מסיבת כח הגבורות שבו, אבל זולת הפנים הנה הם עומדים סתומים מכל וכל, והם הימין ושמאל שבהקו, ומה שנמשך כל תכונת ומציאות ימין ושמאל אשר בכל הפרצופים ובכל העולמות כולם, שבחי' חסד הוא הימין ובחי' גבורה הוא השמאל. והרי נתבאר לנו עכ"פ כל בחי' תכונות הששה גבולים מעלה ומטה (כמו שיתבאר בדברי הרב עצמו בדבריו אשר בעניינינו) פנים ואחור ימין ושמאל איך שישנם גם בהקו דעניינינו, והם עצמם בחי' הו"ק כנודע. וכן אמר גם הגר"א ז"ל בליקוטיו שבסוף ספר"ן (הנדפס מחדש בדרך לח סע"ג) כי הקו הוא בבחינות הו' קצוות ע"ש⁹⁹. ומאלו בחי' הששה גבולים שבהקו הנה נתהווה אח"כ כל בחי' הו"ק אשר בא"ק ובכל הפרצופים והעולמות כולם, כי כולם יצאו ונעשו רק ממנו ר"ל מאור הקו דעניינינו.

ואין להרהר ולומר כי הרי גם בעתיקא קדישא דאצילות הנה אמרו ג"כ באד"ר (דף קכט ע"א) לית שמאלא בהאי עתיקא סתימאה כלא ימינא, וא"כ איך אנו אומרים שיש גם בהקו דאור א"ם בחי' שמאל ח"ו. אך כבר אמרנו כי כל דבר הוא נידון בעירוכין, ופשוט הוא כי כל הבחי' כולם הנה ישנם בהעלם בשורש השרשים אשר לעילא לעילא, דאל"כ לא היו נמצאים למטה ג"כ,

⁹⁹ נוסח בכת"י היא ובקו הזה - הגילוי בו"ק ונוק' כן ניתן הצמצום בבחי' נוק' שרש הבוצינא, נקבה תסובב גבר (ירמיה לא כא), והקו הוא ו"ק.

כי אין למטה אלא רק משורשם אשר למעלה וכנודע, אלא שבכל א' הוא לפי ערכו ולפי ערך האור שלמעלה ממנו, אבל בערך כל מה שלמטה הימנו לא שייך להבחין כלל שום בחי' דין וגבורות ושום חלוקי בחי' ומדרגות למעלה כלל וכלל וכנ"ל אות י"ג ובכ"מ ופשוט הוא.

הנהגה בהיות אור הא"ס נמשך בבחי' קו ישר תוך החלל הנ"ל, לא נמשך ונתפשט תכף עד למטה, אמנם היה מתפשט לאט לאט²⁵, ר"ל כי בתחלה התחיל קו האור להתפשט שם*, ותכף בתחלת התפשטותו בסוד קו נתפשט ונמשך ונעשה כעין גלגל א' עגול מסביב²⁷, והעגול הזה היה בלתי דבוק עם אור הא"ס הסובב עליו מכל צדדיו²⁸, שאם יתדבק בו יחזור הדבר לכמות שהיה, ויהיה מתבטל באור א"ס ולא יתראה כחו כלל, ויהיה הכל אור א"ס לבד כבראשונה, לכן העיגול הזה¹ יב ע"א { סמוך אל עיגול הא"ס ובלתי מתדבק בו, וכל עיקר התקשרות ודביקות העגול הנאצל ההוא עם א"ס המאציל הוא ע"י הקו ההוא הנ"ל, אשר דרך בו יורד ונמשך אור מן א"ס ומשפיע בעיגול ההוא, והא"ס סובב ומקיף עליו מכל צדדיו, כי גם הוא בבחי' עגול סביב עליו ורחוק ממנו כנ"ל, כי הוא מוכרח שהארה א"ס בנאצלים תהיה דרך קו ההוא לבד, כי אם היה האור נמשך להם דרך גם מכל סביבותיהם, היו הנאצלים²⁹ בבחינת המאציל עצמו בלתי גבול וקצבה, ולא עוד אלא אפילו גם הקו ההוא דק מאד ולא בהתרחבות גדול, כדי שיהיה האור הנמשך אל הנאצלים במדה וקצבה אשר לסיבה זו נקרא הנאצלים י' מדות וי' ספירות, להורות שיש להם מדה וקצבה ומספר קצוב, משא"כ בא"ס, וכמ"ש בס"ה פ' פנחס (רנז ע"ב) פקודא תליסר דא ק"ש כו' אבל דלא אית ליה מדה ולא שם ידיע כגוונא דספירן כו' דכל ספי' אית לה שם ידיע ומדה וגבול ותחום, ובהיות הקו דק ימשיך להם שפע כדי צרכם בלבד בערך היותם נאצלים ולא יותר מדאי בערך היותם מאצילים. והנה העגול הזה הראשון היותר דבוק עם הא"ס הוא הנקרא כתר דא"ק, ואחר כך נתפשט עוד הקו הזה ונמשך מעט וחזר להתעגל ונעשה עגול ב' תוך עיגול הא' וזה נק' עיגול החכמה דא"ק, עוד מתפשט יותר למטה וחזר להתעגל ונעשה עיגול ג' תוך העיגול הב' ונק' עיגול בינה דא"ק, ועד"ז היה הולך ומתפשט ומתעגל עד עגול י' הנק' עיגול מלכות דא"ק, הרי נתבאר ענין הי"ס שנאצלו בסוד י' עיגולים זה תוך זה.

*גליונות הלש"ן – עי' דע"ה ח"א מה ע"ד אות יט.

[כג] אמנם היה מתפשט לאט לאט – כי מאחר שהיה התפשטותו לצורך האצילות דהי' ספי' שיהיו חלוקים במדרגתם, וכדי להמציא מהם את כל המציאות כולו אשר הם בגבול ומדה, והם חלוקים במדרגתם זה מזה, שכל תחתון הוא למטה במדרגה מהעליון, מראשית א"ק עד סוף העשיה, לכן היה התפשטות הקו לאט לאט, שהוא בצמצום אחר צמצום כהראוי לכל מדרגה ומדרגה.

[כד] כי בתחילה התחיל קו האור להתפשט שם ותיכף בתחילת התפשטותו בסוד קו נתפשט ונמשך ונעשה כעין גלגל אחד עגול מסביב – הנה מבואר מכל הלשון הזה שכל העיגול הנה הוא יוצא רק מהקו ולא מאור א"ס המקיף עצמו, וכן אמר מפורש עוד למטה בענף זה (יב ע"ב ד"ה עוד יש סיבה ב'), כי הנה נתבאר איך הקו הנמשך מן הא"ס היה מתפשט ואח"כ מתעגל כו' ועיגול ראשון כו' הנה הוא נמשך מראש הקו כו' ע"ש. וכן הוא מבואר ג"כ מכל דבריו אשר בשער הקדמות (דף ו ע"ד) שאמר שם, כי בהיות מתפשט אור הא"ס דרך הקו אל תוך מקום החלל, התחיל להתעגל ונעשה גלגל עגול בתוך חלל הא"ס בלתי דבק בו, וזה הגלגל הראשון נקרא גלגל ספי' הכתר, ואח"כ נתפשט עוד הקו והוא וחזר ונתגלגל כו', ועד"ן י' ע"א³⁰ היה הקו הזה הולך ויורד ונמשך למטה ומתפשט ומתעגל עגול בתוך עגול עד העגול העשירי כו'. והרי לנו מכ"ז שגם העגול הראשון שהוא הכתר, הנה היה נמשך ג"כ רק מהקו, והרי היה התחלת הקו קודם לו עכ"פ וזכור

זה.

והענין דהתפשטות העגולים, הגם שעיקר כל השפע הוא נמשך רק מהקו וכמו שמבואר בכל דברי הרב, הנה הוא כי משום שהקו הנה הוא יוצא ונמשך מאור א"ס המקיף אשר הוא בבחי' עגול, כי הרי הוא מתעגל ומקיף מסביב להצמצום, ומהטעם שאמר הרב לעיל כדי לכלול את כל העולמות כולם בתוכו ולהשפיע בהם בהשוואה גמורה. כן יצא עד"ז גם מהקו עצמו הגם שהוא יושר, ועיקר השפע לכל המציאות הוא רק ממנו, עכ"ז הנה יוצא ומתפשט מכל חלק וחלק ממנו בחי' עגול ג"כ, ומקיף העיגול שבו על היושר שבו, כי כל מה שהוא בהשורש הנה יוצא ממנו אח"כ בהענף ג"כ, ולכן כמו שהוא באור א"ס המקיף, כן הוא ג"כ בהקו. ונמשך ההתפשטות דכל הקו הכל רק בעגולים ויושר, וכן נמשך מזה שכל העולמות כולם וכל הפרצופים כולם הנה הם כולם בעגולים ויושר, והוא ג"כ בסיבת אותו הטעם הנז', כדי שיכלול כל אחד את העולם שיצא ממנו בתוכו, ולהשפיע בו בהשוואה גמורה בכל סביביו, וכמו שבארנו פרטות הענין דהעגולים ויושר וכל תכונתם ותועלתם בארוכה בדע"ה ח"א דרוש ה' סי' ב' ג' ושם סי' ה' אות י"ט ויתבאר עוד לקמן בעה"י.

[כה] והעיגול הזה היה בלתי דבוק עם אור הא"ס הסובב עליו מכל צדדיו – (ובשער הקדמות דף י סע"ב מוסיף ואומר) זולת בראשית קצה העליון אשר בהקו, כי הרי שם ע"כ הוא שמתדבק העגול ג"כ באור א"ס המקיף מאחר שהוא מתחיל בתחילת התפשטותו של הקו היוצא מא"ס עצמו וכנ"ל, וא"כ הרי מתדבק שם גם העיגול באור א"ס המקיף כמו הקו. אמנם עכ"ז הנה גם שם הרי אינו יוצא ונמשך העיגול מא"ס גופה אליו, רק מאור הקו הנמשך מאור א"ס וכנ"ל אות כ"ד. וא"כ הרי עכ"פ הוא שהקו הוא קודם אליו באיזה קדימה עכ"פ, והרי אינו מתדבק העיגול גם שם בדיבוק ממש כמו הקו אשר הוא נמשך מאור א"ס המקיף עצמו, ויתבאר בזה כל הענין עוד בפרטיות לקמן בדברינו בעה"י. (ע' לקמן אות כה ואות לו, ולפי מה שמתבאר שם יהיה הכוונה מ"ש זולת בראשית קצה העליון אשר בהקו, על קצה העליון שבו המתפשט בהא"ק, כי שם הוא מתדבק באור א"ס המקיף ע"י הקו ע"ש).

[כו] כי אם היה האור נמשך להם דרך גם מכל סביבותיהם היו הנאצלים כו' – והגם שאמר לעיל שאור א"ס המקיף הנה הוא משפיע בהם באמת מכל סביבותיהם ג"כ, ואמר שם כי ע"י שהוא בבחי' עגול הנה הם מקבלים ממנו בהשוואה אחת וכנ"ל אות ב', אמנם הוא כי מה שמשפיע בהם מאור א"ס המקיף ג"כ הנה הוא רק בדרך הארה לבד, אבל עיקר השפע אשר לצורך מציאותם וקיומם הנה הוא לעולם רק ע"י הקו לבד, וכן אמר לקמן ענף ג' כי אור א"ס מקיף וסובב עליהם ומאיר לכל העולמות מכל צדדיהם בהשוואה אחת, מלבד מה שמאיר בהם עיקר הארה האמיתית הגדולה שממשיך דרך הקו כו', כי באם שהיה נמשך להם גם מאור המקיף דא"ס האור בשפע, היו הנאצלים בלתי גבול וקצבה, וע"ד שהוא האור המקיף עצמו, ולכן לא נמשך להם מאור המקיף ג"כ אלא רק הארה מועטת לבד. וכן הוא עד"ז בכל עגולים ויושר שבכל עולם, הנה נמשך עיקר השפע לכל המציאויות הפרטיים דאותו העולם אלא רק מהיושר לבד, אבל מהעיגולים הנה לא נמשך להם אלא רק הארה בעלמא ובדרך כללות לבד, וכמו שבארנו בדע"ה ח"א דרוש ה' סי' ב' ג' ע"ש בארוכה.

ועיקר עומק הענין בזה הוא אשר רמזנו לעיל אות כ', כי הארת אור א"ס המקיף הנה הוא רק בבחי' הנהגתו הנעלמה אשר מנהיג גם עתה את כל העולמות כולם להכוונה התכליתית אשר בתכלית תיקון האחרון להחזיר את הכל אליו, כי משם יצאו הכל ואליו ישובו, ולכן מאיר משם גם עתה באיזה הארה מועטת, ומנהיג אותם תמיד בהנהגתו הנעלמה לתכלית י' ע"ב) הוה, ומזה הוא כל הכבשי דרחמנא¹⁰⁰ אשר נמצא בהנהגה תמיד, אבל עיקר ההנהגה של עתה הנה הוא רק ע"י

¹⁰⁰ ע"י ברכות י ע"א: בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' (צבאות) צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו' מאי כי מת אתה ולא תחיה מת אתה בעולם הזה

אור הקו לבד. וכן הוא ג"כ בהעגולים ויושר שבכל עולם, הנה לא נמשך הארת העגולים אלא רק הארה כללית ויסודית, ומשום שהעגולים הם היסודות של כל המציאויות הפרטיים שבאותו העולם אשר משם יצאו, ושם הם עתידים לחזור, ולכן מאיר בהם העגולים הארה כללית תמיד, משום ששם הם כלולים יחד, וכן יוכלו שם לבסוף וכמ"ש בדע"ה שם ע"ש ודי בזה כעת.

וכ"ז הוא בחי' עשר ספירות הכוללות דרך סתם כל בחי' העולמות כולם, אמנם מבואר ופשוט הוא שכמה מיני עולמות נאצלו ונבראו ונוצרו ונעשו אלף אלפים ורבוא רבואות וכולם כא' הם תוך המקום החלל הנ"ל, ואין דבר חוצה לו, והנה כל עולם ועולם יש בו י"ס פרטית, וכל ספי' וספי' פרטית שבכל עולם ועולם כלול מ' ספי' פרטי פרטית¹², וכולם הם בצורת עיגולים זה תוך זה וזה לפניו מזה עד אין קץ ומספר, וכולם כגלדי בצלים זה תוך זה ע"ד תמונת הגלגלים כנזכר בספרי תוכניים.

והנה הבחי' המחברת כל העיגולים יחד הוא ענין קו הדק הזה המתפשט מן הא"ס ועובר ויורד ונמשך מעיגול אל עיגול עד סיום תכלית כולם כנ"ל, ודרך הקו הזה נמשך האור והשפע הצריך לכל א' וא' מהם, והרי נתבאר בחי' העיגולים של הי"ס.

[כז] כלול מ' ספי' פרטי פרטות – וכן אמר למטה גם דהיי"ס דהיושר כי כל ספי' וספי' מהם נפרטת לי"ס עד אין קץ, וכן אמר ג"כ לקמן ענף ה' ובכ"מ. אמנם דע כי כל זה הנה הוא רק בכח לבד, שכל ספי' הנה כלולה מ' ספי' שלימים דאבי"ע (ע' שער הפרצופים דרוש ז), אשר כל אחד מהם כלול בכח מ' לי' עד אין קץ, אבל בפועל עומדת כל ספי' רק בגילוי י"ס כוללים לבד. אמנם הנה הם יוצאים תמיד מן הכח אל הפועל ומתגלים בכל רגע ורגע, כי המציאויות דכל נמצא הנה הוא תמיד בכח חדש ובשפע חדשה הנמשך לזה מהמאציל א"ס ית"ש, וכמו שיסדו לומר (תפילת יוצר) המחדש בטובו בכל יום תמיד מע"ב. והוא הענין התת"ר"ף צרופי דהשם הוי"ה ב"ה השולטים בכל שעה בהתת"ר"ף חלקים שבה, וישנם י"ב צרופי הוי"ה, ובכל א' יש תת"ר"ף, והם השולטים בי"ב שעות היום, וכן י"ב צרופי הוי"ה כל א' מתת"ר"ף השולטים בי"ב שעות הלילה. אלא שביום הם בסוד פנים, ובלילה הם בסוד אחור (שהיא למפרע ע"ד א"ת ב"ש), וכמ"ש בפרד"ס שער פרטי

ולא תחיה לעולם הבא אמר ליה מאי כולי האי אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה אמר ליה משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו אמר ליה בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי דמפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד אמר ליה, ע"כ. ועי' יונת אלם פרק א' ש"כבשי דרחמנא" הוא כינוי לבחי' הרשימו (שאורו הוא כעין המקיפים).

השמות פ"ב, והגר"א בליקוטיו שבסוף ספר יצירה (כג ע"ד¹⁰¹). וכ"ז הנה הוא שפעת אורות חדשות המושפעים תמיד מהמאציל א"ס ית"ש לצורך מציאות כל נמצא, ולכל הנהגתה אשר הוא בכל רגע ורגע באורות חדשים, והם נמשכים ויוצאים ע"י ה' ספי' דפרטי פרטות הכלולים בכל ספי', היוצאים ומתגלים בכל עת מן הכח אל הפועל, כי כל ספי' הנה היא השרש של כל נמצא אשר ממנה ולמטה המתייחס אליה בכל עולם ועולם, וכלול בכל ספי' כל הכחות כולם של אותו הנמצא כפי הצורך אליו לכל רגעי הזמן דשית אלפי שנין דקיום העולם. ויוצאים בכל רגע מן הכח אל הפועל ע"י שפעת אורות חדשות מהמאציל ית"ש, הנמשך תמיד בכל ספי' והכחות הקודמים דכל רגע שעבר הם חוזרים למקורן ולתכלית כוונת גילויים אשר כוון עליהם המאציל ית"ש בכל המציאות כולו, וכמו שהארכנו בזה בספר הכללים כלל ט' ע"ש, וע' עוד בדברינו בהקדמות ושערים שער ז' פ"ז.

ועתה נבאר בחי' הב' שיש ב"ס הלא הוא בחי' אור היושר כדמיון ג' קיום כצורת אדם העליון, והנה דרך הקו הנ"ל המתפשט מלמעלה למטה אשר ממנו מתפשטים העיגולים הנ"ל, גם הקו ההוא מתפשט ביושר מלמעלה למטה מראש גג העליון של עיגול העליון מכולם עד למטה מתחתית סיום כל העיגולים ממש מלמעלה למטה כלול מ"ס, בסוד צלם אדם ישר בעל קומה זקופה כלול מרמ"ח אברים, מצטיירים בציור ג' קיום ימין ושמאל ואמצע כלול מ"ס בכללות^{כחט}, וכל ספי' וספי' מהם נפרטת ל"ס עד אין קץ ע"ד הנ"ל בענין ה"ס שהם בדרך העיגולים, והנה בחי' זאת הב' נקרא צלם אלהים, ועליה רמז הכתוב באומרו (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים, וכמעט כל ס' הזוהר והתיקונים רוב דבריהם כולם מתעסקים בבחי' ב' הזאת בלבד^ל כמ"ש היטב במ"א.

[כח] גם הקו ההוא מתפשט ביושר מלמעלה למטה מראש נג העליון של עיגול העליון מכולם עד למטה מתחתית סיום מכל העיגולים ממש מלמעלה למטה כלול מ"ס ספי' כו' – והנה אותו הצלם אדם ישר כו' מצטיירים בציור ג' קוין ימין ושמאל ואמצע כלול מ"ס ספי' כו' – והנה אותו הצלם אדם ישר שאמר הוא הא"ק הידוע וכמו שבבואר בכל דבריו לקמן. והנה משמע מכל לשון הזה שכל הקו כולו הוא מתלבש בא"ק, והעגולים שאמר מקודם הם העגולים דא"ק, כי גם הא"ק הוא ג"כ באותן הב' בחי' דעגולים ויושר, וכמו שאמר לעיל. והנה העגול הזה הא' היותר דבוק עם הא"ס הוא הנקרא כתר דא"ק, ואח"כ נתפשט עוד הקו הזה ונמשך מעט וחזר להתעגל ונעשה עיגול ב' תוך עיגול הא', וזה נקרא עיגול החכמה דא"ק עוד מתפשט כו' כו', וא"כ הרי משמע כי הא"ק הידוע בכל דרושי הרב הנה הוא מתחיל סמוך ודבוק לאור א"ס המקיף, וכן אמר לקמן ענף ד'. והנה אע"פ שראשית קו הזה שהוא צורת יושר דא"ק מתחיל להתפשט מן הא"ס, ובוקע ונכנס בין כל העגולים כו', וכן כפל ושנה הדיבור כמה פעמים, שהעגולים והיושר דא"ק ממלא את כל החלל כלו, וכל העולמות כולם הם רק בתוך הא"ק, ר"ל מסביבו אשר מבחי' הטבור שלו ולמטה ומתחתיתו, כי שם הוא המקום דכל הד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה וכמבואר וכנודע בכ"מ מדברינו שהוכחנו כ"ז מדרושי הרב. ועכ"פ כי הנה משמע מכל דברי הרב אשר בענינינו שהקו דא"ס^י אשר הוא בצורת יושר, הנה תיכף בהתחלתו הוא מתחיל להתפשט לכל ה' עגולים אשר אמר לעיל. וכן הנה מתפשט ממנו אח"כ מהתחלתו ג"כ כל ה"ס דהיושר דא"ק אשר הם בג' קוין ימין ושמאל ואמצע בצורת אדם, והקו דא"ס הנה הוא מתלבש כולו בתוכו לגמרי.

¹⁰¹ ד"ל: י"ב שעות היום הם נגד י"ב צירופי הו"ה ובכל הו"ה יש תת"ף תיבות נגד תת"ף חלקים שיש בשעה והם ו' נקודות, ה' תנועות גדולות (קמץ צירי חולם חיריק ושורוק) ושב"א, ולכל אות משם הו"ה מצרפים אות אל"ף בכל האפשרויות עם ב' נקודות (דהיינו אָ אַ אֵ אִ אֲ וְ) ואחר כך יָ יֵ יִ וְ) הרי ל"ו (ו' פעמים ו') ולכן יש ל"ו פעמים שם הו"ה שהוא גימטריא תתקל"ו, ועוד קמ"ד אלפין (ל"ו כפול ד') סך הכל יש תת"ף, עכ"ל.

והרי מתחיל כל עיקר הא"ק עצמו סמוך ודבוק ממש באור א"ס המקיף שהוא בהתחלת ראשית הקו דא"ס.

אמנם הוא כי הנה בשבירת הכלים (ריש פרק ו) הנה אמר שם הרב כי הא"ק כולו הנה הוא רק מבחי' א"א ולמטה שבו, ולעילא מהגלגלתא שלו הנה יש בו דוגמת בחי' עתיק דאצילות. ונודע הוא כי התלבשות עתיק בא"א הנה הוא רק מהזו"ת שלו ולמטה, ומבואר הוא בשער סדר אצילות בקיצור (פ"ב) כי התלבשות הזו"ת דעתיק בא"א אין הכוונה על הזו"ת עצמם, אלא רק הארת הזו"ת ונצוץ אורם לבד, הנה הם היורדים להתלבש בא"א. והרי לנו כי יש מא"ס המקיף עד א"ק העיקרי הפסק הרבה. וכן הביא הרב עצמו לקמן ענף ד' בשם התיקונים שקורא לא"ק רק בשם אדם דבריאה, והוא משום הקו דא"ס אשר הוא מפסיק בין א"ס המקיף להא"ק. והרי לנו שהא"ק הנה הוא נבחן במדרגה אחרת למטה מהקו, כי באם שנאמר שהקו הוא מתלבש כולו בא"ק וכנ"ל, הרי נעשו שניהם למדרגה אחת, וכנודע מכל ההתלבשות דהעליון בהתחתון שנעשו שניהם לאחד, ונעשה העליון בהתחתון לעצם מעצמיו. וכן אמר הרב עוד בשער הקדמות (דף יא ע"א) כי כל שם אדם אינו נקרא אלא רק הזו"ן, שהם מ"ה וב"ן, וכן א"ק הוא ג"כ רק בחי' ז"א ונו"ק, שהוא מ"ה וב"ן בערך הקודם אליו, ודי בזה עכ"ל. והרי מבואר מלשון זה כי יש בחי' למעלה מא"ק אשר הם בבחי' או"א שהם ע"ב וס"ג, והם בין אור א"ס המקיף להא"ק. והרי לנו עכ"פ כי יש אורות הרבה שהם למעלה מהא"ק, אלא שהם אינם מכונים בשם אדם כלל, כי למעלה מהא"ק אין שום גילוי לתכונת פרצוף אדם כלל, ולכך נקרא הוא בשם אדם קדמאה, כי הוא הגילוי הראשון לבחי' אדם, אבל ישנם באמת אורות רבים ונשגבים אשר הם למעלה למעלה ממדרגת א"ק.

ואין כוונתי בזה להוכיח על קבלת הקדוש ר"י סרוג ז"ל אשר כתבנו בספר הקדו"ש בשער הפונה קדים ע"ש בארוכה, ומבואר שם כמה עולמות נעלמים ונסתרים אשר הם למעלה מכל אור הא"ק הנאמר בעין חיים, כי הרח"ו ז"ל בכל ספריו אשר בידינו הנה אינו מדבר מזה מאומה. אלא כוונתי בזה להוכיח גם מדברי הרח"ו ז"ל עצמו שישנם אורות רבים ונשגבים למעלה מהא"ק אשר מדבר בו בענייניו, והם מפסיקים בין אור א"ס המקיף להא"ק שמדבר בו. והעיקר בזה הוא כי הנה הא"ק העיקרי אשר מדבר ממנו הרב בכל דרושי ע"ה כולו, הנה הוא בחי' א"א והכתר הכללי דכל העולמות כולם. כי א"ק הוא א"א והכתר הכללי, והאצילות הוא בחי' חיה שהוא אבא וחכמה הכללי, והבריאה הוא בחי' אימא והבינה הכללי, כי אימא מקננא בכורסייא (תיקו"ז כ"ד ע"ב), והיצירה ז"א, והעשיה מלכות. ונודע הוא מהא"א דאצילות שג' רישין הן, אפס' אין א"א¹⁰², והם רד"א וגלגלתא חוורתא ומ"ס, וכן בהגלגלתא עצמה שהוא רישא תניינא הנה כלול בה ג"כ אורא וקד"א¹⁰³, וכולם הם מכלל הרישא תניינא הנקרא אין. אבל א"א העיקרי, הנה הוא רק הרישא תליתאה מ"ס¹⁰⁴, אמנם בכללות הנה נקרא כל הג' רישין כולן בשם א"א, שהוא הכתר, כי למעלה מהכתר אין להם שם וגילוי, וכמ"ש בספר יצירה (פרק א מ"ז) כי לפני אחד, שהוא הכתר יחידה, מה אתה סופר. והנה הם הצחצחות¹⁰⁵ העליונות אשר הם למעלה מהכתר, אלא שהם מאירים בו, ובהעלם הנה הם כלולים בו, והוא הא"א שכלול מכולם. אבל בדיוק הנה הוה עיקר הא"א רק המ"ס רישא תליתאה, וכ"ז הוא מה שנודע ומבואר בדברי הרב בהא"א דאצילות, וכן

¹⁰² לעניין אפס, עי' שער דרושי אבי"ע פרק א' שמזכיר בחי' "אפס". אמנם כינוי זה הוא ביחס לא"ס, ויתכן שזה עומק דברי הע"ח שם. ולולא זה צ"ע גדול, מהו המקור לכך שעתיק מכונה אפס. ולעניין "אין" עי' אד"ז רפח ע"ב שא"א נקרא אין דביה תליא אין, כלומר מכח התלבשות רד"א בו (עי' בהגר"א על ספד"צ א ע"ג).

¹⁰³ עי' בהגר"א על ספד"צ ה ע"ג ד"ה ובמ"ס שם: סיום הגלגלת הוא קד"א.

¹⁰⁴ עי' בהגר"א על תז"ח יח ע"ג ד"ה ואתעבדו, שם מבואר דאורא הוא כתר דא"א ומ"ס הוא חכמה דא"א שהוא כתר, ומן המ"ס הוא שירותא דא"א שכן הכתר לעולם אינו מן החשבון.

¹⁰⁵ עי' תיקו"ז עו ע"ב וז"ל: כתר עילאה שריא ברישא דבר נש דתמן מחשבה סתימאה. עי' שו"ת הגאונים המובאת בריש שער הצחצחות של ספר פרדס רימונים. ועי' בהגר"א בספ"י דף ד ע"ב ודף ח ע"ד.

הוא בהעלם עד"ז ג"כ בהא"ק, שהוא הא"א דכלל העולמות. הנה ישנו גם בו ועליו כל בחי' הצמצמות העליונים אשר בא"א דאצילות, והנה הם המהירו עלאה ואויר הקדמון אשר הם כלל העולם דהקו וצמצום, שהוא באמת עולם מיוחד בפני עצמו, אמנם הוא מאיר בא"ק וכלול בו ג"כ. ומשום שכל העולמות אשר למעלה י' ע"ד מהא"ק הנה הם נעלמים מאד, לכן מבליע הרב את הדיבור בהם וכולל אותם בהא"ק. אבל באמת הנה ישנם מא"ק ולמעלה עד א"ס המקיף כמה עולמות וצמצמות עליונים באיזן שיעור וחקר, וכל הא"ק הכללי אשר הרב מדבר בו הוא רק בבחי' הזו"ן שהוא מבחי' הטבור ולמטה דהעליון שעליו והוא ברור ופשוט ודי בזה.

והנה אחר שהעלינו כ"ז ואמרנו ג"כ שישנו בא"ק כל בחי' הג' רישין כולן כמו בא"א דאצילות, ויש בו ג"כ בחי' רדל"א ואיזן וא"א, הנה נאמר בזה ג"כ כי הנה יש בבחי' הרדל"א שבו ג"כ בחי' עגולים בפנ"ע, והם סובבים על העגולים דא"א שבא"ק (ר"ל שהוא הא"ק הכללי), על דרך שהוא באצילות ממש, וכמ"ש לקמן ענף ד' וכן במבוא"ש (שע"ב ח"ג פ"ד), כי הא"ק הנה הוא מסודר בכל הבחי' כולם כמו האצ"י. ולפי"ז הנה יהיה שכל מה שאמר הרב לעיל בענין העגולים דהא"ק, ואמר כי העיגול הראשון היותר דבוק עם הא"ס הוא הנקרא כתר דא"ק וכן כו', הנה יהיה הכוונה בכ"ז על עגולי עתיק דא"ק, ור"ל בחי' הרדל"א שבו, אבל כל עגולי א"א שבו הם בתוכם, ויהיו עגולי עתיק דא"ק היותר קרוב לא"ס יותר מכל מה שתחתיו כי הם כולם בתוכם.

והנה נודע הוא שגם עתיק דאצילות הנה הוא קרוב למדרגת אור א"ס אשר למעלה משום גודל היחוד דאור א"ס שמתייחד בו כנודע, אמנם הוא רק בבחי' תחתית הקו העיקרי דא"ס, ר"ל מה שאמרנו שהוא קרוב למדרגת אור א"ס, הנה הוא רק לבחי' אור א"ס אשר בתחתית הקו העיקרי, כי עיקר הקו דא"ס¹⁰⁶ בכל תוקף גילויו הנה הוא רק עד הפרסא דא"ק, אבל מהפרסא ולמטה עד סוף האצילות, הנה הוא מתלבש באצ"י רק דרך הא"ק, וכמו שכתבנו בספר הכללים כלל כ' וכ"א. ועתיק דאצילות הקרוב לאור א"ס שאמרנו, הכוונה הוא רק לתוקף גילויו שבתחתית הקו הנשלם בהפרסא דא"ק, אבל העתיק דא"ק ובעגול הראשון שבו היותר קרוב לאור א"ס העליון, הנה הוא גם לאור א"ס המקיף, כי הרי הוא יותר קרוב לאור א"ס המקיף יותר מכל הנאצלים כולן, שהרי הוא הראשון לכל הנאצלים. אבל עכ"ז הנה כל העתיק דא"ק אינו מתחיל אלא רק מהקצה התחתון דהקו וכנ"ז. ומ"ש הרב שהעגול הראשון הוא מתחיל בתחילת התפשטותו, ר"ל בתחילת התפשטותו בהא"ק, כי הקצה התחתון דהקו הנה הוא מתפשט ומתלבש בכל הא"ק כולו (וע"ד שכתב הרב בשער א"א פ"ז בד"ה ונחזור לענין כי ז"ת כו' ע"ש), והנה מתחיל העיגול העליון תיכף בתחילת התפשטותו בהא"ק. וכן מ"ש לקמן ענף ד' שהיושר דהא"ק מתחיל להמשך מן א"ס המקיף דרך הקו כו', ר"ל דרך הקצה התחתון דהקו אשר מתלבש בהא"ק. וכן מ"ש שם עוד, שראשית הקו שהוא צורת יושר דא"ק כו', הכוונה בכ"ז הוא על ראשית הקו אשר מתלבש בהא"ק, והוא הקצה התחתון דהקו דא"ס אשר באויר קדמון ומהירו עלאה, שהוא העולם דקו וצמצום, שהוא עולם גמור בפנ"ע. ואינו מדבר הרב בכל מה שהשמיענו מהענין דהעגולים ויושר אלא רק בהא"ק, ובאותו החלק דהקו המתפשט ומתלבש בו, שהוא רק הקצה התחתון דהקו. אבל בכל עיקרו כולו דהקו, העומד למעלה, והוא העולם דקו וצמצום, אשר הוא כולו למעלה מהא"ק, הנה אינו מדבר בו הרב בפרטות עניניו מאומה וכנ"ל.

ומ"ש הרב לקמן (סוף ענף ד) שכל העגולים הם בהג"ר דהיושר, הנה פשוט הוא ששם הכוונה הוא רק על הג"ר דהיושר של א"ק גופה, כי העגולים דהעתיק הם נמשכים מהג"ר דהיושר של עתיק, והעגולים דא"א הם נמשכים מהג"ר דהיושר של א"א, וכן בכלם וכמו שיתבאר לקמן בדברינו באות ל"ז בעה"י. אבל המשכתם מהקו דא"ס, הנה הוא רק מהקצה התחתון שבו, כי כל היושר ועגולים דכל תחתון הנה הם לעולם רק מהקצה התחתון דהעליון וכמו שבארנו כ"ז בדע"ה

¹⁰⁶ דהיינו הארת הקו דא"ס שהוא לגמרי למעלה כמש"כ לקמן יח ע"ג.

ח"א דרוש ה' סימן ה' אות י"ט ע"ש. וכן הוא כאן בענינינו, כי כל העגולים והיושר דעתיק שבא"ק הם רק מהקצה התחתון דהקו וכנ"ל, שכל הא"ק כולו הוא עולם אחר בפנ"ע למטה מהקו, ונמשך כולו רק מהקצה התחתון דהקו ע"ד שהוא בכל העולמות וכן בכל הפרצופים כולם, (א"ע"א) שכל תחתון הוא יוצא בכולו רק מהקצה התחתון דהעליון וכנודע.

[כט] מצטיירים בציור ג' קוין ימין ושמאל ואמצע כלול מי"ם כו' – והגם שכל המשכתו הנה הוא מהקו דא"ס שהוא רק קו אחד, וא"כ מאין נמשך בו מה שמצטייר לג' קוין. אך הוא מובן ע"פ מה שבארנו לעיל אות כ"ב, שישנו גם בהקו הכח ותכונת דפנים ואחור וימין ושמאל, שהם כל הג' קוין דתכונת אדם, אלא שבהקו עצמו הנה הם רק בבחי' כח ולא בפועל, וכלולים שם תכונת הג' קוין רק בהעלם גדול, ומיוחדים שם באחדות עצום, והוא בכלל רק בבחי' קו אחד לבד. אבל אחר שנתפשטו ויצאו מהקו ולחוץ, הנה יצא תכונותיהם בפועל כל א' לעצמו ונצטיירו בג' קוין גם בגלויים, כי ע"י שנתפשטו ונתרחקו קצת ממקורם, הנה נעשה האפשרות בהם שיתגלה כל כח וכת על תכונתו, ויצא כל תכונה ותכונה על גילוייה לעצמה, ונעשה מזה הציור דג' קוין בתכונת אדם. וכן הוא הענין ג"כ מ"ש שהיא כלול מרמ"ח אברים, הנה הוא ג"כ רק מהכחות והתכונות אשר הם נעלמים בהקו, אמנם שם הנה הוא רק בבחי' הרצון אשר לזה, כי כל בחי' הכחות כולם שאמרנו שכלולים באור א"ס, הנה הם רק בבחי' הרצון אשר להם. וכנודע שכל מה שאנו מדברים באור א"ס ואנו אומרים שהוא השורש דכל העולמות כולם, הכוונה הוא רק על בחי' הרצון לבד, כי אין אנו משיגים באור א"ס אלא רק הרצון לבד, וע"ז אנו אומרים שהוא השורש לכל. אמנם אח"כ כאשר נתגלה באורו ונתפשט להוציאם לפועל, הנה ע"י התפשטותם וריחוקם מהמקור, הנה יצא כל א' על גילויו בכל הראוי לו, כי הנה הקו אשר היה נמשך לאט לאט והוא בצמצום אחר צמצום כנ"ל אות כ"ג, הנה נקנה בו ע"י הכח דתכונת ה' ספי' בכל כחותיהם ותכונותיהם כהראוי להם, ור"ל בכל מה שרצה בהם. וישנם בכל י' ספי' הכח ותכונת דרמ"ח כמ"ש הרב בשער כ"ד שהוא שער פרקי הצלם (פרק ו) וכן בשער כ"ו שהוא שער הצלם (פרק ב בהמ"ק) ע"י שם ושם. ולכן אחר שנתפשט עוד מהקו ולחוץ ונתרחקו ממקורו, הנה יצא ונתגלה כל תכונותיהם בכל גילויים אשר רצה בהם, ויצא ונעשה המציאות דא"ק בציור דבחי' ג' קוים כלול מי' ספי' הכלולים מרמ"ח אברים, ובסוד כל צלם דמות אדם.

אמנם בעיקר הענין מה שנסדרו ה' ספי' בציור ג' קוים ולא בקו אחד זה למטה מזה, כי מאחר שכל ספי' תחתונה הנה נתפשט ונמשך רק מהספי' העליונה אשר עליה, וכמו שמבואר לעיל שהקו נמשך רק לאט, ונעשה ע"י כל ה' ספי' כולם, כל תחתון אחר העליון שעל גביו, וכן הוא מבואר בשער מטי ול"מ (פרק ב) ע"י שם, א"כ הרי צריך שיהיו מסודרים רק זה למטה מזה. הנה בארנו כ"ז בארוכה בספר הכללים כלל מ"ז י"ז והעלינו שם כי האמת הוא כי כלילותם בהקו דא"ס וכן באדם קדמאה הנה מסודרים שם כל בחי' ה' ספי' שבהם רק זה למטה מזה, והם רק בקו אחד, וכמו שמבואר בדברי הרב כאן לעיל במה שאמר כי היה התפשטות הקו רק לאט לאט כו'. ואמר עוד, ואח"כ נתפשט עוד הקו הזה ונמשך מעט כו', עוד מתפשט יותר למטה כו', ועד"ז היה הולך ומתפשט כו'. וכן אמר לקמן בענף זה בהמ"ת, כי התפשטות היושר היה ג"כ ע"ד התפשטות העגולים, וא"כ הרי מבואר מכ"ז שכל בחי' ה' ספי' דהקו וכן ה' ספי' שבא"ק הם מסודרים רק בקו אחד וזה למטה מזה. אך מה שאמר שא"ק הוא בציור ג' קוים, הכוונה הוא רק על כללות כל הפרצופים שבו, כי א"ק הוא נבחן ג"כ בכל הפרצופים כולם כמו האצילות, וכמו שאמר לקמן ענף זה בהמ"ת.

והבחי' הב' הוא כי באמצע כל העגולים מתפשט דרך קו ישר בחי' אור דוגמת העיגול ממש רק שהוא ביושר, ויש בו בחי' א"א ואו"א וזו"ן וכולם ביושר כו', כי הוא קו ישר ומתפשט דרך קוים עכ"ל. והנה בכללות כל אלו הפרצופים כולם הנה הוא בג' קוים, כי ה' ספי' דא"א שבו הם באמצע, והי' ספי' דאבא שבו הם בהימין דהא"א, והי' ספי' דהאימא שבו הם בהשמאל

דהא"א, ועד"ז בהי"ס דכל א' מהזו"ן שבו, הנה הם עומדים זה מהימין דהא"א וזה מהשמאל דהא"א, וכנודע שאיהו בנצח ואיהי בהוד", והרי הם בסך הכל בג' קוים, אבל הי' ספי' דכל פרצוף י'א ע"ב) ופרצוף עצמו שבהא"ק הנה הם מסודרים בכל א' רק בקו אחד וזה למטה מזה, אלא רק שבכללות כולם הוא בג' קוין וכנז'. וזהו הטעם ג"כ מה שנקרא כל עולמו רק בשם אדם קדמאה ואין לו שם אחר כלל, אלא רק אדם לבד, כי הרי כל העולמות כולם הנה כולם נקראים ג"כ בשם אדם, אדם דאצילות אדם דבריאה אדם דעשיה כנודע (וזר ח"א כב ע"ב, תיקור"ז מא ע"ב), ועכ"ז הנה יש לכל א' שם מיוחד לעולמו כגון אצילות בריאה יצירה עשיה, וא"ק אין לו שם אחר כלל, ונקרא כל עולמו רק בשם אדם לבד. אך הטעם הוא כדי להורות לנו כי כל התכונות ציור אדם שבו הנה הוא רק בכל עולמו כולו בכלל דוקא, אבל בפרטות הי"ס שבכל פרצוף ופרצוף שבו בכל א' בפנ"ע אין להם שם אדם כלל, כי הי"ס שבכל א' הם רק בקו אחד וזה למטה מזה ע"ד שהוא בהקו דא"ס וכנז', אבל הסדר דג' קוין שיהיו עומדים הי"ס בסדר ג' קוין גם בכל פרצוף ופרצוף גופה, הנה זהו רק מהעולם אצילות ולמטה, וכמו שבארנו והארכנו בכ"ז בספר הכללים כלל ט"ז י"ז ע"ש ותמצא נחת, ויתבאר עוד בענין סדר דהי"ס גם במ"א בעה"י, וע' לקמן ענף ה' אות ב' ואות ד'.

ואין להקשות כי הרי לפי מה שבארנו לעיל אות כ"ב בענין שורש דהחסדים וגבורות איך שישנם גם בהקו ג"כ, ויהיה נמצא לפי הדברים שבארנו שם שתכונת החו"ג הם באמת זה מול זה, כי הרי הם כלולים יחד בכל חלק וחלק מהקו, והם הימין ושמאל שבו, וכן ישנם שם ג"כ שורש הפנים והאחוריים וכמו שמתבאר שם. א"כ הרי ישנם שפיר היטיב תכונת ציור דג' קוין גם בהקו דא"ס, ומזה יצא אח"כ הציור דג' קוין בפועל ממש בהא"ק וכנ"ל בריש דברינו, כי הי' ספי' הרי הם מובחנים בג' תכונות ימין ושמאל ואמצע משורשם, הא' אשר בהקו, והנה הם כת"מ באמצע, הח"ג בימין, בג"ה בשמאל, אשר יצאו אח"כ מן הכח אל הפועל בציור ג' קוין דוקא. והרי היה צריך שיהיו מסודרים בדרך זה דוקא בא"ק גם בכל פרצוף ופרצוף שבו ג"כ, אך באמת לא קשה כלל כי הרי מבואר הוא מדברי הרב להדיא, כי כל התפשטות דהי"ס אשר הם בהעלם גם בהקו ג"כ, וכן התפשטותם ויציאתם אשר יצאו אח"כ בהעגולים והיושר דהא"ק, הרי מבואר הוא מכל דברי הרב שהיה יציאתם רק זה אחר זה, וזה מזה, וזה למטה מזה וכנ"ל, והנה החכמה למטה מהכתר, ובינה למטה מהחכמה, והחסד למטה מהבינה, והגבורה למטה מהחסד, והת"ת למטה מהגבורה, וכן כו' כו', והרי הם כולם רק בקו אחד. ומ"ש הרב שהא"ק הוא בציור ג' קוין, הוא רק כמו שאמרנו, שהכוונה הוא רק על כללות כל הפרצופים שבו וכנ"ל. ומה שאמרנו לעיל אות כ"ב שגם בהקו גופה הנה הם ג"כ בתכונת ג' קוין, הנה פשוט הדבר כי שם הוא רק בכח לבד ולא בפועל כלל, ואותו הכח הנה הוא גם בכל ספי' וספי' בפנ"ע, כי בבחי' הכתר דהקו נעשה הכח דתכונת ג' קוין, וכן בהחכמה דהקו נעשה הכח דתכונת ג' קוין, וכן בבינה דהקו נעשה הכח דתכונת ג' קוין, וכן בחסד וכן בגבורה, וכן עד"ז בכלם. והיה נעשה בהם כ"ז מטעם הסיבה אשר כתבנו שם אות כ"ב, והיה כ"ז בכל ספי' וספי' גופה, ורק בכח לבד, כי הרי גם עיקר מציאות הספי' לא היה נעשה שם ממש ח"ו, ולא היה שם י' ספי' כלל, אלא רק בבחי' כח ותכונה דבחי' י' ספי', אבל לא במציאות ונילווי ממש ח"ו. ומחכה ותכונת דהי"ס אשר היה שם יצא מהם אח"כ במציאות ממש בהא"ק, והיה שם יציאתם ג"כ רק בקו אחד, וכמו בהקו דא"ס אשר הא"ק יצא ממנו. וכן מהכח ותכונת דהג' קוין אשר היה בכל בחי' ספי' וספי' שבהקו דא"ס, הנה יצא אח"כ בהא"ק חלוקת הפרצופים שבו בסדר ג' קוין ממש וכנ"ל. כי כל מה שהולך ומתפשט הנה נתגלה ביותר, ויוצאים כל הכחות הנעלמים מהשורש ומתגלים בהענפים, וכל מה שמתפשטים הענפים ביותר מתגלים בהם הכחות הנעלמים אשר בהשורש הכל ביותר וביותר. ולכן נתגלו מציאות הי' ספי' תיכף בהא"ק כולו, אבל תכונת דהג' קוין אשר בכל ספי', הנה הם לא נתגלו אלא רק אחר שנתפשט גם הא"ק לפרצופים שונים, שהם הא"א ואו"א וזו"ן, אז נתגלו תכונת דהג' קוין ג"כ. והיינו בסדר מצבם ועמידתם בו, שנסדר א"א שבו באמצע (י"א ע"ב) ואו"א וזו"ן שבו בימין ושמאל. ואח"כ

כאשר שנתפשט עוד יותר שהוא באצילות, הנה נתגלה שם תכונת דהג' קוין ג"כ בפועל ממש בכל פרצוף ופרצוף שבו, בכל א' גופה, ונסדר שם הכל רק בתלת תלת, כף זכות וכף חוב ומכריע (ט"ו) פ"ב מ"א, והם הד"ר, שהוא רוא דמתקלא הנאמר בספד"ן (פרק א דף א ע"א), אשר עיקר גילוי הוא רק באצילות, וכמ"ש בביאור הגר"א שם בארוכה (א ע"ב). וכן כל ספ"י וספ"י היא כלולה ג"כ מחד"ר כנודע. והרי יצא לנו עכ"פ כי בהקו דא"ס, וכן בכל פרצוף ופרצוף בפנ"ע אשר בהא"ק, הנה מסודרים שם בכל א' בחי' הו"ס שבו, הכל רק בקו אחד זה למטה מזה. וכל סדר דהג' קוין שאמר הרב שישנם בא"ק, הנה הוא רק בכללות כל הפרצופים שבו וכנו. אמנם ענין החילוק והתועלת מה שהוא בין אם שנאמר שהם בג' קוין לבין אם נאמר שהם בקו אחד, הנה בארנו כ"ז בספר הכללים כלל ט"ז וכלל י"ז בארוכה ע"ש.

[ל] כולם מתעסקים בבחי' ב' הזאת בלבד – והוא ע"פ מה שבארנו בדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ב' ג', שענין העגולים ויושר הוא, כי העגולים הם בחי' היסודות דכל עולם, על דרך הד' יסודות ארמ"ע, שהם כולם עגולים, וכן כל מערכת השמים שהם כל הגלגלים כולם, והם היסודות העליונים להד' יסודות ארמ"ע שהם היסודות התחתונים, וכל אלו היסודות העליונים והתחתונים הנה הם העולם עצמו, והוא העגולים. אך כל פרטי המציאויות כולם שבכל העולם כולו, שהם הפנימיות שבהעולם, הנה הם היושר, והם יוצאים כולם מהיסודות שהם העגולים ע"י היושר שבהעולם העליון המתפשט בתוך העגולים דהתחתון, ע"ש בדברינו בכ"ז בביאור ובארוכה, ולכן כל ספר הזוהר והתיקונים מדברים בהיושר לבד, כי בהעגולים שהם היסודות אין שייך לדבר שם, כי שם הוא הכל בהעלם גדול ובכללות, וכל המציאויות הפרטיים שבכל עולם הם כלולים שם רק בכח לבד. ונקראים היסודות בערך המציאויות שייצא מהם רק יסודות פשוטים, כי לא ניכר בהם שום הרכבה כלל, והרי לא שייך לדבר שם מאומה. ולכן הולך כל דברי הזוהר והתיקונים רק בהיושר לבד, וכל מה שנולד ומתחדש בעולם הם יוצאים כולם מהיסודות מן הכח אל הפועל, ומתחדש הכל בבחי' היושר שבכל עולם. אבל בהעגולים לא נעשה בהם שום חידוש, ואינם מתחדשים ומתחלפים לעולם.

והרי בזה יתקיימו ב' הסברות הנ"ל, כי יש ב' בחי', דרך עיגולים ודרך קוים ושתייהם כא' טובים דברי אלהים חיים, ובזה יתישבו לך כמה מאמרים הנראים כחלוקים זה עם זה בענין סדר ומצב הי"ס, גם יתבאר לך החקירה הנ"ל איך יהיה ראש וסוף מעלה ומטה בענין הי"ס, והנה הוא מבואר בכל ב' בחי' אלו, הא' בחי' הי"ס בציור עגולים זה תוך זה, יב ע"ב { וזו פשוט הוא שעגול הסוכב על כולם שהוא גלגל הכתר הנה הוא דבוק עם הא"ס יותר מכולם, ולכן משובח*, אמנם גלגל הב' הנקרא חכמה יש הפסק בינו ובין הא"ס, והוא גלגל הכתר לכן מעלתו למטה ממעלת הכתר, וכן גלגל הבינה הוא רחוק מן הא"ס שיעור ב' עיגולים ומעלתו למטה ממעלת החכמה, ועד"ז כל עיגול ועיגול מכל העולמות כולם אשר בתוך החלל כל הקרוב אל אור א"ס יותר מחבירו הוא עליון מאד ומשובח מחבירו, עד שנמצא כי העוה"ז הארצי החומרי הוא נקודה האמצעי תיכונה תוך כל העיגולים כולם בתוך כל המקום החלל ואויר הפנוי הנ"ל, וגם הוא מרוחק מן הא"ס הרחקה גמורה יותר מכל העולמות כולם, וע"כ הוא כ"כ גשמי וחומרי בתכלית הגשמיות עם היותו נקודה אמצעית בתוך כל העיגולים והבן זה היטב.

*גליונות הלש"י – ז"ל מכולס.

ועוד יש סיבה ב'ל^א היא קרובה אל הנ"ל כי הנה נתבאר איך הקו הנמשך מן הא"ס היה מתפשט ואח"כ מתעגל ומתפשט יותר למטה ומתעגל עד סיום תכלית כל העיגולים ועיגול המתהווה ראשון במקום ראשית הקו, הנה הוא מעולה ומשובח מכל העיגולים אשר תחתיו, כי הנה הוא נמשך מראש הקו, ועוד כי הנה הוא מקבל הארה בהיותו במקום גבוה

יותר מכולם, וזה העיגול העליון שבכולם יהיה נק' מעלה, והעיגול היותר פנימי הוא אמצעי ותיכון שבכולם אשר הוא תחתון שבכולם אשר הוא מקבל האור מתחתית הקו ההוא יהיה נק' מטה.

[לא] ועוד יש סיבה ב' כו' – כי הסיבה הא' הוא מטעם אור א"ס המקיף, שהעיגול היותר ראשון הוא יותר משובח, מטעם שהוא קרוב יותר לאור א"ס המקיף. והסיבה הב' הוא מטעם הקו, שכל עיגול היותר ראשון הוא במקום ראשית הקו, ולכן הוא יותר משובח מטעם שהוא נמשך ממקום יותר גבוה. וא"כ הרי הוה מעלתו יותר גדולה, כי מאחר שהוא נמשך מראשית הקו, א"כ הרי מקבל הארה תמיד ג"כ ממקום יותר גבוה, והרי הוא במעלה יותר גדולה מהעיגולים שתחתיו, וזהו שאמר הרב, ועוד כי הנה הוא מקבל הארה בהיותו במקום גבוה יותר מכולם. וא"כ הרי הוא גבוה במעלה בסיבת ב' דברים: אחד, מצד עצמותו גופה, שהוא נמשך ממקום יותר גבוה, שהוא מראשית הקו. והרי הוא מקבל הארה תמיד ג"כ ממקור יותר גבוה שבהקו עצמו, והוא הסיבה הב' שאמר. אבל הסיבה הא' הוא מטעם שהוא קרוב יותר לאור א"ס המקיף, וא"כ הרי מקבל הוא הארתו משם בלי הפסק כלל, ויותר בראשונה מכולם, כי הנה העגולים מקבלים שפע משניהם, עיקר השפע הוא מאור הקו, וכן מקבלים ג"כ לעולם מאור א"ס המקיף וכנ"ל אות כ"ו.

ובענף ג' בענין יו"ד עיגולים דעולם הנקודים יתבאר איך גם בחי' י"ס של העיגולים יש בהם בחי' קוים ממש עם היותם עיגולים, מלבד בחי' הי"ס של היושר הנעשה בציור מראה אדם ע"ש, ושם תכלית דרוש העיגולים, ושם יתבאר לך איך גם ב"ס העיגולים יצדק בהם ימין ושמאל ואמצע עם היותן כדמיון עיגולים זה תוך זה^ל. והנה גם בבחי' ב' של יושר שהוא בציור אדם יצדק שם מעלה ומטה פנים ואחור, כי פשוט הוא שהקרוב אל ראשית הקו יהיה ראש, ושלמטה ממנו יהיה גוף, ושלמטה ממנו יהיה רגלים, וכיוצא בשאר פרטי פרטות, ובענף ג' יתבאר ג"כ בענין יו"ד עיגולים דא"ק ע"ש, והנה ענין זה שנתבאר בענף זה איך כל העולמות הם בבחי' עיגולים זה תוך זה כגלדי בצלים, והוא בחי' א' נרמז בזוהר בהרבה מקומות, ובפרט בפרשת ויקרא (דף ט ע"ב ודף י ע"א), איך אפילו הרקיעים והארצות כגלדי בצלים זה תוך זה ע"ש, וכן בפרשת בראשית (דף יט ע"ב) וז"ל, כולא אצטריך קוב"ה למברי עלמא בהו ולא תקנא עלמא בהו, וכלא מוחא לגאו וכמה קליפין חפיין למוחא וכל עלמא כגוונא כו' כולא איהו דא לגו מן דא ודא לגו מן דא כו', והרי מוכרח איך כל העולמות זה סובב לזה וזה סובב לזה, ואע"פ שמשם נראה להיפך שהיותר פנימית הוא מוח והחופף עליו הוא הקליפה הגרועה ממנו, עכ"ז אם תפקח עיני שכלך תבין ותראה כי מאמר זה מדבר בערכנו אנחנו שוכני ארץ התחתונה, אשר היותר קרוב אלינו הוא הנק' קליפה הסובבת בערכינו אל המוח אשר לפנינו ממנו, והוא גלגל הסובב עליו, ואח"כ עוד גלגל אחר היותר פנימי ממנו בערכנו והוא המוח אל הגלגל האחר, וכן עד"ז עד אשר נמצא כי הא"ס לפנינו מכל הנאצלים והוא מוח פנימי לכולם וכל הנאצלים קליפין ולבושין אליו, והגלגל היותר קרוב* אלינו הוא החיצון שבכולם ונק' קליפה על כולם. האמנם בבחי' העולמות בעצמם אינו כך אלא הפנימי שבכולם הוא הקליפה, והסובב על כולם הוא המוח. גם במאמר זה יובן הבחי' הב' הנק' ציור אדם ביושר שכולל כמה עולמות כנז' בס"ה (פ' תולדות דף קלד ע"ב), וכמה דב"נ איהו אתפלג לכמה שייפין וכולהו קיימין דרגין על דרגין מתקנין אילין על אילין וכולהו חד גופא ה"נ עלמא, ^ייב ע"ג} ובענף ד' נבאר איך כל הבחי' מצטיירין בציור אדם והם דא לגו מן דא ודא לגו מן דא עתיק לגו מן א"א, וא"א לגו מן אבא ואמא, ואו"א לגו וכו' ע"ס כל המדרגות, ושם יובן היטב כפי [נ"א בחי'] היותן דא לגו מן דא מוחא ודא קליפה ע"ש היטב הרי נתבאר ענין ב' בחי' שיש ב"ס א' בחי' עיגולים וא' בחי' יושר כמראה אדם.

[לב] איך גם בבחי' י"ם של העגולים יש בהם בחי' קוים ממש עם היותם עגולים מלבד כו' ושם יתבאר לך איך גם ב"ס העיגולים יצדק בהם ימין ושמאל ואמצע כו' – הנה כל ביאור הדברים הללו לא נמצא בע"ח, אמנם הוא במבד"ש (שע"ב ח"ג פ"ד) זה לשונו: וענינם כך הוא, כי הרי עגולי א"א מקיפים על עגולי אבא, ועגולי אבא מקיפים על עגולי אימא. והנה בעגולי א"א מצד הימין יש חלון ונקב אחד יורד ונקב עד עגולי אבא ומאיר בו, וכן בשמאל עגולי א"א יש חלון ונקב אחד יורד ונקב י"א ע"ד) כל עגולי אבא ויורד עד עגולי אימא. ועם היות שעובר ההארה דרך עגולי אבא אל אימא, אינו לוקחו אבא ואח"כ נותנו אל אימא, רק אין עגולי אבא משמשים אלא למעבר בעלמא, ולכן נקרא זה הארת אימא ממש הנמשך לה מא"א עצמו. וכן ע"ד יש קוים נמשכים מן אבא שהוא חכמה אל החסד דו"א, כי נוקב ויורד קו הארתו מימין עגול אבא ונוקבין תוך עגולי אימא, עד שיורדין ומגיעים אל עיגולי החסד, וכן קו נמשך מעיגולי אבא [נ"א עיגולי אימא וכן הוא בשעה"ק (דף י ע"א) ואמר שם כי החסד מקבל מאבא והגבורה מאימא ע"ש] בשמאל, ונוקב עיגולי אימא ועיגולי החסד עד שמגיע אל עגולי הגבורה. וכן ע"ד בכל עשרה עיגולים יש קוים נמשכים דרך ימין ודרך שמאל ודרך אמצע, להמשיך הארתם ואינם משמשים העגולים שבאמצעם רק למעבר בעלמא והבן זה. גם הבן ענין הקוים (ר"ל הצינורות) שיש בעשר ספי' מספירה להברתה, עכ"ל במבד"ש, וכן הוא בשעה"ק דף י ע"א ושם ע"ג. אמנם מבואר שם שכל זה נעשה רק אחר התיקון ע"ש. והרי לנו כי יש קוים גם בעגולים, והיינו כי הם מאירים זה לזה בדרך קוים דרך החלונות והעיגולים, ויש חלונות בהעגולים בימין ושמאל ואמצע, ומהם נמשך הארתם בדרך קוים מזה לזה. והרי מבואר בזה כל דברי הרב בכאן היטיב, וע' מה שכתבנו עוד בזה בשער שנת"א פ"ו אות כ"א ע"ש.

מהדורא תנינא הקדמה אחת כוללת מן הא"ס עד הזעיר אנפין, דע כי תחלת הכל היה כל המציאות אור פשוט ונקרא אור א"ס ב"ה ולא היה שום חלל ושום אור פנוי אלא הכל היה אור א"ס, וכשעלה ברצונו להאציל הנאצלים ולברוא הנבראים לסיבה נודעת והוא ליקרא רחום וחנון וכיוצא, ואם אין בעולם מי שיקבל רחמיו ממנו איך יקרא רחום, וכן ע"ד שאר הכנויים הנה צמצם עצמו באמצע האור שלו בנקודת המרכז האמצעי אל הסביבות והצדדים, ונשאר חלל בנתיים וזה היה צמצום הראשון של המאציל העליון⁷¹, וזה המקום חלל עגול בשוה מכל צדדין עד שנמצא עולם האצילות וכל העולמות נתונים תוך עגול זה ואור א"ס מקיפו בשוה, והנה כאשר צמצם עצמו אז דרך צד א' מן החלל המשיך דרך קו א' ישר דק כעין צנור אור א' הנמשך מן הא"ס אל תוך החלל וממלא אותו, אבל נשאר מקום פנוי בין האור שבתוך החלל ובין אור הא"ס המקיף את החלל, שאל"כ יחזור הדבר לכמות שהיה ותחזור ותתחבר האור הזה שבתוך החלל עם הא"ס כבראשונה יחד, וע"כ לא נתפשט ונמשך האור רחב אל תוך החלל רק דרך קו א' דק לבד, ודרך קו הזה נמשך ויורד אור א"ס אל תוך החלל העגול שהוא הנאצל ועי"כ מתדבק המאציל בנאצל יחד, ולא עוד אלא אע"פ שכל האצילות עגול והא"ס מקיפו מכל צדדיו בשוה, עכ"ז אותו המקום הנשאר דבוק בו ממש ונמשך ממנו ראש הקו הזה נק' ראש האצילות העליונה, וכל מה שנמשך ונתפשט למטה נקרא תחתית האצילות, ועי"כ נמצא שיש בחי' מעלה ומטה באצילות, דאל"כ לא היה בחי' ראש ורגלים מעלה ומטה באצילות, והנה האור הזה המתפשט תוך החלל הזה הנה הוא נחלק לב' בחי', הא' הוא שכל האורות שבתוך החלל הזה מוכרח הוא שיהיה בבחי' עגולים⁷² אלו תוך אלו, והמשל בזה אור ספירת הכתר עיגול א' ובתוך עיגול זה עגול חכמה וכיוצא בזה עד תשלום י' עגולים שהם י"ס דא"ק, ואח"כ י' עגולים אחרים והם י"ס דעתיק, ואח"כ בתוכם י' עגולים אחרים והם י"ס דא"א, ואח"כ

בתוכן י' עגולים אחרים והם י"ס דאבא אלו תוך אלו עד סיום כל פרטי אצילות, וכל עגול מאלו יש אור מקיף אליו כמוהו ג"כ עגול אחר כמוהו, נמצא שיש אור פנימי ואור מקיף וכולם בבחי' עגולים, והבחי' הב' הוא כי הנה באמצע כל האצילות העגול הזה מתפשט דרך קו ישר בחי' אור דוגמת העגול ממש רק שהוא ביושר, ויש בו בחי' א"א ואו"א וזו"ן וכולם ביושר, ולבחי' זו קראו בתורה את האדם בצלמו¹⁷ בצלם אלהים כמ"ש (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו וגו', כי הוא קו ישר ומתפשט בדרך קוים וכמעט כל ס"ה והתיקונים אינם מדברים אלא בזה היושר כמ"ש בע"ה.

[לג] וזה היה צמצום א' של המאציל העליון – כי הנה אח"כ היה עוד צמצומים רבים מכל עולם עליון לצורך המציאות והעולם שלמטה הימנו, והיה לכל אחד ואחד צמצום בפנ"ע, וכמ"ש הרב לקמן בדרושי נקודות (ריש פרק ב) וכמו שבארנו בזה בספר הכללים, כי כל העולמות כולם נעשו ונשתלשלו זה מזה כולם בסדר אחד. והיה צמצום והסתלקות האור מכל עליון לצורך התחתון, וזהו שאמר הרב כי הצמצום הזה דענינינו אשר היה באור א"ס, הנה הוא הצמצום הראשון, והוא הצמצום הכללי לכל המציאות והעולמות כולם, כי כולם הם בתוכו. אמנם עיקר כוונת הרב מה שאמר שזה הוא הצמצום הראשון, כוונתו הוא על מה שכתוב לקמן בדרושי נקודות (פרק ב) בענין הסתלקות האור מהטבור ולמטה דהא"ק, שחזר ונסתלק ועלה מהטבור ולמעלה כמו שמבואר שם. וזה היה הצמצום השני שנעשה בא"ק לצורך האצילות, וע"ז אמר הרב כאן בענינינו שהצמצום דא"ס אשר לצורך הא"ק הוא היה הצמצום הראשון.

[לד] מוכרח הוא שיהיה בבחי' עגולים – כדי שיקבלו הם מאור א"ס המקיף את הארתו בהשוואה אחת כנ"ל אות י"ב. ועיקר הוא משום שהעגולים הנה הם היסודות דכל עולם ע"ד הגלגלים דמערכת השמים, שהם ג"כ בבחי' הד' יסודות ארמ"ע העליונים, וכן ע"ד הד' יסודות ארמ"ע התחתונים, שהם היסודות לכל הדצח"מ שבהעולם הזה. והוא כל הד' יסודות ארמ"ע כולם עגולים כמ"ש הרמב"ם ז"ל בתחילתו בהלכות יסודי התורה (פרק ג ס"ו) וכנודע, כי לכן הם בבחי' עגולים כדי להשפיע לפרטי הדצח"מ היוצא מהם לכולם בהשוואה אחת מכל סביבותיהם, כי ע"י זה הנה נמשך לכל נמצא חיותו וקיומו בכל משך ימי עולם, ומקבלים כ"ז תמיד מהד' יסודות ארמ"ע הכלליים, וכמו שבארנו בזה בארוכה בדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ב' ע"ש וע' עוד דברינו בזה בשער טנת"א פ"ו אות כ"א.

[לה] ויש בו בחי' א"א ואו"א וזו"ן וכולם ביושר ולבחי' זו קראו בתורה את האדם כו' – הנה מבואר בזה שגם א"ק הנה הוא נבחן בכל הפרצופים כולם כמו האצילות ממש, וכן הוא ג"כ בשבירת הכלים (ריש פרק ו). אמנם בא"ק הנה הם שם כולם באחדות עצום למאור, וכמו שהארכנו בזה בדע"ה ח"א דרוש א' סימן ד'. אמנם יותר משמע כי כוונתו כאן הוא באמת רק על האצילות, וכל העגולים והיושר שאמר כאן באותו הדיבור שבהמ"ת כוונתו הוא על העגולים ויושר דהאצילות, וע"ז אמר ויש בו בחי' א"א ואו"א וזו"ן, כי הרי מהא"ק אינו מתחיל הרב לדבר בו אלא רק למטה בסמוך כמ"ש, דע כי בזה החלל נאצל א"ק כו', אבל בפרטי הפרצופים יב"ע"א¹⁸ שבא"ק ג"כ אינו מדבר הרב בזה אלא רק מה שמרמז לנו מעט רמז בשבירת הכלים (ריש פרק ו), וכן משמע ג"כ בשער הקדמות (דף יא ע"ב) שמובא שם כל הדיבור הזה ע' בכל סגנון לשונו שם.

ודע כי יש בזה האצילות מיני עולמות לאין קץ ואין עתה ביאורם, אבל נתחיל עתה לבאר עוד פרט אחד הכולל כל מציאות החלל הזה וממנו מתפשטים כל העולמות כמ"ש בע"ה, והוא בחי' מציאות א"ק לכל הקדומים הנז' בס' הזוהר ותיקונים, ואחריו נמשך סדר כל המדרגות כולם. דע כי בזה החלל נאצל א"ק לכל הקדומים ויש בו מציאות י"ס והם ממלאין כל החלל הזה, אמנם בתחלה יצאו י"ס דרך עגול אלו תוך אלו, ואח"כ בתוך

העגולים נמשך דרך יושר כציור אדם¹⁰⁷ {יב ע"ד} א' באורך כל העגולים הנ"ל בציור הזה, ואין אנו עסוקים כלל בבחי' עגולים רק בבחי' יושר לבד, ולקמן אבאר בע"ה עוד מציאות העגולים והיושר מה עניינם, והנה ע"י הצמצום הזה הנ"ל אשר נעשה האדם הנ"ל היה בו בחי' עצמות וכלים, כי צמצום האור גורם מציאות הוויות הכלי כמ"ש לקמן בע"ה, ואין לנו רשות לדבר יותר במקום גבוה כזה והמשכיל יבין ראשית דבר מאחוריתו כמ"ש בע"ה בדרושים אחרים הבאים לפנינו, ואמנם אינו כלי ממש אלא שבערך האור שבתוכו נק' כלי אמנם הוא זך ובהיר בתכלית הזכוכה והדקות והבהירות¹⁰⁷.

[לו] אמנם בתחילה יצאו י"ס דרך עגול אלו תוך אלו ואח"כ בתוך העגולים נמשך דרך יושר כציור אדם כו' – הנה מבואר הוא מלשון זה וכן מכל דבריו לעיל, כי מתחילה יצאו כל העגולים ואח"כ יצא היושר, וכן הוא לקמן ענף ג' וענף ד', ומפורש שם ג"כ בהדיא שכל הי"ס דהעגולים הם יצאו בתחילה ואחר שיצאו הם, יצאו אח"כ הי"ס דהיושר. אמנם הנה לקמן בשער דרושי אבי"ע (פרק ד) אמר שם כי מהאור המקיף דהיושר, שהוא בחי' לבושים, הנה מהארתם ומשויוריהם נעשה ויצא כל העגולים, וא"כ הרי הוא מבואר להיפך, כי מתחילה יצא היושר ואח"כ העגולים, וע"ש בדברי השמש למהר"ש שרעבי ז"ל שנשאר בזה בצ"ע. אך הענין בזה, דהנה לקמן (ענף ג) אמר כי העגולים הם בחי' נפש והיושר הוא בחי' רוח, והסדר דמציאות כל פרצוף הוא, כי בתחילה בימי קטנותו נקנה בו בחי' נפש, ואח"כ כשנגדל ונעשה איש נקנה בו בחי' רוח, וא"כ הרי יצא ונעשה בכל עולם ובכל פרצוף העגולים שהם הנפש מתחילה, וקודם להיושר שהוא בחי' רוח, וכמ"ש כ"ז לקמן ענף ג'.

אמנם כאשר נתבונן על שורש מציאותם דהנפש והרוח, הנה נודע הוא דהרוח נברא ונוצר מתחילה וקודם להנפש, כי כל מציאותם דנרנח"י אשר ממקורם הרי הם נמשכים מעילא לתתא, כי הנה הם עצמם הבחי' די' ספי' אשר אצילותם הוא מלמעלה למטה, ומתחתיהם הם היחידה היה נשמה רוח ונפש, אשר עיקר מציאותם הוא מלמעלה למטה, ונעשה כל תחתון רק מהעליון שעליו, והוא נודע ופשוט. וכן הוא נודע ג"כ כי שורש הרוח הוא מו"א והנפש הוא מהמלכות, וכן הרוח הרי הוא מהיצירה והנפש הוא מהעשיה. וידוע כי סדר השתלשלות הספי' והפרצופים והעולמות הוא מלמעלה למטה, מתחילה א"א, ואח"כ אבא, ואח"כ אימא, ואח"כ ז"א, ואח"כ מלכות. וכן בהעולמות מתחילה העולם דקו וצמצום, ואח"כ א"ק, ואח"כ העקודים, ואח"כ אצילות, ואח"כ בריאה, ואח"כ יצירה ועשיה, כי כל תחתון הוא נשתלשל ונאצל ונברא ונוצר ונעשה ונמשך רק מהעליון שעל גביו. [וע' במה שהארכנו בזה בענין הסתירות רבות הנמצא באלו הענינים בספר הכללים כלל מ"ז ע"ש בארוכה ותמצא דברים עמוקים הרבה בזה.] והנה כן הוא עד"ז בעניינינו, כי בריאת הרוח והנפש שהם היושר והעגולים, בריאותם ומציאותם במקורן הנה הוא הרוח קודם להנפש, כי כל מציאות הנפש נעשה ונמשך רק מהרוח, ואינו מתחיל שורש מציאות הנפש רק מהקצה התחתון דהרוח, וכן כל מציאות העגולים במקורן הנה הם נעשו ונמשכו רק מהיושר ומהקצה התחתון שבו וכמו שיתבאר.

אמנם ירידתם בהעולם ובהפרצוף שלהם אשר בשבילו נאצלו ונמצאו, הנה יורד בו הנפש קודם להרוח והעגולים קודם להיושר, כי סדר גידול כל עולם וכל פרצוף הנה הוא בהיפך, שהוא רק מלמטה למעלה, היינו מעיבור ליניקה ומיניקה לקטנות ומקטנות לנגלות, שהוא מנפש לרוח ומרוח לנשמה, והוא להיפך מסדר מציאותם במקורן שהוא מלמעלה למטה וכנ"ל. והטעם בזה בארנו בספר הכללים כלל מ' ע"ש¹⁰⁷. וא"כ הרי ניהא בזה הקושיא הנ"ל, כי מ"ש הרב כאן

¹⁰⁷ ענף ג'. וזה תמצית דבריו שם: רצונו ית' היה להמציא את כל העולמות במדרגות שונות עד העולם הזה ע"מ להוציא לגילוי את כל תוקף הדינים ולבררם מכל הסיגים שהוא כל תכליתם, וכל דין ועביות נעשו על ידי צמצום אור פניו ית'. כל ירידה נעשתה על ידי הסיגים המעורבים בהם, שכן כאשר היו קרוב לאור

שהעגולים יצאו מתחילה ואח"כ היושר, הכוונה הוא על התפשטות העיגולים ויושר אשר בכל עולם ועולם גופה אשר מתפשטים שם, כי בזה הנה נכנס תחלה העגולים שהם הנפש, מקודם להיושר שהוא הרוח. ומ"ש הרב במ"א שכל מציאות העיגולים הנה הם נמשכים ונעשים רק מהארת אור המקיף דהיושר ומשוריו, וא"כ הרי נעשה היושר מתחלה, הנה שם הכוונה הוא על מציאותם במקורן, כי בזה פשוט הוא שהיושר שהוא הרוח הוא נאצל מתחלה וקודם להעגולים שהם הנפש, כי כל מציאות דהנפש הוא נעשה ונמשך רק מהרוח וכנ"ל, וע' עוד לקמן ענף ג' אות ב' עיקר ביאור הדברים בזה ע"ש.

אמנם הנה הרב אמר לקמן בשער ציור העולמות (בהקדמת מהרח"ו שם) כי כל הי' עגולים הנה הם נמשכים ויוצאים מהג"ר דהיושר, וכן אמר ג"כ במב"ש (שע"ב ח"ג פ"ד) וכן לקמן (סוף ענף ד), 'יב ע"ב} והרי הוא שלא כדברינו אשר אמרנו, שכל העגולים שהם הנפש הם רק מהקצה התחתון דהיושר והרוח. אך הענין בביאור בכ"ז מה שנוגע לענינינו, הנה דע כי יש נפש כללי ונפש פרטי, וכן רוח כללי ורוח פרטי, והרוח ונפש הפרטיים הם בכל פרצוף בפרט, והם העגולים והיושר שבכל פרצוף גופה. אך הרוח והנפש הכלליים, הם היושר והעגולים שבכל עולם. וכל דברי הרב עתה הנה הוא רק בהכלליים, כי הרי אינו מדבר הרב עתה בהפרצופים בפרט ובהעגולים דכל א' אלא רק בכלל, ר"ל בהעגולים והיושר הכלליים שבכל עולם בכלל, כי כמו שהוא בפרטית כל פרצוף ופרצוף, כן הוא ג"כ בהעולם בכלל וכנודע, וכמו שמוכח בכל דברי הרב אשר בדרוש הזה, שמדבר רק בכלל העולם דאדם קדמאה הכללי. והנה הרוח הכללי שהוא היושר הכללי דכל עולם, הנה הוא עומד כולו למעלה בהעולם העליון שעליו, ורק הקצה התחתון שלו הוא יורד ונמשך בתוך העולם שלמטה הימנו (ע' דברינו בדע"ה ח"א דרוש ה סימן ג' ושם אות ג' ע"ש היטיב ותבין). והנה באותו הקצה התחתון דהרוח הכללי שם עומדים הג"ר דהרוח הפרטי הנמשך ויוצא מהרוח הכללי, ומאותן הג"ר דהרוח הפרטי שבכל פרצוף מאור המקיף שבו ומשוריו, הנה מזה נמשך ויוצא כל הנפש הכללי, שהם כל העגולים הכלליים דהעולם התחתון. וזהו מ"ש הרב בדרוש אב"ע (פרק ד)

היו נכונים מגחלתו, וכאין נחשבו לו, ולא יצאו לפועל אלא רק בריחוק מקום, ועי"ז נפרדו לעצמן והתבטלו. שכן אין קודש מתערב בחול, ולכן נמצאת בחי' תיקון בירידתם. זהו ענין מה שראשית יסוד עולם העשיה הוא למטה, ואח"כ מתגדל והולך ממטה למעלה, שכן זוהי תכלית הירידה למטה, להיות סיבה למציאות העביות והפסולת אשר מציאותם הוא ביטולם, שכן על ידי זה הם נפרדים מהקדושה. והנה לאחר שנבררו מעביותם, הם עולים ומתבררים מן הארץ ומתחדשים תמיד להיות למציאותיות חדשות, ולכן פעולתו היא בבלי גבול. ממילא מתבאר שירידת מציאותו שהיא בבחי' גבול, והעלייה הנעשית ע"י פעולתו אשר היא בבחי' בלתי גבול עולים בקנה אחד.

כי מהאור המקיף דהיושר, שהוא בחי' הלבושים, הנה מהארתם ומשיווריהם יוצאים כל בחי' העגולים, וכן מ"ש לקמן סוף ענף ד' כי כל חי' עגולים הם יוצאים ונאחזים בהג"ר דהיושר, הכוונה הוא על הג"ר דהיושר הפרטי אשר כל אותן הג"ר הם עומדים רק בהקצה התחתון דהיושר הכללי, ומשם נמשכים ויוצאים כל העגולים הכלליים, שהוא כל נפש הכללי כולו.

ונמצא כי באמת הנה יוצא כל הנפש הכללי רק מהקצה התחתון לבד דהרוח הכללי, ועכ"ז הנה הוא ניהא היטיב ג"כ מ"ש שהם נאחזין בהג"ר דהיושר, והכוונה הוא על הג"ר דהיושר הפרטי אשר הם בהקצה התחתון דהיושר הכללי וכנו'. הוא ע"פ מה שאמרנו לעיל אות ל"ד, שכל העגולים הנה הם היסודות הכלליים של אותו העולם ע"ד הגלגלים והיסודות ארמ"ע, ולכן נמשכים הם ג"כ מהג"ר דהיושר הפרטי, כי הג"ר הם ג"כ בחי' השורשים העליונים של כל עולם ועולם, ומהם הוא כל המציאות הפרטיים שבכל עולם שהם הז"ת דהיושר, כי כל עולם הם רק הו"ק, שהם הז"ת, וכמ"ש לקמן בשער טנת"א (ריש פרק ה) וכנודע, אבל הג"ר הם רק השורשים העליונים העומדים למעלה באותו העולם, והוא בהקצה התחתון דהיושר הכללי שעיקרו כולו למעלה, ולכן מהארת אור המקיף היושר דאותן הג"ר ומשוריו הנה נמשכים ויוצאים כל העגולים כולן, שהם היסודות העקריים דאותו העולם עצמו ע"ד הגלגלים והד' יסודות ארמ"ע והם הנפש הכללי וכנו'. והנה הז"ת דהיושר הפרטי אשר אמרנו, שהם כל המציאויות הפרטיים דכל העולם כולו, הרי פשוט הוא שהם נמשכים ויוצאים מהג"ר דהיושר הפרטי, כי כל ז"ת הנה הם נמשכים מהג"ר וכנודע, אמנם יציאתם הנה הוא רק דרך כל העגולים הכלליים, שהם הנפש הכללי והיסודות העיקריים דאותו העולם וכנו'. וכמו שידוע שכל פרטי המציאויות הנה הם נמשכים מהיסודות הכלליים, אך אותן היסודות הנה הם נמשכים מהג"ר דהיושר הפרטי וכנו', וכן מקבלים משם כל כחם ושפעם תמיד. וכפי השפע שמקבלים היסודות מהג"ר דהיושר הפרטי אשר הם נאחזים שם לעולם וכנו', כן הם משפיעים בתולדות כל המציאויות הפרטים אשר הם אורות הז"ת דהיושר הפרטי אשר הם יוצאים מהג"ר שלהם, הנה הוה כל יציאתם רק דרך העגולים הכלליים שהוא הנפש הכללי.

וממילא הוא כאשר מוצאים את תולדותיהם בכל מציאות הפרטיים, שהם אורות הז"ת דהיושר כנו', הנה ממשכים ומשפיעים העגולים בהם מכתם ונפשם ג"כ, ונעשה עי"ז כל מציאות ומציאות כלול משניהם, היינו הן מהיושר שהוא הרוח, והן מהעגולים שהוא הנפש, והוא כל הרוח ונפש אשר בכל מציאות ומציאות, שזוהו עיקר מציאותם. ור"ל שעיקר המציאות דכל נמצא הוא הרוח ונפש שבו, והנה הם היושר הפרטי והעגולים הפרטי, שהם הרוח והנפש הפרטיים, והם פרטי כל יב"ע⁽²⁾ המציאות כולם שבכל עולם.

והנה נתבאר מדברינו כי הרוח הכללי, שהוא היושר הכללי, עיקרו הוא לעולם למעלה, ורק הקצה התחתון שלו מתפשט בהעולם שלמטה הימנו, כי נכנס ומתפשט בהעגולים הכלליים הנמשכים ויוצאים ע"י הג"ר דהיושר הפרטי (אשר ממנו נעשה כל מציאות הפרטיים שבאותו העולם שכולם הם בבחי' יושר). והג"ר דהיושר הפרטי הנה הם עומדים בהקצה התחתון דהיושר הכללי. אבל העגולים הכלליים, שהם הנפש הכללי, הנה הם עומדים בכל עיקרם למטה, והם מעגלים ומסבבים את כל אותו העולם, כי הם ע"ד השמים והגלגלים שהם היסודות העליונים, וע"ד הד' יסודות ארמ"ע שהם היסודות התחתונים, וכל אלו היסודות הם כולם ג"כ עגולים כנודע. אך היושר והעגולים הפרטיים, שהם הרוח והנפש הפרטיים אשר בכל מציאות ומציאות, הנה הם כל המציאות הפרטיים עצמן שבכל עולם ועולם, ועיקרם הוא רק מציאות הז"ת דרוח ונפש הפרטיים, אבל הג"ר שלהם הם המוחין ופנימיות של כל מציאות, ומיוחדים הם בהקצה התחתון של היושר הכללי אשר הוא עומד לעולם למעלה, אלא שהארתם מתפשט ומתלבש בתוך כל מציאות ומציאות לפי ערכו וענינו. ועי"ז הנה קשור כל מציאות למעלה בכל חיותו וקיומו אשר בכל ימי צבאו.

והנה כל מציאות הפרטים כולם, הגם שאמרנו שהם רק כללות הז"ת דהיושר הפרטי,

אמנם נודע הוא כי כל מציאות הפרטיים הנה הם כולם תלויים זב"ז ונצרכים זה לזה, וכן הם הולכים ונכללים ועולים מאישים למינים, ומינים לסוגים, וגם הסוגים הרי הם נצרכים זה לזה, ונעזר כל א' ע"י חברו, עד שנעשים כולם למציאות אחת ולקומת פרצוף אחד וכדודע. והנה הוא נעשה מעתה להיושר הכללי שבאותו העולם, והוא היושר הכללי דכל עולם העומד בתוך כל עולם ועולם עצמו אשר אמר הרב שכל עולם הנה הוא כלול מעגולים ויושר, כי העיגולים הנה הם השמים והגלגלים שבכל עולם. וכל הד' יסודות ארמ"ע עם כל פרטי הדצח"מ היוצא מהם, הנה הם הוא¹⁰⁸ כל מציאות הפרטיים כולן אשר הם בכללות ג"כ רק מציאות אחת, הד' יסודות ארמ"ע הם העגולים והנפש, והדצח"מ הפרטיים הם היושר והרוח שבנפש. והרי הנה כל עולם רק מאלו ב' הבחי' דעגולים ויושר. אך באמת הנה עומד עיקר כל היושר הכללי כולו דכל עולם רק למעלה מאותו העולם, וכל מה שמתפשט ממנו בהעולם גופה, הנה הוא רק הז' תחתונות דהיושר הפרטי אשר מהיושר הכללי, ומהם הוא כל המציאות הפרטיים כולם, וע' בדברינו בדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ג' ושם סימן ה' אות י"ט ותבין כ"ז היטיב.

קיצור הדברים המתבאר מדברינו, כי יש רוח ונפש כלליים ורוח ונפש פרטיים, והנפש הכללי הוא יוצא ונמשך מהקצה התחתון דהרוח שהוא היושר הכללי ע"י הג"ר דהרוח, והיושר הפרטי המתייחד בו, ומשם מקבל הנפש הכללי הארה ושפע תמיד, ויוצא מהם כל המציאות הפרטיים אשר כל אחד כלול מרוח ונפש פרטי, והם כל מציאות הפרטיים שבכל עולם הנמשכים ויוצאים מהגלגלים ומהיסודות. והוא ע"י קבלת השפע שמקבלים הם מהג"ר דיושר הפרטי, אשר כל אותן הגלגלים והיסודות נמשכים מהג"ר הפרטיים אשר בהקצה התחתון דהיושר הכללי. ועיקר המתפשט בכל עולם הוא רק הנפש הכללי, אבל הרוח הכללי עצמו הנה הוא אינו מתפשט ויורד למטה, אלא עיקרו הוא לעולם למעלה, וכל המציאות הפרטיים שבכל עולם הם רק מהז' דהיושר הפרטי, ועיקרו הוא בהו"ק שבכל עולם. וכל האדם ישר שאמר הרב הוא רק בחי' הז' והו"ק דהיושר הפרטי שאמרנו, אשר הם בכלל קומת פרצוף אחד וכנז'. והעגולים הכלליים הנז' בדברי הרב הנה הם היסודות העליונים והתחתונים וכנ"ל, ומשום שהיושר הכללי אינו מתפשט הוא עצמו למטה כלל אלא רק הארת הקצה התחתון שלו לבד, לכן אינו מדבר הרב אלא רק בהיושר הפרטי לבד, ועליו אמר כי אח"כ בתוך העגולים נמשך דרך יושר כציור אדם אחד באורך כל העגולים בו, ור"ל על כל המציאות הפרטיים שבכל עולם שהם בתוך הגלגלים והיסודות שבכל עולם. אמנם באמת הנה כלול כל מציאות פרטי גם מנפש פרטי ג"כ, אלא שמה אינו מדבר הרב כאן, י"ב ע"ד) כי במקום הדוכרא לא סלקא הנוק' בשם כלל¹⁰⁹, כי היא כלולא עמו והם שניהם אחד ודי בזה.

[לז] והנה ע"י הצמצום הזה הנ"ל אשר נעשה האדם הנ"ל היה בו בחי' עצמות וכלים כי צמצום האור גורם מציאות הויות הכלים בו והמשכיל יבין ראשית דבר מאחריתו כמ"ש בע"ה בדרושים אחרים הבאים לפנינו, ואמנם אינו כלי ממש אלא שבערך האור שבתוכו נקרא כלי אמנם הוא זך ובהיר בתכלית הזכוך והדקות והבהירות – הנה לפי מה שמתבאר מכל הדרושים לקמן, נודע הוא שכל עצמות וכלים דכל פרצוף הנה נמשך בכל א' ע"י בחי' זוג עיבור יניקה קטנות גדלות, ונמשך ונארג האור והכלי ביחד מתחלת יצירתו דהולד, והוא ע"י בחי' אמ"ר וק"ב המבואר בדרושי מ"ן (דרוש ה' ו) ובפרט בשער המוחין (סוף פרק ה' ושם פרקים ו' ז). והנה הולכים וגדלים האור והכלי תמיד יחד מתחילת יצירתן עד היותן לאיש. אמנם בכל הפרצופים כולם אשר מעולם הנקודות והלאה, שהוא בנין כל האצילות אשר נעשה מאחר התיקון, הנה שם נעשה שורש כל הכלים שלהם ע"י הצמצום השני האמור לקמן בדרושי נקודות (פרק ב) וכמו שנתבאר בדברינו בדע"ה ח"א דרוש ה' ו' ובכ"מ. אך כל בחי' הכלים אשר בהא"ק דענינינו, הנה הם נעשו ע"י

¹⁰⁸ לכאורה תיבה זו מיותרת.

¹⁰⁹ ע"י זהר תרומה קלח ע"א ושם קמז ע"ב.

הצמצום הראשון אשר אמר הרב בענף זה. כי כל צמצום הנה הוא מבחי' דין וגבורות שהוא גורם הסתלקות האור, וכן הוא גורם שיצטמצם האור מעצמו אל עצמו ונתעבה עי"ז. והנה נעשה עי"ז בחי' עביות בהאור גופה ג"כ וכנ"ל מאות י"ג עד סוף אות י"ז, ולכן כל אור שמתפשט מאחר הצמצום והלאה, הנה נקנה בכל אור תכונת העביות ע"י הצמצום שמתפשט דרך בו, ועי"ז נעשה בכל אור גופה תכונת העביות, שהוא השורש דבחי' כלי. ואותו העביות הוא ג"כ מבחי' הגבורות שנעשה בהאור ע"י הצמצום אשר סביבו, ואותן בחי' הגבורות הם נקנה בהאור בבחי' החיצונית שבו. והנה בעולם העקודים, אשר שם נעשה בחי' כלי ממש, הנה נסתלק אח"כ האור הוך שבו ונשאר העביות לבדו, ונתעבה עי"ז בעיבוי אחר עיבוי, ונעשה עי"ז לכלי ממש, והוא הכלי להאור שמתפשט בו אח"כ, וכמו שמבואר כ"ז בעקודים (פרק ג ופ"ה). אמנם בא"ק עצמו, אשר הוא מיוחד עם הקו דאור א"ס ביהוד עצום וכנ"ל אות כ"ה, הנה לא נעשה בו הסתלקות שני, אלא כאשר התפשט הקו דאור א"ס, והמשיך ממנו הציור דג' קוין, שהוא המציאות דא"ק וכנ"ל אות כ"ט, הנה באשר שהיה ההתפשטות הוזה איזה יציאה וריחוק עכ"פ מעצם אור א"ס עצמו וכנ"ל ריש אות כ"ט, הנה שלט הצמצום עליו בכל משך התפשטותו כולו, וגרם בו בחי' עביות בהחיצונית דהאור שבו אשר הצמצום מקיפו מסביב, ונעשה אותו העביות לבחי' גוף וכלי אליו ג"כ. אך משום שהרי לא היה בו הסתלקות שני* ע"ד שהיה בעקודים, ולא צמצום שני ע"ד שהיה לצורך עולם הנקודות, לכן לא היה בו כלי ממש. וזהו שאמר הרב, ואמנם אינו כלי ממש אלא שבערך האור שבתוכו הוא נקרא כלי אמנם הוא זך ובהיר כו'. אך עכ"פ הוא כי הנה גרם בו הצמצום בחי' עביות עכ"פ, ונקרא אותה העביות לבחי' כלי אליו ג"כ. ועוד כי הנה אמרנו לעיל אות כ"א, כי האמת הוא שגם בחקו עצמו הנה יש בו ג"כ בחי' אור וכלי, וא"כ כאשר נתפשט הקו להמציא את הג' קוין דהא"ק, הרי היה התפשטותו מבחי' האור והכלי שלו משניהם יחד, והרי נתהוו כל הג' קוין דהא"ק מאור וכלי מסיבת הקו עצמו ג"כ. והוא ע"ד שאמר הרב בשער המוחין (סוף פרק ה) בכל בנין פרצופי האצילות שנמשך אריגת כל א' מחומר וצורה יחד מתחילתו ועד סופו, והוא בבחי' גוף ונשמה אשר שניהם יחד הם אדם שלם, ונמשך הגוף ונשמה שבכל א' מהאור"א שנותנים בהולד חלק מגופם ונפשם, וכן הוא ע"ז בענינינו, כי נמשך בא"ק בחי' כלי גם מסיבת הקו וכנ"ל.

* הגהה מה שאמרתי שני, משום שהוא השני להצמצום הכללי שבא"ס, שהוא ג"כ הסתלקות האור למעלה, וכמו שמתבאר כ"ז בדברינו בספר הכללים באר היטיב, וע' בהקדו"ש שער ו' פ"א. ע"כ הגהה.

אמנם בכל פרצופי האצילות, הנה מלבד חלקי דאור"א אשר י"ג ע"א¹ נותנים בהולד מגופם ונפשם, הנה יש בכל בירורי דהולד עצמו ג"כ בחי' גוף ונפש וכמו שמבואר שם במוחין (סוף פרק ה), ואותן החלקי דגוף ונפש אשר מבירורי דהולד עצמו, הנה הם משרשם שבעולם הנקודות שהיו אורות וכלים, וכן מה שנתוסף להם לאחר התיקון מהשם מ"ה וע"י האמ"ר וק"ב האמור בדרוש מ"ן (דרוש ה). והרי לנו עכ"פ כי ישנם בכל ולד ב' בחי' דגוף ונפש: אחד, מה שהוא מחלקם עצמן משרשם שבעולם הנקודות. ואחד, מחלקי דאור"א מה שנותנים מגופם ונפשם בהולד, וכ"ז הוא בבנין פרצופי דכל האצילות וכמו שביארנו כ"ז בארוכה בספר הכללים ובדע"ה ח"א בכ"מ. והנה כן הוא כ"ז גם בענינינו, ר"ל בהא"ק ובערך המתייחס אליו, כי הנה יש בו ג"כ ב' בחי' באור ולבוש שבו: אחד, מהקו דא"ס וכנ"ל. והשני, הוא מהעביות הנעשה בו עצמו ע"י הצמצום וכנ"ל, וכן יש בו ג"כ בחי' אור השייך לכנות עליו שהוא של עצמו. והיינו כי כאשר המשיך אור א"ס המקיף את הקו להאציל על ידו את כל הנאצלים כולם, הנה השריש בו שורש דכל חלקי אור השייך להא"ק ולהעקודים ולהאצילות לכל פרטי פרטים הנמצא בכל א', והם חלקי האורות דכל א' הניתן להם מאור א"ס, והם גנוזים ומושרשים בהקו, עד שמגיע תור עתם לצאת לגלויים בכל שלימותם, וכמו שביארנו כ"ז בספר הכללים ובדע"ה בכ"מ. והרי נתבאר לנו מכ"ז כי סדר המציאות דעצמות וכלים

דהא"ק הנה הוא בסדר אחד כמו בפרצופי האצילות.

והנה הא"ק הזה מברית מן הקצה אל הקצה מן קצה העליון עד קצה התחתון (פי' ולא עד בכלל) בכל חלל האצילות הנ"ל, ובזה האדם נכללין כל העולמות¹⁷ כמ"ש בע"ה, אבל בבחי' פנימית ועצמותו של אדם זה אין אנו רשות לדבר בו ולהתעסק כלל, אמנם נתעסק ונדבר במה שנאצל ממנו, והוא כי הנה להיות אור א"ס גדול מאד לכן לא היו יכולין לקבל אם לא באמצעות הא"ק הזה, ואפי' מזה הא"ק לא היו יכולין לקבלו אם לא אחר יציאת האור חוצה לו דרך הנקבים והחלונות שבו שהם אוזן חוטם פה עינים כמ"ש בע"ה.

[ל"ח] והנה הא"ק הזה מברית מן הקצה אל הקצה בו' בכל חלל האצילות הנ"ל (ר"ל בחלל הנאצל שהוא החלל העצמיות) ובזה האדם נכללין כל העולמות – עי' לקמן ענף ד' אות ו', ובדברינו בדע"ה ח"א דרוש ד', ושם דרוש ה' מסימן ד' שם עד סוף סימן ה', ובספר הכללים כלל י"ח ענף י', ותמצא בזה דרושים ארוכים ועמוקים מאד.

[ענף ג']

עוד צריכים אנו להודיעך בענין אלו הב' בחי' שהם עגולים והיושר בציוור אדם, כי הנה יש באדם התחתון ה' בחי' אורות (שהם הנרנח"י) והם (ה' מעלות) זו למעלה מזו, והם סוד ה"פ ברכי נפשי את וכו' כנז' במסכת ברכות פ"ק (י ע"א), שהם כנגד ה' בחי' שיש לנשמה, והם נרנח"י שהם ה' מדרגות זו למעלה מזו כמ"ש במ"א בענין אורות הפה דא"ק הנק' עקודים ע"ש.

והנה בחי' הי"ס דעגולים כולם יש בהם כל הבחי' הנ"ל שהם אורות וכלים, והאור נחלק לאו"פ ואו"מ¹⁸, והכלי נחלק לחיצוניות ופנימיות, וכן בחי' י"ס דיושר בציוור אדם יש בו כל הבחי' האלו בעצמם ג"כ, אמנם החילוק שיש בין העגולים להיושר הוא כי י"ס דעגולים הם בחי' האור הנק' נפש, ויש בהם אור פנימי ואו"מ, פנימי וחיצון, שיש לה בחי' י"ס של כלים ובכל כלי מהם יש בו פנימיות וחיצוניות וגם יש י"ס של אורות, לכל אור יש בו או"פ ואו"מ. אבל הי"ס דיושר הם בחי' האור הנק' רוח, שהוא מדרגה גבוהה על מדרגת הנפש כנודע, גם הם כלולים מאו"פ ואו"מ, גם יש להם י"ס דכלים, ובכל כלי מהם יש בו פנימיות וחיצוניות, ופשיטא הוא שבחי' הנפש נאצלה תחלה ואח"כ נאצל הרוח שהוא מדרגה יותר עליונה, כנודע באדם התחתון שבתחלה קונה נפש ואח"כ זכה יתיר יהבין ליה רוח¹⁹ כנז' בזהוהר משפטים (דף צד ע"ב) וז"ל ת"ח ב"נ כד איתיליד יהבין ליה נפשא** וכו', וכן היה באדם העליון שבתחלה נאצלו ונתגלו* בחינת העגולים שהם בחי' מדרגות הנפש והכלים שלהם, ואח"כ נאצלו בחי' ב' דיושר בציוור אדם שהם מדרגות אורות רוח והכלים שלהם, כנודע כי הרוח נק' אדם והבן זה מאד²⁰. ודבר זה היה בכל העולמות כולם, כי בכל בחי' ובחי' מהם בתחילה נאצל הי"ס שלהם בבחי' העגולים של הבחי' ההוא, ואח"כ נאצלו הי"ס דיושר של הבחי' ההיא. אמנם הפרש בין הכלים של הנפש והכלים של הרוח כבר נודע, כי אבר הכבד הוא משכן להאור הנק' נפש, וסימן לדבר כי הדם שהוא כבד שמלא דם הוא הנפש, ואבר הלב²¹ { יג ע"א } משכן לרוח, ואבר המוח משכן להאור הנקרא נשמה, ואין זה מקום ביאור לדברים אלו²², והנה עם הקדמה שהקדמנו לך בענף זה יתבאר כל א' וא' במקומו הראוי לו באורך ובפרטות.

*למח – היינו כי תחילה נאצלו העגולים ובעת אצילותם ממש עלו הי"ס דיושר שהי' היושר הוא תוך העגולים כנראה בציוור והכל נעשה בזמן א"י דהיינו שהתחיל העגול מלד א' וקודם שנסלם העיגול נעשה היושר וכן נעשה בכל עגול ועגול.

**גלויות הלש"ן – עי' ספר הגלגולים פרק ח'.

[א] והאור נחלק לאור פנימי ואור מקיף – עי' לקמן בשער סדר השתלשלות י"ם הענין יותר בארוכה ושם יתבאר בעה"י.

[ב] ופשוט הוא שבחי' הנפש נאצלה תחילה ואח"כ נאצל הרוח כו' כנודע באדם התחתון שבתחלה קונה נפש ואח"כ זכה יתיר יהבין לו רוח כו' – הנה לעיל ענף ב' אות ל"ו אמרנו כי אצילותם במקורן הוא מלמעלה למטה, אלא שירידתם במקומן והתפשטותם בכל פרצוף הוא מלמטה למעלה ע"ש. אמנם מדברי הרב כאן אשר אמר שהנפש נאצלה תחלה ואח"כ כו', הרי לבאורה מבואר בהדיא שגם עיקר אצילותן הוא ג"כ רק מלמטה למעלה. והאמת הוא כי אנו מוצאין בסדר הבריאה ב' סדרים אשר הם בהיפך זה מזה, כי הרי סדר השתלשלות העולמות והפרצופים והספי' הם כולם רק מלמעלה למטה, א"כ העקורים אצילות בריאה יצירה עשיה, וכן בהפרצופים הנה הם ג"כ מלמעלה למטה, א"א או"א זו"ן, וכן בהספי' הם כח"ב הגי' נה"י מלכות, ונאצל ונמשך כל תחתון רק מהעליון שעליו, והוא מלמעלה למטה. אמנם הנה בכל עולם גופה, וכן בכל פרצוף גופה הוא להיפך, כי הרי בתחילה נעשה הצמצום ואח"כ הקו, וכן בתחילה העגולים ואח"כ היושר, וכן באצילות מתחלה יצא הבין' ואח"כ המ"ה, וכן כל פרצוף גופה, הנה נמשך גידולו מלמטה למעלה, מיניקה לקטנות, ומקטנות לגדלות. ואמרנו לעיל ענף ב' אות ל"ו כי כל אותו הסדר אשר בכל אחד גופה, שהוא מלמעלה למטה, הנה הוא רק בסדר גילויים במקומן בכל פרצוף ופרצוף באותו העולם אשר שם ניתן לו מקומו. ובוה הנה נמשך מציאותו מלמעלה למטה שהוא לאט לאט עד גמר שלימותו, ויורד ומתגלה בתחלה באותו העולם רק הנפש שבו, ואח"כ הרוח, וכן הולך ומתגדל מרוח לנשמה ומנשמה לחיה ומחיה ליחידה. אבל בסדר אצילותן והמשכתם אשר במקורן, נאצל באמת כל עליון בתחילה ונמשכים מלמעלה למטה, כי הרי בעולם י"ג ע"ב} דהקו וצמצום, הנה הגם שהצמצום נתגלה שם בתחלה, עכ"ז הרי האור הקו דא"ס הנה הוא היה בתחלה להצמצום, כי הרי הוא ירד ונמשך מאותו האור דא"ס עצמו אשר היה שם בתחלה קודם שנצמצם וכנ"ל ענף ב' אות י"ט. וכן העגולים אשר נתפשטו מתחלה וקודם להיושר, הנה באמת כבר היה מוכן להם היושר מתחלה בהקצה התחתון דהקו דא"ס וכנ"ל ענף ב' אות כ"ה, ומאותו היושר נאצלו העגולים, אלא שהיושר נתפשט אח"כ וכנ"ל ענף ב' אות ל"ו, שהעגולים יצאו מהג"ר דהיושר הפרטי אשר עומד בהקצה התחתון דהיושר הכללי. וכן הבין' אשר יצא באצילות קודם להמ"ה, הנה באמת כבר הוכן המ"ה במקורו מתחילה, וכל הבין' יצא רק מהארתו וכמו שכתבנו בדע"ה ח"א דרוש ד' סימן א' כל מקורן ושרשו דהבין' ע"ש. והרי לנו כי במקורן נתהווה ונעשה כל אור היותר עליון מתחילה וקודם להאור התחתון, אמנם בסדר ירידתן במקומן העיקרי היאות להם, הנה בזה יורד אור התחתון בתחילה, והולך גידולו דכל א' רק לאט לאט, ר"ל מלמעלה למטה. והנה כ"ז הוא ע"פ דברינו אשר כתבנו לעיל ענף ב' אות ל"ו.

אמנם דברי הרב בכאן אשר אמר שהנפש נאצלה מתחילה ואח"כ הרוח, והרי מבואר הוא מלשון הזה שגם סדר עיקר אצילותן הוא ג"כ רק אור הקמן מתחילה, והוא צריך ביאור, כי הרי נודע הוא שהוא להיפך, כי הרי כל בחי' נפש הוא מהמלכות והעשיה, ובחי' רוח הוא מו"א והיצירה אשר הם קודמים להמלכות והעשיה. אך הענין הוא כי מה שאמרנו שכל אור עליון הראוי להתחתון, וכמו היושר והרוח הראוי למטה, שהוא כבר הוכן במקורו בתחילה וקודם להעגולים והנפש, אין הכוונה שהוא עומד במקורו ע"ד שהוא אח"כ למטה, אלא שבמקורו אין לו גילוי עדיין כלל, ועומד שם רק כלול ונעלם ע"ד הבין' הכלול במוח האב, ואין לו היכר עדיין כלל כי מתבטל באור העליון, וכגון היושר והרוח הכללי והפרטי הראוי לז"א, הנה כל זמן שלא נולד הז"א עומד כל היושר והרוח שלו רק כלול באו"א ונעלם בהם, ועכ"ז הנה גם בהיותו כלול באו"א הנה גם אז עומד בהקצה התחתון דאותו היושר ורוח דז"א הכלול באו"א, הנה עומד כלול שם העגולים והנפש

הראוי לז"א, והוא כלול בהיושר והרוח שלו, כי הנפש הוא למטה מהרוח, והוא נאצל רק ממנו. וכשמגיע תור לידת הז"א, הנה מתחיל להתנוצץ אור היושר והרוח הכללי הראוי אליו ומאיר ומזהיר בהקצה התחתון שבו את הג"ר דהרוח הפרטי אשר אליו, ועי"ז הנה נמשך מהם ויוצא ומתגלה הנפש הכללי, שהוא העגולים העיקרי דז"א אשר היו כלול שם כנוז, ויורדים הם בהמקום הראוי לז"א, ומתגלים הם בגלוי גמור, כי הגלוי דכל א' הוא לאט לאט, שהוא ממש למעלה. ולכן מתחיל הגלוי רק מהקצה התחתון דכל א', ומתגלה מתחילה הנפש ואח"כ הרוח כנ"ל, ועכ"ז הנה נמשך ויוצא הנפש רק מכה הרוח אשר עליו כנוז, אלא שגלויים ולידתם העיקרי הוא מתחילה הנפש ואח"כ הרוח, כי הרי מהתנוצצות והארת כח הרוח נולד ומתגלה הנפש, ויוצא הוא בגלוי גמור מתחילה. וזהו אשר אמר הרב בענינינו שבח"י הנפש נאצלה תחילה ואח"כ נאצל הרוח, והכוונה הוא על גלויים ומציאותם העיקרי אשר במקומן למטה, כי כל זמן שלא נולד הרוח ולא יצא עדיין במקומו הראוי לו ולמציאותו הראוי לו, לא נקרא עליו עדיין שם אצילות כלל. והנה המציאות העיקרי דכל א' הנה הוא רק הז"ת שבו, והז"ת דהרוח הוא עיקר גילוי ומציאותו, כי הג"ר דהרוח הם המוחין, והם נקראים נסתרות¹¹⁰, כי הם לעולם נעלם. וכמ"ש הגר"א בהיכלות בראשית היכל א' ד"ה כד אתכליל (בספר יהל אור דף יא ע"ד) עש"ה, וכן אמר הרב בשער מוחין דצלם (פרק ז), כי הג"ר שהם חב"ד דז"א עצמו הם המוחין והם הנקרא פנימיות, אך החצונות אפי' הראש עצמו נקרא ז"א, והוא גם הראש רק מכלל הז"ת ע"ש. ולכן כל זמן שלא יצא הז"ת דהרוח הרי נקרא שלא נאצל עדיין הרוח כלל, וא"כ נמצא שהעגולים והנפש אשר הם נמשכים ויוצאים מהג"ר דהרוח, יוצאים הם בתחילה, אבל הז"ת דהרוח שהם הרוח העיקרי והיושר העיקרי דאותו העולם, הנה הם יוצאים רק אח"כ וכמו שכתבנו כ"ז לעיל ענף ב' וי"ע¹¹¹ אות ל"ו.

הרי נמצא שנאצלה הנפש מתחילה ואח"כ הרוח, כי כל זמן שהם במקורן לא נקרא עליהם עדיין שם אצילות כלל, כי לא ניכרו מאומה, ואין להם גלוי כלל, וכל הז"ת קודם שיצאו מהג"ר, הנה הם שם רק בבחי' כח לבד, וע"ד הבן שהוא קודם שנוולד והוא כלול במוח האב, הנה הוא רק בבחי' כח לבד. וכ"ז הנה הוא הן בעולמות בכלל והן בהפרצופים בפרט בהשתלשלות הנרנחי שבכל א' מהם, וכגון בעולם האצילות שהב"ן יצא קודם להמ"ה, הנה כל זמן שלא יצא המ"ה, הנה נקרא שלא נאצל עדיין כלל. ועכ"ז הנה היה כל יציאת הב"ן משורשו רק ע"י התעוררות דשורש אור המ"ה אשר נמשך ממנו, ר"ל כי השורש דאור הב"ן הוא נמשך ויוצא אחר השורש דאור המ"ה וממנו דוקא וכנ"ל, שבמקורן הם נמשכים מלמעלה למטה. וכן העגולים אשר יצאו מקודם להז"ת דיושר, ונקרא שלא נאצל עדיין היושר כלל וכנוז, עכ"ז הנה הם יוצאים רק מהארת השורש דאור היושר, והוא מהג"ר דהיושר וכנ"ל. וכן הצמצום אשר נתגלה מקודם להקן, הנה היה כל גילוי רק מאותו הבחי' דאור א"ס אשר היה שם בתחילה, והוא אשר מתפשט אח"כ בהקן שבו, ע' לעיל ענף ב' אות י"ט ושם אות י"ד וט"ו עש"מ והבן.

והרי נמצא כי כל הכחות דהצמצומים הנה הם בשורשן רק מאותו האור אשר התפשט אח"כ בהקן, והרי לנו עכ"פ כי כל אותן המדרגות התחתונות, הגם שהם נתגלו בתחילה, אמנם כל מציאותם הנה נמשך ויוצא רק מכללותם שבתחילה בהמדרגות העליונות אשר נתגלו לבסוף, ועכ"ז הנה כל מדרגה ומדרגה, כל זמן שלא נתגלו וירדו למקומן, לא נתגלו על מציאותה וגילויה הראוי לה, הנה לא נקרא עליה עדיין שם אצילות כלל, ונקרא שלא נאצלה עדיין, כי כל זמן שהיא במקורה היא רק בבחי' כח ובבחי' רושם אור לבד, ולא ניכר כלל, כי מתבטלת באור העליון הכלולה בו. וזהו שאמר הרב, כי הנפש נאצלה מתחילה וקודם להרוח, הגם שבאמת הוה כל אצילות דהנפש והמשכנתה רק מהרוח ומהקצה התחתון שבו לבד, אלא שכל זמן שלא יצא הרוח ממקורו הנה נקרא עליו עדיין שלא נאצל כלל וכנוז. אמנם פשוט הוא כי כ"ז שאמרנו, שיוצא כל

¹¹⁰ עי' הק' תיקו"ז יט ע"א.

מדרגה קטנה מתחילה, הנה הוא רק בכללות כל עולם ועולם בפנ"ע בפרטות האורות שבה גופה, וכן הוא בכל פרצוף ופרצוף בפנ"ע בפרטות האורות שבו, ר"ל בחלקי הנרנח"י שבו. אבל חלקי המדרגות העולמות, וכן חלקי המדרגות הפרצופים, ר"ל בכללות העולמות והפרצופים, הנה בזה פשוט הוא שיוצא כל עליון מתחילה וקודם להתחתון, כי הרי אצילות נעשה קודם להבריאה, והבריאה נעשה קודם להיצירה, והיצירה נעשה קודם להעשיה, וכן פרצוף א"א נעשה קודם לאו"א, ואו"א קודם להו"ן, כי כל עליון ממשיך תחתיו את הסמוך אליו במדרגה. אלא שסדר המשכת דכל א' גופה הוא לאט לאט, שהוא ממטה למעלה, ומתחיל התהוותו רק מהמדרגה הקטנה שבו. והטעם הוא כי עי"ז מתעבה ונעשה למדרגה בפנ"ע ולפרצוף בפנ"ע כהראוי לכל א'. ולכן יצא בהעולמות הצמצום קודם להקו, והעגולים קודם להיושר, והבין יצא קודם להמ"ה, וכן בכל פרצוף הנפש קודם להרות, והרוח קודם להנשמה וכנ"ל. וכן היה עד"ז בהי' ספי' העגולים ויושר, ר"ל בהי' ספי' שבכל א' גופה, הנה יוצא בכל א' הי' ספי' מלמעלה למטה, שהוא מהכתר עד המלכות, שהם הח' פרצופים א"א או"א וזו"ן שבכל א' מהם, והנה היה יציאתם מלמעלה למטה, מתחילה א"א ואח"כ או"א ואח"כ זו"ן, ועכ"ז הנה יציאת כל אחד גופה היה מתחילה רק מבחי' הנפש שבו, אלא שאח"כ נתרבה ומתגדל בכל א' אור על אור עד ששגלם בכל חלקי הנרנח"י שבו, וע"ד שהוא בפרצופי האצילות. וע' דברינו עוד בזה בספר הכללים כלל ט' ע"ש ותמצא נפלאות בזה בעהשי"ת.

[ג] שם בהגהת מהר"צ זלה"ה כי תחילה נאצלו העגולים ובעת אצילותם ממש עלו הי"ם דיושר כו' והכל נעשה בזמן אחד כו' – הנה נראה מדבריו שהבין שכל האדם ישר שאמר הרב הוא הקו דא"ם עצמו אשר הוא ביושר, וממנו מתפשטים העגולים, והוא העגולים והיושר (יג ע"ד) דהא"ק, כי כן משמע פשטות לשון הרב אשר לעיל ענף ב', והיה קשה לו למהר"צ, כי הרי מוכח שם שהיושר שהוא הקו הוא יצא מתחילה, שהרי כל העגולים מתפשטים רק ממנו וכנ"ל בדברינו שם אות כ"ד כ"ה, ולכן דחק מהר"צ ז"ל בזה ואמר שהכל נעשה בזמן אחד. אבל באמת אי אפשר לומר כן כלל, כי הרב כפל דבריו כמה פעמים, ואמר שהעגולים נעשו מתחילה. ואמר עוד כי הם נפש ורוח, והם כמו באדם התחתון שבתחילה קונה נפש ואח"כ כשזכה יתיר יחבין לו רוח, והרי מבואר בכל דברי הרב בזה בפירוש כי העגולים נאצלו תחילה ואח"כ היושר ולא נעשו בזמן אחד כלל. ועוד כי איך אפשר לומר שהקו עצמו הוא היושר דהא"ק, כי הרי הקו הוא רק קו אחד, אבל היושר דא"ק הרי הוא ג' קוין. אמנם פשוט הוא כי הקו עם היושר דא"ק הם ב' דברים, והיה מתפשט הקו בתחילה והמשיך ממנו את כל הי' עגולים דהא"ק, ואח"כ היה מתפשט באורו עוד, והמשיך ממנו את היושר דא"ק בציור ג' קוין. והעיקר בזה הוא כמו שאמרנו לעיל ענף ב' אות כ"ה כ"ט עיי"ש, וע' בדברינו בהקדו"ש שער הפונה קדים פרק מ"ג מה שהעלינו שם בזה.

[ד] כי הרוח נקרא אדם והבין זה מאד – כתב הרב דברי שלום ז"ל כי בא לרמוז בזה שגם א"ק לא נאצל בתחילה אלא רק הנפש רוח¹¹¹ שלו לבד, והוא הנקרא בשם אדם, והוא ע"י הרוח שהוא השם מ"ה גימטריא אדם. וכל אדם הוא כולל דבר ונוק', וכמ"ש (בראשית ה ב) זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם, והם מ"ה וב"ן, רוח ונפש. אך הנוק' שהיא השם ב"ן, הנה היא כלולה עמו וטפלה אליו וכמ"ש הרב (בשער התיקון פ"ג), ולכך נקרא אדם על שמו, שהוא השם מ"ה גימטריא אדם. אבל הע"ב וס"ג הנה הם באים רק אח"כ, והם נקראים בשם גדלות, שהוא מורה שהם למעלה ממדרגתו וכמ"ש הרב (בשער המוחין רפ"ז), והנה מדרגת כל אדם רק המ"ה וב"ן לבד, וכן היה גם בא"ק וכמ"ש בשער הקדמות (דף יא ע"א), כי גם א"ק הוא רק בחי' זו"ן, מ"ה וב"ן, בערך הקודם אליו. אמנם יש גם באותו המ"ה גופה כללות כל הד' שמות עסמ"ב, אבל כל אותן העסמ"ב הם רק מ"ה וב"ן זו"ן בערך הקודם אליו, וכן כל האורות היוצאים מא"ק הם כולם יחד ג"כ

¹¹¹ נדצ"ל והרוח.

נגדו רק בחי' זו"ן כלול מעסמ"ב, והמ"ה וב"ן שבהם הוא עולם האצילות, ונקרא בשם אדם דאצילות, ולכן אינו מתפשט אלא רק מהטבור דא"ק ולמטה, כי כל מ"ה וב"ן אינם אלא רק מהטבור ולמטה דהעליון. וכן אדם זה דאצילות כלול ג"כ מעסמ"ב, והמ"ה וב"ן שלו הם הזו"ן דאצילות, ויוצאים מהטבור ולמטה דא"א ודא"א דאצילות (ע"כ משעה"ק). והרי לנו עכ"פ כי כל בחי' אדם הוא רק מ"ה וב"ן לבר, אבל הע"ב וס"ג אינן נקראים אדם אלא מוחין, והם הגדלות שהוא למעלה מעצמותו העיקרית הנכנסים בו מהעליון שעליו, אבל עצמותו העיקרית דכל פרצוף הוא רק הו"ת לבד וכנ"ל אות ב' (כ"ז מספר דב"ש באיזה תוספות קצת).

(ה) ואין זה מקום ביאור לדברים אלו – ע' לקמן שער המוחין פ"ה.

הכלל עולה כי התחלת האצילות בזה האופן הנז', כי תחלה נאצלו י"ס בבחי' עגולים והם י' כלים, ובכל כלי מהם יש בו פנימיות וחיצון, ובתוך הי' כלים אלו נתלכשו י"ס עצמות האורות הנק' נפש, ועוד יש י' אורות מקיפים על הכלים מבחוץ¹, וגם הם בחינת נפש אלא שנקרא אורות מקיפים מבחוץ, והאחרים נקראים אורות פנימית, והכל הוא בבחי' עגולים, כי אור פנימי הוא כעין גלגל והוא מתלבש תוך כלי א' מעוגל גם הוא, ועל הכלי הזה יש אור מקיף עליו בעיגול כדמיון הגלגל סביב לו, וכל הי"ס דעגולים הם עד"ז כתמונת הגלגלים והרקיעים הנק' אופנים, והם הרקיעים שעלינו בעוה"ז השפל.

ואח"כ נאצלו י"ס בבחינת יושר כמראה אדם, והם יותר מעולים במעלה מן העגולים, כי הם בחי' רוח והם י' כלים בציור אדם א' כולל כל י' כלים, ובכל כלי מהם יש בו פנימיות וחיצוניות, ובתוך הכלים האלה מתלבשים י"ס בבחי' העצמות אורות הנק' רוח, ועוד יש י' אורות אחרים המקיפים על הכלים מבחוץ, וגם הם בבחי' רוח, והכל הוא בדרך יושר עשוי כמראה אדם הנ"ל.

ועד"ז בכל העולמות הנאצלים והנבראים והיצורים והנעשים אשר נתקנו תוך המקום החלל והאוויר הפנוי כנ"ל, כי במקום הזה נתהוו כל העולמות כולם אין דבר חוצה לו, ואור א"ס מקיף וסובב עליהם ומאיר לכל העולמות אשר בתוך המקום הזה מכל צדדיהם בהשוואה א', מלבד מה שמאיר בהם עיקר הארה האמיתית גדולה וממשית* דרך קו המתפשט ממנו ונמשך בתוך כל העולמות האלו כנ"ל, וכל עולם ועולם מהם וכל פרט ופרט שבכל עולם ועולם יש בו ב' בחי' הנ"ל שהם העגולים והיושר. והעגולים הם בבחי' א', כי המעולה מחבירו סובב ומקיף על חבירו והעגולים היותר פנימים תוכניים מכולם הם היותר גרועים מכולם, הלא המה הרקיעים והגלגלים הסובבים על עולם השפל, שהם נתונים תוך כל העגולים כאמצע כולם, אבל היושר הוא להפך כי היותר פנימי הוא עליון ומעולה מכולם וחיצון שבכולם הוא יותר גרוע מכולם, ויושר זה מלביש לזה לזה עד שהגרוע שבכולם הוא מלביש לכולם והבן כל זה היטב.

*גליונות הלש"ו – במקום "גדולה וממשית" ז"ל "הגדולה שממשית".

[1] ועוד יש י' אורות מקיפים על הכלים מבחוץ – הנה האמת הוא שגם המקיפים יש להם ג"כ לבושים שהם בחי' כלים, אמנם הכלים שלהם הם יותר זכים ובהירים, והם בבחי' אורות בערך הכלים דאורות הפנימים, וגם אין בהם עצמם בחי' פרצוף כלל, ויתבאר בעה"י במ"א, ע' ספר הדע"ה תחילת דרוש ה'.

[2] ואור א"ס מקיף וסובב עליהם ומאיר לכל העולמות מלבד מה שמאיר בהם עיקר הארה האמיתית גדולה וממשית (נ"א הגדולה שממשית) דרך קו המתפשט ממנו ונמשך בתוך כל העולמות כו' – מכאן אנו רואים שכל מה שנסדר מענין אור פנימי ואור מקיף והכלים דאור פנימי, הנה הוא הכל משרשם שלמעלה, כי כל אורות המקיפים שורשם הם מאור א"ס המקיף, והכלים ואור פנימי שורשם הם מאור הקו דא"ס שהוא ג"כ בבחי' אור וכלי וכנ"ל ענף ב' אות כ"א. וכמו

שאור א"ס המקיף הרי הוא עיקרו למעלה, ומה שמתפשט ממנו למטה הוא רק ע"י הקו דק לבד, כן הוא בכל אורות המקיפים והפנימים הנה נשאר החלק אור (יד ע"א) היותר גדול מבחוץ להיות בבחי' מקיף, והוא אורות המקיפים יותר גדולים הרבה מאד מאורות הפנימים, וכמ"ש לקמן שער השתלשלות הי"ס ענף ג'. וכמו שעיקר האור הנמשך להעולמות כולם הנה הוא רק מאור הקו הדק, כן הוא לעולם, כי עיקר האור המחי' ומקיים את הגוף הנה הוא רק האור הפנימי הממועט, כי רק הוא קשור ומיוחד בהגוף והכלי בפנימיותו, והוא הנשמה שבו, המחי' ומקיים אותו. משא"כ האור המקיף, הגם שהוא יותר גדול, אך הוא אינו מתדבק עם הגוף כ"כ, כי אין הגוף יכול לסובלו, ולכן נשאר הוא מבחוץ, ואינו מאיר להגוף אלא רק בהארתו לבד וכמ"ש לקמן סוף שער השתלשלות הי"ס, וע"י אור המקיף הנה מתעלה הגוף תמיד מעילוי לעילוי עד אין קץ.

ודע כי כל אורות המקיפים הנה מצד עצמן הם חסד פשוט, וכשמאירים הם נמשך הארתם בלי גבול, כי הם הרי אינם מצומצמים בבחי' גוף וכלי, ומהם נמשך כל אורות הנסיים אשר הם למעלה מהגבול ומדה. אבל כל הנהגת הטבע הוא מצד האור הפנימי אשר הוא מצומצם בהגוף וכלי. והוא כל הנהגת הטבע מצד האור הפנימי, והנהגת הנסיי מצד האור המקיף, והוא ג"כ מסיבת שורשם הנו', שהוא אור הקו ואור א"ס המקיף. אמנם כ"ז הוא רק מה שהוא מהבחינת האור בעצמו, והוא כשמתפשט באורו ומאיר, ואז הנה לא נקרא באמת בשם אור מקיף כלל, מאחר שמתפשט ומאיר בכל מקום. אבל בעת שעומד בבחי' אור מקיף ואינו מתפשט מבפנים אלא רק בהארתו לבד וכנז', הנה אז אדרבה הוא כי נעשה גילוי רק בבחי' גבורה ודין, כי הרי נצטמצם להיות מאיר אלא רק במיעוט אחר מיעוט. וזהו מה שנוכר בכמה מקומות שהמקיפים הם בבחי' גבורות ודינין, כי הרי אינו מאיר ואינו מתפשט מבפנים, משא"כ האור הפנימי אשר הוא עומד מבפנים ומאיר להגוף בכל עיקרו, הרי הוא בבחי' חסד בודאי. וזהו אשר אמר הרב ב(שנע"כ) שער ראש השנה (בכוונות שופר דף צו ע"ד) כי כל אורות המקיפים הם דינין וגבורות. ואין הכוונה שהאור מצד עצמו הוא גבורה ודין, כי אדרבה הוא שהוא מצד עצמו הוא חסד פשוט, אך כאשר מתחבר עם הגוף ומצטמצם להאיר אליו רק בהארה מועטת, אז נעשה גילוי בבחי' גבורה ודין, והוא בסיבת בחי' הגבורה המעורב בו, כי אין אור שלא יהיה כלול מבחי' חו"ג, ומצד כח הגבורה המעורב בו הוא מצטמצם שלא להאיר בהגוף אלא רק בהארה מועטת לבד, הגם שמצד עצמו הוא בבחי' חסד נמור להאיר בלי גבול, והוא יותר חסד הרבה מהאור הפנימי שהוא מצומצם בגוף וכלי, ואינו מאיר אלא לפי כח הגוף. משא"כ אור המקיף, שהוא אינו מצומצם כלל וכנז', והרי נמצא כי בעת שעומד האור בבחי' מקיף, הנה האור הפנימי בבחי' חסד, והאור המקיף בבחי' גבורה, הגם שמצד עצמם הוא להיפך וכמו שאמרנו.

והנה מזה הטעם נקראו כל האורות המקיפים בשם אחי"ה, וכמ"ש לקמן בשער השמות (פרק ג), כי הוראת אחי"ה הוא רק על לעתיד, אנא זמין לאתגליא (זהר ויקרא יא ע"א), כי לעתיד הנה יתפשטו כל אורות המקיפים ויתייחדו עם כל הפנימים ביחד, ויתבטל אז כל הצמצומים והעביות לגמרי והוא רק לעתיד, כי הנה יתעלו ויעלו בדרך שירדו עד שיחזרו ויבואו כולם אליו, כי יעלו בו מפנימי לפנימי עד הקו דא"ס שהוא בפנימיות כולם, ויובללו בו ממקיף למקיף עד אור א"ס המקיף, שהוא מחוץ לכולם. והרי יתעלו ויעלו עד אליו עצמו ית"ש, אשר ממנו יצאו כולם, וכ"ז הוא בתיקון העתיד. אמנם עתה כל זמן שהם בעביותם ובמדרגתם שהם עתה, הנה מאיר אור הפנימי שבכל א' רק לפי כח הכלי והעביות שבו שיוכל לקבל, ואור המקיף אינו מאיר בכל א' אלא רק בהארה בעלמא, והוא ע"י העביות שהוא מכת הגבורות והדינין אשר הם שולטים עתה עד עת התיקון העתיד, ועי"ז מצטמצם האור הפנימי ומעכב את האור המקיף שלא יאירו בכל תוקפם. וכ"ז הוא עד שיוצא כל עביותם וכח הגבורה שבהם בכל שיעורם אשר גזר עליהם המאציל ית"ש, שהוא עד הזמן דביאת המשיח וכמו שביארנו כ"ז בדע"ה ח"ב. (יד ע"ב)

והנה אחר שהצגנו לך הקדמות הנ"ל תוכל להבין עתה ענין סיבת צורך הצמצום אשר צמצם הא"ס א"ע באמצעות האור שלו להניח מקום חלל וריק כנ"ל בענף ב', והענין הוא כדי לעשות בחי' כלים, כי ע"י צמצום האור¹¹¹ ומעוטו יש אפשרות אל הכלי להתהוות ולהתגלות*, ובהתרבות האור יתבטל הכלי ממעוט כחו לקבל האור הרב והגדול כמ"ש בענין ז' מלכי אדום, והם הנקרא עולם הנקודים, איך מלכו ומתו ע"ש היטב, איך היה בחי' בריאת והיות הכלים, כי בתחלה צריך צמצום האור ומעוטו וע"כ יתגלה היות הכלי¹¹², ואחר שכבר נתגלה ונתהווה אז חזר האור להמשך בו ויכול הכלי להתקיים ולא ליבטל, וכן היה כאן כי צמצם בראשונה את האור ונתהוו הכלים ואח"כ חזר והמשך הקו ההוא להאיר בהם, ובזה יתבאר טעם למה א"ס צמצם עצמו וסילק האור הרב ההוא מן המקום ההוא לגמרי, ואח"כ החזירו במדה ובמשקל דרך הקו ההוא, והיה יכול להניח אותו בחי' הקו ההוא במקומו ויסלק שאר האור הגדול בלבד כיון שהוא עתיד להחזירו¹¹³, אבל הטעם היה לסיבה הנ"ל, כי לא יכלו להתהוות הכלים עד שיסתלק האור לגמרי¹¹⁴, ואחר שנתהוו הכלים חזר והמשך האור (דרך הקו) במדה ובמשקל כפי שיעור המספיק להם להאירם להחיותן, באופן שיוכלו לסבול ויתקיימו ולא יתבטלו ודי בזה¹¹⁵. {יג ע"ב}

*גליונות הלש"ן – צמב"ש פ' א' ז' אמר הכלים של א"ק ע"ש וכ"ה הוא כלא לעיל [מ"ת ד"ה ודע] סוף ענף

ז'.

[ח] כדי לעשות בחי' כלים כי ע"י צמצום האור וכו' – במב"ש פ' א' ב אמר שהוא כדי שיוכלו להעשות הכלים של א"ק, וכן הוא מבואר ג"כ לעיל בסוף ענף ב' בהמ"ת, וע"ש אות ל"ז. אבל בהעולם דקו וצמצום עצמו אשר למעלה מהא"ק, הנה באמת אין שייך להזכיר שם בחי' כלי כלל, ואי אפשר לעמוד עליו, ר"ל על עצם כח הצמצום מה שהוא, וע' לעיל ענף ב' אות י"ג.

[ט] וע"י כן יתגלה היות הכלי – כי כל אור שמתפשט ויורד ממקומו מתחשך ומתעבה קצת, ואח"כ כאשר מסתלק האור ועולה למעלה, הנה נשאר אותה העביות למטה לברו, ומתוסף בה ע"י עיבוי על עיבוי, ונעשה היא לבחי' כלי להאור שמתפשט בה אח"כ. וכבר בארנו בזה הרבה לעיל ענף ב' וע"ש אות י"ד ואות י"ט.

[י] והיה יכול להניח אותו בחי' הקו ההוא במקומו ויסלק שאר האור הגדול בלבד כיון שהוא עתיד להחזירו – הנה בדברינו בספר הכללים בארנו כי כל אור דהתפשטות השני הנה הוא באמת מדרגה אחרת מהאור דהתפשטות הא' לגמרי, כי כן צריך להיות בדוקא לפי מדרגות הראוי לכל עולם ועולם, וכן היה גם כאן בהעולם דקו וצמצום, וכמו שרמזנו לעיל ענף ב' אות י"ט, וא"כ הרי הקושיא מעיקרא ליתא, כי מאחר שהקו הוא אינו ממדרגת אותו האור הראשון עצמו כלל, וכן הוא הצורך וכו', וא"כ הרי אין שייך להקשות מה שאמר, והיה יכול להניח אותו בחי' הקו כו', כי באם שהיה מניח בחי' קו מתחילה שהוא מהאור הראשון, הרי היה הקו ממדרגתו עצמו, והצורך הוא שלא יהיה ממדרגת אור הראשון עצמו. אך דע, כי הגם שהאמת כן הוא, עכ"ז הנה משום שכאן אשר הוא מעולמות דא"ס¹¹², הנה לא ניכר שם חלוקת מדרגות כלל, כי הרי הקו נקרא לעולם ג"כ בשם הקו דאור א"ס, ולכן בוחר הרב לתרוץ את קושייתו בתירוץ פשוט גם לפי פשטות הדברים ג"כ, וכדי שלא להבחין חלוקת מדרגות בהעולמות דא"ס. אבל באמת הנה יש לפי עומק הענין תרוץ אחר על אותו הקושיא וכו', ומה גם כי הרי כתבנו בספר הכללים בכמה מקומות, שגם בעולם העקודים הנה כלולים שם האור דהתפשטות הא' עם האור דהתפשטות הב' בקומה אחת, ונקרא כל האור דהתפשטות הא' בשם כתר להאור דהתפשטות הב', שהוא נקרא כולו בשם המ"ס התחתונים שבו אשר מהחכמה ולמטה, והוא משום גודל מעלת העולם העקודים, ועומד שם כל ההתפשטות הב' במדרגה אחת עם ההתפשטות הא', וכמו שבארנו בזה בכ"מ. ומכל

¹¹² עי' לעיל הערה 16.

שכן בעניינינו, שהוא עוד גבוה הרבה גם מהעקודים, הנה כש"כ וכש"כ הוא שהם במדרגה אחת, ולכך בוחר הרב להסביר הענין ע"פ תרוין אחר לפי פשוטן של דברים והבן.

[י"א] כי לא יוכלו להתהוות הכלים עד שיסתלק האור לגמרי – הנה הגם שאין מונע לפניו ית"ש, אך באשר כי כל הענין הצמצום הנה היה להמציא את חק הטבע בהעולם, וחק הטבע הוא מיוסד בחיוב ואפשר ונמנע, כי מחייב ענין אל ענין וכן מונע ענין אל ענין, וזהו שאמר כי לא יוכלו להתהוות הכלים עד שיסתלק האור לגמרי, כי כן הוא ע"פ חק הטבע שרצה לייסד ע"י הצמצום, שמעט מן האור דוחה הרבה מן החושך. ולכן היה ההכרח לסלק מתחילה את האור דא"ס לגמרי, ועי"ז נעשה כל הגבול ומדה וכח החושך והעביות, שהוא כל בחי' גוף וכלים וכנ"ל ענף ב' אות ג'. וכן הוא עדי"ז כל מה שתמצא נזכר בדברי הרב ז"ל ענין צורך והכרח הכוונה הוא בכלום ע"פ החק הגבול ומדה אשר נתייסד בכל העולמות כולם ע"י הצמצום, וזכור זה הגם שפשוט הוא, וע' עוד לקמן במטי ולא מטי פ"ב אות ט' ע"ש.

[יב] ודי בזה – הנה מרמז לנו בזה שעדיין בליעת המתוק נשאר בפיו, והוא מה שרמזנו לעיל אות יו"ד שכל התפשטות שני הוא באמת רק תולדות האור דהתפשטות הראשון, והוא רק מדרגה אחרת למטה מהראשון והארכנו בזה בספר הכללים. (יד ע"ג)

[ענף ד']

אחר שכתבנו בענפים הקודמים לזה בדרך קצרה ודרך כלל ענין הי"ס בכל מקום שהם, איך יש בהם כמה וכמה בחי', נדבר בענף זה בקיצור ג"כ בחי' מדרגות העולמות אשר נבראו תוך מקום החלל הריקני הנ"ל, שאין דבר חוצה לו מן המקום הזה, וכל העולמות כולם הם תוך המקום הזה. ואל יעלה בדעתך כי הי"ס הנקרא אצלינו בספר הזהר י"ס דאצילות אל תטעה לחשוב שהם יותר ראשונים וגבוהים מכל מה שנאצלו, כי כמה עולמות קדמו עליהם ולרוב העלמם לא שלחו בהם יד להזכירם בספר הזהר, אלא ברמז נפלא כאשר עיניך לנוכח יביטו ג' מאמרים מס' התיקונים בענין א"ק לכל הקדומים כמ"ש בע"ה בענף זה, וכאשר כתוב בספר הזהר פ' בראשית (דף כג ע"א), וגם בתיקונים דף קלד (קנט ע"ב) וז"ל ת"ח כמה עולמות אינון סתימין דאינון מתלבשין ומתרכבין בספיראן כו', וגם מאמר א' הובא בפ' נח (דף סה ע"א), גם בפ' פקודי (דף רכו ע"א ודף רס"ח ע"ב) וז"ל אר"ש ארימת ידי בצלו לעילא כו' ומרזא דמחשבה עילאה ולתתא כולהו איקרו א"ס כו',² ואם תשים עיני שכלך לדייק היטב כל המלות המיותרות והכפולים והרמזים הנרמזים אל המבין במאמרים הנ"ל, תפליא ותשתומם בראותך כמה מדרגות על מדרגות לאין קץ ומספר קדמו להי"ס הנקרא אצלינו בשם י"ס האצילות, והמעייין בחיבורינו זה אם יזכה ידע ויבין ויעמוד על מתכונתם וכמ"ש בענף זה בסוף.

²גליונות הלש"ז – ללחחא (לש"ו בגליון הע"ח), ז"ל "ולעילא" וכן הגיה גר"א בתז"ח ויח ע"ד] (לש"ז בסוף הע"ח).

והנה הגאונים הסתירו במתק לשונם וקראום עשר צחצחות על [גבין] כתר עליון² וכיוצא בדברים אלו, ועם היות כי אין קצבה אל העולמות שבמקום הזה כי הם אלפים ורבבות, עכ"ז נבאר קצת מה שיש בידינו יכולת לבאר במקום הזה דרך קצרה. ובראשונה נתחיל לבאר פרט א' אשר הוא כולל ותופס כל מקום החלל הזה אשר מן פרט זה מתפשטים כל העולמות כולם ובו נתלים ונאחזים, וממנו הם יוצאים ונתגלים בחוץ כמ"ש בע"ה, אמנם הפרט הזה הוא נק' בשם א"ק לכל הקדומים אשר הוא קודם לכל הנמצאים כמ"ש בע"ה, ולרוב מעלות הא"ק לרוב גודל מעלתו והעלמו לא שלחו בו יד להתעסק בספר הזהר כי אם בקצת מקומות מועטים, ואף גם זה היה בדרך העלם גדול ואזכיר קצתם, בתיקונים סוף תיקון י"ט (דף מא ע"ב) וז"ל א"ל אי הכי אשתמודע דאית

א"ק לכל הקדומים ואית אדם אחר כו', גם ריש תיקון ע' (דף קי"ט קלח ע"א) וז"ל אמון מופלא רקם וצייר ציורא בהיכליה דא"ק לכל הקדומים דאית אדם כו', גם בתיקונים הנ"ל (דף קל"ב קנו ע"א) וז"ל אשכחנא ברזא דמתניתין בסתרא דסתרין טמירא דטמירין דאדם דבריאה דאיהו קדמון לכל הקדומים.
* גליונות הלש"ו – לפנינו הוא קלג [קלד] ע"א, עוד פס קלח ע"א קנה ע"ב.

[א] ומרזא דמחשבה עלאה ולתתא כולהו איקרו א"ס – הנר"א זללה"ה בביאורו לתו"ח (דף חי ע"ד) הגיחה כי צ"ל "ומרזא דמחשבה עלאה ולעילא כולהו כו'", אמנם בדברינו בספר הכללים כלל ט"ו ענף ח' שבנו¹¹³ תהלה לאל ית"ש הגירסא ולתתא היטיב ע"ש.
[ב] עשר צחצחות על כתר עליון – הוא העשר ספי' דא"ק שנקרא כתר עליון, והוא הכתר הכללי לכל העולמות כולם.

ונתחיל לבאר הענין, דע כי האורות הראשונים אשר נאצלו תוך המקום ההוא דרך הקו היושר המתפשט מן הא"ס הסובב את הכל כנו' בענף ב', הם בחי' הי"ס אשר חיבור כללותם נק' א"ק לכל הקדומים הנ"ל, והנה י"ס דאדם קדמון הכוללים כל בחי' הנז' בענף ב' ג' הלא הם אלו, כי בתחילה יצאו ונתגלו י"ס אלו בבחי' עיגולים שהם בחי' נפש דא"ק הזה, ויש להם בחי' י' כלים בצורת עיגולים, ובכל כלי מהם יש פנימיות וחיצוניות, והכל הוא בחי' כלים, ובתוך כל כלי מהם יש בתוכו עצמות או"פ הנקרא נפש מתלבש בתוכו ממש, ועוד יש בחי' או"מ סביבו, וגם הוא בחי' נפש, והכל בבחי' עיגולים, והעיגול החיצון שבכולם אשר כל שאר העיגולים בתוכו הוא דבוק וקרוב אל הא"ס, וא"ס סובב עליו ומקיף סביבו, והעיגול הזה החיצון מכולם הוא המעולה והגדול שבכולם כנו' יג ע"ג { בענף ג', והוא בחי' עיגול כתר דא"ק, ותוך עיגול זה מתעגל עיגול ב' הנקרא עיגול חכמה דא"ק, וכן עד"ז י' עיגולים זה תוך זה עד עיגול הי' הפנימי שבתוך כולם, והוא נקרא עיגול דמלכות דא"ק, נמצא כי אלו הי' עיגולים דא"ק הם מקיפים כל החלל הזה בתוך הא"ס קרובים אליו, והא"ס מקיף עליהם סביב, ואמנם באמצע י' עגולים אלו נשאר מקום חלל אור פנוי לצורך שאר הנאצלים ושאר העולמות, אשר גם הם בחי' עיגולים זה תוך זה כנ"ל בענף ג', וכבר נתבאר ג"כ שם מציאות היות הכלים איך היתה, כי ע"י צמצום שצמצם הא"ס עצמו נתמעט האור ונתגלו הכלים, ואח"כ חזר האור להתפשט תוך הכלים ההם דא"ק, ובזה אל תטעה חלילה כי בא"ק יש בחי' כלים ממש ח"ו, כי הנה בחי' כלים לא נתגלו רק מן עולם הנקודים³ ואילך כמ"ש בע"ה, ומה שאנו מכנים אותם בשם כלים הוא בערך האור והעצמות אשר בתוכם, ואמנם הכלים בעצמן הם אור זך בתכלית הזכות ודקות והזהר ואל תטעה עוד בענין זה.

והנה * אחר שנתגלו ויצאו בראשונה אלו הי"ס דא"ק בחי' נפש [בתמונת עגולים], עוד יצאו י"ס אחרות בבחי' רוח דא"ק הזה בבחי' יושר כמראה אדם בעל קומה זקופה כלול מרמ"ח אברים בציוור קומה ראש וזרועות וכפות ידים גוף ורגלים, והוא מתחיל להמשך מן הא"ס המקיף דרך קו' הנ"ל, ומשם ולמטה בציוור אדם כנ"ל כולל ג' קוים ימין ושמאל ואמצע, ובהם נכללים י"ס יושר שבו כנ"ל בענף ב'.

* מהרח"ו ז"ל צ"ע⁷ בדרוש העולמות אם יוצאין העיגולים ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן בין בכללות ובין בפרטות כ"א מהם או אם הוא בקצתן לבד שהו' בב"ן דכללות וכן בב"ן דפרטות כ"א מהם או אם הוא גם בס"ג דכללות וגם בס"ג דפרטות יען כי ס"ג וב"ן הם נקבות בסוד (ירמיה לא נא) נקבה תסובב גבר.

¹¹³ ישבנו, כצ"ל.

[ג] כי הנה בחי' כלים לא נתגלו רק מן עולם הנקודים – כי כל עולם העקודים הנה הוא עדיין מכלל העולמות דא"ס אשר הוא בלי גבול ומדה, וא"כ הרי ע"כ הוא שמה שנו' שם בחי' בלי, הנה הוא ג"כ רק אלא¹¹⁴ בערך האור העליון, כי כל כלי הוא מורה שהוא מצומצם ומוגבל. ומאחר שהעקודים הוא ג"כ מכלל העולמות דא"ס, א"כ הרי אין לו כלי ממש כלל, ובחי' בלי המוזכר בו הוא רק בערך שלמעלה, וכן על שם השורש לבד, ור"ל ששם נתהווה השורש והכת לבחי' כלים, אבל לא בחי' בלי ממש ח", והכל נידון בערוכין כנודע. וע' במפרשים שטרחו בזה ולדעתי הוא פשוט כי הכוונה הוא רק על השורש וכת דבחי' כלים אשר בהאצילות

[ד] והוא מתחיל להמשך מן הא"ס המקיף דרך קו – אמנם כל היושר דא"ק הנה הוא מתחיל רק בקצה התחתון דהקו, אלא שאותו הקצה התחתון הוא מתלבש בכל הא"ק כולו. וכן הוא עדי"ן מ"ש עוד "והנה אעפ"י שראשית קו הזה כו", ור"ל על התחלת אותו החלק דהקו המתלבש בהיושר דהא"ק. והנה הוא נמשך ויורד מהקו עצמו המתפשט ויוצא מהא"ס המקיף. וכבר כתבנו כ"ו לעיל ענף ב' אות כ"ח ע"ש, כי הרב ז"ל הנה הוא כולל את הקו עם הא"ק בכלל אלא משהו עוצם יחודו בו, ומהקו עצמו זולת הא"ק אינו מדבר כלום.

[ה] שם בהגהת מהרח"ו ז"ל צ"ע כו' – הנה הדברים הללו עם עוד דברי הרח"ו ז"ל בענין זה יתבאר בעה"י בסוף השער הזה בדרוש בפנ"ע, ובשם דרוש ספיקות דעגולים ויושר, וכבר נדפס תהלה לאל ית"ש כל אותו הדרוש בסוף ספר הדע"ה ע"ש ותמצא.

והנה אע"פ שראשית קו הזה שהוא צורת יושר דא"ק, מתחיל להתפשט מן הא"ס ובוקע ונכנס בין כל העגולים מצד גגותיהם העליונים, אל תחשוב כי כן הקו הזה נמשך ונתפשט למטה עד סיום כל העגולים מצד תחתיהם המתעגלים מתחת רגלי א"ק דיושר, אמנם שעור התפשטותו אינו רק עד התחלת קרקעית העיגולים דעתיק יומין, שהוא בחי' פרצוף כתר דעולם האצילות כמ"ש במקומו אשר העיגולים הנ"ל דעתיק יומין מתעגלים תחת רגלי היושר א"ק עצמו בלבד¹¹⁵ כמ"ש, והנה נתבאר איך א"ק הזה ממלא בעיגול ויושר שלו את כל מקום החלל והאור הפנוי שבתוך הא"ס כנ"ל, אמנם נשאר מקום פנוי בין או"מ של אור יושר שבו אל הכלים ואו"פ דיושר שבו, ושם נתהוו ונאצלו כל העולמות אשר כולם נתלים ונאחזים בזה הא"ק וממנו יצאו כנ"ל.

[ו] אל תחשוב כי כן הקו הזה נמשך ונתפשט למטה עד סיום כל העגולים מצד תחתיהם המתעגלים מתחת רגלי א"ק דיושר, אמנם שיעור התפשטותו אינו רק עד התחלת קרקעית העגולים דעתיק יומין, שהוא בחי' פרצוף כתר דעולם האצילות אשר העגולים הנז' דעתיק יומין מתעגלים תחת רגלי היושר א"ק עצמו בלבד – וכן אמר ג"כ למטה בסוף ענף זה, כי רגלי א"ק דיושר הנה הם מתפשטים ונמשכים עד הציים התחתונים של עגולים דעתיק יומין מצד מטה, ועגולים דעתיק יומין מקיפים סביב רגלי יושר דא"ק. אמנם לעיל ענף ב' אמר כי הקו המתפשט מן הא"ס הוא עובר ויורד ונמשך מעגול אל עגול עד סיום תכלית כולם. ואמר שם עוד, כי הקו ההוא מתפשט ביושר (שהוא היושר דא"ק) מלמעלה למטה, מראש נג העליון של עגול העליון מכולם עד למטה מתחתית סיום מכל העגולים ממש מלמעלה למטה כלול מיי"ס בסוד צלם אדם ישר כו'. וכן אמר שם עוד בשם¹¹⁵ ענף ב', כי היושר דא"ק הוא נמשך באורך כל העגולים כו'. והנה הא"ק הזה מברית מן הקצה אל הקצה מן הקצה העליון עד קצה התחתון בכל חלל האצילות, ור"ל החלל דהצמצום וכנ"ל ענף ב' אות ל"ח. והרי מבואר מכ"ו כי הקו דא"ס עם כל היושר דא"ק הם נוקבים

¹¹⁴ לכאורה יש למחוק כאן תיבת "אלא".
¹¹⁵ נראה דיש למחוק תיבת "בשם".

ויורדים כל העגולים דעתיק יומין כולם, וכן כל העגולים דהא"ק אשר גם מצד מטה עד תחתית סיומם ממש, וכאן בענף ד' אמר הרב כי היושר דא"ק עם הקו דא"ס שבו הם מגיעים רק עד החלקי התחתונים דעגולי עתיק יומין, שהחלקי התחתונים דעגולי עתיק יומין הם מקיפים ומסבבים מתחתיהם. והרי סותר הרב את עצמו מדבריו שבענף ב' לדבריו דעניינינו שבענף ד'.

אמנם דע כי הנה נמצא בזה עוד סתירה גדולה בדברי הרב, כי הרי גם לפי מה שכתב כאן ענף ד' שרגלי א"ק מגיע¹¹⁶ החלקי התחתונים דעגולי עתיק יומין, הנה נמצא עכ"פ שהם יד ע"ד) נוקבים ויורדים את כל הד' עולמות אבי"ע כולם, ויורדים הרגלי א"ק עם הקו דא"ס שבו עוד יותר למטה, שהוא עד חלקי התחתונים דעגולי עתיק יומין, וכמו שמבואר כ"ז בארוכה למטה בדברי הרב בזה. אבל במב"ש שער ב' ח"א פ"ג (ע"ש בדפוס ירושלים עה"ק ת"ו) וכן בשער הקדמות (דף י ע"א) מבואר שם ושם כי העולמות בי"ע הם למטה לגמרי מרגלי א"ק, ע"ש ותמצא. ועל הסתירה הזו הנה כבר עמד הרח"ו ז"ל עצמו במב"ש שם, וכן בשעה"ק (דף י ע"ד סמוך לסופו) ונשאר בצ"ע ע"ש.

והרי לנו עכ"פ בזה ג' סברות בדברי הרב הסותרים זה לזה, כי לעיל ענף ב' אמר שרגלי היושר דא"ק עם הקו דא"ס שבו הם מתפשטים גם עד סוף כל העגולים דא"ק, וכאן ענף ד' אמר שהם אינם מתפשטים אלא רק עד החלקי התחתונים דעגולי עתיק יומין, ובמב"ש הנו' אמר שהם אינם מגיעים אלא רק עד ראש העולמות בי"ע. אמנם הוא כי הנה כל דברי הרב בענין סדר התלבשות העולמות אשר בענף זה וכן במב"ש הנו', הנה הם עמוקים מיני ים ורחבים כמרחבי רקיע, וכבר עמדו בזה גדולי עולם כמו שתראה למטה בדברי מהר"ש שרעבי ז"ל, וכן הרמ"ו בהגהות ספר אדם ישר דף ד', וכן טרחו בזה כל מפרשי הע"ח, והארכנו בזה בדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ד' ה' ו' ע"ש ותמצא נחת בעה"י.

אך מה שנוגע לעניינינו בקיצור נמרץ, כי בשיעור המשך היושר דא"ק, הנה יש בזה ד' הבחנות: אחד, בעיקר הא"ק עצמו. והשני, בהשתתפו באצילות. והג', בהארתו הנמשך גם בהעולמות בי"ע. והד', בהתיקון דלעתיד כאשר יתעלו העולמות ויוכללו זב"ו ויעלו ויוכללו מבי"ע לאצילות, ומאצילות לא"ק עם האור דהקו שבו, ומשם לאור א"ס המקיף. והיינו כי הנה עיקר הא"ק עצמו, מה שהוא רק מדרגת הא"ק לבד, הנה הוא מסתיים ונשלם רק במקום הטבור שבו, שהוא רק עד סוף הפרסא לבד, ושם מסתיים מדרגת עיקר הא"ק בתוקף הגלוי דאור הקו שבו, והיינו שהיושר דהא"ק העיקרי עם תוקף האור דהקו דא"ס הוא מגיע רק עד הפרסא לבד. אבל משם ולמטה לא נמשך האור דהקו דא"ס וכן היושר דהא"ק העיקרי המלביש עליו אלא רק דרך הפרסא שהוא בחי' מסך, וא"כ הרי נחלש האור הרבה משם ולמטה. וזהו מה שאמר הרב לקמן בשער א"א (פרק ב) כי אין א"ס מתלבש באמיתות רק גו רישא עלאה דכולהו שהוא עתיק ע"ש, כי הנה עתיק הוא מלביש לא"ק מהחזה שלו עד הטבור, [כי כן הוא הסדר דהתלבשות הפרצופים, שעתיק דכל תחתון הוא מהחזה עד הטבור דהעליון, והא"א דכל תחתון הוא מהטבור עד סוף הגוף, וכמ"ש הגר"א בספר יצירה (פרק א' מ"א אופן ה' דף ה ע"א ד"ה וכן באטס)] והרי מגיע רישא דעתיק בהתחלת הפרסא אשר הוא במקום החזה, ועי"ז הרי הוא נוגע עדיין בתוקף האור דהקו דא"ס ממש, [וניחא בזה קושיית מהר"צ ופשוט הוא]. אמנם עכ"ז הנה משתתף הא"ק בכל האצילות כולו בהנה"י שבו, ומתייחד עם האצילות ביחוד עצום מאד, ונחשב האצילות עם הא"ק לבחי' פרצוף אחד, זה מטבורו ולמעלה, וזה מטבורו ולמטה, כי עד הטבור נקרא בשם א"ק, ומהטבור ולמטה נקרא בשם אצילות, והם שניהם עכ"פ בבחי' פרצוף אחד, [כי א"ק הוא הכתר הכללי, ואצילות הוא החכמה הכללי¹¹⁷], והרי נמצא כי נמשכו ומגיעים רגלי דא"ק עד סוף האצילות, אבל למטה

¹¹⁶ נראה להוסיף המילה "עד".

¹¹⁷ שער סדר אצילות בקיצור א' ואבי"ע ב'. ומ"ש בחכמה, ר"ל בחכמה דא"ק (לש"ו). וז"ל שער אצילות א' אור א"ס בכח התלבשותו בחכמה דא"ק זה האציל תחתיו עולם האצילות וז"ס כולם בחכמה עשית,

מאצילות הנה שם הא"ק מסתיים לגמרי ולא ניכר משם ולמטה האור דא"ק כלל, וזהו אשר אמר הרב במבו"ש הנז' כי העולמות בי"ע הנה הם למטה מרגלי א"ק לגמרי, ור"ל כי לא ניכר בהעולמות בי"ע מאור הא"ק מאומה, ונע' דברינו בספר הכללים כלל ג' ענף א' ששם נתבאר כ"ז בביאור היטיב].

אמנם ידוע הוא כי כל המציאות דכל עולם תחתון הנה הוא רק מהארת ובה דכל העליונים כולם, ומתפשט ומתלבש הארת ובה דהא"ק עם האור הקו שבו גם בכל העולמות בי"ע ג"כ עכ"פ, כי התהוות כל נמצא הרי היא רק משם, וכמ"ש הרב כאן, כי בזה האדם נתלים ונאחזים כל העולמות כולם.

והרי נמצא כי בבחי' הנה נוקב ויורד הרגלי א"ק כל העולמות בי"ע ג"כ, כי הרי רק מכחו ואורו נתהוו הכל, והם חיים וקיימים רק ממנו. והיינו כי ע"י התלבשות הא"ק (סו ע"א) באצ"י הנה מתפשט כחו והארתו בכל העולמות בי"ע כולם, והם כולם תלויים ואחוזים רק בו. וזהו מה שאמר הרב בסדר אצ"י בקיצור (פרק ב) כי רגלי קומת א"ק המלביש את א"ס מבריה עד סיום כל העולמות אבי"ע, והכוונה הוא על כחו והארתו הנמשך בהתהוות כולם ובקיום כולם תמיד. וועיקר עומק הכוונה הוא ע"פ מה שמתבאר למטה אות י"ד ובכל דברינו בענף זה והבין¹¹⁸.

והנה נודע הוא כי כל המציאות דבי"ע אשר ירדו ונתעבו ונתגשמו על מדרגתם שהם עתה, הנה לא היה ירידתם כ"כ להשאר בן ח"ו, אלא רק שיתעלו ויעלו לבסוף לשורשם אשר משם יצאו. והנה סוד עלייתם הוא על ב' מדרגות כלליים: אחד, הוא מה שיעלו לבסוף למדרגת האצילות ויעלו מפרצוף לפרצוף עד כל קומת האצילות כולו, והוא עד עתיק דאצילות, וזה יתחיל אחר הזמן דשית אלפי שנים, שהוא הזמן הקצוב למדרגת מציאותם של עתה, שהוא מדרגת המ"ה וב"ן. ואחר שיושלם הזמן הזה, אז יתחיל עלייתם למדרגת הג"ר דאצילות, ויומשך העלייה הזו עד סוף האלף העשירי, כי הוא הזמן הקצוב למדרגת הג"ר דהאצילות¹¹⁹. והשני, הוא למדרגת העולמות דא"ס שהוא העקודים והרישין דהא"ק, והוא מאחר האלף העשירי והלאה, והוא העולם הנצחי בלתי זמן,

עכ"ל. וז"ל באבי"ע ב', שמש"כ שהתלבש בחכמה דהיינו שרק על ידי זה אפשר לעולם האצילות לקבל אור א"ס, ועל ידי התלבשות בבינה אפשר לעולם הבריאה לקבל הארה משם וכו', עכ"ל. ועי' בבהגר"א על ס"י ט ע"ד מש"כ עוד בביאור כל העניין.

118

לכאורה כאן הוא מקום סוף העניין המוסגר.

¹¹⁹ עי' ברית מנוחה (ג ע"ג) שהאלף השמיני הוא כנגד אבא (וכן הוא בפת"ש אבי"ע י"ג), ועי' בהגר"א על ספד"צ לד ע"ג ד"ה וז"ש מאה.

וכדי לתקנם ולהעלותם לכל העליות הללו. הנה הוא מ"ש הרב לקמן, כי הנה נוקבים ויורדים כל הארת היושרים דפרצופי האצילות דרך כל הבי"ע כולם, ונמשכים ומגיעים עד הארת עגולי א"א דאצילות שבצד מטה, וכמו שמבואר לקמן בדברי הרב בסוף ענף זה, כי עי"ז נמצא שכלולים העולמות בי"ע תמיד בתוך הארת כל פרצופי האצילות כולם, הן מבפנים והן מבחוץ, ויתעלו עי"ז לבוא למדרגת האצילות ולהכלל שם עד שיוחזר הכל למדרגת א"א דאצילות.

וכן עי"ז הארת היושר דא"ק, הנה הוא מתפשט עוד יותר, שהוא עד עגולי עתיק. וכדי לכלול לבסוף הכל בו, שהוא שורשם הראשון אשר ממנו יצאו הכל, והוא כדי להחזיר הכל למדרגת העתיק, כי כמו שיציאת והשתלשלות כל העולמות כולם הנה היה ע"י התפשטות רגלי א"ק בהעתיק דאצילות וכמו שאמר לקמן בסדר אצילות בקיצור (פרקים א ב), והרי יצאו כל העולמות אבי"ע כולם רק משם, כן נוקב ויורד הארתו ג"כ דרך כולם, ומתגלה שם באותו ההארה דהעתיק בלי התלבשות אחר כלל. והרי עומד ומאיר בהם באותו ההארה דהעתיק, הן מלמעלה והן מלמטה, ועי"ז יודככו ויתעלו לבסוף להחזיר את כולם למדרגת העתיק דאצילות. וכ"ז יהיה עד סוף אלף העשירי, שיגיע אז כל המציאות כולו להעתיק דאצילות, וזהו אשר אמר הרב כאן שרגלי א"ק מגיעים עד חלקי עגולי עתיק יומין התחתונים. והכונה הוא על הארת היושר דהא"ק אשר מתלבש בכל העולמות כולם בהתהוות מציאותם וקיומם והנהגתם. והנה היה התחלת מציאותם בהתלבשות הא"ק בהעתיק דאצילות, ולכן הנה נוקב ויורד אותו ההארה וחוזר ומתגלה לבסוף בלי התלבשות אחר כלל, והרי עומד ומאיר בהאור דעתיק לכל המציאות כולו, הן מלמעלה להם שהוא בראשיתם והתחלתם, והן מלמטה להם שהוא בסופם וסיומם, וכדי להחזיר לבסוף את הכל למדרגת העתיק כבתחילה. וכ"ז הנה הוא לצורך התכלית העתיד אשר עד סוף אלף העשירי, יגיע עילויים עד התחלת וראשית הכתר דאצילות, שהוא עתיק יומין דאצילות, וכל העילוי הזה הנה הוא ג"כ בבחי' התלבשות עכ"פ כי הרי מתלבש הא"ק בעתיק יומין דהאצילות.

אמנם אחר הזמן הזה הנה יגיע עילויים עוד לאדם קדמאה עצמו בלתי התלבשות כלל, כי יתעלו העתיק יומין וכל פרצופי האצילות כולם למעלת הא"ק עצמו, וכן יתעלו עי"ז העולמות בי"ע ג"כ ויאר בכל החלל כולו רק הא"ק לבד. וכ"ז הוא ג"כ ע"י שגם עתה הנה מתפשט הארת היושר דהא"ק ונוקב גם עגולי עתיק יומין ונוקב ויורד עד סוף כל העגולים שלו עצמו וכמו שאמר הרב לעיל ענף ב', וכנ"ל שהיושר דהא"ק הוא מבריה באמת מן הקצה אל הקצה, מראש גג העליון של העיגול דהכתר שלו עד למטה מתחתית סיום כל העגולים שלו ממש, והרי נכללים בו עי"ז כל המציאותיות כולם אשר מראש גג העליון שלו עד הקצה התחתון שלו, 'טו ע"ב) הנה נכללים בו כולם, כי הוא מקיפם ומסבב אותם מכל צד. והוא משום צורך תכלית התיקון אשר מאחר אלף העשירי והלאה, שאז יוחזר הכל למדרגת א"ק לבד. וזהו מ"ש הרב לעיל ענף ב' כי היושר דא"ק הוא נמשך ומגיע עד תחתית סיום כל העגולים שלו כולם. וכ"ז הוא ע"פ מה שאמרנו לעיל ענף ב' אות ל"ד ובכ"מ, כי ענין העגולים הוא שהם היסודות הכלליים דכל פרצוף ודכל עולם, וכן העגולים דהא"ק הנה הם היסודות הכלליים לכל העולמות כולם, ולכן כאשר יתגלה אור היושר דכל א' עד החלקי עגולים שלו אשר לצד מטה, הנה יגיע עי"ז כל המציאותיות כולם אשר יצא מהם ליסודם הראשון, ויחזרו כולם למדרגתם הראשונה, והבן כ"ז מאד כי קצרנו כאן הרבה, ובארנו כ"ז בארוכה בדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ה' עש"מ ויתבאר עוד בזה למטה.

והנה נמצא מכ"ז כי יש ג' מדרגות בהתפשטות היושר דהא"ק: אחד, הוא עד סוף האצילות, כי עד שם מתפשטים הנה"י דא"ק עצמו ונעשה עם האצילות לקומה אחת, אבל למטה מהאצילות אינו מתפשט עוד היושר דהא"ק עצמו כלל, אלא רק כחו והארתו לבד וכנ"ל. וזהו מ"ש במבו"ש הנז' שהעולמות בי"ע הם למטה מרגלי א"ק, כי למטה מהאצילות הנה לא ניכר עוד מהא"ק מאומה, והנה נעשה עי"ז עיקר מדרגת כל העולמות בי"ע כפי מה שהם עתה במציאותם ועביותם. והשני, הוא בכחו והארתו אשר מתפשט בהבי"ע ג"כ עכ"פ, ומתלבש שם ע"י האצילות,

ועומד כחו והארתו שם בהעלם עכ"פ. והנה אחר שמסתיימים כל הבי"ע כולם, חוזר אותו ההארה ומתגלה ומאיר ונוקב ועובר דרך כל הארת היושרי ועגולי דכל פרצופי האצילות כולם, ומתגלה מגילוי לגילוי, ונמשך ומגיע עד החלקי התחתונים דעגולי עתיק שבצד מטה. והוא מ"ש הרב כאן ענף ד' שהיושר דא"ק הוא מגיע עד התחלת קרקעית העגולים דעתיק יומין, והכוונה הוא על כחו והארתו שמתגלה בסוף הבי"ע, ומתפשט ונמשך עד החלקי התחתונים דעגולי ע"י ומתלבש שם, והוא כדי להאיר לכל המציאות העומד בין קצה העליון אשר בעתיק יומין דהאצילות שלמעלה לבין קצה התחתון אשר בהארת עתיק יומין דאצילות שלמטה, וכדי לתקנם ולהעלותם מעילוי לעילוי עד התחלת הכתר דאצילות שהוא העתיק יומין. וכ"ז הוא כדי להביאם לתיקון הראוי להם עד סוף האלף העשירי. והשלישי, הוא מה שאח"כ הנה מתפשט ויוצא גם מהתלבשות דהעתיק ג"כ וחוזר ומתייחד גם בהעגולים שלו עצמו, והוא מ"ש לעיל ענף ב' כי מתפשט היושר שלו עד תחתית כל העגולים שלו, והוא כדי להביא את כל המציאות לתכלית התיקון אשר למעלה מקומת כל האצילות כולו, והוא התיקון האחרון אשר לאחר אלף העשירי והלאה.

והרי נתבאר מכ"ז שאין שום סתירה בדברי הרב כלל, כי ישנם באמת כל אלו הבחי' כולם, אלא שכל א' הוא במדרגה מיוחד בפ"ע, זה בגלוי וזה בהעלם, כי מצב העולמות כפי מה שהם עומדים עתה הנה לא ניכר בהם אור הא"ק מאומה, והרי הם כולם למטה מרגלי א"ק לגמרי. אמנם בסוף הזמן דשית אלפי שנין, שיתחיל להתנוצץ תיקונם ועלייתם, ויעלו מעילוי לעילוי בכל קומת האצילות כולו עד העתיק דאצילות, אז יתגלה התפשטות אור דא"ק עד עגולי עתיק שבצד מטה, וכן אח"כ כשיגיע עלייתם להעולמות דא"ס, אז יתגלה התפשטות אור דא"ק גם עד תחתית סיום כל העגולים שלו עצמו. וכ"ז הנה הוא ע"י שגם עתה הנה עומד בהם האור דא"ק בפנימיות כולם, אלא שהוא עתה בהעלם מאד. וכשיושלם ויסתיים זמן הקצוב למדרגת מציאותם, אז יתגלה ויאר בהם מגילוי לגילוי עד סוף סוד כל העליות הללו וכנ"ז, והבן כ"ז ויתבאר עוד לקמן.

[ז] העגולים הנ"ל דעתיק יומין מתעגלים תחת רגלי היושר א"ק עצמו בלבד – כי כל רגלי היושר דפרצופי האצילות הנה הם מסתיימים בקרקעות העגולים דא"א וכמו שמבאר כ"ז לקמן, וזהו שאמר תחת רגלי היושר א"ק עצמו בלבד.

[ח] אמנם נשאר מקום פנוי בין אור מקיף של אור יושר שבו אל הכלים ואור פנימי דיושר שבו ושם נתהווה ונאצלו כל העולמות אשר כולם נתלים ונאחזים בזה הא"ק וממנו (כ"ז ע"י) יצאו – (מ"ש נתלים הוא על הבי"ע, כי בהם לא ניכר אור הא"ק מאומה ועכ"ז הנה הם תלוין בו וכנ"ל, ומ"ש נאחזים הוא על האצילות וכן הוא בספר דב"ש.) והנה מבואר הוא למטה שכל העולמות כולם אשר יצאו ממנו והם נתלים בו, הנה הם רק מהנה"י שבו לבד, [כי עולם העקודים שהוא האורות דאח"פ הנה הם במדרגה אחת עמו וכמו שיתבאר.] וכן הוא מ"ש, כי נשאר מקום פנוי בין אור מקיף לבין הכלים ואור פנימי, הכוונה הוא ג"כ רק על הנה"י שבו, שהוא מהטבור ולמטה שבו, אבל עד הטבור הנה מתחברים האור מקיף עם הכלים ואור פנימי שניהם יחד, והם דבוקים זב"ז. והענין הוא, כי כל נה"י הנה הם לבר מגופא (זוהר בדאשית דף כא ע"א) והם רק לצורך התחתון, ונודע הוא שכל תחתון הוא במדרגה אחרת ולמטה לגמרי מהעליון¹²⁰. ובענין אור פנימי ואור מקיף הרי כתב הרב לקמן בשער השתלשלות הי"ס (פרק ג) כי האור המקיף הוא גדול הרבה מאור הפנימי, שהחלק היותר גדול מהאור שלא היה יכול לכנוס מבפנים הוא נשאר מבחוץ לבחי' אור מקיף, והאור הפנימי הוא מזכך את הכלי מבפנים לחוץ, והאור המקיף מוככו מבחוץ לפנים, ועי"ז מתקיים כל גוף וכלי להתייחד עם אור הנשמה שבו. ולכן משום שנה"י הם לבר מגופא והם רק לצורך התחתון, ולכן מתרחק שם האור המקיף מהאור הפנימי, ועי"ז מתעבים הנה"י שבו בכל הראוי לתולדות התחתון מהם, וכן הוא ג"כ כי ע"י שמתרחקים שם האור המקיף מהאור הפנימי,

¹²⁰ עי' מב"ש יג ע"ד.

הנה נמצא כי יוצא ונולד כל תחתון רק מהאור הפנימי דהעליון שהוא ממועט, ועי"ז יוצא כל תחתון על מדרגתו הראוי לו, שהוא מדרגה אחרת ולמטה לגמרי מהעליון. ואין להקשות כי הרי לפי מה שאמרנו היה ראוי שיופסק לגמרי האור המקיף במקום הנה"י, ולא יהיה האור המקיף אלא רק עד הנה"י לבד. כי עתה אשר עומד כל התחתון בין הכלים ואור פנימי ובין אור המקיף, נמצא שמוקף כל התחתון כולו מאור המקיף דהעליון שהוא אור יותר גדול הרבה מהאור הפנימי שלו, והרי מודרך עי"ז הן מהאור הפנימי דהעליון והן מאור המקיף דהעליון. ולפי הטעם האמור, הרי היה צריך שיופסק האור המקיף לגמרי מגבול הנה"י ולמטה, ואז לא היה מקבל כל תחתון אלא רק מהאור הפנימי לבד דהעליון. אבל עכשיו הרי אדרבה הוא שהוא מקבל ממנו, הן מהאור הפנימי שלו והן מהאור המקיף שלו. ולא עוד, כי הרי מקבל מהאור המקיף דהעליון הרבה יותר מהנה"י עצמו דהעליון, כי הרי הנה"י הם מופסקים ממנו ע"י התחתון שעומד ביניהם.

אך הענין הוא כי כבר אמרנו שכל ירידת המדרגות הנה לא היה הכוונה בהם שישארו כך לעולם, אלא שיזדככו ויתעלו לבסוף מעילוי לעילוי עד רום המעלות. והנה האור המקיף, משום שהוא עומד מבחוץ, הנה הוא אינו מתייחד כ"כ עם הנוף שיהיה הוא ג"כ איזה חלק ממנו ממש, אלא שהוא רק בבחי' לבושים אליו וכמ"ש הרב בדרושי אבי"ע (פרק ד). ולכן סידר המאציל ית"ש שיוצא כל תחתון מהנה"י דהעליון מהכלים ואור פנימי שבו כנ"ל, והוא עומד תחת כנפי לבושו שהוא האור המקיף אשר שם. והרי עומד כל תחתון תחת צל כנפיו דהעליון וחוסה עליו בצל כנפיו לעולם, והוא כנשר יעיר קינו על גזוליו ירחף לתקנו ולזככו תמיד. וזה תלוי לפי מעשי התחתונים, כי כשהם זוכים מתקרב אליהם האור המקיף והם חוסים בצילו, ועי"ז הם מתתקנים ומתעלים. ואם לאו, ה"ו מתרחק מהם ויורדים מדרגה אחר מדרגה רח"ל. והרי נמצא כי במה שנסדר יציאת כל תחתון מהנה"י דהעליון בין הכלים ואור פנימי לבין אור המקיף שבו, הנה בזה תלוי כל ירידתם וכל תיקונם ועלויים וכנו'.

אמנם דע, כי כל מה שאמר הרב כאן, שכל מציאות העולמות כולם הנה הם עומדים בין הכלים ואור פנימי דהנה"י דא"ק לבין אור המקיף שבו, וכן עדי"ז כל עולם תחתון וכל פרצוף תחתון שהוא יוצא ועומד בין הכלים ואו"פ דהנה"י דהעליון לבין אוה"מ שבו וכנו', והרי הוא מרוחק האו"פ מהאור המקיף בהנה"י דכל א' ע"י מציאות דהתחתון שמפסיק ביניהם, הנה כ"ז הוא רק ל"טו ע"ד) בכל משך המציאות דהתחתון לבד. אבל אחר סימונו, הנה שם חוזרים ומתחברים האו"פ עם האו"מ דכל עליון ומתייחדים יחד, וכמו שיתבאר לקמן בדברי הרב למטה בענף זה. והוא משום כי ככלות הזמן הקצוב לירידת המדרגות ולכל ההתעבות הנעשה בהם, הנה אז יחזרו להודרך ולעלות ממדרגה למדרגה, והוא ע"י היחוד דאו"פ ואוה"מ שחוזרים ומתייחדים לבסוף. וכן הרי הם מיוחדים בתחילה, שהוא למעלה מהנה"י וכנ"ל בריש דברינו, ועי"ז הנה יתוקנו כל המציאותיות כולם הנתון ביניהם, ויומשך תיקונם הן מלמעלה והן מלמטה. ונמצא כי מה שמתרחקים האו"פ ואו"מ זה מזה במקום משך המציאות הנתון ביניהם, הנה זהו סבה לירידת המדרגות ולהתעבותם, ובמה שחוזרים ומתייחדים לבסוף, הנה זהו הסיבה לתיקונם ועלייתם, וכמו שבארנו כ"ז בדע"ה חלק א' דרוש ה' סימן ה' (ע"ש אות א אות ב ושם אות כ ואות כא) בארוכה וכנ"ל אות ו' והבן כ"ז.

והנה אבאר לך עתה דרך קיצור מופלג כללות כל העולמות אשר במקום החלל הזה שבין או"מ דיושר של א"ק ובין הכלים שלו דיושר כנ"ל, והנה ענין זה נתבאר במ"א א' ג' ע"ד { באריכות גדול כל דבר ודבר בפ"ע, ושם במקומו יתבאר לך איך מבחי' היושר דא"ק יצאו ונתגלו אורות רבים אשר כללותיהם הם האורות הבוקעים ויוצאים מן האזנים שבו ולחוף, אח"כ יוצאים אורות החוטם ואח"כ אורות הפה הנק' עקודים, וכל אלו האורות הם

בדרך יושר לבד ואין להם בחי' עיגול כלל^ט, ואח"כ יצאו אורות עינים דא"ק הזה ואלו נקרא עולם הנקודים^י, ויש בהם ב' בחי' עיגולים ויושר^י, ומקום מצבן ומעמדן הן מהטיבור דא"ק הזה עד סיום רגליו, שהמקום הזה נקרא כללות נה"י דא"ק^י, וזהו סדרן, כי בתחלה יצאו י' עגולים דנקודות ונתעגלו סביב הכלים דנה"י דא"ק בבחי' היושר שלו, ובתוך הכלים מתלבש או"פ שלהם כנ"ל, ואלו העיגולים דנקודות שהם בחי' נפש הם סובבים על הכלים ואו"פ של נה"י דיושר דא"ק, ואלו העיגולים של הנקודים כבר נתבאר לעיל שהם כוללים או"פ דנפש וכלים ואו"מ על הכלים, וכללות זה נקרא עגולים דנקודים, ועל אלו הנקודים [נ"א העיגולים] עוד או"מ מבחי' דיושר דא"ק, ועל או"מ דיושר דא"ק סובבים הי' עיגולים דא"ק עצמו הכוללים או"פ וכלים ואו"מ שלהם כנודע, וזה היה בתחלה אמנם כאשר נאצלו אח"כ גם הי"ס דיושר דעולם הנקודים שהוא בחי' רוח אז רוח שלהם הלבישו^י* הי"ס דיושר^י דנקודים הכוללים או"פ וכלים ואו"מ דיושר ע"ג הכלים ואו"פ דיושר דנה"י דא"ק, ועל היושר דנקודים הלבישו אותם העיגולים עצמן שלהם, ועל העיגולים דנקודים או"מ דיושר דא"ק ועליהם היו העיגולים דא"ק עצמו, והנה יתבאר למטה בחיבורינו זה בענין עולם הנקודים איך ז' מלכ"י* אדום שמלכו ומתו ואח"כ נתקנו, וכאשר נתקנו נעשו מהם בחי' ד' עולמות אבי"ע, וכל עולם מהם כולל ו' פרצופים כוללים, לבד מפרצופים אחרים פרטים שהם נעשים ענפים היוצאים מאלו הו' פרצופים, ואלו הם עתיק וא"א ואו"א וזו"ן^ט. *גליונות הלש"ו – במקום "אז רוח שלהם הלבישו". *גליונות הלש"ו – במקום 'ענין עולם הנקודים כו' ל"ל' איך ענין עולם הנקודות הם ז' מלכ"י וכו'.

[ט] וכל אלו האורות הם בדרך יושר לבד ואין להם בחי' עגול כלל – והוא עפ"י מה שאמרנו לעיל בכ"מ, כי ענין העגולים הם היסודות על דרך הדי' יסודות ארמ"ע, אבל היושר הוא כל פרטי המציאויות עצמן, שהם כל חלקי הדצח"מ היוצאים מהדי' יסודות ארמ"ע, ופרטות כל אותן המציאויות כולם בכללותן הם היושר הכללי דכל עולם, והדי' יסודות ארמ"ע הם העגולים הכללי דכל עולם וכנ"ל בדברינו בכ"מ. וכל היושר הכללי שאמרנו, הנה הוא יוצא ונמשך מהיושר הכללי העליון אשר מהקו האמצעי העיקרי דהעולם העליון, והוא נמשך מלמעלה למעלה עד רוא דהקו דאור א"ס ית"ש. והנה האורות דהאח"פ הם עומדים במדרגת הא"ק עצמו, כי כל למעלה מהטבור היא מעיקר הפרצוף עצמו, ולכן האורות דאח"פ אשר הם למעלה מהטבור דהא"ק, הנה הם מעיקר הא"ק עצמו, והם אינם עולם מיוחד בפ"ע כלל, ולכן אין להם יסודות, ר"ל בחי' העגולים בפ"ע כלל, אלא הם משתמשים ונכללים בהעגולים דהא"ק. והנה הם בהא"ק ע"ד הי"ג ת"ד בהא"א דאצילות, שנקראים כל טובי¹²¹. והם הדעת עלאה¹²², אור דקו האמצעי העיקרי הנמשך מלמעלה למעלה עד רוא דא"ס ית"ש, וזהו שאמר, "וכל אלו האורות הם בדרך יושר לבד", כי הם יוצאים רק מהיושר העיקרי דא"ק ומהקו האמצעי שבו, והם מהעולם דהא"ק עצמו, ולכן אין להם עיגולים בפנ"ע כלל וכנ"ל. וע' בזה בדברינו בדע"ה ח"א דרוש ה' סימן א', וסימן ג' אות ו', ושם סימן ה' אות כ"א, ובספר הכללים כלל י"ח ענף י' סי' ה' באבני מלואים שם.

[י] ואלו נקרא עולם הנקודים – כי הוא רק בבחי' נקודות קטנות ובקרני הגבים¹²³, והיו מופרדות זו מזו. (משא"כ העקודים שהיו קשורים יחד ומיוחדים זב"ז גם מתחילת יציאתם, משא"כ הנקודות שיצאו מתחילה נפרדות זו מזו והיו בבחי' נקודות קטנות ובקרני הגבים.) והם היו השרשים הראשונים לכל המציאויות כולם, שהיה עומד לצאת בכל משך זמן דקיום העולם כולו אשר בכל עולם ועולם מהר' עולמות אבי"ע, הנה יצאו מתחילה, ר"ל בעולם הנקודות, יצא אז השרשים הראשונים כגרעיני פירי לכל המציאויות כולם, וכמו שבארנו בזה בארוכה בדע"ה ח"א.

¹²¹ שמות לג יט. והנה מצאתי בחינה זו נזכרת רק בבהגר"א על ספד"צ ג ע"ד.

¹²² עי' לקמן כ ע"ב מקור לדבר.

¹²³ עי' זהר בראשית לה ע"ב.

[יא] ויש בהם ב' בחי' עיגולים ויושר – הנה היושר שאמר הכוונה הוא על אור המ"ה אשר הוא בא רק בעת התיקון, וכולל אותו עם אורות הנקודים, משום שהם שניהם נתחברו ונכללו ביחד ונבנה מהם כל העולמות כולם כנודע. וכן הוא מבואר בלשונו בשער הקדמות (דף ט סע"ב ד"ה ודע, וכן שם דף י סע"א ד"ה והנה ע"ש) והוה המ"ה כולו בבחי' יושר בערך האורות שיצאו דרך העינים, שהם כולם בבחי' עגולים בערך המ"ה, וכנודע כ"ז בדברינו בדע"ה ח"א. אך האמת הוא כי גם בהנקודות גופה היה ג"כ עגולים ויושר, והנה הם הב' מיני מלכים, שהם מלכי העגולים ומלכי יושר אשר בארנו מענינים הרבה בדע"ה ח"א¹²⁴. אמנם הוא כי העגולים והנקודות לא היו ע"ד העגולים שאמר לעיל ענף ב' בחי' עגולים דהא"ק, שהיו זה לפניו מזה וזה תוך זה, העגולי דהכתר מחוץ לכולם, והעגולי דהמלכות לפניו מכולם. משא"כ הנקודות, שאמר הרב בענינינו, שהם היו כולם ג"כ בבחי' עגולים, (ס"ו ע"א) הנה הם לא היו זה לפניו מזה אלא שהם היו זה למטה מזה, וכולם בקו אחד, אמנם הג"ר שבהם הם היו בבחי' ג' קוין וכמו שיתבאר כ"ז בדרושי הרב לקמן. אמנם בשער הקדמות (דף י סע"א) מבואר שם (בלשון הרח"ו ז"ל המדבר בזה בדרך אנכ) כי גם כל הי' עגולים והנקודות היו ג"כ זה לפניו מזה, עגולי חכמה תוך עגולי כתר, ועגולי בינה תוך עגולי חכמה, וכן כולם, הן הי"ם דכל פרצוף ופרצוף, והן הפרצוף כולם, שכל הי' עגולים דכל פרצוף תחתון היה בתוך עגול המלכות דפרצוף העליון ע"ש. והוא תמוה מאד, כי הרי נודע הוא שבעולם הנקודות היו רק בקו אחד ומופרדות זה מזה. אמנם אפשר להעמיס שם בלשונו ג"כ שכוונתו הוא רק על לאחר התיקון, שהולך ומבאר שם איך שנעשו ונסדרו הנקודות לאחר התיקון, שנסדרו אז כל עגולי הפרצופי' כולם, כל עגולי התחתון בתוך העגול הפנימי דעגולי העליון ע"ש. אבל בעת עולם הנקודות עצמו, היה באמת הי' עגולים דכל א', ומכל שכן כל פרצוף ופרצוף, כל א' לעצמו, וזה למטה מזה, והו"ת שבכל א' היו רק בקו אחד וכנ"ו (וכן מוכח ג"כ שם בשעה"ק גופה באותו העמוד בד"ה ועתה נבאר בשורה ב' שם ע"ש), וע' בזה בדברינו בספר הכללים כלל י"ז ענף ז' ותמצא נחת בעה"י.

[יב] מהטבור כו' נקרא כללות נה"י – כי התחלת היסוד הוא מהטבור, וכמ"ש הגר"א בתיקונים (דף נ ע"ד ד"ה ועוד שמעו), כי התחלתו הוא מהטבור על ב' הכליות, דסיום תפארת הוא בטבור וכמ"ש באד"ר כו' ע"ש.

[יג] אמנם כאשר נאצלו אח"כ גם הי"ם דיושר דעולם הנקודים שהוא בחי' רוח שלהם אז הלבישו כו' – ר"ל על השם מ"ה דהתיקון, והוא אשר קורא אותו הרב בשם היושר והרוח דהנקודים, וכמו שמבואר בדבריו בזה בשעה"ק (דף ט סע"ב וריש ע"ג, וכן שם דף י סע"א ע"ש). כי אחר שיצא המ"ה, הנה נתחבר הוא עם הנקודים שהם העגולים והנפש, ונעשה המ"ה להיושר והרוח שלהם, ומהם שניהם נעשה כל העולמות אבי"ע וכנ"ל ריש אות י"א. אבל אין לפרש כוונתו על מלכי יושר שהם היושר דהנקודות עצמן, ועליהם יאמר שהנקודות דהעגולים שהם מלכי העגולים היה מלבישים עליהם, זה אי אפשר, כי הנה הם לא נתלבשו זה על זה, והיו עומדים רק אחור באחור, וכמו שהארכנו בזה בספר הכללים כלל י"ח ענף א' ב', ובדע"ה ח"א דרוש ב' ג', ע"ש בארוכה הרבה.

[יד] אז הלבישו הי"ם דיושר כו' ע"ג הכלים ואו"פ דיושר דנה"י דא"ק כו' כו' – הנה ענין ההתלבשות על הנה"י דא"ק האמור כאן וכן בדרושי נקודות פ"א ובכ"מ, וכן ע"ז כל התלבשות הפרצופים אשר כל פרצוף תחתון הוא מלבוש על הנה"י דהעליון, ומתלבש הנה"י דהעליון בהתחתון המבואר בכל דברי האריז"ל, הנה אין הכוונה שמתפשטים הנה"י ממש, שהם בחי'

¹²⁴ והנה רבינו הלש"ו מאריך מאוד להסביר יסוד זה, וקורא לנקודות שיצאו דרך פי האמה "מלכי יושר", ולנקודות שיצאו דרך העינים "מלכי עיגולים". והנה יש לציין, שעניין זה שיש מלכים חוץ מאלה שיצאו דרך העינים, איננו החידוש של רבינו כלל אלא הוא נזכר בפירוש בע"ח נקודות פרק ב' שמבאר את ענין הנקודות שיצאו דרך פי האמה וכן הוא בעוד כמה מקומות בדברי האריז"ל.

הרגליו דהעליון בהתחתון, כי הוא דבר שקשה להולמו. ובפרט שהרי נודע הוא שגם בבחי' עיבור הנה מתפשטים הנה"י דאימא החיצוניים בתוך הו"א, והרי כ"ז הוא קשה להולמו מאד. ומה גם, כי הרי ידוע הוא שכל הענינים הנה יש דוגמתן למטה, וכמ"ש הרב בשער רפ"ח (פרק א), ובמוחין דצלם (סוף פרק ב), ובנסירה (פרק ג) ובכ"מ, וא"כ הרי היכן מצינו כל ענין ההתלבשות דוגמתה למטה. אמנם עומק הכוונה בכל בחי' התלבשות המוזכר בדברי הרב הנה הוא רק ע"פ מה שאמר בשער המוחין (מפרק ה והלאה) סדר בנין כל וולד אשר הוא מטפה הזרעית דאו"א, והנה כל בחי' טפה הזרעית דהוונג, הנה הוא נמשך ויוצא מהנה"י דאו"א, כי בנצח והוד הם השחקים ששוחקים מן לצדיקים¹²⁵, שהם צדיק וצדק, שהם זו"ן, וכמ"ש בזה"ק (ויקרא דף כו ריש ע"א). והנה ישנם בכל טפה זרעית ב' חלקים: אחד, הוא החלקי דהולד עצמו, והוא נקודה העיקרית שלו הניתן אליו מהמאציל א"ם ית"ש, והוא מונח נגזו וטמון בהמלכות דאו"א שהוא בהעמרין שלהן. והשני, הוא החלק שנותנים או"א מגופם ונפשם ג"כ להשתתף בבנין הולד (וכמ"ש הרב בשער המוחין פרקים ה ו ז ושם פרק יב ע"ש), ואותו החלק הוא מהנה"י שלהם. ומאלה ב' החלקים נבנה הולד. והנה אותו החלקי דאו"א הנה הם מתלבש בתוך החלקי דהולד ל' ע"ב) עצמו, וכמ"ש הרב בשער המוחין (סוף פרק ה), וזהו הענין המוזכר בכל מקום שהנה"י דהעליון הוא מתלבש בכל תחתון, והכוונה הוא על החלקי דאו"א אשר בהטיפה הזרעית שהוא מהנה"י שלהם, והוא אשר מתלבש בהחלקי דהולד עצמו, ונעשה בו לעצם מעצמיו. והוא ענין התלבשות דהנה"י דהעליון המתלבש בכל תחתון המוזכר בכל מקום, וכן הוא באמת דוגמתו למטה אשר גם בעולם הזה. והגם שהטיפה הזרעית היא נמשכת באמת מכל הקומה כולה דהאו"א, כי רק עי"ז הנה נעשה הולד ג"כ בקומה שלימה וכמו האו"א, אך עיקר גילויה והתהוותה דהטיפה הזרעית היא נגמרת בהנה"י, כי הם השחקים ששוחקים מ"ן כנז', וכמו שמבאר בדברי הרב (בדרושי מ"ן דרוש ה ו) בענין אור מים רקיע המוזכר בדברי זוה"ק (תרומה דף קסו ע"א). וזהו הענין ג"כ מה שמציאות הולד במעי אמא הנה הוא בבחי' נה"י לבד, וכמ"ש בנדה (דף ל ע"ב) למה הולד דומה במעי אמו, לפנקס שמקופל בו' שתי אציליו על שתי ארכבותיו ושתי עקביו על ב' עגבותיו, וראשו מונח לו בין ברכיו בו'. וכ"ז הוא משום שהטיפה הנמשכת מכל הקומה כולה דהאו"א, הוה כח החג"ת שבה כלול בהנה"י שבה, וכח הכח"ב הוא כלול ונעלם בתוך החג"ת, וכמ"ש הרב בפרקי הצלם (סוף פרק א) ע"ש. אמנם משום שהחג"ת הם אינם מוסתרים כ"כ כמו הכח"ב, לכן תראה נזכר בכ"מ בדברי הרב ג"כ שהז"ת דהעליון מתלבש בהתחתון, וכמ"ש בשער סדר אצ"י בקיצור (פרק א) ובכ"מ. אך עכ"פ הוא, כי כל ענין התלבשות דהעליון בהתחתון הנאמר בדברי הרב, הכוונה הוא רק על אותו החלק דאו"א הנמשך מהם בהטיפה הזרעית להשתתף בבנין הולד. והנה בהוונג אשר להעיבור, נמשך הטיפה הזרעית מהלבושים החיצוניים דהנה"י דאו"א, ובניקה נמשך מהלבושים דהנה"י האמצעיים, ובהוונג אשר לעיבור ב' דמוחין, שהוא הגדלות, נמשך טפת הוונג מהלבושים דהנה"י הפנימיים דהאו"א, וכמ"ש בשער מוחין דקטנות (פרק א) ובכ"מ. והוא הוא ההתלבשות דהנה"י דאו"א המתלבשים בהוונג, וכן אמר הרב בפירוש בפרקי הצלם (פרק א) כי הנה"י דאו"א המתלבשים בז"א הנה הם הבחי' אשר נותנים או"א מעצמותן בהבנים, וכמ"ש רז"ל ברא כרעא דאבוה, וכן אמרו עובר ירך אמו והבן, עכ"ל. וכן אמר ג"כ בחשמל (פרק א) כי הג' כלים דתבונה הנקרא צ' דצלם שבו מתלבשין המוחין דז"א, הנה הוא החלק שנותנת האם בבנה בסוד עובר ירך אמו, והוא לבוש אל הנר"ג עכ"ל.

והרי לנו, כי התלבשות הנה"י המוזכר בכל מקום, הכוונה הוא רק על החלקי דאו"א מגופם ונפשם שמתפשט בטפה הזרעית להשתתף בבנין הולד, וכמ"ש בשער המוחין (פרק ה) ובכ"מ. ורק זה הוא ההתלבשות דכל הפרצופים זב"ז המוזכר בכל מקום, אבל באמת הנה עומדים כל

¹²⁵ מלשון הגמ' חגיגה יב ע"ב, ועי' זהר ח"ג רלו ע"א, ושעה"כ דרושי העמידה פרק ה'.

הפרצופים, כל אחד ואחד בבחי' פרצוף בפנ"ע.

והנה נודע הוא שכל אותו החלק דאו"א הנמשך מהם במיפה הזרעית שאמרנו, הנה הוא רק בבחי' כח ותמצית לבד מגופם ונפשם, כי הרי כל עיקרן דהאו"א, הנה הם נשארם במציאותם והיותם כמו שהיו, ורק כח ותמצית לבד מהם הוא אשר מתלבש בהולד וכנו'. ובהעולמות שלמעלה, הנה מכונה הוא רק בשם הארה לבד, כי ההארה דהעליון אשר מהנה"י שלהם וכנו', הוא אשר מתלבש בהתחתון. וכ"ז הוא הן מעולם לעולם, והן מפרצוף לפרצוף, שרק ההארה דכל עולם ופרצוף העליון דהנה"י שלהם הוא אשר מתלבש בהעולם ופרצוף התחתון. וזהו אשר אמר הרב בשער מוחין דצלם (סוף פרק ד) שרק המלכות דמלכות של המלכות אשר בהנה"י דהעליון, הוא אשר מתלבש בהתחתון ע"ש, וכן אמר ג"כ בשער או"א (סוף פרק ה ושם ספ"ט) ע"ש והבין כ"ז. וע' עוד בזה לקמן בשער סדר אצילות בקיצור (פ"א אות י"ג) ע"ש. והנה כ"ז שאמרנו הנה הוא הן בחי' ויהן בהעגולים, כי רק ההארה דהנה"י מהיושר דהעליון הוא אשר מתלבש בהתחתון בפנימיותו, וכן ההארה דהנה"י מהעגולים דהעליון הוא מתפשט בהתחתון ומתעגל ומקיף עליו מסביב, ועי"ז הנה נמצא כי כל עולם תחתון וכל פרצוף תחתון הנה מלוּבש בפנימיותו מכל הארת היושרים דהנה"י דכל העליונים כולם, וכן הוא מוקף מסביב מכל הארת הנה"י דהעגולים דכל העליונים כולם. והרי נמצא מכ"ז כי האמת הוא שכל עולם תחתון הנה הוא באמת (כ"ז ע"ג) למטה לגמרי מהעולם העליון שעליו, וכמ"ש הרב בשער דרושי אבי"ע (פרק יד) כי הדי' עולמות אבי"ע הנה הם כדמיון ד' בתים זו למעלה מזו, וקרקע העליון הוא הגג דהתחתון, וכן עדי' כל פרצוף תחתון הנה הוא באמת למטה במדרגה לגמרי מהפרצוף העליון שעליו. וישנו לכל עולם ולכל פרצוף מקום ומדור לכל א' בפנ"ע למטה לגמרי מהעליון שעליו. ועכ"ז הנה כלול כל תחתון מכל הארת היושרים דהעליונים כולם בפנימיותו, וכן הוא מוקף מכל הארת העגולים דכל העליונים כולם המקיפים ומסבבים אותו בחיצוניותו, התבונן בכל דברינו הללו ותראה שכן הוא ברור ונכון. ובזה הרי ניחא פשוט כל מה שטרחו כמה גדולי עולם בהבנת ענין ההתלבשות אשר בכל דברי הרב ז"ל בענף זה, וע' בדברי הרח"ו ז"ל בשער דרושי אבי"ע (פרק ג) במ"ש שם האיך עולין ונכללין נוקבא בוז"א, ובריאה באצילות כו' אם עגולים מפסיקין, אלא יובן עם הנ"ל, כי יש חלל ופתח פתוח ודרך פתחים ההם עולים כו' ע"ש. והרי מוכח מזה ג"כ, כי היושר והעגולים דכל עולם ודכל פרצוף הוא עומד בכל א' בפנ"ע, אלא שעולים זה לזה דרך פתחים וחלונות והבין. וכבר הארכנו בכ"ז הרבה בדע"ה (ח"א דרוש ה' סימן ד' ה' ו') ע"ש, אמנם עכ"ז הנה העליון שם (סימן ה' אות כ כא) כי נשתנה בזה הא"ק מכל העולמית כולם, שגם העגולים העיקרים שבו הנה הם מתעגלים באמת מוחין להכל, וכולם נתונים בתוכו, והוא ע"ד אור א"ס המקיף, שכולם נתונים בתוך החלל דהצמצום והוא מקיפם מסביב, וע"ש בכ"ז מעמו ונימוקו בארוכה. ואחר שהקדמנו כ"ז נבאר מעתה את כל דברי הרב כאן בכל מקום הצריכים ביאור, ונבאר את כל דיבור ודיבור מדברי הרב בזה, נבאר אותם ע"פ כל דברינו הנז' בעזרת ה' ית"ש.

[טו] וכל עולם מהם כולל ו' פרצופים כוללים לבד מפרצופים אחרים פרטים שהם נעשים ענפים היוצאים מאלו הו' הפרצופים שהם עתיק א"א או"א זו"ן – הכוונה הוא ע"ד שבהעוה"ז, כי כל הבנים הם פרצוף זו"ן הכללי, וכל האבות הם האו"א הכללי, וכל האבות דאבות הם הא"א הכללי, וכל אבות של האבות דאבות הם העתיק הכללי, ואלו הדי' דורות הם ע"פ רוב רואים זה את זה, והם בעולם אחד ביחד, והוא הו' פרצופים הכלליים שכולל כל עולם. והפרטיים הם כל האישים הפרטיים שבכל א' מאלו הו' הכלליים, והם רבים אין חקר. ואח"כ הנה הזורים ועולים הם כולם לישרשם ומתחדשים ונכנסים אחרים תחתיהם, ומתחלפים והולכים בדרך זה עד שיכלו כל הנשמות שבגוף¹²⁶. וכן הוא עדי' למעלה למעלה, כי בכל עולם יש קומה גבולי כללית הכולל כל

¹²⁶ עי' יבמות סב ע"א: אמר רבי אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, שנאמר כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי.

האורות והנשמות שבה עד תכלית הכל, שיוחזר הכל לא"ס, והם שרשי הנשמות שבהעוה"ז וכמו שכתבנו בזה בהקדו"ש שער ז' פרק ז' ע"ש. ועכ"פ הוא כי הנה ישנם בכל עולם פרצופים כלליים ופרטיים וכנז' והבן.

ונבאר עתה בקיצור מצבן ומעמדם ונתחיל מלמעלה למטה, הנה הא"ס הוא סובב ומקיף ע"ג י' עגולים דא"ק בכל ג' מיני בחי' או"פ דנפש וכלים דנפש ואו"מ דנפש וכולם בצורת עיגולים כנ"ל, וכיוצא בזה בשאר כל העיגולים שבשאר הפרטים, ולא נצטרך להזכיר ענין זה בכל המקומות. וי' עיגולים דא"ק הם מקיפין וסובבין על או"מ דיושר דא"ק עצמו, ואו"מ דיושר דא"ק ע"ג י' עיגולים דעתיק^{טז}, וי' עיגולים דעתיק סובבים על אור מקיף דיושר דעתיק עצמו, ואו"מ דיושר דע"י מקיפים על י' עיגולים דא"א, וי' עיגולים דא"א מקיפים על או"מ דיושר דא"א עצמו, ואו"מ דיושר דא"א מקיף על י' עיגולים דאבא, וי' עיגולים דאבא מקיף על או"מ דיושר דאבא עצמו, ואו"מ דיושר דאבא מקיף על י' עיגולים דאימא, וי' עיגולים דאימא סובבים על או"מ דיושר דאימא עצמה, ואור מקיף דיושר דאימא מקיף על י' עיגולים דז"א, וי' עיגולים דז"א מקיפים על או"מ דיושר דז"א עצמו, ואו"מ דיושר דז"א מקיף על י' עיגולים דנוקבא, וי' עיגולים דנוקבא מקיפין על או"מ דיושר דנוקבא עצמה, ואו"מ דיושר דנוקבא דז"א דאצילות מקיף על י' עיגולים דבריאה^{יז}, וגם היא נחלקת לכל הפרטים הנ"ל וי' עיגולים דבריאה סובבים על או"מ דיושר דבריאה עצמה, ואו"מ דיושר דבריאה מקיף על י' עיגולים דיצירה^{יח} הנחלק גם הוא לכל הפרטים הנ"ל, וי' עיגולים דיצירה על או"מ דיושר דיצירה עצמה, ואו"מ דיושר דיצירה על עיגולי העשיה הנחלקת גם היא לכל הפרטים הנ"ל, ועיגולי עשיה על או"מ דיושר דעשיה עצמה.

[טז] וי' עגולים דא"ק הם מקיפים וסובבים על או"מ דיושר דא"ק עצמו ואו"מ דיושר דא"ק ע"ג י' עגולים דעתיק כו' כו' – הנה אלו הי' עגולים והאור מקיף דיושר דהא"ק, אשר מבואר הוא ע"פ דבריו שהם מתפשטים ומקיפים לכל העולמות כולם, הנה הם מתפשטים בב' בחי': אחד, בבחי' הארתם אשר מבחי' הנה"י שלהם, שהם השורש דכל העולמות כולם, כי הנה"י דא"ק הוא השורש לכל העולמות וממנו יצאו וכנ"ל אות י"ד, ולכן מתפשטים הם בכל עולם ועולם ומקיפים ומסבבים בהארתם לכל אחד ואחד בפנ"ע מבחוץ לכל העגולים שבו. כי באצילות נמשך הארת דהי' עגולים ואו"מ הישר דא"ק, ומקיפים ומסבבים על עגולי העיקרים דאצילות. ובעולם הבריאה נמשך הארתם ע"י האצילות, ומקיפים ומסבבים על הארת עגולי דאצילות המקיפים ומסבבים על העגולים העיקרים דהבריאה. ובעולם היצירה נמשך הארתם ע"י האצילות והבריאה, ומקיפים ומסבבים על הארת עגולי האצילות ובריאה המקיפים ומסבבים על העגולים העיקרים דהיצירה. ובעולם העשיה נמשך הארתם ע"י אצילות בריאה יצירה, ומקיפים ומסבבים על הארת עגולי אצילות בריאה יצירה המקיפים ומסבבים על עגולי העיקרים דהעשיה. כי בכל תחתון יש הארת דהנה"י של כל העליונים כולם, אור הפנימי דהיושר מבפנים ואור המקיף היושר והעגולים מבחוץ, וכמו שבארנו כ"ז ע"ד) בדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ה' אות י"ח וכ"א.

והבחי' השנית, הוא מה שכתבנו שם אות כ' ובסימן ו' שם אות ג', כי לבד מה שמתפשטים הי' עגולים ואו"מ הישר דהא"ק בהארתם בכל עולם ועולם בפנ"ע וכנז', הנה הם מתפשטים בכל עיקרם ג"כ, ומקיפים ומסבבים בהקפה אחת מבחוץ לכל העולמות כולם יחד בהקפה אחת לכולם, וכמו שכתבנו שם הטעם בזה ע"ש. וכ"ז הוא רק בחי' עגולים ואו"מ הישר דהא"ק לבד, אבל שאר כל העגולים ואורות המקיפים דכל עליון המתפשט ג"כ בכל התחתונים כולם, הנה אינו יורד ומתפשט למטה ממקומו אלא רק בהארתו לבד אשר מהנה"י שבו וכנ"ל אות י"ד, אבל עיקרו דכל עליון עומד במקומו למעלה מהתחתון לגמרי. ויש לכל עולם ופרצוף מקום ומדור בפנ"ע, וכל עולם

ופרצוף תחתון הוא למטה לגמרי מהעולם ופרצוף העליון אשר עליו, וע' בדע"ה שם בכ"ז ותבין את כל דברינו היטיב.

[יז] מקיף על י' עגולים דבריאה כו' – הנה הכוונה בכ"ז הוא על הארת הנה"י דהעגולים ואור מקיף דכל פרצופי האצילות הנז', שהם מקיפים ומסבכים על ה"י עגולי דהבריאה, כי כל תחתון הוא כלול מכל העליונים כולם, הארת היושרים דכל העליונים בפנימיותו, והארת האו"מ והעגולים דכל העליונים בחיצוניותו וכנ"ל. וכן הוא עד"ז בהצירה והעשיה, אשר אמר למטה בסמוך, שהם מוקפים בכל האו"מ הישר ומכל העגולים דכל העליונים כולם בחיצוניותם, וכן הם כלולים מכל האור פנימי והכלים היושרים דכל העליונים כולם בפנימיותם. הכוונה בכ"ז הוא רק על הארת הנה"י היושרים והעגולים דכל העליונים היורדים ממקום העיקרי אשר למעלה, ומתפשטים בכל העולמות ב"ע, וע"ז נעשה כל תחתון כלול ומוקף מהארת כל העליונים כולם וכנ"ל.

והנה יצא לנו ע"פ דברינו כי הנה למטה מחלקי התחתונים דעגולי האצילות, שהם קרקע האצילות, הנה מתחיל משם ולמטה הארת עגולי א"ק המשתתפים בבנין הבריאה ע"י האצילות, והם הגג העליון דהבריאה. אמנם הנה הם מתפשטים ויוצאים רק מהבחינה האחרונה דהיושר דהאצילות, כי בנין כל עולם תחתון בהעגולים והיושר שבו, הנה הוא נמשך ומתפשט רק מהבחי' האחרונה דהיושר דהעליון, והוא נמשך ויוצא דרך החלונות דהעגולים דהעליון (ע' ב"ז בדברינו בדע"ה ח"א דרוש ה סימן ה אות יט ושם ריש אות כב ותבין). ונמצא כי מהבחי' האחרונה דהיושר דאצילות אשר הוא כלול בפנימיותו מאור היושר דהא"ק, הנה נמשך ומתפשט משם כל בנין דעולם הבריאה כולה בכל העגולים והיושר שבה אשר הם כלולים מהארת עגולים ויושר דאצילות ודא"ק, ומתפשט מתחילה הארת העגולים דהא"ק ובתוכם הארת העגולים דאצילות, ואח"כ יוצא מהם ובתוכם העיגולים העיקרים דהבריאה עצמה, והוא נג דהבריאה, העומד מתחת קרקע האצילות העיקרי, שהם חלקי התחתונים דעגולי העיקרים דהאצילות.

וכן עד"ז בנין הצירה היוצא מהבריאה, הנה הוא כי מהבחי' האחרונה דהיושר דהבריאה הכלול בתוכה ובפנימיותה מהארת היושרים דהאצילות ודא"ק, הנה נמשך ומתפשט בנין כל הצירה כולה בכל העגולים והיושר שבה, ויוצא ויורד דרך החלונות דעגולי הבריאה ומתפשט בתחילה הארת העגולים דהא"ק ודאצילות ודבריאה המשתתפים בבנין הצירה. ויוצא מהם ובתוכם העגולים העיקרים דהצירה עצמה, והוא הגג דהצירה העומד מתחת קרקע הבריאה, שהוא חלקי התחתונים דעגולי העיקרים דהבריאה.

וכן עד"ז בנין העשיה היוצא מהצירה מהבחי' האחרונה דהיושר שבה הכלולה מהארת הבריאה ודאצילות ודא"ק, הנה מתפשט ויוצא דרך החלונות דעגולי הצירה הארת העגולים והיושרים דא"ק ודאצילות ודבריאה ודיצירה המשתתפים בבנין העשיה, ומתפשט בתחילה הארת העגולים דא"ק ודאצילות, ובתוכם הארת העגולים דבריאה ודיצירה, ומהם ובתוכם יוצא העגולים העיקרים דהעשיה עצמה. וכ"ז הוא הגג דהעשיה העומד מתחת הקרקע דהצירה שהוא חלקי התחתונים דעגולי העיקרים דהצירה, והרי נמצא כי כל עולם תחתון עומד באמת למטה לגמרי מהעולם העליון שעליו, כי קרקע העליון הוא למעלה מהגג דהתחתון, ועכ"ז הנה עומד כל תחתון בתוך כל י"ז ע"א¹⁸ העליונים כולם ג"כ, והיינו בתוך הארת האור מקיף והעגולים דכל העליונים המתפשטים ויוצאים ממקום להשתתף בבנין כל תחתון, ומתפשטים ומקיפים אותם בהארתם בכל סביבותיהם וכנ"ז.

[יח] על כלים דאו"פ דיושר דיצירה כו' כו' – כל ההתלבשות הזה אשר בהכלים ואו"פ דהיושר, הנה הכוונה הוא ג"כ ע"ד שאמרנו בהתלבשות דהעגולים ואו"מ, דמה שאמר על כלים ואו"פ דיושר דיצירה, הכוונה הוא רק על הנה"י שלהם לבד. וכן כל מ"ש שהכלים ואו"פ דיושר דיצירה על הכלים ואו"פ דיושר דבריאה, הכוונה הוא רק על הנה"י לבד דהבריאה. וכן מ"ש

שהכלים ואו"פ דהיושר דבריאה על הכלים ואו"פ דיושר דנוק' דאצילות וכן כו' כו', הכוונה בכ"ז הנה הוא רק על הנה"י לבד שבכל א' וכנודע מכל הדרושים, שלעולם אינו מתלבש מהעליון בהתחתון אלא רק הנה"י שלו לבד. ובאמרנו נה"י, הכוונה הוא על הטיפה הזרעית הנלקחת מהנה"י, והוא החלקי דאו"א אשר בהטיפה הזרעית המתלבשים בהחלקי דהולד עצמו אשר בהטיפה הזרעית, וכמ"ש הרב בשער המוחין (סוף פרק ה). והנה הוא רק כח ותמצית לבד, שהוא בחי' הארה לבד מפרצוף העליון ומעולם העליון המתלבש בהעולם והפרצוף התחתון, אבל עיקרו דכל עליון הוא עומד באמת כולו למעלה וכנ"ל בכל דברינו. וכן הוא מוכח ממה שאמר כל ענין ההתלבשות הזה גם באו"א שמתלבשים בהו"ן, ונודע שהוא רק על הנה"י שלהם לבד, שהרי האו"א מסתיימים בהטבור, והו"ן אינם מתחילים אלא רק מהטבור ולמטה וכמ"ש לקמן אות כ"ז. וכן הוא הכוונה ברור ופשוט בכל ענין ההתלבשות האמור כאן. והרי ניחא מעתה כל הומר הקושיות שהרבו לתמוה כל המפרשים בזה. והנה נמצא מכל דברינו שכל ענין ההתלבשות וכללות כל העולמות כולם מה שהם מלובשים וכלולים זה בתוך זה ע"י הכלים ואו"פ דיושר, וזה מקיף לזה ע"י האור מקיף והעגולים וככל מה שמבואר בדברי הרב כאן, הנה ישנו כל הכללות הנה בכל עולם ועולם בפני"ע, והיינו ע"י הארת האור פנימי והאור מקיף והעגולים דכל העליונים המתפשטים בכל תחתון. והרי עומד כל עולם בפני"ע בכל צורת ההתלבשות המבואר בדברי הרב כאן, הגם שכל תחתון הוא באמת למטה לגמרי מהעליון, אמנם כל עולם שהוא יותר עליון, הנה הנה בו צורת ההתלבשות הנה אלא רק מהעליונים שעליו. אך עולם העשיה, הנה הנה בה כל צורת ההתלבשות הנה כולו ממש, והיינו ע"י הארת דכל העליונים כולם שנכללו בה כנ"ו והבן היטיב ודי בזה.

והנה נשלמו דרך כללות כל בחי' העיגולים והאורות המקיפים דיושר של כל העולמות אלו כולם מלמעלה למטה, ומכאן ולהלאה (נבאר) יצאו בחי' הכלים ואו"פ שלהם דיושר של כל העולמות אשר בחי' אלו הם הפוכים מן הנ"ל, לפי שאלו כל מי שהוא א"ד ע"א { גרוע במעלה מחבירו מלביש את חבירו המעולה ממנו ומקיף אותו כנ"ל בענף ג', וזה סדרן, או"מ דיושר דעשיה מקיף על הכלים ואו"פ דיושר דעשיה עצמה, ולא יצטרך לכפול זה בכ"מ לפי שנתבאר לעיל כי או"פ דיושר לעולם קשור ודבוק עם הכלים דיושר שלהם עצמם והוא בתוכם ממש, וכלים ואו"פ דיושר דעשיה על כלים ואו"פ דיושר דיצירה, וכלים ואור פנימי דיושר דיצירה על כלים ואו"פ דיושר דבריאה, וכלים ואו"פ דיושר דנוקבא על כלים ואו"פ דיושר דז"א, וכלים ואו"פ דיושר דז"א על כלים ואו"פ דיושר דאימא, וכלים ואו"פ דיושר דאימא על כלים ואו"פ דיושר דאבא, וכלים ואו"פ דיושר דאבא על כלים ואו"פ דיושר דא"א, וכלים ואו"פ דיושר דא"א על כלים ואו"פ דיושר דעתיק, וכלים ואו"פ דיושר דעתיק על כלים ואו"פ דיושר דנה"י דא"ק², וכלים ואו"פ דיושר דנה"י דא"ק על או"פ היוצא מאור א"ס³ המתלבש בתוכו דרך קו הישר המתפשט מן הא"ס להאיר ולהחיות כל העולמות כולם כנ"ל.

[יט] וכלים ואור פנימי דיושר דנוק' על כלים ואו"פ דיושר דז"א וכלים ואו"פ דיושר דז"א על כו' כו' עד על אור פנימי היוצא מאור א"ס כו' – הנה לפי דברינו שבארנו שהכוונה בכ"ז הוא רק על הארת כל העליונים כולם המתלבש בכל תחתון וככל הנ"ל, והנה מבואר הוא בכל דבריו שכל הארת אור היותר עליון הנה הוא מתלבש ביותר מבפנים, והם כולם בתוך האור פנימי שהוא הנשמה דהתחתון. ולכאורה יש להקשות בזה, כי הרי בשער המוחין (סוף פרק ה ושם פרק יב) מבואר שם שכל מה שמתלבש מהעליון בהתחתון ועומד בו העליון מבפנים והתחתון מבחוץ, הנה

הוא רק בהכלים דהתחתון, שהכלים דהתחתון הם מבחוץ להאורות והכלים דהעליון המתלבש בו. אבל האור והנשמה דהתחתון, הנה הוא מבפנים לבולם, ע"ש (סוף פרק ה ופרק יב) ובדרושי מ"ן (דרוש ה), וכאן מבואר שכל הארת אור דיושר עליון הוא עומד יותר מבפנים, ועומד האור דאו"א וא"א ועתיק וא"ק מבפנים לאור דו"א, והרי הוא בהיפך ממה שאמר שם, כי הרי שם אמר שהאור דו"א עצמו הוא מבפנים להאור דעתיק וא"א ואו"א המתלבשים בו, ועוד כי הרי כאן מבואר שהאור פנימי דכל א' הוא דבוק לעולם עם הנוף וכלי שלו. ושם אמר שבין הכלים לאור הפנימי שלו, הנה עומדים ביניהם כל הארת האור פנימי והכלים דכל העליונים כולם המתלבשים בו.

אך דע כי הנה יש ב' מיני הארות המתפשט מכל העליונים בכל תחתון: אחד, הוא מה ששייך לעיקר עצמותו גופה, ור"ל כי י'ז ע"ב) אחר שמתפשטים בו הארת הכלים והאו"פ דכל העליונים, הנה נעשים בו לעצם מעצמיו ובשר מבשרו, ונחשבים מעתה לעצמותו גופה. והשני, הוא מה שמתפשטים עוד הארת הכלים ואו"פ דכל העליונים לבחי' תוספת מוחין אליו, ומתגדל ומתעלה עי"ז יותר מדרגתו, ועולה מעילוי לעילוי עד למעלה למעלה. והבחי' השניה הוזה נעשה ג"כ עי"זיונים של העליונים אשר ע"י עליית המ"ן דהתחתון, והוא בחי' זווג דמוחין הנאמר בכל מקום, ונמשכים בו ג"כ ע"י טיפה הזרעית ע"ד הנ"ל אות י"ד וכנודע. והנה הבחי' הא', והוא מה שנעשה בו לעצם מעצמיו ומעיקר עצמותו גופה, הנה זה מתלבש ונכנס בין הכלים שבו לבין אור הפנימי שלו, וממנו הוא מדבר בשער המוחין ספ"ה ושם פ' י"ב. אבל כאן בענייניו שהוא בעיגולים ויושר ענף ד', מדבר הרב רק מהבחי' השניה אשר לבחי' תוספת וגדלות, שהוא מהזווג שני דמוחין כנו'. ואותו הבחי' השניה הנה היא מתלבש בתוך הנשמה דהתחתון, וזהו מה שמבואר כאן, שכל הארת אור היותר עליון הוא מלובש בתוך האו"פ דהתחתון. אבל הבחי' הא' אשר נעשה בו לעצם מעצמיו, הנה זה כלול במילת אור פנימי שאמר כאן, ור"ל שמה שאמר כאן וכלים ואו"פ דיושר דו"א על כו', הנה במלת או"פ מכוון הוא כל הארת העליונים אשר בבחי' הא' הנו' המתלבשים בו, כי מאחר שאותו הבחי' הנה נעשה בו לעצם מעצמיו כנו', הנה נקראים הם כולם בשם אור פנימי דו"א, ונכלל במלת או"פ כל הארת העליונים המתלבשים בו אשר בבחי' הא'. וזהו מ"ש כאן, כי אור פנימי דיושר הוא לעולם קשור ודבוק עם הכלים, והקשינו לעיל ממה שאמר בשער המוחין (סוף פרק ה ופרק יב), שהחלקי דאורות וכלים דאו"א וא"א המתלבשים בו הם מפסיקים ביניהם. אך הענין הוא, כי מ"ש כאן או"פ דו"א, הנה כלול בו כל אותן ההארות דאו"א וא"א הנז' אשר אמר במוחין (סוף פרק ה ושם פרק י"ב), כי מאחר שהם נעשים בו לעצם מעצמיו, הרי נקראו הם כולם בשם או"פ דו"א, והם עומדים כולם בתוך הכלים דו"א קשור ודבוק עם הכלים. אבל ההתפשטות דבחי' השניה שאמרנו, הנה הוא מתלבש ועומד בתוך הנשמה דהתחתון וכנו', כי הרי סדרן דעשר ספי', שהם כח"ב הנ"ת נהי"מ, הנה נמשך כל תחתון רק מהעליון שעל גביו, והם מתלבשים זה בזה, וכל מי שהוא יותר עליון הוא יותר פנימי. וכן הוא ע"ז לעולם כל סדר התלבשות הפרצופים והעולמות, שכל מי שהוא יותר עליון הוא עומד יותר מבפנים, ומזה הוא כל בחי' העליות והגדלות. ומ"ש במוחין (סוף פרק ה) הנה הוא בכנין כל פרצוף במציאותו העקרית לבד, כי מתלבש כל עליון בהתחתון בב' בחי' כנו', ואלו ב' הבחי' הם תלויים באמת זב"ז, כי כשנתוסף בו המוחין והגדלות ע"י התלבשות דבחי' השניה, אז נתגדל עצמותו העיקרית ג"כ ע"י התלבשות דבחי' הראשונה, ונתגדל באורך ובעובי כנודע, והם תלויים זב"ז. ועכ"פ הוא כי ישנם ב' מיני התלבשות מהעליון להתחתון וכמו שאמרנו ודי בזה.

[כ] וכלים ואו"פ דיושר דעתיק על כלים ואו"פ דיושר דנה"י דא"ק – הגם שכתבנו בכ"מ מדברינו כי מהטבור ולמטה דא"ק הוא עצמו נקרא בשם אצילות, אמנם עכ"ז הנה מחלקם הרב לב' בחי', והוא ע"פ מה שכתבנו בספר הכללים כלל ה' ו' ובכ"מ שם, כי עיקר האצילות הוא נעשה מהנה"י דאו"א שבא"ק, אבל הנה"י דהא"א שבא"ק הוא עומד לעולם במדרגתו, והוא מתפשט באצילות לבחי' לבוש לאור א"ס שבו, והוא אשר נקרא לעולם בשם א"ק גופה.

והרי נתבאר היטב סדר התלבשות העולמות וראית בעיניך איך א"ס מתעלה בתוך כל העולמות, והמקבל ממנו תחילה הוא א"ק, ואחר כך עתיק, עד שנמצא כי כלים דיושר דעשיה הם יותר חיצונים ורחוקים מאוד מן אור א"ס הפנימי בתכלית הריחוק, שאין ריחוק גדול ממנו, וכן בערך א"ס הסובב מבחוץ על כל העולמות נמצאו כלים דעשיה רחוק ממנו בתכלית הריחוק שאין רחוק ממנו, לכן הכלים דיושר דעשיה הם היותר גרועים במעלה יותר מכל העולמות כולם, ושם בעולם העשיה נתהווה עולם השפל החומרי בתכלית הגסות והעביות שאין כמוהו, נמצא כי כדור הארץ שאנו עומדים בו הנה הוא הנקודה האמצעית שבכל העולמות כולם²⁶, כעין גרעין התמרה שהוא באמצע האוכל והאוכל מקיפו מכל צדדיו, וזהו בערכנו אנחנו בני אדם היושבים בו, אבל בערך א"ס הסובב הכל, אדרבה עולם העשיה הוא הקליפה החופפת על כולם, וכל מה שנתקרב אל הא"ס הוא יותר פנימי, עד שנמצא י' עגולים דא"ק קרובים אל הא"ס יותר מכל העולמות, וכן בבחי' אור א"ס הפנימי, נמצא כי עולם העשיה הוא קליפה לכל העולמות, וכל מה שמתקרב אל הא"ס הפנימי הוא היותר פנימי, עד שנמצא י"ס דיושר דא"ק הם פנימים מכולם הם מקבלים אור א"ס הפנימי ממש תחילת הכל.

והנה אחר שביארנו דרושי העגולים והיושר בקצרה בסדר התלבשות כל העולמות, צריכים אנו לבאר עתה עד ¹יד ע"ב} היכן הגיע התפשטות רגלי א"ק (נ"א האדם) הישר שבכל עולם ועולם²⁷ כאשר התחלנו לבאר ענין זה בתחילת ענף זה, והנה מוכרח הוא כי קו הישר יהיה דבוק ממש בא"ס הסובב, וממנו מתפשט ויורד ומתלבש תוך פנימיות א"ק כנ"ל, ונמשך ומתפשט עד סיום רגלי א"ק הישר כנ"ל, שהוא ממש עד חצאי עיגולי עתיק יומין הסובבים תחת רגליו, עד שם מסתיימין רגלי היושר דא"ק²⁸, כי אם נאמר שרגלי א"ק הם מגיעים ומתפשטים עד למטה בתוך עיגולי עצמו עד סיומם וסופם²⁹, נמצא שחוזר ומתדבק עם עיגול הא"ס בחצי התחתון אשר תחת רגלי א"ק, ואם כך הוא נמצא כי הא"ס יאיר בו משם ולמטה דרך קו הישר ולא יהיה בחי' מעלה ומטה משפיעים ומקבלים, וע"כ לא נמשך ראש הקו למטה כנ"ל בענף ב', והנה הכלל העולה בקיצור הוא זה, כי רגלי א"ק דיושר הנה הם מתפשטים ונמשכים עד חציים התחתונים של עיגולים דע"י מצד מטה, באופן כי עיגולי ע"י מקיפים סביב רגלי יושר דא"ק, אמנם כל שאר הרגלים דיושר כגון רגלי עתיק ורגלי א"א ורגלי ז"א ורגלי נוקבא* כולם מסתיימים בהשוואה א"א*³⁰, והוא עד חצאי התחתונים של עיגולי א"א³¹ מצד מטה, באופן כי עיגולי א"א הם מקיפים וסובבים מתחת כל רגלי הנ"ל כולם, אמנם יש בחי' פרצופים שאינם גבוהים קומתם, כגון או"א ששיעור קומתם מהגרון דא"א*** עד הטיבור של א"א בלבד³², וכן פרצוף לאה שהיא מתחלת מהדעת דז"א עד החזה שלו כמ"ש במקומו, ואלו הפרצופים אין רגליהם נוטים עד רגלי א"א כי הם קצרי קומה³³ וכל אחד יתבאר במקומו בפרטות.

* הערת לש"י – עי' מצו"ש ע"ב ח"ג פ"ד. ** עי' מצו"ש יג ע"א, ועי' דע"ה ח"א מו מז אות כ וכל. *** עי' שעה"ק י ע"ג.

[כא] הנה הוא הנקודה האמצעית שבכל העולמות כולם כו' – כבר אמרנו שהכוונה הוא רק על הארת כולם המתפשטים בה מבפנים ומבחוץ, והיינו הארת היושרים של כל העליונים המתלבשים בה מבפנים, וכן הארת העגולים של כל העליונים המתפשטים בה ומקיפים אותה מסביב שהוא מבחוץ. כי מתמצית הארת העליון יוצא עיקר כל תחתון, ועומד בה הארת העליון מבפנים ומבחוץ, והוא באמצעיתא, ומקבל מהם ¹ע"י³⁴ חיותה וקיומה תמיד. וכ"ז הוא הן בכלל העולמות והן בכל פרצוף בפרט, שכל אחד הוא כלול מכל העליונים, הן מבית והן מבחוץ, ועי"ז קשור כל א' למעלה למעלה. אבל עיקר כל עולם תחתון וכן כל פרצוף תחתון הוא באמת למטה

לגמרי מהעליון שעליו, כי במקום שמסתיים העליון שם מתחיל התחתון וכנ"ל. [כב] עד היכן הגיע התפשטות רגלי האדם הישר שבכל עולם ועולם – ר"ל כי הרי אמרנו שכל עולם ועולם הנה עומד כל א' בפנ"ע זה למטה מזה, אצילות הוא למטה מהא"ק, ר"ל למטה מנכול הטבור דא"ק, כי מנכול הטבור ולמטה דא"ק שם נעשה האצילות, ונקרא מהטבור ולמטה שבו בשם אצילות. אמנם עולם הבריאה הוא למטה לגמרי מרגלי האצילות, וכן היצירה הוא למטה לגמרי מרגלי הבריאה, וכן העשיה הוא למטה לגמרי מרגלי היצירה. והנה ישנו בכל עולם ועולם עגולים ויושר, ועל זה הולך הרב ומבאר עד היכן שמגיע היושר דכל א' הקצה התחתון שלו. והנה מסיק הרב ואומר, כי יש בזה ג' חלוקות, כי הרי כל עולם ועולם הנה יש בו ו' פרצופים, שהם עתיק א"א או"א זו"ן, ובכל א' ישנו יושר ועגולים, והעגולים של כל פרצוף תחתון הם מבפנים להעגולים של כל פרצוף עליון, אך היושר של כל פרצוף תחתון הוא מבחוץ להיושר דפרצוף העליון. וכן יש בכל עולם ועולם ג"כ בחי' יושר ועגולים מהארת כל פרצופי האצילות, וכן מהארת א"ק המתפשטים בכל עולם ועולם, הארת העגולים מבחוץ והארת היושרים מבפנים וכנ"ל. והנה עולם האצילות אשר שם הוא רגלי הא"ק העיקרים וכנ"ל, שמהטבור ולמטה שבו, ממנו נעשה האצילות, הנה סדרם כך הוא, כי רגלי א"ק הם מתפשטים עד חלקי התחתונים דעגולי עתיק, ורגלי עתיק מתפשטים עד חלקי התחתונים דעגולי א"א, ורגלי א"א מתפשטים עד החלקי התחתונים דעגוליו של עצמו, והם מסתיימים בשוה עם רגלי עתיק, ורגלי אבא מתפשטים רק עד חלקי התחתונים דעגולי אימא ושם הם מסתיימים, וכן מסתיימים שם ג"כ רגלי אימא, והם שניהם שוים (כן הוא בשער הקדמות דף עג), ורגלי זו"ן מתפשטים עד עגולי א"א.

ונמצא שיש כאן ג' חלוקות, כי א"ק ועתיק ואבא הנה יש הפסק בכל א' מהיושר שלו להעגולים שלו. כי הרי הארת העגולים דא"ק הם מתעגלים ומקיפים מתחת העגולי עתיק וכנ"ל אות ט"ו, ועכ"ז אינו מתפשט היושר שלו עד שם אלא רק עד עגולי עתיק, והרי מפיסק עגולי עתיק בין היושר דא"ק להארת עגוליו שלו. וכן עד"ז יש הפסק בין היושר דעתיק לעגוליו ע"י עגולי א"א. וכן יש הפסק בין היושר דאבא לעגוליו ע"י עגולי אימא. אבל א"א ואימא הנה הם מתפשטים כל א' עד עגוליו של עצמו בלי הפסק ביניהם כלל. אמנם עכ"ז יש הבדל גדול בין אימא לא"א, כי באימא עומד היושר בתוך העגולים שלה בכל משך אורכה בלי שום הפסק ביניהם כלל, כי או"א הרי הם מהגרון עד הטבור, ועגולי אימא הם עומדים מבפנים לעגולי אבא, והרי לא יש שום הפסק בין העגולים של האימא להיושר שלה כלל וע"ל למטה אות כ"ז ואות ל"א, אבל א"א הנה בכל משך אורכו יש בו הפסק בין היושר להעגולים שלו ע"י או"א וזו"ן המלבישים עליו מהגרון עד סוף רגליו. ומה שאמרנו שמתייחדים בא"א היושר עם העגולים, הנה הוא רק בעקביים שלו לבד, כי העקביים דיושר דא"א הם מגיעים ודורכים על העגולים שלו, ושם הם מתייחדים יחד בלי שום הפסק כלל ביניהם. אמנם הזו"ן הנה בהם מתייחד ג"כ היושר והעגולים בכל משך אורכם. ועוד יש יתרון בהם, כי רגלי היושר שלהם הנה הם נוקבים את כל עגוליהם ג"כ, ומתארכים ומתפשטים עד עגולי א"א וכנ"ל.

והרי יש בזה ג' חלוקות א"ק ועתיק ואבא חלוקה א', א"א ואימא חלוקה ב', זו"ן חלוקה ג'. וכן הוא עד"ז כל אלו הג' חלוקות ג"כ בהעולמות ב"ע בהו' פרצופים שבכל א' מהם, כי סדר התפשטות היושר שבהם הוא ג"כ ע"ד הנז' באצילות, אמנם בהעולמות ב"ע הנה שם הוא אלו הג' חלוקות בכפליים, כי הרי מתפשט בהם כל הארת היושר והעגולים דכל פרצופי האצילות והא"ק ג"כ, והארת העגולים דכל פרצופי האצילות והא"ק הם מתעגלים ומקיפים מסביב ומחוץ להם, וכל הארת ל"ז ע"ד היושרים מבפנים וכנ"ל כ"ז. וא"כ הרי כל הארת היושרים דהאצילות והא"ק אשר הם מסתיימים בהארת העגולים שלהם ע"ד הנז', הארת א"ק עד הארת עגולי עתיק דאצילות, והארת א"א עתיק וזו"ן עד הארת עגולי א"א דאצילות. הרי נמצא כי כל הארת היושרים דא"ק ודאצילות המתפשטים בב"ע, הנה הם נוקבים את כל העגולים דב"ע, ואו שיורדים דרך החלונות

שבהם, ומתפשטים ויורדים ומסתיימים עד הארת עגולים של עצמם ע"ד הגז'. והרי יש בהם כל אלו הג' חלוקות עוד פעם שני ובכפליים, וכן ע"ד שאמרנו הג' חלוקות בהעגולים, הנה הוא כ"ז ג"כ באור מקיף היושר, כי הרי אור מקיף היושר דכל א' הוא עומד לעולם בתוך העגולים שלו וכנ"ל בדברי הרב, וא"כ נמצא כי בא"ק ועתיק ואבא אינו מתחברים האור פנימי דהיושר עם האור המקיף לעולם. ובהא"א ואימא הם מתחברים היטיב. ובזו"ן הם נוקבים ויורדים עוד יותר עד אור המקיף והעגולים של א"א.

והנה הטעם בכ"ז הוא ע"פ מה שאמרנו לעיל אות ו' ואות ח', כי הנה עיקר הגילוי של כל עולם הנה הוא הזו"ן שבו, כי הג"ר שבכל עולם הם נסתרות¹²⁷ ורק הזו"ן הם הגילוי בכל עולם. והם יוצאים מאימא, ולכן באימא וזו"ן מתחברים בהם היושרים והעגולים וכן הפנימים והמקיפים ביחד ומאירים זה לזה בלי הפסק כלל ביניהם, וכפי הצורך לקיום העולם. והזו"ן הנה הם נוקבים ויורדים עוד יותר ומגיעים עד אור המקיף והעגולים של א"א, והוא כמו שאמרנו לעיל. וכנודע שכל חלוקת מדרגות העולמות של עתה אשר עומדים כל אחד בעיבויו, והוא חלק מדרגת עולם העליון שעליו, הנה לא היה הכוונה בהם שישארו כן לעולם ח"ו, אלא שיודככו ויתעלו ויתייחדו לבסוף עם כל האורות העליונים עד למעלה למעלה כנודע. ולכן מתפשטים הזו"ן לבסוף עד אור המקיף והעגולים של א"א, כי ע"ז הם מקבלים תיקונם ממנו תמיד, כדי שיחזרו לבסוף כולם אליו. וכן מטעם זה גופא הנה מתייחדים לבסוף בא"א גופה ג"כ היושר והעגולים והפנימי והמקיף שלו ביחד, כי לבסוף הנה יחזור הכל להנהגת א"א, והוא אחר שיושלם הזמן דהנהגת זו"ן. ולכך, אחר שמסתיימים הזו"ן, הנה חוזרים ומתייחדים בו כל אורותיו יחד. וכן ע"י שמתפשטים הזו"ן ומתייחדים בו גם עתה, הנה ע"ז מקבלים ממנו את כל ההנהגה הנעלמה, שהוא כל הכבשי דרחמנא¹²⁸, וכן האוצר של מתנת הינם¹²⁹ אשר כתיב ביה (שמות לג יט) והנתי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם, אשר כל זה הוא מהנהגתו הנעלמה ית"ש שמנהיג בו גם עתה תמיד לצורך תיקון האחרון. ונמצא שמה שנסדר באימא וזו"ן שמתחברים בהם היושרים והעגולים והפנימים והמקיפים ביחד הוא לצורך הקיום והנהגה של עתה. ומה שמתפשטים הזו"ן עוד יותר למטה, הוא כדי לקבל תיקונם, שיהיו הולכים ומתקנים גם עתה תמיד על¹³⁰ לעתיד. וכן מה שמתייחדים לבסוף כל האורות דא"א ביחד, הוא רק לצורך תיקון דלעתיד לבד, כי לבסוף יחזור הכל להנהגת א"א כנודע.

אמנם פרצוף אבא, הנה אינם מתייחדים בו אורותיו ביחד, והוא מופסק ע"י עגולי אימא. הנה הטעם בזה הוא ג"כ משום צורך הקיום והנהגה של עתה, כי נודע הוא שמציאות הזו"ן הוא מהנה"י דאז"א, ומתלבש הנה"י דאבא בהנה"י דאימא ויוצאים הזו"ן מהנה"י דאימא. ונמצא שמדרגת הזו"ן, שהם הקיום והנהגה של עתה, הוא אינו יוצא מהאבא במכוון אלא רק ע"י הפסק הנה"י דאימא, ולכך אינו מתייחד היושר דהאבא בהעגולים והאור מקיף שלו, ומופסקים הם ע"י האור מקיף והעגולים דהאימא שמפסיקים בינתיים, כדי שיומשך כל המציאות דהזו"ן רק מהאור פנימי דהיושר שלו לבד, כי ע"ז הם יוצאים על מדרגתם הראוי לפי הצורך הקיום והנהגה של עתה. וזהו ג"כ הטעם בא"א מה שבכל משך אורכו אינו מתייחד בו האו"פ דהיושר עם האו"מ והעגולים שלו, ומופסקים הם ע"י האו"א וזו"ן המלבישים עליו מהגרונן עד סוף רגליו, ואינם

¹²⁷ ע"י הק' תיקו"ז יט ע"א.

¹²⁸ ע"י לעיל הערה 100.

¹²⁹ ע"י שמו"ר פמ"ה סי' ו' ז"ל: כתיב למעלה ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך מדת הטוב ומדת הפורענות וחנותי את אשר אחון באותה שעה הראה לו הקב"ה את כל האוצרות של מתן שכר שהן מתוקנין לצדיקים והוא אומר האוצר הזה של מי הוא והוא אומר של עושי מצות והאוצר הזה של מי הוא של מגדלי יתומים וכל אוצר ואוצר ואח"כ ראה אוצר גדול אמר האוצר הזה של מי הוא א"ל מי שיש לו אני נותן לו משכרו ומי שאין לו אני עושה לו חנם ונותן לו מזה שנאמר וחנותי את אשר אחון וחנותי את אשר אחון למי שאני מבקש לחון וכן ורחמתי את אשר ארחם.
¹³⁰ נדצ"ל עד.

מתייחדים בו אלא רק בעקביים שלו לבד וכנ"ל, והוא רק מתחת הזו"ן כולם. הנה הטעם בכ"ז הוא ע"ד האמור, והוא משום צמצום הזו"ן היוצאים מאו"א, שיצומצמו על מדרגתם הראוי להם, ויה ע"א ולכן אינם מתייחדים היושרים הפנימיים עם המקיפים והעגולים גם בא"א אלא רק בהעקביים שלו, שהוא אחר סיום הזו"ן כולם, שאז יוחזרו להתיקון דלעתיד וכנ"ל.

אמנם הסיבה והטעם מה שבא"ק ועתיק הנה בהם אינם מתייחדים היושרים והעגולים וכן הפנימיים עם המקיפים כלל, הוא משום כי גם התיקון דלעתיד הנה הוא נבחן בכמה בחי', כי הרי יש תיקון דימות המשיח, ואח"כ התיקון אשר לאחר תחיית המתים והלאה, ואח"כ התיקון דחיי העולם הבא, והתיקון דהג"ר הכלליים שהוא מאלף הח' והלאה¹³¹, שאז הוא שליטת דא"א, ואח"כ הוא התיקון דעולם הנצחי שהוא בעולמות דא"ס¹³², והוא התיקון דהעקודים והא"ק, וכן התיקון דהטהירו עלאה והאוויר קדמון¹³³ עד אור א"ס המקיף (וכמו שבארנו כ"ז בספר הכללים כלל יז¹³⁴). ואלו התיקונים אין להם משך זמן כלל, כי מאחר אלף העשירי והלאה הוא בלי שיוור ותכלית, ואין לנו בהם השערה כלל, ולכן נפסק עתה הארתם ואינם מתייחדים זב"ז, כי הרי בעתיק וא"ק הרי אינם מתייחד בהם היושרים עם העגולים והפנימיים עם המקיפים, וכן בהקו דאור א"ס הרי נפסק הקו באמצע ואינו מגיע לאור א"ס המקיף אשר מתחת החלל דהצמצום. וכ"ז הוא משום כי עד הזמן דסוף אלף העשירי לא יאירו הם בכל תוקפם, ור"ל שאינם מאירים עדיין באורם העיקרי כלל, ולכך אינם מתחברים אורותיהם זב"ז בכל אותו הזמן כולו אשר עד סוף אלף העשירי. אבל מעת אלף העשירי ולהלאה, הנה יתוקן הכל ויטיהדו כל היושרים הפנימיים עם המקיפים והעגולים גם בעתיק וא"ק, וכן הקו דאור א"ס יתייחד באור א"ס המקיף כב' הקצוות, וכמו שבארנו כ"ז בארוכה בספר הכללים כלל י"ז ע"ש. והנה משום שכל הזמן הזה אשר עד סמוך לתכלית אלף העשירי, הנה הוא עדיין מקומת הגבולי הכללית הי"ס דאצילות אשר מזו"ן עד סוף א"א, והם סובבים והולכים להעשות הכנה לזה גם עתה, והוא ע"י הנהגתו הנעלמה ית"ש, אשר מתנהג בזה תמיד לצורך התיקון דלעתיד. ועל הכוונה הזו הנה מבאר הרב את היחוד דאורות הא"א ג"כ זב"ז, אבל מהיחוד דהאורות אשר למעלה מא"א, אין מדבר הרב מאומה, אמנם לעיל ענף ב' מרמז לנו קצת בזה ג"כ וכנ"ל אות ו' ואות ה' ודי בזה.

[כג] עד הצאי עגולי עתיק יומין הסובבים תחת רגליו עד שם מסתיימין רגלי היושר דא"ק – בהקו אור א"ס שבו, הנה בעולם האצילות הוא רגלי היושר דא"ק ממש המתלבש בהיושר דעתיק המתלבש בהיושר דא"א או"א זו"ן דאצילות, ונוקבים ויורדים רגלי היושר דא"ק דרך כולם, ומתפשטים עד הצאי עגולי התחתונים דעתיק. אך בעולמות בי"ע, הנה הוא רק הארתו המתפשט בהם בהתלבשות הארת היושר דעתיק המתלבש בהארת היושר דא"א או"א זו"ן דאצילות המתפשטים בפנימיות הבי"ע, ונוקב ויורד הארת רגלי א"ק דרך כולם, ומתפשט עד הארת הצאי עגולי עתיק יומין התחתונים, אשר הם מקיפים ומסבבים על הארת הצאי עגולי התחתונים דא"א או"א זו"ן דאצילות אשר הם מתחת הצאי עגולי התחתונים העיקריים דהבי"ע עצמן.

[כד] עד שם מסתיימין רגלי היושר דא"ק – בהקו אור א"ס שבו, ואינו מתפשט עד למטה, שהוא עד הארת עגוליו שלו עצמו אשר מתחת עגולי עתיק יומין, אלא שהחלקי עגולי התחתונים דעתיק יומין הם מפסיקים ביניהם, כי באם שיתפשט עד הארת עגוליו של עצמו, הלא יאר הארת הא"ק בהקו דאור א"ס שבו מלמעלה ומלמטה, וע"י תוקף האור הגדול הזה, לא היה אפשר לצאת כל מדרגת העולמות אבי"ע כמו שהם בשום אופן. ומטעם הזה הוא ג"כ מה שיש הפסק בין רגלי

¹³¹ ע"י לעיל הערה 119.

¹³² ע"י לעיל הערה 16.

¹³³ ע"י לעיל עג"י ענף ב אות יג.

¹³⁴ ענף ד' סימן י'.

היושר דעתיק לחלקי העגולים התחתונים שלו ע"י הצאי התחתונים דא"א שמפסיקים ביניהם, והוא כדי להעלים הארת העתיק בהעלמות שבינתים, כדי שייצאו אל מדרגתם הראוי להם. ולכך נקרא העתיק בשם רישא דלא אתיידע¹³⁵, כי נעלם אורו עתה בהעלמות לגמרי. יח ע"ב) משא"כ א"א, הנה הוא מתייחד היטיב היושר שלו עם העגולים והאור מקיף שלו כנ"ל, כי הרי מתגלה אורו היטיב בהעלמות ג"כ, והם הי"ג מדות הרחמים שבהם מתנהג העולם, ולכך מתפשטים ומתקרבים אצלו הזו"ן ג"כ ומתייחדים בהאור מקיף והעגולים שלו אשר למטה כדי לקבל הארתו תמיד מלמעלה למטה, כי רק באור דא"א שנקרא כל טובי¹³⁶ והם הי"ג מדות הרחמים הנה בהם מתקיים העולם.

[כה] כי אם נאמר שרגלי א"ק [בהקו אור א"ס שבו] הם מגיעים ומתפשטים עד למטה בתוך עגולי עצמו עד סיומם וסופם – ור"ל ויגיע גם עד אור א"ס המקיף אשר למטה, הרי יאר אור א"ס בכל העולמות שבינתיים מב' הקצוות, שהוא מלמעלה ומלמטה, ויתבטל עי"ז כל המדה והגבול שבהם וכנ"ל ענף ב. וא"כ הרי מוכרח הוא שיופסק בינתיים, וזהו אשר נפסק הקו באמצע. וכ"ז הנה הוא נמשך למה שאמר לעיל בסמוך, "והנה מוכרח הוא כו", ור"ל בכ"ז שבא להוכיח ולומר כי מוכרח הוא שיופסק הרגלי יושר דא"ק גם מהעגולים שלו ע"י הצאי התחתונים דעגולי עתיק, ע"ד שמוכרח שיופסק עיקר הקו דאור א"ס מאור א"ס המקיף אשר למטה. כי כמו שההכרח הוא שלא יתפשט הקו דאור א"ס עד אור א"ס המקיף אשר למטה, וכדי להוציא עי"ז את העולמות כולם ממדרגת אור א"ס, ולהמציאם בכח גבול ומדה, כן ע"ז הוא ההכרח ג"כ עוד שיהא מופסק הרגלי יושר דא"ק גם מהעגולים שלו עצמו ע"י איזה הפסק ביניהם, שהם עגולי התחתונים דהעתיק, כדי להוציא את העולמות ממדרגת הא"ק ג"כ. וכן מוכרח ע"ז ג"כ שיהא מופסק הרגלי יושר דעתיק מהעגולים שלו ע"י הפסק עגולי התחתונים דהא"א, כדי להוציאם גם ממדרגת העתיק וכנ"ל (כי בהעלמות אבי"ע עיקר הגילוי דאור א"ס שבהם הנה הוא רק האור דא"א, שהוא גם בגלוי בפנימיות כולם כנודע, אבל האור דעתיק הנה הוא עתה נעלם בהם לעולם), וכמו שמבואר דבריו בזה למטה בסמוך, והבן כל דברי הרב בזה כי קיצר בלשונו, ומובלעים דבריו בדבריו[נו] ושיעור כוונתו הוא כמו שאמרנו והבן היטיב.

[כו] אמנם כל שאר הרגליים היושר כגון רגלי עתיק ורגלי א"א כו' כולם מסתיימים בהשוואה אחת והוא עד הצאי התחתונים של עגולי א"א כו' – הנה בשער הקדמות (דף י ע"ב) וכן במב"ש (שע"ב ח"ג פ"ד) אמר שם, כי הסיבה מה שלא נתפשטו רגלי היושר דעתיק עד עגוליו של עצמו, הוא משום כי הנה לא יצא היושר דעתיק תיכף אחר העגולים שלו, אלא רק אחר העגולים דא"א, ויצאו העגולים דעתיק ואח"כ העגולים דא"א, ואח"כ יצא היושר של שניהם, היינו היושר דעתיק ואחריו היושר דא"א. וע"י שלא יצא היושר דעתיק תיכף אחר העגולים שלו אלא רק אחר העגולים דא"א, לכן נתמעט אור היושר דעתיק ולא היה בו כח להתפשט עד עגולי עצמו. והענין הוא ע"פ מה שאמרנו לעיל ענף ב' אות ל"ד ול"ז ובכ"מ, כי ענין העגולים הנה הם בחי' היסודות ע"ד הגלגלים והד' יסודות ארמ"ע, והיושר הנה הוא כל פרטי המציאויות דהדצח"מ (היוצאים ונמשכים מהד' יסודות ארמ"ע). וכל אלו הפרטיים דהדצח"מ הם בכללות ג"כ קומה שלימה אחת, והוא היושר הכללי דכל עולם שכולל בתוכו כל פרטי המציאויות כולם. ואותו היושר הכללי שבכל עולם הוא עומד בתוך העגולים הכללים דכל עולם שהם כללות הד' יסודות ארמ"ע שבו וכנ"ל בדברינו בכ"מ. והנה עתיק וא"א ידוע הוא כי הם שניהם כללות הכתר, והם הב' בחי' שבכתר, ולכן לא נתחלקו כל א' לעגולים ויושר בפנ"ע, אלא שיצא עגוליהם זה אחר זה, ואח"כ

¹³⁵ ע"י ע"ח מלכים ח' שרדל"א איננו כי אם הג"ר של עתיק בלבד. אמנם ע"י אריך פרק ב' (במ"ק) שם מבואר שזהו כל קומת העתיק, וכן הוא בבהגר"א על ספד"צ ג ע"ג, ה ע"ב.
¹³⁶ ע"י לעיל הערה 121.

היושר של שניהם זה אחר זה, כי אינם יסודות מחולקים ולא פרוצופים מחולקים. אלא שהעגול¹³⁷ שלהם הם ב' בחי' היסודות שבכתר, והם עומדים זה בתוך זה, וכן היושרים שבהם הם ב' בחי' הפרצופים שבכתר אשר הם בכללות רק פרוצוף אחד. (כי עתיק דכל עולם הוא מהחזה עד הטבור דהעליון, וא"א דכל עולם הוא מהטבור עד סוף הגוף, ר"ל עד סוף הת"ת דהעליון¹³⁸). וידוע הוא שכל מציאות הפרטיים אשר הם בכללות רק פרוצוף אחד, הנה הם יוצאים רק י"ח ע"י¹³⁷ מהיסודות ולפי הכח הנשרש בהם, ולכן ע"י שיצא גם היושר דעתיק רק אחר העגולים דא"א, הרי נמצא שהיה יציאתו רק לפי כח היסודות דא"א. ולכך נתמעט כחו אלא רק ע"פ כח הא"א, ולא היה בו כח להתפשט יותר אלא רק עד הצאי התחתונים דעגולי א"א לבד, כי נצטמצם בהיסודות דא"א ע"י שיצא רק על ידיהם. וכ"ז היה בשביל צורך מדרגת העולמות והפרצופים שיצא מהם ובתוכם, שיצטמצמו אלא רק לפי קבלת אור הא"א לבד, אבל אור העתיק העיקרי הוא נעלם בהם. וא"ל היה מתפשט העתיק עד בחי' היסודות, שהם העגולים של עצמו, היה מתגבר אורו והיה מאיר ומתגלה בכל העולמות שבינתיים בתוקף אור עצמו, הן מלמעלה והן מלמטה, ולא היה אפשר לצאת מדרגת העולמות כמו שהם וכנ"ל בדברינו.

[כז] כגון או"א ששיעור קומתם מהגרון דא"א עד הטבור של א"א בלבד – הנה לעיל אמר שהעגולים ואור מקיף דא"א הם על העגולים, והאור מקיף דהזו"ן הם בתוכם. וכן אמר שם עוד, כי הכלים ואור פנימי דהזו"ן הם על הכלים ואור פנימי דהזו"ן הם בתוכם. ונודע הוא כי כל מציאות הזו"ן והתחלתם הנה הוא רק מהטבור דא"א ולמטה. ומאחר שאו"א הם מסתיימים בהטבור, הרי נמצא כי כל התחלת הזו"ן בכל העגולים והיושר שלהם הנה הוא רק אחר הסיום דהאו"א לגמרי, וא"כ איך יצדק כל מה שאמר לעיל וכנ"ל. אך פשוט הדבר שהכוונה לעיל הנה הוא רק על הנה"י דא"א מהכלים ואור פנימי שלהם הוא מתלבש בפנימיותם, וכן הנה"י דהאו"א מהעגולים והאור מקיף שלהם הוא מתפשט ומקיף ומעגל את הזו"ן בכל סביבותיהם שהוא בחיצוניותם. ובאמרינו הנה"י הכוונה הוא רק על המלכות העומדת בהנה"י, ובסוד (בראשית כ"ב) והנה שלשה עדרי צאן רובצים עליה וכנודע (זוהר ויצא קנ"א ע"ב). וגם אינה המלכות עצמה אלא רק המלכות דמלכות וכמ"ש במוחין דצלם (סוף פרק ד, וע' בשער כסא הכבוד ספ"א ופ"ב ופ"ה) אבל עיקרן דא"א הם באמת רק עד הטבור. ומה גם כי הרי בארנו לעיל שכל ענין ההתלבשות כולם אשר אמר הרב לעיל בכל העולמות כולם ובכל הפרצופים כולם, הן ההתלבשות דהכלים ואור פנימי אשר הם זה לפני זה, והן ההתלבשות דהעגולים והאור מקיף אשר הם זה מחוץ לזה, הנה הכוונה כולם הוא רק על הארת הנה"י דהעליון המתפשט ויורד ממקומם, ומהבחי' אחרונה דהזו"ן דהעליון וכנ"ל אות י"ז, ומתלבש בכל תחתון בפנימיותו, וכן מקיף עליו ומעגלו ומסבבו בחיצוניותו. אבל עיקרו דכל עליון הוא באמת למעלה לגמרי מכל תחתון, ובוה ניהא ופשוט כל מה שטרחו המפרשים בזה וכנ"ל בארוכה. ואמנם הנה בעיקר הענין מ"ש הרב שאו"א הם קצרי הקומה, הנה העלינו בזה תהלאית"ש נשנבות רבות בהאבני מלואים אשר בסוף ספר הכללים סימן ז' אות ע"ש ותמצא נחת בעזה"ת].

[כח] ואלו הפרצופים אין רגליהם נומים עד רגלי א"א כי הם קצרי קומה – כי הנה"י שלהם המתפשטים בהזו"ן וכנ"ל הנה הם נעשים בהזו"ן לעצם מעצמיהם ובשר מבשרם, ונחשבים מעתה להזו"ן עצמן, וע' דברינו בספר הכללים כלל ח' ענף ה', וענף ז' תמצא שם דברים ארוכים ועמוקים בזה ע"ש.

והנה פעם אחרת שמעתי ממו"ר זלה"ה בענין דרוש תיקון אריך אנפין, איך נולד ויצא וינק מב' פרקין תתאין דרגלי עתיק יומין, ושם ביארנו איך ב' פרקין תתאין הנקרא

¹³⁷ נדצ"ל שהעגולים.
¹³⁸ ע"י ע"ח שער התיקון פרק ד'.

עקביים דע"י הם מתפשטים יותר למטה מרגלי א"א, והם נכנסים בגבול עולם הבריאה^{כט} כנזכר שם, ואפשר לומר כי לא היה כך אלא קודם תיקון אצילות^ל, ואחר התיקון לא הוצרך לזה, שחזר העתיק לאסוף רגליו למעלה בהשוואה אחת עם רגלי א"א וצ"ע*.
* הערת הל"ז – ע"י שעה"ק י ע"ג סמוך לסופו.

עוד דבר א' לא נתבאר לנו בעניני עיגולי א"ק וביושר שלו איך הם מתחברים יחד, אמנם בענין ע"י נתבאר במקומו כי אלו י' עיגולים שלו כולם נמשכים ומתפשטים סביב ג' ראשונות לבד דיושר שלו^{לז} ע"ש, ואולי כך יהיה בעניני עיגולי אדם קדמון וצ"ע. ¹יד ע"ג

[כט] הם מתפשטים יותר למטה מרגלי א"א והם נכנסים בגבול עולם הבריאה – גם מכאן מוכח כי כוונת הרב בכל סדר ההתלבשות שאמר לעיל הנה הוא רק עפ"י מה שכתבנו לעיל, והיינו שכל העולמות כולם הם באמת רק זה למעלה מזה לגמרי, ואינו מתחיל כל תחתון אלא רק אחר הסיום דהעליון, וכל ההתלבשות שאמר לעיל הנה הוא רק עפ"י מה שכתבנו לעיל, והיינו שכל העולמות כולם הם באמת רק זה למעלה מזה לגמרי, ואינו מתחיל כל תחתון רק אחר הסיום דהעליון. וכל ההתלבשות שאמר לעיל, הנה הוא רק על הארת המלכות, אשר שיעורה הוא נגד הנה"י וכנ"ל. הנה רק היא מתפשטת בהארתה ומתלבש בהתחתון, הן מהכלים ואו"פ שלה בפנימיותו, והן מהאו"מ והעגולים שלה בחיצוניותו וכנ"ל, דאל"כ אין מקום כלל להדברים לומר שהעקביים י"ח ע"ד דעתיק יומין הם מתפשטים יותר למטה מרגלי א"א, והם נכנסים בגבול עולם הבריאה, הלא לפי סדר ההתלבשות שאמר לעיל, הנה נמצא כי אדרבה הוא שעולם הבריאה הוא יותר למעלה הרבה מהקצה התחתון דרגלי א"א ומהעקביים דעתיק יומין, אשר הם מגיעים עד חצאי עגולי התחתונים דהא"א וכנ"ל. כי הרי בתוך עגולי א"א הוא עגולי דאו"א, ובתוכם עגולי זו"ן, ובתוכם עגולי הבריאה, והוה כל עולם הבריאה כולה למעלה הרבה מכל חצאי עגולי התחתונים דא"א, וסוף רגליו ועקביים דעתיק יומין המתפשטים עד שם. והרי מוכח מכל דבריו כאן וכן מהנ"ל אות כ"ז, שגם בכל הדרוש אשר בכל ענף זה גופה סובב הרב ואינו מסיח דעתו כלל ממה שמבואר ברוב דרושי ע"ח, שרק הארת המלכות דהעליון הוא אשר מתפשט בהתחתון (וכמ"ש בכסא הכבוד ספ"א ובכ"מ), אבל כל עולם עליון וכל פרוץ עליון, הוא למעלה לגמרי מהעולם והפרצוף השני לו וכנ"ל בכל דברינו.

[ל] כי לא היה כך אלא קודם תיקון אצילות – אין כוונתו על עולם הנקודות שהוא קודם התיקון, כי הנה אז לא נתארך העתיק כלל וכמ"ש בשער התיקון (ריש פרק ה) וכן בשבירת הכלים (פרק ג ופ"ד) ע"ש, אלא כוונתו הוא על עת התיקון, והיינו בעת שנתקן עתיק ועדיין לא נתקן שאר כל הפרצופים, הנה אז נתפשטו עקביים דעתיק למטה בגבול עולם הבריאה, וכדי לתקן את כל הפרצופים שהיו במקום עולם הבריאה קודם תיקונם, וכמ"ש בשער א"א (פרק א) ובשער ז"א (פרק א) ע"ש, וע' עומק כל הענין בזה בספר הכללים כלל ט"ו ענף ז' אות ה'.

[לא] כולם נמשכים ומתפשטים סביב ג"ר לבד דיושר שלו כו' – וכן כתב הרח"ו ג"כ בשער ציור עולמות (בהקדמה שם), ועיקר הדברים הללו הוא בשער הקדמות (דף י ע"ב וע"ג) ובמבוא"ש (שער ב ח"ג פ"ד) ע"ש. אמנם בעגולים ויושר דהאו"א, הנה אמר שם כי היה חילוק ביניהם, כי הרי עגולי אימא היא תוך עגולי אבא, ובאם שנאמר שגם כל ה' עגולי דהאימא מתפשטים ויוצאים מהג"ר של היושר שלה, הלא יהיה התחלת היושר שלה למטה מהג"ר דאבא. ונודע הוא כי או"א כחדא נפקין וכחדא שריין (אד"ז רצ ע"ב), לכן אמר שם כי גם הג"ר דהיושר דהאימא הוא מתחיל בשוה עם הג"ר דהיושר דהאבא, והוא מהגרון דא"א מימין הוא אבא, ומשמאל הוא אימא, והוה הג"ר דהיושר דהאימא למעלה מכל התחלת העגולים שלה. וכן ע"ז הם שניהם שוים בסיומם, והוא עד הטבור דא"א. והיינו, כי הנה שני היושרים דהאו"א הם מסתיימים שניהם בחצאי התחתונים דהעגולי אימא, ואינו מתפשט היושר דהאבא עד עגוליו אשר למטה אלא רק עד

החצאי התחתונים דהעגולי אימא, והוו שני היושרים דהאו"א שוים בקומתם, הן למעלה והן למטה, והיינו מהגרונ עד הטבור.

אמנם כ"ו הוא בכללות או"א עלאין ויש"ם ותבונה כאשר נכללים שניהם יחד, אבא עם יש"ם לחד שהוא מימין, ואימא עם תבונה לחד שהוא משמאל וכמ"ש בשער ז"א (סוף פרק ב), והרי הם שניהם מהגרונ עד הטבור. אך עכ"פ הוא, כי הנה נמצא מזה כי כל התחלת דהעגולי אימא הוא למטה מהגר"ר של היושר שלה, כי הרי הגר"ר דהיושר שלה הוא מתחיל בשוה עם הגר"ר דהיושר דאבא. אבל העגולים שלה הרי הם רק מבפנים להעגולי אבא, והרי הם למטה מהם ולמטה מהגר"ר דיושר שלה. משא"כ בכל הפרצופים כולם, הנה יוצאים ומתפשטים כל הי' עגולים מהגר"ר דהיושר דכל א', ואולי הוא כי גם באימא יוצאים העגולים רק מהדעת שלה, שהוא כללות הגר"ר כנודע. ור"ל מהדעת המתפשט אשר הוא למטה מהגר"ר העיקרים, והוא בהתחלת הזית, הנה משם יוצאים ומתפשטים כל הי' עגולים דהאימא, ויצאו מהדעת שלה שהוא כללות הגר"ר. והרי נמצא לפ"ז שכל העגולים כולם, הנה יוצאים הם תמיד עכ"פ רק מבחי' הגר"ר דהיושר, וע' לעיל ענף ב' אות ל"ו ובענף ג' אות ב'.

וז"ל שער הקדמות (דף ה' ע"א) ואמנם דבר גלוי הוא כי אין למעלה גוף ולא כח גוף חלילה, וכל הדמיונות והציורים אלו לא מפני שהם כך חס ושלום, אמנם לשכך את האוון לכשיוכל האדם להבין הדברים העליונים הרוחניים בלתי נתפסים ונרשמים בשכל האנושי, לכן ניתן רשות לדבר בבחי' ציורים ודמיונים כאשר הוא פשוט בכל ספרי הזוהר, וגם בפסוקי התורה עצמה כולם כאחד עונים ואומרים בדבר הזה, כמו שאמר הכתוב עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, עיני ה' אל צדיקים, וישמע ה', וידבר ה', וכאלה רבות, וגדולה מכולם מ"ש הכתוב (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו זכר ונקבה וגו', ואם התורה עצמה דברה כך גם אנחנו נוכל לדבר כלשון הזה, עם היות שפשוט הוא שאין שם למעלה אלא אורות דקים בתכלית הרוחניות בלתי נתפשים שם כלל, וכמו שאמר הכתוב (דברים ט ד) כי לא ראיתם כל תמונה, וכאלה רבות, ואמנם יש עוד דרך אחרת כדי להמשיל ולצייר בה הדברים העליונים, והם בחינת כתיבת צורת אותיות, כי כל אות ואות מורה על אור פרטי עליון, וגם תמונ' זו דבר פשוט הוא כי אין למעלה לא אות ולא נקודה, וגם זה דרך משל וציור לשכך את האוון כנזכר, ולכן נבאר עתה הקדמה הנזכר על דרך ציור האותיות גם כן, ובבחי' ציורים אלו הן ציור האדם והן ציור אותיות שתיהן מוכרחים להבין ענין האורות העליונים כאשר תראה ספרי הזוהר בנוים על שתי בחי' הציורים האלה עכ"ל.

שער א ענף ה

רצוני בענף זה להקדים קצת הקדמות אל כל הבא למלאות את ידו ולהתעסק בחכמה זאת, והוא כי כבר ביארנו לעיל כי פרצוף אדם כלול מרמ"ח אברים בי"ס פרטיות שבו באופן זה, כי כתר הוא גולגלתא וחב"ד הם ג' מוחין⁸, וחג"ת הם ב' דרועין וגופא, ונה"י ב' שוקין ואמה ומלכות היא נקבה שלו⁷. אמנם אם תרצה לחלק ולפרט אלו הי"ס הכלליות בפרטים רבים הנה אינם נחלקות רק לה' בחי' לבד, אשר כל בחי' מהם הוא פרצוף א' שלם כמראה אדם. וזה סדרן הנה הכתר הוא פרצוף א' שלם מי"ס ונקרא א"א, וחכמה הוא ג"כ פרצוף א' מי"ס ונקרא אבא, ובינה היא ג"כ פרצוף א' מי"ס ונקרא א"א, והו"ק מחסד עד היסוד¹ הוא פרצוף א' מי"ס ונקרא ז"א, וספירה עשירית שהיא מלכות היא פרצוף א' מי"ס ונקרא נוקבא דז"א². עוד צ"ל כי בחי' המלכות שבכל פרצוף ופרצוף מאלו הה' פרצופים הוא באופן זה, כי מלכות אשר בפרצוף זכר כגון אבא וז"א הנה המלכות שבו הוא בחי' עטרה שעל הצדיק הנקרא יסוד, בסוד (משלי י ו) ברכות לראש צדיק הנזכר בס"ה פ' ויצא

(דף קסב ע"א) וז"ל, ר' ייסא זוטא הוה שכיח קמיה דר"ש א"ל מהו דכתיב ברכות לראש צדיק לצדיק מבעי ליה וכו'. ואם הוא מלכות בפרצוף נוקבא, כגון אימא ונוקבא דז"א הנה המלכות שבה הוא ג"כ בחי' עטרת היסוד שבה, כי היסוד שבה הוא הרחם והעטרה שבה הוא בחי' בשר התפוח שעליה, הנקרא בדברי חז"ל שפולי מעיים בענייני סימני איילונית כנודע. ואמנם ספירת המלכות הכוללת שהוא פרצוף אחרון שבחמשה פרצופים הנקרא נוקבא דז"א, הנה היא (נקבה גמורה) בפרצוף גמור כשאר כל הפרצופים וזכור זה.

[ענף ה']

[א] כי כתר הוא גולגלתא וחב"ד הם ג' מוחין – ע' לקמן שער י"ב ע"א מוחין דצלם (פרק ב), שם מבואר גודל מעלת הכתר על המוחין שהוא לאין קץ, ועיקר הכתר הוא אור רוחני מקיף על הפרצוף מבחוץ ואינו נגלה וניכר כלל, והוא מלמעלה ואינו מתפשט בפנימיות הפרצוף אלא רק הארתו לבד, והוא שורש המוחין כולם. כי המוחין הם רק חב"ד כנודע, אבל הכתר הוא למעלה מהם, והוא שרשם והוא נעלם. ורק החיצוניות שלו הוא מתפשט למטה בהפרצוף עצמו הוא הנגלה, והוא הגולגלתא קרקפתא דתפילין המקיף את המוחין ע"ש, וע"ש עוד (סוף פרק ה) שאמר כי חב"ד הם המוחין, והכתר הוא המוחין דמוחין ע"ש.

[ב] וחב"ד הם ג' מוחין וחג"ת הם ב' דרועין ונופא (והם הרוח והוא עיקר כל פרצוף) ונה"י הם ב' שוקין (הם באמת עשרה בחי' היינו ב' כולין ב' ביעין ב' ירכין ב' שוקין ב' רגלין וכולם הם מכלל הנה"י וכל נה"י הן לבר מנופא) ואימא ומלכות הם בחי' הנוקבין – עד כאן לשון הרב, ובאמת כי בסדרן דה"י ספי' צריך ביאור הרבה, וכבר הארכנו בזה בספר הכללים כלל ט"ז וי"ז, ועכ"ז נדבר גם כאן קצת בזה אחרי שהרב ז"ל קבע כאן המקום לכל הקדמות הללו, והוא באמת מהקדמות המוכרחות לכל באי שערי עץ החיים, לזאת ראינו גם אנחנו לקבוע איזה דיבור בזה כאן גם אחר שכבר הארכנו בזה בספר הכללים הנז', ואין בית המדרש בלא חידוש, וכל דברינו בזה הוא ג"כ הקדמה כללית בסדרן דהי"ד ספירות.

הנה צריכים אנו להבין בעיקר הסדר דה"י ספי' שנסדרו בג' קוין כח"ב חג"ת נה"י, הרי עיקר עצמותם ומציאותם הרי הם נאצלו רק זה מזה, וכמבואר בדרושי נקודות וכן בדרושי העקודים בשער מטי ולא מטי, החכמה עם כללות כל הט' הוא נאצל מהכתר, והבינה עם כללות כל הח' הוא נאצל מהחכמה, והחסד מהבינה, והגבורה מהחסד, והת"ת מהגבורה, וכן כו' כו' עד מלכות מהיסוד. והרי הם מעיקרן זה למטה מזה, וכולם בקו אחד, וא"כ אלמה נתחלפו ונסדרו מצבם בג' קוין ובבחי' פרצוף אדם.

עוד צריך ביאור על ענין השינוי בהסדר דתלת תלת אשר בין הג"ר להז"ת, כי הנה נודע הוא שהתשע ספי' כח"ב חג"ת נה"י אשר כל א' הוא מסודר בתלת תלת, הנה הם בג' מדרגות, ומדרגת הכח"ב שהם הג"ר, הנה שם נסדרו שיהא הכתר שהוא מהקו האמצעי הנה הוא למעלה מכולם, והחכמה ובינה שהם קוי הקצוות דימין ושמאל, הנה הם למטה מהכתר ומצדדיו, והם כעין סגולתא וכזה ••. אבל התלת תלת אשר בהז"ת, הנה הם נסדרו כל תלת תלת כעין סגול וכזה ••. כי החסד גבורה שהם קוי הקצוות, הם למעלה נגד חכמה ובינה, והת"ת שהוא מהקו האמצעי הוא למטה מהם ובאמצע. וכן הנה"י הנה הוה ג"כ הנצח הוד שהם קוי הקצוות, הם למעלה נגד החסד והגבורה, והיסוד שהוא מקו האמצעי הוא למטה מהם, והרי יש שינוי בסדרן דתלת תלת מהג"ר להז"ת, וכל זה צריך ביאור.

ועוד כי הרי נודע הוא שהלב שהוא בחי' תפארת, הנה בו הוא התגלות כל המוחין ע"י הנה"י דהאו"א המתלבש בז"א עד החזה שבו, ומתגלין המוחין בהת"ת שהוא בחי' לב, ולכן הוה הלב השני להמוחין כנודע¹³⁹. וא"כ הרי צריך שיהא גם הת"ת למעלה מהחסד גבורה. ומה גם כי

¹³⁹ ע"י ע"ח שער פרצופי ז'ין פרק ד.

הרי הוא מתייחד עם המוחין ע"י הדעת המתפשט, מה שא"כ החסד גבורה, הגם שהם כנגד החכמה ובינה, אבל אין להם קשר וחיבור עם החו"ב כלל. וכן הוא החוט השדרה שהוא ג"כ הקו האמצעי דהאחוריים, הרי הוא נמשך ג"כ מהמוחין והדעת וע"י הלב, והחוט השדרה הוא הקיום והחיות והחיוק והתוקף דכל הגוף. והרי מכ"ז הנה היה צריך שיהא הת"ת למעלה מהחסד וגבורה, כי הוא למעלה מהם במדרגה הרבה.

וכן הוא קשה עד"ז ג"כ על סדרן דהנה"י, שנסדר היסוד למטה מנצח הוד, הלא נודע הוא שהיסוד הנה בו הוא הגלוי דכל המוחין, בסוד החסד דאתגלי בפום אמה¹⁴⁰, והיסוד הנה הוא עולה עד המוחין ממש ונוטל משם כל הראוי לו, וכמ"ש בזוה"ק (פרשת משפטים דף קי ע"א) בסוד משכיל לאיתן וכנודע. משא"כ הנצח הוד, הנה אין להם קשר מאומה לא עם החסד והגבורה, ומכ"ש עם (י"ט ע"ב) החכמה והבינה. והרי קשה מכ"ז הרבה, אלמה נסדר היסוד למטה מהנצח הוד. אך הענין בכ"ז הוא, כי הרי עיקרן דהי" ספי, נודע הוא שהענין מה שהם עשרה הוא ע"י שהם חמש כנגד חמש, ה' חסדים וה' גבורות וכמ"ש בספר יצירה (פרק א מ"א), כי רק ע"י בחי' החסדים וגבורות כאשר שהם מתייחדים זב"ז ומתבסמים זמ"ז, הנה ע"י זה נעשה כל סדרי בראשית וכל הפעולות כולם אשר מעולם ועד עולם, וכמו שבארנו בדע"ה ח"א דרוש א' סימן ב' ג'. והגם שהחסדים וגבורות הנה הם היפך זה מזה, זה חסד וזה דין, ואי אפשר שיתייחדו להיות אחד, ומכל א' בעצמו הנה אי אפשר שיוצא מהם שום מציאות ושעשה בהם איזו פעולה כלל. ולכן כדי שיתייחדו לצורך כל הפעולות והמעשים דכל סדרי בראשית שהיה צריך להוציא על ידיהם, ולכן כדי שיתייחדו הם, הנה היה הצורך להמציא בהם הקו האמצעי, שהוא קו המכריע הכלול משניהם, והוא בפנימיותם, כי הוא מיוסד משניהם יחד, ומכריע בהם פעם לזה ופעם לזה כפי הצורך להמציאות וההנהגה. וע"י זה הנה יצאו כל סדרי בראשית, ונעשה כל הפעולות והמעשים ע"פ רצונו ית"ש, כל מה שרוצה להוציא מהם ולהעשות על ידיהם. וזהו הענין בדרך כלל מה שנסדרו בתלת תלת, שהם ג' קוין. ומה שנסדרו בהו"ת הקו האמצעי למטה, הוא משום כי הנה ע"י קוי הקצוות יצאו כל הנפרדים והריבויים, והם המון ברואים לאין תכלית. ובאשר שעיקר כוונתו בכל המציאות כולו ובכל ריבויים והשינויים שנעשה בהם, אשר כל זה הוא מתכונת קוי הקצוות כנו', הנה היה כוונתו העיקרית בהם שיתוקנו לבסוף, ויתייחדו ויתעלו לסוד האחדות הנצחי. לכן הנה נסדרו ממנו ית"ש קוי האמצעיות דהו"ת, אשר בכל תלת ותלת, שיהא הקו האמצעי למטה מהקצוות, והוא לייסד בהם כוונתו ורצונו ית"ש על התיקון הנצחי, שיתייחדו לבסוף. ונמצא כי כל מה שנעשה עתה מהריבויים והשינויים הנה הוא מקוי הקצוות דהו"ת, אשר הם שולטים עתה בכל משך ימי עולם. ובאשר ששליטתם הוא קודם, לכן הם למעלה מקו האמצעי שבהם. אך ע"י הקו האמצעי אשר בסוף כל תלת, הנה יתוקנו ויתעלו לרצונו ית"ש אשר בתכלית האחרון הנצחי, שהוא להביא את כולם להתיקון דסוד האחדות, אשר ע"ז הוא כל כוונתו ית"ש אשר בהמציאות כולו אשר מעולם עד עולם. והוא כדי שיתעלו ויעלו מעילוי לעילוי עד הכתר שהוא שורש הכל, ובו הם כלולים כולם יחד באחדות עצום, ומשם יצאו ואליו ישובו.

הרי נתבאר לנו כי לצורך כל הכוונה הנז', הנה נסדרו הי" ספי בהסדר אשר הם עתה לפנינו. כי ע"י הכתר שהוא למעלה מהכל והוא כללות כל הג"ר, וממנו יצאו החכמה ובינה, שהם שורשי דהחסדים וגבורות, ונתגלו החו"ב לב' קצוות שהם שורשי החו"ג. והכתר שמתחילה והוא למעלה מהם, הנה הוא כלול משניהם יחד, ומיוחדים בו באחדות עצום, וכן יחזרו וישובו כולם

¹⁴⁰ ע"י אד"ר קמב ע"א. וע"י בהג"א על ספד"צ כ"ו ע"ד ז"ל, וז"ש ואתתקן בתקונוי באמה בפומי דאמה והן עיקר תקונין, לאתבסמא נוקבא בדכורא שזה התיקון בעולם התהו שלא היה מתקלא, והמתקלא הוא ביסוד כמ"ש"ל (ריש פ"א) שהמתקלא כף זכות וכף חובה והוא זכר ונקבה, זכר כף זכות ונקבה כף חובה חו"ג ולשון חק מכריע בינתים הוא היסוד שנקרא לשון, כמ"ש (ישעיה ג') לשון למודים בסוד למודי ה' נו"ה כידוע, כמ"ש"ל (שם) בסוד ברית הלשון וברית המעור, והמכריע צריך שיכלול שניהם ז"ל והוא אמה ופומיה דאמה שהוא יסוד ומלכות כידוע.

אליו, והוא למעלה מהכל, שהוא התיקון האחרון לכולם. ולכן יצא הוא מתחילה, כי הוא בסוד סוף מעשה במחשבה תחילה (ע"י תיקון ז' ע"א), כי בן יתעלו ויעלו כולם בו בהתכלית האחרון כנו'. אמנם עתה הנה יצאו מהכתר החו"ב שהם שורשי החו"ג, כי בהג"ר עצמן אי אפשר להחזיק ולקנין הקצוות שיתגלו כלל, באשר שהג"ר הם קרובים למעלת ומדרגת אור א"ס, ולכן אין להג"ר שום גילוי כלל, וכמו שאמר אליהו ז"ל (תיקון ז' דף יט ע"א) שעליהם נאמר הנסתרות לה' אלהינו. והרי לא היה אפשר עדיין לצאת מהם שום מציאות ושום פעולה, ולכן הנה נאצל מהם עוד מדרגה למטה, שהם החג"ת, ונמשכים הם מהדעת שהוא כללות הג"ר. והדעת הנה הוא לעולם בפנימיות כל הז"ת, ומתנהגים כולם על ידו, אלא שהוא לעולם נעלם, והנגלה ממנו הנה הם החג"ת, וכדי להוציא מהם כל הפעולות כולם, ובכל הכוונה אשר מהם עתה, וכן ככוונת התיקון אשר לבסוף וכנו'. ובאשר שכוונת התיקון אשר יעשה מהם לעתיד הנה הוא רק בהתכלית האחרון, ולכן נסדר בהם הת"ת למטה מהחז"ג ובסופם וכנ"ל. והוא ג"כ ע"י שגם החז"ג אשר הם שולטים עתה, הנה עיקרם הוא ג"כ רק מהדעת שהוא הקו האמצעי, אשר בו הוא היחוד. ולכן הנה יחזרו הם ג"כ (ע"י ע"ג) להתייחד בסוף גם בגלויים, והוא ע"י הת"ת אשר בסופם והם כלולים בו.

והנה אלו הג' שהם החג"ת הנה הם נקראו אבות (ע"י שער המוחין פרק ג), כי הם השורשים של כל המעשים והפעולות כולם, ובהחג"ת הנה שם עומד כל עצמותם ושורש כל מציאותם, ולכן הם נקראו אבות. אבל שרשם אשר בהג"ר, הנה הוא נעלם מאד, וכל הגילוי לשורש המציאות כולם, הנה כדי לייסד כח ההולדה להוציא תולדות להמציא את כל המציאות כולו להוציא מן הכח אל הפועל, הנה נתייסדו כל מדרגת הנה"י, כי ע"י הנה"י הנה יוצא כל הכחות המיוסדים בהחג"ת, הנה יוצאים הם מן הכח אל הפועל ע"י הנה"י. ולכן נקראו הנה"י בשם בנינים (שם), כי על ידיהם יוצא כל תכונת החג"ת מן הכח אל הפועל. וזהו ג"כ מה שנקראו הנה"י ומכונים הם שהם לבר מגופה (זהר בראשית דף כא ע"ב), והוא באשר כי כל הנה"י הנה עיקרם הם רק לצורך ההולדה, שהוא להוציא תולדות, והרי אינם לצורך אותו הפרצוף עצמו, אלא רק לצורך התולדות שיוולד ממנו, ע"י דברינו בספר הכללים בסוף כלל ח' שם תמצא הדברים בזה בביאור היטיב.

והרי לנו עכ"פ ג' מדרגות באלו ה"ט"ס: שהם כח"ב חג"ת נה"י. כי הכח"ב הם הגלוי הראשון מא"ס ית"ש אשר נתגלה על שורשי אלו הב' בחי' דהריבוי והיחוד, והם רק בבחי' גילוי הרצון והמחשבה ממנו ית"ש על כל הנו'. כי הכתר הוא הרצון והחז"ב הם המחשבה וההרהור¹⁴¹ (שהוא התפשטות המחשבה וגלויה), והם שניהם, ר"ל המחשבה וההרהור, התחלתם הוא במוח בחו"ב, והוא בבחי' או"א עלאין. והתפשטותם וגילויים הוא בלב, והוא בבחי' ישסו"ת, כי הלב הוא השני להמות, והוא מקושר ומיוחד בו ע"י הדעת המתפשט. וכן מתגלין בו אורות המוחין ע"י התפשטות הנה"י דהאו"א המתלבשים בו"א עד החוזה, ומתגלה אורם בהלב. אבל הרצון הקדום, הקודם להמחשבה, הוא למעלה מהמוחין ואין לו גילוי כלל¹⁴², כי הוא אוירא דלא אתפיש (ז"ח דף ע"א ע"א וס"י פ"ב מ"ו). כי אין השגה בו, ואין האדם יודע ממנו מאומה. והרצון הנה הוא רק בבחי' שורש השרשים לכל אשר תחתיו. אמנם המחשבה וההרהור הנה הם מתפשטים ומתגלים בלב, ונעשה מזה בחי' החג"ת, והם בבחי' האבות לכל המציאויות כולם, כי בהם יצאו הכחות הנעלמים בכח"ב, הנה הם יוצאים מן הכח אל הפועל בהחג"ת. והנה"י הם תכונת ההולדה של החג"ת, ונתגלה בהנה"י.

ובאשר שרצונו ית"ש בכל הגילויים הנו' הנה היה להמציא את העולמות הנפרדים¹⁴³ אשר

¹⁴¹ ע"י בהגר"א על תיקון ז' כ' ע"ג וז"ל, כתר הוא רצון בסוד רצון ומחשבה והרהור וקול ודיבור נגד ה' פרצופים.

¹⁴² ע"י בהגר"א על תז"ח נ' ע"א ד"ה בריש הורמנותא, וז"ל, כמו באדם המחשבה שרוצה לעשות הדבר והרצון הוא קודם למחשבה, וקודם להם התחלת הרצון כשמתעורר לחשב, והן ג' ראשונות, כתר הוא התחלת הרצון, והוא סתום מאד שנעלם אפילו מאדם עצמו, וזהו בריש הורמנותא.

¹⁴³ ע"י לעיל הערה 11.

הם נפרדים מבחי' אלהותו ית"ש, ואין בהם עצמם שום בחי' אלהות כלל, כי הם רק נבראים נוצרים נעשים. משא"כ כל אלו הגילויים הנו, שהם התשע ספירות כח"ב הג'ת נה"י, הנה הם כולם רק אור אלהותו ית"ש עצמו, והם כולם מיוחדים באחד, ואי אפשר עדיין להוציא מהם כל מציאות הנפרדים כולם ובחי' ריבויים ממש, כי מאחד אינו יוצא אלא אחד. לכן האציל מכל כללות המ"ס הנזכרים עוד בחי' קומת פרצוף אחת כיוצא בהם, ויסד בה בית קיבול לקבל את השפע מכל המ' הנו, וגם כח ההולדה דהנה"י אשר נתייחד בהם וכנו'. והפרצוף הזה הנה היא בעצמה ג"כ אור אלהות ממש, אלא שהיא מדרגה למטה מהמ' ספי' הני"ל, והיא נלקחת ונמשכת מהם. והנה היא פרצוף מיוחד בפנ"ע, והיא פרצוף הנוק' שהיא המלכות, והיא כללות כל המ' הנו, שכולם כלולים בה. והנה ניתן בה הכח להוציא ולהמציא את כל המציאויות כולם ע"י קבלתה מהמ' ספי' הנו, ובאשר שהיא השורש להוציא ממנה את כל העולמות הנפרדים, לכן אינה מתייחדת היא עם דודה אלא לפרקים¹⁴⁴. אמנם היא נלקחת ממנו עצמו, ע"ד הכתוב (בראשית ב כא) ויקח אחת מצלעותיו כו' לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת, והם שניהם אדם שלם, וכן שורשה הנה עומד בו תמיד ונשרשת בו בכל מדרגה ומדרגה מהג' מדרגות הני"ל. כי בכח"ב הנה היא נשרשת בו במקום הקשר של תפילין, והוא בהגומה שתחת הראש, ושם הוא סופו של מוח הדעת שבראש, ועומדת שורשה בו שם לעולם. וכן הוא שורשה בהפנים ג"כ, והוא בהפה, וכמו שאמר אליהו זל"ט (תיקו"ז דף יט ע"א) מלכות פה תורה שבע"פ קרינן לה, ושם הוא ג"כ התפשטות המוחין בהיך וגרון ובשיניים ולשון כנודע (שער הזיווגים פרק ב). ושרשה בחג"ת הנה הוא בהגומה שתחת הלב, והוא מה שנקרא בשם 'יט ע"ד' טבורא דלבא, וכן היא מתחיל למעלה, והוא בהגומה שתחת הגרון, כי שם הוא הסוף דהתפשטות המוחין שבגרון, ושם הוא התחלת החג"ת. ושרשה בהנה"י הנה הוא בעמרת היסוד, וכן היא מתחיל למעלה, שהוא במקום הטבור, שהוא בטבורא דגופא, אשר שם היא התחלת הנה"י, כי שם מבפנים, הנה הם הב' כליות, ומתחיל שרשה אשר בהנה"י מטבורא דגופא¹⁴⁵. כי כל פתיחא ונקב וחלל הוא בהנוק', ולכן נקראת נקבה, כמ"ש בספר הבהיר (אות קנ"ג)¹⁴⁶, וכן הגר"א בתיקונים (דף נא ע"א), והוא משום שכל תכונתה הנה היא להיות בית קיבול להשפע הנמשך בה מהמ"ד דו"א.

ועכ"פ הוא כי היא נשרשת בו בכל מדרגה ומדרגה שבו, ועי"ז הנה היא כלולה מכל המ"ס כולם ונמשכת מכולם, ונעשית לפרצוף מיוחד בפנ"ע, שהיא השורש לכל העולמות דהבי"ע. ונקרא היא בשם ראשית לנבראים (תיקו"ז יב ע"ב), ר"ל שהיא שורשם, כמ"ש הגר"א בהקדמת תיקונים (דף ה סע"ב), ור"ל שעל ידה נבראו הכל. אמנם היא בעצמה הנה היא ג"כ כולה רק מאצילות ממש לא זולת ח"ו, והיא בפנימיותה הנה היא עולה למעלה למעלה עד מלכות דא"ס, וכמו שכתבנו בזה בכמה מקומות, הנה נתבאר לנו בזה ענין הסדר דהי' ספירות תכונתם וגילויים, וכתבנו כ"ז כאן באשר שהרב מדבר בזה ג"כ, אמנם עיקר עומק הדברים בזה הנה הם בספר הכללים כלל מ"ז וי"ז ע"ש ותראה נפלאות בעזרי"ש.

¹⁴⁴ עי' זהר ח"ג דף ד ע"א רבי שמעון אמר, כלא שפיר, אבל רזא דמלה, אכלו רעים לעילא, שתו ושכרו דודים לתתא. אמר ליה רבי אלעזר, מאן אינון לעילא ומאן אינון לתתא, אמר ליה יאות שאילתא, דא אתר עלאה, דאינון באחדותא, בחדוותא, דלא מתפרשין לעלמין, אלין אקרונ רעים, הדא הוא דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן, ועדן והוא נהר לא מתפרשן לעלמין, ואשתכחו לעלמין ברעותא באחדותא בחדוותא. שתו ושכרו דודים, אלין אינון לתתא דאקרונ דודים לזמנין ידיען, והא אוקימנא. תרגום: רבי שמעון אמר הכל יפה אבל סוד הדבר אכלו רעים למעלה, שתו ושכרו דודים למטה. אמר לו רבי אלעזר מי הם למעלה ומי הם למטה. אמר לו יפה שאלת, זה המקום העליון שהם באחדות ובשמחה שאין נפרדים לעולמים, אלו נקראים רעים, זהו שנאמר "ונהר יצא מעדן" (בראשית ב), ועדן ואותו נהר אין נפרדים לעולמים, ונמצאים לעולמים ברצון ובאחדות ובשמחה. "שתו ושכרו דודים", אלה הם למטה שנקראים דודים, לזמנים ידועים, והרי בארנו.

¹⁴⁵ עי' בהגר"א בתיקו"ז נ ע"ד.
¹⁴⁶ ז"ל: מ"ט אתקריאת נקבה על שם שנקביה רחבים, ויש לה נקבים יתרים על האיש, ומאי ניהו, נקבי שדים ורחם ובית קבול.

[ג] הנה הכתר הוא פרצוף אחד שלם מי"ם ונקרא א"א, והכמה כו' ונקרא אבא, ובינה כו' ונקרא אימא, והו"ק כו' ונקרא ז"א, וספי' עשירית שהיא מלכות כו' ונקר' נוק' דו"א – הנה ענין הה' פרצופים הללו, כי הנה גילוי ית"ש אשר נתגלה בהתהוות כל המציאות והנהגתה הוא בב' מיני גילויים, אחד, הוא בכל יסודי הטבע אשר היא מיוסד בחיוב ונמנע ואפשר, ועי"ז הנה נסדרו כל מציאות ומציאות בחוקים וגבולים מיוחדים, ולא יעבור כל אחד את גבולו אשר הטביע בו היוצר בראשית ית"ש. וכן הוא עד"ז הנהגתו ית"ש אשר היא מתנהגת ג"כ במדה וגבול, והם כל משפטי התורה שכרה ועונשה, להיות גומל לאיש חסד כמפעלו, וליתן לרשע רע כרשעתו (פיוט יגדל). וכ"ז הנה הוא גילוי ית"ש אשר נתגלה בהמציאות בחק וגבול, והוא גילוי אחד ממנו ית"ש. אמנם יש עוד גילוי שני ממנו ית"ש, הן בהתהוות המציאות והן בהנהגתו, והם כל הנסים כולם כמו קריעת ים סוף אשר נצבו כמו נד נוזלים (שמות טו ז), והפך צור לאגם מים, וכן הליכת ישראל במדבר, שנעשו כל הרכסים לבקעה, וכן בביהמ"ק שמקום ארון וכרובים אינו מן המדה (יומא כא ע"א), ועומדים צפופים ומשתחיים רוחים (אבות פ"ה מ"ה), והרבה נסים כיוצא בהם אשר יצא בהם המציאות גופה מחוקו וגבולו. וכן עד"ז בהנהגה שמתנהג הקב"ה עם ישראל למעלה מן המדה ולפנים משורת הדין, וכמו שהיה בגאולת מצרים, ותרבי ותגדלי כו' ואת ערום ועריה (יחזקאל טו ז), הללו עובדי עבו"ז והללו כו' (זחר ז"ב ק"ע ע"ב), וכן כתיב (שמות לג יט) והנתי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם, אע"פ שאינו כדאי והגון לכך (ברכות ז ע"א), והוא האוצר גדול של מתנת הנם כמ"ש בשמו"ר (ס"פ מה ט"ו).

והנה אלו הב' מיני גילויים אשר נתגלה בהם המאציל א"ס ית"ש, הנה הם הב' פרצופים אריך אנפין וזעיר אנפין. כי הגילוי הנסיית הוא הנקרא בשם א"א, והגילוי הגבוליי הוא הנקרא בשם ז"א, והוא אשר אנו מזכירים תמיד הי"ג מדות הרחמים, כי הנה הם שפעת אורות דא"א אשר נתגלה בהם למשה רבינו ע"ה, ולכן אנו מזכירים אותם תמיד כדי להמשיך אותם עלינו ולהתנהג עמנו לפני ולפנים משורת הדין, וכמו שהיה בגאולת מצרים ובהנהגתם שבמדבר. והוא ג"כ אחד מהטעמים דוכירת יציאת מצרים תמיד פעמים בכל יום, כדי לעורר עלינו אור ההנהגה הזוה תמיד, כי רק בזה אנו חיים וקיימים, ורק בזה אנו מובטחים על תקותינו העתידה, וכמ"ש (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. ופרצופי דא"א הנה הם הממוצע בין א"א לז"א¹⁴⁷, כי אבא הוא המקבל מא"א, ואימא הוא המשפיע לז"א, והם שניהם תמיד תרין ריעין דלא מתפרשין דא מן דא (זחר ויקרא ד ע"א), ומתלבש אבא באימא להשפיע לז"א, והנה הם השורש לכל הגילוי דחק וגבול, כי כל הגילוי דחק וגבול עצמו הוא נמשך ג"כ רק (כ"ע"א) מא"א. והוא כמו שאמרנו לעיל ענף ב' אות י"ח ואות כ' ובכ"מ, כי כל המציאות דהטבע עצמו בכל חוקו וגבולו הנה הוא עומד רק על היסוד דבלתי גבול, וכל הגבול שבו הנה הוא רק רצון ממנו על כל רגע ורגע. וכוננתו בו הוא רק לחזור ולהביאו לבלתי גבול, שכן יהיה בתכלית האחרון, וכן הוא מנהגו תמיד בהנהגה הנעלמת לאותו הכוונה התכליתית, והוא כל הכבשי דרחמנא¹⁴⁸ שאנו רואין בהנהגה תמיד. וכ"ז הוא משום שכל הנהגה הגבוליי הוא תלוי ועומד רק על ההנהגה דבלתי גבול ונמשך ממנו. והוא במה שז"א הוא מלביש לא"א מטבורו ולמטה, ונמשך מאו"א אשר הם מטבורו ולמעלה דא"א וכלילין בהמולין¹⁴⁹, והם מקבלין מא"א ומשפיעים לז"א, ועכ"ז הנה הם המדרגה השניה לא"א, והם הממוצע בין א"א לז"א, והם השורש להנהגת ז"א, ולכך נקראים בשם או"א אליו. והעיקר הוא, כי אבא הוא השורש לז"א, ואימא הוא השורש להנוקבא דז"א, כי הנוק' דז"א היא השורש לעולמות

¹⁴⁷ עיי' בהגר"א בספד"צ יג ע"ב, ז"ל, בכל הזוהר וספרי קבלה כולל כל האצילות בג' שמות אק"ק הוי"ה אדני, ג' פרצופים א"א ז"נ, שאו"א נכללין במזלא, וכן בא"ר לא הזכירם.
¹⁴⁸ עיי' כללים ח"א כלל ח' ענף ב' אות א' שלכן אין שמות לאו"א.
¹⁴⁹ עיי' לעיל הערה 100.
¹⁴⁹ עיי' אד"ז רפט ע"ב.

הנפרדים, והיא הממוצע בין האצילות שהוא עולם היחוד, להעולמות ב"ע שהם עולמות הנפרדים, כי היא ראשית לנבראים כנ"ל אות ב'. ונעשו הנפרדים ע"י ב' דרגין שהם זו"ן, אשר יחודם הוא רק לפרקים, ואותן הב' דרגין דהזו"ן הם נעשים ע"י ב' דרגין דהאו"א אשר יחודם הוא תדירי, ולכך הוו הזו"ן עצמן מעולם היחוד לעולם, ויורדים המדרגות מגילוי לגילוי ולאט לאט מבלתי גבול לגבול, ונמשך מא"א עד הנוק' דז"א, שהוא שורש כל הגילויים כולם, וכל הנפרדים כולם, כי כל הגילויים הנה הם ע"י בחי' הגבורות שדרכם להתפרד, והוא בהנוק' דז"א, שהיא בחי' גבורות, ונמשך מאימא שהיא שורש הגבורות. והרי לנו עכ"פ, כי כל ענין דהה' פרצופים הנה הם כולם גילויי דהמאציל ית"ש, אשר ירד בהם מדרגא לדרגא לצורך ההתהוות וההנהגה דכל המציאות כולו, מראשית מציאותה עד סוף התכלית האחרון, כי נמשך מציאותה מבלתי גבול ונתגלית בגבול, ואח"כ תחזור לבלתי גבול, וכל הגבול שבה הוא ע"י הב' מדרגות כלליים שהם או"א וזו"ן. וע"י שאותן הב' מדרגות הנה הם תלויים בא"א, והוא מלוכש בהם מתחילתם ועד סופם, הנה הם נמשכים ממנו ויחזרו בו לבסוף, כי הוא סבתם והוא תכליתם, כי תכלית כל דבר הוא סבתו, שהסיבה עצמה הוא התכלית להמסובב ממנו שיחזור אליו.

[ד] והו"ק מחסד עד היסוד כו' – ואינו חושב הדעת, כי הדעת הוא רק פנימיות דהו"ק, והוא נשמתא דלהון, והם הכלי והגוף שלו, כי הדעת הוא כללות דהג"ר וסופן, והוא השורש דהו"ק אשר ממנו נמשכו הם, והם גילוי¹⁵⁰, לכן אינו נחשב הוא לספי' בפנע¹⁵¹. אמנם משום שהוא כללות דהג"ר, לכך נעשה ממנו המוחין דז"א, וכן הוא מתפשט בפנימיותו בכל קומתו. ומשום כ"ז, הנה נחשב הז"א רק לבחי' ו"ק לבד, כי עיקר הג"ר הם נשאר למעלה, והעיקר מה שנקרא ז"א בשם ו"ק, הגם שיש לו מוחין ג"כ שהם הג"ר שבו, הנה הוא כי יש ג"ר כלליים וג"ר פרטיים, וכן ז"ת כלליים וז"ת פרטיים, והג"ר הכלליים הם פרצופי א"א ואו"א, והז"ת הכלליים הם פרצופי זו"ן. והג"ר הפרטיים הם הג"ר שהם המוחין דכל פרצוף, והז"ת הפרטיים הם הז"ת ספי' דהג"ת נהיים שבכל פרצוף. ונקראו הזו"ן בשם ז"ת משום שהם הז"ת הכלליים דהאצילות הכללי בערך א"א ואו"א, שהם הג"ר הכלליים דהאצילות הכללי. והנה יש חילוק בין הג"ר הכלליים להג"ר הפרטיים שבכל פרצוף בסדר גילויים ועמידתן, כי הרי הג"ר הכלליים שהם א"א ואו"א, הנה בהם הכתר מגולה והחו"ב מכוסה, כי הרי החו"ב שהם או"א הנה הם כלולים ומכוסים בהמזלין כנודע (אד"ז רפ"ט ע"ב), אבל הג"ר הפרטיים שבכל פרצוף הנה לא ניכר אור הכתר שבהם מאומה וכנ"ל אות א', וגילויים דהמוחין הוא החב"ד (כי הגלגלתא הוא ג"כ רק מכלל הגוף והז"ת וכמ"ש הרב במוחין דצלם פרק 152). וכ"ז הנה הוא משום שהג"ר הכלליים הם קרובים למדרגת אור א"ס, לכן לא נגלה בהם החו"ב שהם השורשים דקוי הקצוות, הנה הם לא ניכרו למעלה ל' ע"ב) מאומה, לכן לא נגלה בהג"ר אלא רק בחי' האור דקו האמצעי לבד. משא"כ הג"ר הפרטיים, הנה בהם אדרבה הוא, כי הכתר לא ניכר הוא בהם כלל, כי בו הוא היחוד הנעלם דאור א"ס אשר אין לו עתה גילוי כלל. אמנם גילוי הוא למטה מהחו"ב, והוא בהדעת שהוא במקום הכתר (ע"ז מוחין דצלם פרק ח), והרי ניכרו בהג"ר הפרטיים שורשי דקוי הקצוות הרבה יותר מקו האמצעי שבו.

והענין יותר בדיוק הוא, כי הרי נודע שהמזלין אשר האו"א כלולין בהם הם בחי' דעת, והוא הדעת עלאה המיוחד את או"א (וכמ"ש בהולדת או"א פ"ו, ונשער דרושי הצלם) בכללי חו"ג ריש כלל טו, ובנסירה ספ"ג, ובדרושי מ"ן דרוש י, ובזוהר הרקיע דף קט ע"א, וכן במאמרי רשב"י פ' תרומה כג סע"ג). וא"כ נמצא, כי בהג"ר הכלליים עומדים האו"א, שהם החו"ב, כלולים בהדעת,

¹⁵⁰ נדצ"ל גילוי.

¹⁵¹ עי' בהג"ר א על ספד"צ יד ע"ד, שדעת המתפשט הוא פנימיות הו"ק ולכן אינו נחשב לספירה בפני עצמה שכן הוא בכלל הו"ק.

¹⁵² עי' ראייה לזה רע"מ נשא קכג ע"ב דגופא ורישא מלבר ומוחא ולבא מלגאו (זו"ן) הם גופא ורישא מלבר) – הקדו"ש לח ע"ג.

והוא גבוה מהם במעלה, כי הוא מיוחד בהכתר עצמו, והם נמשכים ויוצאים רק ממנו וכלולים בו לעולם. משא"ב בהג"ר הפרטיים, אינו כן, כי שם נמשך ויוצא הדעת רק מהו"ב, והם הג' הללי דגלגלתא, והדעת הוא חלל הג' למטה מהב' חללים דמוחי החו"ב. והגם כי עיקר התפשטות הדעת והמשכתו הוא לעולם מהכתר, אמנם אינו נמשך מהכתר במכוון, אלא רק דרך החו"ב. וע' עוד בזה בדברינו בספר הכללים כלל ח' ותמצא שם בזה נפלאות הרבה בעהית"ש.

ונתרץ קושיא חזקה וגדולה שנתקשו בה חכמים גדולים ולא ירדו לסוף עמקה, כי בהקדמת הזוהר (דף א ע"ב*) אמרו שם על פ' (ישעיה מ נ) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה כו' כי בכתר (יד ע"ד) ובחכמה לית תמן שאלה כלל, ומבינה ואילך קיימא לשאלה אבל איהו בארץ סתים ולא אתגלייא כלל, כיון דמטי עד מלכות הנקרא מ"ה מה פשפשת ומה ידעת, הא כולא סתים כדבבדמיתא¹⁵³. ובמקומות אחרים ע"פ (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים¹, אמר שהם מחסד ואילך, אבל למעלה משם אין שאלה בג"ר. גם אמרו בתיקונים תיקון כ"ב דף ס"ב (עו ע"ב) כתר עליון דא איהו שלימו דנ' שערי בינה ודא איהו דלא אתייהב למשה, דעליה נאמר נתיב לא ידעו עיט, ועליה אמרז"ל במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור אין לך עסק בנסתרות, כמה שהורשית התבונן. ובריש האי תיקון כ"ב (עא ע"א) קאמר הנסתרות דא אינון או"א וכו', הרי כי בג"ר אסור לדרוש ולחקור בהם כאשר תמצא בפסק הגאון ר' יצחק דלטאש בתחלת ספר הזהר עי"ש בישוב זה המאמר, וכאלה רבים. והרי בכל ס"ה ובפרט בב' האדרות ובתיקונים הפליא לדבר בג"ר ואיך בהקדמת הזוהר אמר בהיפך, שאפי' החקירה במלכות אחרונה עליה אתמר משארז"ל מה פשפשת ומה ידעת וכו', אבל הענין הוא כן² ומובן במ"ש בענף ד' ענין א"ק ואיך כל העולמות הם ענפים ומסתעפים ממנו, עד שנמצא כי עולם האצילות אינו רק לבוש אל נה"י דא"ק שהם בחי' רגליו לבוד, וכבר ידעת כי עולם העשיה הוא נגד המלכות [דא"ק] אשר מקומה היה אב"א עם ז"א, בתנה"י שלו לבוד, נמצא כי עולם האצילות אינו [אלא] (אפי') בערך עולם עשיה, שהוא מלכות דא"ק³, נמצא כי כל עסקינו בס"ה בעולם האצילות אפי' בג"ר אינו [רק] (אפי') בחי' עולם עשיה דא"ק, שהוא מלכות דא"ק, אבל בג"ר דא"ק אסור לעשות כן ואפי' במלכות דא"ק שהוא בחי' עשיה.

* גליונות הלש"ן – עי' שער מאמרי קש"י קפ"ו ע"א.

[ה] הא כולה סתים כדבבדמיתא – הנה הרב מפרש שהכוונה הוא על הדרישה והחקירה בענייניה. אמנם אלולא דבריו הייתי אומר שכוונת הזוה"ק הוא רק על השגת עצמותה ומהותה, שאי אפשר לשום בריה להשיגה. וכן הוא מבואר בפ' תרומה (דף קכו ע"א) שאמרו שם דעלמא עלאה שהוא בינה אקרי מ"י, ועלמא תתאה שהוא מלכות אקרי מ"ה, ואמאי אקרי מ"ה, אלא אע"ג כו' דאיהו אתר סופא דכל דרגין, סופא דאמשכותא דכולא וקיימא באתגלייא. ואע"ג דאתגלייא יתיר מכולא, קיימא לשאלה, מ"ה, מה חמית מה ידעת כד"א כי לא ראיתם כל תמונה¹⁵³ עכ"ל.

¹⁵³ ז"ל בשלימות: עלמא עלאה אקרי מ"י דרגא תתאה דאיהו רזא דעלמא תתאה אקרי מ"ה ותנינן אל תקרי מ"ה אלא מאה בגין דכל דרגין עלאין באשלמותהון הכא אינון תו אמאי אקרי מ"ה אלא אף על גב דמשיכו עלאה אתמשך לא אתגלייא עד דאשתלים הכא דאיהו אתר סופא דכל דרגין סופא דאמשכותא דכלא וקיימא באתגלייא ואף על גב דאתגלייא יתיר מכלא קיימא לשאלתא מ"ה מה חמית מה ידעת כמה דאת אמר כי לא ראיתם כל תמונה (דברים ד טז).

תרגום: העולם העליון נקרא מ"י, דרגה תחתונה שהוא סוד של העולם העליון נקרא מ"ה. ושנינו אל תקרי מ"ה אלא מאה, כי כל הדרגות העליונות בשלמותם הם כאן. עוד למה נקרא מ"ה, אלא אף על גב שהמשכה העליונה נמשכה, לא התגלתה עד שנשלם כאן שהוא מקום סוף כל הדרגות, סוף של המשכת הכל ועומד בהתגלות. ואף על גב שגלוי יותר מהכל, עומד לשאלה מ"ה מה ראית מה ידעת, כמו שנאמר "כי לא ראיתם כל תמונה".

והרי מבואר הכוונה על השגה ותפיסה בעצמותה ומהותה, שהגם שכל הידיעה והשכלה בכל עניני האצילות הוא הכל רק ע"י המלכות¹⁵⁴, עכ"ז הנה עצמותה ומהותה אי אפשר להשיג מאומה, וכמו הט' הראשונים, ועל זה היה בקשת משה רבינו ע"ה במ"ש (שמות לג יח) הראני נא את כבודך, להשיג בהמלכות, והיה התשובה ממנו ית"ש (שם כ) כי לא יראני האדם וחי.

ובזוהר חדש (במדרש הנעלם בראשית סוף דף י ט ע"ב) והאיך שאיל משה למחמי דא, אלא משה סבר כיון דחמא גופיה ארבעין יומין וארבעין לילין דלא אכיל ושתי והוה ניזון מאספקלריא דלעילא, סבר דכדאי הוא למישאל דא כו'¹⁵⁵. ואמרו שם כ"ז גם על ראיית מט"ט שר הפנים, ע"ש, ובדברינו בספר הקדו"ש שע"ד פ"א, ובספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז' אות ח'. ועכ"פ הוא כי כוונת הזוה"ק הנה הוא רק על ההשגה, ועל זה אמרו מה ידעת מה אסתכלתא מה פשפשתא, הא כולא סתים כדבקדמיתא, וכן מה שאמרו שם (בהקדמת זוהר בראשית דף א ע"ב) כי מבינה ולמעלה לית תמן שאלה, וכן הוא בתיקונים (תיקון כב דף עו ע"ב) כתר עליון כו' ודא איהו דלא אתייהב למשה כו' כו'¹⁵⁶, וכמו שהעתיק הרב את לשונם בזה. נראה לענ"ד ג"כ כי אין כוונתם בזה לאסור הדרישה והקירה במציאות אורם אשר בהם גופה, כי בזה הנה הוא באמת מותר ומצוה רבה למי שראוי לזה, וכמו שראינו להרשב"י ע"ה בב' האדרות וכן להאר"י כלל שער עתיק וא"א ואו"א, אלא הכוונה הוא רק על התפשטות אורם, שהוא ההנהגה הנמשך מהם למטה בעוה"ז, הנה על זה אמרו שאין לדרוש ולחקור בכל ההנהגה הנמשך משם, כי משם הוא כל הכבשי דרחמנא¹⁵⁷ שאין לעמוד עליהם, ועל זה אמרו (ראש השנה דף כא ע"ב) כי שער החמשים לא ניתן למשה רבינו ע"ה, וכמ"ש ג"כ בתיקונים שם (סוף תיקון כב עו ע"ב) כתר עליון דא איהו שלימו דחמשיין שערי בינה (שהוא שער הנ' הכולל כל המ"ט והוא נקרא כתר עליון, כמ"ש הרב בשער א"א פרק יג), ודא איהו דלא אתייהב למשה כו'. וכמ"ש בספר הבהיר (סי' נח אות קצד) בקש לדעת מפני מה צדיק ורע לו רשע וטוב לו ולא הודיעו כו' (ב' ע"ג) ע"ש, והוא כדעת ר' מאיר (ברכות דף ז ע"א) שתיים נתנו לו ואחת לא נתנו לו, וכן הוא בתנא דבי אליהו זוטא (פרק ו' ע"ש). וכן ע"ז במנחות (כט ע"ב) שתוק כך עלה במחשבה לפני, כי כ"ז הוא ההנהגה המתפשט מהג"ר,

¹⁵⁴ ע"י זהר שמות נא ע"א: תא חזי הכי אמר רבי שמעון אתקין קודשא בריך הוא קמיה היכלא קדישא היכלא עלאה (קדישא) קרתא קדישא קרתא עלאה ירושלם עיר הקדש אקרי מאן דעאל למלכא לא עאל אלא מההיא קרתא קדישא נטיל ארחא למלכא דארחא מהכא אתתקן הדא הוא דכתיב (תהלים קיח כ) זה השער ליהו"ה צדיקים יבואו בו כל שליחותא דבעי מלכא מבי מטרוניתא נפקא וכל שליחותא מתתא למלכא (נ"א דבעי מלכא) לבי מטרוניתא עייל בקדמיתא ומתמן למלכא אשתכח דמטרוניתא איהי שליחא דכלא מעילא לתתא ומתתא לעילא ועל דא איהי שליחא דכלא הדא הוא דכתיב ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל דלעילא מלאך האלהים הדא הוא דכתיב ביה ויהו"ה הולך לפניהם וגו' והאי ללכת יומם ולילה כמה דאוקמוה.

תרגום: בא וראה, כך אמר רבי שמעון, התקין הקדוש ברוך הוא לפניו היכל קדוש היכל עליון (קדוש) עיר הקדוש עיר העליון שנקראת ירושלים עיר הקודש, מי שנכנס למלך לא נכנס אלא מאותה קריה קדושה, נוטל דרך למלך שהדרך מתקנת מכאן. זהו שנאמר זה השער לה' צדיקים יבאו בו, כל שליחות שרוצה המלך יוצאת מבית המלכה וכל שליחות מלמטה למלך (שרוצה המלך) נכנסת קדם לבית המלכה ומשם למלך נמצא שהמלכה היא השליחה של הכל למעלה למטה ומלמטה למעלה ועל זה היא שליחה של הכל. זהו שנאמר ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל ישראל שלמעלה מלאך האלהים זהו שנאמר בו וה' הלך לפניהם וגו' וזה ללכת יומם ולילה כמו שבארוה.

¹⁵⁵ תרגום: איך ביקש משה לראות את זה, אלא משה חשב כיון שראה גופו ארבעים יום וארבעים לילה שלא אכל ושתה, והיה ניזון מהמראה העליון, חשב שראוי הוא לשאול את זה.

¹⁵⁶ ז"ל לשלימות: כתר עליון דא איהו שלימו דחמשיין שערי בינה ודא איהו דלא אתייהב למשה דעליה אתמר נתיב לא ידעו עיט ועליה אמרו זכרונם לברכה במופלא ממך אל תדרוש וכו' בגין דאיהו מקור דלית ליה סוף ובמקור דלית ליה סוף מאן יכול לאשגא ולאשכחא ליה (סוף).

תרגום: כתר עליון זוהי שלמות של חמשים שערי בינה, וזהו שלא נתן למשה שעליו נאמר "נתיב לא ידעו עיט" ועליו אמרו זכרונם לברכה "במופלא ממך אל תדרוש וכו'" משום שהוא מקור שאין לו סוף ובמקור שאין לו סוף מי יכול להשיג ולמצוא לו (סוף).

¹⁵⁷ ע"י לעיל הערה 100.

אשר עליהם נאמר (דברים נט כח) הנסתרות לה' אלהינו¹⁵⁸. והוא כל הענינים שהם מכבשי דרחמנא, שהם מהנהגתו הנעלמה ית"ש, שכ"ז הוא מתפשט ונמשך מהג"ר, ועל זה אמרו כי מבינה ולמעלה לית שאלה, כי אין בריה יכול לעמוד ע"ז. אבל בהשכלת ידיעת אורם גופה אשר למעלה, הנה בזה אין איסור כלל לדרוש ולחקור בהם, וכמו שראינו בהאדרות ובדברי האריז"ל, ומותר ומצוה הדרישה והחקירה בכל ידיעת אורות הנאצלים כולם אשר מהצמצום ולמטה, ואין האיסור רק אלא בעצמות אמיתתו הנעלמה ית"ש אשר למעלה מהצמצום, וכמ"ש ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב) ע"ש¹⁵⁹, אבל מהצמצום ולמטה מותר ומצוה לדרוש ולחקור בכלם, כי אין אנו מדברים במהותם ח"ו אלא רק במציאותם.

אמנם אנו מחויבים ליתן הבדל בין המדרגות, בין כל מדרגה ומדרגה, כי אנו מחויבים לקבוע בלבנו שהגם שכל הדרושים כולם הנאמרים בהו"ן, הנה ישנם כמו כן ג"כ בהג"ר, כי בכל אי יש כל הבחי, וכן הוא ג"כ למעלה למעלה בכל אורות הנאצלים אשר מהצמצום ולמטה, עכ"ז הנה אין ערך ואין דמיון להענינים שבהו"ן עם אותן הענינים שבהג"ר¹⁶⁰, כי בהג"ר נעלה ומרומם כל מציאות הענינים הללו באחדותם ופשיטותם לאין שיעור וחקר, ומכל שכך ברדל"א, ומכל שכך דכל שכך בא"ק, עד ששם לא נאמר כל הענינים הללו אלא רק בדרך משל ודמיון, ורק כדי לשבר את האוון, וכמ"ש הרב (בטנת"א פ"א). ואמר הרב עוד במבו"ש (שער ב ח"ג פ"ה) כי כל האורות שהם עליונים נקראים א"ס להעולם אשר למטה ממנו, ובא"ס הרי אין שום הבחנה לשום ספי' כלל ח"ו כנודע. והרי נדרש כל הענינים הללו מהג"ר ולמעלה רק בערכין בכל תחתון בערך העליון ממנו, אבל העליון בערך התחתון הוא נעלה ומרומם בפשיטותו ואחדותו לאין חקר, ולא נדרש בו כל הענינים הללו אלא רק בבחי' המתייחס אליו וכן בערך העליון ממנו. אבל באופן הזה הנה מותר לדרוש ולחקור בכל הנאצלים אשר מאחר הצמצום ולמטה, ואין איסור רק אלא באמיתתו הנעלמה אשר קודם הצמצום ומבחוץ להצמצום כנו'. ומ"ש כי מבינה ולמעלה לית שאלה, הכוונה הוא רק על סדרי שפעם ואורם הנמשך מהם למטה, שהוא טעמי ההנהגה הנמשך משם בעוה"ז, הנה בזה אין לדרוש ולחקור כלל, כי נלאה כל שכל למצוא לה סדר וטעם, והם כל הכבשי דרחמנא¹⁶¹ שאנו רואין בהנהגה, שהם מהנהגתו הנעלמה ית"ש, המנהיג את הכל בהעלם תמיד לכוננת תכלית תיקון האחרון כמו שבארנו בכמה מקומות מדברינו, ואי אפשר לשום בריה לעמוד עליה, ועל זה נאמר (דברים נט כח) הנסתרות לה' אלהינו, (חבקוק ב ד) וצדיק באמונתו יחיה. אמנם מה שאמרו רז"ל (הגינה ר"פ אין דורשין יא ע"ב) כל המסתכל בארבעה דברים

¹⁵⁸ עי' תיקו"ז יט ע"א.

¹⁵⁹ ז"ל: ואי יקשה בר נש דהא כתיב "כי לא ראיתם כל תמונה" (שם ד טו) איהו יתרץ ליה האי תמונה חזינא דהא כתיב "ותמונת ה' יביט" (במדבר יב ח) ולא בכל תמונה אחרא (ס"א דברא ויצר באתווי) דבר נש דיצר באתווי ובגין דא אמר "ואל מי תדמיוני ואשוה ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו" (ישעיה מ כה) ואפילו האי תמונה לית ליה באתריה אלא כד נחית לאמלכא על בריין ויתפשט עליהו יתחזי לון לכל חד כפום מראה וחזיון ודמיון דלהון והאי איהו "וביד הנביאים אדמה" (הושע יב יא) ובגין דא יימא איהו אף על גב דאנא אדמה לכו בדיוקניכו אל מי תדמיוני ואשוה דהא קדם דברא קודשא בריך הוא דיוקנא בעלמא וצייר צורה הוה הוא יחידאי בלא צורה ודמיון ומאן (נ"א ואית) דאשתמודע ליה קדם בריאה דאיהו לבר מדיוקנא אסור למעבד ליה צורה ודיוקנא בעלמא לא באות ה' ולא באות ו' ואפילו בשמא קדישא ולא בשום אות ונקודה בעלמא והאי איהו "כי לא ראיתם כל תמונה".

תרגום: ואם יקשה אדם שהרי כתוב כי לא ראיתם כל תמונה הוא יתרץ לו הרי תמונה ראיתי שהרי כתוב ותמונת ה' יביט ולא בכל תמונה אחרת (שברא ויצר באותיותיו) של אדם שיצר באותיותיו ולכן אמר ואל מי תדמיוני ואשוה ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו. ואפילו תמונה זו אין לו במקומו אלא כשיורד למלוך על הבריות ומתפשט עליהם יראה להם לכל אחד כפי מראה וחזיון ודמיון שלהם וזהו וביד הנביאים אדמה. ולכן הוא יאמר אף על פי שאני אדמה לכם בדיוקנכם אל מי תדמיוני ואשוה שהרי קדם שברא הקדוש ברוך הוא דמות בעולם וצייר צורה היה הוא יחידאי בלי צורה ודמיון ומי (ויש) שנוודע לו קודם בריאה שהוא מחוץ לדמות אסור לעשות לו צורה ודמות בעולם לא באות ה' ולא באות ו' ואפילו בשם הקדוש ולא בשום אות ונקודה בעולם וזהו כי לא ראיתם כל תמונה.

¹⁶⁰ עי' לעיל הערה 38.

¹⁶¹ עי' לעיל הערה 100.

כו¹⁶², ולמדו ג"כ ממקרא שכתוב כי שאל נא לימים ראשונים כו' ע"ש, הנה כבר כתבו רבינו סעדיה גאון בספר האמונות והדעות בהקדמה שם סי' ו', וכן הרמב"ם במורה (ח"א פ' ל"ב) ובפי' המשנה (ר"פ אין דורשין) שכוונתם ז"ל הוא רק להודיע ולקבוע בלב כל א' שיש לשכל כל בני אדם גבול¹⁶³, ולא יתבונן בשום ענין מופלא ומכוסה בלתי התחלות והקדמות, ולא יסמוך על שכלו, כי יבוא להריסה ולכפירה ח"ו. אלא שיקבע בלבו תמיד ששכלו קצר לעמוד על עומקו, ויקח מהם רק מה שיתברר לו מהם לצורך התורה והיראה ע"פ האמונה הפשוטה לכלל ישראל, ומה שיראה לו שהוא נגד זה ח"ו יידע שאינו עומד על בוריו, וקצר שכלו בזה ולא יעמיק יותר. ומי שבטוח בעצמו על כ"ז, אין איסור כלל לכנוס גם במופלא ומכוסה כשיש לו התחלות והקדמות הנצרכים לזה, ועליו נאמר (משלי מז כ) משכיל על דבר ימצא טוב.

והכלל הוא כי להתבונן בדברים הנעלמים הנה צריך לזה ב' תנאים: אחד, התחלות והקדמות. שנית, מה שימצא בזה ע"פ עיונו שהוא סותר ח"ו לאיזה ענין מדרגי התורה והיראה, ל' ע"ד) לא יסמוך על שכלו וידע שיש לשכל אנושי גבול, וכן מדרגות רבות גם בשכל אנושי גופה, וקצר שכלו לעמוד על עומקו. והוא ג"כ בכלל מאמרם ז"ל (אבות פ"ג מ"ט) שמתנאי החכמה הוא שיהא יראת חטאו קודמת לחכמתו, וכן מעשיו מרובין מחכמתו (שם), ואז יתקיים עליו סוד ה' ליריאו (תהלים כה יד), וכן נאמר (משלי ט י) תחלת חכמה יראת ה' ודעת קדושים בינה, ושם (ג לב) ואת ישרים סודו.

ולפי הדברים הללו, הרי ניחא לנו פשוט מה שמצינו להרשב"י ע"ה וכן להאריז"ל שדרשו גם בהג"ר וכן למעלה למעלה, כי הרי האיסור הוא רק למי שהוא חסר מהב' תנאים הנ"ל. משא"כ להקדושים הללו, שהיו מעיילי בלא בר¹⁶⁴. ומאחר שגילו הם ונכתב בספר, הרי הותר הדבר מעתה להתבונן בדבריהם מה שגילו הם, ולהעמיק בהם כל א' ע"פ מה שחננו ה', ולפי שכלו יהולל איש. אמנם פשוט הוא כי הב' תנאים הנזכר מוכרחים המה תמיד לכל העוסק בדברי הוזה"ק והאריז"ל, וכבר כתבנו כל מה שנוגע להתחלות והקדמות כדי לשמור את עצמו ממהשבת פיגול ח"ו בספר הקדו"ש, ולעיל בהקדמה לענף ד'¹⁶⁵, ובספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סי' ז', ועוד בכ"מ מדברינו.

והנה הגם שדברי רבינו סעדיה גאון והרמב"ם ז"ל הנז' אינם צריכים חיזוק, עכ"ז האמת ניתן לכתוב כי ממקומו הוא מוכרח, שהכוונה הוא כדבריהם, שהרי אמרו בהגינה (שם דף יג ע"א) (וכן בכל מקום שהובא הלשון זה) במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור, במה שהורשית התבונן, אין לך עסק בנסתרות. והרי המלות ממך ממך הם מיותר, וכן מה שאמר אין לך, היה לו לומר אין לנו. והרי מבואר מזה שהאזהרה הוא רק לכל אחד ואחד בפנ"ע, שיכיר כל א' את ערכו ומדרגתו, ואל יעלה עיונו במה שלמעלה ממדרגתו, ואין אזהרה זו לכלום שוה, אלא מה שאסור לזה מותר לזה, כי לפי שכלו יהולל איש וכנ"ז. והוא כדברי רבינו סעדיה ז"ל והרמב"ם ז"ל ודי בזה, והוא רחום יכפר. וע' עוד למטה ותראה מה שאלצני בכ"ז, ומה גם כי הרי האמת יורה דרכו, ומעתה נשוב לדברי הרב זללה"ה וזיע"א.

[ו] ובמקומות אחרים על פסוק כי שאל נא לימים ראשונים כו' – הוא בפ' ויצא (דף קנח ע"א) ובריש פ' וארא (דף כב ע"א) ובפ' יתרו (דף צג ע"א) ופ' פקודי (דף רלב ע"א), ומבואר שם ושם כי השאלה הוא רק מחסד ולמטה, אבל הבינה איהו עלמא דאתכסיא ולא אתגלייא כלל, ולית רשו לבר נש לאסתכלא ביה, ועל זה נאמר (דברים כב ז) שלח תשלח את האם ואת הבנים

¹⁶² ז"ל בשלימות: כל המסתכל בארבעה דברים רתוי לו כאילו לא בא לעולם מה למעלה מה למטה מה לפנים ומה לאחור וכל שלא חס על כבוד קונו רתוי לו שלא בא לעולם.

¹⁶³ עי' רמב"ן (ויקרא טז ח): [אריסטו] הגיס דעתו לחשוב הוא ותלמידיו הרשעים, כי כל ענין שלא הגיע אליו הוא בסברתו איננו אמת.

¹⁶⁴ מלשון הגמ' סוכה מה ע"ב.

¹⁶⁵ נדצ"ל ב'.

תקח לך, כי למעלה מן הוי"ק לית מאן דיכיל למיקם עליה. וכן בתיקונים (בריש תיקון כב דף עא ע"א) ובתפילת אליהו (תיקון דף יט ע"א). כי על החכמה ובינה נאמר (דברים כט כח) הנסתרות לה' אלהינו, ובפרט על הכתר הנה אמרו בסוף תיקון כ"ב (דף עו ע"ב) וכן בתז"ח (דף ה ע"ד), כי עליו אמרו רז"ל במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור אין לך עסק בנסתרות. ואמר ג' דברים: מופלא, מכוסה, נסתרות, לרמוז על הג' רישין שבכתר ווע' בהגר"א בתיקונים (ריש תיקון מד דף צא ע"ב ד"ה אמון) שאמר שם כי מכוסה הוא למעלה ממופלא, וכן אמר עוד בתז"ח (דף ג ע"א ד"ה דעליה, וכן בדף ה ע"ד ד"ה ואינון), אמנם בתיקונים ריש תיקון ע' מבואר בדבריו שם כי מופלא הוא למעלה, ונראה כי בתיקון ע' שם יש טעות קולמוס, ובמקום מכוסה צ"ל מופלא, ובמקום מופלא, צ"ל מכוסה ע"ש (דף קלח ע"א שורה ט י). ועכ"פ הוא כי בכל אלו המקומות מבואר כי למעלה מהז"ת הנה אין שאלה כלל.

אמנם לפי דברינו לעיל לא קשה כלל, כי הנה להרשב"י ע"ה בעת שגילה האדרות והתיקונים, וכן להאר"ז לא היה שום שער נעול לפניו, וכמ"ש בריש הקדמת תיקונים (דף א ע"א) רשותא אתיהיב לון כו' ורשותא יהיב לעשר ספירן לגלאה לון רוין טמירין דלא אתיהיב רשו לגלאה עד דיתי דרא דמלכא משיחא, וכן ניתן רשות עד"ז להאר"ז, כי הם היו מאותן דעיילי בלא בר. וע' עוד בדברי הגר"א בתיקונים (דף מד סע"ב) שאמר שם בענין הבטחה העתידה, ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים (ישעיה כ"א ע"א) יא ט), אמר שם הגר"א זה לשוננו, ומ"מ אף בזה"ז הוא לפרקים, וכמו שאמרו הראשונים דכל דבר שיהיה לעתיד הוא עתה לפרקים. ובזמן שיש צדיק בדור כמו רשב"י וכיוצא, עכ"ל. ודבריו ז"ל כן הם בתנא דבי אליהו רבא (פרק ג דף סד ע"א) ובמדרש (ויקרא רבא פכ"ז סימן ד) ע"ש. וא"כ הרי אין לתמוה מעתה על הרשב"י והאר"ז"ל במה שדרשו ונילו גם במופלא ומכוסה, כי הוא מעין הבטחה העתידה כי מלאה הארץ דעה את ה', ומגלה הקב"ה מקצת מזה גם עתה לפרקים.

[1] ואיך בהקדמת הזוהר אמר בהיפך שאפי' החקירה במלכות אחרונה עליה אתמר מה פשפשת מה ידעת אבל הענין הוא כך כו' – הנה לפי מה שכתבנו לעיל אות ה' אין כאן קושיא כלל, כי כוונת הזוהר שם הוא רק להשיג את עצמותה ומהותה, ועל זה אמר מה פשפשת מה ידעת, וכמבואר בזוה"ק (תרומה דף קכז ע"א) ע"ש. אמנם הרב זללה"ה תופס שכוונת הקדמת הזוהר הוא על הדרישה וחקירה בעניניה, ומתירין, כי מה שאמרו שגם בהמלכות אסור החקירה, הכוונה הוא על המלכות דא"ק, כי היא בבחי' א"ס להאצילות, וכמו שמבואר בשער סדר אצילות בקיצור (פרק א), ומה שאנו מדברים גם בהגר"ר, הנה הוא רק בהגר"ר דאצילות. כי כל האצילות כולו הוא למטה במדרגה מהא"ק, כי הוא רק לבוש על התנה"י דא"ק מטבורו ולמטה, וע"ד המלכות דאצילות המלביש לז"א דאצילות מטבורו ולמטה, והיא פרצוף גמור בפנ"ע. כן הוא עולם האצילות, כי הוא עולם במדרגה בפנ"ע למטה לגמרי ממדרגת הא"ק, ובאצילות מותר העסק והחקירה אפי' בהגר"ר שבה, אבל בא"ק אסור החקירה גם בהמלכות שבו.

אמנם כל מעיין אמיתי יראה כי דברי הרב ז"ל בזה הם תמוהים מאד והם מרפסן איגרי, כי אם נאמר שבא"ק הוא כולו אסור ובאצילות הוא כולו מותר, א"כ לא היה לו להזוה"ק לחלק בין הגר"ר להז"ת, אלא רק בין הא"ק להאצילות. ואין לומר כי מה שאמרו האיסור על הגר"ר וההיתר על הז"ת הכוונה הוא כי הא"ק כולו הוא כללות הגר"ר, כי הוא הע"ב וס"ג הכלליים, והאצילות כולו הוא כללות הז"ת, כי הוא המ"ה וב"ן הכלליים וכנודע כ"ו. אך המעיין בזוה"ק בכל מקומות הנזכרים (ויצא דף קנח ע"א, וארא דף כב ע"א, יתרו דף צג ע"א, פקודי דף רלב ע"א) וכן בתיקונים (ריש תיקון כב דף עא ע"א, ושם בסופו דף עו ע"ב), הרי יראה בעליל שכוונת הזוה"ק באיסור השאלה בהגר"ר הוא על הגר"ר דאצילות ממש. ועוד, כי לפי דברי הרב ז"ל, מה נעשה בכל עומק הדרושים אשר בכל שער העקודים ובמטי ולא מטי ובדרושי נקודות (פרק ב) ובשבירת הכלים (ריש פרק ו) ובשער התיקון (ריש פרק ב) וכן בטנת"א (פ"א בהמ"ב), אשר בכל אלו המקומות הרי מעמיק הרב

הרבה ומדבר גם בפנימיות הא"ק, וגם ברישין שבו, וכאן אמר שגם בהמלכות דא"ק אסור החקירה. ומחמת גודל חומר הקושיא בזה אלצני לכתוב את אשר עם לבבי, כל מה שכתבתי בזה לעיל אות ה' ו', אמנם ראיתי כי הרב זללה"ה בספר שער הקדמות אחר שכתב שם כל אותן הדברים כמו בעין חיים, מסיק שם ואומר ודי למבין כי הדברים סתומים וחתומים ע"ש (דף ה ע"א), והרי אנו רואין מזה כי לא גילה לנו אלא רק מעט ברמז ועיקר הדבש נשאר בפיו.

ובספר נפש החיים (שער ג פרק ח) בענין הכתוב (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים למן היום אשר ברא אלהים אדם כו' אמר שם, והאריז"ל אשר הורשה והפליא לגלות סודות עמוקים ורמים כבר פ' הוא ז"ל (כוונתו הוא על אותן הדברים דענינינו) שפנימיות כוונת הכתוב למן היום אשר ברא אלהים אדם כו', הוא על עולה אדם קדמאה, וגם בענין א"ק כתב שאין אנהנו רשאין לדבר ולחקור בענין עצמות פנימיותו רק באורות היוצאים ממנו לבד, וגם זאת רק מאורות דס"ג שבו ואילך ולא באורות ע"ב שבו, עכ"ל. וכן הוא ג"כ בספר מקדש מלך בהקדמת זהר בראשית (א ע"ב) עש"ה. אמנם גם זה תמוה, כי א"כ הרי אין חילוק כלל בין הג"ר להז"ת, אלא החילוק הוא בין עצמות פנימיותו לבין האורות היוצאים ממנו, כי בעצמות פנימיותו הוא כולו אסור (כא ע"ב) וכמו שאמר הרב ז"ל מפורש, שגם על המלכות שבו אמרו מה פשפשת מה ידעת כו', ובאורות היוצאים ממנו הרי מותר גם בהג"ר (זולת הע"ב), כי כל האורות האח"פ הרי הם מהג"ר. ועוד, כי הרי אנו רואים שאינו מדבר בהאורות היוצאים ממנו לבד, שהוא רק אחר שיצאו ממנו, אלא גם בכל סדר התהוותם אשר בפנימיותו ג"כ וכמבואר במנ"א (פרק א בהמ"ב) ובמטי ולא מטי (פרק ב) ובדרושי נקודות (פרק ב) ובשבירת הכלים (פרק ו) וע"ש בתחילתו שמרמז לנו שם כל הג' רישין בא"ק כמו בא"א ממש עש"מ¹⁶⁶ ובשער התיקון (פרק א ופרק ב), ע' היטיב בכל המקומות הנז', ותמצא מבואר שאינו חושש לדבר גם בפנימיות המוחין שבו, וע' עוד שער דרושי אבי"ע (פרק ב) שמבאר שם הרב בארוכה ובביאור היטיב באין חשש כלל, שכל הענינים הם בא"ק כמו בהעולמות אבי"ע, אלא שבא"ק הוא הכל בבחי' שורש, ע"ש ותמצא.

כללו של דבר הוא, כי כל מעיין אמיתי יראה שאין בדברי המפרשים כלל להעלות ארוכה ותעלה לכל מה שהקשינו, ובפרט כי הרי הזוה"ק בכל המקומות הנז' מבואר שם בפירוש האיסור גם על הג"ר דאצילות, והוא שלא כדברי הרב ז"ל. וכן יש סתירה בזה מדברי הזוה"ק גופה, כי בב' האדרות ועוד בכ"מ הפלינו לדבר בהג"ר הרבה מאד, ואין בזה להעלות ארוכה אלא רק במה שכתבנו לעיל אות ה' ו', ועל זה כוון הרב ג"כ במה שאמר כי הדברים סתומים וחתומים.

אך יש בזה עוד תוספת איזה דברים קצת, והוא זה: כי הנה נודע הוא שהתורה הקדושה הנה היא מתפשטת ומתגלה בכל עת, ומתגדלת תמיד בכל חלקי הפרד"ס שבה, אמנם עכ"ז, הנה יש חילוק גדול בין חלק הנגלה שבה לחלק הנסתר שבה, והיינו כי הגם שבשניהם הנה היא מתגדלת תמיד הן בכמותה והן באיכותה, והאיכות הוא מה שמתגלה חידושי תורה בכל עת מה שלא נתגלה מקודם לזה, והכמות הוא מה שהיא מתפרשת ומתבארת מה שקיצרו הראשונים. ובשניהם הרי היא מתפשטת ומתגלה ומתגדלת תמיד. והנה בחלק הנגלה, הנה נעשה עיקר התוספת שבה מה שניתוסף ומתגדלת בכל זמן היותר אחרון הוא בהכמות שבה, כי נתמעטו הלככות בכל דור היותר אחרון, ונצרכים תמיד לפירושים וביאורים והרחבת דברים, להבין ולבאר את דברי חכמי דור הקודם. אבל התוספת באיכות הנה נתמעט התוספת בכל זמן היותר אחרון, ואינו מתחדש בדורות האחרונים חידושי תורה מה שיהיה חידוש בהחלט. גם מכל הדורות הראשונים כולם שלאחר הגמרא והלאה רק מעט מן המעט¹⁶⁷, כי כל דין מחודש או סברא חדשה

¹⁶⁶ עיין שם מפורש.

¹⁶⁷ עי' הק' הגר"ח לשנות אליהו וז"ל: כיון שגלו ישראל, מלכה ושריה בגויים, אין תורה, ולא כהן מורה הן גוענו אבדנו תורה שבע"פ ח"ו, לולי ה' צבאות הפליא חסדו עמנו וכו', וטרם נגזז האור עוד הורשו להתבונן על פי סברתם ולקבוע לנו הלכתא כמאן, ולהוסיף לנו מימרות עד ר"א ורבינא סוף הוראה ומיום

המתחדש עתה, הרי נמצא ע"פ רוב כלול ומרומז במילה אחת או שתיים מדברי הראשונים. והרי נמצא, כי עיקר התפשטות התורה ונילויה מה שהיא ניתוסף להתגלות תמיד בכל דור וזמן היותר אחרון, הנה הוא עיקר רק בבחי' הכמות שבה, והרי הוא רק מסיבת קילקול וחסרון, שהוא מטעם מיעוט הלבבות, שמתמעט והולך בכל זמן ודור היותר אחרון.

אמנם באמת, הנה גם זה הוא תיקון וזכות גדול, והוא ענין נפלא לאין שיעור וחקר, כי מאחר שהדור הוא צריך לזה, הרי הוא להם כנתינת התורה ממש, והוא מה שהראה הקב"ה לאדה"ר דור ודור וחכמיו (סנהדרין דף לח ע"ב), ובסדר עולם בסופו, ונחשב גם זה להידושי תורה ממש, כי הידושי תורה הוא לפי חכמת כל דור, ולזאת המעמיקים ומרבים בזה אין קץ למתן שכון, ומחלקם היא חלקנו. אך בערך התורה בכללה, הרי הוא כל התוספות שמתוסף בכל דור וזמן היותר אחרון, העיקר רק בבחי' הכמות, והוא מסיבת חסרון דמיעוט הלבבות כנו, אך כ"ז הוא רק בחלק הנגלה דתורתנו הקדושה.

אמנם בחלק הנסתר שבתורה"ק לא כן הוא, כי עיקר כל התפשטותה ונילויה וכל תוספת שמתוסף בה והיא מתגדלת תמיד, הנה הוא העיקר לעולם רק בבחי' האיכות, וכל מה שמתוסף בכל דור ועת וזמן היותר אחרון, הנה העיקר לעולם ע"י תוספת מעלה ושבת, והיינו כי הנה הוא מנילווי דאור א"ס ית"ש, מה שמוסיף תמיד להתגלות באצילות בכל יום נוסף על (כ"א ע"ג) היום שעבר, ומזה נמשך התגלות חכמת הנסתר למטה בכל עת וזמן אחרון יותר הרבה מבזמן הקודם.

כי קודם שנתגלו הספרא דצניעותא והאדרות, הנה הוא כמעט כל אורות הא"א והאור"א הכלליים נעלמים בבחי' א"ס, ולא היו נתגלו עדיין גם באצילות כלל, כי היו סתומים ונעלמים בשרשן, והנה היה אסור אז לדרוש ולחקור בהם כלל ע"ד האיסור השאלה והחקירה בא"ס, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (דף ז ע"ב) דגם הדיוקן דאצילות הנה אין לומר בא"ס כלל, ומאן דצייר ביה דיוקנא עליו נאמר ארור האיש אשר יעשה פסל כו' ושם בסתר בסתרו של עולם, ע' ביאור הגר"א שם. וזהו מה שאסרו בכ"מ בזוה"ק החקירה בהג"ר, והיה כ"ז קודם שנתגלו האדרות, והיה אז האורות דהג"ר סתומים ונעלמים, כי היו כלולים בא"ס. אבל אח"כ כאשר נתגלו האדרות, והיה גילויים למטה ע"י שנתגלה בהם אז א"ס ית"ש באצילות, והאיר א"ס ית"ש בהם באצילות בגילוי

שנסתם ונחתם התלמוד בבלי, נסתם כל חזון מלחזות להבין ולהורות מדעתנו רק כעורים נגשש, עכ"ל. וכנראה שמקורו מבהגר"א משלי ז כ וז"ל, ועכשיו אין בינה כמש"כ ובינת נבוניו תסתתר, וזהו הלך בדרך מרחוק צרור הכסף לקח בידו, הוא נגד תורה שנקראת צור, תעודה חתום תורה בלימודי, כלומר שהתורה חתומה עכשיו, ואף אם תיגע עצמך לא תדע כי מלכה ושריה בגוים אין תורה.

גמור. הנה ע"ז נתגלה ידיעתם ע"י הרשב"י למטה ג"כ, והותר מאז לעסוק ולדבר בהם. וכן ע"ז שאר כל הסודות אשר באצילות כולו, הנה היו כולם גלויים בימי רשב"י, משום שנתגלה אורם באצילות ע"י גילוי דא"ס ית"ש שנתגלה והאיר בהם באצילות להדיא. וכמו כן נתגלה ידיעתם ע"י רשב"י וסיעתו למטה ג"כ, ולכן הקפיד הרשב"י מאד על הסתר אותן הסודות או לדבר בהם בדרך חידה, וכמ"ש בפ' אחרי מות (דף עט ע"א), וע"ש (דף סא ע"א) ובכ"מ, כי גורם ח"ו ע"ז העלאתן למעלה, כי כפי ערך הלימוד והעסק שעוסקים בהם למטה כן הם מאירים למעלה, וכמ"ש באד"ר (דף קלב ע"ב) אמר ר"ש כו' וכד אתפריש כל חד מנייהו מפומיכוון אסתליק ואתתקן ואתעטר ואתטמר כו' ובעוד דכל חד מתפרש בפומיכוו נהיר ואתעטר ויתיב כו' וכד אסתיים לאתפרשא סליק ואתעטר כו'¹⁶⁸ ע"ש. והרי לנו כי גילויים למעלה הוא כפי ערך הלימוד והעסק שעוסקים בהם החכמים למטה, והם תלויים זכ"ז, כי נמשך ידיעתם למטה ע"י שמתגלים מא"ס להאיר למעלה. אמנם כ"ו היה רק בזמן שהרשב"י היה קיים ורק בסודות האצילות דוקא, אבל אחר שנסתלק הרשב"י הנה חזרו האורות ונתעלמו, וכמ"ש שם (דף עט ע"א) ופ' אמור (דף קה סע"ב) ובכ"מ, ולכן נתעלם כל הזוהר ונגנז עד מאה הראשון לאלף הששי.

וכן גם כל הסודות אשר דיברו בהם בזוה"ק בהתגלות, הם רק בסודות האצילות לבר, אבל למעלה מאצילות דברו בהם ג"כ רק בהעלם גדול. וכגון המאמר הנורא אשר בתחילת בראשית (דף טו ע"א) בריש הורמנותא כו', שזה מדבר בסוד הצמצום והקו והא"ק, וכמו שבארנו בספר הכללים כלל י"ד ע"ש. וכן המאמר הנורא בפ' נח (דף סה ע"א) שזה מדבר בסוד עולם העקודים, כמו שבארנו שם כלל ט"ו ענף ח'. ומשום שאז היה עדיין רחוק הרבה מעת התיקון דביאת המשיח, כי הרשב"י וסיעתו היו סמוך לעת החורבן, והיה אז עדיין כל האורות שלמעלה מאצילות נעלמים מאד, והיו כלולים בא"ס, ובא"ס ית"ש הנה אסור לתאר שום תואר גם מאצילות כנ"ל, לכך דיברו גם הם בהם רק ברמז ובהעלם גדול, כי אינו מתגלה למטה אלא רק לפי ערך גילויים למעלה. ומשום שאז היו אותן האורות עדיין נעלמים למעלה, היה אסור למטה לגלותם ולהוציאם מן השפה ולחוץ, אלא רק בדרך רמז. וכן אח"כ כאשר נגנז ספר הזוהר, והוא ע"י שחזרו ונתעלמו גם כל אורות האצילות למעלה, הנה נסתלק כמו כן ידיעתם למטה מרוב החכמים, ולא נשאר רק ביחידי סגולה שבדור, וגם הם לא דיברו בזה אלא רק בהעלם גדול, וכמו שתראה בכל קבלת הראשונים אשר עד הרמב"ן ז"ל, הנה כל דבריהם הם במלות היוליים, עד שקשה להעתיקם מלשון אל לשון. וכן גם כל דברי הרמב"ן ז"ל ותלמידיו עד הרמ"ק והאריו"ל, הם ג"כ בהעלם מאד, ובמלות הגיוניים, עד שאי אפשר להשיג מהם ענין ברור. וכ"ז הוא משום שהיו כמו כן נעלמים אורם למעלה מלהאיר בגלוי, והיה נמשך כ"ו עד סוף מאה הג' לאלף הששי, כי עד אז היה עדיין חלק הנסתר בהעלם א"כ ע"ד מאד, שהוא כל זמן שליטת הג"ר האלף הששי, שהם נסתרות¹⁶⁹. אך ממאה הד' ואילך, שהוא שליטת הז"ת, התחיל להתגלות ע"י הרמ"ק והאריו"ל בגילוי גמור, כי כן נתפשטו אורם למעלה באצילות מא"ס ית"ש, והאירו שם, ולכן נתפשט ונתגלה ידיעתם למטה ג"כ. והם עתה תהלה לאל ית"ש חקוקים חצובים ונמצאים בהעולם בספר וספר וסיפור¹⁷⁰, שהם

¹⁶⁸ ז"ל בשלימות: וכד אתפריש כל חד מנייהו מפומיכוון אסתליק ואתתקן ואתעטר ואתטמר בטמירותא דתיקוני דדיקנא וכל אחרנין אשתארן ובעוד דכל חד מתפרש בפומיכוו נהיר ואתעטר ויתיב כמלכא בגו חיליה וכד אסתיים לאתפרשא סליק ואתעטר בעטרא קדישא ואתתקן ואתטמר ויתיב בתקוני דדיקנא קדישא וכן לכל חד וחד אזדרזו חברין קדישין דהא בקיומא דא לא יהא עד דייתי מלכא משיחא. תרגום: וכאשר מתפרש כל א' מכם מפיכם, עולה נתקן ומתעטר ומסתתר בסתר בתיקוני הזקן, וכל השאר נשאר, ובשעה שכל א' מהם מתפרש בפיכם, מאיר ומתעטר ויושב כמלך בתוך חייליו, וכשנגמר הביאור להתבאר, עולה ומתעטר שם בעטרה קדושה, ונתקן ומסתתר ויושב בתיקוני הזקן הקדוש וכן כל אחד ואחד. הזדרזו חברים קדושים, כי כברית הזו לא יהיה (עוד) עד שיבא המלך המשיח.
¹⁶⁹ ע"י תיקו"ז יט ע"א.

¹⁷⁰ לשון זו לקוחה מספר יצירה פ"א מ"א ז"ל: (פרק א מ"א) בשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה חקק י"ה יהו"ה צבאות אלקי ישראל אלקים חיים מלך העולם אל שדי רחום וחונן רם ונשא שוכן עד

ספרי זוה"ק וספרי האריז"ל, אשר יצאו כולם לדפוס עם עוד כמה ספרי קדש קדשים המבארים את דבריהם, עד שכל משכיל דורש את אלהים והוא חכם ירא וסר מרע, הוא ישלח ידו ולקח מעין החיים ואכל וחי לעולם.

והרי נמצא, כי פרסומה למטה ע"י הגילוי שנתגלית בדורות האחרונים מכל ספרי האריז"ל וכן כל ספרי הרמ"ק ז"ל והגר"א ז"ל עם עוד ספרי כמה קדושי עליון המגלים את מצפוניה, והרי ניתוסף ונתגדל כמותה עתה הרבה מאד ממה שהיתה בכל דורות הראשונים, הנה הוא אינו בבחי' הכמות לבד, אלא שכל ריבוי הכמות כולו הוא כמעט לפי גדול האיכות שבה, כי כל ריבוי הספרים בזה שנתגלו עתה הוא אינו בסיבת חסרון דמיעוט הלבבות, שהוא מחמת פגם וקלקול הדורות, אלא אדרבה הוא כי הוא רק בסיבת שבה ומעלה, שהוא מחמת שאור גילוי ית"ש הוא נמשך ומתגלה וניתוסף תמיד למעלה, כן הוא הולך ומתפשט ומתגלה ידיעתו ית"ש למטה.

והגם שהאמת הוא שהדורות מתמעטים והולכים, ובפרט אנחנו בדור הזה שהוא כקוף בפני אדם, גם כנגד הדור הקודם שלפנינו. ומה גם בימינו אלה, שהוא חורבן העולם ממש בכל מילי דמיטיב, ה' ית'¹⁷¹ ירחם. אמנם הנה הוא ממש ע"ד שהיה בנאות מצרים, וכמ"ש (הגש"פ) ובמורא גדול זו גילוי שכינה, שנגלה השכינה לישראל במצרים בעת הנאותה (כמ"ש רש"י וריטב"א בפ' הגדה), וכן על הים (מכילתא שירה פרשה ג) ראתה שפחה על הים מה שלא ראו הנביאים, הגם שהיו ערומים מן המצות, וכמ"ש (יחזקאל טז) ואת ערום ועריה. כן הוא עדין בהדורות האחרונים הללו אשר מדורו של האריז"ל והלאה שהיה במאה הרביעי, שהוא שליטת דספ"י החסד, ומאז התחיל להתנוצץ בפנימיות העולמות אור התיקון דימות המשיח, שהוא בעטרת היסוד, מלך הדר, מלכות דז"א, ועל המלכות נאמר (שם ה) והוכן בחסד כסא, כמ"ש בפ' תרומה (דף קלג סע"א) ופקודי (דף רב ע"ב), וע' פע"ח (שער הקריאת שמע רפ"ד), ולכן מאז התחיל להתנוצץ אור התיקון דימות המשיח, והוא מתקרב והולך בכל יום. אמנם הוא רק בפנימיות העולמות, כי אור התיקון הנה הוא נמשך מלמעלה למטה ומפנימי לחיצוני, ע' פ' משפטים (דף קח סע"א) ע"ש כל הענין. ולכן הגם שהחיצוניות הוא עתה גרוע מאד, ובכל יום מרובה קללתו משל חבירו, אבל הפנימיות הוא הולך ומתקן תמיד, ונמשך התיקון מפנימי לחיצוני, ע' דברינו בארוכה בזה בספר הדע"ה ח"ב דרוש ד' ענף ט"ז ובכ"מ שם.

והנה מתפשט בכל יום ויום נוסף על חבירו האור דא"ס באצילות, ומתגלה שם בגילויים

וקדוש שמו מרום וקדוש הוא, וברא את עולמו בשלושה ספרים בספר וספר וספור.
¹⁷¹ במקור היה כתוב "ה"י".

חדשים. אמנם הוא עתה רק בפנימיות האצילות כנוז, וכן מתגלה למטה בערך זה ג"כ בפנימיות התורה, הידושי תורה, תמיד בסתרי צפוניה, ועיי"ז נמצא כי מה שהיה אסור לחקור ולדרוש בהיום שעבר, הוא מותר ביום הבא. וזה מרגיש כל מעמיק ומעיין אמיתי, שכמה דברים אשר באיזה זמן שעבר היה מכריח אותו יראת רוממות הענין לעמוד מלהתבונן שם, וע"ד שנאמר במשה רבינו ע"ה (שמות ג' 1) ויסתר משה פניו כי ירא מהביט בו, הנה באיזה זמן הבא משיג אותו הענין בקל, כי נפתח שערי ההשגה בזה למטה בסיבת גילוי אורו הגדול למעלה וכנוז.

וכן היה ער"ז גם להרשב"י וסיעתו לפי ערכם הגדול, ולפי ערך הידושי תורה הנוראים שנתגלה להם, וכן להאריז"ל לפי ערך גדולתו ותורתו. כי הגם שנפתח להם כל שמי שמים העליונים וראו מראות אלהים, אך היה כ"ז להם ג"כ בזמן זמנים, אם ארוכים או קצרים, אבל היה להם ג"כ בדרך לאט לאט עכ"פ, והוא לפי עת גילויים למעלה וכנוז. ולכן מקודם היה אסור להם להתבונן בהג"ר, ואח"כ הותר להם וכנ"ל. וכן היה ער"ז להאריז"ל, ומכל שכן להרח"ו ז"ל אשר קבל ממנו, אשר כל תורת האריז"ל הוא לנו רק על ידו כנודע, והורשה להאריז"ל לגלותם ולמסור אותם להרח"ו ז"ל רק (כ"ב ע"א) לפי הערך והעת שהיו מתגלים אז ומאירים למעלה. ובעת שגילה האריז"ל להרח"ו ז"ל את אותן הדברים דענינינו אשר בעיגולים ויושר ענ"ה, אשר כל העסק בו בענין הא"ק הוא רק בדרך כלל, הנה לא הורשה לו אז לדבר באורות הא"ק בפרטות מאומה, ולכן אמר שגם בהמלכות דא"ק אסור העסק והחקירה בו. אך אח"כ הנה נתקן העת מיום ליום, וגילה לו כמה סתרי סודות נוראים באורות הא"ק ג"כ, והוא כל שער העקודים ומטי ולא מטי וכיוצא הרבה וכנ"ל. ולכן הרחי"ו ז"ל כאשר כתב בספר כסדר הדברים שקבל מרבו, הנה כתב לנו ג"כ את איסור החקירה בא"ק אשר קבל מרבו בתחילה, וכדי ללמדינו גודל יראת רוממות כל עניני הדרושים שבא"ק, ואח"כ כתב לנו ג"כ את כל הדרושים שקבל בו ג"כ אח"כ, והוא ג"כ ע"ד שכתב התורה במשה רבינו ע"ה כי בתחילה נאמר בו (שמות ג' 1) ויסתר משה פניו כי ירא מהביט, ואח"כ נאמר בו (במדבר יב' 3) ותמונת ה' יביט. והנה על תוכן כל הדברים הללו שכתבנו בהדיבור הזה וכן לעיל אות ה' ו', הנה על כ"ז מכוון הרחי"ו ז"ל מה שכתב בספר שער הקדמות (דף ה' ע"א) אחר הדברים דענינינו ודי למבין, כי הדברים סתומים והתומים ומכוון בזה על כל מה שכתבנו.

[ח] נמצא כי עולם האצילות אינו אפי' בערך עולם עשיה שהוא מלכות דא"ק – כן הוא הנוסח בדפוס ירושלים ע"ה, וכן בדפוסים הישנים, ור"ל כי המלכות דא"ק הוא בחי' העשיה שבו, והמלכות הרי היא יוצאת מאחורי התפארת, ומתפשט עד סוף הנה"י כנודע. וא"כ עולם האצילות, שהוא לבוש על הנה"י, ור"ל שהוא מלביש על המלכות היוצאת מהתנה"י שלו, הלא הוא אינו אפי' בערך עולם העשיה להא"ק, כי הרי העשיה העיקרי שבו הוא רק המלכות עצמה ולא האצילות המלביש עליה. והוא ע"פ מה שאמר לקמן בשער סדר אצילות בקיצור (פרק א ופרק ב) כי מהמלכות דהא"ק נעשה העתיק דאצילות, ואמר שם, ואין הכוונה ח"ו עליה עצמה, רק על הארת הז"ת שבה, המתלבשים בהי' ספי' דאצילות, אך עצמות הז"ת תחתונות שבה נשארו למעלה במקומו, רק ניצוצי אורם הם יורדין להתלבש באצילות, ע"ש. והרי לנו, כי כל האצילות כולו לא נעשה מהמלכות עצמה דהא"ק שהיא העשיה דהא"ק, אלא רק מהארתה וניצוצי אורותיה לבד, והוא שאמר כי עולם האצילות אינו אפי' בערך עולם העשיה דא"ק. וע' עוד לקמן בשער מוחין דצלם (סוף פרק ד) שכן הוא הסדר בכל העולמות כולם, שרק המלכות דמלכות של המלכות דהעליון הוא אשר מתלבש בהתחתון, וממנה נעשה כל התחתון כולו, וע' עוד שער או"א (סוף פרק ח וסוף פרק ט) ושער פרטי עיי"מ (סוף פרק ד) ושער כסא הכבוד (סוף פרק א).

עוד צריך שנקדים לך הקדמה א', והוא כי כל הי"ס הכוללות כל עולם ועולם הנה בכללות יחד כולם כא' בחי' הוי"ה א', בכל מקום שהוא, בין בכללות בין בפרטות כנ"ל יוצא מכל אות ואות מהם הוי"ה א', והנה קוצו של יו"ד שבאות' הוי"ה הוא ספי' כתר,

ויו"ד עצמה הוא בחי' חכמה, וה' ראשונה בינה, והו' הוא הת"ת כולל ו' ספירן אשר כללותם נקרא בשם ז"א כמ"ש במקומו בע"ה, והה' אחרונה מל' הנקרא אצלינו נוק' דז"א, וכ"ז הוא בדרך הוי"ה הכוללת הה' פרצופים יחד כנ"ל. וכן אם נחלק הי"ס בכל פרצוף ופרצוף תהיה גם הוי"ה שבפרצוף ההוא בפרטות ע"ד הכללות, כי קוצו של יו"ד הוא הכתר שהוא גלגלתא שבפרצוף ההוא, וי' חכמה, וה' בינה שבפרצוף, והם ב' מוחין ימין ושמאל^ט, וו' הוא עיקר הגוף ו"ק שבפרצוף ההוא, וה' אחרונה הוא מלכות שבאותו פרצוף. עוד צריך להקדים בחי' אחרת קרובה אל הנ"ל, והוא כי מכל אות ואות משם הוי"ה יוצא הוי"ה א', ואין חילוק ביניהם רק באופן מלוייהן וזהו עניינם, כי י' שהוא רומז באבא שהוא ספי' הנק' חכמה, יש בו הוי"ה א' במילוי יודיין והוא גימטריא ע"ב, והה' נרמזת באימא שהיא הספי' הנקרא בינה יש בה הוי"ה במילוי יודיין ואלף כזה יו"ד ה"י וא"ו ה"י והוא גימטריא ס"ג, והו' שהוא רומזת בז"א שהם ו"ס אשר מחסד עד יסוד יש בה הוי"ה א' במילוי אלפיין והוא גי' מ"ה, וה' אחרונה שהיא רומזת במל' נוק' דז"א יש בה הוי"ה א' במילוי ההיין והוא גי' ב"ן. ועד"ז ג"כ בפרטות כל פרצוף ופרצוף^י שבה' פרצופים הנ"ל אשר בכל א' מהם יש הוי"ה בפרטות כנ"ל, יש בה שם הוי"ה דע"ב בחכמת פרצוף ההוא, והוי"ה דס"ג בבינת פרצוף ההוא, והוי"ה א' דמ"ה בז"א (בו"ק)* שבפרצוף ההוא, והוי"ה דב"ן בנוקבא דז"א שבפרצוף ההוא, וכמו שכל ספי' וספי' נפרטת ל"ס, ומי"ס ל"ס עד אין קץ ותכלית^י * כנ"ל, כך הוא חילוק מילוי (פרטי) ההוי"ת שהם מתרבים^י ומתחלקים עד אין^י {טו ע"א} קץ כפי חילוק פרטיות הספי' עד אין קץ.

* גליונות הלש"ו – נמקום "צז"א צו"ק" ליתא – (צז"א) צו"ק". ** גליונות הלש"ו – עי' דע"ה ח"א דרוש ו' ענף ה' אות י' (לא מלאתי אות כזו ול"ע).

[ט] והם ב' מוחין ימין ושמאל – והגם שהמוחין הם ג', והם חב"ד, והם בג' חללי דגלגלתא, אך המוח הג' שהוא מוח הדעת, הנה הוא אינו מוח בפנ"ע אלא הוא רק כללות חב' מוחין דחו"ב, והוא ההתפשטות שלהם המתפשט מהמוח להגוף ונמשך ומתפשט דרך חוט השרדה, וממנו לכל העצמות, והוא המוח שבעצמות¹⁷², ועל זה נאמר (תהלים לה י) כל עצמותי תאמרנה כו', כי הוא החיות דכל הגוף ופנימיותו, והוא המיוחד המוחין עם הגוף. ועכ"פ הוא כי מוח הדעת הוא מעיקרו אינו מוח בפנ"ע, כי הוא כללות חב' מוחין חו"ב המתפשטים בהגוף, ולכן מרומז מוח דעת ג"כ רק באות ו' דהשם כמבואר בכ"מ, כי הוא פנימיות דהגוף, שהוא חו', וע' לעיל אות ב' ואות ד'.

[י] ועד"ז ג"כ בפרטות כל פרצוף ופרצוף כו' – כי כל מה שיש בכללות יש כ"ז ממש בפרטות ג"כ, וכמ"ש בשער המקיפים (פרק ב) וע' בשער פנימיות וחיצוניות (דרוש ט ודרוש יא) ובדרושי אבי"ע (פרק ב), והוא פשוט מכמה מקומות.

[יא] וכמו שכל ספי' וספי' נפרטת ל"י ספי' ומי' ספי' ל"י ספי' עד אין קץ ותכלית – ע' לעיל ענף ב' אות כ"ז שאמרנו שם שכל זה הוא רק בכח לבד, אמנם הם יוצאים תמיד מן הכח אל הפועל, והוא החיות והקיום דכל הנמצאים כולם אשר הם תמיד בכוחות חדשות בכל רגע, והם הי' ספי' הפרטים שבכל ספי' היוצאים מן הכח אל הפועל בכל רגע, ומתחדשים ומתגלים באורם ופועלתם למטה ע"י שפעת המאציל א"ס ית"ש, שמשפיע עליהם תמיד שפע חדשה, וכמו שיסודו (ברכת יוצד) המחודש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. (כב ע"ב)

[יב] כך הוא חילוק מילוי פרטי ההוי"ת שהם מתרבים כו' – כי הספירות הנה הם כלים ואורות, וכל א' הוא כלול מחיצוניות ופנימיות כנ"ל ענף ג' ובכ"מ, וכן יש כלים ואורות דב"ן, וכלים ואורות דמ"ה, וחיצוניות ופנימיות בכל א' מהם, וכמבואר בדרושי פנימיות וחיצוניות כמה

¹⁷² מכאן משמע שהמוח שבעצמות הוא עצבים, וכן הוא בשער המוחין פרק ה', אמנם עי' שער חשמ"ל פרק א' שם משמע אחרת.

בחי' בזה, וכולם הם באותיות התורה, ובתיבותיה, ובהשמות, וכינוים, וכן במילויים ובמילוי
 מילויים עד אין קץ. וכן עוד בכמה בחי', וכמבואר בשער רפ"ח (פרקים א ב) ובשער פרקי הצלם
 (פרק ו) ובשער השמות (מפרק ג והלאה) וכן בשער או"א (פרקים ה ו ז), וע' עוד בזה בשער מנת"א
 (מפרק ג עד סופו) ובדרושי פנימיות וחיזונית (דרוש יג) והגר"א בליקוטיו (הנדפס עם ביאורו על
 האגדות בדף מג ע"ב) אמר שם כי הנה יש בהספי' בחי' היכל ולבוש וגוף ונשמה, והנשמה הרי
 היא ג"כ ה' נרנח"י והנה היכלות הספי' הם הכינוים הנזכר בתורה, ואינם מתוארים להקב"ה רק
 בהעלם, וכמו לחם מלח וכיוצא וכמבואר בפרדס שער ערכי הכינוים, ולבוש הספי' הם כל
 הכינוים שמתואר הקב"ה בהם, כמו רחום חנון וכיוצא, וכמ"ש בזו"ח (בספרי אותיות פ' בראשית
 דף ז סע"ב ושם ע"ג ד ע"ב)¹⁷³, וגוף הספי' הם ה' שמות שאינם נמחקים, ונפש הספי' הם ט' הוי"ו
 מנוקדות בתשעה נקודות הידועים, ובהם הוא ה' אותיות דהוי"ה דב"ן, והעשירית בניקוד
 צבאות [שהוא ג"כ הניקוד דשם אדנ"י], ורוח הספי' הוא ה' אותיות דשם מ"ה, ונשמה ה' אותיות
 דשם ס"ג, והחיה ה' אותיות דשם ע"ב, והיחידה הוא בקוצו של י' דהע"ב. ומשום שהיכל ולבוש
 אינם מדובק בעצם הספי', לכן הם כינויים הנמחקים, משא"כ הגוף שהוא מיוחד עם הנפש, שהוא
 שמות הוי"ה ב"ה, לכן ה' שמות שבגוף הם ג"כ אינם נמחקים. [וכן עד"ו ישראל שהם דבקים בה,
 נאמר עליהם (דברים ד ד) ואתם הדבקים כו' חיים כו'. ומה גם כי הם גופא דשכינתא, כמ"ש הגר"א
 בתיקונים (דף פז ע"ד ד"ה מה כתיב בה¹⁷⁴) וכן בכ"מ.

והנה אחר שהקדמנו לך כל ההקדמות האלו צריכים לנו לעורר אל המעיין הבא
 לעיין בס"ה שימצא מאמרים רבים שונים ורחוקים זה מזה בתכלית הריחוק, ואם לא יהיה
 לו הקדמות אלה יסתר מעיונו, כי לא ידע להבחין באיזה מציאות (בחי') הוא מדבר המאמר
 אשר הוא בו, ולא ידע להבחין באיזה בחי' הוא מדבר המאמר ההוא, אם הוא בא"ק עצמו
 ואם בכל אותן האורות שיצאו והאירו ממנו, אם בבחי' אורות האוון אם בבחי' אורות
 החוטם אם בבחי' אורות הפה הנקרא עקודים, ואם בבחי' אורות העין הנקרא עולם
 הנקודים, שהוא עולם האצילות טרם תקונם, ואם בבחי' אורות המצח שהוא בחי' עולם
 האצילות אחר שנתקן, ואם בעולם הכריאה ואם בעולם היצירה ואם בעולם העשיה, וכ"ז
 דרך כללות, והנה יש עוד להבחין בדרך פרטות אם מדבר בפרצוף עתיק שבכל עולם מהם

¹⁷³ ז"ל: ואלין כנויין אינון לבושא לגופא כגוונא דאגוזא דאית קליפה לקליפה או אילין לבלבין דאית לון
 קליפה לקליפה ומוחא לגו הכי נמי דא אלין עשרה שמהן כלהו כגוונא דהאי קליפה למוחא ואע"ג דכלהו
 מוחא כלהו נהורין עילאין ובוסמין עילאין לית מאן דקאים בקיומיהו אבל כלהו כגוונא דקליפה לגבי מה
 דלא ידע ולא קיימא בחכמתא כלל וכ"ש רזא דאין סוף דוהני כינויין אינון קליפה לגבייהו וכולא דא לגו מן
 דא ומוחא סתימאה לגו בגו דלא אתיידע כלל ועל דא קליפה בתרא הלא איכפת לן ואע"ג דנמחקין עם כל
 דא לא אתיהיב רשותא למחקא אפי' אות זעירא דאורייתא ואי תימא אי הכי האי ה' בתראה דקאמרן איהי
 קליפה בתראה לגבי אלין לאו הכי קליפה איהי לגבי אלין עילאין אבל לגבי אינון כינויין לאו דהא לא
 משתמשי בה אלא אינון שמהן עילאין ולא אינון כינויין אלא כד איהי סלקא לאתעטרא לעילא ולא תאחאדא
 ברזא דימינא ושמאלא

תרגום: והכנויים הללו הם לבוש לגוף, כמו שהאגוז שיש קליפה לקליפה או אלו הפרחים שיש להם
 קליפה לקליפה והמוח בפנים. כן גם זה, אלו עשרה השמות הללו כולם כמו שהקליפה הזו למוח ואף על גב
 שכולם מוח כל האורות העליונים והבשמים העליונים אין מי שעומד במקומם. אבל כולם כמו שהקליפה
 לגבי מה שלא ידוע ואין עומד בחכמה כלל וכל שכן סוד. האין סוף והכנויים הללו הם קליפה לגביהם והכל
 זה לפנים מזה, והמח הנסתר לפני ולפנים שלא נודע כלל, ועל כן הקליפה האחרונה לא אכפת לנו. ואף על
 גב שנמחקים, עם כל זה לא ניתנה רשות למחוק אפלו אות קטנה של התורה. ואם תאמר, אם כך ה'
 האחרונה הזו שאמרנו היא קליפה אחרונה לאלו, לא כך, היא קליפה לעליונים הללו. אבל לאותם הכנויים
 לא, שהרי לא משתמשים בה אלא אותם השמות העליונים ולא אותם הכנויים, אלא כשהיא עולה
 להתעטר למעלה ולהאחז בסוד הימין והשמאל.

¹⁷⁴ ז"ל הגר"א: כל התיקונין בידן הכל אליה ומ"ש אליו הוא אליה דאנן איברים דילה. וצ"ע מ"ט לא
 הביא רבינו את לשון הזהר פנחס רלא ע"ב: כל אברין דאינון ישראל אינון בעאקו דאינון אברי דמטרוניתא,
 ע"כ. וכעין זה נמצא גם בדף רלח ריש ע"ב, וכן רנב סוף ע"ב.

או בפרצוף א"א או באבא או באימא או בז"א או בנוק' או ביש"ס או בתבונה או ביעקב או בלאה.

עוד צריך להבחין פרטי פרטים אם מדבר ביי"ס דעגולים או ביי"ס דיושר ואם במקיף ואם באו"פ ואם בעצמות או בכלים, וגדולה מכולם צריך להבחין³² כי אופני הי"ס ומצבן ומעמדן חסרונם ומילואם עצמו מספר אם בעת שנאצלו, אם בעת קיטרוג הלבנה, אם בעת בריאת אדה"ר, ואם בעת שחטא שנשתנו כל העולמות, אם בדור המדבר אם בבית ראשון ואם בעת חורבנו, ואם בבית שני ואם בעת חורבנו, גדולה מכולם אם בחול אם בשבת או ביו"ט אם ביום ואם בלילה, ולא עוד אלא שבכל שעה ושעה משתנים העולמות ואין שעה זו דומה לשעה זו, ומי שמסתכל בענין הילוך המזלות וכוכבים ושינוי מצבן ומעמדן ואיך ברגע אחד הם באופן אחר והנולד בו יקרה לו מאורעות שונות מהנולד ברגע שקדם לזה, ומזה יסתכל ויבין בעולמות העליונים שאין להם קץ ומספר, ואם תפקח עיני שכלך תדע ותשכיל זו ממוצא דבר כי אין שכל בלב אדם לעמוד ע"כ פרטים, וע"ז אמר דהע"ה (תהלים קיט יח) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, ושהע"ה שכתוב בו (מלכים א' ה יא) ויחכם מכל אדם, אמר (קהלת ז ג) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, ולך וראה מ"ש בספר התיקונים תיקון כ"ב דף ס"ה (עב ע"ב) במ"ש קם ר"ש ואמר סבא סבא כו' ולבושין דאיהו לביש בצפרא לא לביש ברמשא ולבושא דלביש ביומא דא לא לביש ביומא תניינא, ובזה תבין איך משתנה מעמד ומצב העולמות שהם הלבושין של א"ס לכמה שינויין בכל עת ורגע, וכפי השינויין ההם כך נשתנו בחי' המאמרים של ס"ה, וכולם דברי אלהים חיים. גם תמצא מוזכרים בחי' הויו"ת במילויים שונים, או במלוי ע"ב או במלוי ס"ג או מ"ה או ב"ן כנוצר בהקדמת התיקונים שלא נדפסו, וכן בסוף תיקון י"ג וכן בתיקון ע"ט, וכיוצא בתיקו' אלו*, כי שם נזכר מילוי של אלו ההויו"ת וצריך שתדע באיזה בחי' מתעסק מאמר ההוא כדי שתדע אותה הויו"ה באיזה מקום היא רומזת, והנה בהיותך מעמיק ומעיין ועומד על ביוריים של דברים אלו אז אפשר שתוכל להבין מאמרים אלו אם יהיה אלהים עמך בהיותך תמים לו, כי לא ימנע טוב להולכים בתמים.

*גליונות הלש"ן – "אלו" נמחק.

עוד ראיתי לעוררך על ענין אחד, הלא צריך לדעת כי רוב מאמרי הזוהר וכמעט כולם אינם מדברים מענין הי"ס של העיגולים רק בבחי' יושר כמראה אדם, וענין זה כולל בכל¹ (טו ע"ב) העולמות הן בהיותו מתעסק בא"ק או בעתיק או בא"א או באו"א או בזו"ן דאצילות או בשאר עולמות ביי"ע, ואם יהיו דברים אלו נוכח פניך ואל יליזו מעיניך אם תרוץ לא תכשל ואז תלך לבטח דרכך.

[יג] וגדולה מכולם צריך להבחין בו' – הנה כל הדברים הללו שמרמז לנו הרב כאן הם מבואר לקמן בהדרושים, והשם יתברך יאר עינינו במאור תורתו ונוכה לבארם כל א' במקומו למען שמו יתברך ויתעלה, ובוה נשלם דברינו בענף זה ובהשער הזה. יהי' שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים אמן ואמן ומעתה נשוב לענינינו בביאור הע"ח שער ב' שהוא שער השתלשלות הי' ספי' דרך עגולים, אמנם בענף א' ב' אין לנו מה לחדש, כי הם אותן הדברים עצמן אשר לעיל שער א', וכבר כתבנו בביאורם שם כיד ה' הטובה עלינו ונתחיל מענף ג'.

השער השני - השתלשלות הי"ס תוך העיגולים ובו ג' ענפים

שער ב ענף א

השתלשלות הי"ס דרך עיגולים עניינם הוא, שכבר נודע שהחלק התחתון שבהם* מדריגות הנשמה שהיא הנפש כנודע, ממנה נתפשטו הי"ס דעיגולים בראשונה דרך הקו

והצנור מפאת הא"ס, כדמיון אדם תחתון החומרי שבתחלה יש לו בחי' נפש ואח"כ זוכה וקונה בחי' רוח אח"כ מדריגת נשמה וכו', והסדר הזה היה למעלה ג"כ כי בראשונה נאצלו י"ס דעיגולים בבחי' כלים ובבחי' עצמות ורוחניות שבתוכם מבחי' מדריגות נפש לבר, ואח"כ חזרו ונאצלו בחי' הי"ס דרך קו היושר כמראה אדם כנ"ל, וגם הם כוללים י"ס בבחי' כלים** ועצמות הרוחניות שבתוכם בבחי' מדרגה יותר עליונה הוא הנקרא מדרגת רוח שהוא למעלה ממדרגת הנפש, ונמצא שבחי' י"ס דעיגולים הם מדרגת נפש עם הכלים המיוחסים להם, ובחי' י"ס דיושר כמראה אדם שנאצלו אח"כ הוא מדרגת הרוח עם הכלים המיוחסים להם, והנה בחי' הכלים הנ"ל כבר נודע שאבר הכבד הוא משכן הנפש, והלב משכן הרוח, והמוח משכן הנשמה, ואין כאן מקום ביאור פרטים אלו.

* גליונות הלש"ו – סצחמט. ** גליונות הלש"ו – י"ס דבחי' נמחק ובמקומו איתא "ב' דבחי' נמחק".

עוד צריך להודיע כללים אחרים הלא הם אלו, דע כי בחי' עצמות ורוחניות אשר מתלבש תוך הכלים הנ"ל, הלא הוא הנזכר תמיד אצלינו בחיבורינו זה בחי' אורות נעלמים, והנה האורות האלו הם ב' בחי', א' נקרא או"פ המתלבש תוך הכלים, והב' נקרא או"מ וסובב עליו שמרוב גודל הארתו אין הכלי יכול להלבישו ולקבל כחו בתוכו, ונשאר אור ההוא מקיף וסובב עליו מבחוץ. ואין לך שום אור בעולם שאינו כולל ב' בחי' אלו שהוא או"פ ואו"מ, וכמו כן בחי' הכלים אין לך שום כלי בעולם שאין לו ב' בחי' הנ"ל, הלא הוא בחי' פנימיות הכלי ששם התדבקות והתלבשות או"פ הזה בתוכו, ועוד יש לו בחי' חיצונית הכלי אשר עליו מבחוץ סובב ומקיף או"מ הנ"ל. נמצא דרך קצרה האור שהוא בחי' עצמות הרוחניות מתחלק לב' מדרגות והם או"פ ומקיף, וע"ז בחי' הכלים גם הוא מתחלק לב' מדרגות והם פנימיות הכלים וחיצונית הכלים, וכבר נתבאר כללים אלו. הכלל העולה שמתחלת הכל נאצלו הי"ס דרך עיגולים הלא הם מתחלקים וכוללים בחי' י"ס דכלים מעוגלים בציור עיגולים, ובכל כלי מהם יש פנימיות וחיצונית ובתוך הכלים האלו מתלבשים י"ס רוחניות הנקרא אורות של בחי' הנפש, ועוד י' אורות מקיפים עליהם, באופן שכל אור מהם יש בו או"פ ואו"מ, והכל הוא דרך עיגולים, כי או"פ הוא עגול כעין גלגל, והוא מלובש תוך כלי א' מעוגל גם הוא, ועל כלי זה או"מ עליו וגם הוא עגול כדמיון גלגל סובב, וכן כל י"ס דעגולים עד"ז כדמיון הרקיעים והגלגלים כנודע. אח"כ נאצלו הי"ס דיושר כמראה אדם ישר, והם יותר מעולים מהם, וגם הם כוללים בחי' י"ס דכלים, ובכל כלי מהם יש בו פנימיות וחיצונית, ובתוך אלו הכלים מתלבשים י"ס רוחניים ונקראים אורות של בחי' רוח, ובכל אור מהם יש בחי' או"מ על הכלי (טו ע"ג) מבחוץ סביביו, ובחי' או"פ מתלבש תוך הכלי הנ"ל והכל בדרך ישר, והנה הקדמה שהקדמתי לך בענף הזה הלא היא כוללת לכל הנאצלים והנבראים ונוצרים ונעשים שבכל העולמות.

* גליונות הלש"ו – ועד"ז. ** גליונות הלש"ו – כמראה אדם.

שער ב ענף ב

אחר שנתבאר לך דרך כללות ענין י"ס בכל מקום שהם איך מתחלקים לכמה בחי', נתחיל לבאר בענף זה בחי' מדרגות העולמות אשר בתוך החלל הנ"ל וסדרן איך הם. דע שהנה האורות ראשונים אשר נאצלו דרך קו הדק וצנינור הנ"ל, וכל בחי' מה שנאצלו בזה המקום החלל הם כמה אלפים ורבות מיני עולמות, ואין אנו עתה בביאורם, שהזמן לא יספיק לפרט את כולם, אמנם עתה נבאר פרט א' אשר הוא כולל את כל החלל הזה, אשר ממנו מתפשטים כל העולם הנ"ל, האור הא' קודם לכל אשר נתפשט מן הא"ס הסובב את הכל הם י"ס אשר בחינת כללותם נקרא א"ק לכל הקדומים. וענין א"ק זה נרמז ברמזים נעלמים בס"ה ובתקונים, ולרוב העלמתו ולגודל מעלתו לא שלחו בו יד להתעסק בו בגלוי כי אם בהעלם נמרץ, ולא הוזכר אלא בדרך רמז והעלם גדול ברוב מקומות ואנו נזכיר קצתם. הלא אחד מהם הוא בספר התיקונים תי' י"ט (דף מה מא ע"ב) וז"ל אי הכי אשתמודע

דאית א"ק לכל הקדומים, ובתיקון ע' (דף קלב קנה ע"ב) אשכחנא במתני' בסתרא דסתרין טמירא דטמירין דאדם דבריאה דאיהו א"ק לכל הקדומים דאית אדם וכו', ובתיקון ע' (דף קיט קלח ע"א) וז"ל אמון מופלא רקם וצייר ציורא בהיכלא דא"ק לכל הקדומים דאית אדם ואית אדם וכו', ואל יעלה בדעתך שי"ס הנק' אצלינו י"ס דאצילות הם יותר גבוהים וראשונים במעלה מכל מה שנאצל, כי כמה וכמה עולמות לאין קץ קדמו אליהם ולרוב העלמם לא הוזכרו בס"ה אלא ברמז נפלא כאשר עיניך תחזנה משרים ג' מאמרים הנ"ל, וכאלה רבים כאשר כתבו כמה מאמרים רבים בסוף פ' פקודי (דף רכו ע"א ורסט וסח ע"ב), ופ' נח (דף סג טה ע"א) וז"ל אר"ש ארימת ידי בצלו לעילא דכד רעותא עילאה לעילא כו' ומרזא דמחשבה עילאה ולתתא* כלהו איקרו א"ס, גם בפ' בראשית (דף כ"ג ע"א), והובא ג"כ בתיקו' (תיקון ע' דף קלד קנט ע"ב) וז"ל ת"ח כמה עלות אינון סתימין דאינון מתלבשין ומתרכבין בספיראן כו', ואם תפקח עיני שכלך לדייק כל מלות ורמזים הנחמדים הנרמזים למבין במאמרים הנ"ל תפלא ותשתומם בראותך כמה מדרגות על מדרגות לאין קץ ומספר קדמו לאלו י"ס הנקרא אצלינו י"ס דאצילות, והמעייין בחבורינו אלה אם יזכה יבחין וידע ויעמוד על תכונתם, גם בפרשת בראשית (דף יט ע"ב) וז"ל וכלא אצטריך קב"ה למברי בעלמא ולתקנא עלמא בהו וכולהו מוחא מלגאו וכמה קליפין כו', ובזה תבין מ"ש למעלה איך כל העולמות זה תוך זה וזה חופף לזה וא"ס סובב על כולם כנ"ל, ולא אוכל להאריך בזה.

* גליונות הלש"ן – דלתתא, היינו א"ל כד פ' מקדש מלך נח דף סה.

ואחזור לבאר ענין הנ"ל. הנה הי"ס הראשונים שנאצלו טרם כל הנאצלים הם י"ס הנקרא א"ק לכל הקדומים, וי"ס אלו יש בהם י"ס כלים בצורת עגולים, ובכל כלי מהם יש פנימיות וחיצוניות, והכל נקרא כלים כנ"ל בענף א', ובתוך כלי הנ"ל יש בו י' אורות פנימיות מתלבשים תוך י' כלים, ועוד י' אורות אחרים מקיפים סביב י' עיגולי הכלים הנ"ל, והכלי העליון הסובב על כל ט' כלים הוא הנקרא כתר דא"ק, וכלי הב' אשר בתוכו, הסובב על הכלים הנשארים נק' חכמה דא"ק, וכן עד"ז עד כלי העשירי הפנימיות שבכולם היא נקרא מלכות דא"ק, וכולם בצורת עגולים זה בתוך זה כנ"ל. והנה אלו הי"ס דעגולים דא"ק הזה הם ממלאים כל ¹טו ע"ד { מקום החלל הנ"ל שבתוך אמצעות הא"ס כנזכר בענף א', והנה הם מקיפים כל החלל הזה, אמנם נשאר באמצע אלו העיגולים מקום חלל ופנוי לצורך שאר הנאצלים, שהם ג"כ בצורת עיגולים זה בתוך זה, והם בחי' אורות הנמשכים מן העינים דא"ק זה, מבחי' היושר שבו שהוא כמראה אדם כמ"ש בעז"ה, והם הנק' עולם הנקודים אשר גם בהם יש ציור עיגולים זה בתוך זה. וכולם עומדים תוך אלו י' עיגולים דא"ק, באופן שי' עיגולים דא"ק הם מתעגלים ומקיפים וסובבים כל שאר עיגולים אשר בכל העולמות, וכל שאר העיגולים הם מוקפים תוך אלו, כי כל עיגול המשובח מחבירו הוא מקיף את חבירו וסובב אותו, והיותר תחתון במעלה מחבירו הוא יותר פנימי והוא מסובב מחבירו, עד שנמצא היותר פנימי מכולם הוא גרוע מכולם, והם בחי' הרקיעים והגלגלים של עולם העשיה, שהם י' גלגלי הרקיע הנזכר בהקדמת התיקו', והם נקראים אופנים, אשר הם הרקיעים הסובבים עלינו בעולם השפל ובעולם החומרי הזה. ומבואר הוא שמאחר שהם יותר פנימים ותוכניים שבכל העיגולים, א"כ פשוט הוא שיהיו יותר תחתונים מהם כגלדי בצלים זה בזה, שהגלד החיצון העליון מכולם הוא יותר גדול, ועד"ז הם נכללים ומתלבשים זה בתוך זה. ובענין הי' עיגולים דעולם הנקודים יתבאר בע"ה ענין דרוש העיגולים בפרטות, ובמקום הזה לא נוכל לבאר בפרטות רק בכללות ובקיצור גדול וע"ש. ואחר שיצאו י' עיגולי א"ק הזה שהם בחי' נפש שבו עוד נתגלו ויצאו בא"ק זה י"ס שהם בחי' י"ס אחרות ביושר בציור אדם בעל רמ"ח איברים בראש וזרועות ושוקיים כו', והם בחי' רוח שבו, והוא נמשך ונתפשט ביושר מלמעלה למטה, מראש גג העליון של עיגול עליון

שבכל י' עיגולים עד קרוב אל סיום תחתית י' עיגולים אלו שלו.*
 *וצ"ע דלעיל אמר רגלי א"ק דיושר מגיעים למטה עד חצי עיגולי עתיק וכאן אמר
 עד סיום תחתית י' עיגולים שלו.

שער ב ענף ג

אחר שנתבאר לעיל היות בכל העולם כולם ב' בחי', א' בחי' הי"ס בצורת גלגלים
 עגולים, וא' בחי' י"ס בצורת אדם ישר בקומה זקופה וישרה, נבאר עתה בקצור קצת פרטים
 ובחי' אחרות שיש בהם. הנה נתבאר בס"ה פ' בא (דף מ"ב ע"ב ברע"מ) וז"ל, אבל לבתר
 דעביד האי דיוקנא דמרכבה דאדם עילאה נחית תמן ואתקרי בהאי דיוקנא כו' נקרא אל
 אלהים ואי איתבר אומנא אלין מאנין דתקין יהדרון מיא למקוריה כו' ולבתר עביד מאנא
 רברבא והוא קרי לגרמיה בה מבין כו', וכבר הארכנו בזה בענף ב' ע"ש היטב. הרי מפורש
 היות י"ס בצורת אדם בעל רמ"ח אברים הנקרא כלים, ובתוכם העצמות של האורות הנקרא
 נשמת אדם, והכל כדמיון אדם התחתון שיש בו גוף ונשמה, כך אדם העליון כלול מי"ס
 שהם עצמות וכלים. והנה ענין בחי' העצמות הזה הם בחי' אורות פנימיים המאירים תוך
 הכלים כדמיון הנשמה אשר תוך הגוף של האדם ומאירה בו, כמ"ש (משלי כ כז) נר ה' נשמת
 אדם. וזכור כלל זה כי בכל מקום שתמצא בחבורינו זה לשון אורות הכוונה על הנשמה
 הפנימית שבו, ולא על הכלים עצמן, ואל תשכח ענין זה כי לא נוכל להזכירו בכל פעם.
 ואחר שביארנו ענין ב' בחי' הנ"ל שהם אורות וכלים, צ"ל עוד פרטים (טז ע"א)
 אחרים דרך קצרה. והוא* כי בחי' האורות שהם עצמות הנשמה הפנימית שבתוך הכלים
 כנ"ל, הנה אלו האורות מתחלקים לב' בחי' והם או"פ ואו"מ. והענין הוא כי הנה האור
 המחיה והמאירה בתוך הי"ס הנקרא כלים, הנה יש בו בחי' המתלבשת תוך הכלים כדמיון
 נשמה הנכנסת תוך אברי הגוף ומתלבשת תוך איברי האדם ומחיה אותם ומאיר בהם
 בפנימיותם וזה יקרא או"פ, אמנם אור זה ממועט להיותו יכול להצטמצם ולהתלבש תוך
 הכלים, ויש בחי' ב' אור גדול ממנו אשר אין כח בכלים לסובלו ולהגבילו תוך פנימיותם,
 ונשאר בבחי' או"מ עליהם מבחוץ, ומאיר להם בהיותו אור מקיף עליהם, וגם ענין זה הוא
 באדם התחתון כמ"ש במקומו בע"ה, כי אין לך שום אור שבכל העולמות כולם שאין בו ב'
 בחי' אלו שהם בחי' או"פ קטן ואו"מ גדול זה בפנימיות הכלי וזה מקיף סביב מבחוץ לכלי.
 והנה כמו שבחלק האור יש בו ב' בחי' כן בחלק הכלים יש בהם ב' בחי' כיוצא באלו, כי אין
 לך שום כלי בעולם שאין בו ב' בחי' והם בחי' פנימיות הכלי אשר שם התלבשות
 והתדבקות האו"פ בו בעצמו בתוכו, ועוד יש בחי' ב' חיצוניות הכלי, אשר עליו מבחוץ
 סובב ומקיף אור הנ"ל.

*מוהרח"ו ז"ל צ"ע או"מ דיושר (נ"א ואור ישר) מה עניינו ומה שורשו אם מן הזכר
 אם מן הנקבה הכללית וכן הפרטית (נ"א הכוללים וכן בפרטים) ויש מקיף יושר ויש מקיף
 חוזר (נ"א ישר ומקיף חוזר) ומה עניינו וכן ענין או"פ מה עניינו וצ"ע^א.

[א] בהגהת מהרח"ו ז"ל צ"ע אור מקיף דיושר מה עניינו ומה שורשו אם מן הזכר אם מן
 הנקבה הכללית וכן הפרטית ויש מקיף יושר ויש מקיף חוזר ומה עניינו וכן אור פנימי מה עניינו
 וצ"ע עכ"ל – הנה המציאות דהמקיפים בכלל הרי מבואר הוא למטה בסמוך, כי כל אור שיוורד
 מהעליון לתחתון נשאר עיקר אורו מבחוץ להקיף עליו מבחוץ, וזה נקרא אור מקיף הישר, והוא
 מבחי' יחידה שבכל פרצוף. ואח"כ גם מהחלק אור שנכנס לפנים וירד עד סופו בפנימיותו, הנה
 חוזר ויוצא חלק ממנו ממטה למעלה ומקיף אותו ג"כ מבחוץ, והוא נקרא אור מקיף החוזר, והוא
 מבחי' חיה שבכל פרצוף, וזהו נהג בכל הפרצופים כולם ובכל העולמות כולם בכללות ובפרטות,
 הן באורות הבין והן באורות המ"ה, כמבואר כ"ז בכמה דרושים רבו מלספר, ע' לקמן שער

המקיפים ובמבוא שערים (ש"ב ח"ג פ"ה) ולעיל בעיגולים ויושר (ענף ג ושם ענף ד) בפרטיות ובאח"פ (פרק א) ובעקודים (פרקים א ב וסוף פרק ה בהמ"ק), וכן היה גם בעולם הנקודות כמ"ש בנקודות (סוף פרק ב) ואמר שם כי בודאי הוא שגם בנקודים יש בחי' אורות מקיפים ופנימים, וע' אנ"כ (פרק ז) שאמר שם, נמצא כי כל ספי' מי' ספי' דו"ן יש בה כו' פנימי ומקיף מפנים ואחור דמ"ה ופנימי ומקיף מפנים ואחור דב"ן כו'. ובמבוא"ש (שע"ג ח"א סוף פרק ג) אמר כי לעולם הוא שכל אור מקיף (כ"ב ע"ג) הוא נקבה בסוד (ידמיה לא נא) נקבה תסובב גבר, ושם (בשער ב ח"ג פ"ה) אמר כי המקיפים הם גבורות. וכן אמר בשער הכוונות (ר"ה דרוש ז) כי נודע הוא שאור המקיף הוא דינין וגבורות כמבואר בהרבה מקומות, עכ"ל. ובשער סג"א (פרק ג) אמר כי כל המקיפים הם נמשכין מבינה, וכן הוא בשער השמות (פרק ו). וע' עוד בדרושי הצלם (דרוש ב) בענין הה' מוצאות הפה, אחע"ה בומ"ף כו', אמר שם ג"כ כי הה' חסדים הם האור פנימי והה' גבורות הם יוצאות לחוץ, והם אור מקיף מבחוץ ע"ש.

והנה אחר כ"ז הרי מה לנו להסתפק עוד בענין המקיפים מה שהם, כי הרי מבואר לנו מכל הנ"ל כל עניינם באר היטיב, כי עניינם הוא להאיר להגוף וכלי מבחוץ ג"כ, וכמו שמבואר למטה. ושורשם הוא כי אור מקיף הישר שורשו מהיחידה שבכל פרצוף, ואור מקיף החוזר שורשו מהחיה שבכל פרצוף כמ"ש בשער המקיפים (פרק א), ונמשכין מן הבינה שבו כמ"ש בסג"א (פרק ג), והם בחי' נוקבין וגבורות כמ"ש במבוא"ש ושע"ה"כ כנ"ל. והם הן בכללות כל עולם וכל פרצוף, והן בפרטיות כל ספי' שבו אשר הן בהב"ן והן בהמ"ה, וכן הן בעולם הנקודות והן לאחר התיקון וכנ"ל, וא"כ מה לנו להסתפק בזה עוד. ובפרט מה שנסתפק בענין אור פנימי, הרי אין הבנה כלל להדברים, כי נודע הוא שהאור פנימי הוא הנרנח"י שבכל פרצוף, ומה יש להסתפק על עניינם.

אמנם עכ"ז, הנה דברי הרח"ו ז"ל הם צודקים, כי בודאי הוא שיש חילוק בין פעולת אור פנימי לפעולת אור מקיף, והם חלוקים באיכותם, וע"ז מעורר הרח"ו ז"ל להתבונן על איכותם ושואל על פעולת או"מ מה שהוא, ועל פעולת או"פ מה שהוא. וכן בענין או"מ הישר ואו"מ החוזר, בודאי צריך שאלה, למה צריך שניהם, ועל החילוק שביניהם. וכן בענין אור המקיף בדרך כלל, אשר מבואר למטה כי הוא להאיר להגוף וכלי מבחוץ, הרי קשה כי א"כ היה צריך שכל אור המקיף יהיה קרוב וסמוך להגוף וכלי שלו בלי הפסק בינתיים, ולעיל בעיגולים ויושר (ענף ד) מבואר שיש הפסק גדול בין המקיף לבין הכלים ואור פנימי, שכל התחתונים מפסיקים ביניהם. והגם שלפי דברינו אשר בארנו שם, הנה הוה כל ההפסק רק אחר שמסתיים עיקר כל עליון לגמרי ע"ש מאות י"ד ולהלאה, אך עכ"פ הוא כי הרי נלמוד מזה שאור מקיף הישר הוה עיקרו אינו לצורך הכלי שלו לבד, וכן מבואר לקמן בשער המקיפים שאור מקיף הישר של כל א' הוא מקיף ממנו ולמטה עד סוף כל אותו עולם כולו. וא"כ הרי צריך ביאור מה עניינו ופעולתו, כי מאחר שהוא נשאר מבחוץ גם להעליון, משום שאין בכחו לסבול את אורו הגדול, איך הוא מקיף למטה גם להתחתונים. וכן בענין שאמרנו שהוא בחי' נוק' וגבורות, הרי גם בזה צריך ביאור, הרי הוא אינו נצטמצם להכנס בתוך הכלי מבפנים, וא"כ הרי הוא יותר חסדים. וכן באיזה בחי' הוא נוקבא, הלא הוא אינו מקבל מהכלי ואור פנימי אלא שהם מקבלים ממנו. וכן במה שאמרנו ששורשו הוא מהיחידה שבכל פרצוף, גם זה צריך ביאור, כי הרי היחידה היא לעולם נעלם מאד, ואינו מתפשט בתוך הפרצוף אלא רק תמצית הארה ממנו, וגם זה רק ע"י החיה והנשמה והרוח, ע' שער המוחין (פרק יב) ובכ"מ. אבל אור המקיף הישר, הרי הוא מתפשט להקיף את כל התחתונים כולם ומתגלה גם בהם, והרי צריך ביאור על שורשו כי הרי הוא לכאורה ההיפך ממנו. ואחר כ"ז הרי צודקים מאד דברי הרח"ו ז"ל בכל מה שהעיר לנו להתבונן בכ"ז. גם צריך ביאור במה שמבואר לעיל ענף ד' כי אור המקיף הוא עומד לעולם בתוך העגולים, הרי לכאורה מה ענין לאור המקיף עם העגולים, כי הרי העגולים הם בחי' נפש, שהוא בחי' התחתונה לכולם, והאו"מ הישר הוא מהיחידה שהוא העליון לכולם ואיך משתוים זה עם זה.

אך עומק הענין בכ"ז הוא, כי סוד שורש השרשים דאור המקיף ואור הפנימי, הנה הוא מאור א"ס המקיף והמוקף, וסוד שורש דהעגולים הנה הוא מהצמצום. כי כבר אמרנו שהעגולים הנה הם כלל העולם ע"ד הגלגלים והמזלות, שהם היסודות העליונים שמשם הוא הנפש, וע"ד הדי' יסודות ארמ"ע, שהם ג"כ עגולים,¹⁷⁵ כב ע"ד} ומהם הוא החומר והגוף. ואלו הדי' מיני יסודות הם משתתפים זב"ז, ומהם נמשך הנפש והגוף הנארגים יחד מתחילת יצירת האדם, וכמ"ש סנהדרין (דף צא ע"ב) נשמה מאימתי ניתנה באדם, משעת פקידה, והוא הנפש שהיא שותפא דגופא (תיקור"ז ג ע"ב) כמו שיתבאר לקמן בשער טנת"א (פרק ה). והנה כ"ז הוא מסוד הצמצום עם הרשימו שבו, שהוא סוד שורש העגולים סוד הגוף והנפש. אך הנפש הזוה הוא רק הנפש דקטנות, הבא משעת פקידה, והוא ג"כ סוד הבלי דגרמי הנשאר בקבר בתוך עצם לוו שמשם היא התחייה, כי הוא שורש הכל ע' דברינו לקמן בעקודים פ"ה אות י"ז. אמנם עיקר האדם שהוא הרוח שבו¹⁷⁵, וכן כל הנרנח"י העיקרים אשר בהם נשלם על שלימותו, הנה הם מסוד אור א"ס המוקף, שהוא סוד הקו דאור א"ס הנמשך ומתפשט בתוך הצמצום, כי ממנו נעשה צורת בנין כל העולמות כמו שהם כולם עתה לפנינו, וממנו הוא צורת בנין האדם בכל הנרנח"י שבו, כי הצמצום שהוא סוד היסודות והעגולים, שם הוא רק השורש. אבל הבנין והצורה הוא מסוד הקו, וכן נמשך בנין כל אדם (וכן כל עולם) ג"כ בתחילה בבחי' שורש והוא מעת הפקידה, ואח"כ בצורה ושלימות ונעשה באמת גם השורש של כל אדם ועולם ג"כ רק מסוד הקו, כי רק ממנו הוא הכל, אלא שבחי' השורש נמשך מכח ואיכות הצמצום אשר הקו מתפשט ומתייחד בו.

והנה כל הגילויים הללו, שהם סוד הצמצום והקו, הנה הם רק לצורך מציאות העולמות כולם אשר רציה להתגלות בהם ועל ידיהם בהגבול ומדה, והם כל העולמות הנאצלים כולם, שהם שורש להעולמות ביו"ע כמו שהם עתה לפנינו בכל תכונתם המיוסד בהם, ובהנהגה הקבועה עליהם. אמנם הוא כי כמו שנתייחדו בגבול ומדה במהותם ומציאותם, כן ניתן זמן ושיעור לכל תכונותיהם שבהם עתה, וכן להנהגה הקבועה עליהם עתה. וכמו שיסוד הפייטן בפרשת שקלים ואמר, וכמו ניתנה מדה למדידת הארץ כן ניתן כיל לתולדות הארץ וקץ לימי הארץ. כי עתידה שתתחלף המציאות כולה ותתעלה בעילוי רב בכל תכונותיה כולם ובכל מהותה כולה, ותתנהג ממנו ית"ש בהנהגה עליונה מופלא וגבוה הרבה משל עתה, וזה יתחיל מביאת המשיח והלאה, ואח"כ בעת תחיית המתים תתעלה עוד, ואח"כ בחיי עוה"ב. וכן תתעלה ותלך מעילוי לעילוי עד סוף אלף העשירי¹⁷⁶, שאז תצא לגמרי מכל הבחנת דגבול ומדה, ויתבטל הצמצום ויחזור לא"ס כמקדם. והוא כוונה התכליתית לכל קדושת המציאות כולו, כי אחר שתטהר ותזדכך ותתקדש, אז תצא מהגבול לבלתי גבול ותחזור לסיבתה הראשונה, וע' דברינו בזה בספר הכללים כלל י"ז ועוד בכ"מ. ובאשר שכוונת כל הבריאה היה רק לתכלית זה, לכן המשיך המאציל, שהוא א"ס המקיף, אור אחד ממנו ית"ש ומתפשט בו בתוך הצמצום ג"כ, מסבב ומקיף את הקו מבחוץ מכל סביביו, ובו הנה צופה ומסתכל על הנהגת הקו כולו ומתראה בשליטתו עליו ומשלח הארתו בו להנהיג את הכל בהעלם תמיד רק ע"פ אותה הכוונה התכליתית. ונמצא, כי מלבד הנהגה הקבועה אשר מתנהג בה עתה המציאות תמיד, והוא מהאור הפנימי דאור הקו, והוא הנהגה הגלויה אשר בה גומל לאיש חסד כמפעלו ולרשע רע כרשעתו (פיוט יג"ל), וכן בה הוא ג"כ כל הנהגה הטבעית המצומצמת, משום שהיא מהאור הפנימי שבהקו, שהוא ג"כ בבחי' אור וכלי כמו שאמרנו לעיל בעיגולים ויושר ענף ב' (אות ט). הנה מלבד זה הרי מתנהג גם עתה המציאות ג"כ בעוד הנהגה עליונה מזה הנמשך מאור המקיף את הקו מכל סביביו, שהוא אינו מצומצם בכלי כלל, והוא שולט על האור הפנימי להטותו לחפצו, והוא מנהיג את האור הפנימי ג"כ שיהא הולך ונמשך בכל

¹⁷⁵ עי' בבהגר"א על ס"י ג ע"א, ובהגר"א על ספד"צ לט ע"א, שנשמה היא למעלה ממדריגתו, ועיקר מדריגתו הוא רוח, ונפש למטה.
¹⁷⁶ עי' לעיל הערה 119.

הנהגתו רק ע"פ הכוונה התכליתית תמיד. אמנם הנהגה הזו היא בהעלם גדול, כי התכלית האחרון הנה נעלם השגתו מכל בריה, אבל עכ"פ הוא כי היא שולט בהעלם תמיד, ומשם הוא סוד כל הכבשי דרחמנא¹⁷⁷, וסוד צדיק ורע לו רשע וטוב לו (ברכות ז ע"א), וכן כמה פליאות שאנו רואין בהנהגה תמיד, כי הוא מהנהגת אור המקיף המשלח הארתו באור הפנימי להנהיג את הכל תמיד רק ע"פ הכוונה התכליתית. והרי נמצא, כי ^(כ"ג ע"א) באור המקיף הנה הוא פועל גבורות תמיד, כי בו הוא כל הנהגה אשר נגד החק והטבע. כי כל החק והטבע הוא רק ע"י אור הפנימי אשר הוא מצומצם בהגוף וכלי, אבל אור המקיף שהוא מבחוץ הנה ממנו הוא כל הנסים והנפלאות, ובו הוא פועל גבורות תמיד. ולא עוד, כי לפי עומק סוד הענין אשר בארנו בספר הדע"ה ח"ב דרוש ד' ענף י"ז ו"ח וכן בהקדו"ש שער ו', כי כל הדינין והגבורות הנעשים בהעולם מיום בראו ה' אדם על הארץ עד ביאת המשיח, הנה כולם הם רק מסוד הנהגה הנעלמת אשר להכוונה התכליתית, וכמ"ש שם ושם בארוכה, והרי נמשכים כולם רק מהאור המקיף כי הוא נתייסד עיקרו רק על זה וכנ"ו.

והנה עומד אור המקיף בתוך העגולים לעולם, כי העגולים הם מסוד הצמצום, סוד כל העביות והגבורות, וכן הם העגולים מציאות כל היסודות כנ"ל, ולכן עומד אור המקיף בתוכם, ובינם לבין הכלים ואור הפנימי, כדי להשתתף עמם להטותם ולהמשיכם תמיד רק ע"פ הכוונה התכליתית.

והנה הוה אור המקיף בבחי' נוק', ובסוד נקבה תסובב גבר (ידמיה לא כא), שהיא לוקחת אליה אל הדר הורתה להעשות בה כל תכלית פעולת הזכר, כן הוא אור המקיף עם אור הפנימי, שכל הפעולות שנעשה בו הנה ממשיך האור המקיף את הכל אליו והם נשמרים בו, ונעשים בו להכוונה התכליתית שבהם. והרי עושה אור המקיף ב' מיני פעולות: כי בתחילה משלח הארתו בהאור הפנימי לשלוט עליו ולשמרו, שיהא כל הטייתו ופנייתו אליו וכנ"ל. ואח"כ לוקח הוא כל מה שנעשה בו ויצא ממנו, וממשיך אותם בתוכו לשומרם ולהשלימם לכוונתו ולחפצו התכליתית, והם נשמרים בו לעת קץ הימין. וכ"ז הנה הוא פעולת נוק', ובסוד (משלי יב ד) אשת חיל עטרת בעלה, שבה יתעלה ויושלם כל פעולתו לתכליתם האחרון.

והנה הוה אור המקיף הישר מסוד היחידה שבכל פרצוף ושכל עולם, שהוא הכתר המיוחד בא"ס כמ"ש ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב, ופ' פינחס דף רנח סע"א), כי כן הוא האור המקיף הראשון אשר להקו, הנה הוא מאור א"ס המקיף, אשר בו יוחזר הכל ויתקן הכל לסוד האחדות הנעלמה, שהוא תכלית כל התכליות שאין לו קץ ותכלית.

והנה נמשכין כל המקיפים רק מבינה, כי הכתר עצמו הוא נעלם, וכל גילוי הוא רק ע"י הבינה, ולכן נקרא הבינה ג"כ בשם אהי"ה שהוא שם הכתר, כי בה הוא כל גילוי, וכמ"ש הגר"א בתיקונים (דף מו ע"ד). וכן הוא אור המקיף הראשון הכללי המקיף להקו, הנה הוא נמשך שם ג"כ מסוד שורש בחי' בינה שבמלכות דא"ס¹⁷⁸, כי על ידה נבחן הענין דאור א"ס המקיף, כי לולא הבינה לא היה הצמצום כלל, כמו שמתבאר בדברינו בהקדו"ש שער הפונה קדים פ"ה. ועומד הצמצום על עמדרו רק ע"י הבינה, ונבחן ע"י מאור א"ס המקיף, וכל גילוי הוא בה, וכן נמשך על ידה ג"כ האור המקיף להקו.

והרי נתבאר לנו בכ"ז כל עניני דאור המקיף שהערינו לעיל ענין ההבדל אשר בינו לבין אור הפנימי, וענין מה שהוא נוק' וגבורות, וענין מה שהוא מהיחידה ונמשך מהבינה, וענין עמידתו בתוך העגולים הגם שאין לו השתוות עמהם, כי משום שהוא למעלה מהחק וגבול, אין צריך הוא להשתוות כלל, אלא הוא מתייחד עם כולם להטותם לחפצו ולרצונו הגם שתכונתם הוא בהיפך, וע"ד שאמרו (תענית נה ע"א) מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק, וכן (שמות ט כד) והאש

¹⁷⁷ עי' לעיל הערה 100.

¹⁷⁸ עי' לעיל ט ע"ג לגבי פרגוד.

מתלקחת בתוך הברד. וע' דברינו לקמן בסדר אצילות בקיצור רפ"א ע"ש אות ב', וכן למטה בסמוך אות ג' ולעיל עיגולים ויושר ענף ג' אות ז' ועוד בכ"מ.

ובמהדורא קמא כתבתי בזה בסגנון אחר, ובתוכו מתבאר ג"כ ענין אור מקיף הישר ואור מקיף החוזר וההכרדל שביניהם וזה הוא. כי הנה האור מקיף עניינו הוא כדי לזכך את הכלי לצורך התכלית העתיד, ושורשו מתכונת אור א"ס המקיף אשר למעלה מהצמצום, כי האור פנימי הרי הוא מצומצם בתוך גוף וכלי, ואינו מאיר אלא לפי כח הכלי, וכן הוא מתנהג תמיד ע"פ מעשה התחתונים. והנה הוא ע"ד נשמת האדם¹⁷⁹ (כנ ע"ב) שאינו מחיה את הגוף וכל אבר שבו אלא רק כאשר הגוף הוא שלם בכל אבריו, אבל כשהוא חסר ואין לה כלי להתלבש בו, אינה מחייהו עוד. כן הוא עדי"ז בכל אור פנימי שהוא אינו מאיר בהכלי אלא רק לפי כחה וכשהיא מוכשרת לקבלו, ונמשך אורו לעולם ע"י הכלי ורק בגבול וקצבה לפי כח הכלי, וממנו הוא כל הנהגה הקבועה של עתה עד ביאת המשיח, והוא הנהגה הגלויה, והוא נמשך ובא מהקו דאור א"ס אשר הוא מצומצם ומוגבל ואינו מאיר אלא לפי כח העולמות, וממנו הוא כל הגבול ומדה, וכן כל הנהגת הטבע אשר הוא בחוקים גבוליים, והוא מיוסד ומסודר בהכרח וראוי, ובחויב ונמנע. משא"כ האור המקיף אשר הוא לא נצטמצם בגוף וכלי הפרצוף כלל, הנה אין גבול אליו ואין הכרח ונמנע לפניו, והנה הוא עומד על הגוף וכלי מבחוץ ומזככו לאט לאט לצורך התכלית העתיד. וכן הוא מסתכל תמיד על כל החוקים הגבוליים אשר מצד הטבע שהם בהכרח וחויב ונמנע, ושולל אותם כפי רצונו, ע"פ הכוונה התכליתית. וכן לפעמים כשמעשה התחתונים הם מקולקלים, הנה באשר שלא יחפוץ המאציל ית"ש בהשחתת העולם, הנה ממשיך ומאיר בהאור המקיף ומחיה ומקיים את העולם למעלה מן המדה, כי על ידו הוא נושא עון ועובר על פשע וסובל ומעלים עין מסוררים, וטוב ומטיב לרעים ולטובים. וכן ממנו הוא כל הנסים וכן כל הכבשי דרחמנא¹⁷⁹ שאנו רואין בהנהגה תמיד, וכ"ז הוא מהנהגתו הנעלמת, אשר מנהיג את הכל תמיד לכוונתו התכליתית.

אמנם עתה הנה הוא עומד תמיד רק מרחוק ואינו מאיר האור המקיף בהפרצוף אלא רק במיעוט מאד, וע"ד שכתב הרב לעיל בעיגולים ויושר ענף ב' ג' באור א"ס המקיף, שאינו מאיר בכלל העולמות אלא במיעוט היותר אפשרי, כן הוא עדי"ז בכל אורות המקיפים כולם אשר לכל עולם ולכל פרצוף, שאינו מאיר בו האור המקיף שבו אלא במיעוט האפשרי, וכל עיקר אורו וגילויז הוא רק לעתיד.

ולכן נקראו אורות המקיפים רק בשמות של אהי"ה וכמ"ש בשער השמות (פרקים ג ד ו), כי הוראת אהי"ה הוא רק לעתיד, אנא זמין לאתגלייא כמ"ש בזה"ק (אחרי מות דף סה ע"ב). כי כל המקיפים הוה עיקר גילויים רק לעתיד, ולכן הם ג"כ בבחי' דינין, וכמ"ש הרב בכוונת שופר (דף צו ע"ד), כי אורות המקיפין הם לעולם דינין, והוא משום כי הרי אינם מאירים ומתגלים עתה אלא רק במיעוט היותר אפשרי. וכן גם לעתיד כשיתגלו בכל אורם הגדול, הנה הגם שיוכו לזה כל ישראל כולם ממש, וכמו שאמרו (סנהדרין דף קיא ע"א) אפי' לא למד אלא חוק אחד כו' ואחד מעיר מזכה כל העיר, וכן שם (דף צו ע"ב) חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו לא בתשובה ומעשים טובים, וכמו שהארכנו בזה בספר הקדו"ש שער ו', ע"ש.

עכ"ז הנה פשוט הוא שלא ישארו כמו שהם ח"ו, אלא יצרפו ויתלבנו וכמו שנאמר (מלאכי ג ג) וישב מצרף ומטהר כו' ומי מכלכל את יום בואו כו', כי הוא דוחה ושורף ומכללה כל סיג וכל זוהמא, והרי הוא בחי' דינין וגבורות. וכן הוא עוד כי בגילוי אור המקיף, הנה הוא כל השעשוע והעונג וכל טוב הצפון, יין המשומר בענבי¹⁸⁰, אשר כ"ז הוא מבחי' גבורות קדושים, שבהם הוא

¹⁷⁹ עי' לעיל הערה 100.

¹⁸⁰ עי' גמ' ברכות לד ע"ב שמביא יין המשומר מששת ימי בראשית. ועיי"ש לה ע"א ז"ל מנין שאין אומרים שירה אלא על היין שנאמר "ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלהים ואנשים", ועי' גר"א בתיקונים דף מ"ז ע"א.

כל השמחה והעונג שלהובין דרחימו¹⁸¹.

וכן הוה אור המקיף סוד לויתן נחש עקלתון, ובסוד ירמיה לא כא) נקבה תסובב גבר, שהוא סובב על לויתן נחש בריח שהוא הכלי עם האור הפנימי שבו. והוא מ"ש הרב במב"ש (שער ג ח"א פ"ג) כי כל אור מקיף הוא לעולם בחי' נוק', ובסוד נקבה תסובב גבר, ובה נעשה ונשלם תכלית פעולת הזכר שהוא האור פנימי. והרי נתבאר ענין אור המקיף שעיקרו הוא לסוד התכלית, וכ"ז הוא הן בכללות העולמות, שהוא האור המקיף אשר לכל עולם בכלל, והן בפרטות האור מקיף אשר בכל פרצוף ופרצוף, כי יהיה העילויים בהתכלית ממקיף למקיף, מפרטי לכללי ומכללי לכללי, עד האור המקיף הכללי העליון, המקיף להקו, ששם יושלם הכל לתכלית היותר אחרון, כי יודרך אז הצמצום ג"כ, שממנו הוא סוד העגולים, ויתייחדו העגולים עם האור המקיף להעשות לאור אחד. והוא ע"פ מה שאמרנו בעיגולים ויושר ענף ב' אות ל"ו, שכל עצמות דעגולים הם נמשכים באמת ג"כ רק מאור המקיף, ולכן הם סמוכים זה לזה (כג ע"ג) לעולם, וכמו שמבואר שם ענף ד' שהאור המקיף מתפשט ועומד לעולם בתוך העגולים, וכן יודככו לעתיד כל העגולים להעשות לאור אחד עם האור המקיף שבו, ואז יתבטלו כל הצמצומים ויחזור לאור א"ם כמקדם.

והנה יש אור מקיף ישר ואור מקיף חוזר, והאו"מ החוזר הנה הוא נכנס בתחילה ג"כ בתוך הגוף וכלי, ואח"כ הוא חוזר ויוצא ונשאר הוא ג"כ לעולם לאור מקיף לאותו הפרצוף, כמו שמבואר בשער המקיפים ע"ש. והנה עניינו הוא ג"כ על דרך או"מ הישר אלא שהוא קמן ממנו, הן בכמותו והן באיכותו, כי מאחר שהוא נכנס מתחילה ג"כ מבפנים, הרי נצטמצם ע"י. אמנם אחר שיצא, הרי הוא מאיר מעתה בלי צמצום, והרי הוא מצומצם ואינו מצומצם. וכאשר נתמעט לפעמים כח הגוף והכלי, ואין באור הפנימי להחיותו כי האור הפנימי אינו מחיה את הגוף רק כשהגוף הוא שלם כנ"ל, אך ע"י איזה זכות ורחמים מחייהו הקב"ה ע"י אותו אור המקיף, ונמשך חיותו אז בחוץ ממנו וחי בדרך נס, והוא ע"י האו"מ החוזר. ולפעמים כאשר שחסרון דהגוף הוא יותר גדול ואין כח גם בהאו"מ החוזר להחיותו, משום שהרי הוא נצטמצם ג"כ כנז, אך ע"י רחמים גדולים או ע"י זכות אבות או איזה זכות גדול מעצמו, הנה מחייהו הקב"ה לפעמים ג"כ ע"י האור המקיף הישר הנ"ל, והוא נס יותר גדול. ועכ"פ הוא כי האו"מ החוזר הוא מצומצם ואינו מצומצם, והוא בבחי' ממוצע בין תכונת אור פנימי לתכונת אור מקיף הישר, והוא ממוצע בין שניהם בכל ענייניו, וממנו הוא כל האמצעיים אשר בין הגבול לבלתי גבול. ונודע הוא, כי האמצעיים אשר בין ב' הקצוות רבים הם, והם כולם מאור מקיף החוזר, וכן ממנו הוא כל הנסים נסתרים אשר אנו משתמשים בזה הרבה מאד, כי הרי ע"י אנו חיים וקיימים בכל משך זמן גלותינו, שכל תהלוכות עניינינו הן בכלל והן בפרט הם כולם עתה נסים נסתרים כנודע לכל בן דעת, והם כולם ע"י או"מ החוזר.

והנה על אלו הב' מיני מקיפים, הנה עליהם אמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה השמות אהי"ה אשר אהי"ה, כי אהי"ה הראשון הוא על אור מקיף הישר, ואהי"ה הב' הוא על אור מקיף החוזר, כי שניהם הוא עיקר גילויים רק לעתיד, שיתעלה כל א' מאו"פ שבו לאו"מ החוזר שבו, ומשם לאו"מ הישר שבו. ועכ"ז, הרי אמרנו כי או"מ החוזר הוא שולט גם עתה, כי ממנו הוא כל הנסים הנסתרים¹⁸² שאנו משתמשים בהם גם עתה. וזהו שאמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה אהי"ה אשר אהי"ה, והכוונה הוא שהגם שעיקרו הוא רק אהי"ה לעתיד, אנא זמין לאתגלייא (זחר ח"ג יא ע"א), והוא אור המקיף הישר שכל עיקרו הוא רק לעתיד. עכ"ז, הנה מאותו הבחי' ג"כ אהי"ה עמהם עכ"פ בכל ימי עולם כולו, ור"ל גם קודם עת התיקון, שהוא בכל משך זמן גלותם, והוא או"מ החוזר שהוא שולט ומאיר גם עתה תמיד. וזהו שאמר אהי"ה אשר אהי"ה, כי מאהי"ה הא' שהוא אור מקיף הישר, שעיקר גילוייו הוא רק לעתיד, הנה ממנו נמשך האור מקיף החוזר שהוא אהי"ה הב',

¹⁸¹ ע"י לקמן הערה 739.

¹⁸² ע"י ביאורים ח"ב ח ע"א.

שהוא מאיר גם עתה עכ"פ. וזהו שאמר, אשר אהייה, ור"ל שבזה אהיה עמהם לעולם, והבטיחנו הקב"ה להתנהג עמנו בנסים נסתרים לעולם. אמנם באותו העת, שהוא בזמן נאולת מצרים, אשר אז היה שולט האו"מ הישר עצמו, והיו הנסים נגלים, לא היו צריכים אז להשתמש באהייה הב', שהוא או"מ החוזר. ולכך חזר ואמר (שמות ג יד) כה תאמר לבני ישראל אהייה שלחני אליכם, ואהייה הנה הוא אהייה הא', שהוא או"מ הישר. והודיע להם, כי עמהם יתנהג באו"מ הישר עצמו, ובנסים נגלים, שכן היה הנהגת כל דור המדבר, וכן היה מתגלה לעת הצורך מאז ולהלאה ג"כ עד עת החורבן, שהיה ג"כ כמה נסים נגלים כל זמן שבית המקדש היה קיים. אך בכל משך זמן הגלות, אנו משתמשים רק באו"מ החוזר, שהוא אהייה הב', ונמשך תהלוכות עניינינו עתה בנסים נסתרים תמיד. אמנם עיקר גילוי דאור מקיף החוזר, שהוא אהייה הב', הוא ג"כ רק על עת התיקון דלעתיד, כי הוא ממוצע בין אור הפנימי שהוא יסוד ההנהגה הקבועה של עתה, לבין אור 'כג ע"ד' מקיף הישר שהוא יסוד כל הנהגה דלעתיד. וע"י אור מקיף החוזר יתעלה המציאות ממדרגתם של עתה למדרגת התיקון, כי על ידו יתייחד האור פנימי גופה עם אור מקיף הישר להיות לאור אחד. ונמצא, שגם אור מקיף החוזר הוא ג"כ עיקרו רק על עת התיקון.

וזהו הענין מה שלא נמצא בכל התורה השמות אהייה רק פעם אחד, כי הם עיקרם רק על לעתיד, ולא הודיעם אלא בתחלת גילוי ית"ש לישראל, שידעו מרב טוב הצפון להם, ומכוונתו ית"ש אשר עמהם, וידעו שעיקר תקוות המדת ישראל הוא רק על לעתיד. אבל כל הנהגת ישראל עתה הוא נעלם, והוא ע"ד שכתוב (ירמיה כט יא) כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אנכי חושב עליכם נאום ה' מחשבות שלום ולא לרעה (ר"ל, שגם כל הרעות, הוא רק) לתת לכם אחרית ותקוה. והרי הנהגתו ית"ש אשר עם ישראל נעלם, ועל זה הכוונה הודיעם מתחילה מהשמות אהייה, שעיקר גילוי באור פניו ית"ש לישראל הוא רק לעתיד וכנז'. ומדברינו תבין מה שנמצא בספרים סגולה להתפלל בעת הצורך בהשמות אהייה אשר אהייה, כי הב' נמשך מהא' כנז'. והרי הבטיחנו הקב"ה להשתמש עמנו באור הנסיי לעולם עכ"פ, ולכן טוב הוא לזכור אותן ולהתפלל בהם בעת צרה רחמ"ל, כדי לעורר אותן עלינו לעשות עמנו נס לטובה. והרי נתבאר לנו בכ"ז כל מה שהעיר הרח"ו ז"ל בענין אור פנימי ואו"מ הישר ואו"מ החוזר עניינם ושורשם, וע' עוד בזה לקמן בעקודים פ"ב ושם בדברינו אות ח'.

והנה* כמ"ש שאו"מ גדול מאו"פ, כן חיצון הכלי יותר מעולה מפנימיות הכלי. ואע"פ שבחוש הראות אנו רואין שפנימיות הכלי הוא יותר זך ומעולה מחיצוניות הכלי הענין הוא באופן שנבאר עתה. דע כי הנה האור כולו שוה, וכאשר נכנס ונתלבש תוך הכלי אין הכלי יכול לסובלו כולו, אז בחי' אור שלא יוכל ליכנס בפנים נשאר בחוץ בבחי' או"מ עליו, ואז ב' אורות אלו מאירים בכלי כי או"פ מאיר חצי עובי כותל מצד הפנימי, ואו"מ מאיר חצי עובי הכותל מצד החיצון, וע"י ב' אורות אלו מאיר ומזדכך הכותל של הכלי מבית ומחוץ. והנה האו"פ להיותו מצומצם ובדוחק תוך הכלי ומתדבק בו היטב, הנה הוא נכנס ובוקע בחצי כותל של הכלי מצד פנימיותו ונבלע בו ועובר בתוכו, ועי"כ מזדכך הכלי ונעשה זך. אבל אור החיצון להיותו רחוק ובלתי דבוק בכלי, ובפרט שאינו מצומצם, אינו בוקע בכותל הכלי מצד חיצוניותו לעבור ונכנס בתוכו ולהאיר בו ולזככו. ולתקן הענין הזה הוצרך להיות חיצוניות הכלי יותר מעולה וזך, וגם האור המאיר בו הוא אור המקיף שהוא יותר גדול ומעולה מן או"פ, ועי"כ יוכל לקבל חיצוניות^{טז ע"ב} הכלי הארה גדולה אעפ"י שאינו דבוק בחוזק באוה"מ, ויהיה מקבל כ"כ הארה מן או"מ עם היותו רחוק ממנו כהארת או"פ בפנימיות הכלי בהיותם יחד דבוקים. ועי"ז ישתוו פנימיות הכלי שהוא יותר גרוע עם או"פ הגרוע ויאיר זה בזה היטב מאד להיותם דבוקים אעפ"י שהם גרועים, וכן חיצוניות הכלי שהוא יותר מעולה בהיותו מאיר בו גם אוה"מ המעולה, יאיר בו היטב מאד

עם היותם רחוקים זה מזה.

מוהרח"ו ז"ל ענין חיצוניות ופנימיות (בכ"מ הוא כינוי בספ"י) כתוב בפ"י כי חיצוניות הוא בשר גוף אדם ועצמות וגולגולת וכו' ופנימיות הוא בחי' המוחין המתפשטים בתוך כל הגוף, כנודע כי גם במוחין יש י"ס כנזכר במ"א שהם הפנימיות. גם נאמר כי בכלים הראשונים שהם אחר ואמצע שניהם נקרא חיצוניות והפנימי לבד נקרא פנימיות, כי כן נאמר שבחיצון אין בו דעת כלל ובב' דהיינו אמצעי יש בו דעת אלא שהוא דעת חציו, ובפנימי שהוא הג' יש בו דעת הפנימי שלם, וכן נאמר כי מוחין דעיבור ויניקה להם אלהים ונמשכים מב' חיצוניות דא"א אך המוחין דגדלות הם מפנימיות דא"א.

* גליונות הלש"ו – לכו"ל.

עוד יש סיבה אחרת גדולה, והוא כי הנה או"מ מבחוץ חשקו ורצונו וחפצו להתדבק ולהתקרב עם האו"פ ולהאיר לו, והנה אם חיצוניות הכלי לא היה זך מאד לא היה יכול או"מ לעבור ולבקוע וליכנס באו"פ להאיר לו, והיה האו"פ בלתי מקבל הארה הזאת הגדולה, לכן הוצרך להיות חצי עובי הכותל מצד חיצון יותר זך מפנימי, ועי"כ יוכל האו"מ עם היותו בלתי מתדבק בו לעבור ולבקוע וליכנס עד חצי עובי של הכותל מצד חוץ, ואו"פ להיותו מצומצם תוך הכלי בכח, יכול לעבור חצי עובי של הכותל מצד הפנימי ולהאיר בו חצי עובי הפנימי אע"פ שאינו זך כ"כ כמו החיצוני, ואז מתדבקים יחד או"פ ואו"מ ומאיר או"מ באו"פ, וגם הכלי עצמו מקבל הארה משניהם ומזדכך מאד. אמנם אם אנו רואים בחוש הראות שהפנימי הוא יותר זך כנ"ל, הטעם הוא כי או"פ אע"פ שהוא קטן מאד מאו"מ עכ"ז להיותו מצומצם ומוגבל בכח תוך הכלי הוא, מאיר הארה גדולה ושלימה בפנימיות הכלי. משא"כ באו"מ אע"פ שהוא גדול מאד, כיון שהוא בלתי דבוק בחיצוניות הכלי וגם הוא אינו מצומצם ומוגבל בתוכו בכח, לכן איננו מאיר בו בשלימות הארה שלימה, ועי"כ יראה שפנימיות הכלי יותר זך מחיצוניות ויתבאר זה לקמן בהארת פה דא"ק.

[ב] שם בהגהה שניה דמהרח"ו ז"ל ענין חיצוניות ופנימיות כו' כו' – הגהה זו אין מקומה כאן אלא לקמן בשער דרושי פנימיות וחיצוניות, ומבואר שם עיקר דבריו בזה, וכן ברוב דרושי ע"ח, ובספר שמן ששון כאן מציין את מקומם על כל דיבור ודיבור, וזה הוא כי מ"ש ענין חיצוניות ופנימיות כו' הוא בשער פנימיות וחיצוניות (דרוש א ושם סוף דרוש י ובכ"מ שם), ובמוחין (פרק א) ובשער הצלם (פרק ב) ועוד בכ"מ. ומ"ש כי גם במוחין יש י' ספ"י, ע' דרושי הצלם (דרוש ג) ובפנימיות וחיצוניות (דרוש ט) ובכ"מ. ומ"ש שהאחור והאמצע שניהם נקראו חיצוניות, ע' פרצופים (סוף דרוש א) ובפנימיות וחיצוניות (דרוש א ודרוש ט). ומ"ש שבחיצוניות אין בו דעת כלל, ע' מוחין דקטנות (פרקים א ב) ובפנימיות וחיצוניות (דרוש ח ט). ומ"ש כי מוחין דעיבור ויניקה הם אלהיים ונמשכין בו, ע' מוחין דקטנות (פרק א ופרק ג) ובאנ"ב (פרק י) ובמוחין (פרק ח) ובפנימיות וחיצוניות (דרוש י) ובכ"מ.

[ג] כן חיצונית הכלי יותר מעולה מפנימית הכלי – וכן כתב ג"כ בשער עקודים (פרק ב) ובפנימיות וחיצוניות (ריש דרוש י). אמנם הדבר צריך ביאור, כי מרוב הדרושים משמע שהפנימיות הם גם מעיקרן יותר גדול ומעולה הרבה מהחיצוניות, ע' לעיל עיגולים ויושר (ענף ד) וכן במלכים (פרק ד בד"ה והנה). וכן הוא נודע, שכל חיצוניות הוא מסוד הצמצום, וכל העביות והדינין וכן הקליפות הם לעולם רק בהאחוריים, שהוא היותר חיצונית, והוא נודע ופשוט. וא"כ איך אפשר להעלות על הדעת ולומר שהחיצוניות הם מעיקרן יותר מעולה מהפנימיות. ועשר קדושות שבארץ ישראל (כלים פ"א מ"ו) תוכיח, וכן הד' יסודות ארמ"ע, הרי כל יסוד שהוא יותר חיצון הוא יותר קטן במעלה, וכן עיבור ויניקה ומוחין שהם חיצון אמצעי ופנימי. וע' לקמן שער הפרצופים, וכן עור בשר גידין עצמות, שהם מבחי' עסמ"ב כמ"ש בפרקי הצלם (ריש פרק ב), וכן מוח לב כבד שהם כלים לנר"ג, ומכ"ז מוכח שכל פנימי הוא יותר מעולה גם משורשו ועיקרו.

אך פשוט הדבר, שאין כוונת הרב על צורת החיצונית כמו שהיא עתה לפנינו, אלא כוונתו הוא רק שיש בחי' אחת בהחיצוניות שהוא יותר מעולה מהפנימיות¹⁸³. וכן אמר הרב בדרושי פנימיות והיצוניות (דרוש ד) זה לשונו, וכבר ידעת כי בערך אחד החיצוניות גדול מהפנימיות, לכן שם ב"ן לעתיד יהיה גדול משם מ"ה, עכ"ל. הרי אמר בפירוש שהוא רק בערך אחד, ופשטות הכוונה הוא כי החיצוניות הוא שורשו, שהרי גידולו של כל דבר הוא ממטה למעלה, מחיצונית לפנימית, והחיצונית הוא שורשו ועיקרו שעליו הוא עומד ומתקיים, והוא הנושא של כל מציאות, ובו ועל ידו מקבל תמיד כל תוספת שלימותו. וכאשר נכרת משורשו שהוא גידולו הראשון דקטנותו וחיצוניותו, וכ"ע"א אשר עליו מתגדל, הרי הוא מתבטל תיכף, ואין לו קיום עוד בעולמו. וכמו שנודע שבנין האדם שהוא ע"י עיבור יניקה ומוחין, וחלקי העיבור הרי הוא היותר חיצונית שבו, כמבואר לקמן בשער הפרצופים, ועכ"ז הנה הוא העיקר אשר רק עליו מתקיים, וכל הפנימיות והשלימות שבא אח"כ, הנה הגם שכל מה שהוא יותר שלימות הוא יותר מעלה, עכ"ז הנה תליית קיומו העיקרי הוא תלוי הכל ביותר במה שבא בו ראשון ראשון, שהוא היותר חיצונית שבו, והחומר והצורה אשר בהטיפה הזרעית דמצד אבא, שהוא התחלה הראשונה לכל, והוא היותר חיצוני לכל, כמ"ש בשער המוחין (פרק ה), עכ"ז הנה בו תלוי כל האדם, וממנו יקום בתחיית המתים, כמו שבארנו בשער מנת"א פ"ה אות מ"ו ובעקודים פ"ה אות י"ו ע"ש. והרי לנו עכ"פ, כי יש בחי' אחת בהחיצוניות שהוא יותר מעולה, והוא משום שהוא שורשו והעיקרי שבו, והוא לא יחסר בו לעולם כמ"ש בשער המלכים (פרק ו).

אמנם עדיין הדבר צריך ביאור, כי מאחר שהחיצוניות היותר ראשון הם באמת קמן במעלה מכל מה שלאחריו, א"כ למה סדר המאציל ית"ש שבו יהא תלוי קיומו ועיקרו, הלא יותר היה ראוי שיהא קיומו ועיקרו תלוי רק במה שהוא היותר שלימות שבו, שהוא היותר פנימי שבו, כי הרי רק בזה תלוי מעלת האדם, וזולתו הרי מותר האדם מן הבהמה אין. ועוד, כי הרי בדברי הרב מבואר שישנו באמת בחי' אחת בהחיצוניות שהוא בו יותר מעולה וזך מהפנימית, וכמו שאמר כי ע"ז יש לו השתוות עם האור המקיף היותר מעולה, וכמו שמפרש והולך, וא"כ הרי קשה כל מה שהקשינו, כי הרי הוא לכאורה דבר שאי אפשר.

אך עומק הענין בזה הוא, כי הרי נודע הוא שהאדם הוא תכלית הבריאה כולו, והוא סוף כוונת כל הבריאה, וכמ"ש (ב"ר פ"א ט"ו א) בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית, ואמרו ב"ר (פ"א סי' ד) מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, והוא סוף מעשה אשר במחשבה תחילה (ע"י תיקון"ז ט"ז ע"א). וכן נודע הוא שכוונת הבריאה אשר בשביל האדם הוא רק על מציאותו שבהעוה"ז, כי בהיותו בבחי' נשמה, שהוא יותר גדול משרפי מעלה, אינו מוסף ואינו גורע במעשיו כלום לעיקר כוונת הבריאה, והרי היה כוונת הבריאה להתקן רק בהיותו בנוף בהעוה"ז, כי ע"ז מתקן כל העולם כולו עמו. וירד האדם וכן התורה וכן שכינתו יתברך בעוה"ז, שהיא אחרונה לכולם והחיצונית לכולם, כדי לתקן כל החיצוניות על ידם. ולא עוד אלא שבה תלוי שלימות התיקון של כל העליונים ג"כ, כידוע בסוד העבודה צורך גבוה¹⁸⁴, שע"י העבודה שהאדם עובד להקב"ה בהיותו בנוף בהעוה"ז בכל התורה והמצוה המלוּבש בנושאי שבהעוה"ז, הנה מתקן ע"ז באצילות ג"כ. והרי תלוי גם שלימות התיקון דהאצילות רק בהעוה"ז, שהיא היותר חיצוני לכולם, ועל זה היתה כוונת הבריאה, וכמו שאמרו בשביל התורה שנקרא ראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. והרי היה כוונת תכלית כל המציאות על החיצוניות שבה, וכן עומד בה אותו הכוונה אשר ממנו ית"ש תמיד, והוא סוד מאמרם ז"ל (ב"ר פי"ט סי' ז) עיקר שכינה בתחתונים היתה, כי עליה הוא תכלית הכוונה כנו. וכן הוא עומד שם אותו הכוונה והרצון תמיד, וכמאמרם ז"ל (שמות רבה פ"ב סי' ב) לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי, וכן נאמר (מלכים א' ט ג) והיו עיני ולבי שם כל

¹⁸³ ע"י לקמן ח"ב מט ע"ג וע"ד, שסיבת הדבר הוא שהכלי מגביל את האור ולכן הוא מעולה יותר ממנו.
¹⁸⁴ ע"י לעיל הערה 10.

הימים, והוא אור רצונו ית"ש על כוונת תכליתה שעומד בה תמיד. ונודע הוא, כי כל היצוניות ועביות הוא מסוד הצמצום, והנה נשאר רשימו מאור א"ס שבתחילה בהצמצום, והוא אור רצונו שעומד בה לכוונת תכליתה, והוא ע"ד שכינתו ית"ש שעומד בתחתונים תמיד. ונודע הוא כי הרצון הוא בכתר, כמ"ש הגר"א בתיקונים (ריש תיקון ה דף כ ע"ג ד"ה בריש), וכל אור הפנימי הוא רק מחכמה ולמטה, שממש הוא שירותא והתחלה דכל פרצוף, וכן הוא התחלת השם, כי הכתר הוא נעלם כמ"ש בוזה"ק (בראשית דף לא רע"ב). ועיקר אור הכתר הוא אור מקיף הישר העומד בתוך העגולים, שהם מסוד הצמצום, והוא עומד שם אע"פ שאין לו השתוות עמהם, כי הוא אור הנסיי אשר הוא אין צריך לאמצעים, והוא משתתף עם כל לסבב את כולם לרצונו כנ"ל אות א'. וכן הוא ל'כד ע"ב} מתפשט ועומד בתוך החיצוניות כולם לצורך כוונת תכליתם כנ"ל, אלא שהוא בהעלם גדול נורא מאד, אבל הוא עומד בכלם עכ"פ כנו', וזהו שאמר הרב כי בערך אחד הוה החיצוניות גדול מהפנימיות ומעולה ממנו, ולכן עומד הוא סמוך וקרוב לאור מקיף המעולה, כי כל מציאות החיצוניות נמשך מהעגולים אשר האור מקיף עומד בתוכם, וכן מתפשט הארתו ג"כ בכל מציאות החיצוניות, והם בערך זה מעולה וגדול מהפנימיות, ולכן עומד החיצוניות סמוך להמקיף לעולם. והרי לנו כי מעלת החיצוניות על הפנימיות, הנה הוא משום שעיקר התיקון תלוי בהם. והגם שהיא יותר מעובה ויותר גס, אך היא הנותנת, כי בשביל זה גופה תלוי בה תיקון הכל, כי בה הוא כל הנסיונות וכל העבודה היותר קשה, ולכן הוא ג"כ עיקר שכינתו בתחתונים כדי להיות להם סיוע ועזר להתיקון. וכן לכך נאמר ג"כ (מלכים א' ט ז) והיו עיני ולבי שם כל הימים, כי כל רצונו ית"ש הוא על התיקון דהעוה"ז, ובה שוכן אור רצונו תמיד, וכן הוא בכל היצוניות נגד הפנימיות שבו, והרי ממילא הוא שיש לכל היצוניות מעלה ג"כ על הפנימיות, משום אור רצונו ית"ש השוכן שם ביותר. וזהו ג"כ הענין מה שיסד המאציל ית"ש שהחיצוניות הוא היסוד והשורש הראשון של כל מציאות וכנ"ל, והוא משום שעליו היה עיקר הכוונה ובו תלוי כל התיקון. וזהו ג"כ עומק הטעם מה שהאור מקיף עומד לעולם בתוך העגולים כמ"ש לעיל בעיגולים ויושר ענף ד', משום שהעגולים הרי הם בבחי' הגלגלים והד' יסודות ארמ"ע, אשר מהם הוא החומר הראשון והצורה הראשונה של כל מציאות, והוא העביות והיותר היצונית שבו, ושורשם הוא מסוד הצמצום. וכבר אמרנו כי האור המקיף עיקרו הוא על הכוונה התכליתית דהטוב הצפון שבתיקון העתיד, ולכן עומד הוא בתוך העגולים שהם שורש כל העביות והחיצוניות דהנוף וכלי של כל פרצוף, משום שהרי בהם תלוי כל התיקון כנו', ולכן עומד הוא בתוכם, כי הוא שכרם ותכלית פעולתם, שכשיתוקנו הם יגלה להם טובו. ור"ל שגילוייו הוא תלוי בתיקונם, כי לפי ערך תיקונם, כן יהיה גילוייו, והרי הוא תלוי בהם, ולכך עומד בתוכם דוקא. וכן מטעם זה הוא עומד ג"כ סמוך וקרוב להמציאות העיקרי דהחיצונית של כל פרצוף וכמו שאמר הרב בענייניו.

אמנם הוא כי הגם שאמרנו שהוא תלוי בהם, כי גילוייו הוא לפי ערך תיקונם, עכ"ז הנה האמת הוא, שהוא שולט עליהם ומסבב אותם תמיד להכוונה התכליתית, אם ברצון אם באונס. ור"ל, כי מוכרח הוא שיתוקנו עכ"פ ע"פ סוד הדברים שכתבנו בהקדו"ש שער ו' ובספר הדע"ה ח"ב דרוש ד' ענף י"ז י"ח ע"ש, ובכ"ז הנה מסבב אותם האור המקיף תמיד להכוונה התכליתית וכנ"ל אות א', ויתגלה להם בכל אורו לעתיד לבוא עכ"פ, ויזכו כולם לכל טוב הצפון. והרי נתבאר לנו, כי בערך אחד הוה החיצוניות יותר גדול, כי בה תלוי כל התיקון, ועליו היה עיקר הכוונה, וכן בה שוכן בהעלם אור רצונו ית"ש תמיד, שהוא אור הכתר. משא"כ הפנימיות, היא רק מחכמה ולמטה כנו', וזהו שאמרו ג"כ (ב"ד פ"ט ז) כי מתחילת ברייתו של עולם עיקר שכינה בתחתונים היתה. והרי נמצא כי הגם שכל חלקי החיצוניות הם יותר עבה וגס, והם יותר גרוע, עכ"ז הנה בבחי' אחת הם יותר גדול ויותר מעולה מהפנימיות ודי בזה כעת. אמנם הנה העיקר בזה הוא סוד

עמוק ובסוד הגבורות, שהם בשרשן מעולים מהחסדים¹⁸⁵, אך נצטמצמו וירדו למטה, והם בצמצום אחר צמצום, ותלוי בהם כל התיקון וכן בהם הוא כל טוב הצפון.

**שער סדר אצילות בקצור פרק א'
שער השלישי - מ"ב סדר אצילות בקיצור מופלג למוהרח"ו
שער ג פרק א**

ראשונה הוא הא"ס ב"ה מקיף את כל העולמות וגם הוא מוקף מהם ומתלבש בתוכם עד סוף עולם האצילות, ואינו נוגע ודבוק זולתי בעולם אצילות לבד ולא בבי"ע^א, ולכן משם ולמטה ישתנה מהותם ויקראו בי"ע, אך בחי' המקיף דבוק ונוגע בכל הד' אבי"ע^ב. ותחלה משתלשל ממנו באמצעותו, א"ק, הנזכר בתיקונים תיקון ע' (דף קל"ב), ובבחי' היותו שניות לא"ס נק' אדם דבריא עם שהוא קודם אצילות. גם נרמז אדם זה בפ' פקודי (דף רסח) במאמר אר"ש ארימית ידי בצלותין לעילא כו' שית היכלין כו' כולוהו איקרון א"ס עכ"ל, כי זה האדם כלול מ"ס וכולן נקרא א"ס בערך עולם האצילות שלמטה הימנו. וזה הא"ק נחלק לאלפים ולרבבות עולמות, ותחלת התחלקותו הם ד' עולמות הנקרא ראייה שמיעה ריחא דיבור הנזכר בתיקונים תי' ע' (דף קכ"א)^א, ומהם מתחלקים עולמות לאין קץ, וכל אלו הבחי' נרמזו במאמר פקודי הנז"ל למבין. וזה האדם נרמז בקוצו של יו"ד דשם הוי"ה, כי הוא בחי' הכתר של כללות העולמות, ואור א"ס בכח התלבשותו בחכמה דא"ק זה האציל תחתיו עולם האצילות, וז"ס (תהלים קד כד) כולם בחכמה^א {טז ע"ג} עשית*, וחכמה הנ"ל נתלבשה במלכות דא"ק^ב, וזה המלכות ירדה ונתלבשה בסוד ז"ס שלה תוך י"ס דעולם האצילות, והיה זה כדי לקשר א"ק בעולם האצילות^א, ועד"ז בכל עולם ועולם כמ"ש בע"ה^א. וראש זו המלכות שהם ג"ר שבה נשארו במקומם, וז"ת שהם גופא דילה של ז' ימי בראשית** הם נתלבשו^ב בי"ס דאצילות, וזה הבחי' נקרא עתיק יומין, שהם ז' ימים העתיקין, מן מלכות דא"ק. והז"ת נחלקים לי"ס, כי ראשונה כלולה מג"ב על דרך היכל ק"ק שכולל ג'. וזה העתיק נעשה נשמה לא"א, שהוא כתר דאצילות, וגם הוא מתפשט בט"ס אחרות דאציל^א, ואור א"ס תוך (א"ק דא"ק) תוך העתיק, וא"א מלביש לז"ת לזה העתיק, וחור"ב דאצילות מלבישים לא"א הז"ת שלו לבדו (בהתפשטותם בז"א) על דרך הנ"ל, ונקראו או"א^ב. וז"א, הוא ו"ס דאצילות, מלביש לאו"א את ז"ת שלהן^א וכל קצה הוא צורת ו"ת הם ו"ק, ו' פעמים ו' גימטריא אל"ה, ובהם מתלבש הבינה הנקרא מ"י ונעשה אלהים, מ"י ברא אל"ה (ישעיה מ כו). ונוקבא דז"א הוא המלכות דאצילות מלבשת להז"א ז"ת שלו, בסוד (ירמיה לא כ"א)

נקבה תסובב גבר, ובעת הזווג שוה היא אליו פב"פ^א ודי בזה.
* הגוב"י אות א' - נ"ב כי האצילות לגבי א"ק כעשיה לגבי העולם. ** גליונות הלש"ו - ס ע"ג פ"ז עוד דף יב ע"ז.

[א] ואינו נוגע ודבוק זולתי בעולם אצילות לבד ולא בבי"ע - הנה לעיל בעיגולים ויושר (ענף ד) אמר כי הקו דא"ס הוא נמשך ומתפשט עד כל סיום רגלי א"ק, ולקמן פ"ב אמר כי רגלי קומת א"ק המלביש את א"ס, הוא מברית עד סיום כל הד' עולמות אבי"ע. וכן הוא (כד ע"ג) מבואר ג"כ בכל סדר ההתלבשות אשר לעיל בעיגולים ויושר ענף ד' הנז', כי רגלי א"ק הם נוקבים ויורדים מתחת כל העולמות אבי"ע כולן, והם מגיעים עד הצאי התחתונים דעגולי עתיק. וא"כ הרי מאחר שהקו דא"ס הוא מתלבש בכל אורך כולו דא"ק עד סוף רגליו, והוא עומד בפנימיותם, הרי נמצא ממילא כי מגיע הקו דא"ס ג"כ עד סוף כל הבי"ע, וא"כ הרי איך אמר הרב כאן כי הקו דא"ס אינו

¹⁸⁵ עיי' תיקון"ז קי"ח ע"ב: מצרף לכסף דא אברהם, וכור לזהב דא יצחק, עכ"ל. ועיי' ע"ח שער לאה ורחל פרק ג' בהגה"ה ז"ל, ידוע כי זהב חשוב יותר מן הכסף, ולכן הגבורות חשובים יותר מהחסדים.

נוגע בבי"ע, הרי הוא נוקב ויורד בכולן ומתפשט ונמשך גם מתחתיהם עוד הרבה. ואין לומר שכוונתו הוא על הקו עצמו בלתי התלבשות, כי הרי כל מה שמתפשט הנה הוא רק ע"י התלבשות ברגלי א"ק, אבל הוא עצמו הרי אינו נוגע בהם, כי רגלי א"ק אשר הוא מתלבש בתוכם, הם מפסיקים ביניהם. דא"כ הרי הוא אינו נוגע גם באצילות ג"כ, כי התפשטותו באצילות הוא ג"כ לעולם רק ע"י התלבשות ברגלי א"ק, ומה הפרש הוא בין אצילות לבי"ע. אמנם הכוונה הוא, כי הנה כל התפשטות ברגלי א"ק עם הקו דא"ס שבתוכם שמתפשטים בהעולמות בי"ע, הנה הוא רק ע"י מסכים וכמו שמבואר בדברי הרב למטה בפרק זה, וכן הוא לקמן בשער דרושי אבי"ע, ובשער סדר אבי"ע בכמה מקומות שם, שיש מסך ומחיצה בין אצילות לבריאה ובין בריאה ליצירה ובין יצירה לעשיה. ואמר בשער דרושי אבי"ע (פרק יג) כי כל אור העובר דרך מסך אינו עצמות האור ממש אלא רק תולדתו, ועל כן נקרא ממש ואילך בשם בריאה חדשה ואינו מכלל עולם אצילות. וזהו ההפרש שביניהם (ר"ל, ע"ז מובדל כל עולם תחתון מהעליון שעליו, ויצא כל א' לשם בפנ"ע, זה לשם בריאה, וזה לשם יצירה, וזה לשם עשיה) עכ"ל.

וזהו מה שאמר הרב בענינינו, כי בחי' א"ס המוקף שהוא הקו דא"ס, הוא אינו נוגע ודבוק זולתי בעולם האצילות אבל לא בהעולמות בי"ע, כי באצילות הוא מתלבש בלתי מסך ומאיר שם הוא עצמו, אבל בבי"ע הוא מתפשט שם רק ע"י מסכים אשר בין כל אחד ואחד, ואינו האור עצמו אלא רק תולדתו. והגם שגם באצילות הנה יש פרסא בין הא"ק להאצילות שמפסיק ביניהם כמבואר לקמן בדרושי נקודות (פרק ב) וכנודע, אך הפרסא הנה הוא אינו כמו מסך ויש ביניהם חילוק גדול. [והעיקר הוא, כי הפרסא עצמה הנה היא ג"כ אלהות גמור וכנודע, כי עד סוף האצילות מתייחד אור א"ס בכלם, והם הכל אלהות, משא"כ מסוף האצילות ולמטה], וכמו שבארנו בארוכה בזה בספר הכללים כלל י"ט ענף ד', ע"ש שבארנו ב' חילוקים בין מציאות הפרסא למציאות המסכים אשר בין כל עולם ועולם שמהאצילות ולמטה, ואינו נקרא הפרסא בשם מסך כלל, אלא שנחשב שהאצילות מקבל את האור דהקו דא"ס מא"ק עצמו בלתי מסך, ומתייחד גם עיקר האור דהקו באצילות עכ"פ. משא"כ העולמות בי"ע, שהם מקבלים מהאצילות אלא רק דרך מסכים, ואינם מקבלים האור עצמו אלא רק תולדתו וכנ"ל, וזהו שאמר שהקו דא"ס אינו נוגע ודבוק זולתי בעולם אצילות ולא בבי"ע. אמנם עכ"ז, הנה הגם שהאמת הוא שהאצילות מקבל גם מעיקר האור דהקו עצמו, עכ"ז הנה הוא רק ע"י התלבשות הא"ק ועל ידו דוקא, אבל האור דהקו עצמו בלתי התלבשות כלל, הנה הוא רק בהא"ק לבד, וכמו שבארנו כ"ז בספר הכללים כלל כ' וכ"א, ושם כלל ו' ע"ש.

[ב] אך בחי' המקיף דבוק ונוגע בכל הדי' עולמות אבי"ע – הנה לעיל בעיגולים ויושר (ענף ב) אמר שגם העיגול הראשון שהוא הכתר דא"ק, הוא ג"כ בלתי מתדבק אל האור המקיף דא"ס, וכאן אמר שהוא דבוק ונוגע גם בכל העולמות אבי"ע. אמנם הכוונה הוא ע"פ דברינו אשר אמרנו לעיל שער השתלשלות ענף ג' אות א', כי כל ענין פעולת דאורות המקיפים אשר הם נמשכים ממקיף למקיף עד אור א"ס המקיף, הנה עיקר תועלתם ופעולתם הוא לתכלית העתיד, והוא הענין כל הכבשי דרחמנא¹⁸⁶ הנמצאים בהנהגה, כי הם כולם מהנהגתו הנעלמה ית"ש המנהיג את הכל תמיד לכוונת תכלית האחרון. וכן מזה הוא ג"כ כל ענין הנסים הנגלים, כי הם כולם מהנהגתו הנעלמה ית"ש אשר לצורך תכלית האחרון. והנה כל תהלוכות ההנהגה הזו, הגם שהוא היפך הטבע, והוא שולל את כל החוקים גבוליים שבה, עכ"ז הנה הוא עושה את כל (כד ע"ד) פעולותיו גם בעת שהטבע קיים, ואינו שולל אותה אלא במקום חילוכו לבד, וע"ד שכתוב (שמות י ג) ולכל בני ישראל היה אור במושבותם, גם במושבותם של מצרים, שכל מקום שהיה ישראל נכנס היה האור נכנס עמו, כמ"ש בשמו"ר (פי"ד סי' ג). והרי היה נוקב האור בתוך החשך, והיו נוגעים

¹⁸⁶ ע"י לעיל הערה 100.

ודבוקים זב"ז. כן הוא עד"ז כל תהלוכות הנסים כולם, שהם עומדים בתוך הטבע עצמה ועושים את פעולתם גם בעת שהטבע קיים, והטבע מקיפם והם נוקבים בתוכה, והרי הם נוגעים ודבוקים זב"ז, וזהו שאמר "כי הא"ם המקיף הוא נוגע ודבוק בכל הד' עולמות אבי"ע", כי הוא נמשך בהם עצמם גם בהיותם על עמדם, ועושה את פעולתו גם בתוך הטבע עצמה. והוא במה שאמר לעיל בעיגולים ויושר ענף ב' ג', שהגם שעיקר האור הנמשך מא"ם להעולמות הנה הוא רק דרך הקו, עכ"ז גם מא"ם המקיף נמשך להעולמות הארה תמיד, והארה הנה הרי אמרנו כי הנה הוא כל הנהגתו הנעלמה, וכל הכבשי דרחמנא והנסים נגלים, שכ"ו הוא כדי להוליך תמיד את כל המציאות כולו להכונה תכליתית וכנ"ז. והרי לנו עכ"פ, כי נמשך בהעולמות תמיד הארת א"ם המקיף ג"כ, ועל זה אמר הרב כאן, כי ההארה אשר נמשך מא"ם המקיף הנה הוא נוגע ודבוק בכל העולמות אבי"ע, ור"ל שאינו מבטל את העולמות ממדרגתם כלל, אלא שמאיר ועושה את פעולתו גם בהיות כל העולמות כולם בעביותם וחומריותם ובטבעם. והגם שכל הארתו הוא רק אור א"ם, היפך כל כח דגבול ומדה, והיה צריך שיתבטל בסבתו כל תכונת הטבע לגמרי, עכ"ז הנה הם הן גבורותיו ונוראותיו¹⁸⁷, שמעמיד את הטבע על תכונתה ועכ"ז הנה הוא עושה את כוונתו ופעולתו שהוא הפכו. והוא כמו שאמר קדוש ה' בשיר היחוד ליום ג', ובהיות הכל אתה בכל.

משא"כ אור א"ם המוקף, שהוא הקו דאור א"ם, אשר ממנו נמשך ונעשה כל המציאות דהעולמות כולם בכל כח המצומצם והעביות, וממנו הוא כל הנהגת הטבע, שהוא כל החוקים גבוליים שבהם, הנה מצטמצם אור הקו בכל עולם ועולם לפי ערך עביותה הצריך אליה, ומסתיים אור הקו העיקרי בסוף אצילות לגמרי, ולא נמשך ממנו בהעולמות בי"ע אלא רק תולדות הארה לבד ממנו, ועי"ז נעשו נבראים נוצרים נעשים, וכנ"ל אות א' מדברי הרב שער דרושי אבי"ע פ' י"ג. וא"כ נמצא, שאור הקו העיקרי אינו נוגע עצמותו בהעולמות בי"ע כלל, דאם שהיה נוגע עמהם, והיה מאיר עצמותו בהם, לא היה באפשרי לצאת עביותם כלל, כי הוא שולל כל עביות וכל גבול ומדה (עי' דברינו לעיל בעיגולים ויושר סוף ענף ג' עש"מ), ולכך הוצרך אור הקו להצטמצם בדוקא, שלא יתראה בהם כלל, וזהו שאמר "כי אור הקו דא"ם אינו נוגע ודבוק זולתי עד סוף אצילות", כי משם ואילך נצטמצם ואינו מתראה עוד הוא עצמו כלל, אבל הארת דאור א"ם המקיף, הוא אינו כן, אלא שהוא מתראה בכלם ונוגע ודבוק בהם גם בהיותם בכל שפל מדרגתם התחתונה, כי הן הן גבורותיו ית"ש, שאין מבטלים זה את זה, ועושה היפך הטבע גם בתוך הטבע גופה באין מונע. והוא משום כי בזה הנה הוא מנהיג גם את כל הטבע עצמה, וכל כח הצמצום שבהעולמות להכונה התכליתית, והוא הנהגתו הנעלמת שבהם וכנ"ז.

[ג] הנקרא ראייה שמיעה ריח דיבור הנוכח בתיקונים תיקון ע' דף קכ"א – (והוא בתיקונים הנדפס עם ביאור הגר"א בוילנא תרכ"ז דף קמא ע"א), אמנם המעיין בתיקונים שם יראה ששם קאי רק על ז"א דאצילות, וכמו שמבואר באד"ר (דף קלז וקלח ע' שם ושם), אך כוונת הרב הוא רק לדוגמא, כי כמו שהוא בז"א דאצילות, כן הוא ג"כ למעלה למעלה, כי בכל עולם יש כל הבחי' כולם, אלא שבכל א' הוא לפי ערכו וכנודע. ומ"ש שמיעה ריח דיבור, הוא בא"ק העולמות דאח"פ, שהם כללות העולם דעקודים. ומ"ש ראייה, אין הכוונה על האורות הנקודות שיצאו מהעינים (עי' ענף א אות ז), אלא עיקר הכוונה הוא על האורות העליונים דהראייה אשר למעלה מהעקודים, והם עליון נורא מאד, וכמו שבארנו בדע"ה ח"א דרוש ד' סימן א' ב' ע"ש.

[ד] כי האצילות לגבי א"ק כהעשייה לגבי העולמות – כי כמו שהעולמות (כ"ה ע"א) אבי"ע הם

¹⁸⁷ מלשון הגמ' יומא סט ע"ב: רב מתנא אמר האל הגדול הגבור והנורא והא דרב מתנא מטייא לדרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה אתא משה אמר האל הגדול הגבור והנורא אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו לא אמר נורא אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו לא אמר גבור אתו אינהו ואמרו אדרבה זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו שנותן אך אפים לרשעים ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות.

כולם כללות הד' אותיות דשם הוי"ה ב"ה, י' אצילות, ה' בריאה, ו' יצירה, ה' תתאה עשיה. והם כולם כללות קומה אחת, והעשיה הוא תכליתם ותשלום הכוונה שבכולם, וכמו שבארנו בספר הכללים כלל ט"ו ענף י"א ושם כלל ט' בארוכה, כן הוא האצילות לגבי הא"ק, אשר הוא כללות כל העולמות דא"ס¹⁸⁸ (וכמ"ש בעיגולים ויושר ענף ב אות כ"ה, שנכללו כל העולמות דא"ס בא"ק). הנה כולל הוא את האצילות עמו ג"כ בהקצה התחתון שלו, והוא האצילות קומה אחת עם הא"ק, והוא תכלית כל העולמות כולם דא"ס, כי כל גילויי הקודמים אשר בכל העולמות דא"ס ובא"ק (שהוא כללות כולם וכנז'), הנה הוא רק לצורך האצילות, ובאצילות נשלם כוונת כל הגילויים הקודמים, שהם כולם רק בשבילה, והיא עולם העשיה שלהם, שהוא גמר תיקונם ותכליתם, וע' עוד בזה לקמן פ"ג אות ז'.

[ה] והכמה הנ"ל נתלבשה במלכות דא"ק – אבל שאר הספי" שבו אשר מהחכמה עד המלכות, שהם בינה וו"ק, הנה הם לא השתמשו אלא למעבר לבד, שעבר האור דרך הם, אבל לא התלבש בהם להיות לבוש ב', אלא שהיה מקבל האצילות האור דא"ס מהמלכות דא"ק רק דרך התלבשות החכמה שבו לבד, וכמו שמבואר כ"ז לקמן בשער מ"ז שהוא שער סדר אבי"ע פ"ב ע"ש (וע' עוד בספר אילימה להרמ"ק ז"ל דף צ ע"ד).

[ו] והיה זה כדי לקשר א"ק בעולם האצילות – ר"ל, כי לכך ירדו הזו"ת דהמלכות דהא"ק בעולם האצילות ונשארו ועומדים שם לעולם, כדי לקשר את הא"ק באצילות.

[ז] ועד"ז בכל עולם ועולם כמו שיתבאר בעה"י – הנה יש בזה מקום עיון וביאור, כי הרי בכמה מקומות מבואר שרק המלכות דמלכות של המלכות דהעליון, רק הוא אשר יורד מהעליון ומתלבש בהתחתון, וע' למטה אות י"ג ואות כ"ג ושם יתבאר בעה"י.

[ח] של ז' ימי בראשית הם נתלבשו כו' – (מילת של ט"ס ובספרים אחרים ליתא) ר"ל שהזו"ת דהמלכות דא"ק הם הז' הראשונים אשר מהם נעשה הכל, ולכך נקראו ז' ימי בראשית, כי הם הששת ימים הראשונים אשר בהם עשה ה' את השמים ואת הארץ וכל צבאיהם, אשר בכל הד' עולמות אבי"ע. ומה שנקראו הזו"ת בשם ימים, הוא ע"ש הכתוב (בדאשית א ה) ויקרא אלהים לאור יום¹⁸⁹, כי רק בהם נתגלה המאציל ית"ש להאיר על ידיהם, והם ז' ימים המאירים בתוצאות כל המציאות כולו, כי רק בהם נברא הכל, כמ"ש הרב במטת"א (ריש פרק ה) וכנודע. והם הז' ימי בראשית. ונקרא הזו"ת דמלכות דא"ק בשם ז' ימים העתיקים, משום שהם מהמלכות דא"ק, שאין קדמון בקדמותו, כי הוא הגילוי הראשון והשורש הראשון לכל סוד צלם דמות אדם, שהוא כל המציאות כולו דכל העולמות כולם אשר הם כולם בבחי' פרצוף אדם, כנודע.

[ט] כי ראשונה כלולה מג' – כי כל פרצוף אדם הוא רק הזו"ת, ר"ל שגם הראש הוא ג"כ רק מהזו"ת (וכמ"ש הרב במוחין דצלם פ"ז¹⁹⁰), והעיקר הוא כי הרישא שהוא הגלגלתא הנה הוא מהאמא עלאה שהיא בינה וכמ"ש בתיקונים (תיקון יט דף לו ע"א), ור"ל שהוא מהזו"ת דבינה המתפשט ומתייחד עם הזו"א ונכללת עמו, ונחשב מכלל הזו"א, והג"ר הם בתוכה. והרי נמצא, כי הראש שהיא הראשונה דהזו"ת דגופא, הנה היא כלולה מהג"ר. אמנם הוא, כי הג"ר העיקריים הנה הם עומדים באמת לעולם למעלה, ואינם מתפשטים ומתלבשים בהראש אלא רק הארתם לבד. אך עכ"פ הוא, כי הארת הג"ר מתלבש בהראש, והרי הוה הראש שהיא הראשונה מהזו"ת כלולה מהארת הג"ר. וכ"ז הוא כמו שאמר כאן, שהג"ר דמלכות דא"ק הם נשארים במקומם, שהוא בא"ק עצמו, ורק הזו"ת שלה מתלבש באצילות, אלא שהראשון דהזו"ת היא כלולה מהג"ר, ור"ל מהארתם לבד, כי עיקרם הרי נשארים למעלה וכנז'. אמנם דע, כי אותן הג' ראשונים שאמר כאן, שהם

¹⁸⁸ עי' לעיל הערה 16.

¹⁸⁹ עי' זו"ח ח ע"ב, וכן עי' גר"א תיקו"ז עה ע"ג.

¹⁹⁰ עי' לעיל הערה 152.

נשארים במקומן, הנה הם הג' צחצחות¹⁹¹ העליונות אשר הם למעלה מאצילות, ועמהם הוא י"ג, והם הי"ג מכילין דרחמי, כמ"ש בתשובות הגאונים (הובא בפרדס שער הצחצחות פ"א). ואלו הג' עליונות הם סוד דרדל"א המבואר לקמן בשער עתיק, וכן הזו"ת דהמלכות שאמר שהם (כה ע"ב) נקראו עתיק יומין, הנה הוא בבחי' פרצוף גמור, והוא נקרא בשם א"י¹⁹² לגודל העלמותו. ואותן הרדל"א והא"י הם הבי' רישין עלאין שבכתר, והא"א הוא הראש השלישי, כי ג' רישין הן, ושלשתן הם הכתר הכללי דאצילות, ואלו הג' רישין הם נקראין ג"כ בשם אפס אין א"א. אמנם הראש הא' הנה הוא נעלם מאד, ונחשב הוא למעלה, ומתחיל עיקר הכתר הכללי רק מהרישא דא"י, והם הבי' רישין א"י וא"א. אמנם נחלקים גם הם לג', כי רישא דא"י נחשב לשניים וכמבואר לקמן בשער א"א (פרק ג), וזהו שאמר כאן כי הראשונה כלולה מג' שהם הג"ר, ועי"ז הנה נחשב רישא דא"י גופה לשניים, והבין כ"ז.

[י] ע"ד היכל ק"ק שכולל ג' – כמבואר בארוכה לקמן בשער כסא הכבוד ע"ש.

[יא] וגם הוא מתפשט בט"ס אחרונות דאצילות – ר"ל שעיקרו דעתיק הוא מתלבש ברישא דא"א, ועכ"ז הנה הוא מתפשט ג"כ בכל הא"א כולו, וכמו שמבואר כ"ז בהדיא לקמן בשער א"א (פרק ז). והנה הא"א, הנה הוא מתלבש בכל האצילות כולו עד סופו ממש, כי הוא הנשמה דאצילות, וכמ"ש בשער הכללים (סוף פרק ט) ובשער המקיפים (פרק ג) ובכ"מ. וזהו שאמר כי העתיק מתפשט גם בט"ס אחרונות דהאצילות, ור"ל ע"י א"א שמתלבש בו העתיק בכלו וכנ"ז, וכן אמר בנסירה (פרק ט), כי אין עתיק מתפשט אלא בהתלבשות א"א. ויותר נראה שמ"ש "וגם הוא מתפשט כו", ר"ל על הא"א, שהגם שהוא רק הכתר דאצילות, עכ"ז הנה הוא מתפשט גם בהט"ס אחרונות דהאצילות וכנ"ז. ור"ל וא"כ הרי ממילא הוא שהעתיק אשר נעשה נשמה לא"א כמ"ש לעיל בסמוך, הנה ממילא הוא שהוא מלוכבש ג"כ בכל האצילות כולו ע"י הא"א וכנ"ל, וכ"ז פשוט הוא.

[יב] הזו"ת שלו לבדו ע"ד הנ"ל ונקראו או"א – הנה במה שאמר "ע"ד הנ"ל" הרי מבואר כוונתו שהוא רק על הזו"ת דהמלכות דהא"א, ע"ד שאמר לעיל בא"א, שהוא מלביש על הזו"ת דהמלכות דהא"ק. אמנם הנה לכאורה הרי הוא היפך ממה שמבואר לקמן ברוב הדרושים, והוא נודע ומפורסם שהתלבשות או"א על א"א עיקרן הוא על החג"ת שלו, והוא מהגרון עד הטבור. אלא שכאשר מתפשטים או"א בהנה"י שלהם להתלבש בהזו"ן, אשר הם מהטבור דא"א עד סופו, אז נמצא ממילא שמתלבשים או"א את הא"א על כל הזו"ת כולן שבו. וא"כ הרי איך אמר כאן שהתלבשות או"א על הא"א הנה הוא ג"כ רק ע"ד שאמר לעיל בהעתיק המתלבש בא"א, שהוא רק הזו"ת דהמלכות דא"ק, הלא עיקר ההתלבשות דאו"א על א"א הנה הוא למעלה הרבה, שהוא על החג"ת שבו, והוא מהגרון עד הטבור שבו. אמנם דע, כי בעיקר הענין דהתלבשות או"א את הא"א על החג"ת שבו וכנ"ז, הנה יש בזה דברים עמוקים וארוכים, ובארנו אותם בספר הכללים כלל ח' באר היטיב ע"ש, והעיקר בזה הוא כמו שכתב כאן, וע"פ מה שנודע, כי עתיק וא"א הם שניהם רק בחי' פרצוף אחד, כי הם השני בחי' שבכתר, כי בכל ספי' יש שני בחי', בכתר הוא עתיק וא"א, בכחמה הוא אבא ויש"ס, בכינה הוא אימא ותבונה, ובז"א ישראל ויעקב, ובנוק' לאה ורחל כנודע. וכל פרצוף כללי הנה הוא באמת רק מהזו"ת דהמלכות של הפרצוף כללי דהעליון, ורק על זה הנה הוא מלביש כל תחתון להעליון, וכמו שאמר כאן לעיל בהעתיק המתלבש גו א"א, שהוא רק מהזו"ת דמלכות דא"ק. ומה שאו"א הם מלביש לא"א על החג"ת שבו, הנה הוא באמת ג"כ רק את הזו"ת דהמלכות דהכתר הכללי, כי החג"ת דא"א עם האו"א ענין אחד הם, אלא שזה פנימי וזה חיצוני, וכמו שבארנו שם בארוכה כ"ז, ע"ש ותמצא נחת. וע' עוד בכל דברינו בזה ג"כ למטה בסמוך.

¹⁹¹ ע"י לעיל הערה 105.

¹⁹² ע"י לעיל 102.

[יג] וז"א כו' מלביש לאו"א את ז"ת שלהן – גם בכאן יש לכאורה לתמוה הרבה, כי הרי נודע הוא ברוב הדרושים, שהזו"ן אינם מלבישים לאו"א אלא רק הנה"י שלהם לבד, כי עיקרן דאו"א הנה מקומם הוא מהגרונן עד הטבור דא"א, שהוא עד הפרסא שבו, ושם הם מסתיימים. אך לצורך הזו"ן, אשר הם עומדים מהפרסא דא"א ולמטה עד סוף רגליו, הנה מתפשטים האו"א ג"כ בהנה"י שלהם למטה מהפרסא, ומתלבשים בהזו"ן, ומלבישים ^(כה ע"כ) הזו"ן את הנה"י דאו"א עם הנה"י דא"א אשר בתוך הנה"י דאו"א (כמ"ש בפע"ח שער התפילין פ"ד, ובשער הכוונות ראש השנה דרוש ו דף צה סע"א). וא"כ הרי מלבישים הזו"ן רק על הנה"י דאו"א ולא על החג"ת שלהם, ואיך אמר כאן שהזו"א מלביש לכל הז"ת דאו"א.

ואין לומר כמו שתירץ הרמ"ז ז"ל בהגהות ע"ח כאן, שהכוונה הוא על הגדלות ב' דז"א, שאז עולה ומלביש על החג"ת דאו"א ע"ש, כי הרי בענין העלייה הנה יש עליות רבות, ועולה לפעמים גם בחב"ד דאו"א, כגון במוסף לחש דשבת, ובחזרה עולין גם בכתר דאו"א, ובמנחה גם בדיקנא עלאה דא"א, וכנודע. ואם נאמר שהרב מדבר על עת עלייתן, הרי יש עליות רבות, ואז מלבישים הזו"ן גם על הג"ר דאו"א.

אך העיקר בזה הוא כי לעולם הוא כאשר עולים הזו"ן, הנה אז עולים האו"א ג"כ, וכן עולה גם א"א, וכנודע. ונמצא כי באמת ובדיקוק הנה מלביש הזו"ן לעולם רק על הנה"י לבד דהאו"א, כי כל המוחין והגדלות שמקבלים, הנה אינם מקבלים לעולם אלא רק מהנה"י דהאו"א וכנודע, ואין כאן המקום להאריך בזה, וא"כ הרי איך אמר כאן שמלבישים על כל הז"ת.

אך האמת הוא, כי כאן מוכיח הדברים, שמה שאמר שמלביש על הז"ת דאו"א, כוונתו הוא רק על הז"ת דהמלכות דאו"א, ועל דרך שאמר לעיל בהעתיק, שהוא הז"ת דהמלכות דא"ק, כי הרי בזה הולך כל סגנון דבריו מתחילתן עד סופן, שמשמיענו ומלמדינו שסדר אחד הוא בכל ההתלבשות כולם, שכל תחתון הוא מלביש להעליון שעליו רק על הז"ת דהמלכות שבו. אמנם גם בזה קשה, כי הרי ברוב דרושי ע"ח מבואר שמלביש הז"א לאו"א על כל הנה"י שלהם ממש וכנ"ל, ואיך אמר כאן שההתלבשות כולם הוא רק על הז"ת דהמלכות דהעליון. ועוד, כי הרי במבוא"ש (שע"ג ח"ב פ"א) משמע בהדיא שהתלבשות כל הפרצופים זב"ז הוא בכל הז"ת כולם ממש, שכל תחתון מלביש על כל הז"ת ממש דהעליון, ואמר שם, כי אין מתגלה מכל פרצוף רק רישיה בלבד, כי אין פרצוף שאין בו כללות ה"ס, ומתלבשים תוך פרצוף אחר בבחי' גופא לבד, ונהרשין הם מגולין וכן השני בשלישי כו'. ואמר שם עוד וכי ע"י שמתלבש כל עליון בהתחתון בהז"ת שבו, הנה נמצא בין כל הרישין הם זה למטה מזה, מצטיירים כולם יחד פרצוף אחד הכולל כל האצילות בכללות עכ"ל. וכן אמר ג"כ שם (שע"ב ח"ג פ"ד) ע"ש. וכן הוא מבואר ג"כ בע"ח שער הולדת או"א (רפ"ד ע"ש). ועוד שהרי גם כאן בענינינו אמר הרב למטה בסמוך, אכן יתפרדו בראשם זה למעלה מזה כו'. ואמר עוד למטה, כי אין ניכר מכל א' מהם כי אם הראשים, אכן גופם מתלבשים אלו תוך אלו, ואינם ניכרים רק בחי' ראשיהם. וכ"ז הוא כמ"ש במבוא"ש הנו', כי אין מתגלה מכל פרצוף רק רישא בלבד, וא"כ הרי הוא סותר את עצמו מניה וביה, שמתחילה אמר שאין מתלבש מהעליון בהתחתון אלא רק הז"ת דהמלכות שלו, והרי עומד כל פרצוף עליון כולו מגולה, והוא כולו למעלה מהתחתון. ואח"כ מסיק ואומר שאין מתפרדים אלא בראשם, ויהיה רק ראשם מגולה וכל הגופות, שהם הז"ת, הם מתלבשים כל עליון בהתחתון. והרי לנו כמה סתירות ומבוכות בענין ההתלבשות, כי בכ"מ מבואר שרק המלכות דהעליון הוא אשר מתלבש בהתחתון, וכמ"ש כאן לעיל, וכן באו"א (סוף פרק ט) ובמוחין דצלם (סוף פרק ד) ע"ש. ובכמה מקומות מבואר שכל הנה"י כולם דהעליון מתלבש בהתחתון, וכמ"ש בנקודות (פרק ב) ובשער הפרצופים (דרוש ה' ו). ובכמה מקומות מבואר שכל הז"ת דהעליון הם מתלבשים בהתחתון וכנ"ל.

אך הוא הדבר אשר הקדמנו ואמרנו לעיל בעיגולים ויושר ענף ד' אות י"ד, שכל ענין ההתלבשות דהפרצופים זה בתוך זה המוזכר בדברי האריז"ל, הנה הכוונה הוא רק על בחי' כח

והארה הנמשך בעת הזווג מכל עליון, שהוא בבחי' או"א להתחתון, שהוא בבחי' ז"א אליו, לצורך הולדת דהתחתון. ואותו הכח והארה הוא מהמלכות דמלכות דהעליון, וזה אשר מתלבש ועומד בתוך התחתון לעולם, והוא תמצית דגוף ונפש דהאו"א הנמשך בהטיפה הזרעית לצורך הולדה, ונותנים בו חלק מגופם ונפשם, והוא אשר מתלבש ועומד בו לעולם, וכמו שמבואר כ"ז בדברי הרב בשער המוחין (סוף פרק ה, ושם א"כ ע"ד) פרקים ו ז ח יב), והוא הוא ההתלבשות העיקרי מכל עליון בהתחתון המוזכר בכל דברי האריז"ל.

והנה עיקר אותו הכח והארה הוא נמשך מהמלכות דהעליון, והוא הז"ת דהמלכות המתלבש בכל תחתון מהעליון אשר אמר הרב לעיל בהתלבשות הא"ק בהכתר דאצילות, וכן הוא בכל ההתלבשות כולם. ואמר הרב לקמן (פרק ב) שאין הכוונה על הז"ת ממש דהמלכות, אלא רק על הארתם לבד, והוא בחי' המלכות הג' 193 שאמר הרב במוחי' דצלם (סוף פרק ד), שרק המלכות הג' דהעליון הוא אשר מתלבש בהתחתון. אמנם הגילוי דאותו הכח וההארה, הנה הוא נעשה בהנה"י דהעליון, כי הם השחקים ששוחקים מ"ן לצדיק וצדק כנודע (זחר ח"ג טו ע"א), וזהו מ"ש בכ"מ ג"כ שהנה"י דהעליון מתלבש בהתחתון. ובאמת הנה נמשך אותו הכח וההארה וכל הטיפה הזרעית כולה מכל הקומה כולו דהעליון, וכידוע בסוד אמ"ר וק"ב בדרושי מ"ן (דרוש ה) וכן בהולדת או"א (פרקים א ב ג ד) ובכ"מ. אמנם הוא, כי הנה הג"ר דהעליון באשר שגם בהפרצוף העליון עצמו, הנה עיקרם הם בו ג"כ רק מלמעלה, שהוא מהפרצוף העליון אשר עליו וכנ"ל אות מ' וכנודע, לכן לא ניכרו הם, ר"ל הכח והארה הנמשך מהם ג"כ בהפרצוף התחתון מאומה. וזהו שאמר הרב כי הרישין הם מגולין, שהם אינן מתלבשים בהתחתון, והוא משום שלא ניכרו הם בהתחתון כלל, והרי הוו הרישין כל א' במדרגה בפני"ע, ונבדלו הפרצופים במדרגתם זה מזה רק בבחי' הרישין שלהם, כי הרי רק שם ניכר מדרגת כל א', ושם הוא כל עליון גבוה במעלה מהתחתון, וזהו שאמר שהרישין הם מגולין ואינם מתלבשים זב"ו, משא"כ החג"ת שהם הגוף דהתחתון, הנה ניכר הכח וההארה הנמשך מהם בהטיפה הזרעית היטיב ג"כ. וזהו שאמר הרב בכ"מ, שכל הז"ת כולן דהעליון הם מתלבש בהתחתון, כי הרי יש ממש והיכר בהכח וההארה הנמשך מהעליון להתלבש בהתחתון מכל הז"ת כולן דהעליון. אמנם עיקר מה שנשלם ונגמר לצורך התחתון הנה הוא רק בהנה"י, ועיקר מה שיורד ומתלבש הנה הוא רק מהז"ת דהמלכות, וזהו מה שנמצא בדברי הרב מאמרים שונים בזה, כי לפעמים אמר שכל הז"ת כולן מתלבשין, ולפעמים אמר שהנה"י מתלבשין, ולפעמים אמר כי רק הז"ת דהמלכות, ורק ההארה מהם הוא אשר מתלבש. הנה כולם הם דברי אלהים חיים אמת, כי כולם ישנם אלא שכל א' הוא לפי ערכו וכנו. וע' עוד בזה מ"ש בספר הדע"ה ח"ב דרוש ד' ענף כ"ג סימן ג'. והרי מתבאר לנו עכ"פ כי עיקר מה שמתלבש מהעליון בהתחתון הנה הוא רק הכח וההארה לבד מהעליון, אבל עיקרו דכל פרצוף הוא כל א' בפני"ע, וכמו שכתבנו כ"ז בעיגולים ויושר ענף ד', וכן בדברינו בדע"ה ובספר הכללים בכמה וכ"מ. וזכור הקדמה זה כי בזה תעמוד על כמה עיקרים בדברי האריז"ל וכמו שתראה בדברינו.

[יד] וכל קצה הוא צורת ו' – כי הו"ק שהם חג"ת נה"י, הנה כל א' הוא בצורת ו'. ומ"ש ו' פעם ו' גימטריא אלה, כי כל א' מהו' הוא כלול מכולם, ולכן הם ו' פעם ו', והם נקראים אל"ה, משום שהם הניגלים, כי כל הגילוי הוא בהו"ק כנודע¹⁹⁴. ומ"ש "ובהם מתלבש הבינה הנקרא מ"י" כי היא עתיקא דקיימא לשאלה, ונקרא מ"י, שהוא רק בשאלה לבד, כי נשאר השאלה באין תשובה, משום שעצמותה הוא נעלם, וכל השאלה שבה הוא רק ע"י הו"ק שיצא ממנה, כי הם הניגלים, ושניהם נעשה אלה"ם, מ"י ברא אל"ה, וכוונתו בכ"ז הוא על דברי הזוה"ק בהקדמת זוהר בראשית (דף א ע"ב) ע"ש.

¹⁹³ דהיינו המלכות דמלכות דמלכות.

¹⁹⁴ ע"י תיקו"ז כו ע"ב: ותורה ומצוה עליהו אתמר והנגלות לנו.

[טז] ובעת הזווג שוה היא אליו פב"פ – ע' לקמן שער מיעוט הירח (פרק א) שמבאר שם שישנו בזה ז' בחי', וכנודע ומבואר ברוב הדרושים. ומ"ש "זו"א הוא ו"ק כו' עם שהוא בעצמו י"ס", ע' שער המלכים (פרק ה) שם מבואר בארוכה.

הרי כשנעריך בדיעה יתירה נמצא היות כל קומת מלכות שיעור ספי' א' לבד בערך כללות כל עולם האצילות, וז"א יהיה ו"ק של כללות, עם שהוא בעצמו י"ס, ואו"א גבוהים ממנו, וראש הכתר גבוה מעליהם, האמנם רגלי כולן שוין עד סוף האצילות, רגלי עתיק ורגלי א"א ורגלי או"א ורגלי זו"ן כולן שוין, אכן יתפרדו בראשם זה למעלה מזה באופן כי יהיו כולם מלובשים זה מלבוש לזה וזה מלבוש לזה. והעתיק שהוא מל' דא"ק ובתוכו חכמה דא"ק בסוד (משלי ג יט) ה' בחכמה יסד ארץ, ובתוכו הא"ס עצמו, כל ג' אלו מתלבשים תוך האצילות, וזה נרמז באדרא האזינו (דף רפח ע"א) וז"ל כד אתתקן אפיק ט' נהורין דלהטין מיניה מתיקוני, ואינן נהורין מיניה מנהרן ומתלהטין ואזלין ומתפשטים לכל עיבר כבוצינא דמתפשטין מיניה נהורין לכל עיבר, ואינן נהורין דמתפשטין כד יקרבו ללמדע לון לא שכיח אלא בוצינא בלחודוי, כך הוא ע"ק בוצינא עילאה סתימא דכל סתימין, ולא אשתכחא בר אינן נהורין דאתפשטין דמתגליין וטמירין, ואינן איקרונ שמא קדישא, ובג"ד כלא חד¹⁹⁵. באופן כי אין ניכר מכל א' מהם כי אם הראשים¹⁹⁶ אכן גופם מתלבשים אלו תוך אלו, ואינם ניכרים רק בחי' ראשיהם, לכן יכנום באדרא האזינו בבחי' הראשים¹⁹⁷ וד"ל.

[טז] כד אתתקן אפיק ט' נהורין דלהטין מיניה מתיקוני ואינן נהורין מיניה מתנהרין ומתלהטין ואזלין ומתפשטין לכל עיבר כבוצינא דאתפשטין מיניה נהורין לכל עיבר ואינן נהורין דמתפשטין כד יקרבו למינדע לון לא שכיח אלא בוצינא בלחודוי כך (כו ע"א) הוא עתיקא קדישא בוצינא עלאה סתימא דכל סתימין ולא שכיח בר אינן נהורין דמתפשטין דמתגליין וטמירין ואינן איקרונ שמא קדישא ובג"כ כולא חד – עכ"ל האד"ו (דף רפח ע"א), וע' בדברי האר"ז (בשער א"א פ"ב) וכן במאמרי רשב"י (בפי' אד"ו מח ע"א) שמפרש הנהורין הללו על ה"מ"ס דא"א ע"ש. אמנם הנ"א ז"ל (בתז"ח דף יח ע"ד) מפרש אותן על ה"מ"ס דאצילות. אמנם שניהם לא ביארו אלא סיגנון המאמר בכלל ולא ביארו אותו בפרטיות, לזאת נבאר אותו פרטי כל דיבור ודיבור שבו, באופן שיסבול כוונת שניהם, כי אלו ואלו הם דברי אלהים חיים.

והנה מ"ש "כד אתתקן", ר"ל כאשר נתלבש עתיק בא"א, כמ"ש הרב כאן לעיל, וזה נקרא תיקון, משום שאי אפשר לקבל אורו אלא ע"י שנתלבש בא"א. וכן כל ההתלבשות ומיעוטים נקראו תיקונים¹⁹⁵, כי ע"י יש אפשרות לקבל אורו, וכן כאשר נתקן א"א בהו' תיקונים דגלגלתא ובהי"ג תיקוני דיקנא, ונקראים כולם תיקונים משום שנתמעט האור ע"י ואפשר מעתה לקבלם. "אפיק ט' נהורין", הם הנהורין דה"מ"ס דאצילות אשר מהחכמה ולמטה, והם כל חלקי הכתר שהוא א"א המתלבש באו"א וזו"ן, כי הוא היות דכל האצילות. והם נקראים נהורין, כי למעלה מזה שהוא הא"א עצמו והוא הכתר, הנה הוא נעלם, כי א"א עצמו הנה הוא נקרא ג"כ בשם א"ס, וכמ"ש בתיקונים (תיקון ע דף קמא ע"ב) מוחא סתימא אתקרי א"ס (וכן הוא ברע"מ פנחס דף רנח סע"א דכתר א"ס אתקרי, וע' רע"מ פ' בא דף מב ע"ב¹⁹⁶). אבל כל חלקיו המתפשט ומתלבש

¹⁹⁵ עיי' בהג"א על ספד"צ ב ע"ג ד"ה ולזה אמר: עיקר התיקון להתמעט האור שיוכלו התחתונים לקבל את האור. וכן עיי' ע"ח שער השבירה פרק ד.
¹⁹⁶ ז"ל: הכי עלת העלות עביד עשר ספירות וקרא לכתר מקור וביה לית סוף לנביעו דנהוריה ובגין דא קרא לגרמיה אין סוף ולית ליה דמות וצורה ותמן לית מאנא למתפס ליה למנדע ביה ידיעא כלל ובגין דא אמרו ביה במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור.
תרגום: כך עלת העלות עשה עשר ספירות וקרא לכתר מקור ובו אין סוף לנביעת אורו ולכן קרא לעצמו אין סוף ואין לו דמות וצורה ושם אין כלי לתפוס אותו לדעת בו ידיעה כלל ולכן אמרו בו במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור.

בהט"ם דאצילות ומתייחד בהם, הם נקראים נהורין, כי הם מתגלים ע"י האצילות, ונקראו מעתה כל הט' ספי' דאצילות ע"י יחודו בהם בשם נהורין, כי הרי הם כללות הד' אותיות דהשם הוי"ה ב"ה (וכמו שמסיק ואומר "ואינון איקרון שמא קדישא"), אשר בו הוא הגילוי, ולכן נקראים הם נהורין, והם הנהורין שאמר "ומ"ש נהורין דלהטין". כי הנה הט"ם דאצילות הנה יש להם שני בחי': אחד, הויית עצמותם, ר"ל מציאות האצילות גופה, ואחד, פעולתם הנמשך מהם מה שהם פועלים בעולמות הנבראים במציאותם ובהנהגתם. ועל בחי' עצמותם אמר "ט' נהורין", ועל בחי' פעולתם אמר "דלהטין". כי מילת "להט" הוא נופל על ההארה הנמשך מהכאת האור וזוהר אורו המתפשט למרחוק, וע' במזרחי על פסוק (בראשית ג כד) להט החרב המתהפכת, שאמר שם כי הלהט הוא מקרה ואין בו קיום בעצמו ע"ש. והוא כל העולמות הנבראים שהם מחודשים לגמרי ועומדים רק ע"י זוהר אור דאצילות.

ואמר "מיניה מתיקוני", כי כל הנהורין דהט"ם הם כולן כלולין בא"א, שהוא המ"ס¹⁹⁷, והם יוצאין ממנו, כי א"א שהוא המ"ס הוא הכתר, והוא השורש אשר כולם כלולין בו, והם יוצאין ממנו ע"י התיקונים הנז', שהם הז' תיקוני הגלגלתא והי"ג ת"ד, כי בהתיקונים נתמעט האור, שאין יוצאין משם אלא רק דרך חלונות ונקבים דקים, שהם נקבי העין והאוזן וחוטם פה, וכן דרך צנורות השערות דהנימין והדיקנא, ועי"ז יש יכולת לקבלם. וזהו שאמר "דלהטין מיניה מתיקוני", כי הם מתפשטים ויוצאין ממנו ע"י התיקונים, שהוא אחר שנתמעט האור בהם ואפשר מעתה לקבלם.

"ואינון נהורין" דהט"ם הנז', "מיניה מתנהרין ומתלהטין ואזלין ומתפשטין", הד' לשונות הללו הוא כנגד הד' עולמות אבי"ע, כי באצילות אשר שם הוא עיקר האור, לכן אמר מנהרין. אך עולם הבריאה אשר שם הוא רק תולדות האור, כי הוא רק מהתנוצצות הי' אורות דאצילות, כמ"ש לקמן בשער סדר אבי"ע (פרק א), לכן אמר "מתלהטין", שהוא רק זוהר האור לבד וכנוז'. אך היצירה שהוא רק תולדות האור דהבריאה, שיוצא ההארה משם, והולך ונעשה מזה ג"כ הי"ס דיצירה, לכן אמר ואזלין. וכנגד העשיה אשר הוא רק תולדות האור דהיצירה אמר "ומתפשטין" ור"ל שמתפשט גם למרחוק, כי מתפשט תולדות האור דהיצירה ג"כ ונעשה מזה הי"ס דהעשיה.

ואמר "ומתפשטין לכל עיבר", ר"ל ע"ד סוד הכתוב (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כולם, ואמרו ואתה מהו"ה¹⁹⁸, וכמ"ש (ישעיה מה ז) יוצר אור ובורא לכו ע"ב רע, כי התפשט האור להמציא גם את כל הסטרא אחרא כולה כמו שהיא, משום צורך הבחירה והעונש כנודע. אמנם בהם עומד האור רק מחוץ להם ומאיר להם רק מרחוק, כי אין קודש מתערב בחול וכמ"ש בשער המלכים (פרק י), והוא מזוה"ק (פ' יתרו דף סט ע"א) בסטרא אחרא אית נהירו דקיק חד דנהיר סחרניה כד"א ונוגה לו סביב כו¹⁹⁹ ע"ש. אך עכ"פ הוא כי כולם הם רק ממנו ית"ש, ומהארת האור הנז', וזהו שאמר ומתפשטין לכל עיבר.

"כבוצינא דמתפשטין מיניה נהורין לכל עיבר", ר"ל בזה ללמדנו על עוצם היחוד הנהורין דאצילות בא"ס, כי כמו שהוא בנר שמתפשטין ממנה קוי ונצוצי אור לכל הצדדים, והנה הם מיוחדים עם עצם אור הנר ממש, כי הרי הם מתפשטין רק ממנו, כן הוא כל אור דאצילות, הנה הוא רק מאור דא"ס עצמו המתפשט ומתלבש באצילות כהנשמה בהגוף, וכל הפועל באצילות וכל הפעולה הנמשך משם בהעולמות בי"ע, הנה הוא רק מאור א"ס עצמו, כי הוא נעשה עם כל האצילות לאחד ממש, ונמשך הפעולה ממנו ע"י האצילות, ע"ד שנמשך פעולת הנשמה ע"י הגוף. וכמו שהגוף נעשה עם הנשמה לאחד והוא כולו חי, כן נעשה האצילות עם האור שבתוכו לאחד והוא כולו אור אלו"ה, והוא כל האצילות בכללו השם יהו"ה ב"ה, וכמו שמסיק האד"ז כאן ואמר

¹⁹⁷ עי' תיקו"ז עו ע"ב שעיקר א"א הוא המו"ס, ועי' לעיל הערה 104.
¹⁹⁸ עי' לקמן ח"ב כג ע"ב שמביא שהוא דברי רז"ל המובאים בפרדס שער ו' פרק ח' ועוד, אמנם לא מצאתי מקורם, ועי' פסיקתא רבתי טז ואתה מחיה לכולם.
¹⁹⁹ תרגום: בצד האחר יש הארה דקה אחת שמאירה סביבו, וכמ"ש כ' "ונוגה לו סביב".

"ואיננו איקרן שמא קדישא", והוא השם דא"ם אשר מתגלה בהשם הזה ע"י יחודו באצילות (וע' דברינו בדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז' בארוכה, וכן בספר הכללים כלל ח' ענף ו' ע"ש).

"ואיננו נהורין דמתפשטין בד יקרבו לנגדע לון לא שכיח אלא בוצינא בלחודי", כי כל הקוי ועמודי אור והזוהר והתנוצצות אינם נראים אלא למרחוק, כי מקרוב הם מתבטלים בעצם אור הנר עצמו, ואינו נראה אלא רק עיקר אור הנר לבד.

"כך הוא עתיקא קדישא, בוצינא עלאה, סתימא דכל סתימין", אמר ג' לשונות, והכוונה הוא כי מ"ש "עתיקא קדישא", ר"ל על א"א, ומ"ש "בוצינא עלאה", ר"ל על רדל"א, ומ"ש "סתימא דכל סתימין", ר"ל על כללות כל הא"ק עצמו. ויותר נראה שהכוונה הוא על הג' רישין: א"א איין רדל"א, שהם הרישין דאצילות, ומהם הוא כל הגילוי דהנהורין דאצילות. "ולא שכיח בר אינון נהורין דמתפשטין דמתגליין", כי אין שום גילוי אלא רק לאחר שנתפשטו הנהורין משם ונתלבשו ונתייחדו בהט' ספי' דאצילות, אז נתגלה בשמו וקדושתו, ואין גילוי לו אלא רק מרחוק, וע"ד שכתוב (ירמיה לא ב) מרחוק ה' נראה לי, אבל מקודם לזה אין גילוי לו כלל. הגם שאותן הנהורין הנה הם באמת רק מאורו עצמו, אך מאחר שנתרחקו ממקורן אז נתגלו, וזהו שאמר "דמתפשטין דמתגליין".

ואמר "דמתפשטין דמתגליין וטמירין ואינון אקרן שמא קדישא", כי אלו הנהורין הם נתפשטו באצילות ונתגלו שם, ונתלבשו בהי' ספירן דאצילות כהנשמה בתוך הנוף, וזהו שאמר "דמתפשטין דמתגליין וטמירין", ואלו הי' ספי' הם השם הוי"ה ב"ה, כי ע"י שנתלבש בהספי', נתגלה להקרא בשם, ונקרא מעתה כל כללות הי"ם בשם הוי"ה ב"ה מצד עוצם יחודו בהם, ונעשה הוא והם כולו חד, כי כבר אמרנו כי כל אלו הנהורין אשר נתגלו להקרא בשם, הנה הם התפשטות אורו עצמו. וזהו שמסיק האד"ז ואומר "ובג"כ כולא חד", ור"ל שהשם הוי"ה ב"ה שהוא האצילות הוא כולו חד עם אור א"ם, כי אור א"ם ע"י התפשטותו והתלבשו באצילות, נתגלה להקרא בשמא קדישא. וכשאנו מכוונים להשם הוי"ה ב"ה, הנה קאי הכוונה על עצם אור א"ם אשר נתגלה בהנהורין ע"י האצילות להקרא בשם זה, והוא אלהינו ולו אנהנו.

ועיקר כוונת אד"ז מ"ש "דמתגליין וטמירין", הוא ע"ד שאמר באד"ז שם (דף רפט ע"א) שמא קדישא סתים וגליא, ההוא דסתים לקבליה דעתיקא קדישא סתימא דכלא, וההוא דאתגלייא בגין דתליא בז"א כו'.²⁰⁰ וכן בזה"ק (פ' נשא דף קמו ע"ב), אמר ר' שמעון תאנא בצניעותא דספרא, שמא קדישא אתגלייא ואתכסייא כו', אמר ר' יהודה ואפי' ההוא דאתגלייא אתכסייא באתון אחרנין בגין ההוא טמירא דטמירין בנו ע"ש²⁰¹. ור"ל משום שהשם הוי"ה (כו ע"ג) ב"ה הוא שמו של א"ם עצמו, וכמו שאמרנו, שנתגלה להקרא בהשם הזה ע"י התלבשו באצילות,

²⁰⁰ תרגום: שם הקדוש הוא נסתר וגלוי. זה שסתום, הוא כנגד ע"ק הסתום של הכל וזה ואותו המתגלה לפני שתלוי בז"א.

²⁰¹ ז"ל בשלימות: אמר ר"ש תאנא בצניעותא דספרא שמא קדישא אתגלייא ואתכסייא דאתגלייא כתיב ב"ד ה"א וא"ו ה"א דאתכסייא כתיב באתון אחרן ומההוא דאתכסייא ההוא טמירא (ס"א אחרנין וההוא דאתכסייא הוא טמיר) דכלא א"ר יהודה ואפילו ההוא דאתגלייא אתכסייא באתון אחרן בגין ההוא טמירא דטמירין בגו דהא הכא בעי כהנא לצרפא שמא קדישא ולמיתת רחמי (כלהו) דכלהו כלין בדיבור דכ"ב אתון (ס"א דכלהו מכילן) (ס"א בתרי כתרי) כתרי דרחמי ובהני אתון דהאי שמא סתימאן כ"ב מכילן דרחמי וי"ג דעתיקא סתים וגניז מכלא וט' דאתגליין מזעיר אנפין (ס"א בז"א) ומתחברן כלהו בצרופא דשמא חד דהוה מכוון כהנא כד פריס ידוי בכ"ב אתון גליפן.

תרגום: אמר רבי שמעון למדנו בספרא דצניעותא, שם הקדוש גלוי ומכוסה, שגלוי הרי כתוב ב"ד ה"א וא"ו ה"א, שמכוסה כתוב באותיות אחרות. ואותו שמכוסה הוא הנסתר (אחרים) ואותו שמכוסה הוא נסתר) של הכל. אמר רבי יהודה, ואפילו אותו שמגולה מכוסה באותיות אחרות בגלל אותו טמיר הטמירים בפנים, שהרי כאן צריך הכהן לצרף שם הקדוש ולהוריד רחמים (כלם) שכולם כלולים בדיבור של עשרים ושתים אותיות (שכולן מדות) (בשני כתרם) כתרי הרחמים. ובאותיות אלו של השם הזה סתומים עשרים ושתים מדות הרחמים, ושלוש עשרה של העתיק נסתר וגנוז מהכל, ותשע שהתגלו מזעיר אנפין (בזעיר אנפין), ומתחברים כולם בצרף שם אחד שהיה הכהן מכוון כאשר פרס ידוי בעשרים ושתים אותיות חקוקות.

ולכן הוא נעלם ג"כ, ואי אפשר להזכירו אלא רק באתון אחרנין, שהוא השם אדנ"י, משום שכל גילוי הוא רק ע"י המלכות, שהיא השם אדנ"י כגודע. ולפי"ז יהיה עיקר הכוונה מ"ש "וטמירין" שהם טמירין מהבי"ע, כי אינו מתגלה שם אלא רק ע"י המלכות דאצילות, והוא גילוי אשר ע"י שם אדנ"י, כי כל גילוי ית"ש אשר בהעולמות בי"ע, הנה הוא רק מצד פעולותיו, וכן בקבלת העבודה מברואיו, שהוא כל התורה והמצוה. אבל עצמותו ית"ש, הרי הוא נעלם בתכלית ההעלם, והנה הם הבי' שמות הוי"ה אדנ"י, כי הוראת השם הוי"ה ב"ה הוא על עצמותו ית"ש, שהוא היה הוה ויהיה, או נמצא קיים כמ"ש הגר"א (בא"ח סימן ה). וכ"ז הוא על עצמותו ית"ש, ולכן השם הוי"ה הוא נעלם, וכל גילוי הוא רק ע"י שם אדנ"י, שהוראתו הוא ארון הכל, והכל שלו, כי הוא המציא ומנהיג אותם כולם, וכן שהוא ארון לנו בציווי עבודתינו אליו, שהוא כל התורה והמצוה. והרי נמצא שכל גילוי בהעולמות בי"ע הוא רק בשם אדנ"י, ולא נתגלה אלינו השם הוי"ה ב"ה אלא רק ע"י שם אדנ"י, וזה שאמר "דמתגליין וטמירין", כי הוא טמיר מצד עצמו ומתגלה מצד מעשיו, וכן קאי על בחי' אור עצמותו שהם הנהורין הנז' דמתגליין באצילות וטמירין בבי"ע וכנז'.

והנה מה שאמר האד"ז בהמשל "כבוצינא דאתפשטין מיניה נהורין לכל עיבר כו' כך הוא עתיקא קדישא כו'", לכאורה הרי מסיק הנמשל בהיפך מהמשל, כי בהבוצינא שהוא הנר, הרי אמר "כד יקרבו לנודע לון לא שכיה אלא בוצינא בלחודו", אבל בהנמשל, הרי מסיק להיפך "דלא שכיה בר אינון נהורין דמתפשטין מיניה". אך הכוונה הוא, כי עיקר המשל אשר אמר הנה הוא רק ללמדנו על הנהורין דמתפשטין, שהם מעצם האור העיקרי עצמו, וזהו שאמר כי כמו שהוא באור הנר שמתנוצץ זוהרי האור למרחוק ונראין להעומד מרחוק כאלו שיש בהאור דהנר קוי ועמודי אור, אך כשמתקרב להנר אז יראה שכל הקוין ועמודי אור שראה בתחילה, הנה הוא רק משום שלא ראה אז את כל עצם האור גופה כמו שהוא מתחמת ריחוקו ולא נראה לו אלא רק זוהרו. אבל כשעומד אצל הנר עצמו, הרי מתבטל זוהרו בעיקרו משום שהוא ממנו גופה, כי אין זוהרה בהאור מקרה בו, אלא שהוא עצם בו, שהאור גופה הוא המזוהר, והזוהר הנראה ממנו למרחוק הנה הוא בחי' חלק קטן מעצם איכות האור וצורתו, ולכן כשעומד מקרוב לא שייך אז לראות זוהרו, מאחר שרואה אז כל כללות האור כולו. כן אנו למדין עד"ז בהנמשל שהם הנהורין הנז', כי הנה הם ג"כ מאור א"ס ממש, כי כל הנהורין שמתגלה ממנו באצילות, הנה הוא רק משום שאי אפשר לראות אותו עצמו, משום שהוא סתימא דכל סתימין, ולא נראה אלא רק זוהרו לחוד. והוא אחר שנצטמצם בהנ' רישין ונתפשט וירד מהא' להב' ומהב' להנ', וגם מהנ' נתפשט ונצטמצם בהנ' תיקוני דגלגלתא, ובכל הנימין והיי"ג ת"ד, ואחר שנתמעט בכל המיעוטים הללו ונתרחק וירד משם ולהלאה, אז נתגלה הזוהרי אור ממנו, והם הטי' נהורין המתלבשים בהט' ספי' דאצילות אשר מאחר הכתר ולמטה, והם אשר מתפשטים ומתגליין וטמירין באצילות. והרי נעשה כל גילוי באצילות רק באלו הנהורין לבד, אשר הם רק זוהרי אור ממנו אחר שנתרחק ונצטמצם. אבל עכ"פ הוא, כי כל הזוהר הזה, שהם כל הנהורין הנזכרים, הנה הם רק מאורו עצמו וכנ"ל בהמשל מאור הנר, אלא שאי אפשר לראות ולהתגלות ממנו גם באצילות, אלא רק אותן הנהורין לבד. ומ"ש "כבוצינא כו' כד יקרבו לנודע לון לא שכיה אלא בוצינא בלחודו", הוא ללמדנו מזה על הנהורין דמתפשטין שהם ממנו עצמו.

ע"כ מה שנוגע לביאור המאמר דאד"ז, והנה הביא הרב את דברי האד"ז הללו להורות לנו על התלבשות א"ס באצילות ויחודו בהם, ואיך שכל אור דאצילות הוא רק ממנו עצמו. [יז] כי אין ניכר מכ"א מהם כי אם הראשים – כי רק בזה נבדלו כמדרגותיהם זה מזה וכנ"ל אות י"ג, אבל עכ"ז הנה הם מקושרים זב"ז בבחי' גופם שמתלבשים זה בזה, ומתייחדים (כו ע"ד) עי"ז כל המדרגות כולם בבחי' פרצוף אחד וכמ"ש במבו"ש (שע"ג ח"ב פ"א), כי מצטיירים כל הרישין זה למטה מזה כולם יחד פרצוף אחד וכנ"ל שם. [יח] לכן יכנום באדרת האוינו בבחי' ראשים – והוא מ"ש באד"ז (דף רפט ע"ב) כמה

דעתיקא קדישא תלת רישין מתעטרין ביה, הכי כלא בתלת רישין, וכד אתנהרין תליין כלהו דא בדא בתלת רישין, תריין מתריין סמריין וחד דכליל לון²⁰². וע' כ"ז לקמן בשער אנ"כ (פרק ט) עיקר הדברים בכ"ז ע"ש.

והנה כל הי"ס דאצילות נחלקים לה' פרצופים כח"ב זו"ן, כל א' כלול מרמ"ח אברים^ט, והם בחי' ד' אותיות הוי"ה הכולל עולם אצילות לבדו, ועם קוצו של י' הרי הם ה' פרצופים. אכן* בערך ההוי"ה הכולל כל העולמות כנ"ל, נמצא^כ כי א"ק קוצו של י', וי"ס דאצילות הם יו"ד דהוי"ה הנרמזת בחכמה והוא אצילות כנודע***, ואח"ז נשלם חוט הא"ס בבחי' פנימיותו הנ"ל^{כא}, {טז ע"ד} ואז נתעבה האור ונעשה שם מסך^{כב}, ודרך המסך ירדה שם המל' דאצילות ז"ת שבה^{כג} והיתה ראש לשועלים לי"ס דבריאה, וכ"ז אחר התעבותה והתלבשותה דרך מסך הנ"ל. גם הבינה דאצי' נתלבשה אור ז"ת שלה במל' דאצי'^{כד} וירדה דרך המסך ונתלבשה בי"ס דבריאה, וז"ס בינה מקנא בכורסייא***. ואלו הז"ת דמלכות נתהוו לע"י דבריאה, וע"י דבריאה בא"א דבריאה וכו' על סדר הנ"ל באצילות, וגם הוא ה' פרצופים דבריאה וכולם בחי' ה' דהוי"ה הכוללת כל העולמות ואח"כ נפרש מסך ב', וירדו ז"ת דמלכות דבריאה ובתוכם מתלבשת אור ו"ק דז"ת דאצילות, ונתהווה בחי' ע"י דיצירה^{כה}, וז"ס ז"א מקנן ביצירה***, וזה העתיק מתלבש בא"א דיצירה כו' ע"ד הנז' דבריאה כנ"ל, וגם הוא ה' פרצופים דיצירה וכולם בחי' ו' דהוי"ה הכוללת כל העולמות. ואח"כ ירדו ז"ת דמלכות דיצירה ובתוכם מלכות לבדה דאצי' מתלבשת (נ"א היא לבדה מתלבשת) תוך א"א דעשיה, וגם זה דרך מסך שבין יצירה לעשיה, וז"ס מלכות מקנא באופן, ונקרא ע"י ומתלבשת תוך א"א דעשיה, והכל ע"ד הנ"ל ביצירה, וגם הם ה' פרצופים וכולם בחי' ה' תחתונה דהוי"ה הכוללת כל העולמות.

* גליונות הלש"ן – עי' כללים כלל טו ענף ז' אות א', ועיקרו ככלל יח ענף ח' אות ז' ג'. ** גליונות הלש"ן – שער מצ פ"ב. *** גליונות הלש"ן – תיקו"ז כ"ד ע"ב. ועי' דרושי אבי"ע יג, ועי' ספר יצירה עם ביאור הגר"א פ"א מ"ז. **** גליונות הלש"ן – תיקו"ז כ"ד ע"ב.

[יט] כ"א כלול מרמ"ח אברים – ע' שער פרקי הצלם ושם (פרק ו) ובשער הצלם (פרק ב במ"ק שם), ע' שם ושם ותמצא מבואר ענין הרמ"ח.

[כ] אכן בערך הוי"ה הכולל נמצא כו' – ע' בארוכה כ"ז בשער דרושי אבי"ע (פרקים א ב). [כא] ואחר זה נשלם חוט הא"ס בבחי' פנימיותו הנ"ל – מ"ש "פנימיותו", ר"ל פנימיותו דהאצילות, וכמ"ש לעיל שהחוט דא"ס מתלבש בהחכמה דא"ק, והחכמה דא"ק בהמלכות דא"ק, ואלו הג' מתלבשים תוך האצילות, והרי מתפשט ומתלבש החוט דא"ס בפנימיות האצילות. ובספרים אחרים יש בזה נ"א, "ואחר זה נשלם הארת והתלבשות הא"ס בבחי' הפנימיות כנ"ל ואז נתעבה האור כו'", והוא יותר נכון.

[כב] ואז נתעבה האור ונעשה שם מסך – ע' לקמן שער דרושי אבי"ע (פרק יג ופרק יד) ובשער סדר אבי"ע (פרק ב ופרק ד), שם מבואר כל ענין המסכים מה שהם ומהיכן שנעשו באר היטיב. והנה מבואר שם, כי כל אור העובר דרך המסך אינו עצמות האור ממש אלא רק תולדתו, וע"כ נשתנה משם ולהלאה שאינם אלהות כלל, ונעשו נבראים נוצרים נעשים. וע"ש בסדר אבי"ע (פרק א) ובכ"מ שם, והענין הוא, כי מאחר האצילות ולמטה, הנה אין אורו מתייחד עמהם להעשות חד עמם, אלא רק שמחיה אותם ומקיימם ומנהיגם, אבל לא נעשו חד עמו ח"ו. והוא ג"כ ע"ד הנשמה עם הגוף, שהגם שנעשה הגוף ע"י הנשמה כולו חי, עכ"ז הרי נשאר הגוף לעולם על

²⁰² תרגום: מה שעתיקא קדישא מאיר בתחילה (בחכמה) זוהי ההתחלה ממה שהתגלה ונעשה לג' רישין, וראש אחד הכולל אותם. ואלו הג' מתפשטים לז"א, ומאלו מאירים הכל.

תכונתו, שהוא לעולם רק בשר גדין ועצמות, ואינה נשתנה מהותו כלל. כן הוא כל העולמות בי"ע, שהגם שהקב"ה הוא מחייה אותם ומקיימם ומנהיגם, וכל מציאותם וקיומם וחיותם הוא רק ממנו ית"ש, ע"י שהוא מאיר להם בבחי' נשמה לנשמה כמ"ש בזה"ק (פ' בדר דף קט ע"ב, ופ' וירא דף קג ע"ב), עכ"ז הנה לא נעשו חד עמו ח"ו, אלא עומדים לעולם על תכונתם שהם רק נבראים נוצרים נעשים.

[כג] ודרך המסך ירדה שם המלכות דאצילות ז"ת שבה כו' כו' – והנה הולך ומבאר הרב כאן כי הז"ת דהמלכות דכל עולם עליון יורדים ומתלבשים בהעולם התחתון ונעשים שם לבחי' עתיק יומין, והוא ע"ד שאמר לעיל שהז"ת דהמלכות דא"ק נעשו לעתיק יומין באצילות, וכן אמר לעיל ועד"ז הוא בכל עולם ועולם וכנ"ל אות ז'. אמנם לקמן פ"ב אמר הרב שאין הכוונה על הז"ת ממש, אלא רק על הארתם לבד, שרק הארת הז"ת דהמלכות דא"ק הם אשר יורדים למטה באצילות, ונעשה שם מזה בחי' העתיק יומין, אבל עצמות הז"ת דהמלכות, הם נשארים לעולם למעלה, רק ניצוצי אורם הם היוורדים להתלבש באצילות כו'. וכן יהיה הכוונה בכל בחי' הז"ת דהמלכות דכל עולם עליון היוורד בהתחתון שאמר כאן, יהיה הכוונה בכלם ג"כ רק על הארתם וניצוצי אורם לבד. וכן הוא מבואר בשער כסא הכבוד (סוף פרק א) שאמר שם "ומזה תבין כי כל העולמות הם בסדר אחד כי כמו שתנה"י דבינה הם מוחין דז"א כן תנה"י דז"א הם מוחין דנוקבא וכן תנה"י דמלכות דאצילות הם מוחין דבריאה", וכבר נתבאר שאין עצמן נעשים מוחין למטה בבריאה, אלא רק האורות שלהם, ור"ל הארתם לבד. וכן אמר שם לעיל מזה "ואל תאמר כי תנה"י עצמן דמלכות דאצילות הם עצמן נעשים מוחין למטה, רק מהם מאירין ד' אורות הנ"ל (ור"ל שהם הארתם לבד) והם היוורדין למטה כו" ע"ש. וכ"ז הוא ע"פ דבריו שאמר בשער או"א (סוף פרק ח וסוף פרק ט) ובמוחין דצלם (סוף פרק ד) ובפרטי ע"מ (סוף פרק ד), שרק המלכות דמלכות של המלכות דאצילות (והוא המלכות הג' ממנה הוא אשר) מתלבש בבריאה, וכן בכל ספירה וספירה כן כו' ע"ש. ^(כו ע"א) והכוונה הוא על ההארה הנז', שהוא בחי' המלכות הג' שאמר, והוא פשוט וברור בכונתו כאן, שכל מה שאמר הז"ת דהמלכות, ר"ל על הארתם לבד, שרק זהו מה שיוורד מכל עליון לתחתון לצורך ההתהוות והמציאות דהתחתון. ואין ענין כאן למיעוט הירח אשר אז ירדה נקודת המלכות עצמה למטה, וכן לירידתה בעת הפגם, שאז יורדת בכל כללותה, וכמ"ש בשער סדר אבי"ע (פרק ו) ובשער כסא הכבוד (פרק ב) וכן בכונת קדיש (בפע"ח ובשעה"כ) וכמו שהקשו ומרחו המפרשים בכ"ז. אך אין קושיא כלל, כי כאן אינו מדבר אלא רק מה שנוגע לעיקר מציאות העולמות והשתלשלותם זה מזה, וכמו שהיה בתחילת הבריאה, ולצורך זה אין יורד מעליון לתחתון אלא רק האור המתפשט מהם ולא הם עצמם וכנ"ל. וכן אמר בפירוש בכסא הכבוד (פרק ה) ע"ש. וכן הוא ג"כ בספר שמן ששון כאן אות ט' ואות ט"ז ע"ש, וכ"ז הוא ע"פ עומק הכוונה אשר כתבנו בזה לעיל אות י"ג ע"ש ודע זה.

[כד] גם הבינה דאצילות נתלבשה אור ז"ת שלה במלכות דאצילות כו' כו' – והנה מבואר כאן, כי העתיק יומין דאצילות הוא מהתלבשות דאור א"ס בהחכמה ומלכות דא"ק, והעתיק יומין דבריאה הוא מהתלבשות דאור א"ס בהבינה ומלכות דאצילות, והעתיק יומין דהיצירה הוא ע"י ז"א דאצילות והמלכות דבריאה, והעתיק יומין דהעשיה הוא ע"י המלכות דהאצילות והמלכות דהיצירה. וע' עוד בשער סדר אבי"ע (פרק ב) שמבואר שם ג"כ ואמר, כי הנה כל האצילות כולו הוא מקבל אור א"ס מהתלבשות בהחכמה דא"ק וע"י המלכות דא"ק, וכל הבריאה כולה מקבל אור א"ס דרך המסך אשר בין אצילות לבריאה מהתלבשות בהבינה דאצילות וע"י המלכות דאצילות. אמנם כל קבלת הבריאה הוא רק דרך המסך אשר בין אצילות לבריאה, וכל היצירה כולו מקבל אור א"ס רק ע"י התלבשות גם בהז"א דבריאה (והוא זולת ההתלבשות אשר בז"א דאצילות שאמר כאן) וע"י המלכות דבריאה, אמנם אינו מקבל אלא רק גם דרך המסך הב' אשר בין בריאה ליצירה. וכל העשיה כולה היא מקבל אור א"ס ע"י התלבשות גם בהמלכות דהיצירה, וע"י המסך

הנ' אשר גם בין היצירה להעשייה.

אמנם הגר"א ז"ל בספר יצירה (פרק א' משנה ו' ט' ע"ד) מבאר הענין עוד יותר, ואמר שם זה לשונו, כי א"ס ע"י התלבשו בחכמה דא"ק, האציל עשר ספי' שבאצילות, ולכן הן כולן במחשבה לבד²⁰³ (ששם עומד כל הבריאה כולה רק בבחי' מחשבה, ושם הוא המחשבה על העולמות בי"ע, וכל האצילות הוא בחי' מציאות מחשבה (וע' פרדס שער הצמצות רפ"ג), וכן הוא השם הוי"ה ב"ה הוא רק בכונה ובמחשבה, וע' בדברי הרב בזה בסדר אבי"ע פרק ב) ונקראין ע"ש יו"ד שבהוי"ה. וע"י התלבשו בבינה דא"ק וחוזר ונתלבש בבינה דאצילות, ברא עשר ספי' דבריאה, ולכן נקרא ע"ש ה' שבשם. וע"י התלבשו בו"ק דא"ק ודאצילות ודבריאה, יצר עשר ספי' דיצירה ונקראו ע"ש וא"ו של השם. וע"י התלבשו במלכות דא"ק ודאצילות ודבריאה ויצירה, עשה עשר ספי' דעשייה, ולכן נקרא ע"ש ה' אחרונה של הוי"ה ב"ה, עכ"ל הגר"א ז"ל, ופשוט הוא שכן הוא ג"כ כוונת הרב ז"ל.

ומ"ש, בינה מקננא בכורסייא כו' ז"א מקנן ביצירה כו' מלכות מקננא באופן, הוא בתיקונים תיקון ו' (דף כד רע"ב) וכן בכ"מ.
 [כה] ובתוכם מתלבש אור ו"ק דז"א דאצילות ונתהווה בחי' עתיק יומין דיצירה – כצ"ל, ומ"ש בנ"א דז"א דבריאה, הוא כמ"ש לקמן בשער סדר אבי"ע (פרק ב) וכנ"ל, והוא ג"כ אמת, כי שניהם ישנם, כי לצורך היצירה מתלבש אור הו"א דאצילות בתוך אור הו"א דבריאה וכנ"ל אות כ"ד. אך עכ"ז כאן הנוסח היותר ראוי הוא דז"א דאצילות, וכמו שמוכח למטה בסדר דהעשייה, שאמר שם ובתוכם מלכות דאצילות כו', וא"כ הרי כאן בענין היצירה, צ"ל לפי"ז ג"כ דז"א דאצילות, ופשוט הוא.

סליק פ"א שבח ותהילה לא"ל ית"ש לכו ע"ב

[פ"ב]

אמנם דע כי כל בחי' ה' פרצופים שבכל עולם ועולם הנ"ל, הנה כל א' כלול מרמ"ח אברים ושס"ה גידין, וצריך המעיין לחקור על ניתוח אברים שבכל פרצוף ופרצוף איך יפגשו אבר פרצוף זה באבר פרצוף המלבשת אותו, כי אין עומדים כל הפרצופים בשוה ובקומה א', נמצא^א כי ראש המלכות דעשייה נפגשה בתחתית העקב דא"ק, וכעד"ז בכל שאר הבחי' לא יכילם העין כ"א נגולו כספר השמים. וכפי דבוק זה האבר שבזה הפרצוף באבר הפרצוף שכנגדו לפעמים יפגשו עין בחוטם ואזן בעקב וכיוצא בזה לאין קץ. וזהו ענין חכמת הצירוף כ"ב אותיות א"ב^ב, אל"ף עם כולם וכולם עם אל"ף, וכיוצא בשאר האותיות, והם הם גורמים השינוי שאין לך יום שדומה לחבירו, ואין צדיק דומה לחבירו, ואין בריה דומה לחבירתה. וכל הנבראים כולם לצורך גבוה, כי אין יניקת כולם שוה, אף לא תיקון כולם שוה^ג, ותתקן החלבנה בקטורת מה שלא תתקן הלבונה^ד, לכן היה צריך באלו העולמות טוב ורע ובינוני ובכל א' מינים לאין קץ^ה.

^אגליונות הלש"י – ומכאן על סוף הד"ה נמחק בנ"א.

[א] איך יפגשו אבר פרצוף זה באבר פרצוף המלביש אותו כי אין עומדים כל הפרצופים בשוה ובקומה אחת נמצא כו' – הדברים הללו הם מובנים ע"פ מה שמבואר בארוכה בשער הפרצופים ובכ"מ סדר התלבשות הפרצופים זב"ז, שנה"י דהעליון הוא מתלבש בהתחתון, ומוזה נעשה כל ההתהוות והמציאות דהתחתון. ומבואר שם, כי כל נה"י הוא ג"כ בחי' פרצוף גמור, והרי מתלבש אבר באבר ממש, עין בעין, אוזן באוזן, יד ביד, רגל ברגל, כי אבר מוליד אבר. אמנם

²⁰³ ע"י בהגר"א על תיקו"ז כ ע"ג שמחשבה הוא בסוד חכמה, הרהור בסוד בינה וכו'.

בערך העליון, כולו בבחי' החג"ת וחב"ד והכתר שבו, הנה נחשב מה שמתלבש ממנו בהתחתון רק בחי' אברי דנה"י לבד ממנו. ומהפרקי עליונים דנה"י העליון נעשה הפרקי דחב"ד דהתחתון, והרי נפגשו אברי הרגל העליון באברי הראש דהתחתון. וכאשר מתלבשים הה' פרצופים זב"ז, ומגיע התפשטות הנח"י דהיותר עליון בכל התחתון כולו ג"כ, הרי נמצא כי נפגשו אברי פרקי היותר תחתונים דנה"י העליון, שהם העקביים שבו, באברי פרקי הראש דהתחתון. והנה מבואר הוא בשער הפרצופים (דרוש ג ד ה ו), דכמו שהוא בה' פרצופים הכלליים שבכל עולם, כן הוא ג"כ בכל פרצוף ופרצוף גופה, כי ישנם בכל א' ה' פרצופים, ומלביש כל תחתון על הנח"י העליון שבו. והרי ישנם כ"ה בחי' דנה"י המתלבשים זה תוך זה, והנה"י דכל עליון הנה הוא מתפשט ומתלבש בכל התחתונים כולם אשר למטה הימנו, ובכל פרצוף היותר תחתון מגיעים בו הפרקי היותר תחתונים דנה"י העליון. וכבר אמרנו כי ישנם בכל בחי' נה"י כל בחי' פרצוף גמור מרמ"ח אברים ושס"ה גידים. והרי נמצא כי בכל פרצוף ופרצוף מהתחתונים, מגיעים בו בחי' אברים וגידים אחרים מהנה"י העליון. ובאשר שהתלבשות הם מבחי' רבים כנז', הרי נמצא כי לפעמים יפגשו עין בחוטם ואזן בעקב וכיוצא בזה לאין קץ, וכמ"ש הרב. והכוונה הוא על בחי' אותן האברים דנה"י. ובאמרו עין בחוטם, ואזן בעקב, ה"ל על בחי' העין והאזן אשר בהפרצוף דהנה"י, כי הנה"י הם ג"כ בחי' פרצוף גמור מרמ"ח אברים ושס"ה גידים כנז'.

והנה נודע הוא, כי כשם שהוא בה' פרצופים הכלליים והפרטיים, שהם א"א או"א זו"ן שבכל עולם ובכל פרצוף כנז', שמתלבשים הנח"י דכל פרצוף עליון בכל פרצופי התחתונים כולם, כן הוא בכללות העולמות ג"כ, שמתפשט ומתלבש הכ"ה בחי' דנה"י דכל עולם היותר עליון, שהוא הא"ק, גם בכל העשיה כולה, וע"ד הנו'. וזהו שאמר "ונמצא כי ראש המלכות דעשיה נפגשה בתחתית העקב דא"ק."

(ובמהדורא קמא הארכתי קצת לבאר זה בפרטיות ע"פ סדר התלבשות שכתוב לקמן שער הפרצופים דרוש ג' ד' ה' ו' ע"ש, ולא רציתי להאריך עתה כי הקיצור יפה, ומה גם כי הפרטים מתרבים בזה לאין קץ וכמ"ש באן הרב).

[ב] וזהו ענין חכמת הצירוף דכ"ב אותיות – שהם הרל"א שערים דספר יצירה (פ"ב מ"ד), כי האותיות התורה הם יסוד כל נברא, ושורש כל נמצא, ולפי התחלפות צירופיהם זה עם זה, כן מתחלף הרכבת היסודות בכל נמצא ונמצא בכל כמותם ואיכותם וצורתם, עד שאין בריה דומה לחברתה. וכ"ז הוא מהתפשטות הכחות דהספ"י דאצילות המתפשטים בהעולמות בי"ע, כי אותיות התורה הן הם עצם הספ"י וכחותיהם, וכמ"ש בשער טנת"א (פרקים ד ה ו), והתלבשות הספ"י והפגשם זב"ז בכל שינוייהם וחילופיהם הנ"ל אות א', הוא עצמו התחלפות כל הצירופים דהרל"א שערים. והנה ישנם רל"א שערים פנים ורל"א שערים אחר, והם תס"ב שערים, והנה הם הפנים ואחוריים דהספ"י. וסדר ההתלבשות הוא האחוריים העליון בהפנים דהתחתון כנודע, והוא עצמו התחלפות הצירופים דכל התס"ב שערים אשר בהכ"ב אותיות, ומזה הוא כל השינויים הן בהמציאות והן בהזמן, מה שאין בריה דומה לחברתה ואין יום דומה לחבירו.

[ג] וכל הנבראים כולם לצורך גבוה כי אין יניקת כולם שוה אף לא תיקון כולם שוה – כי הנה כל הנבראים הם ^(כ"ז ע"ג) כולם תולדות כחות האצילות, מה שיצאו מן הכח אל הפועל. ואילולי הבריאה הרי היה נשאר כחותיהם אשר למעלה לבטלה ח"ו, וכן הוא כי הנה כל האצילות כולו הנה הוא רק אור גילוי ית"ש אשר לצורך הבריאה, ואילולי הבריאה לא היה נתגלה גם באצילות כלל. והרי הוה הבריאה צורך גילוי, כי רק לזה נתגלה באצילות. והנה כל פרט ופרט מהנבראים הנה הוא מאור גילוי אשר לזה באצילות. ונמצא כי כל פרט מהנבראים הנה הוא מעמיד את אותו השורש דאור גילוי למעלה, ונודע הוא כי כל גילוי אשר נתגלה באצילות הנה הם עצמן כל השמות והכינויים אשר נתגלה בהם לצורך המציאות וההנהגה דכל העולמות בי"ע. והרי נמצא כי מציאות השמות באורם וגילויים הוא תלוי ועומד בקיום כל הנבראים, כי בלתי הנבראים היו

חוזרים כל השמות כולם לשרשם לאמתתו הנעלמת, וזהו שאמר ש"כל הנבראים הם כולם לצורך גבוה", כי על ידם מתקיים ועומד כל גילוי השמות והכינויים, וע' דברינו בדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז', ושם בפתיחה לחלק ב'.

ומ"ש "אף לא תיקון כולם שוה", הוא כמ"ש בזה"ק (ויקהל דף ריג ע"ב) דכל מלין דעלמא אהדרו בלהו לעקרא ויסודא ושרשא דנפקו מניה²⁰⁴, וכן ברע"מ (פ' נשא דף קמה ע"א) דהא באתערותא דלתתא אתער חילא אהרא לעילא²⁰⁵. והיינו טעמא דלולב, והיינו טעמא דשופר כו', כי כל א' נוגע בשורשו, וכ"ז הוא ע"פ מ"ש בזה"ק (תרומה דף קמד סע"א) דעלמא דא איהו כנוונא דעלמא דלעילא, ועלמא דלעילא כל מה דהוה בהאי עלמא הכי איהו לעילא²⁰⁶. וכן בפ' תצוה (דף קפו ע"ב) דלית לך מלה בעלמא דלא אית לה דוגמא לעילא, כנוונא דלעילא הכי אית לתתא כו'²⁰⁷. וכן בפ' פקודי (דף רכא ע"א) כד ברא קוב"ה עלמא, ברא ליה כנוונא דלעילא, למהוי עלמא דא בדיוקנא דעלמא דלעילא. וכל אינון גוונין דלעילא אתקין לון לתתא לאתדבקא ולא תקשרא עלמא בעלמא כו'²⁰⁸ ע"ש. והענין בכ"ז הוא, כי הנה כל הנמצאים כולן וכל גילויי שבתן, הנה הם רק לפי ערך שיעורי כל פרטי הנמצאים שבהעולמות בי"ע וכל עניניהם, כי הרי רק לזה נתגלה כנו', ולכן הנה הם בדוגמא אחת, שכל מה שישנו בזה ישנו בזה, והם קשורים ותלויים זב"ז והבן כ"ז.

והנה מבואר הוא מכל דברינו הנז', שכל מה שאמר שהנבראים הם צורך גבוה, וכל תיקונם אשר נעשה על ידיהם למעלה, הנה כ"ז הוא רק לבחי' גילויי ית"ש אחר שנתפשט וירד להתלבש בכל הנמצאים כולם אשר מאחר הצמצום ולמטה, כי הרי רק לזה ירד בכל הנמצאים כולם, כדי להמציא את גילויי בהם, ולהתגלות על ידיהם בהעולמות בי"ע. והרי נמצא כי העולמות בי"ע בכל כללותיהם ופרטיהם וכל עניניהם הם תולדות פרי מחשבתו, והם לצורך גבוה, ור"ל לצורך גילויי, כי הרי לזה נתגלה ונעשה ונתקיים מחשבתו ורצונו רק על ידיהם. והרי שייך מעתה לומר היטיב שהם לצורך גבוה, ור"ל לצורך מחשבתו ורצונו, כי הרי רק בהם יצא מחשבתו ורצונו מן הכח אל הפועל, ואותו המחשבה והרצון הנה הוא עצמו כל אור גילויי אשר באצילות שנתגלה בהם מאחר הצמצום ולמטה. אמנם לבחי' עצמותו ית"ש אשר זולת גילויי ולמעלה וקודם להצמצום, אין מקום כלל לומר שהבריאה צורך אליו ח"ו, כי הרי בזה הוא נעלם ככתחילה, ואינו מתגלה להם אלא רק במה שנתגלה. ור"ל כי הרי אין שייך לומר שרצה בהבריאה ושהבריאה היא קיום רצונו וצורכו, שעל ידה יצא רצונו לפועל וכנ"ל, אלא רק באותן האורות שגילה רצונו בהם שהוא הרצון בעצמו, והוא רק מהצמצום ולמטה, והיינו הקו דא"ס, שהוא הרצון לכל העולמות כולם. אבל למעלה מהצמצום, הרי אין אנו רואין רצון כלל, ומאחר שהרצון וכל הצורך אליו לא נעשה אלא רק ע"י הצמצום, א"כ הרי קודם הצמצום ולמעלה מהצמצום אין צורך אליו לשום נברא כלל, ואין להתחקות ולהתבונן על פעולת הצמצום גופה, שהרי זה גופה הרי נעשה ג"כ רק ברצון ממנו, כי על זה אין שייך שום התבוננות מאומה, כי הרי שם הוא אמתת א"ס הנעלם מכל רעיון, ולית שום תפיסה ביה כלל, ואין שייך לכנות בו לא רצון ולא מחשבה, ואין שם שום דיבור ומילה במה לכנותו ולדבר בו, וכל ל'כו ע"ד) המציאות כולו הוא כאפס ואין בערך עצמותו ואמתתו הנעלמה ית"ש, ומה שייך לומר שהם צורך אליו ח"ו. וכל מה שאנו מדברים בו הנה הוא רק מרצונו לבד, שהוא גילויי בהקו אשר מאחר הצמצום ולמטה, והאציל עי"ז את כל הנמצאים כולם,

²⁰⁴ תרגום: וכל דברי העולם כולם חוזרים לעיקר והיסוד והשורש שממנו יצאו.

²⁰⁵ תרגום: שהרי בהתעוררות מלמטה מתעורר כח אחר למעלה.

²⁰⁶ תרגום: שעולם הזה הוא כעין העולם שלמעלה והעולם שלמעלה כל מה שיש בעולם הזה כן הוא

למעלה.

²⁰⁷ תרגום: שאין לך דבר בעולם שאין לה דוגמא למעלה כדוגמא שלמעלה כן יש למטה.

²⁰⁸ תרגום: כשברא הקב"ה את העולם ברא אותו כדוגמא שלמעלה להיות עולם זה בצורת העולם שלמעלה, וכל אלה צבעים שלמעלה מתוקנים למטה לדבר וקשר עולם בעולם.

ונתלבש ונתגלה בהם, ועל אלו הנאצלים וגילויי שבהם, הנה ע"ז אמרו כי העבודה הוא צורך גבוה²⁰⁹, וכן מה שאמרו כי כל הנבראים כולם הם צורך גבוה וכו'.

[ד] ותתקן החלבנה בקטורת מה שלא תתקן הלבונה – כי כל א' מעורר בשורשו אשר למעלה באצילות, ובמציאותו ובפעולותיו הנעשה בו למטה מוציא כחו וגילויי למעלה, שהוא גילוי אורו ית"ש, המתרבה באצילות תמיד מאור א"ס, אשר רק הוא המהות את הכל, ויוצא ונמשך גילויי תמיד באצילות ע"י כל הנבראים שבבי"ע במציאותם ופעולותיהם. ואופן גילויי ית"ש אשר ע"י הנה הוא בכל התורה והמצוה, כי כל התורה כולה היא מסודר באופן כזה, להמשיך ולהגדיל אורו ית"ש ע"י הנבראים במציאותם ופעולותיהם, כי התורה הנה היא עצמה הכח דכל הבריאה כולה, ואור קדושתו ית"ש אשר המציא אותה ומנהיג אותם, ולכן נתרבה גילויי תמיד על ידה, עד שיהיה מלא כל הארץ כבודו, והיינו כשיגיע עת תיקון האחרון שתכלה כל הזוהמא ותתבטל כל העביות והמסכים, שהם המחיצות של ברזל המפסיקים בינינו לבין אבינו שבשמים²¹⁰, מבלי יתראה אורו למטה. הנה אז יתראה אורו וגילויי ית"ש גם למטה בעוה"ז, ור"ל כי אז יתראה התועלת והגדלת ריבוי גילויי אורו ית"ש הנעשה ע"י כל המציאויות ופעולותיהם אשר למטה, ויאר ע"י אורו וגילויי למעלה ולמטה כאחד. ויתראה אז כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (דברים ט ד טז), ונגלה אז כבוד ה', וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר (ישעיה נ ה), ר"ל שיתראה בהם כי הוא צוה ונבראו, והכל במאמר פיו ית"ש, שהם העשרה מאמרות דמעשה בראשית, ואותן העשרה מאמרות הם לעולם הנושאים של כל המציאויות תמיד בכל מילואם, ויתראה ויתגלה אור קדושתו בכולם.

[ה] לכן היה צריך באלו העולמות טוב ורע ובינוני ובכל א' מינים לאין קץ – ענין צורך בריאת הרע, ע' דברינו בארוכה בדע"ה חלק ב' דרוש ב', ושם דרוש ד' ענף י"ז י"ח ע' שם ושם, כי הוא ענין עמוק למאד, והוא ג"כ רק לסיבת טעם הנו', שהכל ברא לכבודו, שהוא לצורך גילויי אור קדושתו ית"ש וכו"ל ע"ש ותמצא כ"ז.

והנה אלו הה' פרצופים¹ של עולם האצילות נתבארו באד"ר ובאד"ז, וז"ס בהבראם בה' בראם (מנחות כט ע"ב), כי כל הנבראים היו*¹ בחי' ה' פרצופים, הן באצ"ה הן בבי"ע, וז"ס ה' זעירא, כי כולם יצאו מה' זעירא דמלכות דא"ק (אחר שנתמעטה*)² [אחר שנתפשטה] בסוף ז"ת שלה לבד, ואז היתה ראש להם כנ"ל, לכן נרמזו בה' זעירא. והנה הי"ס דאצילות, להיותם לבושים למלכות דא"ק, התחילו בהם הסיגים, ונרמזו באלה המלכים הנזכר בראש אד"ר (קכח ע"א), כי כולם בני מלכים הם, בראשית ברא אלהים (בראשית א א), [שהיא מלכות דא"ק הנקראת אלהים, ומכחה נבראו שמים וארץ דאצילות]. ומתחלה לא נתקנו עד שיצא הדר מלך הח' (ממ"ה¹ י"ז ע"א {סא"א} שם הוי"ה הוא תולדות היסוד דא"ק, מילה שניתנה בח'*)³, והוא הדרת פני [נ"א פנים] זקן, והוליד טיפת הלובן הנקרא חסדים, והטיל במ"ן דמל' שבו (נ"א מ"ד במ"ן במל' שבה) שהוא טיפת אודם ארץ אדום. וכדין עלמין אתתקנו¹ שהם ז' מלכים הכוללים הי"ס דאצילות, כי ראשון כולל ג"ר, וכדין עלמא אתבסם בזווג יסוד ומל' דא"ק, וזהו (בראשית ב ד) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים, שיתף רחמים בדין ואז נתקן האצילות. גם המלכות עצמה*⁴ דא"ק, שהיא ראשית דאצילות*⁵, והיא עתיק יומין, נתקנה טיפת אודם שלה*⁶ [היינו אור ז"ת שלה המתלבשת בי"ס דאצילות], ועלי' נאמר באד"ר (דף קלה ע"א) כל רישא דעמא דלא אתתקן איהו בקדמיתא לית עמא מתתקן. ואין הכוונה ח"ו עליה עצמה, רק על הארת ז"ת שבה

²⁰⁹ ע"י לעיל הערה 184.

²¹⁰ והוא ע"פ לשון הגמ' ברכות לב ע"ב: ואמר רבי אלעזר מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים שנאמר ואתה קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל בין ובין העיר.

המתלבשים ב"ס דאצילות, אך עצמות ממש ז"ת שבה נשאר למעלה במקומו, רק ניצוצי אורם הם היורדין להתלבש באצילות, ונק' רישא דעמא. ולכן נקרא אנ"י ונק' אי"ן, ודא מל' דא"ק וכתר דאצ"י והבין. וז"ש באדר"ז (דף רפ"ח ע"ב) ובג"כ אקרי ע"ק אין דביה תליא אי"ן⁷, בגין דהאי חכמתא סתימאה אקרי אי"ן דביה תליא⁸, דביה מתפרשין⁹ תלת זמנין כו', שהוא חכמה דא"ק המתלבש בעתיקא שהוא כתר דאצילות ואז נקרא אי"ן¹⁰.

¹* גליונות הלש"ו – הס. ²* גליונות הלש"ו – דוגמת מלכות לאצילות שירדה לכריאה כסוד מיעוט היכה כידוע שכל עניני העולמות היטה דוגמתם כשרשם וה"י יכפר. ³* גליונות הלש"ו – עי' שעה"פ לב ע"ד. ⁴* גליונות הלש"ו – נ"א עלאה. ⁵* גליונות הלש"ו – רישא לאצילות. ⁶* גליונות הלש"ו – דיינו אור ז"ת שלה המתלבשים ב"ס לאצילות כ"ה בנ"א. ⁷* גליונות הלש"ו – דביה תליא אי"ן – נמחק. ⁸* גליונות הלש"ו – אקרי אי"ן דביה תליא – נמחק. ⁹* גליונות הלש"ו – מתפרש.

[ו] והנה אלו הה' פרצופים כו' – הוא חוזר למה שהתחיל בראש הפרק, "אמנם דע כי כל בחי' ה' פרצופים כו'". ומ"ש היו בחי' ה' פרצופים, צ"ל הם בחי' ה' פרצופים, וע' לקמן בשער פנימיות וחיצוניות דרוש י"א.

ומ"ש "מה' זעירא המלכות דא"ק", ר"ל כי המלכות הוא לעולם בבחי' ה' זעירא, כי אותיות רבתי הם בבניה²¹¹, והוא הה' ראשונה דהשם הוי"ה ב"ה, ואותיות זעירין הם במלכות, שהיא הה' אחרונה דהשם הוי"ה ב"ה.

(ומ"ש "אחר שנתמעטה", בנ"א כתוב "אחר שנתלבשה", ובנ"א כתוב "אחר שנתפשטה"), ור"ל בכ"ז כי זהו שכתב (בראשית ב ד) בהבראם, ואמרו רז"ל (ב"ד פ"ב ס"ו י) בה' בראם, והה' הוא ה' זעירא²¹², ור"ל בהה' זעירא דמלכות דא"ק כי בה נעשה הכל.

[ז] והנה הי"ס דאצילות להיותם לבושים למלכות דא"ק התחילו בהם הסיגים ונרמזו באלה המלכים הנז' בריש אדר"ר כי כולם בני מלכים הם (ר"ל שהיו כולם מבחי' נוק' ודינין תקיפין, והם המלכיות דב"ן שיצא בעולם הנקודות והיו כולם דינין כנודע) וזהו שכתוב בראשית ברא אלהים (שהוא מדת הדין) והוא מלכות דא"ק הנקרא אלהים (וממנה יצאו כל המלכים דב"ן אשר יצאו דרך העינים, וכן כל האורות דצפראני רגלים) ולא נתקנו עד שיצא הדר מלך הח' שם הוי"ה תולדות יסוד דא"ק (ע' בזה בספר הכללים כלל טו ענף ז אות א²¹³) מילה שניתנה לשמיני (והוא סוד הדוכרא בחי' חסד, והוא חסד דאתגלי בפומא דאמה²¹⁴, והוא השם מ"ה, שהוא סוד מ"ה דאברהם, אבר מ"ה וכמ"ש בזה"ק (בראשית דף ד רע"א)) והוא הדרת פנים זקן (כמ"ש לקמן בשער (כח ע"א) הנסירה (סוף פרק ג וע"ש סוף פרק ח)) והוליד טיפת הלובן חסד הנקרא לובן והטיל במין דמלכות שהוא טיפת אודם ארץ אדום וכדין עלמין אתתקנו כו' – כצ"ל כי בדפוסים נשתבש כאן קצת, והגהתי כ"ז מספר קול ברמה (דף עא רע"ב) ומספר נ"ח דף נ"ה נ"ו, שהובא שם כל השער הזה, וכן הוגה קצת על ידי בדפוס ווארשא תרנ"א. אמנם ביאור כל הדברים הללו הנה בארנו אותם בדע"ה חלק א' ועיין שם בארוכה, כי על זה מיוסד כל דברינו בח"א שם.

[ח] גם המלכות עצמה דא"ק שהיא ראשית דאצילות – והיינו אור ז"ת שלה המתלבש

²¹¹ עי' תיקו"ז קלד ע"א.

²¹² עי' גמ' מנחות כט ע"ב: דרש ר' יהודה בר ר' אילעאי אלו שני עולמות שברא הקב"ה אחד בה"י ואחד ביו"ד ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י כשהוא אומר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא בה"י בראם [הוי אומר העולם הזה בה"י והעולם הבא ביו"ד], ע"כ. וקשה, שהרי שם משמע שמדובר בה' הראשונה. ועי' רע"מ פנחס ר"ו ע"ב וגר"א על ספד"צ ל ע"ב שמשמע שהמדובר דווקא בה' האחרונה.

²¹³ מבאר כאן מ"ט זה לא מהמצח.

²¹⁴ עי' שער הפסוקים חיי שרה וז"ל, רמ"ח כמנין אברהם, כשיורדים למטה בפומא דאמה דאורכיה רמ"ח עלמין כנזכר באדרת נשא, ושם נתפשטו ה' חסדים אלו והנה אז נעשה היסוד שהוא יוסף, עכ"ל. ועי' אדר"ר דף קמ"ב ע"א וז"ל, ותאנא בצניעותא דספרא אתפשט דכורא ואתתקן בתיקוניו אתתקן תקונא דכסותא דכיא, והאי היא אמה דכיא ארכיה דההוא אמה מאתן וארבעין ותמניא עלמין, וכלהו תליין בפומא דאמה, דאתקרי יו"ד וכיון דאתגלייא יו"ד פומיה דאמה אתגלי חסד עלאה והאי אמה חסד הוא.

בי"ם דאצילות, והיא עתיק יומין, נתקנה טיפת אודם שלה, ועליה נאמר באד"ר כו' כצ"ל, והוא ע"פ שמבואר לקמן בשבירת הכלים (פרק ז), כי היה כל מקרה המלכים גם בהז' דעתיק, והיו ו' מיני מלכים, שהוא בכל הו' פרצופים שהם עתיק א"א או"א ז"ן, וכמו שמבואר כ"ז בדברינו בדע"ה ח"א (דרוש ג סימן ה).

ואמר עוד, ולכן נקרא אנ"י ונקרא אי"ן כי היא מלכות דא"ק ונשמה לכתר דאצילות, כצ"ל, ושעם מה שנקרא המלכות אנ"י ע' לקמן במנת"א פ"ה אות ע"ד.

[ט] וז"ש באד"ר דף רפ"ח ע"ב ובגין כך אקרי עתיקא קדישא אין דביה תליא אי"ן – העתיקא קדישא שאמר כאן כוונתו על א"א, שהוא הכתר הכללי דאצילות. והאי"ן שאמר, הוא על הארת המלכות דא"ק המתלבש בו, ואותו ההארה הנה הוא הרדל"א, שהוא הרישא קדמאה מהג' רישין שאמר באד"ר (דף רפח סע"א), וזהו שאמר כי נקרא עתיקא קדישא, שהוא א"א, ג"כ בשם אי"ן, משום התלבשות הרדל"א שמתלבש בו. ועיקר האי"ן הוא באמת רק האוירא עלאה²¹⁵, אוירא דלא אתפיש (ו"ח דף ע ע"א וס"י פ"ב מ"ו) אשר בהגלגלתא, רישא היוורתא, שהוא הרישא תניינא דא"א, והוא נמשך מרדל"א, דאחזי נהוריה בהאי גלגלתא (ע"ח א"א פרק ו). ואותו הנהורא הוא האוירא עלאה הנו', והוא נקרא בשם אי"ן משום גודל העלמתו, כי ביאור מילת אי"ן הוא שהוא נעלם מהשגה, וגזרתו הוא מהוראת דב' תיבות "איה נעלם". ונקרא הרישא תניינא דא"א בשם אי"ן משום שהוא נמשך מרדל"א, שהוא רישא קדמאה. והרישא תליתאה שהוא המ"ס נקרא בשם א"א. אמנם בכללות הנה נקרא כל הא"א כולו ג"כ בשם אי"ן משום הרישא תניינא שבו, וזהו שאמר שנקרא עתיקא קדישא בשם אי"ן משום דביה תלייא אי"ן.

ודע כי סתם עתיקא קדישא המוזכר בזוה"ק ברוב המקומות הכוונה הוא על א"א, אמנם בדיקדוק, הנה נקרא עתיק²¹⁶ רק הז' דרדל"א, וכמ"ש הרב בשער המלכים (פרק ח) שהז' דרדל"א הם הנקראים עתיק יומין, והם מתלבשים בא"א, וכן אמר הרב כאן לעיל פ"א, והג"ר שלו הם הנקרא רדל"א כמ"ש לעיל פ"א אות ט'. אמנם לקמן בשער א"א (פרק ב) ובפרט במאמרי רשב"י (בביאור אד"ר דף מד ע"ד), אמר שם האריו"ל זה לשונו: כי עיקר שם עתיקא קדישא הוא באין סוף המתעלם תוך תלת רישין, אלא שגם התלת רישין כל אחד מהם יקרא ע"ק על שם הא"ס המתעלם בתוכן. ונמצא כפי זה, כי עיקר שם עיקר²¹⁷ הוא ברישא עלאה דלא אתידע הנקרא עתיק יומין [כי הרי שם הוא עיקר ההתלבשות דאור א"ס], אלא שגם הרישא תניינא שהוא האוירא נקרא ג"כ עיקר²¹⁸ ונקרא אי"ן כו', והנה גם הרדל"א הנקרא עתיק יומין נקרא ג"כ אי"ן על שם הרישא תניינא דא"א, שהוא האוירא, ונקרא אי"ן כנו' עכ"ל לענייננו. וכן אמר לקמן בא"א (פרק ב) כי כל הג' רישין נקראו כולן בשם ע"ק על שמו. והרי לנו מכ"ז כי שם ע"ק סתם המוזכר בזוה"ק הוא על כללות א"א כולו, ושם עתיק יומין הוא הז' דרדל"א המתלבש בא"א, והג"ר דרדל"א הוא הרדל"א עצמו, והוא הרישא קדמאה, והאוירא הוא הרישא תניינא, והוא נקרא אי"ן, והחכמא סתימאה שהוא המ"ס הוא הרישא תליתאה והוא הא"א העיקר²¹⁹ וזכור כ"ז.

[י] דביה תליא אי"ן כו' בגין דהאי חכמתא סתימאה דביה מתפרשין תלת זמנין כו' – כצ"ל כי כן הוא באד"ר שם, וכן הוא בספר קול ברמה, ובע"ה דפוס ישן. אבל בע"ה דפוס ירושלים ודפוס ווארשא משובש כאן, והוא מספר אדם ישר דף ו' ע"ג, אך בספר ארבע מאות שקל כסף דף ט' ע"ג שם הוא כהוגן.

[יא] בגין דהאי חכמתא סתימאה דביה מתפרשין תלת זמנין [בח ע"ב] כו' שהוא חכמה

²¹⁵ עיי' אד"ר רפח ע"ב: עתיקא קדישא אקרי אין דביה תלייא אין, ע"כ. כלומר, מכח התלבשות רדל"א בו (עיי' בהגר"א על ספד"צ א ע"ג).
²¹⁶ נדצ"ל עתיק.
²¹⁷ נדצ"ל עתיק.
²¹⁸ נדצ"ל עתיק.
²¹⁹ עיי' תיקו"ז עו ע"ב שעיקר א"א הוא המו"ס, ועיי' לעיל הערה 104.

דא"ק המתלבשת בעתיקא שהוא כתר דאצילות ואז (ר"ל עי"ז) נקרא אי"ן – אל תטעה לומר שכוונתו הוא שמה שאמר האד"ז חכמתא סתימאה, ר"ל על החכמה דא"ק אשר מתלבש בא"א דאצילות ע"י המלכות דא"ק וכנ"ל פ"א, כי ח"ו לומר כן, כי הרי החכמתא סתימאה דא"א הנה היא רק הרישא תליתאה שבו, והיא מדרגה השלישית מהמלכות דא"ק, ואפי" על המדרגה הא' שהוא הרדל"א דאצילות, הרי אמר ג"כ לעיל בסמוך שהוא רק הארת וניצוצי אור מהז"ת דהמלכות, דא"ק ולא הז"ת עצמן דהמלכות, ומכל שכן החכמה דא"ק, שהוא הראשית גם בהא"ק עצמו. (וכנודע שמחכמה הוא שירותא (אד"ז דפ"ט ע"ב), אך כוונת הרב הוא רק על שהוא דוגמתו, ר"ל שהחכמתא סתימאה דא"א הנה היא דוגמת החכמה דא"ק ונמשך ממנו, כי ע"י הארת הז"ת דהמלכות דא"ק המתלבש בא"א, ובתוך אותן הז"ת דהמלכות, הנה הוא אור החכמה דא"ק וכנ"ל פ"א, הנה נעשה בו עי"ז כל הבחי' כמו בא"ק, והוא החכמתא סתימאה דא"א אשר הוא דוגמת החכמה דא"ק, ונעשה בו אותו החכמתא סתימאה ע"י התלבשות הארת המלכות הנו, ועי"ז נקרא א"א בשם אי"ן וכנ"ל ריש אות ט' ופשוט הוא.

הרי אם ירצה המעיין להעמיק בדברינו אלה יסתכל היות א"ס פנימי' לעולמות ומקיף כל העולמות, ורגלי קומת א"ק המלביש את א"ס מבריה עד סיום כל העולמות אבי"ע², ואצילות לבוש לז"ת דמלכות שבו, וכל בריאה לבוש לז"ת דמל' דאצילות, וכל היצירה לבוש³ לז"ת דמלכות דבריאה, וכל עשיה לבוש לז"ת דמל' דיצירה. והיה (נ"א כי) עקביים דא"ק מתלבשים ביי"ס דעשיה⁴, וכל א' כלולה מק' הרי אלף יומין דחול, כי שם הקלי' כולם⁵. * ובהשתלם להזדכך ולהתברר האור מעולם העשיה שהוא יסוד יעקב י' עקב⁶, כי הם עשר ניצוצי אורה הניתנין בעקב שהוא עולם העשיה⁷, כי אז בעקבא משיחא, היא א"ק, חוצפא יסגא⁸ (סוטה מט ע"ב). ואח"כ יעמדו רגליו על הר הזיתים, דכתיב (זכריה יד ד) ועמדו רגליו וגו', וישתלם קומתו⁹, ועליו נאמר (ישעיה נב יג) הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד¹⁰ * * *², ישכיל מעשיה בסוד (בראשית ג ו) ונחמד העץ להשכיל עץ הדעת, ירום מיצירה¹¹, ונשא מבריה, וגבה מאצילות, מא"ד אותיות אדם הוא א"ק. אז יבוא משיח בע"ה, ומחת לצלמא על רגלוהי¹² (דניאל ב מה) הם הקלי' שכנגד ג' עולם ביי"ע, כי על האצילות נאמר (ישעיה מב ח) אני ה' הוא שמי¹³ וכבודי לא אחר לא אתן. והבריאה היא רישא דדהבא (דניאל ב לח) כי היא בחי' זהב מצפון זהב יאתה (איוב לו כב), שהיא בינה עלמא דאתכסיא (זהר ויצא קנב ע"א) המתלבשת ומקננת בבריאה כנ"ל. וקלי' דיצירה כסף ונחושת, וקלי' דעשיה פרזלא וחספא, והיא אבן מל' האחרונה שבכל העולם הוא עקב א"ק¹⁴ (בראשית ג טו) ואתה תשופנו עקב, בהאי אבן רציץ מוחא דנחש, ומחת לצלמא על רגלוהי (דניאל ב מה) שבעשיה, ואז שמים דעשיה וארץ דעשיה¹⁵ נאמר עליהם (ישעיה נא ו) שמים כעשן כו' והארץ כבגד תבלה. כי יז ע"ב { בהגלות רגלי א"ק על הר הזיתים אשר בתוכם הא"ס מתלבש כנ"ל ואז יהיה (ישעיה ל כו) אור הלבנה כאור החמה * * * ואור החמה יהיה שבעתים כאור ז' הימים הראשונים, ז"ת דמלכות דא"ק כנ"ל הנקרא ע"י דאצילות. *גליונות לש"ו – עי' זהר פקודי רכו ע"ב, ועי' שער הירכה בסיומן קז, וקילור לבי"ע סוף פרק ג', עי' לקמן ח"ב דף נד ע"ג ודף קטו ע"ב. *גליונות לש"ו – עי' זהר פקודי רנה ע"א. *גליונות לש"ו – עי' מנו"ש ס' ע"ג דרוש זככת הלכנה.

[יב] ורגלי קומת א"ק המלביש את א"ס מבריה עד סיום כל העולמות אבי"ע – עי' מה שכתבנו בזה בעיגולים ויושר ענף ד' אות ו' ע"ש בארוכה.
 [יג] ואצילות לבוש לז"ת דמלכות שבו, וכל בריאה לבוש לז"ת דמלכות דאצילות, וכל היצירה כו' – עי' במפרשים שטרחו בזה מאד מה שנמצא כמה דרושים בענין ההתלבשות הנראים

כסותרים זה, כי פעם אמר שההתלבשות הוא על הז"ת, ופעם אמר שהוא רק על התנה"י, ופעם אמר שהוא רק על המלכות, ופעם אמר שהוא רק על המלכות דמלכות של המלכות, והוא המלכות הנ', ופעם אמר שהוא רק על הארת המלכות. אמנם כבר ישבנו כ"ז לעיל פ"א אות י"ג, ושם אות כ"ג, וכן בעיגולים ויושר ענף ד' אות י"ד, והעלינו שם כי אין כאן שום סתירה כלל, וכולם הם דברי אלהים חיים אמת.

[יד] והיה (צ"ל והרי) כי עקביים דא"ק מתלבשים בי"ם דעשיה – כי הנה עקביים הם ב' כחות הדין, והם ב' שמות אלהי"ם שהוא גימטריא עקב, והוא סוד יעקב, י' עקב²²⁰, שהוא הב' שמות אלהי"ם עם עשר אותיות. ויעקב אבינו ע"ה תיקן אותם והמתיקן, והם סוד תרי"ן דמעין דב' עינין דו"א הנמשך בו מהתלבשות הנצח הוד דאימא, והם תוקף הדינין, והוא ג"כ סוד מה שאמרו רז"ל (ב"ד פ"ט ט"ה) הוה סחטה ענבים ונתנה לו, כי ענבים הוא גימטריא עק"ב, שהמשיך בו תוקף הדינין שהם שורש הקליפות, והשקיתה לו כוס התרעלה, חלק החיצונים סמרא דמותא, וכמ"ש הרב כ"ז בשער לאה ורחל (פרק ד) ובשער הפסוקים ולק"ת (פ' תולדות) בפסוק עקב אשר שמע אברהם בקולי, כי אברהם ויעקב שהוא י' עק"ב כנז', הם תיקנו והמתיקו את אותן העקבים הנז'. וזהו שאמר כי העקביים דא"ק מתלבשים בי"ם דעשיה, ולכן נתהוה שם כל מדור הקליפות והחיצונים.

[טו] בי"ם דעשיה וכ"א כלולה מק' הרי אלף יומין דחול – כי שם הקליפות כולם, כי כל ספי' הנה היא בחי' יום ע"ש הכתוב (בראשית א) ויקרא אלהים לאור יום, כי כל פעולת המציאות בעיקר התהוותם גופה וכן בכל מקריהם ועניניהם הנה הוא הכל ע"י ה' ספירות שבאותו העולם, שהספי' הם מאירים ומתגלים בכחם ופעולתם בכל המציאות דהעולם ובכל עניניהם, ולכן נקראו הספי' בשם יומין, כי הם המאירים. ומשום שהי' ספי' הנה כלול כל א' מק', לכן הם אלף יומין, ומשום שבעשיה שם הוא עיקר כל הקליפות, והם נברא ג"כ רק בכה פעולת דהי"ם, לכן נפגמו גם הם, הגם שהקליפות אינם נוגעים ח"ו בהם כלל, וכמ"ש הרב במבו"ש (שער הקליפות סוף פרק ד), וכן בשער הקדמות (דף לו ע"ג) (וכן הוא ג"כ בע"ה במ"ן ומ"ד דרוש א בהמ"ק שם, ובשער הקליפות פ"ג), עכ"ז מאחר שסביב רשעים יתהלכון (תהלים יב ט), הנה נפגמו גם הם ונקראו הספירין דעשיה בשם אלף יומין דחול, משום שהם נתונים ועומדים בתוך העשיה, אשר שם הוא מדור הקליפות, והם (כח ע"ג) האלף יומין דחול שאמרו בזה"ק (פקודי דף רכז ריש ע"ב). וע' לקמן בשער נ' שהוא שער קיצור אבי"ע (סוף פרק ג) ובשער תיקון הירח (פרק ה באות ק"ץ), וזהו שאמר כי העקביים דא"ק הם מתלבשים בהי"ם דעשיה, שהם האלף יומין דחול, בסיבת הקליפות שנעשה שם. ונתהוו גם הם רק ברצון וכח העקביים דא"ק שמתלבש שם, והוא בסוד (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כולם, ואמרו ואתה מהוה לכולם²²¹.

[טז] שהוא סוד יעקב י' עקב – והם עשר כחות הדין דתוקף הדינין הניתנין בעקב, שהוא עולם העשיה. ונמתקו ע"י יעקב אבינו ע"ה כנ"ל אות י"ד, וע' בענין יעקב י' עקב בתיקונים (תיקון נו דף קה רע"א), וע"ש בביאור הגר"א, וכן בתיקון ס"ט (דף קיה ריש ע"ב מדפי התיקונים הנדפס עם ביאור הגר"א) וכן בכ"מ בתיקונים ויתבאר בסמוך.

[יז] כי הי' הם עשר ניצוצי אורה הניתנין בעקב שהוא עולם העשיה – ואלו הי' ניצוצין הם הי' אורות דצפרני רגלים שנפלו בעולם התהוה. וכמ"ש בנקודות (פרק ג), וכן הם ג"כ כללות כל הניצוצין דהי"ם שירדו ונפלו בהעשיה. ומשום אלו הי' ניצוצין הניתנין בתוך הקליפות ושולטים עליהם, עי"ז הוא כל סוד הגלות, וכמ"ש (בראשית לב נה) ויגע בכף ירכו, דנגע בו ס"ם, שהוא שרו של עשו, והיה נגיעתו בההוא יו"ד דגיד הנשה, דפרח יו"ד מגיד, והוא יו"ד דטיפת הזרע שהוא י', וכמ"ש בתיקונים תיקון י"ט (דף מא רע"א), והוא י' דיעקב, וכמ"ש שם בסוף תיקון נ"ו (דף קה

²²⁰ עי' ע"ח שער מוחין דקטנות פרק ב'.
²²¹ עי' לעיל הערה 198.

רע"א), וזהו ויגע בכף ירכו. ואמרו בב"ר (ס"פ עז ט"ג) נגע בצדיקים ובצדיקות ובנביאים ובנביאות שעתידין לעמוד ממנו, וזה דורו של שמד. וכ"ז הוא בסיבת ה' ניצוצין דהי' ספי' שנפלו בתוכם, כי כמו שנפלו ונטבעו הניצוצ' בתוך הקליפות, כן הם ישראל כבושים בגולה בין או"ה רח"ל.
 [יח] כי אז בעקבות משיחא הוא א"ק חוצפא יסגא – כי הקליפות כל מה שהולכים ויורדים הם יותר גרועים, ולכן הקליפות ששולטים בעקב הם גרועים מאד.

[יט] ואח"כ יעמדו רגליו על הר הזתים דכתיב (זכריה יד ד) ועמדו רגליו ביום ההוא בו' וישתלם קומתו – כי הר הזתים הוא סוד יסוד דבינה וכמ"ש בפע"ח (שער הסליחות פ"ג) ע"ש, וכל עיקר נפילת הניצוצין, וכל סוד עולם התהוה, הנה היה משום שיצאו שלא ע"י זווג, אלא רק בסוד טיפת קרי, והיה הסר הזווג גם באו"א, וכמ"ש בספד"צ (פרק א דף א ע"ב) לא הוו משגיחין אפין באפין, וכמו שבארנו בארוכה בדע"ה ח"א ובספר הכללים כלל י"ח ענף ב', ע"ש. ולכן בזמן התיקון, הנה יובררו ויחזרו כל אלו הניצוצין דהעקביים דא"ק הנתונים בהעשיה, שהוא מדור הקליפות, הנה יחזרו ויעלו למ"ן ביסוד דהבינה להתתקן שם, ולחזור ולצאת ממנה ע"י זווג, וע"ד שכתוב לקמן בשער התיקון (פרקים א ב), וזהו שאמר הכתוב (זכריה יד ד) ועמדו רגליו על הר הזתים, כי יתעלו כל אורות העקביים שבהעשיה ויעלו להתתקן בהיסוד דהבינה, ואז ישתלם קומתו, כי יחזור לו אבדתו שהוא כל הניצוצין שנפלו ונאבד ממנו בעת התהוה, וכל זמן הגלות הנה יחזרו ויעלו בו וישתלם קומתו, ואז יבוא משיח צדקינו.

וע' עוד בזה בשער מ"ן ומ"ד (דרוש א) וכן בשער מאמרי רשב"י (פ' פקודי דף כד ע"ד) שאמר שם הרב כי זהו מ"ש הזוה"ק (פ' פקודי דף רנח ע"א) כי בזמן חורבן בית שני גרמו חובין ושלמא היא ערלה ונחתו מתמן לחמוקי ירכין לתתא, עד די שרון לתתא ברגלין כו', וכדין כד יסתיים גלותא במשיכו דרגלין, כדין ועמדו רגליו ביום ההוא, ויתעבר ההוא רוחא מסאבא ערלה מן עלמא ויתהדרון ישראל בלחודייהו לשלמאה כדקא יאות כו' 222 ע"ש. והכוונה בכ"ז הוא ע"פ דברינו הנז', כי כל ענין הגלות הוא משום הניצוצין דעשר ספי' אשר נפלו ונטבעו בתוך הקליפות, ואלו הניצוצין הם קומה שלימה שהוא פרצוף אדם שלם, ונפל וירד מראשו ועד רגליו, טבוע בתוך הקליפות, אשר גם הם בבחי' צורת פרצוף אדם מראשו עד רגליו, והוא האדם בליעל. ובעת חורבן בית שני, גרמו חובין וירדו בכל משך הירכין והרגלין דהאדם בליעל, וכן הם יורדים תמיד בכל זמן הגלות הזה, עד דנחתו לתתא בהעקביים, וזהו שכתוב (תהלים פט נב) אשר חרפו עקבות משיחך, וכן מ"ש (סוטה מט ע"ב) בעקבות משיחא¹ כח ע"ד חוצפה יסגו. וכשיסתיים לעלות

²²² ז"ל בשלימות: כדקא חזי לבתר גרמו חובין ושלמא היא ערלה ונחתו חובין מבית שני לבר ונחתו מתמן לחמוקי ירכין לתתא (נ"א ולבתר נחתו מתמן ואתדחו מאינון חמוקי דלתתא) עד די שרון לתתא ברגלין וכד יתבון ברגלין כדין ועמדו רגליו ביום ההוא" (זכריה יד ד) ועלמא בכלא יתנהיג ברזא עלאה כדקא חזי ואף על גב דאתדחו לא אשתבכו מניה ולעלמין אתאחידו ביה ומאן דידיע ומדיד בשיעורא דקו המדה ארכא דמשיכו דירכין עד רגלין יכיל למנדע משיכא דגלותא דאתמשך ורזא איהו בין מחצדי חקלא וכלא ברזא עלאה ובגין דא כלהו ברייתו וכלהו תנאי וכלהו אמוראי קיימי בדוכתייהו כדקא חזי אלין לגו ואלין לבר באינון חמוקי ירכין (ואלין לבר) ולתתא מברכין ובכלהו אקרי תורה שבעל פה ובכלהו נחתו ישראל ואתגלו וכדין כד יסתיים גלותא במשיכו דרגלין כדין ועמדו רגליו ביום ההוא ויתעבר ההוא רוחא מסאבא ערלה מן עלמא ויתהדרון ישראל בלחודייהו לשלמאה כדקא יאות בגין דההוא ערלה נחית לון לתתא עד השתא ומכאן ולהלאה דהאי ערלה אתקצץ ואתעבר מגו עלמא.

תרגום: אחר כך גרמו החטאים ושלמא אותה ערלה ונחתו מבית שני החוצה, וירדו משם לחמוקי הירכים למטה (ואחר כך ירדו משם ונחתו מאותם החמוקי של מטה), עד שהיו שרויים למטה ברגלים. וכשישבו ברגלים, אז "ועמדו רגליו ביום ההוא", והעולם יתנהג בכל בסוד עליון כראוי. ואף על גב שנדחו ולא נעזבו ממנו ולעולמים נאחזו בו. ומי שיודע ומודד בשעור של קו המדה אורך ההמשך של הירכים עד הרגלים, יכול לדעת את מדת הגלות שנמשכת, וזהו סוד "בין קוצרי השדה", והכל בסוד עליון. ולכן כל הבריתות וכל התנאים וכל האמוראים עומדים במקום כראוי, אלו לפניו ואלו לחוץ באותם חמוקי הירכים (ואלו לחוץ) ולמטה מהברכים. ובכולם נקרא תורה שבעל פה, ובכולם ירדו ישראל וגלו. ואז כשתסתיים הגלות בהמשכת הרגלים, אז "ועמדו רגליו ביום ההוא", ותעבר אותה רוח הטומאה ערלה מן העולם, ויחזרו ישראל לבדם לשלוט כראוי, משום שאותה ערלה הורידה אותם למטה עד עכשיו, ומכאן ולהלאה שהערלה הזו תקוצץ ותועבר מתוך העולם.

ולהתקן כל אותן הניצוצין אשר גם בבחי' הרגליים והעקביים דקליפה, הנה יתוקן אז כל הרגליין דקומת אדם דקדושה, ויתקיים אז מקרא שכתוב (זכריה יד ט) ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזתים וכנ"ל.

ואמר עוד הרב בספר הליקוטים (ריש פ' בא) כי זהו ענין דד' גליות, כי בכל מקום שהקליפה היה שולטת בקומת הניצוצין דקדושה, שם היה הגלות, כי גלות מצרים היה שליטת הקליפה בצואר, וכידוע שפרעה היה בסוד העורף (שענה"פ וישב), ושר הטבחים ושר המשקים ושר האופים הם קנה ושט וורדין כמ"ש בלק"ת (פ' וישב). וחורבן בית ראשון וגלות בבל עלתה הקליפה עד הראש, וכמ"ש (איכה א ה) היו צריה לראש, וכן נאמר (דניאל ב לח) אנת הוא ראשא די דהבא. וגלות מדי ופרס היו בבחי' הזרועות, שהם שנים, ולכן היו מדי ופרס, שהם ג"כ שנים. וגלות יון היה בבחי' הגוף שהוא אחד. והגלות האחרון הזה הוא בבחי' הרגלים שהם ב', והוא אדום וישמעאל, ושליטתם הוא ברגלים ובעקב, ועליהם נאמר (תהלים 99 טב) אשר חרפו עקבות משיחך. ולזה נאמר (דניאל ב לד) עד די התגזרת אבן כו' ומחת לצלמא על רגלוהי. וע' עוד בזה בשער סדר אבי"ע (פרק ה) ובפע"ח (שער הקריאת שמע פ"ג בארוכה).

[כ] ועליו נאמר (ישעיה נב) הנה ישכיל עבדי כו' – ע' בזה"ק (פ' וישב דף קפא ע"ב) שאמר שם הנה ישכיל עבדי עליה דסיהרא אתמר, בההוא זימנא דמטי זימנא דסיהרא לאתנהרא, מה כתיב הנה ישכיל עבדי, דא הוא רזא דמהימנותא כו'²²³. והכוונה הוא ע"פ הנ"ל, כי כאשר יתעלו ויובררו כל הניצוצי קדושה, שהם מהמלכיות דב"ן, שהם חלקי השכינה אשר נאבד ממנה ונפלו בעולם התוהו, הנה כאשר יתחדשו בחדותא דסיהרא ויובררו ויעלו בה כל הניצוצין שנאבד ממנה (וכמו שמבואר בזה"ק שם ע"א ע"ש), והוא מ"ש כאשר מטי זימנא דסיהרא לאתנהרא ויוחזר לה אבדתה, הנה אז נאמר הנה ישכיל עבדי ודא הוא רזא דמהימנותא, ור"ל כי השכינה הקדושה היא אמונת ישראל, שאנו מאמינים שהכל הוא באור השגחתו והנהגתו, וה' מלך עולם ועד, והוא ע"י אור שכינתו ית"ש השוכן תמיד בתוך כלל ישראל. ועל כל הרעות והצרות אנו מאמינים ואומרים (דברים לב ט) הצור תמים פעלו כו' (תהלים קמח יז) צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו.

אך כאשר יתעלו כל הניצוצ"ק ומטי זימנא לסיהרא לאתנהרא, אז ישכילו לדעת איך שכל ההנהגה כולה הנסכב מענין נפילת הניצוצין וירידתם בעולם התוהו וכנ"ל אות י"ז, וכן הענין בנפילת הניצוצין גופה היה הכל לטובה שאין למעלה הימנה. וזהו שאמר "הנה ישכיל עבדי", והכוונה הוא הן על השכינה והן על ישראל, כי הכל אחד, כי כשם שישראל הם תמיד בצער ובמצוק וצועקים תמיד על אריכות הגלות, כן הוא השכינה הקדושה, כאיל תערוג (תהלים מב ב), וגעת גועה בתור גועה כמ"ש ברע"מ (פנחס דף רמט ע"ב). וזהו שאמר הוזה"ק הנה ישכיל עבדי עליה דסיהרא אתמר, והוא רזא דמהימנותא, כי בזה תלוי כל האמונה כולה, שכל מה שנעשה הוא הכל מאור שכינתו ית"ש, והוא השגחתו והנהגתו, והכל הוא לתכלית הטוב שאין למעלה מזה. ואמר הרב עוד, ישכיל מעשיה בסוד ונחמד העין להשכיל עין הדעת, והכוונה הוא ע"פ הנז'. כי הנה בעשיה הנה שם הוא כל הרע כולו, ושם צריך תוקף האמונה להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו, ולהתחזק ולהדבק בו יתברך, ולכן כשיגיע עת התיקון וישכילו לדעת איך שכל ארחות ה' הם חסד ואמת, אז נאמר על זה הנה ישכיל עבדי, וע' דברינו בזה בדע"ה ח"ב דרוש ב' (וע' עוד בתנחומא רש"ב פ' תולדות אות כ, ובספר הגלגולים פרק יט).

[כא] ירום מיצירה – כי יתעלה אז גם עולם העשיה למעלה מהיצירה של עתה, וכמו שהיה קודם החטא דעה"ד, שהיה מסתיים אז עולם העשיה בו' ראשונות דבריאה, וכמ"ש בלק"ת (פ' בראשית) ובמאמרי רשב"י (פ' קדושים). וזה היה אחר שנברא אדה"ר, כאשר הגיע לחצות היום

²²³ תרגום: ובאותו זמן שהגיע זמן הלבנה להאיר, מה נאמר, "הנה ישכיל עבדי". נאמר על הלבנה "הנה ישכיל עבדי", זהו סוד האמונה.

דערב שבת בראשית, ע"י האור דקדושת שבת, שהוא מתחיל להאיר מאחר שעה ה' ולהלאה, וכמו שמבואר שם. וכן יהיה לעתיד ג"כ, כאשר יתחיל להתנוצץ אור התיקון, ויתתקן עלמא לאעלה בשביעאה, כבר נש דמתתקן ^(כ"ב ע"א) ביומא שתיתאה מכי ערב שמשא לאעלה בשבתא (וכמ"ש בזה"ק וירא דף קיז ע"א). וז"ש ירום מיצירה, כי יתעלו אז העולמות כולם, ויעלה גם העשייה של עתה למעלה מהיצירה של עתה, וזה יהיה בהתחלת עת התיקון כנז. אמנם אח"כ יעלו עוד בעליה אחר עליה, וז"ש ונשא מבריאה ונבה מאצילות מאד אותיות אדם, והוא כמ"ש הרב בלק"ת ובמאמרי רשב"י שם, כי אילולא החטא היו מתעלים עוד כל העולמות כולם, והיו עולים עד א"ק, וכן יהיה לעתיד. וכ"ז הוא משום שכולם יצאו ממנו ותלויים בו, וכמ"ש הרב בעיגולים ויושר (ענף ד), שכל העולמות הם ניתלים ונאחזים בא"ק, וממנו יצאו, ולכן יחזרו ויתעלו לבסוף כולם בו. אמנם כ"ז יהיה רק אחר שיובררו כל הברורים דכל העולמות ב"ע כולם וכמ"ש בשער מ"ז ומ"ד (דרוש יא סימן ז), ויובררו גם כל הניצוצין אשר בבחי' הרגלין כנ"ל אות י"ט, ומחת לצלמא על רגלוהי, ואז יתחיל התיקון והעליה לכל העולמות כולם.

[כב] ומחת לצלמא על רגליה – והוא כל הצלם הנראה לנבוכדנצר, והם כל הקליפות שכנגד עולמות ב"ע. ומשום שהוא היה בבחי' ראש של הקליפה כנ"ל אות י"ט, לכן היה נראה לו כל מראה הצלם כולו, והיה נראה לו כל מציאותו וביטולו.

[כג] כי על האצילות נאמר אני ה' הוא שמי – ששם הוא עומד בגילוי שהוא בקדושתו תמיד, ולא ישתנה לעולם. וכבודי לאחר לא אתן, ואינו מגיע שם הקליפה כלל, וכמ"ש בשער הקדמות (דף לו) בארוכה, ועל שם נאמר (תהלים ה ה) לא יגורך רע²²⁴ (במדבר א נא) והזר הקרב יומת.

[כד] והיא אבן מלכות האחרונה שבכל העולמות היא עקב א"ק – ר"ל שהיא האבן די לא בידין דמחת לצלמא על רגלוהי הנאמר בדניאל שם. ומ"ש די לא בידין, הכוונה היא שזה לא יעשה ע"י מעשה התחתונים אלא ע"י הקב"ה בעצמו, כי ביטול הרע שיתבטל מכל וכל הוא יהיה רק ע"י הקב"ה בעצמו, וכמ"ש (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, וכן (ישעיה סג ג) פורה דרכתי לבדי, וכן יסד הפימן ואתא הקב"ה ושחט למלאך המות.

[כה] ואז שמים דעשיה והארץ דעשיה – ר"ל השמים והארץ דקליפה נאמר עליהם (ישעיה נא ו) כי שמים כעשן נמלחו בו, וכמו שאמרו בתיקונים (סוף תיקון ח דף כה ע"א) כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה הוא ס"מ ובת זוגיה, ואז יהיה אור הלבנה, שהוא המלכות דאצילות, כאור החמה, שהוא בינה (וכמ"ש בזה"ק ס"פ מצורע דף נו ע"א ובהגהות מהרח"ו שם, וע' עוד בפ' שמות דף י ע"א, ובפ' קרח דף קעח ע"ב, ובפעי"ח שער ראש חדש סמוך לסופו דף קח סע"ד), ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים (ישעיה ל טו), ור"ל שהמלכות תתייחד עם ז"א ויאירו שניהם באור הבינה, והבינה תכלול באבא, ויאירו שניהם יחד באור הי"ג ת"ד, וזהו אור שבעתים, כי הי"ג ת"ד הם הדעת עלאה²²⁵, והוא הדעת הכללי דהאצילות, וכל בחי' דעת הוא י"ד בחי', וכמ"ש בפעי"ח (שער ספ"י העומר פרק ב), וזהו אור שבעתים. וכן יתייחדו ויכללו כל אלו הפרצופים א"א ואו"א וזו"ן כולם יחד, ויאירו כולם באור שבעת הימים, שהוא הז' תיקוני דגלגלתא, שהם מהז"ת דרדל"א, שהוא מאור הז"ת דמלכות דא"ק, שהוא אור שבעת הימים הראשונים כנ"ל פ"א, ויתייחדו כולם בו, כי ממנו יצאו ואיליו ישובו, ואז יתגלה כבוד מלכותו יתברך לעילא ולתתא, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא (ישעיה ב יא).

פרק ג'

כלל העולה, כי הא"ס הוא נשמה לנשמה, והאציל ממנו אדם אחד הכולל כל

²²⁴ עי' תיקו"ז קכו ע"א.
²²⁵ עי' לעיל כ ע"ב מקור לדבר זה.

העולמות כולם^א, שבח"י עצמות שבו שהם בח"י נרנח"י נקרא א"ק, ובח"י הגוף שבו הוא עולם האצילות, ובח"י המלבושים הם ג' עולמות ב"ע, שאינם רק עולם א' לבדו, והוא לבוש האצילות כולו, שבין שלשתם אינם רק י"ס דוגמת י"ס דאצילות הנקרא גוף. וכ"מ בתיקונים דף י"ח (כד ע"ב) אימא בג"ס עילאין מקננא בבריאה*, וכבר ידעת בר"מ (בוהר) פ' בא (דף מב ע"ב) כי הי"ס דאצילות נקרא מאנין, ר"ל אברי הגוף, כי הגוף שהם הכלים שם נגלו באצילות ולא יותר למעלה כנודע^ב. וכבר ידעת כי הנרנח"י אינם מתלבשים בגוף זולת ע"י אמצעות מלבוש זך^ג לכל א' מהם והכל נקרא עצמות, כי כן א"ק שהוא בח"י כל העצמות יש לו גוף זך שבו מתלבש עצמותו כדי להתלבש אח"כ בגוף האמיתי שהוא אצילות, לכן אפי' הכלים דא"ק נקרא עצמות^ד. וכמו שהעצמות מלבד היות עקריותו בפנימיות הגוף עכ"ז משלח פארות מאורו בכל איברי הגוף מבית ומחוץ ובתוך עובקם להמשיך בו חיות, כן א"ק מאיר עצמותו בכל איברי הגוף דאצילות, ואותו אור נקרא א"ס בערך האצילות, ונקרא עילת העילות של האצילות, אך במלבושים אין אור עצמות מתגלה, לכן ב"ע אינם מבחי' אלהות אלא נקרא נבראים נוצרים נעשים^ה. וכעד"ז בא"ק שנעשה בח"י גוף אל הא"ס הזה העליון, אור א"ס מתגלה בו^ו, אך לא במלבוש הא"ס העליון שהם י"ס דאצילות, כי הא"ס הנגלה ב"ס דאצילות הוא הנק' א"ק כנ"ל***. אמנם אחרי התלבשות אין סוף עליון בא"ק בחכמה שבו שאז מאיר על ידו ב"ס דאצילות, וזה אומר (תהלים קד כד) כולם בחכמה עשית, וזה אומר עשית, כי הי"ס דאצילות הם בח"י עשיה אל הא"ס העליון, כי הם מלבושים כנ"ל^ז. וכעד"ז א"ק כדי להאיר במלבושיו שהם ב"ע מתלבש בבינה דאצילות ועל ידה מאיר בבריאה, כמ"ש (תיקון כ"ד ע"ב) אימא מקננא בכרסיא, וכ"ז שאמרנו תדע מהקדמה ב' של מרכבת יחזקאל. וחוץ לאלו המלבושים שהם ב"ע הם הקלי', ולכן תראה שאפילו הקליפות שכנגד האצילות אינם שם אלא בבריאה כנודע אצלינו^ח.

^אגליונות הלש"י – ע"י שער מ"ח פ"ג. *גליונות הלש"י – "הוא נק' א"ק כנ"ל" נמחק ובמקומו איתא "הוא

ע"י א"ק הנזכר".

[א] והאציל ממנו אדם אחד הכולל כל העולמות כולם – כי כל העולמות כולם הם כולם כלולים בו, והוא כולל את כולם, והם בכללות יחד ג"כ רק אדם אחד ופרצוף אחת, וכמו שמפרש והולך. ומבואר הוא עוד בארוכה לקמן שער דרושי אבי"ע (פרק ב). ומ"ש "וכן משמע בתיקונים דף י"ח כו", זה לשון התיקונים שם, דאימא עלאה מקננא בכרסיא בתלת ספירן עלאין, עדי"א כליל שית ספירן מקנן במטט', אימא תתאה מקננא באופן. והרי לנו כי בין שלשתם אינם סובלים רק הי' ספירן. ומ"ש על (כט ע"ב) הבינה שהיא מקננא בבריאה בתלת ספירן עלאין, ר"ל שהבינה דאצילות בכללות כל הג"ר דאצילות, היא מקננא בבריאה, כי הג"ר דאצילות נכללין בבינה ומקננא היא עמהם בכל הבריאה כולו.

[ב] כי הגוף שהם הכלים שם נגלו באצילות ולא יותר למעלה – הנה נודע הוא שגם בעולם העקודים ישנו ג"כ בח"י כלי, וכן לעיל בשער עגולים ויושר (ענף ב ג ד) מזכיר הרב בח"י כלים גם בא"ק. אך הענין בוה, כי הנה הכלים דאצילות הנה הם הכחות הגבוליים אשר מהם יצא הגבול והמדה שהוא כל המציאות דהעולמות ב"ע אשר נעשו ע"י הכחות הגבוליים שבאצילות, שהם הכלים. והרי נתגלה הויית הכלים דאצילות ע"י מציאות הבי"ע שיצא מהם, והוא ע"ד שיש גילוי בכל פעולה לתכונת כחות הפועל שפעל אותה, כי מסדרי ואופני מציאות הפעולה נגלה כל סדרי ואופני כחות הפועל אשר לזה. וזהו שאמר שהכלים נגלו באצילות, ור"ל שנגלו להנבראים ע"י מציאותם היות אותן הכחות אשר לזה בעולם האצילות. אך למעלה מאצילות אין גילוי למטה היותם כלים כלל, ר"ל שאין שום גילוי להנבראים שיש איזה בח"י כחות גבוליים למעלה מאצילות

כלל, אלא רק רצון לבד, והוא ג"כ ע"ד שהוא בכל פעולה שלמעלה מכחות הפועל הניכרים בהפעולה, אין גילוי מהפועל אלא רק רצונו לבד, כי הרצון הרי הוא קודם להמעשה ונגלה ע"י הפעולה, כי קודם שהתפשט בכחותיו לפעול אותה היה רצונו לזה. והרי אין גילוי למעלה מכחות הפעולה אלא רק רצון לבד, וזהו שאמר הרב כי הכלים נגלו באצילות ולא יותר למעלה, כי למעלה מאצילות וכן מבפנים להכלים דאצילות אין אנו יכולים לכנות בו יתברך אלא רק רצון לבד, והוא שמו והוא רצונו, שהם במספר שוה (כי שמו"ו הוא נימטריא רצון²²⁶), גם זה הוא רק ע"י פעולותיו ית"ש, כי ע"י נתגלה לנו בשמו ורצונו, וכמו שאמר הוא יתברך למשה רבינו ע"ה, לפי מעשי אני נקרא (בשמו"ר פ"ג סימן ו), אבל זולת פעולותיו ית"ש הרי אין גילוי בו כלל, וכל מה שאנו מדברים ממנו ית"ש הוא רק בשמו ורצונו, שהוא בגילוי אשר ע"י בריאת העולמות.

אמנם גם כל הגילוי דשמו ורצונו הנה הוא נמשך ג"כ רק ע"י השתלשלות מדרגות רבות, והם כולם מכלל הנאצלים בערך עצמותו האמיתית ית"ש, והנה הם העולם דקו וצמצום, והעלמא דאדם קדמאה, ועולם העקודים, והם כולם למעלה מעולם האצילות העיקרי, אשר הוא רק מאחר העקודים, ולמטה מהפרסא דא"ק כנודע. וכן ישנם עוד כמה עולמות למעלה למעלה כנודע מקבלת ר"י סרוג, והוא בספר ויקהל משה ובספר עמק המלך וספר שערי גן עדן, וכל מה שלמעלה מאצילות העיקרי הם כולם מכלל העולמות דא"ס, אמנם בערך עצמותו האמיתית הנעלמה ית"ש הם כולם ג"כ מכלל הנאצלים, כי הכל נידון בעירוכין, וכמו"ש במב"ש (שע"ב ח"ג פ"ה) כי כל האורות שהם עליונים נקראים א"ס לבחי' עולם אשר למטה ממנו. וכן אמר עוד בשער הקדמות (דף עה ע"ד בסוף דרוש יא שם) כי המלכות של האצילות נעשית בחי' א"ס אל הבריאה כו' ע"ש. וכן הוא ע"ז בכל העולמות בכלל, כי כל העולמות אשר למעלה מהאצילות העיקרי הם כולם נקראים בשם עולמות דא"ס. אמנם בערך עצמותו האמיתית הנעלמה ית"ש, הנה הם כולם רק מכלל העולמות הנאצלים, והם השתלשלות המדרגות הגילוי שמו ורצונו כנו'. והנה ישנם בכל א' בחי' פנימיות וחיצוניות, כי האור דמדרגת העליון המתלבש בהתחתון הוא הפנימיות שבו, והאור דמדרגת התחתון עצמו הוא החיצוניות שבו. וכן ישנם בכל א' בחי' אור וכלים כביכול, כי כל תחתון הוא בבחי' גבול ומדה בערך העליון שנקרא א"ס בערך התחתון וכנו', ואותו הכח דבחי' גבול ומדה שיש בהתחתון אשר נצטמצם בו לצאת ממדרגת העליון שהוא א"ס לגביה, הנה אותו הכח דבחי' גבול ומדה שבו הוא הכלי שבו, כי הוא מגבילו ומצמצמו לירד ע"ז ממדרגת העליון. והרי נמצא כי גם כל העולמות כולם אשר למעלה למעלה, כל מה שהוא אחר אמיתת עצמותו הנעלמה ית"ש, הנה נבחן כל א' בבחי' אור וכלי בערך העליון ממנו, וזהו מה שנמצא בדברי הרב בשער עגולים ויושר (ענף ב ג ד) שמזכיר בחי' כלים גם בא"ק וכן גם בעולם^{כס"ע} דקו וצמצום (וע"ש בדברינו ענף ב אות כא), הגם שעיקר בחי' כלים לא נתגלה באמת אלא רק באצילות לבד וכנ"ל, והבן וזכור כ"ז, וע' עוד בדברינו בעיגולים ויושר ענף ב' אות ל"ו.

[ג] זולת ע"י אמצעות מלבוש זך כו' – ע' בזה לקמן שער כ"ז שהוא שער הצלם (פרק א) ובשער דרושי אבי"ע (פרק א).

[ד] לכן אפי' הכלים דא"ק נקרא עצמות – והוא כמ"ש הרב בסוף הע"ח (שער קיצור אבי"ע פרק י) כי הכלים דעולם העליון הם אור וצורה בערך העולם שלמטה ממנו, וכן מבואר בשער השמות (פרקים א ב) כי הכלים דאצילות נעשה נשמה בהעולמות ב"ע, וע' בזה בפנימיות וחיצוניות (דרוש ה) ובדרושי אבי"ע (פרק ה) ובקליפת נוגה (פרק א).

[ה] אך במלבושים (שהם העולמות ב"ע) אין אור עצמות מתגלה לכן ב"ע אינם מבחי' אלהות אלא נקראים נבראים נוצרים נעשים – כי אין אורו ית"ש מתייחד עמהם להיותם חד ע"ד הנשמה המתייחד עם הגוף, אלא שהוא להם רק בורא ויוצר ועושה אותם, אבל לא נעשה עמהם

²²⁶ שעה"פ יתרו.

חד, ולכך נקראו הם בחי' מלבושים, שהם אינן דבר אחד עם הגוף. משא"כ באצילות, הנה מתייחד שם אור א"ס ונעשה האצילות חד עמו, לכך נקרא האצילות בשם גוף, שהוא מיוחד עם הנשמה שבו, ולכן הוא כולו אלהות גמור.

[1] אור א"ס מתגלה בו – ולכן נקרא א"ק מהעולמות דא"ס, כי אור א"ס מתגלה בו, ונמשך הארתו בבלי גבול ותכלית, משא"כ האצילות אשר אור אין סוף מתגלה בו אלא רק ע"י הא"ק, לכן יצא ממדרגת אור א"ס ונקרא אלהות, שהוראתו הוא רק על שהוא בורא ויוצר ועושה את כל העולמות בי"ע, שהם רק בגבול ותכלית. אמנם מה שנקרא אלהות, הנה הוא רק מסיבת החיצוניות דאצילות שהוא הכלים, כי על ידי הכלים דאצילות נבראו ונוצרו ונעשו כל העולמות בי"ע, וכמו שמבואר בשער השמות (פרקים א ב), אבל הפנימיות דאצילות, שהוא אור א"ס המתגלה שם ע"י הא"ק, הוא נקרא בשם י"הו"ה ב"ה והוא שמו של א"ס אשר נתגלה להקרא בשם זה ע"י התלבשו באצילות [וכמו שביארנו בארוכה בדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז'²²⁷ ע"ש] והוראתו הוא על הגילוי דא"ס המתגלה באלהות, ור"ל כי הגילוי דשם הו"ה ב"ה הוא בבחי' מדרגה ממוצע מא"ס לאלהות, והוא מורה כי א"ס נתגלה באלהות, והיה השם הו"ה ב"ה הא"ס אשר נתגלה במדרגת אלהות, ונעשה הגילוי הזה ע"י הא"ק, כי ע"י שנתלבש בא"ק ויצא ע"י להגילוי דהשם הו"ה ב"ה בהפנימיות דאצילות, הנה נתגלה אח"כ עוד ע"י החיצוניות דאצילות, ויצא שם להגילוי דשם אלהי"ם, ולפעול בגבול ותכלית, שהוא להמציא את כל העולמות דבי"ע.

והרי נתגלה ע"י השם הו"ה ב"ה בהגילוי דשם אלהי"ם, אמנם משום שכל פעולתם הרי הוא יוצא רק מא"ס עצמו, כי הרי הא"ס נתגלה בהשם י"הו"ה ב"ה, ויהו"ה הוא האלהי"ם וכנוז, והרי יוצאים באמת כל העולמות בי"ע רק מא"ס עצמו, לכן יוחזרו כולם לבסוף רק לאורו הנצחי לבד, וכמו שכתבנו בזה לעיל בעיגולים ויושר ענף א' אות א', ושם ענף ב' אות ב' ובכ"מ מדברינו. ודע כי בע"ח דפוס ווארשא תרנ"א יש בזה שיבוש, וכצ"ל: כי הא"ס הנגלה בי"ס דאצילות הוא ע"י א"ק, וכן הוא בדפוס ירושלים ע"ה ת"ו, וכן הוא בדפוס ישן, וכן הוא ג"כ בספר ארבע מאות שקל כסף.

[2] כי הי"ס דאצילות הם בחי' עשיה אל א"ס העליון כי הם מלבושים כנ"ל – הנה פשמות הכוונה לפי סגנון דבריו הוא, כי כשם שהעולמות בי"ע הם בבחי' מלבושים אל הא"ק, כי האצילות הוא בבחי' גוף אליו, והבי"ע הם מלבושים אליו וכנוז, כן הוא עדי"ו האצילות לגבי א"ס העליון, כי הא"ק הוא גוף אליו, והאצילות הוא לבוש אליו, כן משמע מפשמות דבריו. אך אינו מדוקדק מ"ש כ"ז בכוונת הכתוב (תהלים קד כד) כולם בחכמה עשית, כי הרי עכ"ז לא היה צריך לומר בלשון עשית, שהוא הוראת עולם העשיה, אלא רק בלשון בראת, שהוא הוראת עולם הבריאה, כי אצילות לגבי א"ס העליון אשר למעלה מא"ק, הרי הוה רק בבחי' עולם הבריאה לגבי א"ק, שהאצילות הוא בבחי' גוף אליו, והבריאה הוא בבחי' לבוש אליו. כן הוא האצילות לגבי א"ס העליון, שא"ק הוא בבחי' 'כט ע"ד) גוף אליו, והאצילות אשר הוא למטה ממנו, הרי הוא בבחי' עולם הבריאה לגבי א"ס העליון, אבל לא בבחי' עולם העשיה, שהוא עוד ב' מדרגות למטה. ועוד כי גם בעיקר הענין, הרי אין בזה שום דמיון כלל ח"ו, כי מה שייך להשוות עולם האצילות שהוא עולם היחוד, והוא כולו אלהות גמור, כי א"ס מתייחד בהם ביחוד עצום מאד, עד שהוא והם כולו חד כנודע, להעולמות בי"ע שהם עולמות נפרדים²²⁸ ואינם אלהות כלל ח"ו, ומה שייך להשוותם יחד, ולומר שהעולם האצילות לגבי הא"ס הוא כהעולמות בי"ע לגבי הא"ק, הרי העולמות בי"ע עם הא"ק אינם מתייחדים כלל, ושייך היטיב לומר שהם מלבושים, שהם מחוץ להגוף, אבל האצילות, הרי הוא מיוחד עם אור א"ס ע"י הא"ק, עד שנעשה הוא והם כאלו חד, וכמ"ש בזה"ק (יתרו דף פו ע"א) אינון שמיה והוא אינון הוא ושמיה חד הוא, וכן הוא בכ"מ וכנודע. אמנם משמע שכוונת הרב

²²⁷ אות א' נב ע"ג ועי' עוד מז ע"א.

²²⁸ עי' לעיל הערה 11.

בזה הוא באמת רק בדרך קל מן הלשון, ואין כוונתו שהם בדקדוק ממש אלא רק מעין ובדוגמא. ועכ"ז הנה יש מקום היטיב לדברי הרב עכ"פ ג"כ, והיינו על עיקר עצם הנאצלים כולם כפי מה שהם מצד עצמם, כי מה שאמרנו שכל האצילות כולו הוא אלהות, הרי הוא רק מצד אור א"ס המתייחד עמהם ביהוד עצום למאד, עד שנעשה הוא והם כולו חד, ועי"ז נעשה כל האצילות כולו אלהות גמור מצד האור א"ס שבהם, אבל הנאצלים מצד עצמם²²⁹, זולת יחודו בהם, הם אינם אלהות כלל, כי הם מהודשים שנתחדשו ונאצלו אחר שלא היו, וכמו שהארכנו בזה בדברינו בדע"ה בכ"מ שם, ובפרט שם ח"א דרוש ה' סימן ז' עש"מ. ולכן על העצמותם העיקרי והנאצלים כפי מה שהם מצד עצמם, הנה על זה אמר שהם בבחי' מלבושים על הא"ס העליון, ע"ד העולמות בי"ע, שהם בחי' מלבושים על א"ק. ומה שהערנו כמה שאמר עשית, שהוא הוראת דבחי' עולם העשיה, כי היה צריך לומר בראת, שהוא בחי' עולם הבריאה וכנ"ל, הנה הוא משום שהם ד' עולמות נאצלים, היינו עולם הצמצום [שהוא נקרא אור קדמון]²³⁰ וטהירו עלאה וכמו שכתבנו בעיגולים ויושר ענף ב' אות י"ג, ועולם הא"ק [שהוא נקרא אדם דבריאה וכמ"ש הרב לעיל פ"א], ועולם העקודים, ועולם האצילות, והרי הם ד' עולמות נאצלים. והרי לפ"ז היטיב כי עולם האצילות הנה הוא לגביה א"ס העליון בבחי' עשיה.

אמנם יותר נראה שכוונת הארז"ל הוא על עומק הדברים אשר כתוב בספר ויקהל משה (מהמאמר אדם דאצילות פרק א), שאמר שם אדם דאצילות סליק אתערותא מתתאי לעילא כמה דאתמר למעני אעשה, ואמר שם בהפירוש (שהעתקנו לשונו בעיגולים ויושר ענף ב אות ו ע"ש) כי עשר ספי' שהיו כמוסים קודם בריאת העולמות בעצמותו של א"ס ית"ש, הם שורש לעולם אצילות שיצא ממנו אח"כ. ועשר ספי' של אדם קדמאה סתימאה שמקיפין את הטהירו כו', הם שורש לע"ס של עולם הבריאה שנתהווה אח"כ, וע"ס של א"ק סתם כו', הם שורש ל"י"ס דעולם היצירה שאח"כ, וי"ס דהאצילות, הם שורש לעולם העשיה שאח"כ, עכ"ל לענינינו. והרי לנו כי עולם האצילות הוא השורש להעשיה, וזהו שאמר הרב כאן, כי מ"ש כולם בחכמה עשית הוא קאי על הי"ס דאצילות, כי הם בבחי' עשיה אל א"ס העליון.

ודע, כי כל ענין דבחי' גוף ולבוש שאמר הרב כאן, שהאצילות הוא גוף לא"ק, והבי"ע הם בבחי' מלבושים אליו, הנה הגם שהעיקר הוא שכל העולמות כולם הנה הם מסודרים רק זה למטה מזה לגמרי, אך כוונת הרב הוא על הארתם המתלבש מזה לזה, כי הארת דכל העליונים כולם מתפשט מעילא לתתא, ומתלבש בכל תחתון וכמ"ש בספר הגלגולים (פרק יט) ובכ"מ וכנודע, ועי"ז נעשה כל תחתון כלול מכל העליונים, ועל הארתם המתפשט ומתלבש מכל העליונים בכל תחתון, הנה על זה קאי כל דברי הרב מ"ש שנעשים בבחי' גוף ולבוש לאור העליון המתלבש בו. וכבר כתבנו מזה בכמה מקומות, ופשוט הוא ואין צורך למה שטרחו איזה מן האחרונים בזה.

[ח] ולכן תראה שאפי' הקליפות שכנגד האצילות אינם שם אלא בבריאה – וכן אמר בספר מבו"ש בסופו (נח ע"ד) כי עולם^{ל' ע"א} האצילות הוא נעלם מאד ואי אפשר לקליפות שלהם לשבת שם, אלא למטה באחורי היכל ק"ק דבריאה. וכן אמר ג"כ בזה הרקיע (דף קסח ע"א). ועי' בזה בשער הקליפות (פרק ג ושם פרק ב) ובדרושי אבי"ע (פרק ג) ויתבאר במ"א.

נמצא כי אף שנאמר כי אצילות הוא גוף דא"ק, הנה האור שמאיר הא"ק בגוף הזה נקרא נר"ן של אצילות^ט, ובתוך כולם מתלבש האור עצמו דא"ק, וכן עד"ז בא"ק נגד א"ס העליון, וכן עד"ז בבי"ע נגד אצילות הנקרא גוף. וז"ש בתיקונים (דף קמד ע"א) ובס' הזוהר (משפטים צ"ד ע"ב) דכורסייא דאיהו אמה, כגופא לגבי שכינתא דאצילות^{ט"ז}. נמצא כי הקליפות יהיה לבושים באצילות בכללות עם היות שבפרטות יש גוף באצילות עצמו ובי"ע

²²⁹ כלומר בעולם הנקודות לפני תיקון המ"ה.
²³⁰ עי' לעיל עג"י ענף ב אות יג.

הם לבושים אליו. והנה כל בחי' הכלים של כל העולמות יש בהם חיצוניות ופנימיות, וכבר הודעתך איך כל העולמות אלו זה נעשה גוף לזה וזה לזה, ונמצא כי כל העולמות כולם כאחד, אפילו א"ק כל הכלים שלהם יש בהם בחי' פנימיות וחיצוניות.

ודע כי כל בחי' זו"ן שיש בעולמות כולם נקרא ז"ק [נ"א ו"ק] של גוף של אותו עולם²³¹, כי כן יצאו בעת אצילות הראשון, שנאצלו חסרים ג"ר לז"א וט"ר לנוק'²³², ואלו הב' צריכים ג' זמנים שהם עיבור יניקה ומוחין להשלימם. נמצא כי כל* עולם ועולם אינם צריכים עיבור יניקה ומוחין רק זו"ן של אותו עולם בערך א"א ואו"א של אותו עולם, שהם שלימים כפי אותו עולם. אמנם בבחי' הכלל יהיה כל הה"פ שבאותו עולם נקרא זו"ן אל עולם שלמעלה ממנו²³³, ויהיו 'יז ע"ג' חסרי מוחין בבחי' הכלל כנ"ל²³⁴, והבן זה היטב.

²³¹גליונות הלש"ו – וכן אמר גם כן בצירוף הכלים פ"ז אבל סס פ"ז וכן במלכים פרק ה' ו' אמר כי ילא הכתר שלה, ועי' זה בשער הכוונות זככת מפלת המינים בסופו ולקמן בשער תיקון נוק' פ"ז כלל ט' ומ"ש בהגה"ה כאן (עי' הגו"ז אות ז') הוא מספר אר"ז כ"כ הלש"ט. *גליונות הלש"ו – לקמן דף נג ריש ע"ג.

נמצא כיון שיש ב' בחי' בכל מיני כלים שהם חיצוניות ופנימיות, א"כ מוכרח הוא שיהיה עי"מ בכלים חיצוניים ועי"מ בכלים פנימיים²³⁵. הנה בר"ה בתחילה נעשה כלים פנימיים²³⁶, אך בקבלת שבת ובתפלה של שאר ימי החול, תחילה נתקן מוחין כלים חיצוניים ואח"כ כלים ומוחין פנימיים. ולכן כשתעיין בספרינו אל תתמה אם פעמים יראה שכבר יש מוחין ופעמים נראה שהם עדיין ביניקה וכיוצא בזה, כי זה בפנימיות וזה בחיצוניות, ועיין לעיל איך כל פנימיות נקרא מוחא בערך חיצוניות הנקרא גופא.

[ט] האור שמאיר הא"ק בגוף הזה נקרא נר"ן של אצילות – והם מבחי' הגוף וכלים של א"ק, כי אור הכלים של א"ק נעשה לנר"ן באצילות וכנ"ל אות ד', ובתוך כולם מתלבש האור עצמו דא"ק, כי ב' מיני אורות מתלבש מכל עליון בהתחתון, א' מהכלים דהעליון, והב' מהאור דהעליון. והאור אשר מהכלים דהעליון, הנה הוא אשר נצטמצם למדרגת התחתון עצמו, ונעשה בו לנר"ן שבו. אך האור הב' אשר מהאור דהעליון, הנה הוא לא נצטמצם כ"כ להעשות למדרגת התחתון עצמו, אלא שעומד לעולם במדרגתו הראשונה, ונחשב לבחי' אור א"ס בהתחתון, וכמ"ש לעיל בסמוך, כי האור דא"ק נקרא א"ס בערך אצילות, וכן עד"ו מכל עולם לעולם, כי אור המלכות דאצילות נקרא א"ס בערך הבי"ע וכנ"ל אות ב'.

[י] דבורסיי דאיהי אמה כגופא לגבי שכנתא דאצילות – הוא בזה"ק משפטים (דף צד ע"ב) ובתיקונים (דף קמד ע"א) והובא לקמן בשער דרושי אבי"ע (פרק ב) (מספר שמן ששון עמדותי על זה).

[יא] כי כל בחי' זו"ן שיש בעולמות כולם נקרא ז"ת של גוף של אותו עולם – ר"ל כי הג"ר הכלליים של כל עולם הם א"א ואו"א, אבל הזו"ן של כל עולם, הגם שהם כל א' מי"ס, עכ"ז הנה הם נקראים רק הז"ת של אותו עולם, כי הג"ר שבהם הנה הוא רק הארת הג"ר הכלליים המתפשט ומתלבש בהם, וכן ישנם בהם ג"כ בחי' ג"ר, והם הג"ר שברוח ונפש, אשר עיקרם הוא רק הז"ת הכלליים של אותו העולם, והם הגוף של אותו עולם, אבל הג"ר הכלליים, שהם א"א ואו"א, הם רק המוחין של כל עולם, והם נסתרות, והגוף של כל עולם הוא רק הז"ת שהם הזו"ן, והי"ס שבהם הנה הוא רק הי"ס הפרטיים אשר בהז"ת עצמן²³¹.

[יב] כי כן יצאו בעת אצילות הראשון שנאצלו חסרים ג"ר לז"א וט"ר לנוק' – וכן אמר ג"כ בשבירת הכלים (פרק ז) כי בהנוק' דז"א לא יצא אלא רק המלכות, עשירית לבד שבה, וכן הוא ג"כ בפנימיות וחיצוניות (ריש דרוש ו ע"ש). אמנם בשבירת הכלים (פרק ו) וכן במלכים (פרקים ה ו) אמר שבהנוק' יצא אור הכתר שבה, והיתה חסירה מהט' אחרונות שבה. ובשער תיקון נוק' (פרק

²³¹ עי' רע"מ נשא קכג ע"ב, ועי' עוד בענין בדע"ה ח"א פה ע"א.

ב סימן ט) אמר ג"כ כי מהאור דהנוק' יצא הכתר שבה (והוא לא כמו שנדפס בהנהגה כאן מאיזה חכם), ומהכלי לא יצאה אלא רק עשירית אחד לבד מ"י חלקי כלי הכתר הראויה אליה. ומבואר שם שאותו חלק העשירית דהכלי, היה ג"כ רק חלק הכתר, והוא הכתר שבכתר. אמנם בשבירת הכלים (פרק ח) מבואר שכל יציאתם לא היתה אלא רק המלכות לבד. וכן הוא נודע ופשוט מכ"מ. וא"כ הרי ע"כ הוא כי מ"ש בכ"מ שיצא בהנוק' הכתר שבה, הכוונה הוא על הכתר שבמלכות. והוא מ"ש כאן ג"כ שיצאה הסירה הט"ר שבה, כי הרי כל מה שיצא בה לא היה אלא רק מאור המלכות שבה.

אך עדיין קשה, כי הרי גם ב"א לא יצא בו ג"כ אלא רק המלכות לבד דהו"ק שבו, וכן היה גם בא"א ואו"א דהנקודות, וכנודע שבכולם לא יצא אז אלא רק המלכות דהב"ן, והיה חסר בכולם כל הט"ר דב"ן, וכל המ"ה כולו. אמנם הוא כי הנה בפע"ח ושער הכוונות (בברכת ולמלשינים) (הובא בספר שמן ששון כאן) אמר שם הרח"ו ז"ל עצמו, כי מה שאמר באיזה מקומות שנקודתה הראשונה דהנוק' היא בחי' המלכות שבה, ובכ"מ אמר שהוא הכתר שבה, הנה העיקר הוא שהיה נקודת הכתר שבה (ור"ל הכתר דהמלכות דהב"ן שבה כנ"ל), אך אותו הכתר עצמו היה נחשך אורו מאד, ולא היה בו אלא רק בחי' אור המלכות לבד דהכתר, ומשום זה אמר שהיה נקודת המלכות שבה, ור"ל המלכות דהכתר מהי' מלכות דהב"ן שבה, כי יצא הי' כתרם מהי' מלכות דהב"ן שבה, ואותן הכתרים נתחשכו ונתמעמו ג"כ כמ"ש הרח"ו, ונשארו רק על המלכות שבהם, והוא מה שנודע שהיו כולם רק נקודות קטנות וכקרני הגנים²³² ודי בזה כעת.

[יג] אמנם בבחי' הכלל יהיה כל הה' פרוצים שבאותו עולם ל' ע"ב) נקרא זו"ן אל העולם שלמעלה ממנו – וכן אמר בספר שער הקדמות (דף יא ע"א) כי גם א"ק הוא רק בבחי' זו"ן בערך הקודם אליו, וכן כל העולם העקודים הוא רק בבחי' זו"ן בערך שלמעלה, וכן כל העולם האצילות כולו הוא רק בבחי' זו"ן בערך עולם העקודים, וכמו שהאריך בזה הרב הקדוש מהר"ש שרעבי ז"ל ברחובות הנהר (ג ע"א), וזכור הקדמה זו כי עמוק הוא למאד וכמו שנרמזו קצת למטה בסמוך.

[יד] ויהיו חסרי מוחין בבחי' הכלל – ר"ל שכללות כל עולם התחתון הוא כולו חסר מוחין בערך העולם שלמעלה ממנו. והוה גם הא"א ואו"א דכל עולם תחתון ג"כ חסרי מוחין, כי נחשב בערך שלמעלה כל הה' פרוצים שבעולם התחתון רק לזו"ן הכלליים שהם הזו"ת, והם חסרים מהג"ר שהם המוחין וצריך להשלימם. והנה הם מתקנים ונשלמים ע"י עיבור יניקה ומוחין, והוא ע"י בחי' זוונים אשר בעולם העליון. וכן הענין דמיתת המלכים ושבירת הכלים אשר היה בהזו"ן ולא בהג"ר, וכן הענין דמעשה התחתונים אשר הוא נוגע רק בהזו"ן ולא בהג"ר. הנה כ"ז הוא רק מהג"ר להזו"ן אשר בכל עולם ועולם גופה, אבל בערך העולם העליון, שנחשב כל תחתון כולו רק לבחי' זו"ת וזו"ן, הנה נבחן בהם כל הענינים כולם אשר אנו מבחינים בהזו"ן הפרטיים, ונבחן בערך העולם העליון כל אותן הענינים כולם בכל עולם התחתון כולו, ר"ל גם בא"א ואו"א שבו, וכמו שמבואר כ"ז מדברי מהר"ש שרעבי ז"ל ברחובות הנהר, והארכנו בזה בדעה ח"א דרוש ג' סימן ה', ובספר הכללים כלל כ"א ענף ג' ע"ש. וכן עדי"ז להיפך ג"כ, כי כל עולם עליון בערך התחתון, הנה נחשב כל עליון כולו רק לבחי' הג"ר הכלליים, ולא נבחן בו בערך התחתון מהבחי' דהזו"ן מאומה, והבן כ"ז מאד.

[טז] שיהיה עיבור יניקה ומוחין בכלים חיצוניים ועי"מ בכלים פנימיים – כי כל הענינים כולם אשר ישנה בהפנימיות הנה ישנם ג"כ בהחיצוניות וכמ"ש בדרושי פנימיות וחיצוניות (סוף דרוש ב).

[טז] הנה בראש השנה בתחילה נעשה כלים פנימיים – והוא ביום א' דראש השנה, ואח"כ ביום ב' נתקן החיצוניות וכמ"ש בפע"ח (שער ראש השנה פ"ד ובכ"מ שם). אך בקבלת שבת

²³² עי' זהר בראשית לה ע"ב.

ובתפילת חול, נתקן תחילה החיצוניות, וכמו שמבואר בפע"ח (בשער התפלה בכ"מ שם) וכן בהקדמה לשער שבת (פרקים ו ז ח). וע' בזה בשער אנ"כ (סוף פרק י) וכן בפע"ח (שער התפלה פרק ו), וכן נמצא עוד בדברי הרח"ו ז"ל שהעיר בזה בכ"מ ואין כאן המקום להעמיק בזה. והשם יתברך יערה עלינו רוח ממרום לדבר בזה במקום היאות לו. [וע' דברינו בספר הכללים כלל ט' ענף י.] ובוזה נשלם דברינו עתה בשער הזה, יהי' שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים.

שער אח"פ פ"א

השער הרביעי שער און חוטם פה ונחלק לה' פרקים

שער ד פרק א

כבר ידעת כי אין בנו כח לעסוק קודם אצילות י"ס, ולא לדמות שום דמיון וצורה כלל ח"ו²³³, אך לשכך האון אנו צריכים לדבר דרך משל ודמיון, לכן אף אם נדבר במציאות ציור שם למעלה אין הדבר רק לשכך האון. אמנם דע כי י"ס דאצילות הם ב' עניינים, הא' הוא התפשטות הרוחניות, והב' הוא כלים ואברים אשר העצמות מתפשט בהם²³², והנה צריך שיהיה לכל זה שורש למעלה לב' בחי' אלו, ולכן צריכין אנו לדבר בסדר המדרגות מראש עד סוף. והנה נתחיל ונאמר כי הלא הא"ס ב"ה אין בו שום ציור כלל ח"ו כמבואר, ואמנם כשעלה במחשבה לברוא העולמות לי' מדרגות ע"י סדר האציל²³³ והמשיך ממנו התפשטות אורות רבים להיותם שורשי האצילות (נ"א שרשים ומקוריים) להתאצל האצילות אח"כ. והנה כאשר נעריך ונמשיל לענין זה כבר ידעת היות ד' יסודות לכל, והם ראייה שמיעה ריחא דבור, והם ד' אותיות הוי"ה (והר' חדש דף לא ע"ג וכן ת"ז דף קמא ע"א), והם סוד נשמה לנשמה ונר"ן. ונתחיל לבאר מסוד הנשמה ואילך ואח"כ נתחיל לקודם אליה. ונאמר כי הלא נמשיל ונצייר האזנים כי יש בהם רוח דק בתוכם, והנסיון לזה כאשר יסתום האדם אזניו ישמע בתוכו קול הברה מחמת הרוח הנצרך בתוכו, אח"כ מחוטם יוצא מתוכו הבל יותר נרגש מאון, ואח"כ מן הפה יוצא הבל יותר נרגש מכולם. וכפי ערך הדברים ובחינתם כך יהיה דקותם, כי אוון להיותו סוד בינה (תיקו"ז קנב ע"ב) ההבל היוצא ממנו הוא יותר דק מהבל היוצא מחוטם, וכן הבל החוטם הוא יותר דק מהבל הפה שהוא למטה ממנו במעלה אמנם אם נמשיל ונאמר דרך משל כי מסוד האון נמשך ממנו הבל ורוח מתוכו {יז ע"ד} ולחון והוא סוד נשמה, והבל היוצא מחוטם סוד רוח והבל היוצא מהפה הוא סוד נפש²³⁴.

[א] כבר ידעת כי אין בנו כח לעסוק קודם אצילות י' ספי' ולא לדמות שום דמיון וצורה כלל ח"ו – כי כל תואר ושם ספי' הנה הוא מורה על איזה בחי' דגבול ומדה, וכמ"ש ברע"מ פנחס (דף רנו ע"ב) דכל ספי' אית לה שם ידוע ומדה וגבול ותחום כו' ע"ש. והגם שאינם ח"ו כבחי' גבול ומדה שאנו תופסים ומשיגים, כי אין שום השגה לשום נברא בהספי' מאומה²³³, ומשום שהרי הם למעלה מכל הבריאה כולה, וכמו שהארכנו בזה בספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז' ובכ"מ, אך עכ"ז הנה הם עכ"פ השורש דהגבול ומדה אשר בהבריאה, ומצדם אנו מכנים כל בחי' הפרצופים וכל עניניהם, והוא משום כי הם השרשים לזה אשר בהבריאה, וכמו שבארנו שם. וכ"ז הוא משום שהם עצמם הנה הם ג"כ נאצלים מחודשים שחדשם המאציל א"ס ית"ש אחר שלא היו, והעיקר דכח גבול ומדה אשר נתגלה בהם הנה הוא משום שבתחילה, בעת מציאותם הראשונה, שהוא בעולם הנקודות, לא התייחד אז המאציל בהם, ועי"ז נתגלה בהם כל הכח הגבול ומדה, ונעשו הם שורש להגבול ומדה שהבריאה²³⁴, וכן לכל עניני הבריאה כולה. משא"כ בכל הנאצלים כולם

²³³ עיי' ליקוט בסוף ספד"צ לז ע"ד, ז"ל, וידוע תדע שמרע"ה לא השיג אלא בבריאה ובהיכל הרצון כמ"ש מהרמ"ק והאר"י ז"ל, וכ' שתורתנו היא בסוד עולם הבריאה.
²³⁴ נדצ"ל שבבריאה.

אשר למעלה מאצילות, הנה התייחד בהם אור^(ל ע"ג) המאציל גם מתחילת מציאותם, והם רחוקים מכל תכונות הבריאה הרבה מאד, ולכן אין לדמות בהם שום דמיון וצורה כלל ח"ו, והם נקראים בשם עולמות דא"ס. והנה הם השורש להאצילות וכמו שהארכנו בזה בכמה מקומות מדברינו, וע' שער טנת"א פ"א אות ו'.

[ב] הא' הוא התפשטות הרוחניות והב' הוא כלים ואברים אשר העצמות מתפשט בהם – והם כדמיון נשמה ונוף, אמנם התפשטות הרוחניות שאמר שהוא הנשמה שבו, הנה הוא ג"כ כלול מבחי' רבים, כי בכל תחתון מתלבש בו כל העליונים כולם, והם כולם אור ונשמה להתחתון, וכמ"ש הרב בסוף הע"ח (שער קיצור אבי"ע פרק י) כי החומר דעולם העליון נעשה צורה להעולם התחתון. אך עיקר הנשמה האמיתית, הוא האור דא"ס המתפשט ומתלבש בכלום. אך התלבשות דאור א"ס אשר בכל תחתון, הוא לעולם רק דרך כל הכלים העליונים, שהם נעשים לבוש לאור א"ס שבהתחתון, וכמו שמבואר כל סדר ההתלבשות לעיל בעיגולים ויושר ענף ד', וע"ש בדברינו ובאות י"ט שם.

[ג] ל' מדרגות ע"י סדר האצילות – בספר שער הקדמות ליתא הב' תבות "ל' מדרגות" ובדפוסים ישנים ליתא הב' תבות "ע"י סדר" וכתוב שם "האציל והמשך כו".

[ד] כי מסוד האזן נמשך ממנו הבל ורוח מתוכו ולחויץ והוא סוד נשמה והבל היוצא מחוטם סוד רוח והבל היוצא מהפה הוא סוד נפש – דע כי כל ענין האורות דאזן חוטם פה שמתחיל הרב לבאר כאן, ונמשך בביאורם בכל השער הזה ובשער טנת"א ובכל שער העקודים ובכל שער דמטי ולא מטי, הנה הם כולם רק בחי' אורות מקיפים לבד, והם בבחי' אורות הי"ג תיקוני דיקנא שבהא"א דהאצילות, וכאן בענינינו שהוא באדם קדמאה, נקראים הם בשם עולם העקודים (וכמו שבארנו בספר הכללים כלל יח ענף י בסוף סימן ה באבני מלואים שם), והם כולם רק אורות מקיפים לבד, וזהו מ"ש הרב כאן וכן בכל דבריו לקמן, כי האורות דאח"פ הם יוצאים מהאח"פ ולחויץ, ואינו מדבר הרב באורותיהם אשר מהאח"פ ולפנים מאומה אלא רק מרמו מעט רמו בהם למטה בסמוך, כמו שיתבאר בדרושים הבאים בעה"י, אבל עיקר דרושי הרב בהם הוא רק באורותיהם שיצא מהם ולחויץ, והם אורות מקיפים. ולא יצא מהם האצילות העיקרי כלל, כי כל עולם האצילות העיקרי כולו, הנה הוא יצא רק מהאורות הפנימים שבא"ק, ומהאור"א שבא"ק ע"י בחי' זיווגם. ויצא עולם האצילות מהאימא שבא"ק ע"ד הזו"ן דאצילות שיצאו מהאימא שבהאצילות, והאור"א שבא"ק הם עומדים מבפנים להאורות דהעקודים וכלולים בהם, ע"ד האור"א דאצילות שהם מכוסים וכלולים בהמולין (ד"ר רפ"ט ע"ב). [וכמו שבארנו כ"ז בארוכה בדע"ה ח"א דרוש א' סימן ד', ושם דרוש ב', ודרוש ד', ובספר הכללים כלל ה' ו', ושם כלל י"ח ענף ח' ובענף יו"ד שם.] אבל עיקרן דכל אורות עולם העקודים המשמשים להאצילות, הנה הוא רק לבחי' אורות מקיפים לבד, וע"ד הי"ג ת"ד שבא"א דאצילות להזו"ן דאצילות. ומ"ש הרב לעיל בסמוך כי הם שורשי האצילות, הוא משום כי מהם מקבלים אור"א הכלולים בהם את כל שפעת האצילות כולו, והרי הם שורשי האצילות בודאי, וכמו שבארנו כ"ז בדברינו הנז' ודע זה וזכור הקדמה זו.

ועתה נבאר הענין כי הבל האזן נחלק לב' אזנים, והענין הוא כי הלא יש בינה ותבונה כנודע (ד"ר רצ ע"ב), לכן אזן ימנית הבל שלו הוא שורש נשמת בינה, והבל אזן שמאלית שורש נשמת תבונה⁷. גם הבל החוטם נחלק לב' בחי' בסוד שורש יעקב וישראל, הימין ישראל והשמאל יעקב. אך הבל הפה הוא א' כי הוא נגד הנוק' דז"א, ואע"פ שיש לאה ורחל עכ"ז עיקר לאה מבחי' מל' דתבונה (נ"א זאת היא ו"ק דב"ן דז"א ממלכות דתבונה) המתלבשת תוך ז"א⁸ כנודע, ולכן אינו נחשב רק לא'. אך עכ"ז כיון שהם ב' בחי' גם הבל הפה נחלק לב' עם שההבל הוא מקור א', שלא כדמיון האזנים והחוטם, והוא כי בהיות הבל זה בגרון הוא סוד קול וכשיוצא מחויץ לפה הוא סוד דבור בחיתוך אותיות, הקול נגד

שורש לאה והדבור נגד שורש רחל. אע"פ שקול הוא בת"ת שהוא הז"א¹ (נ"א בת"ת ז"א) עכ"ז שורש של שניהם הוא במל' דתבונה (נ"א עכ"ז שורשו במל' בינה), רק שקול נעשה נשמה לז"א (נ"א לו"ק דב"ן דז"א) והדיבור נעשה נשמה למל' (שהיא רחל), ושניהן מצד הפה שהוא סוד המלכות דתבונה.

[ה] אוזן ימנית הבל שלו הוא שורש נשמת בינה והבל אוזן שמאלית שורש נשמת תבונה – כי המוח בינה שברישא הנה הוא מבפנים להאזניים, והיא מכנגד האזניים ולפנים, ועי' לקמן שער טנת"א פ"א אות י"ט ע"ש, וגם עוד דברים עמוקים בזה בדברינו בספר הכללים כלל ט"ו.
 [ו] גם הבל החוטם נחלק לבי' בחי' בסוד שורש יעקב וישראל הימין ישראל והשמאל יעקב – כי יעקב וישראל שניהם הם בת"ת הכללי דאצילות שהוא ז"א, ויש ב' בחי' יעקב, אחד מה שהוא פרצוף בפנ"ע, ואחד בז"א גופה. כי יעקב הוא בחי' הקטנות שבו, וישראל הוא בחי' הגדלות שבו, וכמ"ש בשער הפסוקים (פ' וישלח) בפסוק ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך. אך עכ"פ הוא כי כולם הם בת"ת הכללי דאצילות, שהוא בחי' ז"א, ושורש הת"ת הוא הדעת, והוא הרוח כנודע. והנה הוא בפנימיות החוטם דא"ק, ושם מושרש ל' ע"ד) כל שורש ז"א הכללי, שהוא סוד כל בחי' יעקב וישראל, כי הדעת עצמו, שהוא פנימיות הת"ת, הנה הוא המוח הגי' הכלול בהמ"ם עצמו (כי בא"א ומכל שכן בא"ק, שם לא נתחלק לתלת כנודע²³⁵). והוא עולה עד הקד"א ועד האוירא עלאה דלא אתפס (ו"ח דף ע' ע"א וס"י פ"ב מ"ו), כי שם הוא עליית הדעת לעולם, אך הת"ת שהוא מלבר, הנה שורש גילוי הוא בחוטם, ששם הוא הרוח, רוח היים באפיו (בדאשית ז' כב), ושם הוא שורש הת"ת שורש כל בחי' יעקב וישראל.

וראיתי מקשים בכ"ו, כי הלא בינה ותבונה וכן יעקב וישראל הם ב' פרצופים כל א' זה למטה מזה, ואיך אמר כאן שהם זה בימין וזה בשמאל, שהוא זה כנגד זה. ועוד כי לקמן שער טנת"א (פרק א' ב) ובעקודים (פרק א'), מבואר שם כי אלו הבי' מיני אורות ימין ושמאל דאוזן חוטם, הנה הם בבחי' מקיפים ופנימים, ואיך יתקשר זה עם מה שאמר כאן כי הם בינה ותבונה וישראל ויעקב. אך לא קשה כלל, כי הרי הרב לא אמר כאן אלא רק שהם שורש לבינה ותבונה וליעקב וישראל, ובהשורש עומד הכל רק בבחי' כח והעלם, והוה הכל מיוחד שם. ואח"כ כשיוצאים על מציאותם העיקרי מהכח אל הפועל, הנה יוצא כל כח מהשורש למציאות בפנ"ע ובמקום הראוי לו, וכמו שראינו כיוצא בזה בשורש הבחי' דו"ן, כי בעתיק הם בפנים ואחור, ובא"א הם בימין ושמאל (וכמ"ש בשער עתיק פרק ב'), ובא"א הם ב' פרצופים, אלא שהם כחדא נפקין וכחדא שריין (א"ד"ז דף רצ' ע"ב) ולא מתפרשין דא מן דא (עי' זחר ויקרא ד' ע"א), ובזו"ן הם אינם שוים וכל א' בפנ"ע. והרי כי כל מה שיוורד ונמשך למטה מתגלים ביותר, ומשתנים בגילויים מפנים לאחור, ומימין לשמאל, ומלמעלה למטה, והוא הכל דבר אחד. ועי' עוד כיוצא בזה בשער א"א (ריש פרק יא) בהב' פאות הראש, שאמר שם ג"כ שהפאה שמאלית הוא שורש ז"א ועומד שם כנגד א"א ע"ש.

גם מה שמקשים איך נקשר כ"ו עם ענין מקיפים ופנימים, גם זה לא קשה כלל כי האורות אשר יצאו מהאזניים והחוטם ולחוץ, הנה השתמשו הם לאורות המקיפים והפנימים דעולם העקודים, והאור אשר מהאזניים והחוטם ולפנים, הנה הם שורש בינה וז"א, והם בינה ותבונה, וישראל ויעקב בימין ושמאל שבכל א', והם ג"כ בבחי' מקיפים ופנימים, כי כל עליון הוא בחי' מקיף להתחתון, כי הוא מקיפו ומסבבו ומאיר עליו מבחוץ, זולת מה שנכנס ומתלבש בו מבפנים, וכן מבואר ג"כ בשער הזווגים (פרק ד) בענין בינה ותבונה, שהאורות דבינה הם עומדים על התבונה בבחי' אורות מקיפים ע"ש.

[ז] ואע"פ שיש לאה ורחל עכ"ז עיקר לאה מבחי' מלכות דתבונה המתלבשת תוך ז"א –

²³⁵ עי' אד"ר קמ ע"א בענין א"א דאצילות וכ"ש למעלה ממנו.

וכמ"ש לקמן בשער יעקב ולאח ובשער לאה ורחל, ולכן הנה נכללת לאה בתבונה אשר באור האזן, וכן נכללת ג"כ בז"א, משום שעיקר המלכות דתבונה מתלבש בז"א, ונעשה בו לעצם מעצמיו. והגם שיעקב אשר הוא פרצוף בפנ"ע, הנה נעשה הוא ג"כ מיסוד דאבא המתלבש בז"א, ועכ"ז הנה נחשב הוא לבחי' בפנ"ע, ויש לו שורש בפנ"ע שהוא בחוטם שמאלי כנו'. אך היסוד דאבא, הנה אינו נעשה הוא לעצם מעצמיו בז"א כ"כ כמו המלכות דתבונה, ועוד כי הרי האבא גופא הנה הוא עצמו טמיר ונעלם, כי כל גילוי הוא לעולם רק ע"י אימא, וכן הגילוי דכל פרצוף הוא לעולם רק מהנשמה ולמטה שהוא מבינה, כי לא נמצא בכל פרצוף אלא רק ג' כלים לנר"ג, אבל הנשמה לנשמה שהיא מאבא, היא למעלה ובבחי' מקיף, וכמו שכתוב כ"ז למטה בסמוך וכנודע. והרי הנה האור דאבא נעלם בכל פרצוף, וכן הוא ג"כ בכלל האצילות הנה הנה האור דאבא טמיר שם, ולכן נחשב בחי' יעקב היוצא ממנו לבחי' פרצוף בפנ"ע, כי לא נגלה מאבא אלא רק הוא. משא"כ בתבונה, אשר היא עצמה מתגלה ג"כ, כי הרי כל מציאות הו"א הוא ממנה, והיא אור הנשמה שבו, ולכן לא נחשב לאה אשר היא מהארץ המלכות דתבונה לפרצוף בפנ"ע אלא שהיא נכללת עם התבונה גופה.

ולפי מה שהעלינו בהקדמות ושערים שער ז' פרק ה', כי לאה ורחל הנה היה ראוי שיהיו שניהם באמת רק פרצוף אחת ממש ובשם רחל, ורק ע"י החטא דעץ הדעת נתחלקו לשניים, הנה (לא ע"א) ניהא בפשיטות מה שלא נמצא בא"ק שורש מיוחד לכל א' בפנ"ע, אלא רק שורש אחד לשניהם, כי הרי כן הוא לפי התיקון האמיתי, שיהיו הם שניהן אלא רק אחת ושורש אחד לשניהם. [ח] אע"פ שקול הוא בת"ת שהוא הו"א – (וכמ"ש בזה"ק בראשית דף נ ע"ב, ופי' ויגש דף רי ע"א ובכ"מ) וא"כ הרי איך אנו אומרים עתה שהקול הוא בלאה, [עכ"ז שורש של שניהם] ר"ל של הקול והדבור (כן הוא בשער הקדמות דף לא ע"א), [הוא במלכות דתבונה] אשר שם הוא שורש לאה, וכן ממנה נעשה הו"א ג"כ. וא"כ הרי הגם שעיקר הקול הוא בז"א עכ"ז הנה הוא בלאה ג"כ, כי שניהם הם מהמלכות דתבונה, כי הרי גם הו"א נעשה מציאותו מהמלכות דתבונה וכמ"ש בשער או"א (סוף פרק ה) ובכ"מ וכנודע, וכן הוא בזה"ק בראשית (דף נ ע"ב) ופי' פקודי (דף רכו ע"ב) ובכ"מ, דקלא דאשתמע הוא בז"א, והוא יוצא מקלא פנימאה דלא אשתמע שהוא בינה. והרי לנו דשורש הקול הוא בכינה, ולכן יש לייחס היטיב בחי' הקול הן ללאה והן לז"א, כי שניהם הם מהמלכות האחרונה דהכינה, שהוא המלכות דתבונה, אלא שלאה היא מהארץ היוצא לחוץ בסוד קשר של תפילין²³⁶, ובנין הו"א נעשה מעיקר המלכות דתבונה המתלבשת בו כנודע כ"ז. וא"כ הרי לנו עכ"פ כי יש לייחס הקול ללאה ג"כ, [רק שהקול נעשה נשמה לז"א, והדבור נעשה נשמה למלכות שהיא רחל], כי שניהם, ר"ל הן הקול והן הדבור, שרשם הוא בהמלכות דתבונה וכנו'. וכן מבואר לקמן שער טנת"א (פרק ג) ששם הוא כל הח' מוצאות הפה. והנה נעשה הקול נשמה לז"א, והדבור נעשה נשמה לרחל, אך הקול הנה הוא בלאה ג"כ כנו', והדבור הוא רק ברחל, וע' עוד לקמן אות ל"ג, ושניהן הם בחי' הנוקבין דז"א, כי הוא משתמש על ידם בקול ודבור. [ושניהם] ר"ל הקול והדבור, שהם לאה ורחל, הם [מצד הפה (דא"ק) שהוא סוד המלכות], כי המלכות הוא בפה, וכמ"ש אליהו זל"מ (תיקו"ז דף יט ע"א) מלכות פה תורה שבע"פ קרינן לה, ור"ל שהפה הוא המלכות מהעשר ספי' שברישא, כי ברישא גופא ישנו שם ג"כ כל העשר ספי'. כתר הוא בקרקפתא, חכמה בעיינין, בינה באודנין, ת"ת הכולל ו"ק בחוטם, מלכות בפה. וכן אמר ג"כ בשער עקודים (סוף פרק ה) כי בראש עצמו יש ג"כ כל הנר"ג, הנשמה במוח, הרוח בחוטם, הנפש בפה, ע"ש.

ומ"ש בדפוסים חדשים שהוא סוד המלכות דתבונה, מילת דתבונה בדפוסים ישנים ליתא, וכן בשער הקדמות ליתא, וכן משמע שהוא מיותר לפי סגנון הענין דכאן. אך בעומק הדברים הנה

²³⁶ ע"י שער דרושי הצלם פרק א'.

האמת כן הוא, שכל חלל הפה עם הגרון הוא כולו סוד בינה וכמ"ש הגר"א בתו"ח (דף כ ע"א בריש ד"ה גו תהומא) (ועי' בדברי הרב בשער מ"ן ומ"ד דרוש יד), והוה הפה המלכות דתבונה, וע"ש כל הענין בתו"ח (דף יט ודף כ ושם דף נ ודף נא) ובהגר"א שם. ומבואר שם כי בחיך וגרון הוא קלא פנימאה דלא אשתמע לבר, אלא באטימו דאודנין שמעין ליה, שכאשר תסתום את האוזן אז תשמע קול הולך בלי הפסק, והוא קול הפנימי שהוא הולך בפנימיות כל הגוף, ומתרחק קלא פנימאה ושדר ללישן ואשתמע, כי ע"י הדחיקו הוא נשמע הקול, והוא ע"י הלשון שהוא מבפנים להחיק וגרון, שהוא בחי' ת"ת, שהוא הז"א, והולך הקול עד השינים, ושם הוא הדבור בחיתוך אותיות, והוא נוקבא דז"א ע"ש כ"ז בארוכה. ולפ"ז הוא סגנון דברי הרב כאן, כי הקול הוא שורש לאה שהיא מבינה קלא דלא אשתמע, רק שמתפשט אח"כ ונעשה נשמה לז"א, ושם הוא קלא דאשתמע, וכן מתפשט ונעשה נשמה להנוק' דז"א שהוא הדבור והוא בשינים. וכללות כולם הוא הפה שהוא המלכות דתבונה, כי הבינה מתחיל בראש שהוא במוח אשר מהאזניים ולפנים ומסתיים בפה, ויהיה הכוונה בכ"ז על ז"א ומלכות הכלולים בבניה שבראש, וכן הוא אח"כ ג"כ בהזו"ן העיקריים שהם קול ודבור וע' עוד בשער עקודים פ"א אות ג'.

והנה העינים שהם סוד ראייה שהיא החכמה^ט הוא סוד נשמה לנשמה בסוד חכמה. ודע כי* נר"ן מתלבשים תוך פנימיות הכלים שהוא הגוף, אך הנשמה לנשמה אין יכולת בגוף האדם לסובלה ונשארת מבחוץ בסוד או"מ, וכשהוא מקיף את המוח מדור הנשמה אז הוא בחי' מקיף אל הנשמה, וכשהיא מקפת את הלב שהיא מדור הרוח אז הוא בחי' מקיף אל הרוח, וכשהיא מקפת לכבוד מדור הנפש אז הוא מקיף לנפש, כי כמו שיש ג' בחי' אלו שהם נר"ן כך הנשמה לנשמה צריך שיהיה בה בחינת ג' אלו כולם בסוד אור מקיף.

*גליונות הלש"ו – עי' שעה"ק דף כז לכוז יב.

אמנם הגלגולת שהוא סוד הכתר משם שורש לנשמה עליונה הנקרא יחידה. וטעם קריאתה יחידה לפי שהיא מקפת כל העולמות בבחי' נשמה לנשמה* לבדה ולא בחי' נר"ן^כ כמ"ש בנשמה לנשמה כנ"ל, כי הלא לא יש רק ג' בחינות נר"ן^כ וכנגדם יש ג' בחי' אלו בנשמה לנשמה**^כ אבל דוגמת הנשמה העליונה הנקרא יחידה אין למטה דוגמתה בחי' ד'***^כ כנ"ל, וכולה היא מציאות א' וז"ס הנקרא יחידה לפי שאין דוגמתה למטה כנ"ל. * גליונות הלש"ו – "לנשמה" נמחק. ** גליונות הלש"ו – כי הלא לא יש רק ג' בחינות נר"ן וכנגדם יש ג' בחי' אלו בנשמה לנשמה – מוסגר. *** גליונות הלש"ו – כוח ונפש.

[ט] והנה העינים שהם סוד ראייה שהיא החכמה כו' – עי' דברים עמוקים בזה בדברינו בספר הכללים כלל ט"ו (ענף ג אות ב), ובספר הדעה ח"א דרוש ד' סימן א' ב', ולקמן שער מנת"א (לא ע"ב) פ"ו אות י"ד עש"מ.

[י] אמנם הגלגלתא שהוא סוד הכתר משם שורש לנשמה עליונה הנקרא יחידה – הנה עיקר אותה הנשמה העליונה, מקומה הוא באוירא עלאה אשר בין הקרקפתא להמות, והוא נקרא בשם חכמתא עלאה סתימאה²³⁷ (שער מאמדי רשב"י דף כז ע"א), והוא אוירא דלא אתפס (ז"ח דף ע ע"א וס"י פ"ב מ"ו) שאינו מתלבש בשום לבוש כלל, אלא שהוא רק בחי' אויר לבד, והוא שורה בין הגלגלתא להמ"ס, ומבואר ענינו בשער א"א (פרק ד ופרק ו), והנה הוא סוד היחידה שבכל פרצוף. אמנם הוא אינו היחידה הכללי, אלא רק היחידה שבהנשמה, וגם אינה מהנשמה הכללי, אלא רק מהנשמה שברוח, אבל היחידה והחיה והנשמה הכלליים, הם כולם למעלה לגמרי מכל פרצוף, ועיקר כל פרצוף הוא רק הרוח והנפש לבד בכל חלקי החי' בחי' דנרנח"י שבכל א' מהם, וכמו

²³⁷ חלוק מחכמה סתימאה.

שכתבנו בהקדמות ושערים שער ג' פ"ג ופ"ה ע"ש.

[יא] ומעם קריאתה יחידה לפי שהיא מקפת כל העולמות בבחי' נשמה לנשמה לבדה ולא בחי' נר"נ – הנה בשער המקיפים (פרק א) אמר שם הרב כי אור מקיף הישר, אשר הוא לא נכנס לעולם בפנים, הוא בבחי' יחידה. והאור מקיף החוזר, אשר הוא נכנס בתחילה מבפנים ג"כ, אלא שאח"כ הוא חוזר ויוצא ונשאר לאור מקיף ג"כ, הוא בבחי' חיה. ומבואר שם כי או"מ הישר דכל עליון הוא מתפשט ומקיף לכל הפרצופים כולם עד סוף כל האצילות כולו. אבל אור המקיף החוזר דכל א' הוא אינו מקיף אלא רק לאותו הספירה והפרצוף לבד אשר הוא יוצא ממנו. וא"כ הרי מבואר מזה שהיחידה הוא מתפשט להקיף עוד יותר למטה הרבה מהחיה, וכן לעיל בעגולים ויושר (ענף ד) מבואר שם ג"כ שכל אור מקיף דכל עליון הנה הוא מקיף על כל העולמות והפרצופים שלמטה הימנו, וכל תחתון הוא מוקף מכל אורות המקיפים דכל העליונים כולם. ונודע הוא דכמו שהוא בכללות כן הוא בפרטיות,²³⁸ וכמ"ש בשער המקיפים (פרק ב) ובכ"מ. וא"כ הרי גם הנרנח"י הפרטיים שבכל פרצוף, הנה מקיף כל עליון לכל התחתונים שלמטה הימנו וכמו שמבואר בהדיא בשער המקיפים (פרק ב) ובפרט במבוי"ש (שע"ב ח"ג פ"ה) ע"ש. וא"כ איך אמר כאן שהיחידה אינה מקיף להנר"נ אלא רק להנשמה דנשמה לבד.

ואין לומר שכוונתו הוא כי באמת הנה היא מקיף גם להנר"נ, אלא שהיא אינה מתחלקת להנר"נ להקיף לכל א' לפי מדרגתה, אלא רק שהיא מקפת לכולם במדרגה אחת ובמדרגת היחידה, וכמו שמסיק ואומר שכולה היא מציאות אחת, כי הרי גם זה פשוט הוא שאינה מקיף לכולם בהשוואה אחת, אלא רק שמאיר לכל א' לפי כחו שיוכל לקבל, ומקיף ומאיר להנשמה לפי כחה, ולהרוח לפי כחו, ולהנפש לפי כחה, דהרי אין כל א' יכול לקבל יותר מכחו, כי יתבטל ע"ז מציאותו לגמרי וכנודע משבירת הכלים. וא"כ הרי מתחלק אור היחידה באורה והקפתה ג"כ בודאי לבחי' שונות, שהוא לכל בחי' הנר"נ להשפיע לכל א' רק לפי כחו.

ואין לומר ג"כ שהכוונה הוא כי היחידה היא אינה מקיף ומאיר באמת אלא רק בהשוואה אחת, אלא שאורה הוא נמשך רק להחיה, וזהו שאמר כי היא מקפת בבחי' נשמה לנשמה לבדה, ומקבל החיה ממנה בהשוואה אחת וההתחלקות לבחי' שונות דנר"נ הוא נעשה רק בהחיה ועל ידה, אבל היחידה עצמה היא מקיף ומאיר לעולם רק בהשוואה אחת, כי הרי אמרנו לעיל מדברי הרב, שהיחידה מתפשט באורה והקפתה למטה מהחיה הרבה יותר, וא"כ הרי מוכרח הוא שתתחלק שם היא עצמה לבחי' שונות הרבה, שהוא לכל בחי' הפרצופים כולם ולכל ספי' וספי' דכל פרצוף ופרצוף להקיף ולהאיר לכל א' לפי מציאותו וכחו וכנז'. וכן בעיקר דברי הרב אשר אמר שהיחידה היא מציאות אחת ואין בה בחי' נרנח"י, הנה גם זה לכאורה קשה מאד, כי הרי הוא היפך ממה שמבואר ומפורש ברוב דרושי הרב שגם בהיחידה יש בה נרנח"י, כי הרי כל א' הוא כלול מה', נרנח"י שבנפש, נרנח"י שברוח, נרנח"י שבנשמה, נרנח"י שבחיה, נרנח"י שביחידה. והם כ"ה בחי' אלא שבכל א' הוא לפי ערכו וכמ"ש בפנימיות והיצוניות (דרוש יא) ובדרושי אבי"ע (פרק ב) והוא פשוט ונודע.^(לא ע"ג)

גם במ"ש הרב כאן לעיל בסמוך, כי החיה והיחידה הנה הם אינם מתלבשים בהפרצוף, אלא שהם נשארו מבחוי' בסוד או"מ וכן אמר ג"כ בעקודים (פרק ה בהמ"ק שם), גם זה צריך ביאור, כי הרי מבואר הוא בעיגולים ויושר (ענף ד) שכל עולם ופרצוף עליון, הוא מתלבש בכל התחתונים כולם. ונה"י דא"ק, וכן א"א שהם הכתר והיחידה הכלליים כנודע, הם בתוך כל פנימיות כל האצילות, ופנימיות כל הפרצופים והעולמות כולם. וכן אמר בשער המקיפים (פרק ג) ובכ"מ כי הטי' ספי' דא"א מתלבש תוך פנימיות כל הפרצופים, וא"ק וא"א, הרי הם הכתר הכללי והיחידה הכללי כנודע. וכן בהחיה שהוא החכמה, הנה הוא נודע ג"כ כי נה"י דאבא, שהוא חכמה, חיה

²³⁸ נדצ"ל בפרטות.

הכללי, הנה הוא מתלבש תוך נה"י דאימא, ומתלבים שניהם בכל הזו"ן. וכמו שהוא בכללות כן הוא בפרטות, והם הכתר והחכמה שבכל פרצוף, ושורה הכתר בהגלגלתא והוא באורא עלאה כנ"ל, ומשם הנה משלח את הארתה בכל פנימיות הפרצוף כולו, והוא היחידה שבכל פרצוף. והחיה הוא מוח החכמה השורה במוח, ומשם משלח את הארתה בכל הפרצוף כולו, כנודע כ"ז. והרי עכ"פ הוא, כי היחידה והחיה הנה הם ג"כ בכל פנימיות הפרצוף כולו, וא"כ הרי איך אמר הרב כאן שהיחידה והחיה הם רק בבחי' מקיפין לבד. וכן הוא ג"כ לפי מ"ש בשער המקיפין (פרק א), שהיחידה והחיה הנה הם האו"מ הישר ואו"מ החוזר, והם עומדים רק מבחוץ, והרי איך יתקשר כ"ז עם מה שנודע שהיחידה והחיה הם הכתר שהוא אורא עלאה ומוח החכמה, אשר הם באמת בפנימיות כל פרצוף עצמו.

אמנם הוא, כי הנה דברי האר"י זללה"ה אף במקום שהם נראים שהם דברים קלים ופשוטים הנה הם עמוקים מאד, והם כפטיש יפוצץ סלע שמתחלקים לכמה פנים. והענין בכ"ז הוא ע"פ מה שבארנו בהקדמות ושערים שער ז', שהח' פרצופים הכלליים א"א או"א זו"ן, שהם ג"כ הח' בחי' נרנח"י שבכל פרצוף, הנה הם נגד הח' גילויים הכלליים דא"ס ית"ש אשר מרום הביון עוון, שהוא אור א"ס המקיף עד סוף גילויי שבהעולמות ב"ע, ובארנו שם פרק א' כי א"א וכן היחידה שבכל פרצוף הנה הוא נגד בחי' א"ס המקיף אשר למעלה מהצמצום, ומשתמש ועומד הא"א בכלל האצילות, וכן היחידה בכל פרצוף בכל ענייניו, כמו הא"ס המקיף בכלל כל העולמות כולם. והנה גילה לנו האר"י"ל מענין א"ס המקיף ג' בחי': א', מה שהמשיך והתפשט ממנו הקו דא"ס, והוא מתפשט ומבריה עד סיום כל העולמות אבי"ע בפנימיותם ובפנימיות פנימיותם, וכמו שבארנו בעיגולים ויושר ענף ד' אות ו', והוא העיקר אשר ממנו נעשה הכל, ובו תלוי הכל לעולם, וכמ"ש הרב בעיגולים ויושר (ענף ב) וכנודע. והנה אור הקו הזה הנה הוא מצטמצם בכל עולם ועולם שמתפשט בו לפי המדרגה הראוי לכל עולם ועולם, כדי להוציא את כל אחד על מציאותו ומדרגתו הראוי אליו.

ב', כי הנה מלבד מה שמאיר עיקר האור דרך הקו הנז' והוא בפנימיות כולם הנה מאיר להם ג"כ לעולם גם מא"ס המקיף הארה מועמת עכ"פ, ונמשך להעולמות תמיד שפע משם ג"כ וכמ"ש הרב כ"ז בעיגולים ויושר (ענף ב וענף ג), אמנם הנה גם שפע הזה הוא מסתתר ומתעלם בהעולמות והוא מצטמצם ג"כ רק לפי כח העולמות שמשפיע בכל עולם ועולם רק לפי כחו ומדרגתו.

ג', הוא מ"ש הרב בשער סדר אצילות בקיצור (ריש פרק א), כי אור א"ס המקיף הוא נוגע ודבוק בכל הד' עולמות אבי"ע, ובארנו בדברינו שם אות ב' כי זהו לעת צורך הנהגה הנסיית, שהם הנסים הנגלים. ומ"ש שהוא נוגע ודבוק, הכוונה הוא שהגם שכל הנסים הנגלים הנה הם היפך הטבע לגמרי, עכ"ז הנה הם עושים את פעולתם גם בעת שכל הטבע קיים, והם נוקבים ויורדים בתוך כל העביות דהעולם כולו, ועכ"ז אינם מבטלים זה את זה. והגם שלעולם הוא שריבוי האור הוא מפסיד להכלי, וכמ"ש (תענית כג ע"א) השפעת עלינו רוב טובה אין אנו יכולים לקבל, ואור הנשמה מוכרת שתצטמצם רק לפי כוח הגוף, דאל"כ יתבטל הגוף מציאותו, אך הן הן גבורותיו והן הן נוראותיו ית"ש, בכל פעולות הנסים כולם, שהעביות דהעולם מתקיים על עמדו לא ע"ד) ואור הנסיי מתפשט בתוכו עצמו ועושה את פעולתו, ואינם מבטלים זה את זה וכמו שכתבנו בזה בארוכה עוד בהקדו"ש שער ו' פ"ד ע"ש ושם. ונמצא, כי האור הזה הנה הוא אינו מצטמצם כלל, כי הרי הוא הולך ומאיר בתוקף אורו למעלה ממדרגת העולם וגם בכל העביות כולו. והרי לנו ג' בחי' מהגילוי דאור א"ס: א', מה שהמשיך ממנו הקו דא"ס והוא בפנימיות כולם. ב', שפעו מבחוץ אשר משפיע תמיד גם מאור א"ס המקיף, ואלו הב' הם מצטמצמים לפי כח העולמות. ג', שפעו הנסיית והוא בלא צמצום.

והנה כל בחי' הללו הנה ישנם ג"כ בהא"א שבכל עולם, ובאור היחידה שבכל פרצוף, כי

הנה מתלבש א"א בכל הפרצופים כולם בפנימיותם מראשם ועד סיומם, וכולם נעשים רק ממנו ונתלים בו ונאחזים רק עליו לעולם, וכמ"ש הרב בשער הכללים (פרק ט) כי א"א הוא נשמה לכל האצילות ומתפשט ומתלבש בכלול, אמנם כל ההתפשטות וההתלבשות הוזה הנה הוא ממש רק ע"ד הקו דא"ס המתפשט ג"כ בכל העולמות כולם [וכמו שבארנו כל עומק הענין דההתלבשות לעיל בעיגולים ויושר ענ"ד], אבל עיקר האור דא"ס הרי הוא נשאר למעלה והוא א"ס המקיף שעומד לעולם למעלה מהכל ומקיף את כולם, כן הוא בענינינו כי עיקר הא"א הנה הוא למעלה מעיקר האצילות והוא האור דהג' רישין הנודעים, והאורות דהו' תיקוני דגלגלתא, והי"ג חוורתא, [שהם כלל כל התר"כ²³⁹ עמודי אור שבכתר], והי"ג נימין, והי"ג ת"ד, והש"ע נהורין דהפנים, אשר הם כולם רק בבחי' אורות מקיפין לבד כנודע, והרי הוא למעלה מעיקר האצילות, והנה הוא בבחי' אור א"ס המקיף אשר למעלה מכל העולמות כולם. וכן הוא עד"ו ג"כ אור היחידה שבכל פרצוף, כי הנה היא השורש דכל פרצוף ומתפשט ומתלבש בו בכל פנימיותו, ועיקר מקומה הוא בהאורא עלאה כנ"ל אות י'. ומשם הנה היא מתפשט בכל הפרצוף כולו מרישיה עד סיומו כולו, והנה מתגלה בה ג"כ דרך התפשטותה כל הה' בחי' נרנח"י, שהם הנרנח"י דהיחידה, כי היחידה שבה הוא האורא עלאה שאמרנו, והחיה שבה הוא מתפשט ומתלבש בפנימיות החכמה דהפרצוף, והנשמה שבה הוא בפנימיות הבינה דהפרצוף, והרוח שבה בפנימיות הרוח דהפרצוף, והנפש שבה בפנימיות הנפש דהפרצוף, והם הנרנח"י דהיחידה אשר הם מבפנים לכל פרצוף, והם שרוים בהנרנח"י דהחיה אשר הם בהנרנח"י דהנשמה.

ומ"ש הרב כאן כי הנר"נ מתלבשים תוך פנימיות הכלים שהוא הגוף, אך הנשמה לנשמה אין יכולת בגוף האדם לסובלה, הנה עיקר הכוונה הוא כי להנר"נ, הנה יש להם כלים מיוחדים לכל א' שהם מוח לב כבד כנודע, והרי הם מתלבשים בגוף ממש. אבל החיה והיחידה, הנה אין להם כלים בהגוף להלביש אותם, אלא שהיחידה שורה בתוך החיה, והחיה היא שרויה בתוך הנשמה, וכמ"ש הרב ג"כ בשער המוחין (פרק ה) ע"ש. והוא משום כי אין יכולת בשום כלי לעשות את פעולתם, ולכן אינם משתמשים הם ע"י שום כלי, אלא רק שהיחידה הוא בתוך החי' והחי' הוא בתוך הנשמה, ונעשה פעולתם ע"י הנשמה שבמוח, וזהו ההתלבשות דהיחידה והחיה אשר מתלבשים בכל פנימיות הגוף ג"כ, ונבחן בהם ג"כ כל הה' בחי' דנרנח"י וכנוז. אמנם כל ההתלבשות הוזה אשר מתלבשים היחידה והחיה ג"כ בפנימיות כל פרצוף, הנה הוא רק ע"ד הקו דאור א"ס המתלבש בפנימיות כל העולמות שהוא רק קו דק וצינור קטן לבד, אבל עיקר האור דא"ס הרי הוא למעלה. הנה כן הוא ממש עד"ו ג"כ בהתלבשות היחידה והחיה, כי כל עיקר אור היחידה והחיה עצמן, הנה הם באמת כולה רק למעלה מכל הפרצוף, וכל אור פנימיותו שאמרנו שמתפשט ומתלבש בכל הפרצוף כולו ומתחלק לנרנח"י, הנה הוא אינו אלא רק ע"ד הקו דא"ס הנמשך מא"ס המקיף ומתפשט ומתלבש בכל העולמות כולם, ומצטמצם בכל עולם ועולם לפי ערכו וכנוז. אבל כל עיקר היחידה והחיה עצמן, הנה הם נשאר למעלה, והם רק בבחי' מקיף, וזהו שאמר הרב שהם נשאר מבחוץ בסוד או"מ.

והנה היחידה הנה הוא אור המקיף הישר שבכל פרצוף, [ומבואר עניינו בשער המקיפים, כי כל אור הנמשך מכל עליון^{לב ע"א}] להתחתון הנה לא נכנס בהתחתון בפנימיותו אלא רק מקצת אור לבד, אבל עיקר האור הוא נשאר מבחוץ לאור מקיף, והוא האור מקיף הישר שהוא בחי' היחידה, והרי הוא ממש כמו שאמרנו, כי הוא ע"ד הסדר דאור א"ס המקיף והמוקף וכנוז]. והנה אותו אור המקיף הישר שהוא בחי' אור היחידה העיקרי, הנה הוא אינו מתחלק כלל, ולא נבחן בו מבחי' התחלקות דנרנח"י מאומה, והוא רק מציאות אחת כמ"ש הרב כאן, כי הוא להפרצוף כבחי'

²³⁹ עי' שעה"פ חבקוק וע"ח שער ז"א פרק א', שמביאים מקורו מספר הבהיר. והנה לא מצאתי שם, אמנם מצאתיו במסכת אצילות וכן בתפילת ר' נחוניא בן הקנה. ועי' עוד בבהגר"א על ספ"י יד ע"א, ועי' פת"ש א"א יג.

אור א"ס המקיף להעולמות וכנוז. אמנם הוא, כי הנה אמרנו כי יש לנו גם מאור א"ס המקיף ב' בחי' אור ושפע: אחד, הוא מה שמצטמצם ג"כ לפי מדרגת העולמות וממשיך שפעו בכל עולם ועולם רק לפי כחה ומדרגתה. והשנית, הוא גילוי ב' בחי' אור הנסיי, ובוה הנה הוא משפיע בכל העולמות כולם בהשוואה אחת, כי אור הנסיי אין גורם שום בטול לעביות דהעולם מאומה אלא רק לפעולתו לבד וכנ"ל, ולכן אינו צריך להצטמצם כלל למדרגת כל עולם אלא שמתפשט בכל מקום בהשוואה אחת. ואלו ה' מיני שפע דאור א"ס שאמרנו, הנה הוא מה שנודע כי אור א"ס יש לו כח בגבול ובבלתי גבול, ומתגלה ב' בחי', והם אלו ה' מיני שפע שאמרנו. והנה אלו ב' בחי' הנה ישנם ג"כ בכל יחידה העיקרית דכל פרצוף הנשאר למעלה בבחי' אור מקיף שהוא אור מקיף הישר כנוז, הנה יש בה ג"כ אלו ב' בחי', והוא כמו שכתבנו בהקדו"ש שער ו' סוף פרק ה', ובארנו שם כי כל אור מקיף הנה יש בו ג"כ אלו ב' בחי', דגבול ובלתי גבול, ושפעו אשר בבחי' גבול הוא תדירי והוא מתחבר ומתייחד לעולם עם האור הפנימי וכמ"ש הרב בשער השתלשלות (ענף ג), אבל שפעו אשר בבלתי גבול הוא אינו תדירי, והוא אינו מתחבר עם האור הפנימי וכמו שבארנו בהקדו"ש שם ע"ש. והנה בשפעו הגבולי אשר מתחבר ומתייחד עם האור הפנימי, הנה בזה הוא נבחן האור המקיף ג"כ בכל בחי' דנרנח"י, כי הרי מתחבר ומתייחד עם האור הפנימי בכל חלקי דנרנח"י שבו, ומשפיע בכל א' רק לפי כחה. והרי נבחן בזה האו"מ ג"כ בכל החי' בחי' נרנח"י, כי הרי מצטמצם להתחבר ולהתייחד בהאור הפנימי בכל חלקי בחי' שבו. אך בשפעו השנית אשר בבלתי גבול, הנה בזה אינו מתחלק כלל, אלא שהוא מאיר בהשוואה אחת בכל מקום וע"ד הנ"ל באור א"ס המקיף, וזהו שאמר הרב כאן שהוא מציאות אחת, וכן אמר בשער עקודים (סוף פרק ה) כי הוא משפיע ומקיף בהשוואה אחת.

והרי ניהא היטיב בזה כל מה שהערינו לעיל, והוא כי הרי נודע הוא כי א"א שהוא בחי' יחידה, הנה הוא בפנימיות כל פרצוף, וכן הוא נודע שגם היחידה נבחן בכל החי' בחי' נרנח"י, וגם מוכרח הוא ג"כ שגם האור מקיף משפיע בכל א' רק לפי כחו: להנפש לפי כחה, ולהרוח לפי כחו, וכן בו. וא"כ איך אמר הרב כאן שהיחידה היא או"מ לבד, והיא רק מציאות אחת בלי שום הבחנה דנרנח"י מאומה. אך לפי מה שבארנו הרי ניהא היטיב, ואין כאן סתירה כלל כי ג' בחי' הם וכולם ישנם וכנוז.

וכן הוא ע"ד ג"כ בענין החיה שהוא חכמה, כי הגם שנודע הוא שהחכמה הוא עיקר המוח שבראש, והוא מתפשט בכל הפרצוף כולו ע"ד האבא שמתפשט בהנה"י שבו, הוא ואימא בכל הזו"ן כולן בפנימיותו, וא"כ איך אומר הרב כאן שהנשמה לנשמה, שהוא מוח החכמה, אין יכולת בגוף האדם לסובלה. אך הענין הוא, כי כל בחי' הג' מוחין שבראש שהם חב"ד, הנה הם רק החב"ד דהנשמה עצמה, [ור"ל דהנשמה שברוח וכנ"ל אות יו"ד], אבל החיה שהיא הנשמה לנשמה [ור"ל אפי' הנשמה לנשמה שברוח], הנה לא יש לה כלי מיוחדת בהגוף כלל להתלבש בו, ולא יש אלא רק ג' כלים לבד, שהם מוח לב כבד להנר"ג, והנר"ג משתמשים בהם ומתגלים על ידם בכחם ותכונתם. ועכ"פ הוא כי גם המוח שבראש אשר הוא הכלי העליונה להנשמה העליונה, הנה היא ג"כ רק מהנשמה ולמטה, כי הג' מוחין שבראש הם רק הג' מוחין שבהנשמה עצמה, שכל א' הוא כלול מנרנח"י, אבל הנשמה לנשמה הראוי להפרצוף, הנה היא אי אפשר להשתמש בשום כלי מהגוף כלל, כי אין יכולת בשום כלי מהגוף לפעול את פעולתה ושיתגלה הנשמה לנשמה על לב ע"ב) ידה בכחה ותכונתה, ולכן אין לה שום כלי בהגוף להתלבש בו. אלא שהיא מתלבש בהנשמה, וכמ"ש הרב בשער המוחין (פרק ה), ועל ידה הנה היא מתפשט באמת ג"כ בכל הגוף כולו בפנימיותו ומתגלה בו רק ע"י הנשמה, והוא ג"כ ע"ד שנודע כי התלבשות נה"י דאבא בזו"ן, הוא רק ע"י נה"י דאימא.

אמנם כל ההתפשטות הזוה אשר מתפשט החיה ג"כ בפנימיות כל הגוף הנה הוא ג"כ רק ע"ד הקו דא"ס המתפשט מאור א"ס המקיף, אשר עיקר כל האור הוא רק מבחוץ, ולכן אין

להפרצוף אבא גילוי באצילות, ולא להנשמה לנשמה בהגוף, אלא רק בבחינת אות י' דהשם שהוא מורה על העלם והסתר, כי הרי הוא רק נקודה קטנה, והנה הוא רק התחלת ושורש לגילוי האצילות, וכן הוא התחלת ושורש להגילוי דכל פרצוף, וכמו שבארנו כ"ו בהקדו"ש שער ז' פ"ב ע"ש. אבל עיקר האור דהחיה הנה משום שאין לה כלי מיוחדת בהגוף, הנה נשאר כל עיקרה מבחוץ ובבחי' אור מקיף. אמנם הנה משום שהיא התחלת הגילוי דכל פרצוף עכ"פ, והיא שורה גם בפנימיות הנשמה השרויה בהמות עצמו ומתלבשת בהגוף ממש, לכן עומד גם כל האור מקיף דהנשמה לנשמה בהגילוי דכל חלוקי הבחנות כולם שבהפרצוף, שהם ה' בחי' דנרנח"י, ומאיר ומקיף לכל א' בתכונתו, כי גם הנשמה לנשמה הנה היא קרובה לכל מדרגת ותכונת הפרצוף עכ"פ, והיא התחלת גילוי, לכן עומד כל האור מקיף שבה בכל חלוקי הבחי' דנרנח"י כולם, וככל הצורך למדרגת ותכונת בחי' פרצוף, וזהו שאמר הרב כי האו"מ דהנשמה לנשמה הוא מתחלק לנר"ג, ובוה הנה הוא מבואר כל דברי הרב בכאן.

אמנם דע, כי כל מה שאמרנו בענין הנשמה והנשמה לנשמה, וכן כל מה שאמרנו לעיל בענין היחידה, הנה כ"ז הוא רק בהיחידה והחיה והנשמה הפרטיים אשר בהרוח הכללי שהוא עיקר כל פרצוף, וכלול הרוח ג"כ מכל ה' בחי' נרנח"י כנודע²⁴⁰. ובוה הוא כל דברינו בכל הענין הזה מענין היחידה חיה נשמה, ור"ל על היחידה חיה נשמה אשר בהרוח הכללי. אבל היחידה חיה נשמה הכלליים, הנה מהם לא דברנו כאן כלל, והנה הם כולם למעלה מכל פרצוף לגמרי, ואינו מתחיל כל פרצוף אלא רק מהרוח הכללי ולמטה, וכמו שכתבנו בהקדו"ש שער ג' פרק ה' ע"ש ודי בזה וע' עוד לקמן פ"ב אות ד'.

[יב] כי הלא לא יש רק ג' בחי' נר"ג – ר"ל שעיקר כל פרצוף נתייחד רק על ג' בחי' לבד, שהם נפש רוח נשמה, וכמו שראינו שיש להם ג' כלים בהגוף, שהם מוח לב כבד, ולא נמצא בהגוף שום כלי עוד לאיזה בחי' ד', והרי לנו כי עיקר הנשמה הראוי ומוכרח לכל פרצוף הוא רק ג' לבד שהם נפש רוח נשמה.

[יג] וכנגדם יש ג' בחי' אלו בנשמה לנשמה – כי היא שורש הנר"ג, ויש בהשורש כל הכחות דהענפים והתולדות, והם מקבלים ממנו שפעם ואורם תמיד, ולכן היא מקיף אותם בהקפה מיוחדת לכל אחד, ומאיר לכל אחד ואחד באור ושפע הראוי אליו, להנשמה כראוי לה, ולהרוח כהראוי לו, ולהנפש כהראוי לה, והרי מתחלק האור מקיף דהנשמה לנשמה ג"כ לכל בחי' הנר"ג. [יד] אבל דוגמת הנשמה העליונה הנקרא יחידה (שהיא שורש השרשים) אין למטה (ר"ל בהפרצוף עצמו) דוגמתה בחי' ד' – שתתקשר היחידה על ידה בהפרצוף עצמו, ולכן אין מתחלקת היא בחלוקת הבחי' דהפרצוף, כי היא רחוקה ממנו, אלא שמקפת ומאיר להנשמה לנשמה בבחי' אחת לבד, ועומד על הנשמה לנשמה רק בבחי' מציאות אחת ובלי שום חילוק בחי' כלל, ולכך היא נקראת יחידה כי אין למטה דוגמתה. משא"כ הנשמה לנשמה, שהיא שורש הנר"ג שבהפרצוף, הרי הם בדוגמה אחת, כי השורש והענפים הם תמיד בדוגמה אחת, ובפרט עם הנשמה שהיא הבחי' הג' ומתקשר הנשמה לנשמה על ידה בכל הפרצוף כולו. אבל היחידה שהיא שורש השרשים היא רחוקה מהם ואינם בדוגמתה כלל, ולכך הרי היא יחידה לבד. והגם שהרי היא שורש להנשמה לנשמה, והנה הנשמה לנשמה דוגמתה, אך הנשמה לנשמה הרי היא ג"כ רק בחי' שורש לבד, וכל שורש הנה הוא נעלם, כי אין גילוי כלל אלא מה^(לב ע"ג) שמתלבש בתוך הפרצוף שהם הנר"ג, והם מתגלים ע"י הגוף וכלים דהפרצוף. אבל הנשמה לנשמה היא ג"כ נעלם ואינה אלא רק שורש להם, וכל גילוייה הוא רק שמתקשרת בהם ומתגלה על ידם. אך היחידה אין לה בחי' ממוצעת בינה להגוף שתתקשר על ידה בהגוף ג"כ והיא רחוקה מהם ואינם בדמותה וצלמה כלל ולכך היא נקראת יחידה.

²⁴⁰ ע"י ע"ח שער פרקי הצלם פרק ב'.

ובמקום אחר כתבתי כי מ"ש שהנשמה לנשמה היא מקיף בבחי' נר"נ ולא בבחי' חיה ויחידה, והיחידה היא מקיף בבחי' נשמה לנשמה ולא בבחי' יחידה, הוא ע"ד שאמר לעיל בשער סדר אצילות בקיצור (פרק א) וכן בכ"מ כי אצילות שהיא בחי' חיה חכמה מתחיל קבלתה מחכמה דא"ק, ובריאה שהיא בחי' בינה שהיא נשמה מתחיל קבלתה מבינה דא"ק וכן מבינה דאצילות כו' ע"ש. כן הוא ע"ד"ו כאן שהוא בפרטית הנרנח"י שבכל פריצוף, ומאיר ומשפיע כל עליון להתחתון, הנה מקיף ומשפיע היחידה להחיה ג"כ רק מהחיה שבה ולא מיותר למעלה, וכן החיה להנשמה רק מהנשמה שבה.

הגה"ה דרוש להר"ר גדליה הלוי

דרוש שכתבתי מענין שרשי אצילות של עצמות וכלים שנתהוו מאח"פ ועינים¹⁰ בסוד ראייה שמיעה ריחא¹¹ { יח ע"א } דיבור, זה מצאתי להר"ג הלוי. כאשר האורות נתפשטו מאוזן וחוטם עד נגד הפה ששם התחברות כל ההבלים¹⁰, ואז במקום שמתחברים יש לכולם בחינת נפש¹¹, לפי שאין הבל האזן יכול להתחבר להבל פה אלא בריחוק מקום^{1*}, וכן הבל החוטם אלא שא"צ ריחוק מקום כ"כ כמו הבל האזן כדי להתחבר להבל הפה, וע"ז באה^{2*} הסתכלות העינים ובהכאה שהכה בהבל הזה נעשה הכלים¹¹. ובהסתכלות זה יש פנימי וחיצון, כי יש בכל איברים פנימיות וחיצוניות, ונעשה כללות כליהם, ולפי שאין בראית עינים הבל היוצא אלא הסתכלות לבד, אינו נעשה אלא הכלים². והסתכלות ההוא גדול מכל הג' הבלים הנ"ל, כי הראייה היא י', שמיעה ה', ריחא ו', דיבור ה', הרי ד' אותיות הוי"ה, שהם חבת"ם, שהם נר"ן [נ"א נרנ"ח]. הראייה היא חיה י' של השם הנקרא חכמה, כי חכמה עליונה מאירה דרך עינים, אלא שאם היה יוצא הבל ממש דרך העינים לא היה אפשר למטה לקבלה, לכן לא נמשך ממנו אלא הסתכלות לבד. והיה בו כח לעשות כלים לג' בחינות אלו, י' דנשמה בהבל און, י' דרוח בהבל חוטם, י' דנפש בהבל הפה^{3*}, וז"ס (ידימה לא ב) מרחוק ה' נראה לי^{3*}. ומשאר הבלים אם היה יוצא מהם הסתכלות לבד דרך מסך כמו העינים לא היה כח בהם לעשות כלים. וכ"ז הוא דין, בין בבחי' התפשטות ההבל^{3*} בין בהסתכלות הראות¹². וראייה זו גימטריא גבור"ה, ודבור"ר גימטריא רי"ו עם ד' אותיות. והסתכלות זה בא ומכה במקום שמתחברים ג' הבלים ביחד שהוא^{4*} בחי' נפש¹², וזהו (בראשית א ד) וירא אלהים את האו"ר, כי האו"ר { יח ע"ב } הוא בחי' הבל און וחוטם, שהוא בחי' נשמה ורוח, את הוא בחי' הפה, שהוא נפש, ואז כשראה את הנפש, אז (שם) ויבדל אלהים¹² שהוא עשיית שרשי הכלים. והסתכלות זה בדרך ישר עשה רושם¹² (נ"א ראשים) בכל בחינה ובחי', כי פגע בכל בחי' ובחי' מן ההסתכלות, לבחי' הבל כתר בכתר, וכעד"ז נעשה כל רושם (נ"א ראשית) הכלים החיצונים באברים חיצונים, ופנימיים באברים פנימיים. ולא נגמר זה עד שהכה הסתכלות במקום שמתחברים ההבלים, שהוא התפשטות ההבלים, שהוא חיצונות שלהם, ומהכאת אור ההבל אל אור הסתכלות חזר אור הסתכלות בדרך אור חוזר, ונעשה כלי בכל בחינה ובחינה לשאר (נ"א לזה) הגוף, החיצונות לאברים חיצונים, ופנימיים לאברים פנימיים. וכאשר^{5*} שבהסתכלות כל הדבוק יותר אל שורשו הוא יותר עליון, כי כתר (נ"א הכתר) סמוך לעין יצאה אחרונה, והמל' יצאה ראשונה (נ"א הוא יותר סמוך לעין כו' כי המל'). וכשמכה וחוזר אז כל בחינת הכלים שוי"ן¹², שאם היסוד¹² [נ"א שאף שהיסוד] היה מתפשט לפנים יותר מן המל' היה שוה אל המל' אף (שהוא) יסוד, שהרי נתפשט יותר, כי היסוד מרוב אורו על המלכות היה בו כח להתפשט יותר, ואין בו מעלה יותר אל המל' (נ"א כי היסוד למעלה אל המל'), אלא מפני שזה התפשטות הוא בסוד אור חוזר שהוא חוזר ומתקרב אל מקורו, אבל בבחי' הכלים עצמן הם שוים. וכשחוזר האור ומלביש ההבל⁵ נמצא כשהוא סמוך לפה גדול הבל הפה מהבל האזן, כי הבל הפה הוא עתה סמוך לפה^{6*} { יח ע"ג } בבחי' ראש, והבל האזן עדיין הוא בבחי' שאר הגוף עד שיעלה נגד האזן.

1* גליונות הלש"ו – בהתרחקו מאלד ממקום מולאו ועי"כ אז אינו אלף צנחי נפש. 2* גליונות הלש"ו – "ועי"ז בזה" נמחק ובמקומו גורס "ועל ידי". 3* גליונות הלש"ו – ר"ל שהראיה הוא מרחוק כי העין הוא יותר גבוה מאלף"ף מהרא"ז צס מהר"ל. 4* גליונות הלש"ו – "הפה אשך הוא" נוסף. 5* גליונות הלש"ו – והעסק. 6* גליונות הלש"ו – "ביותו כלן הוא" נוסף.

[טו] מענין שרשי אצילות של עצמות וכלים שנתהוו מאח"פ ועינים כו' – הנה באמת עד הנה לא השמיענו הרח"ו ז"ל מענין הכלים דאח"פ ועינים מאומה, וגם מהאורות שבהם הרי לא דיבר עדיין ג"כ, אלא רק בקצרה ובררך כלל. אך מבואר כ"ז לקמן בדבריו בכל הדרושים הבאים בארוכה, והקדים דרוש הר' ר' גדליה ז"ל לדבריו.

[טז] ששם התחברות כל ההבלים – הוא מבואר לקמן בעקודים פ"א, שבהגיעם למקום הפה הנה שם מתחברים כל האורות דאח"פ כולם יחד.

[יז] ואז במקום שמתחברים יש לכולם בחי נפש – כי אורות האוון הוא בינה שהיא כללות כל הג"ר, ואורות החוטם הוא ז"א כללות הו"ק, ואורות הפה הוא מלכות וכנ"ל. וכל א' הנה הוא כלול מ"ס, שהם נרנח"י, והתפשטות אורות האוון והחוטם, אשר מתפשטים ויורדים עד הפה, הנה שם הוא המלכות שלהם, שהיא היותר אחרונה ועומדת למטה, והיא הנפש שלהם. ואורות הפה הנה כל כלותם הם רק בחי מלכות נפש. והרי נמצא כי במקום הפה מתחבר ומתגלה שם בחי הנפש של כל אורות האח"פ כולם.

[יח] ועל זה באה הסתכלות עינים ובהכאה שהכה בהבל הזה נעשה הכלים – הנה פשמות הדברים הם לכאורה תמוהים מאד, כי הלא הגוף וכלים הם לעולם יותר גרועים הרבה מהאורות הנר"נ כנודע, וא"כ איך אפשר לומר שמאור העינים, שהוא האור היותר גבוה מהאח"פ נעשה ממנו גוף וכלים להאורות דאח"פ. ומה גם כי האור דעינים הרי הוא האור דבחי' חיה, אשר אינו מתלבש בפנים, ואין לו גוף וכלי כלל, כי הלא לא יש אלא רק ג' כלים, מוח לב כבד²⁴¹, והם הכלים להנר"ג, אבל החיה עצמה אין לה כלי כלל וכנ"ל בכל דברינו. וא"כ איך אפשר להעלות על הדעת כי מהסתכלות אור החיה יהיה נעשה גוף וכלי לאורות האח"פ שהם נר"נ. ועוד כי בשער עקודים (פרק ג' ופ' ה' ו) וכן בשער מטי ול"מ (פרק א'), מבואר שם באר היטיב מהיכן שנעשו הכלים להאורות דאח"פ, והוא כי כל אור שייצא ממקורו ומתפשט למטה הנה ע"י ריחוק וירידתו הוא מתעבה קצת, וכמ"ש ג"כ בטנת"א (פרק א') וכן בשער סדר אבי"ע (פרק א') ע"ש, והרי נעשה ע"י ההתפשטות בחי' עביות כלולים עם האורות עצמן, ואח"כ הנה נסתלקו האורות מהם וחזרו ועלו למעלה, והעביות נשאר למטה לבדן ונתעבו עי"ז ביותר, ואח"כ הנה חזרו האורות ונתפשטו בהתפשטות שני, ונכנסו בהעביות הנשאר למטה מעת ההסתלקות הא', ונעשו עי"ז אותה העביות גוף וכלים להאורות שחזרו לכנוס בהם אח"כ, וכמבואר כ"ז לקמן בארוכה. וא"כ הרי מפורש לנו באר היטיב מהיכן שנעשה הכלים להאח"פ, אך מה שאמר כאן, וכן אמר ג"כ לקמן פ"ג, כי נעשו מהסתכלות העינים בהם, וליזה אין לכאורה שום הבנה כלל כנז'.

אך כוונת הרב הוא באמת ג"כ כמ"ש שם, שעיקר הכלים הם נעשו מהעביות שהיו כלולים בהאורות עצמן, וע"י שנבדל ונפרדו אח"כ מהאורות בעת ההסתלקות ונשארו למטה לבדן וכנז' לב' ע"ד) (וכמו שמוכח ג"כ לקמן פ"ג ע"ש סוף אות ד), אמנם מי גרם הבדלתן ופרידתם, שיפרדו האורות מהעביות שלהם הכלולים בהם, ויובדלו האורות לעצמן ויעלו למעלה, והעביות לעצמן ישארו למטה. ע"ז מלמדינו הרב כאן וכן לקמן פ"ג, כי היה כ"ז ע"י הסתכלות אור העינים, וזהו שנאמר (בראשית א' ד) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל וכמ"ש למטה, כי אור העינים שהוא בחי' חיה אשר הוא מובדל מהגוף, כי הרי הוא רק נשמה לנשמה. הנה כאשר הסתכל הוא על האורות דאח"פ שהיו כלולים בעביות, הנה המשיך הוא את האורות אליו והבדילם מן העביות

²⁴¹ ע"י ע"ח שער המוחין פרק ה'.

שהיה כלולים בהם, ובאשר שעיקר העביות הנה הוא רק בהנפש, כי הוא שיתופא דגופא, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (דף יג סע"ב) וכן כתיב (בפ' ראה דברים יב ג) כי הדם הוא הנפש, ולכן לא נעשה הכלים אלא רק כאשר הגיע ההסתכלות במקום שמתחברים כל הג' ההבלים ביחד, שהוא בהפה, ששם הוא כל כללות הנפש של כל האח"פ כולם כנ"ל אות י"ז. וכאשר הגיע ההסתכלות עד שם, נעשה הכלים ע"י שהפריד האורות מהעביות כנז, וכמ"ש למטה בסמוך, וכן באשר שכל הבדלה והפרשה הוא רק בסוד גבורות ודין וכמ"ש בזה"ק (בראשית דף יז ע"ב), וכן כל עביות הוא ג"כ רק מצד הגבורות ודין וכמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק ג בד"ה כתיב ויאמר דף נו ע"א ד"ה וענין פרטא), ולכן אמר למטה בסמוך כי ההסתכלות והדיבור הם שניהם מצד הגבורות, ועי"ז נעשו הכלים, וזוה הרי מבואר רוב דברי הרב שבכאן ויתבאר עוד למטה.

[יט] ובהסתכלות זה יש פנימי וחיצון כו' – ולא נעשה הכלים אלא רק מההסתכלות החיצוני, כי הפנימי לא נתגלה כלל, והוא נעלם מאד וכמו שכתבנו בספר הדעה"ה ח"א דרוש ד' סימן א' ב' ע"ש דברים עמוקים.

[כ] אינו נעשה אלא הכלים – אבל לענין אחר לא נתגלה האורות דעינים עצמן מהא"ק כלל, כי משום שהם גבוהים מאד לא נתגלו למטה, ולא נתגלו אלא רק לצורך הכלים דאח"פ שהוא העולם העקודים, אבל לא לענין אחר כלל. ואין להרהר מענין אורות דהנקודות שיצאו מהעינים דא"ק, כי הם אינם האורות דעינים עצמן ח"ו, אלא שיצאו דרך העינים וכמו שבארנו בארוכה הרבה בזה בדעה"ה ח"א דרוש א' ב' ג' ד', ויתבאר עוד לקמן בביאורינו על דברי הרב בעה"י בכל מקום ומקום לפי עניינו.

[כא] י' דנשמה בהבל האוון י' דרוח בהבל החוטם י' דנפש בהבל הפה – והרי הם ל' כלים, וכן אמר ג"כ לקמן פ"ג שנעשה מסוד הראיה באח"פ ל' כלים. ולכאורה הרי יש בזה קושיא עצומה, כי הרי נודע הוא מכל דבריו שבשער העקודים ושער מטי ול"מ, כי כל האורות דהאח"פ הם כולם רק בכלי אחת, ולכך נקראו בשם עקודים, שהם אחודים כולם יחד בכלי אחת, וכמ"ש הרב בשער עקודים (פרק א). אמנם כבר ישבנו תהלה לאל ית"ש כל הענין על נכון בספר הכללים כלל י"ח ענף ז' ע"ש, ויתבאר בעה"י עוד בזה בשער העקודים בדברינו שם, כי אין כאן המקום לבוא בארוכה בזה (וע' עוד לקמן בטנת"א פ"א אות כ"ה ובשער עקודים פ"א אות ה' ופ"ב אות ז').

[כב] וזה סוד מרחוק ה' נראה לי – ומרחוק הוא חכמה, וכמ"ש בזה"ק (בראשית דף ו ע"א ושמות דף יב ע"א ובכ"מ), והוא כי ע"י החכמה שהוא אור החיה נעשה הכלים, ועי"ז נתגלה למטה. וכנודע שהגילוי דאור העליון הוא ע"י הכלים, כי עי"ז נתכסה ויכולים התחתונים לקבלו²⁴², וזהו שאמר "נראה לי". וכ"ז הוא משום שאור החיה הוא גדול מאד, לכן מספיק ההסתכלות לבד אשר ממנו, היוצא דרך מסך העינים להפריד את האורות דאח"פ מהעביות שבהם ולהעשות הכלים עי"ז וכנ"ל. והעיקר הוא כי באם שהיה יוצא מהעינים אור ממש, והיו יורדים על האורות דאח"פ, היה מתבטל כל העביות שהיה כלול בהם מכל וכל, והיו חוזרים גם הם לאורות. אך ע"י שלא נמשך מהעינים אלא רק הסתכלות לבד ולא אור ממש כלל, לא נתבטל העביות עי"ז, והיה ההסתכלות לתועלת ולא להפסד, כי נעשה הכלים עי"ז כנז וכמו שיתבאר עוד למטה. (לכ"ע ע"א)

[כג] וכ"ז הוא דין – בין בבחי' התפשטות ההבל דאח"פ אשר מתפשטים עד הפה ונתעבו שם, וכל התעבות הוא ע"י בחי' צמצום שהוא חושך ודין, וכ"ז הוא ע"י שמתפשטים ומתרחקים ממקורם, ועי"ז נעשה העביות בהם, והרי הוא מבחי' גבורות ודין.

[כד] בין בהסתכלות הראות – שהוא ההבדלה וההפרשה אשר עושה אור ההסתכלות בהאורות דאח"פ ומבדיל בהם את האורות מהעביות, הנה כ"ז הוא בחי' דין, כי אור החסד הנה דרכו הוא לחבר ולייחד והוא סובל את הכל²⁴³, אבל אור הגבורה הוא מצרף ומברר ומבדיל בין

²⁴² עי' לעיל הערה 195.

²⁴³ עי' בהגר"א על תיקו"ז קע ע"א, וז"ל, מים דרכן להתדבק וכל דבוק כגון קמח לעשות עיסה מתדבק

האור וההושך, שהוא בין האורות והעביות. והרי נמצא כי הן עיקר מציאות העביות אשר נעשה בהאורות דאח"פ בהגיעם להפה, והן הבירור דהאורות מהעביות אשר נעשה ע"י הסתכלות דהראיה, הנה כולם הוא מבחי' גבורה ודין, וזהו מה שראיה ודבור (עם הד' אותיות) שניהם הם גימטריא גבורה, שהוא רי"ו. והנה הגבורות דהפה הוא בהמלכות אדנ"י שהיא גבורה כנודע (זהר ח"ג תנ"ע"ב), והוא אותיות דין דאדנ"י (כי הא' הוא הממתיק אותם כמ"ש במ"א²⁴⁴), והגבורות דהראיה הוא מהחכמה, מ"ם שהוא בוצד"ק²⁴⁵ כנודע בדרושי א"א²⁴⁵, ועכ"פ כי שניהם הוא מבחי' גבורות.

[כה] במקום שמתחברים ג' הכלים ביחד שהוא הפה אשר הוא בחי' נפש והיה מכה שם אורו בהסתכלותו שם וזהו סוד וירא אלהים את האור – והענין הוא כי הכל האזן והחוטם, שהם נשמה ורוח, נקראים אור ממש. אבל הכל הפה שהוא בחי' נפש טפל אליהם, ונקרא "את האור", ואינו אור ממש. והנה המאציל העליון נסתכל בנפש הנקרא "את האור", וזה אומר, "וירא אלהים את האור", וע"י כן, "ויבדל כו'", כן הוא הלשון בשעה"ק, וע' דברינו בזה בסנת"א פ"א אות כ"ה. [כו] אז ויבדל אלהים – [שהוא מ"ם בוצד"ק כנ"ל, ולכך נאמר שם אלהים שהוא דין] שהוא עשיית שרשי הכלים, כי הכלי הוא הנותן הבדל וגבול וקצבה אל האורות כנודע, כן הוא הלשון בשעה"ק. ומ"ש "שרשי הכלים" כי כל הכלים דאורות האח"פ, שהוא עולם העקודים, הם רק בבחי' שורשי הכלים לבר, אבל הכלים העיקריים הוא רק באצילות. [כז] והסתכלות הזה בדרך ישר עשה רושם כו' – הלשון בשעה"ק הוא כך, והנה ההסתכלות הזה בהיותו מתפשט ויורד עשה ראשים לכל בחי' ובחי' מן העשר, והוא כי כל בחי' ובחי' מההסתכלות הזה היתה פוגעת בבחי' ההבל. כיצד, בחי' כתר של ההסתכלות היתה פוגעת בכתר ההבל, והכמה בחכמה, וכן עד"ז בשאר. וע"י כן נעשו ראשים דכלים, כי מן החיצוניות נעשו אברים חיצוניים, ומן הפנימיים אברים פנימיים. האמנם לא נגמר ענין זה עד אשר ההסתכלות הנז' הכה במקום התחברות ההבלים, שהוא התפשטות ההבלים, שהוא בחי' החיצוניות שלהם. והנה בכח הכאת אור ההבלים באור ההסתכלות, וגם אור ההסתכלות חוזר בדרך אור חוזר, וע"י כן נעשו הכלים לכל בחי' ובחי' מהם לשאר הגוף מן החיצון איברים חיצוניים, ומן הפנימי פנימיים, עכ"ל.

במים ואש דרכו להתפרד שכל דבר שנשרף מתפרד וכן כל דבר לח מתדבק ויבש מתפרד.
²⁴⁴ עי' שעה"כ שער העמידה דרוש ה'.
²⁴⁵ עי' מב"ש כד ע"ד.

והענין בזה הוא, כי כבר אמרנו כי כל הכלים הללו הנה הם מהעביות שהיה כלול בהאורות עצמן, ונעשה העביות בהם ע"י יציאתם מהאח"פ ולחזין, וע"י ירידתם והתפשטותם למטה, כי ע"י שנתרחקו ממקורם, הנה ע"י נתחשבו ונתעבו ונשתנו ממדרגתם הקודמות בעת שהיו מבפנים, שהיו אז אור מוזהר ובהיר וזך מאד, ועתה כאשר יצאו לחזין ונתפשטו וירדו, הרי נצטמצמו ונתעבו עכ"פ. אמנם אותו ההתעבות לא היה ניכר עדיין למדרגה בפני"ע כלל, ולא נופל עליהם שם עביות כלל, כי הם כלולים בהאור ממש, ולא שייך לקרוא ולומר אלא רק שהאור הוא אינו זך ובהיר כ"כ כמקודם. והנה נעשה ונגמר העביות שבהם למציאות ושם בפני"ע ע"י ג' בחי' פרטיים: אחד, כאשר ירד עליהם ההסתכלות דאור העינים אשר הוא אור דנשמה לנשמה, שאינו קולט אצלו שום עביות כלל, כי הרי הוא רחוק מתכונת הגוף, ואינו מתלבש הוא בגוף 'לג ע"ב) כלל וכנ"ל בדברינו. הנה כאשר ירד הוא על האור דאח"פ שהיה כלולים בהעביות, הנה קלט הוא את האור הזך שבהם אצלו, והתחיל להעשות בהם איזה הבדלה ופירוד בינם להעביות. אמנם הנה כל זמן שלא הגיע ההסתכלות בסיומם, שהוא בסוף ההתפשטות דהאח"פ, הוה כל העביות שבהם עדיין חלוש מאד, ולכן לא היה זה עדיין אלא רק בחי' התחלה וראשית הכלים לבד, ולא נקרא זה אלא רק רושם הכלים. וכ"ז הוא בעת ירידת ההסתכלות על האורות קודם שהגיעו לסיומם, והוא בחי' אחד.

אך כאשר הגיע ההסתכלות בסיומם וסופם, ששם הוא העביות יותר מרובה, והם רחוקים הרבה מתכונת האור הגדול דההסתכלות, ואי אפשר שיתחברו הם עמהם כלל, לכן נפרדו אז בעל כרחם לעצמם, ונעשו לבחי' כלים ממש, והוא בחי' ב'. אמנם הוא, כי הרי פשוט הדבר שיש חילוק בין בחי' הג' דאח"פ להז"ת שלהם, ור"ל בין הג' דכל ספי', להז"ת דכל ספי', כי בהג' הוה האור גדול ותקיף והעביות מעוטה וחלושה, ובהז"ת הוה האור חלוש והעביות יותר מרובה, ולכן הוא כי האורות דהג' דכל א' הנה הם מתחברים עם האור הגדול דההסתכלות יותר נקל, ולא נעשה ע"י בחי' הב' שאמרנו, שהוא בירידת אור ההסתכלות באור ישר, אלא רק הכלים להג' לבד דכל ספי' מהאח"פ, אבל הז"ת שבהם לא היה בהם כח להפריד האור שלהם מן העביות ושיתחברו גם הם עם האור ההסתכלות ע"י בחי' הב' הג', שהוא בירידתם באור ישר, אלא שהיו הם אז מעורבים עדיין עם העביות.

אמנם הנה ע"י עמידת אור ההסתכלות אצלם, הנה נודכבו גם הם ונתקרבו ונתחברו באור ההסתכלות לאט לאט, וכאשר חזר אור ההסתכלות לעלות למעלה, המשיך עמו והוציא גם את אור הז"ת מהעביות שלהם, ונפרדו ונבדלו אז גם בהז"ת האורות לעצמן והעביות לעצמן, ונעשה ע"י כלים להז"ת ג'כ, והוא ע"י האור חוזר דההסתכלות והוא בחי' הג'.

ונמצא כי מתחילה, בעת שירד אור ההסתכלות על האורות דאח"פ, קודם שהגיע לסיומם ולהעביות העיקרי שבהם, והיה שם עדיין העביות חלוש בהם, לא נעשה רק רושם הכלים, והוא בחי' הא', והוא מ"ש בשעה"ק הנ"ל "כיצד כו' היתה פוגעת כו'", וכן מ"ש בע"ח "וההסתכלות בדרך ישר עשה רושם כו'", אך אחר שהגיע אור ההסתכלות לסיומם, ששם הוא העביות ממש, ולא היה אפשר שיתחברו העביות עם האור ההסתכלות, וע"י נבדלו לעצמם, ונעשו אז לכלים ממש, והוא בחי' הב'. אמנם עכ"ז, הנה לא היה נעשה ע"י אלא רק הכלים להג' דכל ספי', אבל הז"ת הנה לא נתחבר האור שלהם ג"כ תיכף עם האור דההסתכלות בהאור ישר כמו האורות דהג', ולא נבדל בהם עדיין העביות מהאור שלהם, והוא משום מיעוט האור שבהם, ולכן לא נעשה בהאור ישר אלא רק הכלים דהג' לבד, והוא הבחי' הב' שאמרנו, שהוא כאשר הגיע כל אור ההסתכלות לסיומם וכנז', וזהו מ"ש בשעה"ק הנ"ל "האמנם לא נגמר כו'". אמנם כי הנה ע"י עמידת אור ההסתכלות אצלם כל זמן שעמדו, הנה נודכבו ע"י גם האורות דהז"ת (וזהו שאמר בשעה"ק הנ"ל "והנה בכח הכאת אור ההבלים באור ההסתכלות"), ונעשה להם כח להתחבר עם האור דההסתכלות, ושיבדל גם בהם העביות לעצמם להעשות כלים עליהם. אמנם לא נגמר זה אלא רק

כאשר שחזר אור ההסתכלות לעלות למעלה, וכי כל ענין פעולת הראיה הוא לא נעשה אלא רק ע"י אור חוזר, שמכה ההסתכלות באותו הדבר שמסתכל בו וחוזר אליו כנודע בחכמת הטבע. והנה ע"י חזרת האור, המשיך גם בהז"ת דכל א' את האור מהעביות שבהם, ונבדלו העביות לעצמם, ונעשו לכלים עליהם, והוא בחי' הג'. והרי הם ג' בחי', כי בבחי' הא' נעשה רק רושם הכלים, ובבחי' הבי' נעשה הכלים דהג"ר, ובבחי' הג' נעשה גם הכלים דהז"ת, וע' עוד לקמן באות ל' עש"מ.

ואין להקשות בבחי' הג' שאמרנו, שנודככו האורות דהז"ת דאח"פ ע"י הכאתם והתחברותם באור ההסתכלות כנו', הלא כשם שנודככו האורות ע"י, הנה נודכך העביות שלהם ג"כ, ולג' ע"ג) וא"כ הרי איך נבדל ע"י האורות מהעביות. אך לא קשה כלל, כי כבר אמרנו שאור ההסתכלות הנה הוא אור דהנשמה לנשמה אשר הוא רחוק מתכונת כל בחי' גוף, ואינו מתחבר הוא עם בחי' הגוף מאומה, ואינו בולע הוא ואינו קולט אצלו אלא רק בחי' אור לבד, כי אינו מתחבר ואינו מאיר אלא רק לבחי' נשמה ולא לבחי' גוף וכנ"ל בדברינו אות י"א, שהנשמה לנשמה הוא מתלבש רק בהנשמה ולא בהגוף, ולכן לא קלט אצלו אלא רק את האור לבד, ונודכך האורות על ידו, ע"י הכאתם בו והתחברותם עמו. אבל העביות אדרבה הוא שהיה דוחה אותם ממנו, כי הוא מבחי' אור דגבורה שמצדק ומברר את האור מהעביות וקולט אותם אצלו, ולכן לא קבלו ממנו תועלת ההודככות אלא רק האורות לבד ולא העביות כלל, ולכך נעשה ע"י האורות עם העביות לגוף ונשמה שהוא כלים ואורות גם בהז"ת.

[כח] וכאשר שבהסתכלות כל הדבוק יותר אל שורשו הוא יותר עליון כי הכתר סמוך לעין יצאה אחרונה והמלכות יצאה ראשונה וכשמכה וחוזר אז כל בחי' הכלים שוין – (הלשון בשעה"ק הוא כך: ואמנם הי"ם שבהסתכלות כל הדבוק יותר לשרשו הוא היותר עליון, כי הכתר הוא יותר קרוב וסמוך אל העין מן השאר, וכן השאר על דרך זה. ואמנם בחי' המלכות יצאה בראשונה, וכשאור מכה וחוזר, אז כל בחי' הכלים היתה שוה, שאם היסוד היה מתפשט לפנים יותר מן המלכות, היה שוה אל המלכות אע"פ שהוא יסוד, שהרי נתפשט יותר לפי שהיסוד מרוב אורו יותר מן המלכות, היה בו כח להתפשט יותר, ואין לו מעלה על המלכות אלא מפני שההתפשטות הזוהי היה בבחי' אור חוזר, שהוא חוזר ומתקרב אל מקורו. אמנם בבחי' הכלים עצמם הם שוים, וכשחוזר האור ומלביש את ההבל, נמצא כי כאשר הוא סמוך אל הפה הנה אז שם הוא גדול אור הפה מאור האוון, לפי שהבל הפה בהיותו כאן הוא בבחי' הראש, אבל הבל האוון בהיותו כאן עדיין הוא בבחי' שאר הגוף, עד שיעלה כנגד מקום האוון, ושם יהיה בחי' ראש, וע' במה שבארתי אני בדרוש הזה ענין היות שני נקבי האוון בו, ע"כ מלשון שעה"ק).

וביאור הדברים הוא, כי הרי לכאורה קשה, שהרי אמרנו שלא נעשו הכלים אלא רק אחר שהגיע אור ההסתכלות לסופם ולסיומם דהאורות אח"פ, משום שרק שם עומד כל העביות העיקרי שבהם. וא"כ הרי קשה, כי הרי לסופם ולסיומם ממש אינו מגיע אלא רק המלכות לבד, אבל כל שאר המ"ם העליונים דאור ההסתכלות, הנה הם אינם מגיעים עד שם, כי הרי הם עומדים יותר למעלה. ומה גם כי הרי כל הי"ם הללו, הן דאור ההסתכלות והן דאורות האח"פ, הם עומדים כולם רק בקו אחד זה למעלה מזה (ע' דברינו בספר הכללים כלל יז), ועכ"פ הוא כי אינו מגיע לסופם ולסיומם אלא רק המלכות לבד, וזהו שאמר "ואמנם הי"ם שבהסתכלות כל הדבוק יותר לשורשו הוא יותר עליון", וא"כ הרי עומדים המ"ם העליונים יותר למעלה. וזהו ג"כ מה שאמר בע"ח שלפנינו, כי הכתר סמוך לעין יצא אחרונה והמלכות יצא ראשונה, וא"כ הרי מאין נעשו הכלים להמ"ם העליונים דהאח"פ, ומה גם כי הרי אדרבה הוא שאמרנו כי הכלים דהג"ר נעשו בראשונה, והרי הכלים דהג"ר דהאח"פ הנה הם נעשים מהג"ר דאור ההסתכלות, והם הרי אינם מגיעים כלל לסופם ולסיומם דהעביות. ועל זה מתרץ ואומר "וכשהאור מכה וחוזר, אז כל בחי' הכלים היתה שוה", ור"ל כי הרי המלכות דאור ההסתכלות הנה תיכף היא חוזר למעלה, כי כן היא מטבע

דהראיה והסתכלות שחזור תיכף להעינים, וכשחזור המלכות ועולה הנה יורד היסוד למקומה, ואח"כ חוזר היסוד ועולה ויורד ההוד למקומו וכן כו' כו', עד שלבסוף הנה יורד הכתר במקום שהיה המלכות שהוא בסופם וסיומם דהעביות. ועכ"פ הוא כי כל הי"ס דההסתכלות, הנה הם מגיעים כולם אחד לאחד בסופם וסיומם דהעביות זה אחר זה, ונוטלים כולם מסופם וסיומם דהעביות בשוה, וזהו שאמר, וכשמכה וחוזר אז כל בחי' הכלים שוין.

[כט] שאם היסוד כו' – הכוונה בזה הוא כי הרי הנה עדיין קשה להיפך, כי הרי נודע הוא שעיקר הכלים הנה הם רק 'לג' ע"ד) בהספי' היותר אחרונים, כי הכלי דהז"ת היא יותר עבה מהכלי דהג"ר, ועיקר הכלי הוא רק בהמלכות, ששם הוא כל הצמצום והעביות כנודע. וכאן בענינינו הרי יהיה לכאורה להיפך, כי הרי לפי מה שאמרנו לעיל בכל דברינו שכל התהוות הכלים דאח"פ הנה הוא ע"י שהאור דהסתכלות יורד עליהם, ומברר בהם את האורות מהעביות, ונעשה ע"ז העביות לבחי' כלים להאורות. וא"כ הרי נמצא כי כל ספי' דההסתכלות שהיא יותר עליונה והאור שבה הוא יותר גדול, הנה היא מברר ביותר את האור דהאח"פ מהעביות שבהם, כי היסוד דההסתכלות הוא מברר ביותר מהמלכות, וההוד מברר יותר מהיסוד וכן כו' כו', עד שהכתר דההסתכלות הוא מברר בהאורות דהאח"פ את האורות מהעביות שבהם יותר מכולם. וזה הרי פשוט הוא, כי כל ספי' דהסתכלות המברר בהאורות דאח"פ, הנה נעשה אותו העביות לגוף וכלי לאותה הספי' שכנגדה בהאח"פ, כי מה שמברר המלכות דהסתכלות נעשה כלי להמלכות דהאח"פ, ומה שמברר היסוד דהסתכלות נעשה כלי להיסוד דאח"פ, וכן ע"ז בכולם. וא"כ הרי נמצא שהכלי דהיסוד יהיה יותר עבה מהכלי דהמלכות, והכלי דההוד יהיה יותר עבה מהכלי דהיסוד, וכן כו' כו' עד שהכלי דהכתר יהיה יותר עבה מכולם, כי הרי הוא מברר יותר מכולם וכנ"ל. והוא קשה מאד, כי הוא היפך ממה שנודע ומבואר בכל מקום, שאדרבה הוא שכל ספי' שהיא יותר אחרונה הוה הכלי שבה יותר עבה.

וע"ז מתרץ ואומר, שאם היסוד היה מתפשט לפניו יותר מן המלכות, היה שוה אל המלכות אף שהוא יסוד כו', ור"ל כי הרי זה פשוט ג"כ שהמלכות דההסתכלות, כאשר שירדה היא בראשונה בסופם וסיומם דהעביות דהאח"פ, הנה היה מברר היא את העביות היותר חיצונה והיותר עבה שבכולם, ולוקחת זה להיות כלי להמלכות דהאח"פ, וא"כ הרי הוה הכלי דהמלכות יותר עבה עכ"פ. ואח"כ כאשר יורד היסוד דההסתכלות, הנה נכנס הוא יותר מבפנים, מה שלא היה כח להמלכות לכנס שם, והוא משום כי הרי פשוט הוא שגם בסופם וסיומם הנה מה שהוא יותר חיצונה הוא יותר עבה, ומה שהוא יותר מבפנים הוא יותר קרוב לאור, וכל ספי' מההסתכלות שהיא יותר עליונה, הנה היא נכנס יותר מבפנים, כי גם האור אשר שם נחשב לפניה לעביות, ולוקחת אותה להיות כלי להספי' שכנגדה בהאח"פ. וא"כ הרי נמצא שהגם שכל הי"ס דההסתכלות הנה הם יורדים כולם בסופם ובסיומם, וכל ספי' שהיא יותר עליונה היא מברר ביותר וכנ"ל, עכ"ז הנה לוקח כל ספי' תחתונה רק העביות היותר עבה, כי היא לוקח העביות היותר חיצונה. אבל כל ספי' עליונה היא לוקח רק העביות היותר פנימי, והיא יותר דקה ויותר זכה. ומה שאמרנו כי כל ספי' עליונה היא מברר ביותר, הכוונה הוא רק כי היא נכנס יותר מבפנים, אשר גם האור אשר שם נחשב לעביות אצלה, ולוקח אותה להיות כלי להספי' שכנגדה בהאח"פ. וא"כ הרי הוה עכ"פ כל כלי דספי' עליונה יותר דק ויותר זך, וזהו שאמר [שאם היסוד היה מתפשט לפניו יותר מן המלכות], ור"ל כי הגם שהיסוד הוא נכנס ומתפשט מבפנים, והוא מברר ביותר מן המלכות, וא"כ הרי היה נראה לכאורה שהוא לוקח עביות ביותר מן המלכות, והרי הוה הכלי שבו יותר עבה, עכ"ז [היה שוה אל המלכות] ור"ל שהוא לוקח ג"כ רק עביות כערכו וכהראוי לו, כמו המלכות שהיא לוקח את הראוי לה, [אף שהוא יסוד שהרי נתפשט יותר] וא"כ הרי לוקח עביות יותר. אך זהו רק משום [כי היסוד מרוב אורו על המלכות] שהוא אור יותר גדול ויותר זך, [היה בו כח להתפשט יותר] שהוא נכנס יותר מבפנים, ולוקח הוא גם מה שלהמלכות נחשב זה לאור, הנה

לוקח הוא אותו ג"כ לעביות. וא"כ נמצא שאינו לוקח היסוד עביות יותר כלל מן המלכות, והגם שהוא אור יותר גדול, והוא מברר יותר, עב"ז הוא שוה אליה, [ואין לו מעלה על המלכות] ע"י רוב אורו, לומר שהוא מברר עביות יותר וכן הוא עד"ז בכל הי"ס כולם דההסתכלות כי כ"א מברר רק את אותו העביות הראוי לערכו והנה עכ"פ הוא כי כל הי"ס דההסתכלות הנה כולם ירדו בסופם וסיומם דהאורות אח"פ, ושם נעשה כל הבירור דהאורות מהעביות, [וד ע"א] ונעשה שם כל הכלים כולם לכל ספי' וספי' מהי"ס דהאח"פ, כי עלו כל העביות אח"כ למעלה והלבישו לכל אור ואור כהראוי לו. וזהו שאמר הרב עוד [אלא מפני שזה ההתפשטות] ר"ל הן ההתפשטות דכל ההכלים דאח"פ והן ההתפשטות דכל אור ההסתכלות, [היה בבחי' אור חוזר, שהוא חוזר ומתקרב אל מקורו] ולכך חזרו ועלו כולם, כל ספי' וספי' למקומה הראוי לה ולמדרגתה הראוי לה, וא"כ הרי בודאי הוא שכל ספי' שהיא יותר עליונה היא יותר במעלה [אבל בבחי' הכלים עצמן הם שוים], כי כולם נעשו רק מסופם וסיומם ונברר בכ"א את הראוי לערכו כנוז.

[ל] וכשחוזר האור ומלביש את ההבל כו' – הענין הוא כי הנה אמרנו לעיל את כ"ח כי גם כל הספי' העליונים דאור ההסתכלות הנה היו מגיעים כולם לסופם ולסיומם דהעביות, והגם שהמלכות יצאה בראשונה והכתר באחרונה, והם עומדים כולם בקו אחד זה למעלה מזה, עכ"ז היו מגיעים כולם לסופם ולסיומם, והוא ע"י שכל א' מהי"ס דההסתכלות היה מכה וחוזר תיכף למקורו. וא"כ הרי כשירדה המלכות בראשונה, חזרה תיכף למקורה וירד היסוד במקומה, וגם הוא היה מכה וחוזר וירד ההוד למקומו, וכן עד"ז בכלם, ועי"ז הנה ירדו כולם היטב בסופם וסיומם דהעביות וכנ"ל.

והנה לכאורה יש להקשות, כי הרי לפי"ז יהיה נמצא שהכלים דכל ספי' שהיא יותר אחרונה היא נעשה מקודם, כי הרי היא ירד בראשונה לסופם ולסיומם דהעביות, וברירה היא מקודם כל הראוי לחלקה, ולעיל את כ"ז מבואר כי הכלים דהג"ר נעשו ע"י ההתפשטות דאור ישר, שהוא מקודם, והכלים דהז"ת נעשה ע"י האור חוזר שהוא אח"כ ע"ש. והרי לפי דברינו עתה, הרי היה גם כל ההתפשטות דאור ישר דהג"ר אשר ירדו ונתפשטו בסופם וסיומם, הנה היה כ"ז רק אחר האור חוזר דהז"ת, וא"כ הרי נעשו כל הכלים דהז"ת מתחילה וקודם להכלים דהג"ר.

אך האמת הוא כי אין הכוונה כלל לעיל את כ"ז שהכלים דהג"ר נעשו מקודם, אלא עיקר הכוונה שם הוא רק שהכלים דהג"ר נעשו ע"י האור ישר לחוד, ונעשה ע"י האור ישר שלהם שהוא קודם האו"ח שלהם עצמם. אבל הכלים דהז"ת נעשו רק ע"י האור חוזר שלהם, שהוא אחר האור ישר שלהם. אבל אין הכי נמי שכל האור ישר דהג"ר אשר ירדו ונתפשטו בסופם וסיומם, הנה היה כ"ז רק אחר האו"ח דהז"ת, וא"כ הרי נעשה באמת רק הכלים דהז"ת מקודם, וכן הוא מבואר בשער מטי ול"מ (פרק ג) שהכלים דהז"ת נעשו תחילה וקודם להכלים דהג"ר. אמנם הוא כי הנה הגם שפרידת האורות מן העביות הנה היה בהז"ת ע"י האו"ח, ובהג"ר ע"י האור ישר, ונפרדו העביות הראוי להז"ת מקודם להג"ר וכנוז, אך התלבשות האורות בהעביות אשר נתלבש כל ספי' מהאח"פ כל אור בהכלי שלו, הנה נעשה ההתלבשות בכלם, ר"ל גם בהג"ר, רק ע"י האור חוזר, והיה ההתלבשות בכלם שוה, ר"ל כולם ע"י האו"ח, וכמו שאמר הרב, [אלא מפני שזה ההתפשטות הוא בסוד אור חוזר כו', אבל בבחי' הכלים עצמן הם שוים], ור"ל כי הגם שהכלים של כל הי"ס כולם דהאח"פ הנה נעשה לכולם רק מסופם וסיומם, אמנם אח"כ הנה חזרו ועלו למעלה, והלביש כל א' להאור שלו, וכל ההתפשטות הנה אשר ירדו ההכלים דאח"פ עד נגד מקום הפה להתעבות שם, היה רק בסוד אור חוזר, שהוא לחזור ולעלות אח"כ. ולא ירדו מתחילה אלא רק כדי להתעבות שם בכל הראוי לבחי' מציאות דהכלים, אבל אח"כ הנה חזרו ועלו והלביש כל א' להאור שלו, ונתלבשו כולם בעת האו"ח*.

*הגהה: והנך רואה שהרכב אמר ז' פעמים שכל צחי' הכלים הם שוים, ולפי דברינו הנה הכוונה צפוע לאשון הוא שהספי' העליונים היו שוה להתחוננים, כי גם הם ירדו צפועם וסיומם ונעשה גם הכלים

שלהם רק מן העציות היותר תחתון וכנ"ל סוף אות כ"ח, והכוונה בפעם שניה הוא סגס הספי' התחתונים הם קוים להעליונים בענין הציור, הגם שהעליונים צרכו יותר, כי כל א' מזכיר רק את הראוי לערכו וכנ"ל סוף אות כ"ט, וכן מכלן ג"כ שכולם נתלכשו צעת אחד וכנז', ע"כ הגהה.

אמנם כ"ז הוא רק בהי"ם דאורות הפה, וכן בהי"ם דאורות החוטם, ובהי"ם דאורות האוזן. כי כל הי"ם דכל א' הנה הם נתלכשו כולם בעת אחת, אבל בכללות הי"ם דהפה לכללות הי"ם דהחוטם, וכן מהחוטם להאוזן, הנה נגמר ההתלבשות דכל הי"ם דהפה קודם להי"ם דהחוטם, וכן הי"ם דהחוטם ל'ד ע"ב) קודם להי"ם דאוזן. והוא משום כי הנה בהי"ם דכל א' עצמו, הנה הגם שאמרנו שהכלים דהז"ת נעשה מקודם להכלים דהג"ר, וכן בהז"ת גופה, הנה כל ספי' שהיא יותר אחרונה נעשה הכלי שלה יותר בראשונה, והוא משום כי הרי המלכות דאור ההסתכלות, הנה היא ירדה בראשונה למטה, ונברר על ידה העביות הראוי לאור המלכות דאח"פ. ואח"כ חזרה תיכף המלכות לעלות, וירד היסוד למקומה, וכן עדי"ז כולם וכנ"ל. וא"כ הרי נברר כל עביות דספי' אחרונה מתחילה וקודם להעביות דהספי' העליונה שעל גבה, והרי נעשה הכלים דכל ספי' אחרונה קודם להכלים דכל ספי' העליונה. אמנם ההתלבשות הכלים על האורות, הנה לא היה אפשר להעביות דהמלכות דהאח"פ להלביש על האור שלה עד שעלה גם אור ההסתכלות דהכתר עם העביות אשר לאור הכתר דהאח"פ למקומו דוקא, כי כל זמן שלא עלו הספי' העליונות דההסתכלות למקומם, הרי לא היה אפשר להכלים דספי' התחתונות דהאח"פ להלביש על האורות שלהם, כי אין הכלים יכולים לסובלם ולהלבישם, שאין כלי המלכות דהאח"פ יכולה לקבל את אור הכתר דהסתכלות, שהרי הוא גבוה ממנה הרבה, ולכן לא היה אפשר לכלי המלכות דהאח"פ להלביש על האור שלה עד שעלה ונתרחק ההסתכלות דאור הכתר משם ועלה למקומו דוקא.

וא"כ נמצא כי נתלכשו האורות בהכלים דכל הי"ם כולם בעת אחד, אך כ"ז הנה הוא רק בהי"ם דאורות הפה בפנ"ע, ובהי"ם דאורות החוטם בפנ"ע, וכן בהי"ם דאורות האוזן בפנ"ע. אמנם בכללות הי"ם דהפה, הנה נתלכשו הם בהכלים שלהם קודם ההתלבשות דהי"ם דהחוטם, וכן הי"ם דהחוטם קודם הי"ם דהאוזן. והגם שהרי גם הכלים שלהם הנה נלקחו ג"כ רק מהעביות אשר בסופם וסיומם דאורות הפה וכמ"ש הרב לעיל, אמנם הנה אין בזה חשש כלל לגרום עי"ז איזה מניעה ועיכוב להתלבשות הכלים דהפה על האורות דהפה מאומה, ועיקר ההקפדה הוא רק על האור דהסתכלות. והנה כל הי"ם דהסתכלות כאשר שירדו הם לאורות הפה, הרי נצטמצמו למדרגתם ופעלו בהם כל הצורך, והיינו שביירו בהם האורות שלהם מהעביות שבהם, ונעשה העביות דכל ספי' כלי להאור שלה, כי הרי רק לזה ירד מתחילה האור דהסתכלות אצלם לתקן בהם את כל התיקון דאורות וכלים, ושיתלכשו האורות בהכלים ככל הראוי. וכן מתלכשים ג"כ האורות דאוזן חוטם באורות הפה לעולם וכמ"ש הרב בשער טנת"א (פרק ב), ונצטמצמו גם האורות דאוזן חוטם למדרגת אור הפה וכמבואר בדברי הרב שם, ולכן הנה נתלכשו היטיב כל הי"ם דאורות הפה בהכלים שלהם קודם ההתלבשות דאורות האוזן והחוטם בהכלים שלהם, אבל בהי"ם דכל א' גופה, הנה בודאי הוא שלא היה אפשר להכלי דכל ספי' אחרונה להלביש על האור שלה, עד שעלה ויצא ממנה כל הספי' עליונים דהסתכלות כולם, כי אין כל תחתון יכול לסבול את אור העליון דהסתכלות מאומה וכנז'.

ומעתה נבוא לדברי הרב, כי הנה אמר: [ובשחזור האור] ההסתכלות [ומלביש את ההבל], ר"ל ההכלים דאורות האח"פ, וקורא אותם בשם הכלים משום שהם אורות ממש, אבל אור הסתכלות קורא אותו אור משום שהוא רק הארה בעלמא וכמ"ש לעיל, שהוא רק הסתכלות לבד. ומ"ש "ובשחזור", ר"ל אחר שירד בסופם וסיומם, ואח"כ הנה הוא חוזר ועולה וכנ"ל, [נמצא כי כאשר הוא סמוך אל הפה] כל זמן שהוא עומד עדיין אצל אורות הפה ולא עלה עדיין אל האורות דהחוטם והאוזן, [הנה אז הוא גדול אור הפה מאור האוזן], ור"ל גם מאור האוזן ומכל שכן מאור

החוטם. [לפי שהבל הפה בהיותו כאן, כן הוא הלשון בשער (לד ע"ג) הקדמות וכנ"ל] ור"ל בהיות עדיין האור ההסתכלות כאן, כל זמן שלא עלה על החוטם והאוזן, (הוא בבחי' הראש) שהרי כבר נגמר בו כל בחי' הכח"ב שבו באורות וכלים כהראוי, והרי נתגלה בו כל בחי' הראש שהוא כל הג"ר שבו היטיב. [אבל הבל האוזן בהיותו כאן (ר"ל כל זמן שעומד עדיין אור ההסתכלות אצל הפה) עדיין הוא בבחי' שאר הגוף עד שיעלה כנגד מקום האוזן, ושם יהיה בחי' ראש]. כוונתו הוא ע"פ מה שאמר בשער מוחין דצלם (פרק ז) כי כל הפרצוף כולו, הנה הוא רק בבחי' הו"ת, אפילו הנגלתא והראש דכל פרצוף²⁴⁶, הנה הם ג"כ רק מכלל הו"ת, כי הכח"ב שהם הג"ר, הנה הם לעולם נעלמים, ואין להם גילוי כלל, אלא רק שמתלבשים בהראש, שהוא ג"כ רק מכלל הו"ת, כי הוא הראש דהו"ת, ושם מתלבשים הג"ר בהמוחין דהראש, וכמ"ש ברע"מ פ' נשא (דף קכג ריש ע"ב) דגופא ורישא הם מלבר, ומוחא וליבא מלנאו. וכך המוחא וליבא הרי הם ג"כ רק כלים, והם מלובשים בהכלים דהו"ת. והרי לנו עכ"פ כי אין שום מציאות להג"ר בהפרצוף כלל אלא רק ע"י הכלים שבהו"ת, וזהו שאמר הרב כאן כי כל זמן שהיה עומד אור ההסתכלות נגד מקום הפה, ולא עלה עדיין נגד מקום החוטם והאוזן, והרי היה חסר עדיין להאורות החוטם והאוזן הכלים שלהם לגמרי, כי לא נגמר להם הכלים, ולא נתלבשו בהם אלא רק ע"י האור חוזר דההסתכלות כנ"ל, ולכן לא היה אז עדיין בהאורות דהחוטם והאוזן שום גילוי להאורות דהג"ר שבהם ג"כ, כי אין בהם מקום למציאותם אלא רק ע"י הכלים. וכל זמן שלא היה בהם הכלים, היו הג"ר נעלמים מהם מאד, ולא נתגלו ולא ניכרו הג"ר שבהם אלא רק אחר שחזר ועלה אור ההסתכלות גם בהם, ונעשה להם הכלים ונתלבשו בהם, אז נתגלו בהם האורות דהג"ר. וזהו שאמר "כי לא היה להם בחי' ראש" שהוא המקום להג"ר, עד שעלה אור ההסתכלות גם בהם, ואז נעשה להם בחי' ראש. ונמצא כי כל זמן שהיה עומד אור דכל ההסתכלות אצל אור הפה, היה גדול אור הפה מאור האוזן, כי באור האוזן לא היה בהם עדיין בחי' הראש כלל, ובאור הפה יצא להם מעתה בחי' הראש היטיב. ודע כי ענין אור ההסתכלות אשר אמרנו שהוא יורד על האורות דהאח"פ ומברר בהם האורות מהעביות, ונעשו ע"י לאורות וכלים שהם נשמה וגוף וכנ"ל כ"ו, הנה נשאר דבוק אור ההסתכלות לעולם עם האורות דאח"פ, והוא חופף על הנשמה ובסוד (דברים לב יא) כנשר יעיר קנו יפרוש כנפיו יקחהו, והוא סוד אלו"ה, שהוא לבוש להנשמה, וכמ"ש בזה"ק (משפטים דף צו ע"ב ובפ' לך דף צד סע"א) וכמבואר בדרושי מ"ן (דרוש ח ושם דרוש יב) ע"ש. וכן הוא כאן, כי נשאר עמהם אור ההסתכלות לעולם, והוא חופף עליהם, ועל ידו הנה עולים תמיד האורות דאח"פ למעלה בסוד מטי ול"מ ודע זה.

וע"ש בביאורינו^א ענין היות ב' נקבי האזן וב' נקבי החוטם וב' בחי' פה קול ודבור שהם גרון ופה, והם בחי' לאה ורחל^ב. ואע"פ שקול הוא בת"ת, הענין הוא שמכאן נמשך מקיף אל הדבור^ב (נ"א מהקול אל הת"ת) * ומהדבור אל המל', ומה שלפעמים עלה ישראל לחכמה אע"פ^ג שהשורש הוא כאן (הוא של ישראל הוא ת"ת) בחוטם והעינים הוא בחכמה, עכ"ז עולה כמאן דארח שעולה ריח ניחוח עד המוח כי שם הוא חכמה * ע"כ. *גליונות הלש"ו – "אל הדבור" נמחק וגורסים את המוסגר. **גליונות הלש"ו – עי' שעה"כ עב ע"ד ותני העניין היטב.

[לא] וע"ש בביאורינו כו' – כי עד כאן הוא דרוש הרי גדליה ז"ל, ומעתה הוא דברי הרח"ו ז"ל עצמו, וכוונתו הוא על כל אותן הדברים שאמר לעיל בפרק הזה. [לב] והם בחי' לאה ורחל – ר"ל, שהגרין ופה דא"ק הוא שורש לאה ורחל וכנ"ל אות ח, וכך הוא הלשון בשער הקדמות. [לג] שמכאן נמשך מקיף אל הדיבור כו' – הלשון בשעה"ק הוא כי מכאן נמשך אור מקיף,

²⁴⁶ עי' לעיל הערה 152.

מן הקול אל הת"ת, ומן הדיבור אל המלכות. והוא כמו שאמר לעיל (באות ה), כי הקול נעשה נשמה לז"א, והדיבור נעשה נשמה למלכות. כי האור הנמשך ויוצא לחוץ מהקול ודיבור של הפה דא"ק (וכן מהפה דא"א), הנה הוא נמשך בבחי' אור מקיף, ונעשה כ"ז לנשמה לז"א ומלכות. אמנם אין הכוונה על הנשמה העיקרית ממש, כי הנשמה העיקרית שלהם הוא נמשך ובא להם מהאימא דאצילות וכנודע, אלא הכוונה הוא על האור הנשמה העליונה, כי כל העליונים מאירים להתחתונים תמיד בבחי' אור מקיף, והוא מכונה בשם נשמה, כי מזה מאיר נשמתם, ונתוסף בהם תמיד אור על אור ופשוט הוא. ועכ"פ הוא כי מה שנודע שקול הוא בת"ת שהוא ז"א, אין זה סתירה למה שאמר כאן שהגרונ הוא שורש לאה, כי (לד ע"ד) שניהם אמת ושניהם ישנם, כי הגרון הוא ג"כ בחי' נוק' והוא שורש לאה, אמנם משם נמשך אור מקיף אל ז"א ג"כ וכנ"ל אות ה', שז"א ולאח הם משורש אחד ע"ש.

[לד] ומה שלפעמים עלה ישראל לחכמה אע"פ כו' – הלשון בשער הקדמות הוא כך: ומה שנמצא כי לפעמים עולה ישראל עד החכמה, אע"פ שבכאן השורש הוא ישראל ת"ת בחוטם, והחכמה בעינים, עכ"ז עלייתו הוא כדמיון האי דארת ריהא, שהריח עולה עד המוח שהוא חכמה, עכ"ל. ור"ל כי מאחר שאמרנו ששורש ישראל שהוא ת"ת ז"א הוא בחוטם, א"כ האיך אמרנו בכ"מ שעולה ז"א עד החכמה שהוא אבא, וכגון בשחרית ובמוסף דשבת וכן בתפילת יו"ט וכמ"ש בשער הכוונות שם. ומאחר ששורש הז"א הוא רק בחוטם, ושורש החכמה אבא הוא בעינים, וא"כ איך אפשר לו לעלות למעלה משורשו. על זה מתרץ ואומר, כי ענין עלייתו הוא רק שמתייחד ומתעצם עם החכמה, וכדמיון הריח שהוא בחוטם ועולה עד המוח.

אמנם לכאורה אין הבנה לדבריו, הן בקושייתו והן בתירוצו, כי הרי נודע הוא שכל ענין העליות הוא שניתוסף בו תוספת אור ומוחיץ, ונעשה הוא עצמו עי"ז במדרגת הפרצוף העליון כפי ערך התוספת אורות ומוחיץ שניתוסף בו, אם מאבא אם מא"א, ונקרא על שם, וכמבואר בדברי מהר"ש שרעבי ז"ל בשער הפרצופים דרוש ו' (אות ד) וברחובות הנהר (בדף ה ודף ט מדפוס ווארשא תרנ"א)²⁴⁷, ומבואר שם כי כפי ערך המוחיץ שניתוסף בז"א ונעשה הוא במדרגת אבא או א"א, כן ניתוסף בערך זה אורות ומוחיץ לאבא וא"א, ונעשים הם במדרגת האורות דא"ק. וכן מתעלים עד"ז כל הפרצופים והעולמות בי"ע ג"כ, כל אחד ואחד במדרגת העליון שעל גביו, ונקרא על שמו וכמבואר שם. וכ"ז הוא ע"י ששורש העיקרי והעצמות העיקרי של כל הפרצופים והעולמות כולם הנה הם מהקו דא"ס, הנמשך מאור א"ס המקיף שלמעלה מן הצמצום, ולכן אפשר לכל א' להתעלה ולעלות ממדרגה למדרגה עד אין קץ. ואילולא החטא והפגם, כבר היו עולים כולם עד א"ס, ר"ל שהיו מאירים כולם באור א"ס, והיה מתפשט אור א"ס בכל חלל הצמצום כולו וכמו שהיה קודם הצמצום, וכן יהיה לעתיד לבוא בסוף תיקון האחרון כמו שבארנו בספר הכללים כלל י"ז. וכל מה שנסדר כל המציאות כולו במדרגות רבות שונות אין חקר, וירדו מטה מטה, וכן נסדרו שורשים מיוחדים לכל אחד ואחד, הנה הוא רק משום שנסדרו עתה כולם רק בסוד הקטנות, שכולם הם עתה כי אם רק בסוד זו"ן, מ"ה וב"ן, וחסר בו הע"ב וס"ג אשר לפי ערכו, וכמ"ש לעיל בשער סדר אצילות בקיצור (סוף פרק ג), ואפי' א"ק הוא עומד עתה ג"כ רק בסוד זו"ן, מ"ה וב"ן לבד לפי ערכו, וכמ"ש הרב בשער הקדמות (דף יא ע"א) וכנודע מדברי מהר"ש שרעבי ז"ל שהאריך בזה. וכ"ז הוא משום צורך כל עולם התווה, שראה המאציל ית"ש להמציא אותו משום צורך הבחירה ושכר ועונש, כמו שהארכנו בזה בכ"מ מדברינו בספר הכללים ובספר הדע"ה. ועכ"ז הנה מסתתר ומתעלם ושורה בהעלם בפנימיות כל המציאות אור א"ס העליון, ומאיר ומתגלה ג"כ באיזה מיעוט האפשרי עכ"פ ע"י התורה וישראל, ועי"ז הנה ישנם עליות תמיד לכל הפרצופים והעולמות, ומתגלה אור א"ס בכל הפרצופים העליונים דהאצילות, ובפרט בא"ק

²⁴⁷ עי' כללים ח"א כלל ט ענף י שהוא כעין מיתה.

להאירם ולהזהירם מעין גלוי האור דא"ס דלעתיד, כדי לתקנם ולהכניס תמיד לתיקון הכללי אשר יתגלה לבסוף בכל העולמות כולם.

ואחר כ"ז הרי לא קשה כלל מה שהקשה הרב איך עולה ז"א, אשר שורשו הוא בחוטם (דא"ק וא"א), איך אפשר לו לעלות לפעמים לאבא אשר שורשו הוא בעינים (דא"ק וא"א), ואיך יכול לעלות למעלה משרשו, כי לפי דברינו הנז' אין שורש החלמי כלל לז"א ולא לשום פרצוף, כי בפנימיותם הם תלויים כולם באור א"ס, ואפשר להם לעלות בנקל למעלה למעלה. וכשעולה ז"א למדרגת אבא, הנה אז נתחלף לו באמת להיות שורשו אז בהעינים, וכמו האבא ממש. ועד"ז כולם, כי בעת שעולים נעשה לכל א' שורשו למעלה כפי ערך העליה שעולה, ומה שאנו אומרים ששורש ז"א הוא בחוטם, שהוא רק שורש למדרגת (לה ע"א) ותכונת ז"א, ואבא בעינים שהוא רק שורש למדרגת ותכונת אבא, וא"כ הרי הוה מדרגת כל א' מוכרח בו, הנה כ"ז הוא רק בחיצוניותם לבד, אבל בעצמותם ופנימיותם הם מושרשים כולם בא"ס וכנז', ואין שרשם החיצוני שורש עיקרי והחלמי להם כלל, כי שרשם הוא ג"כ רק ע"פ מדרגתם שהם עומדים. וכשעולים ממדרגתם, מתחלף להם שורש אחר יותר עליון, כי תליתם העיקרי הוא רק בא"ס, וא"כ הרי אין מקום לקושייתו כלל. ובפרט תירוצו שאמר שאינו עולה כלל, אלא שמתעצם ומתייחד עמו וכנ"ל, הרי הוא לכאורה תמוה מאד, כי הרי נודע הוא שעולה ממש במוסף שבת למדרגת אבא ונקרא על שמו, וכן במנחת שבת למדרגת א"א נקרא בשם א"א²⁴⁸ וכנז'.

אמנם כוונת הרב בכל קושייתו ותירוצו הוא באמת ג"כ רק על בחי' חיצוניותם לבד, ור"ל איך שישתוו חיצוניותם עם פנימיותם. והענין הוא, כי הגם שאמרנו שבחיצוניותם הנה נסדרו למדרגות רבות שונות אין חקר, עכ"ז הנה פשוט ונודע הוא שנסדרו כל החיצוניות לפי כוונת הפנימיות שבהם, וע"ד הגוף שהוא לבוש על הנשמה, ונסדר בכל איבריו וגידייו לפי תכונת הנשמה וכחותיה, שלא יסתור זה את זה. והגם שהנשמה היא באמת מצומצם בו, ואי אפשר לה להאיר בכל תוקף אורה ולהתגלות בכל כחותיה הפשוטים ע"י חומר והרכבת הגוף, והוא מגביל ומצמצם כל כחותיה הרוחניים והפשוטים שבה (ע' שער העיבורים פ"ד סימן ב), עכ"ז הנה הוא נסדר ובנוי מעין ובדומא לפי תכונתה וכחותיה בכל האפשרי, והם אינם סותרים זה לזה לגמרי עכ"פ. וכן הוא בענינינו, שאחדות הפנימית המאחד את כל הפרצופים אשר הם כולם על ידו אחד ממש, והוא אור א"ס השורה ומאיר בפנימיותם, וכולם מושרשים ותלויים רק עליו. הנה נסדר עד"ז גילויים החיצוני ג"כ, שהגם שהם עומדים במדרגות רבות שונות, עכ"ז הנה הם קשורים ותלויים זב"ז, ומכוונים רק ע"פ כח האחדות שבפנימיותם, ואינם סותרים זה לזה כלל ח"ו, וכמו שמבואר בשער סדר אצילות בקיצור (פרק א) ובדרושי אבי"ע (פרק ב) ובכ"מ.

ועד"ז הוא ג"כ דברי הרב בענינינו בקושייתו ותירוצו בענין עליית הפרצופים, כי הגם שכל עלייתם אשר הם עולים לפעמים הנה הוא רק ע"י אור הפנימי שבהם, וע"י הגילוי דאור א"ס שמתפשט בהם מלמעלה למעלה כנודע, ובוה הנה מתעלים ועולים כל א' למעלה ממדרגתם ממש, ועולה לפעמים הז"א למדרגת אבא אשר שורשו הוא בעינים, וכן הנק' למדרגת אימא אשר שרשה הוא באזניים. עכ"ז הנה מוכרח הוא שגם בבחי' החיצוניות שבהם, שהוא מדרגתם התדירי של עתה, אשר שורש הנק' הוא רק בפה כנ"ל, ושורש הז"א הוא רק בחוטם, יהיו קשורים ג"כ החוטם בעינים, והפה באוזן, וכדי שלא יסתור החיצוניות להפנימיות. וע"ז מתרץ הרב ואומר, כי באמת הם שייכים זב"ז, גם בחיצוניותם, והם מיוחדים זה בזה לעולם. והוא במה שאנו רואין שהריח

²⁴⁸ עיי' לש"ו כללים ח"א לו ע"ג (וכן הוא בח"ב ב' ע"ב בשם הרש"ש) שייסד בעליות אור (חוץ ממש"כ כאן בעקודים), שכל עילוי באורות אינו יכול להיות עליה למעלה ממש, דא"כ אינו עילוי אלא אדרבא הוא כעין מיתה שנשמתו מסתלקת, שכן עיקרו הופך להיות נעלם. אלא בע"כ דעיקר עניינו הוא שנמשך אור גדול מבחינות עליונות יותר לבחינות התחתונות מהן עד שמתעלה התחתון במקומו, ונהפך להיות במדרגת העליון.

שהוא בחוטם, הנה הוא עולה עד המוח, ששם הוא כח הראיה העיקרי כנודע. וכן הפה והאוזן הרי הם תלויים זב"ז, כי הדיבור הוא תלוי בהשמיעה, שמי שאינו שומע הוה דיבורו ג"כ שלא כהוגן, ואי אפשר לדבר בשלימות אלא רק כשהוא שומע מה שהוא מדבר. וכן כולם תלויים במוח, שמשם הוא מאזין ומבין ומדבר. והרי לנו שהגם שבחיצוניותם, שהוא עמידתם התדירי של עתה, הנה נראה שישנם שורשים מיוחדים לכל א' בפנ"ע, זה בעין וזה באוזן וזה בפה, עכ"ז הנה הם קשורים ומיוחדים כולם לעולם, ועולים זב"ז גם בחיצינותם. וא"כ הרי אינם סותרים זה לזה כלל, כל רוממות עלייתם אשר לפעמים שהוא ע"י הגילוי דאור הפנימי, לעמידתם התדירי שהוא גילויים החיצוני. והרי נתבאר שכל קושיית הרב ותירוצו הנה הוא רק ללמדינו שהם קשורים זב"ז לעולם, גם בעת שאינם עולים, ושהם מיוחדים ונמשכים תמיד זה עם זה גם בחיצינותם, ובוה נמצא שאינו סותר סדר עמידתם התדירי לעלייתם ממש אשר עולים לפעמים למעלה למעלה, אינם סותר זה לזה כלל, ומכוון החיצוניות ע"פ הפנימיות והם אחד לעולם. (לה ע"ב)

פרק ב

אמנם סוד הקפה זו שביארנו בפ"א^א אינו מתפשט למטה רק ממקומה היא מקפת מלמעלה למטה כמ"ש בסוד או"מ, לכן תראה שלא נזכיר אנחנו רק מסוד הנשמה ולמטה לבד^ב.

אמנם תראה איך היותר עליון עתה מן המתפשטים הוא סוד הבל אזן, כי הוא מתפשט למטה בסוד הנשמה, לכן אנו אומרים תמיד משל א' כדי לשכך האזן לבד, לפי שאין אנו מגיעים אפי' דרך משל רק עד האזן לבד ולא יותר למעלה, ואפי' שם אינו רק לשכך האזן, לכן אין אנו אומרים לשכך את העין וכיוצא בזה.

ודע כי בחי' אלו ג' הבלים כולם נמשכו עד כנגד הפה* ושם מתקבצים כולם, כי הבל היוצא מהאזן הוא מתקבץ נגד הפה, והוא נמשך מלמעלה למטה כנגד הזקן מב' צדדיו ונמשך עד כנגד הפה, וכן הבל החוטם נמשך דרך אותו ארחא שיש על הפה נגד החוטם שהוא תיקון ג' מי"ג תיקוני דיקנא, וכן הבל הפה נמשך דרך אותו ארחא ג' (נ"א ב') הנקרא (מיכה ז יח) ועובר על פשע^ג**, וג' הבלים אלו מתחברים למטה נגד הפה והם מתחברים בסוד נר"ן^ד.

*גליונות הלס"ז – טע"ה"ק לה ע"ד לרוש צענין א"ק. **גליונות הלס"ז – ג' (נ"א ב') ועובר על פשע" נמחק ובמקומו איתא "לא החזיק לעד אפו וטוא תיקון ה'".

אמנם דע כי טבע של הבל היוצא מפה וחוטם וכיוצא דרכו להמשיך באורך לחוץ בכח, ואחר שהוא יוצא בקילוח אח"כ מתפרש לצדדין כנודע בחוש הראות. ובודאי (כי) אע"פ שהכל הוא הבל א' עכ"ז יש (קצת ל"ג) חילוק בין קצת ההבל אשר הוא נגד הפה עצמו או החוטם אל שאר ההבלים המתפשטים לצדדין, וטעם שההבל שהי' נגד הפה ממש הנה הוא דבק במקורו קשר אמיץ (דבוק קשור ואמיץ ל"ג) ותמיד מגיע השפע אליו, וזהו הנזכר בס"ה (זהר בראשית טז ע"א ועוד) דא"ס { יח ע"ד } מטי ולא מטי, כי הוא תמיד נדבק בא"ס ע"י אותו קילוח ההבל היוצא מפה בחוזק ומכה תמיד, וזה קצת ההבל נקרא פנימי, ושאר ההבל המתפשט נקרא חיצון. נמצא כי הבל (זה הבל) היותר קרוב למוצא הפה וחוטם נקרא פנימי והיותר רחוק נקרא חיצון. נמצא כי הבל זה הראשון הוא עצמות האור הא"ס ממש המתפשט לחוץ, ואפי' הבל המתפשט לצדדין אשר נקרא חיצון גם הוא מההתפשטות עצמו, רק שאינו דומה לראשון שהוא יותר פנימי, עם שהכל הוא הבל א', וענין זה הוא בג' הבלים הנ"ל^ה.

ודע כי מהבל פנימי של האזן נעשה ממנו בחי' ראש לנשמה להיותו עליון קרוב יותר אל מוצא מקור ההבל, והבל החיצון המתפשט הוא בחי' הגוף לנשמה^ו. כי כמו שיש בגוף

עצמו החומרי בחי' גוף וראש גם בנשמה עצמה יש לה בחי' ראש וגוף, כי קצת מהנשמה מתפשט בראש אדם וקצת אחרון היותר עב מתפשט בגוף אדם. גם מהבל החוטם נעשה ב' בחי' אלו, ראש אל הרוח וגוף אל הרוח מפנימית וחיצונית, היותר קרוב אל החוטם הנקרא פנימי נעשה ראש וחיצונית נעשה גוף. גם מהבל פה נעשה עד"ז בחי' נפש של ראש ובחי' נפש של גוף, הרי ביארנו ענין נר"ן.

[א] אמנם סוד הקפה זו שביארנו בפ"א כו' – ע' דברינו שם אות י"א בארוכה.

[ב] לכן תראה שלא נזכיר אנחנו רק מסוד הנשמה ולמטה – ר"ל, כי בכל דרושי אח"פ וכן לקמן בשער עולם העקודים ובשער מטי ול"מ אינו מדבר אלא רק מאורות האוון ולמטה, שהוא מהנשמה ולמטה, אבל מאורות העינים דהא"ק שהם בחי' החיה שבו, ומכל שכן מאור היחידה שבו אינו מדבר מאומה, כי הם אינם מתפשטים למטה, ור"ל שאורם הם נעלמים מאד, ולכן אינו מדבר מהם כלום. וע' דברינו בדע"ה ח"א דרוש ד' סימן א' ב' (ומה שנודע שכל אורות הנקודות הם מהעינים דא"ק הנה הם אינם אורות העינים עצמן אלא רק שיצאו דרך שם).

[ג] וכן הבל הפה נמשך דרך אותו ארחא ב' הנקרא לא החזיק לעד אפו והוא תיקון ה' – כצ"ל וכן הוא בשעה"ק (דף לא סע"א), וכמ"ש בשער א"א (פרק ט) והוא ארחא תניינא היוצא תחת הפה, ונמשך למטה, והיא המפסיק באמצע הזקן, והיא מכונן נגד הארחא קדמאה אשר תחת החוטם. והנה אלו ג' הבלים דאוון חוטם, הנה נמשך הבל האוון עד שבולת הזקן, והבל החוטם עד החזה, והבל הפה עד הטבור (והוא סימן שח"ט), וכמ"ש בשער טנת"א (פרקים א ב) ובשער עקודים (פרק א).

[ד] והם מתחברים בסוד נר"נ – הנה לעיל פ"א אות יו"ד וי"א אמרנו שם כי כל עיקר הנשמה בכל פרצוף הוא רק הנשמה שברוח, והג' מוחין שבראש שהם חב"ד הנה הם רק החב"ד שבהנשמה שברוח. אבל הנשמה לנשמה והיחידה שברוח, ומכל שכן הנשמה הכללית, ובפרט הנשמה לנשמה והיחידה הכללית, הנה הם אינם מתלבשים בשום פרצוף כלל, וכל מה שאמר הרב לעיל שהנשמה לנשמה והיחידה הם רק בבחי' מקיפים, הכוונה בכ"ז הוא ג"כ על הנשמה לנשמה והיחידה שברוח עצמו, כי אין מתלבש בגוף ממש אלא רק מהנשמה שברוח ולמטה, והג' מוחין שבראש הם רק הג' מוחין שבהנשמה שברוח וכנו. אמנם דע כי כ"ז הוא רק בעולם האצילות, כי שם הוה עיקר כל פרצוף רק מהרוח והנפש הכלליים, אבל לא מהנשמה הכללית ולמעלה. אמנם עולם העקודים שהוא למעלה מהאצילות, הנה הוא גבוה ממנו במדרגה אחת, והיינו כי שם הוא בנין כל הפרצופים אשר שם מהנשמה הכללית ולמטה, ומתלבש שם גם הנשמה הכללית ג"כ בכל הפרצוף עצמו, כמו הרוח הכללי בפרצופי דאצילות, וזהו מה שתראה בדברינו נזכר כמה פעמים שבעקודים שולט השם ס"ג (וע' דברינו בספר הכללים כלל טו ענף ז), כי באצילות שולט השם מ"ה שהוא מהרוח ולמטה, ובעקודים שולט השם ס"ג, שהוא מהנשמה ולמטה. וזהו שאמר הרב כאן וכן בכ"מ שהאורות דאוון חוטם פה הם נר"ן, והכוונה הוא כי אורות האוון הנה הם הנשמה הכללית דעולם העקודים, ומתלבשים אורות האוון ג"כ בהעולם העקודים ממש, והוא שליטת השם ס"ג אשר בהעקודים.

אמנם דע, כי הנה הוא ג"כ רק מהו"ת דהנשמה הכללית ולמטה, אבל הג"ר דהנשמה הכללית, הנה הם גם בעולם העקודים רק למעלה מכל העקודים. ועד"ז הוא ג"כ שליטת המ"ה, שהוא הרוח אשר בהאצילות, הנה הוא ג"כ רק הו"ת דהמ"ה, אבל הג"ר דהמ"ה הם למעלה מאצילות העיקרי. והגם שהרי לעיל אמרנו שהנשמה שברוח היא מתלבש באצילות עצמו, והנשמה הרי היא בינה, שהיא מהג"ר. אך הכוונה לעיל הוא ג"כ רק על הו"ת דהנשמה שברוח, כי הו"ת דהנשמה שברוח הם אשר מתלבשים גם בעיקר האצילות עצמו, וע"ד שנודע, כי הו"ת דכל עליון מתלבש בכל תחתון, והו"ת דהאימא מתלבש בהו"ן, והמוחין דחב"ד שאמרנו לעיל שהם

החב"ד והנשמה שברוח, והרי הם בכל פרצוף עצמו. אך הכוונה לעיל הוא ג"כ רק על החב"ד שבהז"ת והנשמה שברוח, כי גם בהז"ת יש מוחין דחב"ד כנודע. כללו של דבר כי באצילות מתלבש השם מ"ה, ור"ל הז"ת דהמ"ה הכללי, והוא שליטת השם מ"ה אשר שם. ובעקודים מתלבש השם ס"ג, ור"ל הז"ת דשם ס"ג הכללי, והוא שליטת הס"ג אשר שם. ובעולמות שלמעלה מהעקודים, מתלבש ושולט שם השם ע"ב, ור"ל (לה ע"ג) הז"ת דהע"ב הכללי, והוא מה שנודע שעכשיו עומדים כל העולמות רק בסוד זו"ן, שהם הז"ת, וכמ"ש הרב לעיל בשער אצילות בקיצור (סוף פרק ג), ואפי' א"ק הוא ג"כ רק בסוד זו"ן וכמ"ש בשער הקדמות (דף יא ע"א), והוא ע"פ מה שאמרנו, כי הנר"נ דכל עולם הוא רק מהז"ת דהעליון, אלא שבכל א' הוא לפי ערכו, זה מהע"ב, וזה מהס"ג, וזה מהמ"ה וכנ"ל. וכן העולמות בי"ע הם מהז"ת דהמלכות דאצילות שהיא מהב"ן, והבן כ"ז היטיב.

[ה] וענין זה הוא בנ' הבלים הנ"ל – שבכל א' מהאח"פ הנה יוצא עיקר האור ביושר, והוא תוקף האור, והוא כולו חסדים, כי הוא חסד פשוט נגד כל האורות דאצילות. אמנם הנה נמשך ומתפשט קצת לצדדים ג"כ, והוא מבחי' הגבורות, אך הוא מתבטל באור החסד הגדול דהיושר, ולכן הנה כל האורות דעקודים חסדים גדולים לעולם. ועיקר כוונת הרב בכ"ז הנה הוא להשיענו כי בזה הוא תלוי החילוק אשר בין עולם העקודים לעולם הנקודות, כי שם יצאו עיקר האורות רק אורות הצדדיים לבד, שהם כולם גבורות, משא"כ כאן. וכן הוא עוד, כי בכאן הנה יצאו עיקר האורות דאח"פ דרך נקבים פתוחים ממש, ויצאו אורות גדולים, משא"כ שם, וכמו שמבואר כ"ז בדרושי נקודות (פרק א) ויתבאר שם בדברינו בארוכה בעה"י.

[ו] והבל החיצון המתפשט הוא בחי' הגוף לנשמה – כי ההבלים אשר מתפשטים להצדדים משום שהם מבחי' הגבורות כנ"ל, הנה הם רק החיצוניות, כי ע"י שנתרחקו מהמקור, והם אינם עומדים מכנגד ממש, לכן נתגלה בחי' הגבורות שבהם, והם חיצוניות (עי' דברינו בדע"ה ח"א דרוש א סימן ב). ובכל בחי' גבורות נעשה שם צמצום ועביות, ולכן נעשה מהם בחי' גוף.

פרק ג'

הנה^{1*} אחר שדברנו בפרק העבר איך נאצל מציאות נר"ן מאח"פ, הנה עתה נבאר מציאות הכלים שלהם שהם בחי' גוף אליהם. אמנם כבר בארנו כי מבחי' הראיה עצמה נעשה נשמה לנשמה, אך אין הראייה סוד הבל הנמשך למטה כמו אח"פ, והטעם כי נר"ן שהם אורות אח"פ הם מתפשטים למטה, אבל הנשמה לנשמה שהוא הסתכלות העין אינה מתפשטת רק נשארת במקומה בסוד או"מ כנ"ל. ואין בה זולתי הסתכלות דק מאד והוא סוד הראייה והסתכלות, אכן אינה דומה כמו הבל אח"פ אשר עצמותו נמשך למטה, לכן מסוד ראייה זו נעשה ל' כלים שהוא הגוף, י' כלים להבל האזן הנקרא נשמה, וי' כלים להבל החוטם הנקרא רוח, וי' כלים להבל הפה הנקרא נפש, אבל ההבל עצמו^{2*} שהוא האור הפנים^{3*} אי אפשר להתפשט למטה, לפי שבחי' הראייה נמשך מהעינים שהם יותר עליונים מכולם, לכן בראייה זו לבדה יצאו הכלים, משא"כ מאח"פ כי לא היה אפשר להאציל מהם שום¹ {יט ע"א} מציאות אם לא מהבל היוצא מהם ממש. ואמנם הסתכלות זו הוא כך, כי נמשכה הראייה זו בנר"ן הנ"ל, ומחמת הסתכלות הזו בהם נעשה שרשי הכלים. וזהו (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל, כי נסתכל המאציל הנקרא "אלהים" שהוא א"ק באור הנפש הנקרא "את", כי המלכות נקרא א"ת, וז"ס הנפש הנעשה מהבל הפה [שהוא עקודים], אמנם נקרא ר"ן^{4*} אור, "א"ת האור" הוא הנפש עם נשמה ורוח, וכאשר הסתכל המאציל וראה בנפש הנקרא את (עם האור ל"ג) אז יצאו שרשי הכלים, וזהו (שם) ויבדל, כי סוד הגוף (הוא מובדל ועושה הבדלה ל"ג) שהוא הכלי הוא הנותן ועושה

הבדלה וגבול וקצבה אל האורות. ואמנם בסוד ראייה זו יש אור ישר ואור חוזר, כי מתחלה נמשך הראייה עד סוף בחי' עשירית^{5*} של הנפש⁶, ואח"כ בחזרה למעלה היה מבדיל ונעשה בחי' הכלים (ועושה בה ל"ג) ומלביש את הנפש בכל חלקיה⁷. ואמנם זה האור הישר היה בו כח לעשות כלים בסוד הראש שהם ג"ר, עכ"ז לא היה יכול להיות ניכר עד שפגע ראייה זו בנפש עצמו, ובהפגעה שם (היה עושה ל"ג) הנה נגמר עשית הגוף אל הראש שהם ג"ר, אך כלים אל הגוף שהם ז"ת עדיין לא היה כח בראייה זו עד שתפגע בנפש הנפש עצמה⁸, וע"י הסתלקות ב' מלמטה למעלה שהם אור העקודים ואור העין היה האור חוזר ומלביש את ז"ת⁹.

¹גליונות הלש"ו – ע"י שעה"ק טז ע"ג ד"ה עוד נוסף. ²גליונות הלש"ו – אבל עיקר הכלים לא נעשו לטובם רק צדוּם צהתפשותם צאורות הפה לבל וכידוע שצעקודים לא נעשה בחי' כלי רק צפה וכמ"ס לעיל פ"א צדוקס הכ"ג. ³גליונות הלש"ו – הפנימי. ⁴גליונות הלש"ו – "נקרא ר"ן" נמחק וצמקומו איתא "נשמה ורוח נקראים אור". ⁵גליונות הלש"ו – ר"ל עד הטבור ע"י שעה"ק יד ע"צ ד"ה ונחזור.

כל הדיבור אשר בתחילת פרק הזה עד ד"ה ונחזור עתה בו' כתב השמש בשם הרח"ו ז"ל שהוא מזולתו, והנה הוא אותו דרוש עצמו אשר להרב גדליה ז"ל דלעיל פ"א, וחזר וכתבו הרח"ו ז"ל במהדורה אחרת, וסידר אותו הרמ"פ ז"ל כאן וכבר בארנו אותו לעיל, אמנם נבאר בקיצור איזה מילות שבכאן.

[א] עד סוף בחי' עשירית של הנפש – הוא מה שאמרנו לעיל פ"א, שלא נעשה הכלים בכולם אלא רק כאשר הגיע אור ההסתכלות עד סופם וסיומם דכל האורות אח"פ כולם דוקא. [ב] ומלביש את הנפש בכל חלקיה – ר"ל גם להז"ת, כי הכלים דהז"ת הם לא נעשו אלא רק ע"י האור חוזר דוקא.

[ג] עד שתפגע בנפש הנפש עצמה – והוא בחי' עשירית של הנפש שאמר לעיל, ושם הוא העביות היותר חיצונית והיותר עב, ומוזה נעשה הכלים של הז"ת. אמנם לא נגמר כל עשיית הכלים שלהם אלא רק ע"י האור חוזר דוקא, וכמו שמפרש והולך "וע"י הסתכלות²⁴⁹ ב' בו". [ד] וע"י הסתכלות²⁵⁰ ב' [צ"ל שניהם] מלמטה למעלה שהם אור העקודים ואור העין היה האור חוזר ומלביש את ז"ת – [בשער הקדמות (דף לא סע"ב) הלשון הוא "היה האור חוזר ועושה כלים ומלביש את הז"ת"], ור"ל ע"י הסתכלות²⁵¹ שניהם שהם אור העקודים ואור העין, ע"י שנסתלקו שניהם וחזרו ועלו למעלה, הנה נעשה אז הכלים גם בהז"ת. ומ"ש "הסתלקות", כי הנה אורות העקודים, שהם כל האורות דאח"פ, הנה הם נסתלקו ועלו למעלה וכמו שמבואר לקמן בכל שער עקודים, שנסתלקו האורות מהעביות שלהם ונשארו כל העביות למטה לבדן ונתעבו ביותר, וע"י נעשו לגוף וכלים להאורות שחזרו ובאו להם אח"כ. וכבר אמרנו לעיל פ"א, כי סיבת עליית האורות דהאח"פ ויציאתן מן העביות שלהם, הנה היה ע"י אור ההסתכלות דעינים, שהם אשר העלו אותן וביררו את האורות מן העביות, וע"י נעשה הכלים כנוז, וזהו שאמר "כי היה האור חוזר ועושה כלים גם להז"ת". והנה ממה שאמר הרב (לה ע"ד) בענינינו "וע"י הסתלקות שניהם מלמטה למעלה שהם אור העקודים כו", וכ"ז הרי מצורף לדרוש הר' ר' גדליה כנ"ל בריש הפרק, הנה מזה תראה שגם הר' ר' גדליה סובר וידע כל שימת הרח"ו ז"ל שאמר בעקודים (פרק ג וכן שם פרקים ה ו) שהכלים הנה הם מהעביות דאורות אח"פ עצמן הנשאר בהם אחר הסתלקותן, והוא ראייה לכל מה שביארנו לעיל פ"א.

ונחזור* עתה לבאר לבחי' נשמה, הנה כבר בארנו כי הנשמה מן האזן שהיא בינה,

²⁴⁹ צ"ל הסתלקות.
²⁵⁰ צ"ל הסתלקות.
²⁵¹ צ"ל הסתלקות.

והנה שמיעה גימטריא תכ"ה^ה, ר"ת (תהלים קנ ו) כ"ל ה'נשמה ת'הלל י"ה, כי מן האזן סוד הנשמה. והנה און גימטריא נ"ח, והענין כי כבר בארנו כי יש בינה ותבונה^ל, בינה אהי"ה דיודי"ן אל"ף ה"י יו"ד ה"י, ותבונה היא שם ס"ג, אך עכ"ז ודאי כי גבוה מעל גבוה שומר, כי יש ס"ג הכולל בינה ותבונה למעלה מאהי"ה דיודי"ן הנ"ל^ל, אשר משם ס"ג זה ולמטה (נ"א ימשכו למטה) בינה אחרת של אהי"ה דיודי"ן ותבונה בשם ס"ג, וכ"ז למטה (נ"א למעלה) משם ס"ג העליון כנ"ל. ונדבר עתה במציאות שם ס"ג זה^ה, אשר עם היותו למטה (נ"א למעלה) מאהי"ה דיודי"ן הוא כולל בינה ותבונה^ב.

*גליונות הל"ץ – עיין קס [שעה"ק] דף לא ע"ג לרוק ג', ומנ"ש לו ע"ד.

[ה] והנה שמיעה גימטריא תכ"ה – ע' מאמרי רשב"י (פ' בשלח דף א ע"ב) ובפע"ח (שער הזמירות פ"ה) ובשער רוח הקודש (דף לו ע"ב ביחוד ד) ובלק"ת (סוף תהילים), ומבואר שם כי בזה השם הכה משה רבע"ה את המצרי, והוא צירוף שם כה"ת, שם שמיני משם ע"ב²⁵², ועליו אמרו בווה"ק (בשלח דף נד ע"א) ובההיא שעתא דנפק לנחתיא לארעא (ר"ל על אור נשמת משה רבינו ע"ה) בזרעא דלוי אתתקנו ארבע מאה ועשרין וחמש בוצינין למלכא, וארבע מאה ועשרים וחמש גליפין ממנן אוזופה לההוא רוחא לאתריה²⁵³ (וראיתי בספר זח"י ביאור על זה עמוק מאד). והשם הזה הוא יוצא מן שם י"ה, כי יו"ד פעם ה"י הוא ש', ויו"ד ה"י עצמו הוא ל"ה הרי של"ה, וג' מלואי יו"ד ה"י, יו"ד ה"א, יו"ד ה"ה, הוא צ"א ועם של"ה הוא תכ"ה עם הכולל. והרי לנו כי הוא יוצא משם י"ה וזהו כ"ל ה'נשמה ת'הלל י"ה.

[ו] והענין כי כבר ביארנו (לעיל פ"א) כי יש בינה ותבונה בו – אמר המחבר הנה ראיתי לבאר בכאן איזה פרטים מחלוקי הפרצופים דבינה ותבונה הנמצא בדרושי הרב, כי בזה יהיה מובנים דבריו כאן, וגם הוא תועלת להמתחילים לכמה דרושים הבאים, ומפני שיתארכו הדברים קצת נחלקיהו בדרך סימנים ליתן רווח להמעייין.

²⁵⁴[סימן א]

הנה נודע הוא מדברי הרב לעיל בעיגולים ויושר (ענף ה) כי או"א הם י"ה דהשם הו"ה ב"ה הכולל כל עולם האצילות. אמנם אין הכוונה שהיו"ד הוא בחי' אבא לבד והה"י הוא בחי' אימא לבד, אלא שהם תמיד כלילין זה בזה, והיינו כי באות יו"ד שהוא לאבא נכללה האימא עמו ג"כ בשני מקומות: אחד, בהי' פשוטה, והוא בקוץ התחתון שבה, כי ג' קוצין יש בי' כמ"ש בווה"ק (ויקרא דף י ע"ב²⁵⁵) והוא הג"ר הכולליון ביו"ד, ובקוץ התחתון שם הוא כלילת האימא בינה הכולל באבא חכמה. והשני, הוא במילוי היו"ד, שהוא ו' ד', והם בחי' אות ה', כי צורת ה' הוא ד' על ו', וכלול בינה שהיא ה' ראשונה ביו"ד דמילוי יו"ד, והרי כלולה אימא באבא בב' בחי'. וכן עד"ז הנה כלול אבא שהוא האות י' בהאימא שהיא האות ה' ג"כ בשני מקומות: אחד, בהאות ה' פשוטה, והיינו בעוקץ הה' אשר מאחוריו בקרן זווית העליון הימני, ואותו העוקץ הוא בחי' אות י', והוא כלילת אבא באימא וכמ"ש בווה"ק (ויקרא דף יא ע"ב). והשני הוא במילוי הה"י, שהוא י', ונכלל שם אבא באימא פעם שניה.

ומה שנכללים זב"ז בב' מקומות הוא משום שיש בכל א' בחי' ב' פרצופים, אבא עלאה ויש"ס, וכן אימא עלאה ותבונה, ונכללים שניהם זב"ז. היינו אימא עלאה ותבונה באבא, ואבא עלאה ויש"ס באימא, אלא שכלילותם אשר בי' הוי כל בחי' אימא נעלם שם, והיא נניז וטמיר באבא. ובכלילותם בה' הוי כל בחי' אבא נעלם שם, והוא נניז וטמיר באימא, ולכך נתייחס ה' רק

²⁵² עי' זהר וירא קח ע"ב.

²⁵³ תרגום: ובאותו שעה שיצא לירד לארץ, בזרע של לוי נתקנו תכ"ה ניצוצין למלך, ותכ"ה חקיקות מנו לזה לאותו רוח למקומו.

²⁵⁴ עי' בסוף הספר שם ערכנו תמצית לסימנים אלה.

²⁵⁵ כלומר עצם האות, קוץ למעלה וקוץ למטה.

לאבא, והה' רק לאימא, הגם שבאמת הנה הם כלולים זב"ז, והם שניהם אחד, אלא שהם הולכים ומתגלים בגילוי אחר גילוי, ומתגלה ויוצא הכחות הפרטיים שבהם מן הכח אל הפועל, ונעשו לבי' פרצופים גמורים, ועומד הי' בהגילוי דאבא, והה' בהגילוי דאימא. אבל באמת הרי הם כלולים כל א' בחבירו, והם שניהם אחד, ונקראים האו"א הכלולים באות י' בשם או"א עלאין, והוא כללות פרצוף אבא²⁵⁶, כי האימא נעלם בו כנוז', ולכן נקרא הוא בשם אבא הכללי. והאו"א הכלולים באות ה' נקראים בשם ישראל סבא ותבונה, והוא כללות פרצוף אימא, כי האבא נעלם בה כנוז', ולכן נקראת היא בשם אימא הכללי. (ומה שנקרא האבא²⁵⁷ ולי' ע"א²⁵⁸ שבאימא בשם ישראל סבא, הוא משום שהוא שורש הו"א הנקרא ישראל, ומשום שהוא למעלה ממנו, והוא שרשו נקרא הוא בשם ישראל סבא.)

[סימן ב]

והנה כל בחי' האו"א אשר בי"ה שאמרנו, הנה הם נקראים נסתרות, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז דף יט ע"א) שעליהם נאמר (דברים נט כח) הנסתרות לה' אלהינו, והוא משום כי כל גילוי המאציל ית"ש אשר נתגלה להקרא בשם שהוא השם הו"ה ב"ה, הנה הוא רק בז"א, וכמו שבארנו בהקדו"ש שער ז' פ' ד' ה' ו' ע"ש. וכן גילוי אשר נתגלה בכל המציאות וההנהגה העולמות בי"ע, הנה הוא רק בהמלכות הכללי דאצילות, שהיא הנוק' דז"א, כי בה נתגלה להמציא ולהנהיג את כל העולמות בי"ע, וכמו שבארנו שם פ"ח. אבל כל בחי' האו"א שאמרנו בסימן א', הנה הם רק שורשי הו"ז, והם נסתרות, וכמו שבארנו בהקדו"ש שם ע"ש. אמנם הנה האו"א הם מתפשטים בהקצה התחתון, שהיא בהמלכות שלהם, ומתלבשים בהו"ז, ומתייחדים עמהם תמיד בהגילוי העיקרי שבהם ג"כ עכ"פ. אך המלכות דאו"א המתפשטת בהו"ז, הנה הוא רק המלכות מהאו"א השניים, שהם ישסו"ת הכלולים באות ה', אבל לא המלכות מאו"א הראשונים, שהם או"א עלאין הכלולים באות י', כי המלכות דהאו"א עלאין, הנה היא למעלה מכל ישסו"ת, והם נאצלו ממנה, שמציאות כל ישסו"ת הוא נאצל ומתגלה מהמלכות דאו"א עלאין, שכן הוא הדרך לעולם שכל תחתון הוא נאצל ומתגלה מהמלכות דהעליון.

והנה האימא עלאה הכלולה באות י', הנה היא נקרא בשם אהי"ה, והוא השם אהי"ה הראשון מהג' שמות אהי"ה שגילה הקב"ה למשה רבינו ע"ה באמרו (שמות ג יד) אהי"ה אשר אהי"ה²⁵⁷, ואח"כ נאמר שם עוד אהי"ה פעם ג'. והנה אהי"ה הראשון הוא על אימא עלאה הכלולה באות י', ופירושו הוא אנא הוא מאן דאנא²⁵⁸, והיא כלא סתים כללא דכלא סתימא עלאה, ועליה נאמר (משלי ח ז) ואהיה אצלו אמון, לא ידע אנוש ערכה (איוב כח ג), וכמ"ש כ"ז בזה"ק (ויקרא דף יא ע"א ובפ' אחרי מות דף סה ע"ב). ואהי"ה הב' הוא על בחי' האימא דאות ה', ופירושו הוא אנא זמין לאתגליא²⁵⁹, וכמ"ש בזה"ק שם, כי הרי היא עתידה להאציל את הו"ז ולהתגלות שם בשמא קדישא. ואהי"ה הג' הוא על התחלת האצילות דו"ז, והתחלת הגילוי דהשם הו"ה ב"ה. הנה על זה נאמר אהי"ה הג', כלומר השתא יפוק ויתתקן כולא²⁶⁰ וכמו שנאמר שם אח"כ השם הו"ה ב"ה, וע' עוד בזה"ק (ריש פ' בראשית דף טו סע"א ושם ע"ב).

אמנם הוא כי הנה כבר כתבנו בכמה מקומות שכל דבר הנה הוא נדון בעירוכין, שמה שהוא נעלם ונסתר בערך הגילוי העיקרי אשר למטה, הנה הוא נחשב לגילוי ממש בערך העליון אשר הוא עוד יותר סתים ויותר נעלם. וכן הוא בענינינו, כי בחי' האימא אשר באות ה', והוא

²⁵⁶ עי' אב"כ ט'.

²⁵⁷ עי' לעיל כג ע"ג.

²⁵⁸ תרגום: אני הוא מי שאני.

²⁵⁹ תרגום: אני עתיד להתגלות

²⁶⁰ תרגום: עכשיו יצא ויתקן הכל.

התבונה שהיא אהי"ה הב', הנה מה שאמרנו שהיא ג"כ שם אהי"ה, הנה הוא רק בערך הגילוי דהשם הוי"ה העיקרי אשר בהו"ן. אבל בערך האימא עלאה, בינה, שהיא אהי"ה הא', הנה נחשב בערכה גם התבונה לגילוי ממש, והיא ג"כ בבחי' גילוי דהשם הוי"ה ב"ה. [וכן הוא עד"ו ג"כ בפרטות ופרטי פרטות כל תחתון בערך העליון וכמו שיתבאר למטה בס"ד.] אך עכ"ז הנה יש עכ"פ חילוק גדול בין בחי' הגילוי דהוי"ה זו להגילוי דהוי"ה זו, כי השם הוי"ה ב"ה אשר בו"א הנה הוא במילוי אלפי"ן, והוא שם מ"ה, שהוא הגילוי העיקרי. אבל השם הוי"ה ב"ה אשר הוא בתבונה בערך הבינה, הנה הוא רק במילוי יודי"ן ואלפי"ן שהוא השם ס"ג, שהוראתו הוא שהוא נעלם עדיין ואינו מתגלה הוא עצמו למטה כלל, ולכן נקרא השם ס"ג לעולם רק בשם שמא סתים, משא"כ השם מ"ה הנה הוא נקרא שמא מפרש²⁶¹, והוא עיקר שם המפורש המוכר בכמה מקומות וכמו שבארנו כ"ז בהקדו"ש שער ז', אבל השם הוי"ה אשר בתבונה, הנה הוא רק במילוי השם ס"ג שהוא שמא סתים. והרי לנו כי יש לו ע"ב בתבונה ב' בחי', כי בערך הו"ן הנה היא ג"כ רק בבחי' שם אהי"ה, אבל בערך הבינה הנה היא בבחי' שם הוי"ה דס"ג.

אמנם הוא כי גם בערך הו"ן אשר אמרנו, שאז הנה גם התבונה רק בבחי' שם אהי"ה, עכ"ז הנה יש חילוק בין האהי"ה שבתבונה להאהי"ה שבבינה, והוא במה שנודע כי יש ד' שמות אהי"ה, והם ד' מדרגות זה למטה מזה, והם כנגד הד' שמות עסמ"ב, כי כל נוקבא לגבי דכורא הוי הדכר בבחי' הוי"ה, כי הוא הגילוי דהפרצוף העליון, והנוק' הוי בבחי' אהי"ה על שם הו"ן שעתידים להוולד ממנה, ולכן הוי כל נוק' בבחי' אהי"ה, אנא זמין לאתגליא. וכן עד"ו הוי כל אור מקיף ג"כ בבחי' אהי"ה ע"ש שהוא עתיד להתפשט ולכנוס בפנימיותו, כי בעליית הפרצופים וגדלותן מתפשטים המקיפים ומתלבשים מבפנים, ונעשים אז לשמות הוי"ה, ונמשך להם מלמעלה מקיפים אחרים יותר גדולים, ועומדים הם בבחי' שמות אהי"ה, והכל הוא משום שכל אור שלא הגיע עדיין לגילוי העיקרי, והוא עתיד להתגלות, נקרא הוא בשם אהי"ה, אנא זמין לאתגליא. ולכן הוי כל נוק' ג"כ בבחי' אהי"ה, כי אין אשה אלא לבנים (כתובות דף נט ע"ב), והרי היא עתידה להתגלות במציאות חדשים, שהוא בהו"ן שיוולד ממנה, וכמו שיתבאר למטה עוד בזה. ועכ"פ הוא כי הנה יש ד' שמות אהי"ה, והם הנוקבין דד' שמות עסמ"ב, [וכן המקיפין שלהם הם ג"כ ד' שמות אהי"ה כנז']. והנה הם ב' שמות אהי"ה במילוי יודי"ן נגד הע"ב והס"ג, ואחד במילוי אלפי"ן נגד המ"ה, ואחד במילוי הדי"ן נגד הב"ן. ופשוט הוא כי האהי"ה דמילוי יודי"ן אשר נגד הע"ב הנה היא במדרגה יותר גדולה מאהי"ה דיודי"ן אשר נגד הס"ג, ובוה הנה הוא החילוק אשר בין האהי"ה אשר בכינה להאהי"ה אשר בתבונה, כי האהי"ה אשר בכינה שהיא האימא עלאה הכלולה באות י' שהוא שורש שם ע"ב (וכמו שבארנו בהקדו"ש שער ז' פרק ב'), הוי האהי"ה אשר שם האהי"ה דיודי"ן אשר נגד הע"ב שהוא מדרגה יותר גדולה, אבל האהי"ה אשר בתבונה הכלולה באות ה' שהוא השורש דשם ס"ג (וכמו שבארנו בהקדו"ש שער ז' פרק ג'), הנה הוי האהי"ה אשר שם רק האהי"ה דיודי"ן אשר נגד הס"ג שהוא מדרגה למטה מהראשונה²⁶².

ודע עוד כי מה שאמרנו שהמקיפין דהד' שמות עסמ"ב הנה הם ג"כ שמות אהי"ה, הנה הגם שיש כמה מיני מקיפים הרבה למאד, וכמו שמבואר בכמה דרושים, וכן בדברינו בכמה מקומות, אך מה שנוגע לענינינו הנה הוא כי אותו האהי"ה דיודי"ן עצמו אשר בכינה, שהוא האהי"ה דיודי"ן העליון כנז', הנה הוא עצמו ג"כ מקיף ומאיר מלמעלה לישסות שבהאות ה' אשר הוא כולו שם ס"ג נגדו כנ"ל, ומקיף ומאיר עליו מאהי"ה דיודי"ן העליון ג"כ. אמנם הנה נמשך הארתו אליו בכ' בחי', אחד, מה שהוא מבחינתו עצמו, שהוא ממדרגת אהי"ה דיודי"ן העליון. והשני, מה שמצטמצם להאיר אליו רק לפי מדרגת הס"ג, ובוה הנה הוא מאיר אליו רק במדרגת

²⁶¹ עיי' בבהגר"א על תיקו"ז כח ע"ג ד"ה בשמא סתים, ש"שמא סתים" הוא שם הוי"ה ב"ה במילוי יודי"ן ו"שמא מפרש" היינו השם במילוי אלפי"ן.
²⁶² עכ"ז שהם אותו המילוי וצ"ע.

אהי"ה דיודי"ן התחתון, כי כן הוא הסדר לעולם בכל אורות המקיפים שמאירים להתחתון בבי' בחי' אחד לפי כחו ומדרגתו דהתחתון שיוכל לסבול ולקבל, והשני ממדרגת העליון עצמו. אמנם גם בזה הנה הוא מאיר בו ג"כ רק במיעוט האפשרי ולאט לאט, וכדי לזכור ולהעלותו להמדרגה העליונה וכמו שבארנו כ"ז לעיל פ"א אות י"א ובפרט בהקדו"ש שער ו' פ' ד' ה' בארוכה ע"ש והבן.

[סימן ג]

והנה הן הבינה הכלולה באות י', והן התבונה אשר היא באות ה', הנה כלול כל א' מהה' פרצופים הידועים, שהם א"א או"א זו"ן, כי הרי ישנם בכל א' עשר ספי'. כי הרי הבינה שהיא הו"ד שבמילוי יו"ד, הנה הם העשר ספי' שבה, כי ו'ד' הם עשר. וכן התבונה שהיא הה' ראשונה, וצורת ה' הוא ד' על ו', והנה הם העשר ספי' שבה. וכל העשר ספי' הנה הם הה' פרצופים הנודעים, א"א או"א זו"ן. והרי ישנם בכל א' ה' פרצופים, שהם ג"כ (ולו ע"ג) ד' שמות עסמ"ב, והם בחי' הדוכרין שבהם, והד' שמות אהי"ה ב' דיודי"ן, ואחד דאלפ"ן, ואחד דההי"ן, והם בחי' הנוקבין שבהם. אמנם הנה לא נדבר עתה מבחי' א"א ואבא וזו"ן שישנם בכל א', וכן מהשמות ע"ב ומ"ה וב"ן, ומאהי"ה דאלפ"ן וההי"ן שבכל א', כי בכ"ז אינו נוגע לענינינו עתה. ומה גם כי הרי הם כולם הנה נקראים לעולם רק על שם הבינה או התבונה לבד, כגון א"א ואבא וזו"ן דבינה או תבונה, וכן ע"ב מ"ה ב"ן ואהי"ה דאלפ"ן וההי"ן דבינה או תבונה. ולכן הנה לא נדבר עתה ולא נקרא את כל חלוקת פרטותיהם שבכל א' אלא רק בשם בינה ותבונה לבד, ובשמות אהי"ה דיודי"ן והס"ג לבד, כי כל הה' פרצופים שבכל א' הנה הם כלולים רק בזה. אך עכ"פ הוא כי ישנם הן בבינה והן בתבונה כל הבחי' כולם, וכל מה שאמרנו לעיל סימן ב' מענין הג' שמות אהי"ה אשר ישנם בבינה ותבונה, ושהתבונה בערך הבינה היא כולה בבחי' שם ס"ג, הנה ישנם כל אלו הבחי' כולם גם בבינה עצמה מהבינה שבה להתבונה שבה, וכן בהתבונה עצמה מהבינה שבה להתבונה שבה, כי ישנם בכל א' כל הבחי'.

והרי נמצא כי כל מה שאמרנו לעיל הנה הוא רק בהבינה הכללית ובהתבונה הכללית בערך הבינה הכללי, אבל באמת הנה ישנם כל הבחי' כולם בפרטות כל א' ג"כ, והיינו כי אעפ"י שאמרנו שכללות הו"ד שבמילוי הו"ד הנה הוא נקרא בינה ואהי"ה דיודי"ן, אך כ"ז אינו אלא רק בערך התבונה הכללית שבאות ה', אבל בפרטיות, אחרי שגם באימא עלאה יש בה עשר ספי', א"כ ודאי הוא שהג"ר שבה הם יותר נעלמים, והו"ת שבה הם קרובים יותר אל הגילוי, כי הם קרובים אל התבונה הכללית אשר נתפשטה להתלבש בז"א. ובפרט שהרי אמרנו לעיל שכל התבונה הכללית הנה היא מהמלכות דהאימא עלאה, וא"כ הרי מתפשטים הו"ת בהקצה התחתון שלהם ומתייחדים עם התבונה הכללית המתגלה בז"א, ולכן הנה נחשב כל הו"ת דהאימא עלאה בערך הג"ר שלה לבחי' תבונה ושם ס"ג, כי הרי הם יותר נגלים. והרי ישנם בהאימא עלאה עצמה בחי' בינה ותבונה, וכן עד"ז התבונה הכללית שבאות ה', הנה הגם שבערך האימא עלאה נקראת כולה בשם תבונה וס"ג, אבל בפרטות הרי ודאי שאינו דומה הג"ר שבה להו"ת שבה, כי הג"ר הם יותר נעלמים ונקראים בערך הו"ת בשם בינה ואהי"ה דיודי"ן, כי כל פרט הנה הוא נבחן ונערך בשני הבחנות: היינו בערך העליון שלמעלה ממנו, ובערך התחתון שלמטה ממנו. וכל בחי' ובחי' הוא יש לו שם בפני"ע, כי בערך העליון יש לו שם שמורה על הגילוי, ובערך התחתון יש לו שם שמורה על ההעלם. ונמצא מכ"ז כי הן האימא עלאה אשר בו"ד' המילוי יו"ד, והן התבונה שבאות ה', הנה יש בכל א' גופה בחי' בינה ותבונה, שהוא אהי"ה דיודי"ן ושם ס"ג.

והנה הרב אמר בשער או"א (סוף פרק ח) כי אימא עלאה נתחלקה לד' חלוקות, והם ד' נשים, ד' פרצופים, היינו חב"ד שלה נקרא אימא עלאה, וחג"ת שלה נקרא תבונה ראשונה, ונח"י שלה נקרא תבונה שניה, ומלכות שלה נקרא תבונה שלישית, והיא רביעית בערך בינה (ר"ל להחב"ד שלה שנקרא בינה). ובהי' ספי' של התבונה זו השלישית מתלבש כל צל"ם דז"א. והנה

הגם שכוונת הרב בכל אלו הד' בחי' שאמר שם, הנה הוא על כל כללות האימא כולו, שהם בינה ותבונה יחד, כי יש זמנים שנכללים שניהם יחד ונעשו שניהם לפרצוף אחד (ע' ז"א סוף פרק ב' וכנודע), אמנם בפרטות הנה ישנם כל אלו הד' בחי' כולם הן באימא עלאה עצמה הכלולה בוד' דמילוי יו"ד, והן בהתבונה עצמה אשר באות ה' וכמו שמבואר באו"א (פרק ט), במ"ש שם "כלל העולה כו". [וכן ישנם עד"ז ד' בחי' נשים ד' פרצופים בהנוק' דז"א, במ"ש בשער פרטי עיי"מ (סוף פרק ג וסוף פרק ד)]. וכ"ז הוא כי כל ג' ספי' שהם הב"ד הנ"ת נה"י, הוה כל א' פרצוף אחד גמור, וכל תחתון הוא מלביש להעליון מהחזה שלו ולמטה, וכמ"ש כ"ז בפרצופים (דרוש ה'), והרי הם ד' פרצופים: בינה וג' תבונות בהבינה הכללי, ומלבישים זה את זה, וכן ד' פרצופים בינה וג' תבונות בהתבונה הכללית ומלבישים זה את זה. (לו ע"ד)

[סימן ד]

והנה סדר השתלשלות דכל פרצופי בינה ותבונה אשר בכללות ובפרטות הוא באופן זה, כי הנה האות ו' של מילוי היו"ד הנה הוא כל עיקר בחי' בינה העליונה בכל הט"ס הראשונים שבה, והד' דמילוי היו"ד הוא המלכות שבה, והיא מלביש מהחזה ולמטה דהט"ס הראשונים, והוא על התנה"י שלה, והם נעשים בה לעצם מעצמה ובשר מבשרה, ולכך נקרא הבינה בשם ו', והמלכות בשם ד', כי אלו הד' אשר מהחזה ולמטה נקראים ע"ש המלכות²⁶³. וכן הוא הסדר לעולם, שהמלכות דכל פרצוף מלביש ועומד על הד' ספי' דתנה"י של הפרצוף, ולכך נקראת בשם ד', והיא הד' דשם אדני²⁶⁴, וכן הם הד' אותיות אדני"י. ועיי' אלו הד' אשר המלכות מלביש אותן, מקבלת המלכות המוחין שלה מבינה, כי יורדין מוחין מהו' ראשונות דהבינה²⁶⁵ ומתלבשים מהחזה שבה ולמטה אשר המלכות מלביש עליהם, ונעשים מוחין אליה, וכן נבנית עיי"ז כל פרצופה. והוא ממש כדוגמת הו"א אשר מקבל המוחין שלו ע"י הנה"י דתבונה המתלבשים בו, וכן הנוק' דז"א מקבלת המוחין שלה ע"י הנה"י דז"א המתלבשים בה.

והרי לנו כי הו"ד דמילוי יו"ד, הנה הו' הוא הו' ראשונות דהבינה, והד' הוא המלכות דהבינה הכולל בתוכה את הד' תחתונות שבה מהחזה ולמטה, כי מהחזה ולמטה הנה הם מכלל הנה"י שהם לבר מגופא (זהו בראשית דף כא ע"ב), והם רק לצורך התחתון, ולכך נקראים כולם ע"ש המלכות שהיא הד'. ומה שאנו אומרים לפעמים שהיא מלביש מהטבור ולמטה, ולפעמים אנו אומרים מהחזה ולמטה, הוא משום כי הנה הם הב' בחי' שבכתר דהמלכות, שהם עתיק וא"א שבה, כי עתיק שבה הוא מהחזה עד הטבור, וא"א שבה הוא מהטבור עד סוף הגוף דת"ת, וכמו שכתב הגר"א בספר יצירה (פרק א משנה א אופן ה דף ה ע"א ד"ה וכל א'), שהב' שלישים דת"ת הן כתר, כי הם הב' בחי' שבכתר עתיק וא"א, וכן הוא בכל הפרצופים, וכמו שבארנו במ"א. ועכ"פ הוא כי הו"ד דמילוי היו"ד, הנה הם הבינה ומלכות דהבינה, וזו המלכות הנה היא ג"כ פרצוף אחד וקומה שלימה מי"ס, ונעשית מהד' תחתונות דהבינה, כי הת"ת דהבינה הוא הכתר שלה, ונה"י דהבינה מתחלקים, כל א' לג' פרקיין, ומהם נעשה הג' קוין דחח"ן בג"ה דת"י שבה, ונעשית עיי"ז לפרצוף שלם מי"ס, והיא התבונה דהבינה. וכ"ז הוא ע"פ מ"ש במב"ש (ש"ד ח"א פ"ב) כי כל הענינים הנאמר בהתבונה עם הו"א, כן הוא בהבינה עם התבונה בכל הפרטים.

והנה המלכות הוה, שהיא התבונה דבינה, הנה ממנה מתאצל התבונה העיקרית הרמוז באות ה', כי צורת ה' הוא ד' על ו', שהוא גימטריא י', והוא הי"ס דהתבונה העיקרית, והנה היא מלביש את המלכות הנ"ל, שהיא הד' דמילוי היו"ד מהחזה ולמטה, שהם התנה"י שלה, שהם

²⁶³ עיי' סתרי תורה (פ' ויצא קנ"א ע"ב) וכן עיי' בליקוט בריש דע"ה.
²⁶⁴ דהיינו ד' ואנ"י. ועיי' שעה"כ דרושי הלילה דרוש ה'.
²⁶⁵ עיי' שער הזווגים פרק ד'.

נעשין בה למוחין פנימית²⁶⁶ ע"ד הנ"ל. וזהו מה שמורה הב' אותיות ד' ו' שבצורת ה', כי הד' הוא הד' תחתונות של המלכות דהבינה, אשר הם הד' מוחין חו"ב חו"ג של התבונה, והו' של הה' הוא עיקרו של התבונה בכל הי"ם שבה, והיינו כי הנה יש לו' זו ב' בחי', שהם בחי' קטנות וגדלות (ע"ד הז"א), כי כל זמן שאינו מקבל המוחין פנימיות²⁶⁷ מהמלכות דבינה, אז היה הו' זו ו' קטיעה בלי ראש²⁶⁸, שהוא מורה שלא נשלמה עדיין בהמוחין, והוא רק בבחי' ו"ק לבד. וכ"ז הוא כל הזמן שלא הגיע עדיין לתיקון הנמור, שהוא בכל משך ימי עולם של עתה עד ביאת המשיח, הנה עומד הו' שבתוך הה' רק בבחי' ו' קטיעה בלי ראש, כי חסר לו עדיין המוחין פנימיים מהמלכות דהבינה, ולכך נקרא הבינה "לעתיד לבוא"²⁶⁹, כי המוחין אשר מתפשטין ממנה הם רק עתידין לבוא, שהוא בעת התיקון. אבל עתה, הם עדיין חסר, ואינם מתפשטין למטה. ולכן עומד עתה התבונה, שהיא הו' שבתוך האות ה', רק בבחי' ו' קטיעה. משא"כ הו' שבמילוי היו"ד, הוא ו' שלם עם ראש, כי הבינה עצמה היא שלימה גם עתה, ויש לה מוחין פנימיים מלמעלה. אבל התבונה היא חסרה עתה, וכל המוחין שלה הם רק מקיפין עליה מבחוץ, והם הד' של האות ה' המקיף על הו' דאות ה'. אך לעתיד לבוא הנה יתקון התבונה (ז"י ע"א)²⁶⁹ בשלימות, ויתקון הו' שבה להיות גם הוא ו' שלם עם ראש, והוא בחי' הגדלות שבה, ואז יהיה הד' שבה מבחי' מקיפין יותר גדולים.

אמנם הוא כי כל מה שאמרנו שהתבונה העיקרי, שהוא הו' שבתוך הה', הוא עתה רק בבחי' ו' קטיעה, והוא רק בבחי' ו"ק לבד, הנה הוא רק בערך המוחין העיקרים הראוי להתפשט הם עצמם בפנימיותה ג"כ, והם עתידים להתפשט בה לעתיד לבוא וכנ"ל. ובערך זה הנה היא עומדת עתה רק בבחי' ו"ק לבד. אך עכ"ז, הנה ע"י שכל המוחין שלה העיקרים הנו' הם מקיפים עליה מבחוץ ומאירים בה, עכ"פ הנה נעשית גם היא כלולה מי"ם גמורים, כי כן הוא מציאות כל הפרצופים של עתה עד עת התיקון, שהם כולם עדיין אינם נשלמים לגמרי, ומשתמשים כולם עתה כל תחתון מהעליון שעליו רק בבחי' הארה לבד בערך האור העיקרי דלעתיד. ועכ"ז הנה נחשב כל א' גם עתה לפרצוף שלם מי"ם גמורים לפי בחי' מציאותם הראוי להם עתה. וכן הוא ג"כ בהתבונה דענינינו, שהיא האות ה', שהגם שהיא אינו מקבל עתה רק הארת המוחין לבד מהבינה העיקרית שבמילוי היו"ד, עכ"ז הנה היא נחשב עתה לפרצוף גמור מי"ם. והנה היא נחלקת ג"כ לב' בחי', היינו המ"ם הראשונים שלה, והמלכות שלה, ע"ד שאמרנו לעיל בהבינה והמלכות דהתבונה, היא מלביש ג"כ על הד' תחתונות שלה, שהוא מהחזה ולמטה שבה, והיא נעשית ג"כ לפרצוף גמור מי"ם ע"ד הנ"ל בהמלכות דהבינה.

והרי ישנם ב' בחי' בהתבונה הכללי ג"כ, והם הבינה והתבונה שבה, ונמצא כי הבינה והתבונה הכלליים הנה הם שתיים שהן ארבע, כי כל א' נחלק לשתיים כנו', והנה הם ב' בינות וב' תבונות, והב' בינות הם הכלולים באות יו"ד, והב' תבונות הם הכלולים באות ה', והם כולם כלולים זב"ז, כי כל תחתון הוא מלביש להעליון שעליו מהחזה ולמטה שבו כנו'. והנה כל תחתון לגבי עליון הוא נקרא בשם תבונה, וכל עליון לגבי תחתון הוא נקרא בשם בינה. ומאחר שאמרנו שהם כלולים זב"ז, א"כ הרי כלול כל א' מבינה ותבונה, כי הו' ראשונות, שבו נקרא בשם בינה, והד' תחתונות שבו נקרא בשם תבונה. והרי הם ד' פרצופים, ב' במילוי היו"ד, וב' באות ה', וכל א' הוא כלול מבינה ותבונה. אמנם בפרטות הרי אמרנו לעיל סימן ג' שכל הג' ספי' חב"ד הג"ת נה"י שבכל א' הנה הוא פרצוף שלם מי"ם, והמלכות דכל א' הכלולה מכולם היא פרצוף הרביעי להם, והם ד' פרצופים בהבינה, וד' פרצופים בהתבונה, וכל א' הוא נאצל מהמלכות דהעליון המלביש אותו מהחזה ולמטה שבו ע"ד הנ"ל.

²⁶⁶ נדצ"ל פנימיים.
²⁶⁷ נדצ"ל פנימיים.
²⁶⁸ ע' ע"ח זווגים פרק ד.
²⁶⁹ ע"י שם פרק ה'.

והרי הם שמונה פרצופים: ד' במילוי היו"ד, וד' באות ה', וכל א' הוא כלול מבינה ותבונה כנוז. והנה כל עליון לגבי תחתון, וכך כל בינה לגבי תבונה, הנה הוא בבחי' שם אהי"ה שהוראתו הוא שהוא עתיד לצאת ולהתגלות בהשני אשר תחתיו, ואותו השני שהוא גילוי, הוא בבחי' שם הוי"ה ב"ה, כי כל שם הוי"ה הוא מורה על הגילוי שנתגלה בהשם הזה, והוא כל בחי' תבונה לגבי בינה שהיא גילוייה, כי כל תבונה היא גילוייה של הבינה, ולכן הוי כל תבונה בבחי' שם הוי"ה ב"ה, וכל בינה לגבי תבונה היא בבחי' שם אהי"ה. אמנם כל השמות דאהי"ה והוי"ה אשר בפרצופי דבינה ותבונה, הנה הם רק בבחי' השמות דאהי"ה דיודי"ן והס"ג וכנ"ל סימן ב', כי השם ס"ג הוא מורה ג"כ על הסתר עכ"פ, והוא משום כי עיקר הגילוי הוא רק בז"א, שהוא השם מ"ה, אבל למעלה מז"א שהם בינה ותבונה, הם עדיין נעלמים, והם מכלל הנסתרות כנ"ל סימן ב', ולכן הנה כל שמות הוי"ה אשר בהם רק הויות דשם ס"ג, כי הס"ג אשר ההה"ן שבו הוא במילוי יודי"ן, והוא"ו שבו במילוי אלף, הנה הוא מורה שהוא עצמו הוא עדיין נעלם, וכבחי' י', שהוא נקודה קטנה, וכלול בו הכל רק בכח. אך הוא"ו שבו, הוא במילוי אלף, משום כי הוא שורש הגילוי שבו"א, שהוא וא"ו דהוא השם מ"ה, אשר בו הוא עיקר הגילוי²⁷⁰. אך עכ"פ הוא כי כל שמות אהי"ה והוי"ה שבבינה ותבונה הוא הכל רק אהי"ה דיודי"ן, שם ס"ג לבד, כי כל בינה הוא אהי"ה דיודי"ן, וכל תבונה הוא שם ס"ג, ובדרך זה הנה הולך כל סדרן דהח' לז' ע"ב) פרצופין שבבינה ותבונה, שכל עליון הוא רק בבחי' בינה ושם אהי"ה דיודי"ן בערך השני שתחתיו, שהוא תבונה ובבחי' שם ס"ג נגדו. וכבר אמרנו כי הם כלולים זה בזה, וכלול כל תחתון מהעליון שעליו, כי כל תחתון שהוא תבונה ושם ס"ג, הנה הוא מלביש על העליון שעליו מהחזה ולמטה, וכל עליון הרי הוא בבחי' בינה ואהי"ה דיודי"ן. וא"כ נמצא שכל תחתון שהוא תבונה ושם ס"ג, הנה הוא כולל בתוכו ג"כ את הבינה שהיא אהי"ה דיודי"ן. והעיקר הוא כי ע"י שכל עליון מתלבש בהתחתון, הנה נעשה כל תחתון עצמו לאהי"ה דיודי"ן ושם ס"ג, כי הג"ר שבו שהם המוחין והם מהעליון, הנה הם בבחי' אהי"ה דיודי"ן שהם נסתרות, והו"ת שבו שהם עיקר התחתון עצמו, והם הנגלות, הנה הם בחי' התבונה ושם ס"ג. וכן הוא עוד, כי עד החזה שבו, שהוא עיקר עצמותו, הנה הוא בבחי' בינה ואהי"ה דיודי"ן, ומהחזה ולמטה אשר שם הוא נכלל בהתחתון שמלבישו משם ולמטה, הנה הוא אומר בבחי' תבונה ושם ס"ג, ונמצא כי נעשה כל תחתון גופה כלול באמת מבינה ותבונה שהוא אהי"ה דיודי"ן ושם ס"ג. והרי לנו כי כל פרצוף ופרצוף מהשמונה פרצופים שאמרנו, הנה הוא כלול כל א' מבינה ותבונה ומאהי"ה דיודי"ן וס"ג. עד כאן מה שראינו לדבר עתה בחלוקת הפרצופים דהבינה ודתבונה, ומשום צורך הבנת דברי הרב שבכאן ומעתה נחזור לביאורינו כסדרן.

[ז] כי יש ס"ג הכולל בינה ותבונה למעלה מאהי"ה דיודי"ן הנ"ל – כי האהי"ה דיודי"ן והשם ס"ג שאמר מקודם, הכוונה הוא על האהי"ה והס"ג אשר באות ה' ראשונה, והיא הבינה והתבונה אשר בהתבונה הכללית. אבל השם ס"ג שאמר עתה, "כי יש ס"ג כו"ו" הכוונה הוא על השם ס"ג שבהבינה הכללי, והוא האות ד' אשר במילוי היו"ד, שהוא התבונה שבה. כי הנה היא ג"כ שם ס"ג, ואותו הס"ג הנה הוא כולל ג"כ בינה ותבונה, כי הרי הוא מלביש על הבינה העיקרי שבאות ו' דמילוי יו"ד, מהחזה שלה ולמטה וכנ"ל סס"י ד'. ומשם ס"ג זה הנוז אשר בהבינה הכללי דמילוי היו"ד, הנה ממנו יוצא ונמשך כל האהי"ה דיודי"ן ושם ס"ג, שהם בינה ותבונה שבכללות האות ה' ראשונה. וזהו שאמר, אשר משם ס"ג זה יומשך למטה בינה אחרת של אהי"ה דיודי"ן ותבונה בשם ס"ג, וכ"ז למטה משם ס"ג העליון, כי הרי כל הח' ראשונה כולו הנה הוא למטה מהאות ד' דמילוי היו"ד, והוא נמשך ויוצא רק ממנו וכנ"ל סימן ד' כ"ז.

[ח] ונדבר עתה במציאות שם ס"ג זה – ר"ל מהשם ס"ג אשר באות ה' ראשונה, והוא

²⁷⁰ עי' שעה"כ דרושי הפסח דרוש א', ושער רוח"ק יחוד ראש חודש.

התבונה שבהתבונה הכללית, שהיא המלכות דהאזת ה', והיא המלכות דהתבונה הכללית. ומה שאמר "שם ס"ג זה", הנה קאי מילת "זה" על השם ס"ג אשר אמר לעיל בסמוך. ותבונה בשם ס"ג, והוא הס"ג אשר התחיל לדבר בו בתחילת דבריו ג"כ באמרו "כי יש בינה ותבונה, בינה אהי"ה דיודי"ן ותבונה היא שם ס"ג", ומאותו השם ס"ג הוא מדבר עתה, כי הרי לכך הקדים אותו בתחילת דבריו, משום שעליו קאי כל דבריו אשר למטה, ור"ל שכל דבריו אשר למטה הוא רק בהשם ס"ג הפרטי אשר באות ה' ראשונה הכללי, ואותו הס"ג הוא המלכות דהתבונה הכללית כנוז, והיא אשר מתלבש בז"א בהנה"י שבה, ועליו קאי כל דבריו אשר בכל הדרוש הזה.

[ט] אשר עם היותו למטה מאהי"ה דיודי"ן הוא כולל בינה ותבונה – האהי"ה דיודי"ן שאמר עתה, הכוונה הוא על הט' ראשונות דהתבונה הכללית שבאות ה', ואלו הט' ראשונות הוא אהי"ה דיודי"ן, ובחי' בינה בערך המלכות דהתבונה הכללית המלביש על הד' תחתונות שבה, וזהו שאמר עם היותו למטה מאהי"ה דיודי"ן, כי זה המלכות, הנה היא שם ס"ג, והרי היא למטה מאהי"ה דיודי"ן שבהתבונה הכללית. אמנם עכ"ז הנה כולל זה המלכות ג"כ בתוכה בינה ותבונה עכ"פ, כי הרי היא מלביש על הד' תחתונות דהבינה שבאות ה', וא"כ הרי היא כלולה מבינה ג"כ. ועוד כי עי"ז הנה נעשה היא עצמה ג"כ כלול מבינה ותבונה, כי עד החזה שבה היא כללות הבינה ואהי"ה דיודי"ן, (ו"ז ע"ג) ומהחזה ולמטה היא כללות התבונה ושם ס"ג וכנ"ל סס"ד, וזהו שאמר כי גם הס"ג הזה שהוא המלכות דהתבונה הכללית, הנה היא כולל ג"כ בינה ותבונה ובהם מדבר הרב בכל הדרוש דלמטה.

והנה לא נחית הרב כאן לחלקם אלא רק בשתיים שהן ארבע לבד, היינו הט' ראשונות והמלכות דהבינה הכללי שבמילוי אות יו"ד, והט' ראשונות והמלכות דהתבונה הכללי שבאות ה'. וזה המלכות דהתבונה הכללי, הנה היא אשר מתלבש בז"א, והיא השם ס"ג אשר ממנו מדבר בכל הדרוש דלמטה, ועליו אמר "כי עם היותו למטה מאהי"ה דיודי"ן הוא כולל ג"כ בינה ותבונה כנוז".

ודע שיש חילוק בין בינה ותבונה ללאה ורחל^{י"ד}, כי הלא או"א כחדא נפקין ושריין^א וא"כ הוא מוכרח כי החו"ב יהיו שויין בקומתן, נמצא כי התבונה אינה מתחלת אחר סיום בינה^ב רק יוצאת מהחזה של בינה עצמה* כמו רחל היוצאת מהחזה דז"א, גם התבונה יוצאת מחזה דבינה, כי הבינה ארוכה בכל שיעור החכמה^{ב"ב} משא"כ למטה, כי לאה מסתיימת בחזה דז"א ומשם מתחלת רחל^ט. נמצא עתה כי כמו שז"א הוא סוד יה"ו^ט שהם חו"ב שלו י"ה והגוף ת"ת שלו הוא ו', הרי כי ז"א הוא יה"ו, ואח"כ המלכות נמשכת מקצה הת"ת שלו שהוא בנה"י שלו^י, ושם הוא סוד ה' אחרונה שבשם, שהיא הבחי' ד' שלו^י כנודע, כן התבונה אות ד' של הבינה, והיא ה' אחרונה שבשם, כי גם היא אין בה רק כללות נה"י דבינה^ט (י"ט ע"ב) אשר שם הוא ה' אחרונה, נמצא כי יה"ו הוא ראש והגוף של הבינה, ותבונה היא ה' אחרונה של ס"ג שנאחזת בנה"י דבינה.

*גליונות הלש"ו – והוא מקום הל"ב. ועי' להלכות פ"א משנה ח' כי החזה הוא מפתח הל"ב.

[י] ודע שיש חילוק בין בינה ותבונה ללאה ורחל – ר"ל, כי רחל היא מתחיל אחר שמסתיים לאה לגמרי, וכמ"ש בשער לאה ורחל (פרק ג), כי בסיום רגלי ועקבי לאה משם מתחיל כתר רחל למטה מרגלי לאה ע"ש, אבל הבינה והתבונה, הנה מתחיל התבונה מהחזה דבינה ולמטה וכמו שמפרש והולך וכנ"ל בדברינו. וסיבת החילוק בזה הוא כי התבונה הנה היא נולדה ויצאה מהבינה, ולכן מתלבש הבינה בהתבונה מהחזה ולמטה שבה ע"ד הזו"ן שמלבישים לאו"א כנודע. משא"כ בלאה ורחל, שאין נולד רחל מלאה כלל, והם ב' פרצופים מיוחדים. ושניהם הם מאימא וז"א, לאה מהחזה ולמעלה דז"א, ורחל מהחזה ולמטה. ומתחיל רחל בז"א רק אחר סיום לאה לגמרי. אמנם לפעמים הנה הם ג"כ מחוברים יחדיו, ע"י שהעקביים דלאה נכנסים בראש

רחל, ובסוד (משלי כב ד) עקב ענוה יראת ה', וכמ"ש כ"ז בשער לאה ורחל (פרק ג) ע"ש. והנה הקשו המפרשים בזה, כי הרב סותר את עצמו מה שאמר כאן למה שאמר בשער או"א (פרק ב), ששם מבואר כי גם הבינה והתבונה הנה מתחיל התבונה ג"כ רק מעקביים של רגלי הבינה, ונכנסים העקביים דהבינה בתוך ראש תבונה, וע"ד שהוא בלאה ורחל, כי לפעמים נכנסו העקביים דרגלי לאה בתוך ראש רחל וכנז', ועכ"פ הוא כי התבונה היא אינה מתחיל ג"כ אלא רק מהעקביים דהבינה, וכאן הרי אמר כי התבונה הנה היא מהחזה דבינה. אמנם לא קשה כלל, כי כבר ביארנו לעיל בעגולים ויושר ענף ד' (אות יד) ובכ"מ מדברינו, כי כל ענין התלבשות המזכר בדברי הרב, שכל תחתון הוא מלביש להעליון מנה"י ולמטה או מהחזה ולמטה או על כל הו"ת דהעליון, הנה עומק הכוונה הוא רק על ענין טפה הזרעית דהאו"א, אשר הוא נמשך באמת מכל הפרצוף כולו שלהם, אלא שמתגלה בהו"ת, ונשלם בהנה"י שלהם. ונותנים או"א חלק מגופם ונפשם ג"כ ומשתתפים בבנין הולד, ונעשה בו לעצם מעצמיו ובשר מבשרו, והוא הוא ההתלבשות דהעליון והתחתון הנזכר בכל מקום. אבל באמת הנה עומד כל עליון למעלה לגמרי מכל תחתון, וכל תחתון הוא למטה לגמרי מכל עליון. וא"כ הרי ניחא בפשיטות מ"ש הרב כאן שהתבונה הוא מלביש מהחזה דהבינה, ולקמן בשער או"א פ"ב אמר שהתבונה הוא למטה בסיומה, כי שניהם אמת, שכל ענין ההתלבשות דמהחזה ולמטה שאמר כאן, הכוונה הוא רק על בחי' התלבשות דחלק הבינה שבטפה הזרעית המשתתף בבנין מציאות התבונה, אבל באמת עומד כל התבונה למטה לגמרי מהבינה, כי הרי אינו ניכר כלל כל אותן החלקי אור דמהחזה ולמטה דהבינה המתלבש בהתבונה שהם מהבינה כלל, כי הרי נמצא ומתגלה התבונה למציאות בפנ"ע ולפרצוף בפנ"ע, וע"ד שאינו ניכר כל חלקי או"א מגופם ונפשם המשתתפים בבנין הולד, ואינו ניכר כלל שהוא מאו"א מאחר שנעשה בהולד לעצם מעצמיו ובשר מבשרו, והוא מעתה מציאות ופרצוף בפנ"ע למטה לגמרי מאו"א. וזהו שאמר הרב בשער או"א פ"ב, כי התבונה היא עומדת למטה מהבינה כמו רחל עם לאה, הגם שבאמת הנה מתלבשת הבינה בהתבונה בהארחה אשר מהחזה דהבינה ולמטה, ככל התלבשות הפרצופים זב"ו, אך אינו ניכר כלל, וכל פרצוף תחתון הוא מציאות ופרצוף בפנ"ע, ועומד למטה לגמרי מהעליון. אמנם הנה השמיענו הרב שם כי עכ"ז הנה נשתנה הבינה והתבונה מכל שאר הפרצופים, כי הנה הם מחוברים ומקושרים זב"ו ע"י שהעקביים ל"ז ע"ד דהבינה הם נכנסים בראש התבונה, וע"ד שהוא לפעמים בלאה ורחל ג"כ, וכמו שיתבאר עיקר עומק הטעם והכוונה בזה כשיוכנו הקב"ה להגיע שם בביאורינו.

[יא] כי הלא או"א כחדא נפקין ושריין – ר"ל כי שניהם הם נמשכים ממקום אחד, שהוא מיסוד דעתיק, ונעשה ונשלם מציאות שניהם בעת אחד, והם שניהם שויין בקומתן, וכמ"ש בשער או"א (פרק א ופ"ב וספ"ז), וזהו שאמר "כחדא נפקין". ומ"ש "כחדא שריין", ר"ל שהם שניהם תמיד לאחר התיקון פנים בפנים, וזהו שמסיק ואומר "וא"כ הוא מוכרח כי החו"ב יהיו שויין בקומתן", כי מאחר שיצאו בעת אחד ונשלם מציאותן ביחד, ויצאו שניהם ממקום אחד, שהוא מיסוד דעתיק, ובעת אחת, א"כ הרי הוא מוכרח שיהיו שויין בקומתן.

אמנם דע, כי הנה הגם שמבואר הוא בשער או"א שם כי כל הד' פרצופים דאו"א עלאין וישסו"ת הנה כולם הם מהחסדים וגבורות דיסוד דעתיק, עכ"ז הנה נעשה ונגמר ונשלם כל פרצופיהם רק ע"י א"א דוקא, היינו ע"י הזווג דחיך וגרון שלו, וע"י הי"ג תיקוני דיקנא שבו, וכמו שמבואר בשער הולדת או"א (פרק א ופ"ד ושם פ"ו). כי שרשם הוא בהב' רישין דא"א, קד"א ומ"ס, שבהם הוא החו"ג דרדל"א כמבואר בשער א"א, ויוצאין או"א רק מא"א, וכמו שמבואר בארוכה בספד"צ פ"א בדברי הגר"א שם (בד"ה מליא טלא דבדולחא ה ע"ב ד"ה ועוד נ"ל²⁷¹ ובד"ה

²⁷¹ ועי' עוד דף ו ע"א ד"ה והכלל מחו"ב.

וההיות רצוא ושוב יג ע"ד ד"ה וענין רצוא ושוב ובכ"מ שם ע"ש).

ודע עוד כי עיקרן דישראל סבא ותבונה הנה הם נולדו שניהם רק מהאימא עלאה, ור"ל כי גם ישראל סבא אשר הוא נמשך מאבא עלאה והוא מתקשר עמו, כי נחשב יש"ם להנה"י דאבא עלאה כנודע (או"א פרק ב), עכ"ז הנה יציאתו ולירתו בתחילה הנה הוא ג"כ רק מהאימא עלאה, ויוצאין ישסו"ת הם שניהם רק מהאימא עלאה, כי ישסו"ת הרי הם הה' ראשונה דהשם הוי"ה ב"ה. וצורת ה' הוא ד' על ו', והנה הם עצמם מהו"ד אשר במילוי היו"ד, שהוא האימא עלאה, וכמ"ש בשער הזוונים (פרקים ד ה וע"ש פרק ו בארוכה), והרי יוצא כל הה' ראשונה שהוא ישסו"ת רק מהו"ד דמילוי היו"ד, שהוא האימא עלאה, ופשוט הוא למבין ויתבאר עוד בארוכה למטה.

[יב] וא"כ הוא מוכרח כי החו"ב יהיו שוין בקומתן, נמצא כי התבונה אינה מתחלת אחר סיום בינה, רק יוצאת מהחזה של בינה עצמה כו' כי הבינה ארוכה בכל²⁷² שיעור החכמה – הקושיא בזה הוא מבוארת, כי מאי הוכחה הוא זה, שהרי נודע הוא שאבא שהוא חכמה הוא נחלק לשניים, אבא ויש"ם, וכן בינה שהוא אימא היא נחלק לשניים, בינה ותבונה, וכן כל בחי' הפרטיים אשר בבינה ותבונה שאמרנו לעיל אות ו' סימן ג' ד', שישנם בינה וג' תבונות בהו"ד דמילוי יו"ד, וכן בינה וג' תבונות בהה' ראשונה. הנה כמו כן ממש ישנם כל אלו בחי' הפרטיים כולם באבא ויש"ם וכמ"ש בדרושי הצלם (דרוש א), ועומד כל פרט שבבינה ותבונה נגד כל פרט שבאבא ויש"ם שוין בקומתן בשיעור אחד, וא"כ מאי הכרח הוא אשר מכריח הרב שמאחר שהבינה היא תופסת כל שיעור אורך החכמה, מוכרח הוא שיהא התחלת התבונה רק מהחזה דבינה, הרי יכול להיות היטיב התחלת התבונה למטה מסיום הבינה לגמרי, ועכ"ז הנה תופסת הבינה, שהיא האימא עלאה, כל שיעור אורך החכמה שהוא האבא עלאה, ועומדת האימא עלאה כנגד כל האבא עלאה כולו, וכן עומדת התבונה שהיא למטה מסיום כל האימא עלאה לגמרי, הנה עומדת היא כנגד כל יש"ם כולו, אשר היא ג"כ למטה לגמרי תחת סיום האבא עלאה, ועומדים האו"א עלאין זה כנגד זה למעלה, וכן התבונה ויש"ם זה כנגד זה למטה, ועד"ז הוא בהתחלקות הפרטים ופרטי פרטים אשר בבינה ותבונה, הנה עומד כל פרט שבהם נגד כל פרט שכנגדו שבאבא עלאה ויש"ם, אשר הם מתחלקים ג"כ לפרטים ופרטי פרטים כמו הבינה ותבונה כנו', וכל פרט תחתון שבשניהם הוא למטה לגמרי מהפרט העליון שבשניהם, וא"כ הרי דברי הרב הם לבאורה תמוהים מאד. (לה ע"א)

אמנם דברי הרב הם באמת עמוקים המה, וכל כוונתו הוא רק ללמדינו שהתבונה הנה היא הה' אחרונה דהוי"ה דס"ג, וכמו שמבואר בדבריו למטה, והוא ע"י שהתבונה יוצאת רק מהחזה דהבינה כמו שיתבאר, ולכן הקדים לבאר את החילוק שבין בינה ותבונה ללאה ורחל, כי התבונה היא נמצא ויוצא רק מהבינה, משא"כ לאה ורחל, כי הם שניהם יוצאים מו"א וכנ"ל אות יו"ד. וכן נמצא ויוצא גם יש"ם ג"כ רק מהבינה אימא עלאה וכנ"ל אות י"א, אלא שהרב אינו מדבר כאן מיש"ם רק מהתבונה, אבל באמת הנה הם יוצאים שניהם רק מהבינה, ועד"ז הוא כל פרט ופרט תחתון מבחי' הפרטיים דיססו"ת, הנה יוצאים הם שניהם מהפרט העליון דהתבונה שעליהם, שהיא נקרא בערכם בשם בינה וכנ"ל אות ו' סימן ד'. ומשום שיוצא כל תחתון רק מהעליון שעליו, והוא כל עליון לכל תחתון בבחי' או"א אליו, הנה מוכרח הוא שילביש אותו מהחזה ולמטה, ע"ד כל זו"ן לאו"א כנ"ל אות י', וע"ז קאי כל דברי הרב כאן, מה שמוכיח ללמדינו שהתבונה אינה עומדת מתחת סיום הבינה אלא רק מהחזה דהבינה ולמטה, ור"ל כי כל זה הוא משום שהיא נולדה ויוצאת רק ממנה, וא"כ הרי מתלבש הבינה בהתבונה מהחזה ולמטה, כדרך כל או"א המתלבשים בהו"ן, משא"כ בלאה ורחל כנו', ולכן הוה התבונה הה' אחרונה דהוי"ה דס"ג וכמו שיתבאר למטה.

²⁷² צ"ל ככל וכן הוא בדרושים שם.

וביאור הדברים הוא, כי הנה לאה ורחל הנה הם יוצאים שניהם מהמוחין דאימא שבו"א, והם יוצאים ונמשכים מז"א מהמוחין דאימא אשר בו, כי לאה יוצאת מן הארת המוחין דאימא שבראשו דז"א, ויוצאת מאחוריו במקום הקשר דתפילין של ראש, ומתפשטת באחוריו עד נגד מקום החזה דז"א, כי עד שם מגיע היסוד דאימא המתלבש בז"א, ועד שם הם המוחין סתומים בז"א ע"י הלבוש דיסוד דאימא. אך משם ולמטה יוצאים האורות מכיסויים בהלבוש דיסוד דאימא, ומתגלים בז"א, ויוצא מהם עי"ז פרוצוף רחל ג"כ מאחוריו, כי בוקעים האורות דרך נקב החזה (והוא הנומא שתחת הלב), ומתפשטים מאחוריו ונעשה מהם פרוצוף רחל באחוריו נגד מקום החזה, ומתפשטת עד סוף רגליו. ונמצא כי לאה היא ממקום העורף קשר של תפילין עד כנגד מקום החזה, ורחל היא למטה ממנה מכנגד מקום החזה עד סוף רגליו, וכנודע ב"ז בדרושי לאה ורחל ובכ"מ. ועכ"פ הוא כי הנה הם שניהם יוצאים ונמשכים רק מז"א, ומתגלה הז"א בשניהם, כי הרי הם שניהם נמשכים ממנו, זה מהחזה ולמעלה, וזה מהחזה ולמטה. וכן הוא מאיר לשניהם תמיד, ללאה מהחזה ולמעלה שבו, ולרחל מהחזה ולמטה שבו, והרי מתגלה הז"א לשניהם שוה. משא"כ הבינה עם התבונה הוא אינו כן, כי החכמה ובינה שהם או"א עלאין הכלולין באות יו"ד, הנה מתגלה האבא עלאה אלא רק להאימא עלאה לבר, והוא מתכסה כולו בה, שאין שום גילוי למטה מהאבא עלאה כלל וכמ"ש הרב בדרושי הצלם (דרוש א), כי חו"ב עלאין שהם הו"י"ה דע"ב ואה"י"ה קס"א, הנה נעשה האבא נשמה להאימא ונעלם בה, ואינו ניכר הוא כלל, כי הוא נעלם בתוכה, ואינו נגלה למטה הוא עצמו כלל. ולכך נקרא כל האורות היוצאים ומאירים מהם רק על שם האימא, והוא הצלם שהוא גימטריא קס"א על שם אה"י"ה דיו"ד ע"ש.

והרי לנו כי אינו מתגלה האבא עלאה למטה כלל, וכל גילוי הוא רק ע"י האימא עלאה. והוא כמו שאמרנו, שגם ישראל סבא אשר הוא גילוי דאבא עלאה, ונמשך ממנו ונעשה עמו לפרצוף אחד כנודע, עכ"ז הנה הוא אינו יוצא ונמשך ג"כ אלא רק ע"י האימא עלאה, וכמו שראינו שכל הה' ראשונה אשר הוא כולל ישסו"ת, הנה הוא נעשה כולו רק מהו"ד דמילוי יו"ד, שהוא האימא עלאה וכנ"ל סוף אות י"א. וזהו עומק כוונת הרב בעניינינו במ"ש "כי הלא או"א כחדא נפקין ושריין ור"ל ולא היה גילוי לאבא לבר מעולם כלל אלא רק ע"י האימא, וא"כ הוא מוכרח כי החו"ב יהיו שוין בקומתן כו", כי הבינה ארוכה בכל שיעור החכמה כו". ועומק כוונתו בכ"ז הוא, כי האבא עלאה הנה הוא מתכסה כולו בתוך האימא עלאה, וכל גילוי למטה הוא רק על ידה דוקא, (לח ע"ב) ואינו נמשך ג"כ²⁷³ יש"ס מהאבא עלאה להדיא, דא"כ הרי לא יהיה האבא עלאה מתכסה כולו בהאימא עלאה, כי הרי היה יש"ס נמשך ממנו זולת האימא עלאה, אלא הוא כי האבא עלאה הוא מתכסה כולו בהאימא עלאה, ולא נתגלה ממנו שום גילוי ושום בחי' למטה מבחי' אבא עלאה, אלא רק ע"י האימא עלאה לבר. וזהו שאמר שהחו"ב הם שוין בקומתן והבינה ארוכה בכל שיעור החכמה, ור"ל שהוא מתכסה כולו בה, ואינו יוצא גם יש"ס שהוא גילוי של החכמה אבא עלאה אלא ג"כ ע"י האימא עלאה שהיא בינה. והנה יוצא יש"ס ממנה עם התבונה ביחד, שהוא כל הה' ראשונה כולו, שהוא כללות דיססו"ת, אלא שיש"ס הוא נמשך עיקרו מהחכמה עצמו ויוצא ע"י הבינה. והתבונה היא נמשך מעצמות הבינה גופה, והוה יש"ס מהארת דהחזה ולמטה שבהחכמה, והתבונה היא מהארת דהחזה ולמטה שבהבינה. אך עכ"פ הוא כי הם שניהם יוצאים רק ע"י הבינה, ונמצאים ומתגלים רק על ידה, כי הרי אינו מתגלה לעולם האבא עלאה עצמו זולתה כלל. וא"כ הנה מוכרח מזה שהתבונה היא מהחזה ולמטה דהבינה ע"ד כל זו"ן שמלבישים לאו"א מהחזה ולמטה. משא"כ הז"א עם לאה ורחל, הנה מתגלה הוא עצמו לשניהם שוה, ויוצאים שניהם רק מהז"א וכנ"ל. אך באם שהיה נמשך יש"ס מהאבא עלאה להדיא, והרי הוא נעשה עמו לפרצוף אחד, זה מהחזה ולמעלה וזה מהחזה ולמטה, הנה היה אז בינה

²⁷³ נדצ"ל גם.

ותבונה כמו לאה ורחל, כי הבינה היה יוצאת מאבא עלאה, שהוא מהחזה ולמעלה שבו, והתבונה היה יוצאת מיש"ם שהוא מהחזה ולמטה שבו, ולא היה יוצא התבונה מהבינה אלא רק מיש"ם, והיה אז כל הגילוי דאבא ע"ד הו"א, והבינה ותבונה היה מציאותם כמו לאה ורחל ממש.

והנה נודע כי החכמה ובינה, הנה החכמה הוא שם ע"ב והבינה היא שם ס"ג, ועל זה הנה בא הרב בכל דבריו כאן ללמדינו, כי התבונה הנה היא אינה יוצאת מהחכמה אבא, שהוא השם ע"ב, ומהחזה ולמטה שבו, ויהיה התבונה לפי"ז הה"י תתאה מהשם ע"ב, ע"ד רחל שיוצאת מהו"א, והיא הה"י תתאה שבו. אלא שהיא יוצאת מהחזה ולמטה דהבינה, שהיא השם ס"ג, והיא הה"י תתאה שבה, וכמו שמפרש והולך בכל דבריו למטה. והרי נתבאר עכ"פ כי כל הוכחת הרב הוא רק ממה שהחכמה אבא עלאה הוא מתכסה כולו בהבינה אימא עלאה, ולכן הנה יוצאת התבונה ג"כ רק מהבינה, והיא מהחזה ולמטה שבה, ועי"ז הנה היא הה"י תתאה שבה, שהוא הה"י תתאה דהס"ג וכמו שמפרש והולך.

[יג] נמצא כי התבונה אינה מתחלת אחר סיום בינה – ולומר שהיא פרצוף בפנ"ע היוצאת מאבא גופה ע"ד רחל היוצאת מו"א, והיא פרצוף בפנ"ע מלאה, כי אינה יוצאת ממנה, אלא שיוצא רחל מו"א גופה, מהחזה ולמטה שבו, כמו לאה מהחזה ולמעלה שבו. אמנם התבונה הוא אינו כן, כי היא אינה יוצא אלא רק מהבינה, וא"כ הרי היא מלביש מהחזה ולמטה שבה ע"ד כל זו"ן לאו"א. [יד] כי הבינה (שהיא אימא עלאה) ארוכה בכל שיעור החכמה – שהוא האבא עלאה, והוא מתכסה כולו בה ונעלם בתוכה, ואינו יוצא יש"ם ג"כ אלא רק ממנה, ויוצא יש"ם עם התבונה ביחד מהאימא עלאה כלולים בה' ראשונה.

[טז] משא"כ למטה כי לאה מסתיימת בחזה דו"א (ויוצאת היא מו"א מהחזה ולמעלה שבו) ומשם מתחלת רחל – ויוצא רחל ג"כ רק מו"א עצמו מהחזה ולמטה שבו, ואינה צריכה רחל ללאה כלום להלביש אותה, כי היא פרצוף בפנ"ע היוצאת מו"א גופה ג"כ, משא"כ התבונה עם הבינה כנז'.

[יז] כי כמו שז"א הוא סוד יה"ו – כי ה'ד' תחתונות שבו שהוא מהחזה ולמטה שבו, הנה הם מתלבשים בהמלכות נוק' כמו שמפרש והולך, והם נעשים בה לעצם מעצמה ובשר מבשרה, ונקראים על שמה, שהוא הה' תתאה. ולכך הוה הו"א רק יה"ו הגם שהוא באמת פרצוף שלם²⁷⁴, והגם שאמרנו לעיל אות י' ובכ"מ כי באמת הנה עומדים כל הפרצופים כל א' לעצמו בכל פרצופו כולו, וכל ההתלבשות זב"ז הנה הוא רק על תמצית הארה ובה דגוף ונפש של העליון המתפשט בהתחנות, אבל באמת הנה עומד כל פרצוף כל א' לעצמו. אמנם הוא כי הנה הנה"י דכל פרצוף, הנה הם נקראים לבר מגופא (והו' בראשית דף כא ע"ב), ומשום שהם רק לצורך התחנות, וכמו שבארנו בכ"מ מדברינו, ובפרט בספר הכללים כלל ח' ע"ש בענף ח'. ולכן הנה הם נקראים רק על שם התחנות, והוה הו"א רק יה"ו, כי הנה"י שלו הם דידה ונקראים על שם המלכות שהיא הה' תתאה.

[יז] ואח"כ המלכות נמשכת מקצה הת"ת שלו והוא בנה"י שלו – כי מהטבור ולמטה נקרא בשם נה"י, כי התחלת היסוד הוא מהטבור וכמ"ש הגר"א בתיקונים (דף נ ע"ד), והב' כליות הם נו"ה וכמ"ש בזוה"ק (משפטים דף קכג ע"א), ולכך נקרא לעולם מהטבור ולמטה בשם נה"י, וכן נקרא לפעמים גם מהחזה שבו ג"כ בשם נה"י, כי שם הוא התחלת הפרסא המפסיק בין חג"ת לנה"י, ושם מתחיל שורש העתיק דהמלכות, כי שורש העתיק שבה הוא מהחזה עד הטבור דו"א, ושורש הא"א שבה הוא מהטבור עד סוף הגוף, ולכן נקרא משם ולמטה על שם המלכות, כי הם רק שורש אליה והם דידה וכנ"ל, וזהו שאמר "ושם הוא סוד ה' אחרונה שבשם".

[יח] שהיא הבחי' ד' שלו – כי הגילוי דכל פרצוף הוא בד' בחי' חבת"מ, שהם ה' פרצופים

²⁷⁴ עי' בהגר"א על ס"י ז ע"ג, ועי' ס"י פ"א מ"ג.

שבכ"א או"א ז"ן, כי הכתר שהוא א"א הוא נעלם, ואין לו גילוי אלא רק בקוצו של י'.
 [יט] כי גם היא אין בה רק כללות נה"י דבינה – ר"ל כי הגם שלבאורה אין הנדון דומה לראיה, כי אין דוגמא להתבונה עם הבינה להמלכות נוק' עם הז"א, כי התבונה עם הבינה הם באמת פרצוף אחת, שהם שניהם הם כללות האימא דאצילות, וכן הה' ראשונה הוא בעצמו הו"ד דמילוי היו"ד וכנ"ל, אלא שיורד ומתפשט מגילוי לגילוי, וכל מה שאנו מחלקים אותן לב' פרצופים, הנה הוא רק בבחי' חלוקת הפרמייים אשר בכללות האימא גופה, משא"כ הז"א עם המלכות נוק', הרי הם באמת ב' פרצופים גמורים, וע"ז אמר הרב כי עכ"ז הנה נחשב התבונה ג"כ רק להנה"י דבינה, כי כמו שהוא בכללות כן הוא עד"ז ממש בפרטיות ג"כ, וכשאנו מבחינים ומחלקים את פרטות האורות דכל פרצוף עצמו הנה נבחן בכ"א ע"ד שהוא בכללות ממש.

והנה נמצא כי שם ס"ג שכולל בינה ותבונה²⁷⁵, הנה אותיות יו"ד ה"י וא"ו הם בבינה, ואות ה"י אחרונה היא בתבונה.

וגם דע כלל אחר כי כפי האמת בענין הכמות כ"כ גדול שיעור מהחזה ולמטה כמן החזה ולמעלה, א"כ היה ראוי שתבונה תהיה מחצית הבינה, אבל בענין האיכות אינה רק רביעית, שהרי ג' אותיות יה"ו מהחזה ולמעלה ואות ה' אחרונה הוא מהחזה ולמטה. נמצא עתה כי יש ב' בחי'²⁷⁶, כי בערך האיכות נמצא התבונה היא רביעית של בינה, ובערך הכמות היא מחצית של בינה. גם יש מציאות אחר ג', והוא שכמו שלפעמים עולה רחל להיות בכל פרצוף ז"א²⁷⁷, כך זאת התבונה היא שוה בארכה כמו הבינה²⁷⁸ עצמה ומתלבשת בינה בתבונה והם שוות. הרי שלשה מציאות, או שוה כמו הבינה, או מחציתה, או רביעית.

[כ] והנה נמצא כי שם ס"ג שכולל בינה ותבונה כו' – הנה לעיל אות ו' בסימנים, שם מתבאר בדברינו כי כל בינה הנה היא נעלם והיא אהי"ה דיו"ד"ן, וכל תבונה היא שם ס"ג, כי כל שם הוי"ה הוא מורה על הגילוי, וכאן וכן לעיל אות ה' מ', הרי אמר שהס"ג עצמו הוא כולל בינה ותבונה, ואדרבה הוא כי עיקר הס"ג הוא בבינה, כי היא היו"ד ה"י וא"ו מהס"ג, והתבונה היא רק הה"י אחרונה מהס"ג. אמנם הוא כי הנה כל בינה ותבונה, הן הכלליים הן הפרטיים, הנה יש בהם ב' בחי', כי לפעמים הם עומדים בבחי' שני פרצופים, ולפעמים הם נכללים בבחי' פרצוף אחד. וגם בהיותם בפרצוף אחד יש ג"כ ב' בחי', אם שתעלה התבונה ונכללת בבינה, או שיורדת הבינה ונכללת בתבונה, וכמ"ש באו"א (פרק ח) ובכ"מ. והנה בעת שנכללים בפרצוף אחד, ויורדת הבינה ונכללת בתבונה ומתגלית למטה, הנה אז עומדים שניהם בגילוי דהשם ס"ג, ודברי הרב אשר בענינינו הרי הוא מדבר כאשר הבינה נכללת עם התבונה בבחי' פרצוף אחד²⁷⁵, וכמו שמורה לשונו לעיל בסמוך, כמה שאמר "ונדבר עתה במציאות שם ס"ג זה אשר כו' הוא כולל בינה ותבונה כו'". ולכן הנה הם שניהם מבחי' שם ס"ג בודאי, ויתבאר עוד עיקר כוונת הרב בזה למטה בסמוך אות כ"ג. וע' בשער המוחין (סוף פרק י) מה שהעיר הרח"ו ז"ל בענין השמות אהי"ה וס"ג אשר בבינה ותבונה וכן במבו"ש (שע"ד ה"א פ"ה), ואמר שם שאין לו קבלה מזה מהאריז"ל ע"ש ואין כאן המקום להאריך בזה.

[כא] כי כפי האמת בענין הכמות כמו כן גדול שיעור מהחזה ולמטה כמן החזה ולמעלה א"כ היה ראוי שתבונה תהיה מחצית הבינה כו' נמצא עתה כו' – ור"ל שהרי אנו רואין כי סידר המאציל ית"ש שהגם שהיא רק רביעית מהבינה, עכ"ז הנה היא תופסת ואחוזת בה מחציה ולמטה שבכמות, והרי יש לה מהכמות¹ (לח ע"ד) כפל משיעורה. ולא עוד כי בערך הג' חלקים הראשונים דהאיכות, הרי יש לה באמת כפליים²⁷⁶ משיעורה, כי הרי נסדר כמות הבינה אשר להחלק

²⁷⁵ עיי' שער ז"א סוף פרק ב' שכאשר זוכה הז"א למוחין דגדלות אזי בינה יורדת לתבונה, ואז הבינה אינה נעלמת. ממילא יתבאר היטב שגילוייה הוא בשם ס"ג ולא אהי"ה.
²⁷⁶ כוונתו דהוא פי שלשה.

הרביעית מאיכותה כשיעור כל הג' חלקים הראשונים כולן. ונמצא כי בערך איכותה עצמה הנה תופסת בהכמות כפל משיעורה, ובערך שיעור הכמות דהג' חלקים הראשונים דהאיכות, הנה היא תופסת כפליים משיעורה, כי הרי היא רק חלק אחת מהאיכות שהוא חלק הרביעי. ויש לה מהכמות כמו כל הג' חלקי הראשונים דהאיכות. וכ"ז הוא משום שיש בה ג' בחי', היינו רביעית, וחציה, ושוה בשוה, וכמו שמבואר למטה בסמוך. והרי נמצא שגם כאן יש שורש לכל אותן הג' בחי' כולן.

[כב] כמו שלפעמים עולה רחל להיות בכל פרצוף ז"א – היינו במוסף שבת, וע' בשער מיעוט הירח (פרקים א ב).

[כג] כך זאת התבונה היא שוה בארכה כמו הבינה – ור"ל כי לפעמים נעשה התבונה שוה אל הבינה, ומתלבשת הבינה בהתבונה והם שוות בקומתם (וכן הוא הלשון בשעה"ק דף לא ע"ג) [והרי ישנם שלשה מציאות או שוה כמו הבינה או מחציתה או רביעית].

והנה אלו הג' מציאויות הם עצמם הג' בחי' שאמרנו לעיל אות כ', והיינו כי לפעמים הם עומדים בבחי' שני פרצופים, ולפעמים נכללים בחד. וגם זה בב' בחי', או שהבינה יורדת ונכלל בהתבונה, או שהתבונה עולה ונכלל בהבינה, והרי הם ג' בחי', והם עצמם הג' מציאויות שאמר כאן, כי בעת שהיא עומדת בבחי' פרצוף בפנ"ע, ואז הוה כל אור עצמותה רק מאור המלכות לבד דהבינה, והרי נעשה כל איכותה רק רביעית מהבינה, כי כן הוא כל פרצוף תחתון, הנה נבנה ונעשה רק מהמלכות דהעליון, והוה כל עיקרו רק רביעית מהעליון. אך כאשר שהם נכללים בפרצוף אחד, הנה כשיורדת הבינה למטה ונכלל בהתבונה, אז הנה נתגלה בה אור הבינה עצמה ג"כ, ונתגלה בהתבונה שהיא נמשכת ונלקחת מהבינה ומהחזה ולמטה שבה, ונעשים שניהם לחד, והיא חציה התחתונה דהבינה, כי כלילותם לחד הנה הוא ע"י שניתוסף בהם אור מלמעלה, ומתארכים התנה"י דבינה ומתפשטים ומתאחדים עם התבונה ונעשים שניהם לחד, ונחשב התבונה לחציה התחתונה שבה. ונמצא כי הגם שעיקר עצמותה היא רק רביעית, עכ"ז הנה משתתפת ומתאחדת עם כל התנה"י דהבינה אשר מהחזה ולמטה ונעשית חד עמה. ונמצא מזה כי מ"ש הרב לעיל שהיא חציה בכמות, הנה קורא מהחזה ולמטה בשם כמות בערך האור העיקרי דהבינה שהוא רק מהחזה ולמעלה, כי עיקרו דכל פרצוף הוא לעולם רק מהחזה ולמעלה שבו, ומשם ולמטה הוא בשם נה"י שהוא לבר מנפא (והר בראשית דף נא ע"ב) (וע' דבריניו בספר הכלליים כלל ה' 277 וכלל ח' 278). אבל באמת הנה מתפשטים כל האורות דהתנה"י בכל פרצוף מהחזה ולמטה עד סוף רגליו, והם מתאחדים בהמלכות, שהיא בענייניו פרצוף התבונה. והרי אינה חציה בהכמות לבד, אלא גם מהאיכות ג"כ.

והרי לנו עכ"פ, כי כשיורדת הבינה ונכלל בהתבונה, הנה אז הוה התבונה מחצית של הבינה. אמנם כאשר עולה התבונה להכלל בהבינה, אז ניתוסף בה עוד אור על אור ע"י התנה"י הנוז, ועולה למעלה כנגד כל הבינה העיקרי אשר מהחזה ולמעלה ג"כ, ונעשית שוה בשוה עמו. וזהו מה שנטלה מתחילה מהכמות כנגד כל הג' חלקי הראשונים מהאיכות וכנ"ל אות כ"א, והוא כדי להיות מוכנת בעת הצורך לעלות למעלה להיות שוה בשוה עם הבינה.

והרי נתבאר לנו כי אלו הג' בחי' שאמר הרב כאן בהתבונה, שיש בה ג' מציאויות: רביעית, וחציה, ושוה בשוה, הנה הם עצמן אותן הג' בחי' שאמר בשער או"א (פרק ח), כי לפעמים הם בבחי' ב' פרצופים (ע' אנ"כ ספ"ד), ולפעמים נכללים באחד, וגם זה בב' בחי', אם שהבינה יורדת למטה או שהתבונה עולה למעלה, כי כשהם בבחי' ב' פרצופים, אז אין בהתבונה רק רביעית מהבינה, וכשהם נכללים בפרצוף אחד, ויורד הבינה ונכלל בהתבונה, אז הוה התבונה

²⁷⁷ שם מבאר כי ההתפשטות הראשונה של האצילות הוא בתוך רגלי א"ק.

²⁷⁸ שם מקשה אם כל פרצוף מלביש על הנה"י דעליון איך הדבר עומד בקנה אחד עם או"א, ומתרץ שהם מלבישים על הנה"י דעתיק, שכן עתיק וא"א הם פרצוף א'.

מחצית דהבינה. אבל כשהתבונה עולה ונכלל בהבינה, אז היו שניהם שוה בשוה, ומתלבש הבינה בהתבונה שוה בשוה. ונמצא כי הבחי' דשוה ^(לפ"ע"א) בשוה, הנה הוא רק כשהתבונה עולה למעלה. וכן הוא מורה הלשון בשעה"ק (דף לא ע"ג) שכתוב שם ג"כ כל הדרוש דענינינו, ואמר שם זה לשוננו, כי לפעמים התבונה נגדלת ועולה ומתארכת בשוה באורך כל הבינה עצמה, ואז מתלבש הבינה בתבונה והם שוות בקומתם, עכ"ל.

אמנם הוא כי הנה כאן אמרנו שמה שאמר שהתבונה היא רביעית מהבינה, הנה הוא בבחי' היותם ב' פרצופים, ולעיל אות כ' אמרנו כי מ"ש שהתבונה היא הח' אחרונה דהס"ג, שהוא הרביעית מהבינה, הוא רק בבחי' היותם פרצוף אחד, כי רק אז הוה הבינה בהגילוי דשם ס"ג, אבל בהיותם ב' פרצופים, עומד הבינה רק בבחי' שם אחי"ה, והתבונה היא עומדת או בבחי' הגילוי דשם ס"ג כולו, וכמ"ש לעיל אות ו' בהסימנים שם. אך האמת הוא כי בהיותם בב' פרצופים, הנה הגם שאז עומדת התבונה בגילוי דהס"ג כולו, עכ"ז הנה היא או רק בבחי' רביעית מהבינה, כי הרי היא רק מהמלכות שלה וכנ"ל. וכן גם בהיותם בפרצוף אחד, הנה הגם שאז נגדלת למחצית דהבינה, או להיותה שוה בשוה עמה, עכ"ז עיקר עצמותה הרי הוא לעולם רק מהמלכות שלה, שהוא הרביעית וכנ"ל כ"ו.

והנה אותה הבחינה היותה רביעית דהבינה, הנה היא לא נתבטל ממנה לעולם, גם בהיותה שוה בשוה עמה, וניכר בה לעולם שעיקר בנין עצמותה היא רק רביעית מהבינה, אלא הוא כי בהיותם בפרצוף אחד, הנה ניתוסף בה בחי' נוספת על עצמותה העיקרית, ונעשה ע"י אותה התוספת למחצית או להיות שוה בשוה, אבל גילוי המציאות דבחי' היותה רביעית, הנה זה לא נתבטל ממנה לעולם, ולכן אפשר לה גם אחר שעלתה לחזור ולירד כמקדם ולהיות בבחי' מציאות הרביעית שבה לבד, ולעמוד בפרצוף בפנ"ע, שהוא בחי' היותם בב' פרצופים, ואז היא עומדת באמת בגילוי דהס"ג כולו, מאחר שהיא פרצוף בפנ"ע. ובינה היא אז בגילוי דהשם אחי"ה, כי היא נעלם ממנה, ומ"ש הרב לעיל שהיא הח"י תתאה דהשם ס"ג, ובינה היא האותיות יו"ד ה"י וא"ו דהס"ג, הנה הוא רק בבחי' היותם בפרצוף אחד לבד, וכנ"ל אות כ'. והגם שאז הרי ניתוסף ונתגדל ונעשית למחצה או לשוה בשוה וכנ"ו, עכ"ז הנה אינו משתנה עיקר עצמותה לעולם, ולא נתבטל ממנה בחי' הראשונה דמציאות היותה רביעית, וכדי לחזור ולירד לעת הצורך ולהיות בב' פרצופים. וזהו מה שאמר הרב לעיל שהיא רק הח"י תתאה דהס"ג. והנה הוא משום עצמות העיקרי שבה, הנה השמיענו בזה שלא נתבטל ממנה הגילוי דבחי' הזה, שהוא היותה במציאות הרביעית מהבינה, גם בעת שנכללים בפרצוף אחד ונתגדלה, והוא משום צורך ירידתה בעת הצורך, שנעשים לב' פרצופים, שאז הרי היא עומדת רק בבחי' מציאות הרביעית לבד, ולכן לא נשתנה מציאותה לגמרי, ולא נתבטלה המציאות הנז' גם אחר שנכללים בפרצוף אחד ונתגדלה. והרי נמצא מזה שכל ענין היותה במציאות רביעית לבד מהבינה, הנה הוא לעולם באמת רק בבחי' היותם לב' פרצופים לבד, וכמו שאמרנו כאן לעיל. ועכ"ז הנה ניחא היטיב מה שאמרנו לעיל אות כ', שענין היותה הח"י אחרונה דהס"ג, הנה הוא רק בהיותן נכללין בפרצוף אחד. והגם שאז הרי היא נגדלת למחצית או לשוה בשוה, וא"כ איך אמר שהיא רק הח"י אחרונה, והוא רק בבחי' דהיותה רביעית, אך הוא משום שאותה הבחי' לא נתבטל ממנה לעולם גם אחר שנתגדלה משום צורך ירידתה והיותה לב' פרצופים, והרי נמצא דבחי' היותה רביעית לבד הוא באמת לעולם רק בעת שעומדים בב' פרצופים והבן כ"ז היטיב.

והנה התבונה מתפשטת בז"א שהיא מן האזן אל החוטם, וכבר ביארנו שתבונה היא ה' אחרונה שבס"ג, ושיעור סוד התבונה שלשה ההי"ן, שהם ה"י אחרונה דס"ג, וה"י גימטריא ג' ההי"ן כמנין ה"י, וה' השלישית מהג' ההי"ן אלו מתפשטת בז"א. והענין כי הנה נה"י דתבונה מתפשטת בז"א, ונה"י הם שליש גופא, כי הם ג' חלקים כח"ב חג"ת נה"י,

והנה נה"י הוא שלישי של התבונה שהיא ה' שלישית מג' ההי"ן הנ"ל, נתפשטה בז"א ונשאר למעלה ב' ההי"ן, ומה שהיתה תחלה ה"י במילוי יו"ד עתה נחלק המלוי לב' ההי"ן, ונשאר חצי למעלה וחצי למטה, ונשאר שם של ס"ג למעלה שלם, רק שה' אחרונה מלאה ה"ה כזה יו"ד ה"י וא"ו ה"ה²⁷⁹. אמנם סוד ה' השלישית הם ג' קוים²⁷⁹ נה"י שצורתה כזה ה המתפשטים בז"א, וז"ס ה"ה שיש בנוקבא דפרדשקא²⁸⁰ שירדה מן האזן אל ז"א שהוא החוטם. והנה ענין ה' זו שירדה היה* בחינתה ס"ג, לפי שה' זו מתפשטת בו"ק דז"א שהם כחב"ד ח"ג²⁸⁰ הרי ו' ספי', וצורת ה' זו הוא ד"ו²⁸⁰ שהם גימטריא י', הרי י' פעמים ו' גימטריא ס', ועוד לוקחת יסוד שלה שלישי של הת"ת דז"א עד החזה, ושיעור שלישי מן י' הוא ג', הרי בין הכל ס"ג, הרי מבואר ה' זו שהיא מתפשטת בז"א היא מציאות ס"ג עצמו. ולעולם יהא בידך זה הכלל כי לעולם בדבר רוחני כאשר עולה או יורד למטה נשארה הבחי' שלימה במקומה, ואין שום דבר נגרע למעלה וגם למטה יש לה כל הבחי' עצמה וכמ"ש בע"ה. והרי כי אות ה' זו שירדה למטה עשתה מציאות התפשטות של ס"ג למטה כנ"ל, לכן יש בז"א דהיינו חוטם, שם של מ"ה, שיש בו ג' אלפי"ן שהם ג' אהי"ה²⁸⁰ שהם גימטריא ס"ג. גם דע כי הלא ה' זו צורתה ד"ו כנודע, כי הלא תבונה זו התפשטותה בו"ס דז"א כנ"ל, וכנגד ה' של ה' יצאה מכח זאת התבונה לאה מאחורי ז"א סוד ד', קשר של תפילין, וכנגד* ו"ס של הז"א^ל, הרי כי ה' זו עשתה סוד ו' וסוד ד' שהיא (יט ע"ג) לאה, שהיא ד' אחורי ו', שהם ו"ס ראשונים דז"א, אמנם בסוף ו' שבתוך ה' יש פסיעה לבר^ל, ואותו הפסיעה הוא כנגד אותו שלישי של הת"ת, הרי כי ו' עם הפסיעה לבר הם ס"ג, שהם ו"ס כחב"ד ח"ג, הרי ו' ושליש ת"ת עד החזה הוא הפסיעה לבר (והר בלק רג ע"ב), הנה כשתסיר ה' זו משם ס"ג²⁸⁰ ישאר למעלה יו"ד ה"י וא"ו ה"ה גימטריא נ"ח גימטריא אז"ן.

* היא (לס"ו). ** וא"ו שבתוך ה"ה (נוסף כלס"ו).

[כד] ונשאר שם של ס"ג למעלה שלם רק שה' אחרונה מלאה כזה יו"ד ה"ה²⁷⁹ וא"ו ה"ה שהוא גימטריא נ"ח כמנין אז"ן – אמנם לפ"ו הרי עכ"פ הוא שאינו עתה שם ס"ג כלל, אלא רק שם של נ"ח, ואיך אמר שנשאר השם ס"ג למעלה שלם. אך האמת הוא כי כל התפשטות התבונה בז"א, הנה הוא ע"י תוספת אורות ומוחין שניתוסף להתבונה מלמעלה, ולא נחסר ממנה כלום, וכמו שמבואר ונודע בכל דרושי הרב. וא"כ הרי נשאר באמת השם ס"ג למעלה שלם לגמרי, וכמו שאמר ג"כ למטה בסמוך, ולעולם (לט ע"ב) יהא בידך זה הכלל כי לעולם בדבר רוחני בו, ומה שאמר שהה' אחרונה הוא נעשה עתה רק מלאה ה"ה, הוא משום כי הה' השלישית ממנה הוא שורש הז"א, והוא משתתף עמו, כי כשמתפשט התבונה באורותיה להאציל את הז"א ולהאיר בו, נחשב הה' השלישית ממנה על שם הז"א, והוא מה שנודע שנה"י הם לבר מנופא (והר בראשית דף כא ע"ב), כי הם רק לצורך התחתון ושורש אליו, ולכן עומד התבונה עצמה (בכללות הבינה) רק בבחי' שם של נ"ח, הגם שבאמת הנה יש בה לעולם שם ס"ג שלם, כי הה' השלישית שהוא הנה"י שבה, נקרא מעתה על שם הז"א.

[כה] אמנם סוד ה' הג' הם ג' קוים בו' – כי הוא מהנה"י דתבונה, שהם ג' קוין, וכן הוא מתפשט ג"כ להאציל ולהמציא את הז"א בכל בחי' הג' קוין שבו, שהם החי"ן בג"ה כדתי"ם, ימין ושמאל ואמצע, ומתפשט אותו הה' שהוא הנה"י דתבונה, ומתלבש בז"א בכל הי"ם שלו כולם. אמנם מהחזה ולמטה שבו, מלביש אותו המלכות נוק' ונקרא על שמה. והו' שאמר הרב למטה בסמוך, שמתפשט בהו"ק דז"א כחב"ד ח"ג ועד החזה, כי משם ולמטה הם מכלל הנה"י שהם לבר מנופא, ונקראים על שם המלכות²⁸⁰ וכנ"ל.

²⁷⁹ צ"ל ה"י.

²⁸⁰ ע"י זהר ויצא קנא ע"ב.

[כז] וזה סוד הה' שיש בנוקבא דפרדשקא הוא החוטם – כי פרדשקא הוא עמוד הלול כמ"ש הר"ש ספ"ו דאהלות (מהגר"א ספד"צ פ"א דף ז ע"א ד"ה תרין נקבין), ושם יש סוד ה', והוא רוח החיים שבו, וכמ"ש בספד"צ פ"ב (דף כא ע"א) ובאד"ז (דף רפט ע"א).

[כז] לפי שה' זו מתפשטת בו"ק דו"א שהם כחב"ד ח"ג – וכן מתפשט עוד עד שליש ת"ת שהוא החזה כמו שמפרש והולך. הנה האמת הוא שמתפשט אותו הה' בכל הי"ס כולם דו"א וכנ"ל אות כ"ה, אלא משום שמהחזה ולמטה הנה מתלבש הז"א בהמלכות נוק' ונקרא על שמה וכנ"ל אות כ"ד, ועיקרו דכל פרצוף הוא לעולם רק עד החזה שבו, וכן כתב הגר"א בספד"צ (פרק א בד"ה אבא יתיב דף טו ע"ד ד"ה וכן הוא בכל הפרצופים) כי מהחזה דו"א ולמטה נקרא על שם המלכות, לכך אמר הרב שמתפשטת בכחב"ד ח"ג ועד החזה, כי רק זהו לבד הוא נחשב לז"א, אבל משם ולמטה הם מכלל הנה"י, שהם לבר מגופא (זהר בראשית דף כא ע"ב), ונקראים ע"ש המלכות כי הם דידה.

[כת] וצורת ה' זו הוא ד' ו' – כי יש ה' שהוא בצורת ד' י', והוא לצורך עיבור ב' דמוחין דו"א, אבל לצורך עיבור ראשון דו"א, עומד התבונה בצורת ה' שהוא ד' ו' וכמ"ש הרב בדרושי מ"ן ומ"ד (דרוש ה), וע' עוד לקמן פ"ה.

[כט] לכן יש בז"א דהיינו חוטם שם של מ"ה שיש בו ג' אלפי"ן שהם ג' אהי"ה כו' – אלו הג' אלפי"ן שהם הג' אהי"ה, הנה הם מהנה"י דתבונה המתפשטים בו, וכמ"ש בשער יעקב ולאח (פרק ד) שיש בהנה"י דתבונה ג' אהי"ה, ומתהם הוא הג' אלפי"ן דהשם מ"ה שבז"א. והנה מלמדינו הרב כאן כי הגם שנודע הוא שז"א הוא השם מ"ה, עכ"ז הנה מתפשט בו השם ס"ג ג"כ, והוא ע"י האות ה' הגז' המתפשט בו שהוא בבחי' ס"ג, וממנו עצמו נמשך השם מ"ה בהג' אלפי"ן שבו, ועומד בו הס"ג בפנימיותו והמ"ה בחיצוניותו, ועיקר עומק הכוונה בזה ע' לקמן במנת"א פ"ב אות א' ואות ח' ע"ש.

[ל] וכנגד ו' ספ"י של הז"א – ר"ל, כי לאח עומדת כנגד ו"ס של הז"א כחב"ד ח"ג, ומתפשטת עד החזה שבו, ומשם ולמטה מתחלת רחל. והגם שעיקר לאח היא מתחלת רק מהדעת דו"א, וכמ"ש בשער לאח ורחל (פרק ג), אמנם היא כלולה מכל המוחין כולם שבז"א, ומן הכתר ג"כ וכמו שמבואר שם (פרק ב) וכן בפרצופי זו"ן (פרק ה), ופשוט הוא.

[לא] יש פסיעה לבר – כי בסיום רגל אות ה' יש שם עקומה קצת והיא הפסיעה לבר (כן הוא בשעה"ק דף לא ע"ד) וכמו שאמרו בזה"ק (פ' בלק דף רג ע"ב) ומבואר לקמן בשער המלכים (פרק ז) ובתיקון נוק' (פרק ד).

[לב] כשתסיר ה' זו משם ס"ג – כי ה' הוזה הוא נקרא על שם הז"א ומתייחס אליו וכנ"ל אות כ"ד, ולט ע"ג) ודע כי כל מה שמבאר הרב כאן מענין התבונה וז"א ושם ס"ג, וכן כל הדברים הנאמר לקמן פ"ד ופ"ה, הנה כ"ז הוא רק על בחי' שורשם ושורש השרשים אשר בא"ק, אבל עיקר כל הדברים הללו הנה הם באצילות, והם מבוארים בדברי הרב לקמן בשער או"א (פרק ט). ובוה נשלם הפרק בעזרת הקב"ה יתברך שמו לעד.

פרק ד

אמנם כל ג"ח זה הוא בסוד התבונה^א שהוא סוד און כנ"ל. והענין שכבר ידעת שלעולם יש בחי' פנימיות וחיצוניות, הנה* ה' זו שירדה מס"ג הוא מהחזה ולמטה דתבונה עצמה, וכאשר נתפשטה וירדה למטה הנה חצי עליון דתבונה, בכמות ולא באיכות^ב כנ"ל, ירדה במקום שהיתה חצי תחתון של תבונה^ג, והחצי תחתון של בינה עצמה ירדה במקום אשר היתה** מתחלת התבונה***, שהוא חצי עליון דתבונה^ד, וחצי עליון דבינה ירדה במקום חצי תחתון של בינה עצמה^ה, הרי כי הכל ירדו למטה. נמצא שכל כללות שם ס"ג שהיתה תחלה בבינה ותבונה עתה ימצא הכל במקום שהיתה מתחלת ראש התבונה, שהוא

מחצי בינה ולמטה, לפי שעתה בינה ותבונה הכל נמשך במקום הזה, ונמצא שכל זה יקרא תבונה, וצריך שימצא בה' זו עתה כל שם ס"ג שהוא נ"ח כמנין אז"ן זה, וה' שירדה בחוטם הרי ס"ג.¹

* טהנה (גליונות הלש"ו), ** נמחק צכתי (גליונות הלש"ו), *** והוא מקום הלכ ועי' אהלות פ"א מ"ח כי החזה הוא מפתח הלכ (גליונות הלש"ו).

[א] אמנם כל נ"ח זה הוא בסוד התבונה – ר"ל שהגם שלפי מה שאמר לעיל הנה התבונה רק ה"י תתאה, והוא נשאר עתה רק במילוי ה"ה, והרי היא אינה אלא רק עשרה לבד, עכ"ז הנה יש בה כל הנ"ח כולם וכמו שמפרש והולך.

[ב] הנה חצי עליון דתבונה כו' ירדה במקום שהיתה חצי תחתון של תבונה כו' – הנה לפי מה שאמר לעיל פ"ג "הכלל בזה כי בכל האורות העליונים כולם, הנה לעולם הוא כאשר עולה או יורד למטה נשאר בבחי' שלימה במקומה, ואין שום דבר נגרע למעלה כו", וכן אמר ג"כ בנסירה (פרק ז) ובכ"מ, כי כל בחי' הירידות וההתלבשות האורות האמור בכל מקום, הנה אין הכוונה שנעקרין ממקומן ויורדין מדרגה אחר מדרגה²⁸¹, אלא הוא שכל דבר שבקדושה, הנה שרשו קיים במקומו, ורק הארתו לבד הוא אשר מתפשט ונמשך למטה. וא"כ הרי כל ענין ההתפשטות שהיה מתפשט התבונה בז"א שאמר לעיל, הרי נשאר כל התבונה כולה במקומה לגמרי, ולא ירדה למטה אלא רק הארתה ותמצית אורה לבד אשר מהחזה ולמטה שבה. הנה הוא אשר התפשט בז"א, אבל היא עצמה לא ירדה באמת ממקומה כלל, וא"כ הרי לכאורה אין הבנה כלל לכל הירידות וההתחלפות שאמר הרב שבשביל ירידת החצי תחתון דתבונה, ירדו ונתחלפו כולם ממקומם. הרי לא ירדה באמת החצי תחתון דתבונה ממקומה מאומה, אלא רק הארתה לבד הוא אשר התפשט ממנה ונמשך בז"א.

אמנם הוא כי כל ענין התפשטות התבונה בז"א שאמר הרב, הרי אמרנו לעיל בכ"מ כי עומק הכוונה בכ"ז הנה הוא רק על בחי' טפה הזרעית דהווג דישסו"ת אשר לצורך המציאות דז"א, או לצורך העיבור ב' דהמוחין שלו. והנה נמשך בהטפה הזרעית חלק מגופם ונפשם דישסו"ת ג"כ, ומשתתפים בבנין הז"א ומתלבשים בו, והוא הוא ההתפשטות התבונה בז"א שאמר הרב, וכמו שבארנו בכ"מ מדברינו. והנה כל בחי' טפת הווג, הנה נודע הוא שהוא נמשך וכא ע"י תוספת אורות ומוחין מלמעלה, שניתוסף אורות ומוחין לישסו"ת מלמעלה, ומזדווגים עי"ז לצורך המציאות והמוחין דהז"א, ואותו התוספת אורות ומוחין אשר לישסו"ת, הנה נמשך ובה להם ע"י הווג דאז"א עלאין, ואז"א עלאין הם מקבלים ע"י זיווגי דפרצופי העליונים מהם. וכן נמשך עד"ז מלמעלה למעלה עד רום המעלות דכל הנאצלים כולם, שכל א' מזדווג להשפיע תוספת אורות ומוחין להתחתון ממנו, כי כל זיווג התחתון שהוא ע"י עליית מ"ן, הנה הוא גורם זיווג לכל פרצופי העליונים כולם, ומקבלים זה מזה, והפרצוף היותר עליון²⁸², הנה הוא מקבל מאור הקו דא"ס עצמו, אשר שם לית סוף לנביעו דנהורא דיליה, וכמו שמבואר בשער מוחין דצלם (פרק ו) ובדרושי מ"ן (דרוש י) ובכ"מ וכנודע.

והרי לנו עכ"פ, כי כשמתפשט הפרצוף התחתון להמציא את הפרצוף אשר למטה ממנו, וממשיך בו חלק מגופו ונפשו בהטפה הזרעית דהווג, ומתלבש עי"ז באותו הפרצוף אשר למטה, הנה עד"ז מתפשטים כל פרצופי העליונים כולם ומתלבש כל עליון בהתחתון ע"ד הנוז, ר"ל בבחי' ההתלבשות אשר נותן כל א' חלק מגופו ונפשו בהטפה הזרעית דהווג, שהוא התוספת אורות ומוחין אשר ניתוסף ונמשך בכל אחד ע"י הווג דהעליון שעליו. והרי נמצא כי כשמתפשטים

²⁸¹ עי' כללים ח"א לו ע"ג שהוא כעין מיתה. עי' אד"ר קלה ע"ב: כל מאן דנחית מדרגא קדמאה דהוה ביה קארי ביה מיתה כד"א "וימת מלך מצרים" (שמות ב).
²⁸² דהיינו בסוד ע"ב דמו"ס דא"ק כמבואר בספר הכללים (באבני מילואים שם בתחילה, וכן בכלל ד ענף ב). וצ"ע מ"ט אינו מזכירו בשם.

ומתלבשים ישסו"ת בז"א, הנה מתפשטים ומתלבשים או"א עלאין בישסו"ת, וכן א"א ונוק²⁸³ באו"א עלאין, ועתיק ונוק²⁸⁴ בא"א, והווי"ן דא"ק בעתיק דאצילות, ואו"א דא"ק בהווי"ן דא"ק, וכן למעלה למעלה. והנה עד"ו שאמרנו בכללות הפרצופים, שמתלבש כל א' בהתחתון ממנו, בבחי' תמצית חלק דגוף ונפש הנמשך ממנו בהטפה הזרעית ל"מ ע"ד) דהווי"ן, הנה עד"ו הוא ג"כ בכל פרצוף ופרצוף עצמו מחצי העליון שבו שהוא כח"ב חג"ת עד החזה, להחצי התחתון שבו שהוא מהחזה עד סוף סיומו כולו. כי הנה נודע הוא שטפת הווי"ן הנה הוא נמשך מכל קומת הפרצוף כולו, מהתחלת המוחין עד סוף הנהי"מ שהוא עטרת הברית, אלא שבחצי העליון דהקומה שהוא עד החזה, הנה שם הוא רק בבחי' אור וכה לבד, ומהחזה ולמטה ששם הוא התחלת הפרסא המפסיק בין אברי הנשמה שהם הלב והריאה, לאברי הגוף שהם הכבד והמעיים. הנה כאשר מגיע המשכת כח הטפה שם הנה מתעבה ונקרש ומתעבה מעיבוי לעיבוי, עד רדתה לעטרת הברית, וכמ"ש הרב בדרושי מ"ן (דרוש ה) בסוד אור מים רקיע. והנה בהמשכת כח הטפה מהחצי העליון דכל פרצוף להחצי התחתון דהפרצוף, הנה מתלבש תמצית אור וכה מהחצי העליון בהחצי התחתון, ומתפשט בהחצי התחתון שהוא מהחזה ולמטה כח והארה גם מהמוח שבראש, והוא בחי' האור והנשמה אשר ישנו בהטפה הזרעית ג"כ, כי יורד ומתלבש בעת הווי"ן כח והארה מהחצי העליון שבהפרצוף להחצי התחתון שבהפרצוף, ומזה הוא כל הנאת הווי"ן ע"י אור הדעת שמתפשט למטה, וכמ"ש הגר"א בתיקונים (תיקון מ דף פט ע"ג) כי האור ההולך בזיווג בכל האברים הוא התענוג בזיווג כו' ע"ש.

והרי לנו עכ"פ כי יורד ומתלבש או תמצית הארה וכה מהחצי העליון דהפרצוף בהחצי התחתון שבו אשר מהחזה ולמטה, ונמצא כי בכל בחי' הווי"ן דכל פרצוף, הנה יורד ומתפשט הן הארת דכללות כל פרצוף עליון בכל פרצוף תחתון, והן הארת דכל חצי עליון שבכל פרצוף גופא בהחצי התחתון שבו, וזהו כוונת הרב בכל הירידות וההתפשטות שאמר בעניינינו, וכמו שיתבאר עוד למטה בכל דיבור ודיבור בפנ"ע.

[ג] בכמות ולא באיכות – כי האיכות אשר מהחזה ולמעלה הרי הם כפליים מהחזה ולמטה, כי מהחזה ולמעלה הוא כח"ב חג"ת, ומהחזה ולמטה הוא רק נה"י והוא רק שלישי, וכמו שאמר לעיל פ"ג. ובדיוק הנה הוה מהחזה ולמטה רק רביעית, כי נקרא מהחזה ולמטה רק על שם המלכות וכנ"ל פ"ג אות ט"ז וי"ז, ורצונו בזה להשמיענו על החצי עליון דתבונה, שיש בה בחי' ג"ה, וכן יש בה ג"כ כל בחי' שם ס"ג שלם וכמו שמפרש והולך.

[ד] ירדה במקום שהיתה חצי תחתון של תבונה – הוא הו' השלישי מהג' ההי"ן שאמר לעיל פ"ג, שהוא הנה"י דתבונה מהחזה ולמטה שבה, שהוא החצי בכמות, והוא החצי תחתון דתבונה שאמר. והנה כאשר ניתוסף בתבונה תוספת אור מוחין ונודוונה עם יש"ם לצורך המוחין דו"א, הנה ירדה שם באותו המקום דהו' השלישי שהוא הנה"י הארת אור מהחצי העליון שבה, שהם הב' ההי"ן העליונים, שהוא כח"ב חג"ת שבה. והוא כמו שאמרנו לעיל אות ב', שבעת הווי"ן הנה יורד ומתפשט הארת אור מהחצי העליון דהפרצוף בהחצי התחתון דהפרצוף. והגם שהנה הוא רק תמצית הארה לבד מעיקר האור העליון, עכ"ז הנה ברדתו למטה הוא נחשב כאן לאור גמור. והרי נמצא כי ירד האור דכח"ב חג"ת במקום הנה"י, והוא ענין הירידת חצי העליון בהחצי התחתון שאמר.

[ה] והחצי תחתון של בינה עצמה ירדה במקום אשר היתה מתחלת התבונה שהוא חצי עליון דתבונה – הנה מ"ש "אשר היתה" הוא לכאורה אינו מדוקדק, ואדרבה הוא כי היה צריך לומר "אשר מתחלת עתה התבונה", ור"ל אחר שירד החצי עליון שבה במקום החצי התחתון, כי במקום שהיתה מתחילה החצי עליון דתבונה, הרי היה גם אז החצי תחתון דבינה מלובש בה, כי

²⁸³ היינו נוק' דיליה.
²⁸⁴ כנ"ל.

החצי עליון דתבונה הוא מלביש להבינה מהחזה ולמטה שבה כנ"ל פ"ג. וא"כ הרי היה גם מתחילה החצי תחתון דבינה במקום שהיה החצי עליון דהתבונה, והרי היה לו להרב לומר כי עתה אשר ירד החצי עליון דתבונה למטה, הנה ירד עמה החצי תחתון דהבינה ג"כ למטה, בהמקום דהחצי עליון דהתבונה של עתה, וכן הוא הלשון בשעה"ק (דף לא ע"ג) כי כיון שירד מחצית עליון של התבונה במקום שהיה שם בתחילה מחציתה התחתונה, אז גם מחצית התחתון של הבינה ירדה למקום מחצית עליון של התבונה, (מ"ע"א) עכ"ל, וכן כתבתי בהגהות ע"ה הנדפס בווארשא שנת תרנ"א, שתיבת היתה הוא ט"ס.

אמנם עתה ראיתי שאפשר ליישבו היטיב, כי כבר כתבנו לעיל פ"ג כי הבינה ותבונה הנה לפעמים הם עומדים בבחי' שני פרצופים, ולפעמים הם נכללים בפרצוף אחד. אמנם לצורך העיבור דו"א, הן לעיבור ראשון והן לעיבור שני דמוחין, הנה הם נכללים לעולם לפרצוף אחד, וכמ"ש באו"א (פרק ח) ובז"א (פרק ב) ובכ"מ, אבל זולת זה הנה הם עומדים בבחי' שני פרצופים. ומ"ש לעיל פ"ג כי התבונה היא לעולם מהחזה ולמטה דהבינה (גם בהיותם בשני פרצופים, שהרי אמר שם שהוא) ע"ד רחל שהיא מהחזה דו"א, הנה הכוונה הוא רק שהיא נמשכת ויוצא משם, כי נמשך מציאותה מתמצית ההארה אשר מהחזה ולמטה דהבינה, וכמו שכתבנו שם אות יו"ד, אבל באמת כל שלא לצורך העיבור דו"א, הנה הם עומדים רק בבחי' שני פרצופים, והוא אז כל הבינה כולה למעלה מהתבונה וכמו שמבואר באו"א (פרק ב ושם פרק א) וכן באנ"כ (סוף פרק ד). אך עתה בענינינו שמיירי הרב בעת התפשטותם בז"א לצורך המוחין שלו, והנה נכללים או הבינה ותבונה שניהם לפרצוף אחד וכנ"ל. הנה אמר הרב היטיב כי יורד החצי תחתון של בינה במקום אשר היתה מתחלת התבונה, שהוא בחצי עליון שבה, כי הרי יורד ומתלבש בה ונכלל עמה. והגם שלפי דברינו לעיל בסמוך הרי לא ירד לעולם החצי עליון דתבונה ממקומה כלל, ולא ירד ממנה אלא רק הארתה לבד, אבל כל עיקרה הנה נשאר במקומה כמו שהיתה, וא"כ הרי לא היה השינוי וירידת מקום אלא רק להבינה לבד, כי מקודם היה הבינה כולה למעלה מהתבונה, ועכשיו ירד החצי תחתון ממנה ונתלבש ונכלל בהחצי עליון דהתבונה, אבל אותה החצי עליון דהתבונה הרי הוא עומד במקומו כמקדם, ושם הנה יורד ומתלבש החצי תחתון דהבינה.

וא"כ הרי עדיין אינו מדוקדק מ"ש "אשר היתה כו", כי הרי החצי עליון דהתבונה הנה היא אינה נעתק ומתחלף ממקומה לעולם. אך הענין הוא, כי הנה כאשר יורד החצי תחתון דהבינה ומתלבש בה, הנה נתבטל ממנה אז שמה הראשון, ולא נקרא עתה בשם תבונה כלל אלא רק בשם בינה, כי נתבטל האור דמדרגת התבונה (עי' לעיל פ"ג אות כג) בהאור הגדול דהבינה, ונקרא מעתה רק על שם הבינה. והרי נמצא כי במקום אשר היה מתחילה החצי עליון דתבונה, נעשה עתה החצי תחתון דבינה, וא"כ הרי אמר הרב היטיב כי החצי תחתון של בינה עצמה ירדה במקום אשר היתה מתחלת התבונה, שהוא חצי עליון דתבונה, כי לצורך הזווג אשר להמוחין דו"א, הנה נכללים בינה ותבונה יחד לפרצוף אחד, ונתבטל שם תבונה, ונעשה רק בינה לבד, וכמ"ש בז"א (סוף פרק ב) ע"ש, וכן הוא בפע"ח (שער חג המצות פרק א) ושם בכוונת מגיד, כי בהיות הבינה ותבונה בשני פרצופים, אז הוי הראש דתבונה בסיום נה"י דבינה, אבל כאשר שנכללים בפרצוף אחד, אז נקרא שם בשם חג"ת דבינה, והמקום שהיה ראש התבונה נעשה ונקרא עתה [שהוא בעת היותם בפרצוף אחד] בשם חזה דבינה. והרי מדוקדק תיבת "אשר היתה" היטיב, ובפרט כי הרי עיקר כוונת הרב הוא ללמדינו שע"י ירידת הבינה והתפשטותה וכלילותה עם התבונה לפרצוף אחד, הנה נעשה ע"י הה"י אחרונה שבהתבונה לשם ס"ג שלם וכמו שמפרש והולך. אמנם הנה עיקר הענין דכלילותם בפרצוף אחד איך שהיא יתבאר בעה"י במקום אחר.

[ו] וחצי עליון דבינה ירדה במקום חצי תחתון של בינה עצמה – הכוונה בזה הנה הוא ג"כ ע"פ מה שאמרנו לעיל בסמוך אות ב' ואת ד', כי כאשר מזדווגים או"א לצורך המוחין דו"א, ונעשה אבא עלאה ויש"ם לפרצוף אחד, וכן אימא עלאה ותבונה לפרצוף אחד וכמ"ש בז"א (סוף

פרק ב), והנה הם פרצופי דאו"א הכלליים, הנה יורד ומתפשט אז האור דהמוחין בכל הפרצוף כולו דכל א', ומתפשט האור דכח"ב חג"ת אשר מהחזה ולמעלה, שהוא האור דחצי העליון שבו בהחצי התחתון, שהוא מהחזה ולמטה שבו, וזהו שאמר כי ירדה החצי עליון דבינה במקום החצי תחתון שלה. והנה הוא בהמקום שהיתה התבונה מתחילה, כי עתה נקרא כולה רק בשם בינה כנ"ל, ובהמקום שהיה מתחילה מדרגת החצי עליון (מ ע"ב) דתבונה נמשך ומתפשט שם הארת אור דהחצי עליון דהבינה, וזהו שאמר "הרי כי הכל ירדו למטה נמצא כו", כי הרי נתפשט כל הארת דהס"ג כולו מהחזה ולמטה דהבינה הכללית של עתה, אשר שם היה מתחיל מתחילה ראש התבונה, כי כאשר שנעשו שניהם לפרצוף אחד, הנה מתפשט הבינה ונעשה החזה דבינה בהמקום שהיה מתחילה ראש התבונה וכנ"ל סוף אות ה'.

[ז] ונמצא שכל זה יקרא תבונה (כי הרי כל הירידות הנז' הנה היה הכל במקום התבונה כנ"ל) וצריך שימצא בה' זו עתה כל שם ס"ג שהוא נ"ח כמנין און זה וה' שירדה בחוטם הרי ס"ג – [הלשון בשעה"ק הוא: ונמצא כי הבינה והתבונה שניהם יקראו עתה תבונה כוללת, ובה צריך שימצא כל הוי"ה דס"ג שלימה, והיא בחי' הוי"ה²⁸⁵ יו"ד ה"י וא"ו ה"ה שהוא בנימטריא און, ועם ה' ה' של מלוי ה"י אחרונה שבה שירדה ונתלבשה בחוטם שהוא הוי"ה כנ"ל הרי ס"ג שלם עכ"ל]. והכוונה הוא, כי הנה אחר שנאצלו ונולדו המוחין דז"א ע"י שנכללו הבינה והתבונה שניהם בפרצוף אחד כנ"ל, הנה הם חוזרים אח"כ תיכף להיות בשני פרצופים כבתחילה, כי אין הוי"ה יכול לקבל אלא רק ממדרגת התבונה לבד ולא ממדרגת הבינה, וכמו שמבואר לקמן ברוב דרושי הרב (באו"א ספ"ח ובזווגים ספ"ד ובשער המוחין מפ"ה והלאה ובכמה וכ"מ), ולכן הוא כי אחר לידת המוחין הנה הם חוזרים תיכף לשני פרצופים כבתחילה. אמנם ע"י שנכללו מקודם לאחד, הנה נשאר בהתבונה לעולם רושם אור מכל הבינה כולה, כי זהו הכלל תמיד בכל אורות העליונים, כאשר שמתפשטים פעם אחד למטה, הנה נשאר לעולם רושם אור מהם גם אחר שעולים ומסתלקים וכמ"ש בשער עקודים (ריש פרק ו). וא"כ נמצא שגם בהיותם בשני פרצופים, והנה התבונה רק רביעית מהבינה ובהוראת דאות ה' אחרונה דהס"ג (ע' לעיל פ"ג אות כג), הנה גם אז הוכרח הוא שימצא בה כל הבחי' דהבינה ותבונה יחד, והיינו הוראת דשם ס"ג שלם, והוראת המציאות דנ"ח עם ה' השלישי המתפשט בז"א. ויש בה' אחרונה דהס"ג הן הוראת דשם ס"ג שלם, והן הוראת דנ"ח עם ה' המתפשט בז"א. ומ"ש "ונמצא שכל זה יקרא תבונה כו", ר"ל שכל מה שאמרנו בהבינה ותבונה יחד, הנה יש כל זה בהתבונה לבד ג"כ, שהוא גם בהיותה בפרצוף בפנ"ע. וא"כ הרי צריך שימצא בה' זו עתה, שהוא בפרצוף תבונה בפנ"ע, כל שם ס"ג שהוא נ"ח כמנין און זה, ר"ל הבחי' הזה עם ה' שירדה בחוטם שעל ידו נעשה ס"ג שלם.

אמנם נבאר עתה איך הם נ"ח במספרם²⁸⁵. דע כי כשאנו אומרים שה' נתפשטה למטה בחוטם, אינו רק בחי' חיצונית שלה כמבואר אצלנו בסוד עליית התפילות²⁸⁶, והנה נשאר למעלה פנימיות ה' זו, וחיצונית ופנימיות הב' ההי"ן האחרים שביארנו. כי סוד התבונה הוא ג' ההי"ן שהם ה"י אחרונה דשם ס"ג, וחשובין ה"י זו היא ג' ההי"ן, והנה חיצונית ה' שלישיית ירדה בז"א ונעשה פנימיות אליו, ופנימיות ה' זו נשארה למעלה, ונשארה* גם ב' ההי"ן אחרות בסוד חיצונית ופנימיות. והנה זו הפנימיות שנשאר מן ה' זו שירדה צריך שתחזור להיות חיצונית על חיצונית של ב' ההי"ן העליונות אחרות שנשארו, ועתה נגדלת ה' זו שיעור ב' ההי"ן כדי להלביש אל ב' ההי"ן העליונים, נמצא כי ההי"ן אלו נעשו ד' ההי"ן, ב' בתוך ב' הרי עשרים. נשאר עתה פנימיות ב' ההי"ן העליונה הנ"ל, והם נעשו חיצונית לחיצונית אותיות וא"ו העליונה כנ"ל, כי הכל הולך אחר ההתחלה, שכיון שירדה תחלה החיצונית דאות ה' בז"א²⁸⁷, עתה כל המדרגות צריכין לילך אחריה ולעשות

²⁸⁵ נדצ"ל הוי"ה.

התלבשות אחר חדש. והנה חיצוניות אות וא"ו נעשה פנימיות לפנימיות ב' ההי"ן, וא"כ צריך שיוגדלו הב' ההי"ן אלו שהם מספרם י' שיהיו במספר י"ג כמנין וא"ו³ להלביש אותם הרי י"ג וי"ג כ"ו, וכ' הראשונים הרי מ"ו.
* ונשאלו (גליונות הלש"ו).

[ח] איך הם נ"ח במספרם – ר"ל איך שיש בהתבונה לבדה שהיא האות ה' מספר נ"ח.
[ט] בסוד עליית התפלות – הוא בפע"ח שער התפילה, שמבואר שם כי יש בכל א' פנימיות וחיצוניות, והחיצוניות העליון נעשה פנימיות להתחתון, והפנימיות דהתחתון נעשה חיצוניות להעליון. וכן הוא כ"ז לקמן בשער פנימיות וחיצוניות (דרוש ה) ע"ש, והוא נודע בכמה דרושי הרב.

[י] צריך שתהזור להיות חיצוניות על חיצוניות של ב' ההי"ן העליונות – הנה הוא ע"פ מ"ש בדרושי פנימיות וחיצוניות (סוף דרוש ה), כי כשלוקח ז"א חיצוניות של נה"י דבינה, אז אינה יכולה לעמוד בלא חיצוניות, ועולין הפנימיות דהנה"י ונעשים חיצוניות לחג"ת, כי החיצוניות דחג"ת נעשה פנימיות להנה"י ב', ע"ש. אמנם הוא, כי הרי אמרנו לעיל אות ב' ובכ"מ שכל מה שיורד מתבונה לז"א הנה הוא רק הארה לבד ממנה, אבל היא בעצמה נשאר למעלה שלם ולא נגרע ממנה מאומה, וא"כ הרי לא ירד ממנה באמת הה' החיצוניות כלל. אך הכוונה הוא באמת ג"כ ע"פ מה שאמרנו שם, כי הרי כל התפשטות התבונה בז"א הנה הוא ע"י תוספת אור ומוחין אשר ניתוסף בהתבונה מלמעלה. והנה ע"י התוספת הזו נתעלה ונעשה הפנימיות דהנה"י, שהוא בעניניו הפנימיות דהה' השלישית למדרגת החיצוניות דהחג"ת וכח"ב, והוא בעניניו הב' ההי"ן העליונים, וכמו שאמר הרב לעיל פ"ג. כי הג' ההי"ן הם הכח"ב חג"ת נה"י, והחיצוניות דהה' השלישית שאמר (ע"פ) שהוא מתפשט בז"א, הנה הכוונה הוא רק שהוא נעשה לשורש ז"א, והוא הנה"י דתבונה שהם שורש הז"א. ור"ל כי ע"י התוספת אור ומוחין שניתוסף בהתבונה עתה, הנה נעשה מהחיצוניות לבד דהנה"י נה"י שלימים וגמורים בחיצוניות ופנימיות, ונתקן וניתוסף בו פנימיות ג"כ, והפנימיות הקודמים דהנה"י הם נתעלו למדרגת החיצוניות דחג"ת וכח"ב כנו. וזהו שאמר עוד "ועתה נגדלת ה' זו כשיעור הב' ההי"ן העליונים", ולכאורה יפלא, כי הרי מאין נמצא בו כח ההגדלה הזו, וגם על עיקר העלייה עצמה הוא קשה ג"כ, כי הרי נודע הוא שאין שום עלייה לשום פרצוף ולשום ספירה אלא רק ע"י איזה סבה ומסבב, שגורם ומסבב את עלייתם. וא"כ מאיזה סבה נתעלה הה' הפנימי, שהוא הפנימיות דנה"י, לעלות למעלה להב' ההי"ן העליונים שהם חג"ת וכח"ב. אך הוא ע"פ דברינו הנ"ל אות ב', שהוא ע"י תוספת האור ומוחין שניתוסף בה. ונודע הוא כי עיקר תוספת האור ומוחין לוקח הפנימיות דהפרצוף, אבל החיצוניות אינו לוקח מהתוספת אלא מעט, ולכן הנה נעשה עילוי להפנימיות דהה' הג' בב' בחי' היינו אחד, מה שנתעלה להיות במדרגת החיצוניות דהחג"ת וכח"ב, והרי נתעלה מנה"י לחג"ת וכח"ב. והשני, מה שנתגדל בכפליים להיות חיצוניות לכל הב' ההי"ן כולן, שהוא גם לבחי' הכח"ב ג"כ. אבל החיצוניות דהה' הג', הנה הוא לא לקח מהתוספת אור ומוחין אלא רק כדי עילוי אחד לבד, והיינו כי מקודם היה רק לבחי' החיצוניות לבד דהנה"י, ועתה נעשה לחיצוניות ופנימיות, ונעשה להנה"י הגמורים.

ובזה הנה ניחא ג"כ מה שלכאורה קשה במ"ש הרב, כי לא התפשט מהתבונה לז"א אלא רק החיצוניות לבד דהה' הג', הלא מבואר הוא לקמן בכל דרושי המוחין ובכ"מ כי מה שלוקח הז"א מהחיצוניות דתבונה זה הוא רק בעיבור, אבל ביניקה הנה הוא לוקח גם מהאמצעיות דהנה"י דתבונה, ובגדלות הנה הוא לוקח גם מהפנימיות דנה"י דתבונה. אך ע"פ דברינו הנז' הרי הוא ניחא, כי גם כל מה שלוקח ביניקה וגדלות מהאמצעיות והפנימיות דנה"י, הנה הוא הכל ג"כ רק מאותו החיצוניות דהה' הג' לבד, אלא שהוא עצמו הנה נתגדל ונשלם בהאמצעיות ופנימיות ג"כ, כי נעשה ונשלם אותו החיצוניות דהה' הג' לנה"י גמורים כנו, וממנו לוקח הז"א ביניקה וגדלות, מהאמצעיות והפנימיות שבו. והרי אמר הרב היטיב שהתבונה אינה מתפשטת בז"א אלא רק

בהחיצוניות דאותו הה' הג' לבד, כי רק הוא לבד הנה הוא נעשה לכל הנה"י דתבונה, והוא השורש לז"א, הן בעיבור והן ביניקה והן בגדלות.

ומ"ש הרב בשער פנימיות וחיצוניות (סוף דרוש ה) הנ"ל כי כשלוקה הז"א החיצוניות שלה אז היא אינה יכולה לעמוד בלי חיצוניות ועולין בו' וכנ"ל, הרי לפי דברינו אינן יורדים החיצוניות כלל, אלא אדרבה הוא כי נתקנו ונעשו לנה"י גמורים בפנ"ע, ונשלמו הם בפנימיות ג"כ וכנז'. אך הכוונה שם הוא ג"כ רק ע"פ מה שאמרנו, כי מאחר שנעשו החיצוניות לבד לנה"י גמורים בפנ"ע, והוא ע"י תוספת אור ומוחין שניתוסף שם, א"כ הרי נתעלה עי"ז ג"כ הפנימיות הקודמים דהנה"י במכל שכן, ואי אפשר להם לעמוד שם במקום ובמדרגת הנה"י, אלא נתעלו לחג"ת. ומ"ש שאינה יכולה לעמוד בלי חיצוניות, הכוונה הוא כי אין אור עליון יכול לעמוד למטה אלא עד שיהא לו כלי המחזיקו ותופסו בהמקום הזה שיעמוד למטה, דאל"כ הנה הוא עולה תיכף לשרשו, וע"ד שכתוב (קהלת יב ז) כשישוב העפר על הארץ, כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, וא"כ מאחר שנעשו החיצוניות דהנה"י לנה"י גמורים בפנ"ע, הרי אין להפנימיות דנה"י כלי להלבישם, ובפרט אחר שניתוספו בתוספת אור ומוחין הרבה, ולכן הוכרחו שיעלו למעלה ועולים למדרגת חג"ת.

[יא] שכיון שירדה תחילה החיצוניות דאות ה' בז"א – ר"ל אחר שנעשו הם למדרגת שורש ז"א, והוא ע"י תוספת אור ומוחין שניתוסף בהתבונה, ונתגלה אותן החיצוניות דהנה"י, שהם שורש לז"א, הן לעיבור והן ליניקה והן להגדלות שלו, והוא ע"י שנעשו הם עצמן לנה"י שלימים בפנ"ע וכנז', א"כ מוכרח הוא שילכו אחריה כל המדרגות כולן, ויורדים ומתלבשים הב' ההי"ן ל'מ ע"ד העליונים בהפנימיות דאות ה' אחרונה, והחיצוניות דאות וא"י יורד ומתלבש בהפנימיות דהב' ההי"ן העליונים. וכן נעשה עי"ז כולם התלבשות אחר כמו שמפרש והולך.

ודע כי כל אלו הירידות שמוכיר הרב כאן הנה האמת הוא שאינם ירידות ח"ו, אלא כולם הם עליונים ועליות גדולות הם. ומה שמכנה אותם הרב וקורא אותם בשם ירידות, הנה הוא רק על שם שמתפשטים ומתגלים למטה, כי ע"י תוספת דאור א"ס שניתוסף ונמשך בהבינה ותבונה מלמעלה, הנה יורד ומתפשט גילויים למטה, והוא ההתפשטות נה"י דתבונה בז"א, להמשיך לו המוחין גדולות, ועי"ז הנה ניתוסף אור וברכה כולם, ונתעלו כולם, והוא התוספת דאור ומוחין שאמרנו לעיל. ועי"ז הנה נתעלו ונעשו מנה"י לחג"ת, וכן מחג"ת לכח"ב וכנ"ל אות יו"ד. והרי שייך לבנות ולומר ג"כ שיורד הכח"ב לחג"ת, וחג"ת לנה"י, אחרי שנעשה נה"י למדרגת חג"ת, וחג"ת למדרגת כח"ב, כי נתעלה כל תחתון למדרגה העליונה שעליו, וכן הולכים מעילוי לעילוי עד אין קץ וכמ"ש בפנימיות וחיצוניות (דרוש ה). וזהו כל בחי' הירידות שאמר כאן, והכוונה הוא כי מתפשט גילויים ואורם למטה, ועי"ז הנה הם מתעלים ונעשים ממדרגת נה"י למדרגת חג"ת, וכן ממדרגה למדרגה כנז'. וכן הוא הענין בכל העליות דפרצופים והעולמות שמבואר בכל דרושי הרב, הנה הכוונה הוא שניתוסף בהם אור וברכה מלמעלה, ועי"ז הנה מתעלה ונעשה כל תחתון למדרגת העליון ממנו, אבל אינם מתחלפים ואינם זזים ממקומם כלל, וכמ"ש הרב הקדוש מהר"ש שרעבי ז"ל בשער המוחין פ"ה ובפרצופים דרוש ו'²⁸⁶ ובכ"מ ודי בזה כעת.

[יב] שיהיו במספר י"ג כמנין וא"ו – כי משום שהוא"ו הנה הוא ממדרגת הבינה, לכן לא היה אפשר להפנימיות דב' ההי"ן לעלות יותר למעלה, כי הרי הם רק ממדרגת התבונה, והיה די ומספיק להם כשעלו להלביש רק על הוא"ו כולו אבל לא יותר למעלה. משא"כ הג' ההי"ן שהם כולם ממדרגת התבונה לבד, לכן היה יכולת להח' הפנימי לעלות ולהלביש על כל הב' ההי"ן העליונים כולן.

נשאר עתה פנימיות וא"ו זו מגולה והנה אעפ"י שמן אות ו' ולמעלה נקרא הכל

²⁸⁶ ועי' כללים ח"א לו ע"ג שזה היה כעין מיתה.

בינה כנ"ל עכ"ז כיון דחיצוניות וא"ו ירדה להתלבש בב' ההי"ן שהם של תבונה, ובסיבה זו נשארה אות וא"ו פנימיות לבדה מגולה (נ"א אותיות פנימיות לבדן מגולין), לכן עדיין כ"ז נקרא בסוד תבונה ואז נעשה פנימיות של וא"ו זו חיצוניות למעלה, ויורדין ב' חלקים מן י' חלקים של י' דמלוי ה"י ראשונה של בינה, ויורד הפנימיות והחיצוניות (נ"א החיצוניות) שלהם ונעשה פנימיות ל"ג אלו. כיצד, הנה ג' מ"ג אלו של הוא"ר, הג' עליונים מהם עולים ונעשו חיצוניות³ אל פנימיות ב' חלקי י' היורדין למטה להתלבש, ושאר הי' של הוא"ו הלבשו לחיצוניות בחי' ב' חלקי י' זו היורדין למטה, כי כך הוא שיעור (ב' העליונות כג' חלקים של וא"ו הפנימיות, ונשאר עתה חיצוניות הב' חלקים של י' בי' חלקים) * (ג' עליונים כי' חלקים) של וא"ו הפנימים, וכל הי' נעשו כולו** חיצוניות אל הב' חלקים, הרי י'ט ע"ד { הם י"ב ועם המ"ו ראשונים נעשה נ"ח, וכ"ז הוא מכלל התבונה כנ"ל, כי כל הורדת וא"ו הוא לצורך ההי"ן, לכן גם פנימיות וא"ו הנעשה חיצוניות אל ב' חלקים [עליונים] גם הם יקראו תבונה ע"ד הנ"ל. הרי מבואר איך כללות זה הוא נ"ח במספר אז"ן, ועם ה' תתאה שנתלבשה בחוטמא⁷ הרי ס"ג בתבונה לבדה.

* גליונות הלש"ו גורס את המוסגר, ** כולס (גליונות הלש"ו).

[יג] הג' עליונים מהם עולים ונעשו חיצוניות בו' – הלשון בשעה"ק הוא: הג' חלקים העליונים של י"ג חלקי וא"ו נעשים חיצוניות אל פנימיות שני חלקי היורד, כי כל כך הוא שיעור ג' תחתונים כמו ב' עליונים, ושאר י' חלקי וא"ו התחתונים נעשים חיצוניות אל חיצוניות, שני חלקים מן היורד הג' הרי הם עתה י"ב חלקים, ועם המ"ו הראשונים הרי הם נ"ח בו'.

[יד] ועם ה' תתאה שנתלבשה בחוטמא – שהוא החיצוניות דאות ה' הנ"ל, שנעשה הוא כולו לנה"י בפנ"ע, שורש לו"א כנ"ל, הרי ס"ג.

והטעם שאלו הב' חלקים עליונים של היורד החיצו' היו פנימים אל כל הי' של הוא"ו, והטעם¹ הוא כי הלא כל מה שהיו שיעורם להלביש (נ"א לא) היו רק ב' לבד כמותם, ונמצא שמה שנתוספו הוא ח' אחרים להשלים מנין י' של הוא"ו הנשארת, כי כל דבר עליון הוא גדול ככל מה שלמטה ממנו, והנה מה שנתגדל בתוס' למטה² ממנו היה ח' חלקים, לכן גם הוא"ו³ [נ"א היא] הוסיפה [נ"א הם הוסיפו]⁴ כמו כולם יחד ח' חלקים של תוס', שהנה למטה פנימיות ה' תתאה גדלה ונעשה ב' ההי"ן הרי תוס' ה', ואח"כ פנימיות ב' ההי"ן גדלו ונעשו י"ג כמו הו' הרי שגדלו ג' חלקים, וה' ראשונים הרי ח', וכנגדם היה כח בכאן להוסיף ח' אחרים¹⁰. ואל תקשה למה גם הוא"ו שהיא למעלה מן ההי"ן למה לא הגדילה והוסיפה בב' ההי"ן ה' חלקים אחרים כמו שהגדילו הב' ההי"ן בה' תתאה, כי התשובה מבוארת, כי לא היה צורך רק אלו הג' לבד¹⁰ כדי שיעשו י"ג כמנין וא"ו ולא הוצרכו להגדיל יותר.

¹* הטעם (גליונות הלש"ו). ²* שלמטה (גליונות הלש"ו). ³* היורד. ע"י שעה"ק לז ע"ג ד"ה ועתה (גליונות הלש"ו). ⁴* המוסגר נמחק (גליונות הלש"ו).

[טו] כי כל דבר עליון הוא גדול ככל מה שלמטה ממנו בו' בו' וכנגדם היה כח בכאן להוסיף ח' אחרים – הוא ע"פ מה שאמרנו לעיל אות יו"ד, כי כל הגדלות שלהם היה רק ע"י תוספת אור ומוחי' שניתוסף בהם כאשר נזווגו לצורך המוחין דו"א וכנ"ל. ומבואר בשער הנסירה (פרק ז) כי כל המשכת אור ומוחי' כאשר נמשכים למעלה, הנה נשאר שרשם ועיקרם בכל עליון שיורדים דרך שם, ורק הארתן מתפשט למטה ע"ש. וזהו שאמר, כי כל דבר עליון הוא גדול ככל מה שלמטה בו', כי הרי כל תוספת דהח' חלקים שניתוסף למטה, הנה נשאר עיקרם ושורשם למעלה, ולכן היה מתגדל הב' חלקי יו"ד בכל הגדלות דהח' חלקים כולן אשר נתפשטו למטה, כי האות י' הנה הוא נטל חלק בראש מכל אותו אור וברכה כולו, ובו נשאר השורש והעיקר של כל הח', ולא נתפשט למטה אלא רק הארתן לבד, ולכן נתגדלו הב' חלקים דהח' בכל

הח' חלקים כולן.

[מז] כי לא היה צורך רק אלו הג' לבד כו' – ר"ל שהגם שהוא"ו הנה הוא לקח באמת התוספת והגדלות דכל הה', שהוא כל אור התוספת שלמטה, שנשאר עיקרה בו כנו', אך לא השפיע הוא בהב' ההי"ן אלא רק המוחין הראוי להם לבד, וניתוספו ונתגדלו הם רק בג' חלקים לבד, שזה הוא שיעורם הראוי להם (כ"א ע"א)¹⁸ שיוכלו להלביש אותו. והגם שהרי אנו רואין שאותן הב' ההי"ן השפיעו הם בהפנימיות דה' השלישית תוספת וגדלות דה' חלקים, וע"כ הוא שקבלו כ"ז רק מהאות וא"ו שעליהם. אך האמת הוא שלא קבלו ממנו רק תוספת דג' חלקים לבד, כי זהו שיעור המוחין הראוי להם כדי להלביש אותו וכנו'. אך משום שהאות וא"ו הנה עיקרו הוא מהבינה, וכל הג' ההי"ן הם רק מהתבונה, ולכן הוא כל כך שיעור תוספת הג' חלקים אשר קבלו ממדרגת הבינה כשיעור הראוי לתוספת ה' חלקים למדרגת התבונה, וע"ד שאמר הרב לעיל בסמוך (באות יג) כי כל מה שהמוחין יורדים הם מצטמצמים כנודע, ומספיק הג' חלקים ממדרגת הבינה לה' חלקים למדרגת התבונה.

והנה אנו רואין כי הגדלות אשר נעשה בהג' ההי"ן, הנה נעשה הגדלות בהמלבישים, שהם החיצוניות. אבל הגדלות אשר נעשה להב' חלקי יו"ד, הרי נעשה הגדלות בהמתלבישים, שהם הפנימיות, כי הרי הפנימיות דהה' השלישית הנה הוא נתגדל להלביש על כל הב' ההי"ן העליונים, ונעשה הוא חיצוניות עליהם. והרי היה נעשה כל התוספת והגדלות רק להמלביש ולהחיצוניות. אבל הב' ההי"ן העליונים, ר"ל החיצוניות שלהם אשר הם נתלבו בהה' הג', הנה הם לא נתגדלו כלל, וכן הפנימיות דהב' ההי"ן העליונים שהלבישו להחיצוניות דאות וא"ו, ונתגדלו בג' חלקים, ונעשה חיצוניות עליו. הרי נעשה בזה ג"כ הגדלות רק להמלביש ולהחיצוניות, אבל האות וא"ו, ר"ל החיצוניות שלו, אשר הוא נתלבו בהפנימיות דהב' ההי"ן העליונים, הרי הוא לא נתגדל כלל. והרי נמצא כי כל התוספת והגדלות אשר נעשה להג' ההי"ן, הנה נעשה רק בהמלבישים והחיצוניות. משא"כ הגדלות אשר נעשה להב' חלקי יו"ד, הנה הם המתלבישים והפנימיות, כי הפנימיות דב' חלקי יו"ד הנה הם נתלבו בהג' העליונים דהוא"ו, ונתגדלו אותן הב' חלקי יו"ד ג"כ לג', ונתלבו עי"ז בכל הג' העליונים דהוא"ו, וכן החיצוניות דהב' חלקי יו"ד הנה הם נתלבו בכל ה' חלקי וא"ו התחתונים ונתגדלו כמותם. והרי היה התוספת והגדלות בכ"ז רק בהמתלבישים והפנימיות, כי הרי הוא"ו הרי הוא לא נתגדל כלל.

אמנם הוא, כי הנה הב' ההי"ן העליונים אשר נתלבו החיצוניות שלהם בהפנימיות דהה' הג', ונעשו הם לפנימיות אליו, ונתחלפו עי"ז מחיצוניות לפנימיות, וכן החיצוניות דאות וא"ו אשר נתלבו הוא בהפנימיות דהב' ההי"ן העליונים, ונתחלף ונעשה מחיצוניות לפנימיות, הרי הוא כ"ז גדלות גדולה למאד, כי נתחלף ונעשה מכלי ונוף לאור ונשמה. אמנם הפנימיות דאות וא"ו אשר היה מלביש להב' חלקי יו"ד, ולא נתגדל הוא מאומה, כי כל התוספת והגדלות הרי היה רק בהב' חלקי יו"ד אבל לא בהוא"ו כלל וכמו שמבואר בדברי הרב.

אך דע כי גם בזה הנה עומק הכוונה הוא באמת להיפך, ור"ל כי כוונת הרב הוא שכל בנין הוא"ו ומציאותו בכל הי"ג חלקים שבו הנה הוא נמשך ונעשה רק מהב' חלקי יו"ד, כי הפנימיות דב' חלקי יו"ד הנה הם הוציאו והמציאו את הג' החלקים העליונים דהוא"ו, והחיצוניות דהב' חלקי יו"ד הנה הם הוציאו והמציאו את כל הי"ד החלקים התחתונים דהוא"ו, ונעשה ונבנה כל הוא"ו כולו רק מהב' חלקי התחתונים דהיו"ד, כי כל אותו היו"ד הנה הוא המילוי דאות ה"י מהאותיות יו"ד ה"י דהס"ג וכנ"ל בדברי הרב. וי"ה הנה הם הג"ר, והאות ו' הנה הוא בחי' הז"א דהס"ג, ונעשה כל בחי' הז"א מהאימא כנודע. אמנם בעניינינו הנה אינו מדבר הרב מעיקר בנין הז"א דהס"ג ומציאותו הראשונה, אלא רק מהגדלות שבו ומתיקונו והשלמתו בכל המוחין והגדלות כולם. ונעשה כ"ז ג"כ רק מהאימא כנודע, כי הב' חלקי יו"ד שאמר, הכוונה הוא על הב' עטרין דהו"ג

דאימא, ומהפנימיות שלהם נעשה הג' העליונים בז"א, שהם בחי' הג' צחצחות²⁸⁷ העליונות אשר למעלה מכל הי' ספי' שבו, ומהחיצוניות שלהם נעשה כל הי' ספי' הפנימים שבו, והוא כל בחי' הוא"ו שמספרו י"ג. ונעשה ונבנה כולו מהב' עמרי' דהו"ג שבאימא. וכן אמרו בזה"ק (פ' אחרי דף סו ע"ב) כי הוא"ו שמספרו י"ג הנה הוא מורה על הי"ג תיקונים שנמשך בז"א מהאימא, ע"ש²⁸⁸. ושורש הי"ג תיקונים הנה הם הג' צחצחות העליונים והי"ס הפנימיים ל"מא ע"ב) אשר ישנם בכל פרצוף כמו שיתבאר בעה"י במ"א²⁸⁹.

והרי לנו עכ"פ כי גם בהב' חלקי י' עם הוא"ו היה נמשך התוספת אור וברכה ג"כ להוא"ו המלביש להב' חלקי י', ונעשה הוא"ו חיצוניות עליהם, וקבלתו והמשכתו הנה היה מהפנימיות, כי כל התוספת והגדלות הנה הוא לעולם נמשך ובא רק מלמעלה למטה, ומפנימי לחיצוני, וכן הוא כאן כי היה כל התוספת הללו ע"י שפעת אור וברכה הנמשך להם מאור א"ס לצורך כל הגדלות הללו וכנ"ל אות י' וי"א. והנה עיקר כל התוספת נוטל הפנימיות, ורק ממנו נמשך להחיצוניות ג"כ. והב' חלקי יו"ד, שהם מהאותיות יו"ד הי', שהם הג"ר, הנה הם לקחו כל עיקר התוספת אור וברכה, ונמשך מהם עי"ז כל בחי' הוא"ו כולו, שהוא בחי' הי"ג תיקונים אשר בהו"א דהבינה, ואח"כ ממנו נמשך ונעשה המוחין דהתבונה, והוא הגדלות אשר נתגדלו הפנימיות דהב' ההי"ן, ונעשו הם ג"כ י"ג כמו הוא"ו. ואח"כ נמשך מהם תוספת וגדלות להה' השלישי, שנתגדל להלביש על כל הב' ההי"ן העליונים.

ואמרנו לעיל כי עניינו הוא שנעשה הנה"י הפנימיים למדרגת הג"ת וכח"ב, והנה היה נמשך הגדלות הזה מהכח"ב להחג"ת, ומהחג"ת להנה"י, והם אשר העלו את הפנימיות דהנה"י למדרגת החיצוניות דהחג"ת והכח"ב, ועיקר התוספת והגדלות הנה ודאי הוא שלקחו הם בתחילה, ולכן נעשו הם לפנימיות, ונתחלפו מגוף וכלים לאור ונשמה, והפנימיות הקודם שלהם הרי נתעלו ונתגדלו להלביש על החיצוניות דהוא"ו, והוא גדלות עוד יותר גדולה, כי הרי עיקרם הוא ממדרגת התבונה. ונתגדלו ועלו למדרגת הבינה, כי הוא"ו הרי הוא מהבינה כנ"ל פ"ג, והרי נתעלו ונתגדלו למדרגת הז"א דהבינה, ונתקנו גם הם בכל הי"ג תיקונים, כי נעשו י"ג כמו הוא"ו. וכן הרי נתגדל אז החיצוניות דהוא"ו ג"כ בגדלות גדולה למאד, כי נתחלף מחיצוניות לפנימיות, ונעשה מגוף וכלי לאור ונשמה.

והרי נמצא כי היה הגדלות בכולם שזה ובסדר אחר, כי החיצוניות דכל א' נעשה לפנימיות. והוא"ו כולו, שהוא ממדרגת הבינה, עם הפנימיות דהב' ההי"ן העליונים שהלבישו עליו, והגיעו הם ג"כ למדרגת הבינה, הנה הם כולם נתקנו ונשלמו בכל הי"ג תיקונים. והחיצוניות דהב' ההי"ן העליונים אשר נעשו לפנימיות ע"י הפנימיות דהה' הג' שהלביש עליהם, והם כולם נשאו למדרגת התבונה העיקרית, הנה הם נשאו על בחי' הי' ספי' העיקריים. ותיקונם היה כי נעשו החיצוניות דהב' ההי"ן העליונים לפנימיות, והפנימיות דהה' הג' שהיה ממדרגת הנה"י, שהוא שורש הז"א, הנה עלה הוא להחג"ת וכח"ב, ונעשה הוא ג"כ מהי"ס דהתבונה העיקרית עצמה. כי מקודם היה מהנה"י שהם לבר מגופא (וזה בראשית דף כא ע"ב), ועתה נעשה גם הוא מהי"ס דהתבונה העיקרית עצמה. והיינו כי הנה אותה הפנימיות דהה' הג' נשלם לי"ס, ונעשה הוא עם

²⁸⁷ עי' לעיל הערה 105.

²⁸⁸ ז"ל: וזכרתי את בריתי יעקוב וגו' אלן אבהן דכלא רזא דשמא קדישא רבי חייא אמר מאי טעמא יעקב קדמאה הכא אלא בגין דיעקב כללא דאבהן והוא אילנא קדישא בג"כ ו' דשמא קדישא ביה אחידא והכי קרינן יעקוב בו' רבי יצחק אמר וא"ו באתווי י"ג מכילן דירית ירותא ד"ג מבועין דמבועא סתימא קדישא

תרגום: וזכרתי את בריתי יעקוב וגו', אלו האבות של הכל, סוד השם הקדוש. רבי חייא אמר, למה יעקב ראשון כאן, אלא משום שיעקב הוא כלל האבות, והוא העץ הקדוש, לכן ו' של השם הקדוש אחוזה בו, וכך קוראים יעקוב בו'. רבי יצחק אמר וא"ו באתווי י"ג באותיותיו שלש עשרה מדות, שירש ירושה של שלשה עשר מעיינות של המעיין הסתום הקדוש.

²⁸⁹ עי' לעיל כה ע"א.

החיצוניות דהב' ההי"ן העליונים להי"ם דחיצוניות ופנימיות דהתבונה העיקרית גופה. וכן נתקן עד"ז ג"כ החיצוניות דהה' הג' בפנימיות ג"כ, ונעשה הוא עצמו לכל הנה"י גמורים דהתבונה, שהם שורש הז"א כולו, ר"ל לכל הפנימיות והחיצוניות שבו וכנ"ל אות י' וי"א. ונמצא מזה כי כל הוא"ו כולו עם הפנימיות דהב' ההי"ן העליונים הם נתקנו כולם בי"ג, והוא משום כי הם כולם עתה ממדרגת הבינה כנוז, והיא העלמא עלאה, אשר בה משתכחי התליסר תיקונין כמ"ש בספד"צ (פרק ב דף יט ע"ב), והחיצוניות דהב' ההי"ן העליונים עם הפנימיות דהה' הג', שהם כולם עתה מהתבונה העיקרית, הם נתקנו בי', ונעשו י' שלימים בחיצוניות ופנימיות. והחיצוניות דהה' הג', שהיא שורש הז"א, היא נשאר על ה', והיא הה' תתאה דהס"ג, ונשלמה בפנימיות ג"כ, ונעשית היא עתה לכל הה' תתאה כולה. וכל זה הנה הוא מסדרי תיקוני דהשם ס"ג שע"י כל הנוז נסדר ונתקן השם ס"ג כהראוי לו.

ואולם אלו הח' חלקים עליונים הם סוד א"ז מאז"ן¹⁷. והענין כי הנה ב' חלקים עליונים של וא"ו המלבישים לב' חלקי יו"ד הנה הם ב' כנגד ב' י"ח אך התוס' הם ח'. והנה אלו הב' כאשר תמשיך אורם בח' אלו הנה החלק העליון ממשיך עד הז' והחלק הב' ממשיך עד הח'¹⁸, כי להיותו למטה מן הראשון יש לו כח עוד להמשיך חלק א' יותר¹⁹ ממה שמתפשט העליון, נמצא כי ז' חלקים הראשונים של התוס' הם כלולים מאור (ראשון של ל"ג) ב' חלקים העליונים, אך חלק הח' אינו נמשך רק מן חלק הב' המתפשט עד שם²⁰, לכן אלו הח' נחלקים לב' חלקים²¹ והם א"ז מאז"ן, והם ממטה למעלה כי א' פחותה מן הז' וכן הז' מן הנו"ן בערך (נ"א בבחינת) אחר כמ"ש, כי הנו"ן הוא עיקר²² (עיי' תחלת פרק הבא) שהם כ"ה כ"ה דיחודא דשמע ישראל. והנה כבר כתבנו איך כל זה הוא מכלל התבונה²³, ולכן צריך שימצא בה עתה סוד שם ס"ג שהוא נ"ח עם ה' אחרונה ס"ג. אמנם ג' עליונים של וא"ו²⁴ מהפנימיות שלו אשר נעשו חיצו' אל הפנימיות ב' חלקים שירדו למטה בג' של הוא"ו כנ"ל אינם מכלל התבונה כיון ששרשם מן וא"ו שאינה מן התבונה, וגם נכנסו ביו"ד דמלוי ה"י דבינה עצמה, ולכן אינו מצטרף עם הס"ג, אמנם עכ"ז יש בחי' א' והוא כי עכ"ז חיצוניות של וא"ו זו²⁵ נתלבשה בב' ההי"ן של התבונה כנ"ל לכן הם עדיין בכלל התבונה בבחי' א', והוא כי ג' חלקים אלו הנעשה חיצוניות לפנימיות ב' חלקי העליונים של ה' הנה הם במספר ה' חלקים, והם סוד ה' אחרת דוגמת ה' תתאה המתלבש בז"א, וה' זו אינה לא מבינה ולא מתבונה ונשארת בסוד מקיף אל כל התבונה²⁶ שהם נ"ח וה' תתאה מכולם הרי ס"ג. והרי עתה הם ה' לעילא וה' לתתא נ"ח באמצעיתא. ואם תחבר נ"ח עם ה' תתאה יהיה ס"ג, וכן אם תחבר ה' עילאה עם נ"ח יהיו ג"כ ס"ג. וז"ס אלה תולדות נ"ח נ"ח (בראשית ו ט) ודרשו רז"ל (זהר בראשית נח ע"ב) נייחא בעלאין נייחא בתתאין²⁷, והוא מ"ש בענין זה כי בהתחברות נ"ח למעלה בה' עילאה יהיה ס"ג, ובה' תתאה ס"ג, והכלל בעצמו שורש ס"ג²⁸ הרי ג' מיני ס"ג ובפ' בתרא נבאר עניינם.

[יוז] ואולם אלו הח' חלקים העליונים הם סוד א"ז מאזן – ר"ל אותו התוספת אור וברכה דכל הח' חלקים אשר לקח הוא"ו מהחיצוניות דהב' חלקי יו"ד, וזהו שאמר הח' חלקים העליונים וקורא אותם בשם עליונים משום שמהם נמשך אח"כ למטה ח' חלקים ג"כ, ג' בהפנימיות דהב' ההי"ן העליונים, וה' (מא ע"ג) בהפנימיות דהה' הג' כנ"ל. והרי לקחו החיצוניות דהב' חלקי י' כל אותו התוספת מתחילה כנ"ל אות מ"ו, ומהם נמשך להוא"ו כנ"ל אות מ"ז. והנה אותן הח' חלקים הנמשך מהחיצוניות דהב' חלקי יו"ד בהוא"ו הם א"ז מאוזן, והענין הוא כי הנה האזניים הם השורש דההתפשטות והגילוי של כל הי"ג תיקונים, כי משם הם מתחילים לצאת ולהתגלות, וכמ"ש

בספד"צ (פרק ב דף יח ע"ב) מקמי פתחא דאדנין שרי יקירו לאתתקן בו, וכמו שמבואר לקמן²⁹⁰ בשער א"א (פרק ט). וכל הי"ג תיקונים הם נחלקים לב' חלקים, ה' והי"ג,²⁹¹ ה' תיקונים ראשונים, וה' תיקונים אחרונים. והח' תיקונים ראשונים הם למטה ממדרגה מהה' תיקונים האחרונים, אלא שבסדר עמידתם עומדים הח' למעלה מהה', והם הראשונים, וכמ"ש כ"ו בשער א"א (שם פרק י) ע"ש. וכבר אמרנו לעיל אות ט"ז, כי כל סוד הוא"ו דענינינו הנה הוא על שורש האור דהי"ג תיקונים אשר בהשם ס"ג, ומתגלים ויוצאים מיו"ד ה"י דהס"ג להוא"ו דהס"ג. וזהו שאמר כי הח' חלקים הם סוד א"ו מאז"ן, כי אלו הח' הם בחי' הח' תיקונים הראשונים אשר הם למטה במדרגה מהה' כנוז, ולכן הנה הם נעשו רק מהחיצוניות דהב' חלקי יו"ד. אבל הה' העליונים הם נעשים מהפנימיות דהב' חלקי יו"ד, וכמו שיתבאר למטה. ואלו הח' התחתונים הם סוד א"ו מאז"ן, כי הם עומדים למעלה מהה', הגם שהה' הם גבוהים יותר במדרגה, מ"מ מסודרים ועומדים הח' למעלה מהה' כמ"ש הרב שם (פרק ח ופרק י), וזהו שאמר שהח' הם א"ו מאזן האותיות הראשונות שבו.

[יח] כי הנה ב' חלקים עליונים של וא"ו (ר"ל של ה'י תחתונים שבו) המלבישים לב' חלקי יו"ד הנה הם ב' כנגד ב' – ור"ל כי הרי כל ה'י דהוא"ו הרי הם כולם מהשבון הי"ג שבו, וא"כ אלמה אינו חושב בהאותיות דאז"ן אלא רק הח' התחתונים שבו לבד, ועל זה אמר כי הנה הב' חלקים העליונים של הוא"ו המלבישים להב' חלקי יו"ד. הנה כל זמן שלא ניתוסף בו, הנה הם ב' כנגד ב', והרי לא הועיל להם עדיין הב' חלקי יו"ד מאומה, והנה הם עדיין מעיקר הו"א גופא, ר"ל הו"א שבס"ג, והוא אינו בכלל הא"ו דאז"ן, כי האז"ן הוא רק מבחי' האימא²⁹², ולכן לא שייך לחשב בכלל האז"ן אלא רק התוספת אור אשר ניתוסף בו"א מההתלבשות האימא שבו, כי רק ע"י נתעלה הו"א למדרגת האימא, ונעשה הוא ג"כ לבחי' האז"ן, ומאיר בו האור דהי"ג תיקונים, ולכן לא נחשב להאותיות א"ו מאז"ן אלא רק התוספת שניתוסף בו ע"י התלבשות האימא, והם הח' חלקים אשר ניתוסף בו מהב' חלקי יו"ד. אמנם הוא, כי ע"י אותו התוספת הנה מאיר אח"כ כל הו"א כולו בהאור דהי"ג תיקונים, והוא האות וא"ו שמספרו י"ג, כי מקודם הוא רק ו' פשוט, שהוא ו"ק, והי"ס שבו הוא רק בחי' הי"ס אשר בהו"ק עצמו כנודע. ואח"כ נעשה וא"ו מלא, שהוא י"ג, ומאיר הוא עצמו כולו באור הי"ג תיקונים. אך עכ"פ הוא כי הם נעשים כולם בו רק ע"י התוספת אור שניתוסף בו, ולכן לא נקרא הא"ו דאז"ן אלא רק על התוספת לבד.

[יט] הנה החלק העליון ממשוך עד הו' והחלק הב' ממשוך עד הח' – כי הנה הח' תיקונים שאמרנו באות י"ז, הנה הם ג"כ בב' בחי', כי הם הו' תחתונות, חג"ת נהי"ם עם הבינה וכמ"ש בשער א"א (פרק י ושם פרק ח), ומבואר שם שהח' תיקונים הנה הם הח' ספ"י דהחכמה, המ"ס דא"א, מהבינה שבו ולמטה. והה' תיקונים העליונים, הם ה' ספ"י דהכתר דא"א, חג"ת נצח הוד שבו. כי מהכתר דא"א לא היה אפשר להתגלות כל הג"ר שבו, אבל מהחכמה מ"ס לא היה יכול להתגלות אלא רק הב' ראשונים לבד. ולא עוד אלא שהה' ספ"י דהכתר, הנה הם עומדים למטה מהה' דהחכמה, כי אין התחתונים יכולים לקבל את אורם הגדול בהיותם למעלה, אלא רק אחר

²⁹⁰ כוונתו לקמן בע"ח, שכן אינו מופיע בביאורים כלל.
²⁹¹ ע"י בהגר"א על ספד"צ יח ע"ג, שתיקוני הדיקנא נחלקים לט' תיקונים וד' תיקונים. ועי' לש"ו כללים ח"ב לב ע"ג שמבאר כי לכאורה דברי הגר"א עומדים בסתירה לדברי האריז"ל (טעמי המצוות פרשת קדושים) דביאר שנחלקים לח' וה'. ומיישב רבינו שהשפעת הנוק' אינה באה אלא מהיסוד, וממילא בע"כ שגם לאחר שנפרדה המלכות להיות לבחינה בפני עצמה, עדיין שרשה נותר בו. וזו בחינת עטרה דיסוד. וכן צ"ל לפ"ז דעטרת היסוד [ה"ה התיקון הי"ג] נחשבת גם בכלל הח' העליונים וגם בכלל הד' התחתונים. ממילא מעתה יתיישב שפיר, שאפשר לקיים שניהם, שכן אפשר לחלקם באותה המידה, הן בט' וד' והן בח' וה'.

ועי' לש"ו כללים ח"ב לח ע"ד, ששורש ד' תיקוני הנוק' המה האורות העיקריים היוצאים מנקבי חללי אח"ף. תיקונים אלו אינם דבוקים בפנים ממש אלא רק חופפים עליו, שכן הם מתיקוני הנוק' אשר עיקר עניינה הוא להתפשט ולהתגלות למטה. אמנם ט' תיקוני ז"א הם אורות השערות, כלומר האורות הפנימיים שבדיקנא היוצאים לחוץ וחופפים על הפנים ממש ודבוקים בו.
²⁹² פ"י אימא תתאה הרי היא התבונה.

שירדו למטה מהחכמה, ונצטמצמו ע"ז, ואז דוקא אפשר להתחוננים לקבל אורם ג"כ, והם הו' תיקונים האחרונים. והח' תיקונים דהחכמה מ"ס, הם הח' תיקונים הראשונים, והם מהבינה שבו ולמטה כנז'. וידוע הוא כי הבינה עם הז"ת הנה הם ב' מדרגות כנודע, והם הא' ז' דאז"ן דענינינו. כי הא' הוא בינה, (מא ע"ד) והו' הוא הז' תחתונות אשר מהחסד ולמטה. והנה הז"ת הם יצאו מהחלק העליון דהב' חלקי יו"ד החיצוניות, אבל הבינה היא יצאה רק מהחלק השני שבהם. והוא ג"כ מהטעם הנ"ל, כי אין התחוננים יכולים לקבל אורה אלא רק אחר שנצטמצמה בהחלק הב' דהב' חלקי יו"ד החיצוניות, וזהו שאמר כי החלק העליון ממשיך עד הז', והחלק הב' ממשיך עד הח'. אמנם עכ"ז הנה עומד הבינה למעלה מכולם, כי נסדר מקומם שלא כסדר יציאתם, וכמ"ש הרב (שם ספ"ח) וכן במב"ש (דרושי א"א ס"פ יב) ווע' עוד למטה בסמוך.

[כ] כי להיותו למטה מן הראשון יש לו כח עוד להמשיך חלק אחד יותר בו' – ר"ל כי ע"י שהוא מטה²⁹³, הנה מצטמצם בו האור ואפשר לצאת על ידו גם האור היותר עליון, שהוא הבינה, והיא התיקון ראשון כנז'.

אמנם יותר נראה לומר בענינינו, כי אלו הח' תיקונים הנז' שהם מהחכמה מ"ס, וכמ"ש בשער א"א (פרק י) ע"ש, הנה הם שורש הז"א ומלכות, כי בהמ"ס שם הוא שורש זו"ן (כמ"ש הגר"א בתיקונים דף קלח ע"ד), והם הח' תיקונים שאמרנו. והנה הם הח' חלקים דהתוספת אשר ניתוסף בהוא"ו דהס"ג מהב' חלקי יו"ד החיצוניות דמילוי ה"י דהס"ג, וזהו שאמר כי החלק העליון ממשיך עד הז', והוא שורש הז"א. והחלק הב' ממשיך עד הח', והוא שורש הנוק'. ולכך אמר כי להיותו למטה מן הראשון, הוא ממשיך עוד חלק אחד יותר, והוא שורש המלכות נוק' דז"א, כי באלו הח' תיקונים, שם הוא שורש שניהם. ומ"ש הרב בשער א"א שם כי הח' תיקונים הם מהבינה ולמטה וכנ"ל אות י"ט, הוא משום כי הבינה היא ראשית הגילוי, ולכן היא ג"כ מכלל התיקונים, וכמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א יא ע"א בד"ה בראשית ברא שית עליהו) ע"ש, והוה הבינה התיקון הראשון מהח'. וז"א שהוא ו"ק הוא הו' תיקונים שאחריה. והמלכות נוק', היא תיקון הח'. ויצאו הז' תיקונים הראשונים, שהם בינה וז"א, מהחלק העליון דהב' חלקי יו"ד החיצוניות. והנוק', מלכות, יצא מהחלק הב'.

[כא] הם כלולים מאור ב' חלקים העליונים, אך חלק הח' אינו נמשך רק מן חלק הב' המתפשט עד שם – הלשון בשעה"ק הוא, ונמצא כי הז' חלקים הראשונים של התוספת הם מקבלים אור הב' חלקי עליונים יחד, אבל החלק הח' אינו מקבל אור רק מן החלק השני לבדו כו'. והנה הוא ע"פ מה שאמרנו לעיל אות ט"ז, כי הב' חלקי יו"ד דענינינו, הנה הם בחי' הב' עטרין דחו"ג דהאימא. ונודע הוא כי הז"א לוקח כל הב' עטרין יחד, אבל הנוק' היא אינה לוקחת אלא רק עטרה דגבורה לבד (שער דרושי הצלם דודו ב (ב) מ"ק אות יג). והרי מתפשט העטרה דגבורה יותר למטה, שהוא בהנוק'. וכ"ז הוא מכוון ע"פ מה שאמרנו, שכוונתו בהח' חלקים שאמר הוא על שורש הזו"ן אשר הם בהח' תיקונים הראשונים, שהם מהחכמה מ"ס כנ"ל אות י"ט, ולוקח הז"א את כל הב' חלקי יו"ד הם שניהם, והנוק' אינה לוקחת אלא רק מהחלק השני לבד.

[כב] לכן אלו הח' נחלקים לב' חלקים – כי הם ב' מדרגות, שהם שורש הזו"ן כנז', (והם א"ז מאזן, והם ממטה למעלה, כי א' פחותה מן הז'). ור"ל שהיא פחותה במדרגה, כי היא שורש הנוק'. אבל הז' הוא על שורש הז"א, והוא ע"ש הו"ק והבינה המתפשט בו. אך הא' הוא על שורש הנוק' דז"א, משום שהיא הראשית וההתחלה ממטה למעלה, והוא הא' דאדנ"י, אדו"ן הכל, אמונת ישראל²⁹⁴.

[כג] כי הנו"ן הוא עיקר – שהוא הבינה, שבה הוא הני' שערים, והנו"ן פשוטה הוא כללות

²⁹³ נדצ"ל למטה.

²⁹⁴ עי' תז"ח יא ע"ב: אתקריאת שכינתא אמונה דישראל.

הזו"ן כמ"ש בזה"ק (בהעלותך דף קנה ע"א), [שהם כ"ה כ"ה דיהודא] דשמע ישראל ובשכמל"ו²⁹⁵, וכמו שיתבאר לקמן פ"ה, והרי ישנם באותיות אז"ן בינה וזו"ן.

[כד] איך כל זה הוא מכלל התבונה – וכמו שאמר לעיל, כי החיצוניות דב' חלקי יו"ד המתלבשים בהי' חלקים התחתונים דהוא"ו הפנימיות, שהם י"ב, עם החיצוניות דהוא"ו שהוא י"ג המתלבשים בהפנימיות דהב' ההי"ן העליונים, ונעשים י"ג כמותם, והם כ"ו עם החיצוניות דהב' ההי"ן העליונים המתלבשים בהפנימיות דהה' השלישי, ונעשה עשרה כמותם, והם כ', הרי כ', וכ"ו, וי"ב, הם (כ"ב ע"א) נ"ה, כמנין אז"ן. והרי מתחיל המנין אז"ן מהחיצוניות דהב' חלקי יו"ד, ונחשב כ"ו מכלל התבונה, משום שכל הירידות הללו היה בסיבת ההי"ן כנו', אשר הם התבונה העיקרית. ור"ל משום שכל תוספת הח' שניתוסף בההי"ן, הרי היה כ"ו מהחיצוניות דהב' חלקי יו"ד שהמשיכו בהוא"ו, לכך נחשב מהחיצוניות דהב' חלקי יו"ד ולמטה מכלל התבונה. ובאשר שכל תבונה היא שם ס"ג, לכן צריך שימצא בה ג"כ בחי' ס"ג, והוא ע"י החיצוניות דהה' השלישי שירדה בז"א, ועם הנ"ח הנז', הרי הם ס"ג. והרי נתבאר עכ"פ איך שיש כל בחי' אז"ן וכל שם ס"ג בהתבונה ג"כ.

[כה] אמנם ג' עליונים של וא"ו כו' – כי לא נחשב הי' תחתונים דהוא"ו עם הב' חלקי יו"ד החיצוניות מכלל התבונה, אלא משום התוספת דהח' אורות אשר ניתוסף מהם בההי"ן, שהם התבונה העיקרית וכנו'. אבל הג' עליונים דהוא"ו עם הב' חלקי יו"ד הפנימיות, אשר הם לא נצטרפו עם התבונה, הנה נשארו הם על מדרגת הבינה כמו שהיו.

[כו] חיצוניות של וא"ו זו כו' – ר"ל כי משום שהחיצוניות של הג' העליונות דהוא"ו הנה הם נתלכשו בהפנימיות דהב' ההי"ן העליונים, ולכן הנה יש שייכות ויחס גם להפנימיות דהג' עליונים של הוא"ו לצרפם ג"כ עם התבונה באיזה צד עכ"פ.

[כז] ונשארת בסוד מקיף אל כל התבונה – הוא ג"כ ע"פ מ"ש לעיל אות מ"ז, כי ענין הב' חלקי יו"ד המתלבשים בהוא"ו הנה הם בבחי' העטרין דהו"ג דהאימא המתלבש בז"א לצורך המוחין שלו. וידוע הוא כי המוחין הם ד', הו"ב הו"ג, והחו"ג הם הדעת המתפשט ומתלבש מבפנים²⁹⁶. אבל החו"ב הם נשארין למעלה בסוד ל"מ דצלם, שהם המקיפין. והנה הב' חלקי יו"ד החיצוניות המתלבש בהי' חלקי התחתונים דהוא"ו, הנה הם בבחי' המוחין דהו"ג, והם הצ' דצלם המתלבש מבפנים, ומהם הוא הח' תיקונים הראשונים, שהם מהחכמה מ"ס, אך הב' חלקי יו"ד הפנימיות המתלבש בהג' חלקים העליונים דהוא"ו, הנה הם בבחי' המוחין דהחו"ב, והם בסוד מ' ל' דצלם, אשר הם נשארים בסוד מקיף, ומהם הוא הח' תיקונים האחרונים דהי"ג ת"ד, שהם מהכתר כנ"ל אות י"ט, כי הכתר הוא ג"כ לעולם בסוד מקיף כנודע. והוא שאמר כי אותן הב' חלקי יו"ד הפנימיות עם הג' עליונים דהוא"ו שמלבישים עליהם, הם עומדים בסוד מקיף על התבונה, שהיא הנ"ח דאז"ן, והוא ה' על נ"ח, שהוא עומד למעלה מהנ"ח, כמו הח' תתאה שלמטה מכולם. והרי ישנם בחי' ס"ג הן ע"י ה' עלאה והן ע"י הח' תתאה.

[כח] ודרשו רז"ל נייחא בעלאין נייחא בתתאין – הוא בב"ר (ריש פ' נח פ"ל סימן ה) ע"ש²⁹⁷. ובענינינו הנה הכוונה הוא כי הנ"ח שבתבונה מקבל כח ואור הס"ג מהה' עלאה שהוא בבינה, ומשפיע את האור דהס"ג להח' תתאה המתפשט בז"א, ועולה הנ"ח דתבונה למעלה, ואח"כ יורד למטה. והרי הוא שאיב לעילא ויהיב לתתא, ועי"ז הוא נייחא לעלאין ותתאין, כי כאשר מתפשט השפע למטה, ניתוסף אור וברכה למעלה מהמאציל א"ס ית"ש, וכמ"ש בזה"ק (פ' האריז"ל).

²⁹⁵ עי' זהר שמות יב ע"ב, שזה נחשב כאמירת שמע ישראל ב"פ. וצ"ע מ"ט מביא כאן את בשכמל"ו.

²⁹⁶ עי' בהגר"א על ספד"צ ד ע"ג החילוק בין אשא ואוירא לאשא דכיא ואוירא דכיא.

²⁹⁷ ז"ל אלה תולדות נח נח, אתמהא, לא הוה צריך קרא למימר אלא אלה תולדות נח שם, אלא נייחא לו נייחא לעולם נייחא לאבות נייחא לבנים נייחא לעליונים נייחא לתחתונים נייחא בעוה"ז נייחא לעולם הבא, ע"כ ויש להעיר, כי למעלה בע"ח ציינו את מקורו שבזהר, שכן לכאורה הוא נראה כיותר מכוון בלשון האריז"ל.

נח דף סז ע"א²⁹⁸ וכנודע.

[כמ] והכל²⁹⁹ בעצמו שורש ס"ג – והוא כאשר נכללו הבינה עם התבונה ונעשים שניהם פרוץ אחד וכנ"ל פ"ג אות כ"ג ובכ"מ שם, ובוה נשלם הפרק בעזרת השם יתברך שמו לעד.

[פרק ה]

והנה לעיל פירשנו כסדרן והוא ממטה למעלה אז"ן, וכבר ביארנו טעם של אז"ן מאז"ן, ועתה נבאר נ' מאז"ן { כ ע"א } איך הוא עיקרית מכלל. והנה הלא כאשר נמנה עיקר כל אלו אינם רק כ"ה, והוא כי ה' אחרונה כבר ירדה למטה³⁰⁰ ולא נשאר בה רק ב' ההי"ן למעלה ואותיות וא"ו הרי כ"ג, וב' חלקים מן י' דה"י עילאה שירדה תוך וא"ו הרי כ"ה,

²⁹⁸ ז"ל: רבי יהודה פתח "לדוד מזמור ליהו"ה הארץ ומלואה תבל ויושבי בה" (תהלים כד א) הא תנינן לדוד מזמור דאמר שירתא ולבתר שירתא עליה רוח קדשא מזמור לדוד דשירתא עליה רוח קדישא ולבתר אמר (לה) שירתא ליהו"ה הארץ ומלואה האי קרא על ארעא דישראל אתמר דאיהי ארעא קדישא ומלואה דא שכינתא כמה דאת אמר "כי מלא כבוד יהו"ה את בית יהו"ה" (ד"ה ב ה יד) וכתוב "וכבוד יהו"ה מלא את המשכן" (שמות מ לד) מאי מלא, ולא מילא? אלא מלא ודאי דאתמליא מכלא דאתמליא מן שמשא סיהרא שלים בכל סטרין מלא מכל טובא דלעילא כאסקופא דא דאתמליא מכל טובא דעלמא ועל דא כתיב ליהו"ה הארץ ומלואה תבל ויושבי בה דא שאר ארעאן דבר אחר ליהו"ה הארץ ומלואה דא ארעא קדישא עלאה דקב"ה אתרעי בה ומלואה אלין נשמתהון דצדיקיא (ד"א ל"ג דכלהון מליין לה) אתמלייא (ד"א דאתמלייא) מנייהו מחילא דעמודא חד דעלמא קיימא עליה ואי תימא על חד קיימא תא חזי מה כתיב "כי הוא על ימים יסדה" (תהלים כד ב) כי הוא מאן הוא דא קב"ה כמה דאת אמר "הוא עשנו" (שם ק ב) וכתוב "כי הוא לקצות הארץ יביט" (איוב כח כד) "על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה" אלין שבעה עמודים דקיימא (ארעא) עלייהו ומליין לה היא אתמלייא מנייהו היך אתמליא מנייהו בשעתא דאסגיא זכאין בעלמא כדן ארעא דא עבדת פירין ואתמליא מכלא ובשעתא דאסגיא חייבין בעלמא כדן כתיב "אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש" (שם יד יא) "אזלו מים מני ים" - דא ארעא קדישא דאמרן דאשתקיא משקיו עלאה ונהר יחרב ויבש והוא עמודא חד דקאים עלה לאתנהרא מניה ונהר יחרב ויבש כמה דאת אמר "הצדיק אבד" (ישעיה נז א) ואמר רבי יהודה בההוא זמנא דאתאבידו אינון חייבין מעלמא קב"ה (עציב) (נ"א אסתכל) אשתדל על עלמא ולא חמא מאן (דקאים) דאגין עולה ואי תימא הא נח דהוה ליה לאגנא על (דריה) גרמיה ולאפקא מניה תולדין לעלמא הה"ד "כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה" (בראשית ז א) בדור הזה דייקא. רבי יוסי אמר, בדור הזה דא שבחא דיליה דהוה בההוא דרא חייבא ואשתכח כולי האי איש צדיק תמים (ודאי ולא בדרא דיליה אלא) (ס"א ודא די ליה) ואפילו בדרא דמשה אבל לא הוה יכיל לאגנא על עלמא בגין דלא אשתכחו עשרה בעלמא כמה דאת אמר "אולי ימצאון שם עשרה" (בראשית יח לב) ולא אשתכחו תמן אוף הכא לא אשתכחו עשרה אלא הוא ותלת בנוי ונוקבייהו ולא הוו עשרה.

תרגום: רבי יהודה פתח, "לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה", הרי שינונו, "לדוד מזמור" שאמר שירה ואחר כך שרתה עליו רוח הקודש. "מזמור לדוד" ששרתה עליו רוח הקודש, ואחר כך אמר (לה) שירה. "לה' הארץ ומלואה", פסוק זה נאמר על ארץ ישראל שהיא ארץ הקדושה. "ומלואה" זו השכינה, כמו שנאמר "כי מלא כבוד ה' את בית ה'", וכתוב "וכבוד ה' מלא את המשכן". למה מלא ולא מלא. אלא מלא ודאי, שהתמלא מהכל, שהתמלא מהשמש, הלבנה שלימה בכל הצדדים, מלא מכל טוב שלמעלה, כמו האוצר הזה שהתמלא מכל טוב של העולם. ועל זה כתוב "לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה", אלו שאר הארצות. דבר אחר, "לה' הארץ ומלואה" זו ארץ הקדושה העליונה שהקדוש ברוך הוא רוצה בה, "ומלואה" אלו נשמות הצדיקים (שכולם ממלאים אותה) מתמלאות (שמתמלאות) מהם, מכח עמוד אחד שהעולם עומד עליו. ואם תאמר, על אחד עומד, בא וראה מה כתוב "כי הוא על ימים יסדה". "כי הוא", מי הוא, זה הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "הוא עשנו", וכתוב "כי הוא לקצות הארץ יביט". "על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה", אלו שבעה עמודים שעומדת (הארץ) עליהם וממלאים אותה, והיא מתמלאת מהם. איך מתמלאות מהם, בשעה שמתרבים הצדיקים בעולם, אז הארץ הזו עושה פירות ומתמלאת מהכל. ובשעה שמתרבים הרשעים בעולם, אז כתוב "אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש". "אזלו מים מני ים" זו הארץ הקדושה שאמרנו שנשקית מהשקאה עליונה. "ונהר יחרב ויבש", אותו העמוד האחד שעומד עליה להיות מואר ממנו. "ונהר יחרב ויבש" כמו שנאמר "הצדיק אבד". ואמר רבי יהודה, באותו זמן שנאבדים אותם רשעים מהעולם, הקדוש ברוך הוא (עצוב) (מסתכל) משתדל על העולם ולא רואה מי (שעומד) שמגן עליו. ואם תאמר הרי נח, שהיה לו להגן על (דורו) עצמו ולהוציא ממנו תולדות לעולם, זהו שכתוב "כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה", דוקא בדור הזה. רבי יוסי אמר, "בדור הזה", זה שבח שלו שהיה באותו דור רשע ונמצא כל כך איש צדיק תמים (ודאי ולא בדורו, אלא נ"א וזה שלו) ואפילו בדורו של משה, אבל לא היה יכול להגן על העולם, משום שלא נמצאו עשרה בעולם, כמו שנאמר "אולי ימצאון שם עשרה", ולא נמצאו שם. גם כאן לא נמצאו עשרה, אלא הוא ושלושת בניו ונוקבותיהם, ולא היו עשרה.

²⁹⁹ לשון הע"ח הוא "ההכלל".

הוא כ"ה אתוון דק"ש², לכך שמע הם לשון שמיעה להורות שכולם תלויים באזן, לכך הקורא את שמע צריך להשמיע לאזניו³ (ברכות טו ע"ב) כי משם מציאותה. אמנם כ"ה אלו מוכרח שיהיה בהם פנימיות וחיצוניות שהם נ', וז"ס ויפן כ"ה וכ"ה⁷ (שמות ב יב), והם ב' יחדים שמע ובשכמל"ו⁸ של ק"ש כנודע. והנה אלו הם הנ"ן פשוטה של און שהוא עיקרית⁹, וח' אחרים הם דרך תוס', וגם הם נחלקים לב' שהם א"ז מאזן.

[א] כי ה' אחרונה כבר ירדה למטה – ר"ל שהיא שורש הו"א, והיא מתייחס אחריו וכנ"ל

פ"ג אות כ"ד, ושם אות ט"ו ובכ"מ.

[ב] הוא כ"ה אתוון דק"ש – ר"ל הפסוק שמע ישראל שיש בו כ"ה אתוון, ותלויים אלו הכ"ה אתוון בהכ"ה הנז', שהם בהתבונה דשם ס"ג, וכמ"ש בזה"ק (פ' בא דף מג ע"א, תרומה דף קס ע"ב, ויקהל דף רטז ע"א, ואתחנן דף רסב ע"ב) שמע ישראל, ישראל סבא. והרי כי הוא תלוי בישסו"ת, וכמ"ש בפע"ח (שער הק"ש פרק י) ובכ"מ שם. ¹מב ע"ב

[ג] הקורא את שמע ולא השמיע לאזניו לא יצא – הוא דעת ר' יוסי (ברכות דף טו ע"א) אבל שם (דף טו ע"ב) אמרו הלכה כר' יהודה, שאמר משום ר' אלעזר בן עזריא הקורא את שמע צריך שישמיע לאזניו, שהוא רק לכתחלה, אבל דיעבד יצא. וכן הוא בש"ע (או"ח סימן סב סעיף ג). וא"כ הרי צ"ל שהרב בא לפרש סברת ר' יוסי. אמנם בשער הקדמות (דף לב ע"ב) הלשון שם גם זהו טעם מה שאמרו רז"ל הקורא את שמע צריך שישמיע לאזניו עכ"ל, וכצ"ל גם בע"ח. אך כאשר נתבונן בזה, הרי נראה לכאורה לומר כי מאחר שהכ"ה אתוון דק"ש הם תלויים בישסו"ת שהוא באזן, א"כ כשלא השמיע לאזניו הרי צריך להיות באמת שגם בדיעבד לא יצא, וכסברת ר' יוסי, ומאי טעמא דר' יהודה. וכן הוא הלכה, דאינו אלא רק לכתחלה. הלא כל המצוות כולן הוא רק להתעורר בשרשם. ואמר בפע"ח (שער הק"ש רפ"ט) כי הוא להאיר אל המלכות מאימא, ולו"א מאבא ע"ש. ואם שאינו מגיע קריאתו לאזן, שהוא בינה, איך אפשר להמשיך הארה משם.

אך הענין בזה הוא כי הבינה, הגם שהיא באזן, עכ"ו הנה היא רק בבחי' קלא פנימאה דלא אשתמע לבר, וכמ"ש בתו"ח (דף נ ע"ד) ע"ש³⁰⁰, וכן הוא בזה"ק בכ"מ. אבל קלא דאשתמע, הנה הוא רק בזו"ן וכמ"ש בזה"ק (בראשית דף נ ע"ב), ומבואר שם כי קלא דאשתמע הוא נפיק מקלא דלא אשתמע ע"ש³⁰¹, וזה סברת פלוגתייהו דר' יוסי ור' יהודה, כי ר' יוסי סבר כי מאחר שעיקר

³⁰⁰ ז"ל: אזלא ואתטמרא ולא אשתמע קליה לבר לגו במעוי שמיע קל דלא אתידע וההוא קלא נפיק מסיפי דעלמא עד סיפי דעלמא.

תרגום: הולך ונסתר ולא נשמע קולו לחוץ, בפנים במעוי נשמע קול שלא נודע, ואותו הקול יוצא מסוף העולם ועד סוף העולם.

³⁰¹ ז"ל: א"ר שמעון כגוונא דא אורייתא קאים בין תרי בתים כמה דכתיב (ישעיה ח יד) לשני בתי ישראל וגו' חד סתימא עלאה וחד אתגליא יתיר (סתימא) עלאה (דא) קול גדול דכתיב (דברים ה יט) קול גדול ולא יסף והאי קול פנימאה איהו דלא אשתמע ולא אתגליא ודא הוא כד נביע בי גרון אפיק (ביה) ה' בחשאי ונביע תדיר ולא פסק ואיהו דקה פנימאה דלא אשתמע לעלמין ומהכא נפקא אורייתא דאיהו קול יעקב והאי אשתמע (ד"א דאשתמע) דנפקא (ד"א נפקא) מההיא דלא אשתמע ולבתר אתאחיד דבור בהדיה ונפק לבר מחיליה ומתקפיה וקול דיעקב דאיהו אורייתא אחיד בין תרי נקבי אחיד בההיא פנימאה דלא אשתמע ואחיד בהאי דלבר דאשתמע תרין אינון דלא אשתמעו ותרין אינון דאשתמעו תרין דלא אשתמעו דא הוא חכמה עלאה סתימאה דקיימא במחשבה דלא אתגליא ולא אשתמע לבתר נפקא ואתגליא זעיר בחשאי דלא אשתמע ההוא דאקרי קול גדול דהוא דק ונפיק בחשאי תרין אינון דאשתמעו אינון דנפקי מהכא קול דיעקב ודבור דאתאחיד בהדיה האי קול גדול דאיהו בחשאי ולא אשתמע איהי ב"ת לחכמה עלאה וכל נוקבא ב"ת אקרי והאי דבור בתראה איהו בית לקול דיעקב דאיהו אורייתא ועל דא אורייתא שריא בב"ת ב"ת ראשית.

תרגום: אמר רבי שמעון, כדוגמא זו התורה עומדת בין שני בתים, כמו שכתוב "לשני בתי ישראל וגו'", אחד סתום עליון ואחד גלוי יותר. (הנסתר) העליון (זה) קול גדול, שכתוב "קול גדול ולא יסף", והקול הפנימי הזה הוא שלא נשמע ולא מתגלה. וזהו כשנובע בית הגרון, יוצאת (בו) ה' בחשאי, ותמיד נובע ולא פוסק. והוא דק פנימי שלא נשמע לעולמים. ומכאן יוצאת תורה שהיא קול יעקב, וזה נשמע, (שנשמע) שיוצא (יוצא) מאותה שלא נשמעת. ואחר כך הדיבור נאחז עמו ויוצא החוצה מכחו ומתקפו. וקול של יעקב שהוא תורה, אוחז בין שתי נקבות, אוחז בפנימי הזה שלא נשמע, ואוחז בזה שבחוץ שנשמע. שנים

ק"ש הוא להמשיך מישסו"ת לזו"ן, שהוא מקלא דלא אשתמע לקלא דאשתמע, א"כ כשלא השמיע לאזניו אפי' דיעבד לא יצא, כי הרי לא נמשך לזו"ן. ור' יהודה סבר כי מאחר דעיקר ק"ש הרי הוא תלוי בקלא דלא אשתמע, שהוא בישסו"ת, א"כ הרי מתעורר שם גם בלא השמיע לאזניו. ומאחר שנתעורר שם, הרי נמשך ממילא לזו"ן, כי אין השפעה מתעכב למעלה כיון שנתעורר ע"י מעשה בני אדם, ונאצל ונתרבה השפעה בשרשן ע"י האדם. הרי יומשך ממילא להזו"ן ג"כ, שהרי הם מושרשים בהתבונה, שאותיות תבונה הוא בן ובת כנודע (אד"ז דף רצ ע"ב), וא"כ הרי יומשך ממילא בהזו"ן. אלא שר' יוסי סבר שגם פעולת ההמשכה לזו"ן מוכרחה ג"כ שיעשה ע"י האדם דוקא, ור' יהודה סבר שאין עיכוב בזה, שעיקר ההקפדה הוא רק על מציאות השפעה בשרשה ואצילותה, שזה מוכרחה להעשות ע"י האדם דוקא, וממילא שנמשך למקומה הראוי לה. אך לבתחלה מודה ר' יהודה נמי שצריך להשמיע לאזניו כדי שיהיה גם פעולת ההמשכה גופה ג"כ רק ע"י האדם.

[ד] וזה סוד ויפן כה וכה – וכמ"ש בזוה"ק (שמות דף יב ע"ב) וכן בתיקונים (תיקון כא דף נב ע"א) ע"ש בארוכה, וכן שם (דף סח ע"ב) כה וכה סלקין לחמשיין אתוון דמייחדין בהון לקב"ה פעמיים (בכל יום) שמע ישראל כו', דאית בהון כ"ה אתוון תריין זמנין (בכל יום), וסלקין לחמשיין תרעין דבינה כו', וע"ש עוד (דף מג ע"א ובהגר"א שם³⁰²).

[ה] והם ב' יהודים שמע ובשכמל"ו – מזוה"ק ותיקונים הנז', משמע שחושב הנ' אתוון רק ע"י הב' פעמים דק"ש ערב ובוקר, וכן מבואר בהדיא בתיקונים (דף נב ע"א) ע"ש³⁰³. אבל מדברי

הם שלא נשמעים ושנים שנשמעים. שנים שלא נשמעים, זוהי חכמה העליונה הנסתרת שעומדת במחשבה שלא מתגלה ולא נשמעת, אחר כך יוצאת ומתגלה מעט בשקט שלא נשמע אותו שנקרא קול גדול שהוא דק ויוצא בחשאי. שנים הם שנשמעים, אותם שיוצאים מכאן, הקול של יעקב ודיבור שנאחז עמו. הקול הגדול הזה שהוא בחשאי שלא נשמע, היא בית לחכמה העליונה, וכל נקבה נקראת ב"ת. והדבור האחרון הזה הוא בית לקול של יעקב שהוא תורה, ועל כן התורה מתחילה בב"ת, ב"ת ראשית.

³⁰² שבזה הנ' הכה את פרעה וכל עבדיו בנ' מכות.
³⁰³ ז"ל: דבר אחר, נשאו נהרות קולם דא תריין זמנין דמייחדין ישראל לקודשא בריך הוא וסלקין ליה ביה קלא ערב ובקר וצהרים. דאינון ימינא ושמאלא, בתרוייהו סלקין קלא דאיהו עמודא דאמצעיתא. לגבי מאן סלקאן ליה, לגבי אימא עלאה דאיהו כ"ה בימינא וכ"ה בשמאלא, ערב ובקר ואינון חמשיין תרעין דבינה קראן ליה בהון דנחית לגבי צדיק וצדק.

תרגום: דבר אחר נשאו נהרות קולם זה פעמים שמיחדין ישראל את הקדוש ברוך הוא ומעלים לו בו קול ערב ובקר וצהרים שהם ימין ושמאל בשניהם מעלים קול שהוא העמוד האמצעי למי מעלים אותו? לאם העליונה שהוא עשרים וחמש בימין ועשרים וחמש בשמאל, ערב ובקר, והם חמשים שערי בינה קוראים לו בהם שיורד אל צדיק וצדק.

אמנם נ"ל שהמ"מ הזה הוא טעות, ויותר נכון לעניינינו דברי התיקונים כג ע"ב: ווי לון לבני נשא דקודשא בריך הוא אסיר עמהון בגלותא ושכינתא אסירת עמהון, ואתמר בה אין חבוש מתיר את עצמו

הרב משמע שחושב הנ' אתוון בשמע ובשכמל"ו, ובשכמל"ו אינן באמת אלא רק כ"ד אתוון, וכמ"ש בזה"ק ואתחנן (דף רסד ע"ב), וכן הוא בזה"ק תרומה (דף קלט ע"ב) ע"ש בארוכה, וחושב שם שמע ובשכמל"ו אלא רק למ"ט. ואמר שם שהם מ"ט תרעין ברזא דיובלא, והם נגד המ"ט פנים דאורייתא. ומבואר שם כי בזה תלוי עיקר החסרון לשלימות התיקון דהמלכות, והוא מה שלא נשלמה לכ"ה, ולא היתה אלא רק בכ"ד לבד, ועומד עתה כל התיקון דהיחוד דשמע ובשכמל"ו אלא רק במ"ט תרעין, ואינה מניע לשער החמישים, שהוא הבחי' דכ"ה וכ"ה. ואמר שם זה לשונו: ברזא עלאה דיחודא כו' גליף ואתקין משה כ"ה אתוון ברזא דפסוקא דיחודא, דכתיב שמע ישראל כו' ואינון כ"ה אתוון גליפן מחקקן ברזא דלעילא. יעקב בעא לאתקנא לתתא ברזא דיחודא ואתקין בכ"ד אתוון ואינון בשכמל"ו, ולא אשלים לכ"ה אתוון בנין דעד לא אתתקן משכנא, כיון דאיתתקן משכנא, ואשתלים מלה קדמאה דהוה נפיק מיניה (ר"ל הדיבור הראשון¹ מב ע"ג) שהוא המילות הראשונות הנאמר שם) כד אשתלים לא מליל אלא בכ"ה אתוון לאחזאה, דהא אשתלים דא כגונא דלעילא דכתיב וידבר יהו"ה אליו מאהל מועד לאמר. הא כ"ה אתוון³⁰⁴ (ולא חשיב (ויקרא א

מבית האסורים ופרקנא דילה, דאיהי תשובה אימא עלאה, איהי תליא בידיהון דחמשין תרעין דחירו עמה לקבל חמשין זמנין דאדכר יציאת מצרים באורייתא. דא הוא ויפן כ"ה וכ"ה, באלין חמשין אתוון דמייחדין ליה בכל יומא פעמים שמע ישראל דאית בהון כ"ה וכ"ה אתוון "וירא כי אין איש" דאתער לה בגוייהו. [תרגום: אוי להם לבני אדם שהקדוש ברוך הוא אסור עמהם בגלות והשכינה אסורה עמם ונאמר בה אין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורים והגאלה שלה שהיא תשובה האם העליונה היא תלויה בידיהם שחמשים שערי חרות עמה כנגד חמשים פעמים שנזכרה יציאת מצרים בתורה זהו ויפן כ"ה וכ"ה בחמשים האותיות הללו שמיחדים אותו בכל יום פעמים שמע ישראל שיש בהן כ"ה וכ"ה אותיות וירא כי אין איש שיעורר אותה בתוכם.]

וכן הוא כעין זה בדף סח ע"ב.

³⁰⁴ ז"ל תרומה קלט ע"ב בשלימות: תליסר זיגין אינין בר תריסר אבנין יקירין אלין וכלהו סלקין לכ"ה אתוון ברזא עלאה דיחודא ולקבל אלין גליף ואתקין משה כ"ה אתוון ברזא דפסוקא דיחודא דכתיב "שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד" (דברים ו ד) ואינון כ"ה אתוון גליפן מחקקן ברזא דלעילא יעקב בעא לאתקנא לתתא ברזא דיחודא ואתקין בכ"ד אתוון, ואינון ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ולא אשלים לכ"ה אתוון בגין דעד לא אתתקן משכנא. כיון דאתתקן משכנא, ואשתלים מלה קדמאה דהוה נפיק מניה, כד אשתלים לא מליל אלא בכ"ה אתוון לאחזאה דהא אשתלים דא כגונא דלעילא דכתיב "וידבר יהו"ה אליו מאהל מועד לאמר" (ויקרא א א) - הא כ"ה אתוון.

תרגום: שלשה עשר מינים הם, פרט לשתיים עשרה האבנים היקרות הללו, וכולם עולים לעשרים וחמש אותיות בסוד העליון של היחוד. וכנגד אלה חקק ותקן משה עשרים וחמש אותיות בסוד הפסוק של היחוד שנאמר "שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד", והם עשרים וחמש אותיות גלופים חקוקים בסוד שלמעלה. יעקב רצה לתקן למטה בסוד היחוד, ותיקן בעשרים וארבע אותיות, והן ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ולא השלים לעשרים וחמש אותיות משום שעדין לא נתקן המשכן. כיון שהתתקן המשכן ונשלם הדבר

(א) ויקרא אל משה כי הן תיקונין דמשריין דשכינתא³⁰⁵, כמ"ש בריש ויקרא (דף ב ע"ב), ואינו חושב אלא מה שהוא מהתיקונים דשכינתא עצמה [מהגר"א] כו' כו' ע"ש בארוכה).
 וע' ביאור הדברים על זה במבוי"ש (שער ה' ח"א פ' י"א) ובדברי הגר"א (בהיכלות בראשית היכל ג' מב ע"ב), וכן בספר שעת רצון תרומה קל"ט. ומבואר בדבריהם כי כ"ה וכ"ה הן נ' שערי בינה שמתפשטין בזו"ן, כ"ה בז"א וכ"ה במלכות. והוא נתקן ונעשה ע"י המשיך אתוון דק"ש, שהם לאנחא קרבא עם הוויא נחש הקדמוני וכנ"ל מדברי התיקונים עש"ה. והנה עד שלא הוקם המשכן לא נשלמה המלכות אלא בכ"ד, והיה חסר ממנה שער הנו"ן, ולכן אמר יעקב אבינו ע"ה בשכמל"ו, ותיקן יחודה רק בכ"ד אתוון, כי לא היה אפשר עדיין להמשיך אליה שער העליון, שער החמישים, הנקרא כתר עליון³⁰⁶, עד שנעשה המשכן. אבל משה רבינו ע"ה, בעשיית המשכן, תיקן אותה בכל הכ"ה כולם, והוא מ"ש (שמות מ יז) הוקם המשכן, ואמרו בזוה"ק (פקודי דף רמא רע"א) ביומא דאתקם האי משכנא לתתא אתקם משכנא אחרא קדישא לעילא (ור"ל על המלכות דאצילות שנתקנה ונשלמה) ומשכנא עלאה טמיר וגניז (ר"ל הבינה אימא עלאה) אפיק נהורין לכל סטר ואתנהרון עלמין³⁰⁷, ור"ל שנתפשט הנו"ן תרעין שבה בהזו"ן בכל הראוי, כ"ה בז"א וכ"ה מלכות, ונשלמה אז בשער החמישים ג"כ. וכ"ז היה ביום שהוקם המשכן ע"י מרבע"ה, וכמ"ש בתיקונים שם (דף סח ע"ב) (ובכ"מ) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם דאיהי ק"ש חרבא דילך דאנת תקינת לה דבה קמילת למצרי (שהוא הוויא נחש הקדמוני) הה"ד ויפן כה וכה וגו' ויך את המצרי³⁰⁸, ע"ש ובהגר"א שם³⁰⁹. אמנם עתה אין בידינו לתקנה אלא רק בכ"ד לבד, שהן מ"ט עם שמע ישראל וכמ"ש בזוה"ק תרומה (דף קלט ע"ב) הנו' ובהגר"א שם. ואמר עוד הגר"א בתיקונים (תיקון כא דף נב ע"ד בד"ה ובג"ד אתקריאת), כי בשביל שער הנו"ן שחסר נשברו

הראשון שהיה יוצא ממנו כשהשתלם לא דבר אלא בעשרים וחמש אותיות להראות שהרי נשלם זה כדוגמא שלמעלה שנאמר "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" - הרי עשרים וחמש אותיות.
³⁰⁵ עי' בהגר"א על תיקו"ז קנג ע"ב, ז"ל, ואמר חיילין ומשריין. דיש שהן בקביעות יתדות המשכן, ויש שהן בהליכה ונסיעה אל אשר יהיה הרוח ללכת ילכו, ובהנשא כו'.
³⁰⁶ עי' ע"ח שער א"א פרק יג.
³⁰⁷ תרגום: ביום שהוקם משכן זה למטה, הוקם [ג"כ] משכן אחר קדוש למעלה, ומשכן העליון נסתר ונגנז, הוציא אורות לכל צד ומוארים העולמות.
³⁰⁸ תרגום: "רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם" שהיא קריאת שמע, החרב שלך שאתה התקנת לך (אותה) שבה הרגת את המצרי. זהו שנאמר "ויפן כה וכה וגומר ויך את המצרי".
³⁰⁹ ז"ל: דאיהי ק"ש - כמ"ש כל הקורא ק"ש כאלו כו' שנאמר רוממות כו'. וע"ל ח' א', שם יהו"ה זכאה איהו כו'. דאנת תקינת לך - שמשא אמר' לק"ש באורייתא והוא הרג למצרי, ועליה אנחנו ממתניין, דיהרג למצרי, כמ"ש בתז"ח ולמעלה סוף ת"ג.

הלוחות וחרב בהמ"ק, ואז (ר"ל אם שלא היה חסר שער הנו"ן וכן כשהוקם המשכן וכנ"ל) היו נ' שערי בינה בשמע ובשכמל"ו, ולכן בשכמל"ו בחשאי מפני שער הנו"ן שחסר, ול"ל חירו ויש פחד עד לע"ל עכ"ל ע"ש.

ואחר כ"ז הרי אין הבנה לדברי הרב מ"ש שהכ"ה וכ"ה הם הב' יחודים דשמע ובשכמל"ו, כי הרי הכ"ה וכ"ה לא יתוקן אלא רק לעתיד, אבל עתה אין אנו מגיעים עדיין לכ"ה וכ"ה אלא רק למ"ש. אמנם כוונת הרב הוא באמת אינו שהוא עתה כן, אלא כוונתו הוא רק לפי התיקון הראוי, כי באם שהיינו זוכים היה כל הנו"ן שערים באלו הב' יחודים דשמע ובשכמל"ו וכמו שאמרנו מדברי הגר"א, ועל זה באמת צווח הכתוב ואומר (שמות ב יב) ויפן כ"ה וכ"ה וירא כי אין איש, וכמ"ש בתיקונים (דף מג ע"א) ויפן כ"ה וכ"ה וירא כי אין איש, לית בהון דקמיל לחויא עד דיייתא ההוא דאתמר ביה ויפן כה וכה (ר"ל שעל ידו נתקן הכ"ה וכ"ה) ויך את המצרי, ובגין דא אתמר עד כי יבא שילה משה דאיהו מורשה דיליה כו³¹⁰ ע"ש, ובהגר"א³¹¹.

עוד יש לומר בכוונת הרב ז"ל ע"פ מ"ש הגר"א ז"ל עוד בריש אנדות ברכות³¹², כי היחוד של שמע הוא נגד שער החמישים, ומצטרף כוונת היחוד להמ"ט אותיות, והרי הם נו"ן, וזהו כ"ה וכ"ה. והגם שעיקר התיקון בזה הוא חסר לנו עתה, ואי אפשר לנו להגיע להתיקון דכ"ה וכ"ה האמיתי, אמנם הנה מעין ובדוגמא הרי נעשה עכ"פ גם עתה ע"י כוונת היחוד שמצטרף להמ"ט אותיות, ומ"ש הרב כי שמע ובשכמל"ו הם ב' יחודים, הנה הוא מדברי הוזה"ק בכ"מ, כי שמע ובשכמל"ו הם הב' יחודים, ה' אחד ושמו אחד (זכריה יד ט), והוא בפ' בראשית (דף יח ע"א) ה' אחד ושמו אחד תרין יחודין, חד דעלמא עלאה לאתיחדא בדרגוי, (הוא כל אורות ופרצופי האצילות לייחדם כולם באחד שהם כולם אחד ממש מיוחדים בא"ס ית"ש, ועל זה הוא היחוד דשמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד) וחד דעלמא תתאה לאתיחדא בדרגוי³¹³, והוא היחוד דשמו אחד. והכוונה שהוא לבדו ית"ש מהוה הכל וממציא הכל ומשגיח בכל ומנהיג את הכל, רק הוי"ה ב"ה לבדו, וזהו "ושמו אחד", כי (מב ע"ד) הנה בעולמות התחתונים שהוא בעולמות ביי"ע, הרי אין גילוי לעצמותו אלא רק לפעולותיו. ואין אנו יודעים אלא רק את שמו, ועל זה נאמר "ושמו אחד", והכוונה הוא שהכל הוא רק ממנו לבדו ית"ש, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים³¹⁴, והוא היחוד דבשכמל"ו, שהכל הוא רק ממלכותו והנהגתו. ואמרו בזה"ק (תרומה דף קלד ע"א) כי מלת "ועד" הוא כמו "אחד" ע"ש, ואמרו שם ג"כ כי שמע ובשכמל"ו הוא יחודא עלאה ותתאה, ה' אחד לעילא, ושמו אחד לתתא כו³¹⁵, ע"ש בארוכה. וכן עוד בזה (שם דף קסא ע"ב), ואמרו שם בגין דא אייתי

³¹⁰ תרגום: "ויפן כ"ה וכ"ה וירא כי אין איש", אין בהם [מין] שהרג את הנחש עד שיבא אותו שנאמר בו "ויפן כה וכה ויך את המצרי", ולכן נאמר עד שנאמר "עד כי יבא שילה", משה שהוא מורשה שלו.

³¹¹ ז"ל: "ור"ל משה חושבן שילה, דמורשה דיליה ר"ל מאורסה כלה דיליה דע"כ אינה נשואה כנ"ל וכמ"ש כלת משה וז"ש ודאי כמו כידוע.

³¹² ז"ל: מאימתי כו' בתרומתן – מאי תרומה, תי ממאה. שהיחוד של שמע, נגד שער החמישים עם מ"ט אותיות של שמע ובשכמל"ו ותרומה של יום נאכלת למלאכים ושל לילה לנשמות שהוא הכהן כנודע.

³¹³ תרגום: "יהו"ה אחד ושמו אחד". שני יחודים, אחד של העולם העליון להתייחד בדרגותיו, ואחד של העולם התחתון להתייחד בדרגותיו.

³¹⁴ מלשון "ג עיקרי האמונה המובאים בסידורים.

³¹⁵ ז"ל בשלימות: כיון דאיהו אתיחד לעילא בשית סטרין אוף הכי איהי אתיחדת לתתא בשית סטרין אחרנין בגין למהוי אחד לעילא ואחד לתתא כמה דאת אמר (זכריה יד ט) יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד אחד לעילא בשית סטרין דכתיב (דברים ו ד) שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד הא שית תיבין לקבל שית סטרין אחד לתתא בשית סטרין (הדא הוא דכתיב) ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הא שית סטרין אחרנין בשית תיבין יהו"ה אחד לעילא ושמו אחד לתתא

ואי תימא הא כתיב אחד לעילא ולתתא לא כתיב אחד ועד הוא אחד בחלופי אתון דכורא לא מתחלפי אתון דנוקבא מתחלפי דהא שבחא דכורא על נוקבא ובגין דלא תשלוט עין הרע אנו מחלפי אתון דלא אמרינן אחד באתגלייא ובזמנא דאתי דיתעבר עין הרע מעלמא ולא תשלוט (בהדה) כדין יתקרי אחד באתגלייא בגין דהשתא דההוא סטרא אחרא אדבק בהדה לאו איהי אחד אלא דאנו מיחדין לה בלחישו ברזא דאתון אחרנין ואמרי ועד

אבל בזמנא דאתי דיתפרש ההוא סטרא מינה ויתעבר מעלמא כדין יתקרי אחד ודאי דלא יהא בהדה

ליה קודשא בריך הוא לבר נש בהאי עלמא לדעת כי יהו"ה הוא האלהי"ם, דא הוא כללא דכל אורייתא, כללא דעילא ותתא כו' כללא דרזא דמהימנותא בנין דאיהו שם מלא (ר"ל הו"ה אלהי"ם הוא שם מלא ושלם), דאיהו רזא דמהימנותא, ומאן איהו (ר"ל ומאי איהו) ה' אחד ושמו אחד, ה' אחד שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד, דא איהו יחודא חד, ושמו אחד בשכמל"ו הא יחודא אחרא, למהוי שמיה חד, ורזא דא יהו"ה הוא האלהי"ם כו'³¹⁶. וע"ש שמבואר מפני מה כתיב ה' אחד ושמו אחד, והרי היה צריך לומר ה' ושמו הוא אחד, וכמ"ש (דברים ד לה) יהו"ה הוא האלהי"ם. ואמרו שם שהוא משום כי הנה צריך מתחלה לייחד כל אחד בפנ"ע, משום שהעולמות

שותפו ודביקו אחרא כמה דאת אמר (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד באתגליא בהדיא ולא בלחישו ולא ברזא.

תרגום: כיון שהוא מתיחד למעלה בששה צדדים אף כך היא מתיחדת למטה בששה צדדים אחרים, כדי להיות אחד למעלה ואחד למטה. כמו שנאמר (זכריה ד) יהיה ה' אחד ושמו אחד, אחד למעלה בששה צדדים, שנאמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, הרי שש תבות כנגד ששה צדדים, אחד למטה בששה צדדים. (זהו שנאמר) ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, הרי ששה צדדים אחרים בשש תבות, ה' אחד למעלה ושמו אחד למטה.

ואם תאמר הרי כתוב אחד למעלה ולמטה לא כתוב אחד, ועד הוא אחד בחלופי אותיות. אותיות הזכר לא מתחלפות, אותיות הנקבה מתחלפות, שהרי שבח הזכר על הנקבה וכדי שלא תשלט עין הרע אנו מחליפים אותיות שלא אומרים אחד בגלוי ולעתידי לבא, כשתעבור עין הרע מן העולם ולא תשלוט (אצלה) אז יקרא אחד בגלוי משום שעכשיו כשאותו הצד האחר נדבק עמה אינה אחד, אלא שאנו מיחדים אותה בלחש בסוד האותיות האחרות ואומרים ועד.

אבל לעתידי לבא, שיפרד אותו הצד ממנה ויעבר מהעולם, אז יקרא אחד ודאי, שלא יהיה עמה שתפות ודבקות אחרת, כמו שנאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, בגלוי, בפרוש ולא בלחש ולא בסוד.

³¹⁶ ז"ל בשלימות: בגין דא אייתי ליה קודשא בריך הוא לבר נש בהאי עלמא לדעת כי יהו"ה הוא האלהי"ם דא איהו כללא דכל רזא דמהימנותא (נ"א כללא) דכל אורייתא כללא דעילא ותתא ורזא דא איהו כללא דכל רזא דמהימנותא והכי הוא ודאי כללא דכל אורייתא דא איהו רזא דתורה שבכתב ודא איהו רזא דתורה שבעל פה וכלא חד כללא דרזא דמהימנותא בגין דאיהו שם מלא דאיהו רזא דמהימנותא ומאן איהו יהו"ה אחד ושמו אחד יהו"ה אחד שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד דא איהו יחודא חד ושמו אחד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הא יחודא אחרא למהוי שמיה חד ורזא דא (מ"א יח לט) יהו"ה הוא האלהי"ם.

תרגום: בשביל זה הביאו הקדוש ברוך הוא את האדם לעולם הזה. לדעת כי ה' הוא האלהים זהו הכלל של כל סוד האמונה (כלל) של כל התורה כלל שלמעלה ומטה וסוד זה הוא הכלל של כל סוד האמונה וכך זה ודאי הכלל של כל התורה זהו סוד התורה שבכתב וזהו סוד התורה שבעל פה והכל אחד הכלל של סוד האמונה בשביל שהוא שם מלא שהוא סוד האמונה ומיהו ה' אחד ושמו אחד ה' אחד שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד זהו יחוד אחד ושמו אחד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הרי יחוד אחר להיות שמו אחד וסוד זה ה' הוא האלהים.

התחתונים הם עולמות הנפרדים³¹⁷ שאין עצמותם גופה שום אלהות כלל וכלל ח"ו, שהם כולם רק נבראים נוצרים נעשים, ויחודו בהם הוא רק במה שהוא לבדו המציא אותם, והוא לבדו משניח עליהם ומנהיג אותם. והרי אינו דומה ענין היחוד אשר בהעולמות בי"ע להיחוד אשר באצילות כלל וכלל, ומשום שזה גופה הרי הוא מחויב ומצות היחוד להבין ולדעת איך שנבדל יחודו שבאצילות, כי שם הוא הכל אלהות גמור, יחיד ומיוחד בתכלית היחוד, ליחודו שבהעולמות בי"ע, שהוא רק על שהמציא ומהוה אותם הוא לבדו, וכן מנהיג אותם תמיד רק הוא לבדו. ומשום שאינו דומה ענין אלו הב' יחודים זה לזה כלל, וגם זה גופה הנה הוא ממצות היחוד לדעת שאינו דומה יחודו שבאצילות ליחודו שבבי"ע, לכן צריך מתחלה לייחד כל א' בפנ"ע היחוד הראוי לכל א', וזהו שכתוב ה' אחד ושמו אחד (ולא כתיב ה' ושמו הוא אחד), משום שהם ב' יחודים, וע"י כוונת הב' יחודים הללו, שמייחד היחוד דכל א' כהראוי לו, הנה עי"ז נעשה היחוד והגילוי כי יהו"ה הוא האלהים, והוא היחוד כללי שכולל את הב' יחודים הנו, שהם יחודים פרטיים, כל א' לעצמו. ונמצא כי הגילוי דהו"ה הוא האלהים הוא מתגלה ונעשה ע"י הב' יחודים ה' אחד ושמו אחד, ואבל אם אינו מייחד האדם הב' יחודים הללו כל א' כהראוי לו, הנה הוא גורם מצדו, ר"ל בשורש נשמתו ובכל מציאותו דאותו האדם בהעולם, סילוק שכינתו ית"ש והסתר פניו רח"ל והבין כ"ז.

ומ"ש (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, ומשמע מזה שהוא רק לעתיד ולא עתה ח"ו, וכמ"ש בפסחים (דף נ ע"א) אמו האידנא לאו אחד הוא כו' ע"ש. אך בזה"ק תרומה (דף קלד ע"א) מבואר שם כי הכוונה הוא כי עתה כל זמן שמתקיים הסטרא אחרא בעולם, הנה נמשך ונעשה כל יחודו ית"ש רק בהסתר ובהעלם גדול, אבל לעתיד יתגלה, ויתגלה אז גם על כל הזמן של עתה איך שהוא הכל רק ממנו לבדו ומרצונו ית"ש, ואיך שהוא הכל רק בכוונה עמוקה ממנו על התיקון האחרון. ונמצא כי כל הב' יחודים הללו הנה הם מתקיימים באמת בהסתר ובהעלם גם עתה, אלא שלעתיד יתגלה, וכמו שמבואר כ"ז בזה"ק תרומה קלד ע"א הנו' ע"ש. וכן הוא עומק הכוונה בגמרא פסחים שם והבין. ועי' עוד בזה"ק (אחרי מות דף עז ע"ב) וכן אמרו כ"ז ג"כ בזה"ק ואתחנן (דף רסד ע"א) שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד דא איהו יחודא חד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דא יחודא אחרא, למהוי שמיה רזא חד, ורזא דא יהו"ה הוא האלהים, דא כתיב כד אינון ביחודא חד (ר"ל כשהב' יחודים הנזכרים נעשים אחד). ואי תימא אי הכי כנוונא דכתיב ה' אחד ושמו אחד לאו איהו הו"ה האלהים, דאי כתיב ה' ושמו הוא אחד הו"ה אמרי הכי, לא כתיב אלא ה' אחד ושמו אחד ואצטרך לומר כנוונא דא, ה' הוא האלהים הוא, ויתחזי ה' אחד ושמו אחד. אלא בלא חד (כ"ז ע"א) דכד אתאחדן תרין שמהן אלין דא ביחודא חד, ודא ביחודא חד, כדין תרין שמהן אלין אתעבידו חד ואתכלילן דא בדא, והוי כולא שמא שלים ביחודא חדא, וכדין הו"ה הוא האלהים, דהא כדין אתכליל כולא דא בדא למהוי חד. ועד דאתיחדו כל חד דא בלחודי ודא בלחודי, לא אתכלילו דא בדא למהוי כולא חד, כללא דכל אורייתא הכי הוא ודאי (ר"ל כי הרי עד"ז הוא כל התורה כולה), דהא אורייתא איהי תורה שבכתב ותורה שבעל פה. תורה שבכתב דא הוא דכתיב הו"ה, תורה שבעל פה דכתיב האלהים. ובגין דאורייתא איהי רזא דשמא קדישא אקרי הכי תורה שבכתב ותורה שבעל פה (ר"ל שנקראו תורה שבכתב ותורה שבעל פה בהב' שמות הללו משום שאורייתא כולה היא שמא קדישא³¹⁷) דא כלל ודא פרט, כלל איצטריך לפרט ופרט איצטריך לכלל, ואתיחד דא בדא והוי כולא חד, ועל דא כללא דאורייתא (שהיא הו"ה אלהים) איהו כללא דלעילא ותתא, בגין דשמא דא לעילא ושמא דא לתתא, דא רזא דעלמא עלאה ודא רזא דעלמא תתאה, ועל דא כתיב אתה הראת לדעת כי יהו"ה הוא האלהים, דא כללא דכלא, וכל דא דאמרן איצטריך בר נש למנדע בהאי עלמא³¹⁸ עכ"ל. והרי נתבאר בכ"ז

³¹⁷ עי' לעיל הערה 11.

³¹⁸ תרגום: "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" זהו יחוד אחד "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" זהו יחוד אחר, להיות שמו סוד אחד וסוד זה ה' הוא האלהים זה כתוב כשהם ביחוד אחד. ואם תאמר אם כך

ענין הב' יחודים דשמע ובשכמל"ו, כי הם היחודים דעלמא עלאה ודעלמא תתאה. והרב בשער הפסוקים (זכריה יד) אמר עוד בענין היחוד דהו"ה אחד ושמו אחד, כי הנה עכשיו בגלות י"ם דז"א אינם באחדות אחד, כי הג"ר שלו הם באימא, וכן הט"ס דנוק' אינם קבועים בה, אלא שעולים ויורדים כפי מעשה התחתונים (וכמ"ש בשער המלכים פרקים ה ו, וע' לעיל שער סדר אצילות בקיצור פ"ג אות יב), אבל לעתיד יהיו הי"ם בכל א' בשלימות תמיד, ויהיה הי"ם דז"א מקושרים תמיד באחדות אחד, וכן כל הי"ם דהנוק'. וזהו ה' אחד ז"א, ושמו אחד נוק', עכ"ל. והוא ג"כ ענין הב' יחודים דשמע ובשכמל"ו ודי בזה כעת, וע' בהקדו"ש שער ד' פ"ד עוד בזה, וכן בכ"מ מדברינו דברנו בזה ביותר עמוק.

[ו] והנה אלו הם הנו"ן פשוטה של און שהיא עיקרית – כי הנו"ן פשוטה הוא בינה, וכמ"ש בלק"ת וכן בשעה"פ (ריש פ' תרומה), ובה הוא הנו"ן תרעין, אלא שהם מתפשטים בזו"ן ג"כ, שהם אי"ז מאז"ן, והוא ע"י תוספת הח' שניתוסף בהתבונה מהבינה, ומתפשטים עי"ז הנו"ן תרעין בהזו"ן ג"כ וכנ"ל פ"ד, וכ"ז הוא נעשה ונתקן בהכ"ה וכ"ה דק"ש כנז'.

ואמנם כבר ידעת כי הבינה היא יי' [נ"א היא ד"ן] ספירות, וכ"א כלולה מי', הרי ק', סוד אותיות מ"ס שהם בבינה ותבונה^ה, סוד ק' בגימטריא^ו. אמנם כאשר תחבר כל החלקים אלו יהיה ק', כיצד, ה' לתתא ונ"ח באמצע וה' עלאה הרי ס"ח, ואמנם נשאר למעלה בסוד הבינה חשבון ל"ג, כי הורדנו מן יו"ד של ה' עלאה ב' חלקים ממנו לפנימיות ג' הנשארים מן הוא"ו ונעשה ה' עלאה כנ"ל, ונשאר למעלה בבינה יו"ד היי' גימטריא ל"ה, וכאשר תסיר ב' חלקים מהם נשארו ל"ג, ל"ג וס"ח הרי ק"א^ז, הרי שכל בחי' אלו הם ק' עם

כדוגמא שכתוב ה' אחד ושמו אחד לא היא ה' האלהים שאם כתוב ה' ושמו הוא אחד הייתי אומר כך לא כתוב אלא ה' אחד ושמו אחד וצריך לומר בצבע זה ה' הוא האלהים הוא ויראה ה' אחד ושמו אחד. אלא הכל אחד שכשמתאחדים שני השמות הללו זה ביחוד אחד וזה ביחוד אחד אז שני השמות האלה נעשים אחד ונכללים זה בזה ונהיה הכל שם שלם ביחוד אחד ואז ה' הוא האלהים שהרי אז נכלל הכל זה בזה להיות אחד ועד שהתייחדו כל אחד זה בלבדו וזה בלבדו לא נכללו זה בזה להיות הכל אחד. כלל כל התורה כך הוא ודאי שהרי התורה היא תורה שבכתב והיא תורה שבעל פה שכתב זהו שכתוב ה' תורה שבעל פה שכתוב האלהים ומשום שהתורה היא סוד השם הקדוש נקראת כך. תורה שבכתב ותורה שבעל פה זה כלל וזה פרט הכלל צריך את הפרט והפרט צריך את הכלל והתייחדו זה בזה ונהיה הכל אחד ועל זה כלל התורה הוא כלל שלמעלה ומטה משום ששם זה למעלה ושם זה למטה זה סוד העולם העליון וזה סוד העולם התחתון ועל זה כתוב אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים זה הכלל של הכל וכל זה שאמרנו צריך אדם לדעת בעולם הזה.

הכולל. ואמנם כמו שביארנו שיש ס"ג א' למעלה בכללות הבינה ותבונה, וכנגדה הוא בתבונה לבדה לפי שבה נתפשט אח"כ כל מציאות הבינה כנ"ל, הנה גם בתבונה צריך שיהיו כל הק' ברכאן³¹⁹ כנ"ל עד"ז, והוא שכבר ביארנו סוד הנ"ח מה עניינם, והנה הה' המתפשטת בז"א הוא מ"ב ונ"ח הרי ק'.

[ז] כי הבינה היא י' – כי הרי היא אהי"ה דיודי"ן, וכן היא הוד' דמילוי היו"ד שהם מספר י', וכן הה' ראשונה צורתו ד' על ו' שהם ג"ב י' וכנ"ל פ"ג. [אמנם בשעה"ק כתוב הלשון בזה, והנה נודע כי הבינה יש בה ע"ס וכל א' כו].

[ח] סוד אותיות מ"ס שהם בבינה ותבונה – הוא מבואר לקמן בשער או"א (פרק ט) ובזווגים (פרקים ד ה) והוא סוד ס"מ דאפרסמון, כמ"ש בזוה"ק תרומה (דף קכו ע"א ע"ב), והוא ג"כ כמ"ש לעיל פ"ג, שכח"ב חג"ת הם בבינה, ונהי"ם הם בתבונה, וכל ספי' הרי היא כלול מ', הרי נמצא שבינה היא ס', ותבונה היא מ'.

[ט] סוד ק' בגימטריא – ר"ל על הק' ברכות, שהם מבינה ותבונה, אשר הם כללות השם ס"ג כנ"ל, והס"ג הנה הוא בחי' ק', כי הס"ג ומילוי שהוא ל"ז, הוא ק'. ומשם הוא הק' ברכות שמברכין בכל יום³¹⁹, כמ"ש הרב (בשער הכוונות) בשער הברכות (ריש פרק א), וכן הוא בזוה"ק תרומה (דף קסב ע"א) ברוך דא רזא דנקודא עלאה (ר"ל חכמה) דאיהו ברוך דכל ברכאן נבעין מתמן, ואי תימא עלמא דאתי (ר"ל בינה) אקרי ברוך, לאו הכי דהא נקודא עלאה (חכמה) איהו דבר, עלמא דאתי (בינה) איהי נוקבא, איהו ברוך ואיהי ברכה³²⁰, ושם הוא סוד הק' ברכות כנו". ונמשך הק' ברכות מהס"ג לז"א, וממנו להמלכות אדנ"י, והוא סוד הק' אדנים כמו שיתבאר למטה (אות נג).

[י] אמנם כאשר תחבר כל החלקים אלו יהיו ק' – ר"ל בזה, כי הנה סוד הק' ברכות אשר אמרנו שישנם בבינה ותבונה, הנה הם נמשכים בז"א, וזהו כל בחי' הנ"ח והה' עלאה והה' תתאה שאמרנו לעיל, והם מתגלים ונעשים ע"י התוספת אור וברכה שניתוסף בהתבונה מלמעלה וכדי להוציא מ"ג ע"ב) ולהמציא המוחין דגדלות לז"א וכנ"ל פ"ד. והנה ישנם באותן המוחין דז"א כל סוד הק' ברכות וכמו שמפרש והולך, וכ"ז הוא ע"פ מ"ש הרב לקמן בשער מ"ן ומ"ד (דרוש ה) כי כל נשמה כשיוצאת ממקורה לירד למטה הנה מתברכת בק' ברכאן, וכמ"ש בזוה"ק פ' לך לך (בסתרי תורה שם דף עו סע"ב) ופ' תרומה (דף קכו רע"ב), כי כל נשמה כשיוורדת למטה נמסר לה מאה מפתחאן דברכאן דכל יומא לאשלמא לדרגין עלאין כחושבן ל"ך ל"ך, וכן הוא ג"כ בכל האורות והפרצופים העליונים, כשיוצא להם המוחין דגדלות הנה נמסר לכל א' המפתחות דמאה ברכות להתברך בכל יום, כדי להתעלה ולהתגדל ע"י מעילוי לעילוי עד אין קץ. ועל זה בא הרב עתה ללמדינו, כי ישנם מציאות ק' שהם סוד הק' ברכאן בכל חלקי הס"ג שאמר לעיל פ"ד, שהם כולם פרטי גילוי הס"ג אשר נתפשט ונתגלה, וניתוסף בו אור וברכה מלמעלה לצורך המוחין דגדלות דהז"א ולתיקונו והשלמתו, וכמו שמתבאר בדברינו לעיל פ"ד. ובא הרב עתה ללמדינו על זה, כי נמצא בהם סוד הק' מפתחאן דברכאן, והוא מציאות הק' שמפרש והולך.

[יא] הרי ק"א כו' – הם ק' עם הכולל. הנה הוא על רזא דנקודה עלאה דכל ברכאן נבעין מתמן כנ"ל אות ט', ובו נכלל כל הס"ג כולו והוא הכולל שאמר.

[יב] גם בתבונה צריך שיהיו כל הק' ברכאן – כי כל התוספת אור וברכה אשר ניתוסף בבינה ותבונה כשנכללים בפרצוף אחד לצורך המוחין דז"א כנ"ל פ' ג' ד', הנה נשאר אותו הרושם אור בהם לעולם, גם כשחוזרים אח"כ להיות לב' פרצופים. וישנם רושם אור מכל האורות הקודמים כולם, הן בבינה לבדה והן בתבונה לבדה (ע' לעיל פ"ד אות ז). ולכן הולך ומפרש איך

³¹⁹ עי' מנחות מג ע"ב.

³²⁰ תרגום: ברוך זה סוד הנקודה העליונה שהוא ברוך שכל הברכות נובעות משם. ואם תאמר העולם הבא הוא שנקרא ברוך, לא כך, שהרי הנקודה העליונה היא זכר, העולם הבא נקבה. הוא ברוך, והיא ברכה.

שישנם כל הק' ברכאן בהתבונה לבדה ג"כ, וממילא מובן גם על הבינה לבדה במכל שכן, כי כל דבר עליון הוא גדול ככל מה שלמטה ממנו כנ"ל פ"ד.

ועתה נבאר איך ה' זו מתפשטת למ"ב, והוא כי כבר הודעתין³²¹ (פרק ג) כי צורת ה' לפעמים בצורה זו ה' שהם ג' קוים נה"י, וה' כל א' שצורתה ד"ל¹⁰ הרי ג"פ י"ד גימטריא מ"ב. וגם סוד הענין הוא מ"ב אתון שיש בשם ס"ג, שהוא פשוט ומלא ומלא דמלא כזה, יהו"ה, יו"ד ה"י וא"ו ה"י, יו"ד וא"ו דל"ת, ה"י יו"ד, וא"ו אל"ף וא"ו, ה"י יו"ד, וכל שם ס"ג נרמז בה' זו לבדה, הרי שהוא מ"ב אתון ועם הנ"ח הרי ק'.

גם יש סוד אחר בענין ה' הנעשה צורת ד"י, והוא כי כאן היה סוד שאמר לעולמו די (חגיגה יב ע"א), והוא כי הלא שד"י שהוא יסוד דבינה הוא מתפשט בז"א עד החזה שלו לבד, ושם הוא שאמר לעולמו די¹⁰, לכן ה' זו צורת די. וגם טעם אחר, כי נגד נה"י דבינה יצאה לאה עד החזה לבדו, וזהו טעם שאמר לעולמו די¹⁰, ע"י יסוד דבינה שנפסק שם.

[יג] כבר הודעתין – לעיל פ"ג וע"ש אות כ"ה.

[יד] וה' בכל א' – והוא הנ' פרקין שבכל א' שהם ג"כ ג' קוין.

[טו] שצורתה ד"י – לעיל פ"ג אמר שצורתה ד"ו, אך שניהם אמת, כי זהו לצורך עיבור ראשון וזהו לצורך עיבור שני וכמ"ש במ"ן ומ"ד (דרוש ה), וכאן הוא מדבר בהעיבור שני שהוא להמוחין והגדלות כנ"ל, וזהו שאמר עוד כי הוא סוד מ"ב אתון שיש בשם ס"ג. ונודע הוא כי המ"ב אתון הללו הם רק ברישא שהוא כח"ב וכמ"ש באו"א (פרק ה ופרק ז), וא"כ הרי איך מייחס המ"ב אתון הללו על הנה"י. אך משום שכאן מדבר בבחי' המוחין והגדלות היותר עליון הנמשך מהתבונה לז"א וכנ"ל פ"ד, והם מתלבשין בהנה"י דתבונה כנודע, ולכך אמר שההחי"ן הם בצורת ד"י, וכן אמר שישנם בכאן ג"כ סוד שם מ"ב דפשוט, ומלא, ומלא דמלא.

[טז] ושם הוא שאמר לעולמו די – שלא יתפשט יותר למטה מהחזה, וכדי שיתגלו משם ולמטה החו"ג שבדעת, ונעשה מזה מציאות הלב כמ"ש בשער פרצופי זו"ן (פרק ד) ע"ש. ועוד כי ע"י החו"ג שמתגלגל שם, הנה יוצא מאחוריו משם ולמטה פרצוף רחל, הנוקף העיקרית, וכמ"ש בלידת המוחין (פרק ג) ובדרושי הצלם (דרוש ה) ע"ש. וכ"ז הוא משום שבינה הנה היא בוצינא דקרדוניתא, שורש כל הגבורות, והיא נותנת מדה ושיעור לכל, וכמ"ש בתיקונים (ריש תיקון ה דף כ ע"ב³²¹) ובכ"מ, וכן הרב בשער הכללים (פרק ד) בסוד מי מודד בשעלו מים.

[יז] כי נגד נה"י דבינה יצאה לאה עד החזה לבדו וזהו שאמר לעולמו די – ור"ל על פרצוף לאה שנקרא ג"כ בשם עולם (וכמ"ש בזה"ק ויצא דף קנג ע"ב, וכן הוא בשער לאה ורחל פ"ב), והיא יצאה מהמוחין סתומים שבהנה"י כנודע, וכדי שלא תתפשט לאה יותר, שהוא מהחזה ולמטה אשר שם הוא מקום רחל, הנה נפסק התפשטות היסוד דבינה בהחזה דז"א, ועי"ז נאמר לעולמו די, ולא נמשך לאה יותר למטה. והוא משום כי לאה היא דינין קשים למאד, וישנם בה מקום אחיזה ויניקה אל הקליפות (וכמ"ש בשער לאה ורחל פ"ג סמוך לסופו, ושם רפ"ב, ושער יעקב ולאה רפ"ד³²¹ בספ"ב, ובפע"ח שער חג המצות פ"ד ורפ"ו), אלא משום שהיא עומדת למעלה אינם יכולים להאחו בה ולינק ממנה, אלא כדי הכרח היותם עד בא עתם, אבל באם שהיה לאה מתפשט יותר למטה, היה יניקתם ממנה יותר מדאי ח"ו, ולכן אמר עליה המאציל ית"ש לעולמו די.

³²¹ ז"ל: בריש הורמנותא דמלכא בוצינא דקרדינותא, כד מדיד משיחא האי נקודה נפיק מינה קו דסתים ניצוצא ההוא מחשבה.
תרגום: בתחילה שלטון המלך הוא נר החשוך. כאשר מודד חבל נקודה, יוצא ממנו קו שסותם את הניצוץ, אותה המחשבה.

ונחזור עתה לבאר ל"ג הנשאר משם ס"ג דבינה, ודע כי אלף צורתה ל"ב כזה א, י"ו למעלה י"ו למטה כמבואר אצלינו בסוד ל"ב שיניים³²¹, וכללותם הרי ל"ג, נמצא כי בינה הוא ל"ג והוא אלף, וז"ס משרז"ל (שבת קד ע"א) אלף בינה. והנה אלף במלואה אלף למ"ד פ"א גימטריא רס"ו, וכשמחלקים לג' חלקים יהיה פ"ט פ"ט פ"ט, והנה פ"ט עולה ס"ג עם השם עצמו העולה כ"ו, גימטריא פ"ט, הרי כי ברס"ו שהוא אלף במילוי מילואו יש ג' שמות ס"ג וג' שמות הוי"ה, והנה נגד ג' מיני ס"ג אלו הם ג' מיני ס"ג שיש למטה בתבונה בסוד ב"פ נ"ח וה' כנ"ל, וכן בכללותם הם ס"ג הרי ג' ס"ג. והנה ידעת כי ג' שמות הוי"ה הם ג' אלפין, כי אות א' צורתה כ"ו כזה יוי א, הרי שברס"ו הנ"ל יש ג' ס"ג וג' אלפין. וכבר אמרנו כי כל אלף גימטריא ל"ג, וג"פ ל"ג ל"ג ל"ג גימטריא ק' (ע"ה)³²², הוא סוד הק' (כ ע"ב) {בינה עליונה כמו הק' שביארנו בתבונה. ואמנם ק' זו עם רס"ו הנ"ל הם שס"ו, וזה שס"ה³²³ מנין ימות החמה. וכבר הודעתך כי אלף הוא בינה, וגם ידעת כי בינה היא אז"ן, גם ידעת מ"ש בספר הבהיר כי אז"ן צורת אלף³²⁴, והוא מובן עם הנ"ל. ואמרנו איך מן הל"ג הזה נמשכו ג' אלפין שהוא ק', וק' זה הוא שורשו מאדנ"י העליון אשר בכאן³²⁵, והם סוד מאה אדנים³²⁶ אשר ידעת ביאורם, שהוא אדנ"י גי' ס"ה, ועם מילוי המילוי שלו שהן ל"ד אותיות הן צ"ט, כמנין ג' ל"ג הנ"ל, ועם כללותם הרי ק'. והנה ידעת סוד אדנ"י שמעה כו', כי השמיעה באז"ן והיא בינה, לכן ר"ת ש'מעה ס'לחה ה'קשיבה שס"ה כמנין הנ"ל שהם ימות החמה*, ששורשם בבינה, לכן מתחילין משמיעה, וגם ביארנו איך שייך שם אדנ"י בכאן, ולכן עיקר אמירה זו ביוה"כ הרומז על הבינה. גם בזה תבין איך כל סוד הבינה הם קולות הנשמעים באז"ן, ואלו הם מ"ש בסוד ה' עיניים דיוה"כ, שאז אין מלכות ות"ת נזונים אלא מסוד קולות, לא מסוד אכילה ושתיה. גם תבין כי הלא התבונה היא ה' אחרונה של בינה, ותבין בזה מש"כ בתקונים (נה ע"א) מלכות נפש תבונה, כי תבונה היא בחי' מלכות, ובחי' נפש של הבינה. גם תבין בתבונה עניינה שהם בן ובת, אך בבינה³²⁷ לא נרמז רק הבן לבד, והוא כי בבינה עצמה עדיין לא יש חשבון אדנ"י³²⁸, רק חשבון של שם הוי"ה, אך בהתחברותה עם התבונה אז שם הוי"ה אדנ"י הוא בן ובת, והוא כי ל"ג דבינה עם נ"ח דתבונה הם צ"א, כמנין הוי"ה אדנ"י.

* ז"א (לס"ו).

[יח] כמבואר אצלינו בסוד ל"ב שיניים – בכוונת יום הכיפורים בארוכה (דרוש ג). מ"ש רז"ל אלף בינה (שבת דף קד ע"א).

[יט] וג' פעמים ל"ג ל"ג ל"ג (עם הכולל) גימטריא ק' – אל יפלא בעיניך על דרשות רחוקות כאלו, וגם כי הרי ע"פ דרך זה הנה אפשר לדרוש עד אין קץ ותכלית, כי הנה תורתנו הקדושה שהיא כולה שמו של הקב"ה³²², והוא ושמו חד הוא³²³, ולכן אי אפשר שיהיה בה שום כח בהכרח או לבטלה ח"ו, וכל צורת האותיות ומספרם וסידורם וכל כחותיהם ובה כחותיהם עד אין קץ, הנה כולם הם ענינים נפלאים ונוראים, והולך באמת עד אין סוף, כי מאחר שקוב"ה ואורייתא חד הוא³²⁴, הרי אין שייך לומר כי בהכרח וחייב הוא שיהא לכל אות צורה מיוחדת ומספר מיוחד, וכן סידורם אשר זה אחר זה* וכיוצא בזה שאר התכונות, כמו מלואיהם ומוצאיהם, שהם הה' מוצאות הפה, וכן התייחסם זה לזה בכל האלפ"י ביתי"ן דרל"א שערים, וכן כל הכחות כולם שאפשר

³²² עי' לעיל הערה יד.

³²³ עי' זהר יתרו צ ע"ב.

³²⁴ עי' זהר אחרי מות עג ע"א: תנינן ג' דרגין אינון מתקשרן דא בדא קב"ה אורייתא וישראל ע"כ. ועי' זהר חיי שרה קכו ע"ב, תנן אמר רבי אבהו, תא חזי, מאן דידע שמיה על בורייה, ידע דהוא ושמיה חד הוא, קודשא בריך הוא ושמיה חד, דכתיב "יהו"ה אחד וגו'" (זכריה יד ט) (כלהו) כלומר השם והוא אחד. אמר רבי אבא, אית לאסתכלא בפרשתא דא.

להמציא בהם, הנה יש לכל אחד ואחד ענין מיוחד בפנ"ע, כי מאחר שהם אור אלהות, הרי אי אפשר שיהא בהם שום כח בהכרח ולבטלה ח"ו. אמנם לא ניתן לדרוש דרשות כאלה אלא רק מי שהופיע רוח ה' עליו, וקרוב למדרגת רוח הקודש. אבל עכ"פ הוא כי הם כולם דברי אלהים חיים אמת.

* הגהה והגם שהדברים בזה אינו לריכזן לראיה, כי האמת עד לעלמו, עכ"ז הנה יש לנו סמך ראיה לזה ממ"ש (ברכות דף מא' ע"א) כל המוקדם בפסוק מוקדם לזכרה, ולאמו שם עוד זה שני לארץ וזה חמישי לארץ, הרי לנו שהצילו ראיה להלכה מסידורם, הגם שהכרח הוא להקדים ולאחר בכל ריבוי האחדים, אך משום שכל התורה הוא אור אלהי'תו ית"ש, אי אפשר שיהא זה שום כח ושום ענין בלא כוונה וללא תועלת ח"ו, וכשתקדק תמלא בדרכי רז"ל כמה דרשות שהם רק בסיבת זה, ע"כ הגהה.

[כ] הם שס"ו וזה שס"ה כו' – הלשון בשעה"ק, והם סוד שס"ה יום ורביעי, שהם מספר ימי שנות החמה כנודע, עכ"ל.

[כא] בספר הבהיר כי און צורת אל"ף – הוא בספר הבהיר סי' ל"ג, דאון דמות אל"ף כו', וכן הוא בתיקונים (תיקון ע' דף קנב רע"ב).

[כב] וק' זה הוא שורשו מאדני' העליון אשר בכאן – כי גם בבינה יש שם אדני', והוא שם אדני' אשר במלכות דבינה, ושם הוא הק' ברכאן, וממנה נמשך להז"א, וממנו להמלכות נוק', שם אדני' שבאצילות.

[כג] והם סוד מאה אדנים – כי האדנים שבמשכן הם סוד המלכות, אדני שבאצילות, וכמ"ש בלק"ת (ס"פ ויקהל) והיו מאה אדנים כנגד שם אדני', ס"ה עם מילוי המילוי כזה, אל"ף למ"ד פ"א, דל"ת למ"ד ת"ו, נו"ן וי"ו נו"ן, יו"ד וא"ו דל"ת, והם ל"ד אותיות, ואם תמלא התי"ו ביו"ד בסוד (במדבר יד יז) ועתה יגדל נא כח ה' (וכמ"ש בשער הפסוקים פ' שלה) הוא ל"ה אותיות, ועם ס"ה דמספרו הוא ק', והם סוד הק' אדנים שבמשכן, וכמ"ש כ"ז בלק"ת שם. ובאותן הק' דאדני' נמשך הק' ברכות שמברכין בכל יום, וכמ"ש בפע"ח (שער הברכות פ"א) ע"ש. ומ"ש בשם התיקונים, מלכות נפש תבונה, הוא שם תיקון כא (דף נה ע"א).

[כד] שהם בן ובת אך בבינה כו' – וכמ"ש באד"ו (דף רצ ע"ב³²⁵) ע"ש, וע' שער הזווגים (סוף פרק ד).

[כה] כי בבינה עצמה עדיין לא יש חשבון אדני' – ר"ל שאין מתגלה בה המלכות שבה, והשם אדני', עד שמתחברת עם התבונה, וע' שער או"א (פרק ו).¹ למנ ע"ד

גם תבין כאן ענין ש"ע נהורין¹² דא"א, כי הלא ביארנו כי יש באזן זה ג' מיני ס"ג, שהם ה' עליונה ונ"ח, הרי ס"ג א', וה' תתאה ונ"ח הרי ס"ג ב', וכל כללותם הם ס"ג, הרי ג' פ"ג בימין, וכן ג' מיני ס"ג באזן שמאלית, הרי ו"פ ס"ג גימטריא שע"ח נהורין, ש"ע נהורין הנמשכין אל הפנים עם ח' אותיות של ב' הוי"ו"ת דהוורתי דברישא דהוורתי מצד פני הראש הנמשכין אל הפנים. גם* תבין ענין שם מ"ה דאלפי"ן¹² שהוא בחוטם דז"א, כי שם מ"ה הוא בז"א. וגם החוטם גי' ס"ג נגד ה' תתאה דאתלבשת כאן ונעשה ס"ג כנ"ל, והוא ג"כ ענין גימטריא אז"ן, שהוא נ"ח הנמשך עם ה' זו"כ¹² ונעשית ס"ג, כמנין חוטם.

* הוא ע"פ מ"ש לעיל פ"ג סמוך לסופה, וכן יש בז"א כו' שם של מ"ה (לס"ו). עי' לס"ו בסוף ע"ח שמשנה מקומו לגורסו אחרי "דאלפי"ן".

[כו] גם תבין כאן ענין ש"ע נהורין כו' – ע' שער א"א (פרק יד).

³²⁵ ז"ל: תנינן דבינה אתכליל מכלא יו"ד דמתחברא באימא ומפקין ב"ן והיינו בינה א"ב וא"ם דאינון י"ה בן בגווייהו.
תרגום: בינה נכללת מכלם [על ידי] יו"ד שמתחברת באימא ו[ביחד] מוציאים את הבן זו היא בינה, אב ואם, שהם י"ה, ובן בתוכם.

[כז] גם תבין ענין שם מ"ה דאלפי"ן כו' – ע' לעיל פ"ג אות כ"ט.
 [כת] הנמשך מן ה' זו כו' – צ"ל הנמשך עם ה' זו ונעשית ס"ג כמנין חומם.
 ובה נשלם הפרק ונשלם השער כולו בעזרת קדוש ישראל ומושיע יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים אמן ואמן.

שער טנת"א פרק א'

ונבאר עתה ענינם, דע כי אין מציאות ציור קומת אדם³²⁶ בעולם שלא היה בו כללות ד' בחי' אשר כוללים כל האצילות וכל העולמות כולם, ואלו הם ע"ב כזה יו"ד ה"י וי"ו ה"י, ס"ג יו"ד ה"י וא"ו ה"י, מ"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, ב"ן יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה. והנה אלו הד' הויות הנחלקים לד' מלואין האלו הם ד' בחי' אלו, הטעמים שם ע"ב, הנקודות שם ס"ג, התגין שם מ"ה, האותיות שם ב"ן², וכל אחד מאלו הד' הויות כלול מכולם, ויש בכל הויה מהם בחי' טנת"א. והנה בחינת קרקפתא של זה הא"ק שהוא ראש עד בחי' מקום האזנים שלו נקרא בחי' שם ע"ב³, והוא { כ ע"ג } סוד הטעמים⁴ שבו כנ"ל, עם היות שגם בבחי' זו לבדה כלולה טנת"א אלא שאין לנו רשות לדבר בזה⁵. והנה אע"פ שאנו מכנים וקוראים כאן כנויים אלו כגון אדם ראש אזנים וכיוצא, אינו רק לשכך האזן⁶ לשיובנו הדברים, לכן אנו מכנים כנויים אלו במקום גבוה כזה, אמנם עיקר כנויים אלו הם מעולם האצילות ולמטה⁷ שהוא מן א"א דאצילות ולמטה, כי משם ואילך יש בחי' פרצוף, אבל מא"א ולמעלה אין שם בחי' פרצוף כלל, רק לשכך האזן אנו מכנים כנויים אלו⁸.
¹ הגהות וביאורים – הנה כל מציאות הנקודים הם נוקבא⁹ והענין כי הם באים מכח אור המכה ונוצץ וחוזר מתחל לעילא והטעמים אור הפשוט וזה נוהג בכל ענין האצילות (ועיין לקמן שער העקודים פרק ה).

* מקושר עם סוף ענף ב' דף יב ע"ד (גליונות לט"ו). באמת הע"ב ממלא כל א"ק מראשו ועד סופו ממש כמו שכתב בספר משנת חסידים במסכת הא"ק משנה ט', וכן מוכח לקמן במ"ב 'כדרך אורות ע"ב כו', אלא לפי שמאזניים ולמטה מלביטו הס"ג ולא נגלה אורו משם ולמטה. לכך אינו עולה בשם אלא רק למעלה מאזניים, ומה גם שלפי הענין משמע שמבחי' האזניים ולמטה מתחיל הנקודות דשם ע"ב גם כן, לכן נכלל שם בס"ג שהוא הנקודות הכללי (גליונות לט"ו).

[א] כי אין מציאות ציור קומת אדם כו' – כי כמו שהוא בכללות כן הוא בפרטות ובפרטי פרטות, וכמו שמבואר בכמה מקומות. אמנם מ"ש 'כי אין מציאות ציור קומת אדם', הנה בשער פרקי הצלם (ריש פרק ב) אמר כי אין דבר שאין בו נרנח"י כו', וא"כ הרי הוא אינו דוקא בציור קומת אדם לבד, אלא שהוא בכל מציאות ומציאות כן. אך הענין הוא כי כל המציאויות כולם, הנה הם ג"כ בתכונת אדם כנודע, וא"כ הרי מ"ש כאן ומ"ש שם, דבר אחד הוא. ודע כי כל הפרק הזה הנה הוא מנגלה טפח ומכסה אלפיים³²⁶, וישנם בו רמזים רבים לכמה הקדמות עמוקות בדברי הרב זללה"ה וכמו שתראה רמז קצת בדברינו והבן.

[ב] הטעמים שם ע"ב הנקודות שם ס"ג התגין שם מ"ה האותיות שם ב"ן – וכן לקמן בהמ"ב אמר ע"ב הוא כתר וטעמים, ס"ג הוא חכמה ונקודות, מ"ה הוא בינה ותגין, וב"ן ז"ת ואותיות, והנה הוא מדברי התיקונים (סוף תיקון ה דף נב ע"א) שאמר שם טעמי אינון מן כתרא, נקודין מן מוחא, וכן בתיקון ע' (דף קמט ע"ב) ובכ"מ, חכמה דמתמן נקודין כתרא דתמן טעמי, ומבואר שם ושם כי אתוון הם בנינה אימא. אמנם הוא כי ע"ד שהם בהג"ר הנה מתפשטין אח"כ בנינה וזו"ן, וכמ"ש ג"כ בהקדמות תיקונים (דף ט סע"א) טעמי אינון נשמתין, נקודין רוחין, ואתוון נפשין. והתגין אינו חושב שם התיקונים כלל, כי הם משתתפין ומתחברים עם האותיות, כמ"ש הרב לקמן פ"ה, ולכן אינו חושב אלא רק הטעמים נקודות ואותיות, ואמר שהם הג"ר, וכן הם ג"כ בינה וזו"ן כנו'. ועד"ו

³²⁶ מלשון הקדמת מוהר"ו על שער ההקדמות.

הם בכל פרצוף ופרצוף, כי עיקרם הוא בהג"ר דכל פרצוף, ואח"כ הם מתפשטין בהז"ת ג"כ, וכן הוא מבואר בתיקונים ס"ט (דף קבא ע"ב) שאמר שם, ומעמי אינון מסטרא דכתר, ונקודין מסטרא דחכמה, ואתוון מסטרא דבינה, ומתלבשין בהג"ת, והכי מתלבשין בגה"י מלכות, מאנא דכלהו, כלילא מכלהו, עכ"ל. והרי לנו דכל הטנת"א כולן הם גם בכל הו"ק דו"א וכן הם ג"כ בהמלכות.

[ג] והנה בחי' קרקפתא של זה הא"ק שהוא הראש עד בחי' מקום האזנים שלו נקרא בחי' שם ע"ב והוא סוד הטעמים – שהוא הכתר כנ"ל אות ב', וכן אמר לקמן בהמ"ב שהשם ע"ב הוא בכתר והס"ג בחכמה ומ"ה בבינה וכנ"ל, אמנם הנה נודע הוא שהשם ע"ב הוא לעולם רק בחי' חכמה ולא כתר, כי הכתר הוא רק בקוצו של י', ואין לו שם³²⁷ בפנ"ע כלל. וכן הס"ג נודע הוא כי הוא רק בינה ולא החכמה, ומ"ה הוא ז"א רוח, וב"ן מלכות נפש. וכאן מחליף הרב את שיטתיה והסוגיין דעלמא הנודע בכל מקום וחושב ע"ב לכתר, וס"ג לחכמה, ומ"ה לבינה, וב"ן לזו"ן, וכולם שניהם יחד בהשם ב"ן. אמנם מה שחושב השם ס"ג לחכמה הנה הוא מדברי התיקונים (תיקון ע' דף קמא ע"ב) שאמר שם מוחא סתימא (שהוא הכמתא סתימא כנודע) אתקרי אין סוף דאתפליג לתלת מוחין דאינון י' י' י', דאתרמיוו בהאי שמא יו"ד ה"י וא"ו ה"י כו', ע"ש שמבואר שיש שם שם מ"ה ג"כ, ויותר מזה כי שם (דף קנג סע"ב) מבואר כי בכתר עלאה הנה שם הוא אהי"ה דאלפ"ן, ואמר ולעילא מינה הוי"ה דס"ג עם שם אדנ"י במלואה, ולעילא מינה שם מ"ה, והם מ"ב אתוון. והרי מבואר שם ג"כ כמה שמות בכתר שלא כסוגיין דעלמא הנודע בכל מקום. וע"ש עוד (דף קנט סע"ב ודף קלח ע"ב) ובדברי הגר"א שם דברים הראוים למי שאמרם³²⁸. וע' עוד בזה בדברי הגר"א שם (דף מו ע"ד³²⁹).

והענין בזה הוא פשוט, כי בודאי הוא שיש גם בכתר כל הבחי' כולם וכל (מ"ד ע"א) השמות כולם, כי הוא שורש הכל וכלול בו הכל בהעלם. ומה שנודע שהכתר הנה הוא רק קוצו של י' ואין לו שם³³⁰ כלל, הנה הוא רק בערך הגילויים העיקריים אשר בכל פרצוף ופרצוף עצמו, כי בערך זה הוה הכתר שבכל פרצוף נעלם מאד, ואין לו גילוי כלל. אבל בבחי' עצמות הכתר גופה, ובבחי' מה שהוא שורש לכל אותו הפרצוף כולו, הנה יש בו כמה מיני שמות המורים על כל הבחי' כולם, אשר הוא שורש אליהם. ומכל שכן בערך העליון ממנו, הנה פשוט הדבר שיש לו שם ממש, כי הוא גילוי וזוהו שמו של העליון, כי הכל נידון בעירובין, וכנודע שמהמלכות דהעליון נעשה הכתר דהתחתון. והרי נעשה מהשם ב"ן דהעליון, שהוא הגילוי היותר אחרון שבו, השורש הנעלם שהוא הקוצו של י' דהתחתון. וכ"ז הוא משום שורש האחדות שבהם, וכלול כל א' מכולם, וישנם בכל א' כל בחי' הפרצופים כולם וכל השמות כולם, אלא שבכללותו הנה משתנה בכל א' שמו וגילוי לפי

³²⁷ נדצ"ל רמז בשם. ועי' לקמן אות ג' ד"ה והענין בזה.

³²⁸ ז"ל קנט ע"ד: ודא איהו כי גבוה מעל כו' - ר"ל אהי"ה מלא הוא גבוה מעל גבוה על ע"ס דאינון גבוה וגבוהים עליהם ב' היות שמפ"ו ואינון נגד ג' רישין ואמר עשר נהורין בעשר דס"ג בגו מ"ה וכן הכף כ' עשרים שהוא כ' כתר י"ד מלא ב"פ עשר דמילוי יוד ודפשוטו עשר גו עשר וכן אלו ב' היות ועשר דאהי"ה הוא י"ד פשוט י' אותיות שהן עטרה וכתר ואלו ג' שורש לכל עטרה וכתר ומתלבשין זה בגו זה הוי"ה דאלנזין בגו אהי"ה דאלפין והן דומין ג' אלפין כו' ואח"כ הוי"ה גו הוי"ה דאלף דס"ג שורש לשם מ"ה ובינה מתלבש בו ועמש"ל קי"ט א' ומש"ש ואמר ושמהן אלין אינון צנורין כו'. ר"ל התתאין הן צנורין שהן האברים. ושמהן דעליהו נביעין כו' וז"ש וכל לנורין אינון כו'.

וז"ל קלח ע"ד: עלת העלות אמר לי"ד ה"א וא"ו ה"א - ור"ל עשר ספירות דאינון עשר כתרין והן עשר ספירות דהיכל הזה כמ"ש למטה וציורא דהאי היכל אינון ע"ס דמתלבשין בי"ד דברים כו' דאינון ע"ס הפרטים וההוא דאמר נעשה כו' וכלא כלילין בתלת תלת ג' יודין וג' אלפין דהוי"ה כנ"ל וג' אלפין דאהי"ה וג' דאהי"ה בג' דהוי"ה והוי"ה בהוי"ה.

³²⁹ ז"ל: גלגלת למעלה גבוה על המוח והוא ג"כ לבושא לאור א"ס שבתוכו וכמש"ל סוף תכ"ב כתר עילאה כו' א"ס אתקרי מלגאו כתר עילאה מלבר כו' והוא אורא עילאה שבתוכו כמ"ש (א"ז רפח ע"א) גלגלתא דרישא כו' וחכמתא עילאה סתימא בהאי גלגלתא אשתכח והוא אורא עילאה וכמ"ש האר"י זללה"ה ונק' א"ס.

³³⁰ כנ"ל הערה 327.

הערכין שמעריכין אותו, אם בערך העליון ממנו, או בערך התחתון ממנו, או בערך כללות עצמותו גופה. ועד"ז הנה הוא כ"ז בהמ"ם דא"א, כי בערך כל הגילויים כולם דכל עולם האצילות כולו, נקרא המ"ם בשם כתר א עלאה, שהוא שורש כל האצילות, ושורש כל המציאות כולו, כי למעלה מאצילות הנה נקרא רק בשם עולמות דא"ס³³¹, והגילויי דכל המציאות הוא מתחיל רק מהא"א ולמטה כנודע. וכל הגילויים דא"א הנה הוא רק מהמ"ם שבו, כי משם הוא הש"ע נהורין, וכל אור החיבורתא, והנימין, וכל התיקונים, עד שכמעט דעיקר כל הא"א כולו נקרא רק על שם המ"ם שבו³³², כי משם נמשך כל אורו וגילוייו.

והנה נקרא המ"ם בשם כתר א עלאה, שהוא הכתר הכללי, הכתר עליון דכל האצילות כולו, ועכ"ז הנה בא"א עצמו הוה המ"ם רק החכמה שבו, והוא החכמתא סתימאה, אבל הכתר שבו הוא רק הקרקפתא, והוא הרישא תניינא מהג' רישין³³³, כי רישא קדמאה הוא רדל"א, שהוא למעלה מא"א, והוא בבחי' א"ס. והוה הקרקפתא כתר, והמ"ם חכמה. ובפרטות הנה נחלק גם הגלגלתא לב', והם גלגלתא ואורא³³⁴, ונחלק לג' רישין בא"א עצמו, והוא גלגלתא (שהוא הקרקפתא) ואורא ומ"ם, והם הכח"ב שבו, והרי נחשב המ"ם רק לבחי' בינה, והיא שורש לאימא, והאורא הוא שורש לאבא. והרי נמצא כי המ"ם הנה היא נקרא לפעמים בשם כתר ולפעמים בשם חכמה ולפעמים בשם בינה, וזהו שאמר התיקונים הנ"ל שהמ"ם הוא בבחי' השם ס"ג, כי הס"ג הוא בבניה, והוה המ"ם רק הבינה דא"א והשם ס"ג שבו. אמנם גם כשהיא בבחי' חכמה או בבחי' כתר, הנה ישנם שם ג"כ כל השמות כולם, והוא ע"י שהיא השורש להם וכנ"ל.

וכן הוא עד"ז בהקרקפתא, כי כאשר נחשוב התלת רישין בא"א גופה, הוה הקרקפתא בבחי' כתר, אבל כאשר נחשוב התלת רישין מהרדל"א, הוה הקרקפתא בבחי' חכמה, והוא שורש לאבא. וכן ישנם שם ג"כ כמה מיני שמות ע"י שהוא השורש להם, וכ"ז הנה הוא משום שבאמת הנה הם כולם חד, ר"ל שהכח"ב דא"א הם כולם חד ממש³³⁵, ושם גופה אינן באמת שום שם כלל, כי השם הוא הגילוי, והכח"ב דא"א, שהוא כללות כל הרישא דיליה, הנה הוא נעלם מאד, וכל הגילויים וכל השמות הוא רק מז"א ולמטה, אבל למעלה הוא רק שרשם, שהוא המקור והמעייין לכל האורות כולם, וישנם שם שורש לכל א' מהם. וכשנמשך משם השפע להגילויי דהבינה והס"ג, אז נקרא אותו השורש אשר לזה ג"כ בשם ס"ג, וכשנמשך להגילויי דהחכמה ולשם ע"ב, הנה נקרא אותו השורש ג"כ בשם ע"ב. וכן עד"ז לכולם, והוא ע"ד שאמרו (שמו"ד פ"ג סימן ו) לפי מעשי אני נקרא. וזהו מ"ש בתיקונים הנו' כמה מיני שמות גם בהרישין דא"א. וכן הוא עוד כי לפעמים הנה נדרש כל השמות רק בהשורש, וכל מה שלמטה הם כולם בטלים אליו ונכללים בו, כי הוא שורש הכל, וכל מה שלמטה הם רק פרטי גילויי והבן זה. וכ"ז שכתבתי הנה הוא רק להבין איך שכמה בחי' הם בכל א', וכמה שמות להם וכולם אמת.

אמנם בעניינינו שהוא באדם קדמאה, ואמר הרב כי הקרקפתא שהוא הכתר שבו הנה הוא השם ע"ב, והחכמה שבו הוא השם ס"ג, והבינה שבו הוא השם מ"ה, והווי"ן הוא השם 'מד ע"ב) ב"ן

³³¹ בענין לשון עולמות דא"ס, עי' זהר פקודי רכו ע"א: כל אינון נהורין מרזא דמחשבה עלאה ולעילא [תוקן על פי יהל אור ח"א כד ע"ב], כלהו אקרונ אין סוף.

³³² עי' תיקו"ז עו ע"ב שעיקר א"א הוא המו"ס, ועי' לעיל הערה 104.

³³³ עי' אד"ז רפח ע"א: תלת רישין אתגלפן דא לגו מן דא ודא לעילא מן דא רישא חדא חכמתא סתימאה דאתכסייא ולא מתפתחא וחכמתא דא סתימאה רישא לכל רישיה דשאר חכמות רישא (בראשית קמז) עלאה עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין רישא דכל רישא רישא דלאו רישא ולא ידע ולא אתידע מה דהוי ברישא דא.

תרגום: שלשה ראשים נחקקו זה לפנים מזה וזה למעלה מזה. ראש אחד החכמה הסתומה שנתכסתה ואינה נפתחת. וחכמה זו הסתומה היא הראש לכל הראשים של שאר החכמות.

הראש העליון, עתיקא קדישא הסתום מכל הסתומים, הראש של כל הראשים, הראש שאינו ראש, אינו יודע ואינו נודע מה שיש בראש הזה.

³³⁴ עי' לעיל הערה 103.

³³⁵ עי' ע"ח שער מול"מ ב ג"ר כחד חשיבין, ועי' לקמן הערה 442.

וכולל את הווי"ן שבו בשם אחד, הנה יש בזה עוד ענין נוסף על כל מה שאמרנו, כי דע והבן כי אדם קדמא הנה הוא עולם מלא ושלם ממש, ויש בו כל בחי' הפרצופים כולם כמו האצילות ממש בפרטות ופרטי פרטות³³⁶, אמנם הם בו בהעלם גדול מאד, שהרי הוא רק מהעולמות דא"ס וכמ"ש הרב בשער סדר אצילות בקיצור (ריש פרק א'³³⁷) וכן הגר"א בספד"צ (פרק א' בד"ה אבא יתיב³³⁸) והוא ידוע. והנה א"א דאצילות, הנה נקרא כל הרישא כולו שלו עד סוף הי"ג ת"ד שבו בשם כתר, והוא הכתר הכללי דאצילות, קוצו של י' דהווי"ה, הכוללת כל עולם האצילות. והחו"ב דאצילות שהם או"א, הנה הגם ששרשם הוא מהחו"ב שברישא דא"א, שהוא האוירא והמ"ם שבו, או מכללות הגלגלתא³³⁹ והמ"ם וכנ"ל, עכ"ז הנה עומדים הם בפנ"ע, וכמ"ש הרב בשער רפ"ח (פרק ב') (ע"ש והבן), ומקומם הוא רק מהגרונ דא"א עד הטבור שבו, והם החו"ב, הע"ב והס"ג דהאצילות. והווי"ן דאצילות הם המ"ה וב"ן, והם מהטבור ולמטה דא"א עד סוף רגליו. ונתקן הווי"א מתחילה שהוא המ"ה דאצילות, ואח"כ נתקן ונעשה הנוק' שהיא הבין דאצילות. ועומד כללות כל הרישא דא"א להכתר דאצילות, והוא הא"א העיקרי, ואו"א להחו"ב, והם הע"ב וס"ג, והם למטה מהרישא, והווי"ן הם הווי"ת דאצילות, והם למטה מהטבור. וכ"ז הוא באצילות.

אך באדם קדמא, הנה הגם שישנם בו ג"כ כל אותן הפרצופים כולם, ובכל אותו הסדר ממש ג"כ, אבל משום שבו הוא הכל רק בהעלם גדול מאד, והאחדות שם הוא עצום למאד, הנה לא נחשב שם החו"ב שברישא, שהם אוירא ומ"ם שבו (או כללות הגלגלתא והמ"ם) לבחי' בפנ"ע, והחו"ב שבנופא שהוא האו"א שבו לבחי' בפנ"ע, אלא שהם נכללים בו כאחת, ומתחיל הע"ב והס"ג שבו מבחי' החו"ב שברישא³⁴⁰, שהם האוירא (או הגלגלתא) והמ"ם שבא"ק, ונחשב הע"ב והס"ג שבא"ק מהאוירא (או הגלגלתא) והמ"ם שבו ולמטה. והנה המ"ם הנה הוא החכמתא סתימאה, והאוירא הנה הוא כללות הגלגלתא היוורתא שהוא הכתר, כי הם הב' רישין דא"א, גלגלתא ומ"ם כנודע, והם השורש דאו"א וכנ"ל. וזהו שאמר שהע"ב הוא הכתר והס"ג הוא החכמה, כי משום שבא"ק הנה האחדות שם עצום למאד, נחשב בו השורש עם הענפים לאחת, ומתחיל האו"א שבו מכללות הב' רישין דא"א שבו ולמטה, והוה הע"ב והס"ג בהב' רישין שבו, ור"ל כי הנה באצילות נקרא הע"ב והס"ג רק בהגופא דא"א מתחת הראש עד הטבור, והוא מ"ש בספד"צ (פרק א' דף ג' ע"ב) מתקלא קאים בנופא, אבל הראש שבו הוא למעלה מהגילוי, כי הוא כללות הכתר, כתרא עלאה, ואין לו שם מיוחד כלל. אך א"ק, שהוא כולו נעלם, וכל השמות שבו הנה הוא רק ע"ש שהם השורש לאצילות³⁴¹, אבל בו עצמו לא נגלה שום חילוק בחי' כלל, משום האחדות העצום שבו כנוז, הנה נחשב בו הע"ב והס"ג מהתחלת השורש עצמו, ונחשב הע"ב והס"ג בהב' רישין עצמן, אך הגופא דיליה אשר מתחת הראש עד הטבור שהוא החג"ת שבו, ושם הוא התפשטות האו"א שהם ענפי המוחין שבראש. והנה נכלל האבא בהאימא, כי מתלבש אבא בהאימא כנודע, הנה נקרא שם בשם מ"ה, כי החג"ת הוא המ"ה, ומשום ששם הוא התפשטות או"א, ונכלל אבא באימא כנוז, לכן אמר הרב כי הבינה היא השם מ"ה, ור"ל על הגוף שבו, אשר מהגרונ עד הטבור, כי שם הוא החג"ת שבו, והוא השם מ"ה כנודע. ומשום ששם עומד בחי' האימא שבו כנוז, לכן אמר שהמ"ה הוא בינה. ומהטבור ולמטה אשר שם נתפשט כל עולם הנקודות שהוא

³³⁶ עיי' מקור לזה בבהגר"א אשר דבריו יובאו לקמן.

³³⁷ ז"ל: כי זה האדם כלול מ"ם וכולן נקרא א"ס בערך עולם האצילות של מטה הימנו. ועיי' לעיל הערה

שם נראה לענ"ד שהוא מקור לד"ז.

³³⁸ טו ע"ד ד"ה וכן – ז"ל: וכן הוא בכל הפרצופים, בא"ק עד טיבורו יוצאין אורות אח"פ ונקראין כלן

א"ס ע"ש א"ק.

³³⁹ עיי' לעיל הערה 103.

³⁴⁰ נדצ"ל שברישא.

³⁴¹ עיי' דע"ה ח"א מז ע"א, ונב ע"ג שכוונת השם היא שאפשר לקרא אל השם ההוא ולהתפלל אליו. ולכן אין תפילה אלא לגילוי ית' שבאצילות ששם האלקות הגלויה בשם ולא לא"ס.

332 :Deleted

מהב"ן שבו, והנקודות הנה הם ב' בחי' מלכי יושר ומלכי העגולים³⁴², והם בבחי' זו"ן כנודע כ"ז, לכן אמר כי הב"ן הוא הו"ת, וכולל כל הו"ת רק בהשם ב"ן, כי בן היה כל עולם הנקודות, רק מהב"ן שבו לבד, והמלכי יושר עם המלכי עגולים היו נחשבים בעולם הנקודות להזו"ן שבו. והרי נמצא כי הזו"ן הם השם ב"ן והב"ן כ"ז היטיב. ולמטה אות כ"ח יתבאר בעה"י עוד ענין אחר בזה.

[ד] עד בחי' מקום האזניים שלו נקרא בחי' שם ע"ב – הנה נודע הוא שהמ"ם שהוא מוחא הדא דכליל תלת (אד"ר דף קמ ע"א), הוא כולו למעלה מהאזניים, והוא שוכן בתוך הקרקפתא גופה, וא"כ (כ"ד ע"ג) הרי ממה שאמר הרב שעד האזניים נקרא בחי' שם ע"ב, הרי נמצא שגם המ"ם שהוא עיקר המוח, והוא החכמה, חכמתא סתימאה, הנה הוא ג"כ רק מכלל הע"ב, וכן אמר בשבירת הכלים (ריש פרק ו), כי הע"ב בא"ק הוא בבחי' הכתר וחכמה שבו. אמנם בפרטיות הג' רישין דהא"א עצמו שבא"ק, הוה המ"ם רק בבחי' השם ס"ג, וכן אמר לקמן בפ' זה בהמ"ב, שהס"ג הוא חכמה, ור"ל על החכמתא סתימאה, מ"ם. ובפרט כי בעומק ובדיוק הוה המ"ם שורש הבינה, והיא הבינה שברישא, וכמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א דף ו ע"ב ד"ה וגבורה דדל"א³⁴³), וע' בדברי האריז"ל (בוזהר הרקיע דף קא סע"א) וכן במאמרי רשב"י (פ' תרומה דף ה סע"ב ורע"ג כב ע"ג³⁴³) ע"ש. והרי נמצא כי בפרטות הוה המ"ם רק שורש שם ס"ג וכנ"ל אות ג', אמנם בכללות הנה נכלל המ"ם עם הקרקפתא ובשם ע"ב, ונקרא עד האזניים בבחי' שם ע"ב, וע' עוד בדברינו למטה באות מ' וי"א.

ודע כי מ"ש הרב "כי עד בחי' מקום האזניים שלו נקרא בחי' שם ע"ב", הנה האמת הוא כי השם ע"ב הוא מתפשט בו ג"כ בכולו עד סוף רגליו, כי השם ע"ב שבו הרי הוא בחי' הא"א שבא"ק, והוא מתלבש בכל הא"ק כולו ע"ד הא"א דאצילות שמתלבש בכל האצילות, וכולם תלויים בו, והוא הנשמה לכולם. בן הוא הע"ב שבא"ק עם הקו דא"ס שבתוכו, הנה הוא מתפשט בכל הא"ק כולו, וכל העולמות כולם תלויים רק עליו, והוא הא"ס שבהעולמות. אלא הוא כי עד מקום האזניים הנה הוא מגולה, וממקום האזניים ולמטה הוא מתלבש בהס"ג ונעלם בו, ואינו נגלה משם ולמטה אלא רק הס"ג לבד. ולכן אמר כי מהאזניים ולמטה מתחיל השם ס"ג, כי אין נגלה ואינו ניכר משם ולמטה אלא רק הס"ג לבד, אבל באמת הנה עומד בפנימיותו כולו השם ע"ב ג"כ עם הקו דא"ס שבתוכו וכנו'. וכן הוא הסדר לעולם בכל האורות כולם, שכל א' מתחיל במקומו ומתפשט משם ולמטה בפנימיות כל העולמות כולם, כמ"ש בספר הגלגולים (פרק יט) והוא פשוט מכמה מקומות.³⁴⁴

[ה] אלא שאין לנו רשות לדבר בזה – ודע כי הנה יש גם בא"ק עוד בחי' יותר למעלה, והוא בבחי' הרדל"א, כי הע"ב שבו הוא בבחי' הגלגלתא ואוירא, שהם כללות הרישא תניינא דא"א שבו, ויש גם בו בחי' רדל"א שהוא למעלה מהע"ב, והוא הרישא קדמאה, כי נבחן הא"ק בכל הרישין והבחי' כולם כמו הא"א דאצילות, וכן למטה מהגלגלתא שבו הנה נבחן בו ג"כ כל הבחי' כולם כמו באצילות ממש, וכמו שמרמז לנו הרב בכ"ז בשבירת הכלים (ריש פרק ו) וכמו שהארכנו בכ"ז בדע"ה ח"א דרוש א' סימן ד' ע"ש והבן וזכור כ"ז.

[ו] אינו רק לשכך האזן – כי כל הא"ק הוא מעולמות דא"ס³⁴⁵ וכל הבחי' שבו הם נעלמים מאד, וכל מה שאנו מדברים בו ומבחינים בו הוא רק ע"ש שהם השרשים לכל אותן השמות והאורות והפרצופים אשר באצילות.

אמנם מ"ש שהם "לשכך את האזן", כ"ז הוא רק מעקדים ולמעלה, אבל לא מעקדים ולמטה וכמו שמפרש והולך, וע' בעקודים פ"א אות י"ג.

³⁴² עי' לעיל הערה 124.

³⁴³ אמנם עי' אריז"ל שער המלכים פרק ח' שזה חכמה דא"א.

³⁴⁴ עי' בהגר"א על ספד"צ טו ע"ד ד"ה אבא יתיב.

³⁴⁵ עי' לעיל הערה 331.

[ז] עיקר כינויים אלו הם מעולם האצילות ולמטה – כי שם נמצאו ונתהוו כל הענינים כולם המוזכר בדברי הארז"ל במציאות ממש, והוא ע"י ששרשם דכל אלו הענינים הנה נתהוו ונעשו בעת עולם הנקודות אשר לא התייחד או בהם האור דא"ס כלל, ויצאו רק בסוד רשות הרבים³⁴⁶ כמו שיתבאר בעה"י לקמן בהדרושים, ולא היה נופל אז עליהם שם אלהות כלל. והנה נעשו ונתהוו אז מהמאציל א"ס ית"ש בכל שורשי מקרי הענינים כולם דהעולמות ביי"ע. והגם שגם אז הנה היה כל תכונתם ומציאותם למעלה ממדרגת מציאות הבי"ע הרבה מאד, כי הם רק שורשם, ר"ל שכל הנקודות היו שורשי הבי"ע ושורשי דכל האצילות ג"כ. אך עכ"פ הוא כי היה כל מציאותם וכל עניניהם בתכונת שורשי כל הענינים שבבי"ע, שהוא תכונת פרצוף אדם, כי לא היה נופל אז עליהם שום שם אלהות כלל כנז. אמנם אחר התיקון, שהוא אחר שיצא מהם כל סיגהם, ע"י כל עניני דשבירת הכלים ועולם התוהו, ונטהרו מכל תוקף הגבורות הקשים שבהם, הנה חזר והעלה¹ (מד ע"ד) המאציל אותם והוסיף בהם אור על אור, ונזדככו ונתקנו בכל הראוי, והמשיך והתלבש אורו בהם כהנשמה בהגוף, והתייחד עמהם ביחוד עצום מאד, עד שנעשו עמו אחד ממש. ומאז ולהלאה לא סר ולא יסיר יחודו מהם לנצח, והם מעתה אלהות גמור, ע"י אורו המתלבש בהם, ונעשו חד עמו. והוא כל האצילות כולו, שהוא כולו אלהות גמור, יחיד ומיוחד³⁴⁷. אמנם מצד מציאותם הראשונה אשר היו בתחילה, הנה נופל עליהם גם עתה כל הכינויים דכל הפרצופים כולם וכל עניניהם הנאמרים בדברי הארז"ל, והוא ע"ש שהם שורשי כל הענינים הללו שבבי"ע, כי כל הענינים שבבי"ע הוא נמשך רק מהם, והם שורש לזה. אך כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי האצילות מכל דרכי הבי"ע, כי הרי הם למעלה מכל דרכי הבריאה כולו הרבה מאד, ואין שום השגה ותפיסה בזה לשום נברא, ואין לנו הדמות אלא בהמלות והלשון לבד, וכמ"ש (דברים ד טו) ונשמרתם מאד לנפשותיכם כי לא ראיתם כל תמונה. אך במלות ולשון הותר לנו הדיבור בזה, כי כן דברה התורה בלשון בני אדם בזה בכמה מקומות, וכמו שהארכנו בזה בספר הדעה ח"א דרוש ה' סימן ז' (ולעיל בעגולים וישר בהקדמה לענף ב, ובהקדמות ושערים שער ד, ובספר הכללים כלל ח ענף ו). והרוצה לרוות צמאונו ולילך לבטח דרכו, כי המעות בזה ח"ו הוא סכנה עצומה למאד, והמתבונן בזה הוא עומד בין המצרים, גדר מזה, אמונת פינת יקרת אחדותו הפשוטה והנעלמה ית"ש, וגדר מזה, אמונת חכמת האמת, וכן גם פשמות כל התורה כולה אשר דברה ג"כ רק בלשון זה תמיד. ושני הגדרים הללו הרי הם אחד, כי אורייתא וקוב"ה חד הוא³⁴⁸, ולכן הרוצה לרוות צמאונו בזה יעיין בכל דברינו הנז' ויאירו עיניו באור פני מלך חיים.

[ח] בהגהה: כל מציאות הנקודים הם נוק' – והגם שהם מהחכמה שהוא בחי' זכר, וכן אמר לקמן פ"ה, שהם בחי' רוח, והוא ז"א, שהוא בחי' זכר. אמנם אינם מתהווים ונעשים אלא רק אחר שיורד אור החכמה וז"א להאיר להמלכות, ואחר שירד זוהר האור והבהיק בה. הנה ע"י הכאת האור מתנוצץ בבחי' נקודות וחוזר האור מתתא לעילא ועולה דרך האחוריים דהז"א והאבא, ומשם נהרין ונצצין למטה בבחי' נקודות, והם כל נקודות התורה, והוא מ"ש בתיקונים (סוף תיקון ה דף כב ע"א) ונקודי בכל אתר בת קול, כי הם רק מהתנוצצת אור דהחכמה. ונמצא שהם באים מבחי' גבורות, שהוא מהבהקת האור והכאתו, והוא שאמר "והענין כי הם באים מכח אור המכה ונוצץ וחוזר מתתא לעילא". והנה כל בחי' גבורות הוא נוק', והוא מבחי' הנוק' שבאבא וז"א, וכן אמר לקמן פ"ה, כי הנקודות נקבות אור חוזר אף שהוא בחי' ז"א, מפני שהוא אור חוזר שבו כו', ע"ש אות ע"א ולקמן רפ"ו אות ג'. וכן אמר הרב בשער הקדמות (דף נו ע"ב), דע כי כל בחי' הטעמים הוא אור פשוט ישר זכר, אבל הנקודות הוא אור חוזר נקבה. והענין הוא כי כשהאור ישר יורד ומכה למטה, מתנוצץ ומתפוצץ בסוד נקודות וחוזר מלמטה למעלה, עכ"ל, וע' לקמן בשער

³⁴⁶ ע"ח שער השבירה פרק ב'.

³⁴⁷ לשון זה מקורו בתפילת ר' נחוניא בן הקנה.

³⁴⁸ ע"י לעיל הערה 324.

רפ"ח (סוף פרק ה). ומבואר כל הדברים הללו בארוכה בשער עקודים (פרק ה), ושם נשנה ההגהה הנה בשם מהרח"ו ז"ל ע"ש. ומ"ש "והמעמים הוא אור הפשוט", ר"ל האור היורד למעלה למטה בלי הכאה ואור חוזר, הנה מזה הוא אור המעמים. ומ"ש "וזה נוהג בכל האצילות" ר"ל כי בכל אורות האצילות כולם ישנם בכל א' הב' מיני אורות הללו, אחד אור ישר ואחד אור חוזר, וכמ"ש בעקודים (פרק ה ופרק ו).

והנה מבחי' האזנים ולמטה נתחיל לבאר בקיצור נמרץ. דע כי מהאזנים ולמטה מתחיל שם ס"ג שבו³⁴⁹, וכבר נתבאר כי גם הוא כלול מטנת"א, ונודע כי לעולם הטעמים והנקודות נחלקים לג' חלקים, כי יש בחי' טעמים ונקודות למעלה ע"ג האותיות, וכן יש למטה מן האותיות, וכן יש באמצעית האות³⁵⁰.

* ונראה להאמת שגם הע"ב הוא נמשך ג"כ עד סיומו כולו לאלל שמאזניים מתחיל הס"ג ומלצקו ונקרא ע"ש ס"ג וכן הוא עד"ז בהמ"ה וצ"ן שמהטבור ולמטה כי משם מלצקיס הם ונקרא על שםם והוא העולם האצילות (לש"י).

[ט] מהאזנים ולמטה מתחיל שם ס"ג שבו – הנה האמת הוא כי התחלת וראשית השם ס"ג הוא מתחיל למעלה הרבה מהאזנים, כי השם ס"ג דענינינו, אשר ממנו נמשכים האורות דאח"פ, הנה הוא המ"ס דא"א שבא"ק³⁴⁹, הרישא תליתאה שבו, כי הוא השורש לכל האורות דאח"פ, והוא כמ"ש לקמן בהמ"ב, שהס"ג הוא חכמה, והוא החכמתא סתימאה, מ"ס, המוח העיקרי שבו³⁵⁰. והוא למעלה מהאזנים הרבה, כי מבשרי אחזה שהוא מקום שמוח של תינוק רופף, וכמ"ש במבוי"ש (ש"ג ח"ב פ"ד) ע"ש, והוא 'מה ע"א' פשוט ונודע. ועכ"פ הוא כי המוח עצמו הוא למעלה מהאזנים הרבה, ולכן הנה היא נקרא בבחי' שם ע"ב ג"כ כנ"ל אות ד'. והנה מאותו החכמה מ"ס נמשכים ויוצאים כל האורות דאח"פ שבא"ק, אשר הם בבחי' הי"ג תיקוני דיקנא שבא"א דאצילות, והתחלתם בין בא"ק בין בא"א דאצילות הוא רק מן האזנים ולמטה, אמנם לא נמשכו מהמ"ס להדיא אלא רק ע"י השתלשלות מדרגות רבות מעסמ"ב לעסמ"ב, כי המ"ס עצמו הוא כלול מד' שמות עסמ"ב, והם שורש של כל העולמות והפרצופים אשר מהמ"ס דא"ק ולמטה.

והשם ע"ב שבו הנה ממנו הוא האור הנגזר שנגזר בששת ימי בראשית, והוא קשור ומיוחד עם הע"ב הכללי דקרקפתא. והשם ס"ג שבו שהוא הס"ג אשר בהמ"ס עצמו, הנה הוא כלול ג"כ מד' שמות עסמ"ב, והם נאצלים ומתפשטים ממנו ולחוי' ג"כ, ואותן העסמ"ב שבהס"ג, הנה השם ע"ב הוא ג"כ עדיין למעלה מהאזניים, והוא נשאר למעלה תמיד, וממנו הוא סוד אור העינים אשר אמר הרב באח"פ (פרק א) שהוא סוד הנשמה לנשמה. אך הס"ג שבו, אחר אשר נאצל ומתפשט ממנו, הנה הוא מכנגד האזניים ולפנים, והוא השורש דכל אורות האח"פ, ועליו אמר הרב בענינינו, שמהאזניים ולמטה מתחיל השם ס"ג שבו. והכוונה הוא על הס"ג שבהס"ג דהמ"ס, אחר אשר נאצל ומתפשט ממנו, והנה הוא מתפשט ויורד עד שבולת הזקן. והמ"ה וב"ן שבהס"ג דהמ"ס, אחר שנאצלו ונתפשטו ממנו, הנה הם מכנגד החוטם והפה, והם מתפשטים ויורדים עד החזה והטבור. ושורש של כולם הוא הס"ג שבהס"ג דהמ"ס, שהוא השורש לכל האורות דאח"פ.

והוא מה שמבואר בשער א"א (פרק י) כי התיקון הראשון דהאזן הוא רק מן הבינה דהמ"ס, אבל הכתר והחכמה דהמ"ס הוא נשאר למעלה, והבינה דהמ"ס הנה הוא הס"ג שבהס"ג דהמ"ס, והכתר והחכמה הוא הע"ב שבהס"ג דהמ"ס, והוא שורש אור העינים וכנ"ל. וכן אמר הרב ג"כ שם (פרק ח) כי כל הי"ג ת"ד הנה הם רק מכללות הי"ס דהכתר והחכמה אשר למטה מן המצח עד

³⁴⁹ באומרו מ"ס דא"א שבא"ק, כוונתו באותה המידה למ"ס דא"ק שכן א"א דא"ק הוא למעשה עצמו של א"ק. לכן כמה פעמים תראה שזכר פרט, לעתים כותב שהוא בא"א דאצילות ולפעמים כותב שהוא באצילות, ולמעשה המדובר הוא באותה הבחינה בדיוק.
³⁵⁰ ע"י תיקו"ז עו ע"ב, וע"י לעיל הערה 104.

הגרונן, אבל לא מלמעלה מן המצח ע"ש. ונודע הוא שעיקר המוח הוא למעלה מן המצח ולפנים, והרי לנו כי כל הי"ג ת"ד, וכן אורות האח"פ בא"ק, הנה אינם הם מן המוח עצמו אלא רק ע"י השתלשלות כמה מדרגות ממנו וכנו'. והיינו, כי הנה עיקרו דהמ"ס עצמו הוא הס"ג שבו, אבל הע"ב דהמ"ס הוא כלול ומיוחד בהקרקפתא שהוא הרישא תניינא, והוא מכלל הע"ב הכללי דגלגלתא שאמר הרב, שאין לנו רשות לדבר בו. אמנם גם אותו הס"ג הנה הוא כלול ג"כ מדי' שמות עסמ"ב, והם נאצלים ומתפשטים ממנו ולחוץ ג"כ, והע"ב שבו הוא ג"כ רק למעלה מהאזניים, ולא יצא הוא לחוץ כלל. אך הס"ג מ"ה ב"ן שבו הנאצלים ומתפשטים ממנו, הנה מהם יוצאים ונמשכים אורות מבחוץ ג"כ, היינו מהס"ג נמשך ויוצא אור האוזן, ומהמ"ה נמשך ויוצא אור החוטם, ומהב"ן נמשך ויוצא אור הפה. והם ג"כ רק ע"י השתלשלות כמה מדרגות, וכמו שבארנו כ"ז בארוכה בדע"ה ח"א דרוש ד', ובספר הכללים כלל י"ח ענף יו"ד. והרי נתבאר לנו עכ"פ כי עיקר המ"ס עצמו הנה היא כולה למעלה מהאזניים, כי הרי היא המוח אשר בקרקפתא גופה, וכל דברי הרב הנה הוא רק בהתפשטות הס"ג דהמ"ס אשר מתפשט ממנו מהאזניים ולמטה, והוא השורש דכל האורות דהאח"פ.

והנה נתבאר מדברינו ג"כ כי הנה ישנם ג' בחי' ע"ב אשר הם למעלה מראשית והתחלת הגילוי, כי התחלת כל הגילויים הרי הוא רק האורות דאח"פ שהם עולם העקודים, שהוא ראשית הגילוי כנודע³⁵¹. וישנם למעלה מהעקודים ג' שמות ע"ב³⁵², אשר הם כולם נעלמים, היינו: אחד, הע"ב שבקרקפתא שהוא כללות הרישא תניינא, גלגלתא חוורתא שבו. והשני, הוא הע"ב דהמ"ס, שהוא התחלת וראשית דהמ"ס עצמו, והוא ג"כ כלול ומיוחד עם הע"ב הכללי דהקרקפתא כנו'. והג', הוא הע"ב דהס"ג דהמ"ס, אשר הוא עומד ג"כ רק למעלה מהאזניים, והוא נשאר ג"כ נעלם, ולא יצא מהאזניים ולחוץ אלא רק מהס"ג דהס"ג דהמ"ס¹ (מה ע"ב) וכנו', כי רק הוא ר"ל הס"ג דהס"ג דהמ"ס, הנה רק הוא אשר עומד מכנגד האזניים ולפנים, וממנו נמשך ויוצא האור דהאוזן. והרי לנו עכ"פ כי ישנם ג' מיני ע"ב שהם נעלמים, היינו: הע"ב הכללי, והע"ב דהמ"ס, והע"ב דהס"ג דהמ"ס. ואלו הג' מיני ע"ב הם הג' צחצחות³⁵³ העליונות אשר למעלה מהעקודים, כי כן הוא הסדר תמיד שבכל עולם ובכל פרצוף, הנה ישנם ג' צחצחות עליונות למעלה מהעשר ספי' שבו כנודע מדברי הגאונים בפרדס שער הצחצחות. וע' בירורן של כל הדברים הללו בדברינו בדע"ה ח"א דרוש ד' מסימן א' עד סוף סימן ה' שם, וכן בספר הכללים כלל י"ח ענף י', כי ארוכים ועמוקים המה למאד.

[י] מתחיל שם ס"ג שבו – וכבר נתבאר כי גם הוא כלול מטנת"א, סוד אלו הטנת"א שאמר הוא על כללות כל העולמות כולם מראשית העקודים עד סוף כל העולמות בי"ע. והנה הוא ע"פ מה שאמר בדרושי נקודות (ריש פרק א) כי השם ס"ג היה נמשך מתחילה מהאזניים עד סיומו כולו, שהוא עד כל סיום הרגליים שבו. וכל העולמות כולם הם כלולים בא"ק ותלויים בו, כמ"ש הרב בעיגולים ויושר (ענף ד) ובכ"מ. והנה הטעמים שאמר הוא על עולם העקודים, כמו שמבואר בדבריו למטה, והנקודים שאמר הוא על עולם הנקודות, והתנין שהוא המ"ה הוא על עולם התיקון, שהוא כל עולם האצילות, והאותיות שאמר הוא על עולמות בי"ע, כי האותיות הם הכלים, והכלים הגמורים³⁵⁴ הוא רק בבי"ע. וכולם הם יוצאים מא"ק ותלויים עליו, וכמו שבארנו בכל ספר הכללים,

³⁵¹ עיי' טנת"א א' שבעולם זה הוא שנתגלה בחי' כלי לראשונה. ואולי דבריו מיוסדים על דברי בהגר"א על ספד"צ ריש פרק ב', שהדיקנא הוא ראשית הגילוי.

³⁵² עיי' דע"ה ח"א דרוש ז' סימן א' אות ו' שהרב מאריך בענין זה, וכן בכללים ח"א יט ע"ב שהם שורש י"ג חוורתא, י"ג נימין ו"ג ת"ד.

³⁵³ עיי' לעיל הערה 105. ועיי' לעיל סוף כה ע"א.

³⁵⁴ דהיינו שהם בבחי' נפרדים ואינם אלהות. עיי' הקדו"ש יז ע"ב, שבי"ע הם בבחי' יציאה מהכח אל הפועל ואינם אלקות כלל, והם עולמות נפרדים. ואסור לכנות שום בחינה שבמקום זה בתואר אלקות, ולכן

והוא סוד הטנת"א הכלולים בס"ג שאמר כאן והבן. אמנם גם האורות דאח"פ שהם כללות עולם העקודים גופה, הנה הוא כלול ג"כ מטנת"א, וכמו שמבואר לקמן בשער העקודים (פרק ה), וכן אורות הנקודות עצמן הנה הם כלולים ג"כ מטנת"א, וכמו שמבואר בדרושי נקודות (פרק ו) ובשער רפ"ח (פרק ה), וכן הוא בעולם האצילות גופה, וכן בעולמות בי"ע עצמן וכנ"ל אות ב', שכל א' הוא כלול מטנת"א. אך הטנת"א שאמר כאן, הכוונה הוא כמו שאמרנו, וכל עולם העקודים כולו הוא רק הטעמים דאותו הס"ג, וכמו שמבואר בדבריו למטה ודי בזה.

[יא] כי יש בחי' טעמים ונקודות למעלה ע"ג האותיות וכן יש למטה מן האותיות וכן יש באמצעות האות – הטעמים אשר למעלה הוא מסוד אורות האוון, כמו שמבואר למטה. והטעמים אשר באמצעות האות הוא סוד אורות החוטם, כמו שמבואר לקמן פ"ב. והטעמים התחתונים הוא סוד אורות הפה, וכמו שמבואר בעקודים פ"א. וכל אלו הג' מיני טעמים הם נקראים בשם ע"ב דס"ג, וכמ"ש בשער הנקודות (סוף פרק א בתחילת המ"ב שם) שכל אורות האח"פ שהוא עולם העקודים, הנה הם הע"ב דס"ג, שהם הטעמים דס"ג. ונקראים בשם ע"ב דס"ג, או טעמים דס"ג משום שהם כולם מהתפשטות הס"ג שבהמ"ס דא"ק וכנ"ל אות ט'. והנה נקרא בשם ע"ב דס"ג עד סוף אורות הפה, ומשם ולמטה שהוא כל הגוף כולו אשר מתחת הראש ולמטה, הוא נקרא בשם ס"ג דס"ג. ומ"ש לקמן בנקודות (פרק א) כי האורות שיצאו דרך העינים הם מהס"ג דס"ג, הוא משום שעיקרן הם רק מה שעלו מלמטה למעלה ויצאו דרך העינים כמבואר שם (פרק ב), ולכן נקראים בשם ס"ג דס"ג משום שעיקרן הם רק מהגוף, וכל הגוף כולו הוא הס"ג דס"ג. ומהאזנים עד סוף הפה הוא הע"ב דס"ג, והקרקפתא עד האזנים הוא הע"ב הכללי.

והנה כבר כתבנו לעיל באות ג' ד' ט' כמה בחי' שיש בהמ"ס העיקרי אשר הוא מהאזנים ולמעלה, ואמרנו כי הנה יש בו כל הבחי' דהנ"ר, כי הנה הוא בחי' כתר והוא כתרא עלאה, וכן הוא בחי' חכמה שהוא חכמתא סתימאה, וכן הוא בחי' בינה שהוא שורש בוצד"ק, שורש האימא בינה. אך כ"ז הנה הוא מהאזנים ולמעלה, ששם הוא המ"ס העיקרי. אך מהאזנים ולמטה, הרי מבואר בדברי הרב באח"פ (פרק א) כי האזנים הוא בחי' בינה ותבונה, והוא שאמר ג"כ כאן שמהאזניים ולמטה הוא רק השם ס"ג, שהוא בחי' בינה ותבונה. ונקרא מהאזניים עד סוף הפה ^(כ"ה) בשם ע"ב דס"ג, ומשם ולמטה שהוא מתחת הראש ולמטה והוא כל הגוף כולו, הוא יהיה הס"ג דס"ג. אך דע והבן עומק הדברים, כי כ"ז הנה הוא ג"כ רק משום שבא"ק הנה נכלל השורשים עם

הגילוי שלו ית' המתגלה בעולמות הנפרדים נקרא "אדני" כאדון השולט על עבדיו, שיש לעבדיו קיום בנפרד מהאדון.

הענפים בכלל לא חדא וכנ"ל אות ג', ולכן נקרא מהאזנים ולמטה רק בשם ס"ג וכנ"ל. אמנם זה היה רק בתחילה, ר"ל קודם יציאת הנקודות, והוא מ"ש הרב בנקודות (ריש פרק א), כי מתחילה היה השם ס"ג בא"ק מהאזנים עד סוף סיומו כולו וכנ"ל אות י', ולא היה נבחן בו אז מהאזניים ולמטה עד סיומו כולו שום חילוק בחי' כלל, והיה כולו רק בבחי' שם ס"ג לבד. אמנם אחר שנעשה בפנימיותו בחי' הצמצום מטבורו ולמטה לכל פעולת תוצאות הנקודות כמבואר בדרושי נקודות (פרק ב), הנה נבחן בו מאז ולהלאה חלוקי בחי' גם למעלה, ונתגלה בחי' האו"א שבו מבחי' הגרון שבו עד הטבור, וע"ד האו"א בהא"א דאצילות. והנה נקרא אז כל הרישא כולו בערכם בשם ע"ב הכללי ג"כ, והוא הכתר כתר א עלאה, ע"ד הא"א דאצילות שכל הרישא כולו עם כל הי"ג ת"ד הם כולן בבחי' הכתר.

וכן הוא בא"ק, שעד סוף העקודים הוא כולו בשם כתר, והוא הע"ב הכללי. ובחי' או"א שבו אשר מהגרון עד הטבור, הם בערכו בבחי' הס"ג הכללי, והוא האבא שבו בבחי' הע"ב דס"ג, והאימא שבו היא בבחי' הס"ג דס"ג, וממנה הוא כל האורות שיצאו דרך העינים, והיינו אחר שעלו ממטה למעלה ויצאו דרך העינים, כמ"ש בדרושי נקודות (פרק ב) וכנודע. והוא מ"ש הרב שם (פרק א) שאורות הנקודות אשר יצאו דרך העינים הם מהס"ג דס"ג, ור"ל שהם מהאימא שבא"ק שהיא הס"ג דס"ג, ור"ל מהס"ג דס"ג הכללי, אשר כל עיקרו הוא רק מהגרון ולמטה לבד, כי עד הגרון שהוא כל הראש כולו הוא נקרא בערכם בשם ע"ב הכללי, וכמו שבארנו כ"ו בארוכה בדע"ה ח"א דרוש ב' ודרוש ג', ושם דרוש א' סימן ד'. ומכל זה תבין כי מ"ש הרב שאורות העקודים הם מהע"ב דס"ג, ואורות הנקודות הם מהס"ג דס"ג, הנה הם אינם ממקור אחד כלל, כי הם רחוקים זה מזה הרבה מאד, כי זהו משורש המ"ס שבא"ק, וזה הוא רק משורש האימא שבא"ק, אשר מהגרון ולמטה. ועיקר האימא הרי היא רק מהחזה עד הטבור כנודע, וממנה נמשכו הנקודות, מהתפשטות הנה"י שלה אחר שנתפשטו מהטבור ולמטה ועלו למטה למעלה ויצאו דרך העינים, וכמו שנתבאר שם. וא"כ הרי הם רחוקים זה מזה הרבה מאד, אלא שדברי הרב עמוקים מעמקי תהום ועולים לגבהי מרומים אין חקר, וע' בדברינו בדע"ה שם ויאירו עיניך בכ"ז.

והנה או"פ שבזה הא"ק יצא לחוץ דרך הנקבים הנ"ל²⁷, והנה ההבל היוצא מן הראש יוצאים דרך נקבי שערות, וכבר²⁸ אמרנו לעיל שאין אנו רשאים לדבר ולהתעסק בו, ולכן נתחיל (לדבר מן הבל היוצא מבחי' האזנים)* ולמטה (ההבל היוצא מהם) שהוא בחי' ס"ג²⁹. ונאמר, כי הנה דרך נקבי אזנים שבו יוצא אור מפנימיות הא"ק הזה***, ופשוט הוא שבצאתו לחוץ מתעבה קצת³⁰, נמצא כי אור שנשאר בפנימיות א"ק גדול מזה האור היוצא לחוץ ממנו, אבל ודאי³¹ שזה האור היוצא הוא יותר גדול מבחי' כלים והגוף של א"ק הזה וזה פשוט. והנה כאשר יצא האור דרך נקבי האזנים ימנית ושמאלית נתפשטו האורות האלו מבחוץ ממקום האזנים עד מקום שבולת הזקן, ונמשך בהתפשטותו מנגד התפשטות שער הזקן הצומח בלחיים בצדדי הפנים וכנגדו נתפשט ונמשך אור הזה עד שמגיע למטה בשבולת הזקן, ושם מתחברים האורות היוצאים מב' נקבי האזנים, אמנם לא נתחברו בחבור גמור אבל נשאר ביניהם חלל מעט³². ודע כי אור הזה אינו דבוק ונוגע בפנים עצמם אבל חופף וסוכך עליהם³³, ולא נתפשט האור הזה לא לאחורי הפנים ולא בכל הפנים רק כ' ע"ד { בצדדי הפנים לבד³⁴ כנ"ל.

* לט"ו גורס את המוסגר. ** ונראה להאמת שגם הע"צ הוא נמשך ג"כ עד סיומו כולו אלא שמאזנים מתחיל הס"ג ומלכסו ונקרא ע"ס ס"ג וכן הוא ע"ז צמ"ה וצ"ן שמהטבור ולמטה כי משם מלכסו הם ונקרא על שםם והוא העולם לאצילות (לש"ו).

[יב] יצא לחוץ דרך הנקבים הנ"ל – כי מהאח"פ ולמטה נתגלה אורם ופעולתם להעולמות שלמטה הימנו, אבל למעלה מהאח"פ לא נתגלה אורם למטה כלל, ואורם ופעולתם הוא רק

בהעלם גדול.

[יג] יוצאים דרך נקבי השערות וכבר כו' – הנה הרב ז"ל מגלה טפח ומכסה אלפיים³⁵⁵, ומרמז לנו כי יש גם בא"ק בחי' הנימין והחוררתא כמו בא"א דאצילות, אלא שלא ניתן רשות להתבונן בזה, וע' שבירת הכלים (ריש פרק ו).

[יד] ההבל היוצא מהם שהוא בחי' ס"ג – כי הס"ג הוא שורש הגבורות, בוצד"ק, ונצטמצם האורות עי"ז, ולכן יש אפשרות להתחוננים לקבל אורם.

[טו] ופשוט הוא שבצאתו לחוץ מתעבה קצת – כי ע"י ירידתם וריחוקם ממקורם הם מתעבים, ובפרט כי הרי הם מהס"ג שהוא גבורות, ולכן כל מה שנתרחקו הם מצטמצמים ומתעבים, והוא העביות אשר נעשים וישנם בהאורות עצמן, וזה הוא כל ענין העביות אשר אמר בשער עקודים (רפ"ג ושם פרק ה ו) וכן בשער מטי ולא מטי (פרק א ופרק ג), והוא סוד ושורש כל בחי' הכלים, וכמ"ש בשער סדר אבי"ע (פרק א) זה לשונו: והענין כי בכל העולמות יש בחי' עצמות וכלים, ותחלת הכל נתפשט הא"ס בסוד י"ם דאצילות בסוד כלים, כי הלא ענין התפשטות מורה התעבות האור ממה שהיה. ונמצא כי י"ם אלו הם י' כלים, ונעשו למה ע"ד מצד התפשטות הא"ס עצמו, רק שנתעבה האור ונעשה כלים ע"י התפשטות, ואחר התפשטות הזה אשר על ידו נעשים י' כלים, אז נתלבש עצמות א"ס בתוכם, וזה סוד עצמות וכלים כו', ע"ש. וע' דברינו בזה בספר הכללים כלל ה' בביאור הדברים בארוכה, ודע וזכור זה.

[טז] נמצא כי אור שנשאר בפנימיות א"ק גדול מזה האור היוצא לחוץ ממנו אבל ודאי כו' – ר"ל בזה ללמדינו כי האורות דאח"פ שהם כל העולם העקודים, הנה הוא בבחי' ממוצע בין הא"ק להאצילות, ובמה שאמר, אבל ודאי שזה האור היוצא הוא יותר גדול מבחי' כלים והגוף של א"ק, ר"ל ללמדינו כי עכ"ז הנה הוא התפשטות אור מהמוחין עצמן שבא"ק, וממנו מקבלים האו"א שבא"ק אשר הם עומדים ומלבישים מהגרון שבו עד הטבור שבו, והנה הם מקבלים שפעת המוחין שבא"ק ע"י העקודים, ועי"ז הם מוצאים³⁵⁶ ומולידים את כל האצילות כולו, הן אורות דהנקודות והן האורות דהתיקון. ונמצא שכל האצילות כולו, וכן גם כל הנקודות כולם, הם מושרשים וניתלים בהעקודים תמיד, ויש להם שורש השרשים גם בהמוחין עצמן שבא"ק, וכן הם נאחזים תמיד באו"א שבא"ק, וכמו שבארנו כ"ז בספר הכללים כלל י"ח ענף י', וכן בדע"ה ח"א דרוש ד' ע"ש בארוכה. וכ"ז הוא משום שעולם העקודים והאו"א שבא"ק, הנה הם לכלל עולם האצילות כמו הי"ג ת"ד ואו"א דאצילות להו"ן דאצילות, וכמו שיתבאר עוד בסמוך.

[יז] אמנם לא נתחברו בחיבור גמור אבל נשאר ביניהם חלל מעט – כי הב' אזניים הם השורש דבינה ותבונה וכמ"ש הרב לעיל באח"פ (פרק א), והבינה ותבונה הנה יש בהם ב' בחי', כי לפעמים הם נכללים באחד, ולפעמים הם עומדים כב' פרצופים כל א' בפנ"ע, וכמו שהארכנו בזה שם פ"ג ופ"ד, וע"ש פ"ד אות ז' שאין הז"א יכול לקבל אלא רק ממדרגת התבונה לבד, ולכן לא נתחברו האורות דב' אזניים למטה בחיבור גמור, כי באם שהיו מתחברים גם למטה, היו לעולם רק בבחי' פרצוף אחד לבד, כי הרי שניהם הם משורש אחד, מהס"ג דהמ"ם וכנ"ל. ובאם שהיו מתחברים גם למטה, הרי היו לעולם רק אחד, וזה אי אפשר כנז', לכן לא נתחברו בחיבור גמור, ויש ביניהם למטה הפסק מעט עכ"פ, וע' עוד למטה אות כ"ד כ"ה.

[יח] ודע כי אור הזה אינו דבוק ונוגע בפנים עצמם אבל חופף וסוכך עליהם – והגם שכל אורות האח"פ הנה הם בבחי' הי"ג ת"ד וכמו שמבואר באח"פ (פרק ב) ע"ש, וכן למטה בפרק זה בהמ"ב, שאמר זה לשונו: ואח"כ הוציא שערות הזקן כו', ונמשכין תחלה סוד הטעמים דס"ג שהוא אח"פ עד טבורו. והרי הוא מפורש בהדיא שאורות האח"פ בא"ק הם בחי' הזקן שבו, וכבחי' הי"ג ת"ד שבא"א דאצילות, וכן אמר עוד מפורש בשבירת הכלים (ריש פרק ו) ושערות דיקנא

³⁵⁵ מלשון הקדמת מוהר"ח"ו על שער ההקדמות.
³⁵⁶ מוצאים כצ"ל.

(שבא"ק) הם מאח"פ כו', וכן הוא האמת לאמיתו.

והספר שמן ששון כאן האריך בזה וכתב שאורות אח"פ והדיקנא הם ב' דברים ע"ש אות ז', וטעה בזה טעות גדול, כי האמת והעיקר הוא שהם אחד ממש, וכן כתב גם הנר"א בספר"צ (פרק א בד"ה עמר נקי דף ה ע"ד ד"ה וידוע) כי הדיקנא יוצא דרך נקבי אח"פ כו', וכן שם (ד"ה אבא יתיב דף טו ע"ד וכן הוא בכל) אמר ג"כ בא"ק עד טבורו יוצאין אורות אח"פ כו', וכן בא"א יוצאין ג"כ אורות אח"פ, והן דיקנא יקרא כו', ע"ש. והרי לנו בהדיא מכל זה כי אורות אח"פ בא"ק הם ממש כבחי' הי"ג ת"ד בהא"א דאצילות, והוא ברור ופשוט.

וא"כ הרי קשה לפ"ז מ"ש הרב בענינינו, כי אור האזן אינו דבוק ונוגע בפנים עצמן, אלא הופך וסוכך עליהם, הלא בחי' הדיקנא הוא נוגע ודבוק בהפנים ממש, כי הוא צומח ויוצא רק ממנו. וכן הקשה בספר יפה שעה ע"ש.

אך הענין בזה הוא מתבאר היטיב ע"פ מה שבארנו בדע"ה ח"א דרוש ד' ובספר הכללים כלל י"ח ענף י', והיינו כי הנה נודע הוא שכל אור המתפשט מלמעלה למטה ויוצא מבפנים לחוץ להאיר למטה, הנה נשאר עיקר האור (כו' ע"ה) מבפנים, ולא יוצא לחוץ אלא רק הארתו לבד. וכן הוא בענינינו בענין אורות דהאח"פ היוצא מא"ק, וכן הי"ג ת"ד שבא"א דאצילות, שהם ג"כ רק אורות דאח"פ כנו', הנה נשאר עיקר אורם מבפנים, וכמו שמבואר לקמן פ"ב, ע"ש דברינו אות י"ד. והוא מ"ש הרב לעיל בסמוך, כי אור שנשאר בפנימיות א"ק גדול מהאור היוצא לחוץ, והנה אורות האזן היוצא לחוץ מהאזן ומתפשטים עד שבלת הזקן, וכן אור החוטם היוצא לחוץ מהחוטם ומתפשטים עד החזה, וכן אור הפה היוצא מחוץ להפה ומתפשטים עד הטבור, הנה נשאר בכל א' עיקר אורו מבפנים, והם מתפשטים כנגדם מבפנים ג"כ, כי אורות האזן הפנימיים הם מתפשטים ג"כ ממקום האזן עד מקום שבלת הזקן מבפנים, ואור החוטם הפנימיים מתפשטים ממקום החוטם עד מקום החזה מבפנים, ואורות הפה ממקום הפה עד מקום הטבור מבפנים. ומתפשטים האורות הפנימיים כל א' כנגד האור שלו אשר מבחוץ, והנה הם מתחברים ומאירים זה לזה ע"י נקבי העור ודרך צינורות השערות, וע"ד שכתב בנקודות (פרק א³⁵⁷) וכנודע, והוא כל בחי' שערות הדיקנא.

אמנם הנה עיקר האורות המתפשטים ומאירים למטה, הנה הוא רק מהאורות החיצוניים היוצאים מהאח"פ ולחוץ, כי הם יוצאים דרך נקבים פתוחים ממש. אבל האורות הפנימיים, שהם יותר גדולים, ונשאר עיקרם מבפנים כנו', הנה הם אינם יוצאים ומאירים למטה אלא רק הארתם לבד היוצא דרך גומות העור וצינורות השערות, שהוא רק הארה מועטת, ועיקרם הוא רק שמתחברים עי"ז עם האורות שמבחוץ ומאירים זה לזה, ונמשך הארתם עי"ז למטה ג"כ עכ"פ.

והרי נמצא מכ"ז כי השערות שבכל הדיקנא הנה הם רק מהאורות הפנימיים המשלחים הארתם לחוץ ובוקעים את העור להתחבר עם אותן שבחוץ, אבל עיקר אורות האח"פ המאירים למטה, הוא רק אותן האורות היוצאים מהנקבים פתוחים ממש דהאח"פ, וזהו שאמר הרב כי אור הזה אינו דבוק ונוגע בפנים עצמן אלא שהוא רק הופך וסוכך עליהם, כי האור היוצא מהנקבים פתוחים, שהוא עיקר האורות דאח"פ המאיר למטה, הנה ודאי הוא שהוא אינו דבוק בהפנים כלל, ומה שגדל וצומח השערות בהפנים עצמו, הנה הם רק מהאורות האח"פ הפנימיים המשלחים את הארתן לחוץ להתייחד עם אותן שבחוץ וכנו'. אמנם הנה מתחברים ומתערבין ע"י השערות האורות החיצוניים עם הפנימיים יחד, ונעשים שניהם מכלל הי"ג ת"ד, כי נכללין שניהם בא'חד³⁵⁸. וע' דברינו בכ"ז בביאור יותר בספר הכללים כלל י"ח ענף י' סוף אות כ' באבני מילואים שם, וכתבנו שם על קושיא הנז' עוד תירוץ יותר עמוק ע"פ כל הדברים שהעלינו שם בזה, ומתבאר שם בדברינו כי הנה הי"ג ת"ד הם מחולקים בב' בחי', ט' מהם הם ע"י שערות, וד' מהם

³⁵⁷ אכן עי' שם שהמדובר הוא בהארת מלכי היושר למלכי העיגולים.
³⁵⁸ עי' לעיל הערה 291.

שהם תיקון ג' ה' ז' י"ב הם בלא שערות³⁵⁹, וכל אלו הדי' הנה הם מהאורות החיצוניים, והט' שהם ע"י שערות הם מהאורות הפנימיים³⁶⁰, ע"ש ותמצא מבואר כ"ז בדברי טעם ודעת, וכן מתבאר שם ג"כ טעם מה שהאורות דהאח"פ דא"ק הם לא נקראו (בדברי הרב) בשם י"ג ת"ד, והאורות דאח"פ דא"א דאצילות הם נקראו רק בשם י"ג ת"ד, הנם שהם בשניהם דבר אחד, כי אורות אח"פ הם הדיקנא והי"ג ת"ד הם אורות האח"פ, וע"ש בכ"ז.

[יט] ולא נתפשט האור הזה לא לאחורי הפנים ולא בכל הפנים רק בצדדי הפנים לבד – אבל עכ"ז מן הארת האור הזה מתפשט ומאיר בכל סביבות הא"ק, כן הוא שיעור דבריו, וכל מה שכתוב בינתיים, "ובזה תבין הקדמה אחת כו", הוא כעין מאמר המוסגר באמצע הדיבור. ומ"ש, "ולא נתפשט האור הזה לא לאחורי הפנים ולא בכל הפנים רק בצדדי הפנים לבד אבל עכ"ז כו", הענין בזה הוא כי הרי צריך להבין, כי הו' נקבי הראש שהם: תרין עינין, תרין אודנין, תרין נקבי החוטם, והפה, הנה הו' מהם הם בהפנים ממש, אבל הו' אודנין הם רק לצדדי הפנים, והם רק בחציו הראש אשר לצד אחור. אמנם גם הו' עינין אשר הם בהפנים ממש, הנה הם אינם נקבים פתוחים ממש, אלא שהם¹ (מו ע"ב) שבעה גלדי עינא דאינון דא על גב דא כגלדי בצלים, אשר דרך הם נמשך כח הראיה וכמ"ש בתיקונים (תיקון ע דף קמט ע"ב ובכ"מ). אך הענין הוא, כי הנה כח הראיה שהוא מהנשמה לנשמה, לכן אי אפשר שתתפשט היא עצמה להדיא, כי אין בכח הגוף לסובלה ולהשתמש באורה, ולכן אינה מתפשטת אלא רק ע"י מסכים, שהם הו' גלדי עינא. אך כח השמיעה שהיא מהנשמה, הנה מתפשטת היא עצמה ג"כ, ולכן הו' אודנין נקבים פתוחים ממש, אמנם אינם מתפשטים ויוצאים בישר ובמכוון אלא רק בריחוק מקום, דהיינו שמתפשט מבפנים לצד אחורי הראש, ונתמעט ונצטמצם, ואז יוצא כחו לחוץ ג"כ. ונמצא שמה שהוא יוצא דרך הצדדין, הוא משום כדי שיתמעט עי"ז, שיהא אפשר לקבל כחו, ולכן אינו יוצא דרך הפנים ממש. אמנם אח"כ, הנה מתפשט כחו והארתו לצד הפנים ג"כ וכן מתפשט גם לצד האחור, וזהו שאמר "אבל עכ"ז מן הארת האור הזה מתפשט ומאיר כו", ועי"ז אפשר לשמוע גם מכל סביבותיו, ועי' עיקר הענין בזה לקמן פ"ב אות ה'.

מ"ש "בכל סביבות א"ק הוה", הלשון בשעה"ק (דף יא ע"ד) וסובבת א"ק במקום הזה פנים ואחור, אבל עיקרו אינו אלא מה שמתפשטת דרך צדדי הזקן, עכ"ל.

ובזה תבין הקדמה א', והוא כי בבחי' הראש אין אנו מזכירין לעולם בחי' אחור ובחי' פנים, לפי שבמקום שאין שם נקבים וחלונות אז יוצא האור שוה מכל צדדיו ומאיר בשוה, אמנם כשמתחיל בחי' הנקבים כגון מהאזנים ולמטה אז יש בחי' פנים ואחור, כי המצח נקרא פנים והעורף נקרא אחור, לפי שכל הנקבים הם ממשכים האור לחוץ דרך הפנים, ומה שאין בו נקבים יקרא אחור. אבל עכ"ז מן הארת האור הזה מתפשט ומאיר בכל סביבות א"ק הזה¹, אבל עיקר האור אינו רק מה שכנגד האזן כנגד דרך הפנים עד שבולת הזקן.

¹ הגהות וביאורים – וזולאי שגם לך כותלי וזופני הגוף צוקע ויואל האור המאיר בהם תמיד² כנו' לקמן פ"ע ח"ב פ"ב בתחילתו מהלכ"ט.

והנה בזה האור יש בחי' י"ס שלימות באופן זה, כי מאזן ימין נמשכת י"ס מבחי' אור מקיף, ומאזן שמאל י"ס מבחי' או"פ^{כא}, וב' בחינות אלו הם י"ס שלימות. והנה אזן גימטריא נ"ח שהוא שם ס"ג חסר ה' אחרונה^{כב}, כי מכאן מתחיל השם ס"ג כנ"ל, וענין זה יתבאר

³⁵⁹ ועי' לש"ו כללים ח"ב לח ע"ד, ששורש ד' תיקוני הנוק' המה האורות העיקריים היוצאים מנקבי חללי אח"ף. תיקונים אלו אינם דבוקים בפנים ממש אלא רק חופפים עליו, שכן הם מתיקוני הנוק' אשר עיקר עניינה להתפשט ולהתגלות למטה. אמנם ט' תיקוני ז"א הם אורות השערות, כלומר אורות הפנימיים שבדיקנא היוצאים לחוץ וחופפים על הפנים ממש ודבוקים בו.
³⁶⁰ עי' בגר"א על ספד"צ יח ע"ג.

בע"ה. והנה האורות אלו הם בחי' טעמים של שם ס"ג עליונים אשר הם למעלה על האותיות כנ"ל, והנה עדיין באלו האורות לא נתגלה בהם בחי' כלי כלל וכלל. גם דע כי י"ס אלו יצאו מקושרים בתכלית התקשרות ולא ניכר מהן רק שכולן בחי' ה' אחת^{כג}, כי אות ה' כשתחבר עם און גימטריא ס"ג. ומציאת ה' זו היא בחי' הי"ס שנכללין בה', ושרשם המה ה' פרצופים א"א או"א זו"ן, ועדיין לא ניכר בהם בחי' י' רק היותם בחי' ה' פרצופים האלו לבד, ואפילו אלו הה' לא היו ניכרות ונפרדות זו מזו אלא כולם היו קשורים באות שהיא ה', כי צורת ה' זו היא צורת ד"ו גימטריא י', להורות על היותם י"ס כלולים בה' הנ"ל, ועדיין כולם נקרא אות ה' לבד. ואלו הי"ס באו מרוחקים או"פ מן או"מ שלו הרחק גדול^{כד}, והטעם לפי שאם היו קרובים יותר לא היו יכולים לקבל האור כלל, ולהיות כי בא או"פ ואו"מ מרוחק זה מזה לכן לא היה בהם מציאת כלי כלל^{כה}, כמ"ש למטה בבחינת הפה.

[כ] ובודאי שגם דרך כותלי ודופני הגוף בוקע ויוצא האור ומאיר בהם תמיד – וכן אמר ג"כ בנקודות (ריש פרק ב), וכבר אמרנו לעיל אות י"ח כי זהו רק מאורות האח"פ הפנימיים אשר נשאר עיקרם מבפנים (ע' לעיל בעגולים ויושר סענ"ב וכן בשער א"א רפ"ג), ומהם הוא כל בחי' השערות דהיי"ג ת"ד, וע' עוד בזה לקמן בדרושי נקודות פ"ב אות א' ע"ש.

[כא] מאזן ימין נמשכת י' ספי' מבחי' אור מקיף, ומאזן שמאל י' ספי' מבחי' אור פנימי כו' – הגם ששניהם הם יוצאים ונמשכים רק מהאור הפנימי שבא"ק, אך הכוונה הוא ע"פ מ"ש לקמן פ"ב, כי אורות האזניים כאשר נמשכים ומגיעים מנבול החוטם ולמטה עד שבולת הזקן, הנה מתלבש אור האזן בתוך אור החוטם כו' ע"ש, וזהו שאמר כאן, כי האור דאזן ימין הוא בבחי' אור מקיף, כי אינו מתלבש מאור האזניים בתוך אור החוטם בפנימיותו, אלא רק האור דאזן שמאל לבד, אבל האור דאזן ימין הוא נשאר ומקיף עליו מבחוץ לבחי' אור מקיף. והוא ג"כ ע"פ מ"ש באח"פ (פרק א) כי האורות דאזן ימין ושמאל הם שורש בינה ותבונה, ואורות החוטם הוא שורש ז"א. ונודע הוא כי רק התבונה היא אשר מתלבשת בז"א, אבל הבינה נשאר עליו רק בסוד אור מקיף.

[כב] חסר ה' אחרונה – כי ה' אחרונה היא מתפשטת בז"א כמ"ש לעיל בשער אח"פ, והוא ה' ספי' דאזן ימין ושמאל המתפשטים בז"א בבחי' פנימים ומקיפים אליו כנז'. ומ"ש 'וענין זה יתבאר בע"ה', הכוונה הוא על כל דבריו שבשער האח"פ דלעיל (כי הרח"ו ז"ל הוא לא סידר את כל שערי הע"ח כמו שהוא מסודר לפנינו והוא רק מסידור הר"מ פאפרוש ז"ל כנודע).

[כג] ולא ניכר מהן רק שכולן בחי' ה' אחת – ר"ל כי לקמן פ"ב באורות החוטם, הנה אמר שם שנתגלה הז"א בבחי' ו' אלפי"ן שהוא הו"ק שבו, אך כאן באורות האזן שהם סוד בינה, הנה לא נתגלה בפרטיות שהוא הגילויי דכל הי"ס שבה אלא רק בכללות לבד, והוא ה' ראשונה על שם ה' פרצופים שכלולים בה, כי בינה היא כולל הנ"ר, וכן היא כולל הזו"ן, ולכן היא בבחי' אות ה'. והרי עכ"פ הוא כי כל גילוייה הוא רק בכללות לבד ולא בפרטות כלל. וכן גם אחר שמתפשטים ומתלבשים אורות האזן באורות החוטם ואח"כ גם באורות הפה וכמ"ש לקמן פ"ב, והרי נתגלה אור האזן לאור החוטם והפה ע"י שהתלבש בהם, והרי ניכר אורו להם, עכ"ז הנה אין להם הכרה בו בכל הי"ס הפרטיים שבו, אלא רק בבחי' כללות ה' אחת לבד. וכן הוא הכוונה ג"כ על הגילויי שנעשה מהם בהתהוות דהאצילות, כי אורות האח"פ הם שורשי דהיי"ס דהאצילות וכמ"ש בשער האח"פ (פרק א), וע"ז אמר כי באורות האזן לא נתגלה עדיין השורש דהיי"ס הפרטיים אלא רק כללות ה' אחת לבד (כו' ע"ג) שהוא שורש כללות ה' פרצופים כלולים כולם באחד, אבל לא בפרטיות כלל וכמו שמפרש והולך.

[כד] ואלו ה' ספי' באו מרוחקים או"פ מן או"מ שלו הרחק גדול – כי הרי כל רוחב המשך הפנים כולו הוא מפסיק בין און ימין לאזן שמאל, שהם בחי' או"פ ואו"מ כנ"ל. והכוונה הוא, כי הרי אמרנו שאורות האזן ימין ושמאל הם שורש בינה ותבונה, והם מתפשטים באורות החוטם והפה

שהם שורש הו"ן, בבחי' או"פ ואו"מ להם. והנה באצילות הנה מתחברים הבינה ותבונה ומקושרים בקשר אמיץ לעולם וכמ"ש בשער או"א (פרק ב), אמנם כאן הנה באו מרוחקים זה מזה בהפסק גדול בנתיים, כי נמשכים זה מצד ימין דהפנים וזה מצד שמאל דהפנים, וכן אינם מחוברים ג"כ למטה כנ"ל, והרי אינם מאירים זה לזה אלא רק מרחוק ונתמעט אורם עי"ז, ר"ל שהאור שלהם המתפשט למטה לבחי' או"פ ואו"מ הוא בא להם במיעוט גדול, ועי"ז נעשה האפשרות שייצאו התחתונים על מדרגתם. וזהו שאמר, "לפי שאם היו קרובים יותר לא היו יכולים לקבל האור כלל", ור"ל שלא היה אפשר שייצאו התחתונים על מדרגתם שרצה המאציל בהם, וכמו שמבואר ג"כ בהלשון שהובא בהגהה כאן משער הקדמות, וע' עוד למטה בסמוך.

[כה] ולהיות כי באו או"פ ואו"מ מרוחק זה מזה לכן לא היה בהם מציאות כלי כלל כו' – הענין בזה הוא, כי כבר אמרנו שאותן או"פ ואו"מ שהם האורות דב' אזניים, הנה הם שורש דבינה ותבונה, ובענין דבינה ותבונה מבואר הוא בכ"מ כי לפעמים הם עומדים בב' פרצופים ולפעמים הם נכללים שניהם ונעשים לפרצוף אחד. וגם זה בב' בחי', כי לפעמים עולה התבונה להבינה ונכללת עמה למעלה, ולפעמים יורדת הבינה בהתבונה ונכללת עמה למטה. והיינו כי לצורך עיבור ראשון דהו"א, שהוא מציאות הו"ק שלו, הנה עולה התבונה למעלה ונכללת בהבינה וכמ"ש באו"א (פרק ח). אבל לצורך עיבור ב' דהמוחין והגדלות דו"א, הנה יורדת הבינה למטה ונכללת בהתבונה וכמ"ש בז"א (סוף פרק ב). ומבואר עוד בשער הולדת או"א (פרק ג) ובעיבורים (פרק ב) כי לצורך העיבור ראשון דהו"ק דו"א, הנה נכללים הבינה ותבונה גם בהנה"י והנה"ת דא"א, ונמשך ונעשה הו"ק דו"א ע"י כלילותם בא"א. אבל לצורך העיבור ב' דהמוחין דגדלות אינם נכללים בא"א וכמו שמבואר בשער העיבורים (פרק ב) ע"ש.

והענין בכ"ז הוא, כי מציאות הו"ק דו"א שהוא בחי' גוף וכלי, הנה כבר כתבנו בכ"מ מדברינו ורמזנו לעיל אות ט"ז כי עיקרן דכל בחי' גוף וכלי הנה נעשה מהעביות הכלולים בכל אור גופה ע"י התפשטותו והתרחקו ממקורו. אמנם לא נגמר העביות להעשות לבחי' כלי אלא רק ע"י שחזור האור ומסתלק למעלה, ואז נבדל ממנו העביות שהיה כלול בו, ונשאר הוא למטה לבדו. כי אין בכחו לעלות גם הוא מאחר שנתעבה ע"י ירדתו וריחוקו ממקורו כנוז, וע"י שנשאר למטה הוא לבדו הנה ניתוסף בו עי"ז עיבוי על עיבוי, ואז נעשה ראוי להעשות לבחי' גוף וכלי להאור אשר חוזר ונתפשט בו אח"כ בהתפשטות שני, וע"ד שכתב הרב בעקודים (פרק ג), וכמו שהארכנו בכ"ז בדברינו בספר הכללים.

וזהו שורש הענין בקיצור נמרץ מה שלצורך הו"ק דו"א הנה עולה התבונה למעלה ונכללת בהבינה, וכן נכללים שניהם עוד גם בהנה"י והנה"ת דא"א, כי הנה שורש הו"ק דו"א הנה הוא כלול ומושרש בהנה"י דהתבונה כנודע, ולכן כדי שייצאו הם, ר"ל אותן העביות הראוי למדרגת הו"ק דו"א, על מציאותם הראוי להם, הנה מסתלק ועולה האור העיקרי דהתבונה למעלה בהבינה ונכללת עמה, וכן נכללים שניהם עוד גם בהנה"י והנה"ת דא"א אשר שם, אי אפשר לשום עביות לעלות שם כלל. ועי"ז כ"ז הנה נברר האור מהעביות הראוי להו"ק דו"א בכל האפשרי, ונעשה ונגמר מציאות הו"ק דו"א בהנה"י דהתבונה ככל הראוי להם, והוא ענין העיבור ראשון דהו"ק דו"א אשר בהנה"י דתבונה שנעשה ע"י כלילותם למעלה כנוז.

משא"כ העיבור ב' דהמוחין דגדלות, שעניינו הוא להוריד את המוחין והאורות העליונים אשר קבלו או"א מלמעלה למעלה ולהורידן בז"א, הנה אז הוא להיפך, כי למו ע"ד יורדת הבינה למטה ונכללת בהתבונה, וכדי להמשיך את האורות והמוחין דגדלות לז"א, והוא הענין ההתפשטות שני שאמרנו. כי אחר שנעשה ונגמר כל בחי' הו"ק שלו, שהוא בחי' הגוף וכלי שנעשה ע"י צמצום האור והסתלקות למעלה כנוז, הנה חוזר אח"כ ונמשך ומתפשט האור בהתפשטות שני, ומתלבש האור בהכלי, והוא ענין העיבור ב' דהמוחין והגדלות, ויתבאר כ"ז בעה"י במקומו בארוכה.

ומעתה נבוא לעניינינו כי זהו ג"כ עומק הענין מ"ש הרב, כי ע"י שהיה האו"פ ואו"מ מרוחק זה מזה, לכן לא היה בהם מציאות כלי כלל, כי הרי האו"פ והאו"מ הנה הם האורות האוניים דימין ושמאל, שהם שורש דבינה ותבונה. והנה כל שורש הכלי אשר הוא מבחי' העביות כנו', הנה עיקרו הוא בהאור דאזן שמאל, כי הוא בחי' הנכורות והדינין, ושם הוא עיקר כל הצמצום והעביות, כי ע"י שנפרדו מתחלה ונתרחקו זה מזה, זה לימין וזה לשמאל בהפסק גדול ביניהם כנ"ל אות כ"ד, הנה נצטמצם האור דאזן שמאל בצמצום גדול, ונעשה שם שורש להעביות ע"ד שהוא בתבונה שורש להו"ק דז"א. והנה אלו שהיו חוזרים ומתקרבים למטה ומתייחדים שם, היה נכלל האור הפנימי, שהוא האור דאזן שמאל שורש התבונה, בהאור המקיף שהוא האור דאזן ימין שורש הבינה, ע"ד כלילות התבונה בהבינה כנו', ועי"ז היה מתברר ונברר האור דאזן שמאל מהעביות שבו ע"י תוקף האור דאזן ימין, והיה נפרד ונבדל עי"ז האור לעצמו והעביות לעצמו, והיה נעשה אז אותו העביות לבחי' גוף וכלי לשניהם. אבל עכשיו שלא נתחברו, ונשאר גם למטה איזה הפסק ביניהם לעולם וכנ"ל, הנה לא היה נעשה בהם מציאות כלי כלל, כי לא נפרד העביות מהאור לצאת לעצמו ולהעשות לבחי' גוף וכלי, אלא שהיה נשאר עדיין כלול בהאור כמקדם. וזהו ג"כ מ"ש הרב בהלשון שהובא בהגהה כאן משעה"ק, כי עיקר הוית הכלים הנה הוא ע"י הכאת ובטישת האורות הפנימים והמקיפים זכ"ו, ומבין שניהם נולד הוית מציאות הכלים. והכוונה הוא כי ע"י שמתחברים יחד ומתנוצצים זכ"ו, הנה נפרד האור מהעביות ונעשה העביות לבחי' גוף וכלי להם. וכאן אשר לא נתחברו יחד, לכן נשארו בלתי כלי כלל.

אמנם מה שיש להקשות בזה, כי הרי לעיל (שער אח"פ פ"א ושם רפ"ג) הנה אמר שם שע"י הסתכלות אור העינים בהאורות דאח"פ הנה נעשה י' כלים להאורות דהאונים וי' כלים לאור החוטם וי' כלים לאור הפה, והרי אמר שם כי היה י' כלים בהאור דהאזן ג"כ ועי"ז דברינו אות י"ח ואות כ"ז, שהענין הוא ג"כ כי האור ההסתכלות דהעינים הנה הוא הפריד בהאורות דאח"פ את האורות מהעביות שבהם, ועי"ז נעשה העביות למציאות כלים להם ע"ש. ועכ"פ הוא, כי היה י' כלים לאור האזן ג"כ, וכאן אמר שלא היה בהם בחי' כלי כלל. אך האמת הוא כי אי אפשר לשום אור שמתפשט למטה לעמוד באותו המקום שמתפשט שם אלא רק ע"י איזה בחי' כלי דוקא, כי הכלי שהוא הגוף הוא תופסו ומחזיקו במקומו שלא יחזור למקורו, ע"ד הנשמה שאינו עומד בעוה"ז אלא רק ע"י הגוף. וא"כ הרי היה באמת גם לאורות האזן בחי' כלים ג"כ עכ"פ, אמנם הנה מציאות אותן הכלים הוא, כי הנה כל יציאת והתפשטות איזה אור הוא לעולם ע"י בחי' זווג דהאורות העליונים אשר למעלה וכמ"ש במבוי"ש (שע"ב ח"א פ"ו), וכל בחי' זווג הנה הוא נמשך ובא ע"י בחי' אמ"ר וק"ב האמור בדרושי מ"ן (דרוש ה' ו'), והוא בחי' אור וכלי כנודע. והרי היה לאור האוניים ג"כ בחי' כלים עכ"פ גם מתחילת יציאתם אשר גם בהתפשטות הראשון אשר להם. אמנם כל אותן הכלים אשר נעשה להם משורשן, הנה לא נחשב הם לבחי' כלים בעולם העקודים מאומה, כי כל עולם עליון בערך התחתון הוא בבחי' א"ס נגדו³⁶¹, ואינו נבחן בו בחי' פרצופים כלל ולא זווגים כלל ולא כלים כלל, כי הוא כולו אור פשוט בערך התחתון, ולא נבחן בו שום חילוק בחי' מאמ"ר וק"ב מאומה כלל. וא"כ הרי אור האוניים כאשר שהוא נמשך מלמעלה מפנימיות א"ק, הנה הוא כולו בערך עולם העקודים בבחי' אור לבד בלתי כלי, כי אין ניכר בו בחי' האמ"ר (פ"ו ע"א) וק"ב אשר נמשך בו מלמעלה מאומה, והוא כולו רק אור לבד.

אמנם כ"ז הוא רק בהתפשטות הראשון אשר לאור האוניים, שהוא רק ממדרגת העליון, כי הרי הוא חוזר אח"כ למעלה ונשאר שם לעולם כנודע בדברינו בספר הכללים. וא"כ הרי הוא בערך עולם העקודים רק בבחי' אור לבד בלתי כלי כלל, ומ"ש הרב בשער אח"פ (פרק א ופרק ג) כי נעשה ע"י ההסתכלות בחי' י' כלים לכל א' מהאח"פ, הכוונה הוא רק על ההתפשטות השני

³⁶¹ מבוי"ש יג ע"ד.

דהאח"פ, שהוא העקודים העיקרי. אך מה שהקשינו על זה, כי הרי כאן בעניינינו וכן לקמן (פרק ב) הרי מבואר שלא היה באורות האוון והחוטם שום כלי כלל, ולא נעשה בעולם העקודים בחי' כלי גם בהתפשטות השני אלא רק באורות הפה לבד, וכמבואר לקמן בשער העקודים, וא"כ איך אמר בשער אח"פ (פרק א ופרק ג) כי היה נעשה ע"י ההסתכלות י' כלים לאורות האוון ג"כ, וכן י' כלים לאורות החוטם. אך באמת גם זה לא קשה, כי הרי מבואר שם בשער אח"פ גופה, כי כל בחי' הכלים שנעשה בהם, הנה הוא ג"כ רק כאשר הגיע ההסתכלות למטה נגד הפה, שהוא במקום שמתחברים כולם יחד, ושם בסופם וסיומם נעשה הכלים לכל א' מהם, והוא ע"פ מ"ש לקמן (פרק ב) כי אורות האוון כשנמשך מנבול החוטם ולמטה, הנה מתלבש אור האוון באור החוטם ג"כ לבחי' נשמה אליו, וכן אח"כ כשמיניעים אור האוון והחוטם לגבול הפה, הנה מתלבש ג"כ אור האוון והחוטם שהם נשמה ורוח באורות הפה שהוא בחי' נפש. והרי עומדים שם בבחי' אורות נר"נ מלובשים זב"ז, והוא זולת מה שמתפשטים מחוץ כל א' בפנ"נ, אור האוון עד שבולת הזקן, ואור החוטם עד החזה כנודע, הנה מתלבשים זב"ז ג"כ אור האוון באור החוטם, ושניהם באור הפה. ונמשך גם אורות האוון והחוטם עד סופם וסיומם דאורות הפה. והנה באורותיהם המתלבשים זב"ז הנה נעשה בחי' כלים לאור האוון והחוטם ג"כ, והם הג' בחי' כלים דנר"נ כנודע. אמנם לא נעשה להם בחי' כלים אלא רק מנבול הפה ולמטה, אבל באורות האוון והחוטם אשר למעלה מהפה, וכן באורותיהם שמבחוץ, שמאירים זה לזה בבחי' אור מקיף, אור האוון עד שבולת הזקן, ואור החוטם עד החזה, הנה לא היה נעשה באמת שום בחי' כלי כלל, וכמ"ש כאן בעניינינו וכן לקמן (פרק ב). והוא מה שמבואר בשער עקודים (פרק א), וכן הוא נודע בכל דרושי העקודים, כי לא התחיל הויית הכלים אלא רק מאורות הפה לבד, והיינו בסופם וסיומם דאורות הפה, ושם היה נעשה באמת בחי' כלים לאורות האוון והחוטם ג"כ המתלבשים שם לבחי' נשמה ורוח, ונעשה שם בחי' כלים גם להם ע"ד שנעשה באורות הפה, והם הג' כלים דנר"נ אשר ישנם בכל עולם ובכל פרצוף כנודע. אמנם מה שקשה על זה ג"כ עוד במה שאמר שהיה י' כלים לאור האוון, וי' לאור החוטם, וי' לאור הפה, והוא בהיפך מה שנודע, כי בכל עולם העקודים לא היה רק כלי אחת, הנה כבר בארנו כ"ז בספר הכללים כלל י"ח ענ"ו ויתבאר עוד בעה"י בשער עקודים פ"א.

אך מה שאנו צריכים לבאר עתה עוד בזה, כי הרי בשער אח"פ (פרק א ופרק ג) אמר שנעשה בחי' הכלים דהאח"פ ע"י הסתכלות דאור העינים בהם, וכאן וכן לקמן (פרק ב) ובעקודים (פרק א), מבואר כי נעשה בחי' הכלים ע"י התחברות אור הפנימי באור המקיף, ולכן באורות האוון והחוטם אשר שם לא נתחברו האורות הפנימים בהמקיפים, הנה לא היה נעשה בהם במקומם בחי' כלי כלל וכנ"ל. אך הענין הוא כי זה וזה איתא, ושניהם הם ענין אחד, והוא ג"כ ע"פ מה שאמרנו לעיל, כי התהוות הכלי דהעקודים היה ע"ד התהוות הו"ק דז"א, שהיה ע"י ב' בחי' אחד, ע"י כלילות התבונה בהבינה. והשני, ע"י שנכללו שניהם עוד גם בהנה"י וחג"ת דא"א וכנ"ל. וכן היה צריך כאן אלו ב' הענינים ג"כ: אחד, כלילות האור דאון שמאל שהוא שורש התבונה בהאור דאון ימין שהוא שורש הבינה. והשני, שיכללו שניהם עוד גם בהאורות דהעינים העיקריים, שהם מהע"ב דהס"ג דהמ"ס שהוא בחי' א"א לכל עולם העקודים (וכמו שבארנו בספר הכללים כלל טו ענף ב ג וכלל יח ענף י עד סוף סימן ה שם). וע"י כ"ז הנה נפרד האור מהעביות שהיה ל' מזו ע"ב) כלול בו, ונברר ונודרך האור ע"י להיות לבחי' נשמה פנימית דהעקודים, שהוא הנרנח"י שבו. והעביות שנפרד ממנו נעשה הוא לבחי' הכלי דהעקודים. ועכ"פ הוא כי אלו ב' הענינים, שהם ההסתכלות דאור העינים שאמר בשער אח"פ (פרק א ופרק ג), וכלילות אור הפנימי בהאור המקיף שאמר הרב בעניינינו וכן לקמן (פרק ב) ובשער עקודים (פרק א), הנה כוונה אחת לשניהם, כי שניהם היה נצרך לפעולת הזדככות האור ובידור העביות, כי רק ע"י נשלם עולם העקודים בבחי' האור והכלי שבו.

אמנם כל מה שהיה נעשה אז בחי' כלי, גם בבחי' אור האוון והחוטם, הנה היה רק

באורותיהם המתלבשים באורות הפה ובסופם וסיומם, וכמ"ש הרב עצמו לעיל באח"פ (פרק א) וכנ"ל. אבל באור האזן והחוטם אשר למעלה ומבחוץ לאור הפה, והוא אור האזן המתפשט רק עד שבלת הזקן, והאור החוטם אשר עד החזה, והנה הם רק בבחי' אורות מקיפים לאורות הפה, הנה שם לא נתחברו כלל האורות הפנימים עם המקיפים שבהם, וכן לא פעל בהם האור ההסתכלות מאומה, כי כל פעולת האור ההסתכלות בהאורות האח"פ לא היה אלא רק בסופם וסיומם דהאור הפה וכמו שמבואר בשער אח"פ (פרק א ושם ריש פרק ג), ולכן לא נעשה שום כלי למעלה וכנז' ודי בזה כעת, ויתבאר עוד בעה"י בשער עקודים פ"א אות ה' ושם פ"ב אות ז' ע"ש.

מ"ב ודע כי ד' בחי' כוללים כל ד' עולמות, והם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן¹², והם עצמם נקראו טנת"א¹³, { כא ע"א } וכל אחד כולל ארבעתן, ע"ב יש בו ע"ב וטעמים, ס"ג ונקודות, מ"ה ותגין, ב"ן ואותיות, וכולם נקרא ע"ב טעמים, וכן בס"ג וכן במ"ה וכן בב"ן, גם דע כי ע"ב הוא כתר וטעמים¹⁴, ס"ג הוא חכמה ונקודות, מ"ה הוא בינה ותגין, וב"ן ז"ת ואותיות¹⁵.

ג"ב מזל"ן³⁶² דהכא איירי במדרגת מעלת העצמות המתפשטת בפרצוף כי של הכתר הוא ע"ב ובחכמה הוא ס"ג כו' ורק^{2} בא"ק ס"ג הוא חכמה^{3*} כדאמר כאן בסמוך אבל במאי דנקטינן סוגיין בכל מקום כי ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן הם בחו"ב וזו"ן או חו"ב חו"ג איירי במוחין המושפעים להם להזדווג ואלו ארבעתן בסוד ע"ב סמ"ב דהיינו חנר"ן הנצרכים להולדת הבנים כידוע.

^{1*} הקושיא מפורסמת וכבר עמדו בזה כל המפרשים ויש לי בזה דברים ארוכים ואכ"מ אך העיקר הוא בקילור נמרץ (ע"ד שכתב הגר"א בספד"ל דף א' ע"א ד"ה ספרא) כי התחלת האצילות בהעלם הוא מכתר ובגלוי הוא מחכמה אבא, ולכן בהעלם הוא שם ע"ב ככתר כי בהעלם ונשקוץ יש גם ככתר התחלה, וקס הוא השם ע"ב, והס"ג הוא בחכמה אבא משום ששורשו הוא בהעלם כהרישא תנינא דא"ל אשר שם הוא השם ס"ג כמש"כ בא"ל פ"ד, והשם מ"ה הוא בזינה משום ששורשו בהעלם הוא כרישא תליתאה דא"ל אשר שם הוא השם מ"ה כמש"כ בא"ל פ"ד שם, והזו"ן הוא שניהם שם ב"ן משום שכן הוא שורש שניהם ביחד בהשם ב"ן שבאמא וכמ"ש בדרושי מ"ן ומ"ד פרק ד', ללכך הוא השם ב"ן ב' הויות כפולות א' נגד ז"א וא' נגד מלכות, ואמר שם כי עיקר השם ב"ן נוטל ז"א ללכך נקרא ב"ן ע"ש בארכוה, אך כ"ז הוא רק בשקשם שבהעלם, אבל גילויים הם אינם כן כי הכתר אין לו בגלוי שם כלל, כי הוא אינו נרמז רק בקו"ו של יו"ד, והגילוי הראשון דע"ב הוא רק בחכמה אבא כי כן ממנו הוא ההתחלה והגילוי דבחי' דוכרא, וגילוי הס"ג הוא רק באמא כי ממנה הוא התחלת הגילוי דבחינת נוקבא וכן הגילוי דמ"ה וב"ן הוא בזו"ן כי בגילוי הם ב' פרצופים בפ"ע והו"ו ז"א השם מ"ה שהוא עיקר הגילוי להשמות והאצילות והנוק' השם ב"ן שהוא עיקר המ"ן וכך הולדה כנודע כלל הדברים הוא כי דבחי' העלם ותליית הפרצופים ששקשם הוא ע"ב כתר וס"ג חכמה ומ"ה בינה והב"ן ז"א אצל בגילויים הוא אינו כן שהכתר אינו נגלה כלל וההתחלה הוא רק מחכמה והו"ו ע"ב חכמה ס"ג בינה ומ"ה ז"א וב"ן נוק' וכאן הרב מדבר בשקשם שבא"ק לכך אמר כי ע"ב כתר וכו' (לש"ו – בהגוז"ו). ר"ל בהחיותיות הכתר (וכן בכלם) אצל פנימיות הכתר אינו נקרא שם כלל וכן הוא מפורש בשער מ"ן ומ"ד טו (לש"ו).^{2*} ולכן (לש"ו).^{3*} ע"י כללים כלל טו ענף ז' אות ו' (לש"ו).

[כו] כי ד' בחי' כוללים כל העולמות והם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן – והנה הם הד' עולמות אבי"ע, אצילות ע"ב, בריאה ס"ג, יצירה מ"ה, עשיה ב"ן. וכן ישנם בכל עולם גופה הד' שמות עסמ"ב, והם כללות הד' פרצופים שבו, שהם א"א ואו"א זו"ן, כי השם ע"ב הוא כולל א"א ואבא, והס"ג הוא פרצוף אימא, והמ"ה הוא ז"א, והב"ן הוא נוק' דז"א. וכן ישנם בכל פרצוף גופה הד' שמות עסמ"ב, כי הכתר והחכמה שבכל פרצוף הוא כללות השם ע"ב, והבינה שבכל פרצוף הוא השם ס"ג, והו"ק הג' נת"ה שבכל פרצוף הוא השם מ"ה, והמלכות שבכל פרצוף הוא השם ב"ן, וכמ"ש כ"ז בשער

³⁶² משה זכות לי נראה.

עיגולים ויושר (ענף ה³⁶³). וכן הוא ג"כ בכל מציאות ומציאות בפרט, כי כל א' הוא כלול מ' ספי', והם הד' שמות עסמ"ב שבו וכמ"ש בשער פרקי הצלם (ריש פרק ב). והרי לנו כי הד' שמות עסמ"ב הם כוללים כל העולמות כולם הן בכללות והן בפרטות וכנ"ל אות א', וע' דברינו בהקדו"ש שער ז' פ"ד.

[כז] והם עצמן נקרא מנת"א – כי המנת"א הם יוצאים מהד' שמות עסמ"ב, והם התפשטות אורם וגילויים ע"ד האילן ופירותיו שיוצא מיבול הארץ, ונמשך מציאותו וגיודולו ממגד תבואות שמש ומגד גרש ירחים, וכן מכל הד' יסודות ארמ"ע, הגם שאינם ניכרים בו, אך כל מציאותו הוא רק מהם עכ"פ. כן ע"ז הוא כל מציאות המנת"א שבכל התורה, הנה הם רק מהד' שמות עסמ"ב, כי המנת"א הוא גילויים, והד' שמות עסמ"ב הוא שורשם ופנימיותם. וכן הד' בחי' מנת"א, הנה הם עצמן כל הד' חלקי פרד"ס, שהמנת"א הוא שורשם, והד' חלקי פרד"ס הוא אורם וגילויים וע"ד הנו'. כי המעמים הוא הסוד, והנקודות הוא הדרש, והתנין הוא הרמז, והאותיות הוא הפשט. כי עיקר מעמי כל התורה והמצוה ולהבין אמיתתם, הוא רק בהסוד. והנקודות הוא הדרש, כי כמו שאי אפשר לומר שום אות בלתי נקודה, והנקודות הוא היות האותיות, כי אי אפשר להתנועע שום אות אלא רק ע"י הנקודות, כן הדרש הוא היות כל המקראות והכתובים, ואי אפשר להבין המקרא אלא ע"י הדרש. והתנין הוא הרמז, שכן הוא הוראת התנין על רמיותם ותלייתם למעלה. ונודע כי עיקר חיוב התנין הוא באותיות שעטנז"ג"ן, כי אלו הן אותיות הם שורש כל עולם התווה אשר ממנו יצא כל הרע וכל הגבורות הקשים, וכמ"ש הרב בנקודות (פרק ו) ובשבירת הכלים (פרק ב), והוא משום כי שם הוא עיקר הכרח האמונה וחיוב הידיעה שהכל הוא רק מאת ה' מן השמים, וכולם הם מכוונתו העמוקה של המאציל ית"ש, ועל זה בא התנין לרמוז ששורשם ותכלית מציאותם וקיומם אשר עד עת התיקון הוא עולה למעלה למעלה, וכמו שבארנו בדע"ה ח"ב דרוש ב' ושם דרוש (כו ע"ג) ד' ענף י"ח ע"ש. ועכ"פ הוא כי הד' חלקי פרד"ס שבתורה, הנה הם הד' בחי' מנת"א, והמנת"א הם הד' שמות עסמ"ב אשר הם כוללים כל העולמות וכל המציאות בכלל ובפרט כנ"ל אות כו', והעסמ"ב הרי הם הד' אותיות דהשם הוי"ה ב"ה כנודע. והרי כי השם הוי"ה ב"ה הוא כולל כל התורה וכל המציאות כולו ואין עוד מלבדו.

[כח] ע"ב הוא כתר וטעמים ס"ג הוא חכמה ונקודות מ"ה הוא בינה ותנין ב"ן ז"ת ואותיות – הנה כבר עמדו המפרשים בזה שדבריו כאן הם אינם כסוגיין דעלמא הנודע בכ"מ וכנ"ל אות ג' ע"ש. אמנם בשער מ"ן ומ"ד (דרוש טו) אמר שם כי מ"ש שהשם ע"ב הוא בכתר, הוא רק בהאור חוזר שבכתר, אבל האור הישר שבכתר אינו נקרא בשם כלל ע"ש. אך כאשר שאין אנו עתה בביאור הענין דאור ישר ואור חוזר, וגם כתבו האחרונים שם שהדרוש מ"ו אשר שם הוא אינו מע"ה אלא הוא רק להרמ"ק ז"ל, לכן לא נדבר בזה עתה. אך הענין בזה הוא, כי הנה לפי עומק דברי האר"ז הנודע בכמה דרושים וכן בדברי הגר"א ז"ל בספד"צ (פרק א בהתחלתו דף א ע"א) כי כאשר שכל האצילות כולו הוא מיוחד באור א"ס, הנה הוא סתים וגליא (וכמ"ש בזה"ק אחרי מות דף עג ע"א, ופ' נשא דף קמו ע"ב, ובאד"ז דף רפט ע"א), והנה התחלתו אשר בהעלם הוא מעתיקא קדישא הכולל רדל"א וא"א והוא הכתר, אבל התחלתו אשר בהגילוי הוא רק מאבא שהוא החכמה, כי הכתר נקרא ג"כ בשם א"ס משום דלית סוף לנביעו דנהוריה (וכמ"ש בפ' בא דף מב ע"ב, ופ' פקודי דף רכו ע"א, ופ' פנחס דף רנח סע"א, וכן בתיקונים סוף תיקון כב, ותיקון ע דף קמא ע"ב), וא"כ נמצא כי כאשר שאנו מדברים בשורשם אשר בהעלם, והוא בעתיק וא"א שהוא הכתר, ומכנים בו ג"כ בחי' פרצוף גמור, הרי הוא נקרא ג"כ בשם, והוא השם ע"ב, ובבחי' זה הוה החכמה שם ס"ג, כי הוא הנוקבא דכתר המקבל ממנו, ולכך נקרא חכמה בלשון נקבה, כי הוא משרשו בחי' נוק' המקבל מכתר וכמ"ש באנ"כ (פרק ט). וכן הוא החכמה מ"ס, שהוא רישא

³⁶³ הערת המלבה"ד: אולי יש מקור יותר טוב בפרצופים פרק ו'.

תליתאה, הנה נקרא בשם ס"ג כמ"ש בתיקונים (דף קמא ע"ב) משום שהיא בחי' נוק' המקבל מהגלגלתא חוורתא רישא תניינא, שהוא ע"ב. ובערך זה הנה נקרא הבינה שם מ"ה, כי היא שורש הגילוי העיקרי של הו"ן, וממנה יצאו הם ומקבלים ממנה תמיד, והיא בבחי' דכורא להם, ולכן נקרא הבינה בשם עלמא דדכורא וכמ"ש בווה"ק (ויחי דף רמו ע"א). וכן המ"ס שהיא שורש האימא בינה (כנ"ל אות ג) הנה בבחי' גילוייה למטה בכל התיקוני דיקנא והחוורתא והנימין והש"ע נהורינן³⁶⁴, שהכל הם ממנה, והיא מתגלה בהם למטה, הנה עומד המ"ס בבחי' שם מ"ה, וכמ"ש הרב בשער א"א (פרק ד) (וע' דברינו בספר הכללים כלל יח ענף ח). אך הו"ן הנה הם שניהם בערך זה רק בבחי' שם ב"ן, ולכן הוה שם ב"ן הו"ה כפולה, כי הוא ז"א ומלכות היוצאים שניהם מהבינה, וכמ"ש הרב בדרושי מ"ן (דרוש ח). והרי נמצא כי כאשר שאנו מדברים מהתחלת האצילות אשר בהעלם, הנה מתחיל בחי' הד' שמות עסמ"ב מהכתר ולמטה, והוה החכמה בחי' נוק' ושם ס"ג לגבי הכתר, והבינה היא שם מ"ה ובחי' דוכרא לגבי הו"ן, והו"ן הם כלולים שניהם בשם אחד, כי בהתחלתם אשר בהעלם שהוא מהכתר, הנה אנו מכנים החכמה לגבי הכתר שהיא נוקבא דיליה ונבחן בשם ס"ג. אבל הבינה שהיא שורש הגילוי העיקרי שהם הו"ן, וממנה הם יוצאים, ולכן הנה נבחן היא עי"ז בשם מ"ה, שהוא שמא מפרש³⁶⁵ הגילוי העיקרי כנודע. והו"ן הם שניהם בשם אחד, כי יצאו שניהם מאימא, והם במדרגה אחת.

אך כאשר שאנו מדברים מהתחלת האצילות אשר בבחי' הגילוי, הנה אינו עולה הכתר בשם כלל, כי הוא נעלם, והוא מרומו רק בקוצו של י', והוה רק החכמה אבא הגילוי הראשון שהוא שם ע"ב, משום שהוא רק התחלת הגילוי, וכן הוא הוראת שם ע"ב, וכמו שכתבנו בהקדמות ושערים שער ז' פ' א' ב'. והבינה אימא היא נוק' דיליה, והיא שם ס"ג, וכמ"ש בהקדו"ש שם פ"ג, ואז הוה הו"א שם מ"ה שהוא הגילוי בפועל, כי או"א הם רק שורש הגילוי³⁶⁶, והם נסתרות לעולם³⁶⁷, כי הם רק בבחי' למו ע"ד המוחין, והגילוי העיקרי בפועל הוא רק הו"ן, והוה הו"א שם מ"ה שהוא גילוי שבאצילות וכמ"ש בהקדו"ש שער ז' פ' ד' ה'. והנוק' היא שם ב"ן, והוא גילוי אשר לצורך המציאות העולמות ביי"ע וכמו שכתבנו בהקדו"ש שם פ"ח, ולכן בכל הדרושים אשר עיקר הדיבור בהם הוא רק בבחי' הגילוי האצילות, הנה אמר הרב תמיד שהשם ע"ב הוא בחכמה אבא, כי הכתר הוא רק בקוצו של י', והשם ס"ג הוא בנינה אימא, והשם מ"ה הוא בז"א, והשם ב"ן הוא במלכות נוק'.

אבל כאן בעניינינו שמדבר הרב בא"ק שהוא כולו רק השורש הנעלם של כל הנאצלים כולן, וכל האצילות כולו הנה הוא רק מבחי' הב"ן הפרטיים שבו וכמו שבארנו בדע"ה ח"א דרוש ד' סימן י"ד אות נ"ו ובכ"מ שם ע"ש ותבין, לכן אמר הרב היטיב כי ע"ב הוא בכתר, וס"ג בחכמה, ומ"ה בבינה, וב"ן בוו"ן שהוא כללות האצילות כולו, כי כן הוא התחלקות הד' שמות עסמ"ב כשאנו מדברים בבחי' שרשם הנעלם וכנו, וע' עוד דברים עמוקים בזה בדברינו בספר הכללים כלל ט"ו ענף ז' אות ו' ע"ש.

והנה מתחלה^{כט} היה [בא"ק] * כך, ג"ר שבו, שהם, ע"ב כתר, ס"ג חו"ב^ל. וזה הס"ג היה מחציו ולמטה שהם הנקודות שבו^ל מלובש מטיבור ולמטה דא"ק תוך מ"ה וב"ן דא"ק, וכ"ז הוא פנימיות א"ק עצמו^{כז} אורות וכלים. ואח"כ הוציא בחי' החיצונית להלבישו, ותחלה הוציא אורות מן ע"ב הכולל הפנימי שהוא השערות של הכתר מקיפים ראשו^{כז} מבחוץ עד המצח ועד האזנים כנודע. { כא ע"ב } ואח"כ הוציא שערות הזקן

³⁶⁴ עי' ע"ח א"א שער יד.

³⁶⁵ עי' לעיל הערה 261.

³⁶⁶ עי' לקמן ריש מח ע"ד שאין להם שם בפני עצמם.

³⁶⁷ עי' תיקו"ז יט ע"א.

הנמשכין מן ס"ג (עצמו) הכולל הנקרא נקודים, שמהם נעשו כללות ג' מוחין שבו⁷.
ונמשכין תחלה סוד הטעמים דס"ג שהוא אח"פ עד טיבורו, ואח"כ לא הוציא שאר בחי'
לחזין⁷, יען כי הם מלובשים תוך מ"ה וב"ן כנ"ל, כדרך אורות ע"ב הכולל שלא נתגלה
ממנו רק השערות הנמשכים מע"ב של ע"ב⁷ הכולל, ושאר חלקם טמיר תוך ס"ג הכולל⁷.

* הלש"ו גורס את המוסגר.

[כט] והנה מתחלה – ר"ל קודם שנעשה עולם האצילות, והיה רק א"ק לבד, הנה היה כולו
רק בבחי' הע"ב וס"ג הכלליים, ולא היה נתגלה בו עדיין מהמ"ה וב"ן הכלליים מאומה, כי היו
כלולים אז בהס"ג הכללי וכמו שיתבאר למטה בעה"י.

[ל] ס"ג חו"ב – כן הוא הגירסא ג"כ בספר אדם ישר ז' סע"ג הנו', והוא ע"פ מה שכתבנו
לעיל אות ד' ט', כי עיקר הס"ג הנה הוא מתחיל מהתחלת המ"ס ולמטה, והמ"ס הנה הוא בבחי'
חו"ב, כי הוא חכמתא סתימאה, שורש החכמה, והוא בוצד"ק שורש הבינה, והרי הוא כלול מדו"ן
וכמ"ש האריו"ל במאמרי רשב"י (פ' תרומה דף ה' רע"ג נב ע"ג³⁶⁸) ע"ש, וכנודע ג"כ מדברי הגר"א
(בספד"צ פ"א³⁶⁹) וכנ"ל אות ג' ד'. והנה קודם שהתחיל הגילוי דאצילות, שהוא גילוי המ"ה וב"ן
שבא"ק, לא היה נבחן כל הא"ק כולו אלא רק בבחי' הג"ר שבו לבד, והם כללות התרין רישין
שבו, גלגלתא כתר והוא השם ע"ב, מ"ס הוא החו"ב שבו והוא השם ס"ג, ומשם ולמטה לא היה
נבחן בו עוד שום חילוק בחי' כלל, והיה עומד מהמ"ס ולמטה עד סוף סיומו כולו רק בהגילוי אור
דהס"ג לבד.

[לא] וזה הס"ג היה מחציו ולמטה שהם הנקודות שבו כו' – הנה פשטות לשונו הוא משמע
שהנקודות הם מחציו ולמטה, ואי אפשר לומר כן כי הנקודות הרי הוא חכמה, והוא ההתחלה
וראשית דחציו העליון. אך אפשר לומר ששיעור דבריו הוא, שהשם ס"ג שהוא בחי' הנקודות שבו,
הנה היה הוא מלובש מחציו ולמטה, שהוא מהטבור ולמטה שבו תוך המ"ה וב"ן. אך העיקר נראה
שכוונתו הוא, כי משום שהאורות דאח"פ שהם הטעמים דס"ג, הנה הם מתפשטים עד הטבור, ולכן
הוא כי כל הנקודות דס"ג אשר הם בחציו העליון, הנה הם מתבטלים בהאורות דאח"פ, ואינו ניכר
שם אורם כלל, כי הם כלולים בהאורות דאח"פ. אך משם ולמטה, הרי היה ראוי שיהיו ניכרים
ומתגלים גם הם, ועל זה אמר, כי גם משם ולמטה אינם מתגלים הנקודות דא"ק כי הם מלובשים
מטבורו ולמטה בתוך המ"ה וב"ן הכלליים שבו, כי המ"ה וב"ן הכלליים, מקומם הוא בא"ק מטבורו
ולמטה שבו, והרי הם מלובשים ומכוסים גם מהטבור ולמטה, ולכן אינו מתגלה גם שם אור
הנקודות דהס"ג, אלא רק ע"י המ"ה וב"ן, וכמו שהולך ומפרש בזה בכל דבריו למטה, ועי' לקמן
אות ל"ה. והרי עכ"פ הוא כי הס"ג הכללי דא"ק הנה הוא מלובש מחציו ולמטה בתוך המ"ה וב"ן
הכלליים שבו. והענין הוא כי מתחילה היה מתפשט השם ס"ג עד סוף רגליו וכמ"ש בנקודות (ריש
פרק א), וכל א' הנה הוא כלול מטנת"א כנ"ל, והרי ישנם כל הד' בחי' מנת"א שהם עסמ"ב פרטיים
גם בהס"ג הכללי, שהוא הנקודות הכללי, והיה אותן המ"ה וב"ן הפרטיים שבח"ס"ג הכללי, הנה היו
הם מלובשים בתוך המ"ה וב"ן הכלליים, שהם רק מטבורו ולמטה. והיו עומדים גם המ"ה וב"ן
שבח"ס"ג בתוך המ"ה וב"ן הכלליים, והיו כולם רק מטבורו ולמטה. (בח ע"א)

אמנם דע, כי הגם שמשמע לכאורה מפשטות לשונו כאן שהיה גילוי המ"ה וב"ן הכלליים
מתחילה ג"כ, אך באמת הנה עומק הענין לא כן הוא, כי המ"ה וב"ן הכלליים דהא"ק הנה הוא רק
עולם האצילות לבד לא זולת כלל, וכמו שמבואר בדברי הרב בשער עתיק (פרק א), שאמר שם
שאל תמעה לומר שהאצילות הוא דבר אחד, ומה שלוקחים מהמ"ה וב"ן הוא דבר אחר, אלא שכל

³⁶⁸ ד"ל: דהאי לבתר אחרי שנתתקן ע"ק כעין דכר ונקבא קאמר דנפיק אומנא לאומנותיה דהיינו בוצינא
דקרדינותא להוציא דיניו והיינו דקאמר נפיק ואתתקן בדכר ונוק' דהיינו אר"א ואלו הן הזיקין שנדעכו
ומתו שיצאו מבוצינ' דקרדינו' קודם התיקון והשתא אתקיים כולא כיון שנתתקן.
³⁶⁹ עי' שם ו ע"ב ד"ה וגבורה דרדל"א שזה בינה דא"א, אמנם עי' בריש ס"י שזה חכמה דא"א, ועי'
במאיר הספרא הערה 744 ישוב לסתירה זו.

עצמותם דהה' פרצופי האצילות הנה הוא עצמו בחי' המ"ה וב"ן הכלליים דהא"ק ע"ש, וכן הוא מבואר ג"כ בשבירת הכלים (פרק ו) ובכ"מ. וא"כ הרי כל זמן שלא נעשה האצילות, הנה לא נתגלה בחי' המ"ה וב"ן הכלליים בהא"ק מאומה כלל, וזהו שאמר בנקודות (ריש פרק א) כי מתחילה היה השם ס"ג מתפשט עד סוף רגליו, כי לא היה עדיין הגילוי דהמ"ה וב"ן הכלליים מאומה. וכן אמר ג"כ בשבירת הכלים (תחילת פרק ו), שכל זמן שלא היה נעשה האצילות היה עדיין השם ס"ג מתפשט עד סיומו כולו, ור"ל שלא היה נתגלה בו עדיין המ"ה וב"ן כלל. ומה שאמר כאן שהיה הס"ג מחציו ולמטה מלובש בהמ"ה וב"ן, ר"ל שהיה כלול מהם, כי המ"ה וב"ן היו מתחילה כלולים בהס"ג בהנה"י שלו, שהוא מטבורו ולמטה. אמנם לא היו אז כלולים בו רק בכח לבד, אבל לא יצאו בגילוי ובפועל אלא רק אחר פריסת הפרסא המבואר בנקודות (פרק ב) ע"ש. אבל מקודם היו רק כלולים בו בכח, ע"ד הזו"ן קודם שנולדו שכלולים באו"א בהנה"י שלהם, כי כל נה"י הנה הם שורש להזו"ן שהם המ"ה וב"ן, והם כלולים מתחילה בהנה"י דאו"א, ולכן הוה הנה"י לבר מגופא כנודע (וחד בדאשית דף כא ע"ב), כי כל מציאותם הוא אינם לעיקר הפרצוף אלא רק להיות שורש להתחתון, וכמו שבארנו בספר הכללים כלל ח' ענף ה' ע"ש.

והנה הנה"י דהס"ג הם המ"ה וב"ן הפרטיים דהס"ג הכללי, והיה כלול בהם כל המ"ה וב"ן הכלליים, אשר מהם נעשה כל האצילות וכנז'. וזהו שאמר שהס"ג הכללי היה מחציו ולמטה, שהוא הנה"י שבו נשהם הציו בכמות כמ"ש באח"פ (פרק ג) הנה היה הוא מלובש, ר"ל שהיה כלול שם מהמ"ה וב"ן הכלליים, אשר יצאו ונתגלו ממנו אח"כ, והבן כ"ז היטיב כי כן הוא עיקר עומק כוונת הרב ז"ל כאן, אלא שמדבר בלישנא קלילא וקצר, וכן הוא דרכו ע"פ רוב בכל פרקי המ"ב, והלשון "מלובש" שאמר הוא לישנא קלילא, והכוונה הוא שהיה כלול מהם וכנז'. ועכ"ז היה באמת לשון מלובש נחא ג"כ, כי המ"ה וב"ן הכלליים שיצאו ממנו אח"כ בגלוי ובפועל, הנה נמשכו ונתפשטו מהעביות דהנה"י שבו ומחיצוניותם וכנ"ל אות כ"ה בענין הוי"ק דו"א היוצא מהתבונה ע"ש, כן הוא עדי"ו בכללות האצילות כולו, שהוא המ"ה וב"ן הכלליים דהא"ק היוצאים מהנה"י דהס"ג הכללי שבו, שהם נמשכו ויצאו מחיצוניותו, וא"כ הרי הוה לשון מלובש מדויק ג"כ והבן.

ודע עוד, כי גם עיקרן דהנה"י דהס"ג הכללי שבא"ק, שהוא כל בחי' דמהטבור ולמטה עד סוף רגליו שאמר הרב כאן, וכן בנקודות (ריש פרק א) שאמר שם שהיה מתחילה מתפשט הס"ג הכללי עד סוף רגליו, ואמרנו שהוא המ"ה וב"ן הפרטיים שבהס"ג הכללי וכנז', הנה כ"ז לא היה נעשה ג"כ בעת אצילות מציאות הא"ק העיקרי אלא רק אח"כ, שהוא כאשר הגיע העת שיצמיח אור לישרים, ושיתגלה השורש למציאות האצילות, הנה אז המשיך ונתפשט הא"ק בהמ"ה וב"ן הפרטיים שבהס"ג הכללי עם המ"ה וב"ן הפרטיים שבע"ב הכללי אשר בפנימיותם וכנ"ל אות ד'. ונעשה אז בחי' הנה"י שבא"ק, שהוא כל המציאות דמהטבור ולמטה עד סוף רגליו, והוא גילוי השורש דאצילות שנתגלה אז ונתפשט בהמקום העתיד לאצילות, שהוא מטבורו עד סוף רגליו, אבל עכ"פ הוא כי לא נתגלה כל השורש הזה אלא רק אח"כ. אבל הא"ק עצמו הנה הוא נעשה מתחילה, והיה כל מציאותו רק עד מדרגת הנה"י, שהוא עד המקום אשר נקרא עתה בשם הטבור שבו, כי עד שם מסתיים מדרגת הא"ק העיקרי לעולם, וכן היה מגיע מתחילה כל מציאותו רק עד שם, ושם מסתיימים הע"ב וס"ג הכלליים והעיקריים, ולא יצאו ולא נתפשטו המ"ה 'מח ע"ב) וב"ן הפרטיים דאותן הע"ב וס"ג למטה ממקומם, שהוא ממקום הטבור ולמטה, אלא רק כאשר הגיע העת לשורש האצילות שיתגלה וכנז'. וכאשר נתפשטו הם לבחי' הנה"י שבו אשר מהטבור ולמטה, הנה ע"י יציאתם וריחוקם ממקורם נתחשכו ונתעבו, ונתגלה בהם כח ובחי' המ"ה וב"ן הכלליים ג"כ, שהם עצמות כל האצילות כולו, והוא כלילות המ"ה וב"ן הכלליים שנכללו בהם כנ"ל. אמנם לא נתגלו בפועל ממש ולמציאות בפנ"ע אלא רק אחר שחזרו ועלו כל האורות דהנה"י הנז' למעלה, והיה עלייתם בבחי' עליית מ"ן, ונזדווגו עי"ז כל האורות שלמעלה, והמשיכו תוספת

אור וברכה ואור דהדעת עלאה מרזא דאור א"ס³⁷⁰, וירד ונתפשט מהטבור ולמטה ונעשו ונשלמו המ"ה וב"ן הכלליים ונתגלו להמציאות דכל פרצופי האצילות, והוא עולם האצילות כולו, שהוא המ"ה וב"ן הכלליים דהא"ק, אשר מקומם הוא מטבורו ולמטה, כי נחשב האצילות עם הא"ק לבחי' כללות פרצוף אחד הכלול מד' שמות עסמ"ב הכלליים, אלא שמטבורו ולמעלה נקרא בשם א"ק, והוא ע"ב וס"ג הכלליים, ומטבורו ולמטה נקרא בשם אצילות, והוא המ"ה וב"ן הכלליים, וכמו שבארנו כ"ז בדע"ה ח"א ובספר הכללים ע"ש, כי ישנם בזה דרושים ארוכים ועמוקים למאד.

אך מה שנוגע לעניינינו הוא כי החציו ולמטה דהס"ג, שהוא מטבורו ולמטה שאמר הרב כאן, הנה הוא המ"ה וב"ן הפרטיים דהס"ג הכללי עם המ"ה וב"ן הפרטיים דהע"ב הכללי אשר בתוכם ובפנימיותם, [וכמו שיתבאר עוד בארוכה לקמן אות מ"ג] ולא נתגלו ולא נתפשטו הם למדרגת הנה"י, שהוא ממקום הטבור ולמטה, אלא רק להיות שורש להאצילות. ורק כאשר הגיע תור האצילות להצמיח ולעלות כשחר אורו, והמ"ה וב"ן הכלליים שמרמו הרב כאן, ואמר שהיה מלוכש בהם, הנה הכוונה הוא רק שהם היו אז כלולים בו ג"כ, ונתגלה כלילותם בו ע"י ירידת והתפשטות המ"ה וב"ן הפרטיים הנו', ע"י שיצאו ונתרחקו ממקומם ומדרגתם, כי מקומם ומדרגתם העיקרי הנה הוא רק להיות במדרגה אשר מהטבור ולמעלה. וכן חזרו ונסתלקו אח"כ ונשאר עיקר אורו למעלה לעולם, ולא ירדו מתחילה אלא כדי להתגלה השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים ג"כ, אשר עיקר מקומם הוא רק מהטבור ולמטה. אך הגילוי העיקרי דהמ"ה וב"ן הכלליים ומציאותם בשלימות, הנה לא נעשה אלא רק אח"כ שהוא בעולם הנקודות ולאחר התיקון דוקא, והוא עולם האצילות כולו, שהוא המ"ה וב"ן הכלליים דהא"ק, והוא כל המציאות דהא"ק אשר מטבורו ולמטה עד סוף רגליו, שהוא כל בחי' הנה"י שבו.

והרי נמצא מכ"ז כי היה נבחן הא"ק בג' הבחנות: אחד, הוא עצמותו העיקרי, שהוא רק עד מדרגת מקום הטבור והפרסא, ושם מסתיימים הע"ב והס"ג הכלליים והעיקריים, ועד שם היה מציאותו הראשונה. והשני, הוא התפשטות המ"ה וב"ן הפרטיים דהע"ב וס"ג הכלליים אשר נתפשטו אח"כ למדרגת מקום הטבור ולמטה לצורך התגלות השורש דהאצילות, והיו נמשכים ומתפשטים עד סוף רגליו, שהוא המקום שהיה עתיד לכל האצילות כולו לעמוד שם, ובבחי' השני הזה מדבר הרב כאן. וזהו שאמר ג"כ בנקודות (ריש פרק ב) ובשבירת הכלים (פרק ו) שהיה מתפשט אז הס"ג עד סיומו כולו (כי הע"ב נעלם בתוך הס"ג כנ"ל אות ד). והשלישי, הוא אחר עולם הנקודות והתיקון, שנעשה ונשלם האצילות, והוא מציאות המ"ה וב"ן הכלליים דהא"ק שיצאו מן הכח אל הפועל, ונעשה מהם כל האצילות כולו³⁷¹. והנה נקרא מעתה ממקום הטבור ולמטה עד סוף רגליו רק בשם אצילות, והנה"י הראשונים דהא"ק שהוא התפשטות הארת המ"ה וב"ן הפרטיים דהע"ב וס"ג הנו', הנה הוא כלול ונעלם בתוך האצילות בפנימיותו, כי מתפשטים תמיד הארתם באצילות, ועומדים שם בהעלם תמיד (וע' בדברינו בספר הכללים כלל ה' ו' ודע וזכור כ"ז).

[לב] וכ"ז הוא פנימיות א"ק עצמו כו' – שהיה עדיין כ"ז ממדרגת הא"ק עצמו, מהאורות וכלים שבו, כי גם כל הבחי' שמהטבור ולמטה, שהוא הנה"י אשר נתהווה בו, הנה הם (פ"ח ע"ג) ג"כ רק המ"ה וב"ן הפרטיים של הע"ב והס"ג עצמן, שהם עיקר הא"ק גופה, אלא שבתוכם היה כלול בחי' המ"ה וב"ן הכלליים ג"כ, שהם מדרגת האצילות וכנ"ל, אבל עתה היה עדיין כ"ז רק ממדרגת הא"ק עצמו, כי לא יצאו ולא נתגלו עדיין המ"ה וב"ן הכלליים בפועל ממש מאומה כלל. [לג] שהוא השערות של הכתר מקיפים ראשו כו' – והרי מרמו כאן שישנו גם בא"ק כל בחי' הנימין וכל התיקונים כולן כמו בא"א דאצילות, ועי' בשבירת הכלים (ריש פרק ו).

³⁷⁰ כל גילוי התיקון הוא גילוי הדעת, והוא בחי' המתקלא הנזכר בתחילת ספד"צ, ועי"ש בביאור הגר"א באריכות.
³⁷¹ שעינקו מחוץ לא"ק.

[לד] ואח"כ הוציא שערות הזקן הנמשכין מן ס"ג עצמו הכולל הנקרא נקודים (כי הע"ב הוא טעמים והס"ג הוא נקודים) שמהם נעשו כללות ג' מוחין שבו – כי הס"ג הנה הוא המ"ס כנ"ל אות ד', והוא מוחא חדא דכליל תלת כנודע (אד"ד דך קמ ע"א). ואמר כי שערות הזקן הם נמשכין מן הס"ג עצמו, שהוא מן המ"ס עצמו, כי כן הוא בא"א דאצילות, הנה יוצאין הי"ג ת"ד מן המ"ס שבו, וכן הוא כאן בא"ק, יוצא ונמשך בחי' הזקן שלו מן המ"ס שבו. ומפרש והולך את בחי' הזקן מה שהוא, ואמר כי הם האורות דאח"פ, שהוא כל עולם העקודים, והוא עצמו כל בחי' הזקן דא"ק, והוא שאמר "ונמשכין תחילה סוד הטעמים כו'", והם ג' מיני טעמים עליונים תחתונים אמצעיים כנ"ל, והם האורות דאח"פ, והוא הדיקנא דא"ק³⁷², והם נמשכין מכללות הג' מוחין שבו, ולכך הקדים ואמר שישנו בהס"ג שהוא המ"ס כללות ג' מוחין, כדי ללמדנו על הג' מיני אורות דאח"פ שהם הג' מיני טעמים מאין שיוצאים. ואמר "ונמשכין תחילה סוד הטעמים דס"ג שהוא אח"פ עד טבורו ואח"כ כו'", והולך ומפרש את המ"ה ובין הכלליים איך שיוצאים, והוא ע"פ מה שכתבנו בספר הכללים כלל ה', כי המ"ה ובין הכלליים הנה הגם שיעקר יציאתם הנה הוא רק מהא"א שבא"ק, עכ"ז הנה הוא רק בהאור והשפע אשר מקבלים האו"א מהעקודים וכמו שבארנו שם, ע"ש.

[לה] ואח"כ לא הוציא שאר בחינותיו לחוץ – ר"ל שהרי לא הוציא עדיין אלא רק בחי' שערות הראש שהם מהע"ב הכללי, והג' מיני טעמים דס"ג שהם הע"ב דס"ג, אבל הנקודות דס"ג שהוא הס"ג דס"ג, לא הוציא עדיין ממנו מאומה, ואמר שהוא משום שהם מלובשים תוך מ"ה וב"ן, ואי אפשר שיתגלה אורם אלא רק ע"י המ"ה וב"ן המלבישים עליהם. והגם שמה שהוא מלובש תוך מ"ה וב"ן הנה הוא רק מחציו ולמטה כנ"ל, וא"כ אלמה לא הוציא את בחינותיו אשר מחציו ולמעלה, אך מחציו ולמעלה שהוא מהתחלתו עד הטבור, הרי הוא כלול ומתבטל בהאור הגדול דהע"ב דס"ג, שהוא האורות דאח"פ, שהם מתפשטים עד הטבור, ולכן אי אפשר להנקודות דהס"ג שהם הס"ג דס"ג שיתגלו גם הם אלא רק מהטבור ולמטה, וע"י המ"ה וב"ן שמתלבשים בהם, וכמו שמפרש והולך.

והגם שהרי הוא קשה לכאורה, כי הרי בשם שאנו רואין שמחציו ולמעלה הנה יצאו ונתגלו האורות דאח"פ שהם מע"ב דס"ג, ויצאו ונתגלו הם להדיא ולא נגרע חלקם במה שהם מלובשים בהס"ג דס"ג. ואדרבה הוא, שאנו אומרים כי האורות דס"ג דס"ג הם בטלים אצלם, ולכן אינו ניכר למעלה אור הנקודות כלל וכנוז, א"כ הרי צריך להיות עד"ז ג"כ שלמטה מהטבור ייצאו ויתגלו אור הנקודות להדיא ולא יגרע חלקם במה שהם מלובשים בתוך המ"ה וב"ן, כי הרי אדרבה הוא שהמ"ה וב"ן הם מתבטלים בהאור הגדול דהס"ג דס"ג שהוא הנקודות, והרי צריך שייצאו מהטבור ולמטה אור הנקודות להדיא ולא יגרעו חלקם ע"י ההתלבשות דהמ"ה וב"ן. אך הענין הוא, כי הנקודות דס"ג אשר הם למטה מאח"פ, והוא מהגרונן ולמטה, הנה עיקר מציאותם הוא לבחי' או"א שבא"ק אשר הם עומדים בו ג"כ מהגרונן עד הטבור וכנ"ל אות י"א וכן באות ג', והוא ג"כ ע"פ מ"ש הרב לעיל בסמוך שהס"ג הוא הו"ב (וע' לעיל אות ל), וכן הוא בחי' הנקודות דהס"ג שהם הס"ג דס"ג, הנה עיקרו הוא למציאות או"א שבא"ק שהם מהגרונן עד הטבור. וכבר כתבנו בהקדו"ש שער ז' פ"ד כי הנה עיקרן 'מה ע"ד' דכל בחי' או"א הוא רק לצורך הזו"ן, ולכך אין לאו"א שם מיוחד לעצמותם, כי השמות דכל רזא דמהמנותא הם רק אהי"ה הו"ה אדנ"י³⁷³ שהם על א"א וזו"ן, אבל או"א אין שם מיוחד להם כלל, ונקראים רק בשם או"א, שהם תוארים ומילות מצטרפים, כי אין או"א אלא לבנים, ואין לאו"א שום אור מיוחד כלל שיאירו הם בפנ"ע, אלא כל אורם וגילויים הוא רק בהזו"ן. והנה הם נכללים למעלה ולמטה, כי למעלה הם נכללים בא"א, כי הם כלולים ומכוסים בהדיקנא כנודע, והוא עד הטבור. ולמטה מהטבור הם מתלבשים בהזו"ן, ואינם מתגלים רק על

³⁷² עי' כללים ח"א כלל ד ענף ב וכן עי' ח"ב לח ע"א באבנ"מ.

³⁷³ עי' ת"ז קמב ע"ב: אשכחנא תקונא כגוונא דא, אקי"ק כתר עלאה, יק"ק עמודא דאמצעייתא, אדנ"י שכינתא תתאה, ועי' עי' בהג"א על ספד"צ טו ע"ד.

ידם. אבל להם עצמם הנה אין להם שום שם וגילוי בפנ"ע כלל, וכמו שכתבנו בהקדו"ש שם ע"ש. וכן הוא כאן בעניינינו, שהוא בבחי' או"א שבא"ק, כי הנה הגם שהם מהטבור ולמעלה, והם מהא"ק העיקרי, עכ"ז הנה כל מציאותם בו הוא רק לצורך המ"ה ובין הכלליים, שהם הזו"ן הכלליים שבא"ק, אשר הם בו ג"כ רק מהטבור ולמטה, והוא כללות כל עולם האצילות. ועומד כל המציאות שבו אשר מהגרון עד הטבור, והוא בחי' או"א שבו, רק לצורך המ"ה ובין הכלליים, שהם הזו"ן שבו, שיתגלו הם. והנה נכלל כל המציאות שבו אשר מהגרון עד הטבור, והוא בחי' האו"א שבו, למעלה ולמטה, כי למעלה הם נכללים באורות האח"פ, שהם בבחי' הי"ג ת"ד, ועומדים האו"א שבא"ק כלולים ומכוסים באורות העקודים, וכמ"ש הרב בשבירת הכלים (ריש פרק ו). ולמטה הם מתלבשים בהמ"ה ובין הכלליים, שהם הזו"ן, ואינו מתגלה אורם אלא בהם, כי אין לאו"א שום גילוי אור מיוחד בפנ"ע כלל וכנ"ז. וכ"ז הנה הוא ע"פ מה שאמרנו לעיל, כי בעומק ובדיוק הנה כל הרישא כולא דא"ק רק בבחי' הע"ב הכללי, והוא בחי' א"א שבא"ק, והאורות דאח"פ שהם מהמ"ס שבו, הם בחי' הי"ג ת"ד שבו, והם נמשכים ומתפשטים עד הטבור. ומהגרון ולמטה הוא הס"ג הכללי, והוא האו"א שבו, אבא הוא הע"ב דס"ג, ואימא הוא הס"ג דס"ג, והם נכללים ומכוסים באורות האח"פ, והוא עד הטבור. אמנם אח"כ הם מתפשטים בהנה"י שלהם³⁷⁴ מהטבור ולמטה ג"כ, ומתלבשים בהמ"ה ובין הכלליים שהם הזו"ן, ומתגלים רק על ידם. וזהו שאמר הרב כי לא הוציא שאר בחינותיו (ור"ל כל הבחי' אשר מהגרון עד הטבור) לחוץ יען כי הם מלובשים תוך מ"ה ובין, כי כל עיקרם הוא רק בשביל המ"ה ובין וכנ"ז, ולכן אינם מתגלים אלא רק בהם ועל ידם דוקא.

[לז] כדרך אורות ע"ב הכולל שלא נתגלה ממנו רק השערות הנמשכים מע"ב של ע"ב – והנה הוא בחי' הקד"א, כי משם הוא הנימין שהם השערות, וכמ"ש בשער א"א (פרק ו סמוך לסופו) וכן במאמרי רשב"י (באד"ר דף לב ע"ד) וע' במב"ש (שער א"א פ"ז ופ"י). ויש בזה דברים ארוכים ואין כאן המקום לזה, אמנם דע כי עיקר המשכת הנימין הנה הוא ג"כ רק מהמ"ס, וכמ"ש באד"ר (דף קכט ע"א) שבכל נימא ונימא אית מבוע דנפק ממוחא סתימאה כו' כל נימא ונימא איהו משיכא דמבועא ממבועין דנפקין ממוחא סתימאה³⁷⁵, אלא שמה שנעשין בבחי' שערות הוא ע"י הקד"א, וכמ"ש במב"ש הנו, והנה הקד"א הוא נכלל בהגלגלתא³⁷⁶ רישא קדמאה דא"א והוא הע"ב דע"ב שאמר.

[לז] ושאר חלקם פמיר תוך ס"ג הכולל – כי לא נתגלה מהע"ב הכולל אלא רק השערות שהם מהע"ב דע"ב, והם הטעמים דע"ב, אבל הנקודות דע"ב הכולל הם לא נתגלו כלל, כי הם מתלבשים בהאורות דאח"פ שהם הע"ב דס"ג הכולל, והוא משום כי האורות דאח"פ, שהוא עולם

³⁷⁴ על אף שמציאותם של או"א הם מהגרון עד הטבור, אמנם עי' לש"ו (כללים ח"ב קכה ע"ב) שאורם מתפשט למטה מהטבור (וכן הוא בפירוש בדברי הרב בשער אנ"כ פרק י'), וכן עי' כללים ח"ב סח ע"ג שם נתבאר שנה"י דא"א [נדצ"ל שם שהארת נה"י דא"א] מתפשטים בכל קומת זר"ן, וכל התלבשות ז"א על נה"י דא"א הוא דרך נה"י דא"א (עי' שעה"כ לג ע"ב). ועי' ע"ח שער טו פרק ב' ד"ה גם נתבאר שם, בהערתינו על מש"כ "ואז הם קצרי הקומה", שם משמע שדבר זה הוא רק בשעת קלקול.

³⁷⁵ ד"ל בשלימות: ובכל נימא ונימא אית מבוע דנפק ממוחא סתימאה דבתר כותלא ונהיר ונגיד בההוא נימא לנימין דזעיר אנפין ומהאי מתקן מוחיה וכדין נגיד ההוא מוחא לתלתין ותרין שבילין וכל קוצא וקוצא מתלהטן ותליין מתתקנן בתקונא יאה בתקונא שפירא מחפין על גולגלתא מתתקני קוצי דנימין מהאי סטרא ומהאי סטרא עד גולגלתא ותאנא כל נימא ונימא אקרי (ס"א איהי) משיכא דמבועא (ס"א ממבועין) (ס"א ואינון מבועין) סתימין דנפקין ממוחא סתימאה תרגום: ובכל נימא ונימא יש מעיין היוצא מהמוח הסתום [מכאן ואילך: מו"ס] דרך כותל ומאיר ונמשך דרך אותה שיערה לשערות ז"א, ועי"ז נתקן מוחו, ואז נמשך אותו מוח לל"ב שבילים. וכל קוץ וקוץ מתלהט ותלוי (משתלשלים), ונתקנים בתיקון נאה ובתיקון יפה, והם מכסים על הגולגולת, ונתקנות קוצי השערות מצד זה ומצד זה עד הגולגולת. ולמדנו: כל שיערה ושיערה נקראת (היא) המשכת המעיין (ממעיינות) (והמה מעיינות) הסתום היוצא ממוחא סתימאה.

³⁷⁶ עי' בהגר"א על ספד"צ ה ע"ג וז"ל: סיום גלגלתא בקד"א.

העקודים, הוא בחי' הווי"ן הכלליים דכללות כל הרישא כולה (שהיא בפרטיות ג' רישין), והנקודות דהע"ב הכולל הוא בחי' האו"א להם, וכל או"א אין גילוי להם בפנ"ע כי הם רק בשביל הווי"ן הכלליים, ואין גילוי אלא רק לא"א ולווי"ן וכנ"ל אות ל"ה, ולכן אינם מתגלין אלא רק השערות שהם מע"ב דע"ב והוא הא"א דהרישא, והאורות דאח"פ שהם מע"ב דס"ג, והם בחי' הווי"ן הכלליים דהרישא. ונהגם כי הנה ישנם ג"כ בחי' החיוורתא, אמנם הנה הם למעלה מהכל, והם רק מבחי' הרדל"א, דאחזי נהוריה בההוא רישא דא"א וכמו שיתבאר בעה"י בשער א"א (פרק ד' ומ"ט ע"א) ופרק [10] וכן הוא עד"ז בהנקודות דהס"ג הכולל שאמר הרב, הנה אין להם גילוי ג"כ כי הם רק בשביל המ"ה וב"ן הכלליים, ולכן אינם מתגלים אלא רק על ידם וכנ"ל, וזהו שאמר "כי הוא כדרך אורות ע"ב הכולל בו".

והנה רצה להוציא גם מן מ"ה וב"ן שלו הפנימים חיצוניותם לחוץ^נ, ואז עלו כל בחי' ס"ג הפנימים^ט הטמונים תוך מ"ה וב"ן הפנימים^ז, ועלו עמהם מ"ה וב"ן הפנימים^א, ואז אלו מ"ה וב"ן הם מ"ן שלהם^ב אל^{2*} הטעמים עצמן דס"ג שאינם מלובשין תוך מ"ה וב"ן, והם^{3*} בערך^ג או"א אל ישו"ת^ד. כי כמו שלצורך עיבור זו"ן מזדווגין או"א עלאין וישו"ת נכללין עמהם, כן הכא הטעמים דס"ג מזדווגים עם כל ע"ב, ומכ"ש שנקודים תגין ואותיות דס"ג מתחברים עמהם וטפלים להם, ולכן אינם עולין בשם דוגמא ישו"ת כנ"ל. ואז מולדין בחי' ב"ן דחיצוני^ה ולבושם^ו לחוץ, הרי נולדה הנקבה עתה תחלה^ז. ואמנם בחי' מ"ה וב"ן הפנימית של א"ק חזרו^ח לירד ולהתפשט בתוכו למטה מהטיבור^ט {כא ע"ג} אחר שנתגלה שם ההוא פרסה באמצע מבפנים, ומשם היתה מאירה בחי' ב"ן פנימית^י לב"ן שיצא לחוץ הנקרא עולם הנקודות. נמצא כי י"ס של עולם הנקודות היושב בחוץ מסבב לא"ק מטיבורו ולמטה, ויש לו ב' מיני אורות אחד^{4*} מלמטה למעלה בפנימיות^י מן הטיבור עד העינים, ומשם יוצא עיקר הארה לצורך הנקודים שהוא שם ב"ן נוקבא, אבל נעשה מאור חוזר^{יא} כנ"ל. וגם יש לו אור ישר^{5*} שהוא נוקב ועובר דרך העור מן הטיבור ולמטה^{יב} ומאיר בנקודים דרך נקבי העור, ודרך פי היסוד, ודרך טבור^{יג}, ודרך נקב האחר^{יד}.

^{1*} וגם כל חלקי הע"ב שטמיר זו עלו גם כן, וכן משמע צפ"צ לנקודות שכתב סס שגשאר למטה ריקון כלתי אור – (לש"ו). ^{2*} ואז – (לש"ו). ^{3*} הס – (לש"ו). ^{4*} סילא – (נוסף בלש"ו). ^{5*} עי' שעה"ק ט רע"ד ויט ע"ג ובמנו"ש ד ע"ג – (לש"ו). ^{6*} עי' ביאורים נקודות פ"ג אות כו – (לש"ו)

[לח] גם מן מ"ה וב"ן שלו הפנימיים [חיצוניותם] לחוץ – מ"ש "הפנימיים", ר"ל שהיו כלולים בו בפנימיותו, ורצוני לומר בכח ובכלילות, ולא היו עדיין במציאות ובפועל כלל וכנ"ל אות ל"א, וע' עוד למטה אות מ"א. ומ"ש "חיצוניותם לחוץ", כי כן הוא הסדר לעולם, שכל מה שיוצא מעליון להתחתון להתגלות למטה, הנה הוא לעולם מתחילה רק מהחיצוניות דהעליון, וכן היה כאן, כי כל מה שיצא ונעשה מהמ"ה וב"ן הכלליים בתחילה, והוא כל עולם דהנקודות, הנה היה רק מחיצוניותם לבד כנודע. אמנם אח"כ בעת התיקון, הנה יצא אז פנימיותם ג"כ, ונעשה עולם האצילות מכל המ"ה וב"ן הכלליים, הן מחיצוניותם והן מפנימיותם, וכנודע בדברי הרב.

[לט] ואז עלו כל בחי' ס"ג הפנימיים – ר"ל בחי' המ"ה וב"ן הפרטיים דהס"ג עצמו, שהוא בחי' הנח"י שבו, אשר נתפשטו לצורך התהוות השורש דאצילות, ממקום הטבור ולמטה דא"ק וכנ"ל אות ל"א ע"ש. ומ"ש "כי עלו כל בחי' ס"ג", והכוונה הוא על בחי' מ"ה וב"ן הפרטיים שבו כנוז, הנה מכוון בזה ג"כ על המ"ה וב"ן הפרטיים דהע"ב הכולל, אשר הם בפנימיות דהס"ג הכולל עם הקו דא"ס שבתוכם (וכנ"ל אות ד ואות ל"א), הנה הם כולם עלו לגמרי מהטבור ולמעלה. וכן אמר הרב בפירוש בנקודות (פרק ב) כי נשאר למטה ריקון מאור, וכן הוא ג"כ במב"ש (שע"ב ח"א פ"ג) וכן בשער הקדמות (דף יו"ד ע"א) ע"ש. וכ"ז הוא לא כמ"ש בספר טעם עצו בביאורו על

המשנת חסידים מסכת צמצום א"ק פ"א מ"ב.

[מ] הממונים תוך מ"ה וב"ן הפנימיים – הנה לפי דברינו באות ל"א, הרי לא היו הם מתחילה טמונים בתוך המ"ה וב"ן, אלא אדרבה הוא כי המ"ה וב"ן הכלליים היו מתחילה כלולים וטמונים בתוכם וכנ"ל אות ל"ח. אמנם מ"ש "שהיו הם טמונים תוך המ"ה וב"ן", הנה הכוונה הוא על הרצון והתכלית, שהרצון והתכלית היה רק על אותן המ"ה וב"ן הכלליים, ור"ל כי כל התפשטות המ"ה וב"ן הפרטיים דהס"ג הכללי עם המ"ה וב"ן הפרטיים דהע"ב הכללי שבתוכם, אשר נתפשטו וירדו ממקום הטבור ולמטה, היה הרצון רק לתכלית תוצאות המ"ה וב"ן הכלליים שייצאו הם, וזהו שאמר "הטמונים תוך מ"ה וב"ן", שהרי כל כוונת התפשטותם שם היה רק על המ"ה וב"ן הכלליים, והם גילויים ותכליתם. וכן מתפשט הארתם בהם תמיד, ועומדים בתוכם לעולם וכנ"ל סוף אות ל"א.

[מא] ועלו עמהם מ"ה וב"ן הפנימיים – ר"ל על המ"ה וב"ן הכלליים הנוז', כי כל זמן שלא יצאו מהכח אל הפועל, ולא נתהווה עדיין האצילות, הרי היו עדיין כלולים בהנה"י דא"ק בכחו ובפנימיותו וכנ"ל. אמנם גם מציאותם הוזה אשר בכלילות, הנה לא נתגלה ג"כ אלא רק ע"י ירידת כל המ"ה וב"ן הפרטיים הנוז', שהם הנה"י דא"ק, ואז נתגלה בהם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים ג"כ. אלא שלא היו עדיין רק בבחי' מציאות השורש לבד, ולכן כדי להוציאם מהכח אל הפועל הנה חזרו ועלו כל המ"ה וב"ן הפרטיים דהס"ג ודע"ב, שהם הנה"י, עם השורש דבחי' המ"ה וב"ן הכלליים שנתגלה בהם, ועלו כולם למעלה כדי לקבל שם תוספת אור וברכה, להוציא את אותן המ"ה וב"ן הכלליים מהכח אל הפועל, ולתקנם ולהשלימם בכל תיקונם הנצרך לבנין האצילות שנבנה מהם, וזהו שאמר "כי עלו כל בחי' ס"ג הפנימים ועמהם עלו גם המ"ה וב"ן הפנימים". (מט ע"ב)

[מב] ואז אלו מ"ה וב"ן הם מ"ן שלהם – ר"ל שסיבת עלייתם היה ע"י אלו המ"ה וב"ן שנתגלה בהם בבחי' שורש כנוז', כי כן יסד המאציל ית"ש בתכונת כל אור וכל כח, שהוא משתוקק תמיד לצאת מן הכח אל הפועל, ולא נח ולא שקט עד שמוציא כל כחו ותכונתו לאור ולפועל, ולכן אחר שנתגלה השורש דמ"ה וב"ן הכלליים בבחי' שורש, דחקו את עצמם לעלות למעלה, ועלו על ידיהם כל הנה"י כולם הנוז', אשר אותן המ"ה וב"ן הכלליים היה מושרשים בהם. ועלו כולם למעלה כדי לקבל שם תוספת אור ומוחין שיתוקנו ויושלמו למציאות גמורים, שהוא לפרצופים גמורים, ולעולם גמור בפנ"ע שהוא עולם האצילות.

[מג] אל הטעמים עצמן דס"ג שאינם מלובשים תוך מ"ה וב"ן והם בערך כו' – נ"א ואז הטעמים עצמן דס"ג שאינם מלובשים תוך מ"ה וב"ן בערך כו', וע' בכ"ו לקמן בדרושי נקודות (פרק ב) ששם חזר הרב על כל הדברים הללו יותר בביאור, ע"ש. ועומק הענין בכ"ז הוא, כי הנה דע והבן, כי כל ההתפשטות הוזה שאמרנו שהיה מתפשט הא"ק ממקום הטבור שלו ולמטה ונעשה בחי' הנה"י שבו, הנה היה אותן הנה"י כלולים מג' בחי': אחד, בחי' המ"ה וב"ן הפרטיים דהע"ב הכללי, אשר הוא באמת כללות כל הרישא כולל כנ"ל בדברינו, והיה מתפשטים גם המ"ה וב"ן הפרטים שבו, שהם התנין ואותיות שבו, היו מתפשטים גם הם ממקום הטבור ולמטה, והיו הם בפנימיות כולם, ובתוכם שורה אור הקו דא"ס, והיה מתפשט כ"ז ג"כ לבחי' א"א ולבחי' אור דא"ס, שהוא אור נשמת פנימיות לכל ההתפשטות דהא"א, ולכל האורות והגילויים אשר מהטבור ולמטה.

והשני, הוא התפשטות המ"ה וב"ן הפרטיים דהס"ג הכללי, אשר עיקרו הוא מתחת הראש, שהוא מהגרון עד הטבור. והיה מתפשט הוא בהמ"ה וב"ן הפרטיים שלו, שהם התנין ואותיות שבו, ממקום הטבור ולמטה. ובזה הס"ג הכללי עצמו, הנה יש בו שני בחי', כי הרי הוא בחי' או"א

שבא"ק, אבא הוא הע"ב דס"ג, והוא מהגרון עד החזה, ואימא³⁷⁷ היא הס"ג דס"ג, והיא מהחזה עד הטבור, והם נתפשטו כל א' בפנ"ע למטה מהטבור דהא"ק, בהמ"ה וב"ן הפרטיים שבכל א'. והרי יש בזה הס"ג הכללי עצמו שני בחי' דמ"ה וב"ן פרטיים: אחד מאבא, ואחד מאימא. והרי הם ג' בחי' דמ"ה וב"ן פרטיים זה לפני זה, וכל אלו הג' בחי' הם כללות הנ"ה דא"ק אשר יצאו מהטבור ולמטה. אמנם כל אלו השלושה בחי' הם נכללין עתה בשניים, כי עד שלא נפרס הפרסא, לא נתגלה בא"ק בחי' או"א שבו לפרצופים בפנ"ע כלל, והם מיוחדים ונכללים עם הס"ג הפרטי שבהמ"ס שבו, אשר מהאזניים ולמטה, ונקרא משם ולמטה בשם ס"ג הכללי, ומהאזניים ולמעלה שהוא גם כל המ"ס העיקרי עצמו, הוא נכלל עם הקרקפתא, ונקרא בשם ע"ב הכללי. ואינו נבחן עתה אלא רק ב' בחי' דמ"ה וב"ן פרטיים אשר נתפשטו מהטבור ולמטה: אחד, מע"ב הכללי אשר מהקרקפתא עד האזניים. ואחד, מהס"ג הכללי אשר מהאזניים עד הטבור, ונקרא כל אותו הס"ג הכללי בשם הטעמים דס"ג, שהם האורות דאח"פ, כי הנקודות דהס"ג שהוא בחי' או"א הנז', הם נכללים בהטעמים ובטלים בהם וכנ"ל אות ל"ה, ולכן אינו מדבר הרב מהאו"א מאומה. אמנם בהעלם ובפרשות, הנה היה ההתפשטות מג' בחי' וכנ"ל.

והנה כל הג' בחי' דמ"ה וב"ן הפרטיים הנ"ל, כאשר ירדו מהטבור ולמטה וחזרו ועלו עתה עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים שנתגלה בהם, ועלו כולם למעלה כדי לקבל שם תוספות אור ומוחין, וכדי להתתקן ולהשתלם וכנ"ל, הנה היה עלייתן לאט לאט, ובג' מדרגות: אחד, הוא בי עלו מתחילה למקומן הראשון אשר משם ירדו, היינו המ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים אשר מחלק האימא, הנה עלו הם מהטבור ולמעלה, ובהאימא שהיא מהחזה עד הטבור. והמ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים אשר מחלק האבא, עלו הם מהטבור ולמעלה, ובהאבא שהוא מהגרון עד החזה, והמ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים אשר מחלק הע"ב הכללי עצמו, הנה עלו הם מהטבור ולמעלה, ובעיקרן דאורות האח"פ עצמן אשר מהפה עד הטבור בפנימיותן, והוא בפנימיות עולם העקודים אשר הוא מהפה עד הטבור, כי שם בפנימיותן עומד ההתפשטות דהע"ב הכללי עם הקו דאור א"ס שבתוכו, וכ"ז הנה הוא עליית מדרגה אחת, כי עלה כל א' לשורשו אשר יצא משם.

עלייה הב' הוא שגם המ"ה וב"ן הפרטיים דהאו"א הנז' עם השורש דמ"ה וב"ן הכלליים שנתגלה בהם, הנה עלו אח"כ גם הם בעלייה שנית, והוא בהשורש שלהם אשר בעקודים. והיינו כי הרי כבר אמרנו לעיל אות י"ח וכן בכ"מ כי כל עולם העקודים הוא בבחי' הי"ג ת"ד שבא"ק כמו הי"ג ת"ד שבא"א דאצילות. והנה ישנם בהי"ג ת"ד ב' מזלין, אחד מזל עליון שהוא תיקון ח', ובו כלול אבא, והשני מזל תחתון שהוא תיקון י"ג, ובו כלול אימא, וכנודע כ"ז³⁷⁸. וכן הוא עד"ז בהי"ג ת"ד שבא"ק שהוא עולם העקודים, הנה ישנו שם ג"כ בחי' ב' מזלין, שבהם כלולים האו"א שבא"ק, אבא במזל עליון ואימא במזל תחתון. והנה שם עלו אח"כ הנשמת פנימית דהמ"ה וב"ן הפרטיים דהאו"א עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים שנתגלה בהם, הנה עלו שם בעלייה שנית כל א' לשרשו, המ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים אשר מחלק האבא שבא"ק, עלו בשורש האבא אשר בבחי' המזל עליון שבהעקודים, והמ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים אשר מחלק האימא שבא"ק עלו בשורש האימא אשר בבחי' המזל תחתון שבהעקודים, כי כן הוא דרך וסדר כל עליית מ"ן, שעולים מעלייה לעליה ולמעלה למעלה, שהוא משורש לשורש עד שורש הראשון אשר בחי' העולמים כולם ית"ש, וכמו שיתבאר עוד בסמוך, לקבל שם תוספת אור ומוחין כדי להתתקן ולהשתלם לפרצוף גמור ולעולם גמור.

וכן עד"ז היה ג"כ עלייה ב' להמ"ה וב"ן הפרטיים דהע"ב הכללי, עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים שנתגלה בו, שעלה גם הוא מעלייה לעלייה בפנימיות העקודים עצמו, מפנימי לפנימי

³⁷⁷ כאן באמרו אימא, כוונתו לאימא תתאה, דהיינו ישס"ת כמ"כ בשער אנ"ך פרק ח'.
³⁷⁸ עי' שער הכללים בע"ח פרק ה'.

אשר שם גופה, וכ"ז הוא עליית דמדרגה השנית אשר עלו כל הג' בחי' דהמ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים דהאו"א שבא"ק ודהע"ב הכללי שבו, שעלו כל א' לשורשו שלמעלה אשר בהעקודים, שהוא מהפה עד הטבור.

עלייה הג', הוא כי הנה אח"כ הנה חזרו ועלו עוד כל אלו הג' בחי' דמ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים שבכל א' מהם, הנה חזרו ועלו כולם עוד גם בהרישא דא"ק עצמו ובהמ"ס שבו, כי שם הוא עליית כל המ"ן לעולם וכמ"ש בספרד"צ פ"א (דף ד ע"ב³⁷⁹) ביה סליקו וביה סלקו דלא הוו והוו ויהוין, כי שם שורה ומתגלה האור דא"ס, ולכן עולה הכל שם לקבל שם תוספת אור וברכה כדי להתתקן ולהשתלם. והנה ע"י עליית כל המ"ן הוה שעלו בהמ"ס שבו, הנה נעשה זווג בין הס"ג והע"ב שבהמ"ס, שהם בחי' הדו"ן שבו, ונמשך מזווגם כל שפעת אור ומוחין הנצרך לכל אותה המ"ן שעלו שם, ונשלמו עי"ז ואח"כ חוזרים ויורדים למקומם באותה הדרך שעלו, ויורדים מלמעלה למטה מהמ"ס להעקודים, ומהעקודים לאבא, ומאבא לאימא, ושם הוא מקום תולדתם, כי יוצאים ונולדים מהאימא ומתגלים ונעשים לאורות שלימים ולפרצופים גמורים ככל הראוי להם. הנה כן הוא הסדר לעולם בכל עליית מ"ן דכל הפרצופים והעולמות, וכן היה נעשה לאחר התיקון³⁸⁰. אמנם כאן בענינינו, עתה הנה היה בזה שינויים רבים ועצומים מאד, וכמו שבארנו בזה בארוכה בספר הכלליים כלל י"ח ענף א' ב' ושם ענף י' מסימן ו' והלאה, וכן בספר הדע"ה ח"א דרוש ב' ג' ושם דרוש ד' מסימן ו' והלאה ע"ש, כי הדברים הם ארוכים ועמוקים למאד ואי אפשר לבאר כאן הכל.

אמנם נכתוב כאן אחת מאלף וכמר מדלי מה שנוגע להכרח הבנת עומק הכוונה בדברי הרב, ונכתוב בכל דיבור ודיבור לפי ענינו ע"פ הדברים שהקדמנו כאן ובכל דברינו לעיל. והרי עכ"פ מבואר הוא ענין מ"ש כי המ"ה וב"ן הכלליים הם המ"ן שלהם, והנה הם גרמו את כל העליות הנז' וכנ"ל אות ל'מט ע"ד מ"ב, וכן מ"ש אל הטעמים עצמן דס"ג שאינם מלובשים תוך מ"ה וב"ן, הנה הכוונה הוא על הבי' עליות הראשונים שאמרנו (כי גם האו"א שבא"ק הם נכללים ג"כ באורות האח"פ וכנ"ל), וזהו שאמר "שעלו והיו למ"ן אל הטעמים עצמן כו", ומשום שאח"כ עלו באמת עוד כולם למעלה, שהוא העלייה הג' הנז', שהוא בהמ"ס עצמו, והיה עלייתם שם ע"י העלייה הבי' שעלו מתחילה בהעקודים, כי משום שהעקודים הוא התפשטות המ"ס, לכן ע"י שעלו מתחילה בהעקודים היה להם כח לעלות אח"כ גם בהמ"ס עצמו, וזהו שדייק ואמר אל הטעמים עצמן, ולרמוז לנו כי הגיעו עי"ז לעלות אח"כ גם באור המ"ס ג"כ. ויותר נראה כפי מה שכתוב בנ"א (וכן הוא בספר אדם ישר דף ז ע"ד וכן הוא בע"ה בדפוסים ישנים) "ואז הטעמים עצמן דס"ג כו", והוא קאי על להלן, על מ"ש שהם בערך או"א אל ישסו"ת, וכמו שיתבאר בסמוך בכל אות ואות בפנ"ע כדי ליתן רווח אל המעיין.

[מד] הם בערך או"א אל ישסו"ת – הנה עומק כוונתו הוא כי הע"ב דהמ"ס אשר ממנו הוא המציאות דראיית העינים, עם הס"ג דהמ"ס אשר ממנו הוא כל האורות דאח"פ, הנה הם שניהם בבחי' או"א עלאין, והנקודות דהס"ג, שהם האו"א שבא"ק אשר מהגרונן ולמטה, הנה הם בבחי' ישסו"ת. ועל זה אמר כי לצורך גילוי המציאות דהמ"ה וב"ן הכלליים, הנה מזדווגים הע"ב והס"ג דהמ"ס שהם הבחי' דאו"א עלאין, ונכללים עמהם הנקודות דהס"ג, שהם בבחי' ישסו"ת, ויוצאים עי"ז כל המ"ה וב"ן הכלליים וכמו שמפרש והולך וכמו שיתבאר.

ומ"ש "כי כמו שלצורך עיבור זו"ן מזדווגין או"א עלאין וישסו"ת נכללין עמהם" הוא בשער או"א (פרק ח) ובשער ז"א (פרק ב) ובשער אנ"ך (פרק ד).

ואמר: כן הכא בטעמים דס"ג (שהם מהע"ב דהס"ג דהמ"ס) מזדווגים עם כל ע"ב (ור"ל הע"ב הכללי דהמ"ס עצמו), ומכ"ש שנקודות תגין ואותיות דס"ג שהם מהס"ג דהס"ג אשר מהגרונן

³⁷⁹ ע"י שם בבהגר"א ובמאיר הספרא שם הערות 518, 519.
³⁸⁰ כוונתו לומר שכך נתהווה בתיקון.

עד הטבור עם המ"ה וב"ן הפרטיים דהס"ג אשר נתפשטו מהטבור ולמטה, הנה הם כולם בבחי' ישסו"ת והם מפלים ונכללים עם המעמים דהס"ג המזדווגים עם הע"ב הכללי דהמ"ס שהם בבחי' או"א עלאין. אמנם הנה לא היה עתה הזווג בין הע"ב הכללי העיקרי שהוא כללות כל הרישא תניינא עם המ"ס הכללי, כי זה לא היה נעשה אלא רק בעת התיקון לצורך האור דהמ"ה וכמו שיתבאר למטה באות נ"ט. אך עתה לצורך המציאות דעולם הנקודות, הנה לא היה נעשה כל הזווג אלא רק בין הע"ב והס"ג הכלליים דהמ"ס עצמו וכנז', והבן וזכור כ"ו.

[מה] ואז מולידין בחי' ב"ן דהיצוניות כו' – הנה עומק הענין בכ"ו הוא ע"פ מה שכתבנו לעיל, כי המ"ס שהיא רישא תליתאה נגד הקרקפתא והאוריא וקד"א³⁸¹ שהם כללות הרישא תניינא, בהשכון הג' רישין עם הרדל"א שהוא רישא קדמאה³⁸². הנה הוה כל המ"ס כולו בבחי' שם ס"ג, והקרקפתא שהוא כללות הרישא תניינא הגז' הוא בבחי' שם ע"ב, והם שניהם שורש כל בחי' דו"ן, כי הע"ב הוא שורש אבא שהוא או"א עלאין, והס"ג הוא שורש אימא שהיא ישסו"ת³⁸³. וכן הם שורש הו"א ונוק', שהם המ"ה וב"ן. אמנם הנה ישנם גם בהמ"ס שהיא השם ס"ג, כל בחי' ד' שמות עסמ"ב ג"כ, והע"ב שבו הנה הוא כלול עם הע"ב הכללי שבקרקפתא, והס"ג שבו הוא עיקר המ"ס גופה³⁸⁴, וכלול בו ג"כ המ"ה וב"ן. אך אותן המ"ה וב"ן הם בטלים אל הס"ג ואינם נקראים שם בשם כלל [אלא רק בבחי' גילויים למטה וכמו שביארנו בספר הכללים כלל י"ח וברע"ה ח"א דרוש ד'], ואינו ניכר בהמ"ס אלא רק הע"ב והס"ג לבד להם ג"כ בבחי' דו"ן, כי הם הדו"ן שבהמ"ס, וכן הם ג"כ שורש לכל בחי' דו"ן שמשם ולמטה, כי הע"ב שבו הוא שורש (השני) לאבא שהוא או"א עלאין, והס"ג שבו הוא שורש (השני) לאימא שהיא ישסו"ת. ואמנם בעניינינו הנה מכנה הרב וקורא את הע"ב הכללי דהמ"ס עם הע"ב דהס"ג דהמ"ס שהם המעמים דאח"פ מכנה אותם הרב³⁸⁵ וקורא אותם בשם או"א עלאין, והנקודות דהס"ג שהם בחי' האו"א העיקריים שבו אשר מהגרון עד הטבור, הנה אותם קורא הרב עתה בשם ישסו"ת וכנ"ל אות מ"ד והבן].

והנה עיקר הגילוי דאור א"ס ית"ש הנה הוא בהקרקפתא, שהוא כללות הרישא תניינא הגז'. אך בעת התיקון דמעשה בראשית, ומכל שכן בהתיקון האחרון דלעתיד, הנה מתייחדים כללות המ"ס כולו, שהיא הס"ג, עם כללות כל הקרקפתא הגז' שהיא הע"ב ביחודא שלים, ונקרא אז כל המ"ס ג"כ בשם אור א"ס. אמנם בעניינינו, שהוא קודם התיקון דאצילות, ובכל משך זמן דעולם הנקודות כולו, הנה לצורך תוצאות תולדות כל הנקודות כולם וכל עולם התוהו כולה שיצא מהם, אשר הם כולם בכוונה ורצון מהמאציל א"ס ית"ש וכמו שבארנו בדע"ה ח"ב ובכ"מ, הנה נתעלם אז אור א"ס בהמ"ס שבא"ק, אשר שם הוא שורש הכל, והיה מתעלם אורו שם הרבה מאד, ולא היו מתייחדים אז גם אלו הב' רישין הכלליים זב"ז אלא רק בהעלם גדול מאד, שלא היה ניכר אז יחודם כלל. ולא עוד אלא שגם הע"ב והס"ג דהמ"ס עצמו כנז', הנה גם הם לא התייחדו ביחודא שלים כהראוי אלא רק בדרך מטי ולא מטי, שהוא ברצוא ושוב, עייל ונפיק³⁸⁶, וא"כ הנה נמצא מזה כי כל שפעת האורות דהג' מיני התפשטות דהמ"ה וב"ן הפרטיים אשר נתפשטו מהטבור ולמטה לצורך הגילוי דהשורש דהמ"ה וב"ן הכלליים הנ"ל אות מ"ג, הנה היו כולם עיקרם רק מהס"ג דהמ"ס לבד, כי כל התפשטות אור היורד ממקומו ומתפשט כדי להתגלות למטה, הנה הוא לעולם ע"י ריבוי השפע הנמשך מלמעלה. וכן הוא כל אלו הג' מיני התפשטות דמ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים שאמרנו לעיל אות מ"ג, שנתפשטו ונתגלו מהטבור ולמטה, הנה היה

³⁸¹ ע"י לעיל הערה 103.

³⁸² כאשר נבוא לעיין ברחבי כתבי האריז"ל והגר"א לברר מהם ג' הרישין דא"א מצינו ב' אופנים: (א) גלגלתא קד"א ומו"ס (בע"ח א"א ג', וכן הוא באד"ר), (ב) רדל"א גלגלתא ומו"ס (בפע"ח חזרת הש"ץ פרק ז' וכן הוא באד"ר).

³⁸³ ע"י לעיל הערה 377.

³⁸⁴ ע"י לעיל מה ע"א בסוף העמוד.

כ"ז ע"י ריבוי השפע הנמשך מלמעלה, והיה עתה כל עיקר השפע אשר לזה רק מהמ"ס עצמו, שהוא מהס"ג שבו. אבל מהע"ב דהמ"ס, ומכל שכן מהע"ב הכללי שבקרקפתא, הנה הם לא השתתפו בזה אלא בהעלם ובמיעוט גדול. אמנם המ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים אשר מחלק האבא שבא"ק, ומכל שכן כל אותן אשר מחלק הע"ב הכללי שבו, הנה בהם היה איזה גילוי ג"כ כל א' לפי ערכו, גם מהע"ב דהמ"ס, וכן היה בהם איזה רמז ג"כ גם מהע"ב שבקרקפתא, אבל עיקר השפע אשר לכולם הנה היה עתה רק מהמ"ס העיקרי לבד, שהוא מהס"ג דהמ"ס, ובפרט אותן המ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים אשר מחלק האימא שבא"ק, שהוא הס"ג דס"ג אשר מהגרונן ולמטה, הנה היה כל עיקר השפע אשר לזה רק מהמ"ס העיקרי, שהוא מהס"ג דהמ"ס, כי היא שורש האימא.

והנה מובן ממילא ג"כ עפ"ז, כי כל אותן המ"ה וב"ן אשר מחלק האימא שבא"ק, הנה הם היו בכמות ובמציאות ובגילוי יותר הרבה מכל אותן חלקי דמ"ה וב"ן אשר מהאבא שבא"ק, ומכל שכן מהחלקי דהמ"ה וב"ן אשר מהע"ב הכללי, כי כל א' היה נמשך מציאות התפשטותו למטה לפי גילוי שורשו אשר למעלה, שהרי אמרנו שעיקר הגילוי להמשכת השפע אשר למעלה היה רק מהמ"ס לחוד, ומהס"ג דהמ"ס, אשר היא עיקר השורש להאימא שבא"ק. וא"כ הרי היה ג"כ למטה עיקר המציאות דהמ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים אשר נתפשטו מהטבור ולמטה רק מהאימא שבא"ק, אבל מהאבא שבא"ק היה מציאותם וגילויים רק מעט. ומעט. ומכללי היה עוד יותר פחות, והיה כל מציאותם וגילויים רק מעט מן המעט. אמנם כל אותן מציאותם וגילויים אשר נתפשט גם מהם עכ"פ וכנ"ל, הנה היה ג"כ כל עיקרם רק מהמ"ס לחוד, כי רק היא לבד אשר נתגלה עתה, ומשפעה נתפשטו כל הנ' חלקי דמ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים הנוכרים, ויצאו מהמ"ס כל א' לפי ערכו, והיה יציאתם ממנה מחיצוניותה ומפנימיותה ומפנימיות פנימיותה כל א' לפי ערכו והבן כ"ז. ז' ע"ב)

והנה המ"ס היא שורש הגבורת, בוצד"ק³⁸⁵, ובפרט כאשר שהיא אינה ביחוד הראוי עם הע"ב שבה ועם הע"ב הכללי שבקרקפתא, הנה עומדת אז המ"ס כולו בבחי' הגבורות לבד, שהיא בוצד"ק, וכל בחי' גבורות כשהם מאירים לבדן הנה הם גורמים פירוד. והנם שבענינינו, שהוא בהאורות והפרצופים שבא"ק, הנה שם הוא היחוד עצום לעולם מאד, אמנם בהעלם ובשורש הנה יש להבחין שם כל הבחי' כמו בהאצילות, כי בהא"ק הוא השורש להם. והנה ע"י שהיה עתה עיקר כל המשכת השפע רק מהמ"ס לחוד שהוא בוצד"ק, הנה לא התייחדו עתה גם האו"א שבא"ק לצורך ההתפשטות דהמ"ה וב"ן הפרטיים שבהם אשר נתפשטו מהטבור ולמטה, אלא שהיה התפשטותם כל א' בפנ"ע, וזה היה במכל שכן וביותר מחסרון היחוד אשר לעילא, כי הרי נודע הוא שכל מה שהוא יותר למעלה הנה היחוד יותר עצום. ומאחר שאמרנו שגם בהרישין היה חסר היחוד הראוי בין הע"ב הכללי להמ"ס, וכן בין הע"ב דהמ"ס להס"ג דהמ"ס, שהם השורש דאו"א, ולכל בחי' דו"ן כנ"ל, והיה חסר גם שם עיקר היחוד הראוי להם וכנ"ז. א"כ מכל שכן שהיה חסר למטה, שהוא באו"א עצמן, שהיה בהם חסרון היחוד עוד יותר, והוא סוד מ"ש בספד"צ (פרק א דף א ע"ב) דעד דלא הוה מתקלא לא הוו משגיחין אפין באפין. וענין המתקלא הוא אור הדעת עלאה הנמשך מרזא דאור א"ס³⁸⁶, והוא אור היחוד אשר בין הגלגלתא להמ"ס³⁸⁷, ולא היה הוא מתגלה עתה כלל וכנ"ז, ועי"ז היה חסר ממילא עיקר היחוד גם בהאו"א שבא"ק, וזהו שאמר לא הוו משגיחין אפין באפין. והיה נמשך ההתפשטות דהמ"ה וב"ן הפרטיים שהתפשטו האו"א מהטבור ולמטה, היה נמשך ההתפשטות דכל א' בפנ"ע.

³⁸⁵ עי' לעיל הערה יב.

³⁸⁶ עי' בהגר"א על ספד"צ א ע"ב ד"ה דצניעותא מה שמביא מזההר פקודי, ודברי המאיר הספרא שם

הערה 33.

³⁸⁷ עי' בהגר"א על ספד"צ ד ע"ד ד"ה ביה סליקו, ודברי מאיר הספרא הערות 518, 519.

וכן היה עד"ו גם אח"כ כאשר חזרו ועלו למעלה בבחי' מ"ן כדי להתתקן ולהשתלם וכנ"ל, הנה היה ג"כ עלייתם כל א' בפנ"ע בלתי יחוד, ועי"ז לא התעוררו בעלייתן כולם בשורש אחד אלא רק כל א' בשרשו, ונעשה בהם עי"ז קלקול גדול. והיינו כי כאשר עלו למ"ן בעלייה השלישית הנ"ל אות מ"ג, והיה עלייתם עד הע"ב דהמ"ס, כי עד שם מוגיע עליית כל המ"ן³⁸⁸ כדי לקבל שם תוספת אור וברכה מאור הדעת עלאה אשר שורה שם מהגילוי דאור א"ס, הנה ההתפשטות דהמ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים אשר מהע"ב הכללי, הנה הנם שכל שפעם היה עתה ג"כ העיקר רק מהמ"ס, ולכן לא היה אפשר להם בעלייתם למ"ן לגרום זיווג העיקרי אשר בין כל הרישין עלאין הכלליים ממש, עכ"ז הנה גרמו ע"י עלייתם בחי' זיווג בין הע"ב דהמ"ס להס"ג שבו וכנ"ל. וכן משום שהם משורש הע"ב הכללי, עכ"פ הנה גרמו בעלייתם למ"ן איזה התעוררת גם בהע"ב הכללי עצמו, וקבלו גם משם איזה הארה ותיקון עכ"פ.

וכן עד"ז ההתפשטות דהמ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים דהאבא שבא"ק אשר שרשו הוא מהע"ב דהמ"ס, הנה גרם גם הוא בעלייתו למ"ן התעוררות בהע"ב דהמ"ס, והזיווג אשר בין הע"ב להס"ג שבו, וקבל משם איזה תוספת הארה לתיקונו והשלמתו, ונשלם גם הוא במקצת כמו שיתבאר. והגם שע"י שהיה חסר היחוד הן למעלה והן למטה, ולא היה מתגלה אז הגילוי דאור א"ס גם בהרישין וכנ"ל, לא היה אפשר גם להמ"ן דהע"ב הכללי ודהאבא לגרום הזיווג העיקרי למעלה ולהשתלם כהראוי בשום אופן. אמנם גרמו ע"י עלייתם הזיווג אשר בין הע"ב והס"ג דהמ"ס עצמו, וקבלו איזה הארה ותיקון משורשם עכ"פ ונתקנו במקצת. אך המ"ה וב"ן הפרטיים עם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים אשר מהאימא שבא"ק, והם הנחי' דידה, ושורשה היא רק בעיקר המ"ס עצמו, הנה כאשר עלו הם למעלה למ"ן, והיה עלייתם בחסרון היחוד כנ"ל, ולכן כאשר עלו גם הם בהע"ב דהמ"ס, הנה דחה אותם הע"ב דהמ"ס ממקומו ולחזין, ופלטם דרך העינים דהא"ק, כי שם מהעינים ולפנים הוא מקומו דהע"ב דהמ"ס, וכמו שבארנו בדע"ה ח"א דרוש ד' סימן א' ב' ע"ש, ולכן יצאו הם לחוץ דרך העינים, והוא יציאת הנקודות (ג ע"ג) שיצאו מהעינים דא"ק המבואר לקמן בדרושי נקודות (פרק ב). והם המ"ן מהנחי' דהאימא שבא"ק שפלטם הע"ב דהמ"ס והוציאם לחוץ דרך העינים, והם המלכי העגולים³⁸⁹ המבואר לקמן בדרושים, כי האימא היא שורש העגולים, בסוד (ידמיה לא נא) נקבה תסובב גבר, והם המלכים שיצאו ומלכו כרגע ומיתו ונשברו ונתפזרו ונתדעכו לאלתר. ומתם יצא כל עולם התוהו, כי הם היו דינין גדולים ונבורות קשים, ולכן יצא מהם מה שיצא כמו שבארנו בדע"ה ח"א, ויתבאר עוד בעה"י לקמן בדברינו. והנה הם הנקודות העיקריים, כי באותו הרגע שמלכו נקראו בשם נקודות, כי משום שיצאו בלא תיקון כלל ולא היו נשלמים כלל, אלא שהיו רק אותן בחי' המ"ן עצמן כמו שעלו, לכן היו רק בבחי' נקודות קטנות וכקרני חגבים, ועליהם אמרו בזה"ק (פ' בראשית דף לה ע"ב) הנטיעות כקרני חגבים הו, ונהורא דלהון דקיק ולא הוה נהרין (וכן הוא ג"כ בדברי רז"ל בבראשית רבא ריש פ' טו סי' א), ולכן נקראו בשם נקודות, והוא עולם הנקודות. והיינו בעת שמלכו ונקראו בשם עולם, כי היו אז ג"כ בבחי' עולם מלא, כי הם היו שרשי כל העולמות כולם וכל המציאויות כולם דכל הד' עולמות אבי"ע, אשר נעשה מהם אח"כ, שהוא אחר התיקון דמעשה בראשית כמו שיתבאר לקמן בהדרושים. אבל אז, שהוא אחר שיצאו בעולם הנקודות, הנה היה מלוכתם רק כרגע ומיתו תיכף, והוא מ"ש בספד"צ (פרק א דף א ע"ב) דעד דלא הוה מתקלא לא הוה משגיחין אפי' באפי' ומלכין קדמאין מיתו.

וכ"ז שאמרנו הנה הוא בהמ"ן דהאימא שבא"ק, שהם אשר יצאו דרך העינים וכנ"ל. אך המ"ן דהאבא שבא"ק, ומכל שכן המ"ן דהע"ב הכללי שבו, אשר הם קבלו קצת תיקון כנ"ל, הנה הם לא נפלטו לחוץ ח"ו בעלייתם למעלה, אלא שאחר שקבלו שם תיקונם במקצת כנ"ל, הנה ירדו

³⁸⁸ ע"י בהערה הקודמת.

³⁸⁹ ע"י לעיל הערה 124.

בשלוש דרך פנימיות הא"ק עצמו, ובאותו הדרך שעלו וכנ"ל אות מ"ג. וירדו ונתפשטו בהאבא עצמו, ור"ל שגם המ"ן דהע"ב הכללי נכלל עם המ"ן דהאבא וכנ"ל אות מ"ג, שהוא לעולם רק לבחי' אור נשמת³⁹⁰ פנימית לאו"א, ולכן לא נעשה ממנו מלכים בפנ"ע, אלא שהוא נכלל עם האבא, וירדו שניהם עד מקום תולדתו של האבא, ומשם יצאו ומלכו גם הם כמו שיתבאר למטה בדברי הרב.

אמנם הוא, כי הנה כל אותן הג' בחי' המ"ן שאמרנו, הנה כולם הם מבחי' המלכות, שהוא הב"ן לבר. והגם שאמרנו שהיו מהתפשטויות דהמ"ה וב"ן הפרטיים דכל א', וכן אמרנו ג"כ שנתגלה בהם השורש דהמ"ה וב"ן הכלליים וכנ"ל בכל דברינו, אך כ"ז הוא רק בבחי' המ"ה וב"ן אשר בעולם הנקודות עצמו, שהוא באמת כולו רק מכללות הב"ן לבר אשר לאחר התיקון, כי משום שהיה עיקר שפעם רק מהמ"ס לחוד, ומהס"ג דהמ"ס שהוא שורש כל הנוקבין והגבורות, והיו רק נקודות קטנות וכנז', הנה היה כל מציאותם רק מבחי' הב"ן והמלכות לבר אשר לאחר התיקון. אלא שאותן המלכות והב"ן עצמו, הרי הוא כלול ג"כ ממ"ה וב"ן כנודע, והם המ"ה וב"ן דעולם הנקודות וכמו שיתבאר עוד למטה בזה. אבל עיקר המ"ה עצמו, הנה הוא לא יצא אלא רק לאחר התיקון, וכל האורות דהנקודות, הנה הם כולם רק בבחי' ב"ן לאחר התיקון. והנה כל האורות דהמ"ן דהאימא שבא"ק אשר יצאו דרך העינים, הנה הם נקראים בשם ב"ן דחיצוניות, כי הרי הם יצאו תיכף מהעינים ולחוץ. ועוד שהרי האימא היא החיצונית לאבא. אבל האורות דהמ"ן דאבא שבא"ק, אשר הם ירדו למטה דרך פנימיותו ויצאו למטה מהאבא עצמו כמו שיתבאר, הנה הם נקראים בשם ב"ן הפנימי. ועוד כי הרי האבא הוא לעולם הפנימי לאימא, וזהו שאמר הרב "ואז מולדין בחי' ב"ן דחיצוניות ולבושם לחוץ", וקאי על האורות דהמ"ן דאימא שיצאו דרך העינים. והגם שמאחר שיצאו דרך העינים, והוא מה שפלטם הע"ב דהמ"ס ממקומו גופה ולחוץ ולא ירדו דרך פנימיות האימא כלל וכנ"ל, א"כ הרי לא היה יציאתם דרך לידה מהאימא, וא"כ הרי לא שייך לומר עליהם 'נ' ע"ד' לשון הולדה כלל. אך משום שכל עיקר דאותן המ"ן דהאימא, הנה היה נעשה ג"כ רק ע"י בחי' הדו"ן שבה, והיינו מבחי' ישו"ת שהם כללות האימא³⁹¹, ועוד שיציאת הנקודות ומציאותם ל"ס, הנה היה יציאתם זה מזה ע"י בחי' זווג ולידה, כל תחתון מהעליון שעליו, וכמו שמבואר לקמן בדרושי נקודות (פרק ד) ובשבירת הכלים (פרק א) ובכ"מ, ולכן אמר הרב לשון "מולדין" ו"לידה" גם על האורות דהמ"ן דהאימא שיצאו דרך העינים. והעיקר בזה הוא כי בעומק ובעיון, הנה היה פליטתם מהע"ב דהמ"ס ג"כ רק ע"י איזה בחי' לידה עכ"פ וכמו שבארנו בדע"ה ח"א דרוש ב' סימן ד' ע"ש הענין בעומק, ולכן אמר הרב היטב לשון "מולדין" גם על האורות שיצאו דרך העינים. והרי מבואר לנו עכ"פ כל דברי הרב בזה בדרך כלל, ויתבאר עוד למטה בפרטיות קצת בכל אות ואות בפנ"ע כדי ליתן רווח להמעין.

[מז] ולבושם – הם הכלים דהנקודות המבואר לקמן בדרושי נקודות (פרק ד), ובהם היה כל ענין דשבירת הכלים וכמו שמבואר שם (פרק ה) ובכ"מ וכנודע. אמנם דע כי היה חילוק גדול בין האורות דהנקודות להכלים דהנקודות, כי האורות הנה יצאו זה מזה כל הי"ס שבהם אשר מכתר עד המלכות, ע"י בחי' זווג ולידה וכמו שבארנו בספר הדע"ה ח"א דרוש ב' סימן ד' איך שהיה בחי' זווג ולידה בהנקודות ג"כ, וכ"ז הוא רק לצורך האורות דהנקודות. אבל הכלים דהנקודות, הנה הם לא נעשו ע"י זווג ולידה כלל, ויצאו הם בפנ"ע, ונתיישבו במקומם מקודם להאורות, וכמו שבארנו ענין מציאות הכלים דהנקודות איך שנתהוו בספר הכללים כלל י"ח ענף ז' ע"ש.

[מז] הרי נולדה הנקבה עתה תחלה – כי אלו האורות דהאימא אשר יצאו מהעינים והם מלכי העגולים, הם בחי' הנוקבין דעולם הנקודות. והאורות דהאבא אשר יצאו אח"כ כמו שיתבאר

³⁹⁰ נדצ"ל הנשמה.
³⁹¹ ע"י שער אנ"כ פרק ח'.

למטה, והם מלכי היושר הם הדוכריין דעולם הנקודות, ויצא בעולם הנקודות הנוק' מתחילה וקודם להדוכרא. משא"כ לאחר התיקון, הנה שם נתקן ויצא הו"א קודם להנוק', והיא יצא רק ממנו ועל ידו כמבואר לקמן בהדרושים. אמנם בדרך כלל הנה נעשו כל האורות והנקודות לבחי' ב"ן ונוקבין לכל האורות והתיקון שאח"כ, שהם כולם בחי' מ"ה ודוכריין להאורות והנקודות אשר יצאו הם מתחילה. והרי נעשה הנוקבא קודם להדוכרא. וע' בדברינו בספר הכללים כלל ט' דברים ארוכים ועמוקים בענין כל הסדרים הללו.

[מח] ואמנם בחי' מ"ה וב"ן הפנימיות של א"ק חזרו כו' – ר"ל על המ"ן דהאבא שבא"ק, שהם המ"ה וב"ן הפנימי כנ"ל, הנה הם לא יצאו מהעינים, אלא אחר שקבלו הם איזה תוספת אור ומוחין מהע"ב דהמ"ס ע"י עלייתם שם, הנה נתקנו במקצת וחזרו הם לירד דרך פנימיות הא"ק ודרך פנימיות האבא שבו, וחזרו ונתפשטו מהטבור ולמטה אחר שנפרס שם הפרסא המבואר לקמן בנקודות (פרק ב), ובקעו את הפרסא וירדו מהטבור ולמטה עד סוף רגליו. אמנם מאחר שהוצרכו לבקוע את הפרסא, והרי היה ירידתם רק דרך המסך, הנה לא היו מעתה אלא רק תמצית והארה לבד אבל לא הם עצמם ממש, וכמ"ש הרב בשער דרושי אבי"ע (פרק יג) כי אור העובר דרך מסך, הנה הוא אינו עצמות אור הראשון אלא רק תולדתו, והוא רק תמצית הארה לבד, וזה לבד אשר ירד מהאור המ"ן דהאבא מהטבור ולמטה, אבל האור העיקרי שבהם נשאר מבפנים מהטבור ולמעלה.

[מט] ומשם היתה מאירה בחי' ב"ן פנימית – והוא המ"ן דאבא שהוא הב"ן הפנימי, כי הנה הוא נקרא כולו בשם ב"ן וכנ"ל אות מ"ה. והנה היה מאיר הוא להאור אשר יצא דרך העינים שהוא מהמ"ן דהאימא, וירדו גם הם ועמדו מהטבור ולמטה מבחוץ והוא הב"ן החיצוני, והיה מאיר הב"ן הפנימי להב"ן החיצוני וכמו שיתבאר עוד למטה עיקר הענין בזה. ^(נא ע"א)

[נ] אחד מלמטה למעלה בפנימיות כו' – והוא האורות דהמ"ן דאימא אשר יצאו דרך העינים, והרי עלו הם מלמטה למעלה, כי עלו מהטבור ולמטה דרך פנימיות כל הא"ק, והוא בבחי' אור חזר, שחזרו לעלות מלמטה למעלה דרך פנימיותו, ומשם יצאו דרך העינים. והנה גם הם נשאר ג"כ עיקר אורם מבפנים מהטבור ולמעלה כמ"ש לקמן בנקודות (פרק ב), ויצאו מהעינים רק תמצית הארתם לבד, אבל אותו התמצית אשר יצא מהעינים הנה הם עיקרן והנקודות. וזה שאמר (ומשם יוצא עיקר הארה לצורך הנקודים), כי הם הנקודות העיקריים (שהוא שם ב"ן נוק'), כי האורות האימא הם הב"ן והנוקבין והנקודות, והאורות דאבא שמבואר למטה הוא המ"ה והדוכריין והנקודות ועיקרן והנקודות וכל תולדותיהם שנעשה מהם, והוא כל עולם התווה הנה עיקרן הוא רק מאור הב"ן והנוקבין שהם מהאימא.

[נא] אבל נעשה מאור חזר – וכל אור חזר הנה הוא בחי' דינין וגבורות מאד כמו שיתבאר לקמן בדרושים הבאים. ואינו חזר כל אור לעלות למעלה אלא רק בכח הגבורות שבו, ולכן כאשר יצאו מהעינים אותן הבחי' דאור חזר לבד, הנה היו גבורות גדולים ודינין קשים, ולכן יצאו מהם כל עיקר דעולם התווה וכנ"ל.

[נב] וגם יש לו אור ישר שהוא נוקב ועובר דרך העור מן הטבור ולמטה – והוא אור המ"ן דהאבא שבא"ק אשר ירד דרך פנימיותו כנ"ל, והנה הוא המלכי יושר והנקודות, והוא בחי' המ"ה והדוכריין והחסדים והנקודות, כי כל אור ישר הוא בחי' חסד שיוורד ומתפשט ומתגלה למטה. והנה אלו שזכו להעשות הכל ע"י יחוד כהראוי, וכמו שהוא לאחר התיקון, היה מן הראוי שגם המ"ן דהאימא אחר שעלו למעלה יחזרו לירד בה ג"כ רק דרך פנימיותה, ויהיו הם לבחי' טפה הזרעית דהאימא, והאור המ"ן דהאבא אשר ירדו דרך פנימיותו יהיו הם לבחי' טפה הזרעית דהאבא, והיה צריך שינתנו גם הם ע"י זווג בבטן אימא, ויתייחדו שם עם הטפה הזרעית שבה, ויעשו שניהם לעובר אחד במעי האימא, וישתהו בה כל ימי העיבור הראוי עד שיוצא ממנה בבחי' לידה לולד שלם. אמנם עתה אשר נעשה הכל שלא ע"י יחוד כנ"ל, הנה נחלקו לשניים, ויצאו המ"ן

דהאימא בפנ"ע והיה יציאתם דרך העינים וכנ"ל. וכן המ"ן דהאבא, הגם שהם ירדו דרך פנימיותו כהראוי, אך גם הם יצאו רק מהאבא בפנ"ע בלתי אימא. וזהו שאמר הרב בפנ"ע ראש השנה (פרק ב דף קכט סע"ד) (וכן הוא בדברי הגר"א בהיכלות פקודי היכל ו בספר יהל אור דף ל ע"ב) שכל המלכים הראשונים היו בסוד קריין בלי זווג. והרי נמצא כי כל המלכי עגולים שהם מהאימא שבא"ק, וכל המלכי יושר שהם מהאבא שבא"ק, הנה היה הראוי שיעשו שניהם לאחד, וכן נעשו באמת לאחר התיקון. אמנם בעולם הנקודות, הנה נחלקו לשניים, ונעשו לב' מיני מלכים, וע"ז אמר הרב כי הנה הגם שנחלקו לשניים והיה כל א' בפנ"ע, עכ"ז הנה היו מאירין זה לזה, כי ע"ז נמתקו ונתבסמו ויצאו למלוכה באותה הרגע שמלכו.

והנה גם אחר שיצאו כל א' בפנ"ע כנ"ל, הנה באם שהיו מזדווגים זה בזה, היינו החכמה דהמלכי יושר עם החכמה דהמלכי עגולים שהם שניהם בחי' או"א עלאין דהנקודות, וכן הבינה דהמלכי יושר עם הבינה דהמלכי עגולים שהם בחי' ישסו"ת דהנקודות, ועד"ז הו"ק חג"ת נה"י דהמלכי יושר עם הו"ק חג"ת נה"י דהמלכי עגולים שהם בבחי' זו"ן, ישראל ורחל דהנקודות, וכן המלכות דהמלכי יושר עם המלכות דהמלכי עגולים שהם בבחי' יעקב ורחל הקטנה דהנקודות. הנה באם שהיו כל אלו בחי' דו"ן הנזכר מזדווגים זב"ז, היה ג"כ תיקון גדול. אמנם באשר שגם האבות שהם האו"א שבא"ק לא היו מזדווגים יחד, וכן היה חסר היחוד הראוי גם למעלה למעלה וכנ"ל אות מ"ה, הנה היה ג"כ כל תולדותיהם כיוצא בהם, ולא היו מזדווגים גם כל הדו"ן דהמלכי יושר דהמלכי עגולים זב"ז כלל וכנ"ל, והיו 'נא ע"ב) עומדים כל המלכי יושר עם כל המלכי עגולים רק אהור באהור לבד. אמנם עכ"ז היו מאירין זה לזה, והיו גם זה תיקון קצת עכ"פ, כי ע"ז נמתקו ונתבסמו במקצת ויצאו ומלכו עכ"פ.

והנה ענין מלוכתם הוא במה שהאירו ונתגלו והוציאו כל כחותיהם לפועל, והיינו כי הנה הם היו השרשים נעלמים והכחות לכל הד' עולמות אבי"ע בכללות ופרטות ופרטי פרטות, כל המציאויות שהיה עתיד להמציא בהם בכל משך זמן דקיום העולם כולו. וכאשר יצאו ומלכו, הוציאו והמציאו את כל השרשים הראשונים דכל האבי"ע כולם מן הכח אל הפועל. אמנם באשר שהיו גבורות גדולים, ודרכם של הגבורות הוא להתפרד ולהתפור, הנה הוציאו אז את הכל בלי סדרים כלל. והיינו כי כל מה שהיה עתיד להמציא בכל משך זמן דששת אלפים שנה דזמן קיום העולם כולו, כח מכת, ותולדה מתולדה, ופרי מפרי, ונמשך גידולו דכל א' רק לאט לאט ובזמן זמנים. אבל הם הנה הוציאו אז את הכל בפעם אחת, ויצאו אז כל השרשים והכחות דכל פרטי המציאויות כולם אשר בכל משך זמן קיום העולם כולו שבכל הד' עולמות כולם, הכל בפעם אחת בלתי מקושרים זב"ז ובלי סדרים כלל. והיו כולם רק שרשים קטנים וכקרני חגבים, וכולם היו רק מבחי' גבורות קשים אשר דרכם להתפרד, ונתפורו לניצוצין רבים אין חקר, ולכן נתדעכו ונתבטלו לאלתר, וכחותיהם חזרו ועלו למעלה. וכ"ז היה משום שהיה חסר בהם אור הדעת עלאה אשר מרזא דאור א"ס, והיה כל יציאתם בלתי היחוד דאור א"ס בהם. והגם שהכל הוא רק ממנו ית"ש, אמנם היה בהעלם מהם מאד, וכמו שבארנו בארוכה כ"ז בדע"ה ח"א ויתבאר עוד לקמן בהדרושים בעה"י.

[נג] דרך נקבי העור ודרך פי היסוד ודרך טבור – הנה הם המלכים מהאבא שבא"ק, והם יצאו ממנו מהטבור והיסוד שבו, כי הנה הם כלול מי' ספי'. והכתר הוא נמשך מהטבור, ונמשך ומתפשט עד היסוד, ושאר המ"ס הם יצאו מהיסוד שבו, והנה הם מתפשטים עד סוף רגליו שהוא עד סוף נצח הוד, ונכללים כולם בהמלכות, כי כל י' ספי' הם כלולים לעולם בהמלכות שבהם, והמלכות הוא בחי' העור, כי היא העור המקפת לכולם וכמ"ש בשער פרקי הצלם (פרק ב). והנה הם המלכים דהאבא שבא"ק אשר יצאו ממנו בסוד טיפת קרי, והם המלכי יושר, ובתוכם ובפנימיותם עומד ג"כ האורות דהע"ב הכללי שהם מהא"א שבא"ק וכנ"ל אות מ"ג ומ"ה, והם נמשכים ג"כ מבחי' הטבור והיסוד שבו, והם בפנימיות המלכי יושר שמהאבא העומדים בו

מהטבור עד סוף רגליו, ונכללים בהמלכות שהוא בחי' העור המקפת לכולם כנוז'. והנה דרך המלכות, שהוא העור, הנה נמשך הארתם ומאיר בהאורות הנקודים דהעינים שהם המלכי העגולים, אשר הם מהאימא שבא"ק שיצאו דרך אור חוזר מלמטה למעלה כנ"ל ויצאו מהעינים, ונתפשטו וירדו ועמדו ג"כ מבחוץ להא"ק כנגד הנה"י שבו, שהוא מהטבור עד סוף רגליו, והם הנקודות העיקריים. והנה מאיר המלכי יושר להמלכי עגולים העומדים זה כנגד זה בהנה"י שבא"ק דרך נקבי העור שבהם, שהוא מהמלכות שלהם כנוז'. והנה נתבאר מכ"ז כי מ"ש הרב "ומאיר בנקודים דרך נקבי העור ודרך פי היסוד ודרך טבור", הנה עומק הכוונה הוא כי מהטבור והיסוד הנה משם יוצאים כל המלכי יושר העיקריים, ומ"ש דרך נקבי העור הוא ההארה הנמשך מהמלכי יושר להמלכי העגולים שהוא דרך המלכות דהמלכי יושר, שהיא בחי' העור וכנוז', והבן כ"ז ויתבאר עוד למטה.

[נד] ודרך נקב האחור – וכן אמר בשער הקדמות (דף ט רע"ד ודף יט ע"ג) וכן הוא במבני"ש (שע"ב ח"א פ"ה), והנה משם הוא שורש הסיגים שהוא מהמותרות והעביות דהגבורות היותר קשים, והוא שורש כל הקליפות שנעשה בעולם התוהו, כי משם הם נאחזים ויונקים. והנה למטה בסמוך יתבאר כי ההארה (נ"א ע"ג) שנמשך למלכי העגולים מהמלכי יושר דהטבור והיסוד, הנה הוא רק להג"ר, שהם הכח"ב דמלכי העגולים, כי מהטבור נמשך להכתר, ומהיסוד נמשך להחוי"ב. והנה הטבור והיסוד הרי הם מצד הפנים, ויש שם ב' נקבים: אחד להכתר, ואחד להחוי"ב. אך מצד האחור, שהוא שורש ליניקת החיצונים, הנה לא יש אלא רק נקב אחד לבד, שהוא כנגד היסוד מאחוריו, והוא רק להחוי"ב דקליפה, אבל להכתר דקליפה אין לה שורש ממה לינק, והוא מ"ש הרב בשער הקליפות (פרק ג) כי הכתר דהקליפה רצתה להמשיך לה תיקונים כדי לקבל האור העליון ואמר הקב"ה (שובדיה א' ד) אם תגביה כנשר גו' משם אורידך נאום ה'.

והנה עיקר הנקודים הם מאורות עינים, וכתר (שבהם) * לוקח האורות והכלים מבחי' און הנכללת גם שם^מ כנודע, וחוי"ב לוקחים מחוטם ופה ושיעור מועט מאון, אך ז"ת לוקחים מעט מחוטם ופה ואינם לוקחים כלל מאון. ומהארת היוצא דרך פי הטבור והאמה^מ הנה מהטבור לקח כתר, ומהיסוד לוקחים או"א^מ, וז"ת עם ד' אחורים דאו"א וישסו"ת לוקחים מי' אצבעות הרגלים^מ בסוד (שבועות יח ע"א) נעץ צפורניו בקרקע.
* ל"ץ גורס את המוסגר.

[נה] וכתר שבהם לוקח האורות והכלים מבחי' און הנכללת גם שם – כי כל הנקודות כולם כאשר שיצאו מהעינים לירד מהטבור ולמטה, והרי עברו דרך האורות דאח"פ, הנה לקחו משם אורות רבים לטובתם ולתועלתם, אמנם לא לקחו כולם בשוה, אלא כל א' לפי כחו. והכתר דהנקודים הוא לקח מאור האון ג"כ, אמנם לא לקחו אלא רק בסיומו, אבל עכ"פ כי לקח גם מעצמות אור האון גופה. אבל החוי"ב דהנקודים, הם לא לקחו מאור האון אלא רק הארה ממנו לבד ולא עצמותו כלל, ולקחו העיקר רק מאורות דחוטם פה. והז"ת דהנקודות הם לא לקחו מאור האון כלל, וגם מאורות דחוטם פה לא לקחו אלא רק מעט, ולכן היה חילוק גדול ביניהם בענין מיתת המלכים ושבירת הכלים. כי בהכתר דהנקודים לא נעשה רק פגם בעלמא בהנה"י שבו, ובהחוי"ב דהנקודים נעשה ביטול ושבירה בהאחוריים, ובהז"ת דהנקודים נעשה ביטול ושבירה גם בהפנים שלהם וכמו שיתבאר כ"ז לקמן בנקודות (פרק ב), וזהו שאמר "מבחי' און הנכללת גם שם", ור"ל שגם בהנקודות נמשך אור מהאון ג"כ ונכלל שם, והיינו בהג"ר דהנקודות וכנוז', וע' בזה בדברינו בדע"ה ח"א דרוש ו' סימן ג'.

[נו] ומהארת היוצא דרך פי הטבור והאמה – ר"ל ההארה הנמשך למלכי העגולים מהמלכי יושר שהם מהטבור ופי האמה וכנ"ל אות נ"ג, הנה אינו נמשך אותה ההארה ביושר ובמכוון לכל המלכי העגולים כולן העומדים כנגדם ג"כ בהנה"י דא"ק, מהג"ר דמלכי יושר להג"ר דמלכי

העגולים, ומהו"ת דמלכי יושר להו"ת דמלכי העגולים שהם כולם בהנה"י דא"ק, ויהיו מקבלים גם הו"ת דהעגולים את ההארה מהו"ת דהיושר במקום הנה"י דא"ק ג"כ, אלא הוא שאינן מקבלים ביושר ובמכוון, ובמקום הנה"י דא"ק עצמו אלא רק הג"ר דהעגולים לבד, אבל הו"ת דהעגולים הם אינם מקבלים הארתם מהו"ת דהיושר אלא רק למטה מרגליו וכמו שמפרש והולך.

[גז] הנה מהטבור לקח כתר ומהיסוד לוקחים או"א – שהם הג"ר דהעגולים, הנה הם לוקחים את הארתם מהג"ר דהיושר ביושר ובמכוון היטיב, כי הכתר דהמלכי יושר, שהוא עומד מהטבור עד היסוד דא"ק, הנה הוא מאיר להכתר דהמלכי עגולים העומד ג"כ כנגדו מהטבור עד היסוד, ומקבל הכתר דהעגולים את הארתו מהכתר דהיושר ביושר ובמכוון, וכן האו"א שהם החו"ב דהיושר העומדים בפי היסוד דא"ק, הנה הם מאירים להאו"א שהם החו"ב דהעגולים, העומדים ג"כ כנגדם במקום הנו", וכמו שמבואר כ"ז בדברי הרב בנקודות (פרק ג) ע"ש. והנה מקבלים האו"א דהעגולים ג"כ את הארתם מהאו"א דהיושר ביושר ובמכוון, שהוא בזה כנגד זה, אבל הו"ת דהעגולים אשר הם עומדים כנגד הנצח הוד דהיושר, שהוא בהנצח הוד דא"ק, הנה הם אינם מקבלים הארתם מזה כנגד זה אלא רק למטה מרגליו וכמו שמפרש והולך.

ודע עוד כי כל מה שאנו מזכירים כאן בחי' הנה"י דא"ק, ואנו אומרים שהמלכי היושר והעגולים הם עומדים בהנה"י דא"ק וכמו שמבואר כ"ז בדברי הרב בנקודות (פרק א ופרק ג), הנה העיקר הנה"י דא"ק הוא התפשטות הע"ב הכללי אשר נתפשט ממקום הטבור שבו ולמטה, והוא עומד בפנימיות כל המלכי 'נא ע"ד' יושר והעגולים וכנ"ל אות מ"ג ואות מ"ה. ועיקר הדברים בזה הם עמוקים וארוכים מאד, וכמו שבארנו בספר הכללים כלל ה' ו' וכלל י"ז ענף ז' ח' ט' וכלל י"ח שם.

[נח] וז' תחתונות עם ד' אחוריים דאו"א וישסו"ת לוקחים מי' אצבעות הרגליים כו' – הענין בזה כי כבר אמרנו שהמלכי יושר והעגולים הנה הם בחי' הווי"ן דעולם הנקודות, והיה ראוי שיזדווגו זב"ז וכנ"ל אות נ"ב. אמנם לא נזדווגו גם הם זב"ז, אלא שהאירו זה לזה רק בהארה בעלמא. והנה הג"ר שבהם היה מאירים זה לזה ביושר ובמכוון כנ"ל, אך הו"ת שבהם הנה כל ההארה אשר היה ראוי להמשיך מהו"ת דהמלכי יושר להו"ת דהמלכי עגולים, הנה יצא אותו ההארה מהו"ת דהמלכי יושר, מציפורני הרגליים שלהם, והוא בסוד טיפת קרי, ובבחי' מה שאמרו רז"ל בשבועות (דף יח ע"א) נועץ עשר ציפורניו בקרקע, וכמ"ש הרב לקמן בנקודות (פרק ג). והנה אלו הם האורות דהמלכי יושר אשר נתערבו ונכללו עם המלכי העגולים בכל עניני דעולם התוהו, כי אלו הי' ניצוצין שיצאו מצפורני רגלים דהמלכי יושר, הם נעשים ג"כ לבחי' מלכים, והם מלכי היושר אשר מיתו ונתבטלו ג"כ. אבל עיקרן דהמלכי יושר עצמן אשר יצאו מהטבור והיסוד, הם לא מיתו ונשארו קיים במלוכתם גם בכל משך עולם התוהו, ולא מיתו מהם אלא רק הי' ניצוצין דהצפרני רגלים. אבל המלכי עגולים אשר יצאו מהעינים, הנה הם מיתו כולם. והיינו כי כאשר יצאו מהעינים וירדו מהטבור ולמטה, הנה כל זמן שעמדו בכל משך המקום אשר מהטבור עד סוף רגליו, שהוא המקום שהיה עתיד להאצילות, הנה האירו ומלכו בכל ענין מלוכתם אשר אמרנו לעיל סוף אות נ"ב, ונעשו אז לכל המציאות דעולם הנקודות. אמנם לא עמדו שם במקום הזה אלא רק כרגע, וירדו אח"כ למטה מרגליו, שהוא המקום שהיה עתיד להעולמות בי"ע, וכאשר הגיעו שם נעשה אז מהם כל המציאות דעולם התוהו, והנה נתערב ונכלל עמהם גם כל הי' ניצוצין דצפרני רגלים דהמלכי יושר, ושם מיתו ונתבטלו שניהם, ונעשה משניהם יחד כל המציאות דעולם התוהו. והרי נמצא כי היה מיתת המלכים ושכירת הכלים וכל המציאות דעולם התוהו הן בהמלכי עגולים והן בהמלכי יושר, אמנם בהמלכי יושר לא היה אלא רק בהניצוצין דהצפרני רגלים שבהם לבד, אבל לא בהם עצמם, אבל המלכי עגולים הם נשברו כולם, ולכך מתייחס עיקר המיתה והשבירה לעולם רק על המלכי עגולים, שהם האורות אשר יצאו מהעינים. אך כ"ז לא היה אלא רק כאשר שירדו למטה מרגלי א"ק, שהוא המקום שהיה עתיד להבי"ע, כי רק שם נעשה כל עולם

התוהו וכמו שמבואר לקמן בדברי הרב בשבירת הכלים (פרק ב). אמנם הגם שאמרנו שהי' נצוצין דצפרני רגלים הם האורות והמלכים דהמלכי יושר, והם מיתו ג"כ, עכ"ז הנה היו הם מעולים יותר הרבה מהמלכי עגולים כולם, והיו מאירים הם להמלכי עגולים וכמ"ש הרב בענינינו, שהז"ת דמלכי העגולים עם הדי' אחוריים דהאו"א וישו"ת דהעגולים לוקחים מי' אצבעות הרגליים, ור"ל שלוקחים הארה מהם להתבסס קצת לצורך קיומם ומציאותם בעולם התוהו שלא יתגברו³⁹² יותר מדאי, והוא משום כי המלכי יושר הנה הם מהאבא שבא"ק, והם היו יותר מתוקנים הרבה וכנ"ל אות מ"ה, ולכן היו מאירים הם לכל מלכי העגולים כולם לעולם. אך עכ"ז הנה משום שכל אלו הי' נצוצין דצפרני רגלים הם היו ג"כ רק בסוד טיפת קרי מהמלכי יושר עצמן, לכן לא היה אפשר להם ג"כ להתקיים כלל, ונכללו גם הם עם כל המלכי עגולים בכל עניני דעולם התוהו עכ"פ, וע' בדברינו בכ"ז בדע"ה ח"א דרוש ג' ע"ש ותמצא נחת בעה"י.

ומ"ש הרב בענינינו כי היו י' ניצוצין דצפרני רגלים נגד הז"ת דהמלכי עגולים והדי' אחוריים דאו"א וישו"ת דהעגולים, הנה האמת הוא כי עיקרן דהדי' אחוריים דאו"א וישו"ת הנה הם עצמן לא ירדו כלל למטה, ולא נתערבו הם עצמם בעולם התוהו כלל, כי הם נשאר ג"כ למעלה, וע"ד שאמרנו בהמלכי יושר העיקריים אשר יצאו מהטבור והיסוד. אמנם הארתם של י"ב ע"א אלו הדי' אחוריים רק זהו אשר ירד מהם ג"כ למטה, ואותה ההארה הוא השתמש לבחי' המוחין, שהם כחב"ד להז"ת דמלכי העגולים אשר מיתו ונתבטלו. ונודע הוא שהמוחין הנה בפרטן הם ד', שהם כחב"ד, אבל בכללן הם ג', שהם הג"ר של הז"ת. וזהו שאמר הרב בענינינו שהי' ניצוצין דצפרני רגלים הם נתערבו עם הז"ת דמלכי העגולים והדי' אחוריים, והגם שהם י"א בחי', והניצוצין דצפרני רגלים הם רק י', אך אלו הי"א הם ג"כ באמת רק י', כי הדי' אחוריים נכללין בנ' שהם הג"ר וכנ"ל, וכמו שיתבאר בעה"י עיקר הענין דאותן הדי' אחוריים בנקודות (סוף פרק א) ובשבירת הכלים (ריש פרק ב), כי שם הוא המקום לזה, וע' במבוי"ש (שע"ב ח"ג פ"ח בדף יח סע"ג מדפוס קראקא, ושם בשער הקליפות פ"א בדף סח ע"ב) ובשער המצות (פ' תרומה דף כה ע"ב).

ואח"כ חזרו להזדווג ע"ב הכולל עם טעמים דס"ג [הכולל] * בסוד פנימיות³⁹¹, וכל שאר הבחי' טפלים להם³⁹², ואז הולידו הזכר והוא שם מ"ה³⁹³, ואז נתחברו מ"ה וב"ן³⁹⁴ ונעשה משניהן עולם אצילות באופן זה³⁹⁵, כי עתיק לוקח³⁹⁶ ה' ראשונות מטעמים דב"ן, וג"ר מנקודות דב"ן, וד"ר מתגין דב"ן, וכתרים של אותיות דב"ן, וא"א לקח ה' אחרונות דטעמים דב"ן, ואבא לקח ז"ת דנקודות דב"ן, ואמא ו"ת דתגין דב"ן, וז"א ו"ת (ו"ת שהם אותיות דב"ן) (נ"א ז"ת) דאותיות דב"ן, ונוקבא עשירית אותיות דב"ן (נ"א העשירי דאותיות)³⁹⁷. ואמנם משם מ"ה לקח עתיק טעמים דמ"ה, וא"א נקודות דמ"ה, ואו"א לקחו תגין דמ"ה, וז"א ו"ת אותיות דמ"ה, ונוקבא עשירית אותיות דמ"ה.

* הלש"ן גורס את המוסגל.

[נט] ואח"כ חזרו להזדווג ע"ב הכולל עם טעמים דס"ג בסוד פנימיות – הנה הזווג הראשון שאמר מקודם לצורך תולדות הב"ן, שהוא כל אורות דהנקודות, הנה היה רק בבחי' זווג החיצונית, שהוא רק בין הע"ב והס"ג שבחמ"ס עצמו, ולא השתתף אז עמהם הע"ב הכללי העיקרי, שהוא כללות הקרקפתא כולו, הכולל בתוכו הגלגלתא והאורא והקד"א³⁹³, והוא כללות הרישא חוורא רישא תניינא (מחשבון הג' רישין שמהרדל"א ולמטה³⁹⁴), ולא השתתף אז באותו הזווג מהרישא תניינא כלל, אלא שהיה כל הזווג רק בין הע"ב והס"ג דחמ"ס עצמו וכנ"ל אות מ"ה, והוא זווג החיצוני, ולכן לא נולד מאותו הזווג או אלא רק הב"ן החיצונית לבד, והוא כל האורות

³⁹² נראה שחסר כאן תיבת "הגבורות".

³⁹³ עי' לעיל הערה 103.

³⁹⁴ עי' לעיל הערה 382.

דהנקודות כולם, שהם המלכי יושר והעגולים, שהם רק המלכיות דהב"ן לבד וכמ"ש בשבירת הכלים (פרק ח). אך עתה לצורך תולדות האור דהשם מ"ה שעל ידו נעשה כל התיקון, והוא האור הגנוז מששת ימי בראשית, אשר על ידו נאצלו ונבראו ונוצרו ונעשו כל העולמות כולם בששת ימ"ב ונגנו אז כנודע, ויתגלו עיקרו בהתיקון האחרון דלעתיד. הנה לצורך תולדות אותו האור דהשם מ"ה, הנה נתגלה אור א"ס ית"ש בכל הג' רישין כולן דהא"ק, ונתייחדו כולן ביחודא חדא, ונודווגו עי"ז גם הע"ב הכללי העיקרי שהוא כללות כל הרישא תניינא כולו, עם כל המ"ס שהוא כללות כל הרישא תליתאה, והוא הווג אשר בסוד פנימיות, כי הוא בהגילוי דאור א"ס שבהם. ונולד מהווג הזה האור דשם מ"ה, שהוא מרזא דאור א"ס, כי האור דהדעת עלאה הנמשך מהגילוי דאור א"ס בכל הג' רישין עלאין כנוז, ועל ידו התייחד האור דא"ס בכל אצילות כולו ונעשה האצילות חד עמו, ונתקנו עי"ז כל הנקודות מהקלקול דעולם התוהו, ויצאו ונעשו כל העולמות דאבי"ע בכל תיקונם אשר בששת ימי בראשית וכמו שבארנו בארוכה בכ"ז בספר הכללים כלל י"ח ענף ח' ע"ש.

[ס] וכל שאר הבחי' מפלים להם – כי הווג דהמ"ס עם הע"ב הכללי העיקרי אשר בסוד פנימיות כנוז, הנה היה ע"י שעלו למ"ן כל האורות דהנקודות שמיית, ועלו כל המלכי יושר וכל האורות דהמלכי עגולים למעלה, וכן האו"א שבא"ק אשר מהגרון עד הטבור שבו, הנה כולם התייחדו ועלו ונכללו בהמ"ס שבו להתייחד בהע"ב הכללי העיקרי, והאיר ונתגלה האור א"ס בכלם, ונתחדשו ויצאו כולם מעתה בהגילוי דאור א"ס, והתייחד אור א"ס בכלם וכמו שבארנו כ"ז בספר הכללים שם.

[סא] ואז הולידו הזכר והוא שם מ"ה – כי הוא אור דהחסד עלאה הנמשך מלמעלה למעלה ומשפיע למטה, והוא השם מ"ה הכללי מהד' שמות עסמ"ב הכללים שבא"ק. וכן יצאו עמו ג"כ כל המ' ראשונים מהב"ן הכללי, ונשלם עתה כל הב"ן הכללי ג"כ, כי מקודם לא היה מתגלה בא"ק אלא רק הע"ב הכללי והס"ג הכללי לבד, וע"י הווג החיצוני דהע"ב והס"ג הנ"ל אות ג"ט נתגלה ונולד המלכות דהב"ן הכללי, ונעשה מזה כל עולם הנקודות, שהוא כולו המלכיות הפרטיים דהב"ן הכללי. ועתה ע"י הווג הפנימי דהע"ב וס"ג, נתגלה ונולד כל המ"ה 'נב ע"ב) הכללי כולו, וכן גם כל המ"ר דהב"ן הכללי, ונשלם עתה הא"ק בכל הד' שמות עסמ"ב הכלליים שבו. אמנם הוא, כי מכל אותן המ"ה וב"ן הכלליים שבו, הנה נעשה מהם כל עולם האצילות כולו, ור"ל שכל אותן המ"ה וב"ן הכלליים הנה הם עצמן נעשו לעולם האצילות, ונשאר הע"ב והס"ג להא"ק, והמ"ה וב"ן הוא לאצילות. והנה הע"ב והס"ג, הנה מקומם הוא מהתחלת הא"ק עד המקום הטבור שבו, והמ"ה וב"ן מקומם הוא ממקום הטבור עד סוף רגליו והוא האצילות כנוז. ונמצא כי הא"ק והאצילות הם רק כללות בחי' פרצוף אחד, אלא שעד הטבור שבו נקרא בשם א"ק, והוא הע"ב והס"ג הכלליים, וממקום הטבור עד סוף רגליו נקרא בשם אצילות, והוא המ"ה וב"ן הכלליים, וע' דברינו בכ"ז בספר הכללים כלל ה' ו' ע"ש.

[סב] ואז נתחברו מ"ה וב"ן כו' – ר"ל שנתחברו יחד בכל פרצוף ופרצוף, ומהם שניהם נעשה ונבנה כל פרצוף ופרצוף מפרצופי האצילות, ולא נמצא מעתה שום אור פרטי בכל פרצופי האצילות כולם שלא יהא כלול ממ"ה וב"ן, וכמו שמבואר לקמן בשער שבירת הכלים (פרק ז) ע"ש.

[סג] באופן זה כו' – כ"ז הנה הוא מבואר לקמן בשער עתיק בארוכה, וכן הוא בשער א"א (ריש פרק א), ובשער או"א (פרק א), ובשער ז"א (ריש פרק א), ובשער המוחין (פרק י), וכן בשער אנ"כ (מפרק ה והלאה) ובכ"מ, ויתבאר בעה"י בכ"א, כי הם עמוקים מאד ואין כאן המקום לזה. [סד] כי עתיק לקח כו' – ר"ל שפרצוף עתיק נעשה מכל הכתר כולו דהמ"ה, ומה ראשונות דכתר דב"ן, ומהג' ראשונות דהכמה דב"ן, ומהד' ראשונות דהבינה דב"ן, ומהכתרים של הז"ת דב"ן. ופרצוף א"א נעשה מכל החכמה כולו דהמ"ה, ומהד' אחרונות דהכתר דב"ן. ופרצוף אבא

נעשה מהחצי העליון דהבינה דהמ"ה, ומהו"ת דהחכמה דהב"ן (כי הג"ר דהחכמ"ה דב"ן הרי לקח עתיק). ופרצוף אימא נעשה מהחצי תחתון דהבינה דהמ"ה, ומהו"ת תחתונות דהבינה דהב"ן (כי הדי' ראשונות הרי לקח עתיק). ופרצוף ז"א נעשה מהו"ק הג"ת נה"י דהמ"ה, ומהו"ק הג"ת נה"י דהב"ן זולת הכתרים שלהם, כי הכתרים דהג"ת נה"י דהב"ן הרי לקח עתיק. ופרצוף הנוק' דז"א נעשה מהמלכות דהמ"ה ומהמלכות דהב"ן זולת הכתרים שבה, כי הכתרים דהמלכות דהב"ן הרי לקח עתיק. ונמצא כי בכלם לא נשתוו מציאות המ"ה וב"ן בשיווי אהת עכ"פ, כי הרי אפי' הו"ן, הרי לקח הו"א מהב"ן הו"ק הג"ת נה"י חסרים מהכתרים שלהם, וכן הנוק' דז"א לקחה המלכות דהב"ן רק הטי' אחרונות שבה, והיה חסרה מהכתרים שבאותה המלכות שהוא לקח עתיק. אבל מהמ"ה לקח הו"א כל הו"ק הג"ת נה"י כולם בשלימות, וכן הנוק' דז"א לקחה מהמ"ה כל המלכות כולה בשלימות, שהוא כל הי"ם שבה כולם. והרי לא נשתוו מציאות המ"ה וב"ן בשום אחד מהם. והסבה בזה הוא משום חסרון התיקון, כי גם בהתיקון דמעשה בראשית שנתקנו הנקודות ע"י האור דשם מ"ה, ונתקנו על ידו ממיתתן ושבידתן שבעולם התוהו, הנה לא נתקנו באמת עדיין כל הנקודות כולם אלא רק מה שהוכרח להמציאות דהדי' עולמות אבי"ע אשר לפי שעה, שהוא מציאותם והתהוותם אשר נעשו בששת ימי בראשית, אבל כל מציאותם כולם אשר מאז ולהלאה עד ימות המשיח, הנה זה ניתן ביד אדה"ר ולזרעו, שהם כל הנשמות כולם שהיו כלולים בו, שיתקנו הם ע"י מעשיהם. וזהו מה שכתוב (בראשית ב א) ויכולו השמים והארץ וכל צבאם נו' (שם א) אשר ברא אלהים לעשות, ור"ל לעשות ע"י האדם, שמאז והלאה יעשה ויתוקן הכל ע"י האדם, ולכך נאמר (בראשית ב טו) וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה³⁹⁵.

והוא מה שנודע מענין כל הרפ"ח וש"כ³⁹⁶ ניצוצין שנפלו ונתבטלו בעולם התוהו בעמקי מצולת ים, ומוכרח שיתוקנו כולם ע"י האדם במעשה התורה והמצוה, וכמו שבארנו בארוכה בדע"ה ח"ב ע"ש דרוש ב' ובכ"מ מדברינו. וזהו המעם בענינינו אשר לא נשתוו המ"ה וב"ן במציאות שוה בשום אחד מהפרצופים בעת התיקון דמעשה³⁹⁷ (בב ע"י) בראשית וכנ"ל, והוא משום שלא נבררו עדיין כל הרפ"ח והש"כ ניצוצין, ולא נתקנו כולם אלא רק בימות המשיח דוקא, שהוא התיקון האחרון דלעתיד, ואז ישתוו באמת כל המציאות דהמ"ה וב"ן בכל פרצוף ופרצוף כהראוי, כי אלו הרפ"ח והש"כ ניצוצין הם כולם מהב"ן דעולם הנקודות, וכל זמן שלא נשלמו להתברר כולם, הרי חסר עדיין הב"ן ממציותו, והוא אינו בשלימות, ולכן אי אפשר לו להשתוות עם המ"ה. אבל כשיושלם להתברר, ויושלם מציאותו לגמרי, אז ישתווה עם המ"ה בכל הראוי, והיו שניהם שוין בכל פרצוף ופרצוף, וזהו הסבה ג"כ מה שעתה בכל משך ימי עולם אינו משתווים הילוך החמה והלבנה כלל, כי ימי שנות החמה הוא שס"ה, וימי שנות הלבנה הוא שני³⁹⁷, והוא ג"כ מהמעם הנז', כי החמה והלבנה הם משורש המ"ה וב"ן, וכל זמן שלא נשלם הב"ן אינה עומד הלבנה בשלימות, ואי אפשר להשוות מהלכה עם החמה בשום אופן, והנה היא חסרה י"א יום נגד הז' תחתונות והדי' אהוריים³⁹⁸ הנ"ל אות נ"ח שנפלו ממנה ולא נתקנו עדיין בשלימות כלל עד ימות המשיח דוקא וכנז', וע' לקמן בשבירת הכלים (סוף פרק ו) ובאנ"כ (סוף פרק ה) ובנסירה (פרק ב) ודי בזה בעת.

[סה] וז"א ו' תחתונות דאותיות דב"ן ונוק' העשירית דאותיות – כצ"ל כי הז' תחתונות דב"ן שהם הג"ת נה"י הם האותיות דב"ן, ולקח הז"א את החג"ת והנה"י, והנוק' לקח את המלכות וכנ"ל, וזהו שאמר "כי הז"א לקח הו' תחתונות דאותיות והנוק' לקח העשירית דאותיות" (אמנם

³⁹⁵ עי' תיקו"ז סט ע"א: "לעבדה ולשמרה", "לעבדה" בפקודין דעשה, "ולשמרה" בפקודין דלא תעשה.

³⁹⁶ לכאורה כולל גם פ"ר, אלא שנקט כאן דרך קצרה.

³⁹⁷ אין זה המספר המדוייק אלא מה שהוא בד"כ, לפי החשבון שבדרך כלל יש ו' חדשים מלאים ו' חסרים.

³⁹⁸ עי' ליקוטי ש"ס מסכת ר"ה.

הכתרים מכל אלו הו"ת לקחם עתיק וכנ"ל).

מוהרח"ו. ענין מ"ה וב"ן¹⁰, אפשר כי ב"ן דע"ב סמ"ב (נ"א דב"ן)¹¹ נעשה עגולים לעס"מ (דב"ן ל"ג) (נ"א דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן דב"ן)¹², ועס"מ שיש בכל בחי' מעסמ"ב דב"ן זה נשאר ביושר עם שם מ"ה החדש. וכ"ז בא בסוד תוספת, וכ"ז נעשה נקבה דיושר ומ"ה נעשה זכר. ר"ל (כי) כל הנקבות מב"ן דיושר (וכל) הזכרים ממ"ה דיושר, ולכן יהיה הב"ן לעתיד גדול ממ"ה¹³, כי הוא מבחי' ס"ג. ואפשר ג"כ להוסיף, כי מ"ש דשם מ"ה יושר והוא חדש והוא מ"ה קאי גם למ"ה דבכל ד' בחי' ב"ן כנ"ל, וכמו שזה המ"ה יש בו עסמ"ב, כן בזה המ"ה דב"ן יש בו עסמ"ב כנודע, ושניהם נקרא רוח ויושר, והעיוגולים נקרא נפש לבד¹⁴, והב"ן שבב"ן ודמ"ה דיושר נקרא נפש דיושר.

¹¹ ל"א גורם – (נ"א) דב"ן. ¹² (נ"א) דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן דב"ן – ל"א. ¹³ באמת כאן דמ"ב לא נזכר כלל אס שילא מ"ה מבחינת ס"ג ללא אמר כאן אלא שילא בחינת ב"ן לחיטויות ומ"ה הכללי ומשמע שמבחינת הס"ג לא ילא אלא אורות אח"ף לעולם העקודים אבל לעולם הנקודים לא ילא מס"ג כלל אבל דרוקים הבאים העמיק והרחיב הרח"ו הרבה ללמדנו שגם הנקודות דס"ג ילאו והם עיקר גדול בעולם הנקודים ועיין מה שנדבר שמה דעה"י ועי' הערת הל"א בסוף סער התיוון (ל"א). ¹⁴ ר"ל על הב"ן שד' בחינות דב"ן הם העיוגולים וכמו שאמר מקודם בחילת הגה"ה ומ"ש עוד והב"ן שבב"ן כו' לנון במילת שבב"ן על הד' בחינות מ"ה מארבע שמות שבב"ן שנתחברו עם מ"ה הכללי להיות לרוח דיושר וכמו שאמר לעיל בסמוך הב"ן מהם מכל הד' מ"ה הוא מה שקראם עתה הב"ן שבב"ן ועליהם אמר שנתחברו עם הב"ן שבמ"ה הכללי להיות לנפש דיושר ומכוון כן באמרו שבב"ן ודמ"ה דיושר ומילת דיושר ודאי שקאי גם כן על מילת שבב"ן וזה כבר אמר לעיל בסמוך שהיושר דב"ן הם הד' מ"ה מארבע בחינות שלו (הגהה), ולא ראה לומר על עכשיו גם כן דע"ב וס"ג שד' שמות דב"ן שהם נעשו לנפש דיושר משום דאין סביר כלל לומר שהע"ב יהיה לנפש דעת שהמ"ה הוא רוח ע"כ הגה"ה (ל"א).

ענין* ה' בחי' נרנח"י פנימים, והמקיפים הם ב', חיה ויחידה¹⁵. צריך לדעת כי גם בה' בחי' פנימית יש מקיף בכל א' כנפש נדב אביהוא ואליהו ז"ל. אבל אלו הב' מקיפים הם אחרים כוללים זולת ה' מקיפים¹⁶ {כא ע"ד} שבפנימיות¹⁷, ואות לזה שבאלו המקיפים הפנימים¹⁸ יש יותר מה', שהוא מקיף, ומקיף למקיף, ומקיף לב' המקיפים כנזכר בפרשת ברכת כהנים (באד"ר)¹⁹, א"כ כל אלו זולת אותן הב' כוללים.

* עי' סער י' פרק ד' וסער אנ"כ פרק ז' חסדי דוד כלל קיא קיב (ל"א).

[סו] ענין מ"ה וב"ן כו' – כל הדיבור הזה כבר ביארנו לעיל בסוף סער עגולים ויושר בדרוש ספיקות דעגולים ויושר סימן ב' ע"ש ותמצא [א]. ה. דרוש זה נדפס בסוף ספר הדע"ה.

[סז] ענין ה' בחי' נרנח"י פנימים והמקיפים הם ב' חיה ויחידה – וכמו שמבואר ב"ו לקמן בשער עקודים (פרק ב) (ושייך כל הדיבור הזה רק שם), ועל זה אמר הרח"ו ז"ל כי האמת הוא שמה שאמרנו שהמקיפים הם רק ב', הוא רק המקיפים הכוללים, כי לבד המקיפים הפרטיים אשר לכל אור ואור בפנ"ע וכנ"ל בשער עגולים ויושר (ענף ג ד) ובשער השתלשלות הי"ם (ענף ג) ובכ"מ, הנה ישנם עוד ב' מקיפים כוללים, והם מקיף החיה ומקיף היחידה (וכמו שיתבאר בעה"י החילוק בין המקיפים הכוללים להמקיפים הפרטיים לקמן בשער עקודים פ"ב). אבל המקיפים הפרטיים, הם ישנם באמת בכל אור ואור בפנ"ע, שכל אור ואור נחלק לשניים: אחד, הוא מה שנכנס מבפנים להכלי והגוף. ואחד, הוא מה שנשאר מבחוץ, והוא החלק האור היותר גדול שהוא נשאר מבחוץ להגוף והכלי ומאיר ומקיף עליו מבחוץ, וכמו שבארנו עניינו לעיל שער השתלשלות הי"ם (ענף ג). והנה ישנם מקיפים פרטיים בכל הה' בחי' כולם דהנרנח"י, והראיה הוא מנפש נדב ואביהוא ואליהו ז"ל, שמבואר הוא בשער הגלגולים (הקדמה לב) וכן בספר הגלגולים (פרק נב) כי נדב ואביהוא הם לקחו מהנפש דאצילות שהיה באדם הראשון את האור המקיף שבו, ואליהו ז"ל זכה לשניהם, הן לאור הפנימי והן לאור המקיף, אלא שהאור הפנימי נכנס בו בבחי' גלגול, והוא תיכף משנולד, וזה היה עיקר נשמתו. והאור המקיף נכנס בו רק אח"כ, והוא בבחי' עיבור בקנאו את קנאת ה' באשר הרג לזמרי, ואז זכה שנכנס בו נפשות נדב ואביהוא שהיו מבחי' אור המקיף של נפש דאצילות דאדה"ר. והרי לנו עכ"פ כי ישנם בחי' אור פנימי ואור מקיף גם בהנפש ג"כ, ומה

שאמרנו שהמקיפים הם רק מהחיה והיחידה לבד, הכוונה הוא רק על המקיפים הכוללים כנוז'.
 [סת] כי גם בה' בחי' פנימיים יש מקיף בכל א' כנפש נדב ואביהוא ואליהו ז"ל אבל אלו
 הב' מקיפים (דחיה ויחידה) הם אחרים כוללים זולת ה' מקיפים שבפנימיות – לכאורה אינו
 מדוקדק דבריו, כי מאחר שאמר שיש מקיפים בכלם, א"כ 'נב ע"ד) מפני מה קורא אותם ה'
 מקיפים שבפנימיות, הלא המקיפים הם רק מבחוץ. אך כוונתו הוא באמת רק על הנפש רוח
 נשמה, ועל הה' בחי' נרנח"י שבכל א' מהם גופה. והוא ע"פ מה שנודע כי בכל פרצוף הנה לא יש
 אלא רק ג' כלים לבד להנפש רוח נשמה, והם מוח לב כבד שהם כלים להנר"נ שבו, ולכן הם
 נקראים פנימיים משום שהם שורים ומתלבשים בתוך הגוף, אבל החיה והיחידה הם אינם
 מתלבשים בהגוף כלל, והם רק בבחי' מקיפים לבד. אמנם גם הנר"נ עצמם הם כוללים כל א' ג"כ
 מנרנח"י כנודע, וזהו ג"כ כוונתו במה שאמר בתחילת דבריו "ענין ה' בחי' נרנח"י פנימיים", ור"ל
 על הה' בחי' נרנח"י שבכל א' מהנר"נ הפנימיים, כי על זה קאי כל דבריו בכאן, להשמיענו שגם
 בהנרנח"י הפרטיים אשר בהנר"נ הכלליים שהם מתלבשים מבפנים, הנה יש בכל א' ג"כ פנימי
 ומקיף, וזהו שאמר ג"כ "זולת ה' מקיפים שבפנימיות", ור"ל על הה' מקיפים שבהנרנח"י הפרטיים
 אשר בהנר"נ הכלליים המתלבשים מבפנים להגוף. אבל גם אותן המקיפים הפרטיים, הם באמת
 ג"כ רק מבחוץ, כי כל מקיף הרי הוא רק מבחוץ, אלא שהנר"נ הכוללים הם מתלבשים מבפנים
 ג"כ. והרי יש בהם אור פנימי ג"כ, אבל החיה ויחידה הכוללים הם אינם מתלבשים בהגוף כלל,
 והם רק מקיפים לבד. והרי נמצא שיש י"ז בחי' מקיפים, כי ט"ו הם הג' פעמים ה' מהנרנח"י
 הפרטיים שבהג' נר"נ הכלליים, והב' הם החיה והיחידה הכלליים. אמנם הנה באמת גם החיה
 ויחידה נחלקים ג"כ כל א' לה', וא"כ הרי הם כ"ה מקיפים פרטיים. אך משום שכל החיה והיחידה
 הם כולם רק מקיפים לבד ולא נכנסו הם מבפנים כלל, לכן נקראו הם מקיפים כוללים, משום שכל
 כללותם הוא רק מקיפים לבד. והעיקר הוא כי משום שהם אינם מתלבשים בהפרצוף, ולא
 נצטמצמו בכליו, הנה נמשך הארתם מהם רק בכללות ולא בפרטות כלל, ולכן נקראו הם מקיפים
 כוללים.

[סת] ואות לזה שבאלו המקיפים הפנימיים – ר"ל המקיפים הפרטיים דהנר"נ הפנימיים
 כנ"ל, הנה יש בהם באמת עוד יותר מה', כי הרי יש מקיפים דל"מ דצל"ם דאימא, והם מקיפים זה
 על זה, וכן יש מקיפי דל"מ דצל"ם דאבא והם מקיפים יותר גדולים. והרי נמצא כי הנה הם ד' מיני
 מקיפים על הנרנח"י הפרטיים שבכל א', אחד מהל', ואחד מהמ' דאימא, ומקיפי דהמ' הם על
 המקיפי דהל', וכן ער"ז מהל"מ דהצל"ם דאבא וכנוז' כוונת ברכת כהנים (שעה"כ מ ע"א). והרי יש
 ד' מיני ט"ו מקיפים מהל"מ דצל"ם דאימא, ומהל"מ דצל"ם דאבא, וכמבואר כ"ז בכל דרושי
 הצל"ם. ובאמרנו או"א, ר"ל ישסו"ת, כי כל התפילות דחול הוא רק להמשיך המוחין והמקיפין
 דיססו"ת וכמ"ש בשער המוחין (פרק ט סמוך לסופו), וכל ישסו"ת הם רק נשמה הכללית כנודע,
 וא"כ הרי לנו עכ"פ שישנם מקיפים רבים בהנר"נ עצמן זולת המקיפים הכוללים דהחיה והיחידה,
 וכמבואר בשער השמות ובשער המקיפים. וכל דברי הרח"ו הללו הוא שייך רק לקמן בעקודים
 (פרק ב), וטרה הרח"ו בכ"ז הנם שהוא פשוט ונודע בכ"מ, משום שאמר שם שמעולם העקודים
 ולמטה לא יש אלא רק ב' מקיפים לבד, שהם מקיפי דחיה ויחידה, וע"ז בא הרח"ו ז"ל ללמדנו
 שהכוונה הוא רק על המקיפים הכלליים, אבל מקיפים הפרטיים הנה ישנם באמת גם בנר"נ ג"כ
 כמה וכמה מקיפים פרטיים וכנוז' ויבואר עוד בעה"י בדברינו שם.

[ע] שהוא מקיף ומקיף למקיף ומקיף לב' המקיפים כנוז' כפ' ברכת כהנים באד"ר – הנה
 עיקר כוונתו באלו הג' מקיפים שאמר הוא מבואר לקמן בשער הנסירה (פרק ו ז) וכן הוא במאמרי
 רשב"י (בביאור אד"ר דף לח ואד"ז דף נב), ומבואר שם כי הנה הג' מוחין הב"ד דז"א אשר מקבל
 אותם מאו"א כנודע, הנה מראשית אצילותם באו"א עד שנכנסים בז"א מתיישבים בג' מקומות,
 ובכל א' הנה מתנוצץ אורם לחוץ בבחי' אור מקיף, והם ג' מקיפים, והיינו: כי אחד, הוא בהיותו

תוך או"א עצמן נג ע"א) במקומן גופה. ב', כאשר נתפשטו בהנה"י דאו"א לצורך התלבשותם ב"א. ג', אחר שמתלבשים בז"א גופה, כי הנה גם שם מתנוצץ אורם מבחוץ במצח דז"א בסוד תפילין דראש, והרי הם ג' מקיפין.

ואמר שם עוד (בריש פרק ט) כי מן הב' מוחין דחו"ב שבו נמשך לו הארה ג"כ בב' פנים שלו ימין ושמאל, מצד החכמה ומצד הבינה. והוא מה שכתוב (במדבר ו כה) יאר ה' פניו אליך. והנה כל הה' מקיפים הפנימיים דהנרנח"י שבכל א' מהנר"נ שאמרנו לעיל, הנה כולם הם מהמקיף הג' הנז' עצמו, שהוא אחר שמתלבשים המוחין בז"א עצמו, הנה אז מתנוצץ אורם לחוץ ומאיר כל א' מהנר"נ בכל הה' בחי' דנרנח"י הפרטים שבו, ומאירים לחוץ בבחי' אור מקיף, והוא בסוד התפילין ובהארת הפנים כנו'.

וזהו שאמר הרב בענינינו "כי הרי באלו המקיפים הפנימיים יש יותר מה' שהוא מקיף ור"ל המקיף הג' אשר ממנו הוא כל הה' מקיפים הפנימיים כנו'], ומקיף למקיף [והוא המקיף הב' שהוא כאשר נתפשטו המוחין בהנה"י דאו"א ומתנוצץ משם אורם לחוץ בבחי' אור מקיף והוא המקיף הב' כנ"ל], ומקיף לב' המקיפים", והוא המקיף הא' העליון שהוא בהיות המוחין עדיין בהאו"א עצמו, ומתנוצץ אורם לחוץ ומאירים למטה בבחי' אור מקיף, והוא המקיף הא', והוא אור המקיף על הב' מקיפים התחתונים. ומ"ש "כנוכר בפרשת ברכת כהנים", ר"ל על המקיף הג' המאיר על הפנים ג"כ, שהוא מה שכתוב יאר ה' פניו אליך וכנ"ל. והרי לנו עכ"פ כי ישנם עוד ב' מקיפים נוסף על כל הה' מקיפים דהנר"נ הנזכרים, וגם אלו הב' הם ג"כ רק מה ששייך ומתייחס אחר הנר"נ הפנימיים, כי הרי הם מאורות המוחין אשר מתפשט ומתלבש בז"א בפנימיותו וכנ"ל, וא"כ הרי לנו שכל אלו הם זולת אותן הב' מקיפים דחיה ויחידה הכוללים, ובה נתבאר כל דברי הרח"ו ז"ל דענינינו והבן כ"ז היטיב, וע' עיקר הדברים בזה לקמן שער עקודים פ"ב אות ז' בסופן ד' ה' ו' ע"ש.

בפנימיות א"ק יש הויה אחת אשר א"ק הוא לבוש אליה, ומד' אותיותיה יוצאים ד' הויות ונגלים לחוץ של א"ק, והם הויה דע"ב ס"ג ב"ן מ"ה, והם במצח אח"פ. ומה שקדם הויה דב"ן להויה דמ"ה, הוא סוד תפילין דר"ת, והוא סוד (ירמיה לא כא) נקבה תסובב גבר³⁹⁹.

[עא] הנה בע"ה דפוס ווארשא תרנ"א יש כאן עוד דיבור אחד אשר לא נמצא בדפוסים הקודמים, והוא בע"ה כת"י כמ"ש בספר שמן ששון, וכן הוא נמצא בספר אדם ישר דף ה' ע"א, וכן בספר אוצרות חיים דף ב' ע"ב, וזה לשונו: בפנימיות א"ק יש הויה אחת שהא"ק הוא לבוש אליה (וכמ"ש באח"פ פ"א) ומד' אותיותיה יוצאות ד' הויות ונגלים לחוץ של א"ק, והם הענפים של הויה דפנימיות, והם הויה דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן³⁹⁹, והם נגלים בראשו במצח ואזן חומם פה, ומה שקדם הויה דב"ן להשם מ"ה הוא בסוד תפילין דר"ת ובסוד נקבה תסובב גבר עכ"ל – הנה מ"ש "והם נגלים בראשו כו'", כי בראשו שם הוא הגילוי דהויה דע"ב, והוא בשערות הראש, וכמ"ש הרב לעיל. ומ"ש "במצח", הוא הגילוי דשם מ"ה כנודע. ומ"ש "באח"פ", הוא הגילוי דשם ס"ג, כי כל אורות אח"פ הם מהמ"ס שהוא הס"ג וכנ"ל בדברינו. ויש כאן שיבוש קצת והסרוק, כי צ"ל ג"כ ועינין, והם האורות שיצאו מהעינים, והוא הגילוי דשם ב"ן. ומ"ש "שקדימת הב"ן להמ"ה הוא בסוד תפילין דר"ת", כי הב"ן הרי הוא הה' אחרונה, והאורות דאח"פ שהם הס"ג הרי הוא הה' ראשונה, ויצאו אורות דהעינים שהם הב"ן והה' אחרונה, אחר האורות דהאח"פ שהם הס"ג ה' ראשונה, וקודם לאור המ"ה דהמצח שהוא האות ו' וכנ"ל אות מ"ו, שיצאה אז הנקבה מתחילה. והרי נתגלה אז השם הויה הפנימית שבא"ק בגילוייו שמבחוץ בגילוי הצירוף ו' ה' ה' ו', שהם סוד תפילין דר"ת, והוא כי הנה לצורך המציאות דעולם הנקודות כנ"ל אות מ"ה, הנה יצאו הגבורות מתחילה

³⁹⁹ צ"ל ב"ן מ"ה.

ויצא הה' קודם להו', והיא סוד תפילין דר"ת, וכמ"ש הרב בפע"ח (שער התפילין פ"ט).
 ומ"ש "שהוא בסוד נקבה תסובב גבר", כי הנקודות הם העגולים והנקובין והם מבחין, והשם מ"ה הוא היושר והדוכרין והוא מבפנים. וע' בדברינו בדע"ה ח"א דרוש ה' שבארנו שם כי כל בחי' העגולים הנה הם היסודות העליונים והתחתונים ע"ד כל הגלגלים, שהם היסודות העליונים וע"ד ה' יסודות (נג ע"ב) ארמ"ע שהם היסודות התחתונים, והם כולם עגולים כנודע, והם בחי' נוקבין והם מבחין. אבל כל מציאות הפרטיים שבכל עולם, הנה הם מבחי' היושר, וכן היה כל ענין הנקודות שהם היו היסודות והשורשים הראשונים לכל הדי' עולמות אבי"ע, ולכן היו כולם עגולים, ויצאו הם מתחילה. אבל אורות התיקון יצאו רק אח"כ והם בתוכם, כי הם היושרים שבתוך העגולים, והם מבחי' הדוכרין. וזהו שאמר שקדימת הבין להמ"ה הוא בסוד נקבה תסובב גבר, ור"ל דלכך קדם הבין להמ"ה, משום שהבין הוא העגולים ובסוד נקבה תסובב גבר, לכך קדם הוא מתחילה, כי העגולים מוכרח שייצאו מתחילה משום שהם היסודות כנוז, וע' דברינו בדע"ה שם בארוכה, וכן לעיל בעיגולים ויושר ענף ב' אות ל"ו, ובספר הכללים כלל ט' ויאירו עיניך בכל זה.

פרק ב'

אח"כ באו הטעמים האמצעיים, והם בחי' אור היוצא מחוטם דא"ק, וחוטם גימטריא ס"ג. גם מכאן נמשך ויוצא אור דרך ב' נקבי החוטם ימין ושמאל²⁶¹, ימין מקיף ושמאל פנימי² על דרך הנזכר באזן, ונמשכו ביושר עד החזה⁷ של זה הא"ק וזהו עיקר האור, אמנם הארתו ג"כ הוא מתפשט אל צד האחור ומסבב בכל סביבות א"ק⁷.

[א] וחוטם גימטריא ס"ג – כי בעולם העקודים⁴⁰⁰ הנה שולט שם השם ס"ג, ומאיר ומתגלה הס"ג בעקודים ע"ד אור המ"ה אשר באצילות וכמו שבארנו בספר הכללים כלל ט"ו ענ"ו, כי באצילות הנה אמר אליהו זל"ט (תיקו"ז דף יט ע"א) מלגו איהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארח אצילות, אבל בעולם העקודים הנה מלגו איהו יו"ד ה"י וא"ו ה"י דאיהו ארח העקודים, כי באצילות ומכל שכן משם ולמטה, הוה השם ס"ג נעלם שם, ונקרא שמא סתים כמ"ש בתיקונים בכ"מ⁴⁰¹, כי הוא רק מהנסתרות, וכמו השם ע"ב, שעליהם נאמר (דברים נט נח) הנסתרות לה' אלהינו, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז סם). ואינו נקרא מאצילות ולמטה שמא מפרש⁴⁰² אלא רק השם מ"ה, שהוא השם המפורש המוזכר בכל מקום. והיינו בנקודות מוצא אותיותיו, שהוא חולם צירי קמין צירי⁴⁰³. אבל בעקודים היה שם השם ס"ג לשמא מפרש, כי הוא מאיר ומתגלה שם בבחי' נשמה לשם מ"ה, ולכן החוטם שהוא שורש הז"א והמ"ה, וכמ"ש בשער אח"פ (פרק א), הנה הוא גימטריא ס"ג, משום שמתגלה בו השם ס"ג לבחי' נשמה שבו. אמנם משום שגם בעקודים הנה אינו מאיר ומתגלה השם ס"ג עצמו לבדו אלא רק ע"י המ"ה עכ"פ, וכמו שביארנו בספר הכללים שם ע"ש בארוכה, לכן לא נמצא הגימטריא דס"ג אלא רק בהחוטם ולא בהאזן גופה, שהוא הס"ג עצמו כנ"ל בשער אח"פ, משום שגם שם אינו מאיר הס"ג אלא רק ע"י המ"ה, ולכן אינו מתגלה המספר ס"ג אלא רק בחוטם. [ב] דרך ב' נקבי החוטם ימין ושמאל – כי הם שורש ישראל ויעקב כנ"ל (באח"פ פ"א), והם מתחלקים באצילות לב' בחי' ולב' פרצופים, ולפעמים מתגלה זה ולפעמים זה. וכנודע שיש כמה בחי' זוגיים, כי לפעמים הוא הזווג דישראל עם רחל והוא במוסף שבת, ולפעמים יעקב עם רחל והוא בשחרית של ימי החול, ולפעמים ישראל עם לאה והוא במנחה דימי החול, ולפעמים

⁴⁰⁰ על אף שעיקר עולם העקודים הוא אורות הפה, עכ"ז כל אח"פ נקרא עקודים.

⁴⁰¹ ע"י לעיל הערה 261.

⁴⁰² ע"י תיקו"ז ח ע"א.

⁴⁰³ ע"י ע"ח שער מד פרק א', שזהו ניקוד שם הוי"ה דדעת דז"א, שכן כל אחד מהניקודים הללו הינו הניקוד העיקרי של ביטוי שם האות: יו"ד ניקודו חולם, ה"א ניקודו צירי, וי"ו ניקודו קמץ, וה"א אחרונה ניקודו צירי.

יעקב עם לאה והוא בערבית דימי החול ובפרט אחר הצות לילה, ע' שער הגלגולים (דף כו ע"א, הקדמה כו). ונמצא כי הם באצילות לבי' פרצופים מיוחדים, ולכן נתייחד השורש אשר להם ג"כ להוציא הארתו בב' מקומות זה לימין וזה לשמאל, וכדי שייצאו למטה בבחי' ב' פרצופים, וכמ"ש למטה אות ו'.

[ג] ימין מקיף ושמאל פנימי – ר"ל כי הנה כל עליון הוא מתפשט ומתלבש בהתחתון, הן בפנימיותו שהוא בבחי' או"פ, והן בחיצוניותו שמקיף עליו מבחוץ ומאיר עליו בבחי' או"מ. וכן הוא מתפשט עד"ז האור דהחוטם באור הפה וכמ"ש הרב למטה, וזהו שאמר כי האור הנמשך מב' נקבי החוטם הוא ימין מקיף ושמאל פנימי, ור"ל כי האור היוצא מנקב הימני דהחוטם הוא אינו מתלבש למטה באור הפה בפנימיותו אלא רק שמאיר ומקיף עליו מבחוץ, אבל האור היוצא מהנקב שמאלי דהחוטם הנה הוא מתלבש למטה באור הפה בפנימיותו ג"כ. וכן נ"ג ע"ג הוא עד"ז בעולם האצילות, כי ישנם כמה מיני אורות הנמשך מהז"א להנוק' ומתלבש בפנימיותה וכנודע מכל דרושי בנין פרצוף הנוק', וכן ישנם כמה מיני אורות שנמשך ממנו אליה רק בבחי' אור מקיף וכמ"ש בשער ז"א (פרק ד), וכן הוא כאן באורות החוטם עם הפה, כי הם שניהם ג"כ בחי' זו"ן הכלליים דעולם העקודים. אמנם עיקר עומק הדברים בזה ע' לקמן בשער עקודים פ"ב [אות ז' ע"ש]. [ד] ונמשכו ביושר עד החזה – כי כל אורות האח"פ הם כולם רק ביושר וכמ"ש הרב לעיל בעגולים ויושר (ענף ד) וע"ש דברינו אות ט'. ומ"ש "עד החזה", הוא ע"פ מה שכתבנו לעיל פ"א ובפרט בספר הכללים כלל ה' ו', כי עיקר כל הא"ק הוא רק עד מקום הטבור שבו, ושם מסתיים מדרגת כל הא"ק, ומתחיל משם ולמטה עולם האצילות. והנה הג"ר שבו הוא כללות הרישא כולו, ולכן מסתיים אורות האזן שהם מהבינה בסוף שבולת הזקן, שהוא סוף הראש, ואורות החוטם שהם הז"א והמ"ה שבו, הם מסתיימים בהחזה, כי שם מסתיים סוף התנ"ת שבו. ואורות הפה שהם המלכות נוק' דז"א שבא"ק, הם מסתיימים בהטבור, כי שם הוא הסיום דהנה"י ממדרגות הא"ק העיקרי עצמו, והנה הנה"י שבו מהחזה עד הטבור, ושם מסתיים מדרגת כל הא"ק העיקרי, וכן מסתיימים שם כל האורות דאח"פ ג"כ.

[ה] אמנם הארתו ג"כ הוא מתפשט אל צד האחור ומסבב בכל סביבות א"ק – הענין בזה הוא כי כשהעולמות הם זוכים, הנה מאיר להם באור פני מלך חיים, והוא באור העיקרי הישר הנמשך ביושר דרך פניו ממש, אבל כשאינם זוכים הנה אינו מאיר להם אלא רק מהארתו אשר דרך סביביו, או רק מהארתו אשר דרך אחור ממש עכ"פ, וכדי שלא תתחרב העולם. ואז הנה לא נמשך להם ההארה אלא רק לצורך קיומם לבד, ולכך כתיב (במדבר ו כה) יאר ה' פניו אליך, שיהיה הולך ומאיר מהאור הישר העיקרי שבפניו ממש, ובאור פני מלך חיים (משלי טו טו), אך האור אשר סביבותיו ובאחוריו, הנה הוא נמשך אז רק להחיצונים ולהבאים מכחם כדי שיתקיימו גם הם עד שיגיע זמן בטולם, ואז ימשך גם אור סביבותיו ובאחוריו רק לצורך התיקון, והיינו לכל המציאות אשר הם מהעביות היותר גם והשוך לתקנם גם הם, ולזככם מזיכוכך לזיכוכך עד שיתייחדו באור הפנים ג"כ.

והנה כאן נתקרבו האורות אלו הפנימים במקיפים שלהם יותר מאורות האזנים¹, כי נקבי החוטם סמוכים הם, אבל עכ"ז נחלקו לבי' (נ"א נחלקים הם) ואין מתחברים ביחד, ועל כן גם באורות אלו לא היה בחי' כלים¹. ומה שנתוספו באלו יותר (מבחי' אזנים דע כי החוטם הוא אות ו' ל"ג) מבאורות האזנים הוא כי צורת אות ו' שבתוך אות ה' אשר באזן היתה כלולה עמו (נ"א באוצרות חיים עמה) נתגלה עתה, ומה שהיתה אז בחי' ה' נעשה עתה בחי' ב' אותיות ד"ו, להורות יציאת אות ו' לחוץ וגילוייה, והוא סוד ז"א שבכאן נתגלה (נ"א ויצא ממעי אמו). ואמנם לא נעשית¹ כב ע"א { ו' לבדה, אמנם היא נחלקת ג"כ לששה חלקים והם ו' אלפיין*. וטעם הדבר כי הה' פרצופים הנכללין באות ה' שהם א"א

או"א זו"ן, והם נקרא יחנר"ן, נמצא כי ז"א הוא בחי' רוח כנודע. והנה הכתוב אומר (בראשית ז כב) כל אשר נשמת רוח חיים באפיו, להורות כי בחי' רוח נתגלה באפו שהוא החוטם, לכן בזה החוטם נתגלה בחי' ז"א ונתחלק לו"ק שבו, אבל אות ד' נשאר אות אחת מחוברת.

* נ"ב שהם האורות הראויים לששה כלים והם רמז לשיתא אלפי שנין דהוי עלמא (סנהדרין דף צו ע"א) בסוד בונה עולמות ומחריבן (ב"ד פ"ג ט"ז ז).

[ו] והנה כאן נתקרבו האורות אלו הפנימים בהמקיפים שלהם יותר מאורות האזנים כו' – כי האורות האזנים אשר הם במעלה גבוה מאד, לא היה אפשר להם להתקרב יחד, כי אלו שהיו מתקרבים זה לזה, היה מתגבר ומתנוצץ אורם למטה יותר מדאי, ולא היה אפשר עי"ז שייצאו התחתונים על מדרגתם הראוי להם וכמו שכתבנו לעיל פ"א אות כ"ד. אך אורות החוטם שאין מעלתם גבוה כ"כ, הנה נתקרבו הם יותר כדי שיתנוצצו זה בזה ולהמשיך אורם למטה, ועכ"ז אינם מתחברים גם הם לגמרי, ויש בהם איזה הפסק עכ"פ, וכדי שיתנוצץ אורם למטה ג"כ רק במדה ובמשקל וכשיעור הראוי ואפשר להתחתונים לקבל.

[ז] ועל כן גם באורות אלו לא היה בחי' כלים – כי בחי' כלים שהיה ראוי להם הנה הם מהעביות והדינין הכלולים בהאור עצמו דהנקב שמאל, והנה הם נעשים ע"י התחברות בהאור דהנקב ימין, כי עי"ז מתברר האור דהשמאל מתוך העביות שבו, ונבדל העביות בפני"ע, ועי"ז שנשאר העביות לבדו בלתי אור, הנה מתעבה עוד יותר ונעשה לבחי' גוף וכלי להאור דהתפשטות השני. אבל משום שלא נתחברו גם הם יחד, הנה לא נבדל בהאור דהנקב שמאל האורות מהעביות שבו מאומה, וכאשר עלו האורות למעלה בהסתכלות⁴⁰⁴ הא' דהאורות דהאח"פ⁴⁰⁵, הנה עלה גם בהאורות דהחוטם האורות עם כלילות העביות בתוכם יחד ולא נבדלו לעולם כלל, אלא שנשארו תמיד האורות עם העביות שבהם כלולים יחד, וכמו בהאור דהאזניים, ולכן לא נעשה גם בהאורות דהחוטם בחי' כלי לעולם, ועי' בארוכה בזה לעיל פ"א אות כ"ה. 'נג ע"ד

ואות ו' נחלק לו' אלפי"ן, וכמו שנחלקה אות ו' שבנקב החוטם הימיני, כך נחלקה אות ו' שבנקב החוטם השמאלי, וכיין כולם הם י"ב אלפי"ן, ועם חוטם הם י"ג כמנין וא"ו. וכן ב' ווי"ן אלו (הם) עם החוטם (נ"א עצמו ל"ג) שצורתה א' כנודע, כי ב' נקבי החוטם הם ב' יודי"ן והכותל המפסיק ביניהם הוא צורת ו' הרי צורתה א', ועם ב' ווי"ן הנ"ל הרי וא"ו. והוא להורות כי למעלה בבחי' ראש, ששם מקום מוחין, הוא שם ע"ב הוי"ה דיודי"ן, וכאן הוא שם ס"ג¹, כי אין הפרש בין הוי"ה דע"ב להוי"ה דס"ג רק במילוי דאות ו' כנודע. ואלו הב' ווי"ן הם בחי' טעמים אמצעים שבאמצע התיבה והם פסק ומקף כנודע. כי הוראת הפסק הוראת ו' של הה' שנפסק ונעשה ו' אלפי"ן² כנ"ל ולכן נקרא פסק. וכאשר תחבר זה הפסק עם המקף הוא ד' אחד והוא הוראה על אות ד' של אות ה'.

[ח] וכאן הוא שם ס"ג – והגם שכל ז"א הנה הוא לעולם רק בחי' השם מ"ה, וזה הוא הכונה מ"ש לעיל בסמוך שהוא ו' אלפי"ן, כי בחינתו וגילוי דהו' הוא שם הוי"ה במילוי אלפי"ן כנודע, ועכ"ז הנה אמר הרב שכאן הוא שם ס"ג, משום שבעולם העקודים הנה שולט שם השם ס"ג כנ"ל אות א', ומאיר הס"ג בהמ"ה בבחי' נשמה ומתגלה בו, ולכן אמר "וכאן הוא שם ס"ג", משום שבעולם העקודים הנה שולט שם השם ס"ג, ומאיר ומתגלה הס"ג בז"א הגם שהוא בעצמו הנה הוא לעולם רק בבחי' שם מ"ה.

⁴⁰⁴ צ"ל בהסתלקות.

⁴⁰⁵ על אף שהע"ח מדבר רק על התפשטויות והסתלקויות שבאורות הפה, אמנם רבינו בספר הכללים כלל ד' מבאר כיצד הדבר כך אף באורות האזן והחוטם.

[ט] שנפסק ונעשה ו' אלפיין – ור"ל להורות שנתגלה בו שורש כל הוי"ק בפרטיות וכנ"ל בדברי הרב. אמנם דע כי כאן שהוא בעולם העקודים, הנה עומדים כל בחי' הוי"ק שבו, שהם הג' נה"י, כולם זה למטה מזה, שהוא רק בקו אחד, וכמו שמוכח לקמן בשער מטי ולא מטי (פרק ב) בבחי' הוי"ק שבאורות הפה, וכן הוא ג"כ בהוי"ק הכלליים שבחוטם שהם עומדים כולם זה למטה מזה בקו אחד, וע"ד שהוא בהקו דא"ס. וזהו ג"כ עומק הכוונה מ"ש שהם ו' אלפיין, כי הם בבחי' ו' פרצופים שלימים, ומיוחדים כל א' באורו ונילויו ע"ד הג"ר, שכל א' מהם הוא פרצוף נמור בפנ"ע, הגם שהם מיוחדים זב"ו ג"כ ביחוד עצום מאד, וכמו שבארנו כ"ז בארוכה בספר הכללים כלל י"ז ע"ש. ועכ"פ הוא כי הם כולם רק בקו אחד, והרי הם כצורת ו' ממש, וזהו ג"כ מ"ש שהוא פסק, שהוא רק בצורת קו ארוך. וכן הוא ג"כ לפי מ"ש למטה בסמוך בהוראת הווי"ן אשר בהנקב ימין ושמאל דחוטם שהם צורת ו'. והרי מכ"ז מבואר הוא שהם רק בקו אחד, וכולם זה למטה מזה, וכמו שבארנו בספר הכללים שם בארוכה ודי בזה כעת.

והנה ד' זו כבר אמרנו לעיל שאינה נפסקת, אבל יש הוראה אחרת אליה, והוא כאשר תקח הה' שבאזן ימין שמספרה י' ספירות כנ"ל והרי היא בחי' י' אחת, ותצרפנה ותחברנה עם הה' שבנקב ימני של חוטם שצורתה ד"ו כנ"ל, הרי הכל הם צורת יו"ד, והוא ציור כזה א' י' למעלה ו' באמצעיתא ד' למטה. גם אם תקח י' שבנקב אזן שמאל ותחברנה עם ו"ד שבנקב חוטם שמאל הרי אלף שנית שצורתה יו"ד, והרי ב' אלפיין בציור יו"ד. ואם תצייר ציור א' והוא שתצרף י' של אזן שמאל עם ו' של חוטם שמאל וי' של אזן ימין הרי א' צורת יו"י. גם אם תצרף י' של אזן ימין ו' של חוטם ימין י' של אזן שמאל הרי ד' אלפיין עם הנ"ל, ואלו הם מורים קצת גילוי על ד' של ה' שבחוטם שנגלית מעט, אבל לא נגלית לגמרי כמו הו' של הה'^{כז}, אבל עיקר גמר גילוי הד' הוא למטה באור הפה כמ"ש בע"ה.

[י] כאשר תקח הה' שבאזן ימין כו' ואם תצייר ציור אחר כו' – כי משום שהב' נקבי האזן הם שורש דבינה ותבונה, והב' נקבי החוטם הם שורש ישראל ויעקב וכנ"ל באח"פ (פ"א), והרי הם ד' בחי', והם כלולים זב"ו, לכן נעשה ע"י כולם יחד ד' אלפיין. כי אלף אחד הוא ע"י בינה וישראל, ואלף אחד ע"י תבונה ויעקב, כי הרי ישראל הוא נמשך מבינה ויעקב הוא נמשך מהתבונה, ולכן נעשה מבינה וישראל אלף אחד, וכן מתבונה ויעקב אלף אחד. וכן כאשר שבינה ותבונה הם ג"כ שניהם כלולים בישראל, וכן הם שניהם ג"כ כלולים ביעקב, לכן נעשה עוד ב' אלפיין בציור יו"י, מבינה ותבונה בישראל, וכן מבינה ותבונה ביעקב.

והנה אנו רואין שמצרף הרב כל האורות דאח"פ כולם יחד, ואמר שמוה נמשך ויוצא הד' אלפיין אשר מתגלים אח"כ באורות הפה, וכ"ז הוא ע"פ מה שאמרנו לעיל אות א' ואות ח', כי בעקודים שהוא אורות הפה הנה מאיר ומתגלה שם השם ס"ג ע"י המ"ה, ולכן מבאר לנו הרב שכל הד' אלפיין שבאורות הפה הנה הם יוצאים ונעשים רק ע"י אורות האזן והחוטם, כי הם כולם מאירים ומתגלים באורות הפה, שהוא עולם העקודים העיקרי כנודע. ובענין הד' אלפיין שאמר הרב כאן, ע' דברינו בארוכה בזה לקמן שער עקודים פ"א אות כ"א ע"ש.

[יא] אבל לא נגלית לגמרי כמו הו' של הה' – ר"ל שכאן בהחוטם הנה לא נגלית עדיין האות ד' בכל הי"ם הפרטים שבו, אלא שהיו עדיין כלולים יחד בבחי' אות ד' לבד, עד שהגיע להפה, ושם נתגלה הד' ג"כ בכל הי"ם שבו בפרטיות, וכמו שמבואר לקמן בשער עקודים מפ"ג והלאה, וכן בשער מטי ולא מטי בארוכה. וזהו מ"ש לעיל, כי אות ד' נשארת עדיין אות אחת מחוברת, ור"ל שכל הי"ם שבה היו עדיין מחוברים וכלולים יחד באות אחת שהיא הד', ולא נתגלו בה הי"ם בפרטיות עד שהגיע להפה וכנ"ז, וכ"ז פשוט הוא בכונת הרב. ומה שהקשה בזה בספר יפה שעה שם לא קשה כלל, כי כוונת הרב פשוט הוא כמו שאמרנו. וע' עוד בעקודים פ"א אות י"ח, וכן מה שטרח היפה שעה בענין הו' מה שנתגלה בו' אלפיין לא קשה ג"כ כנ"ל אות ח' ואות

מ'. גם הענין מה שהנוק' הנה היא אות ד'⁴⁰⁶, הוא משום שבניינה הוא מהד' תחתונות דו"א וכנודע לקמן בכל דרושי בנין פרצוף הנוק', נד ע"א} וכן היא נכללת בהג'ר בסוד אנ"י ואי"ן⁴⁰⁷, ועל זה הוא מרמז השם אדנ"י שהיא אי"ן ד' ויתבאר כ"ז במ"א.

ודע כי י"ס אלו של אורות האזנים, כל זמן שהם נמשכין עד גבול החוטם אז* יחידה בפ"ע, אבל כשנמשך מגבול החוטם ולמטה כמ"ש עד שבולת הזקן, אזי מתלבש אור האזן בתוך אור החוטם ונעשה (אליו ל"ג) בחי' (פנימיות ל"ג) נשמה פנימית אליו², וכן אור החוטם כשנמשך מגבול הפה אז מתלבש באור הפה ונעשה החוטם בחי' נשמה ופנימיות אל אור הפה.

*הוא – נוסף בלש"ו.

ויבן אבל כשנמשך מגבול החוטם ולמטה עד שבולת הזקן אזי מתלבש אור האזן בתוך אור החוטם ונעשה בחי' נשמה פנימיות אליו כו' כו' – הענין בזה הוא כי הנה אורות אח"פ אשר כל א' הוא מי"ס כח"ב חג"ת נהי"ם, שהם ג' מדרגות כנודע, הנה נחלק מקומם ועמידתם דכל א' ג"כ בג' מקומות חלוקות זה מזה במדרגתם, כי אור האזן שהם עד שבולת הזקן הנה הם תופסים ג' מקומות חלוקות: אחד, מהאזניים עד גבול החוטם, ושם הכח"ב דאור האזניים. והשני, הוא מהחוטם עד גבול הפה, ושם הוא החג"ת דאור האזניים. והשלישי, הוא מגבול הפה עד שבולת הזקן, ושם הוא הנהי"ם דאור האזניים. אמנם המלכות הנה היא יורדת ומתפשטת משבולת הזקן ולמטה ג"כ, ומתפשטת עד החזה, וכן מתפשטת משם ולמטה ג"כ בהמלכות דמלכות שבה, והיא מתפשטת עד הטבור.

וכן הי"ס דאור החוטם, שהם כח"ב חג"ת נהי"ם שבו, הנה הם תופסים ג"כ ג' מקומות חלוקות במדרגתם: אחד, מהחוטם עד הפה, ושם הוא הכח"ב דאור החוטם. והשני, מהפה עד שבולת הזקן, ושם הוא החג"ת דאור החוטם. והשלישי, הוא משבולת הזקן עד החזה, ושם הוא הנהי"ם דאור החוטם. אמנם המלכות דאור החוטם, הנה היא מתפשטת עוד גם מהחזה ולמטה עד הטבור. וכן המלכות דמלכות דאור החוטם, הנה היא מתפשטת עוד יותר למטה, והיינו שהיא מתפשטת גם בעולם האצילות, שהוא מהטבור ולמטה.

וכן הי"ס כח"ב חג"ת נהי"ם דאור הפה, הנה הם תופסים ג"כ ג' מקומות חלוקות במדרגתם: אחד, מהפה עד שבולת הזקן, ושם הוא הכח"ב דאור הפה. והשני, משבולת הזקן עד החזה, ושם הוא החג"ת דאור הפה. והשלישי, הוא מהחזה עד הטבור, ושם הוא הנהי"ם דאור הפה. אמנם המלכות דאור הפה היא מתפשטת מהטבור ולמטה ג"כ, ומתלבש בהג'ר דאצילות, וכן המלכות דמלכות שבה, היא מתפשטת עוד יותר למטה, והוא בהזו"ן דאצילות.

והרי נמצא מזה, כי אור החוטם הנה הוא מלביש לאור האזניים מהחג"ת שלהם ולמטה, שהוא מהחוטם ולמטה. וכן אור הפה הוא מלביש לאור החוטם מהחג"ת שלהם ולמטה, שהוא מהפה ולמטה. והיינו שכל תחתון הוא מלביש לכל עליון מהז"ת שבו ולמטה, אך הרישין שלהם הם מגולים, וכמו שהוא עד"ז בכל פרצופי האצילות ג"כ, כמ"ש הרב לעיל (בסדר אצילות בקיצור פ"א), ע"ש בדברינו אות י"ז ושם אות י"ג. וכן נמצא ג"כ, כי אור הפה מלביש על אור האזן ג"כ, והיינו מהנהי"ם ולמטה, וכן מתפשטת המלכות דאור האזן גם בכל אור הפה כולן, שהוא עד הטבור וכנ"ז. והוא מ"ש הרב לעיל (באח"פ פ"א ושם פ"ג) כי אור האזן מתלבש גם באור הפה ומתפשט עד סופם וסיומם דכל אורות הפה כולן, וכמו שמפורש שם, והוא מבואר ע"פ דברינו. והרי מבואר בזה כל דברי הרב בענינינו מ"ש שאורות האזן כשנמשך מגבול החוטם ולמטה עד שבולת הזקן אזי מתלבש אור האזן בתוך אור החוטם ונעשה בחי' נשמה פנימיות אליו. ור"ל כי

⁴⁰⁶ עי' ריש דע"ה דף ד ע"ג ליקוט א'.

⁴⁰⁷ עי' תיקו"ז ז ע"א: שכינתא תתאה אדני, מתתא לעילא מן אנ"י עד אי"ן, עשרה מעילא לתתא.

מהחוטם ולמטה, שם הוא הז"ת דאור האזן, והם אשר מתלבשים בתוך הכח"ב והחג"ת דאור החוטם, ונעשה לנשמה פנימית באור החוטם. וכן אור החוטם כשנמשך מגבול הפה, או מתלבש באור הפה, ונעשה אור החוטם נשמה ופנימית אל אור הפה, ור"ל על הז"ת דאור החוטם המתלבש בהכח"ב וחג"ת דאור הפה, כי כן הוא סדר ההתלבשות עד"ז בפרצופי האצילות ג"כ וכמ"ש הרב (בהולדת או"א רפ"ד ע"ש), וע' בדברינו בכ"ז בספר הכללים כלל ט"ו בארוכה מאד ע"ש מענף ג' עד סוף ענף ו'.

ודע עוד כי הנה הג"ר דאור הפה, שהם מגבול הפה עד שכולת הזקן, אשר בהם מתלבש החג"ת דאור החוטם, ובתוכם הנה"י דאור האזניים, הנה עומד שם הג"ר דאור הפה ג"כ רק בהגילוי דאור החוטם והאזניים, כי מתבטל אור הפה באור הגדול דהחוטם והאזן עד שרגא בטיהרא, ואינו מתחיל הגילוי דאור הפה עצמה אלא רק מתחת השכולת הזקן ולמטה. ועיקר הגילוי דאור נ"ד ע"ב) הפה הוא רק מתחת החזה ולמטה, ששם מסתיים גם אור החוטם לגמרי, ועומד ומאיר שם אור הפה בכל גילויה מהחזה עד המבור. אמנם המלכות דאור החוטם, היא מתפשטת ומתלבשת בתוך אור הפה גם למטה. וכן מתפשטת ומתלבשת בה גם המלכות דאור האזניים, כי הם מתפשטים ומתלבשים בה עד סופם וסיומם דכל אור הפה כולן וכנ"ל. וכן הג"ר דאור החוטם אשר הם מגבול החוטם עד הפה, אשר בהם מתלבש החג"ת דאור האזניים, הנה עומד שם הג"ר דאור החוטם ג"כ רק בהגילוי דאור האזניים, ואינו מתחיל הגילוי דאור החוטם עצמה אלא רק למטה מהפה, אשר שם הוא רק הנה"י דאור האזניים, שהם לבר מגופא (זהר בראשית דף נא ע"ב), ולכן מתחיל שם הגילוי דאור החוטם ממש, שהם הז"ת שבה, ואלו הז"ת הנה הם הו' אלפי"ן והאות ד' שאמר לעיל שמתגלין באור החוטם, ומתחיל גילויים רק מתחת הפה ולמטה. אמנם עיקר גילויים הנה הוא רק מתחת השיכולת הזקן ולמטה, כי שם מסתיים אור האזניים לגמרי, ועומד שם אור החוטם ומאיר בכל גילויו מהשכולת הזקן עד החזה. אמנם המלכות דאור האזניים, היא מתפשטת ומתלבשת בתוך כל אורות החוטם כולן לעולם וכנ"ל.

גם דע כי אותו האור היוצא מתוך א"ק הזה הנה הוא כולו {כב ע"ב} אור אחד שוה⁴⁰⁸, רק כי על ידי התרחקותו וירידתו הוא מתעבה עיבוי אחר עיבוי. כיצד, האור הנמשך ויוצא דרך האזן הוא זך מאד, וכאשר נמשך האור הזה בפנימיות הא"ק עד הגיעו אל החוטם ויצא קצת דרך שם⁴⁰⁹ הוא מתעבה וקונה איזה עביות וגסות. ואעפ"י שהוא (אורות ל"ג) אור א' שוה, עכ"ז מחמת הריחוק שנתרחק ונמשך יותר למטה מתעבה יותר בצאתו משם. ועד"ז בהתפשטותו יותר למטה בצאתו עד הפה ויוצא קצתו דרך שם מתעבה יותר בצאתו משם בהתרחקותו מהמקור העליון, אבל לא לסיבת בחינת האור בעצמו כי כולו שוה כנ"ל, אך המשכיל יבין כי אור של מוחין נקרא ע"ב וזה נקרא ס"ג ודי בזה⁴¹⁰.

[יג] הנה הוא כולו אור אחד שוה – כי כל אורות האח"פ כולם הם נמשכים ממקור אחד, שהם מהמ"ם דא"ק כנ"ל פ"א, ואין הפסק והבדל ביניהם בין זה לזה כלל, ור"ל כי הנה הגם שמבואר לעיל שער אח"פ שהאורות דאח"פ הנה הם שורש לבינה וזו"ן דאצילות, ובהבינה וזו"ן דאצילות הנה מבואר הוא בשער סדר אבי"ע (פרק א) שיש הבדל בין זה לזה ע"ש, וכן יש הפסק ופרגוד בין בינה לז"א, שהוא בין ראש לגוף, והוא הקרום שהמוח נתון בתוכו, וכמ"ש בהולין (דף מה ע"א) חייתא דמתנח ביה מוחא, והוא מפסיק בין הג"ר שהוא כללות איכות הראש להז"ת שהוא הגוף. וכן יש הפסק ופרגוד בין ז"א לגוף, שהוא בין חג"ת לנה"י, שהם דידה⁴⁰⁸, והוא הפרסא כנודע, וכמ"ש הגר"א בספר יצירה (פרק א משנה א אופן ה⁴⁰⁹ ע"ש, ושם פרק א משנה

⁴⁰⁸ עי' זהר ויצא קנ"א ע"ב שהוא בסוד "והנה שלשה עדרי צאן רובצים עליה" (בראשית כט ב).

⁴⁰⁹ ז"ל: וכל א' מאלו ג' שמות מהפרצופים כלול מעשר, ובין כל א' פרגוד, והם ב' פרגודין, פרגוד אחד הוא סוד פרוכת המבדלת בין קדש הקדשים שהן סוד ג' ראשונות דכלולין בהיכל הז' שנקרא קודש

⁴¹⁰. והרי לנו עכ"פ כי בבינה וזו"ן דאצילות הנה הם נבדלים זה מזה באיכותם, ולכן יש בהם ג"כ הפסק ופרגוד בין זה לזה, ועל זה אמר הרב כי בהאורות דהאח"פ עצמם, הנם שהם השורש להבינה וזו"ן, עכ"ז הנה בהם עצמם אין הפסק והבדל בין זה לזה כלל, אלא רק בבחי' ריחוק מקום לבר, שכל א' יורד ומתרחק ממקורו, ועי"ז הנה מתעבה כל א' לפי ערך ירידתו וריחוקו. ונעשים עי"ז לג' בחי' דאח"פ, אבל האורות בעצמם הם כולם שות, ואין הבדל בעיקר עצמותם בין זה לזה כלל, ולכן מתייחסים כולם אחר א"ק, ונקראים א"ס בערך עולם האצילות, וכמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א בד"ה אבא יתיב דף טו ע"ד ד"ה וכן הוא בכל) וכן הוא בדברי הרב לעיל (בשער סדר אצילות רפ"א).

[יד] עד הגיעו אל החוטם ויצא קצת דרך שם כו' ועד"ז בהתפשטותו יותר למטה בצאתו עד הפה ויצא קצתו דרך שם – הנה מבואר הוא מלשון הוה מה שכתבנו לעיל פ"א אות י"ח ובכ"מ מדברינו, כי גם כל אורות האח"פ הנה נשאר עיקרם מבפנים, וכמו שהם מתפשטים ויוצאים לחוץ דרך האח"פ כן הם מתפשטים מבפנים ג"כ במקום האח"פ ולפנים, ושם נשאר עיקר אורם ממש, ואינו יוצא מהאח"פ ולחוץ אלא רק אור קצתם לבר. ואלו האורות שנשארו מבפנים הנה הם משלחים הארתם דרך נקבי העור, ומהם הוא כל שערות הדיקנא, שהם הארת האח"פ הפנימיים היוצא דרך צינורות השערות, ומתחברים ומתייחדים עי"ז האורות הפנימיים עם החיצונים ונעשים שניהם לאחד, והם כללות כל הדיקנא כולו וכנ"ל פ"א אות י"ח.

[טו] וזה נקרא ס"ג – ר"ל כל האורות דאח"פ כולן הם רק בבחי' השם ס"ג, וכן הוא הלשון בשער הקדמות (דף יב סע"א), אמנם המשכיל יבין כי האור אשר למעלה במקום המוחין יקרא

הקדשים שלכן נק' ק"ק, קודש חד, קדשים תרין הרי ג', ובין הקודש שהוא ו"ק דז"א, ופרגוד שני בין קודש לחצר אהל מועד ששם נוקבא, כי היא מתחלת כנגד שני שלישי התחתונים דז"א, ועיקר בינה נה"י דז"א ושם קומתה, כי ב' השלישים דת"ת הן כתרה שהן ב' בחינות שבכתר, שלכן ט' הכלים נגד ט' ספירות מתחלקין ג' ג', בק"ק ארון וכפורת כרובים שהן כח"ב, ארון בינה כמ"ש בתיקונים, כפורת חכמה, כרובים כתר לכן הם ב' כנגד ב' בחי' שבכתר, ובאהל מועד מנורה, שולחן, מזבח, נגד חג"ת כידוע (בע"ח שער ציור עולמות (פרק א)), מנורה בדרום ושולחן בצפון ומזבח באמצע, מכאן ואילך לבר מגופא נה"י ושם הנוקבא, בחצר אהל מועד כיוור וכנו ומזבח החיצון, כיוור וכנו נה"ה ב' כליות ששם מים, ולכן כיוור על כנו כי הן נק' מעלה ומטה (לקמן פ"ד מ"ד), רום ותחת כדלקמן (משנה ה'), ומזבח יסוד נגד מזבח הפנימי, כי יוסף דמות איקונין דומה ליעקב, גוף וברית חד הוא (זהר ויקרא ד ע"א), אלא שיסוד לבר מגופא (זהר בראשית כ"א ע"ב) לכן נקרא מזבח החיצון.

⁴¹⁰ ז"ל, מתחלקין בע"ס, ג' בכל א' שהן ג' כלים בכל א' כידוע, וב' פרגודין, א' בין ג' ראשונות לז' אחרונות והוא הפרוכת שבין קדש לק"ק והוא הקרום שתחת המוח, ופרגוד שני קודם התחלת הנוקבא והוא מסך הפרוכת והוא חצר הכבד.

הוי"ה דע"ב, ושמן האון ולמטה יקרא ס"ג עכ"ל. והוא כמו שכתבנו לעיל פ"א אות ד' ט' י"א ובכ"מ שם שהמ"ם עצמו שהוא המוחין הנה היא מכללות הע"ב, אך האורות דאח"פ כולן שהם רק נ"ד ע"ג) מהס"ג דהמ"ס, הנה משום שנתרחקו ממקורן ונתעבו קצת נקראו הם בשם ס"ג הכללי, ובוה נשלם הפרק הזה תהל"א ית"ש.

פרק ג'

כל העולמות* נבראו ע"י כ"ב אתון שבמלכות אשר מהם (נוצר הולד וגם יש בהם ל"ג) נוצרה, וגם יש בה ה' אותיות מנצפ"ך** שהם ה"ג היוצאין מז"א אליה ועי"ז נגמר פרצוף רחל.

* סע"כ פה ע"ז (לס"ו). ** סנאלמע התיבה (לס"ו).

[א] כל העולמות כולן – שהם העולמות ביי"ע שנבראו יש מאין, הנה הם נבראו ע"י כ"ב אתון שבמלכות, אשר מהם נוצר הולד (כצ"ל וכן הוא בדפוסים ישנים), כי המלכות לגבי העולמות ביי"ע נקראת אפס ואין⁴¹¹, שהם ב' הבחי' שבכתר, עתיק וא"א, כי המלכות דאצילות, היא בבחי' כתר להעולמות ביי"ע. ונבראו כל העולמות ביי"ע על ידה, ובסוד אמ"ר וק"ב⁴¹², אשר אמרו בוזה"ק (פ' תרומה דף קסז ע"א, ודף קלו סע"ב, ובס"ת ריש פ' לך לך עו ע"ב) וכמבואר ענינם בדברי הרב בדרושי מ"ן (דרוש ה' ו), והם התשע מאמרות דמע"ב שכתוב בכל א' מהם ויאמר אלהים, והוא גימטריא אמ"ר ק"ב, ותשעה פעמים ק"ב גימטריא בריאה יצירה עשיה, וכמו שכתבנו כ"ז בספר הכללים כלל י"ט ענף ה' ע"ש. והנה כל המציאויות כולן, הנה נעשה כל א' ע"י כ"ב אותיות וע"י הצירוף דרל"א שערים שבהם, וכמ"ש בספר יצירה (פ"ב מ"ד) שעל ידם צר בהם את כל היצור ואת כל העתיד לצור, והם מהכ"ב אותיות שבמלכות. וכן נעשה המלכות עצמה ג"כ רק מהכ"ב אותיות, וכמ"ש בשער תיקון נוק' (פרק ב סימן כ') ובשער תיקון הירח (פרק ג) וכן בפרקי הצלם (פרקים ה' ו) והם הכ"ב אתון דהו"א, אשר מהם נעשה המלכות. אמנם הם לא נתגלו אלינו כלל, וכל הכ"ב אתון שנתגלה אלינו הם רק האתון דהמלכות, אשר מהם נבראו כל העולמות כולם, אבל למעלה מהמלכות אין לנו שום גילוי מהם מאומה.

[ב] וגם יש בה אותיות מנצפ"ך – והם השורש דכל הכ"ב אותיות, וכן הם באמצען ובסופן, ועל ידיהם הוא סוד כל ההנהגה כולה, וכן הם בחי' המוחין והגדלות דהמלכות עצמה וכמ"ש בתיקון הירח (פרק ג) ע"ש.

וה"ג הם³ וכנגדם יש ה' מוצאות הפה¹ והם גרון וחיך וכו'. וכמו שהם ה' אותיות מנצפ"ך שהם ה"ג כנודע, ונקרא אותיות סתומות ועגולות כן הפה עגולה כמותם¹, וז"ש בתיקונים¹ (דף ד' ע"ב) כי ה' מוצאות הפה נקרא פתוחי חותם דאמא עלאה. והענין כי ה' נקודות יש (נ"א שיש) בפתוחי חותם הם נגד ה' מוצאות הפה שהם פתוחים ונפתחים (נ"א נפתחים ופתוחים) ע"י אימא עלאה הנקרא חותם, שהוא יסוד שבה הנקרא חותם כנודע, כי שם נחתמים ונצטיירין כל הציריין, ומכח ה"ג שבחותם דילה נפתחו אלו ה' מוצאות הפה הנקרא פתוחי חותם.

[ג] והג⁴¹³ הם – ר"ל אלו המנצפ"ך שנוטלת בתחילה ע"י הו"א, הם הג⁴¹⁴, והם השורש דכל הכ"ב אותיות. אמנם יש עוד מנצפ"ך כפול שנוטלת אח"כ ע"י אימא עצמה, והם ה' חסדים בערך הראשונים, כי הם ממותקות וכמ"ש בתיקון הירח (פרק ג שם) ובדרושי הצלם (דרוש ב

⁴¹¹ עי' לעיל הערה 102.

⁴¹² עי' שער מ"ד ומ"ן פרק ה' שזהו דרך המשכת הזרע וקליטתו אצל הנוק', והוא ראשי תיבות אור מים ריקין וק' ברכות.
⁴¹³ צ"ל וה"ג.
⁴¹⁴ צ"ל ה"ג.

בכללי הו"ג כלל ד), והם המנצפ"ך הכפולים שבסופן דהאותיות, וע"ש עוד (כלל ה) וכן בפע"ח (שער הג המצות פ"א) שמבואר שם כי נומלת אח"כ ע"י ז"א ג"כ הח' חסדים ממש, והם המנצפ"ך שבאמצע האותיות, שהם המנצפ"ך דו"א עצמו וכמ"ש בתיקון נוק' (פרק ב סימן כ). והרי לנו עכ"פ, כי ישנם ג' מיני מנצפ"ך: אחד, מבחי' הגבורות עצמן, והם שרשם שבתחילה. ואחד, מבחי' הגבורות ממותקות, והם בסופן. ואחד, מבחי' חסדים ממש, והם המנצפ"ך שבאמצע. ולכן אמרנו כי נמשך מהמנצפ"ך כל סוד ההנהגה כולה כנ"ל אות ב' ויתבאר עוד למטה.

[ד] וכנגדם יש ה' מוצאות הפה כו' – וכמ"ש בדרושי הצלם (דרוש ב), ע"ש שמבואר איך כל הכ"ב אותיות הם כלולים במנצפ"ך, והמנצפ"ך הם שרשם שבתחילה, כי מהם יוצאים כל הכ"ב אותיות. ואח"כ הנה מתגלה המנצפ"ך על ידיהם, והם יוצאים ומתגלים באמצעם ובסופם, וע"י אותן שבסופן הנה מהם הוא כל ההנהגה, כי נעשה הכל ע"י המנצפ"ך שבסופן בכלילותם מכל הכ"ב אותיות כולם. אמנם שרשם שבתחילה שאמרנו, הנה הוא רק המנצפ"ך דבחי' הגבורות עצמן הנ"ל אות ג', כי מהם הוא כל הדיבור שהם הכ"ב אותיות, ולכן דבור (עם הד' אותיות) גימטריא גבורה כמ"ש לעיל באח"פ (פרק א). וכן הפה עם הכולל הוא גימטריא אלהים כמ"ש הרב בדרושי הצלם (דרוש ב) הנו', כי הוא הכל רק מבחי' הגבורות לבד, והם השרשים דכל הכ"ב אותיות, והם מתחילה להם. והנה הם הח' גבורות העיקריים, אבל המנצפ"ך שבאמצע האותיות ושבסופם הם המנצפ"ך דהחסדים, והמנצפ"ך דהגבורות הממותקים וכנ"ל אות ג', וע' עוד למטה בסמוך אות ה'. נד ע"ד]

[ה] ונקראו אותיות סתומות ועגולות כן הפה עגולה כמותם – הנה מ"ש "שהם סתומות", עיקרו הוא רק על המ' סתומה. אמנם גם על הנצפ"ך אשר בסוף התיבות אפשר ג"כ לומר שהם סתומות בערך הנצפ"ך הפתוחות, שרגליהם הוא כפוף והולך אל הצד, והרי יש בהם הלל ואויר, משא"כ הפשוטות, שרגליהם הוא משוך למטה ולאורך כעין קו. והרי אין שום הלל ואויר ברגליהם, לכך קורא אותם סתומות. אך מ"ש שהם "עגולות", ואמר "וכן הפה הוא עגול כמותם", הוא קשה מאד, הלא אינם עגולות כלל, אלא אדרבה שהם פשוטות. וכן המנצפ"ך שבאמצע תיבה הם ג"כ אינם עגולות כלל, ומכל שכן שהם אינם סתומות.

אך עיקר כוונתו בזה הוא באמת עמוק מאד וכמו שיתבאר בסוף דברינו, והנה הוא קאי באמת על המנצפ"ך הפשוטות, ועליהם אמר שהם סתומות ועגולות, ואין כוונתו על צורתן עצמן אלא רק שהם סתומות ועגולות משורשם וכמו שיתבאר. וכן הם סתומות ועגולות ג"כ בבחי' תכונתם, והוא במה שהרי הם כולם רק בסופי תיבות, ולכך נקראו סתומות, כי הרי בהם מסתיים ונסתם התיבה, וכן כל סופי תיבות כולם הוא רק משרשם, ולכן נקראו ג"כ עגולות, כי כן הוא כל תכונת עיגול, שהוא הולך וחוזר מעצמו אל עצמו, ומסתיים בעצמותו גופה, ואינו נותן מקום להתפשט ולהתחבר עם זולתו כלל, לא בראשו ולא בסופו, כי אין בו לא ראש ולא סוף, ור"ל שאינו נותן מקום לראות בו לא ראש ולא סוף, וע"ז הוא נבדל מזולתו לגמרי. וכן הוא תכונת כל המנצפ"ך שבסוף, שנותנים הבדלה להתיבות, ומופסק על ידם כל תיבה מחברתה. וכ"ז הוא מבחי' הח' גבורות שבהם, שתכונתם הוא להצטמצם ולהסתלק, כי החסד דרכו להתפשט ולהתחבר, והגבורות דרכם הוא להצטמצם ולהסתלק⁴¹⁵, ולכן הם לעולם בסיומן ובסופן של התיבות. וכן כל בחי' דסופי תיבות כולם הוא נמשך רק מהם ומשרשם כנו', ולכך נקראו הם אותיות סתומות ועגולות ע"ש תכונתם.

ומה שהם אינם סתומות ועגולות גם בצורתם וכי הרי אין סתום ועגול בכל הכ"ב⁴¹⁶ אותיות כולם אלא רק האות ס' לבד, הוא מהסבה שאמרנו לעיל אות ג' ד', כי המנצפ"ך שהם בסוף הכ"ב אותיות הנה הם ג"כ רק כללות מנצפ"ך כפולים, אשר הם כלולים מחו"ג יחד, שהוא אחר שנתן

⁴¹⁵ ע"י יהל אור ח"ב דף ל ע"א, ז"ל, דינין הנחלקין כי חסד דרכו להתחבר זה בסוד מים וזה בסוד אש.
⁴¹⁶ הכ"ב כצ"ל.

הו"א להנוק' את הה' הסדים ג"כ, והם המנצפ"ך שבאמצע, והמנצפ"ך שבסוף הם כלולים מהם, והם הה' גבורות הממותקות, והם הב' מיני מנצפ"ך אשר נתגלה לנו: אחד, באמצע האותיות, ואחד, בסוף האותיות. והמנצפ"ך אשר בסוף הם כפולים מהמנצפ"ך שבאמצע וכלולים גם מהם, והנה הם הגבורות הממותקות, והם כלולים מחסדים וגבורות יחד, כי הם נמשכים ויוצאים מכללות האותיות כולן. וישנם באותן המנצפ"ך ב' התכונות, כי זה אשר בא בסוף התיבות הוא מתכונת הגבורות שבהם, ומה שצורתן אינם סתומות ועגולות הוא מתכונת החסדים שבהם. אבל המנצפ"ך שהם שורש הכ"ב אותיות ותחילתן, שכל הכ"ב אותיות יוצאות מהם כנ"ל אות ד', הנה הם רק בכח"י הגבורות לבד, והם כולן סתומות ועגולות מכל וכל, אמנם לא נתגלו הם עצמם לנו כלל, כי נשארו הם למעלה, והם עומדים רק בשרשם ובהעלם. ומה שנתגלו מהם אלינו ג"כ הנה הוא רק החמש תנועות גדולות שסימנם פיתוחי חותם כמו שיתבאר בסמוך, והם במקורם מבחי' הה"ג דהמנצפ"ך, והם כולם נקודות שהם סתומות ועגולות ממש⁴¹⁷. וכל גילויים אלינו הוא ג"כ רק בע"פ ולא בכתב, כי הרי הנקודות אינם כתובים בתורה, אבל המנצפ"ך עצמו שהם שורש האותיות והתחלתן הנה הם עצמן לא נתגלו כלל, כי הם עומדים בשרשם ובהעלם. וכן הוא ג"כ בהמנצפ"ך הראשונים דהו"א, שהם השורש דהכ"ב אתון שבז"א, הנה הם ג"כ לא נתגלו כלל, כי הם השורש דכל הה' חסדים כולן. אבל שאר כל הכ"ב אתון שבז"א, הם נתגלו עכ"פ ע"י המלכות, משא"כ השורש שלהם, שהם לא נתגלו בהמלכות ג"כ והבן.

ואלו הב' מיני מנצפ"ך שהם השורש דהה"ג שבנוק', ושורש דהה"ח שבז"א, הנה הם נכללים באחד בשרשן שהוא בהיסוד דאימא, והם מכלל האור הדרעת עלאה אשר נגזו בששת ימי בראשית, וכמ"ש בזהר חדש (שיר השירים סו ע"ג) 'נה ע"א} בפסוק (שה"ש א ד) מישרים אהבוך, מישרים אינון שאר אתון דאשתארו, ומאן אינון מנצפ"ך דלית בכל אתון דאיקרון מישרים בר אלין, ואינון דאתכפלו מישרים אלין באלין מ' במ' נ' בן' כו'⁴¹⁸ אלין מישרים אינון אתון טמירין גניזין גו עלמא עלאה, וכד אתגניזו אור קדמאה אתגניזו אתון אלין כו' ע"ש⁴¹⁹. אך המנצפ"ך אשר נתגלה אלינו, הנה הוא רק מה שנמשך להמלכות מהו"א, והם אותן שבאמצע, ומה שנמשך לה מהאימא, והם אותן שבסוף, והם מסופן של כל האותיות כולן ומכללותן וכנ"ל.

והרי נתבאר לנו עכ"פ, כי מה שאמר שהם סתומות ועגולות, וכן הפה הוא עגול כמותם, הנה עיקר מה שהם סתומות ועגולות הוא רק המנצפ"ך הראשונים השרשיים, שהם שורש כל הכ"ב אותיות כולן וכל הפה כולה. וכל הדיבור כולה יוצא רק מהם, והם הה"ג העיקריים אשר קבלה המלכות מתחילה קודם תיקונה, וכמ"ש בשער תיקון נוק' (פרק ב סימן כ) ובתיקון הירח (פרק ג) ובכ"מ, והם לא נתגלה אלינו כלל כי הם רק השורש דכל הכ"ב אותיות. ומה שנתגלה אלינו מהם, הוא רק החמש נקודות דתנועות גדולות שסימנם פיתוחי חותם, כמ"ש הרב למטה בסמוך, והם סתומות ועגולות ממש, ולכן הפה הוא עגול ג"כ כמותם, כי הם שורש כל הפה כולה כנו'. אמנם המנצפ"ך הפשוטות אשר בסוף הכ"ב אותיות, נקראו הם ג"כ סתומות ועגולות על שם שרשם, שהם המנצפ"ך הראשונים, שהם הה"ג העיקריים, כי המנצפ"ך שבסוף הנתגלה אלינו הם מתייחסים אחריהם, שהרי הם ג"כ גבורות, אלא שהם ממותקות. אך עכ"פ הוא שהם גבורות ג"כ, ולכך הם באים רק בסופי תיבות משום תכונת הגבורות שבהם, והם גילויים של הראשונים, ולכך נקראו הם סתומות ועגולות ע"ש שרשם וע"ש תכונתם כנ"ל, והבן כ"ז היטיב.

[ו] וז"ש בתיקונים כו' – ע' הקדמת תקונים (דף ה רע"ב) ובתיקון ע' (דף קס ע"א) ושם אמר

⁴¹⁷ עי' שער מאמרי רשב"י ס ע"ג שם נתבאר כי המנצפ"ך מושרשים בה' תנועות גדולות.

⁴¹⁸ צ' בץ' פ' בף' כ' בך'.

⁴¹⁹ תרגום: מישרים אהבוך מישרים אלה שאר האותיות נשארו, ומיהם, מנצפ"ך, שאין בכל האותיות נקראים מישרים חוץ מאלה, ואלו נכפלו, מישרים אלה באלה מ' במ' נ' בנ' צ' בץ', פ' בף' כ' בך' אלה הם מישרים אותיות נסתרים גנוזות תוך עולם העליון, וכאשר נגזו אור הראשון נגזו אותיות אלה.

כי אימא עלאה אידי חותם, כי בה נחתמין ונחקקים ומצטיירים הכל, והוא ע"י הנה"י שבה, שבהם הוא ג' שמות אה"ה דיודי"ן דאלפי"ן דההי"ן, שהם קס"א קמ"ג קנ"א, והם גימטריא תנ"ה, והוא כמנין חותם עם הכולל⁴²⁰. וכשמתלבשין הנה"י שבה ב"א בסוד מוחין, נפתחין ונחתמין בו הה' מוצאות הפה, וכללות כל הפה כולה מהחותם שבה, והם נעשים מהה"ג שביסוד שבה, כי מתנוצצים הה"ג ומזוהרים בו בחמשה מיני אור, שהם: א א א א א, שעליהם נאמר (יחזקאל א א) נפתחו השמים ואראה מראות אלהים, כי כל א' הוא אור, והם החמשה אור הנאמר ביום ראשון כמ"ש בתיקונים שם (דף ה ע"א). והנה הם מנוקדות בניקוד קמ"ן צירי חולם הירק שורק, והם החמש נקודות דפיתוחי חותם, כי השורק הוא שורק גדול שהוא בו, ומאלו החמשה נקודות יוצאים ונעשים החמשה אותיות מנצפ"ך, שהם השורש דכל הה' מוצאות הפה, כי מהם יוצאים כל החמשה מוצאות שהם: אחה"ע בומ"פ גיכ"ק דמלנ"ת זסר"צ⁴²¹, וע' עוד בתיקונים (תיקון ה דף נא ע"א וסוף תיקון יח דף לה ע"ב וריש תיקון יט דף לו ע"א), ואלו החמשה נקודות והה' אותיות מנצפ"ך והחמשה מוצאות הפה, הם כולם מהה"ג שביסוד דאימא, וכל גבורה הוא בחי' נוק' כנודע. ומהם נתגלה אלינו כל הכ"ז אותיות, אשר הם כולם מהמלכות נוק' וכנ"ל אות א', אבל הה' חסדים אשר להו"א עם כל תוצאותיהם הם נגזו ממנו לנמרי, אמנם מתפשט הארתם ומתלבש בהכ"ז אותיות שבמלכות, ונעשים גם הם עי"ז כלולים מחסדים וגבורות עכ"פ וכנ"ל אות ה'.

ומ"ש הרב שהיסוד שבה הוא הנקרא חותם, הגם שהחותם הרי הוא נעשה רק ע"י כל הנה"י בולן כנ"ל, אך הנצח הוד הם סתומים לעולם, וגילויים הוא רק ביסוד כנודע. ועומק הטעם בזה הוא בסוד הצמצום, כי נצטמצם שלא להריק השפע שבכל התנהי"ם דו"א להמלכות נוק' אלא רק דרך קו אחד, שהוא היסוד. וכן עד"ז מכל התנהי"ם דכל פרצוף עליון להתחתון אינו יורד ונמשך אלא רק מהיסוד דהעליון וכמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק ג דף נה ע"ד בד"ה כתיב ויאמר) עש"ה⁴²², וכן הוא בענינינו, כי לא נתגלה כל השפע מההתלבשות דהנה"י דאימא ב"א אלא רק מהיסוד דאימא, ולכן 'נה ע"ב) נעשה כל החותם רק ביסוד. וגם משום שהוא הקו האמצעי, והוא כולל את כולם, ולכך נקרא נעשה כל החותם רק ביסוד, וע' עוד בענין החותם בכוננת נעילה (שעה"כ דרושי יו"ה"כ דרוש ה) ובכוננת הושענה רבה (שעה"כ דרושי חג הסוכות דרושים ו-ט).

וע' עוד כ"ז בפע"ח (שער ספירת העומר פרק ג) שאמר שם כי ע"י שהאורות החו"ג שבהיסוד דאימא הם אורות רבים וגדולים, ולכן כשנכנס יסוד דאימא ב"א, הנה כאשר הגיע להגרון שהוא מקום צר מאד, מתפשטים האורות ובוקעים ויוצאים לחוץ, וזה סוד בקיעת הפה שבאדם, כי נבקעו ע"י רבוי האורות ההם, ואז יוצאין קצתן ונעשין מקיפים מבחוץ, וקצתם נשארו מבפנים. ועיקר מה שיוצא מבחוץ הוא הגבורות, כי מרוב חמימותם ואישם הגדולה, הם יוצאים לחוץ ונעשים אור מקיף, ומן החסדים הוא האור פנימי, וזה סוד ה' מוצאות הפה שהם ה"ג מנצפ"ך, והם נקראו בתיקונים פיתוחי חותם, כי מקום הנפתח ונתגלה עתה בפה הוא נמשך מאימא עלאה הנקראות⁴²³ חותם, כי עטרה דגבורה הוא גנוז באימא, וחותם האימא הוא ה"ג שביסוד שבה, ואז יוצאים הכ"ב אותיות, כי סוד האותיות נפקי מבינה שהם הה"ג, אחע"ה בומ"פ כו', ולפי שהם באים מסוד הגבורות שהם עטרה דגבורה דנוק' מלכות הנקראת נפש, לכן בתיקונים קורא נפש אל אותיות, עכ"ל⁴²⁴ פע"ח שם ע"ש.

נמצא כי שורש ה' מוצאות נעשה מה"ג דמנצפ"ך, ואז יצאו מה' מוצאות כל הכ"ב

⁴²⁰ ע"י ע"ח שער תיקון הירח פרק ג'.

⁴²¹ ע"י ס"י פ"ב מ"ג.

⁴²² ז"ל: נבראו הדינים והגיהנם ביום שני (פסחים נד ע"א), ובשלישי (בראשית א ט) יקוו המים אל היסוד כמ"ש למטה (כו ע"א), והסתלקות האור מתנ"ה אל היסוד, עכ"ל, וע"י מאיר הספרא שם הערה 2366.

⁴²³ נדצ"ל הנקראת.

⁴²⁴ אין זה לשונו וצע"ק.

אותיות בסוד אהע"ה כו' הנחלקים לה' חלקים. ויען הם נמשכין מגבורה שהם בחינת מל' הנקרא נפש, ולכן האותיות נקרא* נפש כנודע וכנזכר בתיקונים דף עא. גם בזה תבין איך כל המקיפין נמשכין מבינה¹, כי היא נקראת (סד"צ לג ע"א) פום ממלל רברבן², גם נתבאר בזה מ"ש בפ' משפטים (דף קכג ע"א) דעת גניז בפומא דמלכא³, כי הגבורה** של דעת נגנזו בפה' בסוד ה' מוצאות הפה כנ"ל, וכללות הפה נעשה מהם והם נגנזו שם. גם אמרו גנזו הוא, כי ברצונה מוציא גניזת האותיות הנ"ל בסוד קול ודבור מהפה ולחון, וכשרוצה נשארים גנוזות בפנים בסוד (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה⁴. גם בזה יתורצו ב' המאמרים מחולקים בתיקונים, אחד אומר שאותיות יצאו מבינה מחותם שלה בסוד פתוחי חותם, והשני אומר שיצאו מפומא דז"א, ושניהם⁵ {כב ע"ג} צדקו, כי היסוד דאמא הוא בפומא דז"א ומשם יצאו האותיות⁶.

* נקלא' (לפ"ו). ** ה' גזרות (לפ"ו).

[ז] גם בזה תבין איך כל המקיפין נמשכין מבינה – ר"ל כל המקיפים דהו"ן הם מהבינה, כי הנה מהפה דז"א יוצאים ונמשכים ז' הבלים, והם מקיפין אל הזו"ת דהנוק, וכמ"ש בשער ז"א (פרק ד סימן ב) ע"ש, וכ"ז הוא מהיסוד דהבינה אשר מאיר ומתגלה בהפה דז"א וכנ"ל. וכן ער"ז מהפה דבינה יוצא ג"כ ז' הבלים ומקיפים לז"א כמ"ש בדרושי הצלם (דרוש ב בכללי חו"ג כלל יז) ובפרט בפע"ח (שער השופר פרק א) ע"ש. והרי לנו שכל המקיפין דזו"ן הם רק מהבינה, וכן אמר ג"כ בשער השמות (פרק ו) דכל בחי' המקיפים דהו"ן שמבואר שם (פרק ג ופרק ד), הנה כל אלו אורות המקיפין כולם הם בחי' אור הבינה המקיף את הבנים בסוד (ברכת ק"ש ליל שבת ויו"ט) פורס סוכת שלום ע"ש, ולכן נקרא הבינה בשם קו ירוק המקיף את כל העולם כולו (חגיגה דף יב ע"א) שהם הזו"ן וכנודע (ע"ח שער סדר אב"ע פרק ה).

[ח] כי היא נקרא פום ממלל רברבן – והוא משום כי הנה מפיה יוצאין אורות מקיפין להו"ן, והם גדולים הרבה יותר מהפנימים כנודע, ולכן נקרא פומא ממלל רברבן על שם אורות המקיפין שהם רברבין, הנמשכים מפיה להו"ן.

אמנם הוא, כי הנה עיקר מה שנקרא פום ממלל רברבן הוא א"א, וכמ"ש בספד"צ (פרק ה דף לג ע"א) יהי רקיע כו' פומא ממלל רברבן אנתיק ואתערט כו', וכן שם (פרק א דף יד ע"ב) לישן ממלל רברבין, לישן דא סתים בין י"ה, וע' שם ושם בביאור הגר"א⁴²⁵, כי בפה דא"א הנה ישנו שם ג"כ ה' אותיות מנצפ"ך וכל ה' מוצאות, שהם הכ"ב אותיות, וכן נמשך מפיו ג"כ אורות מקיפין, וכמו שמבואר כ"ז בשער א"א (פרקים י יב) ע"ש. ונקרא הוא פום ממלל רברבן כי הוא שורש הכל, וכל אורותיו הם גדולים ועצומים למאד כנודע. אך כתב הרב בלק"ת ובשער הפסוקים (תהילים נג) כי פיו של א"א, אעפ"י שנקרא פום ממלל רברבן, עכ"ז אינו יוצא ממנו להדיא בחי' הבל אור המקיף אל הזו"ת שהם זו"ן, כי אינם יכולים לקבל אותם עצמן בהדיא אלא רק ע"י א"א, וכמו שבארנו בהקדמות ושערים שער ז' (פרק ב' אות ה). אבל הבינה אימא עלאה שהיא אם הבנים, הנה היא מרחפת עליהם באור המקיף להקיפם ולשמרם, ובסוד (דברים לב יא) כנשר יעיר קנו על גזוליו ירחף, ומשפעת עליהם אור המקיף תמיד, ולכן נקרא היא אל הזו"ן בשם פום ממלל רברבן כמו א"א, וכן נקרא הבינה לעולם על שם א"א⁴²⁶, כי היא הכתר להו"ן, ונקרא ג"כ בשם אה"ה כמו א"א, וכן הי"ג מכילין דרחמי דא"א משתכחין בה, ומתפתחין על ידה תליסר תרעי דרחמי כמ"ש בספד"צ (פרק ב דף יט ע"ב), וכמ"ש הגר"א בתיקונים (תיקון כא דף מו ע"ד) ע"ש, וע' עוד בתז"ח

⁴²⁵ ז"ל הגר"א דף לג ע"ב ד"ה ואמר פומא: פומא ממלל כו', שהוא פומא דע"ק, ששם אותיות רברבן. וז"ל הגר"א דף יד ע"ד ד"ה לישן ממלל רברבן לישן דא סתים בין י"ה - מפרש מהו הדעת, ואמר הלשון של א"א, כנ"ל ששורש חו"ב בפה, והזיווג בדעת הלשון ו' בין ח'ל' והלשון הוא מתפשט בגוף ומכריע בין הידים, ששם חו"ב.

⁴²⁶ עי' בהגר"א על תיקו"ז דף לו ע"א ד"ה ואינון חמש.

(דף יט) ברזא דחו"ל⁴²⁷.

[ט] גם נתבאר בזה מ"ש בפ' משפטים קכ"ג ע"א דעת גניז בפומא דמלכא כו' – כי מהיסוד של אימא נעשה מוח הדעת דו"א כמ"ש בדרושי הצלם (דרוש א) ובשער הנסירה (פרק ז) לנה ע"ג) ובכ"מ. והוא נמשך ומתפשט בהפה דו"א, כי הדעת הנה הוא כלול מה"ח ומה"ג, והם הב' מיני מנצפ"ך דחו"ג שאמרנו לעיל, והם מתפשטים ונכנסים בהפה דו"א. והנה המנצפ"ך דחסדים, שרשם הוא מאבא מהה' קצוות הג"ת נ"ה שבו, ואח"כ נכללו ביסוד שבו, והוא ו'. וכן המנצפ"ך דאימא הם מהג"ת נ"ה שבה, וכללותם ביסוד שבה והם ג"כ ו'. והרי הם י"ב, והם הי"ב אותיות דמילוי מנצפ"ך, מ"ם נו"ן צד"י פ"ה כ"ף, שהם כולם בפה דו"א, והם ג"כ סוד שם של י"ב, שהוא ג' הויות דמלך מלך ימלך⁴²⁸, הי"ה והו"ה ויהי"ה, שהם י"ב אותיות דג' הויות וכמ"ש כ"ז בספר יצירה להגרא (פרק א משנה א אופן ג דף ג ע"ד⁴²⁹) ובכ"מ. וכן מלך מלך ימלך הוא גימטריא ר"פ, כמנין מנצפ"ך. וכן הנקודות דמלך מלך ימלך הוא גימטריא קי"ב⁴³⁰, שהוא סוד יב"ק, יחוד ברכה קדושה, שהם בדעת, כי הדעת שהוא הקו האמצעי שם הוא היחוד, והוא כולל הב' קוין דימין ושמאל שהם ברכה וקדושה, וכמ"ש בפ' משפטים (דף קמ"ט סע"א⁴³¹) ופ' עקב (דף רע"ב ע"ב⁴³²) ובכ"מ בזהר ותיקונים, וע' רע"מ פנחס (דף ר"ז רע"א⁴³³). וכן הוא גימטריא הו"ה אלהים, שהוא כללות החו"ג, שהם בדעת.

וכ"ז הוא סוד המנצפ"ך, כי המנצפ"ך הוא בדעת, ושם הוא סוד שם י"ב שהוא בדעת. וכן הוא ג"כ שם י"ב ביסוד, והוא בפסוק (משלי יח י) מגדל עוז שם יהו"ה בו ירוץ צדיק ונשגב, וכמ"ש בזהר"ק (בראשית לו ע"ב) וע' בהגרא בתיקונים (סוף תיקון ד⁴³⁴). אמנם בתפילת ר' נחוניא בן הקנה, מבואר כי השם י"ב שביסוד הנה הם הי"ב צרופי הו"ה, והם יוצאים ג"כ מהג' שמות הו"ה מלך הו"ה מלך הו"ה ימלך, ג' צירופים מהג' יודי"ן, וג' מהג' ההי"ן, וג' מהג' ווי"ן, וג' מהג' ההי"ן האחרונים, ומקורי דלהון הוא הג' יודי"ן דשם ס"ג, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (דף יא ע"א) וע"ש

⁴²⁷ ר"ת חיך ושניים ולשון.

⁴²⁸ עיי' בהגרא על ספד"צ ד ע"ב בהגה"ה וז"ל: הגה"ה - וסודן מלך מלך ימלך, דלא הוו מלך, והן ג' הויות שבמ"ס, וכן הי"ה והו"ה ויהי"ה ג' הויות, והן מנצפ"ך בוצינא, וכאן סלקין הכל בירורי המלכים, כי כאן ראשית המלכים בסוד נוק' גבורות, ובמחשבה אתברירו, וכל סליקו בסוד גבורות מ"ג שם עולה ומשם יורדין.

⁴²⁹ ז"ל: והנה שם י"ב הוא ג' הויות ה' מלך כו' בניקוד מלך כידוע. והנה הם מעידין על אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים (ישעיה מד ו) וכמ"ש בתיקונים, והנה הוה והיה ויהיה הם אותיות ג' הויות, וכן הנה הנה יתה נקודתם מלך מלך ימלך רק שנתחלף ראשון עם אחרון בסוד (לקמן משנה ז) נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן.

⁴³⁰ יש ב"פ סגול מתחת ל"מלך" הראשון, ויש ב"פ פתח מתחת ל"מלך" השני, ויש חירק שוא וחולם בתבית "ימלך". והנה כל נקודה היא י' וכל קו הוא ו', וקמץ הרי הוא מורכב מקו על גבי נקודה, וממילא נחשב לי' עם ו'. ממילא החשבון הוא 60+12+40 סה"כ 112.

⁴³¹ ז"ל: יק"ב יחוד ק'דושה ב'רכה דקודשא בריך הוא ודא שכינתא דאיהי ברכה דקודשא בריך הוא מימיניה ואיהי קדושה משמאלה ואיהי יחודיה באמצעיתא וקודשא בריך הוא הכי סלקין אתווי דיליה יב"ק כגונא דא הקב"ה בחושבן יב"ק

תרגום: יק"ב יחוד ק'דשה ב'רכה של הקדוש ברוך הוא וזו השכינה שהיא ברכה של הקדוש ברוך הוא מימין והיא קדושה משמאלו והיא יחודו באמצע וכך עולות אותיותיו של הקדוש ברוך הוא יב"ק כמו זה הקב"ה בחשבון יב"ק.

⁴³² לא מצאתיו שם, אמנם מצאתי בדף רכג ע"א וכן בדף רכט ע"א.

⁴³³ ז"ל: חס"ד פח"ד אמ"ת דרגין דתלת אבהן ואוקמוה רבנן האבות הן הן המרכבה וסלקין (ס"א נקודין) נהורין לחשבן יב"ק ואינן מלך מלך ימלך יהו"ה אה"ה אדנ"י סך הכל יב"ק

תרגום: חס"ד פח"ד אמ"ת, דרגות שלשת האבות, ופרשוה רבותינו האבות הן הן המרכבה, ועולים (נקודים) האורות לחשבון יב"ק, והם מלך מלך ימלך, יהו"ה אה"ה אדנ"י, סך הכל יב"ק.

⁴³⁴ ז"ל: שם י"ב יוצא מפסוק מגדול עוז כו' ושתי תיבות יהו"ה צדיק, והן י"ב אותיות ביושר וי"ב למפרע וי"ב ביושר, והן בצדיק יסוד עולם (משלי י כה), שנק' זה, י"ב מזלות ר"ו, ויוצא מג' הויות ה' מלך כו' כמ"ל.

בהגר"א⁴³⁵. ואולי הוא כי אלו הי"ב צירופים הם הפנימיות להשם י"ב שבזוהר בראשית הגז', אך עכ"פ הוא כי ישנו שם י"ב בהיסוד ג"כ, וכ"ז הוא משום שהיסוד והדעת אחד הוא, כי מהיסוד דאימא נעשה הדעת דז"א, וכן מהדעת דז"א נעשה היסוד שבו⁴³⁶, וכמ"ש בזוה"ק משפטים (דף קכג ע"א) מעוי בדעת אתתקנן. ולכן שם י"ב בדעת ושם י"ב ביסוד, כי שניהם אחד הוא, והם מהיסוד דאימא ומהמנצפ"ך שבהפה דז"א, כי מהיסוד דאימא נעשה הדעת שבו, והוא נמשך ומתגלה בפה, כי שם נחתמין ומצטיירין הפיתוחי חותם דאימא, ומהם נחקקין המנצפ"ך שהם שורש כל הה' מוצאות הפה, וכללות כל הפה כולו וכנ"ל, וזהו שאמר דעת נגזו בפומא דמלכא.

[י] כי הגבורות של דעת נגזו בפה – והגם שאמרנו לעיל אות ג' ד' ה' כי המנצפ"ך דז"א הנה הם הה' חסדים, אך עיקר כוונת הרב בכל דבריו כאן הרי הוא רק על המנצפ"ך דהנוק' שמקבלת תחילה מז"א לבד, שהם השורש דכל הכ"ב אותיות שבהמלכות נוק', והם מנצפ"ך הסתומות ועגולות, שהם השורש דכל הכ"ב אותיות שנתגלה לנו, והם הה' גבורות העיקריים אשר הם עצמם לא נתגלה אלינו ג"כ וכנ"ל אות ה', והם אשר מקבלת המלכות את הארתם מתחילה ובראשונה מז"א וכנ"ל אות ג'. והנה מקבל ז"א אותן ג"כ רק מהאימא מהיסוד שבה שבהדעת שבו, ונותנם להמלכות נוק', ומהם מיירי הרב כאן, ועליהם אמר כי הגבורות של דעת נגזו בפה. ור"ל שהם נשאר גזוים בפה דז"א, ולא נתגלו הם עצמם אלינו כלל. אבל מהמנצפ"ך השייך ונשאר לז"א גופה, ומהכ"ב אותיות שבו"א גופה עצמו, הנה מהם אינו מדבר הרב בכל הפרק הזה כלל. אמנם הן אותן המנצפ"ך שהם השורש דכ"ב אתון שבו"א והם הה' חסדים, והן אותן המנצפ"ך שהם השורש דהכ"ב אתון שבהנוק' והם הה' גבורות, הנה שניהם הם מכלל אור הגנוז שנגזו בששת ימי בראשית, ולא נתגלו הם שניהם אלינו כלל וכנ"ל אות ה'. אמנם אינו מדבר הרב כאן אלא רק מהמנצפ"ך הראשונים דהמלכות נוק', שהם השורש דכל הכ"ב אותיות שלנו, אשר מקבלת המלכות נוק' מתחילה מז"א לבד, והם המנצפ"ך דהגבורות, ועליהם אמר כי הם הגבורות של הדעת שמהיסוד דאימא שנגזו בפה דז"א לשורש כל הה' מוצאות הפה, וכללות כל הפה כולו דהמלכות נוק' המקבלת מז"א, ומהם יצאו ג' (נה ע"ד) ונתגלו כל הכ"ב אותיות שלנו, שהם הכ"ב אותיות דהמלכות, אשר מהם נבראו כל העולמות כולם, וכמו שהתחיל דבריו בזה בתחילת פרק זה. וזהו שמסיק הרב ואומר "והם נגזו שם", ור"ל בפה דז"א, והם לא נתגלו אלינו כלל. ועיקר עומק כוונתו בזה הוא, כי הגם שהמנצפ"ך דז"א עצמו וכל הכ"ב אתון שלו הנה הם כאמת רק שורש החסדים לבד והם החסדים העיקריים, וכמ"ש בתיקון נוק' (פרק ב אות כ) (וכן בדרושי הצלם דרוש ב בכללי חו"ג כלל ה ע"ש), אך עכ"ז הנה נשאר גזו שם עכ"פ השורש דכל המנצפ"ך הגבורות העיקריים דהנוק' ג"כ, כי כל קבלתה אותם הוא רק ממנו, ונשאר לעולם שרשם בו עכ"פ, וזהו שאמר "והם נגזו שם". וכן אמר הרב ג"כ בדרושי הצלם (דרוש ב בכללי חו"ג כלל י) כי אעפ"י שעטרה דגבורות ניתנת לנוק', שרשם נשאר בדעת ז"א כו', וכן הוא פשוט ונודע בכ"מ.

[יא] וכשרוצה נשארם נגזות בפנים בסוד נאלמתי דומיה – והיינו כשפגם התחתונים הוא גדול מאד, וכמו בעת חורבן בהמ"ק, או בעת גלות מצרים, הנה אז היה הז"א בסוד אל"ם, כי הב' אותיות י"ה מאלהי"ם לא היו מתגלים הארתם בו, והיו יושבים סתומים נגזוים ונעלמים שם, ולא היה מתגלה בו אלא רק האותיות אל"מ מאלהי"ם, וזהו נאלמתי דומיה (תהלים לט ג), כי האותיות י"ה היו דוממין וסתומים, וזהו דומיה, דום י"ה, וכמ"ש בתיקונים (תיקון לא דף פג ע"ב), כי עיקר הדיבור הוא רק מהגילוי דאותיות י"ה כשמתגלים בו הם ג"כ. אמנם גילויים הוא רק ע"י הדעת, כי

⁴³⁵ ד"ל: דרמיזי בשם יו"ד ה"י וא"ו ה"י - ר"ל ג' יודין והוא רומז על ג' היות שהתחלתן ביו"ד ומקורן ג"כ יו"ד: תלת ווין כו' - ר"ל במילוי דע"ב ג' ווין והוא מילוי יודין וכן נמי במילוי הנ"ל דס"ג יש ג' ווין וכן בכל הד' מילויין רק שכ"א מפרש מקורו ממילוי אחר ומקור דו' ההין ג"ל ממילוי דמ"ה ומילוי דב"ן כי נגד ב' ההין ב' מילויין:

⁴³⁶ ע"י בהגר"א על תיקו"ז פא ע"א ז"ל: והכל אחד כשזה נפתח זה נפתח ודעת ויסוד הוא א'.

האותיות י"ה הם המוחין חו"ב דו"א, אשר באים בו ע"י הנצח הוד דאו"א שמתלכשים בו. אך נצח הוד הרי הם קוין סתומים, וכל גילויים הוא רק ע"י היסוד דאו"א, שבו הוא המוח דעת דו"א, ועל ידו מתגלים הב' מוחין דחו"ב ג"כ, ולכן בעיבור שאין בו אז עדיין דעת כלל, כי הדעת הוא אינו מתחיל לבוא אלא רק ע"י היניקה, הנה אינו מתגלה בו אז החו"ב ג"כ, ואין לו אז שום דיבור כלל. וכן היה בגלות מצרים, כי היה אז בסוד עיבור, וכמ"ש בפע"ח (שער חג המצות פ"א). אמנם אין הכוונה כי נכנס וחזר אז בעיבור ממש, כי זה הוא דבר שאי אפשר להולמו, וכמו שהעיר הרמ"פ שם ע"ש. וגם באם שהיה כן היה מתחרב העולם מכל וכל, אלא הכוונה הוא שהיה המוחין סתומים בו, והיה כמו בעיבור, כי כמו שבעיבור שאין בו אז עדיין מוח הדעת כלל, וע"ז לא ניכר בו אז גם המוחין דחו"ב כלל כי הם סתומים בהנו"ה, וכל גילויים הוא רק ע"י הדעת שביסוד, כן היה בגלות מצרים, וכן בעת החורבן, כי נסתם אז מוח הדעת שבו, והיו כל המוחין דוממין וסתומים בו, והיה בסוד אלם, כי לא האירו בו גם המוחין דחו"ב כלל, וכל הדיבור הוא בא רק ע"י הגילוי דחו"ב שמתפשטים ומתגלים בחיך וגרון, חכמה בחיך ובינה בגרון, ומהם יוצא כל הדיבור כולו, וכמ"ש בא"א (ריש פרק יב) ובמ"ן ומ"ד (דרוש יד) ובכ"מ, והוא ע"י התפשטות הארת דל"ב נתיבות חכמה והנ"י שערי בינה שמתפשטים בפה, ומהם יוצא כל הדיבור. אמנם הוא רק ע"י הדעת שביסוד כנוז, כי הוא מוציא את גילויים לחוץ, וכמ"ש כ"ז במוחין דקטנות (פרקים א ב) ובעיבורים (פרק ה) ובמב"ש (ש"ה ח"א פט"ו) וכן בכ"מ. וגילוי הדעת הרי הוא בפה ולשון, וממנו נעשה כל הדיבור, ולכן בעת הפנים נסתם הדעת ונעלמו האותיות י"ה ונשאר בסוד אל"ם. אבל בעת הזכות, אז מתגלה הדעה והדיבור בפה ולשון, ואז מתקיים ישקני מנשיקות פיהו (שיה"ש א ב), ופה אל פה אדבר בו (במדבר יב ח).

[יב] כי היסוד דאימא הוא בפומא דו"א ומשם יצאו האותיות – בספר אדם ישר דף י' סע"ב הלשון הוא כי יסוד דאימא נפתח דרך הפה, ומשם יוצאות האותיות. והוא יותר נכון, כי היסוד דאימא הוא באמת רק במוח הדעת דו"א, וכמ"ש בדרושי הצלם ובשער הנסירה ובכ"מ, אלא שמתפשט הארתו ונפתח ומתגלה בפה, וזה ענין בקיעת הפה ע"י ריבוי האורות דחו"ג שבדעת שמתפשטים למטה, ובהגיעם למקום הפה נפתח ומתגלה וכנ"ל אות ו', וכן הוא הכוונה ג"כ בהלשון שלפנינו בע"ה. ¹נו ע"א

ודע כי (מוחין דאימא*) הם בחי' כ"ב אתון³⁷, ומהם נעשו כל הכלים דאו"א וזו"ן כמ"ש בע"ה. והנה תראה כי או"א להיותן יותר גדולים עד מאד מזו"ן לכן נטלו ט"ו אותיות³⁷ ונעשו כלים להם כמ"ש במ"א. והענין הוא, שאו"א הם ב' אותיות י"ה משם הוי"ה גימטריא ט"ו, אך הזו"ן נטלו ז' אותיות לבד כי הם ז' מלכים³⁷ כנזכר במ"א.
* ללו"א (לס"ו).

[יג] ודע כי מוחין דאימא הם בחי' כ"ב אתון – הלשון בספר אדם ישר הוא, ומשם יוצאות האותיות (הוא סוף הלשון שהובא לעיל ריש אות י"ב) דרך מוחין דאו"א, והם היו בחי' כ"ב אותיות, ומהם נעשו כל הכלים כו'. והוא יותר נכון, והכוונה הוא כי כל האותיות והדיבור הוא נעשה ע"י המוחין דאו"א, ור"ל המוחין דחו"ב שבו"א שהם בו מאו"א, כי ע"י התפשטות הארת דל"ב נתיבות חכמה⁴³⁷ שממחה החכמה אבא, והתפשטות הארת הנ"י שערי בינה שממחה הבינה אימא, ע"י נעשה כל הדיבור, שהם הה' מוצאות שבהפה דו"א, והם כל הכ"ב אותיות, וכמ"ש במב"ש (ש"ה ח"א פט"ו) וכנ"ל אות י"א. ומ"ש "שמהם נעשו כל הכלים", הוא נודע לקמן בדרושים בכ"מ, כי כל הגוף והכלים הוא מבחי' האותיות, כי הנקודות הם רוח, והטעמים הוא נשמה, והאותיות הם גוף וכלי וכמ"ש לקמן פ"ה.

⁴³⁷ עי' זהר וירא קד ע"ב של"ב נתיבות נחלקים לכ"ב אותיות וי' נקודות.

[יד] לכן נטלו מ"ו אותיות – והיינו א' ב' ד' ה' ו' ח' י' כ' ל' מ' ס' פ' ק' ר' ת', ומהם נעשה כל הכלים דאו"א בעולם הנקודות, והיינו כי האותיות אוב"ל מספר"ת הנה הם היו להפנים שלהם, והאותיות בד"ק ח"ה היה לאחוריים שלהם. אך הווי"ן הם נטלו אז בעולם הנקודות רק ז' אותיות לבד, והם האותיות שעטנ"ז ג"ן, וכמ"ש כ"ו לקמן בדרושי נקודות (פרק ו), ע"ש ובשבירת הכלים (פרק ב).

[טו] כי הם ז' מלכים – והגם שהנה הם האותיות ו' ה' מהשם, והם י"א, אך הד' עליונים הם רק בחי' מוחין, שהם חב"ד, והדעת הוא כלול משנים, חסדים וגבורות כנודע, והוא הד' עליונים דהווי"ן שהם הד' מוחין חו"ב חו"ג. והמוחין הרי הוא רק מאו"א כנודע. אבל עיקרם דהווי"ן עצמן, הוא רק ז', והם הו"ת, ולכן לקחו הם בעולם הנקודות רק ז' אותיות לבד, והם האותיות שעטנ"ז ג"ן כנז', ומהם נעשה כל הכלים דהווי"ן בעולם הנקודות, והם אשר נשברו כנודע. אמנם לאחר התיקון, הנה ישנם בכל פרצוף ופרצוף כל הכ"ו אותיות כולם בכמה בחי' שונות, וכמו שיתבאר לקמן פ"ו ופ"ז.

והנה הזווג שבסוד האותיות (והוא) וזה* (הוא) להחיות העולמות, ובסוד הנקודות (והוא) וזה* (הוא) לנשמות¹⁰. והענין כי זווג הנקודות הם חכמה דאבא עם חכמה דאמא, והאותיות הוא בינה דאבא עם בינה דאמא¹¹ (והנה ל"ג) כי ב' מיני זווגים הם, א' להחיות העולמות, וא' לנשמות, וגם (החיות ל"ג) אותו זווג דחיות יועיל לחדש הנשמות ישנות שנאצלו בבריאת עולם¹². * הוא (לפ"ו).

[טז] והנה הזווג שבסוד האותיות הוא להחיות העולמות ושבסוד הנקודות הוא לנשמות – כי הנה ישנם ב' מיני זווגים כמו שמפרש והולך. והענין דזווג שבסוד האותיות, הוא כי מזווגים הפרצופים זה בזה רק בבחי' המלבושים והחיצוניות שבהם לבד, אבל הפנימיות שבהם הם מתעלמים ומסתתרים ואינם משתתפים הם באותו הזווג כלל, וזה נקרא בשם זווג דאחוריים, שהוא אב"א. והגם שכל זווג הנה הוא באמת רק פב"פ, כי בלתי זה אי אפשר לשום זווג כלל, אך מכיון שהוא רק מהחיצוניות שבהם, הנה כל חיצוניות נקרא בשם אחוריים, ולכן נקרא כל הזווג הזה בשם זווג דאחור באחור. והנה נמשך מהזווג הזה רק שפע הקיום לבד, שהוא להחיות העולמות ולקיימם שלא יתחרבו ח"ו. אמנם הנה גם בהחיצוניות הנה ישנו ג"כ בחי' עיבור יניקה ומוחין, וכמ"ש הרב לעיל בסוף שער סדר אצילות בקיצור (פרק ג), ולכן הנה ישנו גם בבחי' זווג הזה ב' בחי', כי הזווג החיצוניות אשר בבחי' עיבור ויניקה שבהם, הנה נמשך מזה רק שפע החיות והקיום לבד כנז'. אך זווג החיצוניות אשר בבחי' המוחין שבהם, הנה נמשך מזה אורות ונשמות ג"כ, ונולדים נשמות חדשות בעולם, אמנם אינם נשמות חדשות ממש, אלא רק לחדש הנשמות הישנות שנאצלו בבריאת העולם, ועדיין לא נולדו הנה הם מתתקנים ע"י הזווג הזה, ונולדו ויוצאו בעולם, וכ"ז הוא בהזווג החיצוניות אשר בסוד האותיות. אך הזווג הפנימי אשר בסוד הנקודות, שהוא הזווג דפנים בפנים העיקרי, אשר נמשך בהשתתפות האורות הפנימים העיקרים דהפרצופים, הנה נולדו מזה נשמות חדשות ממש אשר לא נאצלו עדיין בבריאת העולם כלל. אמנם לא נעשה עתה הזווג הזה כלל, והוא רק לעתיד⁴³⁸, וכמו שיתבאר כ"ו עוד למטה בסמוך. אמנם עיקר הדברים הוא בשער הזווגים (פרק א), וע"ש בביאור ענין זווג דהנקודות.

[יז] כי זווג הנקודות הם חכמה דאבא עם חכמה דאימא¹ נו ע"ב) והאותיות הוא בינה דאבא עם בינה דאימא – כי המוחין דחכמה הם בחי' היה שהוא הנשמה לנשמה, אבל המוחין דבינה הם בחי' נשמה. ונודע הוא כי בכל גוף יש ג' כלים לנר"ג, והם מח לב ככד, והרי מתלבש הנשמה ג"כ

⁴³⁸ ע"י ע"ח שער מיעוט הירח פרק ג) כי מיציאת מצרים עד בנין בית המקדש תמיד היו ז"ן אחור באחור (וע"י עוד שעה"כ קר"ש פרק א').

בהגוף, והיא מבחי' הגוף. וכן אמר ג"כ בדרושי אבי"ע (פרק ב) כי הבינה נקרא גוף. וכן הוא בכללות העולמות, הוה עולם הבריאה נגד בינה, אימא מקנא בכורסייא כנודע (תיקון"ז דף כד ע"ב). אבל החיה היא אינה מתלבש בהגוף, והיא למעלה מהגוף. והרי היא רק אור לבד, וכן בכללות העולמות הוה אצילות בחי' חיה, והיא כולה אלהו"ת נמור, למעלה מהעולמות הנפרדים⁴³⁹. ולכן כשהזווג הוא בהחכמות דאו"א הוא נקרא זיווג פנימי, שהוא בפנימיות האורות ג"כ, והוא הזווג דפכ"פ העיקרי, והוא הזווג שבסוד הנקודות. אבל הזווג אשר בהבינות דאו"א הוא נקרא זווג חיצוני, והוא בבחי' גוף שהם סוד האותיות, ולכן נקרא זה בשם הזווג דאב"א וע' לקמן בשער עקודים (פרק ב). ודע עוד כי זווג הפנימי הנה הוא אי אפשר בלתי החיצוניות, וכשנעשה זווג פנימי הנה הוא ע"י החיצוניות ג"כ, ונעשה ע"י שניהם. אבל החיצוניות בלתי פנימיות זה אפשר להיות, כי נמשך רק מהחיצוניות לבד, והפנימיות מתעלמים אז וכנ"ל, וכמ"ש הרב כ"ז בשער פנימיות וחיצוניות (דרוש י) ע"ש.

[יח] יועיל לחדש הנשמות ישנות שנאצלו בבריאת עולם – הנה מלשון זה משמע בהדיא שהנשמות חדשות הם אשר לא נאצלו עדיין בבריאת עולם כלל וכנ"ל אות ט"ז. אמנם בספר הגלגולים (פרק ז) מבואר שם כי הנשמות אשר לא נכללו באדה"ר הנה הם הנשמות החדשות. ואמר שם זה לשונו, ודע כי אותן הנשמות שלא נכללו באדה"ר נקראו נשמות חדשות ממש, ואותם שנכללו באדם נקראו נשמות ישנות, וזכור כלל זה. והנה בין נשמות חדשות ובין נשמות הישנות, כולם נבראו בעת בריאת העולם בסוד זווג אהור באהור, אמנם הנשמות הישנות, שהם אותם שנכללו באדה"ר, חזרו להבראות בסוד זווג פכ"פ, ולכך נבראו אדם וחיה אב"א ואח"כ נסרם הקב"ה והחזירם פכ"פ, ואז כל הנשמות הכלולות בו חזרו להבראות בסוד זווג פכ"פ. אמנם הנשמות החדשות, שהם אותם שלא נכללו באדה"ר, לא נבראו ולא נתהוו עדיין בסוד פנים בפנים, ושמור כלל זה עכ"ל.

וא"כ מ"ש כאן שהישנות הם אשר נאצלו בבריאת עולם, ומשמע מזה כי החדשות הם אשר לא נאצלו עדיין בבריאת עולם כלל, יהיה הכוונה ג"כ רק על בחי' אצילותם בבחי' פכ"פ שלא נאצלו ולא נתהוו עדיין בבחי' פכ"פ. אבל בבחי' אב"א, היו גם הם, ונאצלו ונעשו בעת אצילות הראשון, והוא ע"פ מה שאמר שם הרב עוד, כי גם עולם האצילות עצמו וכן כיוצא בזה שאר העולמות כולם, הנה נבראו מתחילה בסוד זווג אהור באהור, ואח"כ חזרו לבוא ע"י זווג פכ"פ. וכיוצא בזה היה ג"כ בענין הנשמות, שתחלה נבראו בסוד אב"א ואח"כ הוצרכו לבא בסוד זווג פכ"פ כדי שיושלם תיקונם האמיתי ובירורם, כי הם מן בירורי ז' מלכי אדום כו'.

ודע כי יש ב' מיני נשמות: אחד, הם אותם שנכללו באדה"ר. ב', הם אותם שלא נכללו באדה"ר, והם יותר גבוהים ומעולים מכל הנשמות שנכללו בו, ואלו הנשמות לא יבואו לעולם רק עד אלף השביעי וכמ"ש בזה"ר (שמות דף י ע"א), ובאלף השביעי יתעטרו אלו הנשמות שנכללו באדה"ר באותן הנשמות שלא נכללו בו שהם יותר גבוהים מהם, כל חלק וחלק עם הדומה לו, והבן זה היטיב עכ"ל ע"ש.

וענין מ"ש שהיו מתחילה כל העולמות כולם וכל הנשמות כולם רק מסוד הזווג דאב"א, הכוונה הוא על עולם הנקודות, ויצא אז כל שורש מציאותם בתחלה מהמלכות דהב"ן לבד, שהוא סוד הז' מלכי אדום שאמר, והיה אז כל יציאתם רק ע"י בחי' הזווג דאב"א וכמו שיתבאר לקמן בהדרושים, והיו כולם אז רק בבחי' קרני חגבים⁴⁴⁰, שהוא רק שורש מציאותם לבד, ואח"כ נשלמו ע"י האור דהמ"ה, וחזרו ויצאו ע"י סוד הזווג דפכ"פ, ואז נתקנו ונשלמו לגמרי.

אמנם לא נתקנו עדיין כולם כל מה שהיה בתחילה בכל עולם הנקודות כולו, אלא שנשאר עדיין הרבה ונשארו עומדים עדיין בבחי' עולם הנקודות כבתחילה, כי לנו ע"ג הם היו עומדים

⁴³⁹ ע"י לעיל הערה 11.

⁴⁴⁰ ע"י זהר בראשית לה ע"ב.

להתתקן ע"י אדה"ר. אך ע"י החטא דעי' הדעת נתעכב תיקונם, ולא יוגמרו להתתקן כל אותם הנשארם אלא רק באלף השביעי, שאז יחזרו כולם לעלות בסוד עיבור במעי הבינה, שהיא אלף השביעי. ואח"כ יחזרו כולם לצאת מתוקנים לגמרי בהתיקון דאור הנצחי, וזהו אשר אמר הרב בעניינינו, כי נשמות הישנות הם אשר נאצלו בבריאת עולם, והחדשות הם אשר לא נאצלו עדיין, ור"ל כי כל אותן הנשמות אשר נכללו באדה"ר ונתקנו בהאור דהמ"ה בעת התיקון דמעשה בראשית, הנה הם נקראו נשמות ישנות הגם שלא נולדו עדיין בהעולם כלל, עכ"ז נקראו הם נשמות ישנות משום שהרי כבר נתקנו הם מתחילה, והיו כלולים בנשמת אדה"ר, כי בו היו כלולים כל הנשמות כולם שהיה עתיד להוולד בהעוה"ז של עתה, וכמ"ש הרב בספר הגלגולים (פרק א), וכן הוא ג"כ בדברי רז"ל במדרש (שמות רבה פרשה מ סימן ג), ולכן נקראו הם בשם נשמות ישנות.

וע' עוד בספר הגלגולים הנז' (פ"ז וכן בפ' יד) שגם בהנשמות הישנות עצמן יש ג"כ ג' בחי': אחד, אותן שנסתלקו ממנו ע"י החטא ונשרו ממנו והוטבעו בקליפות. ואחד, שנסתלקו ממנו קודם החטא, והוא הזיהרא עלאה דפרחא מניה בעת שרצא לחטוא. ואחד, אותם שנשארו בו ולא נסתלקו ממנו כלל גם אחר החטא, ונשארו בו לצורך חיותו. וכל אלו נקרא בשם נשמות ישנות בערך החדשות לגמרי, שהם אשר לא נכללו בו כלל, ולא נתקנו הם עדיין באור דהמ"ה ובסוד הזווג דפב"פ כנ"ל. ומשום שעיקר שם אצילות הוא נקרא רק אחר התיקון דמעשה בראשית, שהוא אחר שבא האור דמ"ה ובירר מהאורות דב"ן, ונתחבר ונתייחד עמהם, וחזרו לצאת בסוד הזווג דפב"פ, ואז נקראו בשם אצילות, כי נתקן אז כל עולם האצילות, וממנו נבראו אח"כ כל העולמות ב"ע, והוא התיקון דמע"ב. אבל קודם שבא האור דהמ"ה והיו רק מהמלכיות דב"ן לבד, וכל יציאתם הנה היה רק בסוד הזווג דאב"א, הנה לא היה נקראו אז בשם אצילות כלל אלא רק בשם עולם הנקודות, וכמו שכתבנו בכמה מקומות מדברינו. ולכן אמר הרב כאן בעניינינו כי הנשמות הישנות הם אשר נאצלו בבריאת העולם, ור"ל בעת התיקון דמעשה בראשית ע"י המ"ה, אבל הנשמות החדשות אשר הם לא נתקנו עדיין בהאור דהמ"ה, הנה עליהם נופל הלשון לומר שלא נאצלו עדיין כלל, כי הם לא נתקנו עדיין להקרא בשם אצילות כלל, אלא שהם עומדים עדיין במדרגת עולם הנקודות וכו'.

ודע עוד, כי מה שאמרנו כי הנשמות החדשות, שהם אשר לא נכללו באדה"ר, הנה הם עתידים להתתקן רק באלף השביעי, הנה יש בהם ג"כ ב' בחי', כי הנה הן הנשמות הישנות והן הנשמות החדשות, הנה כלולים כל א' מכל הד' עולמות אבי"ע, מרום עולם האצילות עד סוף הנפש דעשיה. ומה שאמרנו שהנשמות החדשות לא יתוקנו אלא רק באלף השביעי, הנה הוא רק על חלקי האצילות שבהם, כי אין העוה"ז של עתה כדאי להם, ואי אפשר שיתוקנו הם להאיר ולבוא בעוה"ז אלא רק ע"י התיקון העתיד, שהוא באלף השביעי. אבל הנשמות אשר מחלקי הבי"ע שבהם, הנה הם אפשר שיבואו גם עתה ע"י איזה זכות ויתוקנו הם בהזווג דפב"פ גם עתה, וכמ"ש הרב כ"ז בספר הגלגולים (פרק ז) הנז' ע"ש. והארכתי בכ"ז כי יצטרך לנו לדרושים הבאים בעה"י, ובה נשלם הפרק הזה שבת ותהילה לאל ית"ש [וע' עוד מה ששייך כאן ג"כ לקמן שער מטי ולא מטי פ"ה אות י"ד ואות כ"ב ע"ש].

פרק ד'

הנה כתר דאבא הם טעמים^א וט"ס אחרות הם נקודות^ב, וכתר דאמא הם תגין* וט"ס אחרות הם אותיות. ופי' ענין זה הוא, דע כי כל ד' בחי' אלו של טנת"א הם כולם צורת אותיות ג"כ^א, אלא שאותיות כתר דאבא הם צורות טעמים, וט"ס אחרות הם צורות נקודות, ואותיות כתר דאמא הם בצורות תגין, וט"ס אחרות הם צורות אותיות^ב ממש כמו שלנו הידועים באלפא ביתא. ואמנם ודאי שכולם הם בחי' אותיות ממש, כיצד, הרי טעמים הם

אותיות בצורת טעמים שהם עגולים⁴⁴¹ והאות מחוברת ומורכבת מעגולים רבים כזה , ועד"ז הם הנקודות שבט"ס התחתונים דאבא שהם אותיות מורכבים ומחוברים מנקודות

כזה , ועד"ז הם התגין שבכתר אימא שהם אותיות מורכבים ומחוברים מתגין רבים

כזה , וכבר כתוב ענין זה בתיקונים דף קכו ע"ב (קמט ע"א) וז"ל, אלין נקודין דאתון מלאים עינים וגבותם מלאות עינים מנייהו כגוונא דא כו' ע"ש ציורם והבן זה היטב. * מ"ק סוד התגין שם אהי"ה באלפיי"ן וביודיי"ן שהם קמ"ג וקס"א הרי ש"ד. הוי"ה

אהי"ה מ"ז והוי"ה דההי"ן ב"ן הרי ב"ן ומ"ז גימטריא צ"ט, וצ"ט וש"ד גימטריא ת"ג.

[א] הנה כתר דאבא הם טעמים – כי הנה הטעמים כשמים כן הם, שכל טעם ונגינה הוא נותן טעם ומיתוק להתיבה להבין על ידו את כוונתו וענינו, והם מורים על רצונו ומחשבתו ית"ש בכל תיבה ותיבה מתורתנו הקדושה, מה שרוצה וכוון בהתיבה זו. והכוונה והרצון הנה הוא בהכתר הכללי דאצילות שהוא א"א, כי שם הוא הרצון והתכלית לכל המציאות כולו, וכמו שכתבנו 'נו ע"ד) בכמה מקומות מדברינו, כי הרצון הוא בכתר, ומחשבה בחכמה, והרהור בכינה, וקול בז"א, ודיבור במלכות⁴⁴¹, וע' דברינו בהקדו"ש שער ד'. ונילווי דא"א הוא בהי"ג ת"ד, כי א"א עצמו הוא נעלם וכל גילויו הוא רק בהי"ג ת"ד, ובו כלולים או"א, ומתגלה א"א בהי"ג ת"ד שלו, ומקבלים ממנו או"א, והם ממשיכים את האורות דא"א להזו"ן כנודע כ"ו. ולכן הכתר דאבא הוא טעמים, כי הוא הראשון המקבל את האור דהי"ג ת"ד שבא"א, ולכך הם י"ג טעמים, והוא כמנין א'ח'ד', כי שרשם הוא מא"א שהוא הכתר הכללי דאצילות, אשר שם הוא רק רצון לבד, והוא הרצון הקודם להמחשבה, והוא כולל את הכל באחדות עצום למאד. והגם שהטעמים הם באמת יותר מי"ג, אך נודע הוא כי הם נחלקים לב' מינים, מלכים ומשרתים, והמלכים הם י"ג, ונכללים כל הטעמים בי"ג, וכמ"ש בתז"ח ברזא דהו"ל (דף כ ע"ד) תליסר טעמי דאורייתא כו', וכן שם (דף כא) ע"ש כל הענין ובהגר"א שם. אמנם הנה הגם שאמרנו שהטעמים הם י"ג, עכ"ז הנה אמר הרב לקמן פ"ו שהטעמים הם כלולים ג"כ בי' וע"ש אות ז'.

[ב] וט"ס אחרות הם נקודות – ולכך הם תשעה נקודות כי הם יוצאין מהט"ס האחרונות דהאבא, וכללות שניהם, ר"ל הי"ג טעמים והט" נקודות, הם כ"ב, ומהם יוצאין הכ"ב אותיות שבבינה וכמ"ש בתז"ח הנז' ע"ש, וע' עוד לקמן פ"ה אות כ"ב.

[ג] וכתר דאימא הם תגין וט"ס אחרות הם אותיות – הנה סדרן דהאותיות בהט"ס האחרונות שבה מבואר הוא בזוהר הרקיע (פ' בראשית דף יא ע"א, הובא בספר אור עינים) כי סדרן הוא ז' אותיות בחכמה שבה, והם א' ב' ג' ד' ה' ו' ז', וז' אותיות בכינה שבה, והם ע' פ' צ' ק' ר' ש' ת', וח' אותיות בדעת שבה, והם ח' ט' י' כ' ל' מ' נ' ס'. ועד"ז בחג"ת שבה, ז' אותיות בחסד, והם א' ב' ג' ד' ה' ו' ז', וז' אותיות בגבורה שבה, והם ע' פ' צ' ק' ר' ש' ת', וח' אותיות בת"ת שבה, והם ח' ט' י' כ' ל' מ' נ' ס'. ועד"ז בנה"י שבה ז' אותיות בנצח, מא' עד ז', ז' אותיות בהוד מע' עד ת', ח' אותיות ביסוד מח' עד ס' (וע' בכ"ז לקמן פ"ו אות כו). ואלו הג' מיני כ"ב אותיות הם הנר"נ שבה, כי הכ"ב אותיות שבחב"ד הם נשמה, והכ"ב אותיות שבחג"ת הם רוח, והכ"ב אותיות שבהנה"י הם נפש, והמלכות שבה היא הגוף לכל אותן הנר"נ וכולל את כולם בתוכה. וכ"ז הוא

⁴⁴¹ עיי' בהגר"א על תיקו"ז כ ע"ג ד"ה בריש הורמנותא - שכתר הוא רצון, בסוד רצון, מחשבה, הרהור, קול ודיבור, כנגד ה' פרצופים.

משום שבבינה, הנה בה נצטייר האותיות, וממנה נתנו להזוין, כי היא אם הבנים. ועיקר הכלים הם בהזוין כנ"ל פ"א. ולכן מושרשים בה ג' פעמים כ"ב: אחד, מה ששייך לעצמותה. ושנים, מה שורש הזוין שבה.

ומה שבקוי הקצוות הם ז' אותיות ובקוי האמצעי הוא ח' אותיות, משום שכל קצה הוא שורש הו"ק והמלכות, שהם הז"ת, והקו האמצעי הוא המכריע, ד' לכאן וד' לכאן, והוא בחי' הדעת לכל ז"ת, הנשמה פנימית שלהם, הכלולה מהג"ר, והיא השמינית להם, שכלולים כולם בה, והיא בתוכם, והבן כ"ז וע' עוד למטה באות ז'.

[ד] הם כולם צורת אותיות ג"כ אלא כו' – כי כל פרצוף הוא בבחי' אור וכלי, נשמה וגוף, והגוף הוא לעולם רק מבחי' אותיות, אלא שהארת כל גוף והומר הוא לפי הצורה שבו, ולכן האותיות שהוא הכלי דהכתר דאבא, הוא בנוי מטעמים, והם מאירים בצורת טעמים. והאותיות שהם הכלים דהט"ס האחרונות שבו, הם בנויים מנקודות, והם מאירים בצורת נקודות. ועד"ז האותיות, שהם הכלים דהכתר דאימא, הם בנויים מתגין, והם מאירים בצורת תגין, כי לעולם מאיר הגוף בצורת הנשמה שבו. אבל עכ"פ הוא שהם מצורפים וכלולים רק בצורת אותיות, כי בלתי אותיות אין גילוי להם כלל, וע"ד הנשמה שאין ידיעה ותפיסה בה אלא רק ע"י הגוף, וזהו ג"כ מה שכל הטעמים והנקודות והתגין עצמן הם כולם ג"כ נקראים ומתגלים לנו רק ע"י אותיות ותיבות, כמו פשטא ורקא כו', וכן קמין פתח כו', וכן מילת תגין. והוא משום שכל גילוי אור ונשמה הוא לעולם רק ע"י 'נו ע"א) בחי' גוף וכלי דוקא, והאותיות הם הגוף וכלים, לכן כולם מתגלים ונקראים רק ע"י אותיות ותיבות.

ודע עוד, כי הנה באשר שעיקר הגוף דכל פרצוף הוא רק הז"ת שבו, אבל החכמה ובינה הנה הם מיוחדים עם הכתר, כי הג"ר הם כחד השיבן כנודע (ע"ז שער מול"מ ב ועוד⁴⁴²), ולכן הוא כי הנה, הגם שהנקודות הם מתחילים מהחכמה דאבא, והאותיות הם מתחילים מהחכמה דאימא וכנו, עכ"ז הנה האמת הוא כי עיקר גילויים דהנקודות הוא רק בהז"ת דאבא. אבל החו"ב דאבא הנה הם מאירים עדיין ג"כ באור הטעמים דהכתר דאבא אשר בפנימיותם, כי נכללו החו"ב באור הכתר ומאירים באורו, ואינו מתחיל עיקר גילוי דהנקודות באבא אלא רק מהחסד שבו ולמטה, שהוא בהז"ת שבו, וכמו שמתבאר ג"כ לקמן באות ח' ע"ש. וכן עד"ז גילויים דהאותיות אשר הם מתחילים מהחכמה דאימא ולמטה, הנה עיקר גילויים הוא באמת רק בהז"ת דאימא, כי שם מתחיל עיקר הגוף וכלים כנו, אבל החו"ב דאימא, הנה הם מאירים עדיין ג"כ באור התגין דהכתר דאימא אשר בפנימיותם, כי כל הג"ר הם מיוחדים ביחוד עצום למאד, ונכללים החו"ב בהכתר ומאירים באורו. והוא כמו שכתבנו לעיל פ"א אות ל"ה, כי כל חכמה ובינה אין להם גילוי אור מיוחד בפנ"ע כלל, אלא או שהם נכללים בהכתר ומתבטלים בו ומאירים באורו, או שהם מתלבשים בהז"ת ומתגלים באורם, שהוא בגילוי הז"ת.

וזהו מה שנראה לכאורה סתירה קצת בדברי הרב, כי כאן אמר שמהחכמה דאימא ולמטה הם אותיות והתגין, הוא רק בהכתר שבה, ולקמן (פ"ה) אמר שהתגין הם מהג"ר דאימא והאותיות הם מהז"ת דאימא וגם בזו"ן ע"ש. והרי אמר שם תגין בכל הג"ר שבה והאותיות רק מהז"ת שבה, וכמו שהקשו וטרחו בזה המפרשים. אך באמת לא קשה כלל, כי הנה הגם שהאמת הוא שהאותיות הם מתחילים בה מהחכמה שבה ולמטה וכנ"ל אות ג', עכ"ז הנה החכמה ובינה שבה במקומן אשר למעלה הם מאירים ג"כ רק באור התגין דהכתר שבה אשר בפנימיותם, ואינו מתחיל גילוי האותיות גם בהחכמה ובינה שבה, אלא רק מהחג"ת שלהם ולמטה, כי משם ולמטה הם מתלבשים בהז"ת העיקריים דהאימא, ומאירים שם גם הם בהגילוי דאור האותיות אשר מתגלה עיקרם רק בהז"ת וכנ"ל.

⁴⁴² ע"י לקמן ח"ב קטו ע"ג שם מביא רבינו ראייה לכך מתיקו"ז כד ע"ב: אימא עלאה מקנא בכרסייא בתלת ספירן עלאין.

עוד ראיתי מקשים, שכאן אמר הרב שכל הט"ס אחרונות דהבינה אשר מהחכמה שבה ולמטה הם אותיות, וכן אמר ג"כ בשער רוח הקודש (דף כד ע"א) ביהוד תגע"ץ ע"ש, ולעיל פ"א אמר שהאותיות הם רק הז"ת הכלליים דאצילות, שהם הו"ן, אבל כל הבינה אימא עלאה היא רק תנין, וכן אמר ג"כ בשער עתיק (תחילת פרק א) ע"ש.

אך גם זה לא קשה כלל, כי האמת והעיקר הוא שעיקר האותיות הם לא נתגלו ולא נתהוו אלא רק בהו"ן הכלליים, שהם הז"ת הכלליים דאצילות. כי האותיות הם הכלים, ועיקר הכלים הם רק בהו"ן, ושם הוא כל הגילוי דאצילות, אבל למעלה מהו"ן אין גילוי כלל, והם רק נסתרות וכמ"ש אליהו זל"ט (תיק"ז דף יט ע"א), והוא נודע ופשוט. והוא אשר אמר לעיל (פרק א) שהאותיות הם בו"ן, כי רק שם הוא הגילוי והכלים, אבל הבינה היא רק תנין, כי הוראת התנין הוא על רמזותם ותלייתם למעלה במקום הנסתר ונעלם, כי הו"ן הם תלויים ומרומזים בבינה, אבל היא עצמה, היא נעלם, ולכן עומדת היא על הו"ן בבחי' תנין, להורות שהם רמזים ותלויים בה. וחכמה אבא הוא בבחי' נקודות, להורות שהוא הראשית והתחלה לכל, ואין לו גילוי רק בבחי' שורש, וכ"ז הוא הוראת נקודות, כי הנקודה היא ראשית והתחלה לכל מציאות, והיא שורשם.

וכתר הוא בבחי' טעמים, כי שם הוא הרצון והתכלית לכל דבר, כי כן הוא הוראות הטעמים כנ"ל אות א', והוא אשר אמר לעיל פ"א שהכח"ב הם טעמים נקודות ותנין.

ומ"ש הרב כאן שהאותיות הם בהט"ס אחרונות דהבינה, הנה הכוונה הוא ג"כ רק על שרשם, כי שורש האותיות הם בבינה, כי בבינה שם הוא השורש דהגילוי, כי היא אם הבנים, ועל ידה מתגלים הו"ן, ולכן היא נקראת מ"י, דקיימא לשאלה (זחר ח"א דף א ע"א), אבל היא בעצמה היא נקראת ג"כ רק עתיקא סתים, וכמ"ש בזה"ק (בראשית דף א ע"ב) 'נז ע"ב' ע"ש במאמרי רשב"י (דף ח), והובא בדברינו לעיל בעיגולים ויושר עני"ה ע"ש כל הענין בזה. והרי אין בבינה עצמה שום גילוי כלל אלא רק שהיא שורש הגילוי, ונקרא רק בשם אה"ה, אנא זמין לאתגליא (זחר ויקרא יא ע"א), והוא בהשם הו"ה ב"ה אשר בז"א⁴⁴³, ששם הוא שמו וגילוי כנודע. והוא אשר אמר לעיל (פ"א) שהאותיות הם רק בהז"ת שהם הו"ן, והבינה היא רק בבחי' תנין, וכן הוא אמת והעיקר. אך מה שאמר כאן שהאותיות הם מהחכמה דאימא ולמטה, ואמר עוד שגם התנין שבה וכן הנקודות והטעמים דאבא הם כולם כלולים ומצורפים בצורת אותיות. הנה הכוונה בכ"ז הוא רק על בחי' שורשם ושורש שורשם, כי שורש האותיות הם בבינה ובפרט בהז"ת שבה, ושורש הנקודות הם בחכמה, ושורש הטעמים הם בכתר, והם כולם ג"כ בכל א' כלולים ומצורפים באותיות. והכוונה הוא על בחי' שורשם ושורש שורשם, כי בבחי' שורש ושורש לשורש ישנו באמת הכל גם למעלה למעלה, אבל עיקר גילויים עצמם הם כולם, ר"ל כל המנת"א, כולם הם באמת רק בו"ן.

והעיקר בכ"ז הוא כמו שכתבנו כמה פעמים בדברינו, כי כל הגילויים כולם הם נידונים בערכין, כי כל א' בערך העליון ממנו יש בו כל הגילויים כולם, ובערך התחתון ממנו אין לו גילוי כלל⁴⁴⁴, ובבחי' עצמותו גופה הנה נבחן כל א' לפי מדרגתו. והיינו, מדרגת אבא אשר בבחי' עצמותו גופה, הנה עומד הכתר שבו בבחי' אותיות מצורפים מטעמים, והט"ס אשר מחכמה ולמטה שבו הם בבחי' אותיות מצורפים מנקודות. אמנם גילויים העיקרי אשר גם בבחי' עצמותו גופה, הנה הם ג"כ רק בהז"ת שבו וכנ"ל. והאימא בבחי' עצמותה הוה הכתר שבה בבחי' אותיות מצורפים מתנין, ומחכמה שבה ולמטה היא אותיות ממש בבחי' עצמותה, אמנם גילויים העיקרי

⁴⁴³ עי' בהגר"א על ספד"צ ד ע"ב ומחסד דעתיק ז"ל: ידוע כי הג"ר נק' הנסתרות (תיק"ז עא ע"א), והוית הפרצוף מתחיל מגופא, עולם חסד יבנה, ולכן נק' ז"א בשם הו"ה, ועל ג"ר אמר אה"ה, אנא זמין למהוי, כמ"ש בזה"ק (ויקרא יא ע"א) שאתגלה בז"ת.
⁴⁴⁴ עי' מב"ש יג ע"ד שהוא בבחי' א"ס.

אשר גם בה גופה הנה הם ג"כ רק בהז"ת שבה וכנ"ל, אך כ"ז הוא רק בבחי' גילויים אשר בעצמותם גופה. אך בכלל האצילות אשר כל הגילוי שבו הוא רק הזו"ן הכלליים לבד, הנה נבחן כל בחי' הטעמים והנקודות והתנין והאותיות הגז' שאמרנו, באו"א הנה נבחנו כ"ז רק בבחי' שורש נעלם לבד לכל בחי' המנת"א אשר בזו"ן, כי ישנם כל הבחי' כולם גם למעלה בבחי' שורש, אלא שנמשך ומתגלה מגילוי לגילוי, וכל מה שיורד למטה הוא מתגלה ביותר, וכל עליון הוא שורש להתחתון. וכן אמרו בתיקונים בכ"מ ובפרט בדברי הגר"א שם, כי הטעמים והנקודות והאותיות הנה הם בהג"ר שהם כח"ב, ואח"כ הנה הם נמשכים ומתפשטים בהבינה וזו"ן, טעמים בהבינה [כי היא לעולם במקום הכתר], נקודות בז"א, אותיות במלכות. וכן הם מתפשטים מגילוי לגילוי בכל פרצוף ופרצוף גופה, מכח"ב להג"ת, ומחג"ת לנה"י, ומנהג"י להמלכות, וכמו שכתבנו לעיל פ"א אות ב' ע"ש, וכ"ז הוא ברור ופשוט ואין כאן קושיא כלל.

[ה] בצורת טעמים שהם עגולים – כי הטעמים הנה איזה מהם הם עגולים ממש, ואיזה מהם הם כחצי עגולים. והגם שישנם בהם ג"כ שאינם עגולים כלל, הנה הוא משום שהם כלולים מכל בחי' המנת"א, וכנ"ל פ"א שגם הטעמים כלולים מכל המנת"א, ולכן נמצא בהם ג"כ מה שאינם עגולים כלל, אבל עיקר הטעמים עצמם הם רק עגולים משרשם, כי משום שהטעמים הם מכתר, לכן הם בבחי' עגולים משרשם, כי הכתר הרי הוא מקיף למעלה על כולם, וכן הרי הוא מקיף בהארטו את כולם ג"כ בכל סביבותיהם, כי הוא סבתם בראש ותכליתם בסוף, ולכן הוא מעגל את כולם להחזירם אליו, וכן להנהיגם תמיד על פי כוונה התכליתית שבהם, ולכך הטעמים אשר הם מהכתר הנה הם בבחי' עגולים משרשם, ולכן הם מצוירים ונמשכים הנה והנה על שם הוראת הרצון והכוונה, כפי מה שהוא בכל תיבה ותיבה וכן בכל מציאות ומציאות והבן.

[ו] בתיקונים כו' – ע"ש ציורם הובא לקמן בנקודות (פרק א) ע"ש, ורצונו בזה הוא רק לדוגמא, שיש אותיות שבנויים מצורת עגולים ותנין, אמנם ממה שמסיק הרב ואומר "והבן זה היטיב", וכן מדברי התיקונים שם, שמדבר שם ג"כ מענין 'זו ע"ג) טעמים ונקודות, ומבאר שם כ"ז על האותיות דהשם הוי"ה ב"ה שהם מצוירים בצורת עינין מעגולים ותנין, כ"ד עינין וע"ב תנין בצירופי דהד' אותיות, ומ"ו עינין ומ"ה תנין בצירופי דהג' אותיות יה"ו ע"ש. א"כ משמע מזה שגם כוונת הרב הוא בכל מה שאמר כאן שהטעמים ונקודות דאבא, וכן התנין ואותיות דאימא, הם כלולים ומצוירים באותיות, הנה כוונתו הוא ג"כ שכל האותיות הללו הנה הם מהאותיות דצירופי שמות הוי"ה ב"ה ולא משאר אותיות, וכן נראה באמת שהוא כן, כי הרי האו"א שהם מהגר"ר, הרי הם המוחין והפנימיות, שהם כולם שמות הוי"ה כנודע⁴⁴⁵. ואולי עוד כי האותיות אשר בכל הי"ס דאימא הם רק האותיות דיה"ו, כי שם נכללת נוק' בדכורא, בינה בן י"ה (אד"ז דף דצ ע"א), ולכך אין בה רק ג' אותיות יה"ו כמ"ש בתיקונים שם, ע"ש בהגר"א (דף קמט ריש ע"ג⁴⁴⁶). וכן באבא, הנה יהיה עד"ו בכל הי"ס שבו רק האותיות י"ה, ובסוד (ס"ו פ"א מ"ד) הבן בחכמה והכס בנינה ע"ש ותבין⁴⁴⁷. אך עכ"פ הוא כי כל האותיות שאמר הרב כאן שהם בטעמים ונקודות דאבא ותנין ואותיות דאימא, הכוונה הוא שהם רק אותיות דשם הוי"ה ב"ה וכנ"ל.

אמנם הנה בשער רוח הקודש (דף כד ע"א) אמר שם בענין הזה, כי בחו"ב דאימא הוא אהי"ה דיודין, ובהז"ת שבה הוא השם ס"ג, וכן למטה בסמוך הרי מבאר הרב כי בכתר דאימא הוא האותיות דב' תיבות שב"א סג"ל. וכן אמרנו לעיל אות ג', כי ישנם בהט"ס האחרונות שבה כל הכ"ב אותיות כולם, וכמו שכתבנו שם את סדרם. וא"כ הרי מבואר מכ"ז כי ישנם באמת גם

⁴⁴⁵ עי' שעה"כ כוונת ציצית פרק ג'.

⁴⁴⁶ ז"ל: והענין כי וגביהן הן י"ב אותיות דג' הוויין והעיינין הן הנקודין וגבה להם הן ט' אותיות דג' יה"ו והן במלכות ועד"א ובינה, ולכן בה יה"ו לבד דשם נכללת נוק' בדכורא בינה בן י"ה דהוא יה"ו וכמ"ש בסוף ס"י בארוכה.

⁴⁴⁷ דהיינו שאמא נכללת באבא - פי' באבא עילאה הכולל או"א והיינו "הבן בחכמה", ואילו אבא נכלל באמא - פי' ביסודות, כלומר ביסודות והיינו "חכם בנינה" (מהגר"א בס"י שם).

כאן כל השמות כולם וכל האותיות כולם, והיינו השמות הם מבפנים והאותיות הם מבחוץ, כי ישנו בכל א' פנימיות וחיזונית כנודע, והוא מה שמבואר לקמן בשער או"א (פרק ה ופרק ז) כמה מיני שמות שישנם עוד בהי"ס דאו"א וכנודע מכמה דרושים, אלא שמלמדינו הרב כאן שכל השמות וכינוים והאותיות שישנם בכל א' הנה הם מצורפים בכל א' מבחינתו, כי בכתר דאבא הם מצורפים כולם מטעמים, ובהט"ס שבו אשר מחכמה ולמטה הם מצורפים כולם מנקודות. ובהכתר דאימא הם מצורפים כולם מתנין, ובהט"ס שבה אשר מחכמה ולמטה הם באותיות ממש.

אבל עכ"פ הוא כי הם מסודרים ג"כ מפנימיות וחיזונית, השמות וכינוים מבפנים ושאר האותיות מבחוץ, וכנודע מכל דברי הרב בכמה מקומות. והרי ישנם עכ"פ גם כאן כל השמות וכינוים כולם וכל האותיות כולם, ומה שאמרנו כי הרי החו"ב הם מהג"ר שהם המוחין והם רק שמות דהוי"ה, הנה הוא ע"ד שנודע שגם היחידה והחיה והנשמה הנה כלול כל א' ג"כ מנרנח"י, וכן כלול כל א' מטנת"א, כי ישנם בכל א' כל הבחי' כולם. אמנם הנפש והאותיות דכל עליון, הנה הגם שבערכו עצמו הנה נחשבים הם לחיזונית ממש, והם בחי' הגוף והכלי שבו, אך כאשר מתפשטים הם בהתחתון ומתלבשים בו, הנה נחשבים שם לאור ונשמה ממש. והוא, כי הרי בכל גוף הנה מאיר בו האור והנשמה שלו, וכשמתלבש הגוף דהעליון עם אור הנשמה שלו שמאיר בו בהתחתון, הנה נחשב שם לאור ונשמה ממש, כי מספיק אור הנשמה שמאיר בהגוף דהעליון להיות לנשמה ממש בהתחתון, ולכן נעשה אותו האור בהתחתון לאור המוחין, שהוא האור דהוי"ה ממש.

וזהו מה שנודע שאור המוחין דכל א' הנה הוא רק אור דהשם הוי"ה, הגם שהוא רק מהגוף והאותיות דכל עליון, והוא כמו שאמרנו שהרי הגוף דכל עליון הנה הוא מאיר תמיד מאור נשמתו שבו וכנ"ל ריש אות ד', אלא שהעליון עצמו נחשב זה רק לבחי' הארת הגוף לבד, ור"ל שנקרא זה בו שהגוף מאיר מכח הנשמה שבו, אבל בהתחתון הנה נחשב אותו ההארה לאור ונשמה ממש, שהוא האור דהשם הוי"ה.

וזהו מה שנודע שהאור דהג"ר הוא לעולם האור דהמוחין שהוא האור דהשם הוי"ה, הגם שבאמת אינם מתלבשים מהג"ר בהו"ת אלא רק מהנפש והאותיות דהג"ר, אך הכוונה הוא כמו שאמרנו והבן זה. והרי עכ"פ מתבאר לנו היטיב שגם באו"א אשר בעניינינו ישנו שם כל השמות כולם וכן 'נז ע"ד' כל האותיות כולם, אלא שבכל א' הם מצורפים ועומדים בבחינתו, בזה בבחי' טעמים, ובוה בבחי' נקודות, ובוה בבחי' תנין וכנ"ל. והנה משום כ"ו הנה מסיק הרב בעניינינו ואומר "והבן זה היטיב", כי מכוון בדבריו על כל מה שכתבנו, וע' עוד למטה בסמוך אות ז' והבן.

וביאור ענין זה כך היא, כי הנה כל מדריגה התחתונה היא מגלה את העליונה, כי הנה הבינה יש תגין בכתר שלה, והאותיות שיש בתשעה ספי' שלה הם אותיות של השמות של צורת תגין העליונים¹. וכן צורת תגין שבכתר אמא הם אותיות של שמות הנקודות שבט"ס דאבא, ואלו האותיות נקראו תגין. והמשל בזה, נקודות חסד גבורה של חכמה שב"א סגו"ל², וכשאנו רוצים להזכירם בשמות הנ"ל בהכרח 'כב ע"ד' הוא להזכיר ע"י אותיות, והנה האותיות ההם הם הכתר דאמא והם אותיות מחוברים מתגין הרבה.

[ז] הם אותיות של השמות של צורת תגין העליונים – הנה נראה מדבריו שגם התגין יש להם שמות מיוחדים להם, אמנם אנו לא זכינו לזה, ולא נמצא לנו בהם שמות כלל, אבל יש להם שמות עכ"פ, כי אינו דומה תג הנוטה לימין להתג הנוטה לשמאל, ולתג העומד באמצע והוא זקוף ביושר, ויש לכל א' רמז והוראה בפנ"ע, ולכל א' הוא שם מיוחד. וע"ד שיש שמות מיוחדים להטעמים שהם בדרך זה, כגון תלשא קטנה ותלשא גדולה, והראשונים קורין לתלשא קטנה בשם תרצה. וכן אינו דומה התג שעומד בראש התיבה להתג שעומד בסוף התיבה. ובטעמים הרי נקרא זה בשם יתיב, וזה בשם מהפך, וכן עוד כיוצא בזה כמבואר בספרי הטעמים. וכן אינו דומה תג

אחד לב' תנין. ובנקודות הרי נקרא זה בשם חיריק וזה בשם צירי, וכתבו בשם הרמב"ם ז"ל בתשובה בשם ספר תנין כי יש אותיות שצריכים תג אחד, ויש שצריכים שתיים, ויש שצריכים שלש, וכיוצא עד שבעה, וכן הוא בהלכות ס"ת (פרק ז הלכה ח). ובודאי שיש להם שמות מיוחדים לכל מספר התנין, כל א' בשם מיוחד אליו, אלא שאנו לא זכינו לזה, כי הרי יש להם רמזים וכוונות עמוקות לכל א', והוא מה שר' עקיבא היה דורש כתרי אותיות (מדרש בתי מדרשות). וכן נמצא ג"כ בשם האריו"ל כמה דרשות על התנין בסוף ספר הכוונות קטן, וע' בזה בספר רב פעלים למהר"א בן הגר"א באות כ' כתרי אותיות, שהוא לא מהאריו"ל אלא שהוא מאיזה מדרש קדום, ולהתנא ר' עקיבא בן יוסף הדורש כתרי אותיות. וע' עוד בקונטרס יריעות שלמה למהר"ש באבער, שהוא הערות על הספר רב פעלים הנו' ומביא שם הגהות נוספות בזה.

אמנם מה שאמר הרב כי האותיות שבט"ם האחרונות דהאימא הנה הם אותיות של השמות דהתנין, הנה לכאורה קשה, כי הרי לעיל אות ג' אמרנו בשם הזוהר הרקיע כי האותיות שבט"ם האחרונות שבה הנה הם האותיות דהכ"ב אתון כסדרן, וכמו שכתבנו שם. אך יש לומר דזה וזה איתא, כי כוונת הרב בזה הוא ג"כ שהתיבות דהשמות דהתנין הנה הם בנויים ומצורפים כל אות מהם מהאותיות דהכ"ב אתון כסדרן, כגון התי"ו דמילת תנין, הנה בנוי התי"ו כל הג' רוחות שבו מצורת אלפי"ן בכל רוח ורוח שבו, או רוח אחת מצורת אלפי"ן, ורוח ב' מצורת ביתי"ן, ורוח ג' מצורת גימל"ן. או בכל רוח ורוח גופה הנה מצורף שם כמה אותיות מהכ"ב אתון כסדרן, ומזה בנוי כל הג' רוחות דהתי"ו עם העקב שבצד שמאל שבו, ועד"ו כל אות ואת מהתיבות דהשמות דצורת תנין, הנה בנוי כל אות מהם מצורת דהכ"ב אתון כסדרן. וכזה אין סתירה ממה שאמר כאן למה שאמרנו לעיל אות ג', כי שניהם קיימים, כי האותיות דהט"ם האחרונות דהאימא הנה הם באמת רק השמות דצורת תנין, ועכ"ז הנה הם רק בסדר דהכ"ב אותיות, כי כלולים זה בזה, ושניהם אחד הוא. ועד"ו הנה אפשר לנו לומר ג"כ כמה שטרחנו לעיל אות ו' בענין מציאות האותיות דהחוי"ב מה שהם, אם שהם שמות דהוי"ה ואהי"ה וכמו שמבואר בדברי הרב בשער או"א (פרקים ה ז) ובכ"מ, אם שהם שאר האותיות וכמו שאמר הרב כאן, שבכל תחתון הוא האותיות, והתיבות של השמות דהעליון, או שהם באימא, הכ"ב אתון כסדרן וכנ"ל אות ג', כי ע"פ הדרך הנו' הנה אפשר לנו לומר שכולם ישנם וכולם כלולים ביחד גם לפי תפיסתנו והשגתנו בהאותיות שלנו. כי הרי כגון צורת א' ב', הנה אפשר להיות כלול ומורכב מכמה מיני שמות פשוטים ומלואים ומילוי מילויים, ומכמה מיני אותיות זה בתוך זה וזה לפני זה, ויהיה כל א' מבחינתו זה בצורת טעמים וזה בצורת נקודות וזה בצורת תנין, וכולם בכללם הם צורת א' או צורת ב', 'נה ע"א) כי בכל קו וקו וקוין דכל אות ואת כשהיא גדולה אפשר לכלול בה כמה מיני אותיות ותיבות מצורפים מצורת טעמים או נקודות או תנין, ונקל לתפוס זה בציר, וא"כ הרי אפשר לנו להבין בנקל איך שכולם ישנם וכלולים יחד, אלא שזה היצוני וזה פנימי, וכולם הם דברי אלהים חיים אמת.

[ח] נקודות חסד גבורה של חכמה שב"א סגול"ל – כי הסגול"ל הוא נקודת החסד והשב"א הוא נקודת הגבורה כנודע (תיקו"ז ח ע"ב קנא ע"א), והם בהחסד וגבורה דאבא. ומתגלים אלו הז' אותיות דשב"א סגול"ל, שהם השמות דהנקודות חסד גבורה דאבא, בהכתר דהאימא וכמו שמפרש והולך. וכ"ז הנה הוא כמו שאמרנו לעיל אות ד', שעיקר גילוי הנקודות שבאבא הוא מתחיל רק בהז' שבו, והם מחסד וגבורה שהם סגול"ל ושב"א. אבל הני' נקודות הראשונים שהם קמ"ץ פת"ח ציר"י והם בהחב"ד"י שבו, הנה הם כלולים באור הכתר והם בטלים באור הטעמים. ולכן מתחיל שמותם וגילויים רק מסגול"ל ושב"א, שהם הנקודות דחוי"ג. ועיקר גילויים שמתגלה, גם הני' נקודות הראשונים, הוא רק למטה בהזו"ן וכנ"ל סוף אות ד', אבל למעלה בהאבא עצמו, ששם הוא שורש הנקודות, אין גילוי שם עדיין להני' נקודות הראשונים כלל, כי הם כלולים בהכתר. וכן הוא ג"כ בהד' נקודות האחרונים, שהם חול"ם חיר"ק קיבו"ץ שורק, שהם בהתנה"י דאבא, הנה הם

אינם מתגלים כאן ג"כ, כי התנה"י דאבא הם מלובשים בהכחב"ד דאימא, ואינם מתגלים כאן אלא רק הנקודות דסגו"ל שב"א לבד, שהם גימטריא ת"ג, והם בחסד וגבורה דאבא, שהם עומדים בבחי' תגין על הכתר דאימא, וכמו שמבאר הרב. אבל שאר הו' נקודות אינם מתגלים כאן, הג' נקודים הראשונים מפני שהם כלולים בהכתר, והד' נקודות האחרונים מפני שהם מתלבשים בהבינה, וגילויים דכל הו' נקודות כולם הנה הוא רק בהו"ן כנז'.

והנה דע כי האותיות אשר בצורת תגין אשר בכתר בינה, שהם צורת אותיות של שמות הנקודים שבחכמה כנ"ל, אינם אלא ז' אותיות אלו שהם שב"א סגו"ל^ט, וחשובים גימטריא ת"ג, וע"כ כתר הבינה נקרא תגין והבן זה. והטעם אל הנ"ל הוא, כי כבר נתבאר כי כתר דאמא הוא בת"ת דאבא, ונשארו חסד וגבורה דאבא בבחי' תגין על הכתר דאמא^י, ואינם נכנסין בה רק מאירים מרחוק כדמיון התגין על האותיות. לכן לא נזכר בכתר דבינה רק ז' אותיות אלו שהם סגו"ל ושב"א בצורת תגין לרמוז אל הנ"ל, שחסד וגבורה דאבא, שהם סגו"ל שב"א, הם בצורת תגין על אותיות דאמא. גם כי מספרם עולה ת"ג כנ"ל. נמצא כי בחי' אותיות של חסד וגבורה דאבא שהם שב"א סגו"ל, הם נעשים תגין על כתר דבינה, והבן זה מאד. ולפי שהבינה היא נקבה לכן גברה הגבורה וקדמה נקודתם אל נקודת החסד שהוא זכר, לכן הוא כסדר זה שב"א סגו"ל ולא סגו"ל ושב"א^י. וכן הענין בנקודות של (ז"ת ל"ג) ט"ת דאבא שהם אותיות של טעמים שבכתר דאבא. המשל בזה, כי ז' דזרקא הוא

כזה^י, וכן הענין בטעמים שבכתר דאבא שהם אותיות בצירוף עגולים, והם אותיות של בחינה אחרת שלמעלה ממנו^י ודי בזה כמ"ש בשער היחודים^{טו}.

[ט] אינם אלא ז' אותיות אלו שהם שב"א סגו"ל – אמנם אלו האותיות עצמם הם בנויים מהאותיות דשמות אהי"ה פשוטים וריבועים וכמו שמבואר באו"א (פרק ז), כי הכתר דאימא הוא אהי"ה פשוט וריבוע, והו' אותיות דשב"א סגו"ל הנה בנוי כל אות ואות מהם מצורת אלפי"ן ההי"ן יודי"ן ההי"ן בכל קו וקו מהם, ובכל קוין וקוין, וכלולים האותיות דאהי"ה בהאותיות דשב"א סגו"ל בפנימיותם. אמנם גם כל אלו אותיות דאהי"ה שבתוכם הם בנויים רק מתגין, ובנוי וכלול כל קו וקוין מהו' אותיות דשב"א סגו"ל רק מהשמות דאהי"ה ומתגין, ומהם עצמן בנויים ונעשים הו' אותיות דשב"א סגו"ל, והם כלולים זה בזה והכל אחד, אלא שזה פנימי וזה חיצוני וכנ"ל אות ז'.

[י] כי כתר דאימא הוא בת"ת דאבא – האבא שאמר, ר"ל או"א עלאיין, שהם בא"א מהגרון שבו עד החזה שבו, והם האבא הכללי. והאימא שאמר, ר"ל ישסו"ת, שהם בא"א מהחזה עד הטבור, והם האימא הכללי. אמנם האבא הכללי הנה הוא מתפשט ומתלבש בתוך האימא הכללי ג"כ מהחזה שבו ולמטה, והוא מתפשט ג"כ עד הטבור דא"א בפנימיות האימא הכללי, וכמו שבארנו כ"ז בכ"מ מדברינו. ונמצא מזה כי כתר דאימא הוא בת"ת דאבא, וכן כתב הרב עוד בשער הנקודות (פרק ו) ואנ"כ (סוף פרק ח) וכמ"ש הרמ"פ כאן בהגהה⁴⁴⁸.

[יא] ונשארו חסד וגבורה דאבא בבחי' תגין על הכתר דאימא כו' כו' – ע' שער רוח הקודש (דף כד ע"א) ובשער היחודים (דף כא מדפוס לעמברג) שמבואר שם הענין יותר בארוכה, ואמר שם כי הנה נודע שאו"א הם כלולין בהמזלין, אבא במזל ח' ואימא במזל הי"ג, ומתיקון הח' עד תיקון י"ג יש ששה תיקונים, ושם כלול אבא. והיינו, כי תיקון ח' שהוא נוצר חסד הוא בהכתר דאבא, תיקון ט' שהוא לאלפים הוא בהחכמה דאבא, נושא עון תיקון י' בבינה דאבא, ופשע תיקון י"א בדעת דאבא, והטאה שהוא תיקון הי"ב בחסד דאבא, ונקח תיקון הי"ג בגבורה דאבא. והנה

⁴⁴⁸ לא מצאתי שום הגהה כאן.

אימא שהיא יוצאת מבין תרין דרועין דאבא, הנה היא בין חסד לגבורה, שהוא בין חטאה ונקא, ונמשך בה האור 'נת ע"ב' מהב' תיקונים הללו דחטאה ונקא, ומהחסד גבורה דאבא, ומוזה נעשה הכתר דאימא, והם חופפים ומאירים עליה תמיד בבחי' תנין על ראשה, כי הם למעלה ממנה, שהרי היא רק בהת"ת דאבא. והחסד גבורה דאבא אשר שם הוא הב' תיקונים וחטאה ונקא, הרי הם רק חופפים עליה מלמעלה בבחי' תנין.

והנה נתבאר בסדר הי"ג תיקונים בשער א"א (פרק ה ופרק י) כי אלו הששה תיקונים אשר מנוצר חסד עד ונקא הנה הם אורות המקיפים מהו"ק דהכתר דא"א שמאירים שם ממטה למעלה, שהוא מהחסד עד יסוד. והיינו, כי בתיקון הי"ג ונקא, הנה שם מאיר אור המקיף דהחסד שבכתר דא"א, ובתיקון הי"ב וחטאה, שם מאיר אור המקיף דהגבורה שבכתר, ובתיקון י"א ופשע, הוא הת"ת שבכתר, נושא עון נצה שבכתר, לאלפים הוד שבכתר, נוצר חסד יסוד שבכתר. והרי לנו כי הב' תיקונים אחרונים, שהם וחטאה ונקא, הנה הם הגבורה וחסד שבאור המקיף דהכתר דא"א, ומשום שהאימא מקבל מאלו הב' תיקונים האחרונים שהם הגבורה וחסד שבכתר דא"א, והם חופפים ומאירים עליה בבחי' תנין על ראשה וכנ"ל, לכן נתגלה בהכתר דאימא האותיות דשב"א סגול, כי הם בחי' הארת דגבורה וחסד דהכתר דא"א שמאירים עליה. כ"ז הוא משער רוח הקודש ומספר היחודים ע' שם ושם, ובזה נתבאר כל דברי הרב כאן יותר היטיב וכמו שיתבאר עוד בסמוך.

[יב] ולפי שהבינה היא נקבה לכן גברה הגבורה וקדמה נקודתה אל נקודת החסד שהוא זכר (כי חסד וגבורה הם בחי' זו"ן כנודע) לכן הוא כסדר זה שב"א סגול ולא סגול ושבי"א – הנה לפי מה שכתבנו לעיל מספר היחודים הרי הטעם פשוט, כי הרי היא מקבל הארה מהב' תיקונים וחטאה ונקא, אשר שם הוא הגבורה והחסד שבכתר דא"א. והרי הוה שם הגבורה קודם, ולכן נעשה בה ג"כ היטיב נקודת השב"א מקודם להסגול. אמנם כוונת הרב בזה הוא רק להסביר לנו טעם השינוי מה שנסתנה בזה בין האבא להאימא, כי אבא הרי הוא מקבל ג"כ מאותן הב' תיקונים דחטאה ונקא, ואדרבה הוא כי עיקר המקבל מהם הוא רק אבא, כי הוא עומד מבפנים לכל אלו הששה התיקונים הנזכרים ומתכסה מהם, שהרי הוא מהגרון דא"א עד החזה וכנ"ל אות י', והרי הם חופפים עליו, והוא מתלבש בהם ממש. והרי הוה הב' תיקונים אחרונים, וחטאה ונקא, שהם גבורה וחסד דהכתר דא"א, בהחסד וגבורה דאבא, הגבורה דהכתר בהחסד דאבא, והחסד דהכתר בהגבורה דאבא. והרי אינו משתנה בו כלל, שיתהפך בו הסדר והמקום מהחסד לגבורה ומגבורה לחסד בשביל ההתלבשות דהב' תיקונים וחטאה ונקא, ששם הוא הגבורה מקודם. אבל באימא ע"י שמאירים הם בהכתר שלה, הנה נשתנה בה סדרם ומתגלה בהכתר שלה הגבורה מקודם. ולא עוד, כי הרי כל קבלת אימא הרי הוא רק מאבא, שדרך אבא מקבלת האימא ג"כ, והרי מקבל האימא כל הארת אותן הב' תיקונים האחרונים, שהם אור הגבורה וחסד דהכתר דא"א, רק דרך החסד וגבורה דאבא. וא"כ אלמה נשתנה בה הסדר שיתגלה באור הכתר שבה הגבורה קודם לחסד יותר באבא עצמו.

ועל זה אמר לנו הרב כי הטעם בזה הוא משום שהבינה היא נקבה, לכן גברה בה הגבורה וקדמה גילוי אור הגבורה להתגלות הוא בהכתר שבה מקודם לגילוי אור החסד שבכתר שלה, ולכך קדמה בה נקודת השב"א לנקודת הסגול. והענין הוא כי נודע הוא שהא"א שהם החו"ב הנה הם נמשכים מהימין ושמאל שבכתר הכללי שהוא א"א, כי אבא נמשך מבחי' צד הימין שבכתר הכללי, ולכן הוא אבא שורש החסדים. ואימא נמשך מבחי' צד שמאל שבכתר הכללי, ולכן הוה היא שורש הגבורות, כי מנה דינין מתערין כנודע (זהר ויחי דף רכ ע"ב). ולכן הוא ג"כ אח"כ, כאשר יוצא האימא על מציאותה העיקרית והוא כללות ישסו"ת שהיא האימא הכללית, והיא נמשכת ויוצאת מהת"ת דאבא, ונפקא מכנגד תרין דרועין דיליה, שהם חסד וגבורה דאבא ומקבלת משניהם, הנה משום ששורשה הוא מצד השמאל כנו, לכן כאשר מקבלת היא מהחסד וגבורה

דאבא, הנה מקדמת לקבל'נח ע"ג) מהגבורה שבו מקודם וביותר לקבלתה מצד החסד שבו, כי תכונת כל מציאות נמשך לעולם אחר שורשה, ובאשר ששורשה היא מצד השמאל דהכתר הכללי וכנו', לכן מקדמת היא לעולם לקבל מבחי' הגבורות מקודם וביותר, ולכך קדמה בהכתר שבה נקודת השב"א להסגו"ל, כי כן היא מקבלת גם מאבא מהגבורה שבו מקודם לקבלתה מהחסד שבו. ונמצא כי הן מאבא, והן מהב' תיקונים האחרונים דא"א שהם חטאה ונקה, והם הגבורה והחסד דהכתר דא"א וכנו"ל, הנה מקבלת האימא לעולם את אור הגבורה מקודם וביותר, ולכן מתגלה באור הכתר שבה נקודת השב"א קודם לנקודת הסגו"ל. משא"כ באבא, שהוא משורשו מצד הימין דהכתר הכללי, והוא שורש החסדים, הוה תכונתו וקבלתו לעולם את בחי' החסד מקודם וביותר לבחי' הגבורה, ולכן מקבל הוא מתיקון ונקה, ששם הוא החסד דהכתר שבא"א מקודם וביותר לקבלתו מתיקון וחטאה, ששם הוא הגבורה שבהכתר דא"א, אבל באימא הוא להיפך כנו'.

אמנם דע, כי הנה יש בזה עוד טעם בעיקר על מה שנתגלה בהכתר דאימא אור הגבורה מקודם לאור החסד שבו, כי הנה הטעם שאמר הרב, משום שהיא נקבה לכן קדמה בה אור הגבורה וככל מה שבארנו, הנה הוא רק טעם והסבר לבאר שכן הוא טבעה ותכונתה כך וכנו', אבל עדיין לא נתבאר בזה צורך הענין והתועלת הנמשך מזה, כי בודאי הוא, כל מה שסידר המאציל ית"ש בתכונת כל הפרצופים ובסדר קבלתם הנה הוא צורך והכרח לכל הבריאה כולה, ומוכרח שיהיה כן בדוקא, דאילולא כן היה משתנה הבריאה עי"ו, וא"כ הרי עדיין לא נתבאר לנו איזה תועלת נמשך בהבריאה ע"י מה שקדם להתגלות בהכתר דהבינה אור הגבורה שבו לאור החסד שבו. אמנם הנה הצורך והתועלת בזה מלמדינו הרב לקמן (שער א"א פרק ח) בענין הו' תיקונים האחרונים דהי"ג ת"ד, שהם הו"ק דהכתר דא"א הג' נה"י שבו, ומסודרים ועומדים שם ממטה למעלה כנו"ל אות י"א, ומרמו לנו הרב שם בקצרה הטעם בזה, משום שאין התחתונים יכולים לקבלם אלא רק ע"י עמידתם ממטה למעלה דוקא, כי עי"ו נצטמצמו כשהם עומדים למטה ממדרגתן, ואז יש כח בהתחתונים לסובלם ע"ש. והרי לנו כי הב' תיקונים אחרונים, וחטאה ונקה, שהם הגבורה והחסד דהכתר דא"א, הנה מוכרח שיסודר שם הגבורה קודם להחסד כדי שיצטמצמו ע"י עמידתם שלא במקומן וסדרן, כי רק באופן זה אפשר להתחתונים לקבלם ולסובלם. והנה אותו הטעם והצורך הוא ג"כ בהכתר דבינה, מה שקדם בה השב"א להסגו"ל, ונתגלה בה אור הגבורה מקודם להחסד, הנה הוא ג"כ רק מאותו הטעם עצמו, כי הנה אותן הגבורה והחסד דהכתר דא"א אשר בהב' תיקונים האחרונים דהי"ג ת"ד, הנה הם עצמן אשר נתגלו בהכתר דבינה, וקדמו בשניהם אור הגבורה להחסד מאותו הטעם הנז', שהוא כדי שיוכלו התחתונים לקבלם. כי כשם שא"א, הנה הוא השורש לכל האצילות כולו בהעלם, כן הוא הבינה הנה היא השורש לכל האצילות כולו בהגילוי שבהם, כי היא אם הבנים, וממנה יצאו הזו"ן שהם הגילוי דאצילות, ולכן היה הצורך בשניהם שוה שיתגלה בהם אור הגבורה מקודם לאור החסד, הן בהכתר דא"א אשר בהי"ג ת"ד, והן בהכתר דבינה המקבל את הב' תיקונים הנז'.

והענין הוא, כי הנה כל בחי' הגבורות שבכתר דא"א הנה הם אינן דינין כלל, כי בא"א אין דין כלל אלא אדרבא הוא שהוא סובל ומעלים עין מסוררים (פוט לימים נראים), והוא טוב ומטיב לרעים ולטובים (שס), ולכן נקראים כל הי"ג מדות בשם מדות הרחמים, ועליהם אמר (שמות לג יט) אני אעביר כל טובי על פניך. כי כל בחי' הגבורות אשר שם, הם עיקר כל מעיני הישועות וטוב הנצחי, ושם הוא שורש כל העידונים מאור הגנוז, וסוד שורש ליתן נחש בריח ונחש עקלתון⁴⁴⁹. וכן הוא עדי"ו גם הגבורות שבבינה, הנה הוא ג"כ שם רק עיקר שכר העוה"ב וכל טוב הצפון, אשר

⁴⁴⁹ עי' בהגר"א ספד"צ (יא ע"א) שליתן נחש בריח ונחש עקלתון, היינו ב' עטרין דח"ג, שהם הזו"ן דהליתן.

עליו נאמר (ישעיה טד ג) עין לא ראתה, וע' דברי הגר"א בתיקונים (תיקון כא דף מז ע"א⁴⁵⁰). אמנם
בבינה הנה יש בה עוד בחי' שנית, והוא כי מבינה דינין מתעדין (זחר ויחזי דף רכ ע"ב) למטה, אבל
בה עצמה אין בה דין כלל, ומכל שכן בא"א. ולכן נתגלה ל'נה ע"ד) הן בהכתר דא"א והן בהכתר
דבינה הגבורה שבהם קודם להחסד, כי אין התחתונים כדאי לקבלם עתה, ולכך נתגלו שלא
במקומן, כי עי"ז נצטמצמו, וכמ"ש הרב בשער א"א (פרק ח) וכנז', כי עיקר גילויים הוא רק לעולם
הבא ובעולם הנצחי. ואלו שהיה נסדר בהם אור הגבורה והחסד כסדרן, לא היה אפשר לצאת
מהם מציאות העולמות על מדרגתם שהם עתה, אשר הם כולם בכוונה ורצון מאת המאציל ית"ש,
להיות טוב ורע ושכר ועונש, וכמו שמתבאר בכמה מקומות מדברינו, והיה כל המציאות כולו רק
מעין תיקונם שלעולם הבא והתיקון הנצחי. ומשום שאי אפשר להעולמות עתה להשתמש בהאור
הזה, לכך יצאו שלא כסדרן, ונצטמצמו עי"ז. אמנם זהו רק בהאורות דהי"ג ת"ד ובהכתר דבינה
לבד, כי שם הוא השורש כל האורות דהעוה"ב והעולם הנצחי, אבל הו"ת דבינה, ששם הוא שורש
הו"ן, שורש המציאות דגילוי האצילות והעולמות של עתה, לכן נתגלה שם ג"כ החסד והגבורה
כסדרן, החסד קודם להגבורה, וכפי הסדר הראוי לכל האצילות כולו ולכל העולמות כולם על
מדרגתם שהם עתה. והרי נתבאר בזה דברי הרב בטעמן ונימוקן.

[יג] כי ז' דורקא הוא כזה – ר"ל שהוא מצורף מנקודות קמץ פתח וכיוצא, ונעשה בנין כל
אות ז' מצורף מנקודות בכל הקו שבו ובראשו ובכל ציורו.
[יד] והם אותיות של בחי' אחרת שלמעלה ממנו – שהם השמות של הי"ג ת"ד אשר בפסוק
(מיכה ז יח) מי אל כמוך, וכן הי"ג מדות שזכרו בתורה (שמות לד ו) א"ל רחום וחנון, וכמ"ש בשער
א"א (פרק ט) ע"ש, וע' בהגר"א בספד"צ (פרק ג' בד"ה תקונין דף נה ע"ב ד"ה וחתקונין עלאין)
ויתבאר בעה"י במ"א. אמנם אלו האותיות והתיבות, הנה הם בנויים כולם משמות הו"ה פשוטים
וריבועים, וכמו שמבואר בדברי הרב בשער א"א (פרק ה ופרק ז) שהכתר דאבא הם שמות הו"ה
פשוט וריבוע ע"ש. והנה נבנה כל אות ואת מאלו האותיות של הבחינה אחרת שלמעלה ממנו
שאמר הרב משמות הו"ה פשוט וריבוע, וכגון האות מ' של מי אל כמוך, או האות א' של א"ל
רחום וחנון, הנה הוא בנוי כל קו וכל קוין שבו מיודיין ההי"ן וויין ההי"ן, וכלול האות מ' מהד'
אותיות דהשם הו"ה ב"ה, שהם בפנימיותו. אמנם אלו האותיות דהשם הו"ה ב"ה, הם ג"כ בנויים
ומצורפים מצורת טעמים בכל קו וקוין מהם, ונמצא כי האות מ' הוא כלול בתוכו האותיות דהשם
הו"ה ב"ה וצורת טעמים, כי מכללות כולם נבנה ונעשה האות מ', אלא שהם בפנימיותו, והוא
נעשה רק מהם, והם כולם אחד. והרי לנו עכ"פ כי הנה ישנם שם הן הטעמים והן האותיות דהשם
הו"ה ב"ה, והן האותיות דהשמות של בחי' אחרת שלמעלה ממנו, וכולם כלולים יחד שהם אחד
ממש כנז', אלא שזה פנימי וזה היצוני.

[טו] ודי בזה כמ"ש בשער היחודים – הנה מרמז לנו הרב בזה על כל הדברים שכתבנו
לעיל אות י"א י"ב, שכוונתו הוא כמו שאמרנו. ובזה נשלם הפרק שבה ותהילה לאית"ש.

[פרק ה']

שער הפרק ה' בל"ב נתיבות פליאות חכמה^א וכו' (ט"י פ"א מ"א)

הנה העולם הוא מששה קצוות שהם מעלה ומטה וארבעה רוחות^ב. והם סוד זעיר
אנפין הכולל ו' קצוות. והתחלתם מחסד כמ"ש (תהלים פט ג) אמרתי עולם חסד יבנה וגו'^ג,
הרי כי העולם הוא מחסד ולמטה^ד, יען היות העולם כגוף אל הראש^ה, המתלבשת בסוד

⁴⁵⁰ ז"ל: ושני דינים הן א' דינא דקודשא יראת ה' והוא שלהובא דרחימותא וכל התעוררות והשמחה
ושכר העוה"ב וכל טובה הכל שם וכמ"ש מה רב טובך אשר צפנת בצפון תערוך שלחן לפני כו' והוא יין
המשומר בענביו המשמח כו' (ישעיה טד ג) עין לא ראתה כו' ויש יראה רעה רצועא בישא דינא דמסאבותא
על ראש רשעים יחול.

מוחזין דזעיר אנפין בתוך מוחותיו. והנה הבורא עולם זה, הוא חכמה ע"ל שמזדווג עם אמא, ואבא נותן בה טפה שכלולה מחומר וצורה⁴⁵¹, וצריך שהחומר והצורה יהיה כל א' כלול מ'י, כי אין דבר פחות מ'י. וז"ס (תהלים נב לא) זרע יעבדנו, שמשעה שנזרע נותן בה הצורה השכלית (נ"א שנזרעה נתנה הצורה בה) שהוא הנפש⁴⁵², אשר בכחה מצטייר החומר ונעשה אברים שהוא בית קיבול אל הנפש. דוגמת אומן הנופח בכלי זכוכית וע"י הרוח הנכנס בתוכו מתפשט חומר הזכוכית ונעשה כלי, וז"ס (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים⁴⁵³, כאומן הנופח בנפיחה תוך האפר והחומר, לכן הנפש משעת זריעה אינה נפרדת לעולם מהחומר⁴⁵⁴, ואף כי אחרי מותו נפשו עליו תאבל עד תחיית המתים.

[א] בל"ב נתיבות פליאות חכמה כו' – והוא משנה א' בספר יצירה, ומסיק הספר יצירה שם וברא את עולמו כו', כי בהם נברא כל העולם כולו, והם הל"ב אלהים דמעשה בראשית⁴⁵¹ של ששת ימים עד ויכולו, והם עצמן ג"כ העשר מאמרות וכ"ב אותיות אשר בהם נבראו כל העולמות כולם, יסוד כל אלו הל"ב⁴⁵². הנה אמר הגר"א בספר יצירה שם כי הל"ב הוא מספר הקו הסובב לעיגול עשר, כי כל שיש ברחבו עשר יש בהקיפו ל"ב⁴⁵³. והוא סוד הצמצום והקו, כי הצמצום היה בסוד עשר, שהוא בהמלכות דא"ס⁴⁵⁴, והיה הצמצום בסוד הי' דאדנ"י, י' זעירא⁴⁵⁵, חכמה זעירא⁴⁵⁶, ושטחו בהיקפו הוא ל"ב. והוא הקו הנמשך בהצמצום וכולל אותו, ונתגלה הצמצום ע"י הקו, ובזה נבראו הכל, והוא הל"ב נתיבות חכמה, שהוא חכמה זעירא אשר בהמלכות דא"ס ונתגלה (נט ע"א) ע"י הקו, ולכן הוא ל"ב, והוא הל"ב אלהים שבהצמצום שהוא דין, ונתגלו והאירו ע"י הקו שהוא חסד, ונעשה הכל ע"י הקו כנודע⁴⁵⁷.
וכן הם ג"כ סוד נחש בריח ונחש עקלתון⁴⁵⁸, ועיקר הגילוי עתה הוא רק ע"י נחש בריח כמו שבארנו בספר הכללים כלל י"ז.

וזהו ג"כ ענין הי' מאמרות והכ"ב אותיות, כי הי' מאמרות הוא סוד העשר שאמרנו, שהוא הי' זעירא הנז', והכ"ב אותיות הוא נעשה ע"י הקו שחקק בהצמצום, ומוזה נעשה כל הכ"ב אותיות, כי הם הג' אמות אמ"ש (ס"י פ"א מ"ב) שהם הגר', והו' כפולות (שס) משום שהוא כלול מחו"ג חסד ודין⁴⁵⁹, ועוד י"ב פשוטות (שס)⁴⁶⁰, שהם הי"ב גבולי אלכסון (שס פ"ה מ"ב) אשר נחקקו כולם בהצמצום ע"י הקו. ונמצא כי העשר נעשה ע"י הצמצום, והכ"ב נעשה ע"י הקו, והם בכללם ל"ב. והי' מאמרות והכ"ב אתון הנה הם סוד אמ"ר וק"ב אשר בדרושי מ"ן (דרוש ה), שהם הד' שמות עסמ"ב כמו שמבואר שם, ומהם נבראו כל מע"ב, והם מרומזים ב"ויאמר אלהים" הנאמר בכל מאמר ומאמר, וכמו שבארנו בספר הכללים כלל י"ט כי כל מאמר מהי' מאמרות הם סוד אמ"ר, שהם הג' שמות עס"מ, והכ"ב אתון הם השם ב"ן, שהוא הק"ב והבן כ"ז.

והנה אלו העשר מאמרות אשר סודן הוא הצמצום הנה עיקרן הוא מהרשימו הנשאר בהצמצום וכמו שכתבנו בעגולים ויושר ענף ב' אות י"ג, ואלו העשר עם הל"ב אשר נתגלו ע"י הצמצום והקו הנה הם מ"ב, והוא סוד שם מ"ב שבו נברא העולם, וכמ"ש בזה"ק (פקודי דף רלד

⁴⁵¹ ע"י תיקו"ז יד ע"א, וע"י שער העיבורים פרק ה'.

⁴⁵² ע"י זהר וירא קד ע"ב: הם כלולים בל"ב נתיבות שהם כ"ב אותיות, ועשר ספירות.

⁴⁵³ הקשר בין הנ"ל צמצום וקו הוא מההגהות הרמ"ש שם.

⁴⁵⁴ ע"י לעיל א ע"ג וכן ו ע"ב, שזהו יסוד דמלכות.

⁴⁵⁵ ע"י תיקו"ז ט ע"ב, וספד"צ כז ע"א.

⁴⁵⁶ ע"י אד"ז רצו ע"א. וע"י בהגר"א על ספד"צ כט ע"ד, שזו המלכות שירדה לבריאה מכיוון שהיא

הקטינה את עצמה, ולכן היא מכונה "חכמה זעירא".

⁴⁵⁷ ע"י לעיל ז ע"ג אות יג שרק על ידי התפשטות השניה משיגים את ההסתלקות הראשונה.

⁴⁵⁸ ע"י לעיל הערה 449.

⁴⁵⁹ הדיינו אותיות בג"ד כפר"ת שהם האותיות שנופל בהם דגש ורפה, כאשר דגש הוא בסוד דין ורפה

הוא חסד.

⁴⁶⁰ הרי הם האותיות ה' ו' ז' ח' ט' י' ל' נ' ס' ע' צ' ק'.

450 :Deleted

ע"א), והם הששת ימי בראשית שהם הו"ק, כלול כל א' מו', עם המלכות המשלמת לון, כי היא שורשם לעילא וסופם לתתא, בסוד אנ"י ואי"ן⁴⁶¹, ווי פעמים ז' הרי מ"ב. וכן אמר ר' שמעון בהקדמת תיקונים (דף יד ע"א) כי הו"ק שהם הששת ימי בראשית הם כלילין מעשר אמירין ול"ב שבילין, דאינון ל"ב זמנין אלה"ם בעובדא דבראשית, וכן אמר עוד בתיקונים (בתיקון ד דף כ ע"א) ע"ש ושם. וזה סוד שם מ"ב והוא יוצא מבראשית ברא כו' עד ב' דובהו, כי הן מ"ב אותיות וכמ"ש בפרדס (שער פרטי השמות פרק יב).

והנה יש שם מ"ב בכל עולם ועולם לבד בעשיה, כמ"ש הרב בסוף שער כסא הכבוד, והשם מ"ב אשר בעולם אצילות הנה הוא הו"ה פשוט ומלא ומלא דמלא, שהוא מ"ב אותיות. ובעולם הבריאה הוא הב' שמות אהי"ה, דאהי"ה אשר אהי"ה (שמות ג יד), וכן אהי"ה יה"ו. ובעולם היצירה הוא השם אבגית"ן כו', וכמ"ש כ"ז בתיקונים (תיקון סט דף קיט ע"ב). ושורשו דכל שם מ"ב הוא בנבורה, כי הוא מסוד הצמצום, והוא סליק ולא נחית וכמ"ש בפ' תרומה (דף קלב ע"ב), וע' עוד בתיקונים (דף קכ ע"א) כל הענין שם.

וזהו שאמר הספר יצירה בל"ב נתיבות פליאות חכמה חקק⁴⁶² כו', ואמר פליאות כי מרמו בזה על הרשימו שבהצמצום שהיא פלא, מופלא ומכוסא⁴⁶³, נגו ונעלם⁴⁶⁴, והוא העשר פנימיות, כי כל רשימו הוא בסוד י', והוא הנקרא פליאות חכמה, וממנה יצא כל הל"ב נתיבות, ועם אותה הרשימו הוא מ"ב, והוא השם מ"ב שבו נבראו כל העולמות כולם כמ"ש בפ' פקודי (דף רלד ע"א) וכנ"ל. ולכן אמרו בפ' תרומה (דף קלב) הנו', כי שם מ"ב הוא סלקא לעילא לעילא עד דאתעטרא באין סוף ועל דא סליק ולא נחית אתעטר גו מחשבה עלאה⁴⁶⁵, ור"ל בהרשימו הנו', שהיא בחי' המחשבה עלאה והיא מא"ס המקיף, ולכן היא בבחי' סילוק וסוד הדין כביכול, כי הרי א"ס המקיף הוא אשר נסתלק למעלה מהצמצום ואינו מאיר עיקר הארתו אלא רק דרך הקו כנודע, ולכן הוא השם מ"ב סליק ולא נחית, כי הרשימו היא מתייחד לעולם עם א"ס המקיף ואינה מתגלה היא עצמה למטה כלל, ולכן נקרא הרשימו פליאות חכמה, וממנה הוא כל הל"ב נתיבות ודי בזה כעת. [ב] הנה העולם הוא מו"ק שהם מעלה ומטה וארבעה רוחות – והם סוד ז"א הכולל ו"ק. הנה האמת הוא כי כל עולם נקרא תמיד בזה"ק רק בינה ומלכות⁴⁶⁶, והם בבחי' עגולים, וכמו שיתבאר למטה אות ה'. אך כוונת הרב הוא על בנין העולם ומציאותו, כי הנה הוא נתייחד כו' קצוות, שהם מעלה מטה מזרח מערב צפון דרום, והוא בריבוע, והוא סוד הז"א דאצילות שהוא עיקר¹ נט ע"ב) עולם האצילות ונילויו, והוא הו"ק דו"א. והנה המזרח ומערב שלו הם ת"ת ויסוד, והדרום וצפון הוא חסד ונבורה, והמעלה ומטה הוא נצח והוד, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (דף טז ע"ב) נטיל ליה ירכא ימינא ואסתכל ביה לעילא כו' נטיל ליה ירכא שמאלא ואסתכל לתתא כו' ע"ש⁴⁶⁷, וכן בזה"ק

⁴⁶¹ עי' תיקו"ז ז ע"א: שכינתא תתאה אדני, מתתא לעילא מן אנ"י עד א"ן, עשרה מעילא לתתא.
⁴⁶² עי' עמק המלך שער א' פרק כז, ז"ל, פירוש "חקקן" היא החקיקה הנזכרת בספר הזוהר גליף גליפוי בטהירו עילאה, כי חקק חקיקה בכל אות מאותיות האלפא ביתא, כי שם האותיות בולטות ממש, עשויות כעין חקיקה מסביב, עד שעצם האות עומד בו בעצמו.
⁴⁶³ עי' בהגר"א על תיקו"ז קלח ע"א, ז"ל, מכוסה הוא ח"ס עלאה אורא עלאה ומופלא הוא רישא עילאה לכל רישין, עי' לש"ו ביאורים ח"א כ ע"ד שמשנה הגרסא כאן, שמכוסה למעלה ממופלא.
⁴⁶⁴ כעין לשון אד"ז רפח ע"א "טמיר וגניז".
⁴⁶⁵ תרגום: עולה למעלה למעלה עד שמתעטר באין סוף ועל זה עולה ולא יורד מתעטר בתוך המחשבה עליונה.
⁴⁶⁶ עי' זהר וארא כ"ב ע"א.
⁴⁶⁷ ז"ל: אהי"ה איהו יק"ו ו' איהו כללא דשית סטרין דבהון חתים שית סטרין ואינון יק"ו קי"ו וק"י ו"ק קי"ו יק"ו נטיל ליה ימינא דאיהו חס"ד וחתים ביה לחכמתא וביה הרוצה להחכים ידרים קו"י נטיל לשמאלא דאיהו גבורה וחתים ביה לעותרא וביה הרוצה להעשיר יצפין וק"י פנה למזרח ונטיל ליה עמודא דאמצעיתא וחתים ביה בני ו"ק נטיל ליה ירכא ימינא ואסתכל ביה חיי קי"ו נטיל ליה ירכא שמאלא ואסתכל לתתא וחתים ביה מזוני אסתכל לעילא לגבי חכמה ואתקשר בירכא ימינא וחתים ביה חיים בגין דחכמה עליה אתמר והחכמה תחיה בעליה אסתכל לעילא לגבי אימא עלאה ואתקשר בירכא שמאלא וחתים ביה מזוני יק"ק פנה למערב בצדיק דאיהו ערוב דתמן מתערבין כל חיילין ואתכליל בח"י

(פרשת פנחס רלו ע"א) שהם הב' ריחים עליון ותחתון דמוחנים מן לצדיקים, וכן הוא בפ' ויקרא (דף כו ע"א), והרי לנו כי הנצח והוד הם מעלה ומטה, והוא נודע.

והגם שכל דבר שהוא בריבוע הוה המעלה שבו למעלה מכל הד' רוחות והוא עליהם, והמטה שבו הוא למטה מכולם ותחתיהם, והנצח והוד הם אינם כן, כי הרי הם רק ענפי החו"ג, והם עומדים ג"כ לימין ושמאל, עכ"ז הנה הם נקראים מעלה ומטה ע"י תכונתן ועיקרן, כי תכונת הנצח הוא נמשך מהחכמה, ובו הוא החיים, וכמ"ש בהקדמת תיקון שם, אסתכל לעילא לגבי חכמה ואתקשר בירכא ימינא וחתים ביה חיים בנין דחכמה עליה אתמר (קהלת ז יב) החכמה תחיה בעליה. ולכן נקרא נצח, כי בו הוא החיים הנצחים, והרי עולה הנצח למעלה עד החכמה ולכן נקרא מעלה ע"ש החכמה שהוא הראשית. והוד הנה הוא נמשך בהמלכות ובו הוא הממשלה, וכמ"ש (ד"ה א' כט כה) ויתן עליו הוד מלכות, ולכן נקרא הוד מטה ע"ש המלכות שהיא למטה מכולם. והרי הוה הנצח והוד בתכונת הראש והסוף שהם מעלה ומטה, וע"כ בספר יצירה (פרק א משנה ג, ופרק ד משנה ב) ובהגר"א שם⁴⁶⁸ ושם⁴⁶⁹, וכן בהקדמת תיקונים (דף טז ע"ב).

[ג] והתחלתם מחסד כמ"ש (תהלים פט ג) אמרתי עולם חסד יבנה – וכן הוא ברע"מ (פנחס דף רנו ע"א) דבנינא מתחיל מחסד הה"ד עולם חסד יבנה, אבל מבינה ולעילא איהי מנוחה ועונג ושביטא. אמנם מה שאמרנו דהתחלתם הוא מחסד, הנה אין הכוונה על שורשם שבתחילה, כי הנה שורש כל המציאות אשר בתחילתה, הנה נעשה באמת עיקרו בבחי' הגבורה, אלא שהשתתף עמו אח"כ החסד ג"כ, וכמ"ש (רש"י בראשית א א) בתחילה עלה במחשבה לברוא במדת הדין ראה

אתוון דאינון יק"ו ק"י וי"ק וי"ק וק"י אלין אינון י"ח אתוון דבהון ח"י עלמין אתקרי. תרגום: אה"ה הוא יה"ו, ו' שהוא כלול משה צדדים, שבהם חותם ששה צדדים, והם: יה"ו, ה"י, וה"י, וי"ה, ה"י, יו"ה. יה"ו נוטל לו ימין שהוא חסד, וחותם בו לחכמה, ובו הרוצה להחכים ידרים. הו"י נוטל לשמאל שהוא גבורה, וחותם בו לעושר, ובו הרוצה להעשיר יצפין. וה"י פנה למזרח, ונוטל לו עמוד האמצעי, וחותם בו בנים. וי"ה נוטל לו ירך ימין, ומסתכל בו למעלה, וחותם בו חיים. ה"ו נוטל לו ירך שמאל, ומסתכל למטה, וחותם בו מזונות, מסתכל למעלה לחכמה, ונקשר בירך ימין, וחותם בו חיים, משום שעל החכמה נאמר "והחכמה תחיה בעליה". מסתכל למטה לאם העליונה ונקשר בירך שמאל, וחותם בו מזונות. יו"ה פנה למערב בצדיק, שהוא ערוב, ששם מתערבים כל החיילות, ונכלל בשמונה עשרה אותיות, שהם: יה"ו ה"י וי"ה ה"י וי"ה וה"י, אלו הן שמונה עשרה אותיות שבהן ח"י העולמים נקרא.

ועי' עוד בשעה"כ קג ע"ד.

⁴⁶⁸ ז"ל פ"א מ"ג חמש חתם רום ופנה למעלה וחתמו ביה"ו, שש חתם תחת ופנה למטה וחתמו בה"ו. לא מצאתי שם את דברי הגר"א המצויינים כאן.
⁴⁶⁹ לא מצאתי את דברי הגר"א המצויינים כאן.

שאינן העולם מתקיים שיתוף עמו מדת הרחמים, וזהו שכתוב כי אמרתי עולם חסד יבנה, הכוונה הוא כי בנין העולם וקיומו והשלמתו הנה זה נעשה רק ע"י החסד, והוא ע"י ששיתוף אח"כ את החסד למדת הדין. וכן אמרו בזה"ק (ויחי דף רל ע"ב) כי אמרתי עולם חסד יבנה דכד ברא קוב"ה עלמא חמא דלא יכיל למיקם עד דאושטי ימינא עליה לא אתקיים ואי לאו דאושטי ימינא עליה לא אתקיים בגין דעלמא דא בדינא אתברי כו' ולא אתקיים אלא בימינא כו' ובגין כך אמרתי עולם חסד יבנה כו' ע"ש⁴⁷⁰. וכן הוא בפ' תרומה (דף קסו ע"ב), וכן אמרו ג"כ בהקדמת תיקונים (דף יז ע"א) מסטרא דגבורה כו' בגין דבמדת הדין אתברי עלמא כו', והא אוקמוהו (ר"ל והרי אמרו) דבימינא אתברי עלמא כו' אמרתי עולם חסד יבנה כו' לא בעא קב"ה למברי עלמא עד דשתף לון בימינא ושמאלא וברא בהון עלמא ע"ש⁴⁷¹. והרי לנו מפורש כי מ"ש אמרתי עולם חסד יבנה הכוונה הוא רק על מה ששיתוף מדת החסד למדת הדין, אבל עיקר הבריאה היתה במדת הדין, בראשית ברא אלהים (בראשית א א), וכנ"ל אות א' שבשם מ"ב נברא העולם שהוא גבורה.

ומה שהחסד הוא קודם להגבורה בהו"ק, הנה כ"ו נעשה רק אחר התיקון, אבל בעולם התווה יצא באמת הגבורה מקודם וכמ"ש הרב בספר הליקוטים (פ' וישלח) וכן הגר"א בספר"צ (פרק א' דף ב ע"ד ד"ה ושאר ה'), ויתבאר בעה"י במקומו שהוא לקמן בנקודות פ"ד. ועכ"פ מתבאר לנו שמה שאמר הרב והתחלתם מחסד, וכן מ"ש אמרתי עולם חסד יבנה, הכוונה הוא רק כי כן נעשה לאחר התיקון, שנשתתף אז מדת החסד למדת הדין שהיה בתחילה, ונסדר לאחר התיקון החסד קודם להגבורה, והוא ע"י האור דמ"ה אשר עליו נאמר (בראשית א א) ויאמר אלהיים יהי אור, והוא היה קודם בריאת שמים וארץ דמעשה בראשית. וכמ"ש במדרש (שמו"ר פט"ו סימן כב) הרבה מעשים כתב משה בתורה סתומים עמד דוד ופירשם, אנו מוצאין ממעשה בראשית משברא שמים וארץ ברא האור שנאמר בראשית ברא אלהיים את השמים ואת הארץ, ואח"כ ויאמר אלהיים יהי אור, ודוד פירשו' נט ע"ג) מאחר שברא אור ברא שמים, שנאמר עוטה אור

⁴⁷⁰ ז"ל בשלימות: כי אמרתי עולם חסד יבנה וגו' דכד ברא קב"ה עלמא חמא דלא יכיל למיקם עד דאושטי ימינא עליה ואתקיים, ואי לאו דאושטי ימינא עליה לא אתקיים בגין דעלמא דא בדינא אתברי והא אוקימנא ואתמר בראשית ורזא כללא חדא תרין גוונין הכא בראשית אף על גב דאמרן שירותא מתתא לעילא ראשית הכי נמי מעילא לתתא וקאמרינן ב' ראשית כדקאמרינן בית קדש הקדשים דהאי אתייהבת (נ"א איהי בית) לההוא ראשית ומלה כלילא איהי כחדא ובהאי ב"ת אתברי עלמא דא ולא אתקיים אלא בימינא והא אוקמוהו בהבראם, באברהם כתיב. ובגין כך אמרתי עולם חסד יבנה ובנינא קדמא דעלמא (ההוא עולם) ההוא נהורא דיומא קדמא הוה ביה לקיימא ולבתר ביומא תניינא בשמאלא ובהנהו אתקן שמים וכתביב "שמים תכין אמונתך בהם" דבר אחר, "שמים תכין אמונתך בהם" שמים באינון חסדים אתקנו, ורזא דאמונה אתקנת בהו דלית תקונהא אלא מגו שמים.

תרגום: "כי אמרתי עולם חסד יבנה" וגו'. כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ראה שלא יכול לעמוד, עד שהושיט ימין עליו והתקיים, ואם לא שהושיט ימין עליו, לא היה מתקיים, משום שהעולם הזה נברא בדין, וכך בארנו. ונאמר בראשית, וסוד כלל אחד, שני צבעים כאן, בראשית. אף על גב שאמרנו ראשית מלמטה למעלה, ראשית, כך גם מלמעלה למטה. ואמרנו ב' ראשית, כמו שאמרנו בית קדש הקדשים, שהרי נתנה (היא בית) לאותה ראשית, והדבר כלול הוא כאחד. ובב"ת הזו נברא העולם הזה, ולא התקיים אלא בימין. והרי פרשוהו כתוב "בהבראם", באברהם, ולכן "אמרתי עולם חסד יבנה". ובגין הראשון של העולם (אותו העולם), אותו האור של היום הראשון היה בו לקיים. ואחר כך ביום השני בשמאל. ובאלה תיקן שמים, שכתוב "שמים תכין אמונתך בהם". דבר אחר, "שמים תכין אמונתך בהם", שמים נתקנו באותם חסדים, וסוד האמונה התקינה בהם, שאין תקוניה אלא מתוך שמים.

⁴⁷¹ ז"ל בשלימות: מסטרא דגבורה עאלו כלהו למפרע בגין דאיהי דרועא שמאלא תשרי' ודא איהו בראשית" בא' תשרי' בגין דבמדת הדין אתברי עלמא ובגין דא עאלו למפרע והא אוקמוהו דבימינא אתברי עלמא וביה עאלו אתוון כסדרן ורזא דמלה אמרתי עולם חסד יבנה ובגין דא כד עאלו אתוון למפרע ומנייהו כסדרן לא בעא קודשא בריך הוא למברי בהון עלמא עד דשתף לון בימינא ושמאלא וברא בהון עלמא

תרגום: מצד הגבורה כולם נכנסו למפרע לפי שהיא זרוע שמאל, תשרי, וזהו בראשית בא' תשרי, לפי שמידת הדין נברא העולם ולכן נכנסו למפרע, והרי בארו שבימין נברא העולם ובו נכנסו האותיות כסדרן וסוד הדבר אמרי עולם חסד יבנה ולכן נכנסו אותיות למפרע ומנסו כסדר לא רצה הקב"ה לברא בהם העולם עד ששיתף אותם בימין ושמאל וברא בהם העולם.

כשלמה והדר נוטה שמים כיריעה, הרי למדנו משברא אור ברא שמים. וכן הוא שם (פרשה נ סימן א, ובכ"ר פרשה ג סימן א), וע' דברינו בארוכה בזה בספר הכללים כלל י"ט. והרי לנו עכ"פ כי לאחר התיקון הנה יצא אז החסד מתחילה, וכן נסדר אז בהו"ק ונעשה בנין העולם התחתון מחסד, אבל עיקר הבריאה, שהוא שורשם וראשיתם שבעולם התווה, היה רק במדת הדין שהוא גבורה. והרי נתגלה מעיקרם הגבורה מתחילה והוא סוד שם מ"ב שבו נברא העולם, וע' דברינו בדע"ה ח"ב דרוש א' ענף ב' בענין שם מ"ב דעולם התווה מה שהיה ע"ש.

[ד] אמרתי עולם חסד יבנה – כתב רבינו בחיי בפ' תצוה בפסוק (שמות כז טו) ועשית חושן משפט (הובא בסדר הדורות בתחילתו), כי העולם שנברא בששת ימי בראשית הנה היה הבריאה ביום ולא בלילה, וכל יום הוא י"ב שעות, וששה פעמים י"ב הוא ע"ב כמנין חסד, והוא שנאמר עולם חסד יבנה, וע' בראשית רבה (פי"ב סימן יד) ע"ש.

[ה] הרי כי העולם הוא מחסד ולמטה – הנה נודע הוא בזה"ק בכמה מקומות שפתם עולם הוא קאי על בינה או מלכות (זהר ואדא דף כב ע"א), ונקרא בינה עלמא עלאה ומלכות עלמא תתאה, וכן בינה נקרא עלמא דאתכסייא ומלכות עלמא דאתגלייא (זהר ויצא דף קנב ע"א), וכן עולם הבא הוא בינה ועולם הזה הוא מלכות, וכמ"ש בזה"ק בראשית (דף לד ע"א⁴⁷²), ופי' ויחי (דף רמח ע"ב), ואמר שם, דעלאה עלמא דדכורא אתקשר בתתאה עלמא דנוקבא כו' תרין עלמין נינהו כדכתיב (תהלים קו מז) מן העולם ועד העולם ואע"ג דתרין נוקבי נינהו כו' דא שבע ודא בת שבע דא אס ודא אס כו' ע"ש⁴⁷³.

ובפ' ויצא (דף קנד סע"א ופרשת ויגש דף רי ע"ב) יובלא (שהוא בינה) איהו תדיר עלמא דאתכסיא וכל מילוי לאו באתגליא נינהו כו' עלמא תתאה באתגליא איהו כו'⁴⁷⁴. וכן בפ' וארא (דף כב ע"א) עד תאות גבעות עולם מאן אינון גבעות עולם אילין אינון תרין אמהן נוקבי יובל ושמטה (שהם בינה ומלכות) דאקרון גבעות עולם כד"א מן העולם ועד העולם יובל ושמטה כל חד מנהון אקרי עולם⁴⁷⁵, וכן הוא בכ"מ בזהר ותיקונים כנודע. אמנם הוא כי גם מה שנקרא בינה ומלכות בשם עולם, הנה הוא ג"כ הכוונה רק על הוית שלהם, כי הג"ר שבכל פרעוף הם רק מוחין והם מבפנים⁴⁷⁶, והם נסתרות וכמ"ש אליהו ז"ל (תיקון דף יט ע"א) וכנודע. אבל עכ"פ הוא כי

⁴⁷² ז"ל: ותרין עלמין נינהו עלמא עלאה ועלמא תתאה תתאה כגוונא דלעילא דכתיב (ד"ה א טז לו) מן העולם ועד העולם מלך עלאה ומלך תתאה.

תרגום: ושני עולמות הן: עולם העליון ועולם התחתון, התחתון כדוגמת העליון שכתוב מן העולם ועד העולם, מלך עליון ומלך תחתון.

⁴⁷³ ז"ל בשלימות רמח ע"ב: דעלאה עלמא דדכורא אתקשר בתתאה דאיהו עלמא דנוקבא ותתאה אתקשר בעלאה וכלא דא כגוונא דא והא אתמר תרין עלמין נינהו כדכתיב (דה"א טז לג) מן העולם ועד העולם ואף על גב דתרין נוקבי נינהו חד מתתקן בדכורא וחד בנוקבא דא שבע (ס"א שבת) ודא בת שבע דא אס ודא אס דא אקרי "אם הבנים" ודא אקרי "אם שלמה".

תרגום: שהעליון, עולם הזכר, נקשר בתחתון, שהוא עולם הנקבה, והתחתון נקשר בעליון, והכל זה כדוגמת זה. והרי נאמר שני עולמות הם, ככתוב "מן העולם ועד העולם". ואף על גב ששתי נקבות הן, אחד נתקן בזכר ואחד בנקבה. זה שבע (שבת), וזה בת שבע. זו אס וזו אס. זו נקראת "אם הבנים", וזו נקראת "אם שלמה".

⁴⁷⁴ ז"ל בשלימות קנד ע"ב: יובלא איהו תדיר עלמא דאתכסיא וכל מילוי לאו (בני) באתגליא נינהו ובגין כך יעקב אתכסיין מניה כל עובדוי תא חזי עלמא תתאה באתגליא איהו והוא שירותא דכלא לסלקא בדרגוי.

תרגום: היובל הוא תמיד עולם המכוסה, וכל דבריו אינם (בני) בנגלה, ולכן נסתרו מיעקב כל מעשיו. בא וראה, העולם התחתון הוא בנגלה, והוא ראשית הכל לעלות בדרגותיו.

⁴⁷⁵ לא מצאתי בזהר ויגש דף רי ע"ב.

תרגום: עד תאות גבעות עולם מי הם גבעות עולם אלה הם שתי האמהות הנקבות יובל ושמיטה, שנקראות גבעות עולם עולם כמו שנאמר מן העולם ועד העולם (יובל ושמיטה, כל אחד מהם נקרא עולם).
⁴⁷⁶ עי' יהל אור עי' יהל אור ח"א יא ע"ד וז"ל, באדם נשמה חיה יחידה, שכללם הנשמה, היא ג"ר של הרוח של האדם אבל הנשמה עצמה שהיא ג"ר עצמן אינון באים באדם כלל והן אלקות וז"ס איש האלקים, ע"כ. ועי' רע"מ נשא קנב ע"ב (עי' הקדו"ש ל"ח ע"ג שציין לדבריו) דגופא ורישא מלבר ומוחא ולבא מלגאו [וזו"ן הם גופא ורישא מלבר]

עיקר שם עולם הוא רק על הנוקבין שהם בינה ומלכות, ועליהם נאמר מן העולם ועד העולם, עלמא דין ועלמא דאתי, מלכות ובינה, וכמ"ש הרב ג"ב בשער הזווגים (פרק ה), כי הנקבות נקראו עולם. וכ"ז הרי הוא לכאורה לא כמ"ש הרב כאן, כי העולם הוא ז"א, שהו"ק שלו הוא העולם.

אך האמת הוא כי עיקר מילת עולם הוא נופל רק על כללות הנושא את כל המציאויות כולם, והם הדי' יסודות ארמ"ע, שהם הנושאים את כל הנמצאים כולם⁴⁷⁷. אבל המציאויות עצמן הם אינם נקראים עולם, אלא שהם רק פרטי הנמצאים שנתגלו ויצאו מהיסוד הכללי הממציא אותם ונושא אותם שהוא העולם עצמו. וכן כתב הרב בסוף העין חיים (שער נ פרק ו), כי העולם עצמו הוא כללות הדי' יסודות עצמן אשר בו, ור"ל הדי' יסודות הפשוטים אשר מהם נבראו הדי' מיני דצח"מ שהם מורכבים, והם רק פרטי המציאויות שבעולם, אבל עיקר שם עולם הוא רק על הדי' יסודות לבד. אמנם הוא כי הנה הדי' יסודות הפשוטים עצמן זולת הדצח"מ, הרי הם רק בעולם ולא נתגלה עליהם שם עולם אלא רק אחר יציאת הדצח"מ שיצא מהם אז נקראו הדי' יסודות בשם עולם, ע"ש שהם כוללים ונושא אותם, כי אין כלל בלתי פרט ואין נושא בלתי נושא, וזהו מלת "עולם", שהוא אותיות עלם ו', כי רק ע"י הו' שהוא הו"ק דכל פרטי המציאויות נתגלה היסוד והנושא בשם עולם, אבל זולת הו' קצוות דפרטי המציאויות הרי הוא נעלם⁴⁷⁸, כי אין יסוד אלא לבנין, אבל זולת הבנין הרי אין לו שם יסוד כלל.

והרי נמצא מכ"ז כי עיקר שם עולם הוא באמת רק על היסוד והכללי והנושא, אבל לא נתגלה בשמו אלא רק ע"י הבנין והפרטי והנושא, וזהו שאמר 'נט ע"ד' הזוה"ק בכ"מ וכן בדברי הרב כנ"ל כי בינה ומלכות הם נקראים בשם עולם, כי הרי בינה היא שורש הו"א שהוא כל הגילוי דעולם האצילות, והיינו כי הרי היסוד דבינה הוא הדעת דז"א⁴⁷⁹, והוא יסודו וכללותו שמשם יצאו כל הו"ק שבו. והיסוד דבינה הוא נושא אותם תמיד, והיא מקומו של כל הו"ק דז"א, שהם עומדים רק על היסוד דבינה ומושפעים ממנה תמיד. והרי הוה היסוד דבינה עולמו של ז"א, שבו הוא עומד ונמצא ומתקיים תמיד. ונמצא שעלמא עלאה שהוא עולם של האצילות, הוא רק הבינה, ור"ל היסוד דבינה. אמנם לא נקרא היא בשם עולם אלא רק ע"י הו"א ועמו, כי זולת זה לא נופל עליה שם עולם כלל ולא שם יסוד כלל, ורק ע"י הו"ק דז"א נתגלה עליה שם יסוד ושם עולם וכנ"ל. וזהו שאמר הרב בענינינו, כי העולם הוא מחסד ולמטה, כי הרי רק ע"י הו"ק ועמדה נעשה הבינה לבחי' יסוד ולבחי' עולם, ע"ש שהיא נושא אותם והיא מקומם ומושפעים ממנה תמיד.

וכן ע"ד בהמלכות שהיא עלמא תתאה שורש לכל העולמות ביי"ע, והוא ג"ב בבחי' היסוד שבה, שהוא הנושא את כל העולמות ביי"ע, והם בתוכה ומושפעים ממנה תמיד, שהם נמצאים וחיים וקיימים רק בהארתה ושפעה, והיא מקומם ועולמם, ונקרא היא ע"י מציאותם והתהוותם בשם עולם להם, אשר בה הם נמצאים, ולכן נקרא היא בשם עלמא תתאה, ובשם עלמא דין, ובשם עלמא דאתגליא. אבל הבינה אשר היא העולם של האצילות כנוז', והוא כולו אלהות גמור, אשר לית מחשבה תפיסא ביה⁴⁸⁰, ולא אתגליא אלא רק לעתיד, וכמו שאמרו במדרש הנעלם (תולדות דף קלה ע"א) ביומא דיהדי קב"ה בעובדיו זמינין אינון צדיקיא למינדע ליה בלבהון, וכדין יסגי סכלתנו בלבהון כאילו חזו ליה בעינא הה"ד ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה⁴⁸¹. וכן נאמר (ישעיה ל ב) ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך, וכמ"ש בזה"ק (משפטים דף קטז ע"ב⁴⁸², ופנחס דף רכב ע"ב⁴⁸³), לכן משום כ"ז נקרא בינה בשם עלמא עלאה ובשם עלמא

⁴⁷⁷ ע"י לעיל דף ז ע"ב שכל אלו המה בחי' של עיגולים.

⁴⁷⁸ ע"י רמז לזה בפרדס שער כג פרק טז.

⁴⁷⁹ ע"י בהגר"א על ספד"צ כ ע"א ד"ה כתיב, וכן טז ע"א ד"ה ויאמר אלקים.

⁴⁸⁰ ע"י תיקו"ז יט ע"א.

⁴⁸¹ תרגום: ביום שישמח הקדוש ברוך הוא במעשיו, עתידים הצדיקים להכיר אותו בלבם, ואז תרבה

ההשכלה בלבם כאילו ראו אותו בעין. זהו שכתוב "ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה" וגו'.
⁴⁸² ובגין חובין הוו מתלבשין באלין קליפין כגוונא דאדם דחובי אבהתהון בידיהון, והאי איהו דאוקמוהו

דאתי ובשם עלמא דאתכסיא. וע' בווה"ק (בראשית דף כב ע"א) אלהי"ם אומנא לעילא ודא אימא עלאה, אלהי"ם אומנא לתתא ודא שכנתא דלתתא בו⁴⁸⁴ ע"ש, וכן שם (דף כט ע"ב) ע"ש כל הענין⁴⁸⁵, ובמאמרי רשב"י (פ' בראשית דף ט י יא) וכן בווה"ק הרקיע (שם דף ט י).

מארי מתניתין כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם ובגין אלין קליפין דחובין אמר קרא "כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכ"ם" (ישעיה נט ב) ובגין אלין קליפין קודשא בריך הוא מתכסיא בכמה גדין דאתמר בהון "בשתיים יכסה פניו ובשתיים יכסה רגליו וגו'" (שם ו ב) לעתיד לבא "ולא יכנף עוד מוריק והיו עיניך רואות את מוריק" (שם ל כ) דאתון בהאי עלמא דלית לכוון קליפין ועורין אית לכוון רשו לאסתכלא בבני עלמא ובני עלמא (ס"א לית) אית לון רשו לאסתכלא בכו ובגין דא עלייכו אתמר דאתון חיין ועלמא דלכוון עולם החיים. אבל עלמא שפלא דא, עולם המתים, דכל אלהות דאומין דעלמא מבלעדי יהו"ה כלהון מתים.

תרגום: ומשום החטאים היו מתלבשים בקלפות הללו כמו שאדם שחטאי אבותיהם בידיהם וזה שבארו בעלי המשנה כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם ומשום הקלפות הללו של החטאים אמר הכתוב (ישעיה נט) כי אם עונותיכם היו מבדלים בינכם לבין אלהיכם ובשביל הקלפות הללו הקדוש ברוך הוא מתכסה בכמה כנפים שבהם נאמר בשתיים יכסה פניו ובשתיים יכסה רגליו וגו'. לעתיד לבא (שם ל) ולא יכנף עוד מוריק והיו עיניך ראות את מוריק שאתם בעולם הזה שאין לכם קלפות ועורות יש לכם רשות להסתכל בבני העולם ולבני העולם (אין) יש רשות להסתכל בכם ולכן עליכם נאמר שאתם חיים ועולמכם הוא עולם החיים אבל העולם השפל הוא עולם המתים שכל אלהות של אומות העולם מבלעדי ה' כולם מתים.

⁴⁸³ כההוא גוונא תהא מפקנותא דנשמתא מגופה דטפה סרוחה למיזל לתרין גנים דאתברי שמיא וארעא דלהון בשם יי' ובגיניה אתמר ישמחו השמים ותגל הארץ בההוא זמנא יתקיים בב"נ ולא יכנף עוד מוריק לגבך בשתיים יכסה פניו אלא והיו עיניך רואות את מוריק ומסטרא דאלין מראות זכה מרע"ה רבן של נביאים וחכמים.

תרגום: כעין זה תהיה יציאת הנשמה מגוף של טפה סרוחה, ללכת לשני גנים שנבראו השמים והארץ שלהם בשם ה', ובגללו נאמר "ישמחו השמים ותגל הארץ". באותו זמן יתקיים באדם "ולא יכנף עוד מוריק" לגבך "בשתיים יכסה פניו", אלא "והיו עיניך רואות את מוריק", ומצד המראות הללו זכה משה רבנו עליו השלום רבן של נביאים וחכמים.

⁴⁸⁴ תרגום: אלהים אומן למעלה, וזו אַם העליונה. אלהים אומן למטה, וזו שכינה שלמטה.
⁴⁸⁵ ז"ל: ורזא דאלהי"ם עלאה עבד שמים וארץ לקיומא ואפיק לון כחדא בחילא דלעילא ראשיתא דכלא כגוונא דא רזא עלאה נחית לתתא והאי בתראה עביד שמים וארץ לתתא ורזא דכלא ב' תרין עלמין נינהו ובראו עלמין דא עלמא עלאה ודא עלמא תתאה דא כגוונא דדא דא ברא שמים וארץ ודא ברא שמים וארץ ועל דא ב' תרין עלמין נינהו דא אפיק תרין עלמין ודא אפיק תרין עלמין וכלא בחילא דראשית עלאה נחית עלאה בתתאה, ואתמלייא בארץ דחד דרגא דשרי עלה.

תרגום: והסוד של אלהים עליון עשה שמים וארץ לקיום. והוציא אותם כאחד בכח של מעלה הראשית של הכל. כדוגמא זו סוד עליון יורד למטה. והאחרון הזה עשה שמים וארץ למטה. וסוד של הכל ב', שני עולמות הם, ובראו עולמות, העולם העליון והעולם התחתון, זה כעין זה. זה ברא שמים וארץ, וזה ברא שמים וארץ. ועל זה שני עולמות הם, זה הוציא שני עולמות, וזה הוציא שני עולמות. והכל בכח של

והעיקר בזה הוא כי מה שאמרנו שהיסוד של הבינה הוא העולם של האצילות, והיסוד של המלכות היא העולם של כל העולמות ב"ע, אין הכוונה על היסוד ממש, כי בהיותן ביסוד שם הם עדיין נעלמים לגמרי, כי אז הם עדיין רק בסוד עיבור, והם נעלמים כעצמים בבטן המלאה. אך הכוונה היא רק על עטרת היסוד, כי עטרת היסוד דבינה היא העולם של האצילות, ועטרת היסוד דהמלכות היא העולם של העולמות ב"ע. ונודע הוא כי עטרת היסוד שם הוא העטרת דהו"ג, וכמ"ש בדרושי הצלם (דרוש א), וכלולים שם כל הד' מוחין כולם, שהם חכמה בינה חסדים גבורות, והנה הם בחי' הד' יסודין ארמ"ע, ור"ל הד' יסודין הפשוטים אשר מהם נבנה כל עולם, והם עיקר העולם עצמו כנ"ל, ומהם נבנו כל המציאות הפרטיים שבכל עולם. והרי נמצא כי בעטרת היסוד דבינה שם הוא הד' יסודין לז"א, ובעטרת היסוד דהמלכות שם הד' יסודין הפשוטים להעולמות ב"ע. וזהו שאמרנו כי עיקר מה שנקרא בשם עולם הוא בינה ומלכות, עלמא עלאה ועלמא תתאה, כי בבינה, ר"ל בעטרת היסוד שבה, הוא היסודין הפשוטים לכל בנין הו"א, שהוא כל הגילוי דעולם האצילות. ובמלכות, ר"ל בעטרת היסוד שבה, הוא היסודין הפשוטים לכל המציאות דהעולמות ב"ע, והיסודין הפשוטים הם באמת עיקר העולם עצמו, אך כל בחי' הדצח"מ ופרטי המציאויות כולם הם גילויין ועל ידן נתהוו היסודין לשם עולם וכנ"ל כ"ו.

והנה היסודין הפשוטים הנה הם עגולים כמו הגלגלים וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ביסודי התורה (פרק ג סימן י), אבל כל פרטי המציאויות אשר הם כולם מתהווים ויוצאים מהד' יסודות, הנה הם כולם בעלי ו"ק, שהרי יש להם קצה בכל צד שלא יתפשטו יותר, ונצמטצם כל א' בו"ק, והם בבחי' מרובעים⁴⁸⁶, וכמו שבארנו הסבה בזה בדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ב' ג', וע' עוד דברינו לעיל בעגולים א' ע"א ויושר ענף ב'. ונמצא שכללות העולם כולו הנה היא מסודר בבחי' עגולא וריבוע, היינו ריבוע דנפקא מנו עגולא⁴⁸⁷, כי העגולא הוא מבחוץ וריבוע מבפנים, והם בסוד ס' ומ' סתומא, כי העטרת היסוד הוא בסוד ס', והו"ק הם בסוד מ' סתומא, והם ג"כ סוד ס' מ' דאפרסמון שאמרו בזה"ק (תרומה דף קכז ע"ב), וקאי שם על בינה ותבונה וכמ"ש הרב בוונגים (פרק ד ה).

הראשית העליונה, יורד העליון בתחתון ומתמלא בדרך של דרגה אחת ששורה עליה.

⁴⁸⁶ לאפוקי מעיגול אשר אין לו שם קצה מסוים אלא הכל קיימים בהשוואה אחת.
⁴⁸⁷ עי' ספר הבהיר אות קיד - ומאי לישנא דשבת, דבר פשוט הוא שאינו מרובע, מ"ט, דלית אפשר מרובע בגו מרובע אחר, אלא עיגולה בגו ריבועא רהטי, ואי מרובע בגו ריבועא לא רהטי. ע' עוד יהל אור ח"ג י"ג ע"ב וז"ל, ס' ומ' הוא בינה ותבונה, וכן הם שמים וארץ, זו"ג, שלכן בבינה רומז בן בלבד ובתבונה בן ובת, והן עגולא וריבוע, כי שמים הוא בעיגול ולכן הוא ו"ק ו' וארץ הוא בריבוע כידוע והן ו"ד, עכ"ל. ועי' גר"א תיקו"ז עז ע"א וקנח ע"ב.

אך לפי עניינינו הוזה הס' מ' גם בעטרת היסוד דתבונה עם הז"א וכנז, וכן בענין עגולא וריבוע שאמרנו, ע' בהקדמת זוהר בראשית (דף ה ע"ב) ואין כאן המקום להאריך בזה וה"י יכפר.

[ו] יען היות העולם כגוף אל הראש – ר"ל שלכן הוא ההתחלה רק מחסד ולמטה, כי רצון המאציל היה שיהיה העולם לבחי' גוף וכלי לאורו שמתלבש שם, ולא יהיה למציאות נבדל בפנ"ע ח"ו ע"ד פעולת כל פועל שבהעוה"ז, אלא שרצונו היה שיהא העולם קשורה בו תמיד, לכן עשה את התחלתה רק מהז"ת ולמטה, כי הז"ת הם רק בבחי' גוף לבד, והגוף בלא נשמה הרי א"א להתקיים, ונתייסד כל קיומה רק ע"י אור העליון המתלבש שם. ובה נמצא שאין העולם נבדל ממנו כלל, אלא שהיא קשורה באורו תמיד, וכל חיותה וכל קיומה תמיד הוא רק מאורו ית"ש. והגם שבהעולם גופה יש בה ג"כ בחי' ראש, וכמ"ש בקהלת רבה (פ"א ט' ט) בפסוק והארץ לעולם עומדת, וכן באדר"נ (פרק לא), אך כל מציאות הראש שישנו בהעולם ובאדם הנה הוא ג"כ רק מכלל הז"ת שהוא הגוף, וכמ"ש הרב במוחין דצלם (פרק ז'⁴⁸⁸), ועיקר הראש הם רק האורות והמוחין, שהוא הנשמה המתלבש בו, והם אינם מהעולם והאדם עצמו אלא רק מלמעלה, וכמ"ש (נדה דף לא ע"א) ג' שותפין יש באדם הקב"ה כו'.

וזהו שאמר הרב עוד "המתלבשת בסוד מוחין דז"א בתוך מוחותיו", ור"ל שגם המוח שבראש אינו הוא עצמו אור הנשמה, אלא רק שבו ובתוכו מתלבש הנשמה כנודע. והנשמה הנה היא הראש העיקרי, והיא מתלבשת בו בתוך המוחין, וכל עיקרה דהנשמה הרי היא רק מלמעלה למעלה. וא"כ הרי נמצא שכל חיות העולם והאדם וקיומם הוא אינו מהם עצמם, ואז היו נבדלים, אלא שהוא תמיד רק מה שנמשך להם ממנו ית"ש, ועי"ז הם קשורים בהקב"ה תמיד. וכ"ז הוא ע"י שהאציל וברא את כל העולמות והאדם, שיהיה כל עצמותם רק בבחי' גוף לבד, שהם הז"ת וכנז. וזהו שאמר הרב "יען כו", ור"ל דלכך הוזה בנין העולם רק מחסד ולמטה, משום שרצה המאציל ית"ש שיהיה העולם קשורה בו תמיד, ולכן המציא אותה רק מחסד ולמטה, שהוא רק בבחי' גוף לבד, ואין בה נשמה מעצמותה אלא רק ע"י שהוא ית"ש ממשך בה אורו תמיד ומתלבש בה, ועי"ז הרי נמצא שכל קיומה וחיותה הוא רק ממנו תמיד והיא קשורה בו לעולם.

[ז] והנה הבורא עולם זה הוא חכמה ע"י כו' – כי בחכמה אבא קודם הזווג הרי הוזה כל הטפה רק כלולה בו במוחו בבחי' כח לבד, והיא שם עדיין רק בבחי' אין, ורק ע"י הזווג הנה יוצא מן הכח אל הפועל, ונמשך מדרגא לדרגא בסוד אמ"ר וק"ב, עד שנשלמה ביסוד, ושם נעשית בבחי' יש, והרי היא יש מאין. ונעשה כל הגילוי הזה דיש מאין ע"י החכמה, ולכן מתייחס אליו הבריאה הוזה, כי כל בריאה היא יש מאין, וזה נעשה ע"י החכמה. וזהו שאמר "והנה הבורא עולם זה הוא חכמה". ומ"ש "עולם זה" ר"ל בנין הו"ק הנו, אשר התחלתם הוא מחסד. הנה זה נעשה ע"י חכמה ע"י שהזווג עם הבינה, אבל בעולם הקדם, שהוא עולם הנקודות, אשר שם יצא הגבורה מתחילה וכנ"ל אות ג', הנה שם לא היה מזווג אבא עם אימא כלל, והיה יציאתם מכל א' שלא ע"י זווג וכמו שבארנו כ"ז בדע"ה ח"א ובספר הכללים כלל י"ח ענף ב'. וזהו שדקדק ואמר "והנה הבורא עולם זה", ור"ל במילת "זה" על הו"ק הנו' שיצאו לאחר התיקון דוקא, ורק הם יצאו ע"י זווג, ולכן נעשה התחלתם מחסד וכנ"ל. והנה כוונת הרב בכל הדיבור הזה, הנה לבד מה שהולך ומבאר את האמת כמו שהוא והדברים הם ככתבן, הנה נמשך בזה על כוונה הקודמת וכמו שבארנו לעיל אות ו', והולך ומבאר איך שכל העולם הוא קשור ל'ס ע"ב) תמיד בהקב"ה, ואיך שכל תחתון הוא קשור תמיד בהעליון שעליו. והולך ומבאר כ"ז בתוספת ביאור, כי מדבריו הקודמים מתבאר שכל העולם קשור בו ע"י הנשמה, ועתה הוא הולך ומבאר איך שהנשמה והגוף הם מתהווים כאחד, ונקרשים ומיוחדים זכ"ז. וא"כ הרי נמצא ממילא שע"י הנשמה הנה קשור גם הגוף עצמו ג"כ למעלה, וכ"ז הוא מבאר והולך עכשיו וכמו שיתבאר.

⁴⁸⁸ ע"י לעיל הערה 152.

[ח] שכלולה מחומר וצורה כו' – וישנם בכל טפה ב' בחי' דחומר וצורה: אחד, הוא מה שהוא מבידורי דהולד עצמו, מה שנברר מהכלים וניצוצין דעולם התוהו, וכן ממה שנמשך לאו"א לצורך הווג תוספת אור ומוחין מלמעלה למעלה עד המאציל עליון ית"ש, וניתן להם חלק להטפה הזרעית ג"כ. וכ"ז הנה הם חלקי דהולד עצמו השייך אליו, וניתן לו מהמאציל ית"ש ונברר נמשך בהמוחין דאו"א ומשם ולמטה עד עטרת היסוד דאו"א, והם מחלקי דהולד עצמו. והשני, הוא מה שנותנים או"א חלק מגופם ונפשם ג"כ, שהוא מהחומר והצורה שלהם, וממשיכים ג"כ בהטפה הזרעית להשתתף בבנין הולד, ונעשים בו לעצם מעצמיו, וכמו שמתבאר כ"ז בשער המוחין (מפרק ה' והלאה שם). וכל אותן הב' חלקי דחומר וצורה, הנה כלול כל א' מי', כי הם נמשכים מכל הקומה כולה דאו"א, ולוקחים הארה מכל הי"ס כולם שבהם, ונמשך ונכלל בהטפה הזרעית, אלא כל מה שלוקחת מהג"ר דאו"א הוא רק נעלם בה מאד, כי משם נמשך רק אור וכח לבד. אך כאשר הגיע להתחלת הו"ת היא נתעבה, ובהנה"י היא מתתקן עוד ביותר, ונגמר ונשלם בעטרת היסוד. אבל בהעלם הנה היא כלולה בתמצית הארה מכל הקומה כולה דאו"א, וכמו שבארנו כ"ז בכמה מקומות מדברינו ועי"ז הנה היא כלולה מי'.

[ט] וזה סוד (תהלים כב) זרע יעבדנו שמשעה שנזרע ניתן בה הצורה השכלית שהוא הנפש כו' – בגמרא סנהדרין (דף צא ע"ב) נשמה מאימתי ניתנה באדם משעת פקידה כו', אמר רבי דבר זה למדני אנטונינוס ומקרא מסייעו שנאמר ופקודתך שמרה רוחי ע"ש. וא"כ הרי קשה למה לא הביא הרב אותו המקרא שאמר רבי, והביא מקרא אחר שלא נזכר שם בזה בגמרא כלל. אמנם יש לומר שהרב בחר במקרא זה דזרע יעבדנו, משום דהנה ממקרא הזה למד שם בגמרא (דף קי ע"ב) דמשעה שנזרע, שהוא משעה שנקלט הזרע במעי אשה, אפי' הפילה אמו ונמחה יש לו חלק לעוה"ב. והרי ממילא מוכח מזה דמשעה שנזרע ניתן בו הצורה השכלית, דא"כ מה שייך חלק לעוה"ב, כשלא זכה עדיין לצורה כלל. ומקרא זה הוא יותר פשוט, דהרי נזכר כאן מילת זרע בפירושו. ומה שלא למד רבי ג"כ ממקרא זה, יש לומר דהוא סבר כר' שמעון בריה או כר' חייא, דאמרו שם קמן מאימתי בא לעוה"ב, ר' חייא ור' שמעון בר רבי חד אמר משעה שנולד וחד אמר משעה שסיפר כו' ע"ש. אבל מאחר שמביא שם הגמרא אח"כ בשם רבינא שהוא בתרא והלכה כמותו, שהוא אמר משעה שנזרע, [וכן אמר ג"כ ר' אלעזר בכתובות (דף קיא ע"א) וכן בירושלמי ספ"ד דשביעית (הלכה ז' 489)], לכן בחר הרב להביא את מקרא זה שהוא יותר פשוט.

[י] אשר בכחה מצטייר החומר ונעשה אברים כו' – הוא עוד ראייה דניתן בה הצורה משעה שנזרע, דא"כ מאין בא לה הכח להצטייר ולהעשות לאברים, והוא ע"כ הוא שהוא רק ע"י הצורה שנמשך בה מתחילתה, שהוא משעה שנזרע. והוא ג"כ מ"ש בסנהדרין (שם דף צא ע"ב) אפשר התיבה של בשר עומדת ג' ימים בלא מלח ואינה מסרחת. וע"כ הוא שניתן בה הצורה תיכף מתחילתה, והוא נמשך ובא עם החומר ביחד, ועי"ז הוא מתקיים ומצטייר ובא לצורת אדם. ועכ"פ הרי מבואר מכ"ז כי החומר וצורה שהם הגוף ונפש, הנה הם באים כאחד, והם קשורים ומיוחדים זב"ז מתחילת מציאותם.

[יא] וזה סוד ויפה באפיו נשמת חיים – ומאן דנפח מפיו באפיו של אחר מנשמתו נפח, וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בפירושו על התורה שם (בראשית ב' 490), והוא מפרקי דר"א (פרק יא) שאמר שם, מה עשה הקב"ה, נפח ברוח נשמת פיו וזרק בו נשמה שנאמר ויפח באפיו ל' ע"ג נשמת חיים, ובאותו הנשמה נצטייר בו באדם כל איבריו עורקיו וגידיו, וכמו אומן המנפת בכלי זכוכית (וכמ"ש

⁴⁸⁹ עי"ש שגם לנפלים יש חלק לעולם הבא.

⁴⁹⁰ ז"ל: הנופח באפי אחר מנשמתו יתן בו.

וע' מקורו ספר הפליאה עמוד מז, ז"ל, א"ל, דע לך אע"פ שהבינה נקראת נשמה מכל מקום המחשבה היא נשמה לנשמות וראייה ויפה באפיו נשמת חיים מי שנופח משלו הוא נופח והחכמה והבינה פעולים הם מהמחשבה לכן נקרא נשמה לנשמות.

רו"ל בסנהדרין (דף צא ע"א) ובב"ר (פ' יד סימן ז) ובשוח"ט (ב אות יא), ונצטייר ע"י נפחתו כל ציורי הכלי מבפנים ומבחוץ. והביא הרב כ"ז לראיה והוכחה שהצורה בא תיכף משעה שנזרע, כי הרי רק מזה נמשך ונעשה הציור דכל איברי הגוף ודמות אדם, וככל הראוי להם להיות בית קיבול ומשכן ומעון להנשמה ששורה בו. והרי לנו עכ"פ כי מתעצם הנשמה והגוף יחד מתחילת מציאותם. וא"כ הרי קשור האדם וכן העולם כולם למעלה, הן בגופם והן בנפשם, כי הגוף מתעצם ומתאחד עם הנפש והנשמה, ועל הנשמה הרי אמרנו כי הנה היא נמשך מרוח פיו של הקב"ה. והרי נשאר עיקרו בפיו ית"ש תמיד, ומשם נמשך תוספת אור להאדם ולהשכילו ולהאיר אליו באור פני מלך חיים, וע"ז נאמר (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם כו'. וכן הוא ג"כ בכלל העולמות שהם קשורים למעלה, כי נצטיירו כולם ברוחו ית"ש, וכמ"ש (תהלים לג ו) וברוח פיו כל צבאם, והוא הנשמת פנימיות, ר"ל הנשמה לנשמה לכולם. וע' בדברי הגר"א בספר יצירה (פרק א משנה ט'⁴⁹¹). והרי לנו עכ"פ כי האדם וכן כלל העולמות, הנה הם קשורים ודבוקים בהמאציל עליון ית"ש לעולם.

[יב] לכן הנפש משעת זריעה (והלאה) אינה נפרדת לעולם מהחומר – והוא משום שהם מתהווים ונארגים ביחד מראשית התחלתן, וכל מציאות גוף האדם מה שנעשה מטפת הזרע לעור בשר גידין ועצמות, הנה נעשה ומתהווה לכל זה רק ע"י הנפש שמתעצם בו והם אחד, וזכמו שמבואר כ"ז בזה"ק (פ' יתרו דף עו ע"א ע"ש⁴⁹²). לכן היא אינה נפרדת לעולם ממנו גם אחרי מותו, והוא הכלי דגרמי שנשאר תמיד בקבר עד עת התחיה, וכמ"ש הרב בשער רפ"ח (פרק א) ובמוחין דקטנות (פרק ב), והוא בזה"ק (פ' שלח דף קע ע"א) ויתבאר עוד למטה.

וז"ש בתיקונים דף יב ע"א (יג ע"ב) ונפשא איהי כללא דאתון ואיהי שותפא¹ כג ע"א { דגופא, ורוחא איהי כללא דנקודין דנהרין בעיינין². ובענין זה יובן מאמרי התיקונים כי פעם יאמר שאותיות הם גופין כנזכר שם קודם לזה וז"ל, יזהירו אלין נקודין דנהרין באתון וכו' וכלהו נהרין בעיינין דגופא³ בגנתא דעדן, וכן בתיקונים (דף יו קנה ע"ב) אמר בפ"י דאתון אינון לגבי נקודים כגופא לגבי רוחא, ובמקומות אחרים מצינו כי אותיות נפש ונקודות רוח כנזכר (דף יג ט ע"א). ולהבין הענין ג"כ נדקדק בדבריהם באומרו דאתון לגבי נקודין כגופא לגבי רוחא, והרי הנפש מדריגה ממוצעת בין הגוף והרוח, והל"ל כגופא לגבי

⁴⁹¹ ז"ל: אחת רוח אלהים חיים, היא ספירה ראשונה והוא כמשל האדם המנפח בכלי זכוכית לעשות כלי ומוציא רוח ממנו, יש שם עשרה דברים א' הרוח שבקרבו ואח"כ כשיוצא הוא מתחלק לרוח, ומים הוא הרטיבות שברוח, ואש הוא החמימות, ואח"כ נתפשט ל"ק של הכלי, כן הוא בנמשל בו ית' שורש הרוח שבקרבו ית' והוא מטי ולא מטי ברוח, ומים ואש שמתחלקין ממנו אח"כ, שעל זה נאמר (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים, כדבר שנוגע ואינו נוגע, והוא רוח שעל המים שעל הרקיע, זהו בעולם. ⁴⁹² ז"ל: כד אתברי אדם מה כתיב ביה (איוב י יא) עור ובשר תלבישני וגו' אי הכי האדם מהו אי תימא דאינו אלא עור ובשר ועצמות וגידים לאו הכי דהא ודאי האדם לאו אלא נשמתא ואלין דקאמר עור ובשר ועצמות וגידים כלהו לא הוו אלא מלבושא בלחודי מאנין אינון דבר נש ולא אינון אדם וכד האי אדם אסתלק אתפשט מאינון מאנין דקא לביש עור דאתלבש ביה בר נש וכל אינון עצמות וגידים כלהו ברזא דחכמתא עלאה כגוונא דלעילא עור כגוונא דלעילא כמה דאוליף מר באינון יריעות דכתיב (תהלים קד ב) נוטה שמים כיריעה (שמות כה ה) עורות אלים מאדמים ועורות תחשים אינון מלבושין דלעילא דמסככי מלבושא אתפשטותא דשמים דאיהו מלבושא דלבר יריעות אינון מלבושא דלגו ואיהו קרומא דסכך על בשרא.

תורגום: כשנברא אדם מה כתוב בו עור ובשר תלבישני וכו', אם כן מהו האדם. ואם תאמר שאינו אלא עור ובשר ועצמות וגידים, אינו כן, כי ודאי האדם הוא אינו אלא הנשמה, ואילו תאמר עור ובשר עצמות וגידים, כולם אינם אלא מלבוש לבדו בגדים אלו של אדם ואינם האדם, וכאשר האדם הזה מסתלק, מתפשט מאותם הבגדים שנתלבש העור שנתלבש בו אדם. וכל אותם עצמות וגידים כולם בסוד חכמה העליונה, כדוגמא של מעלה. העור כדוגמא של מעלה, כמו שלמד האדון באותם יריעות, שכתוב (תהלים קד ב) נוטה שמים כיריעה (שמות כה ה) עורות אלים מאדמים ועורות תחשים. המלבושים של מעלה שמסככים על המלבוש, התפשטות השמים שהוא מלבוש החיצון. היריעות הם מלבושים הפנימיים, והוא הקרום המסך על הבשר.

נפשא, אך הענין, דע כי הטעמים הם מן הכתר, ונקודות מן החכמה, ותגין מג"ר דבינה, ואותיות מז"ת שבה וגם בזו"ן¹⁰, נמצא כי אותיות אחר שהם בזו"ן הנקרא גוף, יען שהם כללות ז"ת דאצילות בכללות, נמצא כי אותיות נקרא גופא לעולם שהם הכלים, והתגין הם ג"ר דאמא והם הנפש דאותיות, וכמו שהנפש אינה נפרדת לעולם מן הגוף, כן התגין אינם נפרדין מאותיות בס"ת לעולם, משא"כ הנקודות וטעמים שאינם בס"ת רק ע"י קריאת אדם בס"ת¹¹ והבן זה.

[יג] ונפשא איהי כללא דאתון ואיהי שתופא דגופא ורוחא איהי כללא דנקודין דנהרין בעיינין – הוא בהקדמת תיקונים (דף יג סע"ב), ופשטות הדברים הוא כי האותיות הם הנפש המשתתף עם הגוף, והוא רק הנפש החיוני. והנקודות הם בחי' הרוח, והוא רוח האדם, אשר על ידו נעשה למדרגת אדם. ומ"ש "דנהרין בעיינין" שהוא אור העינים, הנה הוא ע"ד שכתוב (במדבר י לא) והיית לנו לעינים, כי ע"י הרוח הוא מתנהג במדרגת אדם. וכן הוא הנקודות לאותיות, כי כמו שהגוף מתנהג ע"י אור העינים, כן האתון מתנהגים ע"י הנקודות, כי בלתי הנקודות אי אפשר להתנועע שום אות כלל, וע"י הנקודות הם מתנהגים בכל צרכם. וע"ש בהגר"א הדברים בעומק.

והרי אמר התיקונים עכ"פ כי נפשא איהי שתופא דגופא, כי היא משתתף עם הגוף ומתערב עמו מתחילת מציאותו, ונעשים שניהם לאחד וכנו. וזהו שאמר ג"כ כי היא כללא דאתון, הגם שבאמת עיקר האותיות הוא רק הגוף לבד, אך משום שהגוף והנפש הם אינם לעולם זה בלא זה, והם מתעצמים יחד כנו, לכן אמר, ונפשא איהי כללא דאתון, כי כל צורת האותיות וציוורם הם נעשו באמת ג"כ רק ע"י אור הנפש ששורה בפנימיותם, ע"ד כל ציורי דאיברי הגוף שנעשה רק ע"י הנפש כנ"ל, וכמו שיתבאר בזה בסמוך.

[יד] יזהירו אלין נקודין דנהרין באתון כו' וכלהו נהרין בעיינין דגופא כו' – והרי מגביל אור הנקודות שמאירים בהאותיות לעומת האור אשר בהעיינין דהגוף. והרי לנו כי האותיות הם רק בבחי' גוף לבד, וכן אמרו בפירוש בתיקונים (דף יו והוא לפנינו בדף כב רע"א בתיקון ה' וכן הוא ג"כ בתיקון סט דף קכה ע"ב) שאמרו שם ואתון אינון לגבי נקודין כגופא לגבי רוחא. אבל במקומות אחרים, והוא בהקדמת תיקונים (דף ט סע"א) אמר שם טעמי אינון נשמתין נקודין רוחין ואתון נפשין, וכן הוא בהמאמר דלעיל אות י"ג, ונפשא איהי כללא דאתון כו'. והרי הוא בפירוש להיפוך שהאותיות הם נפש. אך הענין בכ"ז הוא כמו שאמרנו¹² (ע"ד) לעיל וכמו שמפרש והולך, כי הגם שהאותיות הם באמת רק בחי' הגוף וכלים, אך משום שהנפש הנה הוא מתעצם עם הגוף מראשית התחלתו ואינו נפרד ממנו לעולם לגמרי, הרי נעשים שניהם לאחד, ולכן קורא התיקונים לפעמים את האותיות ג"כ בשם נפש, והוא ע"ד שאמרה התורה בפ' ראה (דברים יב כג) כי הדם הוא הנפש, וקורא להדם עצמו בשם נפש, משום ששם היא שרויה, ושניהם מעורבין יחד, ולא יתפרדו זה מזה, וכמ"ש הרמב"ן בפ' אחרי (ויקרא יז יד) ע"ש⁴⁹³.

[טו] ואותיות מז"ת שבה וגם בזו"ן – ר"ל כי עיקר האותיות הם באמת רק בזו"ן, שהם הז"ת הכלליים דהאצילות וכמ"ש הרב לעיל (פרק א), והוא משום כי רק הם כללות הגוף והכלים דאצילות. אמנם באשר שהאימא היא שורשם, לכן נעשה שורש האותיות גם בהאימא. והנה מתחיל שורש האותיות בהאימא גם מהחכמה שבה ולמטה וכמ"ש הרב לעיל רפ"ד. אמנם באשר כי החכמה ובינה שבה, הנה הם כלולים בהכתר, כי כל הג"ר הם כחד השיבין כנודע (ע"ח שער

⁴⁹³ ז"ל: ועל דעתי הזכיר הכתוב בדם שלשה דברים והם טעם אחד אמר תחילה (פסוק יא) כי נפש הבשר בדם היא, אחר כך הפך ואמר כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא, לומר כי הדם הוא הנפש והנפש היא בדם, ששניהם מעורבין יחד, יהיה זה כענין יין המזוג במים, שהמים ביין והיין במים, כל אחד בחבירו. ואח"כ פירש כי הדם הוא הנפש עצמו, לומר שהיו לבשר אחד לא יתפרדו, לא ימצא דם בלא נפש ולא נפש בלא דם כידוע ברוח אשר תחילתו מן הלב שהוא היולי לרוחות כולן וממנו יבא הזן שעושה הדם והדם הוא המולידו והמקיימו כענין הגולם והצורה בכל בעלי הגוף שלא ימצא האחד בלתי האחר.

מול"מ פרק ב ועוד⁴⁹⁴, לכן מאירים החו"ב שבה ג"כ באור התגין דהכתר, ועיקר גילויים שורש האותיות שבהאימא הוא רק בהז"ת שבה, כי הג"ר מתגלים בהז"ת, וזהו שאמר הרב כאן שהאותיות הם בהז"ת שבה, כי הז"ת שבה הם עיקר שורש הזו"ן, ולכן מתגלה שם עיקר השורש להאותיות שהם הגוף וכלים, אבל כל הג"ר עצמם הם לעולם רק נסתרות כנודע (עי' תיקו"ז דף יט ע"א), שהם רק בחי' מוחין. אמנם בבחי' המוחין מתחיל באמת שורש דהאותיות גם מהחכמה שבה ולמטה וכנ"ל רפ"ד. וכבר הארכנו בזה שם אות ד' ע"ש, ואין כאן סתירה כלל בדברי הרב וכמו שטרחו בזה המפרשים, כי כולם הם דברי אלהים חיים אמת.

[טז] רק ע"י קריאת אדם בספר תורה – כי ע"י נתקן ונשלם בהאותיות גם אורות הנקודות והטעמים וכמ"ש הרב בזה לקמן בדרושי נקודות (פרק ו) ע"ש.

וז"ש לעיל (תיקו"ז יג ע"ב) ונפשא איהי כללא דאתוןן ושותפא דגופא. והענין כי התגין הם משתתפין ומתחברין בעצמות האותיות שהם גוף, והתגין הם כללות האותיות, כי ג"ר דאמא הם כלולים מז"ת שהם האותיות, וכללות הז"ת נשרשין ונכללין בג"ר שהם התגין. ובעבור זה אין התגין רמוזין ונזכרין בתיקונים⁴⁹⁵ יען כי הם ואותיות משתתפין יחד, לכן לזמנין נקרא אותיות גופא כי כן הוא האמת, ולזמנין נקרא נפש בבחי' התגין שבהם. והנקודות הם רוח האותיות, וז"ש דף ל"ה (תיקו"ז קנה ע"ב) דאתוןן לגבי נקודין כגופא לגבי רוחא, והו"ל כאלו אמר כגופא ונפשא לגבי רוחא, כי בהזכיר את הגוף ממילא הנפש בכלל כי שותפין הם כנ"ל. ויובן ג"כ מה שכתב כי אתוןן מבינה והיא מז"ת שבה⁴⁹⁶, אך תגין נפשא והוא מג"ר שבה. ולהיות התגין בחי' נפש וכל נפש בחי' מלכות, ולכן אמרו שם (דף פט) דמלכות אתעביד כתר דז"א, בסוד התגין שע"ג אותיות. שכבר ידעת כי נפש יתירה דאו"א היא כתר בראש ז"א⁴⁹⁷, בסוד כתר יתנו לך יי' אלהינו כנזכר בזוהר בפ' פנחס (דף רמב ע"ב).

[יז] ובעבור זה אין התגין רמוזים ונזכרים בתיקונים – הנה באמת נזכרים התגין ג"כ בתיקונים במקומות רבים, וכמ"ש בתיקון ה' (דף כא ע"ב) ואיהי תגא בריש כל אתוןן כו', וכן בתיקון בא (דף סט ע"ב) ואתעבידת תגא על רישיה בכל את ואת דיליה כו' כגוונא דא שעטנזי גין כלהו זיינין אינון חד ועשרין כו', וכן הוא בכ"מ בתיקונים. אך כוונת הרב הוא רק שאינו נזכר בתיקונים מענין התגין מה שהם, אם שהם בבחי' גופין או נפשין וכיוצא. וכן אינו נזכר היכן שהם מושרשין, אם באימא אם בזו"ן וכיוצא ע"ד שנוכר כ"ז בטעמים ונקודות ואותיות שאמר (בדף ט ע"א) טעמי אינון נשמתין ונקודין רוחין ואתוןן נפשין, ושם (דף כב ע"א) טעמי אינון מן כתרא נקודין מן מוחא אתוןן מסטרא דאימא עלאה וכלהו אתכלילין במלכותא⁴⁹⁵, וכן הוא שם (דף קכא ע"ב) וכן בכ"מ. אבל בהתגין אין מזכיר התיקונים בשום מקום את מקורם ויחוסם כלל לאיזה מדה שהם מתייחסים (וע' תיקון יט דף טל ריש ע"א), ועל זה אמר הרב הטעם בזה משום שהם נפש האותיות המתאחד עמהם, והם כלולים תמיד עם האותיות, כי הם משתתפין ומתחברין בעצמות האותיות, ואין להם שורש בפנ"ע כלל. וזהו שאמר הרב אין התגין רמוזים כו', ור"ל שאינו רמוז מקורם היכן שהוא כי הם כלולים לעולם עם האותיות כנו'.

[יח] ויובן ג"כ מה שאמרו (בתיקונים סוף תיקון ה וכן בתיקון סט דף קכא ע"ב) כי אתוןן מבינה והיא מז"ת שבה – וכללות הז"ת הרי הם נשרשין ונכללין בהג"ר שהם התגין, ואך תגין נפשא והוא מג"ר שבה, והג"ר הם כלולים מז"ת שהם האותיות וכנ"ל בסמוך, והרי הם כלולים זה מזה וזה עם זה והם אחד.

[יט] ולהיות התגין בחי' נפש וכל נפש בחי' מלכות, ולכן אמרו שם דף פ"ט (צ"ל דף נט וכן

⁴⁹⁴ עי' דע"ה ח"ב קטו ע"ג שמביא ראייה לכך מתיקו"ז כד ע"ב: אימא עלאה מקנא בכרסייא בתלת ספירן עלאין.
⁴⁹⁵ תרגום: טעמים הם מהכתר, נקודות מהמוח, אותיות מצד של אמא עליונה, וכולם נכללים במלכות.

הוא בספר אדם ישר, והוא לפנינו בתיקונים דף סט רע"ב) דמלכות א"א (אתעביד כתר דז"א בסוד התנין שעל גבי אותיות* שכבר ידעת [בכוונת מוסף שבת] כי נפש יתירה דאז"א היא כתר בראש ז"א – כי ניתוסף אז נפש יתירה באז"א, ונמשך מהם לז"א ומלכות, ועולה אז הז"א בכתר דאבא עלאה, והמלכות עולה בכתר דאימא עלאה, והרי נותנים אז או"א עלאין אור הכתר שלהם לז"א ומלכות, וזהו סוד כתר יתנו לך ה' אלהינו דקדושת מוסף שבת. אמנם הוא, כי הנה מדרגה הראשונה דז"א, שהוא מקומו אשר בימי החול, הנה נשאר לעולם רשימו ממנו והעצמות שלו במקומו למטה, שהוא למטה מאז"א עלאין לגמרי, כי או"א עלאין הם עד החזה דא"א, ומקום הזו"ן שבימי החול הוה התחלתם רק מהחזה דא"א ולמטה, ושם הוא מקומם העיקרי. והנה נשאר לעולם רשימו ממנו והעצמות שלו במקומו למטה, ולכן כאשר עולה המלכות בקדושת מוסף שבת בהכתר דאימא עלאה, הרי נעשית המלכות עתה בבחי' עטרה על ראשו, שהוא על אור הרשימו והעצמות שבו הנשאר במקומו למטה. ור"ל שהיא משלח הארתה עליו במקומו למטה ומאירה עליו מלמעלה למטה בבחי' תנין, ונעשה הארתה עליו לכתרא ותנא על ראשו. וזהו הענין מ"ש בתיקונים הנו' דמלכות אתעבידת תנא על רישיה, כי הרי נעשית עתה כתר על ראשו דהרשימו והעצמות שלו הנשאר לעולם במקומו למטה, וכמ"ש כ"ז בפע"ח ושער הכוונות שם ע"ש. ועל זה אמר הרב בענינינו כי בדבריו שמבאר כאן שהתנין הם בהכח"ב דאימא, הרי יומתק מאד מה שאמר התיקונים דהמלכות אתעבידת תנא על ז"א, כי מאחר שעלתה המלכות בקדושת מוסף שבת בהכח"ב דאימא, ששם הוא התנין, הרי היא מאירה אז על הז"א באור התנין ממש, ונעשית תנא על רישיה והיינו בקדושת מוסף שבת וכנו'.

*[הגהה – הנה פשטות דבריו משמע לכלורה שכוונתו הוא שהתנין דאימא עלמה, שהם בחי' נפש מלכות, הנה הם גופה נעשים לבחי' תנא וכתרא על ז"א. אמנם אי אפשר לפרש כן כלל, כי א"כ הרי אינו תלוי בקדושת כתר כלל, כי הרי הוא לעולם כן. והמעין דהתיקונים יראה שהכוונה שם הוא על המלכות נוק' דז"א, שהיא עולה ונעשית כתר על ז"א בסוד (משלי יב ד) אשת חיל עטרת צעלה כנודע, וכן הוא כוונת הרב ג"כ וכמו שכתבתי בפנים ופשוט הוא].

אמנם הוא, כי הנה שם בשער הכוונות (דף עג סע"ד וכן בפע"ח פרק ב דשבת אלא ששם הלשון מגומגם קצת), מבואר שם כי גם בתפילת לחש דמוסף, שהמלכות עולה אז רק בג"ת דאימא עלאה, הנה היא נקראת ג"כ בבחי' עטרה על ראשו דז"א, שבמקומו בימי החול שהוא למטה לגמרי מאז"א עלאין כנו', ולכן בלחש דמוסף, כשהמלכות עולה בג"ת דאימא עלאה, נעשה היא אז ג"כ עטרה על ראשו שבמקומו בימי החול. וא"כ הרי אינו תלוי הדבר בקדושת כתר כלל, אך עכ"ז הנה דברי הרב בכאן נכונים מאד, כי הרי מה שנעשית עטרה על ראשו בלחש דמוסף, הנה הוא אינו אלא רק מטעם גבהות המקום, שהוא מטעם שהיא גבוה ממנו, אבל עצמותה גופה, הרי היא אינה עדיין בבחי' עטרה ממש, שהרי היא אז עדיין אינה אלא רק במדרגת הג"ת דאימא. אבל בקדושת מוסף, כאשר היא עולה אז בהכתר דאימא עלאה, ששם הוא השורש ומקור התנין, הרי היא מתעלה אז ונעשית עצמותה גופה לבחי' כתר ותנא ממש. משא"כ בלחש דמוסף, שנעשית אז ג"כ עטרה על ראשו, הנה הוא רק בבחי' עירובין, מטעם שהיא גבוה ממנו. אבל היא בעצמה אינה עדיין עטרה ותנא ממש כלל, אבל בקדושת מוסף הרי נעשה עצמותה גופה ג"כ לבחי' עטרה ותנא ממש.

ובפרט כי הרי התנין שהם בכתר דאימא, הרי הם בחי' שורש הנפש להו"ת דאימא, שהם שורש דהאותיות והגוף וכנ"ל בכל דברינו. ובחי' נפש הוא מלכות כנודע. והאותיות והגוף הנה הם שורש להעולמות בי"ע, ששם הוא הגוף העיקרי כנודע כ"ז. ונמצא שהתנין והאותיות אשר הם בהג"ר והו"ת דאימא, הנה הם השורש להמלכות דאצילות ולהעולמות בי"ע, כי מהמלכות דאצילות נבראו א"א ע"ב) העולמות בי"ע, והיא הנפש להם שהוא היותם, וכן היא המלכות להם לעולם, שהיא אדון כל הארץ וכמ"ש בזוה"ק (בראשית דף נ ע"ב, וכן בפ' וירא דף צט ע"ב בסתרי

תורה שם), והוא כי בה כלולים כל האורות דכל האצילות כולו עם היחוד דאור א"ם שבהם, ולכן היא לעולם ארון כל הארץ, והמלכות לכל העולמות בי"ע כנודע. וא"כ נמצא כי כאשר עולה המלכות בקדושת מוסף שבת להכתר דאימא עלאה, ששם שורש התנין, נפש מלכות, הרי היא עולה אז לשורשה העיקרי דהאצילות, ומתעלית אז לעצמותה העיקרי הראוי לה, כי עולה ומתייחדת בשורשה שבראשית האצילות, ומתגלית ומאירה בבחי' כתרא ותנא, שהוא עצמותה העיקרית, והיא עטרת בעלה וכנוז'. וזהו שאמר הרב בענינינו, ולהיות התנין בחי' נפש, וכל נפש בחי' מלכות, וזהו הוה שם שורש המלכות נוק' דו"א, ולכן אמרו בתיקונים דמלכות אתעבידת כתר דו"א, ושהוא כאשר היא עולה בקדושת מוסף שבת לשורשה העיקרי שבה, ואז היא מאירה בבחי' כתר על ז"א, בסוד התנין שע"ג אותיות, כי עיקר האותיות הוא בהו"ת הכלליים דאצילות, שהם הו"ן העיקרים לפי מקומם ומדרגתם אשר בחול, ושם נשאר לעולם הרשימו שלהם ואור עצמותם וכנוז'. וא"כ כאשר עולה המלכות בשורשה הראשון, שהוא בהכתר והתנין דהאימא עלאה, הרי היא עומדת אז בבחי' כתרא ותנא ממש ומאירה עליו מלמעלה למטה, ונעשה הארתה לבחי' כתרא ותנא על ראש הו"א, שהוא האותיות דמקומו ומדרגתו שבחול. וזהו שאמרו בתיקונים שם (דף סט סע"א ורע"ב) איחי אבן יקרה מוכללת ומעוטרת כו' איחי סגולת מלכים כו' ואזלא לשריית כתרא על ישראל דאיהו עמודא דאמצעייתא דאיהו ספר תורה כו' ואתעבידת תנא על רישיה בכל את ואת דיליה מאלין אתוון כו' ע"ש⁴⁹⁶.

אמנם מה שיש להקשות בזה, כי הרי כל מה שאמרנו שהתנין הוא בהכתר דאימא, הרי הכוונה הוא רק על האימא הכללית שהוא ישו"ת וכנ"ל פ"ד אות יו"ד י"א, אבל האימא עלאה, הנה היא כלולה באבא עלאה, והם שניהם האבא הכללי, ועליהם הרי אמר הרב לעיל פ"ד, כי הכתר דאבא הוא מעמים, והט"ם אחרונות שמחכמה ולמטה שבו הוא נקודות. וא"כ הרי בקדושת מוסף שבת, כאשר עולה המלכות אז בהכתר דהאימא עלאה, הרי היא נעשית אז לבחי' מעמים ולא לבחי' תנין כלל, וכן ראיתי מתקשה בזה בספר שמן ששון ע"ש. אך באמת לא קשה כלל, כי הרי כבר כתב הרב לעיל (פרק א), ונודע שכל א' מהט"ת"א הנה כלול ג"כ מט"ת"א, וא"כ הרי האבא הכללי, שהוא כלול מאו"א עלאין, שהכתר שלו הוא מעמים, והט"ם האחרונות שבו הוא נקודות, הנה האמת הוא שהאבא הכללי, שהוא האו"א עלאין, הנה כלול הוא ג"כ מט"ת"א, והוא בסדר זה: כי אבא עלאה עצמו הוה הכתר שלו מעמים, והט"ם האחרונות שבו נקודות, והאימא עלאה בערך אבא עלאה הוה הכתר שלה תנין, והט"ם האחרונות שלה אותיות. כי כמו שהוא בכללותו כן הוא בפרטיות כל פרצוף ופרצוף כנודע, אלא שבכל פרצוף היותר עליון הוא יותר נעלם, אבל ישנם שם עכ"פ כל הבחי' כולם, וכל הפרטים כולם כמו שהוא בכללותו. והרי ישנם באימא עלאה בערך אבא עלאה התנין בהכתר שלה והאותיות בהט"ם האחרונות שבה, וא"כ הרי כאשר עולה המלכות בקדושת כתר דמוסף שבת בהכתר והתנין דהאימא עלאה, הרי היא עולה

⁴⁹⁶ ז"ל בשלימות: איחי אבן יקרה מוכללת ומעוטרת באות ברית, ובאות דשבת, ובאות דמין טבין, ובאות תפילין וחוט דילה כרוכה באצבעא ודא כריכו דרצועה דתפילה דיד דבה הוה קדמאין כורכין את שמע עם ואהבת ברחימו דאהבה דהיינו "ואהבת את ה' אלקיך", בגין דתהא רחימא לגבי בעלה ולא מפסיקין ולבתר דאתא יעקב דאיהו כליל תלת אבהן התיר ההוא כריכו דילה, ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, בגין למהוי איחי סגולת מלכים. בההוא זמנא אתמר שופ"ר הולך, סגולת"א ואזל"א לשריא כתרא על ישראל דאיהו עמודא דאמצעייתא, דאיהו ספר תורה כליל חמשה חומשי תורה ואתעבידת תנא על רישיה בכל את ואת דיליה מאלין אתוון ידיעאן דספר תורה.

תרגום: היא אבן יקרה נכללת ומתעטרת באות ברית ובאות שבת ובאית ימים טובים ובאות תפילין וחוט שלה כרוכה באצבע וזה כריכת הרצועה של תפילין של יד שבה היו הראשונים כורכים את השמע עם ואהת באהב השאהבה היינו ואהבת את ה' אלקיך לפי שתה אהבה כלפי בעלה ואל מפסיקים ואחר שבא יעקב שהוא כולל ג' אבות התיר אותו כריכה שלה ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לפי שיהא היא סגולת מלכים באותו זמן נאמר שופ"ר הולך סגולתא והולך לשרה כתר על ישראל שהוא עמוד האמצע שהוא ספר תורה כולל חמשה חומשי תורה ונעשה כתר על ראשו בכל אות ואות שלו מאלו האותיות ידועים של ספר תורה.

ומגיעה לשורשה הנעלם, ונעשית אז עצמותה נופה בבחי' כתר'א ותגא ממש. וכן היא מאירה על ז"א ממקומה ולמטה בבחי' כתר'א ותגא עליו, ובסוד (משלי יב ד) אשת חיל עטרת בעלה, וככל מה שפירשנו.

ועתה נבאר עניינם. דע כי הכלים שהם גוף דז"א הנקרא עולם הם בחינת אותיות, ובהם נכללין התגין שהם הנפש. אמנם מן הכ"ב אותיות נעשה הגוף כולל י' שליטים² שהם כחב"ד חג"ת נהי"ם, כנזכר בהקדמה ב' (דף יב וכן בדף י"ג יט ע"א) וז"ל, וכמה גופין תקינת לון דאתקריאו גופין לגבי לבושיין דמכסיין עליהון ואתקריאו בתיקונא דא חסד דרועא ימינא כו', ואח"כ נבאר איך מכ"ב אותיות נעשין י' תקונין^{3א}. והנה להיות שהתגין משותפין באותיות, לכן נכללין נפש וגוף יחד בכ"ב אתוון, וכולן נקרא כ"ב בחי' אתוון. והנקודות הם י"ב²² כמ"ש בע"ה והם בחי' רוח²², והם נקראו י"ס באמת²², בסוד (תהלים יט ב) השמים מספרים, כי השמים הוא ז"א בחי' רוח הכולל י"ס, המספרים²² ומזהירים למלכות הנקרא כבוד אל, כנזכר בפרשה תרומה (דף קלו ע"ב), מאי מספרים כו' אלא דנהרין ונצצין בנצוצי דנקודה עלאה כו', הרי כי הספי' הם מחכמה נקודה עלאה. גם ידעת מפסוק (תהלים קמוז ד) מונה מספר לכוכבים, כי ת"ת נקרא מספר²², והוא רוח, כמ"ש (דף י"ו) וקרין לון י"ס. ואח"כ אמר לבושיין תקינת לון וכמה גופין תקינת לון כו', הרי כי י"ס הם עצמות שהם הנקודים שבתוך האותיות הנמשכין מחכמה עלאה הנקרא נקוד' עלאה ג"כ ועל שמה נקרא¹ כג ע"ב { נקודות. וז"ש אח"כ מלגאו איהו שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו באורח אצילות, וידוע כי שם זה גימטריא אד"ם הרמוז בחכמה כ"ח מ"ה, כי הי"ס הן הן הי' אותיות דשם מ"ה. וז"ש בזהר (תיקו"ז יד ע"א) והמשכילים אלין אתוון דכלילן בב' דבראשית²², ראשית נקודה בהיכליה, ט' נקודין תליין מניה, ואתקרון (ט"ו פ"א מ"ד) י"ס בלימה. וידוע כי ב' היא בבינה דמנה אתוון, וראשית דא חכמה דמנה נקודין והם י"ס.

* עי' לקמן רפ"ו סע"ה כ' לרוש ב' דעמידה ודכ"ס שאלה כ"א (גליונות הלכ"ו).

[ב] כולל עשרה שלימים – הוא לשון הכתוב (קהלת ז יט) החכמה תעזו לחכם מעשרה שלימים אשר היו בעיר. וע' נדרים (דף לב ע"ב) שהעשרה שלימים הם עשרה כחות המנהיגים את הגוף, שתי עינים, ושתי אזנים, ושתי ידיים, ושתי רגלים, וראש הגויה ופה. והרב מפרש על העשר ספי', וכן אמרו באד"ר (דף קמד ע"א) והם כח"ב חג"ת נהי"ם, וכמו שסדרם אליהו זל"ט בהקדמה שניה¹ (סא ע"ג) דתיקונים (דף יט ע"א). וכן סדרם אשר בגמרא הנו', הנה הוא ג"כ על העשר ספי', כי ב' עינים הם או"א עלאין, וב' אזנים הם ישסו"ת (ע' אח"פ פ"א), וראש הגויה הוא כולל דתי⁴⁹⁷, והפה הוא מלכות הכלול מכתר, בסוד (ישעיה מד ו) אני ראשון ואני אחרון, ומגיד מראשית אחרית (שם מד ו), אני ואי⁴⁹⁸ כנודע כ"ו. ומ"ש החכמה תעזו לחכם, הכוונה הוא על החכמה מ"ס, וכמ"ש באד"ר (דף קמד ע"א⁴⁹⁹), והוא תעזו לחכם שהוא אבא, שהחכמה מ"ס נותן עזו ותעצומות לחכמה אבא, כי המ"ס הנה הוא נמשך ומשפיע בהחכמה אבא שהוא דוגמתו ותולדתו. אך כל העשרה שלימים שאמרנו, הוא קאי על הי"ס דהז"א המתגלה בהמלכות, וזהו שאמר מעשרה שלימים אשר היו בעיר, כי עיר היא מלכות, וכמ"ש בפ' ויקרא (דף ה ע"א) וכן בפ' אחרי (דף סח ע"ב). והנה אלו

⁴⁹⁷ שכן כל התגלות הקו האמצעי היא דרך הברית ולכן נקרא אבר זה על שמו.

⁴⁹⁸ עי' תיקו"ז ז ע"א: שכינתא תתאה אדני, מתתא לעילא מן אני' עד אני', עשרה מעילא לתתא.

⁴⁹⁹ ז"ל: ותאנא כלהון מוחין תליין בהאי מוחא והחכמה הוא כללא דכלא הוא ודא חכמה סתימא דבה אתתקיף ואתתקן תקונא דאדם לאתישבא כלא על תקוניה כל חד באתריה הה"ד "החכמה תעזו לחכם מעשרה שלימים" (קהלת ז) דאינון תקונא שלימא דאדם ואדם הוא תקונא דלגו מניה קאים רוחא. תרגום: ולמדנו: כל המוחין תלויים במוח הזה. והחכמה כוללת את כולם, וזוהי החכמה סתימא, שעל ידה נתחזקו ונתקן תיקון האדם, כדי ליישב הכל על תיקונו, כל א' במקומו. זהו שנאמר "החכמה תעזו לחכם מעשרה שלימים" שהם התיקון השלם לאדם. האדם הוא התיקון, שבפנים ממנו עומד הרוח.

העשרה שלימים הם תיקונין דו"א, וכמ"ש באד"ר שם, וכן קורא אותן אליהו זל"ט בשם תיקונין, וכמ"ש (תיקו"ז דף יט ע"א) אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן לון עשר ספירן כו'. ועכ"פ הוא כי מה שקורא הרב את הי' ספי' בשם העשרה שלימים, משום שכן הוא הלשון הכתוב, וכמ"ש באד"ר (דף קמד ע"א) שהעשרה שלימים קאי על הי"ס שהם תיקונא דאדם דאצילות זו"ן וכנו' וע"ש.

[כא] ואח"כ נבאר איך מהכ"ב אותיות נעשין י' תיקונין – הוא לקמן פ' ו' ז', שם נתבאר יחס הי"ס להכ"ב אותיות וכבר רמזנו לעיל אות א', והם העשרה שלימים הנו' שהם הי"ס, ולהם קרא אותן בשם תיקונין משום שעל ידיהם נעשה האפשרות שיתגלה אור הא"ס למטה, כי נתלבש בהם והמציא על ידיהם את כל העולמות כולם, ולכך נקראו הם בשם תיקונין, כי התעלמות האור העליון וכיסויו הוא תיקונו⁵⁰⁰, שמתגלה עי"ז למטה. אמנם הוא כי אלו הי"ס, שהם הי' תיקונין, הנה הם הי"ס דבחי' נפש, והם כלולין בהכ"ב אותיות עצמן, וזהו שאמר שהכ"ב אותיות שהם הגוף הוא כולל י' שלימים, כי נפשא הוא שותפא דגופא (תיקו"ז דף יג ע"ב) כנ"ל, ולכן נקראו אלו הי"ס דבחי' נפש ג"כ בשם גופין, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז דף יט ע"א) וכמה גופין תקינת לון דאתקריאו גופא כו' ואתקריאו בתיקונא דא חסד דרועא ימינא גבורה דרועא שמאלא תפארת גופא נצח והוד תרין שוקין כו' כו'⁵⁰¹. וכ"ז הוא על הי"ס דבחי' נפש שהם התנין, והם העשרה שלימים שאמר, והנה הם כלולים עם הכ"ב אותיות עצמן, ולכך נקראו גם הם בשם גופא. וזהו שמסיק הרב ואומר, והנה להיות שהתנין משותפין באותיות לכן נכללין נפש וגוף יחד בכ"ב אתוון, וכולן נקראו כ"ב בחי' אתוון, כי מאלו הי"ס דבחי' נפש שהם התנין, מהם עצמן יוצאין ונעשים כל הכ"ב אותיות, והם שניהם אחד וכנ"ל בכל דברינו.

וזהו מ"ש הרב כי מהכ"ב אותיות נעשין י' תיקונין, ואין הכוונה שהי"ס דבחי' נפש נעשין הם מהכ"ב אותיות, שהם בבחי' גוף, כי הרי אדרבה הוא שהכ"ב אותיות שהם הגוף הם נעשין מהתנין שהם הי"ס דבחי' נפש, כי התנין הם בהג"ר והאותיות הרי הם בהז"ת. אך עיקר מילת תיקונין שאמר הרב הכוונה הוא על בחי' התואר וצורת דפרצוף אדם, וכמו שאמר אליהו זל"ט (ס) ואתקריאו בתיקונא דא חסד דרועא ימינא גבורה דרועא שמאלא כו' כו'. וכוננתו במילת תיקונא, כמה שנתקן ונעשה בצורת פרצוף אדם, והרי נעשה הצורה בהגוף עצמו. אמנם עיקר הצורה הרי הוא רק ע"י הנפש, שהוא הצורה להחומר, וממנה הוא כל צורת הפרצוף כנודע. ונעשים הצורה והחומר לאחד, כי אין זה בלא זה. וזהו שאמר, כי מהכ"ב אותיות נעשין י' תיקונין, ור"ל שהתיקונין נעשין בהכ"ב אותיות עצמן, כי הם שניהם אחד, שאין חומר בלא צורה ואין צורה בלא חומר, ונמשכו ונארגו שניהם יחד. אמנם בשורשם ועיקרם, הנה מתהווה באמת כל חומר רק בכח הצורה שבו, אך בגילויים הנה מתגלה הצורה רק דרך החומר, כי כל צורה היא יוצא ומתגלה מהגוף.

[כב] והנקודות הם י' – והנה הם ה' תנועות גדולות וה' תנועות קטנות כנודע⁵⁰². אמנם

⁵⁰⁰ עיי' שבירה פרק ב' וכן עיי' בהג"ר א על ספד"צ ב ע"ג ד"ה ולזה זל"ל: וזהו עיקר התיקון להתמעט האור שיוכלו התחתונים לקבל האור.

⁵⁰¹ ז"ל בשלימות: וכמה גופין תקינת לון דאתקריאו גופא לגבי לבושין דמכסיין עליהון ואתקריאו בתקונא דא חסד דרועא ימינא גבורה דרועא שמאלא תפארת גופא נצח והוד תרין שוקין ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה.

תרגום: וכמה גופים נתקנו שנקראו גוף לגבי הלבושים שמכסים עליהם ונקראו בתיקון זה חסד זרוע ימין, גבורה זרוע שמאל תפארת גוף נו"ה שתי שוקים ויסוד סיום הגוף, אות ברית קודש מלכות פה נקרא תורה שבעל פה.

⁵⁰² עיי' תז"ח דף יז ע"ג: והמשכילים עשר נקודין דקיימין לאכנעא חמש מימינא וחמש משמאלא אורחא דאלין לקבל אלין חמש אינון רברבין בהאי גוונא זעירין, א א או א ימינא א א א א [או היא לא מופיע בפירוש בתז"ח והוספתי מסברא], ואמר שה' תנועות גדולות ימינא, וה' תנועות קטנות שמאלא, אתכלילו אלין באלין.

תרגום: "והמשכילים" עשר נקודות שעומדים להיכנע, ה' מימין וה' משמאל, דרך אלו כנגד אלו ה' המה, גדולים בצבע זה קטנים, ואמר שה' התנועות גדולות ימין, וה' תנועות קטנות שמאל, ונכללים אלה באלה.

הוא, הנה עיקרן דהנקודות הם רק תשעה לבר, שהם: קמ"ן, פתח, צירי, סגול, שבא, חולם, היריק, קיבוץ שהוא שורק קמן בנ' נקודות, שורק גדול שהוא מלאפום. וכן אמר הרב עצמו לעיל (ריש פרק ד) שהנקודות הם רק ט', 'סא ע"ד) והוא כי הנקודה הראשונה שהוא התיב הראשון מהל"ב נתיבות, הוא נעלם, שעליו נאמר (איוב כח ז) נתיב לא ידעו עיט, ונשאר הנקודה הראשונה גנוז במקורו, ולא נתגלה אלינו רק תשעה נקודות לבר, וכמ"ש הגר"א (בספר יצירה פרק א משנה א אופן ג⁵⁰³, ובתו"ח דף יט⁵⁰⁴, וכן בתיקון סט דף קכא ריש ע"ד⁵⁰⁵ ע"ש ובכ"מ).

[כג] והם בחי' רוח – הנה לעיל אמר כמה פעמים שהנקודות הם מחכמה אבא שהוא היה, וכן נתקשו המפרשים בזה. אך לא קשה כלל, כי הטעמים נקודות אותיות, הנה שרשם הוא בכח"ב, וכמ"ש בתיקון ס"ט (דף קכא ע"ב) טעמי אינון מסטרא דכתר, ונקודין מסטרא דחכמה, ואתוון מסטרא דבינה, וכן אמרו ג"כ בסוף תיקון ה' (דף נב ע"א). אמנם מציאותם אשר בהג"ר, שם הם נעלמים, כי הג"ר הם נסתרות⁵⁰⁶ והרי הם נעלמים. אמנם אח"כ הם יורדים ומתגלים מגילוי לגילוי, והוה הטעמים בבינה שהוא נשמה, נקודות בז"א שהוא רוח, והאותיות במלכות שהוא נפש. וכן הם בכל פרצוף ופרצוף, בבינה וזו"ן שבו, והם הנר"נ. וזה הוא עיקר גילויים לעולם, ר"ל שהטעמים נקודות אותיות הם נשמה רוח נפש, וכמ"ש בהקדמת תיקון"ז (דף ט סע"א) טעמי אינון נשמתין, ונקודין רוחין, ואתוון נפשין. ובפרטות הנה הם ג"כ בהחג"ת של כל פרצוף, וכן בהנה"י של כל פרצוף. וכ"ז הוא נודע ופשוט בתיקונים שם, וכן בדברי הגר"א בכ"מ⁵⁰⁷, וכבר כתבנו לעיל בזה ופשוט הוא.

[כד] והם נקראים י' ספי' באמת – כי עיקרן דהי"ס הם הי' אותיות דהשם מ"ה, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקון"ז דף יט ע"א) מלגאו איהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארח אצילות, ר"ל שהוא דרך האצילות, שכל האצילות סובב והולך רק עליו, וכל הנהגת האצילות הוא על ידו, והשם מ"ה הנה הוא מדרגת הרוח כנודע, והוא עיקר האדם האצילות, מ"ה, אד"ם. אבל הנשמה הנה הוא למעלה ממדרגת האדם והיא נעלם, וכן הנפש הנה היא למטה ממדרגת האדם⁵⁰⁸ כי היא שיתופא דנופא (תיקון"ז יג ע"ב) ונעשה אחד עמו כנ"ל, ונקרא ג"כ בשם הגוף, וכמ"ש (דברים יב כג) כי הדם הוא הנפש, כי היא מתערב עם הדם כנ"ל, ואינו ממדרגת האדם עצמו, ועיקר האדם הוא רק הרוח שבו. והי' ספי' דהרוח הם הי' ספי' העיקרים דמדרגת האצילות, ובו הוא הגילוי דהשם הוי"ה ב"ה, והוא מדרגת הז"א. אבל למעלה, שהוא בבינה, שהיא נשמה, היא נקרא בשם אהי"ה, והוא נעלם, אלא זמין לאתגלייא (זהר ויקרא דף יא ע"א), ולמטה שהוא במלכות נקרא בשם אדני" או אלהי"ם, והם שמות משותפים⁵⁰⁹, וכמו נפשא שהיא שיתופא דנופא (תיקון"ז דף יג ע"ב). וכן אלו השמות הם

⁵⁰³ ג ע"ג וז"ל: ועשר נקודות הראשון הוא נעלם והוא נתיב הראשון של ל"ב (איוב כח ז) נתיב לא ידעו עיט, ונשארין ט' נקודות הידועין שהן מתחלקין בספירות של ז"א מכתר עד יסוד ונשאר מלכות דלית לה מגרמה (זהר וישב קפא ע"א) כמו בספירות העקודים.

⁵⁰⁴ ע"א ד"ה תשע נקודין באורייתא, וז"ל: אמר שם במאמר הנ"ל פ' נח ופקודי אתעבידו ט' היכלין להיכלין ר"ל ט' היכלין ובתוכם י"ג היכלין שתשע הן דמ"ס וי"ג הן דאוריא ששם י"ג כמ"ש לעיל (יח ע"ב) י"ג ברזא דא"ס והן י"ג טעמים וט' נקודות ואמר שם שכל הט' היכלין נקראין א"ס והן הנקודות כמש"ל (יח ע"ב) אלין אקרון א"ס כו' כי בכתר הן י"ג מכלין ובחכמה עשר נקודות נגד מ"ס רק שא' גנוז נשארין ט' נקודות וכ"ה במ"ס.

⁵⁰⁵ ז"ל: ועשרה הוא ט' נקודין והגוף מאנא לכולהו ונקודה א' נעלמת נתיב לא כו' נתיב א' נעלם דלכן ט' נקודות לבר.

⁵⁰⁶ עי' תיקון"ז יט ע"א.

⁵⁰⁷ עי' ס"י פ"א מ"א אופן ג', שמקומם בכח"ב ומתפשטים בנר"נ.

⁵⁰⁸ עי' בהגר"א על ס"י ג ע"א, ובהגר"א על ספד"צ לט ע"א, שנשמה היא למעלה ממדרגתו, ועיקר מדרגתו הוא רוח, ונפש למטה.

⁵⁰⁹ רבינו מזכיר כאן כי אף שם אדני"ה הוא משותף. אמנם עי' זו"ח דף ד ע"א וכן דף יז ע"ב, ששם אלהים הוא שם משותף לעניני חולין, ובדברי הזהר אין נזכר על שם אחר שהוא משותף. ועי' עוד בזהר משפטים צו ע"א, ועי' דבריו בדע"ה ח"ב קיב ע"ד, ועי' גר"א בתיקון"ז מב ע"א שיתכן להבין מדבריו שאף שם אדני"ה הוא שם משותף.

משתתפים בבי"ע, כי השם אלהי"ם הוא גימטריא הכסא כנודע (רע"מ פנחס רכג ע"א), וכן הוא השם אדנ"י כמ"ש בשער כסא הכבוד (סוף פרק ד) ע"ש. אך השם הוי"ה הוא בז"א, שהוא בחי' רוח, והוא שמא דכליל כל שמיהן (זהר ח"ב רס ע"א), עיקרא דכולא, שהוא כלול מכל העליונים, וכולל את כל התחתונים, והוא אצילות העיקרי.

[כה] כולל י"ם המספרים – ר"ל דזהו שכתוב (תהלים יט ב) השמים מספרים, כי מספרים הוא לשון ספירות. ונקראו ספירות משום שהם מזהירים ונוצצים ע"ד שכתוב (יחזקאל א נז) כמראה אבן ספיר, וכן (שיה"ש ה יד) מעולפת ספירים. וכ"ז הוא משום שעיקר הספ"י הם בז"א, שהוא נקרא שמים כנודע בזה"ק (בראשית דף טו ע"ב, וכן שם בהשמטות דף רנא רע"ב ובכ"מ). וטעם שנקרא ז"א בשם שמים, הוא כמ"ש הגר"א באד"א (פ' בראשית א &) בביאור מילת שמים, שהוא מלשון שם. ומילת שם בהחלט הוא רק על גבוה מכל גבוה שאי אפשר להגיע שם לשום בריה, ונקרא שמים בלשון רבים, משום שהוא כולל את כל מה שתחתיו והכל נשרשים שם, שהוא יסוד כל נמצא, ושורש כל נברא, וסבת כל הסבות. והרי הכל שם, ולכך נקרא שמים בלשון רבים להורות שהכל תלויים בו.] וזהו שאמר השמים מספרים כבוד אל, כי הי"ם דז"א הנקרא שמים, ממשיכים אורם ונהרין ונצצין ומספרים ומזהירים להמלכות הנקרא כבוד אל (זהר ח"א א ע"א), משום שעל ידה מתגלה כבודו למטה. והם מזהירים אליה בנציצו דנקודה עלאה (לפנינו הנוסח בזהר תרומה שם דף קלו ע"ב דנהורא עלאה) שמקבלים מהחכמה, כי שם הוא שורש הנקודות כנ"ל. והחכמה היא נקרא נקודה עלאה, נקודה סתימא, וכמו שאמרו בפ' שמות' סב ע"א (דף ד ע"א), ומזהירים הי"ם דז"א להמלכות מאותו האור שמקבלים הם משרשם שלמעלה, שהוא החכמה אבא.

והרי לנו עכ"פ כי ז"א מקבל את כל זוהר אור די"ם המספרים ומזהירים מהאבא שהוא נקודה עלאה, כי באבא הנה שם הוא השורש דהי"ם שבז"א, וכמ"ש (תהלים קד כד) כולם בחכמה עשית, ולכן הוא היו"ד שבשם, ע"ש השורש דהי"ם שבו. וכן הוא השורש דהנקודות כנו', וכנ"ל רפ"ד. וזהו שמסיק הרב ואומר, הרי כי הספ"י הם מחכמה נקודה עלאה, כי הרי ממנו הוא מקבל ז"א כנו'. והנה מביא הרב את כל זה לראייה לדבריו שעיקר הי"ם הם בהנקודות והרוח, וכמו שכתוב השמים מספרים, והרי נזכר בכתוב בפירוש מציאות הספ"י על השמים שהוא ז"א והוא רוח, והוא מקבל אותם מחכמה נקודה עלאה, וכמ"ש בזהר תרומה הנזכר. והרי לנו שעיקר הספ"י הם בהנקודות והרוח.

[כו] גם ידעת מפסוק מונה מספר לכוכבים (והוא בלק"ת וכן בשער הפסוקים תהלים קמו ואמר שם) כי ת"ת נקרא מספר – והוא מדברי הסבא משפטים (דף קה ע"א⁵¹⁰). ומבאר הרב שם הטעם כי ת"ת, שבו כלול הדעת, הנה הוא כלול מה"ח וה"ג כנודע, והם עשר הוי"ות, ובפשוטן הוא מ' אותיות, והוא מ' של מספר, ובמילואם הם ק' אותיות, והוא מ"ם של מספר, ובמילוי מלואם יש כ"ח אותיות בכל הוי"ה, והם עשר פעמים כ"ח והם פ"ר של מספר. והרי כי ת"ת נקרא מספר, וזהו שכתוב השמים מספרים, וכמ"ש בסבא שם. ות"ת הוא רוח כנודע, והרי לנו כי מספר הוא על הת"ת והרוח, ולכך נקראו ספ"י, משום שעיקרם הם בת"ת שהוא רוח שנקרא מספר, ועל שם זה

⁵¹⁰ ז"ל: כתיב (שם) המוציא במספר צבאם מאי במספר אלא ברא חד דנהיר מסיפי עלמא עד סייפי עלמא אית ליה לקודשא בריך הוא והוא אילנא רבא ותקיף רישיה מטי לצית שמיא וסופיה מתחין שרשו ואשתרשן בעפר קדישא ומספר שמיה ותליא בשמים עלאין וחמש רקיעין תליין מניה עד האי מספר וכלהו נטלין שמא דא בגיניה דכתיב (תהלים יט ב) השמים מספרים בגין האי מספר כלהו (ד"א בגין האי שמא מספר) שמים רווחין שמא דא בגיניה.

תרגום: כתוב המוציא במספר צבאם. מהו "במספר", אלא בן אחד שמאיר מסוף העולם ועד סוף העולם יש לקדוש ברוך הוא והוא עץ גדול וחזק ראשו מגיע לגבה השמים וסופו מתפשטים שרשיו ומשרשים בעפר הקדוש ומספר שמו ותלוי בשמים העליונים וחמשה רקיעים תלויים ממנו עד המספר הזה וכולם נוטלים שם זה בגללו שנאמר "השמים מספרים" בגלל מספר זה כל (בשביל השם הזה מספר) השמים מרויחים את השם הזה בגללו, ועל זה המוציא במספר צבאם שאלמלא מספר זה לא ימצאו חיילות ותולדות לעולמים.

נקראו בשם ספירות, משום שעיקרם הם רק בבחי' הרוח וכנו'. וזהו שאמר אליהו זל"ט (תיקו"ז דף יט ע"א) וקרינן לון עשר ספירן, כי נקראו ספירן משום שעיקרם הם בהרוח שנקרא מספר, והוא על שם ה' הוי"ו"ת דפשוטים ומלואים ומילוי מילואים, שהם כלולים ומכוונים בתיבת מספר כנ"ל. ואותן ה' הוי"ו"ת הם עצמן ה' ספי' שברוח, ונקראו ספי' ומספר ע"ש שהם נהרין ונצצין בכל מיני זוהר ואור וכמראה אבן ספיר כנ"ל. וזהו עצמו לשון ספי' ומספר (ומ"ש בע"ח כמ"ש דף י"ו וקרינן כו', צ"ל וזהו שאמר דף י"ג וקרינן כו' וכן הוא באדם ישר, והוא בתפילת אליהו בהקדמה שניה דתיקונים וכמו שפירשנו). וזהו שאמר אליהו (תיקו"ז דף יט ע"א) אח"כ עוד, לבושינ תקינת לון כו' וכמה גופין תקינת לון כו'. והרי לנו מכ"ז כי עיקרן מה שנקראו בשם ספירות הם אינן הלבושינ ואינן הגופין אלא רק העצמות שבתוכן, והוא בחי' הרוח שהוא הנקודות שבתוך האותיות (כי על הנפש אי אפשר לומר כי הוא נכלל עם האותיות ונקרא בשמם וכנ"ל אות כ"א). ונתגלו הי"ם דרוח בבחי' נקודות, משום שהם נמשכים מהכמה אבא, שהוא נקרא נקודה עלאה, י' שבשם, וממנו נמשכו העשרה נקודות, שהם העשר ספירן דבחי' הרוח והז"א. והם ג"כ ה' אותיות דהשם מ"ה, שהוא גימטריא אדם, והוא רמוז ג"כ בחכמה, כ"ח מ"ה (זהר ח"ג כז ע"א), שהחכמה הוא הכח והשורש דשם מ"ה, כי מהחכמה הוא נמשך ויוצא, עד כאן לביאור דברי הרב בזה, וכללתי את כל לשונו בביאורי ובארתי והמתקתי אותם, כי הלשון לפי מה שכתוב לפנינו הוא קצר ובלתי המתקנה כלל. והנה האריך הרב בכ"ז לחזק את דבריו ולבאר וללמדינו איך שעיקרן דהי"ם הם רק בחי' הרוח והנקודות, והוא בז"א שהוא האות ו' דהשם הוי"ו"ה ב"ה, והוא נמשך ויוצא מהאות י' דהשם הוי"ו"ה שהוא החכמה, נקודה עלאה. אבל הנפש הנה הוא כלול בהאותיות שהם הגוף, ונכללין נפש וגוף יחד בהכ"ב אותיות, וכולן נקראו כ"ב אותיות וכנ"ל, ובזה הרי יש המשך ללשונו ונקשר דבריו זה עם זה.

[כז] וזהו שאמרו בזוהר (הוא בהקדמת תיקונים דף יד ע"א) והמשכילים יזהירו אלין אתון (ר"ל אלין היודעין ברזין דאתון), דכלהו כלילין באת כו' מן בראשית – ב' איהי בית, בי מקדשא (הוא בינה וכמ"ש בפ' בראשית דף כו ע"א ופ' שמות דף ט ע"ב) דתמן בה נהרין כל אתון (ר"ל ששם הוא השורש כל האותיות, ומשם הם מאירים ומתגלים בהמלכות. ומשום ששורש האותיות אינם מתגלים בבינה אלא רק בהז"ת שבה וכנ"ל אות ט"ו, 'סב ע"ב) לכן אמר כפול לשון, דתמן בה, ור"ל לא ככולה אלא רק באיזה חלק ממנה, שהוא בהז"ת שבה. וכן הוא מרומז במילת "בה", שהוא גימטריא ז'), ראשית נקודה בהיכליה כו' (והוא הנקודה שבתוך הב' דבראשית, כי בתוך הב' יש דגש קל והוא נקודה, והיא מחכמה י' שבשם שנקרא ראשית. והחכמה הוא שורה בתוך הבינה, שהבינה היא היכל דיליה בית דיליה (תיקו"ז ב ע"א), שכל נוק' היא היכל ובית להזכר. והנה נקרא החכמה בשם נקודה עלאה נקודה סתימא, וכמו שאמרו בזוה"ק פ' שמות (דף ד ע"א) משום שהוא סתים תמיד בהיכליה שהוא בינה, וזהו שאמר נקודה בהיכליה). עלה אתמר כל כבודה בת מלך פנימה (כי אותה הנקודה הוא ג"כ שורש המלכות אדנ"י, כי ה' דאדנ"י הוא מהי' דהוי"ה, והיא נקרא ג"כ חכמה, חכמה זעירא, כמ"ש בפ' אחרי (דף סא ע"א) וכן היא נקרא ג"כ ראשית, ראשית דרכו, ראשית לנבראים, כמ"ש בהקדמת תיקו"ז (שם יב סע"ב), ואותה הנקודה שבהב' דבראשית הוא נקודת החכמה עלאה השורה בבינה, והוא עטרת היסוד דאבא, מלכות דידיה, השורה בהאימא עלאה תמיד, והוא השביל דקיק פלא העליון כמ"ש בפ' בראשית (דף יג ע"ב) ופ' בלק (דף קצג ע"ב), והוא נקודה בהיכליה, וכן היא ג"כ שורש המלכות דאצילות, נוק' דז"א, וכמ"ש (משלי ג יט) ה' בחכמה יסד ארץ וכנודע. וזהו שאמר, עלה אתמר כל כבודה בת מלך פנימה).

תשע נקודין תליין מינה ואיהי ספיר גורתם עשירית לון (כי החכמה הוא נקרא נקודה סתימא, כי הוא סתים ונעלם, והוא נקודה עלאה שהוא הראשית לכל. וכמו הנקודה שהיא השורש והראשית לכל דבר, והשורש הראשון של כל דבר הוא בבחי' נקודה פנימיות, נקודה סתימא, והוא הנקודה שבתוך הב' דבראשית, שהיא הראשית והשורש של כל בריאת שמים וארץ, והוא

נקודת החכמה, וכמ"ש (תהלים קד נד) כולם בחכמה עשית. והרי נקרא החכמה נקודה סתימא, שהיא סתים בהיכליה כנוז, והיא הנקודה עלאה סתימא, וממנה הוא כל התשע נקודין שבתורה). ואידי ספיר גזרתם, השורש לכולם, עשירית לון, ואלין אינון דנהרין באת ב' (שכל התשע נקודין עם הנקודה סתימא שהיא עשירית לון, שהם כולם מחכמה, הם כולם נהרין באת ב').

דאידי בי מקדשא דלעילא (שהיא בינה), וספירים אתקריאו (שכל אלו הנקודות הם נקראו ספירות, שהם העשר ספירות העיקריים), על שם השמים מספרים כבוד אל (שהם מספרים ומזוהרים ונהרין להמלכות וכנ"ל אות כ"ה). ולבתר דאינון מספרים כבוד אל, אתקריאו עשר ספי בלימה, ונחית בהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א לאנהרא בהון, דעל שמיה אתקריאו (כי אחר שמאירים להמלכות, הנה נתגלו בה, כי כל האורות דאצילות הם מתגלים בהמלכות, ונתגלו בה אור דהי"ס ואתקריאו עשר ספי בלימה, כי הוראת תיבת בלימה הוא על אור דל"ב נתיבות ועשר ספי, ושם מ"ה דנהור בהון. ולכן נקראו עשר ספי בלי מ"ה, כי הם מאירים מהאור דהמ"ה, ועל ידו נתקנו ונשלמו והאירו בפעולת כל הבריאה שנבראו בהל"ב נתיבות והעשר ספי, והם מ"ב, שהוא שם מ"ב שבו נברא העולם (זחר ח"ב דף רלד ע"א). וכיזי נעשה ע"י האור דהמ"ה, כי על ידו נתקנו כל העשר ספי כנודע, ונתגלו והאירו כולם בהמלכות דאצילות, ובה נברא הכל. והנה היא כבודה בת מלך פנימה הרמוז בהנקודה הפנימית שבתוך הב' דבראשית, ואותה הנקודה היא השורש והראשית דכל הבריאה כולה, וזהו שאמר שם התיקונים (עוד): וכלהו נהירין באתון (כי הרי מאותה הנקודה שבתוך הב' תליין כל התשע נקודין, שהם בסך הכל העשר ספי בלימה, שהם כל האורות הפנימים דאצילות כנוז. ומהאות ב' עצמו, ממנו הוא כל האותיות כולם, וכנ"ל שהאות ב' הוא מרמוז על הבינה שבה, הוא שורש כל האותיות, והם החיצוניות דהאצילות, והרי הוא כלול בהאות ב' והנקודה שבתוכה, כל הפנימיות והחיצוניות כולם, שהם כל האורות והכלים, כי הנקודה היא מחכמה שהוא הפנימיות, והאות ב' הוא מבינה שהיא החיצוניות. ומהם יצאו כל הפנימיות והחיצוניות דהאצילות, ונתגלו כולם בהמלכות. ואח"כ נעשה על ידה כל הפנימיות והחיצוניות דכל העולמות בי"ע. וכיזי הוא ע"י האור הפנימי שמאיר בהחיצוניות, והוא הנקודה שבתוך הב', שבה תליין 'סב ע"ג כל הנקודין, שהם האור הפנימי, והם מאירים באות ב' שבו תליין כל האתון, שהם בחי החיצוניות. וזהו שאמר התיקונים וכלהו נהירין באתון, שכל העשר ספי בלימה הכלולים בהנקודה פנימית הם מאירין באתון הכלולים באות ב', ומזה נבראו כל העולמות בי"ע, שהם חיצוניות לכולם) עד כאן מה ששייך לביאור לשון התיקונים שמביא הרב בקצרה והעתיקי כל לשונו ובארתי, כי הוא צורך לענינינו, וכמו שיתבאר עוד למטה. וזהו מה שמסיק הרב ואמר, כי ב' היא מבינה דמנה אתון, וראשית דא חכמה דמנה נקודין, והם י' ספי כי הנקודין הם הי"ס העיקרים וכנ"ל בכל דברינו, ולזה מביא הרב את לשון התיקונים הנז' לראיה על דבריו.

והנה בתחלה הזריע האב והוא חכמה טפת חומר, והוא האותיות^{כב} שעליה נאמר (בראשית א ב) והארץ היתה תהו ובהו, כי מעכירת המים יצא חומר הראשון הנקרא תהו^{כט} כמ"ש בס"י (פרק א ח"א) שלש מים מרוח^ל חקק וחצב בהן כ"ב אותיות מן תהו ובהו^{לא} ורפש וטיט^{לב} עשאן כמין ערוגה הציבן כמין חומה סבבן כמין מעזיבה^{לז}. הרי כי חומר האותיות מן מים שבחכמה יצאו, ותחילה נעשה תהו ואח"כ בהו, ואח"כ נרשמו ונצטיירו. ויש אותיות עגולות כמין חומה, ויש פרוסה וארוכה כמין מעזיבה, ויש של בית קיבול כמין ערוגה ששוהה המים בתוכו^{לז}, וז"ש (איוב לו ו) כי לשלג יאמר הַנָּא ארץ^{לח}. נמצא כי מעכירת המים שבחכמה יצא חומר (האותיות) הראשון הנקרא תהו.

[כח] והנה בתחילה הזריע האב והוא חכמה טפת חומר והוא האותיות – ר"ל שהגם שאמרנו שהאותיות הם מבינה, הנה האמת הוא שעיקרן הם ג"כ רק מהחכמה, כי כל קבלת הבינה

וכן כל עצמות הבינה גופה, הרי הוא ג"כ רק מהחכמה, כי כל תחתון נמשך רק מהעליון שעליו, וכל קבלתו וכחו הרי הוא רק מה שמקבל מהעליון כנודע. וכל מה שאמרנו שהאותיות הם מהבינה, הכוונה הוא רק כי בה נעשה הציור וכל תוארם וצורתם, כי כ"ז נעשה ע"י הבינה. אבל עיקר מציאותם, הם ג"כ רק מהחכמה, והוא ע"ד הולד שעיקר מציאותו הרי הוא מהאב, אלא שע"י האימא הנה נעשה כל ציורו ותוארו בכל חיתוך אבריו וגידייו, אבל עיקר מציאותו הרי הוא מאבא מהטפה הזרעית שבו, אלא שממנו הרי הוא רק כחומר בלא צורה, ועליו נאמר (תהלים קלט טז) גלמי ראו עיניך, כי גלם הוא גימטריא חכמה, כי מה שיוצא מחכמה אבא הוא רק כגולם בלא צורה, אלא שהכל הוא בו רק בכח לבד, ונעשה הציור והצורה רק בהאימא (וע' בהגר"א ספר יצירה פרק א' משנה א' בתחילתו שם בד"ה חכמה⁵¹¹ ושם משנה ד אופן ב⁵¹²). והרי יצא עיקר האותיות ג"כ רק מהחכמה אבא, אלא שציורם וצורתם הוא נעשה ע"י הבינה אימא, וזהו שאמרנו בכל דברינו לעיל שהאותיות הוא בהו"ת דבינה, כי מציאותם העיקרי אשר מהחכמה לא היה ניכר בהם שהם אותיות כלל ונעשו לצורת אותיות רק ע"י הבינה. אמנם הוא הנה עיקר צורתם וגילויים לא נעשה בהם אלא רק אחר שיצאו ונולדו מהבינה ג"כ, אלא שבבינה נקראו ונתגלמו, אבל לא נתגלו ולא נתקנו אלא רק אחר שיצאו ונולדו מהבינה ג"כ, כי האותיות הם הוי"ק, וכל זמן שהם בעיבור אין להם עדיין צורתם הראוי להם אלא רק אחר שנולדו, כי רק אז מתפשטים בכל צורתם ומתגלים, וכן הוא בזה"ק פ' תרומה (דף קנט סע"א) שכל אתון כד נפקו מרזא דעלמא דאתי, אתגלימו ואתצירו, וכן אמרו ג"כ בזה"ה הדש (שיר השירים דף נג ע"א טז ע"א) דלית דיוקנא לאתון בגלימו דלהון עד דנפקי לבר (ר"ל אחר שיצאו ונולדו מהבינה), כיון דנפקי אתגלימו ואתקנו כו'⁵¹³. ור"ל אחר שיצאו מחכמה להבינה ונתגלמו בה, הנה אינם מתקנים עדיין בכל צורתם אלא רק אחר שיצאו ונולדו מהבינה ולחזין, כי רק אז נגמר גלימו דילהון ומתקנים בדיוקניהון וצורתם, וכמו שיתבאר עוד לקמן פ"ו אות כ"ג. אמנם הנקודות שהם האורות, והם הי' ספי' הפנימיים כנ"ל, הנה נתגלה שרשם ואורם בהחכמה עצמו ג"כ. אך עכ"פ הוא כי עיקר האותיות הם ג"כ רק מהחכמה, וזהו ענין דל"ב נתיבות חכמה שהם העשרה נקודות והכ"ב אותיות⁵¹⁴, כי הם כולם בהחכמה כנו, אלא שהאותיות באו לגמר תיקונם ע"י הבינה. וכן ישנם הל"ב נתיבות בהבינה ג"כ, והם הל"ב אלה"ם דמעשה בראשית, כי הי' נקודות שבחכמה הם מאירים ומתייחדים בהכ"ב אותיות שבבינה שנשרשו בה, וכמ"ש בהקדמת תיקון הני"ל אות כ"ז וכלהו נהירין באתון, וע' בהגר"א ספר יצירה (פרק א משנה א אופן ג ג ע"ב). והרי לנו עכ"פ לענינינו כי עיקר האותיות הם יצאו מחכמה אבא, וזהו שאמר הרב כי בתחילה הזריע האב והוא חכמה טפת חומר והוא האותיות וכנו'.

[כמ] שעליה נאמר והארץ היתה תהו ובהו כי מעבירת המים יצא החומר הראשון הנקרא תהו – כי המים¹ ע"ד קדמו לכל דבר, וכמ"ש הגר"א בספר יצירה (פרק א משנה ה ד"ה וכן

⁵¹¹ ז"ל: חכמה הוא י"ד שבשם שנקרא גולם שמוכן לקבל צורת כל האותיות, וכן חכמה הוא מוכן לכל הנבראים, כמ"ש (תהלים קד כד) כולם בחכמה עשית, וחכמה גימטריא גל"ם כמנין ע"ב השני מד' ע"ב שהוא ס"ג עם עשר אותיות הפשוטים, ולפי שבו גבורה דעתיק כנ"ל והוא בשם ס"ג, וכן אמרו ב"ד דס"ג נברא העולם.

⁵¹² ז"ל: הן בחכמה כו' - מפרש והולך שכל הע"ס קשורים זה בזה, וח"ב של כל דבר הוא חומר הראשון היולי שעליו נאמר (תהלים קלט) גלמי כו', וכן הי"ד הוא גולם כל דבר, והוא בכל האותיות, וכל האותיות בו בכח, וה' צורה הראשונה שלכן נק' ציר"י (תיקון קנא ע"א) (בראשית ב ז) וייצר כו', והן קשורים זה בזה בקשר גמור לעולם (אד"ז רצ ע"ב) כחדא שריין וכחדא נפקין ולא כו', כידוע שלא היה לעולם חומר בלא צורה, וצורה בלא חומר, וכח החומר בצורה, וכן כח הצורה בחומר, וז"ש הן וכו' ואח"כ באין עליהם חומר ג' יסודות העליונים שהיה בהן בכח והיתה הצורה הראשונה מעוברת מהם מהחומר הראשון, והם ג' אבות חג"ת, ואח"כ באין ג' צורות יסודות ההן, והן יותר בנגלה והן נה"י, ולכן מייחסין נה"י לבינה, נביאים מבינה מלכא דשלמא דיליה.

⁵¹³ תרגום: אין דמות לאותיות בצורה שלהם עד שיצאו לחוץ כיון שיצאו בצורם ונתקנו.
⁵¹⁴ ע"י זהר וירא קד ע"ב.

בעולם דף ט ע"א ד"ה עומק ראשית), והוא כמ"ש רש"י ז"ל בפסוק ראשון, שהמים קדמו לבריאת שמים וארץ, וכן הוא בשמות רבה (פמ"ו סימן כב) שלשה בריות קדמו את העולם המים והרוח והאש, והרי חושב המדרש המים בתחילה לכל. וכן הוא ג"כ במדרש כונן, ה' בחכמה יסד ארץ כו' חכמה גימטריא ע"ג כו', ע"ג שמות חקוקים על זרועו של הקב"ה כו', מה עשה נטל שם מן התורה ופתח אותה, ונטל ממנה אחד שלא נמסר לכל בריה כו', והציק והטיף ממנו ג' טפות מן הים ונתמלאת כולו מים כו'. פתח התורה ונטל ממנה שם שני והוציא משם ג' טפות של אורה: אחת לאור עוה"ו, ואחת לאור העוה"ב, ואחת לאור התורה כו'. פתח התורה והוציא שם שלישי והוציא ממנו ג' טפות של אש ע"ש, ובספר רזיאל בזה. והרי לנו כי המים קדמו לכל, וכן הוא ג"כ בירושלמי (ריש פרק ב דהניגה) דרש ר' יודה בר פזי בתחילה היה העולם מים במים כו', חזר ועשאו שלג כו', חזר ועשאו ארץ כו'.

והרי לנו מכ"ז כי המים קדמו לכל דבר, וכ"ז הוא במעשה בראשית דהעוה"ו, והוא מסוד שורש השרשים אשר היה למעלה באצילות ג"כ עד"ז, והוא מרומז בהב' דבראשית, כי הנה אלו המים הנה הוא סוד טפת חומר דהחכמה אשר הוא מרומז במילת בראשית, כי ראשית הוא חכמה, והב' דבראשית הוא הטפת חומר שבו, שהוא האותיות וכנ"ל אות כ"ח. והטפת חומר דהחכמה הוא כולו מים, כי חכמה הוא מים, ובינה אש כנודע⁵¹⁵. והחכמה עם הטפת חומר שבו הוא תיבת ראשית עם הב' שיצא ממנו, והוא מ"ש בירושלמי הנז' בתחילה היה העולם מים במים, והוא החכמה עם הטפת חומר שבו, שהוא תיבת ראשית עם הב' שיצא ממנו. והנה באותו הב' שהוא הטפת חומר שבו, שם היה כלול כל הי"ם דז"א בבחי' האותיות שהוא החיצוניות שבו. אמנם בתוכו היה כלול ונעלם גם האור והפנימיות שבו, כי כל טפה זרעית הרי הוא כלול מחומר וצורה וכנ"ל אות ח' ואות י', והאור והפנימיות הנה הוא הנקודה שבאות ב' וכנ"ל אות כ"ז, ויצא הטפת חומר דהחכמה כלול מחומר וצורה, והוא האות ב' עם הנקודה שבו.

ובתחילה הנה היה הצורה נעלם בו, והיתה רק בבחי' נקודה לבד, והוא הנקודה סתימא שבאות ב', ולא נתגלה אלא רק אח"כ, שהוא בהמאמר דיהי אור (בראשית א א), והוא האור שנתגלה אחר המים כנ"ל ממדרש כונן, כי נתגלה אותה הנקודה מגילוי לגילוי, מנקודה קטנה ליו"ד שלם, ומיו"ד לא', כמו שיתבאר. והוא הא' דאור, כי כל א' הוא אור כמ"ש בתיקונים (דף יז ע"א), והוא האור אשר אמר לעיל במדרש כונן שהיה השני למים. והוא האור הגנוז, כי ע"י החטא דע"ן הדעת הנה חזר אותו האור ונגנז וכמ"ש בב"ר (פי"א סימן ב), ולא חזר להתגלות אלא רק במתן תורה, והוא האות א' דאנכי, שהוא הא' דאור. ונמצא כי אותו הא' הנה הוא הנקודה דאות ב', והוא אשר נתגלה אח"כ בהמאמר דיהי אור כנוז, כי כל נקודה הנה היא בחי' י', וכשהוא בהעלם הוא רק נקודה קטנה נקודה סתימא באות ב', אבל כשנתגלה נעשה ל' שלם, שהוא יו"ד במלואו, וכל יו"ד במלואו הוא א', כי צורת א' הוא י' ו' די⁵¹⁶ כנודע (ע"ז שער טנת"א פרק ב). וכן י' שלם יש לו ג' קוצין, קוצא לעילא, קוצא לתתא, וגיו באמצעיתא (זהר ויקרא דף י ע"ב), והנה הוא בהוראת י' ו' י' שהוא ג"כ צורת א' (טנת"א שם), וכ"ז הוא הא' דיהי אור, וכן הוא הא' דאנכי דהדיבור הראשון.

והרי לנו עכ"פ כי אותה הנקודה סתימא דאות ב' הנה הוא בחי' אות א', והוא האור והפנימיות דאות ב', כי הב' הוא החיצוניות שלו, והנקודה הוא האור והפנימיות שבו. ומתחילה היה הוא נעלם בנקודה סתימא, ויצא המציאות בתחילה רק בגילוי החיצוניות שהוא האות ב', והוא התחלת דכל מעשה בראשית, וכן הוא התחלת התורה בבחי' מציאותה וקישורה בעולם קודם שנתגלה וניתנה. אמנם בו היה כלול האות א' ג"כ, והוא הנקודה סתימא שבו, שהוא האור

⁵¹⁵ ע"י ס"י פ"ג מ"ב וגר"א שם.

⁵¹⁶ ז

והפנימיות דאות ב', אלא שהיה מתחילה גניז ונעלם וכנו'.

ונחזור להענין, כי הנה האות ב' הנה הוא הטפת חומר דהחכמה אבא שהוא האותיות, והוא הי"ם דז"א בבחי' החיצונית שבו. והנה יצא מתחילה כל הי"ם שבו כלולים בהכתר. ונודע הוא 'סג ע"א) כי בכל כתר יש בו שני בחי': והם עתיק וא"א. ובעת שהיו עדיין כל הי"ם כלולים ונעלמים בהטפה הזרעית דהחכמה, והיו כלולים בהכתר שלהם, הנה נקרא אלו הב' בחי' שבכתר בשם תוהו ובוהו וכמ"ש הרב בדרושי אבי"ע (פרק א) ע"ש, כי הבחי' הא' שהוא השורש הראשון, הוא נקרא בשם תוהו, כי הוא קשור עדיין במקורו ואי אפשר לעמוד עליו מה שהוא. אך הבחי' השני שהוא כללות הי"ם הנכללים בו בכח, והם עתידים להתגלות אח"כ ולצאת מן הכח אל הפועל, הנה בעת שהם עדיין כלולים בו, נקראו הם בשם בוהו, כי בו הם כלולים ועומדים. וזהו שאמר הרב בענינינו כי מעכירת המים, שהוא מתמצית ועביות דהחכמה, יצא החומר הראשון שהוא טפה הזרעית שבו הנו הנקרא תוהו, ואח"כ בהו, וכמו שכתוב למטה בסמוך⁵¹⁷, והם הב' בחי' שבכתר דהז"א, אשר בהם היה כלול כל הי"ם דהז"א. וכ"ז היה כלול בהטפת חומר דהחכמה, ויצאו אח"כ מן הכח אל הפועל, וכמו שמפרש והולך מהלשון דספר יצירה (פרק א משנה יא) וכמו שיתבאר והבן כ"ז היטיב.

[ל] שלש מים מרוח – והוא חכמה, וכמו שכתב שם הגר"א, והוא השלישי לעתיק⁵¹⁸, שנקרא שם (משנה ט) רוח אלהים חיים, על שם שהוא שורש השרשים דכל אור נשמת פנימיות האצילות, ועל שם הכתוב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת רוח⁵¹⁹ חיים, והוא מרוח פיו ית"ש. והנה הוא כמשל האדם המנפח בכלי זכוכית לעשות כלי ומוציא רוח ממנו (סנהדרין דף צא ע"א), הנה מתחילה אתעביר רוח בחשאי בגרון, ואח"כ כשמגיע לחיך הנה משתנה לתלת גוונים, שהם רוח מים ואש, שהוא הרמיבות שברוח, והחמימות שבו, והרות עצמו. והנה הא' נקרא רוח אלהים חיים, והוא בחי' עתיק, ובהנשמה שבאדם הוא ניצוץ אלו"ה ששורה באדם, והוא המתייחד בישראל, ועל שם זה נקרא אלהי ישראל⁵²⁰, כי הוא מאור המלכות דאצילות המתייחד בישראל. והב' נקרא

⁵¹⁷ אות לא, בשם הראב"ד.

⁵¹⁸ נדצ"ל לעתיק.

⁵¹⁹ "רוח" לא מופיע בפסוק, וכנראה שזו טעות של המדפיסים.

⁵²⁰ עי' זהר (חלק א דף קלח ע"א) ויקרא שמו יעקב, קב"ה קרי ליה יעקב ודאי, תא חזי, כתיב הכי קרא שמו יעקב, נקרא שמו לא כתיב אלא קרא שמו, ויעקבני ודאי, תמא ליה קב"ה דהא הוא חויה קדמא איהו חכים לאבאשא, כיון דאתא יעקב אמר הא ודאי חכים לקבליה, ובגין כך קרא ליה יעקב. והא אוקימנא, בכל אתר ויקרא סתם, האי הוא דרגא בתראה, כמה דכתיב (ויקרא א א) ויקרא אל משה וגו', והכא ויקרא שמו יעקב, בכל אתר שמיה לא אקרי על ידא דבר נש, באתר אחרא מה כתיב (בראשית לג כ) ויקרא לו אל אלהי ישראל, קב"ה קרא ליה ליעקב אל, א"ל אנא אלהא בעלאי ואת אלהא בתתאי. ותא חזי, יעקב הוה ידע דעשוי הוה ליה לאתדבקא בהווא חויה עקימא, ועל דא בכל עובדוי אתמשך עליה כחויה עקימא אחרא.

תרגום: "ויקרא שמו יעקב". הקדוש ברוך הוא קרא לו יעקב ודאי. בא וראה, כתוב כאן "קרא שמו יעקב", לא כתוב נקרא שמו, אלא קרא שמו. "ויעקבני", ודאי. הקדוש ברוך הוא ראה שאותו הנפש הקדמוני הוא חכם להרע. כיון שבא יעקב, אמר, הרי ודאי חכם כנגדו, ולכן קרא לו יעקב. הרי בארנו בכל מקום ויקרא סתם זו היא הדרגה האחרונה, ככתוב "ויקרא אל משה" וגו', וכאן "ויקרא שמו יעקב", בכל מקום שמו לא נקרא (אלא) על ידי בן אדם. במקום אחר מה כתוב, ויקרא לו אל אלהי ישראל, הקדוש ברוך הוא קרא ליעקב אל. אמר לו, אני אלוה בעליונים, ואתה אלוה בתחתונים.

ובא וראה, יעקב היה יודע שעשו היה לו להדבק באותו נפש עקום, ועל כן בכל מעשיו נמשך עליו כנחש עקום אחר

וז"ל המקדש מלך, ויקרא לו אל אלהי ישראל, פי' ויקרא לו ליעקב אל, ומי הוא שקראו, אלהי ישראל שהיא בינה, שהיא אלוה של זעיר הנק' ישראל. ובתחילה מלכות היא שקראהו יעקב ואחר שהשיג פרוץ זעיר קראה שמו הבינה אל לפי שהזעיר נוטה לצד החסד כנודע.

ועי' זהר חלק א דף רלד ע"ב, בשעתא דפתח יעקב ואמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, באחרית דא שכינתא, כביכול ירב עציבו ביה ואסתלק, ולבתר אהדרו לה בנוי ביחודא דמילייהו, ופתחו ואמרו (דברים ו ד) שמע ישראל וגו', בההיא שעתא קאים לה יעקב, ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואתיישבת שכינתא בדוכתה. ויקרא יעקב, מאי קריאה הכא, אלא קריאה לקיימא

רוח מרות, והוא בחי' א"א, ובנשמת האדם הוא האויר שבין ב' הקרומים, בין הקרום הדבוק להקרפתא מבפנים ובין הקרום שעל המוח, ואותו האויר הוא עיקר הנשמה שבאדם. והג' הוא נקרא מים מרות, והוא בחי' הכמה אבא, ובהאדם הוא המוח הראשון מהג' מוחין שבו, ועל אותה הבחי' הג' הוא מ"ש הספר יצירה הנז' שלש מים מרות. והבחי' הד' הוא מ"ש בספר יצירה (שם משנה יב) ארבע אש ממים, והוא בחי' בינה אימא, ובהאדם הוא המוח השני מהג' מוחין שבו. והרי נתבאר בזה עיקר הכוונה דשלש מים מרות מהלשון דספר יצירה שבענינינו, וע' כ"ז בהגר"א שם.

[לא] חקק וחצב בהן עשרים ושתים אותיות מתהו ובהו כו' – חקק הוא חקיקת האותיות וצורתן כמי שחוקק על הלוח, אמנם הוא רק ע"ד חק תוכות (גיטין כ ע"א), שחוקק תוכם וסביבותם בכל ציורם שמבחוץ ושמבפנים, ונעשה האותיות בולמות, ויש ממשות בכל האותיות וצורתן. ועל זה אמר "וחצב", שחצב אותם אח"כ ממקומן ועיקרן ג"כ⁵²¹, ולקח אותם לעצמן, כי הוסיף בהם אור על אור ותיקנם והשלימם והמשיך אותם משורשם וכלילותם בהב' בחי' שבכתר, שהם התהו ובהו כנ"ל אות כ"ט, ונעשו למציאות בפנ"ע, שהם הי"ס דו"א. וזהו שאמר "חקק וחצב בהן עשרים ושתים אותיות מתהו ובוהו", וכן כתב הראב"ד בפירושו לספר יצירה, כי תהו ובהו הנאמר כאן, אין הכוונה על השממה ולא על הריקנות ולא על הרבה, אלא הם הויות דקות נעלמות אשר אין שם ולא מלה נתפס בהם, ונקרא תהו מלשון תוהא ומשתומם, משום שנלאה ההשגה להשיג מה שהוא. וכן בהו הם ג"כ הויות נעלמות, אך לא כמו הראשונות, כי ההויות של תהו הם נעלמות גם מצד

דוכתייהו, לקיימא לון לעילא ותתא. תא חזי בכל אתר קריאה בהאי גוונא, דכתיב (במדבר יג טז) ויקרא משה להושע בן נון יהושע, לקיימא דוכתייה באתר דאצטריך, ולקשרא ליה, וכן (בראשית כה כו) ויקרא שמו יעקב, וכתיב (שם לג כ) ויקרא לו אל אלה"י ישראל, קב"ה קיים ליה לאתר דא בשמא דא, קריאה לקיומא קא אתיא.

תרגום: בשעה שפתח יעקב ואמר, "האספו והגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים", "באחרית", זו השכינה, כביכול נתן בו עצבות, והסתלק. ואחר כך החזירו אותה בניו ביחוד הדברים שלהם, ופתחו ואמרו "שמע ישראל וגו'". באותה שעה יעקב העמיד אותה, ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והתייבשה השכינה במקומה. "ויקרא יעקב", מה קריאה כאן, אלא קריאה לקיים מקומם, לקיים אותם למעלה ומטה.

בא וראה, בכל מקום קריאה בצורה זו, שנאמר "ויקרא משה להושע בן נון יהושע", לקיים מקומו במקום שצריך ולקשר אותו. וכן "ויקרא שמו יעקב". וכתוב "ויקרא לו א"ל אלה"י ישראל". הקדוש ברוך הוא העמידו למקום זה בשם זה. הקריאה באה לקיום.
⁵²¹ לשון הגר"א שם היא: חקק הוא חקיקת האותיות על הלוח ונוטל את תוכן, חצב שנוטל האותיות מן הלוח, כמו חוצב אבנים מן ההר.

עצמן, אך ההוויות של בהו הם נעלמות רק מצד משיגן, כי אין כח במשיגן לקרות להם שם, אבל מצד עצמן אינם נעלמות, ולכן נקרא בהו על שם בו הוא בו' ע"ש. והנה הם מתאימים עם מה שכתבנו לעיל מדברי האריז"ל.

והנה נעשה חקיקת האותיות בבחי' חק תוכות וכנוז, כי בזה הנה נמצא שהיה כל מציאות האותיות מאותו המציאות¹ (סג ע"ב) עצמו אשר בשרשם, כי הרי זהו כל ענין דחק תוכות, שנשאר עיקר עצמותו כמקדם, ונעשה השינוי, שהוא החקיקה, רק בתוכו וסביבותיו. וכ"ז הוא לרמוז שעיקר עצמות הו"א שהוא האותיות, הנה הוא עצמות אחד ממש כמו העתיק וא"א, והוא מ"ש באד"ר (דף קמא סע"א) עתיקא דעתיקין וז"א כלא חד כלא הוה כלא הוי כלא יהא (ר"ל הוה והיה ויהיה) לא ישתני ולא משתני ולא שנא. ר"ל ג"כ לא ישתני לעתיד, ולא משתני הוא בעבר, ור"ל שלא נשתנה ממה שהיה מקודם, ולא שנא הוא בהוה. וכן אמר רשב"י עוד באד"ר (דף רצ סע"א) כי הם כולם אחד, אלא שזהו בהעלם וזה הוא בגילוי, וזהו ענין החקיקה והחציבה, כי נתגלו מהעלמתם, ויצאו האותיות לגילויים, שהוא בחי' ז"א, מהעלמתם שהוא בחי' עתיק, ונעשה יציאתם וגילויים בבחי' היציאה מן הכח אל הפועל, אך באמת הם כולם חד והבן כ"ז.

[לב] רפ"ש וטיט – כתב הרמב"ן ז"ל בפירושו לספר יצירה, כי עכירת המים הוא קרוי רפ"ש, ועביו קרוי טיט. והנה הוא סוד הנאמר בדברי האריז"ל בדרושי מ"ן (דרוש ה' ו) בענין הטפה הזרעית שהיא בסוד אמ"ר, כי בתחילה כשיוצא מן המוח היא רק בסוד אור לבד, ואח"כ בהנוף שהוא בהחג"ת היא נתעבה ונתעבר ונעשית בבחי' מים, ואח"כ בהנה"י היא נקפה ונגלד ונעשית בבחי' רקיע, וכ"ז הנה הוא סוד אמ"ר שאמרו בזה"ק (תרומה דף קסו סע"א ורע"ב). אמנם הספר יצירה אשר בענינינו שהוא מדבר בהתהוות האותיות, שהוא רק בבחי' החיצוניות דהו"א וכנ"ל אות כ"ט, הנה קורא להבחי' דמים רקיע הנוז' בשם רפ"ש וטיט, כי הרפ"ש הוא עכירת המים וכנ"ל בשם הרמב"ן. והטיט הוא אחר שנתעבה ונקפה, והנה הוא אותו הענין עצמו דעכירת המים וטפת החומר דהחכמה שאמר הרב לעיל בסמוך, כי הוא הרפ"ש והטיט אשר בהטפה הזרעית דהחכמה. והנה מזכיר הספר יצירה רק את הרפ"ש והטיט שהם כנגד בחי' המים ורקיע ואינו מזכיר הבחי' אשר כנגד האור, משום שהוא מדבר רק בהחיצוניות שהם האותיות, והאור שבהם הוא גניז וטמיר ובהעלם גדול וכנ"ל אות כ"ט, שהוא רק הנקודה סתימא שבאות ב', ולכן אינו מזכיר בזה שום בחי' מה שהוא כנגד האור כלל, כי לא היה ניכר עתה עדיין האור בהם מאומה. והנה מאותן הרפ"ש וטיט, שהוא עכירת המים וטפת החומר דהחכמה, יצאו הכ"ב אותיות כלולים בהכתר שלהם, שהם התהו ובהו כנ"ל, וזהו שאמר חקק וחצב בהן עשרים ושתיים אותיות מתהו ובהו רפ"ש וטיט.

[לג] עשאן כמין ערוגה הציבן כמין חומה סבבן כמין מעזיבה – ר"ל כי אותן הכ"ב אותיות שהם כללות הזו"ן, אשר היו הם כלולים עתה בתהו ובהו רפ"ש וטיט, שהוא הטפת החומר דהחכמה, הנה ניתנו אח"כ בעיבור במעי הבינה, ונזרעו בה כדי להתקן ולהשתלם. וזהו שאמר, עשאן כמין ערוגה, שהרי נזרעו בה להיות כגינה אשר זרועיה תצמיח. ואחר שניתנו לבטן אימא, והם שם כעצמים בבטן המלאה, הרי נעשו בה כמין ערוגה, והוא ע"ד הכתוב (ש"ה"ש א' ט) במגן ערמת הטיט, והוא בחי' עיבור. ואח"כ הציבן כמין חומה, והוא בחי' לידה ויניקה דהזו"ן, שנעשו אז למציאות בפנ"ע. וזהו מה שאמר הציבן כמין חומה, כי הרי נעשו אז לבנין שלם בפנ"ע, חומה גבוהה חומה נשגבה, שהרי הזו"ן הם כל עיקר בנין האצילות כנודע. וזהו שאמר הצבן כמין חומה, ר"ל שנעשו אח"כ לבנין שלם בפנ"ע, והוא בחי' יניקה דהזו"ן שהוא עיקר בנין הזו"ן עצמן. ואח"כ אמר סבבן כמין מעזיבה, והוא כל בחי' הגדלות שנשלמו בהאורות דהצל"ם, ואז כל האורות עליונים הם סוככים ומקיפים עליהם מבית ומבחוץ כנודע, וזהו שאמר סבבן כמין מעזיבה. והעיקר הוא על בחי' אימא הסוככת על ז"א בהחצי התחתון דת"ת שלה, והיא דבוקה ממש ע"ג מוחין דז"א, ונעשה כתר אליו. והנה"י ההדשים שלה הם יורדין ומסבבין אותו עד למטה, וכמ"ש במוחין דצלם (פרק ג)

וכן בדרושי הצלם (דרוש ה), ועל זה אמר סבבן כמין מעזיבה.

והרי נתבאר כי כוונת הספר 'סנ ע"ג' יצירה באלו הג' לשונות שאמר להשמיענו על הג' בחי' דעיבור יניקה גדלות אשר בהזו"ן הכלליים דאצילות שהם האותיות [וע' עוד למטה בסמוך עוד כוונה שניה בזה]. והנה כ"ז שאמרנו שנעשה בהזו"ן שהם האותיות, הנה כ"ז הרי נעשה מהטפת חומר דהחכמה שבתחילה שהוא מים במים כנ"ל אות כ"ט. וזהו שמסיק הרב ואומר, הרי כי חומר האותיות מן מים שבחכמה יצאו, ותחילה נעשה תהו ואח"כ בהו, והם הב' בחי' שבכתר שכל העשר ספי' דהזו"ן היו כלולים בהם. והיה כ"ז בכלילת הטפת חומר דהחכמה, ואח"כ נרשמו ונצטיירו, והוא כאשר ניתנו בעיבור במעי הבינה וכנ"ל, שזהו שאמר הספר יצירה עשאו כמין ערוגה וכמו שמבאר הרב בזה עוד למטה.

[לד] ויש אותיות עגולות כמין חומה ויש פרוסה וארוכה כמין מעזיבה ויש של בית קיבול כמין ערוגה שמחזיק ושוהה המים בתוכה – ור"ל כי הנה טבע השורש כן הוא בענף היוצא ממנו, ולכן הוא כי כמו שאמרנו שנעשו האותיות שהם בנין הזו"ן ע"י ג' סדרים שונים: אחד, עיבור אשר שם הוא מלאכת תיקונם. והשני, לידה ויניקה שהוא גמר מציאותם ובנינם העיקרי. והשלישי, גדלות שהוא תוספת אור ומוחין שניתוסף להם מלמעלה ומתגדלים ומתעלים ע"י מעילוי לעילוי עד אין קץ וכנודע מכל עניני הגדלות. והרי נעשה בנין הזו"ן שהם מציאות האותיות בג' סדרים הללו. הנה כמו כן נעשה כל הג' סדרים הללו בתכונת האותיות גופה ג"כ, כי יש מהם אשר הם עגולות וסתומות מכל צד כמין חומה ובנין, וכגון אות מ' שתומה ואות ס', והם מורה על עצמות העיקרי שבהם. ויש מהם שהם פרוסות וארוכות כמין מעזיבה, וכגון אות ד' ואות ר', והם מורים על שהם מקיפים וסוככים על המציאויות שלמטה מהם. ויש מהם שיש להם בית קיבול כמין תלמי הערוגה, וכגון אות ב' כ' ה' ח' וכדומה, והם מורים על שהם מקבלים תיקונים אם מלמעלה אם מלמטה. וכן יש כמעט כל אלו הג' תכונות והוראות בכל אות ואות מכל הכ"ז אותיות כולם, כי כל אות ואות בכל ציוריו שבו, הנה יש בו איזה חלקי ציורים אשר הם בתכונת בית קיבול, ואיזה חלקי ציורים אשר הם בתכונת בנין לעצמן, ואיזה חלקי ציורים אשר הם בתכונת גג וסיבוכ, וכדי לסכך ולסבב על זולתם, כי כן הוא באמת סגולת כל האותיות שהם הזו"ן, הנה יש בהם כל הג' בחי' הללו, כי שרשם העיקרי הנה זה לא יעדיף ולא יחסר בהם לעולם, וכמ"ש בשער המלכים (פרק ו). וע' במוחין דצלם (פרק ו) שמבואר שם כי גם המוחין הפנימים דיניקה אשר מצד אימא הם בו לעולם, וכן הוא מבואר בכ"מ, ויתבאר בעה"י במ"א כי ע"י מתקיימים ועומדים כל העולמות בי"ע על מציאותן וקיומם.

והרי לנו כי יש עכ"פ בזו"ן איזה בחי' אשר לא יחסר לעולם, וזהו מה שאמר הציבן כמין חומה, כי הם בנויים ועומדים בזה בבנין עדי עד. וכן הנה יש בהם ג"כ כמה בחי' אשר מקבלים תיקונים רבים, הן מלמעלה והן מלמטה, והוא עליית הניצוצין דש"ך⁵²² ורפ"ח, שעולים בהם תמיד מלמטה למעלה, וכן מקבלים עדי"ז תמיד תוספת אורות ומוחין מלמעלה למעלה, והוא נמשך ויורד בהם מלמעלה למטה וכנודע כ"ז. והנה הם מוכשרים תמיד ועומדים לקבל כל תיקוניהם הן מלמעלה והן מלמטה, ועל זה אמר הספר יצירה עשאו כמין ערוגה, ור"ל שיש להם בית קיבול לקבל תמיד תוספת אורות ותיקונים, ונעשים ע"י כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח תמיד בפרי קודש היולדים לה. וכן יש בהם גם הבחי' הג', כי הרי הם מקיפים ומסבבים וסוככים על העולמות בי"ע, והם מתנהגים תמיד בהשגחתו והנהגתו ית"ש, כי הוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. ובפרט כל ישראל כולם⁵²³, אשר עליהם נאמר (דברים ט ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כו', והרי מתייחד שכינתו ית"ש בישראל וסוככת עליהם ומסבב אותם תמיד, וזהו שאמר סבבן כמין מעזיבה. והנה זהו אשר מלמדנו אברהם אבינו ע"ה בהמשנה הגו' במה שאמר

⁵²² לכאורה כולל גם פ"ר, אלא שנקט כאן דרך קצרה.

⁵²³ כלומר שכל א' וא' מישראל פועל במקום מסויים בשיעור הקומה, וכל ישראל יחד פועלים בכולו.

עשאן כמין ערוגה הציבן כמין חומה סבבן כמין מעזיבה, ומשמיענו בזה כי יש בהאותיות שהם הזוין הכלליים דהאצילות כל הג' סגולות הנזכרים, 'סג ע"ד) היינו: א, הוא בניינם העיקרי מה שלא יחסר בהם לעולם, כי בזה תלוי הקיום דכל הג' עולמות ב"ע. ב, הוא מה שמקבלים תועלת ותיקונים תמיד הן מלמעלה והן מלמטה. ג, הוא מה שסוככים ומסבכים על למטה מהם ודבוקים בהם תמיד, וכמו שבארנו. וכ"ז הוא נוסף על מה שבארנו לעיל אות ל"ג, כי שם בארנו הג' לשונות ערוגה חומה מעזיבה על הג' בחי' דעיבור יניקה גדלות, והרי הו' כל הג' לשונות הללו רק מה שנוגע למציאותם ובניינם ותיקונם דהזוין עצמן. אבל לפי מה שבארנו כאן, הרי הוה כל הג' לשונות הללו רק בחי' התכונות והסגולות שישנם בזוין בכל מה שנוגע מהם עם זולתם, והב' הפירושים הם שניהם אמת ונכוחים למבין וישרים למוציא דעת.

[לה] וזהו שנאמר כי לשלג יאמר הוא ארץ – הוא ג"כ מלשון הספר יצירה (פרק א במשנה יא) הגז' (אחר תיבות) סיבבם כמין מעזיבה ויצק עליהם שלג ונעשה עפר שנאמר (איוב לו ז) כי לשלג יאמר הוא ארץ. והנה מ"ש ויצק עליהם שלג, הנה הכוונה הוא כי עד עתה דיבר במציאות האותיות בבחי' החיצונית שבהם, וקרא אותם בשם רפש וטיט וכנ"ל אות ל"ב משום שלא היה ניכר עדיין האור דהמ"ה בהם, והיה רק בבחי' נקודה סתימא שבאות ב' וכנ"ל בכל דברינו. אך כ"ז הוא רק בבחי' העיבור ויניקה לבד שהוא בימי הקטנות. אמנם אחר שאמר סיבבם כמין מעזיבה, שהוא בחי' המוחין והגדלות כנ"ל אות ל"ג, והרי נמשך בהם האורות מעתה בבחי' פנימים ומקיפים, שהרי על זה אמר סיבבם כמין מעזיבה וכנ"ל, הנה מפרש והולך הספר יצירה ומלמדינו את בחי' האורות והמוחין שנמשך בהם ע"י שסיבבם כמין מעזיבה מה שהם, והוא מה שאמר ויצק עליהם שלג, כי בחי' של"ג הנה הוא הג' אלפיין דקס"א קמ"ג קנ"א, וכמ"ש הרב בשער לאה ורחל (פרק ח) וכן הגר"א בספר"צ (פרק א בד"ה עמר נקי בליקוט הא' שם דף ה ע"ד), כי ג' פעמים אל"ף הוא גימטריא של"ג, ובהם נמתקין כל הדינין, ובסוד הכתוב (ישעיה א יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו.

והנה הם ה' אלפיין⁵²⁴ שהם ה' פעמים אור הנאמר ביום ראשון, וכמ"ש בתיקונים (תיקון ה דף כא ע"א) כי כל א' הוא אור, והוא האור דהשם מ"ה, אשר עליו נאמר (בראשית א א) ויאמר אלהים יהי אור, והוא האור הגנוז אשר ממנו נתקן ונעשה הכל כנודע. ונאמר שם ה' פעמים אור כי הם ה' חסדים דהדעת עלאה שהוא האור הגנוז אשר מרזא דאור א"ס הנמשך לאו"א מהב' מזולין דנוצר ונקה, ונמשך מאבא לאימא, ומאימא הם נמשכין לז"א ע"י הנה"י שלה, שהוא מהשליש ת"ת שבה ולמטה, אשר בהם היא נעשית כמין מעזיבה על ז"א וכנ"ל אות ל"ג. ונכללין כל אלו ה' אורות בהנה"י דהאימא בהאלפיין דקס"א קמ"ג וקנ"א, שהם הג' אה"ה אשר בהנה"י שלה כנודע.

והרי נכללים ה' אורות בהג' אלפיין שהם גימטריא של"ג, וזהו שאמר הספר יצירה סיבבם כמין מעזיבה ויצק עליהם שלג, כי הרי כל אותו השלג בא להז"א, שהוא הכ"ב אותיות, ע"י שהאימא סובבת עליו כמין מעזיבה. והנה נתתקן הז"א עתה בכל המוחין דהגדלות, שהם בחי' של"ג כנז', וזהו שאמר הספר יצירה עוד, ונעשה עפר, כי ע"י שיצק עליהם שלג נעשה עפר, ור"ל על המלכות נוק' דז"א שהיא נקראת עפר וכמ"ש בפ' צו (דף לד ע"ב) ובכ"מ, וע"י המוחין דגדלות נתקן ונעשה פרצוף המלכות שהיא נקרא עפר.

והענין הוא כי הנה יש עפר ויש אפר, והחילוק הוא כי עפר הוא מצמיח ומגדל פירות, אבל אפר הוא אינו מצמיח ומגדל פירות כלל, וכמ"ש בזה"ק פקודי (דף רסו ע"ב) אפרא דקיטמא דלא

⁵²⁴ ע"י שער רפ"ח פרק ה' שה' אלפיין הם מבינה עצמה שהם ה' פעמים אור שהוא בסוד בינה כנזכר בתיקונים וכשהם מצטרפים לש"ך ניצוצין נעשים שכ"ה, בגימטריא נערה, שהוא ה' פעמים שם אדנ"י. ואח"כ יורדים ד' שמות אה"ה למלכות שהופכים לג' והיינו ג' האלפיין אמורים כאן.

עביד תולדין ואיבין לעלמין ואע"ג דאקרי עפר כו' כד"א מעפר שרפת החטאת כו' 525 (ור"ל על אפר אוכלין כמו עפר שרפת החטאת שמביא שם, והם אינם מגדלים צמחים וכמ"ש ר"ת בחולין (פח סע"ב בתוספת ד"ה מצינו) וכמו שיתבאר עוד בדברינו למטה אות לו ע"ש). ועי' עוד בזה"ק וישלח (דף קע ע"א) ואמר שם, מה בין עפר לאבק דא אבק דאשתאר מן נורא ולא עביד איבין לעלמין, עפר דכל איבין נפקי מניה ואיהו כללא בעילא ותתא כו' ומההוא עפר כל איבין וכל טיבו דעלמא נפקי מניה וביה אתעבידו כל עובדין דעלמא כו' 526. ור"ל 'סד ע"א) בכ"ז, כי אבק הוא הסט"א והוא מן תוקף הדין, וזהו שאמר דאשתאר מן נורא, ולכן הם מתפרדים ומתפורים ואין דבר טוב יוצא מהם. אבל עפר הוא המלכות, אשר כל האורות דאצילות מתייחדים בה, והוא כולל את כולם, ולכן יוצא ממנה כל טוב עולם. וזהו ג"כ העפר שאמר הספר יצירה, ויצק עליהם שלג ונעשה עפר, ור"ל על המלכות נוקבא דז"א, שהיא נקראת עפר, כי אחר שנשלם הז"א בהמוחין דגדלות, הנה נתקן המלכות ג"כ, וזהו שנאמר כי לשלג יאמר הוא ארץ, והיא ארץ החיים מלכות, שהיא נתקן ונעשה ע"י המוחין דגדלות שהוא השלג כנוז.

ומילת "יאמר" הוא רמוז על סוד אמ"ר 527 שאמרו בזה"ק תרומה (דף קסו ע"א), והם מהשלג, שהוא מהנה"י דבינה, ומוזה נתקנו ונשלמו הזו"ן. והרי נתבאר בזה דברי הספר יצירה שהביא הרב בעינינו.

ואח"כ ניתן בכינה, ונצטיירו במעי אמא ע"י חומר שבה ג"כ, שהוא אפר של אש^ל, כי (כמו ל"ג) המים מימין שהוא חכמה, וממנו יצא מעכירותיו הכ"ב אתוון, ובהם ה"ח של מנצפ"ך הפשוטים הראשונים^{לז}, ונעשה עפר לובן^{לח} מעכירות השלג לובן שבלבנון שהוא חכמה, בסוד כי לשלג יאמר ה"ח ארץ. אך האש הוא בכינה ומעכירותה ושמריה יצא חומר הנקרא אודם, והם ה' אותיות מנצפ"ך* כפולים שהם ה"ג^ט גימטריא אפ"ר^ט, כי אפר עכירות שמרי האש הוא^מ.

* שצאלמלע התיבות (לס"ו).

[לו] נמצא כי מעכירת המים שבחכמה (שעליה אמר בספר יצירה הנ"ל שלש מים מרוח וכנ"ל אות ל', הנה מעכירת המים שבו שהוא הטפה הזרעית שלו) יצא חומר האותיות הראשון הנקרא תהו (ואח"כ בהו וכנ"ל אות כח כט) ואח"כ ניתן בכינה ונצטירו במעי אימא (כי בה נעשה הציור כנ"ל אות כח והוא) ע"י חומר שבה ג"כ (שהוא טפה הזרעית שבה, כי הרי היא ג"כ משתתף בבנין הולד וכמ"ש (נדה דף לא ע"א) ג' שותפין באדם אביו ואימו כו' והחומר שלה הנה הוא בכחי) אפר של אש – כי בינה היא אש, ועליה אמרו בספר יצירה (פ"א מ"ב) ארבע אש ממים וכנ"ל אות ל'. והטפה הזרעית שבה, שהיא מהעכירת והעביות שבה, הנה הוא בכחי אפר, כי החכמה שהוא מים אמרנו לעיל אות ל"ב שהטפה הזרעית שלו, שהוא מהעכירת והעביות שבו, הנה הוא נקרא

⁵²⁵ ז"ל בשלימות: אפרא דקיטמא דלא עביד תולדין ואיבין לעלמין בגין דהאי איהו עפרא דקיטמא ואף על גב דאקרי עפר לאו איהו עפרא קדישא דעביד איבין ואקרי "עפרות זהב" (איוב כח ז) אלא כמה דאת אמר "מעפר שרפת החטאת" (במדבר יט יז).

תרגום: עפר של אפר שלא עושה תולדות ופרות לעולמים משום שזהו עפר של אפר ואף על גב שנקרא עפר אינו עפר קדוש שעושה פרות ונקרא עפרות זהב אלא כמו שנאמר מעפר שרפת החטאת. ⁵²⁶ ז"ל בשלימות: מה בין עפר לאבק דא אבק דאשתאר מן נורא ולא עבד איבין (בעלמא) לעלמין עפר דכל איבין נפקי מניה ואיהו כללא בעילא ותתא אמר רבי יהודה אי הכי מאי (ש"א ב ח) מקים מעפר דל א"ל כמשמעו אבל בהאי גוונא מקים מעפר דל בגין דלית ליה מגרמיה כלום ומההוא עפרא נפק דל דלית ליה כלום ומההוא עפר כל איבין וכל טיבו דעלמא נפקי מניה וביה אתעבידו כל עובדין דעלמא. תרגום: מה בין עפר לאבק, זה אבק שנשאר מהאש ולא עושה פירות (בעולם) לעולמים, עפר שכל הפרות יוצאים ממנו, והוא כלל שלמעלה ומטה. אמר רבי יהודה, אם כך, מה זה "מקים מעפר דל". אמר לו, כמשמעו, אבל בגוון זה מקים מעפר דל משום שאין לו מעצמו כלום, ומאותו עפר יצא דל שאין בו כלום, ומאותו עפר כל הפירות וכל טוב העולם יוצאים ממנו ובו נעשים כל מעשי העולם.

⁵²⁷ אור מים רקיע. ועי' הערה 412.

בשם רפש ומיט. אך הבינה שהיא אש, הנה נקרא הטפה הזרעית שבה בשם אפר, שהוא עכירות שמרי האש, וכמו שכתב הרב למטה בסמוך. והנה אפר הזה הוא ג"כ קודש קדשים, והיא ג"כ מגדל צמחים ועבד פירין, שהרי ממנה יצאו ונעשו הווי"ן וכנ"ל אות ל"ה. שיש כמה מיני אפר שמגדלים צמחים ג"כ, וכמ"ש התוספת בחולין (דף פח ע"ב בד"ה שחיקת⁵²⁸ ובד"ה מצינו⁵²⁹) ע"ש, והוא מסוד בחי האפר שמבינה שהוא קודש קדשים, כי הרי בחי האפר הזה הוא טפה הזרעית דהבינה המשתתף בבנין הווי"ן דאצילות וכנ"ל. ולא אמרו בזוה"ק פקודי הנ"ל אות ל"ה דאפר אינה מגדלת צמחים, אלא רק מה שיוצא מתוקף הדינין דהס"א, ויש בהם בחי עפר ג"כ שאינם מגדלים צמחים, וכגון עפר המדבר שהיא ארץ לא זרועה. [וע' תנחומא קדושים (פרק ז) בפסוק ונטעתם, וכן בשיהש"ר (פרק ד פיסקא כז) בפסוק שלחך, כי ע"י הבאר היה מגדל להם גם שם ע"פ נס. אך אחר שנסתלק הבאר, התאוננו ואמרו (במדבר כ ה) לא מקום זרע, כי המדבר מעצמו הוא ארץ לא זרועה.] וכן אבק דאשתאר מן נורא, שהם מתוקף הגבורות דהס"א, והם ג"כ אינם מגדלים צמחים כלל וכנ"ל. אבל כל שהוא מצד הקדושה, הן אפר והן עפר, הם כולם מגדלים צמחים ועבד פירין, אלא שאפר הוא לעולם מצד תוקף הגבורות הרבה יותר מעפר, כי הרי הוא נעשה רק ע"י האש, והוא עכירות שמרי האש, וכן הוא האפר דעניינו, שהוא טפה הזרעית דהבינה כנ"ל, הנה היא קודש קדשים ועבד פירין לעלמין, אלא שהיא מתוקף הגבורות הקדושים, והוא דינין דקודשא, שמהם הוא כל טוב הצפון אשר לעתיד לבוא, וכמו שכתבנו בזה לעיל פ"ד אות י"ב, ולכן השתתפו הם ג"כ בכל בנין הווי"ן דאצילות וכמו שיתבאר למטה עוד בזה.

[לז] כי המים מימין שהוא חכמה וממנו יצא מעכירותיו (שהוא הטפה הזרעית שלו, שהיא מהעביות ותמצית דהחומר וצורה שבחכמה, והיה כלול אותו הטפה הזרעית מכל) הכ"ב אתון (וכנ"ל אות כח), ובהם ה' חסדים מנצפ"ך הפשוטים הראשונים – כי המנצפ"ך הם השורש דכל הכ"ב אותיות וכמ"ש הרב בדרושי הצלם (דרוש ב) וכמו שכתבנו בזה לעיל (פרק ג), והמנצפ"ך הראשונים אשר באמצע הם ה"ח, ונקראים פשוטים כי כל חסד הוא פשוט ואינו מתפרד, ולא ניכר בו שום בחי פרטיית ולא שום הרכבה ולא ריבוי כלל, אלא שהוא מיוחד הכל והוא מתפשט והולך, ולכך נקראו לסד ע"ב) המנצפ"ך שבאמצע בשם מנצפ"ך הפשוטים. ועיקר עומק הכוונה מ"ש מנצפ"ך הפשוטים הראשונים, הוא על המנצפ"ך שהם השורש דהכ"ב אתון שבז"א וכנ"ל (פרק ג אות ה ואות י), והם מהחכמה אבא, והם שורש ה' חסדים שבז"א, ולזה קורא אותם בשם מנצפ"ך הפשוטים הראשונים משום שהם קודם לכל הכ"ב אותיות דהז"א, כי הם שרשם, והם השורש דהה"ח, והם מהחכמה אבא. אמנם הנה הם עצמם לא נתגלו הם אלינו כלל, אך מהם נמשכים ה' אותיות מנצפ"ך שבאמצע האותיות, והם ג"כ חסדים כי הם נמשכו בהמלכות מהכ"ב אותיות שבז"א וכמו שמתבאר כ"ז בדברינו לעיל (פרק ג). ונקראו אותן המנצפ"ך שבאמצע [האותיות שלנו שהם הכ"ב אתון דהמלכות] ג"כ בשם מנצפ"ך הפשוטים הראשונים בערך המנצפ"ך הכפולים שבסוף שהם גבורות, כמו שיתבאר למטה בסמוך. ועכ"פ הוא כי המנצפ"ך שבאמצע הנה הם בבחי ה' חסדים, ושרשם הוא מהטפה הזרעית דהחכמה שהוא כלול מה' חסדים, והם המנצפ"ך הפשוטים הראשונים העיקריים, ובהם היה כלול כל הכ"ב אתון דז"א שהם החסדים אשר הם מצד החכמה אבא.

⁵²⁸ ל: שחיקת כלי מתכות - וא"ת והא מגדל צמחים הוא דתנן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מג:): רבי יוסי אומר שוחק וזורה לרוח אמרו לו אף היא נעשית זבל ובשל מתכות איירי דמייתי עלה קרא דעגל ו"ל דבפ"ע אין מגדל צמחים אלא שמועיל לזבל ור"ת תירץ דע"י שרפה מגדל צמחים דהתם ע"י שרפה איירי דכל עבודה זרה תחלתה בשרפה דומיא דעגל.
⁵²⁹ וז"ל: מצינו אפר שקרוי עפר - וא"ת דהכא פליגי ב"ש ובפ"ק דביצה (דף ב. ושם) תנן ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא ואומר ר"ת דאפר כירה שבא מן העצים מגדל צמחין ולא דמי לאפר אוכלין וטלית דלא מגדל צמחין ורבינו שמואל מפרש דפריך התם בגמרא אפר כירה מאן דכר שמיה וקאמר חסורי מחסרא והכי קתני ואפר כירה מוכן הוא ומילתא באפיה נפשיה היא ולא אתיא כב"ש.

[לח] ונעשה עפר לובן – ר"ל כי מזה היה נמשך הה' חסדים בהמלכות נוק' דו"א שהיא נקראת עפר כנ"ל, והם הה' אותיות מנצפ"ך שבאמצע הכ"ב אותיות שלנו שהם כולם מהמלכות וכנ"ל (פרק ג), ונקראו הה' חסדים שבהמלכות בשם עפר לובן, והם מעבירת השלג דהחכמה, הטפה הזרעית שבו, שהוא לובן שבלבנון, כי הרי החכמה הוא שורש דהחסד, והוא לובן שבלבנון כמו השלג, שהוא מראה הלבן ביותר, וכמו שאמרו במסכת נגעים (ריש פרק א). והרי נעשה החסדים דהמלכות מהחכמה, והוא בסוד (איוב לו ו) כי לשלג יאמר הוא ארץ, וכמ"ש (משלי ג יט) בחכמה יסד ארץ (והר ח"ג רנח ע"א) אבא יסד ברתא.

[טל] אך האש הוא בבינה ומעבירותה ושמריה יצא (הטפה הזרעית שלה, והוא) חומר הנקרא אודם, והם הה' אותיות מנצפ"ך כפולים שהם ה' גבורות כו' – הנה הענין בפרמיות הוא, כי מהטפה הזרעית דהבינה הנה נעשו הה' גבורות הראשונים, שהם המנצפ"ך הראשונים אשר הם השורש דכל הכ"ב אותיות דהמלכות, והם מקודם לכל הכ"ב אותיות כי הם שורשם. אמנם הם נשארו נגזזים בהפה דו"א ולא נתגלו כלל, כי עליהם אמרו בפ' משפטים (דף קכג ע"א) דעת גנו בפומא דמלכא, ונשאר עיקרם לעולם בהפה דו"א. אמנם הו"א הנה הוא ממשיך הארתם ונותנם להמלכות, והם הה' גבורות דהמלכות שמקבלת תחילה מו"א לבד, ומזה הוא הכ"ב אתון העיקרים דהמלכות שהם כולם גבורות לבד. אמנם אח"כ הנה מקבלת המלכות אותן עוד פעם ב' ע"י אימא עצמה, והם גבורות ממותקות, כי אינה מקבלת אותן בפעם ב' ומאימא עצמה אלא רק אחר שנמתקו למעלה ע"י הזווג דאו"א שמזדווגים ג"כ פעם ב', וכמ"ש בשער הנסירה (פרק א) ובדרושי ראש השנה (בפע"ח שער ר"ה פרקים א ב). וכן מקבלת אח"כ מהו"א עוד גם הארת הה' חסדים שלו ג"כ, ונכלל כ"ז בהאתון דהמלכות, ונעשו כלולים מחסדים וגבורות.

והנה הארת הה' חסדים אשר מקבלת אח"כ מהו"א, הנה הם נרשמו בהמנצפ"ך שבאמצע האותיות, והה' גבורות הממותקות אשר היתה מקבלת בפעם שניה מהאימא עצמה, הנה הם נרשמו ונתגלו בהמנצפ"ך הכפולים אשר בסופן של האותיות. ונקראו המנצפ"ך שבאמצע בשם הה"ח, והמנצפ"ך שבסוף בשם ה"ג, כי הם נחשבין לגבורות ממש בערך החסדים שבאמצע. אבל הה"ג העיקרים הראשונים, הנה הם לא נתגלו כלל, כי הם קודם לכל האותיות ושרשם, והם נשארו נגזזות בפה דו"א עם הה"ח שלו ביחד, והוא הדעת שכלול מחו"ג הנגזז בפומא דמלכא, וכמו שכתבנו כ"ז לעיל (פרק ג אות י). אמנם משום שכל בחי' ה' גבורות דהמלכות אשר מקבלת מתחילה מו"א, וכן המנצפ"ך הכפולים שבסוף, שהם בבחי' גבורות כנז', הנה שרשם הוא מהטפה הזרעית דהאימא, לכן אמר הרב כי מעבירותה ושמריה יצא חומר הנקרא אודם, והם הה' חסדים (סד ע"ג) אותיות מנצפ"ך כפולים, שהם ה"ג, כי הרי אלו הה' מנצפ"ך כפולים הם תולדותיה המתפשט מהטפת אודם שלה. אבל עיקר הטפת אודם שלה עצמה, היא באמת לא נתגלה כלל, כי היא עיקרן דהה' גבורות הראשונים, שהם נשארו נגזזות בהפה דו"א, ולא נמשך מהם אלא רק הארתם לבד ולאט לאט לפי צורך ההנהגה, ויתבאר בעה"י עיקר הענין בזה במ"א.

[מ] גימטריא אפר כו' – כי מנצפ"ך הוא גימטריא פ"ר, ושרשם הוא מהו' מלכי אדום, שכל א' הוא כלול מד' פרצופים, או"א זו"ן, אשר כל פרצוף מהם הוא כלול מ"י. והרי כלול כל מלך ומלך מ"י, וז' פעמים מ' הוא פ"ר וכמ"ש כ"ז בשבירת הכלים (סוף פרק ז). אמנם אחר התיקון, הנה נתקנו כולם בשם מ"ה. והרי לא נמשכה מעתה הטפה הזרעית דהבינה שהוא טפת אודם שבה באותן הפ"ר כמו שהם בתוקף גבורתם אלא רק אחר שנמתקו ונתבסמו ע"י האור דהמ"ה, שהוא מילוי אלפ"ן, לכן נעשו מפ"ר אפר בתוספת א', כי כל א' הוא אור, והוא האור דהמ"ה שכלול בהם. ומה שהיה מתחילה הטפת אודם דהבינה רק פ"ר לבד, היא נעשית עתה אפ"ר, וע' בענין זה בשער רפ"ח (פרק ה).

[מא] כי אפר עכירות שמרי האש הוא – כי האש הוא הבינה, והטפה הזרעית שלה הוא העביות והעכירות דהאש, והוא האפר וכנ"ל כ"ז. והנה בארנו מ"ש הרב, כי מהחכמה שהוא מים

נעשה עפר לובן, ומהבינה שהיא אש נעשה אפר. הנה בארנו כ"ז על החסדים וגבורות דהמלכות נוק, והוא על בנין פרצופה לבד. אך האמת הוא כי כוונת הרב בענין העפר לובן והאפר שאמר, וכן מ"ש מהמנצפ"ך הפשוטים והכפולים, הנה כוונתו הוא בכ"ז על בנין שניהם, הן דהז"א והן דהנוק. ואדרבה הוא, כי מה שיצא מאו"א בעצם וראשונה, הוא רק הז"א, אלא שבו היה כלול הנוק ג"כ, וכנודע בכל סדר אריגת ובנין הנוק, שהיא נמשכת ונלקחת רק מז"א, וכמ"ש בשער תיקון נוק' (פרק ג ופרק ד) וכן בשער הירח (פרקים א ב). אמנם מה שבארנו בחי' העפר לובן, ובחי' האפר רק על החו"ג דהמלכות נוק, הנה לא בארנו כ"ז אלא לתשלוש ביאור הלשון דהספר יצירה מ"ש (פ"א מ"א) ויצק עליהם שלג ונעשה עפר, והוא קאי על עפרות זהב (איוב כח ו), עפרות קודש⁵³⁰, שהיא המלכות נוק, שעליה נאמר (שם לו ו) כי לשלג יאמר הוא ארץ, ארץ החיים מלכות וכנ"ל אות ל"ה, כי היא נקראת ארץ וכמ"ש בזה"ק (בראשית דף יב ע"א) וכמ"ש וכנודע.

וכן כל הכ"ב אותיות עם המנצפ"ך הכפולים המתגלים אלינו, הנה הם כולם רק מהמלכות נוק, כי למעלה ממנה לא נתגלה אלינו כלל וכמ"ש הרב לעיל (ריש פרק ג), כל העולמות נבראו ע"י כ"ב אתון שבמלכות וכמו שכתבנו שם. ולכן בארנו לעיל אות ל"ה מ"ל ענין העפר לובן והאפר, וכן המנצפ"ך הפשוטים והכפולים, הכל רק על בנין המלכות לבד, כי ממנה הוא כל הגילוי דהכ"ב אותיות והמנצפ"ך אשר אלינו, והוא העפר והארץ אשר בהלשון דהספר יצירה הנז'. וכן פי' שם הגר"א, שמ"ש ונעשה עפר, הוא קאי על המלכות, וכן הוא פשוט דעת הרב ג"כ. אמנם כוונת הרב בענינינו הוא באמת עיקרו רק על ז"א וכמו שמפרש והולך, ואז נצטייר גוף הולד ז"א במעי אימא בכ"ב אותיות דכורין כו'. הרי שמדבר הרב כאן רק בבנין הז"א, אלא שבו כלול המלכות נוק ג"כ וכנז'. והנה מכון הרב בדבריו שבענינינו עיקרם רק על הכ"ב אתון שבז"א, ועל המנצפ"ך הפשוטים והכפולים אשר בו, והם החסדים והגבורות שבז"א, והם נעשים מהעפר לובן שהוא הטפה הזרעית דהחכמה, כי ממנו הוא הה"ח דהז"א, ומהאפר והאש דהבינה שהוא הטפה הזרעית שבה, כי ממנה הוא הה"ג דז"א, והוא המנצפ"ך הפשוטים משורש החכמה אבא, והכפולים משורש הבינה אימא, וככל מה שפירשנו לעיל אות ל"ה ואות מ"ל, כי בז"א עצמו הוה ג"כ ענין החו"ג, וכל גילויים בו ע"ד שהוא בכללות הזו"ן שניהם יחד. והיינו, כי שורש הה"ח שהוא מהחכמה אבא, מהטפה הזרעית שבו שהוא העפר לובן, הנה הם המנצפ"ך הפשוטים הראשונים, אשר הם השורש דכל הכ"ב אתון שבז"א (סד ע"ד) בבחי' החסדים שבהם, ושורש הה"ג שהוא מהבינה אימא מהטפה הזרעית שבה, שהוא האפר של אש, הנה הם ג"כ בחי' ה' אותיות מנצפ"ך, שהם השורש דכל הכ"ב אתון שבז"א בבחי' הגבורות שבהם.

ואלו הב' מיני מנצפ"ך השרשים דהכ"ב אתון בבחי' החו"ג שבהם, הנה הם קודם לכל הכ"ב אתון שבז"א, כי הם שורשם, והרי הם קודם לכל הכ"ב אותיות כולם. והנה הם עצמם, הם לא נתגלו כלל, אלא שהם נשארו בהיסוד דאו"א המתלבש בז"א, והם בחי' דעת הסתום העומד ביסוד דאו"א עצמו לעולם. והנה הוא ג"כ בכלל מ"ש (זהר ח"ב דף קנג ע"א) דעת גנוז בפומא דמלכא, כי הוא ביסוד דאימא המתפשט בפה דז"א כנ"ל (פרק ג). אמנם גניזתם וגילויים הוא לפי רצון המאציל ית"ש ע"פ צורך ההנהגה, כי פעם הם גנוזים לגמרי, ופעם הם נפתחים ומתגלים, ולאט לאט לפי רצונו ית"ש ולפי הצורך. אבל עצמותם העיקרי הוא לעולם גנוז ומבפנים להיסוד דאימא עד עת קץ תיקון האחרון, שאז יתקיים מה שנאמר (ישעיה מא יח) אפתח על שפיים נחרות, וכן מה שנאמר (יואל ג א) אשפוך את רוחי על כל בשר, והוא ע"י הגילוי דהדעת הזה שיתגלה אז, ויתגלה ע"ז כל טעמי תורה, וכמ"ש באותיות דר' עקיבא⁵³¹. אבל עתה הנה הם גנוזים

⁵³⁰ ע"י זהר ח"ב רסו ע"ב.

⁵³¹ אות ז: עתיד הקדוש ברוך הוא שהוא יושב בגן עדן ודורש בה וכל צדיקי עולם יושבין לפניו וכל פמליא של מעלה עומדין על רגליהן מימינו של הקדוש ברוך הוא חמה עם המזלות ולבנה וכל הכוכבים משמאלו והקדוש ברוך הוא דורש לפנין טעמי תורה חדשה שעתיד הקדוש ברוך הוא ליתן להם על ידי

ומבפנים, וכמ"ש בזו"ה שיר השירים בפסוק (שיה"ש א' ט) מישרים אהבוך (דף נב סע"ד טו ע"ג) מישרים אינן שאר אתון דאשתארו ומאן אינון מנצפ"ך, דלית בכל אתון דאיקרין מישרים בר אילן, ואינון דאתכפלו מישרים אלן באלין, מ' בס', נ' בן, צ' בץ, פ' בף, כ' בך, אילין מישרים כו', אינון אתון טמירין גניזין גו עלאה, וכד אתגניזו אור קדמאה, אתגניזו אתון אלן והוה ידע לון אדם, בתר דחטא אדם אתגניזו כמלקדמין עד דאתא אברהם וידע לון ברוח קודשא דשראת עליה, לבתר אורית לון ליצחק כו' יצחק אורית לון ליעקב יעקב אורית לון ליוסף כו',⁵³² עד דקיימו ישראל על טורא דסיני ואתמסר אורייתא לישראל ואתגלו כו',⁵³³ וע"ש שאמר ג"כ שהם ברוא דדו"ן, וכ"ז הוא כמו שאמרנו, שהם השורש דכל הכ"ב אותיות וקודם להם, ולכן הם גניזין, והם השורש דבחי' החסדים וגבורות שבהכ"ב אותיות דז"א, והוא הדעת עליון העיקרי הגנוז הכלול מחו"ג, וממנו יצאו כל הכ"ב אותיות כולן, שהם כלולים ג"כ מחו"ג, והם הכ"ב אתון דז"א. אמנם הוא, כי הנה מתפשט ונתגלה בהם הדעת עצמו ג"כ עכ"פ, והוא הדעת תחתון המתפשט ויוצא מהדעת עליון כנודע, וגילוי הוא בהב' מיני מנצפ"ך: אחד, שבאמצע התיבות, והם מבחי' החסדים. והשני, מנצפ"ך הכפולים אשר הם בסוף התיבות, והם מבחי' הגבורות. אמנם הם גבורות ממותקות, כי הם כלילין אלן באלין, וכן הם כלולים מכל הכ"ב אתון כולם, ולכך הם נחשבים ג"כ בסוף הכ"ב אותיות כולן כנודע. והרי נתבאר לנו עכ"פ כי כל דברי הרב בענינינו הוא מדבר על הכ"ב אתון שבז"א, שהוא בנין הז"א עצמו, ובמנצפ"ך הפשוטים והכפולים שבו, שהוא יוצא ונעשה מהטפה הזרעית דאז"א, שהם העפר לובן והאפר של אש, שהם החו"ג דהחכמה ובינה וכנז', וזהו אשר מסיק הרב ואמר, ואז נצטייר גוף הולד ז"א במעי אימא בכ"ב אותיות כו', וכמו שיתבאר עוד למטה.

משיח.

⁵³²

כיון דמית יוסף ובני ישראל הוו בגלותא, אתגניזו אתון ואסתלקו כמלקדמין.

⁵³³

תרגום: מישרים אותן שאר האותיות שנשארו ומי הם מנצפ"ך שאין בכל האותיות שנקראו מישרים פרט לאלה ואלו שנכפלו מישרים אלו באלו מ' בס' נ' בן, צ' בץ, פ' בף, כ' בך, אלו מישרים אלו עם אלו זה עם זה. שהרי עשרים ושתים אותיות כלולות ב"ך אותם שנשארו שהם מישרים אהבוך להכלל עמך באותם עשרים ושתים אותיות. המישרים הללו הם אותיות טמירות גנוזות בתוך העולם העליון וכשנגזז האור הראשון נגזזו האותיות הללו והיה מכיר אותן אדם אחר שאדם חטא נגזזו כמו מקדם עד שבא אברהם והכין ברוח הקדש ששרתה עליו. אחר כך הורישן ליצחק שכתוב (בראשית כה) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק יצחק הורישן ליעקב יעקב הורישן ליוסף כיון שמת יוסף ובני ישראל היו בגלות נגזזו האותיות והסתלקו כמו מקדם. עד שעמדו על הר סיני ונמסרה תורה לישראל התגלו.

ואז נצטייר גוף הולד ז"א במעי אמא בכ"ב אותיות דכורין וה' אותיות מנצפ"ך הכפולים נוקבין²² ומהם נוצר הולד. וגם בכ"ב אותיות דכורין יש בהם נוקבין, כי החכמה יש בה צד שמאלי שכולה נקבה²³, כגון בג"ה מלכות, לכן יש בשאר הכ"ב בחינת נוקבין, אך בערך הכפולים נקרא כולן זכרים. ובוזה תבין איך כל רמ"ח איברים שהם בחינת רמ"ח עצמות, כולם מזכר המזריע לובן²⁷, אך מאודם האשה אינו רק השחור שבעין והדם שבתוך הגידין כו' (נדה לא ע"א), אך כל העצמות שהם השרשים של רמ"ח איברים הם מאבא.

[מב] בכ"ב אותיות דכורין וה' אותיות מנצפ"ך הכפולים נוקבין – כי הרי עיקרן דכל הכ"ב אתון שבו"א הנה הם מאבא וכנ"ל אות כ"ה, והרי הם דכורין. אך המנצפ"ך הכפולים, שהם מהאפר של אש דהבינה אימא וכנ"ל בכל דברינו, והרי הם נוקבין. ומהם שניהם נעשה כל בנין הו"א. והרי כלול הו"א עצמו גופא ג"כ מדו"ן, והוא ע"י שאו"א שניהם משתתפין בבנינו, ונותן בו כל א' חלק מגופו ונפשו, ומהם שניהם נעשה ונשלם כל פרצוף ז"א וכנודע כ"ו, וזהו שאמר, ומהם נוצר הולד, כי נעשה כל בנינו רק ע"י שניהם דוקא.

[מג] כי החכמה יש בו צד שמאלי שכולה נקבה כו' – והוא כי כמו שאמרנו, שכל בנין הו"א נעשה מדו"ן שהוא או"א, ולכן כלול הו"א עצמו ג"כ מדו"ן. הנה כמו כן הוא פרצוף אבא עצמו, כי הוא נעשה ג"כ מבחי' הדו"ן דהעליון, והוא מהב' מזלין דהי"ג ת"ד (סה ע"א) נוצר ונקח, שהם ג"כ בחי' דו"ן כנודע. וכן נעשה האבא מהחוי"ג דא"א, כמ"ש בנסירה (פרק ו) ובכ"מ, וכן הוא ג"כ בכל בחי' הפרצופים אשר למעלה למעלה, הנה נעשה כל תחתון מהחוי"ג דהעליון, עד הקו וצמצום שהם בחי' החוי"ג הראשונים שנתגלה מא"ס המקיף, ונעשה משם ולהלאה כל תחתון מהחוי"ג דהעליון, שהם בחי' דו"ן. וכן נעשה אבא ג"כ מהווג דחיק וגרון דא"א, שהם חו"ב דא"א וכמ"ש בהולדת או"א (פרק ד) ובכ"מ, וכ"ז הוא בחי' דו"ן כנודע. והרי נעשה גם האבא עצמו ג"כ מבחי' דו"ן שלמעלה, ומוזה נעשה כל הקו שמאלי דאבא שהוא הבג"ה שבו שהם בחי' נוק'. וא"כ הרי כלול האבא עצמו גופא ג"כ מבחי' דו"ן, וכשנמשך ממנו הכ"ב אתון לבנין הו"א, הרי ישנם ממילא בהכ"ב אתון גופא ג"כ בחי' נוק', אלא שבערך המנצפ"ך הכפולים שהם מאימא שהיא נוק' העיקרית, נקרא הכ"ב אתון שהם מאבא שהוא הזכר הכללי נקראו הכ"ב אתון דכורין, והמנצפ"ך הכפולים נוקבין.

[מד] ובוזה תבין איך כל רמ"ח איברים כו' כולם מזכר כו' – והוא במה שאמר שכל הכ"ב אתון הם כולם עיקרן מאבא ולא נמשך מאימא אלא רק המנצפ"ך הכפולים לבד, והרי נעשה עיקר כל פרצוף רק מהזכר, ולכן אמרו בנדה (דף לא ע"א) כי מאודם האשה לא נמשך אלא רק העור והבשר ודם ושערות ושחור שבעין, אבל מאביו הוא עצמות ונידים והמות והלובן שבעין. והרי נעשה עיקר בנין הגוף רק מהאב, והוא מהמעם שאמרנו, כי כל הכ"ב אתון עם גם המנצפ"ך הפשוטים, הם רק מאבא, והרי נעשה פרצוף הו"א רובו ככולו רק מהאבא. אמנם מה שנעשה השחור שבעין מהאימא, וכל הראיה הרי הוא מהשחור שבעין, כי היא האישון בת עין, שמשם הוא כל הראיה, וכמו שאמרו במדבר רבה (פ' בהעלותך טו סימן ז) שאין אדם רואה מתוך הלבן אלא מתוך השחור, וזה כל האדם כי סומא חשיב כמת (נדדים דף טד ע"ב).

אך האמת הוא כי עיקר אור הראיה הרי היא רק מהמות, שהוא חכמה אבא, ומתפשט האור ומתלבש בהלובן שבעין שהוא ג"כ מאבא. אך השחור שבעין, הוא מוציא את אור הראיה לחוץ ע"י שפועל בו ג' פעולות, ונעשה עי"ז פעולות כל הראיה כולה: אחד, שמצמצמו ועי"ז נבדל הוש הראיה מכלילותו עם שאר החושים שבמות, ונמשך לעצמו לעשות את פעולתו. ב', שמעוררו לצאת ולפעול, ונותן בו התעוררות לצאת חוץ, כי זולת זה לא היה יוצא לחוץ כלל והיה נשאר במקומו. ג', שנותן בו כח הציור וההבדל להבדיל דבר מדבר ולצייר כל מראה וגוון בהתפשטותו והסתכלותו, ועי"ז כ"ז נעשה הראיה מהשחור שבעין. אך נמצא כי השחור שבעין עם הראיה הנה הוא רק ע"ד פועל עם המציאות שנתגלה, ונעשה כל סגולת המציאות ע"י הפועל, וכן ע"ד נשמה

עם הגוף, שנתגלה ונעשה סגולת הנשמה בעוה"ז ע"י יהודה בהגוף. כן הוא כאן, כי הרי עיקר אור הראיה הוא רק בהמוח ומתלבש בהלובן שבעין, שבי"ז הוא מהחכמה אבא, אך נתגלה ונעשית סגולתה ופעולתה רק ע"י השחור שבעין שהוא מאימא, ע"י שהיא פועל בו כל הג' פעולות הנזכרים שהם כולם רק מבחי' הגבורות דהאימא, ועי"ז יוצא סגולת אור הראיה דהחכמה מהכח אל הפועל. וזהו מה שיסדרו חז"ל בברכת המפיל (ברכות דף ס ע"ב) ומאיר לאישון בת עין, כי נמשך לה האור רק מלמעלה, אלא שהיא מוציא אותו מהכח אל הפועל. והרי לנו עכ"פ כי עיקר אור הראיה הוא באמת ג"כ רק מהחכמה אבא, כי רק ממנו הוא עיקר כל האדם וכנ"ל (וע' בסוד בת עין בשעה"ק דף נד ע"ד ובדברינו בדע"ה ח"ב דרוש ד ענף כב סי' א).

והנה באותיות אלו משותפת הנפש, הם תגין, והיא מאימא. כי אין הנפש נכנסת בחומר רק אחר שנזרע, שהוא במעי אמא, אך אבא לא נתן בה רק החומר הכ"ב אתוון שהם העצמות^{מ"ז}. אך בהכרח היה בתוכה הבל דגרמי^{מ"ח} הנז' פ' שלח (דף קסט ע"א), כי ודאי טפת אבא לא היה רק חומר יבש רק קצת חיות בתוכה הנקרא הבל דגרמי, והם סוד הש"ך ניצוצין דנפקי מחכמה דהיינו אבא^{מ"ט} כנודע אצלנו, כי זה הוא מחובר חיבור גמור בעצמות אחר המיתה. אך הנפש שהוא מצד אמא חופפת עליהם מלמעלה בסוד (איוב יד כב) ונפשו עליו תאבל עליו דייקא, כי כמו כשהזריע (ג"א שמזרע) אבא יצא חומר עם הבל דגרמי משותף יחד (לכן לא נפרדין לעולם ל"ג) כן לעולם אינן נפרדין, אך הנפש באה אח"כ מאמא וחופפת על ההבל. ואז בבטן אשה נכנסת הנפש בט' חדשים מעט מעט, וכשנגמר נולד. לכן גם אחר מיתה חופפת על עצמות ולא בתוכם כמו הבל דגרמי דאשתאר בחבורא גו גרמאי, כנזכר בפ' שלח (דף קסט ע"א)^ס, ואע"פ שבדף קע ע"א אמר זה על הנפש הכוונה הוא על הבל דגרמי וע"ש.

[מה] אך אבא לא נתן בו רק החומר הכ"ב אתוון שהם שורש העצמות (כ"ה בספר אדם ישר) – וזה הוא ג"כ ע"פ מ"ש בנדה (דף לא ע"א) וכנ"ל שהדם והבשר הוא מאימא, ובהדם שם הוא הנפש, שותפא דגופא (תיקו"ז דף יג ע"ב), וכמ"ש (דברים יב נג) כי הדם הוא הנפש וכנ"ל אות י"ג י"ד. וכן כתיב בפ' אחרי (ויקרא יז יא) כי נפש הבשר בדם היא כו' (שם יד) כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא כו'. והרי לא נזכר הנפש רק בהדם והבשר שהוא החלק אשר מאימא, אבל בעצמות שהם מאבא, לא נזכר נפש 'סה ע"ב) כלל. אמנם לעיל בריש הפרק אמר הרב, ואבא נותן בה טפה שכלול מחומר וצורה כו' וזה סוד זרע יעבדנו, שמשעה שנזרע נותן בה הצורה שהוא הנפש כו' וכנ"ל אות ח' ט' י'. וכן אמר ג"כ בשער המוחין (פרק ה) כי בטפת הזרע של האב יש בה חומר וצורה, והחומר נמשך מהחומר של האב, והצורה מן הנפש עצמה שבאב, וכן כיוצא בזה בטפת האם כו', ע"ש בארוכה. והרי לנו כי גם מאבא יש ג"כ בחי' נפש וכמו שיתבאר כ"ז בסמוך.

[מו] אך בהכרח היה בתוכה הבל דגרמי כו' – וזהו מ"ש לעיל בריש הפרק וכן בשער המוחין (פרק ה) שגם הטפת אבא הוא כלול מחומר וצורה, והכוונה הוא על הבל דגרמי. אך עכ"פ מבואר מדבריו, שבחי' הנפש אשר נמשך בהטפה הזרעית אחר שבא במעי האימא, היא אור יותר גדולה מבחי' הנפש אשר מאבא, וכן מבואר ג"כ בשער מוחין דקטנות (פרק ב) שאמר שם כי ההבל דגרמי הוא רק מבחי' המוחין דקטנות, והוא ג"כ בחי' נפש אשר מצד אלקי"ם דעשיה, והוא נשאר תמיד בקבר עד עת התחיה. אבל הנפש ממש, הנה היא מהמוחין דגדלות שבעשיה, והיא נשארת בקבר עד שיתעכל הבשר, וכשמתעכל הבשר עולה היא ג"כ למעלה, והוא הנפש אשר מצד אימא. והרי לנו ג"כ כי אור הנפש אשר נמשך בהולד מהאימא היא אור יותר גדולה, וכ"ז הוא משום שעיקר בנין הגוף הוא מאבא, ולכך אינו משפיע בו מצורתו אלא רק במיעוט היותר אפשרי כדי שיוכל להבנות בכל חומרו ועביותו. אמנם אותו הצורה הממועט שמשפיע בו, הוא דבוק עמו לעולם משום שמוזה נעשה כל הבנין דהולד, ולכן הוא שורה בתוכו גופה תמיד, עד שממנו יחזור

ויבנה לעת התחייה ג"כ. אך אחר שנכנס הטפה במעי אימא משפיע היא בו בחי' נפש יותר גדולה, כדי שיתעלה ויתגדל, וכן נמשך לו ממנה הבשר והדם שאינם כ"כ מעיקר בנין הגוף כמו העצמות, והם ג"כ אינם עבים כ"כ, ובתוכם משתתף ומתלבש חלק הנפש אשר משפעת האימא בהולד, ועומד בו כל זמן קיומו. וגם אחר המיתה היא חופף ומרחפת עליו מבחוץ, וכמ"ש הכתוב (איוב יד כב) ונפשו עליו תאבל, ועומד עליו עד שיתעכל הבשר⁵³⁴.

והנה אור הנפש הזה אשר מצד אימא, הנה היא משתתף ומתלבש בדם ובבשר, כי הדם והבשר הם ג"כ רק מהאימא וכנ"ל אות מ"ד, ולכן כשמתעכל הבשר עולה היא למעלה, אבל ההבל דגרמי שהוא מאבא, הנה הוא משתתף עם העצמות שהם ג"כ רק מאבא, ולכן נשאר הוא עם העצמות לעולם, ובפרט בעצם לזו שהוא אינו נרקב לעולם, וממנו עתיד הקב"ה להחיות את המתים וכמו שאמרו בבראשית רבה (פכ"ח סימן ג) ובכ"מ וכנודע. וכן הוא עוד, כי משום שחלק הנפש אשר משתתף בהולד מהאימא היא חלק יותר גדול מהבלי דגרמי שמהאבא, לכן עומד חלק הנפש שמהאימא בהולד רק בבחי' תנין, שהוראתם הוא שעיקרה הוא רק למעלה, שהוא חופף ומרחף עליו מלמעלה, ואינו מתפשט בו אלא רק בהקצה התחתון שבה, אבל הבלי דגרמי אשר מהאבא הוא כולו לעולם בתוך העצמות ממש בתוכם ובפנימיותם תמיד.

והרי לנו עכ"פ כי הבלי דגרמי שהוא הצורה אשר בהטפה דאבא, הוא אור קטן וממועט הרבה מהצורה אשר נמשך בהולד מהאימא. וע' עוד בענין הבל דגרמי בשער החשמל (פרק ב) ובשער דרושי אבי"ע (פרק ד) ע"ש. וכן כתב הרב במבוא"ש (דפוס קראקא ש"ב ח"ב פ"ט) כי הבלי דגרמי הוא רק בחי' נפש שבנפש דעשיה ע"ש. וכ"ז הוא בעיבור ראשון דבחי' גוף ונפש, אבל אח"כ בעיבור הב' דמוחין, הנה פשוט הדבר כי מה שמקבל אח"כ מהמוחין דאבא הוא גדול לאין קץ מהמוחין דאימא, אלא שבעיבור ראשון דגוף ונפש, הנה אז בעת הזריעה דטיפה הזרעית אינו יכול לקבל מאבא אור יותר גדול כלל, אבל מאימא שמדרגתה פחותה מהאבא הרבה, הנה מקבל ממנה בעת העיבור אור הנפש יותר גדולה, ועכ"ז הנה אינו עומד עליו עיקרו רק בבחי' תנין, שהוא חופף ומרחף עליו רק מלמעלה וכנ"ל. וע' עוד בשער הצלם (פרק א) שמבואר שם כי ההבלי דגרמי הנה הוא רק בחי' לבוש אל הנפש העיקרי, והוא אמצעי בין הנפש והגוף, שעל ידו מתלבש¹ סה ע"ג ומתייחד הנפש העיקרי בהגוף. וזה לבד אשר משפיע אבא תיכף בהטפה הזרעית שבו, שנותן בו כח והכנה לקבל אח"כ את הנרנח"י העיקרים שבו לבוא למדרגת אדם, והוא ע"י הנפש והרוח, וכן אח"כ ע"י הנשמה חיה ויחידה, להתעלה ע"י מעילוי לעילוי עד אין קץ. וכל קבלת הנרנח"י וכל עילוי שמתעלה האדם אח"כ הוא לפי ערך מעלת הלבוש הזה דהבלי דגרמי הנמשך בו מאביו. ובאותו הלבוש הנה מושרש שם כל תכונותיו ומדותיו של הולד, בכל הנהגתו ומעשיו וטבעו, ועליו הוא כל התורה והמצוה כולו לתקנו ולטהרו לקדשו ולהעלותו שיהא כולו קודש לה', ובו תלוי כל התורה כולה, הכל רק לצורך התיקון דהלבוש הזה⁵³⁵. וכן באותו הלבוש, הנה בו תלוי כל תהלוכות האדם וכל עניניו מכל מה שעובר עליו בהעוה"ז, מהעוני והעושר היגון והשמחה הדאגה והרצון, וכל התמורות כולם⁵³⁶, ובו הוא סוד (ברכות דף ז ע"א) צדיק וטוב לו צדיק ורע לו וכן רשע וטוב לו רשע ורע לו, אשר כ"ז תלוי במחשבתו הנעלמה ית"ש בכל הסדרים שסידר בה קודם הבריאה, איך שיתנהג בה כל הבריאה כולה בכללות ופרטות ופרטי פרטות בכל הנמצאים כולם בכלל ובפרט ובפרטי פרטים, והוא מרומז בתיבת בראשית, כי ראשית הוא חכמה⁵³⁷ שהוא המחשבה, והוא סוד מאמרם ז"ל (מנחות כט ע"ב) כך עלה במחשבה לפני.

⁵³⁴ עי' זחר בראשית קכב ע"ב.

⁵³⁵ עי' לקמן ח"ב לו ע"ג שזהו עיקר טעם מצות כיבוד אב ואם.

⁵³⁶ ספר יצירה פ"ד מ"ג: שבע כפולות בג"ד כפר"ת בדבור ובתמורה, תמורת חכמה אולת, תמורת עושר עוני, תמורת זרע שממה, תמורת חיים מות, תמורת ממשלה עבדות, תמורת שלום מלחמה, תמורת חן כיעור.

⁵³⁷ עי' תרגום יונתן לבראשית א א, שתרגם "בראשית" - בחוכמתא.

והענין בדרך כלל הוא, כי הנה סוד הלבוש הזה הנה הוא נמשך לכל אחד ואחד בעת הזווג מהש"כ ורפ"ח⁵³⁸ ניצוצין דעולם התוהו, אחר שעולה ונתקן כל ניצוצין השייך לאותן האו"א כאשר הגיע זמן תיקונם דכל ניצוצין וניצוצין לעלות, ועלייתם הוא בהמוחין דאו"א, ע"י כל מאכל אשר יאכל מכל מיני הצומח והחי, כי מזה נתרבה המוחין ומעורר ונמשך כל זיווג⁵³⁹. וכנודע שהמבורר מכל מאכל לוקח הכבוד, וממנו נשתלח לכל הגוף ע"י וורדי הכבוד, ונעשה ממנו דם ובשר, והמבורר מהם שולח הכבוד להלב, ומשם נמשך בעין רוח דק וזך לכל הגוף כולו ע"י עורקים הדופקים, ואח"כ שולח הלב המבורר ממנו אל המוח, ומשם נמשכין דרך הגידין הפנימים החיות הרוחני לכל האיברים כולם. וכ"ז נעשה מתמצית המבורר דכל מאכל, מהיותר זך ומבורר שבו. ומציאות כל מאכל הנה הוא מהצומח מן הארץ, וחידוש כל צומח הוא מכה ועליית הניצוצין דש"כ ורפ"ח אשר עולים ומתקנים תמיד, וכמו שבארנו בכ"מ מדברינו שכל המציאויות כולם הוא הכל נעשה מהניצוצין העולים, כי מהם הוא כל הצמחים וכל גידולי קרקע, ר"ל אשר ניוונין וגדילין מן הקרקע (וכמ"ש בגמרא עירובין כז סע"ב), הנה הוא הכל רק מעליית הניצוצין, ובסוד הכתוב (תהלים קד ז) תשלח רוחך יבראון ושהוא הרוח מאור התיקון דהמ"ה] ותחדש פני אדמה, והם כל הגידולים והצמחים המתחדשים בכל עת, אשר מהם הוא הגידול ותוספת כח דכל חי, ומהם נתרבה המוחין, ומזה נמשך טפה הזרעית דכל זיווג. אמנם הוא נעשה ונשלם ע"י תוספות אור שמלמעלה ג"כ, כי כנגד כל ניצוצין שעולה מלמטה למעלה, שהם מהש"כ ורפ"ח ניצוצין הנו, הנה יורד כנגד זה תוספת אור מלמעלה ג"כ, ונעשה כל זיווג וכל תולדות אור ונשמה חדשה ע"י אלו הב', היינו ע"י הניצוצין העולה מלמטה למעלה וע"י שפעת אור שנשפע עליו ויורד מלמעלה למטה. וכן הוא עד"ז גם בכל הצמחים וכמ"ש (בר"פ סי' ו) אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל למעלה שמכה אותו ואומר לו ג"כ⁵⁴⁰.

אך עיקר השורש דכל מציאות הנה הוא רק מהניצוצין העולה, והוא בחי' הנפש והצורה שנמשך מהאב בהטפה הזרעית שלו, והוא נעשה לבוש להנרנח"י העיקרים אשר עתיד הוולד לקבלם אח"כ. ולפי ערך כח ותכונת הניצוצין כן הוא ערך תכונת ומדרגת הנרנח"י שמקבלם אח"כ וכן לפי בחי' תכונת הניצוצין מאיזה בחי' שהוא, אם שנטייתו הוא יותר לחסד או לגבורה או לשאר המדות, כן הוא תכונת האדם ומדותיו וכל טבעו ומעשיו, וכן לפי ערך מקומו ושורשו של אותו הניצוצין מאיזה שורש שהוא, אם מעתיק אם מא"א אם מאו"א אם מזו"ן, כי בכל א' היה כל מקרה המלכים וכנודע⁵⁴¹. וכן אם שהם מכה"ב או הג"ת או נה"י וכיוצא בזה חלוקת רבות. הנה לפי ערך זה הוא מעלת האדם ומדרגתו בהעוה"ו, ועד"ז הנה הוא א"ס ע"ד) ג"כ כל מצב האדם בעוה"ז בכל מה שעובר עליו מטוב ועד רע, הנה הוא ג"כ רק ע"פ שורשו בהניצוצין דעולם התוהו, כי הנה נידון האדם בכל מעשיו ומתנהג עמו ההנהגה העליונה אשר ממנו ית"ש תמיד הכל לפי ערך נפילת וירידת כל ניצוצין בעולם התוהו באיזה מקום שירד ונטבע בעת שבירת הכלים, לפי חלאתו וצחנתו אשר נטבע שם. הנה ע"פ ערך זה מתנהג עמו ההנהגה העליונה בכל תהלוכותיו ועניניו דהאדם בהעוה"ו, מהעוני והעושר ובהיגון והשמחה, וכן בכל התמורות כולם, כי הוא הכל רק ע"פ מה שראוי לו בשורשו, שהוא לפי ערך ירידת ונפילת כל ניצוצין וניצוצין אשר הוא שורש כל אדם. וכאן הוא סוד צדיק ורע לו רשע וטוב לו אשר אי אפשר לשום בריה לעמוד על זה, וכן על זה ניתן כל התורה והמצוה לתקן את אותו הניצוצין והשורש ולטהרו ולקדשו להעליהו למקורו בהמקום אשר הוצב בעולם הנקודות, ולייחדו באור הגנוז אשר מרוז דאור א"ס שהוא אור המ"ה דהתיקון וככל

⁵³⁸ לכאורה כולל גם פ"ר, אלא שנקט כאן דרך קצרה.

⁵³⁹ ע"י דע"ה ח"ב דרוש ג ענף יח באריכות.

⁵⁴⁰ ע"י בהגר"א על ספד"צ יג ע"א שבטישה שפירושה הכאה, והוא כינוי לזיווג. ואם כן יתבאר מש"כ

כאן, שכן השפעה והכאה המה בעלות אותה המשמעות. ע"י ע"ח שבירה ו'.

מה שראוי לכל ניצוץ וניצוץ, ולכוללם כולם יחד בסוד האחדות באור א"ס כדי להאירם באור פני מלך חיים בעולם הנצחי.

והנה שורש עולם הנקודות הוא סוד המחשבה עליונה דהמאציל עליון ית"ש שנתגלה בא"ק, והוא בהמ"ס דא"ק שמשם יצאו כל הנקודות כולם כמו שבארנו בדע"ה ח"א, ושם סידר כל מוצאם ומובאם דכל אורות הנקודות כולם, מלכותם ומיתתם ושבירתם וכל תולדות עולם התווה הנעשה מזה, וכן נפילתם וירידתם דהשברי כלים, וכל ניצוץ וניצוץ עד היכן שתהיה ירידת וטביעת כל אחד ואחד, וכל צורך תיקונו שיהא נצרך אליו לפי"ו. והוא כל תהלכותיו וגלגוליו ועניניו בכל מה שיעבור עליו בזה ובבא עד עת קץ תיקון האחרון, הנה הכל נסדר אז מהמאציל עליון ית"ש בסוד המחשבה העליונה, שהוא בהחכמה, מ"ס דא"ק בפרטות ופרטי פרטות על כל הפרטים ופרטי פרטים, והוא מרומז בתיבת בראשית שהוא חכמה כנודע בתרגום ירושלמי. ונאמר שם (בראשית א ב) והארץ היתה תהו ובו"ה שהוא סדרן דכל עולם התהו, ואח"כ (שם ג) ויאמר אלהים יהי אור שהוא הסדר דכל עולם התיקון. ונסדר הכל במחשבה העליונה ית"ש המרומז בתיבת בראשית, והוא החכמה דא"ק, וזה סוד מאמרם ז"ל (מנחות כט ע"ב) כך עלה במחשבה לפני, והוא בהחכמה מ"ס דא"ק שהוא לפני האצילות, ושם הוא סוד סדר כל ההנהגה כולה בטעם וכוונה על כל פרט ופרט, ולכן אי אפשר לעמוד על זה לשום נברא.

ודע עוד כי אותו הבלי דגרמי הנמשך מאבא, הנה הוא בבחי' החומר הראשון היולי שנקרא גולם, כי הוא מוכן לקבל כל צורה, ועליו נאמר (תהלים קל"ט טז) גלמי ראו עיניך, כי גל"ם הוא גימטריא חכמה וכמ"ש הגר"א בספר יצירה (בתחילתו פ"א מ"א וכן שם פרק א משנה ד אופן ב ד"ה הן בחכמה), וזהו מ"ש הרב כי הטפת חומר הוא מאבא, ועומק הכוונה הוא על אותה הבלי דגרמי שהוא החומר הראשון, חומר היולי, שמוכן לקבל כל צורה, כי כן הוא ההבלי דגרמי, שהוא ההכנה לכל צורת הנרנח"י דהולד והוא שרשם וכנ"ל. וזהו מ"ש הרב לעיל, שעל אותו החומר הראשון שהוא מאבא, על זה נאמר והארץ היתה תהו, והוא החומר היולי כמ"ש הרמב"ן (שם א). והנה להנרנח"י העיקרים נקרא אותו הבלי דגרמי בשם חומר, אבל להגוף נקרא ההבלי דגרמי בשם צורה, כי הוא השורש דכל הנרנח"י והוא לבושם, כי בו הם מתלבשים, ולפי ההכנה שבו הם נמשכים ובאים מלמעלה, וכן הם מאירים ומתגלים בהפרצוף ומתנהגו כל הפרצוף תמיד הכל לפי ההכנה שבו וכנ"ל.

והרי נתבאר לנו עכ"פ מה שנוגע לנו לענינינו, כי הצורה אשר נמשך מהאבא בהטפה הזרעית שבו הנה הוא השורש דכל האדם כולו ומכל מה שיעבור עליו בזה ובבא, ולכן לא נפרד הוא מגוף האדם לעולם גם בשכבו בקבר, ומתקיים על ידו עד זמן התחיה, ועל ידו יחזור ויחיה בתחיית המתים. ולפי הכנת האדם ותיקונו שתיקן באותו השורש בעודו בעוה"ז, כן יהיה חלקו וגורלו בעולם הבא, כי אותו השורש הוא הלבוש והכלי להצמיח ולהשיג על ידו את כל טוב העתיד, ועל זה נאמר (ישעיה ג י) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. (סו ע"א)

[מז] והם סוד הש"ך ניצוץ דנפקי מחכמה דהיינו אבא – הנה נודע הוא כי עיקר מה שנקרא בשם ניצוץ הנה הוא רק מה שנשאר בהשברי כלים אחר מיתת המלכים ושבירת הכלים, שיצאו האורות דהנקודות מהם ומיתו ונשארו השברי הכלים חסרים מאור העיקרי שבהם, ועכ"ז הנה נשאר כמה ניצוץ אור בהשברי כלים גם אח"כ עכ"פ, והוא ע"ד בחי' הבלי דגרמי שנשאר בהעצמות תמצית חיות לעולם וכנ"ל. וכן היה ג"כ בהמלכין קדמאין, שנשאר כמה ניצוץ אור בהם גם אחר שמיתו ונשברו, והוא ענין הש"כ והרפ"ח ניצוץ וכמ"ש הרב בארוכה בשער רפ"ח ובכ"מ וכנודע. וא"כ הרי לא יצאו אלו הניצוץ ממות החכמה שהוא אבא כלל, כי הם אינם בחי' בפנ"ע כלל, אלא הם רק ניצוץ אור הנשאר בהשברי כלים מעיקר האור שהיה בהם מקודם. והגם שהאמת הוא שהבירור הוא לעולם רק בהמות שהוא חכמה, וכל טפה הזרעית דהזווג אשר לצורך כל פרצוף תחתון הנה היא מתברר רק בהמות שהוא חכמה, כי רק במחשבה שהוא חכמה

אתברר הכל והוא פשוט ונודע. אבל אלו הניצוצין דש"ך ורפ"ח דעולם התוהו, שהם רק מה שנשארו בהשברי כלים דהז"ת מהאור הראשון העיקרי דהנקודות שהיה בהם מקודם, הרי לא נעשו הם ע"י המוח חכמה כלל, אלא שנשארו בהשברי כלים דהז"ת עצמן אחר שיצא האור העיקרי מהם, והם בחי' הבלי דגרמי האמור כאן, וכמ"ש בשער רפ"ח (פרק א' ושם פרק ה'), וא"כ הרי מה שייך לייחס אותם על המוח חכמה שהוא אבא ולומר דהש"ך ניצוצין נפקי מחכמה דהיינו אבא, הרי לא יצאו הם בפנ"ע ממוח החכמה שהוא אבא כלל.

וכן גם עיקר כל הנקודות עצמם, הנה הם לא יצאו ג"כ מהחכמה אבא לבד, כי גם בא"א וכן בעתיק הנה היה בכל א' ג"כ מקרה המלכים וכנודע, וכל יציאתם הנה היה מהעינים דא"ק, כי יצא משם בתחילה נקודת עתיק כלול מ"י, והיה בו כל מקרה המלכים בהז"ת שבו. ואח"כ יצא נקודת א"א מהעינים והיה ג"כ כלול מ"י ואירע בו כל מקרה המלכים בהז"ת שבו. ואח"כ יצא משם נקודת אבא, ואח"כ נקודת אימא, ואח"כ הזו"ן, והיה בכל א' מקרה המלכים בהז"ת שבו. ועכ"פ הוא כי כולם יצאו מהעינים דא"ק כל א' לעצמו, ומוזה היה נעשים כל מלכי העגולים. וכן יצא עד"ז ג"כ מהצפריני רגלים שבו, ונעשים מזה כל המלכי יושר, וכמו שבארנו כ"ז בדברינו בדע"ה ח"א, ויתבאר עוד בדרושים הבאים בעה"י. ואחר מיתת המלכים ושבירת הכלים שהיה בכל א' לפי ערכו וכמ"ש הרב בשבירת הכלים (פרקים ו ז), הנה נשאר מהם כמה ניצוצי אור בהשברי כלים דהז"ת דכל א', והם הש"ך ורפ"ח ניצוצין שירדו עם השברי כלים למטה וכנ"ו.

וא"כ הרי אחר כ"ז הרי לכאורה אין מקום כלל לפשטות הדברים שאמר כאן שהש"ך ניצוצין הם נפקין מחכמה דהיינו אבא, כי הרי לא יצאו הניצוצין דש"ך ורפ"ח בפנ"ע משום פרצוף ומשום מקום כלל, אלא שנשארו בהשברי כלים מהאור הראשון עצמו שהיה מקודם בהז"ת דכל א'. וכן מה שייך לייחס אותם אחר פרצוף אבא יותר משאר הפרצופים, כי הרי בכל א' היה נעשה כל מקרה המלכים וכנ"ו.

אמנם שורש הדברים אשר אמר הרב דהש"ך ניצוצין הם נפקו מחכמה, הנה הוא בזה"ק פ' פקודי (דף רנד סע"ב) וכמו שיובא דבריו ויתבאר למטה⁵⁴², וכן נזכר עוד בזה"ק בכ"מ בפ' תוריע (דף מח ע"ב) ובאד"ר נשא (דף קלב ע"ב), וכן באד"ז (דף רצב ע"ב), ומדבר הרב בזה בארוכה בשער רפ"ח (פרק ה) ועוד בדרושי מ"ן (דרוש א) ובכ"מ מדבריו. אמנם באשר שאין כאן המקום העיקרי לזה, כי הרי גם הרב אינו מזכיר מזה כאן אלא רק בדרך אנב משום הענין דהבל דגרמי שהם נמשכו בהטפה הזרעית דאבא, ועל זה אמר כי הנה הם מבחי' הש"ך ניצוצין דנפקו מחכמה אבא וכמו שמבואר בזה בשער רפ"ח בארוכה, ולזאת לא נדבר גם אנחנו כאן אלא רק בקצרה ובדרך כלל. והענין הוא כי הנה עיקרן דכל הנקודות כולם אשר יצאו מהעינים דא"ק, הגם שמציאותם הוא מהבחי' האחרונות דהא"ק, שהוא מהנהי"ם שבו (סו ע"ב) שעלו מלמטה למעלה ושם יצאו לחוץ דרך העינים וכמו שיתבאר לקמן בדרושים, עכ"ז הנה היה יציאתם רק מהמ"ם דא"ק, שהוא החכמה שבו, שהוא אשר הוציא אותם דרך העינים. וכן גם המלכי יושר דעולם הנקודות אשר יצאו מהצפריני רגלים, הנה היה יציאתם משם ג"כ רק אחר שעלו מתחילה בהמ"ם דא"ק לבחי' מ"ן, ואח"כ חזרו וירדו הם דרך פנימיותו ויצאו אח"כ מפרצוף אבא שבא"ק מהצפריני רגלים שבו וכמו שבארנו בארוכה כ"ז בדע"ה ח"א. ונמצא כי עכ"פ הוא כי הן המלכי עגולים והן המלכי יושר הנה נמשכו כולם רק מהמ"ם דא"ק, כי שם עלו בתחילה ומשם נמשכו ויצאו כולם, ולכן הוא כי הנה הגם שהאמת הוא שכל בחי' הניצוצין דש"ך ורפ"ח הנזכר בכל מקום, הכוונה הוא רק על אותן הניצוצין שנשארו בהשברי כלים אחר המיתה והשבירה, וירדו גם הם למטה עם השברי כלים בבחי' הבלי דגרמי וכמ"ש הרב בשער רפ"ח (פרק א). וכאשר מתקנים ועולים הנה הם עולים עד המוחין דא"א ובבחי' מוח החכמה שבהם ושם נגמר תכלית בירורם⁵⁴³, כי אינו עולה

⁵⁴² באות הבאה.

⁵⁴³ ע"י בהגר"א על ספד"צ ד ע"ד ד"ה ביה סליקו.

בהמוח אלא רק המבורר ביותר זך בתכלית האפשרי. והוא מה שנודע שכל הבירורים הוא רק ע"י המחשבה שהוא מוח החכמה, כי שם נגמר תכלית כל הבירורים, ומשם נמשך ויוצא האור דהטפה הזרעית שהוא השורש דהולד, כי הוא שורש דהנפש שבו, והוא הנשאר בו לעולם שהוא הבלי דגרמי הנשאר בתוך הקבר עד עת התחייה וכנ"ל אות מ"ו, כי הוא אשר נמשך ונתקן מהש"ך ורפ"ח ניצוצין דעולם התוהו שהיו הם ג"כ בבחי' הבלי דגרמי בהשברי כלים ונשארו שם עד עת התיקון. והרי נמצא כי עיקר הש"ך ורפ"ח ניצוצין הנה הם רק מה שנשארו וירדו עם השברי כלים אחר המיתה והשבירה וכנ"ל, עכ"ז הנה האמת הוא ג"כ שגם עיקרן דכל הנקודות כולם אחר שיצאו מהעינים, הנה היו הם ג"כ בבחי' ש"ך ורפ"ח, כי אחר שיצאו כולם מהמ"ס שהוא חכמה וכנ"ל, והוא השורש דל"ב נתיבות חכמה אשר כל א' הוא כלול מ'ו, והרי הוא ש"ך. וכן מאחר שיצאו כולם מהחכמה שהוא ע"ב, וכל א' היה כלול מד' פרצופים או"א זו"ן, והרי הם ד' פעמים ע"ב והוא רפ"ח וכמו שיתבאר למטה ענין מספר הש"ך ורפ"ח. והרי היו גם עיקרן דכל הנקודות כולם אחר שיצאו מהעינים, הנה היו גם הם ג"כ בבחי' ש"ך ורפ"ח, וכ"ז הוא משום שכל הנקודות כולם לא היו מיוחדים זה עם זה והיו בסוד רשות הרבים כנודע (שביחה ב), ולכן יצאו ונתגלו בכל כחות הפרטיים הנשרש בהם משרשם, שהם ש"ך ורפ"ח כנ"ל, ונתפזרו גם הם לש"ך ורפ"ח, ומהם נמשך אח"כ בחי' הש"ך ורפ"ח ג"כ בהניצוצין אשר ירדו אח"כ בהשברי כלים.

והרי נמצא כי באמת הנה היה נעשה מספר הפרמי דש"ך ורפ"ח גם בעיקרן דכל הנקודות ג"כ תיכף כאשר יצאו מהעינים, ומזה נמשך אח"כ בחי' הש"ך ורפ"ח בהניצוצין שהם עיקר הש"ך ורפ"ח המוזכר בכל מקום. וכ"ז הנה הוא נמשך ונעשה בהם משורשם שבהמ"ס דא"ק, שהוא החכמה אשר ממנו יצאו, כי שם ניתן להם הכח על כל מציאותם דהנקודות עצמן שהם ג"כ בבחי' ש"ך ורפ"ח, ושם נסדרו בכל מוצאם ומובאם וכל תהלוכותיהם ועיניהם, הן על מלוכתם שהוא כל המציאות דעולם הנקודות, והן על כל עיני מיתתם ושבירתם ומציאות הש"ך ורפ"ח ניצוצין שירדו עם השברי כלים, וכן כל תולדותיהם שיצאו ונעשה עי"ז בעולם התוהו. הנה כ"ז נסדר הכל כל שיעורם ומניינם ומציאותם בהמ"ס דא"ק שהוא החכמה קדומה, מחשבה העליונה וכנ"ל אות מ"ו, כי הנה בהחכמה קדומה שהוא בהמ"ס דא"ק, הנה שם נסדרו ונתבררו מה שראוי מהם לחלקי האורות, ומה שראוי מהם לחלקי הניצוצין דש"ך ורפ"ח שירדו עם השברי כלים, הנה הכל נסדר ונתברר בהמ"ס דא"ק על כל מה שנעשה בהם אח"כ וניתן בהם בהמ"ס דא"ק, הכח והסדר בזה, אלא שאח"כ יצאו בכ"ז מן הכח אל הפועל.

והרי נמצא עכ"פ כי כל התהוות דהש"ך ניצוצין שהם בחי' הבלי דגרמי דהשברי כלים, הנה יצא באמת כ"ז ג"כ רק מהחכמה העליונה שהוא שורש דפרצוף אבא, ולכן הנה נמשך מזה כמו כן גם אחר התיקון בכל הוונגים 'סו ע"ג) דהפרצופים כשמזדווגים לצורך תולדות אור ונשמה חדשה, והוא ע"י עליית הש"ך ניצוצין ותיקונם כאשר מתתקנים ועולים בהמוחין דאו"א, הנה נעשה לעולם עיקר הבירור והתיקון דכל ניצוצין ג"כ רק בהמוח החכמה דאבא, כי עולה ונתברר בו, ומשם הוא נמשך ויוצא בהטפה הזרעית שלו, ונעשה לשורש העיקרי דכל וולד, שהוא בחי' הבלי דגרמי דהולד וכנ"ל אות מ"ו.

והרי נתבאר כי מ"ש הרב דהש"ך ניצוצין נפקי מחכמה דהיינו אבא, הנה החכמה שאמר כוונתו הוא על החכמה מ"ס דא"ק, והוא השורש להפרצוף אבא, וכן כל חכמה הנה הוא בחי' אבא כנודע. ומ"ש כי הש"ך ניצוצין נפקו משם, אין הכוונה שיצאו משם ממש, אלא הכוונה הוא כי שם נסדר כל מציאותם ושם נתגלה הרצון עליהם, ושם היה הגזירה על כל מציאותם ותהלוכותיהם ועל כל תולדותיהם שיצאו ונעשה מהם בעולם התוהו. הנה הכל נסדר ונגזר עליהם בהחכמה מ"ס דא"ק, אבל עיקר יציאתם ומציאותם הוא באמת רק בחי' השיורים והשמרים דאורות הנקודות, והם עכירות דהנקודות אשר נתגלו ונשארו בהשברי כלים אחר מיתת המלכים ושבירת הכלים, אבל עיקר מה שיצא מהמ"ס להדיא הוא רק אורות דהנקודות עצמן, כי הם אשר יצאו מהמ"ס דא"ק

דרך העינים, ומעבירות דאותן האורות דהנקודות הנה נעשה אח"כ הש"ך ניצוצין אשר ירדו עם השברי בלים למטה וכנ"ו.

אמנם כ"ו שאמרנו הנה הוא ע"פ פשוטן של דברים. אך סוד הענין בזה הנה הוא כי כל הש"ך ניצוצין הם יצאו באמת מהמ"ס דא"ק ממש, אך אין כוונתו⁵⁴⁴ שיצאו משם להדיא, כי יציאתם להדיא הנה היה רק ע"ד האמור וכנ"ל, אלא כוונתי הוא שהתהוותם ומציאותם הוא מהמ"ס, כי המ"ס הוא סוד שורש הבוצינא דקרדינותא, והוא שורש כל הדינין תקיפין, אלא שם אין ניכר שום דין כלל וכלל ח"ו, אבל שורשם הם שם עכ"פ ובהעלם גדול. והדינין תקיפין הנכללים שם בהעלם הם בבחי' העבירות והסיגים והפסולת דהמ"ס, אך בעודם שם אינם ניכרים כלל, אבל ע"י השתלשלות המדרגות שהוא ע"י התגלות כל אורות דהנקודות, שהם המלכין קדמאין במלוכתם ומיתתם ושבירתם, הנה נתגלה ע"י כל אותן הדינין תקיפין שהיו נכללין בשורשם. הנה יצאו הם אח"כ ונתגלו להדיא, והם הש"ך ניצוצין שירדו עם השברי בלים. והרי נמצא כי כל הש"ך ניצוצין הם יצאו באמת רק מהמ"ס, כי הרי שם הוא שורשם ומשם יצאו ונעשו, אלא שנתגלו רק אחר השתלשלות דכמה מדרגות. וגם דע כי כל הניצוצין עצמן הם כולם טהורים וקדושים, כי כן נקראו לעולם בכל מקום בשם ניצוצי קדושה, אלא ע"י תוקף הדינין שבהם הנה נעשו הם שורש לכל העביות דהעולמות ב"ע. וכן היו הם השורש דכל תולדות עולם התוהו, שהם הקליפות וההיצונים וכמו שבארנו בארוכה כ"ו בדע"ה חלק שני דרוש ב' ע"ש, אבל הם בעצמן הנה הם טהורים וקדושים, ולכן על זה הוא כל התורה והמצוה לתקן את כל אותן הניצוצין ולהעלותם מנפילתן דעולם התוהו, להחזירם לקדושתם הראשונה, ולהוסיף בהם אור על אור מהאור דהמ"ה ולייחדם באור א"ס. וכ"ו הוא משום שכל הניצוצין עצמן ממקום נורא וקדוש יחלכין והם טהורים וקדושים, אלא שהם דינין תקיפין וכנ"ו.

ודע עוד כי גם מה שאמרנו שנעשו הם לשורש דכל תולדות עולם התוהו ולכל העביות דהבי"ע, וכן גם מה שאמרנו ששרשם הוא בהמ"ס דא"ק, הנה כ"ו נעשה ע"י שנסתתרו אז אור א"ס ולא גילה אז יחודו העיקרי בהמ"ס דא"ק משום צורך כל ההתהוות הנה שנעשה ע"י, אשר כולם הם ברצון ובכוונה מהמאציל עליון א"ס ית"ש, וכמו שבארנו כ"ו בארוכה בספר הכללים כלל י"ח ענף א' ב', ושם ענף י' מסימן ו' והלאה, ובדע"ה ח"א בכ"מ שם ע"ש ותמצא מבואר כ"ו והבן כ"ו היטיב מאד ואל תמעה ח"ו. וכבר בארנו כ"ו היטיב בדברינו שם כי הדברים בזה הם עמוקים נפלאים ונוראים מאד, והרוצה לרות צמאוננו בזה יעיין בדברינו שם ודי לנו באזהרה זו.

והנה מה שאמרנו כי המ"ס הוא שורש הגבורות בוצד"ק, הנה זה הוא עצמו הענין מה שנודע כי כל הבירורים הוא רק בהמות¹ (סו ע"ד) החכמה שהוא המחשבה מ"ס, כי משום שהיא בבחי' הגבורות לכן אינה מקבל בה אלא רק היותר זך בתכלית הזכות, ומה שמברר המוח ומקבל בתוכו הנה אין בו עוד שום סיג ופסולת כלל, ולכן אמרו כי כל הבירורים הוא ע"י המחשבה שהיא חכמה, כי בה נעשה וננמר תכלית הבירור. וכ"ו הוא משום שהיא שורש הגבורות בוצד"ק, כי החסד הוא סובל הכל, אבל הגבורה הוא מצרף ומלבן הכל. ומה שנודע ג"כ כי החכמה הוא שורש החסדים, שהרי החכמה הוא בימין והחסד הוא ענף ממנו, אך זה הוא רק כשמתייחדים הב' רישין אוירא ומ"ס זב"ז ונעשים לרישא חדא, אבל המ"ס בעצמו הוא שורש הגבורות בוצד"ק ודי בזה כעת, וכבר יצאנו מן הענין וע' דברינו בזה בספר הכללים כלל י"ח ענף ה' ויתבאר עוד במקום אחר בעה"י.

[מה⁵⁴⁵] והנה כל הדברים שאמרנו הנה הם מרומז בקצרה בזה"ק פ' פקודי (דף רנד סע"ב) שאמר שם זה לשונו: [ותא חזי רישא שירותא דמהימנותא⁵⁴⁶] והוא בראשית התחלת גילוי

⁵⁴⁴ נדצ"ל כוונתו. וכן יש להגיה לקמן.

⁵⁴⁵ ד"ז הוא תוספת ביאור ואינו פירוש על דברי הע"ח.

⁵⁴⁶ ז"ל בשלימות: ותא חזי רישא שירותא דמהימנותא גו מחשבה בטש בוצינא דקרדינותא וסליק גו

דאצילות, שהיא אמונת ישראל⁵⁴⁷, שאנו מאמינים שהוא ית"ש לבד מהוה וממציא הכל ומשניה ומנהיג את הכל, וכ"ז הוא ע"י גילוי האצילות, וע"ז אמר כי הנה ראשית התחלת גילוי, והוא העולם הנקודות, ששם נעשה שורש האצילות ושורש לכל העולמות ב"ע. ונו מחשבה במש בוצינא דקרדינותא, המחשבה הוא הע"ב דהמ"ס⁵⁴⁸ שבא"ק, והוא שורש בחי' פרצוף אבא שבא"ק, והבוצד"ק הוא הס"ג דהמ"ס שבא"ק שורש כל הגבורות, והוא שורש בחי' פרצוף אימא שבא"ק. והנה עלה הבוצד"ק אל הע"ב להעלות שם כל מה שעלה בו למ"ן מהבחי' האחרונות דהנהי"ם דא"ק, ורצה הבוצד"ק להעלות אותם ג"כ למ"ן אל הע"ב, כי שם הוא עיקר כל עליית המ"ן ותיקונם. וזהו שאמר עוד [וסליק גו מחשבה] שהבוצד"ק העלה אותם בהע"ב כדי לקבל שם תוספת אור מא"ס השורה בקד"א ומ"ס, וכדי שיתקנו ויושלמו. [ואפיק ניצויין], הניצויין שאמר עתה הכוונה הוא על כל הנקודות כולם שיצאו מהעינים, כי משום שהם היו רק נקודות קטנות וכקרני חגבים⁵⁴⁹, לכך קורא אותם בשם ניצויין, ור"ל כי אחר שהעלה אותם הס"ג בהע"ב כדי שיתקנו ויושלמו שם וככל הראוי להאורות דאצילות, הנה לא נתמלא הפצה כלל, ולא השפיע בהם הע"ב מאור התיקון מאומה ולא נשלמו כלל, אלא שהוציא אותם הע"ב דהמ"ס ממקומו גופה ולחוי'ן, והוציא אותם דרך העינים, כי העינים הוא מקום מוצא דהע"ב דהמ"ס שהוא חכמה, וכמ"ש באח"פ (פרק א) שהעינים הוא מהחכמה, והוציא אותם הע"ב דהמ"ס דרך העינים ולחוי'ן, ולא נשלמו כלל ונשארו רק בבחי' נקודות קטנות וכקרני חגבים. וזהו מה שאמר ואפיק ניצויין, והוא כל אורות הנקודות כולם שהוציא אותם דרך העינים, והיו רק בבחי' נקודות קטנות לבד. והטעם והסבה בזה הנה בארנו אותו בארוכה בספר הכללים כלל י"ח ענף א' ב' וכן בספר הדע"ה ח"א ע"ש, אמנם עכ"ז הנה גם מה שנעשו למציאות הנקודות וכל מלכותם וסדרם ועינים כולם, הנה כ"ז נתהווה ג"כ רק ע"י אותה המחשבה העליונה שהוא הע"ב דהמ"ס שבא"ק, ע"י שעלו שם, כי משם קבלו התיקון והסדר לכל זה.

מחשבה ואפיק ניצויין נציצין זריק לתלת מאה ועשרין עיבר ובריר פסולת מגו מחשבה ואתבריר. תרגום: ובא וראה, ראש ראשית האמונה מכה לתוך המחשבה, הניצוץ החזק, ועולה תוך המחשבה, ומוציא ניצוצות וזורק ניצוצות לשלש מאות ועשרים צדדים, ובורר פסולת מתוך המחשבה ונברר.⁵⁴⁷ ע"י תז"ח יא ע"ב: אתקריאת שכינתא אמונה דישראל, ע"כ. וכן ע"י גר"א (תז"ח טו ע"ד ד"ה אמונה דישראל בהון) וז"ל, ר"ל כל אמונת ישראל בע"ס הכל בה, שכן על ידה מכירין ישראל להון ולעילת העילות זה השער לה', עכ"ל. עולה, שפי' "דיקנא דמהימנותא" הוא, הדיקנא שדרכו משיגים למעלה.⁵⁴⁸ באמרו כאן "ע"ב דמו"ס" כוונתו לע"ב דס"ג דמו"ס דא"ק, וכן לקמן באמרו "ס"ג דמו"ס" כוונתו לס"ג דס"ג דמו"ס דא"ק. ע"י דע"ה ח"א ריש דרוש ד', וכן בכללים ב"ג מערכות במערכה הראשונה והשניה.⁵⁴⁹ ע"י זהר בראשית לה ע"ב.

ומה שאמרנו שלא תיקן אותם כלל והוציאם דרך העינים, הכוונה הוא רק שלא תיקן אותם בהתיקון הראוי להאצילות ולא נשלמו עתה בזה כלל, אבל עכ"ז הנה נתקנו על ידו להעשות להמציאות דעולם הנקודות כולו ולכל תהלוכותיהם ועניניהם, וכמו שאמרנו לעיל שכ"ז נעשה בהם ע"י החכמה הקדומה שהוא המחשבה העליונה והוא הע"ב דהמ"ס שבא"ק, שממנו יצאו הנקודות כולם וכל עניניהם, וכן ממנו נתקנו אח"כ ג"כ בעת התיקון כל העולמות אבי"ע כולם, והוא סוד הכתוב (תהלים קד כד) כולם בחכמה עשית. וע' שער סדר אבי"ע (פרק ב) ובדברינו בדע"ה ח"א דרוש ד' ובספר הכללים כלל י"ח ענף י'.

ונחזור להענין ולביאור דברי הוזה"ק הנז', כי זה שאמר, וסליק גו מחשבה ואפיק ניצוצין, הכוונה הוא על עלייתם בהע"ב דהמ"ס שבא"ק, והוציא אותם דרך העינים, והוא כל הנקודות כולם, והם אשר קרא עתה בשם ניצוצין משום שלא היו רק נקודות קמנות ל'סו ע"א) וכקרני חגבים, וכנודע שכל אורות הנקודות לא היו אלא רק המלכיות דהב"ן לבד. ואמר הוזה"ק עוד, ניצוצין זריק לתלת מאה ועשרין עיבר, ור"ל כי אחר שאמר, ואפיק ניצוצין, שהכוונה הוא על עולם הנקודות כנז', הנה מדבר עתה מעולם התוהו אשר יצא ונעשה מעולם הנקודות, והוא אחר מיתת המלכים ושבירת הכלים, ונפלו השברי כלים למטה בהמקום שהיה עתיד להעולמות בי"ע כנודע. והנה נפלו וירדו עמהם ג"כ ש"כ ניצוצין, והם ניצוצי אורות מהאור העיקרי דהנקודות שיצאו ומלכו, והיינו כי יצאו מהעינים ונכנסו בהכלים והוא מלכותם וכמו שיתבאר בעה"י עיקר הענין בזה לקמן בדרושי נקודות ושבירת הכלים.

והנה אחר שמיתו ונשברו, שהוא אחר שחזרו האורות לצאת מהכלים וחזרו לשרשם ונשברו הכלים וירדו השברי כלים למטה, הנה נפל וירד עמהם ג"כ ש"כ ניצוצי אור מהאור הראשון שהיה בהם מקודם, ומשום שהאור הראשון דהנקודות קרא אותם ג"כ בשם ניצוצין וכנ"ל, לכך שינה לישנו קצת וקורא את הש"כ ניצוצין של עתה הנשאר מהנקודות בשם ניצוצין, להורות שהם היו עוד מעוטם ופחותים הרבה מהנצוצין הראשונים, כי הם רק נצוצי אורות הנשאר מהראשונים (כי נצוצין בו' פירושו הוא שביבים וזיקים, וכמ"ש איוב יח ה⁵⁵⁰) ישעיה ג' יא⁵⁵¹) ויש בהם איזה ממש עכ"פ, אבל נציצין בי' פירושו הוא רק זוהר אור והארה בעלמא, וכמו ונוצצים כעין נחושת קלל (יחזקאל א ז) ובלשון הוזהר הוא כמו נציץ ונחיר. לכן קורא להראשונים שהם הנקודות בשם נצוצין, ולהש"כ הנשאר מהם בשם נציצין, ולהורות על קוטנן ומיעוטן.

ומה שהיו הנציצין במספר ש"כ, הוא משום כי היה ירדתם ע"פ הסדר והכח הניתן להם מלמעלה, שהוא החכמה הקדומה שהוא סוד שורש דל"ב נתיבות חכמה וכל א' הוא כלול מעשר לכן היו במספר ש"כ. וכן היו הנצוצין שהם הנקודות העיקריים היו ג"כ במספר הזה וכנ"ל וכמו שיתבאר עיקר ענין החשבון מספר זה למטה. והנה על הנצוצין שהם הנקודות אומר "ואפיק", אבל על הנציצין דעולם התוהו אמר "וזריק", והוא משום שהם היו מתוקף הדינין, והיה בהם סיגים ופסולת הרבה, לכן אמר עליהם לשון זריקה וכמי שאין חפץ בהם וזורק אותם חוץ ממנו ולמרחוק. אך עכ"ז הנה היה כל זריקתם בכוונה ורצון ממנו ית"ש, וזהו שאמר כי זרק אותם לתלת מאה ועשרין עיבר, ור"ל כי נזרק כל ניצוצין וניצוצין למקום מיוחד, שהוא לשורש מיוחד לכל התולדות והמעשים שיעשה ממנו בכל משך זמן נפילתו ועמידתו דכל ניצוצין באותו המקום שנזרק לשם, עד שייגע עת תיקונו שיעלה ויציץ נזרו ויתעלה ויתקדש בקדושת עולמים.

ואמר הוזה"ק עוד, ובריר פסולת מגו מחשבה ואתברר, הנה כוונת הדברים הללו הוא מתפרש על שני פנים ושניהם אמת: אחד, הוא כי הנה כל אורות הנקודות כולם גם בעת מלכותם

⁵⁵⁰ גם אור רשעים ידעך ולא יגה שביב אשו.

⁵⁵¹ הן כלכם קדחי אש מאזרי זיקות לכו באור אשכם ובזיקות בערתם מידי היתה זאת לכם למעצבה תשכבון.

נודע הוא שכולם היו גבורות גדולים ודינין תקיפין, ולכך נקראו כולם בשם מלכי אדום כנודע⁵⁵². ולכן בעת שעלו למ"ן בהמחשבה העליונה, שהוא בהע"ב דהמ"ס דא"ק וכנ"ל, לא השפיע בהם הע"ב דהמ"ס מאור התיקון העיקרי מאומה, ולא השתתף בהם האור דא"ס אלא רק בהעלם גדול מאד מאד, כי לא רצה להשתתף עמהם עד שיתבררו מכל הסיגים והפסולת שבהם. והנה הסיגים והפסולת שהיה באורות הנקודות הנה הם הש"ך ופ"ר ורפ"ח ניצוצין, כי הם הגבורות היותר קשים והדינין היותר תקיפין, כי הם שורש כל כח העביות והבי"ע, וכן שורש השרשים דכל הקליפות והחיצונים, ולכן כאשר היו הם, ר"ל הש"ך ופ"ר ורפ"ח ניצוצין, מעורבין עדיין בהאורות הנקודות, לא השתתף בהם האור דא"ס כלל עד שייצא מהם הסיגים והפסולת, ולכן כדי להגיע לכוונה זו ולברר אותם, הנה כאשר הוציא אותם הע"ב דהמ"ס מהעינים ולחוי, הנה בירר מהם האור היותר זך והניה אותו אצלו, ונשאר הוא מהעינים ולפנים וכמו שכתבנו בדע"ה ח"א דרוש ג' סימן ה' אות י"א, כי נשאר השורש דאור הנקודות מהעינים ולפנים, והוא האור היותר זך שבהם. וזהו שאמר, ובריר פסולת מגו מחשבת, כי בירר את כל האורות הראוי להו' מלכי אדום, והם כל אורות הנקודות והם הפסולת, הנה בירר אותם והוציא אותם ל'ס ע"ב) מגו מחשבה ולחוי, וזה שאמר ובריר פסולת מגו מחשבה, שהוציא אותם לחוי דרך העינים ויצאו ומלכו.

אמנם ע"י תוקף הדינין שהיה בהם, הנה היה מלכותם רק כרגע ומיתו ונשברו, ואז יצא מהם עיקר הסיגים והפסולת שהם הש"ך ופ"ר ורפ"ח ניצוצין, וירדו עם השברי כלים למטה ונמחרו עי"ז האורות הנקודות מהסיגים והפסולת העיקרי שהיה מעורב בהם, ואז חזרו האורות ועלו למעלה נקיים וטהורים. וזהו שאמר "ואתברר", ור"ל שנבררו אז האורות הנקודות ע"י מיתתם ושברתם מהסיגים ופסולת העיקרי שבהם, ונמצא לפי"ז כי מה שאמר מקודם, ובריר פסולת מגו מחשבת, הנה הכוונה על כלל האורות הנקודות כולם, שהם הז' מלכי אדום שהם הפסולת שבריר אותם המחשבה מהאור היותר זך שבהם שנשאר מהעינים ולפנים. ומ"ש אח"כ "ואתברר" זה קאי על הש"ך ופ"ר ורפ"ח ניצוצין שהם הסיגים העיקרים שנבררו הם מהנקודות ע"י מיתתם ושברתם, ויהיה קאי מילת ואתברר לביאור ולסיום דבריו על מה שאמר מקודם "נציצין זריק לתלת מאה ועשרים עיבר", שאותן הש"ך נציצין הם נתבררו אח"כ בהבירור השני, שהוא אחר המיתה והשבירה, אשר על זה מכוון במה שאמר ואתברר וכנ"ל והבן כ"ו.

ומ"ש הוזה"ק רק ש"ך נציצין הגם שבאמת הם ש"ך ופ"ר ורפ"ח, כי הוזה"ק כולל אותם בכלל הדא וכמו שיתבאר עיקר הענין בזה למטה שהש"ך הוא שורש כולם. וכ"ז שאמרנו הוא פנים אחד, וכן יתבאר עוד הלשון הנו' על פנים ב', כי מ"ש "ובריר פסולת מגו מחשבה ואתברר", הוא קאי הכל רק על הנציצין דש"ך ופ"ר ורפ"ח אשר הם מתוקף הדינים הקשים והם הפסולת. ואחר שיצא האורות מהם וירדו הנציצין למטה, הנה נבררו הפסולת מהאורות. וקורא את הנציצין בערך האורות בשם פסולת משום שהם תוקף הדינין הקשים שבהם, ומשום שכל אותן האורות הרי יצאו מהמחשבה מ"ס, לכן אחר שיצאו הנציצין ונפרדו מהאורות, הרי נברר הפסולת מגו מחשבה וכמו שיתבאר עוד עיקר סוד הענין בזה למטה בסמוך.

ומ"ש "ואתבריר", הוא קאי על הנציצין עצמן ג"כ, כי אחר שירדו ונפלו הנציצין למטה, הנה מתבררים הנציצין ג"כ, כי הנה כל אותן הנציצין כולם הנה הם עצמן באמת כולם טהורים וקדושים מעיקרן אלא שהם מתוקף הדינים הקשים, ועי"ז הם שורש לכל העביות והעולמות בי"ע, וכן הם שורש השרשים דכל הקליפות כולם וכמו שבארנו עיקר עומק הענין בזה בדע"ה חלק שני דרוש ב' ע"ש בארוכה. והנה נעשה מהם כל העביות ויצא על ידיהם כל הקליפות כולם אחר שנפרדו משורשן, ונתרחקו וירדו למטה במקום שהיה עתיד להעולמות בי"ע, אז יצא ונעשה מהם כל מה שנעשה וכמו שבארנו שם, אבל הם בעצמם הם באמת כולם קדושים, וכן נקראו בכל מקום

⁵⁵² ע"י אד"ר קלה ע"ב.

בשם נצוצי קדושה, אלא ע"י שהם מתוקף הדינים הקשים יצא מהם אחר שנפלו למטה כל תולדות עולם התוהו. והנה נברר אז הפסולת מהם, וזהו שאמר "נצוצין זריק לתלת מאה ועשרין עיבר ובריר פסולת מגו מחשבה ואתבריר", ור"ל כי אחר שנזרקו למטה הנה נברר אז הפסולת מהם ויצא ונעשה על ידיהם כל תולדות עולם התוהו, והם כל הקליפות והחיצונים שהם הפסולת העיקרים אשר נבררו ונעשו מהש"ך נצוצין. והנה כולם נעשו בגזירת המחשבה העליונה, כל סדרם וכחם ומנינם, הנה הכל נעשו בכוונה ורצון ובגזרה מהמחשבה העליונה ית"ש, וזהו שאמר "ובריר פסולת מגו מחשבה ואתבריר". ומ"ש "ואתבריר" בלשון הוה, ר"ל שכן הוא הולך ונברר תמיד, והוא בכל התלאות שעוברים על כל באי עולם מהחטא דעין הדעת עד עת קץ הימין, הנה כ"ז הוא הכל רק מהדינים הקשים אשר מתבררים תמיד מהש"ך ופ"ר ורפ"ח נצוצין אשר ירדו עם השברי כלים למטה, וכמו שבארנו כ"ז בארוכה בדע"ה ח"ב, וזהו שאמר "ואתבריר", ור"ל שכן הם מתבררים והולכים תמיד והוא עד עת קץ הימין.

אמנם סוד שורש עומק הענין הוא, כי הנה כל מה שנעשה בעולם הנקודות מהו מלכי אדום וכן אח"כ כל מה שנעשה מהם בעולם התוהו⁵⁵³, הנה הכל הוא משורש הבוצד"ק שהוא המ"ס⁵⁵⁴, כי משם הוא כל מציאות המלכין קדמאין כולן, ומשם הוא כל הנצוצין דש"ך ופ"ר ורפ"ח שירדו למטה וכל תולדותיהם שיצא ונעשה מהם, הנה (סו ע"ג) כ"ז הוא הכל רק משורש הבוצד"ק מ"ס. ואחר שיצא ונעשה כ"ז הנה נברר הפסולת מגו המחשבה ולא נשאר בה מעתה מאומה, וזהו שאמר עוד "ואתבריר", כי עי"ז נתברר המחשבה העליונה שהוא המ"ס דא"ק ונעשה מהור ונקי להתייחד מעתה באור א"ס להיות משכן ומעון אליו ית"ש. והגם שעיקר שורש הסיגים והפסולת הרי הוא רק בהבוצד"ק שבהמ"ס, ולעיל אמרנו כי הבוצד"ק הוא הס"ג דהמ"ס, והמחשבה הוא הע"ב דהמ"ס, וא"כ הרי אין בהמחשבה עצמה שורש להסיגים כלל, וכן הוא נודע ג"כ כי המחשבה שהוא החכמה הוא שורש החסדים, והבינה שהיא בוצד"ק הוא שורש הגבורות, וא"כ הרי אין להסיגים שורש בהמחשבה כלל. אך הענין הוא כמה שנודע ג"כ, כי הג' מוחין הב"ד שהם תלת חללי דגלגלתא, הנה הוא רק בז"א, אבל בא"א ומכל שכן בא"ק, שם נכללו בה, והוא מוחא חדא דכליל תלת (ד"ד דף קמ ע"א), וכן כלול בו ג"כ כל הד' שמות עסמ"ב שהם חו"ב והו"ג⁵⁵⁵, אלא שנכללו שם הכל באחד. והנה תלוי שם גילוי החו"ג שבו בכלילות הרישין, כי באם שנכללים הב' רישין שהוא אוירא ומ"ס באחד, אז עומד כל המ"ס כולו בגילוי דהחסדים, ואם לאו הוה כל המ"ס רק בבחי' הגבורות, בוצד"ק. אמנם לצורך התהוות והמציאות דעולם הנקודות וכל עולם התוהו, שהוא הכל בכוונה ורצון מהמאציל עליון א"ס ית"ש, הנה לא התייחדו הב' רישין הללו זה בזה כלל, והיה עומד כל המ"ס בבחי' בוצד"ק, ועי"ז נעשה שם השורש לכל הגבורות והדינים תקיפין דהש"ך נצוצין, אלא ששם גופה לא היה ניכר כלל כי הוא רק שורשם. אבל אח"כ יצאו מן הכח אל הפועל, וזה שאמר "נצוצין זריק לתלת מאה ועשרין עיבר ובריר פסולת מגו מחשבה ואתבריר" כי הנה אחר שיצאו הש"ך נצוצין מהכח לפועל, הנה נטהר המחשבה מהסיגים שבה אחר שנשלם הכוונה והרצון בזה, ונשאר מעתה זך ונקי. וזהו שאמר "ואתבריר", ועי"ז הנה נתייחדה אח"כ עם האוירא רישא עלאה, ויצא ונתגלה ממנה האור התיקון דשם מ"ה, ונתקנו על ידו כל העולמות כולם, וכמו שבארנו כ"ז בספר הכללים כלל י"ח ענף א' ב' ושם ענף ח', ויתבאר עוד בעה"י בדרושים הבאים. והרי נמצא עכ"פ כי כולם יצאו מהמחשבה ממש, כי הרי המחשבה הוא שורשם, ואחר שיצאו ממנו הנה נתברר המחשבה מכל הפסולת כולם.

ואמר שם הזוה"ק עוד (ח"ב דף ונד ע"ב), אוף הכי כגוונא דא סליק במחשבה כמה דאתברר ביה פסולת ויתברר אלין די בהו אשתלים מאן דאצטריך ודאי כד סליק במחשבה סליק וכלא

⁵⁵³ כלומר בשבירתם וירידתם למטה.

⁵⁵⁴ עי' לעיל הערה יב.

⁵⁵⁵ הדעת נחלקת לשנים, שהם חסדים וגבורות.

כמה דאיצטריך חדו מסטרא דא ועציבו מסטרא דא⁵⁵⁶. ור"ל כמו שבתחילה נעשה הכל רק מהמחשבה, כי משם יצאו הנקודות, ומשם נעשה הש"ך נציצין, והרי יצא כל תוקף הדינין והסינים רק משם, כן הוא ג"כ להיפך, שכל התיקון דהש"ך נצוצין נעשה לעולם ג"כ רק ע"י המ"ס, כי שם הוא עליית כל הניצוצין שעולים שם למ"ן כדי להתתקן, וכמ"ש בספד"צ (פרק א' דף ד ע"ב) ביה סליקו וביה סלקן דלא הוו והוו ויהויין. וכן הוא ג"כ בהמות חכמה של כל פרצוף, הנה עולין שם הביוררים של הכבד והלב ונעשה בהמות הביורר היותר אחרון, ומשם נמשך כל האור דהמטה הזרעית וכנ"ל. והרי נברר שם ע"ד שנתברר מן הפסולת, וזהו שאמר "אוף הכי כנוונא דא סליק במחשבה כמה דאתברר ביה פסולת", כי הנה עולין הניצוצין ממחשבה למחשבה, שהוא מפרצוף לפרצוף עד שעולין בהמ"ס עצמו, כי משם ירדו בתחילה ושם הם הוזרים להתתקן. וכאשר מתתקנים הנה נברר מהם הסינים ג"כ בבחי' ש"ך וכמ"ש הרב במב"ש (ש"ה ח"א פ"ב). ונמצא כי כמו שמקודם הנה נבררו הם מהמ"ס לבחי' פסולת, כי הרי היו כל הש"ך ניצוצין כולם בבחי' פסולת, ונבררו ויצאו הם מהמ"ס כנ"ל ובבחי' ש"ך, כן אח"כ נתקנו כל הש"ך ניצוצין עדי"ג ג"כ ע"י המ"ס, ונבררו הם על ידה מהפסולת שבהם, שהם ג"כ בבחי' ש"ך וכנ"ז, כי קודם שיצא מהש"ך נצוצין כל התולדות דעולם התווה, הנה נקראו כולם בשם סינים ופסולת 'סז ע"ד ע"ש⁵⁵⁷ כל הכחות הללו שהיו מעורבים בהם, ומכל שכן אחר שיצאו כל הקליפות והחיצונים ונתערבו כל הש"ך ניצוצין עמהם ונטבעו בהם. והרי לא ניכר תוארם כלל, ולכן נקראו אז כל הש"ך ניצוצין גופה ג"כ בשם פסולת. אמנם הנה הם מתתקנים ועולים תמיד, ונבררו הם מתוך הקליפות והחיצונים שהם הפסולת ממש, והם ג"כ בבחי' ש"ך. ונעשה כ"ז ג"כ רק ע"י המ"ס, כי עולים בו ושם נגמר תכלית בירורם. וכ"ז נעשה ע"י אור המ"ה שמתגלה מהמ"ס ומאיר בהם, ועי"ז הנה הם עולים בעליה אחר עליה, ומתבררים בבירור אחר בירור, עד שחוזרים ועולים בהמ"ס, ושם נגמר תכלית בירורם.

אמנם תיקונם הוא לאט לאט, כי כל ניצוץ וניצוץ בפנ"ע כשהגיע זמן עלייתו, הנה הוא עולה בהמ"ס ושם נתקן ונתברר, וזהו שאמר הוזה"ק שם "ויתברר אלין די בהו אשתלם מאן דאיצטריך", ור"ל כל ניצוץ מהם כאשר נשלם ויצא ממנו כל תוקף הדינין שבו, והרי נשלם בו הכוונה לרצון אשר שולח לזה. ואז הרי מגיע עת תיקונו ונצרך לעלות ולהתתקן, הנה מאיר בו המ"ס בהאור דהמ"ה, והוא עולה ומתתקן. והרי נמצא כי מקודם נבררו הם ויצאו מהמ"ס כולם בבחי' פסולת ממנו, ואח"כ הנה נבררו הם מהפסולת שבהם שהם ש"ך פסולת העיקריים ג"כ רק ע"י המ"ס, ע"י שחוזרים ועולים שם דוקא, כי רק אז נגמר תכלית בירורם.

וכ"ז הנה הוא כמה שנודע כי כל הגבורות אינם נמתקין אלא בשרשם⁵⁵⁸, כי שרשם שהוא קודש קדשים הוא שורף ומכלה כל סיג, והוא מצרף ומלבן בתכלית הצירוף והליבון. ולכן הוא כי הנה מקודם שהוא בעת שהיה עומד המ"ס בלתי היחוד בהרישא עלאה שהוא האוירא, ויצא ממנה עי"ז כל הש"ך ניצוצין כנ"ל, וכאשר ירדו ונתרחקו ממקורן ונפלו עם השברי כלים למטה, הנה יצא מתוקף גבורתם כל השורש דהרע כולו, ונעשו כל הקליפות והחיצונים וכמו שבארנו בדע"ה חלק שני דרוש ב' ע"ש. אבל אחר שנתייחדה המ"ס באוירא ויצא ונתגלה האור דהשם מ"ה, הנה משלח המ"ס בגבורתה את אור דהמ"ה למטה, ונעשה כ"ז ע"י התורה וישראל, כי התורה שהוא אור דמ"ה הרי היא שורה בישראל, וישראל בהעולם, ומתייחדים כולם זב"ז, ועי"ז נמשך הארת גבורת המ"ס עם האור דמ"ה שבה עד למטה, ומאיר בהניצוצין ומעלה אותם מטיט היון, והם עולים

⁵⁵⁶ תרגום: אף כך כמו כן עולה במחשבה כמו שנברר בה פסולת (והתברר אף כך אלו שבהם השתלם מה שצריך ודאי כך עלה במחשבה והכל) ונבררו אלה שבהם השתלם מה שצריך ודאי כשעלה עלה במחשבה והכל כמו שצריך שמחה מצד זה ועצב מצד זה.

⁵⁵⁷ על שם.
⁵⁵⁸ ע"י ע"ח סוף שער מז בשינויי הנוסחאות וז"ל: כל הדינים כשהם מתפשטים הם רעים וכאשר שורשם מאיר בהם הנה הם מתבטלים. וכן ע"י שעה"כ דרושי ר"ה דרוש ז'.

בעליה אחר עליה עד המ"ם עצמו שהוא המקור אשר משם הוצבו בראשונה, ושם הם מצטרפים ומתלבנים בתכלית הצירוף והליבון. ונמצא שאותו הכח והגבורה עצמה אשר בה נתעברו בתחילה ונפגמו ונתקלקלו בכל חלאת צהנות דתולדות עולם התווה שיצא על ידיהם, הנה באותה הכח עצמה הם מתתקנים אח"כ ועולים. והוא כמ"ש רז"ל (ויק"ר ס"פ יח ס"ה, וכן בשמו"ר פכ"ג סימן ג ובכ"מ) כי מדת הקב"ה במה שהוא מכה בו עצמו הוא מרפא שנאמר (ירמיה ל יז) וממכותיך ארפאך, וכן נאמר אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא, במה שהוא מכה בו הוא מרפא. וכ"ז הוא משום שהגבורות אינן נמתקין אלא בשרשן, וע"י שרשן הם נטהרין מכל תולדות דינין הקשים ומתתקנים. וזהו שאמר הוזה"ק (ח"ב נד ע"ב) ודאי כד סליק במחשבה סליק, והוא המ"ם בוצד"ק שהוא שורש כל הגבורות, ושם עולים כולם ומתתקנים ונמתקים על ידה.

אמנם הנה אינם עולים הניצוצים בהמ"ם להדיא אלא רק ע"י השתלשלות מדרגות רבות ולאט לאט דוקא, והם עולים דרך כל הפרצופים כולם ממחשבה למחשבה, כי כל תיקונם וביורם הוא רק במחשבה דוקא שהוא במוח חכמה של כל פרצוף, עד שעולים בהמ"ם דא"א ודא"ק, ושם הוא נמר תיקונם. והוא כמ"ש הרב במב"ש (ש"ה ח"א פ"ב) בביאור דברי הוזה"ק הנז', זה לשונו: כי כל הביוריים של המלכים נעשה ע"י המחשבה שהוא המוח ששם מתברר, ומשם יורד אח"כ בסוד טפת הזווג, (והוא כמו שאמרנו לעיל שהרי כל טפת הזווג הוא נמשך מן המוח, ונעשה מכל מאכל ומשקה שהאדם אוכל ושותה, שהמבורר מהם נמשך להכבד ונעשה לבשר ודם, והמבורר מהם ל'סח ע"א) שולח הכבד אל הלב, ונמשך מזה קיום וכן לרוח החיוני המתפשט מן הלב לכל הגוף דרך העורקים הדופקים, והמבורר מן הלב שולח הלב אל המוח, ונמשך משם רוח חיוני יותר פנימי לפנימיות הגוף דרך גידין הנמשכין מן המוח. והרי נעשה בהמוח הביורור היותר אחרון, וכמ"ש הרב כ"ז במוחיין (פרק ה) ע"ש. וכ"ז הוא מהניצוצין המתתקנים ועולים מנפילתם לעמקי תהום ובכל מדבר שומם, וכשמגיע זמנם להתתקן הם נמשכים ובאים לחלקי הישוב, ועולים שם מדומם לצומח, ומצומח לחי, ומחי למדבר, עד שמתבררים בהמוח כנוז. ומשם נמשך למציאות טפת הזווג ונעשים לאור ונשמה חדשה, וכמו שהארכנו בזה בדברינו בחלקי הדרושים. אמנם יש מחשבות ומוחיין רבות, כי במחשבה של עתיק הוברר א"א, ובמחשבה של א"א הוברר או"א, ובמחשבה של או"א הוברר זו"ן, ובמחשבת זו"ן הוברר עתיק דבריא, ובעתיק⁵⁵⁹ דבריא הוברר א"א דבריא וכן כיוצא בזה עד עולם העשיה, בין בכללות ובין בפרטיות של כל ספי' וספי' עצמה, כי מהיותר מובחר ורך נעשה בחי' עליונה. ומה שנשאר ממנה נעשה בחי' התחתונה עד סוף המדרגות.

והנה מחשבות או"א ומוחא דילהון הוא מברר את הזו"ן, כי הכלים והאורות והניצוצים שיש בהו' מלכים, כל מה שיכול להתברר ולעלות ולהיות מהם זו"ן עולה ומתברר במחשבת דאבא, וזריק הפסולת של כל ניצוץ וניצוץ מהש"ך ניצוצין לבר ונטל האוכל מהם, שהם הביוריים ומתקשרים בהטפה שממשיך ממוחא דילה, (שהוא החלק אשר נתן אבא מגופו ונפשו ג"כ ומשתתף בבנין הולד), ומתקשרים יחד ויורדים כולם יחד בסוד טפה אחת עד היסוד, ונתנו בסוד זיווג ביסוד דאימא. והנה גם אימא ביררה בירורים במחשבה דילה, וגם היא הוציאה טפת מ"ן ממוחיין דילה, ויורד הכל עד היסוד שלה, ושם נתחברו שניהם כאחד, ב' הביוריים דאו"א עם ב' החלקים שנתנו מגופם ונפשם, ונתחברו כולם יחד בטפות הזרעית שלהם בתוך היסוד דהאימא, ונלקטו בה בג' ימי הקליטה, ונשאר שם בסוד עיבור.

וטעם הדבר מה שהוכרח להיות כל הביוריים רק ע"י המחשבה שהוא מוח החכמה דוקא, כתב שם הרב ג"כ במב"ש הנז' זה לשונו: וטעם הדבר הוא משום שהקליפות אין להם אחיזה בהג"ר שהם א"א ואו"א, (וגם הבינה שהוא אימא אין בה כח לדחות את החיצונים לגמרי אלא רק

⁵⁵⁹ נדצ"ל ובמחשבת עתיק.

כשהיא ביחד עם החכמה, אבל בהיותה לבדה בלתי חכמה, אפשר להחיצונים לאחוז באחוריים שבה, וכמ"ש בשער העקודים (פרק ב) ובשער לאה ורחל (פרק ז), ולכן אי אפשר שיתברר לנמרזי אלא רק עד שיעלה במוח החכמה דוקא שהוא המחשבה, כי כאשר עולים הניצוצין בהמחשבה דאבא שהוא מוח החכמה שבו, אינם יכולים הסינים אשר היו מעורבים ונאחזים בהם מקודם לישאר שם כלל, והם נפרדין מהם אז לגמרי. כי החכמה דוחה אותם, ומצטרפים ומתלבנים הניצוצין במוח החכמה מכל סיג ופסולת שבהם, ויוצאים ונזרקים הסינים והפסולת לחוץ.

והנה מתפרדין אותן הסינים ג"כ לתלת מאה ועשרין פירורי סינים כמו הניצוצין הראשונים, כי כל מה שנתברר ויוצא ממוח החכמה הוא מתחלק לש"ך, משום שבחכמה הוא ל"ב נתיבות, וכל נתיב הוא כלול מ"י, והם פועלים כולם בהבירור והליבון, ולכן מתפרדין לש"ך. ואותן הש"ך פירורי סינים הם חוזרים להתברר אח"כ ג"כ ע"י בחי' זווגים, ונעשה מזה כל המציאויות כולם אשר עד סוף העשיה. ומה שנשאר מכל הבירורים כולם הם סינים גמורים שאין בהם תועלת כלל, ומהם הוא כל הקליפות. ונמצא כי הכל הוא בחשבון ש"ך, עד כאן מדברי הרב במב"ש שם (פרק ב וריש פרק ג), ע"ש כי שניתני לשונו קצת כדי ליתן ביאור לדבריו.

והרי לנו עכ"פ כי הבירור נעשה תמיד במוח החכמה שהוא המחשבה. והנה הגם שהרב אמר שנעשה הבירור דכל תחתון רק בהמחשבה דהעליון ממנו לבד, ולא הזכיר מהמ"ס הכללי דא"א ודא"ק מאומה, אך האמת הוא שעיקר הבירור הוא נעשה רק ע"י המ"ס הכללי דא"א ודא"ק, כי כל הניצוצין כולם שרשם הוא רק משם וכנ"ל, ושם עולה הבירור היותר זך והיותר רוחני דכל ניצוץ וניצוץ, ונעשה שם למ"ן, ועי"ז ניתן בו משם אור 'סח ע"ב) וזוהר גדול ומאיר ומוזהר משם ולמטה עד המוחין דא"א לברר בהמוחין שלהם כל החלקים הראוי לנשמת הולד עצמו, וכמו שאמרו בספד"צ (פרק א דף ד ע"ב) ביה סליקו וביה סלקן דלא הוו והוו ויהוין.

והרי לנו כי עליית כולם והתיקון העיקרי הוא נעשה רק בהמ"ס הכללי דא"א ודא"ק, כי כולם סלקין ביה להשפיע להם, וכמו שכתב שם הגר"א ע"ש ותמצא. וזהו שאמר הזוה"ק (ז"ב ונד ע"א) ודאי כד סליק במחשבה סליק, כי עולה כל ניצוץ להמחשבה דא"א, ומשם עולה ממחשבה למחשבה, ונתברר בכל א' עד שעולה היותר זך ויותר רוחני שבו להמ"ס הכללי דא"א ודא"ק, אשר משם חוצב בראשונה שהוא בעולם הנקודות, ואח"כ הוא מאיר ומוזהר ויורד ממחשבה למחשבה דרך עלייתו, ונשאר בכל א' היותר מוכתר שבו עד שיורד להמוחין דא"א, ושם נעשה ונגמר כל מה שראוי אליו להיות לאור ונשמה להולד הנולד. והרי נתבאר כי לא נגמר ונעשה שום בירור לכל ניצוץ מהש"ך ניצוצין עד שעולין להמ"ס דוקא, כי רק ע"י המחשבה מ"ס שהוא שורש כל הגבורות, הנה רק עי"ז עצמה הם מתקנים ועולים, כי הגבורות אינן נמתקין אלא בשרשן וכנ"ל.

ואמר הזוה"ק עוד (סו) וכלא כמה דאצטריך חדו מסטרא דא ועציבו מסטרא דא, כי נעשה הכל מהמחשבה כפי הצורך, כי מתחלה יצא ונעשה משם כל הדינין הקשים, אשר מהם הוא כל הרע כולה וכל העונשים כולם, והיה כ"ז כדי להוציא עי"ז כל סוד כח הבחירה כנודע. ואח"כ נעשה משם גופה ג"כ כל הבירור והתיקון, שהוא כל השמחה והעונג וכל טוב העתיד, וז"ש "וכלא כמה דאצטריך חדו מסטרא דא ועציבו מסטרא דא", כי אותן הגבורות עצמן הנה מצד זה הם שמחה ועונג, ומצד זה נעשה מהם כל עונש ורע, כי כאשר ירדו למטה הרי נעשה מהניצוצין כל הקליפות והחיצונים, וכאשר עלו למעלה הרי נעשה מהם כל התיקונים כולם וכל טוב עולם, והרי הוא חדו מסטרא דא ועציבו מסטרא דא. ואמר שם הזוה"ק, כ"ז בסוד העשרה הרוגי מלוכה, כי ע"י שליטת הדינין הקשים ששלטו בגופן רח"ל, הנה עי"ז יצא הפסולת והסינים מאותן הגבורות ונתקנו ועלו לשרשן תיכף בקודש הקדשים, שהוא בהמחשבה מ"ס. ונשלם המ"ס באורותיה שיצא ממנה, וזה סוד שאמרו (מנחות כט ע"ב) כך עלה במחשבה לפני, כי אותן תוקף הדינין הם מהמחשבה מ"ס, ומוכרח שיתגלו וישלטו ויוצאו מן הכח אל הפועל בכל כחם אשר נתיסד להם, ועי"ז יטהרו

ויתקדשו ויעלו ויטייחדו במקורן. וזהו שאמרו (ברכות סא ע"ב) שהיה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד, כי היה מאריך כ"ב עד שראה שעלו כל אותן הגבורות והניצוצין למעלה ובקעו כל המסכים והמחיצות של ברזל, ועלו בעליה אחר עליה עד המ"ס, ונתייחדו במקורן ונשלם בהם תיכף הכוונה דתכלית תיקון האחרון, כי אז יהיה כמו כן בכל הש"ך ניצוצין כולם, כי ע"י כל אורך משך זמן הגלות בכל התלאות והמאורעות שעוברים על כל אדם אם בעוה"ז או בהדינים ועונשים שבעולם הנפשות, הנה ע"י יטהרו כל הניצוצין כולם, ויעלו כולם לסוד האחדות השלימה וכמו שבארנו כ"ז בדע"ה ח"ב דרוש ב'. אך באותן הניצוצין אשר נעשה בהם כל המאורע דר' עקיבא וחביריו, הנה נשלם בהם כל כוונת תיקון האחרון תיכף באותו העת, וזהו שיצתה בת קול ואמרה אשריך ר' עקיבא שאתה מוזמן לחיי העוה"ב, ור"ל כי נשלם ונעשה לו אותו האור דתיקון העוה"ב תיכף מאז ולהלאה, והבן כ"ז היטיב אחר שתעיין בכל דברינו בדע"ה שם, וכן בספר הכללים כלל י"ז, ודי בזה והי' ית' יכפר ומעתה נחזור לביאור דברי הרב זל"ה.

[מט] כנז' בפ' שלח קס"ט ע"א – וע"ש בהגהות מהר"י אות ב'⁵⁶⁰, וכל דבריו שם הוא במוחין דקטנות (פרק ב) ע"ש בארוכה. ובפ' שלח שם (דף קע רע"א) מבואר שם כי בתחילת כל לילה הנה פוקד תמיד הרוח להחיות הבל דגרמי ע"ש⁵⁶¹, והוא משום כי בתחילת הלילה הוא התגברות הסטרא אחרא, לכן פוקד הרוח אותה ומשפיע בה הארה וכח שלא תשלוט בה הסט"א ח"ו, ותשאר קיים לעת התחייה וכנ"ל. לסח ע"ג.

ואולי דגש ורפה הוא הבל דגרמי, שאינם לא טעמים ולא נקודות ולא תגין, כנזכר בתיקונים סוף תיקון ה' (כא ע"ב) ולא קבלתי זה ממורי זל"ה. ועיין מה שחסר בסוף תי' כ"ח של כת"י שאמר כי הדגש והרפה הם הנפש. ואפשר שהוא הבל דגרמי שהוא מכלל נפש, וע"ש היטיב בענין דגש ורפה ואותיות ונקודות וטעמים שהם גוף ונר"ן, והנה הנקודות הם הי"ס שבתוכם⁵⁶², שהם בחי' רוח. כג ע"ג.

[ג] ואולי דגש ורפה הוא הבל דגרמי – הנה הדגש ורפה הם נקודה וקו, כי בימים הקדמונים היו נוהגים על הרפה לעשות למעלה קו ברוחב על האות, אלא שהאחרונים השמיטוהו, כי מן העדר הדגש ניכר כן כתב הגר"א בסוף תיקון ה' (דף כב ע"ב ד"ה רצוא בדגש ושוב ברפה). והרי הו' הדגש ורפה נקודה וקו, והם בחי' מלכות ויסוד, וכן הם דין ורחמים⁵⁶² כמו שיתבאר. וע"ז אמר הרב כי שניהם הם בחי' הבל דגרמי, ולכן הוא הדגש בתוך האות עצמה, כי כן הוא הבל דגרמי מחובר בתוך העצמות ובפנימיותם לעולם, אמנם הרפה הרי הוא רק על האות, וכמ"ש בתיקונים סוף תיקון ה' (דף כב ע"א) רפה איהו לעילא מאתוון וכנז'. אך הוראתו ועניינו הרי הוא ג"כ רק על הברת האות עצמה, להחליש הברתו כנודע, וא"כ הרי הוא ג"כ עכ"פ מיוחד עם האות עצמה ובתוכו,

⁵⁶⁰ ז"ל: הנה במות הצדיק, נר"ן דאצי' עולים לאצי', ונשמה דבריאה עולה לג"ע העליון, ורוח דיצירה עולה לג"ע הארץ, ונפש דעשיה אשתארת בקברא. וכשנתעכל הבשר, עולה הנפש גם היא למעלה, ונשאר ההוא הבל דגרמי שוכנת על אינון גרמי דאשתארון בקברא. וסוד הענין כי הנפש שהיא ממוחין דגדלות דעשיה היא עולה למעלה אחר עיכול, הבשר והבל דגרמי שהוא ממוחין דקטנות דאלהים נשאר בקבר תמיד עד תחי' המתים, כי להיותו סוד דינים יש בו תמיד אחיזת הקליפה, ואינו יכול להפרד מהגוף לעלות למעלה. וז"ש "ודא הוא אוב וכו'", כי הוא הבל דגרמי סוד הקטנות, ויש כח לקליפה להתאחז בה, ובעלת אוב אינה יכולה להלעות רק אותה הבחינה של הבלא דגרמי.

⁵⁶¹ ז"ל: ואי תימא דאנן פקדין לבי קברי בריש כל ליליא לאו על גופא אלא דנפשא (דאזלא עטריראה) דהאי כל זמנא דבשרא קיימא רוחא פקדא עלה דנפשא ונפשא פקדא לגופא אבל השתא פקדונא דילן איהו לנפשא דאיהי משתכא ואשתארת בשכוכי גו גרמי ובג"כ בריש כל ליליא פקדונא דרוחא לנפשא ולא על בשרא.

תרגום: ואם תאמר שאנו פוקדים בתי הקברות בראש כל לילה, לא על הגוף אלא על הנפש (שהולכת ערומה) שהרי כל זמן שהבשר קיים, הרוח פוקדת על הנפש, והנפש פוקדת על הגוף. אבל עכשיו פקדונו הוא לנפש, שהיא שוכנת ונשארת שוככת תוך העצמות, ומשום זה בראש כל לילה פקדון הרוח לנפש ולא על הבשר.

⁵⁶² ע"י בהגר"א על ס"י ו ע"א.

והוא ג"כ רק בחי' הבל דגרמי. ומה שהוא עומד למעלה הוא משום שהרי ההבל דגרמי הוא ג"כ מבחי' נפש וכנ"ל, והרי הוא קשור ג"כ למעלה באור העליון לעולם עכ"פ. ועי' בא הוראת הדגש והרפה שאחד הוא בתוכו ואחד הוא למעלה, להורות על הבל דגרמי שהוא מיוחד עם העצמות בתוכם ובפנימיותם גופה, ועכ"ז הנה היא קשורה ג"כ למעלה לעולם.

וע' בתיקונים שם ובהגר"א שמבואר כי הרפה והדגש הם בבחי' יסוד ומלכות, ולפי עניינינו הנה הוא כי ההבל דגרמי הוא מהמלכות דאבא, והיא אשר מיוחד לעולם בתוך הולד עצמו, וזהו בחי' הדגש. אמנם המלכות, הנה היא קשורה לעולם באור היסוד, שהיסוד הוא הופך עליה מלמעלה, והוא בחי' הרפה. וזהו ג"כ מ"ש הרב בשער העיבורים (פרק ב) כי הדגש הוא בבחי' דין והוא סוד שם שד"י שהוא בדגש, כי השם שד"י הוא גימטריא רפ"ח עם שם הוי"ה כ"ו, וכמו שמבואר שם שהוא בסוד עיבור ע"ב רי"ו והם רפ"ח, ועם הוי"ה כ"ו הוא גימטריא שד"י, והנה הוא בחי' רפ"ח ניצוצין המתקנים ועולים בעיבור. וכ"ז הוא במלכות שהיא דין וכמ"ש במאמרי רשב"י (פ' בראשית דף יב סע"א) ע"ש, כי בחי' עיבור הרי הוא במלכות וכמ"ש בשער המוחין (סוף פרק ה), וכן כל הניצוצין הם מבחי' המלכות ודין, כי הם מהמלכות דב"ן. וזהו ענין שם שד"י בדגש, כי הוא בבחי' הרפ"ח עם שם הוי"ה כ"ו, ועניינו הוא על תיקון הניצוצין שבעיבור. וכ"ז הוא מרמוז על ההבל דגרמי, שהוא מהרפ"ח ניצוצין שנתקנו בהשם הוי"ה דאבא, והוא אשר נכנס בהולד בתוכו ובפנימיותו ונשאר בו לעולם, ולכן מתקיים על ידו עד עת התחייה, ועי"ז יקום בתחיית המתים. וכ"ז הוא ע"י השם שד"י שהוא בדגש והוא מהמלכות דאבא. אך הרפה אמר הרב ג"כ במאמרי רשב"י שם כי הוא ביסוד, והוא רחמים בערך המלכות, והוא בסוד הכתוב (שה"ש א יג) בין שדי ילין, שמלת שדי הוא רפה, והוא ג"כ גימטריא רפ"ח כ"ו, אלא שהוא הרחמים, ולכן הוא רפה. והנה הוא ג"כ אותו האור דההבל דגרמי עצמו, אלא שהוא בבחינתו הקשורה למעלה ביסוד דאבא, ולכן הוא רפה, שהוא הקו אשר על האות, להורות על קישורו למעלה בהיסוד וכנו'.

אמנם הנה בשער דרושי נקודות (פרק ו) הנה חושב שם הרב את הדגש ורפה מכלל הנקודות שהם רוח, וכאן אמר שהם ההבל דגרמי שהוא למטה גם מהנפש העיקרי וכנ"ל אות מ"ו. ויש לומר כי משום שההבל דגרמי הוא ג"כ רק מאבא וכנ"ל בכל דברינו, לכן כולל אותם הרב ג"כ בכלל הנקודות שהם מאבא וכנ"ל פ"ד, ולא נחית הרב לחלק שם בין זה לזה משום ששם, ר"ל בדרושי נקודות פ"ו, אינו מזכיר הרב את הדגש ורפה אלא רק דרך אגב, וכמו שמבואר למעין שם, לכן כולל שם הרב את הדגש ורפה עם הנקודות בכלל הדא, כי הם כולם משורש אחד שהוא מאבא. ומה גם כי הרי הרוח הוא פוקד אותם בכל לילה (ספ' ע"ד) ומאיר בהם וכנ"ל אות מ"ט, לכן חושב אותם הרב שם בבחי' מדרגה אחת ג"כ.

[גא] והנה הנקודות הם הי"ם שבתוכם כו' כו' – כאן חוזר בקצרה על הראשונות, שעיקר בנין העולם שהוא ז"א הוא מאבא, כי ממנו הוא עיקר האותיות שהוא הגוף וכנ"ל מאות כ"ח עד אות מ"ה, וכן ממנו הוא הי"ם העיקריים שהם הנקודות והרוח וכנ"ל מאות כ"ד עד אות כ"ו. והנה הם הל"ב נתיבות פליאות חכמה (ספ' יצירה פ"א מ"א) שהוא מחכמה אבא, שבהם נאצל העולם, ר"ל הוי"ק שהוא ז"א וכנ"ל בריש הפרק. אך הנפש וציוור הולד ותיקונו הוא מאימא, כי בה ועל ידה נתקן ונצטייר הולד לגוף שלם ולכל צורת פרצוף וכנ"ל אות כ"א וכ"ח, אבל עיקר היסוד דכל פרצוף הוא מאבא, כי ממנו הוא עיקר החומר, וכן הוא ממנו ג"כ הצורה הראשונה הדבוק בו לעולם, שהוא ההבל דגרמי כנ"ל, ולכן נקראו בספר יצירה (פ"א מ"א) הכ"ב אותיות יסוד, כי הם היסוד והעיקר הבנין דכל עולם ודכל פרצוף, והם מאבא כי ממנו הוא הל"ב נתיבות חכמה שבהן נעשה העולם.

והרי כ"ב אתוון והי"ס הם ל"ב נתיבות נמשכין מהחכמה, שבהם נברא העולם שהוא ז"א, וז"ש (ס"י פ"א מ"א) בל"ב נתיבות פליאות חכמה חקק, והם (פרק א משנה ד) י"ס בלימה

וכ"ב אותיות יסוד כו'. ונקרא יסוד, לרמז לטפת חומר הזכר שהוא ראשון ויסוד שהם עצמות. ואחר כך מצטייר באימא בה' אותיות מנצפ"ך הנקרא טפת אודם. והבן זה למה זה נקרא תמיד בספר יצירה לבחי' כ"ב אותיות יסוד.

והנה אלו הל"ב נתיבות הם זכרים מחכמה, ונתונים באימא⁵⁶³ תוך מנצפ"ך שהם נ' שערים שבה⁵⁶⁴, כי כ"א כלולה מי' הרי נ'. ולכן נקרא שערים יען הם פתחים פתוחים ונקבים של אימא הנקרא נקבה כי הנקבה שעריה פתוחים לקבל בתוכה נתיבות חכמה. ובוזה תבין היות גבורות מנצפ"ך נקבות, וגבורות ש"ך ניצוצין שהם הבל דגרמי דכורין.

[נב] והנה אלו הל"ב נתיבות הם זכרים מחכמה ונתונים באימא – כי בחכמה הם הכ"ב אותיות והי"ס, ובבינה הם הל"ב אלהיים דעובדא דבראשית⁵⁶³, כי שם אלהים הוא בבינה, ועל ידה נבראו שמים וארץ שהם זו"ן, ויצא על ידה היש מאין, כי עיקר הגילוי והמציאות הוא בזו"ן כנודע. ושורשם הראשון הוא בכתר שהוא אי"ן, ויצא ונעשה היש מאין ע"י הבינה, והוא ע"י הל"ב נתיבות הנתונים בה מהחכמה, עי"ז יצא ממנה היש מאין. וז"ש בראשית, שהוא חכמה, ברא אלהים שהוא בינה, את השמים ואת הארץ שהם זו"ן.

[נג] ונתונים באימא תוך מנצפ"ך שהם נ' שערים שבה כו' כו' – כי ע"י הל"ב נתיבות חכמה כאשר שנתונים בבינה הנה נעשה בה נ' שערים, כי הל"ב נתיבות חכמה אמרנו כי הנה הם ה' נקודות והכ"ב אותיות, והי' נקודות כבר אמרנו לעיל אות כ"ב שגילויים הוא רק ט', ובבינה הוא השמות של הנקודות כמ"ש הרב לעיל פ"ד, והם קמץ פתח צרי סגול שבא חלם חרק שרק קמן שרק גדול, והם כ"ח אותיות⁵⁶⁴ ועם הכ"ב הרי נ'. והנם שאמרנו לעיל פ"ד אות ח' שאין מתגלים בה אלא רק השמות של השב"א סגול ל לבד. אך בהעלם הנה ישנם בה כולם ונעשה בה על ידם הני' שערים שבה. וכן הוא עוד כי ה' נקודות הנה הם ח"י נקודות פרטיות, כי הקמץ הנה הוא מורכב מב' נקודות⁵⁶⁵, והפתח הוא אחת, וצירי ב', וסגול ג', שבא ב', שורק קמן ג', וכן נחשב ג"כ שורק גדול לג⁵⁶⁶, וחולם וחירק כל א' אחת, והרי הם ח"י נקודות, ועם הל"ב אלהיים הרי הם נ'. וכן אלהיים פשוט ומלא הוא ח"י אותיות, ובהם מתלבשים הי"ח משחתין דהשם הוי"ה דעינין, הח"י משחתין שבין כ"ד עינין, והח"י עם הל"ב הוא נ'. ומכ"ז הנה נעשה הני' שערים שבבינה, וכמ"ש כ"ז הגר"א בספר יצירה (פרק א משנה א אופן ג דף ג ע"ג ד"ה וז"ש רבותיים אלפי) ע"ש, כי בבינה הנה נפתחין ומתגלין כ"ז, ונעשים בה לני' שערים.

והנה גילויים הוא ע"י המנצפ"ך שבה, כי כל א' הוא כלול מי', והם נ', כי ע"י הה' גבורות דמנצפ"ך הם מתגלין ומאירין לני' שערים. ונקראו בשם שערים, כי כל א' הוא כלול מכל הל"ב, ומקבל בתוכו כל הל"ב כולם, שכל הל"ב נכנסים בכל שער ושער בפנע, ומשונה כל א' מחבירו. וכן הוא כל א' שער מיוחד למעברות אורות ונשמות אחרות, ואין שער אחד דומה לחבירו, וכמו שכתב הרב בכוונת ספירת העומר (שעה"כ דרושי הפסח דרוש יא). וזהו שאמר הרב כי "שעריה פתוחים לקבל בתוכה נתיבות חכמה", ור"ל שכל שער ושער שבה מקבל בתוכו מכל הל"ב כולם, אלא שאין שער דומה לחבירו והם נחלקים בה לני' שערים מיוחדים.

[א. ה. אות נ"ד נדפסה בסוף ספר הדע"ה עם דרוש ש"ך פ"ר ורפ"ח.] [סט ע"א]

והנה יש ב' בחי' של י"ס, א' י"ס דבחי' נפש, וא' י"ס דרוח. והנה כשאנו מזכירין האותיות שהם הגופין כלי הנפש נמצא כי הנפש הם י"ס שלהם. ובין כולם הם ל"ב בחי' שהם ל"ב אלהים דקטנות⁵⁶⁷, שכבר ידעת כי כלים ונפש הם כולם בחי' אלהים דקטנות. אך יש הפרש כי י' אלהים שהם כנגד הנפש⁵⁶⁸ הם יותר מעולים ונזכר בתיקונים כת"י החסר,

⁵⁶³ עי' תיקו"ז קבב ע"א, וכן עי' שער העיבורים פרק ה'.

⁵⁶⁴ כלומר האותיות של הנקודות, חוץ מה"קטן" וה"גדול" של השורקים.

⁵⁶⁵ כלומר חיר"ק ופת"ח יוצר קמץ כזה T.

⁵⁶⁶ הו' של השורק גדול נחלק לו' וראשו.

והכ"ב אחרים הם כנגד הגוף שהם כ"ב אתוון. ומאלו הל"ב אלהים מתקבץ הארתם בצאתם מהחכמה שהוא מוחא לגבי לבא, ונעשה ל"ב כמנין ל"ב נתיבות החכמה⁵⁶⁷. ולכן הלב הוא אש שורף, כי הוא האלהים דקטנות⁵⁶⁸, אך הקול שבתוכו הוא שם הוי"ה, שהוא בחי' הרוח השורה בלב⁵⁶⁹, שהוא הנקודות העושים דפיקו מכת הנקודות⁵⁷⁰, כנזכר דף ס"ט ופ"ט (תיקו"ז ע"א) וכד ייתי רוחא לגבי לבא דתמן נפשא אתמר ביה קול דודי דופק. והבן זה היטב, כי הנפש והרוח הם שניהם בלב⁵⁷¹, * זה רוח וזה דם⁵⁷², בסוד (דברים יב ג) כי הדם הוא הנפש⁵⁷³, טיפת אודם דנוקבא, והכלי הוא בשר הלב עצמו שהוא האותיות. ובכוא הרוח, אזי הם הוי"ת דגדלות ולא אלהים דקטנות⁵⁷⁴, והנה אז נשלם שם מ"ב, שהם ל"ב נתיבות גוף ונפש וי' אמירן שהם י"ס דרוח דגדלות, כנזכר דף כ"ב (תיקו"ז ע"ב)⁵⁷⁵ ע"ש היטיב איך (הנקודות והאותיות ל"ג) הנקודה והחוט ותגא דעל חוטא ** הם ל"ב שבילין ותגא דעליה י' הרי מ"ב⁵⁷⁶. והוא סוד י"ס הרוח שהם נק' באמת י"ס, אך י"ס דנפש הוא שם מושאל כי עיקר י"ס הוא הרוח, והוא שם מ"ה כידוע, כי שם ב"ן נפש, ושם מ"ה רוח כנזכר דף י"ב (תיקו"ז י"ט ע"א) כי מלגאו איהי שם מ"ה.

* ותגא דעל חוטא – נמחק בלש"ו. ** עי' צנאגל"א על תז"ח טז ע"ג ד"ה כי יוס (לש"ו).

[נה] שהם ל"ב אלהים דקטנות – כי בקטנות, שהוא בעיבור ויניקה אין בו רק המוחין דהשם אלהים לבד, והוא רק מהי"ס דבחי' נפש, ואז אינו מאיר בו גם השם מ"ה ג"כ רק בבחי' האור דשם אלהים, כי מ"ם ה"א⁵⁶⁷ הוא גימטריא פ"ו כמנין אלהים, והוא החיצוניות דשם מ"ה שאין בו ג"כ רק הארת דשם אלהים לבד. והנה אותם הי"ס דבחי' נפש עם הכ"ב אותיות דהגוף, הרי הם ל"ב, והם הנקרא בשם ל"ב אלהים דקטנות, כי הרי אינו עומד אז רק בבחי' קטנות לבד, ורק באור דשם אלהים לבד, וכמו שמבואר כ"ז בשער מוחין דקטנות ובשער עיבורים (פרק ה), וע"ש שאמר הרב כי הם הל"ב אלהים דעובדא דבראשית. והגם שכל מעשה בראשית הנה נעשו כולם אחר התיקון ומהאור דהשם מ"ה בהאור הפנימי שבו, שהוא באור המוחין דהגדלות, שהם שמות דהוי"ת, ונעשו כולם ע"י אור הגנוז אשר בהמאמר (בדאשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור. וא"כ איך אמר הרב שהל"ב אלהים דמעשה בראשית הם שמות אלהים דקטנות. וכן קשה ג"כ כי מאחר שנעשו כולם מהאור הגנוז, א"כ אלמה לא נזכר באמת שם הוי"ה בכל מעשה בראשית כולם.

אך הענין הוא כי הנה כל מעשה בראשית כולם הנה נעשו במילות ויאמר אלהים הנאמר בכל פעולה ופעולה⁵⁶⁸, והשמות אלהים הם באמת רק הל"ב אלהים דקטנות. אך מילת "ויאמר" הוא סוד אמיר שאמרו בזה"ק (פ' תרומה דף קסו ע"א) וכמבואר בדברי הרב בדרושי מ"ן (דרוש ה' ו), והם האורות המוחין דהגדלות היותר מעולה הנמשך מהדעת עלאה אשר לעילא לעילא עד רוא דאור א"ס ית"ש. וזהו סוד מ"ש (אבות פ"ה מ"א) בעשרה מאמרות נברא העולם, ור"ל על סוד אמיר הנאמר בכל מאמר ומאמר. וכן מילת "ויאמר" הוא גימטריא עם הכולל רנ"ה, שהוא מספר הוי"ה פשוט כ"ו עם הדי' שמות עסמ"ב היוצאים ממנו, שהם גימטריא רל"ב. והרי רמוז במילת ויאמר כללות כל המוחין דהגדלות כולם, וב"ויאמר אלהים" כלולים המוחין דקטנות עם הגדלות, כי כאשר שניתוסף הגדלות על הקטנות, אז נשלם ונעשה הכל. ומה שלא נזכר שם הוי"ה בכל מעשה בראשית בפירוש, הטעם הוא כי אם היה נברא העולם בהאור דהשם הוי"ה בהתגלות, ר"ל באם שהיה נתיסד מציאותם העיקרי בגילוי אורו בהם, לא היה אפשר שתשתנה כלל, ולא היה כח הבחירה ביד האדם, ולא שכר ולא עונש. ולכן הגם שהאמת הוא שנבראו כל מע"ב רק ע"י המוחין דגדלות כולם, אך היו מכוסים ונעלמים, ר"ל שהיו רק כלולים ומלוכשים בהחיצוניות והקטנות, והיו מאירים בהם המוחין דהגדלות רק בסוד תוספת ועילוי ולא בבחי' שורש ועיקר,

⁵⁶⁷ מובא בתיקו"ז ע"ב.

⁵⁶⁸ עי' תיקו"ז ריש תיקון יב ובבהגר"א שם שזהו מידת המלכות.

וכדי שיהא אפשר להשתנות ולהסתלק בעת הפגם⁵⁶⁹, ולכן לא נזכר בכל מע"ב רק השם אלהים, וכל האורות הגדלות הם מרומזים רק במלת ויאמר. ועי' עוד בדברינו בספר הכללים כלל י"ט, שכתבנו שם כי ויאמר אלהים הנה הוא גימטריא ג"כ אמ"ר וק"ב, שהוא כללות כל האורות הגדלות מיציאתם מן המקור עד גילויים האחרון, וכמ"ש בדרושי מ"ן (דרוש ה' ו'), והיה כלול ומלוכב כ"ז בהשם אלהים, שהוא החיצוניות והו"ק שהוא הקטנות, והוא כמ"ש הרב ג"ב לעיל בריש הפרק, כי כל העולם הוא רק בבחי' גוף וו"ק, אבל הג"ר הם רק נסתרות⁵⁷⁰ והם נעלמים.

והוא ג"כ אותו הענין עצמו שאמר בסוף שער סדר אצילות בקיצור (פרק ג') שכל העולמות הם עתה רק בבחי' זו"ן שהוא ו"ק, והם בחי' הקטנות וכל המוחין בא להם רק בסוד תוספת וכמ"ש בשער המלכים (פרק ו'). וזהו שאמר הרב שהל"ב אלהים דמעשה בראשית הם הל"ב אלהים דקטנות, ואין הכונה שלא יצא אז המוחין הגדלות כלל והיו רק בסוד הקטנות לבד, אלא הכונה הוא שהיצוניותם וגילויים היה רק בבחי' הקטנות לבד, והוא השורש והעיקר שבהם. אבל כל הגדלות נתייחד כל המשכתם וביאתם רק בסוד תוספת, ולפעמים הם ישנם ולפעמים הם חסרים. וזהו מה שנזכר בכל מע"ב רק השם אלהים, אבל באמת הנה היו כלולים אז מכל אורות המוחין והגדלות כולם ג"כ, אלא שלא היו בהם בבחי' שורש ועיקר אלא רק בסוד תוספת, וכדי שיוכלו להסתלק בעת הפגם ולהשתלם בעת הזכות, ועל זה בא כל השכר ועונש, והוא 'סט ע"ב) סוד כל הבהירה כולה וכנז'. ועי' עוד עומק דברים בזה לקמן אות ס"ו ע"ש.

[נו] כי עשר אלהים שהם כנגד הנפש הם יותר מעולים ונזכר בתיקונים כת"י החסר – וכבר זכינו להם בדפוס אמשטרדם בסוף הזוהר חדש (פד ע"א) והוא בתז"ח הנדפס בוויילנא תרכ"ז עם ביאור הגר"א (לה ע"ג), והם אלו: א', בראשית ברא אלהים את, והמאמר שלו שהוא השם הוי"ה, הוא בניקוד הר"ת וכוה יְהוָה. ב', ויאמר אלהים יהי אור, והמאמר שלו שהוא השם הוי"ה, הוא בניקוד הר"ת יְהוָה⁵⁷¹. ג', ויאמר אלהים יהי רקיע, והמאמר שלו שהוא השם הוי"ה, הוא בניקוד הר"ת יְהוָה. ד', ויאמר אלהים יקוו המים, והמאמר שלו שהוא השם הוי"ה, בניקוד הר"ת יְהוָה. ה', ויאמר אלהים תדשא הארץ, והמאמר שלו שהוא השם הוי"ה, הוא בניקוד הר"ת יְהוָה. ו', ויאמר אלהים יהי מאורות, והמאמר שלו שהוא השם הוי"ה, הוא בניקוד הר"ת יְהוָה. ז', ויאמר אלהים ישרצו המים, והמאמר שלו שהוא השם הוי"ה, הוא בניקוד הר"ת יְהוָה. ח', ויאמר אלהים תוצא הארץ, והמאמר שלו שהוא השם הוי"ה, הוא בניקוד הר"ת יְהוָה. ט', ויאמר אלהים פרו ורבו, והמאמר שלו שהוא השם הוי"ה, הוא בניקוד הר"ת יְהוָה. י', ויאמר אלהים הנה נתתי, והמאמר שלו שהוא השם הוי"ה, הוא בניקוד הר"ת יְהוָה. ע"כ מהתז"ח שם ע"ש.

והרי לנו עשר שמות אלהים שהם הלבושים דעשרה מאורות, ועליהם אמר הרב שהם העשר ספי' דבחי' נפש אשר הוא נמשך מהבינה והם היותר מעולים, ושאר הכ"ב שמות אלהים הנאמר בפרשת מעשה בראשית והם מנויים ג"כ בתז"ח שם ע"ש, הנה הם האורות דהכ"ב אותיות שהם הכלים והגוף הנמשך מהבינה. וכ"ז הוא הל"ב אלהים שהם בהבינה, אבל העשרה מאורות שהם העשר שמות דהוי"ה, הנה הם העשר ספי' דהרות הנמשך מהחכמה, והוא נקודותיהם הנז' שהם האורות דהחכמה המתלבש בהרות, כי כל הנקודות הם מחכמה וכנ"ל פ"ד, ושם הוא סוד כל האמ"ר וק"ב אשר בכל מאמר ומאמר וכנ"ל אות נ"ה. אמנם למטה בסוף הפרק אמר הרב כי הי"ס דבחי' הרוח הם עשרה הוי"ות מנוקדות בהט' נקודות קמ"ן פתח כו', ומלכות בלא נקודה וכמ"ש בתיקונים (תיקון ע' דף קנא ע"א). וכאן הרי אמרנו מדברי התז"ח שהם מנוקדות בניקוד הפסוקים והתיבות של העשרה אלהים דהנפש.

ונראה לי כי שניהם ישנם, אלא שאלו שהם בהט' נקודות הפשוטים הם יותר פנימים, ואלו

⁵⁶⁹ עי' שער המלכים פרק ו.
⁵⁷⁰ עי' תיקון יט ע"א.
⁵⁷¹ צ"ל יְהוָה.

שהם בהנקודות המורכבים מניקוד הפסוקים והתיבות של העשרה אלהים שהנפש הם היצונים להם, כי הם מתלבשים בהעשרה שמות דאותן אלהים עצמן, ולכן הם מנוקדות באותן הנקודות הפסוקים והתיבות שהשמות אלהים, כי זה מורה שהוא משום שמתלבשים בהם עצמם, אבל העשרה הויות שהם בהט' נקודות הידועים הם פנימים להם, וע' לקמן סוף אות ע"ט ובדברינו בספר הכללים כלל י"ד ענף ב' אות י"ג ע"ש עיקר הדברים בזה.

ודע עוד כי ע"ד שהם עשר הויות, שהם הי"ם דהרות, והם בניקוד הר"ת של הפסוקים דעשר אלהים הנו', הנה ער"ז ישנם ג"כ עוד כ"ב הויות, והם ל"ב הויות שהם הל"ב נתיבות חכמה, וכמ"ש במב"ש (ש"ה ח"ב ספ"ו) שהל"ב נתיבות חכמה הם כולם שמות דהויות. והנה הם מנוקדות ג"כ בניקוד הר"ת של הפסוקים דכל הל"ב אלהים. וכן ישנם עוד ג' שמות הויות אשר הם הפנימיות דהג' שמות אלהים שבויכולו, והם יותר עליונים מכל הל"ב וכמ"ש בתז"ח (שם). והנה הם מנוקדות ג"כ בניקוד הר"ת שבאותן הפסוקים, והתיבות שהשמות אלהים, וע"ד העשרה הויות הנ"ל, כ"ז נראה לי לומר אם יכשר בעיני ה'.

וע' עוד במב"ש הנו' שמבואר שם כי בקטנות שהוא בעת היניקה, הנה הוה אז גם כל הל"ב נתיבות חכמה ג"כ רק שמות אלהים, והם כולם החיצוניות דשמות הויות שבהל"ב נתיבות, והיינו כי הויות פשוט הוא גימטריא כ"ו, וכשהם במילוי כזה, כ"ף ו"ו, הוה האותיות השניות פ"ו, שהוא גימטריא אלהים, והוא החיצוניות דשם הויות⁵⁷². והוא ע"פ מה שאמרנו לעיל אות נ"ה, (ס"ט ע"ג) שהחיצוניות דשם מ"ה הוא ג"כ בבחי' שם אלהים, כי זהו מה שמ"ה ה"א הוא גימטריא אלהים.

[נז] ומאלו הל"ב אלהים מתקבץ הארתם בצאתם מהחכמה שהיא מוחא לגבי לבא ונעשה לב כמנין ל"ב נתיבות החכמה – ר"ל בזה ללמדנו על מציאות הלב ממה שהיא, ואמר כי הנה היא מהארת הל"ב אלהים שבמוח ולכך נקרא לב. וזהו שאמר כי נמשך ומתקבץ הארת הל"ב אלהים בצאתם מהחכמה לגבי לבא ונעשה הלב. והגם שהל"ב אלהים הם רק במוח הבינה, אמנם הוא ע"פ מ"ש אליהו ז"ל (תיקו"ז דף יט ע"א) חכמה מוחא בינה לבא, בה הלב מבין (ברכות דף טא ע"א). והענין הוא כי הנה עקר הבינה הנה היא ג"כ רק בהמות, וכנודע שהם ג' מוחין בראש חב"ד, וחכמה מתפשט לל"ב נתיבות, ומהם הוא הכ"ב אותיות דהגוף והי"ם דהרות, כי עיקר החומר דהגוף הוא ג"כ רק מהחכמה וכנ"ל אות כ"ח ואות מ"ד, והבינה מתפרש לל"ב אלהים, ומהם הוא הציור דהכ"ב אותיות דהגוף אשר נתגלה ונעשה במעי הבינה אימא. כי כל הגידול והציור דהגוף שהוא מהטפת חומר דהאבא, הרי הוא נעשה ונצטייר רק במעי האימא, ועם הי"ם דהנפש הוא ל"ב, והם מהל"ב אלהים שבבינה, אשר עיקרם הוא ג"כ רק בהמוחין עצמן שבראש. אמנם בהיותן בהמוחין, אינם ניכרים הל"ב אלהים שבבינה, כי מתבטל בהארת הל"ב נתיבות שבחכמה, שהם שמות דהויות וכמ"ש במב"ש (ש"ה ח"ב ספ"ו) וכנ"ל אות נ"ו. ולכן קורא אליהו ז"ל כל המוח כולו בשם חכמה, כי אין ניכר שם אור הבינה והדעת ע"ד שרגא בטיהרא. אך כאשר מתפשטים הארת הל"ב אלהים למטה, ומתקבץ הארתם בהלב, הנה שם מתגלים וניכרים ונעשה מזה מציאות הלב ונקרא לב, ע"ש שהיא מהארת הל"ב אלהים שבמוח הבינה. ולכן אמר אליהו ז"ל חכמה מוחא בינה לבא, כי אין ניכר אור הבינה ואינה מתגלה אלא בלב.

אמנם לקמן בשער פרצופי זו"ן (פרק ד), אמר שם הרב כי מציאות הלב הנה היא מקיבוץ הארת דהחכמה ג"כ, ומבואר שם כי היא מהארת שמות דהויות ע"ב וס"ג מהאותיות דאחוריים דהמילוי שבהם שהם ל"ב אותיות, ע"ש שמבואר כי בהלב מתקבץ הארת דכל המוחין כולם. אך נודע הוא כי כל מה שמתפשט למטה הנה הוא רק מהחיצוניות והאחוריים שהם בחי' גבורות וכמ"ש שם, שהם רק מהמילוי והאחוריים, שכ"ז הוא בחי' גבורות, כי כל אחוריים הוא גבורות וכל

⁵⁷² עי' שער ההקדמות נד ע"א.

מילוי הוא גבורות, כי מלוי הוא גימטריא אלהיים (שענה⁹ בראשית דרוש ד) וכנודע כ"ז. וא"כ הרי האחוריים דהמילוי הרי הוא גבורות שבגבורות, ולכן הנה ניכר שם היטיב ומתגלה הארת הדל"ב אלהיים ג"כ, ועומדים הארת הל"ב אותיות דהאחוריים דהמילוי דהע"ב והס"ג מבפנים והארת הל"ב אלהיים מבחוץ, ונעשה מכ"ז מציאות הפנימיות והחיצוניות דהל"ב. ונמצא כי מ"ש הרב בשער פרצופי זו"ן (פרק ד), הוא בהפנימיות, ומ"ש כאן מהארת הל"ב אלהיים הוא בהחיצוניות, ושיניהם הם ניכרים ומתגלים למטה אחר שמתפשטים ויוצאים מהמוחין שבראש למקום הלב ע"י הגילוי שמהיסוד דאימא, אשר שם נפתח ומתגלה ויוצא הארת כל המוחין כנודע, וכמ"ש הרב שם בשער פרצופי זו"ן פ"ד. ומהם נעשה כל מציאות הלב בהפנימיות והחיצוניות שבה.

[גח] ונעשה לב כמנין ל"ב נתיבות החכמה – והגם שמציאות הלב הרי אמר כי היא נעשית מהארת הל"ב אלהיים שבבינה, וא"כ הרי היה לו לומר שנעשה לב כמנין ל"ב אלהיים, אך כוונת הרב הוא משום שהלב היא כלולה באמת מכל הל"ב נתיבות חכמה ג"כ, שהוא גם מכל המוחין דגדלות שהם הויו"ת וכנ"ל, וכן גם כל הל"ב אלהיים מה שהם ל"ב הם ג"כ רק ע"י הל"ב נתיבות חכמה, כי מתלבש החכמה בהבינה אשר שם הוא שם אלהיים, ומתפשט ע"י ל"ב אלהיים. אבל עיקר הל"ב הם בחכמה, כי שם הוא השורש דהכ"ב אותיות וכנ"ל אות כ"ח, וכן שם הם העשר ספי' העיקריים שהם הי"ס דהרוח וכנ"ל אות כ"ג כ"ד. אבל הי"ס דהנפש, הם רק שתופא דגופא וכנ"ל אות י"ג י"ד, ויוצא ונעשה הל"ב אלהיים רק ע"י הל"ב נתיבות חכמה, ולכן הלב שהוא נעשית מהארת הל"ב אלהיים, ונתגלה בה כל הל"ב אלהיים, הנה היא כלולה מחכמה ג"כ, ומכל הל"ב נתיבות החכמה שהם המוחין (סט ע"ד) דגדלות שהם הויו"ת, אלא שבה נתגלו הל"ב אלהיים ג"כ וכנ"ל, אבל היא כלולה מחכמה ג"כ, וכלול בה כל המוחין כולם, ולכך מייחס הכתוב תמיד החכמה אל הלב, כי שם היא מתגלה. אבל במוח היא סתום ונעלם, הגם שעיקרה הוא משם. והוא מ"ש במדרש משלי (פרשה א) היכן החכמה מצויה, ר' אליעזר אומר בראש ר' יהושע אומר בלב כו', נמצאת אומר שדוד תפש כדברי רבי אליעזר ושלמה כדברי ר' יהושע ע"ש⁵⁷³. ופשוט הוא כי אין מחלוקת בזה, אלא שזה מדבר בעיקרה, כי עיקר החכמה הוא בראש, כי שם הם כל המוחין, וזה מדבר בנילויה, כי גילוייה הוא רק בלב, אבל בהמוחין הם סתומים. וזהו שאמר הרב, ונעשה לב כמנין ל"ב נתיבות החכמה, ור"ל כי נתגלו בה ג"כ כל הל"ב נתיבות חכמה כולם וכנ"ז, וכן כתב ג"כ הגר"א בספר יצירה (ריש פרק ו) ע"ש⁵⁷⁴.

[נט] ולכן הלב הוא אש שורף כי הוא האלהיים דקטנות – מ"ש כי הלב הוא אש שורף, הוא לשון הזוהר (פנחס דף רלד ע"א) לב איהו נורא דדליק, וכן בהקדמת תיקונים (יד ע"ב) לב נור דליק, וכן בתיקון י"ג (כט ע"א) לבא איהו אש אכלה כו', ואי לאו כנפי ריאה דנשבין על לבא הוה אוקיד כל גופא⁵⁷⁵, וכן הוא ברע"מ (פנחס דף רכז ע"ב) דאי לאו (כנפי ריאה) דנשיב בבתיך דלבא הוה נורא דלבא אוקיד כל גופא. וע"ש עוד (דף רלג סע"ב) כי מוח ולב הם מים ואש רחמי ודינא, וע' בהגר"א בתיקון כ"ה (דף עה ע"א) כי הנורא דלבא הוא החום הטבעי שבלב, וכמ"ש בסוף תיקון כא (דף כב ע"א) שהוא האש היסודי דלבא, ועל זה אמר הרב כי האש היסודי והחום הטבעי שהוא בלב הנה הוא מצד הל"ב אלהיים דקטנות אשר מתקבץ הארתם בו וכנ"ל. וע' עוד בהגר"א בספר יצירה (פרק א משנה ה בד"ה ועומק אחרית) שאותו האש היסודי הוא סבת כל דבר וגמרו,

⁵⁷³ ז"ל: דבר אחר, והחכמה מאין תמצא. מלמד שהיה שלמה מחפש היכן החכמה מצויה. ר' אליעזר אומר, בראש. ור' יהושע אומר, בלב. דכתיב (תהלים ד, ח) נתת שמחה בלבי. ואין שמחה אלא חכמה, שנאמר (משלי כג, טו) חכם בני ושמח לבי. ואף דוד התפלל עליה, שנאמר (תהלים נא, יב) לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי. כיון שראה שלמה שחכמה נתונה בלב, משם התחיל, שנאמר, משלי שלמה בן דוד. וכי אין הכל יודעין שהוא בן דוד, אלא, כל מה שעשה לשבחו של דוד עשה.

⁵⁷⁴ שיש ל"ב נתיבות חכמה בכל א' מהג' אברים הראשיים שבאדם: הכבד, הלב והמוח, וכל א' מל"ב הנתיבות מתחלקים לכ"ב אותיות וי"ס.

⁵⁷⁵ תרגום: לב הוא אש אוכלת וכו' ולולא כנפי ריאה שמנשבים על הלב היה שורף כל הגוף.

וכן על ידו ישוב כל דבר לשרשו ע"ש, כי שרשו הוא מהבלי הגרמי שהוא הנפש הנפש, ולכן הוא סבת כל דבר ושורשו כנ"ל אות מ"ו והבן.

[ס] אך הקול שבתוכו הוא שם הוי"ה שהוא בחי' הרוח השורה בלב כו' – כי חיות האדם וקיומו דבחי' נפש הוא ע"י החום הטבעי שבלב, והוא מהל"ב אלהי"ם דקמנות שהוא בחי' נפש מלכות, אשר שרשם הוא מבינה. אך הקול והדבור הוא מהרוח שבלב, והוא מהכנפי ריאה דנשבין תמיד על לבא, ומזה נמשך הרוח ללב, ומשם הוא הקול, והוא מהד' אותיות דהשם הוי"ה ב"ה, שהוא בחי' רוח ז"א, אשר שרשו הוא מחכמה, וכמ"ש ברע"מ (פנחס דף רלד ע"א) והוא רוחא דנשיב בכנפי ריאה איהו אפיק קלא בקנה דאיהו קנה חכמה קנה בינה, ואתמר בה כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח דאינון ארבע אתון יהוה, והאי איהו רוח דדפיק בכל ערקין דלבא⁵⁷⁶ כו'. וכן שם (דף רכח ע"א) ודא יהוה דאיהו קול כו', וכן בתיקונים (תיקון כה דף עח ע"א) וכד ייתי רוחא לגבי לבא דתמן נפשא אתמר ביה קול דודי דופק⁵⁷⁷ כו'. והנה מזה נמשך החיות דבחי' רוח לבל הגוף ע"י העורקים הדופקים הנמשכים מן הלב לכל האברים, וכמ"ש בתיקונים (תיקון סט דף קכב ע"א) וכל ערקין וורדי גופא דאינון דפקין מלבא אינון דפקין, ושם מתלבש כל המוחין דגדלות שהם כל הל"ב נתיבות חכמה הכלולים בלב ג"כ וכנ"ל וכמו שיתבאר עוד בסמוך.

[סא] שהוא הנקודות העושים דפיקו מכה הנקודות – הלשון בספר אדם ישר דף י"ב ע"א שהם י' נקודות המוציאים דפיקו מכה הנקודות, כנו' בתיקונים (דף סט דף עח ע"א) וכד ייתי רוחא לגבי לבא כו', והוא בתיקון כ"ה שם וכנ"ל, וכן הוא עוד בתיקון ס"ט (מדרג קכא ומשם והלאה) ע"ש בארוכה הרבה מענין הדפיקין.

וכדי להבין הדברים קצת נעתיק כאן דברי הרב בזה אשר בשער רוח הקודש (דף ב סע"ב) זה לשונו, דע כי בדפק האדם כמו שנודע בו וניכר תחלואים הגופניים אל הרופאים הגופניים, כך מורי ז"ל היה מכיר בו חולי הנפש בהיותו ממשמש בדפק האדם. וסוד הענין הוא כי כבר ביארנו בסוד הפסוק כולם בחכמה עשית, כי אבא עלאה שהוא חכמה הוא חיות כל האצילות, וכאשר הא"ם מתפשט אורו העליון בתוך האצילות, הוא מתלבש תחילה תוך אבא ומתעלם בתוכו, ואז מתפשט אבא בתוך כל האצילות כולו עד סופו. ובתוך אבא מלוכש ומוצנע חיות כל האצילות 'ע' ע"א ונעלם בו כנו', וע"י אבא שואבים כל האצילות החיות העליון של הא"ם המחיה לכל עולם האצילות, וז"ש כולם בחכמה עשית. והנה החכמה זו מתפשט בבחי' הוורידים והעורקים של הדם החיוני של האדם, שהם בחי' הדפקים הדופקים הנודעים, ובתוך הדפקים ההם ננוו ונעלם ומלוכש החיות העליון דא"ם המחיה את האצילות כולו, באופן כי הדפק עצמו שהוא הווריד הוא אבא, והחיות שבתוכו הוא אור וחיות של הא"ם המחיה האדם שהוא ז"א, שהוא האדם העליון, והוא כלל כל האצילות כולו, ונקרא בשם אדם דאצילות. וכבר ידעת כי בלא אתכרר במחשבה, וכמ"ש בפ' פקודי (דף רנד סע"ב) שכל הש"ך ניצוצות אתברירו במחשבה, ויצא הפסולת והרע מתוך הטוב, ובחי' הדם הטוב שהוא החיות המשובח הוא נעלם בדפק, והדם הרע יוצא לחוץ. ולפעמים מחמת העונות של האדם, אין יכולת במחשבה לברר ולדחות את המותרות ופסולת הדם הרע לחוץ, ואז יחלה האדם וצריך להקיוו כדי שיצא לחוץ כנודע אל הרופאים. והנה נודע כי אבא הוא שם הוי"ה דיודי"ן דע"ב, והאחוריים שלו הוא גימטריא דפ"ק. והענין הוא כי אין פנימיות אבא עצמו יורד למטה ומתלבש באדם רק האחוריים שלו, כנודע כי כל דבר עליון אינו יורד למטה אלא בחי' האחוריים שלו, והוא בחי' הדפ"ק הנז'. וזהו הטעם שכל חיות האדם תלוי בדפק וכל תחלואיו ניכרים בו, כי כפי העבירה והחטא שעושה האדם כך יחסר בחי' האור והחיות ההוא

⁵⁷⁶ תרגום: ואתה הרוח שנושבת בכנפי הריאה, היא מוציאה קול בקנה שהוא "קנה חכמה קנה בינה", ונאמר בה "כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח" שהן ארבע אותיות יהוה, וזוהי רוח שדופקת בכל עורקי הלב.

⁵⁷⁷ תרגום: וכשיבא הרוח אצל הלב ששם הנפש נאמר בו קול דודי דופק.

שבתוך הדפך.

והנה נודע מ"ש בתיקונים (תיקון סט דף קכב ע"א, קכג ע"א, קכד ע"א) שיש עשרה מיני דפקים, והם קמץ פתח צירי כו'. וביאור הענין הוא כי הנה הנקודות הם בחכמה כנודע, וכל אותן הדפיקות שדופק כולם הם בציוור נקודות. והנה כאשר תמשש בידך על הדפך תמצא לפעמים שהוא דופק נקודה אחת ואח"כ דופק נקודה ב' בצדה, וזה סוד נקודת צירי. ולפעמים דופק נקודה אחת למעלה ונקודה ב' תחתיה, והיא נקודת שבא. ולפעמים דופק נקודה אחת ארוכה והשנית נקודה אחת בלבד קטנה והיא נקודת קמץ. וכן עד"ז כל שאר הנקודות. וזה מורה כפי בחי החיות הנמשך לה בעת ההיא מאיזו בחי שבחכמה. והמשל בזה אם דופק כעין קמץ, אז הוא מורה על התגברות בחי הכתר שבחכמה, אשר משם שולח חיות והארה אל כל האיברים בעת ההיא. ואם הדופק הוא כעין פתח, מורה שנמשך חיות האיברים מן החכמה שבחכמה, וכן כו' עד סדר הנקודות בכל הט' ספ' כנודע. ולפעמים יהיה התגברות שתי נקודות יחד כעין שבא צירי, שבא קמץ, שבא פתח, שבא סגול, וכיוצא בזה. ובוה נבין ונדע בחי הטא האדם, כי אם דופק כעין קמץ זה יורה שחטא בכתר, ולכן הוא המתגבר עתה להראות כחו שלא יסתלק ע"י החטא, כי אם אנו רואין שבחי אחת גוברת הנה אדרבה הוא שהוא על חסרון אותו הבחי, ע"ד שכתוב (תהלים קד ט) תוסף רוחם יגעו, שכל מה שהוא חלוש מתגבר בכחו כדי להתקיים, ולפעמים הוא מורה בהיפך, על שעשה איזו מצוה בבחי ההיא ואין אתנו יודע עד מה, עכ"ל בשער רוח הקדש. וכן הוא כ"ז ג"כ בשער הפסוקים (באיוב יט), וע' עוד שם בשיר השירים (פרק ה).

והרי לנו ענין הדפיקין איך שנעשו מהנקודות והוא מבחי החכמה והמוחין דגדלות שהם שמות דהויות אחר שמתקבץ הארתם בלב, הנה מתפשט ומשך משם כחם וחיותם לכל האיברים כולם דרך העורקים הדופקים, ומוזה הוא עיקר התנועה וההתעוררת דכל חי, אלא שהוא בכל אחד לפי ערכו ומדרגתו. ולכן אמרו בתיקונים שם (תיקון כה דף עח ע"א) כי על הנפש נאמר אני ישנה, כי כן הוא בשינה, שלא נשאר אלא הנפש. אבל על הרוח נאמר ולבי ער, כי בו מתלבש המוחין דגדלות כולם.

[סב] כי הנפש והרוח הם שניהם בלב זה רוח וזה דם – והם הקטנות והגדלות כמו שמפרש והולך, והגם שהרוח עצמו הוא אינו עדיין הגדלות, כי הגדלות הרי הוא רק מהנשמה ולמעלה, שהם הג' אב"ל הרוח לבד הוא רק הו"ק וכללות הו"ת, וכנודע כ"ו. אמנם הוא כי הרוח הנה הוא מעלת ומדרגת האדם⁵⁷⁸, שבו מתלבש המוחין והגדלות, וכל דברי הרב כאן שמדבר מענין עשר אמירין ואמר שהם הי"ס דרוח והם הגדלות, הכוונה הוא לע"ב כי הרוח הוא מעלת ומדרגת האדם שבו שורה הגדלות ומתייחד עמו. ועיקר כוונת הרב מה שקורא כאן לכל המוחין דגדלות בשם רוח משום שהם מהשם מ"ה דהתיקון, שהוא האור דהדעת עלאה, והמ"ה והדעת הם נקראים בשם רוח, כי הוא הרוח דנביעו מרזא דאור א"ס שמתלבש בו ומתגלה על ידו כנודע כ"ז, ולכן קורא הרב בענינינו את הרוח בשם גדלות, וע' לקמן סוף אות ע"ט.

[סג] כי הנפש והרוח הם שניהם בלב – לכאורה הנה הוא היפך ממה שנודע, שהמוח לב כבד הם הג' כלים להנר"ג, והרי הוה הנפש רק בכבד, וכמ"ש בשער המוחין (פרק ה) ובשער החשמל (פרק א) ובפנימיות וחיצוניות (דרוש י ודרוש יב) ע"ש, וכאן אמר שהרוח והנפש שניהם הם בלב, וכן אמר ג"כ לקמן (ריש פרק ו) כי הנפש עיקר ישיבתה הוא בלב, וכן הוא באמת ג"כ בכ"מ בתיקונים בתיקון כא (דף ס ע"א) נשמתא במוחא רוח בכנפי ריאה נפש בלבא, ובתיקון כ"ה (דף עח ע"א) וכד ייתא רוחא לגבי לבא דתמן נפשא, וכן בסוף תיקון כ"ו (דף ט ע"א) לבו דתמן

⁵⁷⁸ עי' ליקוטי הגר"א הנדפס בסוף ספד"צ ל"ז ע"ד, ז"ל, והענין כי הרוח באדם הוא האדם, אבל הנפש הוא המדרגה למטה ממנו, והנשמה למעלה ממנו והוא מדרגת מלאך כידוע, עכ"ל. ועי' יהל אור ח"א כ"ח ע"ד וז"ל, הענין של נר"ג, נשמה היינו השכל אינו בגוף האדם אלא מזלו ושורה עליו, והרוח הוא כח ההרגש שבאדם, והנפש הוא כח החיוני הצומחת שבאדם.

נפש רוח בכנפי ריאה נשמתא במוחא. אך הענין בזה הוא כי הנה אלו הג' נר"ג שורש כולם הם בהמוחין שבראש שהם חב"ד, כי מוח הדעת שם הוא השורש דהרוח והנפש, ואח"כ הנה הם מתפשטין שניהם בהלב, כי שם מתפשט ומתקבץ הארת כל המוחין כנ"ל אות נ"ז נ"ח. אך עיקר מה שנתגלה שם הוא הרוח והנפש, אבל הנשמה עיקר מקומה הוא לעולם רק בהמות, כי היא מהג' שהם למעלה, משא"כ הרוח ונפש עיקר מקומם הוא לעולם רק בהו"ת, והוא בכלל דברי הרב מה שאמר בשער הנסירה (פרק ו) במה שמחלק שם בין אחסנתא דא"א לאחסנתא דו"א עצמו ע"ש והבין.

והנה נכנס הרוח והנפש עיקרן בהלב, אלא שבאור הרוח הנה מתייחד בו הריאה והלב יחד, ומקבל הלב את אור הרוח ע"י הריאה, אבל אור הנפש נכנס עיקרה בלב. אמנם אח"כ הנה יוצא ומתפשט אור הנפש מהלב אל הכבד, והוא מה שנודע שהנפש שרויה בכבד. אך נודע הוא מה שכתב הרב הכלל בזה בשער הנסירה (פרק ז) ובכ"מ כי כל דבר שיוצא ממדרגה למדרגה אין הכוונה שנעקרין ממקומן, אלא שרשם נשאר לעולם קיים במקומו ורק הריבוי אור שבהם הוא אשר מתפשט ויורד למטה. וכן הוא בענינינו בענין אור הנפש, כי עיקרו הוא נשאר קיים לעולם בהלב, ושורה שם עם אור הרוח ביחד, ורק ריבוי אורו הוא מתפשט ונכנס בהכבד וקונה מקומו שם, ומשם יוצא ומתפשט הארת אור הנפש דרך ווריד הכבד לכל שאר האיברים כולם וכמ"ש בשער המוחין (פרק ה), ומקבלים כל האיברים כולם את התפשטות אור הנפש רק מהכבד, והוא מה שנודע כי הכבד הוא הכלי לאור הנפש. והכוונה היא כי כל האיברים כולם אינם מקבלים הארת אור הנפש אלא רק אחר שנצטמצם וירד בהכבד, משא"כ הארת אור הרוח הנה מקבלים כל האיברים כולם דרך העורקים הדופקים הנמשך מהלב, ולכך אמרו שהלב הוא הכלי לרוח, ור"ל שהגוף משתמש בו ונוטל הגוף כולו על ידו את הארת אור הרוח. וכן הכבד הוא כלי להנפש, ור"ל שהוא כלי להגוף אשר הגוף משתמש בו ונוטל על ידו את הארת אור הנפש. ולכך אמרו כי הלב הוא הכלי להרוח והכבד הוא הכלי להנפש. ועוד כי הרי נמצא מדברינו כי הכבד הנה הוא רק הכלי להנפש לבד, ולכך נקרא הכבד בשם כלי הנפש, כי הרי בו עומד ומאיר אור הנפש וניכר בו, משא"כ הלב הנה שם שורה הרוח ג"כ, ושניהם שורים שם, ובמקום הרוח לא נזכר הנפש כלל ע"ד שרנא בטיהרא שאינה ניכר אורה כלל. אבל באמת הנה שורה בהלב עיקר אור הנפש ג"כ, וכל אור הנפש אשר בהכבד הנה מקבל אותו ג"כ רק מהלב וכנ"ל, אך משום ששם שורה אור הרוח ומאיר שם באורו הגדול, הנה נתבטל שם אור הנפש ואינו ניכר שם אורה כלל, ולכך נקרא הלב רק בשם כלי הרוח. אך בערך הריאה אשר שם הוא שורה רק הרוח לבד, הנה קורא התיקונים היטיב את הלב בשם כלי להנפש, משום שהרי שם שורה עיקר אור הנפש ג"כ עכ"פ. אך הכבד בערך הלב נקרא הוא כלי להנפש, כי הרי בו שורה ומתגלה הנפש לבד, משא"כ הלב שבו שורה ומאיר אור הרוח ג"כ, ואינו ניכר בו אור הנפש על ידו, נקרא¹ ע"ג הוא בערך הכבד בשם כלי להרוח, וע"כ מה שכתב בזה הגר"א בתיקון כ"ה (דף עח סע"א⁵⁷⁹) ע"ש, ובכלל דבריו דברינו.

[סד] זה רוח וזה דם – והנה הם השני חללי הלב אשר באחד הוא רוח ובהשני הוא דם⁵⁸⁰, והרוח הוא מהשם מ"ה שהוא רוח, והדם הוא מהאחוריים דאחי"ה שנימטריא דם⁵⁸¹, כי גם אלו חל"ב אלהיים דקמנות הם מלובשים בהנה"י דאימא שהיא שם אחי"ה, והאחוריים שלה הוא

⁵⁷⁹ ז"ל: במוחא וריאה ולבא הן נר"ן כמ"ש (סוף תיקון ל"ו) ואעפ"כ שריא ע"י התנשבות הריאה הרוח בלב כמו הנשמה שעיקר חופף על האדם וענפיה בתוכו וכן האויר בעולם ונשיב באדם וכן כה"ג בנפש שעיקרה בלב ומתפשט בכבד וז"ש למעלה דלבא ארונא אע"ג דס"ת הוא הריאה כנ"ל.
⁵⁸⁰ ע"י ע"ח שער קיצור אבי"ע פרק ד', ז"ל, ובזה תבין ענין לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו, כי הלב יש לו ב' חללים, ומן א' מהם יוצא רוח החיות של האדם, והב' הוא מלוכלך בדם, וגם הוא מתפשט בכל הגוף. ומלאך היצה"ט מתלבש בחלל ימין, ומשם מתפשט בכל הגוף, בפנים מלאך. היצה"ר הוא מגבורות בחלל השמאל, ומשם מתפשט לכל הגוף. וז"ש בתקונים עץ הדעת מימינא חיי, ומשמאלא מותא.
⁵⁸¹ כלומר ברבוע (א' א"ה אחי"ה), וע"י ע"ח שער הולדת אר"א וזו"ן פרק ג'.

גימטריא דם, והוא דם הלב, ועל אותן הל"ב אלהי"ם דקטנות כשהם יורדים למטה, וכמ"ש במוחין דקטנות (פרק ג) שע"י זכות גדול הנה יורדים המוחין דקטנות עד ראש עולם הבריאה, וכשיורדים כולם הנה אז יתקיים מה שנאמר (ישעיה טג ד) כי יום נקם בלבי ודם עבדיו יקום, כי בלב"י הוא גימטריא דם וכמ"ש בתז"ח (דף טז ע"ג). ואמר שם הגר"א שהוא דם הלב שמשם הוא נקם באחוריים דינא, כי בשני חללי דלבא בשמאלא דם כידוע אחוריים הנ"ל, ובימינא רוחא מ"ה דשמא מפרש עכ"ל.

והנה הגם שאמרנו שהל"ב אלהי"ם דקטנות הם בחי' נפש, והנפש הנה הוא בלב וכבד כנ"ל אות ס"ג, והם דם הלב כנז', וכן הכבד הוא כולו דם כנודע⁵⁸², עכ"ז הנה יש חילוק גדול בין בחי' הל"ב אלהי"ם דקטנות שבלב להל"ב אלהי"ם דקטנות שבכבד, כי הלב שהוא מהחג"ת, שם הוא הל"ב אלהי"ם דקטנות דיניקה, והכבד שהוא מהנה"י, שם הוא הל"ב אלהי"ם דקטנות דעיבור, והקטנות דיניקה הם כולם קדושה, ור"ל שאין שום אחיזה להחיצונים בהם עצמם מאומה, אלא שהם דין קשה, וגם כשהם יורדים למטה אינם יורדים האורות והמוחין שבהם אלא רק עד ראש הבריאה ולא יותר למטה כלל. אמנם הגוף והכלים דקטנות היניקה הם יורדים למטה ג"כ, וכמ"ש בשער אנ"כ (פרק י), אבל האורות והמוחין דקטנות היניקה הם אינם יורדים למטה מראש הבריאה כלל, וכמ"ש בשער מוחין דקטנות (פרק ג) ובשער אנ"כ (פרק י). משא"כ הקטנות דעיבור, הנה הם יורדין גם בהאורות והמוחין שבהם בכל העולמות בי"ע כולן, כי משם הוא עיקר יניקת החיצונים, היינו מהחיצוניות דהאחוריים דאלהי"ם דעיבור, הנה משם הם יונקים, אבל לא שהם נכנסים בקדושה עצמה ח"ו, וכמ"ש כ"ז במבו"ש (ש"ז ח"ב פ"ב) עש"ה.

והרי ישנם חילוק גדול בין הקטנות דיניקה שהוא בחי' נפש שבלב, להקטנות דהעיבור שהוא בחי' נפש שבכבד. וכן יש ער"ז חילוק גדול בין הדם שבלב להדם שבכבד, והוא כמ"ש ברע"מ (פ' פנחס דף רלד סע"א) דכבד איהו דרגא דעשו, עשו הוא אדום הוא כניש כל דמין בין צלולין בין עכורין ולא אבחיין בין טב לביש, לא עביד אפרשותא בינייהו. לבא איהו ישראל דאבחיין בין טב לביש בין דם טמא לדם טהור, ולא נטיל אלא ברירו ונקיו דההוא דמא כבורר אוכל מנו פסולת⁵⁸³ עכ"ל. והוא כמו שמבואר בדברי הרב בשער המוחין (פרק ה) כי הדם הממשי העיקרי אשר בכבד, ונמשך ומתברר היותר מובחר והודך שבו ועולה אל הלב, והוא בחי' דם הומרי ג"כ, אלא שהוא הודך והיותר מובחר שבו, כי הוא מבחי' הל"ב אלהי"ם דיניקה כנז', וכשיורדין הם בראש הבריאה נעשה דין גדול בכל שונאי ישראל, וע"ז נאמר (ישעיה טג ד) כי יום נקם בלבי ודם עבדיו יקום וכנ"ל מתז"ח, וע' עוד למטה אות ס"ו, ולקמן פ"ו אות ל'.

[סה] בסוד כי הדם הוא הנפש – טפת אודם דהנוקבא והכלי הוא בשר הלב עצמו, והם הל"ב אלהי"ם שהם עשר ספירן דהנפש והכ"ב אותיות דהגוף. ומ"ש שהדם הוא טפת אודם דנוק', הוא כמ"ש בנדה (דף לא ע"א) אמו מזרעת אודם שממנו עור ובשר ודם כו', והוא דם הלב שהוא הנפש שהיא מאימא, ועם הכ"ב אותיות דהגוף שהוא בשר הלב עצמו, הם הל"ב אלהי"ם דקטנות. אבל הרוח שבלב שהוא מהשם מ"ה וכנ"ל, הנה העשר אותיות דשם מ"ה הם העשר אמירן שהם הוי"ו"ת דגדלות, ואז נדחין הקטנות למטה, וזהו שאמר ובבוא הרוח כו'.

[סו] ובבוא הרוח אזי הם הוי"ו"ת דגדלות (וכנ"ל אות ס"ב) ולא אלהי"ם דקטנות – כי אז נדחין הקטנות למטה ממדרגה למדרגה עד שנסתלקו לגמרי וכמ"ש בשער מוחין דקטנות (פרק ג), ואמר שם כי אפשר להם להסתלק מאצילות לגמרי עד ראש' ע' ע"ד הבריאה ע"ש, ואז יתקיים מ"ש (ישעיה טג ד) כי יום נקם בלבי ודם עבדיו יקום וכמ"ש בתז"ח כנ"ל אות ס"ד. אמנם הוא, כי מה

⁵⁸² עי' רש"י חולין קט ע"ב ד"ה הכבד וז"ל, כולו דם הוא קרוש טעם דם לו.

⁵⁸³ תרגום: שהכבד הוא מדרגה של עשו, "עשו הוא אדום", הוא כונס את כל הדמים, בין הצלולים בין העכורים, ולא מבחיין בין טוב לרע, לא עושה הבדלה ביניהם. הלב הוא ישראל, שמבדיל בין טוב לרע, בין דם טמא לדם טהור, ולא לוקח אלא המבורר והנקי של אותו דם, כבורר אוכל מתוך פסולת.

שאמרנו שהקטנות יורדים למטה, אין הכוונה שלא נשאר מהם למעלה מאומה, אלא הוא שהיותר זך והיותר מובחר שבהם הוא נשאר לעולם למעלה, כי כן הוא לעולם בכל דבר עליון שיורד הנה נשאר עיקרו, שהוא היותר פנימיות שבו, למעלה לעולם וכנודע. וכן הוא כאן, שהיותר פנימי והיותר זך מהמוחין דקטנות, הוא נשאר ג"כ לעולם למעלה באצילות, וכמ"ש כ"ז הרב עצמו במוחין דקטנות שם (פרק ג), וזהו ענין דם הלב שעומד לעולם בתוך הלב עם הרוח שבו ג"כ, והם השני חללי דלבא שבאחד רוח ובאחד דם וכנ"ל. והנה מבואר הוא בדברי הרב שם, כי ענין ירידת הל"ב אל ה"ם דקטנות בבריאה, הנה הוא ענין כל השמות אלה"ם הנזכר במעשה בראשית, הגם שכל מע"ב הנה נבראו רק אחר שיצא האור המ"ה דהתיקון, והרי כבר יצאו ונתגלו כל שמות הויות'הגדלות, עכ"ז, הנה נזכרו בכל מע"ב רק שמות אלה"ם לבד, וכמו שהערינו בזה לעיל אות נ"ה. אך מדברי הרב שם מבואר, שהענין הוא, כי כל מעשה בראשית מדבר רק בהעולמות בי"ע, שהוא מהבריאה ולמטה, כי כן הוא שם אלה"ם גימטריא הכסא⁵⁸⁴, שהוא הבריאה כנודע (זו"ח דף ג ע"ב). והנה נבראו כל העולמות בי"ע, רק אחר שיצאו כל האורות והגדלות שהם שמות דהויות, ואז נדחו כל הקטנות למטה שהוא בראש הבריאה, ונבראו בהם כל העולמות בי"ע. וזהו מ"ש הרב בשער עיבורים (פרק ה) ובמב"ש (ש"ה ח"ב פ"ו) שכל הל"ב אלה"ם דמע"ב הנה הם הל"ב אלה"ם דקטנות, והוא אחר שנדחו למטה בראש הבריאה ע"י יציאת כל המוחין והאורות והגדלות בהאצילות כולו, ונתמלא ונשתלם כל האצילות כולו בהאור דהויות'ה ב"ה, אז דחו את כל אורות דשמות אלה"ם דהקטנות למטה, וברא בהם את כל העולמות בי"ע, ולכך נזכר בכל מע"ב רק שם אלה"ם לבד, הגם שכל מציאותם הנה נעשה רק אחר יציאת השם מ"ה והגילוי דשם הויות'ה ב"ה.

אמנם הוא, כי הנה כל הבריאה כולה היא נעשה באמת ג"כ רק ע"י שם הויות'ה דוקא, אחר שמתלבש הוא בהאור דהשם אלה"ם, ונתלבש הגדלות בהקטנות, ומוזה נעשה כל הבריאה כולה, וכמו שיבואר למטה בסמוך אות ס"ז וס"ח. וכל הל"ב אלה"ם דמע"ב, שהם הל"ב אלה"ם דקטנות אחר שנדחו הם בראש הבריאה כנו, הנה בתוכם ובפנימיותם היה כלול כל האורות דגדלות כולם, שהם שמות דהויות, והם ג"כ ל"ב הויות, שהם הל"ב נתיבות חכמה (ס"י פ"א מ"א), שהם כלולים בהל"ב אלה"ם וכנ"ל אות נ"ו. והם הכחות העיקרים והפנימים דכל מע"ב כולם, וכמו שמפורש בתורה (בראשית א ג) ויאמר אלה"ם יהי אור, שהוא אור הגנוז אשר בו נעשה הכל, וכן הוא מרומז ג"כ בכל מאמר ומאמר הנאמר על כל פעולה ופעולה, וכמו שהארכנו בזה בספר הכללים כלל י"ט ע"ש וכנ"ל אות נ"ה. ולכן, התם התורה אחר כל מע"ב כולם ואמר (שם ב ד) ביום עשות יהוה אלה"ם ארץ ושמים, כי עיקר הבורא והממציא הכל היה רק השם הויות'ה ב"ה, אלא שהיה גנוז ומלוּבש בהשם אלה"ם, ומהמעם שאמרנו לעיל אות נ"ה, ועומד לעולם בפנימיותם האור דהויות, והיצוניותם הוא בהאור דאלה"ם, והם אחד, כי רק יהוה הוא האלה"ם בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (דברים ד לו), וכמו שאמרנו בזה בזה"ק (תרומה דף קסא ע"א) ויתבאר עוד בסמוך.

[סז] והנה אז נשלם שם מ"ב שהם ל"ב נתיבות גוף ונפש וי' אמירן שהם י"ם דרוח דגדלות כנו' בתיקונים דף נ"ח ע"ב (כצ"ל) – והוא בתיקון כא (בדף סח סע"ב הנדפס בוויילנא עם ביאור הנ"א) שאמרו שם, והא ארבעין ותריין לקבל ל"ב אלה"ם ועשר אמירן דאתברי בהון שמיא וארעא וכל חייליהון⁵⁸⁵. וכן הוא ג"כ בתיקון ד' (דף כ ע"א) וכן בתיקון ס"ט (דף קב ע"ב), שאמר שם שהל"ב נתיבות ועשר אמירן הוא שם מ"ב שבו נברא העולם (וכמ"ש בזה"ק פקודי דף רלד סע"א ורע"ב). והרי לנו עכ"פ כי היה כל הבריאה כולה רק ע"י כללות הקטנות והגדלות יחד דוקא, שהם הל"ב אלה"ם דקטנות עם העשר אמירן דהגדלות. והגם שהגדלות עצמו הם ג"כ ל"ב וכנ"ל אות נ"ז

⁵⁸⁴ עי' רע"מ פנחס רכג ע"א.

⁵⁸⁵ תרגום: והרי מ"ב כנגד ל"ב אלקים ועשר מאמרות, שנבראו בס' שמים וארץ וכל צבאם.

נ"ח ובכ"מ, אך הכ"ב אותיות דהרוח שהוא הגדלות, כאשר מתייחדים עם הכ"ב אותיות דהנפש, הנה הם 'עא ע"א' נעשים חד ממש, כי הטפת חומר דהאבא עם הטפת חומר דהאימא, הנה מהם שניהם הרי נעשה הגוף אחד דו"א וכמו שמבואר לעיל אות כ"ח. אבל העשר ספ"י דהגדלות, הנה הם ניכרים לעולם שהם תוספת וגדלות, כי הרי הם לפעמים ישנם ולפעמים הם מתמעטים וחסרים, ולכן נחשבים הם בכח"ב בפנ"ע, שכאשר באים הם ומתוספים על הל"ב אלה"ם דקטנות משתלם ונעשה למ"ב ונשלם אז שם מ"ב.

[סח] ע"ש היטיב איך הנקודה והחוט הם ל"ב שבילין (כצ"ל וכן הוא בספר אדם ישר) ותנא דעל חוט י' הרי מ"ב – והוא בתיקונים הנז' (בדרך סח סע"ב), שאמרו שם כ"ז על האות ב' דבראשית, כי האות ב' הרי יש בו נקודה והיא נקודה אית לה רישא ואמצעייתא וסופא ואתעבידת תלת יודי"ן י' י' דסלקין לתלתין. והאות ב' הנה הוא בכח"ב חוט דאסחר על היא נקודה, והוא שניים, הרי תלתין ותריין. והתג אשר על האות ב', כי הב' יש לו תג למעלה, ואותו התג הוא ג"ב י', והם מ"ב, והא ארבעין ותריין לקבל ל"ב אלה"ם ועשר אמירין דאתברי בהון שמיא וארעא וכל חיליהון, ע"כ בתיקונים שם⁵⁸⁶. וע"ז אמר הרב כי הל"ב אשר בהאות ב' עם הנקודה שבו הם מרמזין על הל"ב אלה"ם דקטנות, והתג אשר עליו הוא מרמז על הי"ם דהרוח והגדלות. והרי מרמז לנו התורה שהיה בריאת כל העולם רק ע"י הקטנות והגדלות ביחד, כי נכללו הגדלות בהקטנות, והוא גילוי ית"ש בהב' שמות יהו"ה אלה"ם, ע"י שנתגלה בהב' שמות הללו ברא ויצר ועשה כל העולמות כולם. והנה אותן הי"ם דהגדלות הם העשר אתון דשם מ"ה דהתיקון, והוא עומד בפנימיות כל העולמות כולם, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז דף יט ע"א) מלגאו איהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א ב"ה, והגם שכוונת אליהו זל"ט עיקרו הוא רק על עולם האצילות, שהשם מ"ה הוא פנימיות כל האצילות⁵⁸⁷, אך מלמדינו התיקונים הנז' וכן מרמז לנו התורה שע"י האצילות הנה מתפשט הארת השם מ"ה בכל העולמות ב"ע ג"ב, והוא כמו שאמרנו, שהגם שכל הל"ב אלה"ם דמעשה בראשית הנה הם הל"ב אלה"ם דקטנות, אך בתוכם ופנימיותם הנה כלולים האורות דגדלות ג"ב, וע"י שניהם נבראו הכל וכנ"ל.

ובזה תבין מ"ש בזוהר דף נ"ז ע"ב (תיקו"ז סח ע"א) וכד אית בישראל משכילים בחכמה דאיהו יו"ד מחשבה עלאה ידעין לזרקא להאי אבנא להאי אתר דאתגזר⁵⁸⁸. והענין כי כשעולין זו"ן בסוד מ"ד ומ"ן לגבי אר"א, ז"א באבא ונוקבא באימא³, אין עולה רק בחי' הרוח שבהם, שהם אלו הנקודים שהם י"ס דרוח, כי בחי' הגוף והנפש שלהם נשארין במקומן לעולם. ולהיות כי אלו הנקודות שרשם מחכמה, כמ"ש שם ידעין לזרקא להאי אתר דאתגזרת, וידוע כי הנקודות נקבות נק' אור חוזר*, אף שהוא בחי' ז"א מפני שהוא אור חוזר שבו⁵⁸⁹, לכן נקרא אבנים נקבות עם שהם בחי' ז"א שהוא זכר. וז"ס (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי כי הרוח עולה בסוד מ"ן למעלה³, אך הנפש נשארה למטה עם הגוף³. אמנם

⁵⁸⁶ ז"ל בשלימות: ורזא דמלה בראשית ב' ראשית האי נקודה עלה אתמר בעשרה מאמרות נברא העולם מאי ב' ההוא חוט דאסחר עלה והאי נקודה אית לה רישא ואמצעייתא וסופא ואתעבידת תלת יודי"ן י' י' דסלקין לתלתין והוא חוט ב' תלתין ותריין תגא דעל חוט י' והא ארבעין ותריין לקבל ל"ב אלה"ם ועשר אמירין דאתברי בהון שמיא וארעא וכל חיליהון.
⁵⁸⁷ עיי"ש בתיקו"ז יט ע"א: מלגאו איהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארח אצילות איהו שקיו דאילנא בדוועי וענפוי (נ"א ואנפוי) כמיא דאשקי לאילנא ואתרבי בהוא שקיו.
 תרגום: מבפנים שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שהוא דרך אצילות, והוא משקה את האילן בזרועותיו וענפוי (ופניו), כמים המשקים את האילן ומתרבה באותו השקה.
 הוא עצם האצילות כי עצם האצילות הוא בחי' הרוח שהוא השם מ"ה (כללים ח"א נז ע"ב). שכל האצילות מיוסד עליו (הקדר"ש נה ע"ד). והוא פנימיות האצילות (דע"ה ח"ב כא ע"ד). עיקר מדרגת כל פרצוף הוא רק רוח ונפש שהם מ"ה וב"ן (כללים ח"א כב ע"א). והאצילות עצמה מתנהגת על פיו (כללים ח"א כד ע"א).

מה שהיתה הנפש מתפשט תוך הגוף בשם"ה גידין שהוא דם בסוד (ויקרא יז יא) כי הדם הוא הנפש, עתה מסתלק משם. ונאמר (שיה"ש ה ב) אני ישנ"ה בגימטריא שס"ה, כי השס"ה גידין של דם הוא מהנקבה הנקרא אני⁷⁷, והם הישנים, ומסתלק כל כח הנפש בתוך הלב לבדו. ובזה תבין למה האדם מתעורר תכף מתוך {כג ע"ד} שינתו, כי אין לו צורך רק שיתפשט מן הלב בתוך הגידין. וזה סיבת אדם המצטער כשידו מונחת על לבו בשינתו, כי הנפש אינה יכולה לדפוק ע"י הדם בשאר איברים, ואז האדם צועק ואינו יכול לקום מאליו עד שיקראוהו ויעורר נפשו, ואז יכול להתפשט באיבריו בכח חוזה הקריאה. וז"ס (רע"מ) פ' פנחס (דף רכב ע"א) כי בלילה תרעין דג"ע סתימין דאינון עיינין דלבא⁷⁸, כגוונא דתיבת נח דכל נהורין סתימין בגווה, ואינון מלאכין דמתפשטין בכל איברי דגופא כולהו סתימין בלבא. כי הנפש יש בה אחיזה להקליפות בהיותן בלי רוח, בסוד (משלי יט ב) גם בלא דעת נפש לא טוב⁷⁹, לכן נסגרת ונסתמת היא וכחותיה תוך הלב מפני מי המבול הם המזיקין. והענין, כי בהיותה מתפשטת נאחזים בה, ובהסגירה אין מי שיוכל לינק משם בסוד (שיה"ש ד יב) גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום. והבן זה בסוד (ע"ז כט ע"ב) חותם בתוך חותם שצריך לייין⁸⁰ כדי שלא יתנסך. והבן איך קרא לכוחות דנפש מלאכים, שהם וורידים הדם שלוחי הנפש להחיות הגוף, והם בחי' האותיות כנזכר בתיקונים דף כ"ג (דף ט ע"א) אית מלאכין דמשמשין לאילין נקודין ואינון אתון⁸¹.

* אור חוזר נקרא נקבות (לש"ו), ומ"ש שהנקודות הם אור חוזר מבואר הוא בעקודים פ"ה [ועי' שם הערת מהרח"ו] (לש"ו).

[ס"ט] ובזה תבין מה שאמרו (בתיקונים שם בתיקון כא דף סח סע"א) וכד אית בישראל משכילים בחכמה דאיהי י' מחשבה עלאה ידעין לזרקא לה להאי אבנא (שהיא מלכות שכינתא קדישא) לההוא אתר דאתגזרת – בגין דברתא באבא אתעבידת הה"ד ה' בחכמה יסד ארץ בחכמה דאיהו אבא יסד בריתא דאיהו ארץ הדום רגליו⁵⁸⁸ עכ"ל. והענין הוא כי עליית השכינה היא לפי זכותן של ישראל ולפי לימודם חכמתם בתורה, ולכן כשיש בישראל משכילים בחכמה, הנה עולה היא ג"כ עד החכמה אבא, וכמו שביאר שם הגר"א ז"ל⁵⁸⁹, ע"ש כל הענין ותראה הכוונה פשוט שם. אך הרב בא להמתיק לנו טעם בדברי התיקונים, ואמר כי הנה מ"ש התיקונים שעולה המלכות להחכמה אבא, הנה הכוונה הוא על הי"ם הפנימים דהרוח שבה, ששרשם הוא מהל"ב נתיבות חכמה וכנ"ל בכל דבריו, ולכן הם עולים היטיב לחכמה אבא כי הוא שרשם. והענין בפרשות דברי התיקונים הוא, כי הנה שם מדבר התיקונים כ"ז בענין הטעמים זרקא סגולתא, וצורת הזרקא⁵⁹⁰ הרי הוא כחוט עקום ומסובב כב' ראשיה כעין טבעות, טבעת אחד למטה לצד השמאל וטבעת אחד למעלה לצד הימין. והנה הנקודות הראשיים של הב' טבעות קורא התיקונים שם בשם תגא ואבנא. והתחלת הזרקא אשר מלמטה למעלה, הנה הוא מהנקודה הראשונה אשר למטה שהיא התגא ואבנא, שהוא ראשית הטבעת השמאלית אשר למטה, ומסבב והולך דרך אותה הטבעת והחוט העקום, עד התחלת וראשית התגא ואבנא שהיא הנקודה הראשונה של הטבעת הימיני אשר למעלה.

וכ"ז הנה הוא מרמז על עליית השכינה שהיא הנקודה התחתונה שעולה מלמטה למעלה עד שרשה העליון שהוא חכמה והוא הנקודה העליונה, וכן הוא ג"כ הוראת הנגינה של הזרקא, שעולה הנגינה שלה מלמטה למעלה. ועל זה מסיק התיקונים שם ואמר, וכד אית בישראל

⁵⁸⁸ תרגום: וכאשר יש בישראל משכילים בחכמה שהיא י' מחשבה עליונה יודעים לזרוק אותה את אותה האבן לאותו מקום שנגזר ממנו, לפי שבת נעשה באבא זהו שכתוב ה' בחכמה יסד ארץ בחכמה שהוא אבא יסד את הבת שהיא ארץ הדום רגליו.

⁵⁸⁹ ז"ל: וכד אית בישראל משכילים כו' - דהיא סלקא לפי זכוון ולימודם של ישראל ולכן סלקא אז לחכמה וז"ש בת יחידה דהיא בת מלך בחכמה.

משכילים בחכמה דאיהי י' מחשבה עלאה, והוא התנא ואבנא של הטבעת העליון הימיני, ידעין לורקא לה להאי אבנא, (ע"ב) שהיא מלכות שכינתא קדישא, אשר היא התנא ואבנא של הטבעת התחתון השמאלי, לההוא אתר דאתגורת שהוא התנא ואבנא של הטבעת העליון הימיני, בנין דברתא באבא אתעבידת, וכמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ כו' וכנ"ל.

ועל זה מלמדינו הרב בענינינו ואמר, כי הנה ענין עליית המלכות בחכמה הוא ע"י שעולה הרוח פנימית שבה למעלה למ"ן. והרוח הנה הוא מהי"ס הפנימים העיקריים שהם המוחין דגדלות הנמשכין מהל"ב נתיבות חכמה, והרי הוה שרשם מהחכמה, ולכן אפשר להם לעלות להחכמה ממש שהוא אבא, וזהו שאמר הרב כי אותן הי"ס הפנימים דהרוח הנה הם בחי' הנקודות שהם מחכמה וכנ"ל פ"ד. וזהו מה שמרמוזו עליית המלכות אל החכמה בבחי' נקודות התחתון והעליון דהורקא, שהם הב' אבנין דהב' טבעות הימיני והשמאלי כנ"ל, כי האבן התחתון שהוא הנקודה הראשית של הטבעת התחתון השמאלי הוא הי"ס דרוח של המלכות, והם עולין עד האבן העליון שהוא החכמה עצמה, והוא הנקודה הראשית של הטבעת העליון הימיני.

וכ"ז הוא כוונת הרב מ"ש, ובוה תבין כו', כי בא ללמדינו על מה שאמר התיקונים עליית המלכות בהאבנין, כי הוא משום שהאבנין הנה הם הב' נקודות העליון והתחתון, וכל נקודות הנה הם בחי' חכמה י', שהיא הי' דהשם, וכל עלייה הוא ג"כ רק על הי"ס הפנימים דהרוח, שהם מחכמה י'. והנה הם עולים לשרשם שהוא להחכמה עצמה, והוא הנקודה התחתונה שהיא האבן התחתון, הי' תחתונה דהשם אדנ"י שהוא המלכות, ורמוזו בהקוץ התחתון דהורקא אשר עולה למעלה להנקודה העליונה שהיא האבן העליון, הוא הי' דהשם הוי"ה ב"ה שהוא למעלה מכולם, והוא רמוזו בהקוץ העליון דהורקא, והם הב' נקודין, הב' אבנין. וזהו מה שאמר התיקונים כל עליית המלכות בבחי' האבנין.

ומה שקורא התיקונים שם את אותן הנקודות בב' תוארים, תנא ואבנא, הנה מה שקורא בשם אבנא הוא נודע ופשוט כי כל נקודה הרי היא סתום מכל צד, ומתעצם ומצטמצם בכל עצמותה, והיא בתכונת אבן שהוא סתום מכל צד ומצומצם כל כחו בעצמותו, וכן הוא הי' דנקודת חכמה שהוא כולל כל הי"ס בעצמותו. וכן עד"ז הי' דנקודת מלכות, שהיא כלולה מכל מה שלמעלה ממנה, וכן היא כוללת כל אשר למטה ממנה כנודע. ומה שקורא אותה ג"כ בשם תנא, כי כל הוראות התנא הוא מורה ששורשו ותלייתה הוא למעלה, וכן הוא נקודת המלכות, הנה שורשה ותלייתה הוא למעלה למעלה עד אין סוף, וכנודע ששורש המלכות הוא סליקו עד א"ס, ובסוד אנ"י ואי"ן⁵⁹¹, העולה עד המלכות דא"ס, ועל זה הוא מרמוזו בבחי' תנא ששורשה ותלייתה הוא למעלה למעלה. וכ"ז הוא ג"כ רק מצד הי"ס הפנימים דהרוח שבה, שהם מהל"ב נתיבות חכמה אשר שרשם הוא בעולם הצמצום שהוא בהמלכות דא"ס וכמו שכתבנו לעיל אות א' ע"ש.

[ע] כי כשעולין ז"ן בסוד מ"ד ומ"ן לגבי או"א ז"א באבא ונוק' באימא כו' – הנה לפי כל הדברים הנ"ל, הרי אמר התיקונים בפירוש שהמלכות עולה להחכמה, וא"כ הרי עולה הנוק' להאבא ג"כ, כי על זה קאי כל דברי התיקונים שעולה המלכות לאתר דאתגורת, שהוא להאבא עצמו, והרב אמר שעליית המ"ן דהנוק' הוא רק לאימא. אמנם הוא, כי הנה עליית המלכות נוק' לאבא שאמר התיקונים אין הכוונה על עליית מ"ן, אלא על העלייה והגדלות עצמו שמתעלה ומתגדל עד שרשה העליון, ומתייחד בהחכמה אבא, וע"ד עליית הנוק' בהאבא אשר במנחת שבת כמו שמבואר בשער הכוונות שם (ע"ב), וכן הוא כל עליות וגדלות הפרצופים שמתגדלים ועולים הם עצמם ממש. והוא כדוגמת האדם בהעוה"ז שקטנים נעשו גדולים, וגדיים נעשו תיישים, ואפשר להאדם להתעלות ולעלות במעלה עליונה עד שנעשה כעין בריה חדשה ובפנים חדשות ממה שהיה מקודם. אבל ענין עליית מ"ן הוא רק כעין עליית נשמה בלילה⁵⁹², ואפשר שאינו מתעלה

⁵⁹¹ עי' תיקו"ז ז ע"א: שכינתא תתאה אדני, מתתא לעילא מן אנ"י עד אי"ן, עשרה מעילא לתתא.
⁵⁹² עי' ע"ח שער הנסירה פרק ג'.

ע"ז למדרגה חדשה אלא רק ע"ד שהיה מקודם, וכמ"ש (אינה ג נג) חדשים לבקרים, שמתחלף לו כחות חדשים שיוכל להתקיים ע"ד שהיה מקודם. אמנם לפעמים נתוסף ע"י עליית מ"ן תוספת אורות חדשים ממש ג"כ, וישנם כמה בחי' בענין עליית מ"ן כנודע בדרושים, אך עכ"פ הוא כי עליית הפרצופים ועליית מ"ן¹ ע"ג} הם שני דברים ופשוט הוא.

אמנם הוא, כי הנה אי אפשר להיות שום עליית פרצופים אם לא ע"י עליית מ"ן מקודם, כי כל עליית הפרצופים הוא רק ע"י תוספת מוחין, כי ע"י שניתוסף בהם אורות ומוחין מתעלה ומתגדל למדרגת פרצוף העליון שלמעלה, וכן עולים ע"ז מעילוי לעילוי עד אין קץ. וכל תוספת מוחין הנה הוא נמשך ובא רק ע"י זיווגי דהא"א, וזווגי דא"א אשר לתוספת אורות ומוחין אי אפשר אלא רק ע"י עליית מ"ן דהזו"ן, כמ"ש במוחין דצלם (פרק ו) ובכ"מ. ונמצא כי עליית המלכות להאבא שאמר התיקונים, הנה מוכרח הוא שיעשה כ"ז רק ע"י העליית מ"ן שעלו הזו"ן מקודם בהא"א למ"ן, ומודווגים הא"א ע"ז ומתחדשים ונולדים מזווגם אורות ומוחין חדשים להזו"ן, וע"ז הם מתגדלים ועולים. והנה עליית המ"ן הוא הנשמת פנימיות כנודע, וכן הוא ג"כ ענין עליית הפרצופים אשר מתגדלים ועולים, הנה הוא עיקר העלייה ג"כ רק להפנימיות דהפרצוף, כי הצורה והנשמה הנה היא אשר נתעלה לאיכות רב, ונעשה למדרגה העליונה ממה שהיה מקודם. אבל החומר והגוף, שהוא החיצוניות דהפרצוף, הוא עומד במדרגתו כמקדם. אמנם לפעמים מגיע העלוי להחיצוניות ג"כ, וע"ד שהיה בחנוך שנתהפך גופו ג"כ למדרגת עולם הבריאה, כמ"ש בהיכלות דר"י כה"ג, וכן עוד יותר במשה רבינו ע"ה שקרן עור פניו, ונתחלף גופו אצלו גם בהיותו בעוה"ז מכתנות עור לאור כנודע⁵⁹³. וכן היה קצת עדי"ז גם להאבות וכיוצא, וכמ"ש ב"ב (סוף פרק א דף יז ע"א) שבעה לא שלמה בהן רמה ותולעה. אך עיקר העלייה הוא לעולם הפנימיות (וע' פע"ה שער התפלה פרק ו, וכן בכ"מ מה שהעיר בזה הרח"ו ז"ל בענין עליית החיצוניות⁵⁹⁴). וזהו שאמר הרב כי עליית הנוק' להחכמה שאמר התיקונים הנה הכוונה הוא על עליית הי"ס דהרוח אשר שרשם הוא מהחכמה שהם העולים, כי הם מהל"ב נתיבות חכמה והם בחי' הגדלות שבה וכנ"ל בכל דברינו. ונעשה כ"ז ע"י עליית המ"ן אשר עולים מקודם אלו הי"ס הפנימים דהרוח ג"כ למ"ן בהא"א, ונולד וניתוסף להם ע"י אורות ומוחין חדשים, וע"ז הם יכולים להתגדל ולהתעלה ע"ז להחכמה ממש בבחי' עליית הפרצופים וכנ"ל.

[עא] וידוע (לעיל (פרק א) ע"ש אות ח' ולקמן בשער עקודים פ"ה) כי הנקודות נקבות ונקרא אור חוזר אף שהוא בחי' ז"א מפני שהוא אור חוזר שבו – כי הנקודות הנה הם מהגבורות שבחכמה, ולכן הם נוצצים רק בבחי' נקודות קטנות. והנה הם אור חוזר כי תשוקתם הוא תמיד לעלות למעלה, ולכן הי"ס דרוח אשר שרשם הוא מהחכמה הנה הם העולים בבחי' מ"ן, והוא מסבת הגבורות שבהם, וכל בחי' גבורות הנה הם בחי' נוק' וכנ"ל אות מ"ג שגם בחכמה יש בחי' גבורות ונוק', ולכן הי"ס דרוח הגם שהוא בחי' ז"א כי כל רוח הוא ז"א כנודע (ע"ז שער טנת"א פרק ב), ובענינינו הם בחי' ז"א שבמלכות, וכן שרשם הרי הוא מחכמה כנו', עכ"ז הנה הם בחי' נוק' וגבורות, והם אור חוזר, כי הם העולים למעלה. ומ"ש "ולכן נקרא אבנים נקבות", ר"ל כי כל מקום שנזכר אבן בתנ"ך נזכר בלשון נקבה, כמו והאבן הזאת (בראשית כז כב), והאבן גדולה על פי הבאר (שם כט ב), את שתי אבני השוהם (שמות כז ט), על האבן האחת (שם י), על האבן השנית (שם), אבן שלמה וצדק (דברים כה טו), אבנים שלימות תבנה (שם כז ו). אבן יקרה (דברי הימים א' כ, כט) וכמוהו רבים, וכמו שמבואר בקונקורדאציא, ורצונו בכ"ז כי לכך נקראו הנקודות בשם אבנים שהם נקבות כי הם הגבורות והאור חוזר, ולכן הם העולין למ"ן, וכן על ידיהם הוא כל עליית

⁵⁹³ ע"י זהר בראשית לו ע"ב ותיקו"ז יב ע"א, וע"י ע"ח קליפת נוגה פרק ד', ז"ל, אח"כ עשה לו ג"כ מלבוש אחר מקליפות נוגה והם כתנות עור, וכנגד הלבוש דכתנות אור ג"ע הארץ וכו', וזהו קליפת נגה הוא משכא דחויא כי הרי היא הקליפה חצונה שבכולם בערך הנחש הדבוקה עם הקדושה.
⁵⁹⁴ שאין עליית חיצוניות עד זמן ביאת משיח.

הפרצופים, כי כל עלייה הוא ע"י בחי' הגבורות וכידוע בסוד שם מ"ב (שער פנימיות וחיצוניות פרק ג). וזה שאמר התיקונים הנז' "ידעין לזרקא לה להאי אבנא לאתר דאתגזרת", וכונת התיקונים הוא על הי"ם הרוח שבמלכות נוק', שהם בחי' הנקודות אשר שרשם הוא מחכמה, שהם עולים להחכמה עצמה שהוא אבא וכנ"ל, אבל המלכות עצמה שהוא החיצוניות שלה היא אינה עולה, וכמ"ש הרב כאן, שאין עולה רק בחי' הרוח שבהם, שהם אלו הנקודים שהם י"ם דרוח, כי בחי' הגוף והנפש שלהם הם נשארים במקומן לעולם, וע' לקמן בפנימיות וחיצוניות (דרוש ג ודרוש טו) וכן בפע"ח (שער התפלה פרק ו) ובכ"מ, ויש בזה דברים ארוכים ואין כאן המקום לזה.

¹ (עא ע"ד) [עב] וזה סוד בידך אפקיד רוחי כי הרוח עולה בסוד מ"ן למעלה – הוא כמ"ש בשער הנסירה (פרק ג), כי עליית המ"ן הנזכר בכל מקום הוא ע"ד עליית הנשמה דהאדם התחתון שעולה בכל לילה בעת השינה. אמנם יש חילוק, כי באדם התחתון הוא רק בלילה בעת השינה, אבל עליית המ"ן דהזו"ן הוא הן ביום והן בלילה, והיינו בקריאת שמע דשחרית וערבית וכמ"ש בשער הנסירה שם, וע"ש עוד בזה. והאמת הוא כי גם באדם התחתון ישנם כמו כן ג"כ עליית מ"ן הן ביום והן בלילה, והיינו כל כוונת התורה והמצוה שהיא למען שמו יתברך, וכן תשוקת האדם להקב"ה הנה הם ג"כ עליית מ"ן ממש, וכמ"ש בכוונת נפילת אפים (שעה"כ דרושים ב ג וה) וכן בכוונת ק"ש בפע"ח (פרק יב שם) ובכ"מ. אמנם עליית מ"ן הזוה, הנה הוא רק מהיות פנימי שברוחא, אבל עליית הרוח אשר בלילה, בפסוק בידך אפקיד רוחי, הוא כללות הרוח כולו. והעיקר בזה הוא כי באדם התחתון הנה יש חילוק גדול בין עליית המ"ן דהיום אשר ע"י התורה והמצוה לעליית המ"ן דהלילה אשר בסוד בידך אפקיד רוחי. כי בעליית המ"ן דהיום אי אפשר לו לעלות אלא רק עד שורשו, אבל בעליית המ"ן דהלילה, אפשר לו לעלות ע"י איזה זכות (כמבואר בפע"ח בק"ש שעל המטה פרק י) גם למעלה משורשו, וכמו שמבואר כ"ז בשער מ"ן ומ"ד (סוף דרוש ד ע"ש). וכ"ז הוא מהטעם שאמר בשער הנסירה (פרק ג), כי עיקר שלימת המלכות הוא בלילה, ולכן כשעולה אז כללות הרוח כולו למ"ן בסוד בידך אפקיד רוחי, שהוא ר"ת בא"ר, ועולה אז ליסוד של המלכות שהיא באר מים נובעין, וכמ"ש בפע"ח (שם פרק י, יא) ושם הוא שורש כל הנשמות כולן, והיא מתעברת בכל לילה מנשמת הצדיקים שעולים בה כדי להתחדש שם, וכמ"ש בפע"ח שם (פרק ב) וכן בשער הכוונות (שם דף נג רע"ב), הנה אפשר לו לזכות ע"י איזה זכות לעלות ולהתעלה גם למעלה משורשו, וזוכה ועולה למדרגה יותר גבוה ממה שהיה מקודם, וע' עוד בפע"ח שם (פרק א).

[עג] אך הנפש נשארה למטה עם הגוף – וכן כתב ג"כ בפע"ח (שם פרק ה וריש פרק י) שהעליה הוא רק להרוח ולא להנפש, וכן הוא ג"כ בשער הפסוקים (פ' האזינו דף קכא ע"ב). אמנם בפע"ח (שם פרק י) גופא מבואר שם שגם הנפש עולה ג"כ, ואמר שם בעת השכיבה יכוין למסור נפשו כשיאמר פדית אותי ה', שהוא מלוי ההי"ן כו', שהמרגיש בעצמו שהשלים חלק נפשו יאמר בעת השכיבה פסוק נפשי אויטיך בלילה עם הכוונה שבארנו שם ויזכה אל חלק הרוח כו', ויכוין להעלות נפשו כי שם זה דמ"ב המעלה נפש למעלה, ושם זה הוא ביצירה, ואנו מעלין הנפש מעשיה ליצירה ע"י שם זה שביצירה. וג"כ תכוין בשם אהי"ה אשר אהי"ה שגימטריא מ"ב, והוא שם של הבריאה, ב' פעמים אהי"ה גימטריא מ"ב, ותכוין כי על ידה אתה מעלה הרוח שלך לבריאה כו', וכן הוא כ"ז בשער הכוונות (שם דרוש י) ע"ש, וכן בספר הגלגולים (פרק ח) בארוכה בזה. ומבואר בספר הגלגולים שם שאפי' אם לא השלים עדיין נפשו לגמרי, צריך לכוין בכל לילה להעלות הנפש בנקודת ציון של מלכות נוקבא דז"א שהוא בחי' היסוד שלה, ששם הם המ"ן שהם סוד נשמות הצדיקים, והוא הנקרא באר מים חיים, ויכוין להעלות שם את נפשו בסוד פקדון לבד שאח"כ תחזור אליו. אך מי שרואה שכבר השלים נפשו ורוצה להשיג את הרוח, יעלה נפשו לגמרי ולא בסוד פקדון אלא שתשאר שם למעלה תוך ההוא באר, ויורד חלק הרוח בבוקר כשיקיץ משנתו ויכנס בו במקום הנפש כו', ע"ש בארוכה. והרי מבואר מכו"ז שהנפש עולה למעלה ג"כ,

וכאן אמר שהנפש נשארה למטה עם הגוף.

אך האמת הוא, כי הרי אי אפשר שתצא הנפש לגמרי, כי הרי זה הוא החילוק בין מיתה לשינה וכמ"ש בפע"ח (שם פרק ח) זה לשונו, בידך אפקיד רוחי כי הנפש נשארה בגוף בעודו ישן כי זהו ההפרש בין מיתה לשינה, כי במיתה יוצא גם הנפש, ובשינה אין הנפש יוצאה אלא מן הרוח ולמעלה, ור"ל מן הרוח שבה ולמעלה, וזהו שאמר בידך אפקיד רוחי, ואף שאני חייב לך והיה ראוי שלא להחזירה לי, אעפ"כ פדית אותי, ואתה מחזירה לי להיותך אל אמת, עכ"ל. ומה שמבואר בכל הנז' ובכ"מ שגם הנפש עולה ג"כ, הכוונה הוא רק מן הרוח שבנפש ולמעלה, לעב ע"א) אבל הנפש שבנפש היא נשארה לעולם בתוך הגוף בעת השינה. אמנם מן הרוח שבנפש ולמעלה הם עולים כולם.

[עד] הוא מהנקבה הנקרא אני – וכמ"ש בזה"ק (פ' מקץ דף רד ע"ב) כי קדוש אני מאן אני דא קודשא בריך הוא מלכות שמים קדישא, וכן הוא בפ' תרומה (דף קנו ע"א) ובכ"מ. והטעם שנקרא אני מבואר הוא בשער מאמרי רשב"י (פ' תרומה דף ד ע"א) שהוא מצד היסוד שבה, כי במקום הזה יכירה שהיא הנקבה, וכן אמר עוד (שם דף יז ע"ג) כי אני הוא מלכות בסוד ציון שבה אשר היא ניכרת על ידו לומר אני הוא, ולא הזכיר כי אין להם היכר כי אם בהמקום הזה שהוא ניכר מזכרות לנקבות, והוא הנקודה האמצעית שבה, עכ"ל. וכן הוא בהקדמת זוהר בראשית (דף ו ע"א) והיא נקודה אקרי אני ע"ש.

[עה] דאינון עיינין דלבא – הלשון שם ברע"מ דכד אתי ליליא כו' ותרעין דליבא דאיהו ג"ע מסתמין ולא מתפתחין דכל נהורין דעיינין מלבא נפקין, ותרעין דלבא אינון עיינין מסתמין בגין דלא מסתכלין באלין מויקין דאינון לילית, ולא שלטין בנהורין דלבא דאינון מלאכים דמתפשטין בכל איברים כו' 595. ומפרש הרמ"ז ז"ל הובא במקדש מלך שם, כי הרי היסוד דאימא שהיא גן עדן, כי היא גן ליסוד אבא שהוא עדן, הנה היא מתפתחת בזה דו"א, ועי"ז מאירין כל המוחין והאורות דעסמ"ב בהלב וכנ"ל אות ג". והנה היודיין והאלפייין דעסמ"ב הם נקראו עיינין וכמ"ש הרב בברכת המפיל חבלי שינה על עיני ותנומה על עפעפי (שעה"כ דרושי הלילה דרוש ה), כי היודיין הם בחי' עיינין והאלפייין הם העפעפים. ובלילה הנה מסתלקים כל המוחין מזעיר ואפי' הרשימו שלהם כמ"ש בדרושי התפילין (שעה"כ דרוש ה), וזהו שאמר ברע"מ שם ותרעין דלבא דאיהו ג"ע ואינון עיינין מסתמין בלילה. וכ"ז מחמת התגברות החיצונים שמתגברין אז, והוא כנוונא דתבת נח שנסתם מחמת מי המבול, וכן נסתם עי"ז ג"כ כל כחות הנפש בהלב וכמו שמפרש והולך.

[עו] כי הנפש יש בה אחיזה להקליפות בהיותה בלי רוח בסוד גם בלא דעת נפש לא טוב – כ"ז הנה הוא דברי זוה"ק (פ' וארא דף כד ע"ב) ונפשא לא קיימא אלא ברוחא, דאי גרע רוחא אפי' רגעא חדא נפשא לא יכילת לאתקיימא, ורוא דא כתיב (משלי יט) גם בלא דעת נפש לא טוב נפשא בלא רוחא לאו איהי טוב ולא יכלא לאתקיימא 596, עכ"ל. והוא משום כי הרוח נקרא דעת כמ"ש בשער המוחין (פרק ז) וכנודע, ובו מתלבשין כל המוחין דגדלות שהם מהדעת עלאה כנ"ל בדברינו.

⁵⁹⁵ ז"ל בשלימות: דכד אתי ליליא תרעין דגיהנם אתפתחו דאיהי מרה ועשנין דילה דמתפשטין סלקין עד מוחא וכמה חיילין דיצר הרע מתפשטין בכל אברין דגופא ותרעין דאיהו לבא דג"ע מסתמין ולא מתפתחין דכל נהורין דעיינין מלבא נפקין ותרעין דלבא אינון עיינין מסתמין בגין דלא מסתכלין באלין מויקין דאינון לילית ולא שלטין בנהורין דלבא דאינון מלאכים דמתפשטין בכל אברים כענפין דאילנא לכל סטרא. תרגום: שכשבא הלילה שערי הגיהנם נפתחים, שהיא מרה, ועשנים שלה שמתפשטים עולים עד למח, וכמה חיילות יצר הרע מתפשטים בכל אברי הגוף ושערים שהוא לב גן עדן נסתמים ולא נפתחים, שכל אורות העיניים יוצאים מהלב. ושערי הלב, אותם עיניים נסתמות, משום שלא מסתכלות במזיקים הללו, שהם לילית, ולא שולטים באורות הלב, שהם מלאכים שמתפשטים בכל האיברים, כענפי העץ לכל צד. תרגום: ⁵⁹⁶ ונפש לא עומדת אלא ברוח שאם נגרעת הרוח אפילו רגע אחד אין הנפש יכולה להתקיים וסוד זה כתוב גם בלא דעת נפש לא טוב נפש בלי רוח אינה טוב ולא יכולה להתקיים.

[עז] בסוד חותם בתוך חותם שצריך לייזן – הוא בשער תיקון הירח (פרק ג), כי יין סוד הגבורות הניתנין אל המלכות ביסוד שבה, ומשום שכל אחיות החיצונים הוא בהגבורות, ולכן סתומים וחתומים הגבורות שביסוד שבה בחותם בתוך חותם שלא ינקו מהם החיצונים. והחותם בתוך חותם הוא היסוד והעטרה שבה, והם ב' סתימות שבהם נסתמים הגבורות, כי ג' חדרים יש באשה⁵⁹⁷, והגבורות מונחים מבפנים והיא מ' סתומה, גן נעול⁵⁹⁸, כי יש דלתות וצירים באשה⁵⁹⁹, והדלתות שבה סתומין, וכל עיקר החותמות הללו הם נעשים בה מן בינה מהג' אהי"ה, קס"א קמ"ג קנ"א⁶⁰⁰, שהם גימטריא תנ"ה, שהוא גימטריא חותם עם הכולל, ועל ידם היא שמורה מהחיצונים וכמו שמבואר כ"ז שם. והרי לנו כי בכל מקום שיש אחיזה אל החיצונים צריך שמירה לסתום ולהסתיר, וכן הוא ג"כ בענין הנפש שמסתלקת ומסתתרת כלילה מטעם זה בתוך הלב כמו שמפרש והולך.

[עה] כנוכר בתיקונים ז' ע"ב – כצ"ל, והוא בהקדמת תיקונים שלפנינו (דף ט ע"א), והרי שקורא התיקונים להאותיות בשם מלאכים משום שהם למטה במדרגה מהנקודות, והנקודות מתגלים בהם, ומשתמשים על ידיהם. כן קורא הרע"מ הנז' להנהורין דלבא המתפשטין בכל אברים, והם הכחות דנפש המתפשטים מן הלב להחיות כל הגוף בשם מלאכים, כי הם שלוהי הנפש. וכן כי הרי הנפש הוא שותפא דגופא (תיקון יג ע"ב), וכללא דאתון כנ"ל אות י"ג, ונקרא הנפש והאותיות בתיקונים הנז' בשם מלאכים.

והנה כמו שהי"ס נעשין ז' היכלות^ט, כי היכל הא' הוא נקרא ק"ק כולל ג"ר, כך אלו הי"ס של הרוח (שהן הויו"ת) הן י' הויו"ת בנקודות מחולפין כנוכר בתיקונים דף קכ"ח (קנא ע"א). ולפעמים נקרא ז' הויו"ת ע"ד ז' היכלין. והן הן ז' הויו"ת ז' קולות דנפקי מלבא הנזכר במזמור (תהלים כט א) הבו לה' בני אלים וכו'^ב, ז' הבלים דנפקי מלבא^{כב}. והם בחי' י' אמירן, כי הנפש בחי' דבור והרוח בחי' אמירה^{כג}. לכן נקרא אלו י"ס דבחי' רוח בחי' י' אמירן הנזכר דף ס"ג (עא ע"ב ועב ע"א), בסוד אומר ועושה, אומר אבא בסוד הויו"ת ועושה אמא בסוד אלהי"ם הנזכר בדף קפ"ד (דף קכ ע"א) ודף ק"ד ע"א ע"ש בב' נוסחאות ותמצא כי שם מ"ב הוא ל"ב אלהי"ם וי' אמירן שהם הויו"ת^{כד}.

[עב ע"ב] [עמ] והנה כמו שהי"ס נעשין ז' היכלות כו' – וכמו שמבואר כ"ז בשער כסא הכבוד בארוכה, ורצונו בכ"ז הוא כי אחר שביאר בכל דבריו הנ"ל שהי"ס דרוח הנה הם הי"ס העיקריים והם כל הויו"ת דגדלות וכנ"ל מאות ס' עד אות ס"ה, והנה הם העשר אמירן שהם העשרה מאמרות שבהן נברא העולם, וכן הם העשר דברות שבהם ניתנה התורה, וכמ"ש בזה"ק (יתרו דף צג סע"ב וכן בפ' ויקרא דף יא סע"ב ובכ"מ) וכנודע. ואמר הרב כי אלו הי"ס דהרוח הנה הם העשרה הויו"ת מנוקדות בהט' נקודות ומלכות בלא נקודה וכמ"ש בתיקונים (תיקון ע דף קנא ע"א), וכן הם ג"כ עשרה הויו"ת מנוקדות בנקודות מורכבים מהפסוקים והתיבות של עשרה שמות אלהי"ם דהנפש וכנ"ל אות נ"ו ע"ש. והרי לנו מכ"ז כי אינם יוצאים ממספר עשר, כי הרי הם העשר אמירן והעשרת הדברות ועשרה הויו"ת, א"כ הרי הוא קשה לכאורה מה שאמרו בריש תיקון כ"ב (דף עא ע"ב) וכן בתיקון ל' (דף פא ע"ב) כי בז' קולות ניתנה תורה (ומ"ש בנמרא ברכות דף ו ע"ב שהם רק ה' קולות, אמר הגר"א ז"ל שם בד"ה מאינן שבע קלין כי עיקרן הם ה', ה"ח וה"ג, וב' הם כלילותם, כללות החסדים וכללות הגבורות, אבל בפרטות הם ז'). ואמרו בתיקונים תיקון ס"ט (דף קב ע"א) כי אלו הו' קולות הם ז' הויו"ת ע"ש, וע' עוד שם (קנ"ט ע"א). והרי אינם אלא ז' הויו"ת,

⁵⁹⁷ עי' נדה יח ע"א.
⁵⁹⁸ עי' תיקון תקונא עשרין ותשע דף פ ע"ב.
⁵⁹⁹ עי' שער תיקון הנוק' פרק ב אות יז ואות כ.
⁶⁰⁰ עי' שער תיקון הנוק' פרק ב' אות יא.

ולעיל אמרנו שהם י' הויו"ת, ע"ז אמר הרב כי הם ע"ד ז' היכלות, שהיכל הז' כולל ג"ר, ונתלבשו העשר דברות בז' הבלים, וע"ז נאמר (שמות כ טו) וכל העם רואים את הקולות דאינון ההבלים וכמ"ש בריש תיקון כ"ב (דף ע"א סע"א) ע"ש. ואלו הז' הויות הם הז' הויו"ת דההבלים, והנה הם הז' הויו"ת שבמלכות, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (דף טז סע"ב) ז' זמנין אתקריאת הויו"ה כו' ובאלין ז' שמהן אתקריאת היא בת שבע, והם הז' ההבלים דכלילין בבת שבע וכמ"ש שם (דף ק"ט סע"ב), כי כל הבל הוא במלכות וכמ"ש הרב בשער היחודים (פרק ב), וכן כל תיקונה הוא בהבלים דבר נש, ועל זה נאמר יש הבל אשר נעשה על הארץ נוק, וכאין אינון ישראל דסלקין הבלים דצלותין כו', וכמ"ש שם (ק"ט ע"ב [ע"א] ק"ב ע"ב) ובהגר"א שם ע"ש (ק"ט ע"ג ד"ה ודאי קרא ידיתנא). ומ"ש הרב כי הי"ם דהרוח הם י' הויו"ת הנזכר בתיקונים (תיקון ע דף קנ"א ע"א) כנ"ל, הנה לקמן בשער השמות (פרקים ב ג) אמר שם הרב כי אותן י' הויו"ת המנוקדות שאמר בתיקונים שם הם כל הנרנח"י כולם, כי הי' הוא הנשמה לנשמה, והי' ראשונה הוא נשמה, וי' רוח, והי' אחרונה נפש, ע"ש. והרי לנו כי אין כוונת הרב כאן שהם רק הי"ם דהרוח לבד, אלא כוונתו הוא על כל הנרנח"י כולם שהם כל המוחין דגדלות, אלא שבפרק הזה קורא הרב לכל המוחין דגדלות בשם רוח, משום שבו נתלבשו כולם וכנ"ל אות ס"ב.

[פ] ז' קולות דנפקי מלבא הנזכר במזמור הבו לה' בני אלים – כי אלו הז' קולות הנזכר שם הם הז' הויו"ת, שהם הויו"ת שייצאו מאימא בינה שהיא הלב, וכמ"ש אליהו ז"ל (תיקון דף יט ע"א) בינה לבא, ובה ניתנה התורה, וכמ"ש (שמות כ א) וידבר אלהי"ם, בינה⁶⁰¹, ובה פתח אנכי, וכמ"ש בתיקון ל' (פ"ב ע"א) וכן בתיקון ל"ח (פ"ב ע"א), מ"י אימא עלאה, דבה פתח קב"ה בטורא דסיני אנכי. וע' בזה"ק יתרו (פ"ב ע"א) אמר ר' יהודה אורייתא מחכמה ובינה אתכלילת כו'⁶⁰², והוא מהל"ב נתיבות חכמה דאתכלילו בלב שהיא בינה וכנ"ל אות ג"ז נ"ה, ומשם יצאו הז' קולות שהם הויו"ת, ונכלל אורייתא מכלהון כמ"ש בזה"ק יתרו שם, והם הז' קולות הז' הבלים שנתלבש בהן כל העשרת הדברות כנ"ל בסמוך. וכן אמרו בהקדמת תיקון ג' ע"ב) דהז' קולות הנז' במזמור שם הם הויו"ת ע"ש ובהגר"א⁶⁰³, והם הז' קולות דנפקו מלבא שהיא בינה אימא עלאה.

[פא] ז' הבלים דנפקו מלבא – הוא פירוש לדבריו הראשונים, שמה שאמר ז' קולות ר"ל ז' הבלים, וכמ"ש בריש תיקון כ"ב (דף ע"א ע"א) שמה שכתוב (שמות כ טו) וכל העם רואים את הקולות, וכן הז' קולות הנזכר במזמור הבו, הכוונה הוא על הז' הבלים וכנ"ל, והם נפקין מלבא. וכן אמרו בתיקון ס"ט (ק"ב ע"ב) על אלו הז' הבלים שהם סלקין מלבא לפומא, כי הם יוצאים מהלב שהוא בינה, וכלילין כולן בהמלכות¹ ע"ב ע"ג) שהיא הפה, וכמ"ש אליהו ז"ל (תיקון דף יט ע"א)

⁶⁰¹ עי' זהר ח"ב כה ע"ב. ועי' ליקוטי הש"ס ברכות, ז"ל, "וידבר אלהים אל משה" הוא בסוד הבינה, "וידבר ה' אל משה" הוא בסוד החכמה, "ויאמר ה' אל משה" הוא בסוד הכתר.

⁶⁰² ז"ל בשלימות: אמר רבי יהודה אורייתא מחכמה ובינה אתכלילת דכתיב שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך רבי אבא אמר בכלא אתכלילת דכיון דבאלין תרין אתכלילת אתכלילת בכלא בחסד בדינא ברחמי בכלהו שלימותא דאצטריך מלה אי מלכא ומטרונייתא מסתכמין כלא מסתכמין באתר דאלין משתכחין כלא משתכחין.

תרגום: אמר רבי יהודה תורה נכללה מחכמה ובינה, שכתוב שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך. רבי אבא אמר היא נכללת בכל שכיון שנכללת בשני אלה, נכללת בכל בחסד בדין וברחמים בכולם השלמות, שהדבר צריך אם המלך והמלכה מסכימים, הכל מסכימים במקום שאלה נמצאים כולם נמצאים.

⁶⁰³ ז"ל: עוף דאיהו צפור דיליה איהו מטטרין עליה אתמר כי עוף השמים יוליד את הקול קול דקריאת שמע דאיהו כליל שית יומין דחול ושליט עלייהו ונטיל ההוא קול ופרח ביה עד עמודא דאמצעייתא דאיהו קול ה' על המים ולית מים אלא תורה ואיהו קול ה' בהדר עד שית קלין ואיהו שביעאה לון באימא.

תרגום: העוף שהוא הצפור שלו, הוא מטטרין, עליו נאמר "כי עוף השמים יוליד את הקול" (קהלת י ט), הקול של קריאת שמע, שהוא כולל ששת ימי החול, ושולט עליהם, ונוטל אותו הקול ופורח בו עד העמוד האמצעי, שהוא "קול יהוה על המים" (תהלים כט ג) ואין מים אלא תורה, והוא "קול יהוה בהדר" (תהלים כט ד), עד ששה קולות, והוא השביעי להם באם.

ז"ל הגר"א: ואיהו שביעאה לון - ר"ל, מט"ט הוא קול השביעי לו"ק, דאיהו שליט עלייהו כנ"ל: באימא - ר"ל, מצד אימא התחתונה, הוא קול השביעי, דלכך נאמר (תהלים כט ט) יחולל אילות.

מלכות פה, וכמ"ש בתיקון ס"ט (ק"ט סע"ב) דהו' הכלים אינון דכלילין בבת שבע, ונכללו בה הו' קלין וכל עשרת הדברות כולן, וכמ"ש בהקדמת תיקו"ז (יג ע"א) נגע בבת וכליל בה כל הי'. וענין הו' הכלים דנפקי מלבא כתב הגר"א בתיקונים (שם ק"ב ע"ב ד"ה ועליה אתמר) כי הבל הראשון הוא מהקלא פנימאה דלא פסק, והוא הדעת שכולל כל הו' קלין, ואח"כ בפומא נכלל ההבל בג' שהם אמ"ש, והם החמימות והרטיבות והרוח שבהבל, וכשיוצא לחוץ הוא ג"כ באותן הג', והג' שבפה הם הג"ת שהם גניזין, כי הם הנהגת עלמא דלעילא, והג' שמבחוץ הם נה"י שהם נגלין. וכן יש בהם בחי' אור חוזר שהיא בת קול וכמ"ש בתיקון ל' (פב ע"ב) והיא מלכות שהיא אור חוזר והיא כלילא מכלהו, ועליה אתמר וכל העם רואים את הקולות דאינון ההבלים.

[פב] כי הנפש בחי' דבור והרוח בחי' אמירה – וכן אמר ג"כ בלק"ת (פ' וירא) בדרוש העקידה כי כל אמירה הוא בז"א והדבור הוא בנוק'. והנה בהדבור שהוא בנוק', הוא בזה"ק (פ' וירא כ"ה ע"ב וכן ברע"מ פנחס רכ"ח ע"ב) והוא בדברי הרב באח"פ (פרק א) ובכ"מ. אמנם בענין אמירה שאמר שהוא ברוח וז"א, הנה נמצא בדברי הרב להיפך ג"כ, והוא בלק"ת (פ' יתרו) בפסוק (שמות יט ג) כה תאמר לבית יעקב, ואמר שם כי כל אמירה הוא בנוק', כי היא כמו הפה שכוללת כל הה' מוצאות, והיא מוציאה אותן לחוץ. וכן הוא ג"כ אמירה בנינה, כי היא מקבלת טפת אבא ומוציאה לחוץ, וכמ"ש (משלי א ב) להבין אמרי בינה ע"ש. וכן הוא באמת בתיקונים (תיקון י"ג כט ע"א) שאמרו שם מחשבא בלבא ודא י' ה', ה' אינון אמירא, ודבורא ו' קלא. והרי לנו ג"כ כי אמירה ודבור שניהם הם בנוקבין, היינו בינה ומלכות. וע' עוד בתיקון ס"ט (קל"ה ע"ב) שאמרו שם, י' דבור ואמירה, והרי לנו כי שניהם הם בחכמה.

אמנם בדברי הרב כאן הרי נראה לנו הכל, כי האמת הוא שישנם דבור ואמירה בכל פרצוף ופרצוף, אלא שהדבור הוא מצד הנפש שבכל פרצוף, ואמירה הוא מצד הרוח שבכל פרצוף. והנפש והרוח הרי הם בחי' זו"ן, והוא הזו"ן שבכל פרצוף. והרי נמצא כי דבור הוא בנוק' ואמירה הוא בז"א, ועכ"ז הנה הם בכל פרצוף ופרצוף, והיינו בהזו"ן שבו, שהוא בנפש ורוח שבו. וע' עוד בשער היחודים (פרק ב) שאמר שם, כי הנה הבל וקול ודבור הנה ההבל הוא במלכות לבד, והקול הוא ת"ת לבד, והדבור הוא במלכות בהצטרפה עם הת"ת, ע"ש. והכוונה הוא ג"כ על המלכות ות"ת שבכל פרצוף ופרצוף, וכן הוא ג"כ בפנימיות וחיצוניות (דרוש ו), שאמר שם כי הקול ודבור הנה הם מהנר"ן, והוא מהנר"ן שבכל פרצוף, ועכ"פ הוא כי ישנם כולם בכל פרצוף ופרצוף.

אמנם ענין דבור ואמירה מה שהם, ר"ל ההבדל שביניהם, הנה נודע הוא מדברי רש"י ז"ל בפ' יתרו בפסוק (שמות יט ג) כה תאמר לבית יעקב, ובפ' תשא בפסוק (שמות לב ז) וידבר ה' אל משה לך רד, כי אמירה הוא רך ודבור קשה, וכן הוא במכילתא (פ' יתרו) כה תאמר לבית יעקב בלשון רכה, ובגמרא (מכות י"א רע"א) דכל דבור לשון קשה, ע"ש. והרי לנו מדברי הז"ל כי אמירה הוא רכה ודבור הוא קשה, וכן הוא בספרי (פ' בהעלותך סי' צ"ט) אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה כו' ואין אמירה בכל מקום אלא תחנונים כו', וע' במזרחי ובגור אריה בפ' יתרו שם ובתחילת פ' וירא שהאריכו בזה. והנה כ"ז מתייחס היטיב על המלכות וז"א, כי מלכות הוא דין וז"א רחמים כנודע, והם נפש ורוח כנ"ל. וע' עוד בהבדל שבין דבור לאמירה בדברי רמ"ל מלבים ז"ל בספרא פ' ויקרא סי' ד', ובאילת השחר שם פ' ל"ז בארוכה הרבה. ואמר שם בפ' ויקרא סי' ד', כי מה שאמרו דבור לשון קשה, הוא כולל בין מה שקשה מצד מושגם ועומק עיונם שצריכים ביאור ופירוש, בין מה שקשה מצד ענינו, כמו דברים הרעים ויכוחים ומענות, וכמו (בדאשית מב ל) דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות, ע"ש. ועכ"פ הוא כי דבור הוא דין ואמירה הוא רחמים, והם בזו"ן, ר"ל בנפש ורוח שבכל פרצוף ופרצוף כנו'.

[פג] לכן נקרא אלו הי"ם דבחי' רוח י' אמירן (שהם היוו"ת דגדלות כנ"ל בדברינו) הנז' (בזוה"ק בראשית כ"ב ע"א ובתז"ח מ' ע"ג) בסוד אומר ועושה, אומר אבא בסוד היוו"ת, ועושה לעב

ע"ד} אימא בסוד אלהי"ם כנו' בדף ק"ו ע"ב ע"ש בב' הנוסחאות, ותמצא בהגהה כי שם מ"ב הוא ל"ב אלהי"ם וי' אמירן שהם הויות – כצ"ל, וכן הוא בספר אדם ישר י"ב ע"ג. ומ"ש בסוד אומר ועושה, הוא לשון התיקונים (תיקון ס"ט ק"ו ע"ב, ולפנינו הוא שם ק"ב ע"א), ומ"ש ע"ש בב' הנוסחאות בהגהה כו', הוא לפנינו שם (ק"כ ע"ב) בהגהה בשם נוסח אחר. ואמר שם כי עשר אמירן ול"ב אלהי"ם דבראשית הא מ"ב, ושם ע"א אמר שם על הז' הבלים ואינן ז' הויות דאתמר בהן באמירה יהי אור והו מיד כו' דאלין תליין באמירה ואלין בעשיה, ברזא דאומר ועושה מיד כו'.⁶⁰⁴ והרי לנו כי האמירה הוא הויות, וא"כ העשר אמירן הם עשר הויות, ומ"ש שם ז' הויות, כבר אמרנו לעיל אות ע"ט כי אלו הז' הם י', וכן הוא מפורש בתז"ח (לה ע"ג) כי העשר אמירן הם עשר הויות וכנ"ל אות נ"ו, וממה שאמר שם ע"ב בהנוסח אחר, הרי מפורש שם שהעשר אמירן עם הל"ב אלהי"ם הם שם מ"ב, והרי לנו כי השם מ"ב הוא הל"ב אלהי"ם ועשר הויות. והגם שאמרנו לעיל אות נ"ו שישנם בחי' ל"ב הויות ג"כ שהם הפנימיות דכל הל"ב אלהי"ם, וא"כ הרי ישנם שם מ"ב בהויות עצמן ג"כ, והיינו עשר אמירן שהם עשרה הויות דגדלות, ול"ב הויות שהם הפנימיות דכל הל"ב אלהי"ם דקטנות. אך האמת הוא, כי כל הל"ב הויות אשר בפנימיות הל"ב אלהי"ם הם כולם רק מבחי' הגדלות, והם העשר אמירן דבחי' רוח שהם האורות הפנימים שמאבא שהם האורות דהגדלות, ושאר הכ"ב הויות הנה הם רק בחי' הגוף הפנימי הנמשך מאבא מהטפת הומר שבו, והם נעשים אחד עם הגוף דהקטנות שנתגדל על ידם, והם אינם נחשבים למספר בפנ"ע כלל וכנ"ל אות ס"ו, ולכן אינם נחשבים רק העשר הויות דאמירן עם הל"ב אלהי"ם, והם השם מ"ב, והבן זה היטיב.

ומ"ש הרב בסוד אומר ועושה, אומר אבא ועושה אימא, כן הוא בתיקון ל' (פב ע"ב) ויאמר מסטרא דאבא דאיהו י', יהי מסטרא דאימא דאיהו ה'. ומבואר הוא בארוכה בזה"ק בראשית (כ"ב ע"א) ע"ש. וכל הדברים שם הוא מתז"ח⁶⁰⁵ (מ' ע"ג) ע"ש ושם בארוכה. ומביא הרב כ"ז ללמד על דבריו, כי העשר אמירן הם עיקר הויות דגדלות, כי הם נמשכים מהחכמה אבא, ונשלמו ונעשו ע"י הבינה, וכמ"ש שם בזה"ק בראשית הנז', מלכא ודאי איהו חכמה עלאה לעילא כו', אלהי"ם אומנא לעילא ודא אימא עלאה כו', וכל בניינין דהוו באורח אצילות (ר"ל כל האצילות כולא) הוה אמר אבא באמירה לגבי אימא יהא כדין וכדין ומיד הוה כו'.⁶⁰⁶ ע"ש. ונעשה כל האצילות ע"י או"א, שהם כללות הג"ר, שהוא האורות דגדלות, שהם העשר אמירן, עשר הויות דאבא שנכללו

⁶⁰⁴ ז"ל בשלימות: ואינן שבע הויות דאתמר בהן באמירה יהי אור והו מיד ולבושין דאינן שבע הויות אינן שבע שמהן אבגית"ץ וחבריו הבל איהו להב הבלים להבים ועלייהו אתמר קול ה' חוצב להבות אש ומאן דידע באלין הבלים כד אפיק לון מפומי ומלביה ידע לכוונא בשכינתא עלאה דכל הבלים מינה תליין ומתלבשין בשכינתא תתאה דכליל שבע שמהן אבגית"ץ וחבריו דאינן אתון דבהון אתבריאו שמיא וארעא דאלין תליין באמירה ואילין בעשיה ברזא דאומר ועושה מיד ואלין שבע הבלים אינן כפולים לקבל שבע שרגין דמנרתא כפולים דאתמר בהו שבעה ושבעה מוצקות לנרות וגו' אלין באמירה ואלין בעשיה. תרגום: ואלו שבע הויות שנאמר בהן באמירה "יהי אור" והיה מיד, והלבושים של אותם שבע הויות המה שבעה שמות אבגית"ץ וחבריו, הבל הוא "להב", הבלים - "להבים". ועליהם נאמר קול יהו"ה חוצב להבות אש, ומי שמכיר את ההבלים הללו, כשמוציא אותם מפיו ומלבו יודע לכוון בשכינה העליונה שכל ההבלים יוצאים ממנה ומתלבשים בשכינה התחתונה שכוללת שבעה שמות אבגית"ץ וחבריו שהם האותיות שבהן נבראו שמים וארץ שאלו תלויים באמירה ואלו בעשיה, בסוד שאומר ועושה מיד, ואלו שבע הבלים הינן כפולים, כנגד שבע נרות המנורה כפולים, שנאמר בהם שבעה ושבעה מוצקות לנרות וגו' הללו באמירה והללו בעשייה.

⁶⁰⁵ נדצ"ל בתז"ח.
⁶⁰⁶ ז"ל בשלימות: מלכא ודאי איהו חכמה עלאה לעילא ועמודא דאמצעייתא מלכא לתתא אלהי"ם אומנא לעילא ודא אימא עלאה אלהי"ם אומנא לתתא ודא שכינתא דלתתא ואתתא לית לה רשו למעבד מדעם בלא רשו בעלה וכל בניינין דהוו באורח אצילות הוה אמר אבא באמירה לגבי אימא יהא כדין וכדין ומיד הוה

תרגום: המלך הוא ודאי חכמה עליונה למעלה, ועמוד האמצעי מלך למטה. אלהים אומן למעלה, וזו אִם העליונה. אלהים אומן למטה, וזו שכינה שלמטה. ולאשה אין רשות לעשות דבר בלי רשות בעלה, וכל הבנינים שהיו בדרך אצילות, היה אומר אבא באמירה לאמא, יהיה כזה וכזה, ומיד נהיה.

בהל"ב אלה"ם שבאימא, והם שם מ"ב שבו נעשה הכל (ע"י זחר ח"ב דלד). אמנם באצילות הנה מאירין כל הל"ב אלה"ם דהאימא באור הויו"ת דאבא שבפנימיותם, ומאיר שם השם מ"ב כולו בהאור דהשם הויו"ה ב"ה, ולכן הוה השם מ"ב שבאצילות הפשוט ומלא ומלא דמלא דהשם מ"ה, וכמ"ש בשער כסא הכבוד (פרק ז) והוא בתיקונים (תיקון ס"ט קי"ט ע"ב בהגהה שם). אבל בהעולמות בי"ע עומד כל גילויים רק האור דהשם אלה"ם לבד וכנ"ל אות נ"ה, ולכן אינו ניכר שם השם מ"ב מהאור דהשם הויו"ה ב"ה כי הוא נעלם בהם, והוה השם מ"ב דבריאה הב' שמות אהי"ה דאהי"ה אשר אהי"ה, ולמעלה ממנו אהי"ה יהו"ו, וכמ"ש בנשענן [כסא הכבוד (שם), ובשער הכוונות (נ"ח ע"א)]. והשם מ"ב דיצירה הוא השם אבג"י כו'. אמנם בפנימיותם עומד גם בהם האור דהשם הויו"ה ב"ה, וכמ"ש בתיקון ס"ט (ק"ב ע"א) וכן בתיקון ע' (קנ"ט ע"א), ע"ש שאמרו שהשמות דאבגית"ן כו' הם לבושיין על שמות דהויו"ת, והרי עומד אור דהשם הויו"ה ב"ה בפנימיות כולם, והוא משום כי גם העולמות בי"ע הנה נעשים הם ג"כ רק אחר שנכללו הגדלות בהקטנות, ונעשה כולם רק ע"י האור דשם הויו"ה ב"ה שבפנימיותם, והם העשר אמירין והל"ב אלה"ם וכנ"ל אות ס"ו ס"ז ס"ח ע"ש.

ובזה נשלם הפרק בעזרת קדוש ישראל ומושיע ברוך ומבורך שמו לעד, והוא יאר עינינו בתוה"ק למען שמו יתברך סלה. ¹עג ע"א

פרק ו'

הכלל העולה כי כ"ב אתוון הם רמ"ח איברים של הגוף. וה' דמנצפ"ך הוא הדם ששורה בו הנפש^א שהם תגין, ועיקר ישיבתה בלב^ב. ורוח הוא נקודות וגם הם נקבות כנ"ל, כי הם אור חוזר^ג. והטעמים הם הנשמה זכר^ד. והל"ב נתיבות הוא כללות הגוף והנפש^ה, וי' אמירין הם י"ס דרוח. והנה נקודות הם ט'^ו, לפי שכבר ידעת כי ז"א אינו רק ט"ס כמנין א"ח, והמלכות אין בה נקודה כי היא בחינת נפש לבד. לפי שכבר ידעת כי הזעיר אנפין אין לו רק ט"ס וביין כולם הוא אחד. ואמנם הטעמים צריכין לחלק לי' חלקים^ז, וכן האותיות אף על פי שהם כ"ב נחלקים לי' ספירות^ח, כי הכתר של רוח נקודות יש לה אות א' כלי שלה, וכן בכל שאר י"ס דרוח כי כל א' יש לה אותיות ידועות שהוא הגוף וכלים שלהם. ויש ספי' שיש לה אות א', ויש ספי' שיש לה ב' אותיות, וכנזכר פ' אחרי (דף עח ע"ב) וז"ל, אר"ש לר"א ת"ח הנהו כ"ב אתוון כולהו מתפרשין בהנהו י' אמירין כו' וע"ש, ושם נאמר כי הא אוליפנא לן כל אינון אתוון דרשימין וידעיין בכל כתרא וכתרא. ואנו לא זכיננו בהן^ט, אמנם ממוצא דבר נוכל להבינם מס"י ומזוהר שיר השירים כמ"ש בע"ה.

[א] כי כ"ב אתוון הם רמ"ח איברים של הגוף, וה' מנצפ"ך הוא הדם ששורה בו הנפש – הנה לקמן בשער פרקי הצלם (פרק ו) מבאר הרב שם איך שבנין הגוף נעשה מכל הכ"ו אותיות כולם, וכאן אמר שבנין הגוף נעשה רק מהכ"ב אותיות, וה' מנצפ"ך הם הנפש. אך כבר מבואר לעיל פרק ה' כי הנפש הוא שותפא דגופא (תיקו"ז יג ע"ב), שהוא משתתף עם הגוף וכמו שכתבנו שם אות י"ג י"ד, ולכן כולל הרב בפרקי הצלם שם את כל הכ"ו אתוון כולם בבנין הגוף, ור"ל שם על הגוף עם הנפש ביחד, כי נעשים שניהם לאחד, כי כל ציור הגוף וצורתו הוא רק ע"י הנפש שבו, והם נעשים לאחד ממש. וכן הוא עוד, כי הרי הה' אותיות מנצפ"ך הנה הם השורש של כל הכ"ב אותיות וכמ"ש בדרושי הצלם (דרוש ב) וכנ"ל פרק ג' בארוכה, וכן אמר הרב ג"כ לעיל (פרק ה) כי המנצפ"ך הם השורש של כל בנין הגוף כולו, והרי הוה המנצפ"ך שהם הנפש שורש האותיות והגוף, ולכן נחשבים כולם, היינו המנצפ"ך עם הכ"ב, אותיות והגוף כולם לאחד.

אמנם לקמן בשער הצלם (פרק ב בהמ"ק) שם מבאר הרב כל בנין רמ"ח איברים דעיבור ויניקה וגדלות רק בשמות אלה"ם ובהויו"ת דעסמ"ב ע"ש, וכן בשער השמות (פרק ג ד) הרי מבאר

הרב שם בארוכה כל הג' כלים דהגוף והנר"ג, הכל בהשמות דהוי"ה ואהי"ה ע"ש. וכאן ולעיל פ"ה, וכן בפרקי הצלם (פרק ו), אמר שכל הגוף והנפש הוא רק מהכ"ב אותיות והמנצפ"ד. אך ממה שאמר בשער הצלם (פרק ב בהמ"ק) בענין הרמ"ח, יש לומר כי כוונתו שם הוא רק על כח ותכונת הרמ"ח, כי מה שנעשה סדר בנין הגוף מרמ"ח איברים וכן נסדרו האותיות ג"כ בבחי' הרמ"ח וכמ"ש בפרקי הצלם (פרק ו), הנה זה נעשה מהשם אלהי"ם והעסמ"ב וכמ"ש בשער הצלם (פרק ב בהמ"ק שם), אבל מציאות האיברים עצמן, הנה הוא רק מהכ"ב אותיות, וכמ"ש כאן ובפרקי הצלם (פרק ו). אמנם משער השמות (פרקים ג ד) הרי הוא לכאורה קשה, כי הרי שם מבואר שכל הג' כלים דהגוף החיצון תיכון פנימי דהזו"ן הם רק שמות דהוי"ה ואהי"ה פשוטים ומלואים וריבועים כמו שמבואר שם, וכאן ובפרקי הצלם אמר שהם מהכ"ב אותיות. ולא עוד כי בשער הקדמות (דף עה ע"ג) והובא בע"ח (סוף דרושי אבי"ע) אמר שם כי הכלים והגוף דהי"ס הנה הם העשרה שמות של הי"ס, שהם אהי"ה י"ה הוי"ה בניקוד אלהי"ם א"ל אלהי"ם כו', וכמו שאמרו בוזה"ק (פ' ויקרא סוף דף י ושם בדף יא ע"א ע"ב) ע"ש. והרי מצינו ג' וד' ענינים בבחי' הגוף וכלים, וצריך ביאור מה הם.

אמנם הוא, כי הנה מבואר לקמן בדרושי פנימיות וחיצוניות וכן בכמה מקומות כי ישנם באמת כמה מיני כלים, והיינו, כי הנה הם עור בשר גידין ועצמות, וישנם ג' בחי' כלים בכל א' מהם, וכן ישנם ג' כלים דמ"ה וג' כלים דב"ן, וכן ג' כלים דחב"ד וג' כלים דהג"ת וג' כלים דנה"י. ואמר בפרקי הצלם (פרק ד) כי אותן הג' כלים שמבואר בשער השמות הנה הם הג' כלים דחב"ד, וא"כ הרי אין להקשות בזה מאומה, כי כולם אמת וכולם ישנם, אלא שכל א' הוא על בחי' אחרת וענין מיוחד. אך ביאור הענין דכל בחי' כלים אשר בכל בחי' ובחי' כל א' בפרטיות אין כאן המקום לזה, כי ישנם כמה דרושים עמוקים בזה לקמן ויתבאר כל א' במקומו כשיזכנו השי"ת לבוא בביאורינו שם. אך שורש כל הכלים כולם הנה הם באמת רק הכ"ב אותיות שאמר כאן ולעיל פרק ה', והם הכלים אשר מבחי' המלכות שהיא שורש הכל, והם הכלים דבחי' עור, והם ג' כלים זה לפנים מזה, וכולם מבחי' אותיות וכמו שמבואר בשער פרקי הצלם שם, והם הכלים דבחי' המלכות. אך הכלים דנה"י והג"ת וחב"ד דהב"ן ודהמ"ה, הנה הם מבחי' שמות דאלהי"ם והויו"ת ושאר כל השמות כולם וכמו שיתבאר כל א' במקומו בעה"י.

[ב] ועיקר ישיבתה בלב – ר"ל, כי הגם שמבואר הוא בשער המוחין (פרק ה) ובפנימיות וחיצוניות (דרוש יב) ובכ"מ שהנפש הוא בכבד, ע"ז אמר הרב כי עיקר הנפש הוא באמת ג"כ ע"ג ע"ב) רק בלב. אמנם היא מתפשט מהלב אל הכבד, ומשם מקבל כל הגוף החיות דאור הנפש, וזהו שאמר בכ"מ שהנפש הוא בכבד, כי אין הגוף מקבל הארת דאור הנפש אלא רק אחר שנתמעט אורה ונצטמצמה בהכבד, אבל עיקר ישיבתה דאור הנפש הוא באמת ג"כ רק בלב, וכמו שכתבנו כ"ז לעיל פ"ה אות ס"ג ע"ש בארוכה קצת.

[ג] וגם הם נקבות כנ"ל (פרק א אות ח ופרק ה אות עא) כי הם אור חוזר – ר"ל, שגם הנקודות הם בחי' נקבות שהם מבחי' הגבורות שבחכמה, וכל גבורות הם בחי' נוקבין, ולכן קורא הזוהר חדש (שה"ש) להנקודות ג"כ בשם נפש, ע"ש⁶⁰⁷. ואמר שם (נה רע"א עג ע"ג) שעליהם נאמר (בראשית ב ז) ויהי האדם לנפש חיה, כי הם הנפש חיה של האותיות. והנה הם באים רק ע"י אור חוזר, וכמ"ש לעיל פרק א' אות ח', וכן הרוח הנה הוא אור חוזר מתתא לעילא, כי הנה הוא נמשך

⁶⁰⁷ ז"ל: ואתון אינון כללא דאורייתא, והא לית לכל אתוון רשו לנטלא להאי סטרא ולהאי סטרא בר בנקודי אתוון כולהו כגופא בלא נפשא כד אתיין נקודי הא גופא אתקיים בקיומיה, וכדין ויהי האדם לנפש חיה כתיב, וכלהו מרזא דחד נקודה נפקי בשעתא דאתוון נפקו מגו עלמא דאתי, כולהו אגלימו ברזא דאדם. תרגום: ואתיות הם כלל התורה, ואין לכלל האותיות רשות לקחת לצד זה ולצד זה חוץ מבנקודות האותיות, כולם כגוף ללא נפש, כאשר באים נקודות גוף זה מתקיים בקיומי, ואז ויהי האדם לנפש חיה כתיב. וכולם יוצאים מסוד של נקודה אחת בשעה שאותיות יוצאים מתוך העולם הבא, כולם מתלבשות בסוד אדם.

ובא מהמות אל הריאה ומשם ללב וכמ"ש בפ' פנחס (רל"ד ורל"ה⁶⁰⁸) ובכ"מ שם. ואח"כ הנה הוא חוזר מתתא לעילא דרך הקנה להפה והוטם, וכ"ז הוא רק ע"י שכל הרוח הוא מבחי' הגבורות שבחכמה, שהם הנקודות, ולכך הם נקודות קטנות, משום שהם מבחי' הגבורות, וכל גבורות דרכם

⁶⁰⁸ רל"ד ע"א: ז"ל א"ר שמעון לר"א אלעזר ברי כל שאר שייפין דלגו רזא עלאה איהו ת"ח לבא הא אתמר אבל לב דא איהו נורא דדליק ואלמלא דזמין לגביה מלכא עלאה כנפי ריאה דאתיין לקמיה רוחא מרוחא דנשיב מגו בוסמין עלאין הוה אוקיד לעלמא ברגעא הדא פתח ואמר וי"י המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש אמאי אוקיד לון בגין דכנפי ריאה לא נשיבו בההיא שעתא וסתרא דכנפי ריאה דא כנפי יונה נחפה בכסף ואינון רפאל וצדקאל ועליהו אתמר עושה מלאכיו רוחות לנשבא תדיר קמי מלכא (ס"א לבא).

תרגום: אמר רבי שמעון לרבי אלעזר, אלעזר בני, כל שאר אברים שמבפנים סוד עליון הוא. בא וראה, הלב הרי נאמר, אבל לב זהו אש ששורף, ואם לא שהזמין אליו המלך העליון את כנפי הריאה שמביאים לפניו הרוח מרוח שנושבת מתוך בשמים עליונים, היה שורף את העולם ברגע אחד. פתח ואמר "הוה המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש". מדוע שרף אותם, משום שכנפי ריאה לא נשבו באותה שעה, והסוד של כנפי הריאה זה "כנפי יונה נחפה בכסף" ואלו הם רפאל וצדקאל, ועליהם נאמר "עושה מלאכיו רוחות" לנשב תמיד לפני המלך (הלב).

שם רעיא מהימנא: כסא רחמי ודא כסא דינא וקב"ה מלך עומד מכסא דין דאיהו לב ויושב על כסא רחמים דאיהו מוחא וכד חובין מתרבין על אברים ועל ערקין דלכא דאיהו כרסייא דדינא אתמר בלכא והמלך קם בחמתו ממשתה היין דאיהו יינא דאורייתא ובזמנא דכנפי ריאה נשבין על לבא וחמת המלך שככה דתריין כנפי ריאה והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפרת דא כפורתא דלכא ובמאי וחמת המלך שככה בגין (דואשמע את קול כנפיהם) וישמע את הקול דא קול תורה קול דק"ש ויבר אליו בצלותא דפומא דאיהו אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך והוא רוחא דנשיב בכנפי ריאה איהו אפיק קלא בקנה דאיהו קנה חכמה קנה בינה ואתמר בה כה אמר יי' מארבע רוחות באי הרוח דאינון ארבע אתון יהו"ה והאי איהו רוח דדפיק בכל ערקין דלכא דאתמר בהון אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו אמר בוצינא קדישא ודאי רעיא מהימנא דרגא דילך איהו דביה וחמת המלך שככה אשרי העם שככ"ה בגימטריא משה אמר ליה בריך אנת בוצינא קדישא בוצינא דדליק קמי מלכא ומטרוניתא נר יי' איהו נשמה דילך.

תרגום: כסא רחמים וזה כסא דין, והקדוש ברוך הוא מלך עומד מכסא דין שהוא הלב, ויושב על כסא רחמים שהוא המח. וכאשר העבירות מתרבים על האברים ועל העורקים של הלב, שהוא כסא של דין, נאמר בלב "והמלך קם בחמתו ממשתה היין", שהוא יינה של תורה, ובזמן שכנפי ריאה נושבות על הלב, "וחמת המלך שככה" ששתי כנפי ריאה, "והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת" זו הכפורת של הלב. ובמה "חמת המלך שככה" בגלל (ש"ואשמע את קול כנפיהם") "וישמע את הקול" זה קול התורה, קול של קריאת שמע, "וידבר אליו" בתפלות הפה, שהוא "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך". ואותה הרוח שנושבת בכנפי הריאה, היא מוציאה קול בקנה שהוא "קנה חכמה קנה בינה", ונאמר בה "כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח" שהן ארבע אותיות יהו"ה, וזוהי רוח שדופקת בכל עורקי הלב, שנאמר בהם "אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו". אמר הנר הקדוש, ודאי רועה נאמן דרגה שלך היא, שְׁבָה "וחמת המלך שככה", "אשרי העם שככ"ה" בגימטריא משה. אמר לו ברוך אתה הנר הקדוש, נר שדולק לפני המלך והמלכה, נר ה' היא נשמה שלך.

רלה ע"א: כד אינון בארעא דישראל מזוניהון ע"י שכינתא ויהון תרין כנפי ריאה משקין אומה שר המשקים ותרין כולייין האופים דמבשלין הזרע דנחית מן מוחא ומבשלין מיא דמקבלין מכנפי ריאה ולבתר דיכול מלכא דאיהו לבא אתמר בתרין כליין דיליה אכלו רעים ולתרין כנפי ריאה שתו ושכרו דודים דלכא איהו כסא דין ארבע חיון שליחן דיליה תרין כנפי ריאה ותרין כליין דכנפי ריאה ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה

תרגום: אבל כאשר הם בארץ ישראל, מזונותם על ידי השכינה. ויהיו שתי כנפי הריאה משקות אומה, שר המשקים, ושתי הכליות האופים שמבשלות הזרע היורד מן המח, ומבשלות מים שמקבלות מכנפי הריאה, ולבסוף שיאכל המלך שהוא הלב, נאמר בשתי הכליות שלו "אכלו רעים", ולשתי כנפי הריאה "שתו ושכרו דודים". שהלב הוא כסא דין, ארבע חיות שלוחים שלו, שתי כנפי ריאה ושתי כליות של כנפי ריאה, "ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה".

שם: מתפלג כל חד לז' ואינון ז' להבים ז' אוירות ז' נחלים וכד אערעו להבים דלכא בעבי מטרא דאינון כנפי ריאה ארח קנה דריאה האי איהו ורעם גבורותיו מי יתבונן דביה לב מבין בבינה דאיהו לבא לשמאלא גבורה וחסד לימינא מים דכנפי ריאה ותמן חכמה מוחא ומניה מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון דאיהו לבונא דמוחא.

תרגום: ומתחלק כל אחד לשבעה, והם שבע להבות, שבעה אוירים, שבעה נחלים. וכאשר פוגעות להבות הלב בענני גשם שהם כנפי ריאה, דרך קנה הריאה, זהו "ורעם גבורותיו מי יתבונן", שבה הלב מבין בבינה, שהיא בלב לשמאלו גבורה, וחסד לימין, מים של כנפי ריאה, ושם חכמה המח, וממנו "מעייין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון", שהוא לובן המח.

הוא להצטמצם כנודע. וכן כל גבורות תשוקתם תמיד לחזור למעלה, וכן חוזרים הנקודות מתא לעילא כי הרי רובם ככולם הם למטה מהאותיות, ועכ"ז הנה הם מנהיגים את כל האותיות כולם, והם שולטים על כל האותיות, כי בלכתם ילכו ובעמדם יעמודו, וכמו שכתבנו למטה אות ל"ב, והרי הם חוזרים ומאירים מתא לעילא.

[ד] והטעמים הם הנשמה זכרים – כי הנשמה הוא מבינה והיא עלמא דדכורא וכמ"ש בזוה"ק ויחי (רמו ע"א). והנה תופס הרב כאן שהטעמים הם בבינה, והנקודות בז"א, והאותיות במלכות, וכן הוא בהקדמת תיקון"ו (ט סע"א) טעמי אינון נשמתין ונקודין רוחין ואתון נפשין. אמנם לעיל פרק א' ופ' ד' ה' אמר הרב כי טעמים הם בכתר ונקודות בחכמה ואותיות הם בזו"ן. אך כבר כתבנו לעיל פרק א' אות ב' ובכ"מ שם שהטעמים נקודות ואותיות הנה הם בהג"ר ואח"כ הם משתלשלים בבינה וזו"ן, וכן בכמה בחי' וכמו שכתבנו שם מדברי התיקונים שאמרו כן מפורש ופשוט הוא.

[ה] והל"ב נתיבות הם כללות הגוף והנפש – והם הכ"ב אותיות עם התגין שהם הי"ם דהנפש, והם הל"ב אלהיים דקטנות, וי' אמירן⁶⁰⁹ הם י"ם דרוח שהם הויו"ת, והם כללות כל המוחין דגדלות וכנ"ל פ"ה בארוכה.

[ו] והנה נקודות הם ט' – ע' לעיל פ"ד אות ב' ופ"ה אות כ"ב. ומ"ש כי ז"א אינו רק ט"ס, הוא מבואר לקמן בשער פרקי הצלם, ובשער השמות (פרק א), ובכוונת ק"ש (שעה"כ דרוש ו) במלת אחד, וכן הוא עוד בע"ה בכ"מ.

[ז] אמנם הטעמים צריכין לחלק לי' חלקים – הנה לעיל פ"ד אות א' כתבנו בשם התז"ח כי הטעמים הם כלולים בי"ג, כי שרשם הוא מהי"ג ת"ד, ע"ש. אך עכ"ז אמר הרב כאן שהם כלולים בי', והוא משום כי אור הי"ג ת"ד הם הדעת עלאה⁶¹⁰ שהוא ה' הסדים וה' גבורות, וכן הם מתפשט ומתלבש בז"א ומלכות, ושם הם נכללים בי'.

[ח] וכן האותיות אע"פ שהם כ"ב נחלקים לי"ם – הנה לעיל פ"ד אות ב' כתבנו בשם התז"ח, כי מה שהאותיות הם כ"ב הוא משום שהם נמשכים ויוצאים מהי"ג טעמים והט' נקודות, ועכ"ז הנה אמר הרב כאן שהם נכללים בי', והוא משום שהרי הם נעשים כלים להי"ם דז"א ומלכות. וא"כ הרי ע"כ הוא שהם נכללים בי', ועיקר הענין מה שכל א' הוא כלול בי' הוא משום שכן הוא שורשם הראשון אשר למעלה למעלה אשר משם יצא הכל, הנה הוא כלול בי'. והיינו כי הנילוי הראשון דא"ס ית"ש הנה היה גילוי בבחי' הסדים ונגבורות, כי רק עי"ז נעשה הכל וכמו שכתבנו בספר הדע"ה ח"א דרוש א', והוא העולם דקו וצמצום, שהם בחי' הו"ג. וכל א' מהם הוא כלול מה', ה"ח והי"ג, כי מתחילה נעשה כל א' במתקלא שהוא בתלת תלת, שהוא שורש הריבוי וכללות האחדות שבהם, והם בחי' הג"ת. ואח"כ מוציא הת"ת שהוא המכריע והאחד (ע"ג) עוד שניים⁶¹¹, והם שורש התולדה להתפשט ולהוליד למטה וכמו שכתבנו לעיל בעיגולים ויושר ענ"ה אות ב'. והרי נעשו החסדים והגבורות כל א' כלול מה', כדי להוציא עי"ז את כל המציאות דהעולמות כולם. והרי היה הנילוי הראשון כלול מי' שהם ה"ח והי"ג, כי רק עי"ז נעשה הכל, ולכן יצא מזה גם הנילוי העיקרי שהוא הזו"ן ג"כ בי"ם, כי כן הם משרשם הראשון אשר לעילא.

ומה גם כי הרי גם הם צריכים להעשות ג"כ בדרך הזה דוקא כדי להוציא ולברוא על ידיהם את כל העולמות בי"ע, ולכן הוא כי הגם שהיה נצרך להעשות באמצע איזה גילויים שאינם בי', וכמו הי"ג ת"ד שמהם הוא הי"ג טעמים, וכן הכ"ב אותיות ונעשו הם ע"י צירוף האורות דעילא ותתא, ונשתנו עי"ז מחק היסודי דהי' כהצורך להכמת המאציל ית"ש אשר ראה הצורך בהם להעשות הם עד"ז דוקא, עכ"ז הנה מוכרח הוא שיוחזרו גם הם להחק היסודי דהי' ולהכלל הם

⁶⁰⁹ היינו עשרה מאמרות שבהם נברא העולם.

⁶¹⁰ עי' לעיל כ ע"ב מקור לד"ז.

⁶¹¹ נדצ"ל אחד ועוד שניים.

בסוף ג"כ רק ב', כי כן הם משרשם הראשון הנצרך להמציאות כולו, וכן היו גם הם גופה באמת בהעלם ג"כ לעולם רק ב' עכ"פ, אלא שנשתנו בגילויים מחמת הצורך. אבל לבסוף הם חוזרים ג"כ ל', וזהו שאמר הרב שגם הטעמים והאותיות הם נכללים אח"כ ב', והבן זה היטיב כי קצרתי עבור שביארנו כבר כל אותן הדברים בספר הכללים כלל מ"ז ובכ"מ מדברינו בארוכה.

[ט] ואנו לא זכינו בהם – ר"ל איזה צרופי אותיות השייך לכל מאמר ומאמר מהי מאמרות דמעשה בראשית, וכמ"ש בזוה"ק שם שישנם לכל מאמר ומאמר צרופי אותיות מהכ"ב אתוון, והם הצירופי אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, וכמ"ש (ברכות נה ע"א) יודע היה בצלאל לצרף כו', והנה הם כלולים בהר"א שערים שבספר יצירה (פרק ב משנה ה) וע"ש בהגר"א⁶¹². וע"ז אמר הרב "ואנו לא זכינו בהם", ור"ל על איזה צירופי אותיות השייך לכל מאמר ומאמר מהי מאמרות שהם הי"ם דרוח אשר בהם נבראו כל מע"ב. אבל חלוקי הכ"ב אותיות בהי"ם דו"א ומלכות עצמן, הנה מבואר בשער פרקי הצלם (פרק ו) כל הכ"ב אותיות איך שמתחלקים בהט"ם דו"א, כי הט' אותיות האחרים אשר מא' עד ט' הם בהט"ם הפנימים מהחכמה עד יסוד וכי הכתר שבו אינו נמנה כי הוא מהתבונה ונמנה הדעת במקומו, וכן המלכות אינו נמנה כי הוא פרצוף בפנ"ע כמו שמבואר כ"ז שם. והט' אותיות העשיריות אשר מי' עד צ' הם בהט"ם האמצעיים שבו מהחכמה עד יסוד. והט' אותיות המאות אשר מק' עד י' פשוטה הם בהט"ם החיצונים שבו מהחכמה עד יסוד. והם בסדר אי"ק בכ"ר, א' פנימיות דהחכמה, י' אמצעית דהחכמה, ק' חיצונית דהחכמה, ועד"ו בכ"ר בנינה, גל"ש בדעת, דמ"ת בחסד, ה"ך בגבורה, וס"ם בת"ת, זע"ן בנצח, חפ"ף בהוד, טצ"ץ ביסוד. והרי לנו חלוקת כל האותיות בהט"ם דו"א, וזהו בבחי' מציאות האותיות שבו"א אשר נעשה בו מהצל"ם דתבונה, ונעשה עי"ז לט"ם.

אמנם בבחי' הו"ק שבו, הנה הוה הכ"ב אותיות שבו ז' בימין וז' בשמאל וחי' באמצע וכמ"ש בפע"ח (שער העמידה פרק ז) וכן בשער הכוונות (שם כט רע"ב). ואמר שם כי ז"א נעשה עי" הכ"ב אותיות האלפא ביתא, והם מתחלקות בו לג' חלוקות בג' קוין שלו, ז' אותיות הראשונות בקו ימיני, וז' אותיות שניות בקו שמאלי, וחי' אותיות הנשארות בקו האמצעי שלו. וזהו סדרן א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' בחסד, ח' ט' י' כ' ל' מ' נ' בגבורה, ס' ע' פ' צ' ק' ר' ש' ת' בת"ת כו' כו' ע"ש. והרי לנו חלוקת הכ"ב אותיות בז"א, הן בבחי' כללותן עם הג"ר שבו ונחשב לט"ם, הן בבחי' מציאות העקרי שבו שהוא הו"ק, כי בבחי' כללותו עם הג"ר, והוא בט"ם, הוה הכ"ב אותיות שבו בסוד אי"ק בכ"ר. ובבחי' מציאות העיקרי שבו, שהוא ו"ק, מאירים בו הכ"ב אותיות, ז' בימין וז' בשמאל וחי' באמצעיתו וכנ"ז. וע' בזה לקמן אות כ"ז בארוכה.

וכן חלוקת האותיות בהי"ם דהמלכות הנה הם מבוארים ג"כ בשער תיקון הירח (פרקים ד ה) כי הם בסדר אטב"ח, א"ט בכתר, ב"ח בחכמה, ג"ז בנינה, ד"ו בדעת, י"צ חסד, כ"פ גבורה, ל"ע ת"ת, מ"ס נצח, ק"ץ הוד, ר"ף יסוד, ש"ן מלכות. והרי לנו כל חלוקת הכ"ב אותיות הן בהז"א והן בהנוק'. אמנם כל אלו האותיות הם רק מהי"ם דבחי' נפש שהם הקטנות, וכמ"ש בסוף 'עג ע"ד) שער תיקון הירח בהנוק' וכן בשער פרקי הצלם בז"א, שהם רק הכלים דבחי' עיר⁶¹³, אבל בגדלות הנה הוה הכלים שלהם שמות דאלהי"ם והויו"ת ואהי"ה, וכן השמות דכל העשר ספ"י המבוארים בשער השמות (פרקים ג ד), אך האותיות הם הקטנות והם התחלה והשורש והם עומדים לעולם בו וכנ"ל אות א'. וא"כ הרי אחר כ"ז מה הוא שאמר הרב "ואנו לא זכינו בהם", וע"כ הוא כמו שאמרנו, שכוונתו הוא רק על הצירופי אותיות השייך לכל מאמר ומאמר מהעשרה מאמרות

⁶¹² וז"ל: כל היצור נוצר מן כל הכ"ב אותיות, ואם נחסר אחד מהם הוא בעל מום, והן נוטין לחסד ולהיפך. וכן כל הנ"ל כפי צירוף האותיות א"ב והיפוכן כנ"ל. וע"ז אמרו (ברכות נה ע"א) יודע היה בצלאל לצרף האותיות שבהן נבראו וכו'. וידוע שכלם נבראו בשם הו"ה ית', והוא כי ל"ב נתיבות הן, עשר ספירות שהם בסוד השם כנ"ל, וכ"ב אותיות, ועשר ספירות שהן השם הוא פנימיות האותיות, בסוד נקודות, שהוא החיות של האותיות.
⁶¹³ נדצ"ל עור (עי' שער מא פרק א), הכולל עיבור ויניקה.

שבהם נברא העולם, וכן משמע לשון הזוהר (פ' אחרי מות דף עה ע"ב) שהביא הרב. וע' עוד בספר הפרדס להרמ"ק ז"ל בשער האותיות שם, וכן בספר מאורי אור להרמ"פ ז"ל עם ביאור יאיר נתיב, וכן בספר קהלת יעקב למהרי"צ יאליש ז"ל, שהאריכו בזה הרבה מאמרים רבים מדברי הזוהר והתיקונים על כל אות ואות מהכ"ב אותיות באיזה ספי' שהיא, וע"כ שהכוונה בדברי הרב הוא כמו שאמרנו.

[י] אמנם ממוצא דבר נוכל להבינם מספ' יצירה ומזוהר שה"ש כו' – כוונתו ע"פ מה שאמרנו, שמשם יש מקום להבין את כל כח וכח מהבריאה כולה שורשה ומקורה בכל אות ואות מהכ"ב אותיות וע"י איזה צרופי אותיות שהיא נעשית, ולהרב ז"ל ברוח ה' שהיה עליו היה לו פתח להבין משם.

והנה נאמר בס"י כי אמ"ש הם באופן זה, כי ג"ר הם ג' קוים של ש', כי ראש נברא מאש⁶¹⁴ (ס"י פרק ג משנה ו). וא' כוללת ג' אמצעיות חג"ת, כי גוייה נבראת מרוח (סס), והם חסד וגבורה ב' יודי"ן דא', ו' מן א' דא ת"ת באמצעיתא כנוזכר בס"ה בכמה מקומות⁶¹⁵. מ' פתחה ביסוד בכללות ג' תחתונות, כי בטן נברא ממים⁶¹⁶ כו' (סס). ואותיות בג"ד כפר"ת הם (בז' אותיות דג"ר, כי כד ע"א { הם) בז' נקבי הראש⁶¹⁷ (סס). ב' און ימין חכמה, ג' און שמאל בינה, ד"כ עיינין נ"ה, פ"ר חוטם ת"ת דעת⁶¹⁸, ת' פה מלכות שבראש⁶¹⁹. י"ב פשוטים, ה' בחסד, ז' בגבורה (נ"א ו' בגבורה) ב' ידים, וכעד"ז כל הי"ב פשוטים בו"ק הגוף⁶²⁰. ודע כי הרוח שהם י"ס אינם כסדר הכלים*, כי החסד של הרוח הוא בכלי הגבורה וגבורת הרוח הוא בכלי החסד⁶²¹. וז"ס התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא הנזכר בזוהר⁶²² ובתיקונים ע"ש, וכן בפ' ויקרא (דף נד כד ע"א), ובסוף שיר השירים (זו"ח עג ע"ד) בסוד הנקודות בפ' יהי רקיע בתוך המים, וזכור זה היטב. נמצא כי הם ב' בחי': א', ד' רוחות דרום צפון מזרח מערב. בחי' ב', היא ד' יסודות ארמ"ע. והם בחי' רוח וגוף⁶²³. דרום חם ייבש וכו' מים קרים לחים⁶²⁴, וכן כולם ע"ז הסדר.

* עי' תיקו"ז דף ע סוף ע"ב (לש"ו).

[יא] כי אמ"ש הם באופן זה כי ג"ר הם ג' קוים של ש' כי ראש נברא מאש – הענין הוא כי הנה האותיות אמ"ש הם השורש והם כללות הבנין דכל הפרצוף כולו ודכל הבריאה כולה, ולכן קורא אותן הספר יצירה בשם אמות, כי הן עיקר תולדות שמים וארץ כמ"ש הגר"א שם (ריש פרק ג). ואמר שם תחילת כלילות דהאותיות אמ"ש הם במלכות דא"ק⁶¹⁴, שהוא עתיקא קדישא, רדל"א, ושם הם כלולים בהעלם גדול, והם שם כולם אחד. ואח"כ הם מתפשטין בכח"ב דאצילות, ושם מתחלקין והם ג', אויר מים אש, שהוא הג"ר. ואח"כ מתפשטין בהו' קצוות דאצילות ע"י הו' צירופים שבהם, היינו: אמ"ש, אש"ם, מא"ש, מש"א, שא"מ, שמ"א, והם חג"ת נה"י שהוא ז"א. ואח"כ הם חוזרים ונכללים כולם בהמלכות נוק' דז"א עד"ז ג"כ, כי במלכות דז"א שהוא בעטרת היסוד, שם הם כלולים בהעלם, ובהג"ר דהמלכות נוק' הם מתחלקין, ובהו"ק שבה הם מתפשטין לו' צרופים, וכן עד"ז מהמלכות שבה עם הבריאה, וכן מבריאה ליצירה, וכן מיצירה לעשיה.

והנה בהג"ר הנה הם: גלגלתא שהוא אוירא⁶¹⁵ ומוחא ולבא, שהם אויר מים אש, ובהו"ק הם הידים והגוף שהם חג"ת והרגלים והברית שהם נה"י. וזהו באדם, ר"ל בבחי' הפרצופים שהוא האדם. ובכלל העולם הנה הא' הוא האור של מע"ב שכולל רוח מים אש שלמטה ממנו, והוא בבחי' ע"ק. והג"ר הם: כתר הוא הרוח שעל פני המים, חכמה הוא המים שעל הרקיע שבו כל הגלגלים והכוכבים, בינה הוא גלגל האש שתחת הרקיע בכללות כל הדי' יסודות הפשוטים שהם כולם בבינה ודעת. והו"ק עם המלכות הם השש ארצות עם כל צבאיהם, כי הארץ הו' העליונה שהיא

⁶¹⁴ עי' יהל אור ח"ב טז ע"ב: מלכות עקודים אחר התנוצצות ז"ת שילה נעשה רדל"א.
⁶¹⁵ עי' בהגר"א בספד"צ ה ע"ג: סיום גלגלתא בקד"א.

תבל⁶¹⁶, שם הוא הגן עדן, והיא בסוד הבינה, עולם הבא, ור"ל בסוד הבינה המתפשטת ומכותרת על הו"ת כמו שיתבאר בסמוך. אך כל זה שאמרנו הנה הוא בחי' האותיות דאמ"ש אשר בכל עולם עצמו ובכל פרצוף עצמו, אבל כללות כל עולם ופרצוף תחתון בערך העליון אשר ממנו הוא יוצא, הנה מתחיל כל תחתון מהקצה התחתונה דהעליון, ונעשה הראש דהתחתון מהאש דהעליון, שהוא הש' דהאמ"ש.

וזהו מה שאמר שם בספר יצירה (פרק ג משנה ב) שלש אמות אמ"ש סוד גדול מופלא ומכוסה, והוא כלילותם בע"ק בהג"ר דרדל"א, וע"ז אמרו גדול מופלא ומכוסה, גדול הבינה דרדל"א, שבינה נקרא גדול, קול גדול (דברים ה יט), שופר גדול (ישעיה כו יג). מופלא הוא חכמה דרדל"א, ע"ש פליאות חכמה. מכוסה הכתר דרדל"א, שהכתר הוא מלובש ומכוסה בהמ"ס וחתום בשש טבעות, הם הו' צירופים דהאמ"ש אשר נחקקין ונחתמין בהו"ק. וכ"ז הוא בשורש כלילותם בהעלם בע"ק. ואח"כ אמר "ויצאו מהם אויר ומים ואש", והם הכח"ב, ומהם נולדו אבות שהם החג"ת שנקראו אבות, ומאבות תולדות שהם הנח"י שנקראו בנים.

והרי חושב הספר יצירה בכ"ז האל"ף בתחילה שהוא האויר והוא הכתר כנז', והש' בסוף¹ (עד ע"א) שהיא הבינה, ועכ"ז שם (במשנה ד ה ו) בסדר היצירה מה שנוצר מהם מהפך הסדר, ואומר שמים נבראו מאש, וארץ נבראת ממים, ואויר מרוח מכריע בינתיים. וכן שם (במשנה ה ו), ראש נברא מאש, ובטן נברא ממים, וגויה מרוח מכריע בינתיים. והרי אומר כי נבראו השמים והראש רק מהש' והאש שהוא האחרון שבאמ"ש, והיה צריך שיבראו הם מהא' והאויר שהוא הראשון שבאמ"ש.

אך הענין הוא כמו שאמרנו, שנברא כל א' מהקצה התחתון דהעליון, ומהבינה שהיא האש יצאו הו"ן, וכן מהארץ העליונה שהיא התבל גן עדן סוד הבינה כנ"ל נמשכו כל השש ארצות כולם שהם הו"ק. ומ"ש "שמים נבראו מאש" ר"ל מהאש שלמעלה, וכמ"ש בפרד"א (פרק ג) שמים מהיכן נבראו, מאור לבושו. ואור הוא בבינה, מאורי האש, ה' פעמים אור של מעשה בראשית, ה' ראשונה של השם (וכמ"ש ביוה"ק ויקהל רח ע"א ובהקדמת תיקון דף ה סע"א ויב ע"א ובכ"מ). וכן הראש שנברא מאש הוא מהנשמה שנקראת אש שהיא מבינה אש, והיא משמים, שבינה כולל ג"ר. ונבראו השמים והראש שהם התחלת כללות העולם והאדם, והם כל א' בבחי' ז"א ו"ק כנודע, הנה נבראו הם מהש' שלמעלה שהיא הבינה אש, והיא כולל ג"ר שהם כל האמ"ש כולם. ועומדים באמת בהעולם והאדם עצמו האמ"ש שבו כסדרן, והם נגלגלתא שהוא אוירא ומוחא ולבא, כי מוח הוא מים, ולבא אש, וכן עד"ז בהעולם כנ"ל.

והרי הו' באמת סדרן דהאמ"ש בהעולם והאדם עצמן כסדרן, אלא שכל אותן האמ"ש אשר בהעולם והאדם הנה הם נעשים מהבינה שהיא ש' ואש, ומהבינה עצמה שהיא הש' ויש בה ג"כ כל כללות האמ"ש, עומדים בה ג"כ כסדרן, וממנה נעשה ונברא האמ"ש שבהעולם והאדם. וזהו שאמר הרב בענינינו כי ג"ר הם ג' קוים של ש', כי ראש נברא מאש, ור"ל שהג"ר שהם האמ"ש שבראש הנה הם מהג' קוים של ש' שהיא הבינה, כי ממנה נבנה הראש של ז"א, והוא מהאמ"ש שבה. וזהו שאמר הרב בפנימיות וחיצוניות (סוף דרוש יב) כי אותיות אמ"ש הם א' מוח, מ' לב, ש' כבד, והם נר"נ, והמוח הוא הראש, ע"ש. והרי אמר שם שהראש הוא הא' מאמ"ש וכאן אמר שהוא הש' מאמ"ש. אך הוא הדבר אשר אמרנו, כי כאן הכוונה הוא שנעשה הראש מהש' שלמעלה שהיא הבינה, ושם בפנימיות וחיצוניות מדבר בהאמ"ש אשר בכללות הו"א עצמו בכל כללות הפרצוף שבו, והוה הא' בהראש שהוא הג"ר, והמ' בהלב שהוא החג"ת, והש' בהכבד שהוא הנח"י. אמנם כל א' מהם הוא כלול ג"כ מאמ"ש, וישנם כל האמ"ש בהראש עצמו שהוא הא', וכן בהמ' עצמו שהוא הלב, וכן בהש' עצמו שהוא הכבד וכומו שיתבאר עוד למטה. וע' עוד

⁶¹⁶ עי' זהר בראשית לט ע"ב שיש שבע ארצות: ארץ, אדמה, גיא, נשיה, ציה, ארקא, תבל, וכן עי' ס"י פ"ד מט"ו.

בהג"ר"א בספד"צ (פרק א' בד"ה היתה דף ט ע"ב ד"ה וג' אותיות א"מ"ש) ואמר שם כי הקד"א והמ"ס שהם הכתר והחכמה, הם אויר ומים, א' מ', והנגלגלתא עצמו הוא אש ש' והיא הבינה, ור"ל שהיא נעשית מהתפשטות הבינה דעלייהו, כי ראש נברא מאש ולכן היא תקיפא, והוא מהבינה דעלייהו וכמ"ש שם (ח ע"א בד"ה בראשית ברא שית ודף ח ע"ב ובד"ה כלהו לתתא) עש"ה, והוא בסוד בעטרה שעטרה לו אמו (שיה"ש ג יא), שאימא משפלת עליו ומקיף ומכתיר אותו כמ"ש הרב במוחין דצלם (פרק ב ג) ובדרושי הצלם (דרוש ג) וכן הגר"א (שם דף ה ע"ג בד"ה עמר נקי בהתחלת הדבור שם וענין אלו התיקונים כו') עש"ה והבן [וע' בזה עוד בדברינו בספר הכללים כלל י"ז ענף ג' אות ד' ה].

[יב] וא' כוללת ג' אמצעית הג"ת כי גוייה נבראת מרוח והם חסד גבורה ב' יודי"ן דא' ו' מן א' דא ת"ת באמציעיתא כנז' בספר הזוהר בכמה מקומות – וכן הוא בהקדמת תיקו"ז (ז ע"ב יז ע"א) וכן בתיקון ה' (דף כא ע"א) ובתיקון י' (דף כה ע"ב) ובכ"מ. ומ"ש שהא' דאמ"ש הוא הג"ת, הנה גם כאן הכוונה הוא על הא' שלמעלה שהוא הכתר והדעת, והוא הא' אשר במזל עליון דא"א תיקון ח' מהי"ג ת"ד שצורתו י' ו' י' כמ"ש בהולדת או"א (פרק ו), והוא הכתר והדעת, כי א"א הוא הכתר והמזל עליון הוא הדעת עלאה וכמ"ש בדרושי הצלם (דרוש ב בכללי הו"ג כלל טז). והדעת הוא נשמת פנימיות הו"ק כמ"ש שם (כלל טז), ולכן הו"א שהוא הו"ק הוא נקרא דעת, וכמ"ש בנספירה (פרק ז בהגהת מהרח"ו שם) וכן הוא במוחין (פרק ז). ולכן הוא כי החג"ת שהם עיקרו דו"א כי נה"י הם לבר 'עד ע"ב) מגופא כנודע (זהר בראשית דף כא ע"ב), ועיקרו הוא החג"ת שהם הגויה הנה הם נמשכים ויוצאים מהא' דהאמ"ש שהוא הדעת, והוא הרוח והאוי"ר, וממנו נעשה החג"ת דו"א. וכן מצינו ג"כ, כי או"א עלאין שהם נקראים חג"ת וכמ"ש במוחין (פרק יב) וכן באו"א (פרק ג), הנה הם אחרים ותלויים באותו המזל עליון שהוא הא' שצורתו י' ו' י'. והרי לנו עכ"פ כי כל הג"ת הנה הם תלויים באותו הא' שהוא הדעת עלאה, וע"ז אמר הרב כי הא' דאמ"ש הוא כולל ג' אמצעית חג"ת, ור"ל כי החג"ת נעשו מהא' שהוא הדעת עלאה, והוא הא' דאמ"ש, ור"ל מהאמ"ש הכלליים שהם הג"ר דאצילות, ונעשה החג"ת דו"א מהתפשטות האור דהא' דהאמ"ש. אבל בז"א עצמו בכללות האמ"ש הכוללים את כל הפרצוף שבו גופה, הנה עומדים החג"ת שבו רק בבחי' המ' דאמ"ש, כי הראש שהוא הג"ר שבו הוא הא' דאמ"ש, והגויה שהוא החג"ת שבו הוא המ' דאמ"ש, והבטן שהוא הנה"י שבו הוא הש' דאמ"ש וכמ"ש הרב בפנימיות והיצוניות (סוף דרוש יב).

ואין להקשות איך אפשר שהראש שהם הג"ר נעשו הם מהש' שהיא הבינה, והגוייה שהוא החג"ת נעשו הם מהא' שהוא הכתר והדעת, כי הענין הוא שאין הכוונה שנמשכו החג"ת מהדעת עלאה שהוא הכתר להדיא, אלא הוא כי המשכתם היה רק השתלשלות המדרגות מהדעת עלאה דא"א להדעת דאבא שהוא המ' דאמ"ש, ומהדעת דאבא להדעת דאימא שהיא הש' דאמ"ש, וממנה נעשה הראש אשר הוא כלול מג"ר ומכל האותיות אמ"ש. והנה מאותו הא' דהאמ"ש שבראש הנה מזה נמשך ונעשה הגוייה שהיא החג"ת, אלא ששרשו הוא מהדעת עלאה, אבל עיקר ההארה הנמשך מהדעת עלאה הנה לקחו או"א, ומאימא להראש דו"א שהוא כלול מאמ"ש כנז', ונשאר עיקר ההארה בהא' שבראש, ומתמצית הארתו נעשית הגוייה שהיא החג"ת. משא"כ הש' שבראש, הוא נתגלה שם בכל אורות העיקרים שבו והם הג"ר שבראש, ולכן אמרנו כי בבחי' האמ"ש אשר בכללות הו"א עצמו הנה עומד הראש בערך החג"ת בבחי' הא' דאמ"ש, כי שם הוא ג"כ עיקר האור הדעת עלאה והכתר. ומה שאמרנו שהיא ש', הוא רק משום שכל עיקרו היא מהבינה שהיא הש' דהאמ"ש שלמעלה וכנ"ל, אבל בערך החג"ת הוה הראש האות א' דהאמ"ש, ור"ל מהאותיות אמ"ש אשר בכללות הו"א עצמו, והחג"ת הוא רק המ' דאמ"ש, כי הוא בבחי' חכמה מים, הנאצל מהכתר אור. וכן הוא הלב בערך המוח, שהלב הוא נאצל מהמוח. וכן הוא ג"כ כי הלב הנה הוא בבחי' דעת הנמשך מהמוחין, כי הלב הוא דעת תחתון הנמשך ויוצא מהג"ר, כי כן הוא באמת עיקר שורשו מהדעת כנ"ל, והוא הדעת תחתון, ולכן נקרא החג"ת בשם דעת וכנ"ל

כ"ז.

והנה נתבאר לנו כי מה שאמרנו כי הגוייה שהוא החג"ת הוא הא' דאמ"ש, הכוונה הוא כי הוא התפשטות הארה מאור הכתר והדעת, אבל הראש שהוא הש' דאמ"ש הנה הוא הגילוי מאור הבינה עצמה, כי היא מתחברת ומתדבקת בהו"א וכנ"ל, שהיא מקפת ומכתרת אותו ומתקשרת בו. והנה הגוייה שהיא חג"ת הנה היא כלולה ג"כ מכל האמ"ש שהוא אויר מים אש, כי הלב עצמה היא אש כנ"ל פ"ה, והרוח ומים הוא בריאה, כי היא עצמה היא מים, והיא מנשב על הלב, ומוה הוא הרוח שבלב, ושם שורה הרוח החיונה. והרי יש בנויה כל האמ"ש וכמ"ש הגר"א בספר יצירה (שם פ"ג מ"ו). והרי נתבאר לנו מדברינו ד' ידיעות: אחד, יחס החג"ת אל הא' דאמ"ש. ב', הענין איך שהחג"ת הם מהא' שהיא ראשונה להאמ"ש, והראש שהיא הגר"א היא מהש' שהיא השלישית מהאמ"ש. ג', כי בכללות האמ"ש אשר בכל פרצוף הו"א עצמו, הוה באמת הראש הא' דאמ"ש והחג"ת רק המ' דאמ"ש. ד', כי בפרטות הנה ישנם כל האמ"ש כולם הן בהראש עצמו והן בהחג"ת עצמו.

[יג] מ' פתוחה ביסוד בכללות ג' תחתונות כי בטן נברא ממים – מ"ש מ' פתוחה ביסוד כתוב בספר קהלת יעקב שכן הוא בזה"ק (וילך רפה ע"ב) מ' פתוחה נהרא דנגיד ונפיק ואקרי מים⁶¹⁷, ופי' בהגהות מהרח"ו שם שהוא יסוד דו"א. ומ"ש "בכללות ג' תחתונות" הוא ע"ד שכתוב בווזונים (פרקים ד ה) בענין ס' ס' דבינה ותבונה, כי על שם הד' תחתונות נהי"מ נקרא ס', אלא ששם הוא ס' סתומה¹ עד ע"ג) מהטעם שאמר שם. אבל היסוד שהוא פתוח, הנה נקרא בכללות כל הנהי"מ בשם מ' פתוחה, והוא המ' דאמ"ש. ומ"ש שהוא בטן, כתוב בספר קהלת יעקב, שכן הוא בתיקונים תיקון ל (דף פב סע"א) בטן בו' דא צדיק, וכן שם בריש תיקון מ"ל (דף פח ע"א) בצדיק דאיהו קדש ידיר מבטן. והוא ע"פ מ"ש הגר"א ז"ל בתיקונים (שם נ סע"ד) כי התחלת היסוד הוא מהטבור, ועליו נאמר (בראשית טו ד) אשר יצא ממעיך, ולכן הוא מכונה בשם בטן. ומ"ש כי בטן נברא ממים, כתב החכמוני בפ' לספר יצירה כי כן הוא בטבע, שמן הבטן יולד קור, כי מן הראש יולד חום, ומן הבטן קור, ומן החזה רוח.

והנה מ"ש שהמ' דאמ"ש הוא ביסוד, הנה הכוונה גם כאן שהיסוד בכל כללות הנהי"מ הנה הם נעשים מהמ' דאמ"ש אשר בהג"ר הכלליים דאצילות, והוא החכמה הכללי שהיא נקראת מים, כי כן החכמה הקדומה שהיא מ"ס, הנה עליה נאמרה (ישעיה מג טז) ובמים עזים נתיבה וכמ"ש הגר"א בריש ספר יצירה (א ע"א), וכן חכמה מוחא היא מים כמ"ש ברע"מ (פנחס רכח ע"ב, ורלג סע"ב) ובכ"מ. וכן הד' אותיות השם הוי"ה ב"ה הם השורש דהד' יסודות מים אש רוח עפר וכמ"ש הרב בדרושי אבי"ע (ריש פרק א). והרי הוה הי' שהוא אבא חכמה בחי' מים שהוא המ' דאמ"ש, וממנו נעשה היסוד בכללות כל הג' תחתונות שבו, כי הנצה והוד הם השחקים ששחקים מ"ן לצדיק וצדק⁶¹⁸ שהם יסוד ומלכות, והוא נמשך מן המוחא וכמ"ש הרב בנסירה (סוף פרק ח), כי היסוד הוא סוד המוח וכמו שמבואר שם (סוף פרק ג), והוא מדברי הוה"ק (משפטים קי ריש ע"ב) בסוד משכיל לאיתן, ע"ש.

והרי נמשך ונעשה כל הנהי"מ מהמות שהוא חכמה מים והוא המ' דאמ"ש, ועי"ז נעשה היסוד מ' פתוחה להשפיע בהמלכות, וזהו שאמר שמ' פתוחה הוא ביסוד, ור"ל שהוא נמשך מן החכמה שהוא המ' דאמ"ש שבהג"ר הכלליים דהאצילות, ונעשה אז היסוד ג"כ למ' פתוחה כנו'. והנה נכלל אז אותו המ' פתוחה שביסוד מכל האמ"ש כולן, כי כל מפה הנה היא כלול מנ' הב"ד

⁶¹⁷ תרגום: מ' פתוחה [היא] נהר שנמשך ויוצא ונקרא מ"ס.

⁶¹⁸ עי' ליקוטי הש"ס ברכות וז"ל: בנצח והוד שהם תרין ביעין דדכורא ושם הגבורות מתבסמות וזה הוא שהם מבשלים הזרע, כי כל בישול הוא חיתוך ושבירת כח הגבורות, ושם נעשה את המיתוק, והם השחקים השוחקים מן לצדיקים, שהם ב' יסודות זעיר הנקרא צדיק, ושל הנוקבא הנקרא צדק. וכוונת שוחק היינו מיתוק.

סוד יה"ו וכמ"ש הרב בהולדת או"א (פרק א), והם מים אש אויר. והרי נעשה המ' שביסוד כלול מכל האמ"ש כולן. אמנם הגם שעיקר שורש היסוד הנה הוא באמת מהחכמה העליונה אשר למעלה למעלה, והוא מהשם ע"ב העליון אשר בהאור הגנוז דמעשה בראשית, וכמ"ש הרב בדרושי מ"ן (דרוש ה) וכן אמר הספד"צ (פרק א ד ע"ב) ביה סליקו וביה סלקן דלא הוו והוו ויהויין, עב"ז גילוי העיקרי הנה הוא רק ע"י השתלשלות מדרגות רבות, ונמשך ונעשה רק מהמוחין שבראש שלו עצמו, שהיא הש' דהאמ"ש שבהג"ר הכלליים המתגלה בו"א וכנ"ל. ומקבל היסוד את הטפה הראויה אליו רק מהמוחין שלו שבראש, ועיקר ההארה הנמשך לזה מלמעלה דרך השתלשלות כל המדרגות, הנה לוקחים המוחין שבראש לעצמן, ונשאר בהם ונמשך ביסוד רק תמצית הארתן לבד אחר שמתלבש הטפה בסוד אמ"ר⁶¹⁹ כנודע. אך שרשו הראשון דאותו ההארה, הנה הוא עכ"פ לעילא לעילא, והוא בהמ' דאמ"ש שבהג"ר הכלליים וכנז'.

אמנם כ"ז שאמרנו הנה הוא רק בבחי' טפת היסוד הנמשך בהנה"י דז"א לצורך המלכות, הנה זהו המ' דהאמ"ש שבהג"ר הכלליים, כי היא נמשך מעילא לעילא וככל מה שאמרנו. אבל הנה"י עצמן דז"א, שהוא כללות כל חלק התחתון דהפרצוף שלו אשר מהטבור ולמטה שבו, הנה הם באמת רק הש' דאמ"ש, ור"ל מהאמ"ש אשר בכללות הפרצוף דז"א עצמו, והוא הג"ר שבו הא' דאמ"ש, והחג"ת שבו המ' דאמ"ש, והנה"י שבו הש' דאמ"ש, ולכן שם בהנה"י שבו הנה שורה ומתגלה הנפש ומשכנה בכבוד שהוא דם ואש, והוא הש' דהאמ"ש הכוללת כל פרצוף דז"א עצמו, וכמ"ש הרב בפנימיות וחיצוניות (סוף דרוש יב).

והנה נתבאר מכל דברינו כי בז"א עצמו וכן הוא בכל פרצוף ופרצוף, הנה עומד באמת האמ"ש שבכל אחד, הא' בראש שהוא הג"ר, והמ' בתחג"ת, והש' בהנה"י, וכל אחד מהם הוא כלול ג"כ מאמ"ש, א' כתר אויר, מ' חכמה מים, ש' בינה אש, ועד"ז בחג"ת, וכן בהנה"י וכנ"ל. ובזה נתבאר גם כאן כל הר' בחי' שאמרנו לעיל סוף אות י"ב, היינו: א', ייחס הנה"י להמ' דאמ"ש. ב', הענין מה שהנה"י הם מהמ' שהיא השניה מהאמ"ש, והראש שהיא הג"ר הם מהש' שהיא השלישית מהאמ"ש. ג', כי בכללות האמ"ש אשר בהפרצוף דז"א עצמו, הנה באמת כל הנה"י (עד ע"ד) שבו רק הש' דאמ"ש. ד', כי בפרטות הנה ישנם כל האמ"ש כולן גם בהנה"י גופה ג"כ. והנה נודע הוא כי ע"ד שנחלקים הי"ס מכה"ב לחג"ת ומחג"ת להנה"י שהם ג' מדרגות מלמעלה למטה, כן עד"ז נחלקים לג' מדרגות מימין לשמאל, חח"ן בימין, בג"ה משמאל, דת"י באמצע. ועד"ז הוא ג"כ בהאותיות אמ"ש, כי כשם שנבחנו מלמעלה למטה וכנז', כן נבחנו עד"ז מימין לשמאל, היינו קו ימין הוא מ' מים, קו שמאל הוא ש' אש, קו האמצעי הוא הא' אויר. והוא מ"ש הרב בפרקי הצלם (סוף פרק ה) שהאמ"ש הם נחלקים מימין לשמאל, כי הם ע"ד שאמר בפנימיות וחיצוניות (סוף דרוש יב) שהם נחלקים מלמעלה למטה, וכ"ז הוא משום שכל א' מהם הוא כלול ג"כ מכל האותיות אמ"ש וכנז' ופשוט הוא. והרי נתבאר שכל דברי הרב בענין האותיות אמ"ש, הן מה שאמר כאן והן מ"ש בפנימיות וחיצוניות סוף דרוש י"ב ובפרקי הצלם ספ"ה, הם כולם דברי אלהים חיים אמת, ובזה נתבאר עומק דברי הרב וכל מה שטרחו המפרשים בזה.

[יד] כו' ואותיות בג"ד כפר"ת הם בז' נקבי הראש – הלשון בספר אדם ישר "וכן בג"ד כפר"ת הם אותיות ג' ראשונות כי הם בז' נקבי הראש", והוא מדברי הספר יצירה (פרק ד משנה 1) שאמר שם כי הז' אותיות בג"ד כפר"ת הם ז' שערים, שהם שתי עינים, שתי אזניים, שני נקבי האף, והפה, שהם הז' נקבי הראש. והנה יש שם בזה נוסחאות שונות, נוסח הראב"ד הוא שבג"ד כפר"ת הם עין ימין, עין שמאל, און ימין, און שמאל, נחיר ימין, נחיר שמאל, והפה. נוסח הגר"א הוא שהם עין ימין, און ימין, נחיר ימין, עין שמאל, און שמאל, נחיר שמאל, והפה. ונוסח הראשונים שהוא רס"ג ור' שבתי דונולו ז"ל, שהבג"ד כפר"ת הם פה ועין ימין ושמאל, ואף ימין ושמאל, און ימין

⁶¹⁹ אור מים רקיע, עי' שער ט"ל פרק ה.

ושמאל. ונוסח הרב ז"ל אשר לפנינו הרי הוא נוסח ד', שהם אזן ימין ושמאל, עין ימין ושמאל, נחיר ימין ושמאל, והפה. והנה אנו רואין שחושב הרב כאן האזנים למעלה מן העינים הגם שבאמת הרי הוה העינים למעלה, וכן הוא בשרשם העינים למעלה וכמ"ש בשער אח"פ (פרק א), וכאן חושב האזנים למעלה. וכן מצינו עד"ז ג"כ בשער א"א (פרק ו) בענין הו' תיקונים דהגלגלתא, שהם מהו"ת דרדל"א אשר מתלבש שם, הנה חושב שם ג"כ האזנים למעלה ואמר שהם בחי' נצח הוד הסתומים דרדל"א, שהם בחי' תריץ ביעין, ואמר שם עוד שהם כלולים ג"כ בגלגלתא ומוחא ששם הוא חסד ונבורה דרדל"א. אבל העינים חושב שם לנצח הוד הגלויים, שהם התריץ ירכין דרדל"א. וכן עד"ז אח"כ בהתפשטות הו"ת דרדל"א ל"ג מציאויות שבגלגלתא, הנה חושב שם הרב ג"כ את האזנים למעלה מהעינים, ואמר כי האזנים הם חו"ב, ועל העינים אמר שם שהוא חו"ג. והרי לנו כי חושב בכ"ז האזנים למעלה מהעינים הגם שבאמת הוה העינים למעלה מהם⁶²⁰.

אך הענין בזה הוא כי הנה שורש ראיית העינים הוא באמת למעלה למעלה, והוא בסוד הנשמה לנשמה כמ"ש באח"פ (פרק א), אמנם היא עצמה אינה מתגלית בהפרצוף כלל אלא רק תמצית הארתה לבד, שהוא אשר יוצא מהעינים וזוה הוא כל אור הראיה כולה, וכמו שבארנו בדע"ה ח"א דרוש ד' סימן א' ב' ע"ש. אבל שורש שמיעת האזנים הוא בנשמה עצמה, כמ"ש הרב באח"פ שם. והנשמה הנה היא מתפשטת בהו"ת שהוא הגוף ומתגלה בהפרצוף וכמ"ש בשער המוחין (סוף פרק יב) ובכ"מ⁶²¹. וכן הוא נודע שיש ג' כלים בהגוף ששם שוכנים הנר"ג, והרי מתחיל גילוי האורות דהנרנח"י בהפרצוף רק מהתפשטות אור הנשמה לבד ולא מיותר למעלה כלל. וכן הוא עד"ז, התחלת גוף וכלי בעולמות הנה הוא מתחיל ג"כ רק מהעקודים שהם האורות דאח"פ, שהם אשר נתלבשו בבחי' כלי, אבל לא יותר למעלה. ונמצא כי ראשית גילוי האורות המוחין שהם החו"ב, בהו"ת שהם החו"ג והגוף, הוא רק מאור האזנים ולמטה, ואור האזנים שהם בינה ותבונה כמ"ש באח"פ (פרק א), הנה הם עומדים בהגוף בבחי' חו"ב, כי כל מוחין ונשמה הוא בבחי' שם ע"ב, וכמ"ש בעקודים (פרק ב) ובשבירת הכלים (פרק ב) ובא"א (פרק ד), והתחלת הגוף הרי הוא מהו"ת, שגם הרישא הוא ג"כ רק מכלל הו"ת וכמ"ש במוחין דצלם (פרק ז), והרי הוה אור האזנים בבחי' חו"ב, שהרי הם (עה ע"א) ראשית הגילוי דאור המוחין המתלבשים בהגוף ממש, אבל האזניים עצמן הם בבחי' חו"ג, שהם הראשית להו"ת, אשר רק בהם מתחיל הגילוי דאור המוחין.

אמנם אור העינים הנה עיקרן עצמן אינה מתגלה כלל, ואינו מתגלה אלא רק תמצית הארתם לבד, והיה מתחיל גילויים רק בעולם הנקודות שהוא אחר העקודים ולמטה מהעקודים, והוא האורות דהנקודות שיצאו מהעינים, והנה הם היו באמת רק האורות דהתנה"י אשר מהטבור ולמטה דא"ק שהזורו ועלו מתתא לעילא ויצאו דרך העינים וכמ"ש בנקודות (פרק ב) וכנודע. אמנם הנה יצא עמם תמצית הארה מעצמות אור העינים ג"כ, אבל עיקרם היו רק מהאורות דהנצח הוד דא"ק, וכ"ז הוא משום שהאור העיקרי דעצמות אור העינים גופה אי אפשר להגוף וכלי לקבלו ולהשתמש עמו כלל וכמו שכתבנו כ"ז בדע"ה ח"א דרוש ד' ובכ"מ מדברינו, ולכן הוא עד"ז ג"כ בהתלבשות הו"ת דרדל"א בהו' תיקונים דגלגלתא דא"א, הנה מתפשט ונכלל החסד ונבורה שלו בהב' אזנים, וכן הם כלולים ג"כ מהנצח הוד הפנימיות שבו, שהם התריץ ביעין, אבל בהב' עינים אינו מתלבש שם אלא רק בהנצח הוד שלו לבד, וגם רק בבחי' הנצח הוד החיצוניות שלו שהם התריץ ירכין.

וכ"ז הוא משום כי כל הו' תיקוני גלגלתא הם כולם תיקונים להתגלות למטה⁶²², ולכן אור

⁶²⁰ עי' דע"ה ח"א ד ע"ג ליקוט ב' מש"כ בענין זה.

⁶²¹ עי' יהל אור ח"א יא ע"ד וז"ל, באדם נשמה חיה יחידה, שכלם הנשמה, היא ג"ר של הרוח של האדם אבל הנשמה עצמה שהיא ג"ר עצמן אינן באים באדם כלל והן אלקות וז"ס איש האלקים, ע"כ.

⁶²² עי' לעיל הערה 195.

העינים שהיא מהנשמה לנשמה אי אפשר להתגלה אורה למטה אלא רק ע"י המדרגה התחתונה דוקא, שהוא הנצח והוד החיצוניות שהם הירכין, כי ע"ז נתמעטו ונצטמצמו שיהא אפשר להתחתונים לקבל את הארתם. אבל באם שהיה מתלבש בהם הפנימיות דנצח והוד, שהם התרין ביעין, ומכל שכן אם שהיה מתפשט בהם הארת דח"ג דרדל"א, היה אורם יותר מדאי, ולא היה אפשר להתחתונים לקבל אותם כלל. אבל האזנים שהם רק מאור הנשמה לבד, הנה אפשר להם לקבל היטיב התלבושות הפנימיות דנצח והוד דרדל"א, וכן גם הכלילות דהחסד וגבורה שלו ג"כ. וכן הוא עד"ז גם בגילויים הכללי שבהעולמות, הנה מתגלים מתחילה ג"כ אורות האח"פ דהא"ק ויצאו הם עצמם ממש והוא כל עולם העקודים ועומד הוא למעלה מהטבור דא"ק שהוא למעלה מכל העולמות כולם. אבל אורות העינים הם נצטמצמו מאד, ולא יצאו הם מתחילה כלל, וגם אח"כ לא יצאו הם עצמם בעיקר אורם אלא רק תמצית הארה מהם אשר יצא עם האורות דנצח והוד דא"ק כנוז', והם מתפשטים ועומדים למטה מהעקודים כנודע.

וזהו ג"כ ענין דברי הרב בענינינו באותיות בג"ד כפר"ת, שהם הו' שערים, שהוא הו' נקבי הראש שאמר הספר יצירה, הנה אמר הרב על זה כי אותיות הראשונים שהם ב' ג' הם הב' אונים, כי הרי בהם נתגלה אורם העיקרי דהמוחין, שהוא הנשמה אשר ממנה הוא השמיעה כנ"ל באח"פ (פרק א), ומשום שרק ממנה מתחיל הגילוי דאור העיקרי מהמוחין בהחושים, והוא חוש השמיעה שהוא הגילוי העיקרי דאור הנשמה, לכן הנה עומד החוש שלה כהב' אוניים במדרגת חכמה ובינה, כי היא הראשונה מאור העיקרי דהמוחין שבראש המתגלה בהחושים וכנוז'. אבל האזנים עצמן, שהם הגוף והכלי לאור השמיעה, הנה הם באמת רק בבחי' חסד וגבורה, שהם ראשית הו"ת, כי הרי כן הוא האזניים, הנה הם הראשית מהגוף אשר בהם מתפשט הגילוי העיקרי דאור המוחין אשר בהחושים, וכן הם נכללים ג"כ בחסד וגבורה דרדל"א וכמ"ש הרב בשער א"א (פרק ו) וכנ"ל. אבל העינים הגם שהם באמת גבוהים מהאזניים, כי הם מהנשמה לנשמה, אך משום שעיקר אורה אינה מתגלה בהעינים כלל כי אינם יכולים לקבל, ואינה מתגלה בהם אלא רק תמצית הארתה לבד, וגם זה רק ע"י האורות דנצח והוד שחוזרים ועולים מתתא לעילא ומתפשטים דרך העינים, ולכן הו' העינים רק האותיות ד"כ מבג"ד כפר"ת, והם נחשבים בהחושים בבחי' נצח והוד, כי כן הם נאחזים בהנצח והוד דרדל"א וכמ"ש בשער א"א (פרק ו) וכנוז'. וזהו אשר מתייחס תמיד ההליכה אחר העינים, וכמו שאמרו בכמה מקומות, הלך אחר עיניו (סוטה דף ט ע"ב), וכן נאמר עיניך בשדה אשר יקצורון והלכת אחריהם (רות ב ט), ונאמר כי עיניו על כל דרכי איש (ירמיה לב יט) וכמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א' בד"ה אשנחא פקיהא דף ט ע"א בהגהה) ע"ש.

והרי נתבאר לנו עכ"פ 'ע"ב} דברי הרב מ"ש שהאזניים הם חו"ב והעינים הם נו"ה, הגם שבאמת הו' העינים למעלה מהאזניים, כי העינים הרי הם מהנשמה לנשמה חכמה, והאזניים הם רק מהנשמה בינה. אך הטעם הוא כי כח השמיעה אשר מהנשמה בינה, הנה היא יוצא ונמשך מאור העיקרי שבה, וכן הם נאחזים האזניים גם בהחסד וגבורה דרדל"א, אבל כח הראייה אשר מהנשמה לנשמה, הנה אינה יוצא ממנה אלא רק תמצית הארה לבד, ומעורב ומתלבש בהאורות דנצח והוד, וכן הם נאחזים העינים ג"כ רק בהנו"ה החיצונים דרדל"א. וכן היה עד"ז בכלל העולמות ג"כ, שעולם העקודים היא מהאורות האח"פ העיקריים שבא"ק והוא למעלה מהכל, אבל אורות הנקודות שיצאו מהעינים, הנה היה עיקרם רק מהנו"ה דא"ק, והם למטה מהעקודים. ודע עוד כי הנה מ"ש הרב שהו' נקבי הראש הם מאותיות בג"ד כפר"ת, ונודע הוא שהם אותיות כפולות בדגש ורפה, והם חסד ודין, והנה הם בתמורות כמ"ש הספר יצירה (שם פ"ד מ"ג), הנה כן הוא עד"ז ג"כ בהו' נקבי הראש שהם משמשים כולם ג"כ בטובה ובתמורה, וכמו שיתבאר לקמן פ"ז אות ב' ג' ע"ש.

[טו] פ"ר הוטם ת"ת דעת – הלשון בספר אדם ישר הוא "דעת ת"ת", אמנם הנה לכאורה קשה, כי מאחר שאמר שהוא ת"ת דעת, א"כ הרי הוא למעלה מהעינים אשר אמר מקודם, שהם

רק נו"ה, וא"כ אלמה אמר שהחוטם הוא רק מהאותיות האחרונות שהם פ"ר מבג"ד כפר"ת, והעינים הם מהאותיות ד"כ שהם קודמות. אך פשוט הדבר שהחוטם הנה הוא בודאי למטה במדרגה מהעינים וכמ"ש לעיל באח"פ (פרק א), שהב' נחירין דהחוטם הם בסוד ישראל ויעקב שהם כללות הז"א, אבל העינים הם בסוד חכמה וישראל סבא, וכן הוא בתיקונים (תיקון ע דף קמא ע"א) בענין ראייה שמיעה ריח דבור, שהם מסוד הדי' אותיות דשם הוי"ה ב"ה, ראייה י', שמיעה ה', ריח ו', דבור ה', והוא פשוט בכ"מ, ולכן אמר היטיב שהב' נחירין דהחוטם הנה הם מהאותיות פ"ר, והם אחרונים במדרגה להאותיות ד"כ שבהעינים.

ומ"ש שהד"כ והעינים הם נצח הוד, הרי אין הכוונה שהם הנצח הוד שבמקומן למטה, אלא שהם עולים דרך אור חוזר מתתא לעילא ובסוד עליית מ"ן עד הע"ב עלאה שבקרקפתא שהוא סוד הנשמה לנשמה, ומשם יוצאים דרך העינים ע"י התמצית הארה מהנשמה לנשמה שמשתתף עמהם ומתלבש בהם, והיא עיקר סוד הראיה כולה, אלא שמתלבש בהאורות דנצח הוד שעלו שם ונקרא על שם משום שהיא בעצמה אין כח להגוף לקבל אותה ולהשתמש בה אלא רק ע"י שמתלבש בהאורות דהנצח הוד התחתונים, אבל עיקר הראיה עכ"פ הוא כי היא רק מאותה התמצית הארה דהנשמה לנשמה, אלא שנקרא על שם הנצח הוד משום שמתלבש בהם, ועל ידם היא מתגלה.

וא"כ נמצא כי העינים הם באמת למעלה למעלה אלא שנקרא ע"ש הנו"ה, כי הם שמה ונגלויה, שעל ידם היא מתראה ומתגלה. אבל הב' נחירין דהחוטם שאמר שהם ת"ת דעת, הימין דעת והשמאל ת"ת, ומתלבש הדעת בהת"ת, דעת מבפנים ות"ת מבחוץ, ומהם הוא סוד הריח, הנה הוא מבחי' הדעת תחתון והת"ת שבמקומן בהז"ת. וא"כ הרי הם בודאי למטה במדרגה מהעינים שהם מהנו"ה שעלו למעלה בהג"ר, ועיקר כחם הוא מהתמצית הארה שמהנשמה לנשמה עצמה וכנז', ולכן אמר הרב היטיב שהעינים הם באותיות ד"כ שהם אותיות קודמות, והחוטם הוא באותיות פ"ר שהם אותיות מאוחרות. אמנם נודע הוא כי אור החוטם, הנה משום שהוא הקו האמצעי ת"ת דעת, הנה הוא עולה לפעמים ג"כ למעלה למעלה, כי הדעת הוא הבריא התיכון שמברית מהקצה אל הקצה⁶²³, ועולה הוא לפעמים ג"כ עד החכמה העליונה וכמ"ש הרב באח"פ (סוף פרק א), וע' לקמן שער א"א (פרק יב) ובשער רוח הקודש (ביחוד הפה והחוטם), אך מדרגת העיקרי התדירי של אור החוטם, הנה הוא רק בהת"ת והדעת תחתון, אלא שעולה לפעמים ג"כ ע"ד עליית כל הפרצופים, אבל מדרגת העיקרי דאור העינים הנה הוא לעולם למעלה וכנז'.

[מזן ת' פה מלכות שבראש – ור"ל שהפה הוא בחי' המלכות מהי"ס שבראש, והוא כמ"ש אליהו ז"ל (תיקון דף יט ע"א) מלכות פה. והנה י'עה ע"ג] הגם שאמר הרב, והוא מדברי הספר יצירה שם (פרק ד, כפי נוסחת הרב כנ"ל ריש אות יד), שנעשו האזנים מאותיות ב' ג', והעינים מאותיות ד"כ, וב' הנחירין מהאותיות פ"ר, והפה מאות ת', עכ"ז הנה מבוואר בספ' יצירה שם ג"כ שנעשו כולם רק ע"י שצרפן את כל הז' אותיות בג"ד כפר"ת כולם זה בזה⁶²⁴. והנה הם ה' אלפים ומ' צרופים וכמ"ש שם (משנה מז), שבע אבנים בונות חמשת אלפים וארבעים בתים, ומכל אלו הצירופים נעשו הז' שערים הנז'. ונקראו בשם שערים כי הם החלונות והנקבים שבהם מתפשטים ויוצאים החושים מן המוח וכמ"ש הגר"א שם (משנה ו). והרי לנו עכ"פ כי נעשו כל א' רק ע"י כל הצירופים כולם דוקא, אלא שבכל א' מתגבר האות שלו, שהוא שורשו, והוא הראשון שבו מתחיל כל הצירופים שבו. והיינו כי האזן ימין התחיל כל צירופיו מהב', והאזן שמאל התחיל כל צירופיו מהג', ועד"ז בכלם. והוא מ"ש הספר יצירה שם (פ"ד מ"ח) המליך אות ב' בחכמה כו' כו', כי האות הראשון שבו התחיל הנה הוא נקרא בשם מלך, שכולם מתגלגלין רק עליו ובשבילו, להוציא את

⁶²³ לשון זו נאמר בזהר תרומה קעה ע"ב לגבי ת"ת אבל פנימיותו הוא הדעת, ועיי"ש בשעה"פ שמייחס את זה לז"א. עי' זהר בראשית א ע"ב, וכן עי' בהגר"א על ספד"צ סוף יג ע"ג.
⁶²⁴ ד"ל המשנה: (פ"ד מ"ו) שבע כפולות בג"ד כפר"ת יסוד חקקן חצבן צרפן שקלן והמירן וצר בהן שבעה כוכבים בעולם שבעה ימים בשנה שבעה שערים בנפש זכר ונקבה.

פעולתו מהכח אל הפועל. אך עכ"פ הוא שכל א' נעשה רק ע"י כל הצירופים כולם דוקא, והרי שייכים כל אותן הז' שערים שהם כל החושים כולם זה בזה, כי הרי הם כולם יוצאים ממקום אחד שהוא המוח. וזהו שאמר הספר יצירה שם וקשר לו כתר, והוא כמו שאמר הרב לקמן פ"ו, שכל הכחות לא יפעלו אלא ע"י חזרתם לשרשן ויחודם למעלה. וזהו שאמר וקשר לו כתר, ור"ל שחיבר אותו לשורשו שבהמוחין שהם נקראו כתרבים, כי עיקרן דאורות המוחין הם מקיפין ומכתירין מבחינן, והשפיע עליו מאור המוחין כדי להוציא כחו לפועל ע"י צירופיו שצדפן זה בזה, כי משום שכולם יוצאין ממקום אחד, לכן צריך שישתתפו כולם זב"ז בפעולת כל א' מהם, כי הם אחד משרשן, וכן הם חוזרים אח"כ לאחד בהפה, שהיא כלל כולם, כי הרי כל הג' חושים: ראייה, שמיעה, ריח, הרי אין אחד מהם אפשר לו להשתמש בחושו וכחו בזולתו מאומה. אבל חוש הדיבור הוא משתמש בחושו על⁶²⁵ כל החושים כולם, שהרי הוא מדבר מהנראה והנשמע והריח בכל כחו, וכולל בחושו את כולם. והנה הוא יוצא מהדעת, שהדעת הוא למעלה מכולם, כי בלא ידיעה, וכגון כשהוא טרוד באיזה מחשבה עמוקה, אינו רואה ואינו שומע ואינו מריח. והרי הוא הידיעה למעלה מכולם, שכל שליטתם הוא רק על ידו, והוא כולל אותם למעלה. והדבור הוא למטה מכולם, והוא כולל את כולם למטה, והוא סוד המלכות שנמשך מהדעת וכולל את הכל, וכן הוא הדעת גנוז בהפה כנ"ל פרק ג, כי המלכות עם הדעת אחד הוא.

[יז] י"ב פשוטות ה' בחסד ו' בגבורה ב' ידיים וכעד"ז כל הי"ב פשוטות בו"ק הגוף – כ"ז הוא בספר יצירה שם (פרק ה משנה ו) וגם בזה יש שם נוסחאות שונות, ע"ש. ומשמע שנוסחת הרב ז"ל הוא כנוסח הראב"ד ז"ל שם, ולכן אמר שה' ו' הם בכ' ידיים, ומ"ש "וכעד"ז כל הי"ב פשוטות בו"ק הגוף", אין הכוונה כאן על הי"ב גבולי האלכסונין שבהו"ק, שזה יתבאר לקמן פרק ז', אך כאן הכוונה הוא על הי"ב מציאויות שבו"ק הגוף שהושב הספר יצירה שם, והם שתי ידיים, שתי רגלים, שתי כליות, כבד, טחול, מרה, המסס, קיבה, קורקבן. והשתי ידיים בהם הוא ה' ו', ושתי רגלים ז' ח', ושתי כליות ט' י', כבד ל', טחול נ', מרה ס', המסס ע', קיבה צ', קורקבן ק', והוא ע"פ נוסח הראב"ד ז"ל שם. אמנם נוסח הגר"א ז"ל שם שסדרן הוא: רגל ימין, כוליא ימין, יד ימין (כי הם מלמטה למעלה ע"ש), רגל שמאל, כוליא שמאל, יד שמאל, מרה, דקין, קבה, כבד, קורקבן, טחול, ובהם הוא כל הי"ב פשוטות כסדרן הווחטילנסעצק ע"ש. ואלו הי"ב מציאויות שבגוף קורא אותם הספר יצירה שם בשם שנים עשר מנהיגים, כי הם מנהיגי הגוף, והם נעשים ג"כ כל א' ע"י צירוף כל הי"ב אותיות הנז' כולם יחד, והם כמה אלפי רבואות צירופים, ועל ידיהם נעשה השנים עשר מזולת העולם, והשנים עשר חדשים בשנה, והשנים עשר מנהיגים בנפש, וכמ"ש כ"ז בספר יצירה שם.

[יח] ודע כי הרוח שהם י' ספ"י (שהי' ספ"י העיקריים הוא רק הי"ם דהרות כנ"ל פ"ה) אינם כסדר הכלים, כי לעה ע"ד) החסד של הרוח הוא בכלי הגבורה, וגבורת הרוח הוא בכלי החסד – הנה הדברים הללו צריך ביאור ואריכות קצת, לכך ראינו לסדר אותו בסימנים כדי ליתן ריח להמענין.

⁶²⁶[סימן א] הנה מקור הדברים הללו הוא בזהו"ק (פ' וארא כד ע"א) שאמר שם: תא הזי אש רוח ומים ועפר, אלין אינון קדמאי ושרשין דלעילא ותתא, ותתאין ועלאין עלייהו קיימין, ואלין אינון ארבע לארבע סטרי עלמא, וקיימין בארבע אלין (ר"ל שהקיום דהד' יסודות הוא ע"י הד' רוחות העולם) צפון, ודרום, ומזרח, ומערב, אלין אינון ארבע סטרי דעלמא, וקיימין בארבע אלין (ר"ל שהקיום והמציאות דהד' רוחות העולם הוא ע"י הד' יסודות, והם תלויים זב"ז וכמו שיתבאר כ"ז לקמן אות כ"א ע"ש), אש לסטר צפון, רוח לסטר מזרח, מים לסטר דרום, עפר לסטר מערב.

⁶²⁵נדצ"ל עם.

⁶²⁶ע"י בסוף הספר שם ערכנו תמצית לסימנים אלה.

וארבע אלין בארבע אלין קמירין, וכלהו חד⁶²⁷.

ואמר שם הרב על זה בספר זוהר הרקיע זה לשונו: דע כי כמו שבזה העולם יש ארבע יסודות ארמ"ע, כן יש בכל ד' עולמות. יסוד המים הוא כנגד חכמה וחסד ועולם האצילות, ויסוד האש כנגד בינה ונבונה ועולם הבריאה (ולכן המלאכים שבבריאה נקראו שרפים, אש שורף), ויסוד הרוח נגד הת"ת ועולם היצירה (ולכן המלאכים שביצירה נקראו חיות ע"ש רוח חיים), ויסוד העפר נגד מלכות ועולם העשיה (ולכן המלאכים שבעשיה נקראו אופנים ע"ש גוף וכלים). וכן בכל ד' עולמות יש בחי' הד' יסודות, והם נגד הד' אותיות הוי"ה ב"ה, י' מים, ה' אש, ו' רוח, ה' עפר, אלא שבכל עולם גובר העיקר ונשתנה בו הצירוף. כי באצילות גובר המים, והשם שבו הוא כסדר יהו"ה. ובבריאה גובר האש והוא העיקר, והשם שבו הוא הוה"י. וביצירה גובר הרוח והוא העיקר, והשם שבו והי"ה. ובעשיה גובר העפר והוא העיקר, והשם שבו ההו"י.

והנה מבואר שם בזוה"ק עוד כי הד' יסודות ארמ"ע שהם בד' סטרי עלמא כנ"ל, הנה החליף הקב"ה את מקומם כדי למזנם. כי האש שהוא חם ויבש, ודרום הוא ג"כ טבעו חם ויבש. והרי היה ראוי שיהיה האש ברוח דרום, אך משום כי היה מתגבר עי"ז כח האש לאין קץ, לכן החליפם הקב"ה ומזנם, ונתן בדרום את יסוד המים שהוא קר ולח היפך האש, כי כל ב' בחי' הפכיים יולידו בחי' אמצעית שוה. וכן יסוד האש שהוא חם ויבש נתנו ומזנו ברוח צפון. וכן יסוד הרוח שהוא קר ויבש, וכמו שאנו רואין בחוש, שהרוח הוא מקרר ומייבש, ומזנו ונתנו ברוח מזרח שהוא חם ולח. וזהו מה שאמרו חכמי הטבעים שהרוח הוא חם ולח, והוא משום תכונת המקום שניתן בו. אבל יסוד הרוח גופה, הנה הוא קר ויבש. וכן יסוד העפר הוא ג"כ קר ויבש, והוא מקבל מהרוח. וכן הוא טבע המערב ג"כ קר ויבש, כי עפר ומערב הם לא נתמזנו, ושניהם הם בטבע אחד, כי הם מקבלים מכל הג' עליונים אחר שנתמזנו, ולכן הם אינם צריכים להתמזנו עוד.

והנה מבואר מכ"ז כי עיקר היסודות הם ב' שהם מים אש, הו"ב, ומהם הוא הרוח והעפר שהם זו"ן וע"כ בספר זוהר הרקיע שם, אמנם שם הוא משובש קצת, אך בספר אור החמה הובא לשונו ושם הוא מתוקן בזה. וזהו שאמרו בזוהר הקדוש שם זה לשונו: תא חזי אש הוא בשמאלא לסטר צפון, דהא אש תוקפא דחמימותא ביה ויבישו דיליה תקיף, וצפון כהפוכא דיליה הוא (כי צפון הוא קר ולח) ואתמזיג חד בחד ואיהו חד (שניתן האש בצפון ונעשית האש עם הצפון לאחד כדי להתליש כח חמימותו דהאש), מים לימינא והוא לסטר דרום (שניתן המים שהוא לח וקר והיה ראוי שיהיה בצפון, אך כדי להתליש כחם ניתן המים בדרום שהוא חם ויבש כדי שיתמזנו), וקודשא בריך הוא לחברא לון כהדא (לחבר אח"כ את הדרום והצפון ג"כ יחד) עביד מזגא דא כמזגא דא (שנעשה המיזוג הן בצפון והן בדרום כדי שיוכלו שניהם להתחבר ג"כ יחד). צפון איהו קר ולח, אשא חם ויבש (וניתן האש בצפון כדי להתליש כחו ולמזנו), אחלף לון לסטר דרום (שבדרום נתחלף ג"כ עד"ז והיינו) דרום איהו חם ויבש (וניתן בו) מים קרים ולחים (וכ"ז הוא מיזוג אחד, אמנם לא הספיק עדיין בזה לבד ונעשה עוד מיזוג שני, והוא 'עו ע"א) כי) וקודשא בריך הוא מזיג לון כחד (שמזיג אח"כ את הדרום והצפון ג"כ יחד, והיינו) דנפקי מים מדרום ועאלין בגו צפון, ומצפון נגדי מיא (שהמים היוצאים בעולם אינם יוצאים מהדרום אשר שם ניתן המים כנוז, אלא דנפקי מים מדרום ועאלין בגו צפון, ומצפון נגדי מיא לעולם. וכן עד"ז בהאש, כי הגם שהוא ניתן בצפון כנוז, עכ"ז אינו יוצא האש בעולם מצד צפון, אלא) נפיק אשא מצפון ועאל בתוקפא דדרום, ומדרום נפיק תוקפא דחמימותא לעלמא⁶²⁸, ועי"ז מתמזנים כולם יחד, ונעשים כולם לאחד.

⁶²⁷ תרגום: בא וראה א"ש רו"ח ומי"ם ועפ"ר אלה הם הראשונים והשרשים שלמעלה ושלמטה ותחתונים ועליונים עומדים עליהם ואלה הם ארבעה לארבעה צדדי העולם ועומדים בארבעה אלו צפון ודרום ומזרח ומערב אלו הם ארבעה צדדים של העולם ועומדים בארבעה אלו א"ש לצד צפון רו"ח לצד מזרח מי"ם לצד דרום וכו' עפ"ר לצד מערב. וארבע אלה נקשרים בארבע האלה, וכולם אחד.
⁶²⁸ תרגום: בא וראה האש היא בשמאל לצד צפון שהרי האש בו תוקף החמימות והיבש שלו חזק וצפון ההפך שלו ונמזגים אחד באחד והוא אחד מים לימין והוא לצד דרום והקדוש ברוך הוא לחברם (להחזירם)

וכן הוא מבואר עד"ז בתקונים בענין החושים שהם: ראייה, שמיעה, ריח, דבור. ואמר שם בתיקון ע' (קמא סע"א) כי ראייה היא מסטרא דימינא חסד, ושמיעה היא מסטרא דשמאלא גבורה. והמוח והלב הנה המוח הוא קר ולח, והלב שם הוא האש היסודי, כי הוא אש שורף כנ"ל פ"ה, והיה מן הראוי שיהא השמיעה תלוי בלב, והראיה במוח כל א' למינו. אך נעשה להיפך כדי למזגם, והוא מה שאמר שם סוף תיקון כא (דף עא ע"א) שמיעה במוח ואיהו בהיפוכא, חום דשריא בליחותא, וקרירותא דמוחא לחממא ליה מסטרא דגבורה (שנתלה השמיעה במוח כדי לחמם את המוח), ואיהו אריה מסטרא דגופא (שהמוח הוא מסטרא דגופא בבחי' אריה שהוא חסד), שור מסטרא דנפשא (שנתלה בו השמיעה שהוא בחי' נפש, והוא בבחי' שור שהוא לשמאל), דאינון אש ומים (שהשמיעה עם המוח הם אש ומים), אש שכלית מים יסודית (שהשמיעה שהיא בבחי' שכלית שהוא נפש, והוא בבחי' אש, הוא נתלה בהמוח שהוא בבחי' יסודית שהוא גוף, והוא בבחי' מים כי הוא קר ולח כנ"ל). ראייה בלבא דאיהו אש (שהלב הוא אש ונתלה בו הראיה שהוא) אריה, מים שכלית לקררא אש יסודי דלבא דלא יוקיד כל גופא⁶²⁹, שהראיה שהוא בבחי' שכלית שהוא נפש, והיא בבחי' מים חסד אריה. הנה נתלה היא בלב כדי לקרר את הלב מחמימותו, כי הנה הראיה תלוי בלב ע"ד שכתוב (קהלת א טז) ולבי ראה הרבה חכמה, והוא כמ"ש בעכו"ז (כח ע"ב) דשורייני דעינא באובנתא דליבא תלוי. וע' בהגר"א בסוף תיקון כא שם (דף ע ע"ד) כי תליית השמיעה במוח וראיה בלב הוא ע"ד שאמרו בזה"ק וארא הנז, דהקב"ה מזיג לון, ולכן נסדרו הנפש עם הגוף מקומם להיפך מטבעם, וזהו שאמר הרב בענינינו כי הרוח שהם י' ספי' אינם כסדר הכלים, כי החסד של הרוח הוא בכלי הגבורה, וגבורת הרוח הוא בכלי החסד.

[סימן ב']

אמנם הדבר צריך ביאור גדול, כי הרי הנה הוא לכאורה להיפך ממה שמבואר בכל דרושי הרב, שההתלבשות הי"ס דרוח בהכלים הנה הוא לעולם שכל אור הוא מתלבש ועומד בהכלי שלו אשר ממינו, החסד בכלי החסד, והגבורה בכלי הגבורה, וכן כולם, ואינו משנה שום אחד את מקומו לעולם. והרי אנו רואים כמה שטרח הרב בשער מטי ולא מטי (פרק ג) באורות העקודים

כאחד עושה מזג זה כמזג זה. הצפון הוא קר ולח האש חם ויבש החליפם לצד דרום דרום הוא חד ויבש המים קרים ולחים והקדוש ברוך הוא מוזג אותם כאחד שיוצאים מים מדרום ונכנסים לצפון ומצפון נמשכים מים יוצא אש מצפון ונכנס בתוקף הדרום ומדרום יוצא תוקף החמימות לעולם.
⁶²⁹ תרגום: שמיע"ה במוח והוא בהפוך חו"ם ששורה בלחות וקרירות של המח לחמם אותו מצד הגבורה והוא אריה מצד הגוף שור מצד הנפש שהם אש ומים אש שכלית מים יסודית ראי"ה בל"ב שהוא אש ראי"ה ארי"ה מים שכלית לקרר אש יסודית של הלב, שלא ישרוף את כל הגוף.

שנשאר שם אור הכתר למעלה, ואמר שם הרב כי מאחר שבאו האורות מחולפים ואור החכמה ניתן בכתר, ואור הבינה ניתן בחכמה, ואור החסד ניתן בבינה, א"כ קשה כי העולמות נהפכו, כי במקום דכורא נכנס הנוקבא, ובמקום הנוק' נכנס דכורא ע"ש. והרי לנו שהוא דבר שאי אפשר להיות, וכן הוא מבואר בדרושי נקודות (פרק ד) ובשבירת הכלים (פרק א), שכל אור הוא נכנס בהכלי שלו דוקא, החסד בכלי החסד, והגבורה בכלי הגבורה, ולא שינו את מקומם לעולם. ועי' דרושי הצלם (דרוש ג) ובשער פרצופי זו"ן (פרק א ושם ריש פרק ב) וכן בכ"מ בע"ח רבו מלספר, וכן בפע"ח (בדרושי ספי' העומר) ובכ"מ רבו מלספר. ומבואר הוא בכל המקומות והדרושים שכל ספי' וספי' הנה הם לעולם האור והכלי ממין אחד תמיד, והדברים הללו שאמר הרב כאן כי הי"ס דרוח אינם כסדר הכלים כי החסד של הרוח הוא בכלי הגבורה, וגבורת הרוח הוא בכלי החסד לא נמצא מעולם בשום מקום מדבריו. ואדרבא כי בכל מקום מבואר להיפך, שכל אור עומד בכלי שהוא ממינו. ועי' סוף שער דרושי אבי"ע (פרק ב' ב) בהציור דהעשרה שמות של הספי' דאורות וכלים, הנה מבואר שם ג"כ כי אור החסד שבכלי החסד הוה האור שלו הו"ה בניקוד סגול והכלי שלו הוא שם א"ל, ואור ע"ב (הגבורה שבכלי הגבורה הוה האור שלו הו"ה בניקוד שבא והכלי שלו הוא שם אלהי"ם, וכן עדי"ז בכלם ע"ש, וכן בשער השמות (פרקים ג ד), והרי מבואר מזה ג"כ שהאורות והכלים הם לעולם מתכונה אחת וממין אחד והוא פשוט ונודע.

[סימן ג']

אמנם הוא, כי הנה גם דברי הזוה"ק הנו' מענין הד' יסודות והד' רוחות העולם, שאמרו שם שניתנו הב' יסודות אש ומים בהרוחות צפון ודרום אשר תכונתם הוא היפך מהיסודות שניתן בהם, כי תכונת רוח צפון הוא קר ולח, ותכונת רוח דרום הוא חם ויבש. וכן עדי"ז יסוד הרוח שבמזרח הוא ג"כ היפך מתכונתו וכנ"ל, וא"כ הרי מבואר מזה שישנם להד' רוחות מציאות ותכונות בפנ"ע זולת היסודות. הנה כ"ז צריך ג"כ הבנה וביאור, כי הרי לכאורה היה נראה שהד' יסודות עם הד' רוחות אחד הם, והנה הם שניהם כחומר עם הצורה, שהד' רוחות הם החומר והד' יסודות הם הצורה שלהם, והם אחד משרשם שלא היו מעולם זה בלא זה, ומאן ומאין היה לרוח צפון תכונת קר ולח אם לא מהיסוד המים שנמשך בו וכמו שיתבאר למטה, וכן לרוח דרום מאין היה בו תכונת חם ויבש אם לא מהיסוד האש שמתפשט בו וכמו שיתבאר למטה. אבל הרוחות עצמן בלתי היסודות אינם מתייחסים לשום טבע ותכונה, כי הם כחומר בלי צורה, והחומר בלתי צורה הרי אין לו תכונה כלל, ואין שייך לייחס בו שום טבע ושום תכונה מיוחדת, אלא הוא כחומר היולי⁶³⁰ שהוא מוכן לקבל כל הצורות וכל התכונות, אבל הוא בעצמו אין לו מאומה כלל. ועוד כי הרי נראה לכאורה לומר שאין להרוחות מצד עצמם מציאות כלל, כי הד' יסודות הם רק כללות העולם, וכמו שכתבנו בכ"מ מדברינו, ועי' בנין העולם שיש בה בחי' ריבוע ג"כ, הנה עי"ז נעשה בה ד' רוחות, אבל זולת היסודות שהם כלל העולם, הרי נראה לומר שאין להרוחות מציאות כלל. והעיקר בזה מה שנראה הוא, כי הרוחות מצד עצמם אין להם היכר וצורה, ולא היה נופל עליהם שם רוח וצד לייחס להם הבדל בין זה לזה ולומר זה דרום וזה צפון זה מזרח וזה מערב, וכשהם בלתי היסודות שהוא כלל מציאות העולם, לא היה נופל עליהם שום תואר ויחס, כי אין להם היכר וצורה כלל (וכמו שיתבאר עיקר הדברים בזה למטה אות כ"א). וכן היסודות מצד עצמן, הנה לא היה נופל עליהם שם רוחות כלל, כי הם מצד עצמם כולם עגולים כמו כל הגלגלים דהרקיע והשמים, והם זה לפני זה וכמ"ש הרמב"ם ביסודי התורה (פרק ג סימן י), ולא היה נופל עליהם הבדל הרוחות כלל, כי הם מצד עצמם עגולים ומקיפים בתכונה שוה לכל צד. אמנם הנה נקבעו ונדחו כל א' שיהיה תוקפו וחזקו לצד מיוחד דוקא, ומשם יתפשט וישפיע את כחו ושפעו ככל הנצרך להעולם, ונקבע ונדחה כל חזקו ותוקפו דכח יסוד האש לצד צפון, וחזקו ותוקפו דכח יסוד

⁶³⁰ עי' לעיל ו ע"א.

המים לצד דרום, והרוח לצד מזרח, והעפר לצד מערב. וע"י קביעתם ודחייתם כל א' לצד מיוחד, הנה מזה עצמו נעשה כל הד' רוחות העולם בכל תכונותיהם המיוחד לכל א' מהם.

וא"כ הרי אחר כ"ז אין הבנה כלל לדברי הוזה"ק הגו' מ"ש שניתנו היסודות כל א' ברוח וצד שהוא היפך מטבעו, הרי אין להרוחות שום תכונה כלל אלא רק מהיסודות, ומה שצפון הוא קר ולח, הגם שבו הוא כל חווקו ותוקפו דיסוד האש, ודרום הוא חם ויבש, הגם שבו הוא כל חווקו ותוקפו דיסוד המים, הנה הוא רק מהסבה השנית שאמר הוזה"ק הנ"ל, שכל יסוד הוא משפיע בהעולם רק דרך הצד השני שכנגדו, ואינו יוצא הליחות והקרירות בהעולם מתוקפו וחוקו דיסוד המים אשר בצד דרום אלא רק אחר שמתפשט והולך מדרום לצפון, ומתמוזג שם ע"י הכח החמימות דיסוד האש אשר בצפון, ומצפון נגדי מ"א, וכן החמימות והיבשות אינו יוצא בהעולם מכוון ובהדיא מתוקפו וחוקו דיסוד האש אשר בצד צפון, אלא רק אחר שמתפשט והולך מצפון לדרום ומתמוזג שם בכח הליחות והקרירות דיסוד המים אשר בדרום, ומדרום נפיק תוקפא דחמימותא לעלמא. ומזה נמצא שהליחות והקרירות הוא בא מצפון, כי הרי רק משם מתפשט הליחות והקרירות שהוא המים¹ עו"ג בהעולם, וכן החמימות והיבשות הוא מדרום, כי הרי רק משם נמשך החמימות וכל כח האש אשר בהעולם. אבל מה שאמר הוזה"ק, כי רוח הצפון הוא מצד עצמו קר ולח ורוח הדרום הוא מצד עצמו חם ויבש, כ"ז אין לכאורה הבנה כלל, כי הרוחות מצד עצמם בלתי היסודות אין להם שום תכונה כלל, וכן גם אין בהם משום היכר לתואר רוחות כלל וכנ"ל.

[סימן ד']

אך הענין בכ"ז הוא, כי ענין הד' יסודות וענין הד' רוחות הנה הם הב' בחי' דעגולים ויושר אשר ישנם בכל עולם כנודע, כי הד' יסודות הם עגולים כנ"ל, והד' רוחות הם היושר. והנה בארנו בשער עגולים ויושר ענף ב' אות ל"ו, כי העגולים ויושר דכל עולם תחתון הנה שניהם הם יוצאים מהקצה התחתון דהיושר דהעליון, שהוא מהנה"מ שבו, העגולים הם מאור המקיף שבהם, והיושר הוא מהאור הפנימי שבהם, וא"כ נמצא כי ישנם באמת להד' רוחות שורש בפנ"ע והם מציאות בפנ"ע זולת הד' יסודות, אלא שהם מתחברים יחד ונעשים לאחד ע"י שהם שניהם משורש אחד. וכמו שלמעלה מתייחדים המקיף עם הפנימי יחד, וכמו שמבאר בשער השתלשלות י"ס (שער ב סוף ענף ג) כן הם למטה מתייחדים העגולים והיושר זב"ז, ומתייחדים הד' יסודות ארמ"ע עם הד' רוחות צפון דרום מזרח מערב ונעשים שניהם לאחד. אמנם יהודם יחד הוא בתכונות הפכיים וכנ"ל מדברי הוזה"ק וכמו שיתבאר. והענין הוא כי הנה כבר בארנו בעיגולים ויושר ענף ב' ובפרט בספר הדע"ה ח"א דרוש ה', כי כל בחי' העגולים ויושר הנה הם בבחי' דו"ן, וכן עד"ז הוא כל בחי' אור מקיף עם אור הפנימי, הנה הם ג"כ בבחי' דו"ן וכמו שכתבנו כ"ז בכמה מקומות מדברינו, כי העגולים עם היושר, וכן אור המקיף עם האור הפנימי, הנה הם בסוד (ידמיה לא כא) נקבה תסובב גבר, וכל יחוד דו"ן הרי הוא לעולם בתכונות הפכיים, כי הוא חסד והיא דין, מים ואש, וכן ימין דידה הוא לשמאל דידה, ושמאל דידה לימין דידה. והרי הוא יחודם זב"ז בתכונות הפכיים. וכ"ז הנה הוא עומק הכוונה בדברי הוזה"ק הנ"ל ודברי הרב הנ"ל בענין התלבשות האורות בהכלים וסדרן דהיסודות עם הרוחות שהוא בתכונות הפכיים זה מזה וכנ"ל, וכמו שיתבאר עוד למטה אות כ"א עיקר הדברים בזה.

אך מה שנוגע לענינינו עתה הענין הוא, כי הנה הד' רוחות שאמרנו כי הם היושר והם נמשכים ויוצאים מהקצה התחתון דהיושר העליון שהוא מהנה"מ שבו, הנה יוצא רוח דרום שהוא ימין מהנצח דהעליון, ורוח צפון שהוא שמאל מההוד דהעליון, ומזרח מהיסוד דהעליון, ומערב מהמלכות דהעליון. אמנם נודע הוא שכל היציאה הוא לעולם רק מהיסוד והמלכות, ויוצאים באמת כל הד' רוחות דהתחתון רק ממקום אחד. אך צד הדרום שורשו הוא בהנצח, וצד צפון שורשו הוא בהוד, ומזרח בהיסוד, ומערב בהמלכות. והנה הם כללות היושר דהעולם התחתון, והם

ג"כ בבחי' ד' יסודות אלא שהם בבחי' יושר כי הם בריבוע, והם ע"ד הד' יסודות ארמ"ע שהם העגולים. אמנם כל גילויים וכל כחם ושפעם הנמשך בהם בהעולם, הנה הוא רק דרך הד' יסודות ארמ"ע, כי רק מהם נשפע ונמשך כל כחות הנמצאיים כולם, לכן לא נקראו בשם ד' יסודות אלא רק הארמ"ע לבד. אבל היושר הוא נקרא רק בשם רוחות, שהם רוחות העולם, שהוא הריבוע דהעולם, הו"ק שבו. ומתקשרים ומתייחדים הם עם הד' יסודות ארמ"ע, ונעשו עמהם לאחד. ועכ"פ הוא כי הד' רוחות העולם, הנה הם גם מצד עצמם מציאות נמור, ויש להם ג"כ תכונות בפנ"ע לכל א' תכונה מיוחדת, כי הם משורש בפנ"ע וכנו'. אמנם מה שאמר הזוה"ק הנ"ל כי תכונת רוח דרום הוא הם ויבש, ורוח צפון הוא קר ולח, הגם שדרום הרי הוא בימין שהוא מים, וצפון הרי הוא לשמאל שהוא אש. וכן הוא לפי מה שאמרנו שרוח דרום שורשו הוא בהנצח דהעליון, והרי הם שניהם בחי' ימין, וכל ימין הרי הוא חסד והוא מים וכנ"ל סימן א'. וכן ע"ד הרי אמרנו שרוח צפון שורשו הוא בההוד דהעליון, והרי הם שניהם לשמאל, וא"כ איך אמר הזוה"ק הנ"ל שרוח צפון תכונתו הוא קר ולח, והרי שמאל הוא גבורה והוא אש שהוא חס ויבש. 'עו ע"ד)

אך הענין הוא כי הנה בחסדים וגבורות הנה יש באמת בכל א' ב' בחי' וכמו שנודע, כי לפעמים אנו אומרים שחסד הוא אור והוא הח' פעמים אור שביום ראשון, שהוא חסד אור הגנוז, והאש הרי הוא תולדות האור, מאורי האש, וא"כ הרי הוה האש תולדות החסד. וכן המים אנו אומרים ג"כ לפעמים שהוא גבורה, והוא הח' פעמים מים שביום שני שהוא גבורה, וכן גבורות גשמים כנודע, ולפעמים אנו אומרים להיפך, שמים הוא חסד ואש הוא גבורה וכנ"ל סימן א'. ואמר הגר"א ז"ל בתיקונים (תיקון מ דף פט ע"ג⁶³¹) כי אלו הם הב' בחי' דחו"ג שבדו"ן, כי בז"א החסדים וגבורות שבו הוא אור ומים, אור חסד מים גבורה, אבל החסדים וגבורות שבנוק' הו מים ואש, מים חסד ואש גבורה, כי אור דידה הוא גבורה והוא אש, והנוק' היא גבורה והאש שבה הוא גבורה שבגבורות, אבל האור דידה שהוא חסד הוה האור שבו חסדים שבחסדים. והמים שהם הגבורות שבו הוא החסד שבה, ולכן הד' רוחות שהם היושר והוא בחי' ז"א, אמר הזוה"ק היטיב שרוח דרום הוא חס ויבש, ורוח צפון הוא קר ולח, כי כן הוא הימין ושמאל דידה, שהם אור ומים כנז'.

וכ"ז הוא בהד' רוחות העולם שהם הריבוע, והוא היושר דכל עולם, והוא בחי' ז"א ו"ק, ונמשך ויוצא מהקצה התחתון שהוא הנהי"מ דהיושר הפנימי דהעליון וכנ"ל. ולכן הוה רוח דרום חס ויבש, ורוח צפון קר ולח, כי הם בחי' ימין ושמאל דז"א, שהם בו אור ומים וכנז'. אך הד' יסודות ארמ"ע שהם עגולים והם העגולים דכל עולם, והוא בחי' נוק' ונמשך ויוצא מהנהי"מ דאור המקיף דהעליון שהוא ג"כ בחי' נוק' וכנ"ל. ובנוק' הוה מים חסד ימין שבה, ואש גבורה שמאל שבה. והנה נמשך ויוצא יסוד המים מהנצח שהוא הימין דאור המקיף דהעליון, ויסוד האש מההוד שהוא השמאל דאור המקיף דהעליון, ויסוד הרוח מספ"י היסוד דאוה"מ דהעליון, ויסוד העפר מהמלכות דאוה"מ דהעליון.

והנה באשר שהעגולים שהם הד' יסודות, והיושר שהם הד' רוחות, הנה הם שניהם יוצאים מאור הפנימי ואור המקיף דהעליון, לכן הנה מסודרים ועומדים הד' יסודות עם הד' רוחות העולם ע"ד הסדר שמסודרים האור הפנימי והאור המקיף למעלה, כי כמו שלמעלה הנה עומד האור המקיף דכל הספ"י שבצד ימין שהם חח"ג, ומקיפים על החח"ג הפנימיים, וכן האור המקיף דכל הספ"י שבצד שמאל, שהם בג"ה, הם מקיפים על הבג"ה הפנימיים. והרי עומד כל ספ"י דאור

⁶³¹ ז"ל: ויהי אור אור נגד הנוק', כמו אור במים שמלובש שם. והן באמת עטרא דגבורה, אבל הוא חסדים מ"ד לנגד הנוק' מ"נ דילה, וזהו הענין דלפעמים אומרים דמים הוא בחסד ולפעמים אומרים שהוא בגבורה. ועוד שאומרים אור ומים הוא חו"ג, ולפעמים להיפך מים אש חו"ג, ואש הוא אור. אבל הענין כי בדכורא אור מים הוא חו"ג, ובנוק' להיפך. אלא שבדידה אין אור רק אש, כי אור דידה הוא גבורה, והיא גבורה, נמצא גבורה שבגבורות ובדידה הוא חסדים שבחסדים.

המקיף על כל ספי' דאור הפנימי שבדומה לה, חכמה בחכמה, חסד בחסד, נצח בנצח. וכן עד"ו קו שמאל, בינה בבינה, גבורה בגבורה, חוד בחוד. וכן עד"ו בכדת"מ קו האמצעי. ונמצא שעומדים ומתייחדים הפנימיים עם המקיפים ימינים בימיניים ושמאלים בשמאליים, כן הוא עד"ו ג"כ סדר עמידתן דהד' יסודות ארמ"ע עם הד' רוחות העולם היוצאים מהאוו"מ והאוו"פ שלמעלה, הנה הם מסודרים ועומדים למטה ג"כ ימין בימין ושמאל בשמאל ע"ד שהם מסודרים ועומדים למעלה. ורצוני בזה, כי הנה הגם שאמרנו לעיל כי הן האו"פ והאו"מ והן העגולים והיושר, הנה שניהם הם כל א' בבחי' דו"ן, וכל יהוד דו"ן הנה נודע הוא כי הוא לעולם ימין דידיה לשמאל דידיה ושמאל דידיה לימין דידיה. אמנם באורות הפנימיים עם המקיפים, וכן העגולים עם היושר הכלליים שבכל עולם, הנה הגם שהם ג"כ בבחי' דו"ן, עכ"ז הנה נסדר יהודם וכלילותם זב"ז רק ימין בימין ושמאל בשמאל, שרוח דרום שהוא הימין דהיושר, הנה הוא מתקשר ומתייחד ביסוד המים שהוא ג"כ בחי' הימין דהעגולים. ורוח צפון שהוא השמאל דהיושר, הנה הוא מתקשר ומתייחד ביסוד האש שהוא ג"כ בחי' שמאל דהעגולים. והרי הנה היחוד דהעגולים והיושר זב"ז ימין בימין ושמאל בשמאל. והטעם בכ"ז הוא כי הרי כפי יחוד הדו"ן אשר לעולם שהוא ימין דידיה לשמאל דידיה ושמאל דידיה לימין דידיה, וא"כ היה נמצא כשמתייחדים ונכללים הד' יסודות ארמ"ע בהד' רוחות העולם, הרי היה צריך שיוכלל האש בדרום ומים בצפון, ואז היו נכללים האש עם האור ומים במים. אך באם שהיו כך, הרי היו מתגברים בכחותיהם לאין קץ, לעו"א ולכן נשתנה כאן הסדר והחליפם הקב"ה והעמידם רק ע"ד פנים באחור, ונכללו הד' יסודות בהד' רוחות, הפנים דהיסודות באחוריים דהד' רוחות, ואז הם נכללים ימין בימין ושמאל בשמאל, ועי"ז הנה נכלל וניתן יסוד המים בדרום ויסוד האש בצפון ועי"ז נתמזגו. וכן הוא הטעם בכ"ז בסדר עמידתן דהפנימיים והמקיפים אשר למעלה, שהוא ג"כ ימין בימין ושמאל בשמאל וכנז, והנה הם עומדים ג"כ רק ע"ד פנים באחור, הפנים דהמקיף להאחור דהאור הפנימי ומהטעם הנז. והרי נמצא כי היחוד דאוו"פ עם האוו"מ וכן היחוד הנז' דהיושר עם העגולים, הנה הוא רק בבחי' היחוד דפנים ואחור, כי כשיתייחדו פב"פ אי אפשר להעולם עתה לקבלם עד עת התיקון, והנה הוא בסוד מאמרם ז"ל (ב"ב עד ע"ב) סירס את הזכר וצינן את הנקבה, כי הדרום שהוא ימין שלו והוא אור הרי הוא אינו מתגלה ואינו מאיר כי הוא מתכסה בהמים שהוא ימין שלה. והוא סוד מאמרם ז"ל (שמות רבה פ' טו סימן כב) מים הרו וילדו אפלה, וכן הוא בזה"ק (בראשית לב ע"ב ופ' וירא קג ע"ב) מיא אעדו ואולידו השוכה, וכן האש שהוא שמאל דידיה הרי נצמנן ברוח צפון שהוא קר ולח שמאל דידיה, והרי הוא סוד סירס את הזכר שהוא אור דידיה, וצינן את הנקבה שהוא האש דידיה, וע' בהגר"א שם (בתיקון מ הנ"ל פט ע"ג⁶³²). והרי נתבאר לנו עכ"פ כי העגולים והיושר הגם שהם בבחי' דו"ן עכ"ז הנה נעשה יחודם רק בבחי' היחוד דפנים באחור, שהוא ימין בימין ושמאל בשמאל, והוא מ"ש הוזה"ק הנ"ל סימן א' כי ניתן ונכלל המים בדרום והאש בצפון.

[סימן ה'] אמנם כ"ז הנה הוא רק במציאותם גופא, שהוא מציאות העצמי דהד' רוחות העולם, וכן מציאות העצמי דהד' יסודות ארמ"ע, בבחי' מציאותם אשר נמשכו ונשפעו מאור הפנימי ואור המקיף דהיושר דהעליון וכנ"ל. הנה בזה לא היה אפשר שיומשכו למטה בבחי' היחוד דפנים בפנים, כי אין עולם התחתון יכול לקבל את תולדות היחוד דפב"פ מהאורות שלמעלה, ולכן הוכרח שיסודר כלילותם זב"ז רק בבחי' היחוד דפנים ואחור, שהוא בסוד סירס את הזכר וצינן את הנקבה כנז, ועי"ז נצטמצמו ונתמעט כהם, ואפשר מעתה להתחתונים לקבל שפעם

⁶³² ז"ל: והנה לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון ז"ל נבראו אבל סרס את הזכר והרג את הנקבה ומלחה לצדיקים לע"ל והענין כי לויתן הוא צדיק כמש"ל נ"ב ב' לויתן לעילא דא צדיק כו' והוא ז"ל אמה ועטרה כנ"ל והנה אור ומים הן ב' עיטרין דחו"ג והיו ראויין להיות שם ולהזדווג וליתן שניהם לנוק' אבל באמת אינו יוצא אלא מים והאור ההולך בזיווג בכל האברים הוא התענוג בזיווג והולך עד יסוד ושם נגזר ובעטרה אינו בא אלא מים.

ואורם.

אמנם אח"כ, שהוא כדי להוציא שפעם וכחם בהעולם שירדו בו להוציא תולדות, שהוא כל הנמצאיים כולם שבכל העולם כולו, שכולם נמשכו ונשפעו מהד' יסודות ארמ"ע כנודע. והנה לא אפשר להעמיד תולדות אלא רק ע"י זווג דפנים בפנים דוקא, ולכן אחר שנצטמצמו מציאותם העצמי אשר נמשכו מהעולם העליון ע"י כלילותם דפנים באחור וכנז', הנה התייחדו אח"כ בבחי' היחוד דפנים בפנים ג"כ, והוא ענין מיוזג השני שאמרנו לעיל סימן א' מדברי הוזה"ק שם, שאמר וקודשא בריך הוא מויג לון כחד (שאח"כ ייחד אותם בהיחוד דפכ"פ ג"כ, שהוא ימין ידיה בשמאל ידיה ושמאל ידיה בימין ידיה, ומתייחד המים שהוא ימין ידיה אחר שנצטמצם ונחלש הוזה"ק ותוקפו ע"י ימין ידיה שהוא הדרום, הנה מתייחד או אותן המים שהוא ימין ידיה בשמאל ידיה שהוא הצפון וזהו שאמר הוזה"ק שם) דנפקי מיא מדרום ועאלין בגו צפון, ומצפון נגדי מיא⁶³³. שהמים היוצאים להעולם הוא נמשך ויוצא רק מצפון שהוא שמאל ידיה, והוא ג"כ בחי' מים מ"ד (וכמ"ש בתיקונים תיקון י"ג ל' ע"א וצדיק נטיל לשמאלא). וכנודע שעיקר המציאות דהולד הוא מהמ"ד שבטפת הזכר, וכן מתייחד עד"ו ג"כ שמאל ידיה בימין ידיה, והוא האש שהוא שמאל ידיה אחר שנצטמצם ונחלש הוזה"ק ותוקפו ע"י שמאל ידיה שהוא הצפון, הנה מתייחד אז אותו האש שהוא שמאל ידיה בימין ידיה שהוא הדרום, והוא מה שאמר הוזה"ק שם נפיק אשא מצפון ועאל בתוקפא דדרום (ששם הוא תוקף האור אור הגנוז יומא דכלהו יומין⁶³⁴, חסד ימין ידיה) ומדרום נפיק תוקפו דחמימותא לעלמא⁶³⁵. כי עיקר החום ומאורי האש הוא נמשך ויוצא בכח האור שבטפת המ"ד דהזכר, אלא שהציור דהולד ונילוו ונידולו נעשה ע"י הטפת מ"ן דהנוק' כנודע. והרי נמצא כי התהוות ותולדות 'עז ע"ב) כל הנמצאיים כולם, שהם מהד' יסודות ארמ"ע שבהד' רוחות העולם שהם העגולים והיושר וכנ"ל, הנה אינם נעשים אלא רק אחר שמתייחדים העגולים והיושר שהם בחי' דו"ן בהיחוד דפכ"פ דוקא, שהוא התכללות ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא, ימין ידיה בשמאל ידיה ושמאל ידיה בימין ידיה.

ועומק הענין והמעם בזה הוא משום שכולם יוצאים רק ממקור האחדות האמיתי, לכן הגם שיוציאות ומציאות כל הריבויים הנה סידר המאציל ית"ש שלא יהיה אפשר לצאת ולתהוות אלא רק ע"י הנילוו דחויג שהוא ימין ושמאל ובחי' דו"ן וכמו שבארנו בדעה ה"א דרוש א', עכ"ז הנה הוכרח הוא שיוכללו גם הם ימין בשמאל ושמאל בימין, משום שהרי כל החויג וימין ושמאל והדו"ן הם כולם רק מהאחדות האמיתי. וכן יוחזרו לבסוף גם תולדותיהם שהם כל הריבויים כולם, הנה יוחזרו הכל לבסוף רק למקור האחדות אשר משם יצאו, ולכך הם נכללים תמיד גם עתה זב"ו, ואי אפשר גם עתה שייצא איזה מציאות אלא רק ע"י כלילות דוקא, ונכללו תמיד ימין בשמאל ושמאל בימין, משום שכולם הם אחד והאחדות שורה בפנימיותן תמיד. והרי נמצא מזה שכל מה שאמרנו

⁶³³ תרגום: שאמר והקב"ה ממזג אותם כאחד שיוצא מים מדרום ועליונים מתוך הצפון ומצפון נמשך

מים.⁶³⁴ עי' תיקו"ז עה ע"ב וז"ל וכלא [כל הז"ת] אתכליל בשביעית, דאיהי מלכות השביעי, ה' ודאי בכל שביעיות כלילא, ואיהי ה' דיום הששי, יום דא צדיק, עליה אתמר והיה ה' למלך על כל הארץ וגו', איהו יום הששי ויום השביעי, יום דכלהו יומין, ועליה אתמר שכבי עד הבקר, ודא הוא בקר דאברהם, דכתיב וישכם אברהם בבקר, וישכם לפורקנא, וביה הבקר אור, דאתמר ביה ותורה אור, והאי איהו אור דאתמר ביה ולכל בני ישראל היה אור, ואיהו פסח דרועא ימינא, וביה עתידין ליגאל [תרגום: והכל נכלל בשביעית שהיא מלכות השביעי. ה' ודאי בכל השביעיות נכלל, והוא ה' של יום הששי, יום זה צדיק, ועליה נאמר והיה ה' למלך על כל הארץ וכי' הוא יום השישי ויום השביעי, יום של כל הימים, ועליה נאמר שכבי עד הבקר וזה הוא בקר של אברהם שכתוב וישכם אברהם בבקר וישם לגאולה ובו הבוקר אור, שנאמר בו ותורה אור, וזה הוא אור שנאמר בו ולכל בני ישראל היה אור והוא פסח יד ימין ובו עתידין להגאל], עכ"ל. ועי' שם בבהגר"א ז"ל, וענין יומא דכולא יומין שאמר כאן ובזוהר בכמה מקומות על החסד, ואמר דאזיל בכלהו, כי יום נק' ע"ש האור כמ"ש ויקרא אלקים לאור יום ואור הוא בחסד וכל ו"ק שנק' יום ע"ש שמקבלין החסדים על ידו ה"ח ונק' כ"א יום באורו וזהו יום דכתיב בכל מעשה בראשית, עכ"ל.⁶³⁵ תרגום: יוצא אש מצפון ונכנס בחוזק הדרום ומדרום יוצא חוזק החמימות לעולם.

לעיל בסימנים הקודמים שנסדר סדר היחוד תמיד שיתייחדו זב"ז בתכונות הפכיים, הנה כ"ז הוא ג"כ רק בסבת היחוד עצמו, ר"ל בסבת האחדות שבהם, כי משום שלצורך התהוות הריבויים היה הצורך להמציא הפכיים, כי מזה הוא כל הריבויים (ע' דברינו בעומק וארוכה בספר הכללים כלל ט"ז), אך באשר שכולם הם ממקור האחדות, אינו יוצא הריבויים מההפכיים אלא דוקא אחר שמתייחדים ההפכיים עצמן זב"ז ולהורות שכולם אחד.

[סימן ו'] ומעתה נבוא לביאור דברי הרב שבענינינו, כי מה שאמר הרב שהרוח שהם י"ס אינם כסדר הכלים, כי החסד של הרוח הוא בכלי הגבורה וגבורת הרוח הוא בכלי החסד, הנה אין הכוונה שהאורות דהרוח עם הכלים הם אינם ממין אחד והם הפכים זה מזה, ועומדים האורות בכלים שאינם ממינם לעולם וכמו שמשמע פשטות לשונו, כי זה אי אפשר בשום פנים וכנ"ל סימן ב'. אמנם עומק הכוונה הוא על הי"ס דהרוח שהם הנקודות הנמשך בכל פרצוף מטפת מ"ד דהוכר ונכנס ונכלל עם הי"ס דנפש וגוף שהם התגין ואותיות, והם מטפת מ"ן דהנוק' וכנ"ל פ"ה, וכן כאן לעיל אות א'. הנה באשר שזווגם ויחודם דהרו"ן הוא ימין דידה בשמאל דידה ושמאל דידה בימין דידה, והרי נמצא שמתייחדים ונכללים הי"ס דהמ"ד עם הי"ס דהמ"ן ימין בשמאל ושמאל בימין, והרי מתלבש הצד ימין דהי"ס דהרוח שהם החח"נ שבו בהצד שמאל דהנפש והגוף שהם הבג"ה שבה, והצד שמאל דהי"ס דהרוח שהם הבג"ה שבו הוא מתלבש בהצד ימין דהנפש והגוף שהם החח"נ שבה. והרי עומד החסד של הרוח בכלי הגבורה, והגבורה דהרוח בכלי החסד. אמנם כבר אמרנו שהחח"נ שהם הימין ושמאל שבו, הנה הם אור ומים, והחח"נ שבה שהם הימין ושמאל שבה הנה הם מים ואש. וא"כ נמצא שהשמאל שבה עם הימין שבו הם באמת ממין אחד, כי אור ואש מין אחד הם, ומכל שכן השמאל שבו עם הימין שבה הרי הם אחד, כי הרי הם מים במים. וכשמתייחדים זב"ז הנה חוזר כל א' לשורשו, ונעשה האש לילה לאור יומם, וזהו היחוד דאיש ואשה שהם אש ואש וי"ה עמהם⁶³⁶, ונעשו שניהם עי"ז למאורי האש, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (יב ע"א⁶³⁷), כי ברית איהו י' ועם אש אתעביד איש, ואוף הכי את ה' עם אש איהו נוקבא, ועל תרין אישות אתמר בקדמיתא כתנות אור כו' והיינו בורא מאורי האש כו'⁶³⁸ ע"ש.

והרי לנו כי כשמתייחדים אש שלה עם האור שלו נעשה גם האש שלה לאור, וכן המים

⁶³⁶ עי' גמ' סוטה יז ע"א: איש ואשה, זכו, שכינה ביניהן, לא זכו, אש אוכלתן, ע"כ. ועי' מסכת כלה פ"א, אמר רבא למה נקרא שמה "אשה" שהיא אש, "איש" שהוא אש, יו"ד דאיש ה"א דאשה הרי שם מוטל ביניהם נתחממו שניהם הרי שם מסתלק מביניהם ונשאר אש אש.

⁶³⁷ ז"ל: ועוד תקונא ז' והמשכילים יזהירו אלין דידעין במלת בראשית פקודא תליתאה דאיהי ברית מילה והיינו בראשית בר"ת א"ש וברית איהי י' ועם א"ש אתעביד א"ש ואוף הכי את ה' עם אש איהו נוקבא ועל תרין אישות אתמר בקדמיתא כתנות אור דבהון עקבו מכהה גלגל חמה (ויק"ר כ ב) והיינו בורא מאורי האש דאינון בהבדלה י"ה מן איש ואשה בתר דחאבו ויעש ה' אלהי"ם לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם והיינו בורא מאורי האש (אשה) ודא עור של נחש לאתדכאה במה דחאב ובגין דא צדיקים דנטרי ברית שוב אינם חוזרים לעפרן דאיהו עור משכא דחויא דאתברי מעפרא דאתמר ביה ונחש עפר לחמו ובגין דא מאן דלא נטיר ברית אתדן בחבוט הקבר בההוא עפרא ואלין אינון דגופא דלהון אינון לון קבר בחייהון דדוחקין לון שעתא בכל יומא ובמלאכה דלהון דאתבקע דמא בצפרניהון ובגין דא תקינו לאחזאה צפרנים בהבדלה דהוה אדם מלובש בכתנות צפרנים דהוה נהרין כענני כבוד ואיהו בהבדלה מינייהו וידעו כי ערומים הם מנייהו בגופא ונשמתא ורוחא ונפשא ערומים מכתנות אור דאינון מאורי האש.

תרגום: ועוד תקון ז' "המשכילים יזהירו" אלה שיודעים במלת בראשית מצוה שלישית שהיא ברית מילה והיינו בראשית - בר"ת א"ש וברית היא י' ועם א"ש נעשה א"ש ואף כך האות ה' עם אש היא נקבה ועל שתי האשות נאמר בתחלה כתנות אור שבהן עקבו מכהה גלגל חמה והיינו בורא מאורי האש שהם בהבדלה י"ה מן איש ואשה אחר שחטאו - ויעש יהו"ה אלהי"ם לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם והיינו בורא מאורי האש (אשה) וזה עור של נחש, ליטהר ממה שחטא ומשום זה צדיקים ששומרים הברית שוב לא חוזרים לעפרם שהוא עור הנחש שנברא מעפר שנאמר בו ונחש עפר לחמו ומשום זה מי שלא שומר הברית נדון בחבוט הקבר באותו עפר ואלו הם שגופם הוא קבר להם בחייהם שדוחקים להם את השעה בכל יום ובמלאכתם מתבקע דם בצפרניהם ומשום זה תקנו להראות הצפרנים בהבדלה שהיא אדם מלבש בכתנות צפרנים שהיו מאירים כמו ענני כבוד והוא בהבדלה מהם "וידעו כי עירמם הם" - מהם בגוף ונשמה ורוח ונפש עירומים מכתנות אור, שהם מאורי האש.

⁶³⁸ עי' הערה הקודמת.

שלה נעשה לאחד עם המים שבו, כי חוזר כל א' לשרשו. וזהו מה שנודע ומבואר בכל הדרושים שהכלים עם האורות הם שניהם תמיד ממין אחד וכנ"ל סימן ב', והוא נעשה דוקא רק ע"י התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא, ומשום שהם ממין אחד וכנ"ל.

והנה הצד שמאל שבה, שהוא בחי' הנוקבא שבה, כאשר שנמשך מכחה בהטפת מ"ן שלה ונכלל עם הצד ימין אשר 'עז ע"ג) בהטפת מ"ד שלו, הנה כמעט שנתבטל כל בחי' הצד שמאל שלה לגמרי, כי הרי נכללת שמאל שלה בימין שלו אשר הם רחוקים זה מזה מהקצה אל הקצה, ונכלל בו ונעשית מאש לאור כנ"ל. והנה נכלל צד שמאל שבהטפת מ"ן שלה בהצד ימין שבטפת מ"ד שלו ונעשית לגוף וכלי אליו, ומתבטלת אליו לגמרי. אך הצד ימין שבהטפת המ"ן שלה, כאשר שנכללת היא עם הצד שמאל שבטפת מ"ד שבו, ונכלל הימין שלה בהשמאל שלו, הנה היא אינה מתבטלת כ"כ משום שהרי הם אינם רחוקים זה מזה כ"כ הרבה, כי המים שהם הגבורות שבו הם החסדים שבה, ומה שנחשב בו לבחי' נוק' וגבורות, נחשב בה לבחי' דוכרא וחסדים, כאשר שנכללים זב"ז הם חוזרים לשרשן, והם מים במים כנ"ל, והרי אינם מתבטלים כ"כ. אמנם צד הגבורות והנוקבין שבה הנה הם מתבטלים לגמרי, כי הרי האש שבה שהוא גבורות שבגבורות, הנה נכלל הוא עם האור שבו שהוא חסדים שבחסדים, והרי מתבטל הגבורות שבה לגמרי. והוא משום כי כל מציאותן מה שהיו בה לבחי' נוקבין וגבורות אש שהוא גבורות שבגבורות, הגם שמעיקרן ושרשן הם אור והם חסדים שבחסדים, הנה כ"ז היה נעשה בה רק ע"י שנתרחקו ממקורן וירדו ונתרחקו מימין שבו לשמאל שבו, וע"י נצטמצמו ונתעבו ונתחלפו מאור לאש. אך אח"כ כשמתייחדים הדו"ן זב"ז, ונכלל ע"י האש עם האור, אז מתבטל העביות ותוקף הגבורות שבהאש ומתייחד עם האור ונעשה עמו לאחד, אמנם לא נעשה אלא רק לבחי' גוף וכלי אליו. אבל עכ"פ הוא כי הם ממין אחד, ונעשים עתה ע"י ג"כ רק לבחי' חסדים, והם כלי החסדים לכל הצד ימין חח"נ שבהולד, וכן הצד ימין שבהטפת מ"ן שבה כשנכלל עם הצד שמאל שבטפת מ"ד שבו, הנה נעשה עמו לאחד, כי החסדים שבה הם גבורות שבו, ונעשים הם לבחי' כלים לכל הצד שמאל כנ"ל שבהולד.

והרי נמצא כי הכלים והאורות הם באמת ממין אחד, כלי החסד לאור החסד וכלי הגבורה לאור הגבורה, אמנם נעשה זה רק ע"י התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא. אבל עכ"פ הוא כי ע"י ההתכללות הם נעשים למין אחד, ועומדים מעתה האורות דחח"נ בכלים שהם ג"כ בתכונת חח"נ, והאורות דבג"ה בכלים שהם ג"כ בתכונת כנ"ל, וזהו מה שנודע בכל הדרושים שהאורות עם הכלים הם לעולם בתכונה אחת וממין אחד, אור החסד בכלי החסד, ואור הגבורה בכלי הגבורה וכנ"ל סימן ב'. אמנם עשייתם לתכונה אחת הוא נעשה רק ע"י התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא וכנ"ל, אבל מתחילתם שהוא מציאותם הראשונה אשר בטפת מ"ן דהנוקבא עצמה, הנה נמשך כל הכלים דהחח"נ של עתה אשר בהולד רק מבחי' הבג"ה שבהנוק', וכל הכלים דבג"ה של עתה אשר בהולד הם מבחי' החח"נ שבהנוק'. וזהו מה שאמר הרב בענייננו כי הרוח שהם י"ם אינם כסדר הכלים, כי החסד של הרוח הוא בכלי הגבורה, וגבורת הרוח הוא בכלי החסד. והכוונה הוא על מציאותם הראשונה דהכלים בהיותם בהטפת מ"ן דהנוק', אז הם בדרך זה, כי הכלים הימינים דהולד הם נמשך מהשמאל שבה, והכלים השמאלים דהולד הם נמשך מהימין שבה. אך כאשר נכללו הטפת מ"ן ומ"ד זב"ז ונכלל שמאל שלה בימין שלו וימין שלה בשמאל שלו, ומהם שניהם נארג ונבנה כל מציאותו דהולד בהאורות והכלים שבו, הנה נעשה באמת ע"י כל אור וכלי מתכונה אחת, וכמו שנודע ומפורסם בכל הדרושים שהאורות והכלים הם ממין אחד ומתכונה אחת לעולם.

ודע עוד כי כל מה שאמרנו שהכלים הימינים הם נמשך מהשמאל דהנוק', והכלים השמאלים הם נמשך מהימין דהנוק', הנה זהו רק בהכלים החיצונים דכל פרצוף, שהם הכלים דבחי' נפש שבו, שהוא מהנוק', והם האותיות שבה שהם גוף וכלים וכנ"ל אות א'. אבל באמת

הנה ישנם להי"ם דהרוח כלים מבחי' רוח ג"כ, והוא נמשך בהטפת מ"ד דהזכר עצמו וכנ"ל פ"ה אות מ"ד, והנה הם נמשכים גם מתחילה מתכונת האורות, לעולם האורות הימינים עם הכלים דהימינים, והאורות השמאלים עם הכלים דהשמאלים, והנה הם ג"כ מבחי' אותיות. כי יש כ"ב אותיות בז"א וכ"ב אותיות במלכות כנ"ל (פרק ג), אלא שהאותיות דז"א הם יותר פנימים כנודע. לעז' ע"ד) אך דברי הרב כאן הוא מדבר רק מהאותיות דהמלכות שהם האותיות דבחי' נפש, ועליהם קאמר שהכלים דהימינים הם נמשכו מהשמאל שבה, וכלים השמאלים הם נמשכו מהימין שבה וכנ"ל, ודע והבן כ"ז. וע' עוד לקמן אות כ' כי שם חזרנו על כל עיקר הדברים בקצרה ע"ש.

[יט] וזה סוד התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא הנז' בזוהר – בראשית (טז ע"ב) ובפ' וארא (כו סע"ב) ע"ש, ובפ' ויקרא (כד ע"א), ובפ' קרח (קעח ע"א), וברע"מ עקב (רעא ע"ב). ועיקר הדברים בזה הוא בפ' תרומה (קנט ע"ב⁶³⁹), אבל בפ' ויקרא שם אין ענינם זה לכאן, כי שם מיירי להיפך ח"ו ע"ש, וכן כתב הרמ"ז ז"ל בהגהה בספר אדם ישר דף י"ב ע"ד. ומה שהביא הרב מפ' ויקרא (דף כד ע"א) הוא לדוגמא בעלמא. ועכ"ז הנה הוא ראייה משם ג"כ, שגם לדין ולעונש רח"ל הנה לא נשלם הדין אלא ג"כ רק ע"י התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא, שהח' גבורות עומדים על הח' חסדים, והח"ח נכללים בתוך הח"ג, כמו שמבואר בהגהות מהרח"ו שם (אות ה). אך הדברים הנוגעים לעניננו הוא בפ' תרומה הנז', כי שם מדבר ג"כ בענין התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא אשר בסוד הד' רוחות והיסודות ובסוד האותיות דאמ"ש ג"כ ע"ש.

וענין ההתכללות הנה הוא נעשה בכל יחוד וזווג זו"ן, ונעשה בהם התכללות כפול: אחד, כי הרי הזו"ן עצמן הם כללות ימין ושמאל, חסדים וגבורות כנודע, וכשמתייחדים זב"ז הרי נכלל ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא. ב', כי הרי נכלל בהזווג ימין שלו בשמאלא שלו ושמאלא שלו בימין שלו. והרי נעשה בכל יחוד התכללות כפול, שהוא הן בכללות והן בפרטות, כי מתחילה הם נצטמצמו להיות כל א' בפניע, כללות החסדים בז"א וכללות הגבורות בנוק, כדי שייצאו ויתגלו החו"ג כל א' על מדרגתו, ע"י שעומדים כל א' לבדו ובפניע. וכן בפרטות הנה עומדים החו"ג שבו"א עצמו, וכן החו"ג שבהנוק עצמו, החסד שבכל א' בימין שלו, והגבורה שבכל א' בשמאל שלו. והכל הוא כדי שיתגלה כל א' על מדרגתו הראויה לו, והוא ע"י שעומד כל א' בצד מיוחד

⁶³⁹ ז"ל: ההוא דנפק מתמן אמצעיתא נטיל לתרווייהו ואשתלים ואקרי אלהינ"ו הא הכא שלימו דאתחזי מרזא דעלמא עלאה וכלא אתכליל דא בדא כיון דהאי אמצעיתא אשתלים שרא עליה שמא קדישא מפתחא דכלא דאקרי יהו"ה וכדין נטיל לכל סטרין עילא ותתא ימינא ושמאלא ולכל סטרין אחרנין ועל דא כד אשתלים מרזא דטרין סטרין מימינא ושמאלא אקרי אלהינ"ו הא הכא ימינא ושמאלא ואמצעיתא בכללא דשמא דא ודא אתחזי ואתבני רזא דאתון נפקו מתמן כגוונא דא אתבני ואתחזי כל חד וחד הא אתכליל ימינא בשמאלא ונטיל שמאלא שמא רזא דימינא ימינא אן כליל בגויה שמאלא למהוי נטיל ימינא רזא דשמאלא אלא כד אתכליל ימינא בשמאלא ונטיל שמאלא שמא דימינא ימינא כליל בגויה שמאלא שמ"א א"ל ואיהו ה"ם אמאי הכי אלא בשעתא דאתבני ההוא אתר דנפקו מתמן נטיל שמאלא טרין אתון וימינא נטיל חד מרזא דעלמא דאתי שמאלא טרין ואיהו ה"ם כדין ימינא כליל בגויה לשמאלא ונטיל לאת בתראה ס' ונטיל י' דהוה בשמאלא ס' איהו בשלימו מ"ם ואתבני הכי מים בהווא י' דנטיל יתיר כדין ימינא כליל ליה לשמאלא בגויה.

תרגום: אותו שיצא משם אמצעי נוטל את שניהם ומשתלם ונקרא אלהינו, הרי כאן השלמות שנראית מסוד העולם העליון, והכל נכלל זה בזה. כיון שהאמצע הזה השתלם, שורה עליו השם הקדוש המפתח של הכל שנקרא יהו"ה ואז נוטל את כל הצדדים מעלה ומטה ימין ושמאל ולכל הצדדים האחרים. ולכן כשנשתלם מסוד שני הצדדים מימין ושמאל נקרא אלהינו הרי כאן ימין ושמאל ואמצע בכלל השם הזה וזה נראה ונבנה הסוד שהאותיות יצאו משם כך נבנה ונראה כל אחד ואחד. הרי נכלל ימין בשמאל ונטיל השמאל את שם הימין איפה כלול הימין בתוך השמאל שהימין יטול את סוד השמאל אלא כשנכלל ימין בשמאל ונטיל השמאל את שם סוד הימין, הימין כולל בתוכו את השמאל השם א"ל והוא ה"ם. למה כך, אלא בשעה שנבנה אותו מקום שיצאו משם נוטל השמאל שתי אותיות, הימין נוטל אחת מסוד העולם הבא, השמאל שתיים, והוא ה"ם. אז הימין כולל בתוכו את השמאל, ונטול את האות האחרונה ם ונטול י' שהיתה בשמאל ם היא בשלמות מ"ם, וכך נבנה מ"ם באותו י' שנוטל יותר ואז הימין כולל את השמאל בתוכו.

בפנ"ע, ואח"כ הנה מתייחדים ונכללו כולם בחד, הן בכללות והן בפרטות וכנ"ל.
 ומ"ש "וזהו סוד התכללות כו", הנה ע"פ מה שאמרנו לעיל כוונתו הוא, כי סבת המשכת
 והתהוות כלי החסד מהגבורה שבה, והמשכת כלי הגבורה מהחסד שבה, הוא מסבת התכללות
 שמאלא בימינא וימינא בשמאלא, כי בשעת הזווג הרי עומד שמאל שלה בימין שלו וימין שלה
 בשמאל שלו, והרי נמצא כי כאשר נכללים המפת מ"ן שלה עם המ"ד שלו זב"ו, הרי נכלל שפעת
 הבג"ה שבה אשר בטפת המ"ן עם שפעת החח"נ שבו אשר בטפת המ"ד, ושפעת החח"נ שבה
 אשר בטפת המ"ן הוא נכלל עם שפעת הבג"ה שבו אשר בטפת המ"ד, וכל בחי' הכלים החיצונים
 הרי הם נעשים מהמ"ן שלה להאורות אשר הם מהמ"ד שלו. והרי נמצא כי הכלי של אור החסד
 הוא נמשך מהגבורה שבה, והכלי של אור הגבורה הוא נמשך מהחסד שבה, וזהו שאמר "וזה סוד
 התכללות כו". אמנם כבר אמרנו כי ע"י ההתכללות עצמו הנה מתבטלים ונכללים כל הגבורות
 שבה להחסדים שבו, וכן החסדים שבה הנה הם בו רק בבחי' גבורות. וא"כ נמצא כי באמת הוה
 הכלים והאורות לעולם ממין אחד ומתכונה אחת וכנ"ל אות י"ח סימן ו' בארוכה.

[כ] נמצא כי הם ב' בחי' אחד ד' רוחות דרום צפון מזרח מערב, בחי' ב' היא ד' יסודות
 ארמ"ע, והם בחי' רוח וגוף – כי הד' רוחות העולם עם הד' יסודות ארמ"ע הם בבחי' אור וכלי,
 חומר וצורה, כי הד' רוחות הוא המקום הסובל ונושא את הד' יסודות ארמ"ע שבתוכם. והנה הם
 אינם מתכונה אחת אלא שעומדים זב"ו בתכונות הפכיים, כי דרום הוא הם ויבש ובו ניתן יסוד
 המים שהוא קר ולח, וכן צפון הוא קר ולח ובו ניתן יסוד האש שהוא חם ויבש. ונתמזגו ע"י כדי
 שלא יתגברו בכחותיהם לאין קץ וכנ"ל אות י"ח סימן א', וע"ש סימן ד' ה' שבארנו שם כי הד'
 רוחות עם הד' יסודות הנה הם בבחי' דו"ן, והמיווג אשר נעשה בהם ע"י שעומדים זה בתוך זה
 בתכונות הפכיים, הנה הוא אינם בבחי' התכללות שמאלא בימינא וימינא (ע"א) בשמאלא,
 אלא אדרבה הוא כי הוא רק ע"י שמתייחדים זב"ו ימין בימין ושמאל בשמאל, והוא בבחי' היחוד
 דפנים באחור. אמנם אח"כ הנה מתייחדים עוד ביחוד שני ג"כ, והוא בבחי' פנים בפנים, ואז הנה
 נעשה בהם ע"י התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא, וחורים ונכללים אז בתכונות שוות,
 וכמו שמתבאר שם כ"ז בדברינו סימן ד' ה' ע"ש. וכן הוא באמת כ"ז ג"כ בענין היחוד והזווג
 דהפרצופים, כי הנה ימין דידיה וימין דידיה הם תכונות הפכיים, כי ימין דידיה הוא אור וימין דידיה
 הוא מים. וכן ע"ז בשמאל, כי שמאל דידיה הוא מים ושמאל דידיה הוא אש. ורק ע"י התכללות
 שמאלא בימינא וימינא בשמאלא, הנה אז נכללו זב"ו בתכונות שוות, כי אש ואור אחד הם, ומכל
 שכן מים במים וכמו שכתבנו כ"ז שם סימן ו', והוא משום שהחוי"ג שבכל א' מהם הם אשר נתהפכו
 לתכונות הפכיים, כי החוי"ג שלו הוא אור ומים, והחוי"ג שלה הוא מים ואש, וכמ"ש שם סימן ד'
 בשם הגר"א. ולכן כאשר שהם עומדים ימין בימין ושמאל בשמאל, שהוא בחי' היחוד דפנים
 ואחור, אז הם בתכונות הפכיים. אבל כאשר נכללו שמאלא בימינא וימינא בשמאלא, אז הם
 מתייחדים ונכללו זב"ו באמת רק בתכונות שוות.

ומה שאמר הרב שהאורות אינם כסדר הכלים והרוחות אינם כסדר היסודות, כי דרום הוא
 חם ויבש ובו מים קרים ולחים, כוונתו הוא על מציאות הכלים כאשר שהם בשורשן, ועל היחוד
 הראשון דהיסודות בהרוחות, שהוא היחוד דפנים ואחור שבהם. כי הרי מתחילה הנה ניתן ונשרש
 המים בדרום והאש בצפון, ואז הם עומדים זב"ו שלא כסדר, כי הרי הם בתכונות הפכיים, אבל
 אח"כ הנה יוצא באמת המים מדרום ונמשך לצפון, ומצפון נגדו⁶⁴⁰ מיא ויוצאים באמת המים
 בהעולם רק מצד צפון. וכן יסוד האש, הגם שניתן ונשרש בצפון, עכ"ז הנה יוצא אח"כ מצפון
 ונמשך בדרום, ומדרום נפיק תוקפא דחמימותא לעלמא וכנ"ל אות י"ח סימן א' מדברי הזוה"ק,
 והוא היחוד השני דפנים בפנים, וע"י התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא, וכמו שכתבנו

⁶⁴⁰ פי' נמשך.

שם סימן ה'.

וכן הוא עד"ז מ"ש הרב בענין האורות עם הכלים שהם אינם כסדר, כי אור החסד הוא בכלי הגבורה ואור הגבורה הוא בכלי החסד, הנה כוונתו הוא על מציאות הכלים שבשורשן, כי שורש הכלים והגוף הוא מהנוק, והרי נעשה כלי החסד של הולד מהגבורה של הנוק, וכלי הגבורה של הולד מהחסד של הנוק, וכמו שכתבנו הסבה בזה לעיל אות י"ט. אבל באמת כאשר שנמשך כ"ז בטפת המ"ן של הנוק להתערב עם טפת המ"ד של הזכר, הנה נכנס ונכלל החסד שלה שהוא מים בהגבורה של הזכר שהוא ג"כ מים, ונתחלף עי"ז לתכונת המים של הזכר ממש, שהוא בחי' הגבורה, ונעשית לגוף וכלי אליו. והרי נמצא כי עומד באמת אור הגבורה בכלי הגבורה, והוא האור והכלי בתכונה אחת לעולם. וכן עד"ז הצד שמאל שבה שהוא אש, כאשר שנמשך בטפת המ"ן שלה ומתערב עם טפת המ"ד שלו, הנה נכנס ונכלל הגבורה שלה שהוא אש בהחסד של הזכר שהוא אור, ונתחלף מאש לאור. והרי נתהפך לתכונת החסד ממש של האור שבו, ונעשית לגוף וכלי אליו. והרי נמצא כי עומד באמת אור החסד בכלי החסד, והוא האור והכלי בתכונה אחת לעולם. וכ"ז הוא ע"י התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא, שהוא ע"י הזווג דפנים בפנים, שימין דידיה הוא בשמאל דידיה ושמאל דידיה הוא בימין דידיה וכנ"ל כ"ז. ומ"ש הרב שהאורות עם הכלים וכן היסודות עם הרוחות אינם כסדר והם בתכונות הפכיים, הכוונה הוא רק על מציאות הכלים כאשר שהם בשורשן, ועל מציאות היסודות כאשר שהם במקומם וכנ"ז.

והנה נתבאר מדברינו ג"כ כי בחי' החו"ג שבהנוק' שהם מים ואש, הנה ירידתם בה, ר"ל מה שירדו בה החו"ג ממדרגת אור ומים למדרגת מים ואש, הנה הוא עד"ד מה שניתן ונתייסד היסודות ארמ"ע בהרוחות בתכונות הפכיים, ור"ל כי הרי הדי' רוחות שהם דרום צפון מזרח מערב, הנה הם ימין ושמאל פנים אחר, והם בבחי' חגת"מ. וכן הדי' יסודות ארמ"ע, הרי הם ג"כ בבחי' חגת"מ. וכן אמרנו לעיל (ע"ב) בסימנים סימן ד' כי שניהם הם מהנהי"מ דהעליון, הדי' רוחות הם מהאור הפנימי, והדי' יסודות הם מהאור המקיף. אך עכ"פ הוא כי שניהם הם מהנהי"מ דהעליון, וא"כ אלמה נשתנו הדי' רוחות מהדי' יסודות להיות בתכונות הפכיים זה מזה, כי הרי הימין והחסד של הדי' רוחות, שהוא דרום הוא חם ויבש והוא תכונת אש, והימין והחסד של הדי' יסודות הוא יסוד המים שהוא קר ולח. וכן עד"ז בצד שמאל, כי השמאל והגבורה של הדי' רוחות שהוא צפון הוא קר ולח שהוא תכונת מים, והשמאל והגבורה של הדי' יסודות הוא יסוד האש שהוא חם ויבש. וכן עד"ז בצד הפנים שהוא הת"ת והמזרח של הדי' רוחות, הוא חם ולח, והפנים והת"ת של הדי' יסודות הוא יסוד הרוח שהוא קר ויבש וכנ"ל בסימנים סימן א', ואלמה נשתנו זה מזה מאחר ששניהם הם בחי' חגת"מ.

אך הענין הוא מה שאמרנו לעיל בסימנים סימן ד' כי הדי' רוחות עם הדי' יסודות הם בחי' דו"ן, שהדי' רוחות שהם בריבוע והם היושר הוא בחי' זכר, והדי' יסודות שהם עגולים הוא בחי' נוק', והחו"ג שבזכר הם אור ומים אבל החו"ג שבנוק' הם מים ואש, כי ע"י שירדו ונתרחקו ממקורן נצטמצמו שהגבורות שבו הוא החסדים שבה, והאור שבו הוא נתרחק ונצטמצם עוד יותר ונתחלף בה מאור לאש, כי נתהפך בה לתוקף גבורות ודינין. וכן הת"ת שבו הוא חם ולח, כי הוא מתייחד ונכלל עם החו"ג ומטה כלפי חסד, אבל הת"ת שבה הוא מטה כלפי גבורה ויורד ומתייחד עם מלכות נוק' יסוד העפר, ולכן הוא ג"כ קר ויבש. אמנם ניתנו ונתייסדו כל אלו הדי' יסודות בהדי' רוחות כדי למזגן, ועומדים הדי' יסודות עם הדי' רוחות בבחי' פנים ואחור וכנ"ל בסימנים סימן ד', והוא עד"ד הנוק' עם ז"א שיוצאת מאחוריו כנודע.

אמנם הנה בהנוק' עם ז"א נתייסד מציאותה הראשון רק אחור באחור, אבל היסודות עם הרוחות שהם העגולים והיושר, הנה הם נעשו גם מתחילה רק פנים באחור, ולא נמצא שם הבחי' דאחור באחור כלל. והטעם הוא כי בזו"ן הנה נמשך כל מציאותה רק ממנו, ולכן היא דבוקה עמו בתחילה אחור באחור, כי היא אחת מצלעותיו, וכמ"ש הרב כל סדר מציאותה ונידולה בשער

תיקון נוק' ובשער הירח, ע"ש. אבל כאן הנה לא נמשכו עיקר המציאות דהד' יסודות מהד' רוחות עצמן, אלא שניהם יש להם שורש למעלה וכנז'. ועוד, כי הנה שם הוכרחו לעמוד בתחילה אחר באחור משום חשש יניקת החיצונים, וכמ"ש הרב לקמן בשער העקודים (פרק ב) וכן בתיקון נוק' (פרק א) ובכ"מ. אבל כאן לא שייך זה, כי מקום החיצונים הרי הוא רק מבפנים להמקיף דיושר אשר מבפנים להעגולים, ובהנהי"ם דהכלים דהיושר וועומדים הם בין הגוף דהיושר לבין אור המקיף דהיושר אשר הוא לפנים מן העגולים. וא"כ הרי אין מגיעים החיצונים להיסודות שהם העגולים מאומה. ומ"ש הרב בשער ציור עולמות (פרק א) שהקליפות נאחזים בהד' יסודות ארמ"ע, הכוונה שם הוא רק על היסודות החומריים שהם הגופות והכלים דהעשיה, כי שם מדבר מהגופים והלבושים היותר חיצונים ע"ש. אבל דברינו הוא על היסודות הפשוטים אשר בהד' רוחות, ושם אין מגיעים החיצונים כלל, כי הם העגולים אשר מבחוץ להאור מקיף. והחיצונים הם רק מבפנים להאור מקיף על הגוף דהיושר, וכמ"ש בדרושי אבי"ע (פרק ג) ובציור עולמות (בסוף ההקדמה) וכנודע. ועכ"פ הוא כי אינם מגיעים להיסודות הפשוטים מאומה, ולכן לא נסדר בהם בחי' דאחור באחור אלא רק הבחי' דפנים באחור וכן הבחי' דפנים בפנים כנ"ל, וע' עוד למטה בסמוך.

[כ"א] והם בחי' רוח וגוף דרום הם ויבש ובו מים קרים לחים – הנה פשמות לשונו משמע שהד' יסודות הם בבחי' אור ונשמה, והד' רוחות העולם שהם דרום צפון מזרח מערב הם בבחי' כלי וגוף להד' יסודות. וכן אמרנו לעיל ג"כ, כי הרוחות עם היסודות הם בבחי' הומר וצורה, שהד' רוחות הם החומר והד' יסודות הם הצורה. ואמרנו לעיל עוד שהד' רוחות הם המקום להד' יסודות, כי הד' יסודות עומדים בתוך הד' רוחות. והגם שהד' יסודות הרי הם עגולים והם זה לפנים מזה, ומקיפים ומסבבים (ע"ג ע"ג) זה לזה ע"ד הגלגלים דרקיע והשמים, וכוללים בתוכם את כל העולם כולו, כי הם מעגלים ומקיפים על כל המציאויות כולם כנודע, אמנם עכ"ז הנה ניתן לכל יסוד ויסוד שורש ומקור בריבוע של עולם ג"כ, ונשרש יסוד המים בדרומו של עולם ויסוד האש בצפונה, אלא שהם נמשכים מזה לזה, ותולדתו ויציאתו בהעולם הוא כל א' מהצד שכנגדו וכנ"ל. וכן יסוד הרוח הוא נשרש במזרחו של עולם ויסוד העפר במערבו. והרי עכ"פ הוא כי הד' רוחות הם המקום והכלי להד' יסודות, ולכן אמר הרב כי היסודות עם הרוחות הם בבחי' רוח וגוף. אמנם לעיל אמרנו כי הרוחות עם היסודות הם בבחי' דו"ן, כי הם בבחי' יושר ועגולים, והרוחות שהם הריבוע והיושר הוא בחי' זכר, והיסודות שהם העגולים הם בחי' נוק', ונודע הוא כי כל בחי' זכר נגד הנוק' הוא הזכר בבחי' אור ופנימיות והנוק' היא הגוף והכלי, בית דיליה, היכל דיליה (תיקון"ו ב ע"ב), שהיא המקום אליו והיא החיצוניות אליו, ובסוד (ימיה לא כא) נקבה תסובב גבר, וא"כ נמצא כי הרוחות הם גבוהים במדרגה הרבה מהיסודות והרי הוא סותר לכל הנז'.

אך הענין הוא, כי מה שאמרנו שהם בחי' דו"ן, אין הכוונה על בחי' דו"ן שהם ב' פרצופים, אלא רק על בחי' דו"ן שבכל פרצוף ופרצוף גופה, כי הם שניהם באמת רק אחד. וכן מה שאמרנו בבחי' מקום, שהרוחות הוא המקום להיסודות, הכוונה הוא על בחי' המקום המחובר ומחוייב לכל מציאות ומציאות עצמו, כי הרי בהכרח הוא שכל מציאות הוא תופס מקום שהוא מקומו גופה, ור"ל כי באמרנו שהרוחות הם המקום להיסודות, אין הכוונה שהם ב' ענינים וככל בחי' מקום עם המציאות שבתוכו, שהם ב' עצמיים מיוחדים ויש אפשרות להיות זה בלא זה, שאם יתבטל האחד לא יתחייב ביטולו להשני. אלא מה שאמרנו שהרוחות הוא המקום להיסודות, הכוונה הוא על תפיסת המקום של המציאות גופה, כי הרי במקום שנמצא אין ריקנות שם, והוא ממלא את הריקנות בכל שיעור מציאותו, והוא מקומו של המציאות עצמו. וכשנתבטל הוא, מתבטל מקומו, וחוזר לריקנות. והנה אותו המקום המיוחד לכל מציאות גופה, הנה הוא יותר מעולה מהמציאות עצמו, וכמ"ש הרב בשער הקדמות (דף ט סע"ד) שהמקום הוא יותר זך וגדול ומעולה מן המציאות

עצמו⁶⁴¹, כי הוא ראשית אונו אשר ממנו הוא מצמיח ועולה ונמצא ומתהווה, והנה הוא חומר ההיולי הנושא את הכל, אמנם אין תפיסה בו אלא רק ע"י המציאות שנמשך ממנו, ונעשה אותה המציאות צורה אליו, כי ע"י המציאות הוא נתפס וניכר ומתגלה כחו ותולדתו. והדברים עתיקים בזה, כי זהו הענין מה שאמר הרב לעיל (פרק ה) כי מורע האב נעשה החומר ומורע האם נעשה הצורה, כי החומר הזה הוא גדול ומעולה מן הצורה הרבה, ועליו נאמר (תהלים קלט טז) גלמי ראו עיניך, וגלם הוא גימטריא חכמה וכמ"ש הגר"א בספר יצירה (רפ"א ושם מ"ד⁶⁴²), וכבר כתבנו בזה לעיל פ"ה אות מ"ו.

וזהו הענין ג"כ בענינינו מה שאנו אומרים שהד' רוחות עם הד' יסודות הם בבחי' חומר וצורה, והרוחות הוא המקום להיסודות, וכן הם שניהם בבחי' דו"ן והם היושר והעגולים וכנ"ל. והכל הוא ענין אחד, כי באמרנו חומר, ר"ל על החומר הראשון, חומר ההיולי אשר ממנו הם נמצאים. ואמרנו מקום, ר"ל שהוא המקום הנושא אותם בכל מלואם ועליו הם קיימים. ואמרנו דו"ן כי הנה הם שניהם בבחי' משפיע ומושפע, שמציאות היסודות הוא ע"י שפע הנשפע מהרוחות, והגם שהם בתכונות הפכיים, כי דרום הוא חם ויבש ובו מים קרים ולחים, אך הוא ע"ד הזו"ן שהוא חסדים והיא גבורות, ועכ"ז הנה היא נמצא ויוצא רק ממנו, והוא כי ע"י שנשפע בה הגבורות נשאר הוא חסדים, כי מתחלה היה בו הכל שהוא בן בכור שנוטל פי שניים, וכן נשאר בו באמת עמרה דגבורה לעולם, וכמ"ש (שער כה פרק פדק ב (ב)) בכללי הזו"ן (כלל י) וכנודע כ"ז. וכן הוא בענינינו, כי ע"י יסוד המים שיוצא מהדרום נשאר דרום חם ויבש, כי הדרום שהוא קו ימין והוא אור כנ"ל, הנה היה מתחילה בסוד אויר, אור וי' כלול בו, וכד נפיק הי' מאויר אשתאר אור וכמ"ש בזה"ק (בראשית מז ע"ב) והוא הקו ימין שלו שהוא אור⁶⁴³, ע"י י' ע"ד) שיוצא ממנו המים שהוא הי' חכמה דידה שהוא מים, וכן ברוח צפון כי נשאר רוח צפון קר ולח ע"י שיוצא ממנו יסוד האש, כי אש יצא ממים וכמ"ש בספר יצירה (פרק א משנה יב). ועכ"פ הוא כי היסודות הם נשפעים מהרוחות, שהרוחות הוא החומר הראשון להם כנו', וכן הם מקומם הנושא אותם בכל מלואם. אך היסודות הם הצורה להרוחות, כי אין היכר וגילוי להחומר הראשון אלא רק ע"י המציאות שיוצא ממנו, והם תלויים זה בזה, כי גילוי החומר ראשון הוא ע"י המציאות שהוא הצורה, וקיום המציאות שהוא הצורה הוא ע"י החומר ראשון. וכן הוא כ"ז בהרוחות עם היסודות וכמו שאמרנו. וכן אחר שיוצאו היסודות מהרוחות ונמשכו משם, הנה הם נמשכים והולכים בעיגול ומתעגלים ומקיפים לכל הד' רוחות כולם וכדי לקבל שפע מהם תמיד, והרי הם שניהם בבחי' דו"ן, משפיע ומושפע. ומה שאמרנו לעיל שהיסודות יש להם למעלה שורש בפנ"ע והוא אור המקיף דהעליון, שהוא השורש להד' יסודות דהתחתון, עכ"ז הנה אינם יוצאים להדיא מהאור המקיף עצמו אלא רק דרך היושר הפנימי וכמ"ש הרב בעיגולים ויושר (סוף ענף ד), שהעגולים הם נמשכים ויוצאים מהג"ר דהיושר, וע' דברינו שם ענף ב' אות ל"ו בארוכה בזה. וזהו ענין יציאת היסודות מהד' רוחות, כי עצמות הד' רוחות אשר משם יוצאים היסודות, הם בחי' המוחין והג"ר דהיושר (כי הג"ר הם בפרטות ד' שהם חו"ב חו"ג כנודע), אשר משם יוצאים העגולים והבן כ"ז הטיב ודי בזה כעת.

והנה בדברינו יתבאר איך שיוצא לומר גם בהעגולים בחי' ימין ושמאל ואמצע וכמ"ש הרב בעיגולים ויושר (ענף ב), כי הרי שורש דכל העגולים הנה הוא ג"כ רק בהד' רוחות, ומשם הם נמשכים ויוצאים. וא"כ הרי יש בהם ג"כ בחי' ימין ושמאל ואמצע, כי הרי יש בהם התחלה וראשית בהרוחות והצדדים. ומה גם כי הרי חוזרים אח"כ כל א' להצד שכנגד שורשו להשפיע

⁶⁴¹ ע"י לעיל ח ע"ב, ז"ל, תמיד יותר גדול ומעולה מהעולמות עצמן, שהוא נושא וסובל הכל, וזה האור הרשימו.
⁶⁴² ע"י לעיל הערות 512, 511.
⁶⁴³ ע"י עוד בענין זה בבהגר"א על תיקו"ז לה ע"ד ד"ה י' אויר.

513 :Deleted
 514 :Deleted

משם בהעולם וכנ"ל בסימנים סימן א' ה', והרי הם נמשכים הן בראשיתם והן בהשפע היוצא מהם רק בבחי' רוחות וצדדים, וא"כ הרי הנה הגם שהשפע שבהם עומד בעיגול, עכ"ז הנה נבחן בכל א' בחי' רוחות וצדדים ג"כ ע"י שורשו וע"י התחלת המשכת שפעו.

ואין להקשות כי הרי בדברי הרב בעיגולים ויושר (ענף ב) משמע שם שגם התחלת שורש העגולים הוא ג"כ רק בעיגול ואינם מצד מיוחד כלל, אלא שהם נמשכים מכל הצדדים בשה, וכאן בהד' יסודות הרי מבואר בזה"ק הנ"ל בסימנים סימן א', וכן הוא בכל דברינו עד עתה, כי התחלת כל א' הוא רק בצד מיוחד דוקא. אך הענין מה שמשמע מדברי הרב שם שנמשך מכל הצדדים בשה, הנה הוא רק על התפשטותם ושפעם בהעולם, כי הם מתפשטים לכל הצדדים ומעגלים לכל הד' רוחות כולם ובסוד (ידמיה לא נא) נקבה תסובב גבר. וכן מתפשטים בשפעם בהעולם ג"כ בעיגול, וכדי להשפיע לכל פרטי הנמצאיים כולם, לכל א' מכל צדדיו שזה מה שנוגע לעיקר חיותו וקיומו, וע' דברינו שם בזה. אבל שורש התחלתם דהעגולים הוא באמת ג"כ רק כל א' בצד מיוחד שבהד' רוחות, כי ה' עגולים הם נכללים ג"כ רק בד' וכנודע, שהי' ספי' הם נכללין בחגת"מ, ויונקים ה' עגולים כל א' מצד מיוחד שבהד' רוחות, כי משם הם נמשכים ומשם הם משפיעים וכנ"ל ודי בזה.

גם דע, כיון שכללות ז"א אינו רק ו"ק בחי' גופא, אלא שבבחי' רוח נשלם לי"י³³, לכן גם האותיות אינם רק בו"ק³². לכן אות א' מתחיל בחסד כנזכר בתרומה (דף קנ"ט ע"א)³⁷, גם בזהר שיר השירים (זו"ח טו ע"א) גבי הביאני המלך חדריו באדרא⁶⁴⁴ תניינא וז"ל, כ"ב אתוון מתפשטים ושריין לאתנהרא מרישא דנהרא קדמאה וכו'. כי כבר ידעת כי רישא דמלכא בחו"ג אתתקן וכו' פ' משפטים (דף קכב ע"ב)³⁷. נמצא כי כל הכ"ב אתוון הם בי"ס, ועצמותם אינם רק ו"ק³². נמצא כי האותיות הם נפש³⁷, ואז זו"ן הם שמות אלהים, לכן הם ד"ו פרצופים נדבקיין יחד, אלא שזה אחר וזה קדם. אך בבא הויו"ת שהם רוח והם סוד המוחין דז"א כידוע, אז נגדל הז"א, ואז נעשו בן י"ס גמורות אף בבחי' הכלים. ואז ננסרת הנקבה ממנו ולקחה הדין של אלהים³⁷ והזכר הויו"ת, ואז נקרא הויו"ת אלהים שמא שלים והבן. ולכן ננסרת ממנו, כי הויו"ת דוחין אלהים וניתינין לנקבה. ומה שאנו אומרים תמיד חיצוניות העולמות, הם הכלים האלו, הגוף ונפש. ופנימיות העולמות הם י"ס דרוח, שהם מלגאו³⁷ בארח (נ"א באורות) אצילות כנזכר (דף י"ז יט ע"א), כי הנשמות* של אדם באים מזה האדם דאצילות, שם מ"ה מלגאו הנק' י"ס דרוח, והמלאכים מן החיצוניות שהם הגוף ונפש. וזה הגוף של אלהים יורד לפעמים בבי"ע⁷, ושם מתקשטת ומתלבשת באותן הלבושים להתנאות* בפני בעלה, לומר ראה גידולים שגדלתי³⁷. ולהיות כי אור הנקודות הם אור החוזר לכן עולה תמיד בסוד זרקא³⁷.

* ז"ל והנשמות. ותיבת 'כי' מיותרת (לש"ו). ** זהם (נוסף כלש"ו). *** הידוע צתיקונים [ועי' זהר כלאסית כל ע"א (לש"ו)].

[כ"ב] כיון שכללות ז"א אינו רק ו"ק בחי' גופא, אלא שבבחי' רוח נשלם לי' – כי גם הגלגלתא הוא ג"כ רק מכלל הגוף שהוא הו"ק, וכמ"ש במוחין דצלם (פרק ז) מרע"מ (פ' נשא קכג ע"ב) דגופא ורישא מלבר, כי נחשב הראש ג"כ רק מהחיצוניות והגוף, ורק המוחין הם הג"ר, והם הפנימיות. אמנם הרוח, הנה הוא ה' ספי' העיקרים דכל פרצוף, ועיקר מקומו וגילוייו הוא בהמוחין שהם הפנימיות והג"ר, ועל ידם נשלם הז"א לי"ס עם המלכות שהיא העטרה שבו, והיא קשורה בהמוחין⁶⁴⁵, והם ה' ספי' שבו. וכן המוחין עצמן הם ג"כ בפרטות ד' כנודע, ועי"ז הוא נשלם לי'

⁶⁴⁴ בחדרא (קה"י).

⁶⁴⁵ עי' הערה 407.

ספי⁶⁴⁶, אבל הראש עצמו הוא ג"כ רק מכלל הגוף שהוא הו"ק, וא"כ נמצא שכל כללות ז"א הוא רק ו"ק, אלא שבתוכו ובפנימיותו כלול הג"ר. (ע"ט ע"א)

[כ"ג] לכן גם האותיות אינם רק בו"ק – ר"ל שגילוי האותיות הוא מתחיל רק מהו"ק. אמנם שורש האותיות בהעלם הם מתחיל באמת בהבינה, והחכמה שבה, וכנ"ל פ"ה אות מ"ו ובפ"ד אות ד' בארוכה ע"ש, אלא שעיקרם וגילויים הוא רק בהו"ק, וכן הוא בזהו"ק (תרומה קנט סע"א) דכל אתון כד נפקו מרזא דעלמא דאתי, אנלימו ואתצייירו⁶⁴⁷. והרי לנו כי חומר האותיות וצורתם הוא רק אחר שיצאו מהבינה, והוא בהו"ן שהם הו"ת. ומ"ש "מרזא", כי שרשם הוא בהחכמה שבבינה וכנ"ל פ"ד אות ד'. אמנם מה שמשמע מלשון הוה"ק שהגלימו דהאותיות הוא נעשה ג"כ רק אחר שיצאו מהבינה ולחוץ, הרי זה קשה, כי הרי הוא כדרך העובר במעי אמו, והרי נקרא ונגלד הולד במעי האם ונגמר שם בכל חיתוך אבריו כולם, אלא שבעודו שם הוא עדיין רך ורך, וכן אינו מתפשט עדיין בכל צורתו אלא רק אחר שנולד, כי במעי אמו הוא כפנקס שמקופל כנודע בנדה (ל ע"ב). אך עכ"פ הוא כי גם במעי אמו הוא במציאות אדם שלם, אך כוונת הוה"ק הוא ג"כ שלא נגמר העביות דהאותיות, וכן לא נשלם צורתם אלא רק אחר שיצאו מהבינה ולחוץ, כי הוא ע"ד הולד שלא נתחזק מציאות גופו ואינו מתפשט בצורתו הראוי אלא רק אחר שיצא לאוויר העולם. וזהו שאמרו "שלא נגלמו ולא נתצייירו עד דנפקו לבר" ע"ש, כי הגלימו שנעשה בהם בעודן בהבינה אינו מספיק להם עדיין למציאותם האמיתית ולא נקראו עדיין בשם אותיות כלל. והוא ג"כ ע"ד הולד במעי אמו, שאין לו עדיין דין אדם עד שיוולד, כי הרי בנוגף אשה הרה ויצאו ילדיה אינו משלם אלא דמי ולדות ואין לו דין כהורג נפש, וכן האשה שהיא מקשה לילד מחתכין את הולד במעיה ומוציאין אותו אברים אברים מפני שחיייה קודמין לחייו, יצא ראשו אין נוגעין בו שאין דוחין נפש מפני נפש (משנה אהלות ספ"ז ובסנהדרין עב ע"ב). והרי לנו שכל זמן שהוא במעי אמו לא נקרא עדיין נפש כלל, וכן הוא בענינינו, שלא נקראו בשם אותיות עד שיצאו מהבינה ולחוץ, כי לא נגמר ולא נשלם עדיין הגלימו דלחוץ. אמנם מציאות הגלימו והקרישו הוא נעשה באמת עכ"פ בהיותם בהבינה, אלא שלא נגמר ולא נשלם עד שיוציאים ממנה ולחוץ כנז'. וכן כתב הגר"א בפשיטות בספר יצירה (פרק א משנה א אופן ג) כי האותיות נתגלמו בבינה.

[כ"ד] כנזכר בתרומה קנ"ט ע"א – שאמרו שם: א' איהו קדמא דאיהי ימינא ואגלים ואתציייר ברזא דימינא⁶⁴⁸. ובפ' ויקרא (ג ע"א) ברזא דא' דאיהי ימינא כו' דא' את נציץ ונפיק מן ימינא⁶⁴⁹. וכן בזהר חדש (שה"ש נב ע"ב) בפסוק הביאני המלך חדריו חדרא תנינא א"ל דא חדרא ואדרא דימינא כו', א' איהו רזא דנהורא קדמא כו' כו', ועשרין ותרין אתון מתפשטין ושריין לאתנהרא מרישא דנהורא קדמא שהיא החסד ראשון להו"ק⁶⁵⁰. והרי לנו כי גילוי דהאותיות הוא

⁶⁴⁶ עי' ריש שער כה דרוש א, וכן הוא בבהגר"א על ס"י ח ע"א.

⁶⁴⁷ תרגום: שכל האותיות כשיצאו מסוד העולם הבא נתגלמו ונצטיירו.

ועי' זהר ח"ב כז ע"ב שעלמא דאתי היא בינה.

⁶⁴⁸ תרגום: א' הוא ראשונה שהוא ימין, ונתגלם ונצטייר בסוד הימין.

⁶⁴⁹ ז"ל בשלימות: ברזא דא' דאיהי ימינא בגין דשמאלא לא נטיל אלא בימינא ימינא נטיל תדיר לשמאלא דא' את נציץ ונפיק מן ימינא כדן נטלין לההוא אתר דנציץ ההוא נציצו.

תרגום: בסוד של א' שהיא ימין, משום ששמאל אין נוסעת אלא בימין. הימין תמיד נוסעת לשמאל, שא' אות נוצצת ויוצאת מימין, ואז נוסעים לאותו מקום שנוצצת אותה התנוצצות.

⁶⁵⁰ ז"ל בשלימות: חד נקודה לאעלא ולמעבד חילין ותוקפא כמה דאוזפין לה נקודה לאעלא אוף הכי אוזפין לה אתון דאינון רזא עילאה לאשלמא בההוא שליחותא חדרא תנינא אל דא חדרא ואדרא דימינא דאית ביה חיזו דאתטמר ואתגניז כיון דנפיק ונהיר לפום שעתא מיד אתגניז אל אמאי איקרי הכי א איהו רזא דנהורא קדמא דכליל בתרין נהורין ועל דא א' איהו חד מתמן שירותא לאתנהרא ולא תפשטא נהורין לכל סטר ועל דא איהו קדמא לכל אתון שירותא דכלהו כללא דלת דאינון חד תלת נהורין אינון כלילין באות א' בדרועא חדא בחד סטרא ודרועא חדא בחד סטרא ו באמצעייתא דכליל תרין דרועין דתרין סטרין ואצטריך שיעורא דאמצעייתא בתרין דרועין דתרין סטרין בגין דאיהו נטיל לון ואיהו בלחודי בתרוייהו א אש מסטרא דא מים מסטרא דא רוח פסיק באמצעייתא ונטיל בתרין סטרין וכולא אינון חד. תרגום: נקודה אחת להכנס ולעשות חיל ותקף כמו שמלויים אותה נקודה להכנס אף כך מלויים אותה

מתחיל רק מחסד, כי עיקר גילויים הוא רק בהו"ק.

[כ"ה] כי כבר ידעת כי רישא דמלכא בחסד וגבורה אתתקן וכמ"ש בפ' משפטים קכ"ב רע"ב – ור"ל כי אחר שאמר שכל הכ"ב אתוון הם בהו"ק, ואות א' שהוא הראשון הוא בספי' החסד, ונודע הוא כי החסד שבכל פרצוף הוא לעולם הדרועא ימינא. וא"כ הרי יהיה קשה לכאורה כי לעיל בסמוך אמר שכל כללות ז"א הוא רק ו"ק, והוא⁶⁵¹ הגלגלתא ג"כ רק מכלל הו"ק והגוף וכנ"ל אות כ"ב. וכל הו"ק שהוא הגוף הוא האותיות, ומאחר שאות א' שהוא הראשון לכל האותיות הוא בחסד שהוא דרועא ימינא, א"כ הרי איזה אות הוא בראש. וגם יהיה קשה ממה שנודע שהחסד הוא הראשון להו"ק והוא הדרועא ימינא, וא"כ הרי הוה הראש למעלה מהו"ק, ועל זה בא הרב ללמדנו ואמר כי רישא דמלכא בהו"ג אתתקן, כי נעשה הגלגלתא והראש מהחלקים העליונים דהחסד והגבורה שלו, כי עיקרו דז"א הוא רק ו"ק שהוא הגוף לבד, אלא שנגדלו החו"ג שלו ונעשה ונתקן מהחלקים העליונים שבהם מציאות הגלגלתא והראש, וכמו שמבואר הענין בזה במוחין דצלם (פרק ו) ובשער הנסירה (פרק ד) ובכמה וכ"מ, וא"כ נמצא שהאמת (עט ע"ב) הוא שגם הראש עצמו הוא ג"כ מכלל הו"ק, והגוף והוא מחסד ולמטה, ובו הוא האות א' שהוא בחסד.

[כ"ו] נמצא כי כל הכ"ב אתוון הם ב"ס ועצמותם אינם רק ו"ק – כי הרי גם הראש הוא ג"כ רק מכלל הו"ק, שהוא מהחסד ולמטה, ובהם הוא הגילוי דכל האותיות אשר הם הגוף וכלים, כי הם מתחילים רק מהחסד ולמטה, והוא בהו"ק שיצאו מהבינה, ובהם נגמר צורתם וכל הגלימו וקרישו דלהון וכנ"ל אות כ"ג. ועכ"ז הנה הם כוללים בתוכם את כל הי"ס כולם, כי בהם מתלבשים הג"ר ג"כ, והוא המוחין שמתלבשים בז"א שהוא הו"ק וכנ"ל אות כ"ב, אך עיקר האותיות הם רק בהו"ק וכנ"ל.

אמנם בענין סדרן אשר בהו"ק, יש לי בזה מקום עיון, כי לעיל אות ט' כתבנו מדברי הרב בפע"ח (שער העמידה פרק ז) וכן בספר שער הכוונות (שם כט ריש ע"ב) שהו' אותיות האמצעיות

האותיות שהם סוד עליון להשלים את אותה שליחות. חדר שני אל זה חדר ואדרא של ימין שיש בו מראה שנטמן ונגנז כיון שיוצא ומאיר לפי שעה מיד נגנז. אל למה נקרא כך א הוא סוד האור הראשון שכלול בשני אורות ועל זה א' הוא אחד משם הראשית להאיר ושיתפסטו אורות לכל צד ועל כן הוא ראשון לכל האותיות הראשית של כלם. הכלל של שלש שהם אחד שלשה (ושלשים) אורות כלולים באות א' בזרוע אחת בצד אחד ובזרוע אחת בצד אחד ו' באמצע שכוללת שתי זרועות של שני צדדים. וצריך השעור של האמצע בשתי זרועות של שני צדדים משום שהוא נוטל אותם והוא לבדו בשניהם א אש מצד זה מים מצד זה הרוח מפסיקה באמצע ונוסעת בשני צדדים והכל הם אחד.⁶⁵¹ נדצ"ל והוה.

אשר מח' עד ג' הם בגבורה קו השמאל, והח' אותיות האחרונות אשר מס' עד ת' הם בת"ת קו האמצעי, ומבואר שם בדברי הרב כי כל הכ"ב אותיות שבו"א שהוא הו"ק, הנה הם יוצאים בו מהבינה ומהיסוד שבה, ומתחילה הם עומדים בו על ראשו בבחי' אור מקיף, ואח"כ הם מתפשטים בו מהיסוד דבינה ונכנסים בז"א עצמו ובתוכו, ומתחלקים בו ז' אותיות הראשונות אשר מא' עד ח' בהחסד שהוא קו ימין, ז' השניות שהם מח' עד סוף אות ג' בגבורה שהוא קו שמאל, וח' אחרונות שהם מאות ס' עד ת' בת"ת קו האמצעי, וכולם הם יוצאים בו מהיסוד דבינה כמו שמבואר שם. אמנם בהכ"ב אותיות שבהבינה גופה, הנה כתבנו לעיל פ"ד אות ג' מדברי הרב בספר זוהר הרקיע (יא ע"א), שסדרן הוא ז' אותיות הראשונות בהקו ימין הח"ג, וז' אותיות האחרונות אשר מע' עד ת' בקו שמאל בג"ה, וח' אותיות האמצעיות אשר מאות ח' עד סוף אות ס' בהקו אמצעי דת"י. והרי לנו שינוי גדול מסדרן אשר בהבינה עצמה לסדרן אשר בז"א, כי הרי בבינה אמר שהח' האמצעיות הם בקו האמצעי, והז' אחרונות הם בקו השמאל, ובז"א אמר שהז' האמצעיות הם בקו השמאל, והח' אחרונות הם בקו האמצעי, והוא קשה מאד לומר שנשתנה הסדר בז"א ממה שהם בבינה, כי הרי כל קבלת הז"א הוא רק מהיסוד דבינה העומד בו, ואיך אפשר שישתנה סדרם בו ממה שהוא בהבינה עצמה. ועוד כי הרי בפירוש אמר שם הרב בזוהר הרקיע הנז', וכן הוא במאמרי רשב"י שם (יב ע"א), כי כשם שהם מסודרים בבינה כן הם מסודרים בזו"ן, ואמר שם זה לשינוי: וכיון שאם הבנים היא כך, כולם נחתמו בחותמה על דרך זה, כי ממנה יצאו, עכ"ל ע"ש. ואחר כ"ז הרי מוכרחין אנו לומר כי יש מ"ס ושיבוש באחד מן המקומות הללו, ונראה לענ"ד שהעיקר הוא כמ"ש בזוהר הרקיע שהח' האמצעיות אשר מאות ח' עד סוף אות ס' הם בהקו האמצעי, והז' האחרונות הם בקו שמאל, כי אותיות האחרונות הם יותר דין, וכמו שמבואר בזוהר הרקיע ובמאמרי רשב"י שם.

והנה ראיתי בספר שמן ששון ח"ג ט"ל ע"א שהעיר הוא עוד מה שנמצא בדברי הרב כמה דרושים שונות בענין מצב האותיות שבכל פרצוף, כי כאן אמר הרב כי אמ"ש הם באופן זה כו', בג"ד כפר"ת הם בז' נקבי הראש כו', ו"ב פשוטות כו', ולקמן פרק ז' מבאר הרב כל זה בדרך אחר קצת (ע' דברינו שם אות ב ואות ו), ובשער פרקי הצלם (פרקים ה ו) מבואר שם ע"ד אחר לגמרי, ובפע"ח (שער העמידה פרק ז) וכן בשער הכוונות שם (דודש ב) מבואר שם עוד ע"ד⁶⁵² יותר וכנ"ל, וע' בש"ש שם. אך הענין מה שנראה לי בזה בדרך כלל הוא, כי כאן ולקמן פרק ז' הנה מדבר הרב רק בכחות הבריאה ובשרשיה, כי הרי כולם נבראו מהכ"ב אותיות וכנ"ל רפ"ג, ומדבר הרב בפרטי הספי' ובחי' האברים והחושים הראשיים שבכל פרצוף מאיזה אותיות שנבראו וכמו שאמרנו לעיל אות ט' י' ט"ז י"ז, ובזה מדבר הרב כאן ולקמן פ"ז, והוא בשרשי הכחות אשר בפרטי חי' ספי' והפרצוף מאיזה אותיות שיצאו ונעשו. אבל בפרקי הצלם (פרקים ה ו) וכן בפע"ח ושער הכוונות הנז', הנה שם מדבר הרב במציאות האותיות שבכל פרצוף ופרצוף גופה אחר שנעשו ונגמרו, כי הנה יש¹ ע"ג) בכל פרצוף עצמו כל הכ"ב אותיות זולת מה שהם שרשים אליו, כי השרשים הם נעלמים בו, והם ממדרגה יותר גבוהה, כי כמה מדרגות יש בבחי' הכ"ב אותיות, והם גבוה מעל גבוה, ומדבר כאן וכן בפ"ז בבחי' השרשים דז"א אשר מהם הוא נעשה, אבל בפרקי הצלם מדבר בהכ"ב אותיות שבמציאותו גופה, וכמו שמבואר שם את כל פרטי רמ"ח אברים שבכל פרצוף מציאותם בהאותיות.

והנה יש בז"א גופה ג"כ ב' בחי' אחד, מה שנוגע לעצמותו גופה. ואחר, מה שנמשך ממנו בהעולמות בי"ע, והם אינם מקבלים ממנו אלא מבחי' הו"ק שבו. ור"ל כי גם בעת שהוא עומד בבחי' הגדלות וממשיך ומשפיע מהג"ר ג"כ, עכ"ז הנה הוא רק שנמשך הארת הג"ר בהו"ק ומאירים הו"ק למטה, כי אין התחוננים יכולים לקבל אלא מהו"ק, ובזה הנה מדבר בפע"ח ושער

⁶⁵² לכאורה תיבה זו היא ט"ס ויש להשמיט.

הכוונות הנז' בענין קבלת התחתונים מהו"ק אחר שנמשך הארת הנז' בהם, וכמו שאמר שם כי נמשך הארתן בהו"ק, ע"ש. אך עכ"פ היא כי אינו מדבר שם אלא בהמשכת השפע למטה שהוא מהו"ק. ומבאר שם את סדר הכ"ב אותיות המתגלים ומאירים בהו"ק לצורך המשכת השפע למטה, ואמר כי מאירים הז' אותיות הראשונים בחסד, וז' השניות בנבורה, וח' האחרונות בת"ת וכנ"ל [וכן הוא עד"ז בבינה בבחי' השפעתה לז"א]. אבל בפרקי הצלם מדבר הרב בז"א עצמו מה שנוגע לעצמותו גופה, וכמו שמוכח הענין שם. ונמצא כי הנה יש ג' בחי' בענין סדרן דהאותיות אשר לצורך כל פרצוף: אחד, בשורש יצירתו ובשרשי כל הכחות שבו, ובוה הוא מדבר כאן פ"ו ולקמן פ"ז. ב', הוא במציאותו העיקרי אחר שנגמר ונשלם, ובוה הוא מדבר בשער פרקי הצלם פ' ה' ו'. בחי' ג', הוא בהמשכת שפעו למטה שנמשך ויוצא רק מהו"ק, ובוה הוא מדבר בפע"ח ושער הכוונות, כי בבחי' שפעו למטה הנה הוא נכלל כולו בהו"ק, והנז' הם נעלמים בו וכנז' ודי בזה.

והנה העיר שם השמן ששון עוד ממה שכתב הרב לעיל ספ"ג וכן בדרושי נקודות פ"ו, שאו"א נטלו ט"ו אותיות והו"ן נטלו רק ז' אותיות, והרי לא נמצא בשום אחד מהם כל הכ"ב אותיות כלל. אך לענ"ד אין זה קושיא, כי הרי שם מדבר הרב בעולם הנקודות שהיו אז כל הכלים קטנים מאוד, כי לא היו רק כקרני חגבים⁶⁵³, וגם או"א היו מחוסרי אז מתיקון ושלימות הרבה וכנודע כ"ז, לכן אמר הרב כי גם או"א לא נטלו אז רק ט"ו אותיות וו"ן נטלו רק ז' אותיות, אבל אחר התיקון הנה נשלמו כל א' בהכ"ב אותיות כולם ועל כמה פנים וכנ"ל, וע' עוד בכ"ז לקמן פ"ו אות כ"ג.

[כ"ז] נמצא כי האותיות הם נפש – והנם שהאותיות עצמן הם רק הגוף וכלים, אך משום שהנפש הוא משתתף עם הגוף ונעשה עמו לאחד, והוא התנין שמחברים ומקושרים עם האותיות תמיד ונעשים לאחד וכנ"ל אות א' וכן לעיל פ"ה אות י"ד ובכ"מ שם, והנה הם ה"ב אלהיים דקטנות, שהם הכ"ב אותיות והי"ם דהנפש וכנ"ל פ"ה אות נ"ה נ"ו ובכ"מ שם, כי הגוף והנפש הם שמות אלהיים. אבל הי"ם דהרוח שהם הי"ם העיקרים דכל פרצוף⁶⁵⁴, כי הם עיקר כל פרצוף עצמו, ועומדים בו בפנימיותו, ובהם כלולים כל המוחין דגדלות והאורות כולם וכנ"ל פ"ה אות ס"ב ואת ע"ט ע"ש, הנה הם שמות דהויו"ת. ובאשר שהנפש שהוא התנין הוא משתתף עם הגוף שהוא האותיות, לכן אמר שהאותיות הם נפש, כי הם נעשים לאחד עם התנין. והנה בעוד שהו"ן הם בבחי' נפש לבד, הנה הם נדבקים יחד אחר באחר כדי שלא ינקו החיצונים מהאחוריים כנודע, ואז הם בסוד (תהלים קלט ה) אחור וקדם צרתני, כי נקרא היא אחור והוא קדם⁶⁵⁵, משום שהיא נעשית ממנו ויוצאת מאחוריו. והנה אז הוה ז"א רק בבחי' ו"ק, אמנם בכא המוחין דגדלות שהם ההויות, הנה נעשה ב"ם גמורות גם בבחי' הכלים, והוא ע"י נה"י דאימא שמתחברים ונכנסים בו, ומתגדלים ע"ז הו"ק שבו ונעשים ל"ם כמ"ש במוחין דצלם (פרק ו) ובכ"מ, ואז חוזרים פב"פ ע"י הנסירה וכמו שמפרש והולך.

[כ"ח] ואז ננסרת הנקבה ממנו ולוקחת היא הדין של אלהיים – והוא עומד אז בהאור דהשם הוי"ה ב"ה וכמו (ע"ד) שמבואר כל ענין הנסירה בפע"ח שער ראש השנה (פרק ד), ונקראים אז הו"ן שניהם יחד בשם הוי"ה אלהיים, וזה נקרא שמא שלים כמ"ש בספד"צ (פרק ג דף כד ע"ב), ובאד"ר (קמ"א ע"ב) תיקונא דשמא שלים הוי"ה אלהיים כו' דכליל דכר ונוקבא. וע' בהגר"א בספד"צ (פרק ג דף כד ע"ד ד"ה וענין שמא שלים) שאמר דלכך נקרא שמא שלים משום שרחמים בלבד אינו שלים, וכן דין בלבד כי אין העולם אפשר להתקיים באחד מהם אלא בשניהם יחד דוקא כנודע, ולכך נקרא השם הוי"ה אלהיים בשם שמא שלים.

⁶⁵³ ע"י זהר בראשית לה ע"ב.

⁶⁵⁴ ע"י לעיל הערה 508.

⁶⁵⁵ ע"י ז"ח סו ע"ג: כד"א אחור וקדים צרתני, אחור, לגבי נוקבא. וקדם, לגבי דכורא. ודא איהו דכתיב,

וראית את אחורי, דא נוקבא דהות מאחורא.

ומ"ש הרב כי הויו"ת דוחין אלהי"ם, ע' בזה בארוכה בשער מוחין דקטנות (פרק ג), וע"ש שאמר כי כשיש זכות גדול הם נדחין גם מהנוק' ויורדין בראש הבריאה ע"ש. והגם שעיקר התיקון הרי הוא שניהם יחד דוקא, כי זהו שמא שלים וכנז'. אך כשיש זכות גדול, הנה נכלל הבריאה עם האצילות באחדות גמור, כי כל עולמות בי"ע הם חיילות המלכות וצבאיה וכמ"ש הרב בשער השמות (פרק א), וכשיש זכות הם נכללים זכ"ז, וזה עיקר שמא שלים, כי מתפשטת המלכות בבריאה ואז נקראת אלהי"ם, וכמ"ש בזה"ק (בראשית כ ע"א). ונקרא אז האצילות עם הבריאה בשם שמא שלים שהוא הויו"ה אלהי"ם, וזהו עיקר שמא שלים כשנעשה האצילות עם הבריאה לאחד, כי אז מתראה ומתגלה כי ה' הוא האלהי"ם בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (דברים ד טז) וכמ"ש בזה"ק (תרומה קס"א ע"א). והוא ממדרגת העולמות שקודם החטא, וכמ"ש בספד"צ (רפ"ד דף כז ע"ב) ע"ש בהגר"א (כח ע"ג ד"ה ויאמר עד), והוא כשנכלל הבריאה עם האצילות ונעשים לאחד, ואז (במדבר יד כא) ימלא כבוד ה' את כל הארץ, וזהו שמא שלים.

[כ"ט] ומה שאנו אומרים תמיד חיצוניות העולמות הם הכלים האלו הגוף ונפש ופנימיות העולמות הם י"ם דרוח שהם מלגאו כו' – כי הנה כמו שיש בהאדם שהוא בחי' הפרצופים שבכל עולם, הנה יש בו בחי' גוף ונפש שהם החיצוניות שבו, ובחי' רוח עם כל אורות הגדלות הכלולים בו שהם הפנימיות שבו. הנה ישנם כ"ז בהעולמות ג"כ, וכמ"ש לקמן בשער פנימיות וחיצוניות (סוף דרוש ב) ובכ"מ שם, והם שני בחי' העולם והאדם, וכל מה שישנו בזה ישנו בזה. וכן אמר בשער הפרצופים (דרוש א) זה לשונו: והנה ב' בחי' יש בקדושה, אחד נקרא פנימיות, ואחד נקרא חיצוניות. והענין כי כמו שבעוה"ז התחתון יש בחי' אדם בפרצוף הגוף והנפש, ועומד תוך הארצות של עולם הזה, כך יש למעלה בעולם אצילות בחי' אדם עליון דקדושה כלול מכלים ואורות, היינו ג' כלים שהם עיבור יניקה ומוחין, והוא מוח לב כבד, וכן הוא ג' אורות שהם נר"ג, והוא נקרא פנימיות העולמות שהוא דוגמת האדם בעוה"ז. עוד יש בחי' ב', והוא עולם אצילות עצמו הנחלק ב' היכלות, אשר בתוכו עומד אדם העליון ההוא, והוא⁶⁵⁶ נקרא חיצוניות העולמות. ואעפ"י שהם בחי' עולם והיכלות בערך הפנימי הנקרא אדם, עכ"ז גם אלו ההיכלות בעצמן הם מצויירים ג"כ בציר אדם, ונקרא אדם חיצון בערך אדם הפנימי, ויש בו ג"כ כל הבחי' דעיבור יניקה ומוחין (שהוא קטנות וגדלות) וכלים ואורות כמו באדם הפנימי, עכ"ל ע"ש. וזהו שאמר כאן בענינינו, ומה שאנו אומרים תמיד חיצוניות העולמות הם הכלים האלו דגוף ונפש, ור"ל על הל"ב אלהי"ם דקטנות, שהם הכ"ב אותיות עם הי"ם דבחי' נפש שישנם בהעולמות ג"כ, וכן בהאדם ג"כ, והם חיצוניות בשניהם.

ומ"ש ופנימיות העולמות הם הי"ם דרוח שהם מלגאו כו', ר"ל על השמות דהויו"ת והגדלות אשר ישנם ג"כ הן בהעולמות והן בהאדם, והם הפנימיות שבשניהם. ומכוון כאן על החיצוניות שבשניהם ועל הפנימיות שבשניהם. אמנם הוא כי האדם הנה הוא נקרא כולו בשם רוח ופנימיות בערך העולם, שהוא כולו בבחי' נפש וחיצוניות בערך האדם⁶⁵⁷, וזהו שמסיק כי הנשמות של בני אדם הם מהאדם דאצילות שם מ"ה מלגאו שהוא הרוח והפנימיות הכללי, והמלאכים הם מן החיצוניות שהוא העולמות שהם הנפש הכללי והחיצוניות הכללי, אלא שהן בהנפש הכללי והן בהרוח הכללי ישנם כל הבחי' כנודע.

ומה שאמר על הי"ם דרוח שהם שם מ"ה מלגאו בארץ אצילות כנו' דף י"ו, הוא בהקדמה שניה דתיקונים (יט ע"א) בתפילת אליהו זל"ט, שאמר שם מלגאו איהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארץ פ' ע"א אצילות, כי השם מ"ה שהוא בחי' רוח הוא האצילות העיקרי, והוא כלל כל עולם האצילות. כי הע"ב וס"ג הם נסתרות והם רק בבחי' מוחין, אך האצילות העיקרי הוא השם מ"ה.

⁶⁵⁶ דהיינו ההיכלות.

⁶⁵⁷ עי' בהגר"א על תיקו"ז קטו ע"ד ד"ה ולעילא דור.

אבל השם ב"ן הוא רק בחי' החיצונית דהאצילות, והוא בחי' נפש גימטריא בהמ"ה⁶⁵⁸, וגילוי ותולדתו הוא בעולמות ביי"ע, סוד בהמה דרביעא על אלף מורין⁶⁵⁹ כמו שבארנו בדע"ה ח"ב דרוש ד' (ענף יב). והשם מ"ה שהוא גימטריא אדם הוא הרוח שהוא עיקר כל האדם, והעשר אותיות שבו הם הי"ם העיקריים דהאצילות וכנ"ל פ"ה. וזהו שאמר הרב עוד כי הנשמות של אדם באים מזה האדם דאצילות שם מ"ה, והגם ששם מ"ה הוא רק בחי' רוח, אך הג"ר דהרוח הנה הם כללות הנשמה חיה יחידה דהאדם, כי הנשמה חיה יחידה הכללית שהם הע"ב והס"ג, הם אינם מתפשטים בהאדם כלל וכמו שבארנו במ"א⁶⁶⁰. ומ"ש כי המלאכים הם מן החיצוניות, הוא מבואר לקמן בשער פנימי' וחיצוניות (דרוש י ויג) וכן בדרושי מ"ן (דרוש ד). אמנם הנה ישנם כמה מיני פנימיות וכמה מיני חיצוניות, וכן ישנם עד"ו כמה מדרגות בהנשמות וכמה מדרגות במלאכים, וע' בספר שערי קדושה להרח"ו ז"ל ח"ג שער ב'.

[ל' וזה הגוף של אלהים יורד לפעמים בבי"ע – ר"ל שכל הל"ב אלהים דקטנות, שהם הנפש והגוף והם החיצוניות להי"ם דרוח, שהוא הפנימיות וכללות כל הגדלות כנ"ל, הנה לפעמים והוא כשיש זכות גדול בתחתונים וכנ"ל אות כ"ח, הנה יורדים אז כל הל"ב אלהים דקטנות בהעולמות ביי"ע, ואז נעשה דין גדול בשונאי ישראל, וכמ"ש בתז"ח (טז ע"ג) כי אז יתקיים מה שנאמר (ישעיה טג ט) כי יום נקם בלבי ודם עבדיו יקום, כי הל"ב אלהים דקטנות הם דינים גדולים, והם אש שורף וכנ"ל פ"ה, ולכן כשיש זכות גדול בתחתונים והם נדהין לבריאה, נעשה על ידיהם דין גדול בכל שונאי ה', ומ"ש הרב "וזה הגוף של אלהים יורד כו", הנה דקדק ואמר "הגוף", כי האורות והמוחין של אלהים דקטנות הם אי אפשר לירד אלא רק עד ראש הבריאה לבד וכמ"ש הרב במוחין דקטנות (פרק ג), שאי אפשר להם לירד יותר למטה כלל. אך הגוף והכלים שלהם הם יורדין בכל העולמות ביי"ע, וכמו שמבואר כל זה בשער אנ"כ (פרק י), והנה הם ג' כלים פנימי תיכון חיצון, ויורדין פנימיות הכלים לבריאה, והתיכונות ליצירה, והחיצוניות להעשיה. והוא עד שכתוב בשבירת הכלים (פרק ז) ובשער השמות (פרק א), וע' עוד בזה לעיל פ"ה אות כ"ד והאות ס"ו.

[ל"א] ושם מתקשטת ומתלבשת באותן הלבושים להתנאות בהם בפני בעלה לומר ראה גידולים שגדלתיו – כי השכינה הקדושה הנה היא מתפשטת בכל אחד ואחד מישראל, והיא עצמה כלל ישראל, וכל קישוטי ומעשה ישראל וכל עניניהם הכל בה, וכל התיקונין שבהם הכל אליה, כי הם איברים דילה⁶⁶¹, וכל בניינה הוא ע"י מעשה הצדיקים, כי הם התפשטות רוחא דילה, וכמ"ש (שמות נה ח) ושכנתי בתוכם, ר"ל בתוך בני ישראל ממש, וכפי שישראל מאירין כן השכינה, וכמ"ש כ"ז הגר"א בתיקונים⁶⁶² בכ"מ. ולכן כשיש זכות בישראל ויורדין הקטנות לבי"ע, והקטנות הנה הם הדינין שהם שמות אלהים והם מהמלכות, וכנ"ל שהמלכות היא לוקחת הדין של אלהים כי היא עטרה דגבורה כנודע, ולכן כשיורדין הם לבי"ע ונעשים הבי"ע עם האצילות לשמא שלים כנ"ל אות כ"ח, הנה ע"י אורותיה המתפשטים שם בסיבת זכותן ומעשים טובים דישראל, הנה מתקשטת המלכות שהיא השכינה הקדושה בכל הקישוטים שהם המעשים טובים, ומתלבשת ומתנאה בהם בפני ז"א, ואומרת ראה גידולים שגדלתיו, והוא שעשועים של הקב"ה, כמ"ש (ישעיה מט א) ישראל אשר בך אתפאר, ואז מאיר ומתגלה השכינה הקדושה בכל אורותיה הנעלמים

⁶⁵⁸ ע"ח שער הקלי' פרק ד'.

⁶⁵⁹ ע"י זהר בראשית יח ע"ב.

⁶⁶⁰ ע"י לעיל הערה 476.

⁶⁶¹ ע"י לעיל הערה 174.

⁶⁶² ע"י בהגר"א על תיקו"ז קו ע"ג בשם זהר תרומה קמו ע"א ז"ל, אמר קב"ה רעותי לדיירא בינייהו אבל

לא יכלנא עד דתתקון ההוא רוחא דילי דשריא בגוייהו הה"ד ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כו', ור"ל דושכנתי בתוכם, הכוונה בתוך כל אחד ואחד מישראל.

477 :Deleted

175 :Deleted

שבה, כי הנה היא כלולה מכל האורות אשר למעלה למעלה ובסוד אני ואי"ן⁶⁶³, והיא מגעת ועולה עד המלכות דא"ס, אלא שנצטמצמה ומתעבת, והם נעלמים בה עד שאינה ניכרת יחודה למעלה. אבל כאשר מתנוצץ ומאיר אור הפנימי שבה ומתגלה אהדותה למעלה, הנה היא מתעלית ועולה בראש כולם. וזהו שאמר "ולהיות כו" כמו שיתבאר.

פ' ע"ב [ל"ב] ולהיות כי אור הנקודות הם אור החוור לכן עולה תמיד בסוד זרקא – כי הי"ם דרוח שהם הי"ם העיקריים והם כללות הגדלות, הנה הם בחי' הנקודות, כי הקטנות שהוא הגוף ונפש הוא האותיות, והגדלות שהוא כללות הרוח הוא הנקודות. והנקודות הנה הם בחי' אור חוור, כי שורשם הוא מלמעלה שהוא מחכמה אבא, וגילויים הוא למטה שהוא תחת האותיות. והנה הם אור חוור מתתא לעילא כי הם מתחת האותיות, ועכ"ז הם מנהיגים את כל האותיות כולן ושולטים עליהם, ועליהם נאמר (יחזקאל א' ו) כי רוח החיה באופנים על אשר יהיה שם הרוח ללכת ילכו בלכתם ילכו ובעמדם יעמודו. וכן הוא הרוח דכל פרצוף, כי הנה הוא בבחי' אור חוור וכנ"ל אות ג', ולכן עולה תמיד הרוח למעלה בסוד מ"ן ובסוד זרקא, וכמו שמבואר כ"ז לעיל פ"ה ע"ש מאות ס"ט עד סוף אות ע"ג ע"ש ותמצא.

אמנם הוא כי הנה עיקר סוד זרקא הנאמר תמיד בתיקונים הוא קאי על עליית המלכות, אלא שעלייתה הוא ג"כ רק בבחי' רוח שבה, כי הרוח שבה הוא העולה. וכן כוונת הרב כאן הוא ג"כ על עליית המלכות למעלה למ"ן, שהיא עולה תמיד בבחי' הרוח שבה, שהוא הנקודות אור חוור, ועולה הרוח שבה למעלה ובסוד זרקא וכנ"ל פ"ה אות ע"א ואות ע"ג. כי המלכות הנה היא סוד הזרקא שעולה למ"ן למעלה, והיא בבחי' אור חוור, כי הרי המלכות הנה מקומה הוא למטה מכל האורות כולם, והיא תכליתם שכולם הם בשבילה כדי לגלות כבוד מלכותו ואמונתו למטה. וכן מתנהגים כולם על ידה, כי היא מגעת ועולה עד המלכות דא"ס כנ"ל. ולכן כאשר נתקנו ונשלמו אורותיה המתפשטים בכי"ע ע"י המעשים טובים דהצדיקים ומאיר ומתגלה האור הפנימי שבה, שהם הי"ם דהרוח, הנה היא עולה על כולם, כי נתגלה בה המשכחה ואהדותה למעלה למעלה, ואז היא בסוד זרקא כנ"ל פ"ה אות ס"ט, והוא הי' התחתון דהשם אדני שהוא למטה ונמשך ועולה בסוד זרקא ע"י הי' דהשם הוי"ה ב"ה שהוא למעלה מהכל. והם הבי' קוצין דהזרקא⁶⁶⁴ התחתון והעליון שבו וכמו שכתבנו שם. וכן היא עולה עד אין סוף, וכמ"ש בזוה"ק (בראשית כד ע"א) בסוד הזרקא שהוא רמוז על המלכות, כי היא נחתא עד אין תכלית, ובסוד (נחמיה טו ו) ואתה מחיה את כולם, וכן (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה. וסלקא עד אין סוף, ובסוד (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה.

והנה הוא ע"פ מ"ש הרב בפנימיות וחיצוניות (דרוש ד) כי החיצוניות שם ב"ן והפנימיות שם מ"ה. וכבר ידעת כי בערך אחד החיצוניות גדול מהפנימיות, לכן שם ב"ן לעתיד יהיה גדול משם מ"ה עכ"ל. והענין הוא כי השם ב"ן שהיא החיצוניות והיא הנפש והמלכות הנה היא מהמלכות דא"ס, ולכך יש בה הכח לירד כ"כ למטה גם בכל העולמות בי"ע להיות שורש להם לכל מציאותם והנהגתם. אמנם זה היה רק אחר שנצטמצמה בכל האפשרי, וגם ע"י ירידתה הנה נתחשכה עוד יותר, ולא ניכר אורה כלל, וירדה מטה מטה, והיא אבן מאסו הבונים. משא"כ השם מ"ה, הנה הוא עומד באורו הגדול תמיד, שהוא אור האצילות, ואינו מאיר ומתגלה למטה אלא ע"י המלכות, והי' בהיכל קדשו (חבקוק ב' ו) שהוא אור דהוי"ה המתלבש באדני גימטריא היכל וכנודע. והנה כאשר נתקנה המלכות ע"י מעשה הצדיקים ומתייחדת באור המ"ה כהראוי, עד שייכירו וידעו הכל כי להי' המלוכה ורק הי' הוא האלהי"ם, אז מזהיר ומתנוצץ אורה עצמה ג"כ ומאירה ביחודה אשר למעלה למעלה, ונעשה היא אז גדולה מהמ"ה, כי יתגלה עצמותה מלמעלה למטה בלי התחלפות מדרגה כלל, ונעשית אז לראש פינה, כי על ידה יתבטלו כל המסכים כולם, ויתייחד על

⁶⁶³ עי' תיקו"ז ז ע"א: שכינתא תתאה אדני, מתתא לעילא מן אני עד אין, עשרה מעילא לתתא.

⁶⁶⁴ ~

ידה גם השם מ"ה בשרשו שהוא השם ע"ב, וכן יתעלו ממדרגה למדרגה, שהוא מלמטה למעלה ומפנימי לחיצון עד אור א"ס המקיף, והוא סוד האחדות העיקרי שיתוקן לעתיד ע"י המלכות וכמו שבארנו בספר הכללים כלל י"ז ובספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ה'. ונמצא כי מתחילה הנה מתתקן היא ע"י המ"ה, ואח"כ יתעלה ויתוקן המ"ה על ידה. וכן מתחילה הנה מתתקן החיצוניות ע"י הפנימיות, כי פ' ע"ג הפנימיות הוא עתה יותר גדול ומתתקן החיצוניות על ידו, אבל לבסוף יתעלה הפנימיות ע"י החיצוניות, כי בהעלם הוה החיצוניות יותר גדול, כי הם נמשכים מעגולים לעגולים, וממקיף למקיף עד אור א"ס המקיף לכולם בהשוואה אחת וכמ"ש בעיגולים ויושר (ענף ב וענף ד).

וכן הוא עד"ז ג"כ בענין האור הוור, כי הנה עתה עומדים הנקודות בבחי' אור הוור, ועל ידם מתתקן האותיות כי הם מתנהגים על ידם כנ"ל, והוא משום כי עתה נמשך התיקון רק מלמעלה למטה, כי מתתקן ונשלם כל התחתון ע"י העליון שעליו אשר הוא מאיר ומשפיע בו, וכן נתקן כל חיצוניות ע"י הפנימיות שבתוכו, ע"ד הנוף שהוא נתעלה ונתקן ע"י הנשמה שבתוכו. ולכן הנקודות שהם הרוח והמ"ה והוא העליון והפנימי, הנה מתקן הוא את הנפש והנוף שהוא התחתון והחיצוני, ומאירים הנקודות בבחי' אור הוור, ומתקנים הם את האותיות שהם נפש וגוף. אמנם לעתיד שהוא אחר ככלות הכל, ואחר שיוגמר התיקון בכל התחתונת והחיצוניות את כל הנצרך להם להתתקן ע"י העליון והפנימי, הנה יומשך אז סדר כל העיגולים מחיצוני לפנימי, ויהיה אז האותיות בבחי' אור הוור, כי יחזור כל חיצוני לשורשו הנעלם, וייתחד כל חיצוני עם החיצון שעליו מעיגול לעיגול וממקיף למקיף עד אור א"ס המקיף. ועי"ז יתוקן כל הצמצום דהקו אשר הוא עתה רק קו דק לבה, וממנו הוא כל הפנימיות כמ"ש בעיגולים ויושר (ענף ב). הנה יתוקן הוא מכל הצמצום שבו, ויעשו כל הפנימיות עם כל החיצוניות כולם אחד באור א"ס המקיף כמו שכתבנו בספר הכללים כלל י"ז וכנ"ל ודי בזה כעת. וע' עוד בשער עקודים פרק ג' אות י"ד והבן כל הדברים, ובזה נשלם הפרק שבת ותהילה לאל עליון ית"ש.

פרק ז'

וזהו כת"י הרב ז"ל ומזכיר בו דרוש דלעיל

שער ה פרק ז אמ"ש בג"ד כפר"ת.

הנה נודע מן הכתוב לעיל כי אמ"ש הם ג"ר שהם יסודות אל ז"ת^א. ובג"ד כפר"ת הם ז"ת יען שיש בהם דין ורחמים^ב, שהם אור וישר ואור חוזר^ג, שהם בחי' עצמן רחמים, ובחי' מלכות שבכל אחד ואחד הוא דין, לכן הם כפולות^ד. וי"ב פשוטות הם ספי' ת"ת לבד^ה, שהוא א' מז' כפולות עצמן, נחלקת לי"ב חלקים שהם י"ב פשוטות^ו. והיותם י"ב הוא, כי כל ז"ת נשרשים בגוף שהוא הת"ת^ז והז' כפולות עם ת"ת בעצמו יהיה י"ד^ח. אך הז"ת זולת ת"ת בהיותן כפול הם י"ב. נמצא כי הת"ת בעצמו הוא מב' בחי', שהוא אות (א') ר' מבג"ד כפר"ת והיא כפולה. עוד יש בו י"ב שרשים של ו"ת שהם כפולות והם י"ב ונכללין בת"ת. ואלו י"ב פשוטות נקרא י"ב גבולי אלכסונים בס"י^ט, כי מאחר שהם עצמן בחי' ו"ת כפולות אשר בת"ת נשרשים, א"כ צריכין להיות מצויירין שם בציוור גבולי אלכסונים, כי חלק א'^י גבול א' שבו יהיה נוטה באלכסון נגד ספי' החסד, וחלק גבול הב' יהיה עומד ונוטה נוכח ספי' הגבורה^{יא} ועד"ז כולם, כדי שאלו י"ב חלקי הת"ת יהיו נוטים פניהם נגד הו"ס^{יב} {כד ע"ב} שהם שרשים לאלו י"ב חלקי שבת"ת לינק מהם^{יג}, כי הרי בחי' חסד שבת"ת צריך שיהיה בקו ימין הת"ת בראשית הקו ויהיה נחלק לב' חלקים כפולים דגש ורפה, ובסוף קו הימין דת"ת יהיה בו ב' חלקים דנצח^{יד} וכיוצא בזה בשאר. ודע כי גם ביסוד יש בו שנים עשר בחי' גבולי אלכסונים אלו, כי כל הז"ת צריך שיהיו נרשמים בו בסוד (בראשית לז ב) אלה תולדות יעקב יוסף^{טו}. וז"ס (ישעיה ו ג) וקרא זה אל זה, י"ב בי"ב דת"ת ודיסוד^{טז}. ואלו

הי"ב גבולי אלכסון דיסוד הם בחי' י"ב מזלות עצמן^ט, ובחי' ז' כוכבי לכת הם הז"ת מפאת עצמן ולא מבחי' התכללותן ביסוד^כ. וענין היותם י"ב פשוטות הוא, שהרי הם בחי' ז"ת הרומזים בת"ת או ביסוד בהיותם כפולות, ולכן עלו בחשבון י"ב, וע"כ הם י"ב פשוטות, כי ו' כפולות הם י"ב פשוטות^{כב}, וע"כ הי"ב אינם כפולות רק פשוטות לבד^{כג}.

[א] הנה נודע מן הכתוב לעיל פ"ו כי אמ"ש הם ג"ר שהם יסודות אל ז"ת – והוא ע"פ מה שבארנו לעיל פ"ו אות י"א י"ב י"ג, שמה שאמר שם כי הראש הוא הש' דאמ"ש, והגויה שהוא הג"ת הוא הא' דאמ"ש, והבטן שהוא נה"י הוא המ' דאמ"ש, הנה הכוונה הוא על האמ"ש השרשיים דאצילות שהם הג"ר הכלליים, שהם א"א ואו"א, והוא א"א הא' דאמ"ש שהוא או"ר או"ר י', והוא הכתרא עלאה, או"רא סתימאה, או"ר סתים באת י', שהוא הכתר, או"ר הכלול מחכמה י', כי כל זמן שלא יצא החכמה ממנו נקרא הכתר או"ר, שהוא או"רא דלא אתפיש (ז"ח דף ע' ע"א וס"י פ"ב מ"ו), שאין לו גילוי כלל, וכד נפיק י' מאו"ר איהו או"ר, שכאשר יוצא החכמה מהכתר, אז נתגלה או"ר הכתר ע"י החכמה, אבל הכתר בעצמו נקרא או"ר, או"רא דלא אתפיש כנו', וכמ"ש בזה"ק (בראשית טז ע"ב) ותיקונים (ריש תיקון ה דף כ' ע"ב וסוף תיקון יח דף לה ע"ב ובכ"מ), והוא הא' דאמ"ש, והוא הרוח מרוח שאמר הספר יצירה (פרק א משנה י) והמ' דאמ"ש הוא החכמה שהוא אבא, כי המוח הוא מים כמ"ש ברע"מ (פנחס רל"ג סע"ב) והוא מים מרוח שאמר בס"י (שם משנה יא). והש' דאמ"ש הוא הבינה סטרא דגבורה בוצד"ק⁶⁶⁵, והיא הש', ש' שורקת כמ"ש בס"י (פ"ב מ"א), והוא אש מים שאמר בס"י שם (פרק א משנה יב), והם האמ"ש השרשיים שהם הג"ר הכלליים דאצילות. ומאלו האמ"ש השרשיים נעשה כל פרצוף ז"א וכמ"ש בס"י שם (פרק ג משנה ו) ראש נברא מאש, כי הגלגלתא דז"א הוא מהבינה המקפת ומכתרת אותו, וממנה נעשה הגלגלתא דז"א. ובטן נברא ממים, כי הנה"י הוא מכת והתפשטות דהחכמה אבא, וכן הם סלקין עד מוחא בעת הזווג. וגויה נברא מרוח, שהתג"ת הוא מכת והתפשטות דאו"ר הכתר, כי הת"ת שהוא כללות החג"ת הנה הוא מהדעת שהוא התפשטות או"ר הכתר כנודע. אמנם הגויה והבטן שהם החג"ת והנה"י שנעשו מהתפשטות או"ר הכתר והחכמה, הנה הם נעשו רק מכתם והתפשטות או"רם לבד, אבל הראש שהוא הג"ר דז"א הנעשה מהבינה, הנה הוא ממנה עצמה, ע"י שהיא מכתרת אותו ומתדבק בו ועומדת עליו בסוד צורת ל' כמ"ש במוחין דצלם (פרק ג), ומזה נעשה הגלגלתא דז"א. וכן מתפשט עוד בתוכו ג"כ בנה"י שבה, פ' ע"ד) ומהם נעשה הג"ר שבו כמ"ש (שם פרק ו), וכן גם התפשטות כח והארת דהכתר והחכמה אשר מהם נעשה הגויה והבטן שבו כנו', הנה נשאר עיקר או"רם ג"כ בהראש שהוא בהג"ר דז"א, ומשם מתפשט הארתם להחג"ת והנה"י שבו וכנ"ל פ"ו אות י"א י"ב י"ג ע"ש. והרי לנו עכ"פ כי כל ז"א נעשה מהאמ"ש השרשיים שהם הג"ר הכלליים שהם א"א ואו"א, וזה שאמר הרב בענינינו כי נודע מ"ש לעיל פ"ו כי אמ"ש הם ג"ר שהם יסודות אל ז"ת, והכוונה על הג"ר הכלליים דאצילות שהם א"א ואו"א, שהם יסודות אל הז"א שהוא הז"ת הכלליים דאצילות. אמנם הנה מתבאר שם בדברינו ג"כ כי בפרטות הנה ישנם גם בהג"ר דז"א עצמו כל האותיות אמ"ש, והם ג"כ שרשים אל פרטות הז"ת שבז"א עצמו.

[ב] ובג"ד כפר"ת (אשר הם בדגש ורפה) הם ז"ת יען שיש בהם דין ורחמים שהם או"ר ישר ואור חוור – והוא כמ"ש בתיקונים (תיקון ע דף קנ ע"ב) שבע כפולות בג"ד כפר"ת דינא רפיא ודינא קשיא, ובהון והחיות רצוא ושוב, רצוא בדגש ושוב ברפה, ואינון דינא ורחמי⁶⁶⁶. וכן בסוף תיקון ה' (דף כב ע"א) רצוא בדגש ושוב ברפה, וע"ש בהג"ר"א כי רצוא הוא שהן רצין להשיג למעלה והוא בחי' או"ר חוור, ושוב שאח"כ הן שבין למטה והוא בחי' או"ר ישר, וכמו שיתבאר כ"ז עוד למטה. אמנם הנה לעיל פ"ו אמר שגם הז' כפולות בג"ד כפר"ת הם ג"כ בהג"ר, והם כו' נקבי

⁶⁶⁵ והוא ראשית הגבורות.

⁶⁶⁶ תרגום: שבע כפולות בג"ד כפר"ת דין חלש דין קשה, ובהם "והחיות רצוא ושוב" רצו בדגש ושוב ברפה, והם דין ורחמים.

הראש שהם הו' שערים שאמר הספר יצירה (פרק ד משנה ז) וכן"ל פ"ו אות י"ד, וכאן אמר שהם בהו"ת.

אך הענין הוא פשוט, כי הראש הרי הוא שורש כל הגוף, וישנם בהראש כל העשר ספי' כולן, כי הג' מוחין הם הג"ר, והו' נקבי הראש הם הו"ת שבראש, והם ג"כ דין ורחמים ימין ושמאל, ולכן הם ב' עינין, וכן ב' אודנין, ב' נקבי האף, והפה הוא ג"כ ב', קול ודבור כנודע (ע"פ א"א א), והם הו"ת שבראש, והם שורש להו"ת שבגוף שהם הו"ת העיקריים. וכן מתפשטין המוחין שהם הג"ר בהגוף כנודע, ובפרט בהלב שהיא כלול מכל הג' מוחין כנ"ל פ"ה אות ג"ז נ"ה, וישנם כל העשר ספירן הן בהראש והן בהגוף, וכן הוא נודע בספד"צ (פרק א) כי הו' תיקוני דגלגלתא הם שורש להו"ת, ואמר שם (דף פ"א ע"א) בלחוד לתתא ותליין משבעה דגולגלתא, וע' שער א"א (פרק ו), ושורש הכל הוא הג' רישין, והם בחי' אמ"ש. והו' תיקוני דגלגלתא הם בג"ד כפר"ת, ושם של י"ב שהם ג' הו"ת ששורשם הוא במ"ס, וכן הי"ג חוורתא, והי"ג נימין, והי"ג ת"ד, שעיקרם הוא י"ב, כי הי"ג היא רק כלל כולם כנודע (בהגר"א בספד"צ ט ע"א ד"ה חיתח), הנה הם הי"ב פשוטות. והרי ישנם כל שורש אמ"ש, ובג"ד כפר"ת, והי"ב פשוטות גם למעלה למעלה. וע' בזה למטה אות כ"א, ושם יתבאר כי כל מ"ש הרב שהו' כפולות בג"ד כפר"ת הם בז"ת, הכוונה הוא רק על הו"ת דו"א עצמו, שהוא הו"ק הג"ת נה"י שבו, והם רק ו', אלא שע"י בחי' העטרה שהוא המלכות הפרטי שבו, נחשב הו"ק לז', והם הו"ת אשר בהם הוא הו' כפולות בג"ד כפר"ת, והוא בהו"ת אשר בז"א עצמו. אבל המלכות נוק' הכללי, היא אינה מכלל הו"ת שאמר כאן, כי בה הוא סוד הי"ב פשוטות, וכמו שמתבאר כ"ז עוד למטה אות כ"א ע"ש ודע כל זה.

[ג] יען שיש בהם דין ורחמים – וכמ"ש בספר יצירה (פרק ד מ"ב) כי הבג"ד כפר"ת יסודן חכמה עושר זרע חיים ממשלה שלום חן. והם כולם בתמורה, תמורת חכמה אוולת, תמורת עושר עוני, תמורת זרע שממה, תמורת חיים מות, תמורת ממשלה עבדות, תמורת שלום מלחמה, תמורת חן כיעור. ויסוד כולן הוא הו' כפולות בג"ד כפר"ת שהם בדגש ורפה, רחמי ודינא⁶⁶⁷, והן בז"ת, כי חסד הוא חכמה, גבורה עושר, ת"ת זרע, נצח חיים, הוד ממשלה, יסוד שלום, מלכות חן, וע"ש בהגר"א⁶⁶⁸. ומשום שהו"ת כלול כל א' מחו"ג, לכן הם היסוד דהתמורות ג"כ. אמנם כשהם מתפשטים ומשפיעים למטה והם בבחי' אור ישר, הנה הם מאירים ברחמים ומשפיעים בטובה, כי כל הטובות והישועות הם ג"כ רק ע"י בחי' הגבורות, אלא שהוא רק בעת שנכללו הגבורות בהסדים, ואז הם מאירין בשלהובין דרחימו⁶⁶⁹, והוא דינא דקודשא המאיר למטה בהסדים¹ פ"א ע"א) ורחמים גדולים, והוא בבחי' עמידתם באור ישר, ומשפיעים אז למטה כל הטובות והישועות. אבל כשהם מסתלקים למעלה והם בבחי' אור חוור (וכמ"ש בשער עקודים פרקים ז ח), אז נמשך מהם למטה הדין שבהם לבד, ונמשך מזה כל התמורות הנז'. והנה עד"ז הוא ג"כ בהו' נקבי הראש שהם ג"כ בבחינת בג"ד כפר"ת וכן"ל אות ב', והנה הם ג"כ בטובה ובתמורה, וכמ"ש באד"ר (קלז ע"א) ואית פקחותא דעינין למב ואית פקחותא דעינין לביש כו'⁶⁷⁰, וכן שם (קל ע"א) זכו הנה

⁶⁶⁷ עי' בהגר"א על ס"י פ"ד מ"א.

⁶⁶⁸ שבע כו' יסודן כו' - כסדר ז"ת חכמה בחסד, כמ"ש בזהר דחכמה שריא בחסד נחית בימינא כו'. ועושר בגבורה כמ"ש (איוב לז כב) מצפון זהב יאתה כו' והוא מסטרא דבינה (משלי י כב) ברכת ה' היא תעשיר [נ"ל בסוד (משלי יד ד) ורב תבואות בכח שור, שור דמרכבה] כידוע (תיקו"ז קב ע"א). וזרע בת"ת כמ"ש (ירמיה ב כא) ואנכי כו' זרע אמת זרע יעקב. וחיים בנצח כמ"ש (תהלים טז יא) נעימות בימינך, נצח דאתקשר בימין וכתוב (משלי ג טז) אורך ימים בימינה, ונאמר (קהלת ז יב) והחכמה תחיה בעליה. וממשלה בהוד שהיא בשמאל ששם העושר, וכתוב (משלי שם) בשמאלה עושר וכבוד, וכבוד הוא הממשלה, וכן כתיב (משלי כב ז) עשיר ברשים ימשול, ונאמר (דניאל יא כא) ונתן עליו הוד מלכות. ושלום ביסוד כידוע (רע"מ עקב רעג ע"ב), וכן"ל ברכה אחרונה שבתפלה. וכן במלכות כמ"ש (אסתר ב טו) ותהי אסתר נושאת חן וכו'.

⁶⁶⁹ עי' לקמן הערה 738.

⁶⁷⁰ תרגום: ויש פקחות עיניים לטוב ויש פקחות עיניים לרע.

עין ה' אל יראיו, לא זכו עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, וע"ש קלז רע"א⁶⁷¹. וכן האודנין הוא לטב ולביש, וכמ"ש שם (קלח ע"א) טב דכתיב כי שומע אל אביונים ה', ביש דכתיב וישמע ה' ויחר אפו ותבער במ אש ה'. וכן החוטמא הוא ג"כ לטב ולביש, וכמ"ש (בראשית ח נא) וירח ה' את ריח הניחוח, וכתיב (דברים ז ד, שם יא יז) וחרה אף ה', (שמות כב כג, דברים לא יז) וחרה אפי, וכמ"ש שם (קלח ע"א⁶⁷²). וכן הפה הוא ג"כ לטב ולביש, וכמ"ש (ישעיה מה כג) יצא מפי צדקה, וכתיב (שמואל ב' כב ט, תהלים יח ט) ואש מפיו תאכל, וע' אדר"ר (קלז ע"ב⁶⁷³) ואדר"ז (רפ"ט ע"א⁶⁷⁴). והרי לנו כי גם כל הו' נקבי הראש הם כולם משמשים ג"כ בטובה ובתמורה, והוא משום כי הם ג"כ מהאותיות בג"ד כפר"ת שהם בדגש ורפה, דינא ורחמי.

[ד] שהם אור ישר ואור חוזר – כי בחי' אור ישר הוא שיוורד ומתפשט למטה, והרי הוא רחמים. אבל בחי' אור חוזר, שעולה ומסתלק למעלה, והרי הוא דין. ועוד כי הנה תכונת אור ישר הוא שנמשך ומאיר להתחוננים גם אם אינן כדאי והגון לכך, והוא נושא עון ועובר על פשע, וסובל ומעלים עין מסוררים. אבל אור חוזר שתכונתו הוא לעלות למעלה, הנה אינו מעלה עמו אלא רק מה שהוא יותר מתוקן ומבורר. כי הנה האור חוזר הנה הוא מעלה את כל המצות ומעשים טובים והתיקונים כולם שנתקנו למטה מהנשמות והמציאויות, כל מה שנתבררו מזהמתם ונודככו, הנה מעלה אותם האור חוזר למעלה להתייחד בנועם זיו העליון אשר באור פני מלך חיים. והנה כל מה שעולים ביותר למעלה, מצטרפים ומתלבנים בכל עליה ועליה, והוא ע"ד שכתב הרב בשער המוחין (פרק ה) בענין המוח לב כבוד, כי היותר זך ומובהר מכל אוכל הוא מתברר ומתהפך לדם ונמשך בהכבוד, ואח"כ הכבוד הוא מברר ומשלח את היותר זך ומובהר שבו אל הלב, ואח"כ הלב הוא מברר עוד בבירור אחר בירור ומשלח הוא את היותר זך שבו אל המוח, כן הוא ע"ד בענין אור חוזר שעניינו הוא להעלות למעלה את כל התיקונים כולם, הנה מצטרפים ומתלבנים בכל עליה ועליה ומתבררים בבירור אחר בירור, ולכן נאמר ביום הגדול והנורא שהוא הבירור האחרון (מ"כ ג ב-ג) ומי מכלכל את יום בואו ומי העומד בהראותו כי הוא כאש מצרף כו', וישב מצרף ומטהר כו', וזיקק אותם כזהב וככסף. והרי לנו כי האור חוזר הוא דין שהוא מצרף ומלבן ושוקל ומודד ודן את הכל כמשפט וברי, אבל האור ישר הוא רחמים והוא טוב ומטיב לרעים ולטובים. וכ"ז הוא בהז"ת, כי בהם הוא האור ישר ואור חוזר. ובהז"ת בהם הוא כל הנהגת העולמות בי"ע, שהעולם הוא ו"ק כנ"ל רפ"ה, ועם היכל הקודש המכוון באמצע שהוא הכח פנימי נקודה אמצעית הנושא את כול, וכמ"ש בס"י (פרק ד משנה ד) הוא ז' ומתנהג העולמות בהנהגת הז"ת, כי כן הוא כל מציאותם מהז"ת דאצילות, ולכן מתנהגים תמיד על ידיהם, והוא באור ישר ואור חוזר שבהם.

⁶⁷¹ ז"ל: וכד אתסחאן בחוורא משתכחין לאשגחא לכל מארי קשוט לאוטבא עלמא בגינהון.

תרגום: וכשנתרחצים בלבן מצויים להשגיח על כל בעלי האמת והטיב לעולם בגללם.
⁶⁷² ז"ל: כתיב (בראשית ח) "וירח יי' את ריח הניחוח" דכלא בחוטמא תליין לארחא האי חוטמא בתננא ואשא סומקא ובגין כך אתקבל ברעוא והאי (הוא) דכתיב (במדבר יב) ויחר אף יי' (דברים יא) וחרה אף יי' (שמות כב) וחרה אפי (דברים ו) פן יחרה אף יי' כלא בזעיר אפיין אתמר ולא בעתיקא.
 תרגום: כתוב "וירח יי' את ריח הניחוח" שהכל תלוי בחוטם להריח את החוטם הזה בעשן ואש אדומה, ולכן נתקבל ברצון. וזה שנאמר "וירח אף יי'", "וחרה אף יי'", "וחרה אפי", פן יחרה אף יי', בכל בז"א נאמר ולא בעתיקא.

⁶⁷³ ז"ל: ותאנא חמש גבוראן אינון בהאי זעיר אנפין ואסתלקו לאלף וארבע מאה גבוראן ומתפשטאן בחוטמוי בפומא בדרועוי בידין באצבעין ובג"כ כתיב (תהלים קו) מי ימלל גבורות יי'.
 תרגום: ולמדנו: חמש גבורות הן בזה הז"א ועולות לאלף וארבע מאות גבורות ומתפשטות בחוטם, בפה, בזרועות, בידיים, באצבעות. לכך נאמר "מי ימלל גבורות ה'".
⁶⁷⁴ ז"ל: ובספרא דאגדתא דבי רב ייבא סבא אוקים ה' בפומא והכא לא מתקיימא הכי ולא אצטרפא (ס"א אצטריכנא) אע"ג דבחד סלקא אלא בה' דינא תליא ודינא בחוטמא תליא דכתיב עלה עשן באפו ואי תימא הא כתיב ואש מפיו תאכל עקרא דרוגזא בחוטמא תליא.
 תרגום: ובספר האגדה שבבית מדרשו של רבי ייבא סבא: העמיד ה' בפה, וכאן אינו מתקיים כך ואינו מצטרף (מצטרף), אף על פי שבאחת עולה, אלא באות ה' הדין תלוי, והדין תלוי בחוטם, שנאמר "עלה עשן באפו". ואם תאמר, הרי נאמר "ואש מפיו תאכל" - עיקר הרוגז תלוי בחוטם.

והזור כל המעשים וכל עניני התחתונים למעלה ע"י האור חוזר, ועי"ז הנה הם מתנהגים בטובה ובתמורה לפי המעשים, כי נמשך בהם מעתה האור ישר ג"כ רק ע"פ תיקונם ועניינם הנעשה ועולה באור חוזר. ושולטים עתה שניהם יחד, ועי"ז נידון העולם תמיד בטובה ובתמורה, שהוא הנהגת החו"ג דהו"ת וכנ"ל אות ג'. וע' עוד בעיקר הענין דאור ישר ואור חוזר בדברינו לקמן בעקודים פ"ז אות א' בארוכה בעה"י.

[ה] שהם בחי' עצמן רחמים ורחמי' מלכות שבכל אחד ואחד הוא דין לכן הם כפולות – אמנם הוא כי גם בחי' עצמותן הוא מתגלה ונמשך למטה ג"כ רק ע"י המלכות, כי המלכות הנה פ"א ע"ב) היא לעולם מקבל מהם ומשפיע למטה, והוא בחי' אור ישר שנמשך מלמעלה למטה, והוא רחמים. אך המלכות עצמה הנה היא מעלה את כל המעשים והתיקונים שנעשה בהעולמות בי"ע למעלה שהוא באצילות, והוא בבחי' אור חוזר ופוקד ובודק את כל מעש ומעש, ודין ושופט את כולם הכל במשפט והכל בדין. והמלכות הנה היא בכל ספ"י וספ"י, כי כללות בנין ספ"י המלכות הוא מפרטי המלכות שבכל ספ"י וספ"י, כי היא אתנולית מכלהו, שהיא עצמה אינה רק נקודה אחת לבד, ושאר הטי' נקודות שבה הוא נעשה בה מהמלכות של כל הספ"י העליונים כנודע, וכמ"ש האריז"ל בשער מיעוט הירח (ריש פרק א'), ולכן היא תמיד באור חוזר, שחוזרת לשרשה. וזהו הענין דו' כפולות, שכל א' היא כפולה, כי המלכות שבכל א' הנה היא כלולה מכל מה שיש בו, והרי הם כפולות ע"י המלכות שבכל א', והנה היא נוטלת מכל א' ומשפעת למטה באור ישר ורחמים, ואח"כ היא חוזרת לשרשה עם כל מה שנעשה בשפעה למטה באור חוזר ודין. והרי נמצא כי הם כפולות ע"י המלכות שבהם, וכן הם על ידה בבחי' חסד ודין, ואור ישר ואור חוזר, וכ"ז הוא רמוז בדגש ורפה שבהם, כי האות עצמה הוא מציאותה אשר למעלה, והרפה הוא שפעת אור ישר שמשפעת למטה בחסד ורחמים, והדגש הוא האור חוזר שחוזר למעלה, והוא נפקד במשפט ודין, ושניהם הם ע"י המלכות שהיא הכפל שבכל ספ"י, שעל ידה הם נעשים כפולים, והוא ענין הדגש ורפה שבכל אות, שזה מורה על כפילתן מחו"ג וכנ"ז, וע' עוד בזה למטה בסמוך.

[ו] וי"ב פשוטות הם ספ"י ת"ת לבד – ר"ל כי אחר שאמר שהו' כפולות שהם הזו"ת הנכללות בו"ק, הנה כפולות כל א' מחסד ודין ע"י המלכות שבכל א' וכנ"ל, והרי הם י"ב בחי'. וא"כ הרי ע"כ הוא שישנם לכל א' מאלו החו"ג שבהו"ק שהם י"ב בחי', הנה ישנם לכל א' מקום מיוחד בפנ"ע, ועל זה אמר הרב, כי הנה הם בת"ת, ושם הם י"ב פשוטות וכמו שמפרש והולך. אמנם הרי לכאורה יש להקשות כמה שאמרו שהם ז' כפולות, הרי אינם אלא רק ו' כפולות לבד, כי הם ו"ק, וע"י המלכות שבכל א' הם נעשים כפולים כל א' מחסד ודין וכנ"ל, והמלכות הכללי היא רק כלל כולם, והרי אינם מעיקרם אלא רק ו"ק, והרי הם רק ו' כפולות. אך הענין פשוט הוא, כי הו' ספ"י חג"ת נה"י, אשר כל א' הוא כלול מחסד וגבורה והם כפולות, הרי פשוט הוא כי אינו דומה בחי' החו"ג שבחסד לבחי' החו"ג שבגבורה וכן להחוי"ג שבת"ת וכן כו' כו', כי החו"ג שבכל א' הוא בתכונה בפנ"ע, ולכן עומדים כל חו"ג וחוי"ג במציאות ספ"י בפנ"ע. וא"כ ספ"י המלכות שהיא כלל כולם, וכולל את כל החו"ג שבכל א', הרי נעשית היא לעוד תכונה בפנ"ע, והרי הם ז' כפולות אלא שכל א' מהחג"ת נה"י הנה כלול כל א' מב', והמלכות היא כלולה מי"ב, שהם הו' מיני חו"ג שבכל א', ולכן נעשית לתכונה נוספת תכונה בפנ"ע, והם ז' כפולות. [ואלו הי"ב שבהם הם הי"ב אותיות המילוי אדנ"י, כי הם הי"ב כוחות שבכל הו' כפולות שכל א' הוא באות מיוחד, אמנם הם נכללים בד' שהם הד' אותיות אדנ"י, כי הם כללות החו"ג שבהו"ק, וכללות החו"ג אשר נכללים בה ונעשים בה לתכונה בפנ"ע.] והרי נמצא כי בהו"ק נעשה בכל א' ההרכבה מב', ובהמלכות הנה בה נעשה ההרכבה מי"ב, ועי"ן עוד לקמן אות כ"א. והנה נאמר עוד, כי הגם שאמרנו לעיל שענין החו"ג שבכל א' מהו"ק הוא ע"י המלכות הפרטי שבהם, כי הם עצמן רחמים ורחמי' המלכות שבכל אחד ואחד מהם הוא דין וכמ"ש הרב

וכנ"ל אות ה', עכ"ז הנה האמת הוא שיש בכל אחד ואחד גופה גם זולת המלכות הפרטי שבו בחי' חסד ודין, וכן כל תכונת אור ישר ואור חוזר, דאל"כ מאין נמשך המלכות שבו לצאת בפנ"ע בבחי' גבורה ואור חוזר, הרי אין הענף יוצא אלא ממה שכלול בהשורש. וע"כ הוא כי עצמות דכל א' גופה הנה הוא כלול ומורכב ג"כ מחסד ודין, ולכן הדין שהוא בחי' הגבורות, אשר תכונתו הוא להתנוצץ ומתגלה תמיד, והוא המוציא והיוצא מן הכח אל 'פא ע"ג' הפועל, ולכן בחי' הדין והגבורה שישנם בכל א' מהם הנה הוא היוצא בסופו וסיומו את המלכות הפרטי שבו שהיא בחי' הגבורה והדין שכלול בו, ועכ"ז הנה היא כלולה מחסד ג"כ, כי הרי היא נמשך ויוצא מכלילותם יחד, אלא שעיקרה היא גבורות. ואחר שיצאה היא בפנ"ע, הנה נשאר למעלה עיקר החסדים, אלא שישנם שם גבורות ג"כ עכ"פ, כי אי אפשר לצאת לגמרי מאחר שהם מושרשים יחד וכלולים זבי"ז באחדות. והרי נמצא כי כל ספי' בעצמה הנה היא כלולה מחו"ג, אלא שהגבורה שבה מתגלה ויוצא בהמלכות הפרטי שבכל א', ועכ"ז הנה היא כלולה ג"כ מחסדים עכ"פ כנוז. ומכל המלכיות הפרטיים שבהו"ק נבנת המלכות הכללי כנ"ל, ונשאר בהו"ק בחי' החסדים לעיקרי שבהם, ובהמלכות הנה הגבורה העיקרי שבה. ועכ"פ הוא כי כולם כלולים ומורכבים משניהם והם ז' כפולות. אמנם הוא כי הנה לא נתגלה הכפל שבהו"ק אלא רק ע"י המלכות הכללי, אחר שנתגלה ויצאה היא בפנ"ע, אבל קודם יציאת המלכות לא נתגלה הכפל שבהם כלל מאחר שכלולים שם באחדות, ולא היה ניכר עדיין תכונת כל א' מהחו"ג בפנ"ע כלל, אלא רק אחר שיצאה המלכות אשר עיקרה הוא גבורות, והיא חוזר ועולה בהם תמיד, ומתייחדים זבי"ז הן לצורך שפעת אור ישר שמקבלת מהם להשפיע למטה, והן לצורך שפעת אור חוזר שמעלה היא מלמטה ומכניס בהם. הנה עי"ז נתגלה בחי' החו"ג שבכל א', החסד לחסד, והגבורה לגבורה, כל א' לפי פעולתו הנפעל ונעשה למטה ע"י המלכות, ונתגלה ע"י המלכות שהם כפולות מחו"ג, ושם ז' כפולות. והרי נמצא כי כל גילוי הכפל שבכל א' מהם הוא לעולם רק ע"י המלכות והבן ודע כל זה.

ונחזור להענין, כי הרי אמרנו שהז"ת עיקרם הם ו' שהם הו"ק, כי המלכות היא רק כלל כולם, וכן הו"ק הם כלולים כל א' מב', והמלכות היא כלולה מ"ב, והוה עיקרם רק ו' כפולות. ונודע הוא כי כל מציאות הכלול ומורכב מכוחות שונות, הנה ישנם מתחילה כל כח וכח בבחי' כח פשוט, כי כל המורכבים הם נעשים מהכחות הפשוטים שבתחילה, ועל זה אמר הרב כי הנה עומדים כל אלו הי"ב כוחות בבחי' פשוטים בספי' הת"ת, והם הי"ב אותיות הפשוטות, כי הם בת"ת, ושם הם עומדים כולם בבחי' פשוטים. ומשם נמשכו ונכללו ונרכבו זבי"ז כל חו"ג דכל סוג ומין באחד, והוא בכל ספי' וספי' מהו"ק, שכל א' הוא כלול ומורכב מחו"ג. וכן נכללו ונרכבו אח"כ כל הי"ב ביחד זבי"ז בספי' המלכות, וזהו שאמר הרב וי"ב פשוטות הם בספי' ת"ת לבד, וכמו שיתבאר עוד למטה.

אמנם הנה לעיל פרק ו' אמר הרב שהי"ב אותיות הפשוטות הם בו"ק הגוף, והם הי"ב מציאויות שבגוף שאמר בספר יצירה (פרק ה משנה ו) שהם: שתי ידיים, שתי רגלים, שתי כליות, כבד, טחול, מרה, המסס, קיבה, קורקבן, וע' דברינו שם אות י"ז, וכאן אמר שהי"ב פשוטות הם בת"ת לבד. אך הענין הוא, כי מה שאמר שם שהי"ב פשוטות הם הי"ב מציאויות שבגוף, אין הכוונה שבהם הוא הפשוטות ממש, כי הרי אלו הי"ב מציאויות שבגוף אינם פשוטים כלל, כי כל מציאות הוא מורכב מכל הדי' יסודות ארמ"ע כנודע, אבל הכחות הפשוטים אינם נראים לעין כלל, וכל מה שיוצא ונעשה למציאות גמור בעולם, והוא גוף חומרי וממשי, הוא אינו כח פשוט אלא הוא מורכב מכמה כחות פשוטים, שהם הכחות השרשיים דכל הבריאה כולה, והם אינם חומריים וממשים, ואין גילוי למציאותם, ר"ל שהפשוטים אינם מתראים להעין כלל. וכן גם כל הדי' מציאויות ארמ"ע שלפנינו, הרי נודע הוא שהם אינם היסודות ארמ"ע הפשוטים, אלא הם ג"כ רק מורכבים כל א' מהדי' יסודות ארמ"ע הפשוטים, אבל הפשוטים אינם נראים כלל. כי יסוד האש הפשוט הוא השכה וכמ"ש הרמב"ן (בריש פ' בראשית א א), ויסוד המים הפשוט הוא המים אשר

מעל לרקייע, וכמ"ש הרב בשער קיצור אבי"ע (פרק א), ויסוד הרוח הוא הרוח אלהיים המרחפת על פני המים (בראשית א ב) וכמ"ש הרמב"ם ז"ל (במורה חלק א פרק א), ויסוד העפר הוא השלג שתחת כסא הכבוד וכמ"ש בפרקי דר' אליעזר (פרק ג) 'פא ע"ד) ובכ"מ⁶⁷⁵. וכל אלו הפשוטים נכללו ונרכבו זה בזה ומהם נעשו כל הד' יסודות ארמ"ע שלפנינו אשר הם באמת ג"כ מורכבים מכל הד' יסודות הפשוטים, אלא שבכל א' מתגבר יסודו אשר אליו ביחוד, ולכן הוא מתייחס אחריו ונקרא על שמו. אמנם גם המציאויות ארמ"ע שלפנינו הם נקראים ג"כ בשם ד' יסודות, כי הם יסודות לכל פרטי המציאויות מהדצח"מ, והארמ"ע הוא העולם גופה. וכל פרטי המציאויות דהדצח"מ הנמשכים ויוצאים מהם, הם הנמצאים שבהעולם, והעולם עצמו שהוא הארמ"ע הם עומדים וקיימים, אבל כל פרטי הנמצאים מהדצח"מ הנמשכים מהם הם תמיד בדין בני הילוף, הללו נוצצים והללו נובלים, ומשום כ"ז הרי הוה הארמ"ע שלפנינו בבחי' יסודות באמת, כי הם יסודות לכל הנמצאים כולם, שכל הנמצאים נמשכו ונרכבו מהם כולם, ועליהם הם קיימים כנודע כ"ז.

אך עכ"פ הוא, כי גם כל הד' יסודות ארמ"ע הם ג"כ מורכבים מהד' יסודות הפשוטים, אלא שבכל א' מתגבר יסודו השייך אליו ונקרא על שמו וכנז', כי אין שום מציאות בעולם שלא יהיה מורכב, והפשוטים הם רק הכחות נעלמים לבד, והם השורשים והפנימיים לכל הבריאה כולה. ועד"ז הוא בענינינו, כי מ"ש הרב לעיל פ"ו שהי"ב אותיות הפשוטים הם בחי"ב מציאויות שבגוף אשר אמרנו שם אות י"ז ע"ש, אין הכוונה שכל מציאות ומציאות מאלו הי"ב מציאויות הם כל א' רק מכה פשוט, כי זה אי אפשר כנז'. אלא הכוונה הוא שבכל א' מתגבר בו כח אחד מהפשוטים, והוא שורשו העיקרי ומתייחס אחריו. אבל באמת הנה נעשה מציאותו רק ע"י הרכבת כולם יחד, וכולם נרכבו ונכללו בכל א', וכמו שמפורש שם בספר יצירה גופה, שאמר שם (פרק ה משנה ג) שתים עשרה פשוטות כו' צרפן שקלן והמירן וצר בהם כו', וכן אמר שם בכל אחד ואחד ג"כ, המליך אות ה' בשיחה וקשר לו כתר וצרפן זב"ז כו' כו'. ומפורש שם בכל אחד ואחד מהם שנוצרו ונעשו רק ע"י צירוף כולן יחד, אלא שהאות המיוחד אליו הוא היה העיקר בו, ועליו נצטרפו כולם. והרי לנו עכ"פ כי הי"ב מציאויות שבגוף שנעשו מהי"ב אותיות הפשוטות, הנה היה נעשה מציאות כל א' רק ע"י שנכללו ונרכבו זב"ז כולם יחד דוקא, וזהו שאמר הרב בענינינו כי הי"ב פשוטות הם בת"ת לבד, כי רק שם עומדים כולם בבחי' פשוטות לבד והם נעלמים בו, ומשם מתפשטים ונכללו ונרכבו זב"ז לצורך כל מציאות ומציאות, וע' עוד למטה בסמוך אות ה'.

[ז] שהוא אחד מז' כפולות עצמן נחלקת ליי"ב חלקים שהם י"ב פשוטות – ר"ל שהת"ת הנה יש בו ב' בחי': אחד, מה שהוא מציאות בפנ"ע ע"ד שאר הו"ק כלול ומורכב ג"כ מחו"ג, וכמו שאר הו"ק שהם כפולות. ואחד, מה שהוא שורש לכולם ועומדים בו כל כחות החו"ג שבכל הו"ק כולם, כל כח וכה לעצמו בבחי' כחות פשוטות, והוא משום שהת"ת הוא הקו האמצעי המברית מן הקצה אל הקצה⁶⁷⁶, והוא עולה עד המוחין ומקבל מהם, ולכן הוא השורש לכל הו"ק, שכל כחות המורכבות שנמצא בהם הם מקבלים ממנו, ועומדים כל א' בו מתחילה בבחי' פשוטים, כל כח וכה בפנ"ע. וסודן של אלו הי"ב הם הג' מוחין, שהם ג' הויו"ת, והם י"ב אותיות, וכל הויו"ת הוא כלול מב' בחי' חו"ג, כי י"ה שהם חו"ב הם בחי' חו"ג, חכמה הוא חסד ובינה גבורה, וכן ו"ה שהם זו"ן הם חו"ג, ז"א חסד ומלכות גבורה, וכנודע כ"ז. והרי כי כל מוח מהג' מוחין שהם חב"ד, והם ג' שמות הויו"ת, הנה כלול כל א' מב' בחי' חו"ג. ונודע ופשוט הוא כי אינו דומה תכונת החו"ג שבמוח החכמה לתכונת החו"ג שבמוח הבינה ולתכונת החו"ג שבמוח הדעת, שכל א' הוא בתכונה מיוחדת. והרי נמצא כי הנה יש בהמוחין ג' הויו"ת אשר כל א' הוא כלול מב' בחי' חו"ג, והם ו' בחי'

⁶⁷⁵ ע"י ס"י (פ"א מי"א) שלש, מים מרוח, חקק וחצב בהן כ"ב אותיות מתהו ובהו רפש ושיט, חקקן כמין ערוגה, חצבן כמין חומה, סיבבם כמין מעזיבה ויצק עליהם שלג ונעשה עפר שנאמר (איוב ז' 1) כי לשלג יאמר הו"א ארץ.

⁶⁷⁶ ע"י לעיל הערה 623.

Deleted: 624

ח"ג שאינם דומים זה לזה, והם השורש דהו' כפולות שהם הו"ק, שכל א' הוא כלול מחו"ג, כי החו"ג שבספ"י חסד נצח הם מהב' מיני חו"ג שבהו"ה דמות החכמה. והחו"ג שבספ"י גבורה הוד הם מהב' מיני חו"ג שבהו"ה דמות הבינה. והחו"ג שבספ"י ת"ת ויסוד הם מהב' מיני חו"ג שבהו"ה דמות הדעת, והוה החג"ת מהחו"ב שבג' מוחין, ונה"י מהחו"ג שבג' מוחין, (פב ע"א) ולכך נקראו חג"ת אבות שהם הג' אבות כנודע (ע"ח שער המוחין פרק ג), ונה"י הם בנים כי הם בני ישראל כמ"ש בתיקונים (תיקון מ"ח דף צו ע"א) וכן בדברי הרב (בשער המוחין ספ"ג). ונודע הוא כי הג' מוחין הם נכללים בדעת, וכן נמשכים ויוצאים כל הו"ק מת"ת, כי הוא עולה עד הדעת, וכן דעת מלגאו ות"ת מלבר (תיקון"ז כט ע"ב), ולכן ישנם בו כל הו' בחי' חו"ג דהמוחין כולם, ועומדים בו בבחי' פשוטות כל א' לעצמו, והם י"ב כחות שהם מהי"ב אותיות דהג' הויו"ת.

אמנם בת"ת הנה הם הי"ב אותיות הפשוטות שבא"ב שהם הו ז ה ט י ל נ ס ע צ ק, כי הם יוצאים בת"ת מהי"ב אותיות שבהג' הויו"ת דהמוחין, וכן הו' כפולות מושרשים ג"כ בהויו"ת, והם ז' שמות הויו"ת וכמ"ש בתיקונים תיקון ס"ט (קב ע"א ע"ב) ובהקדמת תיקונים (מז סע"ב), וע"ש עוד (קנ ע"ב) כי השמות דהויו"ת הם השורש דכל הכ"ב אותיות כולם והם בפנימיותם כנודע. וכן האותיות א' מ' ש' שהם השורש דהכפולות והפשוטות, והם האמות כמ"ש בספר יצירה (פ"א מ"ב), הם מושרשים ג"כ בהשם הו"ה ב"ה, והוא האותיות י' ה' ו' דהשם, שהם השורש של האותיות א' מ' ש', כי י' ה' ו' הם חב"ד והוא בהו"ה הכללית, הכולל כל הג' מוחין כולם, והם שורש הכל. וכן האותיות אמ"ש הם השורש דהפשוטות והכפולות יחד, ונקראו האותיות אמ"ש בספר יצירה בשם אמות, כי י' ה' ו' הם האבות⁶⁷⁷, כי הם הפנימיות והם העיקרים, ואמ"ש שהם החיצוניות נקרא הם אמות. והה' אחרונה דהו"ה הכללית שהיא המלכות, הנה נגדה הוא הה' אותיות מנצפ"ך שהם החיצוניות להה' אחרונה דהו"ה הכללית שבהמוחין, וכמו שהה' אחרונה היא כפולה (ליקוטי תורה בראשית, וכן בהגד"א בספד"צ סוף לח ע"א) כן הם המנצפ"ך שהם אותיות הכפולות, וכן האותיות אמ"ש הם בכח"ב, והאותיות מנצפ"ך הם בדעת, והם כללות השם, כי הכח"ב הם באותיות י"ה, והדעת שהוא ב' עטרין הם באותיות ו"ה. והרי נתבאר איך שכל הכ"ב אותיות דהא"ב הם כולם לבושים וחיצוניות להאותיות והשמות דהויו"ת, אך מה שנוגע לעינינו שהי"ב אותיות הפשוטות שבת"ת הנה הם מהי"ב אותיות דהג' הויו"ת שבמוחין, כי משום שהת"ת הוא הקו אמצעי שעולה עד המוחין, הנה לוקח הוא משם ועומדים בו כל האורות כולם כל א' לעצמו בבחי' פשוטות, והם השורש דכל הו' כפולות וכנ"ל, וע' למטה בדברינו שיתבאר עוד בזה בעה"י.

(ח) והיותם י"ב הוא כי כל ז"ת נשרשים בנוף שהוא הת"ת – ר"ל כי הו"ת כפולות צריך להיות י"ד פשוטות, ואיך אמרנו שהם רק י"ב. על זה אמר שהת"ת עצמו הוא זולת הי"ב, כי הוא שורש כולם ואין לו גופה אות מיוחד בהי"ב פשוטות, אלא שכולם נשרשו בו, והו' כפולות זולת הת"ת הרי הם רק י"ב, והם הי"ב אותיות הפשוטות. וכן הוא ג"כ לפי מה שמבואר בספר יצירה (פרק ה משנה ו) שהי"ב אותיות הפשוטות הם בשתי ידים, שתי רגלים, שתי כליות, כבד, טחול, מרה, המסס, קיבה, קורקבן, וכנ"ל פ"ו אות י"ז ע"ש. והשתי ידים ושתי רגלים הרי הם חסד גבורה נצח הוד, ושאר הח' הנוכרים הרי הם כולם למטה מהפרסא, והם מכלל הנה"י כנודע. והרי כי הת"ת בעצמו שהוא למעלה מן הפרסא אין לו אות מיוחד בהי"ב פשוטות, וכן לפי דברי הספר יצירה יהיה נמצא שגם היסוד והמלכות הנה גם להם אין להם חלק בהי"ב פשוטות כלל. אמנם צריך ביאור מפני מה נשתנו הם מהשתי ידים ושתי רגלים, כי הרי אמרנו לעיל אות ו' ז' שכל הו' כפולות שרשם הוא בהי"ב אותיות הפשוטות, כי הנה יש שינוי בכל חו"ג וחו"ג שבהם, שכל חו"ג הוא בתכונה מיוחדת כי הם יוצאים מהו' בחי' חו"ג שבהג' הויו"ת דמוחין, אשר מהם הוא הי"ב אותיות הפשוטות וכנ"ל אות ז', וא"ב הרי ע"כ הוא שכל חו"ג שבהו"ק כולם הנה יש לכל א' שורש

⁶⁷⁷ עי' ס"י פ"א מי"ג.

מיוחד בהפשוטות. וא"כ מאחר שגם הת"ת והיסוד הם ג"כ מהו"ק הכפולות, והם ב' בחי' חו"ג החו"ג שבת"ת והחו"ג שביסוד, והם ד' אורות וכחות מיוחדים כל א' לעצמו, הרי בהכרח הוא שיש להם שורש כנגדם בד' אותיות פשוטות, אשר מהם הם יוצאים ונמשכים. והיה צריך להיות שכל הי"ב אותיות הפשוטות יתחלקו כולם רק להו' בחי' חו"ג אשר בהו"ק הכפולים, ואלמה יצאו הת"ת והיסוד שאינו נותן להם הספר יצירה שום 'פב ע"ב} חלק בהפשוטות כלל. ועוד כי הרי גם לשתי ידים ושתי רגלים שהם חסד גבורה נצח הוד, הנה אינו נותן להם הספר יצירה אלא ג"כ רק אות אחד לכל א', אות אחד לספי' החסד, ואות אחד לספי' הגבורה, ואות אחד לספי' הנצח, ואות אחד לספי' ההוד. הלוא לפי כל הדברים הנאמר בענין זה וכנ"ל, היה צריך להיות ב' אותיות לכל ספי', אות אחד לאור החסד שבה ואות אחד לאור הגבורה שבה, כי הרי זהו ענין דהי"ב פשוטות, שהם השורש אשר מהם יצאו הו' בחי' חו"ג שבכל הו"ק, ובשרשם עומד כל א' לעצמו, והם הי"ב פשוטות שהם הכחות דהו' כפולות בהיותם בשרשם כל א' לעצמו. והרי ישנם ב' אותיות פשוטות לכל חו"ג וחו"ג שהוא ב' אותיות לכל ספי', והרי היה צריך שיתחלקו הי"ב פשוטות ד' אותיות לשתי ידים, וד' לשתי רגלים, וב' לת"ת, וב' ליסוד, והוא להחו"ג שבכל א' מהם.

אך הענין הזה הוא, כי הגם שהאמת הוא שהי"ב אותיות הפשוטות הם רק השורש להו' כפולות וכנ"ל, עכ"ז הנה מחלק אותם הספר יצירה למציאויות אחרות, וגם לשתי ידים ושתי רגלים אינו נותן הספר יצירה אלא רק אות אחד לכל א' מהם בלבד וכנ"ל, והטעם הוא כי הרי בבחי' מה שהם השורש לכל אור ואור בפנ"ע בהיותן פשוטות, הנה אינו ראוי להיות להם שום גילוי בשום אות כלל, כי הפשוטות הם שורשים נעלמים ואין להם עצמם שום גילוי כלל וכנ"ל אות ו', ואין שום אות שיהא הוראתו על כח הפשוט ממש, כי הפשוט ממש לא נתפס בזמן ובמקום, ואי אפשר לעין לראות ולהשכל להשיג, כי הזמן והמקום והעין והשכל כולם מורכבים. ובאמת כי אין פשוט ממש אלא הקב"ה לבד, והוא אמתת אהדותו הפשוטה הנעלמה אשר לא נתפס בשום אות ונקודה כלל כנודע, אבל זולת אמתת עצמותו הנעלמה ית"ש אין פשוט ממש כלל, וכל מה שאנו אומרים פשוטות זולתו ית"ש, הנה הוא רק בעירובין, וכגון מה שאמרנו שישנם ד' יסודות פשוטות וכנ"ל אות ו', הכוונה הוא שהם פשוטות בערך המציאות דכל העולם הזה כולו, ולכן אין גילוי להם בעולם הזה שאנו בו כלל, והם למעלה מהעולם הזה כנ"ל אות ו'. וכל המציאויות דהעוה"ז כולם מורכבים מהם, והם פשוטים בערך העוה"ז, אבל למעלה במקומם הם ג"כ מורכבים מכחות ומציאויות דהעולם העליון, וכן מעולם לעולם עד המאציל עליון ית"ש שהוא לבדו פשוט בתכלית הפשוטות, והוא אמתת אהדותו הפשוטה הנצחיית שאין לו ראשית ואין לו אחרית, והוא לבדו הפשוט האמת, ואין לו גילוי בשום אות ונקודה כנודע, והארכנו בזה בהקדו"ש ע"ש.

וכן הוא בענינינו, כי מה שאנו אומרים על הי"ב אותיות הנ"ל שהם פשוטות, הנה הוא רק שהם פשוטות בערך הכפולות כמו שיתבאר, אבל הם בעצמן הם ג"כ מורכבות וכלולים כל א' מחו"ג, כי הרי אמרנו לעיל אות ז' שהם יוצאים מהג' הויות דהמוחין. ונודע הוא כי הג' מוחין שהם חב"ד הם נמשכים ויוצאים זה מזה, ע"י שכל א' הוא כלול מב', החכמה הוא או"א עלאין והם חו"ג, וממנו יוצא הבינה שהוא ישסו"ת⁶⁷⁸ והם חו"ג, וממנה יוצא הדעת שהוא הב' עטרין חו"ג. וכן אמרנו לעיל שכל הויות מהם הוא כלול מב' מיני חו"ג, והם שורש ג"כ להו"ק הכפולות. והרי הוי כל אלו השמות ג"כ רק כפולות, אלא שהחכמה בערך הבינה הוא פשוט כי אין ניכר הדו"ן שבו, וכן הבינה בערך הדעת, וכן הדעת בערך הזו"ת, אבל בעצמם הנה כלול כל א' מחו"ג, ולכך יש להם גילוי באותיות שהם אותיות השם. ועיקר הפשוט שבכל העשר ספי' הוא רק הכתר, והוא באמת אין לו גילוי רק בקוצו של יו⁶⁷⁹. והרי לנו עכ"פ כי כל הי"ב אותיות הפשוטות שהם חו"ז חמ"י לנ"ס עצ"ק, הנה הם באמת ג"כ רק מורכבות, כי הם כלולים כל א' מחו"ג, וכן כלול כל א' מכולם ע"ד

⁶⁷⁸ עי' שער אנ"כ פרק ח'.

⁶⁷⁹ עי' ע"ח שער א פרק ה'.

הג' הווי"ת דמוחין שכלול כל אות מהם מחו"ג, וכל הי"ב אותיות כולם שבהם הם כלולים זב"ז. וכנודע שהחכמה שהוא הי' הוא כולל הבינה בתוכו במילואו⁶⁸⁰, והבינה שהיא ה' היא כולל החכמה בתוכה במילואה, וכן כולל הדעת בתוכה בצורתה שהיא ד'ו שהם זו"ן, והדעת הרי הוא כלל החו"ב, והוא מתפשט ומתגלה בהאותיות ו' הי' פב ע"ג כנודע. והרי כלול כל א' מחו"ג, וכן הם כלולים כולם זה בזה. ועד"ז הוא הי"ב אותיות הפשוטות היוצאים ומסתעפים מהי"ב אותיות דהג' הווי"ת, הם באמת ג"כ כלולים כל א' מחו"ג, וכן הם כלולים ומורכבים זב"ז, וכלול כל א' מכל הו' בחי' חו"ג הכלולים ונעלמים בהג' הווי"ת.

וכן כמו שהי"ב אותיות שבג' הווי"ת, הנה ו' מהם הם בבחי' חסדים, וו' מהם הם בבחי' גבורות, כי האותיות י"ו שבהם הם בבחי' חסדים, והאותיות ה"ה שבהם הם בבחי' גבורות, וכנודע⁶⁸¹. כן הם הי"ב אותיות הפשוטות הנה הם נחלקים ג"כ לב' חלוקות, כי ו' מהם הם חסדים ביותר, וו' מהם הם גבורות ביותר. אמנם בהעלם הנה כלול כל א' מחו"ג, וכן כלול כל א' מכולם. ומה שנקראו הם פשוטות, הנה הוא רק בערך הבג"ד כפר"ת, כי בהם מתגלה החו"ג ביותר, ולכן הם מתנהגות בשתי לשונות שהוא בדגש ורפה כמ"ש בספר יצירה (פרק ד משנה א). משא"כ הי"ב פשוטות, הנה אין גילוי להחו"ג בהם, ולכן הוא ג"כ כי הו' כפולות בג"ד כפר"ת הנה מהם יוצא כל כלי החושים שבראש, שהם שתי עינים, שתי אזניים, שני נקבי האף, והפה, אשר בהם מתגלה החושים ממש. והגם שהחושים עצמם, שהם ראייה שמיעה ריח דבור, הנה הם רק בהפשוטות, אך גילוי החושים הוא רק בהכפולות וכמ"ש כ"ז בס"י שם (פרק ד משנה ז⁶⁸² ופ"ה משנה א) ע"ש. והוא משום כי כל גילוי החו"ג הוא רק בהכפולות, וכן גם שאר כל החושים הרוחניים שחושב שם בס"י (פרק ה משנה א), שהם הרהור תשמיש שינה רוגז שחוק, הנה גילויים הוא ג"כ רק בהז' שערים הנו', שהם שתי עינים, שתי אזניים, שני נקבי האף, והפה, אשר הם מהכפולות, כי הרהור הוא מכח השמיעה אוזן, מלין תבחן, כמ"ש הגר"א שם (דף יח ע"א), וגילוי הוא בפה, שהוא בדבור, תשמיש הוא בעינים, העין רואה והלב חומד, ואמרו (יומא עד סע"ב) טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה. שינה הרי הוא בעינים. רוגז הוא באף, וחרה אפי (שמות כב נג, דברים לא יז). וכן שחוק הוא תלוי באף, שהוא כאשר נעשה מבוסס ברוחו, אז מוליד השמחה והשחוק, והכעס והשחוק שניהם תלוי ברוח החוטם, אם לרוגז אם לרצון, וכן אמרו בספד"צ (פרק א' דף ז ע"א) תרין נוקבין דפרדשקא ואתער רוחא לכלא⁶⁸³, כי בו הוא התעוררת הרוח לכל, הן לרוגז והן לרצון, וכן הוא באד"ז (רצד ע"א) כי התרין נוקבין מחד תננא ואשא ומחד נייחא ורוחא טבא⁶⁸⁴. והרי לנו כי כל החושים כולם, הגם שעיקרם הם בהפשוטות וכמ"ש בס"י (פרק ה משנה א) אך גילויים הוא רק ע"י הכפולות, כי כל גילוי החו"ג הוא רק בהכפולות. משא"כ הפשוטות שאין גילוי להחו"ג בהם, הם דוממים והוה כל גילויים רק במציאויות דהגוף שהוא בכמות ולא באיכות, כי איכות הפשוטים אי אפשר שיתגלו כלל וכנ"ל, ולכן הוה כל גילויים במציאויות התחתונים שבהגוף שהם: שתי ידיים, שתי רגלים, שתי כליות, כבד, טחול, מרה, המסס (לפי נוסח הראב"ד ולנוסח הגר"א דקין במקום המסס), קיבה, קורקבן, וכמ"ש בס"י שם (פרק ה משנה ו). אמנם במקורם הוה הפשוטות יותר גבוהים מהכפולות כי הם שורשם, אך למטה אין להם גילוי באיכות אלא רק בכמות, משום שאין גילוי לאורות החו"ג שבהם כנו', ולכן אינם מתייחסים הי"ב פשוטות על החו"ג הכפולות שהוא האיכות שבהו"ק עצמן, ולייחס ב' אותיות מהפשוטות לכל קצה וקצה, יען שאין להי"ב פשוטות

⁶⁸⁰ עי' עניין "הבן בחכמה" בע"ח שער טו פרק ד ובבהגר"א על ס"י ח ע"א.

⁶⁸¹ עי' הערה 679.

⁶⁸² לכאורה כוונתו לכן: שבעה כוכבים בעולם שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה שבעה ימים בשנה שבעת ימי השבוע שבעה שיערים בנפש זכר ונקבה שתי עינים שתי אזניים שני נקבי האף והפה, ע"כ. עכ"פ צ"ע שכן כאן הגילוי האמור הוא גילוי חושים ולא אברי החוש.

⁶⁸³ תרגום: שני נקבי החוטם והתעורר רוח לכל.
⁶⁸⁴ כי שתי הנקבים, מאחד עשן ואש ומאחד נוו ורוח טוב.

גילוי באיכות כלל, כי האיכות הפשוטים אין להם גילוי וכנו, וגילויים אשר יש להם בהכמות שהוא בהי"ב מציאויות שבגוף כנ"ל, הוא אינו מצד איכותם הפשוטים הראשונים והעיקריים, כי להם אי אפשר שיהא להם איזה גילוי כלל, אלא שכל גילויים אשר בהי"ב מציאויות הגוף שהוא בהכמות, הוא אדרבה שהוא ג"כ רק מצד הרכבתם, כי הרי כל אלו הי"ב אותיות עצמן, ר"ל גילויים בהאותיות הרי הוא ג"כ רק מצד הרכבתם וכנ"ל.

והרי נמצא כי אלו הי"ב אותיות הפשוטות הנה יש להם ב' בחי': אחד, פשוטות, כי הרי הם פשוטות בערך הז' כפולות. ואחד, מורכבות, כי הרי מצד זה יש להם גילוי באותיות. והנה בבחי' הפשוטות שבהם הם השורש להז' כפולות, ומצד זה הם י"ב, והם בת"ת שבו מושרשים כל הז'ות, וכמ"ש 'פב ע"ד) הרב בענינינו. אך מצד גילויים באותיות אשר הוא מבחי' ההרכבה שבהם, הנה מצד זה הם השורשים להי"ב מציאויות שבגוף שאמר בספר יצירה שם (פרק ה משנה א) וכנ"ל. והרי ניחא בזה מעתה כל מה שהערינו לעיל בריש דברינו, כי מה שאינו נותן הספר יצירה ב' אותיות מהפשוטות לכל קצה וקצה מהז"ק הכפולות, להחז"ג שבכל א' מהם, הוא מטעם שהרי כל גילויים באותיות הוא אינו מצד איכות החז"ג הפשוטים, כי להם אין גילוי כלל, וכל גילויים באותיות הוא רק מצד בחי' ההרכבה שבהם, אך מצד כח הפשוטים אשר ישנו בהם ג"כ, אשר מצד זה הם י"ב והם השורשים לכל הכפולות שבז"ת, הנה כח הזוה הוא עומד נעלם בת"ת, ושם הם מושרשים כולם בהעלם. והרי אין שייך ליתן ב' אותיות מהם לאיכות כל חז"ג וחז"ג הפשוטים, כי הפשוטים אין להם גילוי באותיות כלל, והם נעלמים מאד, וגילוי האותיות אשר בהי"ב פשוטות, הרי הוא אדרבה שהם רק מצד ההרכבה שבהם.

ומה שהערינו עוד על מה שאינו נותן הספר יצירה שום אות מהם לא לת"ת ולא להיסוד ולא להמלכות, הנה הגם כי הרי לפי כל דברינו הנז' הרי ממילא אין קושיא כלל, כי הרי הוכחנו לדעת שכל מה שאמר הספר יצירה שהי"ב אותיות הפשוטות הם השורשים להי"ב מציאויות שבגוף שחושב שם פ"ה, הנה הוא אינו מסיבת מה שהם שורשים להי"ב איכות הפשוטים הנעלמים שבכפולות, אלא שהוא אדרבה רק מצד גילויים, והוא מבחי' ההרכבה אשר נמצא בהם ג"כ, ויצא ונעשה מהם עי"ז כל הי"ב מציאויות התחתונים שבגוף שחושב שם. וא"כ הרי לא שייך להקשות כלל על מה שמייחס להם הספר יצירה הי"ב מציאויות הללו דוקא ולא שאר מציאויות שבגוף, כי כן ידע הספר יצירה ברוח קדשו, שהם השורשים רק לאלו ולא לזולתם, כי הרי לפי דברינו אין שייכות מעתה להת"ת יסוד ומלכות ליחסם להי"ב אותיות הפשוטות יותר משאר כל הספי' והמציאויות שבהפרצוף, וא"כ הרי אין שייך עוד להקשות כלל בזה.

אך עכ"ז הנה יש לנו באמת תירוץ נכון על זה ג"כ והוא זה, כי הרי פשוט הדבר שהגם שאמרנו שכל אלו הי"ב מציאויות שבגוף אשר אמר הספר יצירה, שהם יצאו ונעשו מהי"ב אותיות הפשוטות, וכן המציאות דהאותיות עצמן וגילויים שאמרנו, שכל זה הוא מצד ההרכבה אשר נמצא בהם ג"כ, עכ"ז הרי פשוט הוא שהכח ובחי' הפשוטות שבהם אינו יוצא מהם לעולם, כי הרי בערך הז' כפולות הנה הם פשוטות, וכן הם נקראו לעולם בשם י"ב אותיות הפשוטות, שהרי הם אינם בדגש ורפה כמו הכפולות שמתנהגות בשתי לשונות כמ"ש הספר יצירה (ברפ"ד מ"א). והרי הם בערך הכפולות רק בגילוי פשוטות לבד לעולם, ומשום זה הנה אין להם באמת ייחס כלל לא להת"ת ולא להיסוד ולא להמלכות, כי הנה הת"ת והיסוד והמלכות אשר הם כולם מהקו האמצעי, הנה נודע הוא שהם כלולים מב' הקצוות, שהת"ת הוא כולל חסד וגבורה, והיסוד הוא כולל נצח והוד, והמלכות היא כלל כל הז'ות והיא נמשך מכולם וכנודע כ"ו. וא"כ הרי הנה כל מציאותם וגילויים רק בבחי' הרכבה. משא"כ הקצוות הנה הם זה כנגד זה רק בבחי' פשוטים, כי ספי' החסד הגם שהיא כלולה מחז"ג, כי הרי היא מהז' כפולות, עכ"ז הנה מתגבר בה ומתגלה בה בחי' החסד ביותר, והרי היא בערך ספי' הגבורה בבחי' חסד פשוט, וכן ספי' הגבורה הגם שהיא בעצמה היא כלולה ג"כ מחז"ג, כי הרי היא מהז' כפולות, עכ"ז הנה מתגבר בה ומתגלה בה בחי'

הגבורות ביותר, דהרי לכך נקרא בשם גבורה, והיא בערך ספי' החסד במציאות הגבורות לבד ובבחי' גבורה פשוט, ר"ל שהיא בערך ספי' החסד בלי הרכבה מחסד כלל. וכן עד"ז נצח והוד, שנצח הוא ענף החסד, והוד הוא ענף הגבורה, שהגם שכל א' בעצמו הוא כלול ומורכב מחו"ג, אבל בערך שכנגדו הוה כל א' בבחי' פשוט, זה מחסד לבד וזה מגבורה לבד. משא"כ הת"ת והיסוד והמלכות שהם הקו האמצעי, והם עומדים גם בגילויים לעולם רק בבחי' כלולים ומורכבים מב' הקצוות, ולכן אמר הספר יצירה היטיב כי הי"ב אותיות הפשוטות הנה הם בשתי ידיים, ושתי רגלים, ושתי כליות, כבד, טחול, מרה, ⁶⁸⁵ (פג ע"א) המסס, קיבה, קורקבן, כי כל אלו הם בבחי' פשוטות זה כנגד זה, כי שתי ידיים הם בחי' ספי' חסד וגבורה, ושתי רגלים הם נצח והוד, וכן שתי כליות הם נצח והוד הפנימים כנודע⁶⁸⁵, והרי הם כולם בבחי' פשוטים זה כנגד זה וכן. וכן הוא כבד טחול, כמ"ש בברכות (ס"א ריש ע"ב) כבד כועס, טחול שוחק. וכן מרה הרי יש מרה חוורא ומרה אוכמא שהם שני הפכים, והרי הם זה כנגד זה בבחי' פשוטים, זה הפך מזה. וכן המסס קיבה קורקבן, הנה יש בכל א' כח המחזיק שהוא מבחי' חסד, וכח הדוחה שהוא מבחי' גבורה, והם ב' כוחות מיוחדים שמשתמש כל א' בזמנו, והם זה כנגד זה בבחי' פשוטים. והם כולם יצאו ונעשו מהי"ב אותיות הפשוטים, אשר ו' מהם הם חסדים וו' מהם הם גבורות, והם כולם פשוטים בערך הכפולות כנ"ל, ולכן אמר הספר יצירה היטיב כי מהם נוצרו אלו הי"ב מציאויות שבנוף הנ"ל, כי הם כולם מתייחסים אחר הפשוטים כנו. משא"כ הת"ת והיסוד והמלכות, הרי כל מציאותם וגילויים אינם בפשוטים כלל, אלא שהם כלולים ומורכבים כנ"ל, ולכך אין שייך ליחס אותם אחר הי"ב פשוטות.

והרי ניחא היטיב כל מה שהערינו. אמנם בהעלם הנה הם מושרשים כולם בת"ת, ועומדים שם בבחי' כחות הפשוטות ממש, שהם שורש כל הז"ת כפולות זולת הת"ת עצמן, כי הוא השורש לכל הכפולות, שכולם מתפשטים ונמשכים ממנו. ויש בת"ת ב' הבחי', כוחות הפשוטים ממש שעומדים בו בהעלם בפנימיותו, וכוחות כל הכפולות ע"י כל הפשוטים שנכללו ונרכבו בו בחיצוניותו, שהוא מציאותו וגילוי, כי בו נכללו ונרכבו כל הי"ב כולם זב"ז, וממנו מתפשטים בכל הכפולות חו"ג, וח"ג בכל א' לפי תכונתו. וכן הם מושרשים כל הי"ב גם ביסוד כמו שיתבאר למטה, וכן הוא ג"כ בהמלכות, שגם בה נכללו כל הי"ב במכל שכן, כי היא כלל כולם. ועכ"פ הוא כי בכל קו האמצעי נכללו כולם לעולם וכנ"ל ודי בזה, וע' עוד למטה בעה"י.

[ט] והו' כפולות עם ת"ת בעצמו יהיה י"ד – והם סוד הי"ד שבמים שהיה עתיד להוולד מיעקב אבינו ע"ה אלו לא שבלבל ראובן את יצועי אביו, ואח"כ השלימו מנשה ואפרים החשבון וכמ"ש בספר הליקוטים (פ' וישלח) ובלק"ת (פ' ויחי), והם מושרשים בהדעת אשר שם הוא ז' חסדים וז' גבורות, כמ"ש בפע"ח שער הג המצות (פרק ב), והם שורש הי"ד שבמים עם מנשה ואפרים, וכמ"ש בספר שער הגלגולים (דף סז סע"א מדפוס ירושלים ע"ה). ואלו הי"ד בחי' שבדעת, הם עצמן הז' כפולות דענינינו, שהם י"ד, כי הדעת הוא פנימיות הת"ת⁶⁸⁶, שהוא מדת יעקב כמ"ש בזוה"ק (פ' ויצא קנז ע"ב בסתרי תורה שם) ויבא יעקב דא תפארת קדישא כו' וכנודע.

[י] נמצא כי הת"ת בעצמו הוא מב' בחי' שהוא אות ד' (כצ"ל וכ"ה בס' א"י) מבג"ד כפר"ת

⁶⁸⁵ עי' אד"ז רצו ע"א: תו אתפשט גופא בתרין שוקין ומתאחדן בינייהו תרין כולין ותרין ביעי דדכורא, דכל משחא ורבות וחילא (דדכורא) דכל גופא בהו אתכנש דכל חיילין דנפיק מנהון, נפקין ושריין כלא בפום אמה, ובג"כ אקרון צבאות (ס"א) דכל גופא בהו אתכנש ושריין כלא בפום אמה ובג"כ אקרון צבאות דכל חיילין דנפיק מנהון נפקי) ואינון נצח והוד תפארת יד"ד נצח והוד צבאות ובג"כ יד"ד צבאות. תרגום: עוד נתפשט הגוף בשני שוקיים, ומתאחדים ביניהם שתי הכליות ושני הביצים של הזכר, שכל השמן והגדלות והכח (של הזכר) של כל הגוף מתקבץ בהם, שכן כל הצבאות היוצאים, יוצאים מהם. וכולם שרויים בפי היסוד. ומשום זה, הם נקראים "צבאות" (שכל גוף נכנס בו ושורה הכל בפה האמה ולכן נקראו "צב-אות" שכל הצב-אות שיוצאים יוצאים מהם), והם נצח והוד. תפארת - הו"ה. נצח והוד - צב-אות, ומשום זה - הו"ה צבאות.

⁶⁸⁶ תיקו"ז כט ע"ב.

והיא כפולה עוד יש בו י"ב שרשים של הו' התחנות כו' – הנה לפי מה שאמרנו לעיל אות ח', הנה גם בחסד וגבורה ובנצח הוד, שהם שתי ידיים שתי רגלים, ג"כ ב' בחי' בכל א', כי הרי הם מהכפולות, ועכ"ז הנה יש בכל א' אות אחת מהפשוטות, כי הם זה כנגד זה, רק בבחי' פשוטות וכנ"ל. אך כוונת הרב הוא כי בת"ת יש ב' בחי', אחד כללית, ואחד פרטית. כי מהכפולות הוא ג"כ רק פרטות אות אחת כמו כל הז"ת, אבל הפשוטות הנה עומדים בו כולם בבחי' שורש, כי הם השורש לכל הז"ת כפולות, ובזה הנה הוא כולל את כל הו"ק כולם. ואלו ב' הבחי', לא ישנם אלא רק בת"ת לבד, כי הוא פרטי וכללי, שהוא ספי' אחת פרטי מתכונת חו"ג כמו שאר כל הו"ק, שכל א' הוא בתכונת חו"ג מיוחד. וכן הוא כללי ג"כ, שהוא כולל את כל החו"ג שבהו"ק כולם, שכולם נמשכו ממנו, והרי יש בו מעלה יתירה על כל הו"ק, וע' עוד למטה אות כ"א.

[יא] ואלו י"ב פשוטים נקראו י"ב גבולי אלכסונים בספר יצירה – הוא בס"י (פרק ה משנה ב) שאמר שם שתיים עשרה פשוטות ה' ו' ז' ח' ט' י' ל' נ' ס' ע' צ' ק', יסודן שנים עשר גבולי אלכסון, גבול מזרחית רומית, גבול מזרחית צפונית, גבול א'פג ע"ב} מזרחית תחתית, גבול דרומית רומית, גבול דרומית מזרחית, גבול דרומית תחתית, גבול מערבית רומית, גבול מערבית דרומית, גבול מערבית תחתית, גבול צפונית רומית, גבול צפונית מערבית, גבול צפונית תחתית. והוא כי העולם הרי הוא בו"ק וכנ"ל רפ"ה, וכל דבר ריבוע שהוא בו"ק הנה יש בו י"ב קרנות, ד' קרנות ארוכות שוכבות בכל אורך משך התקרה עם הד' כתלים במקום חיבורם יחד, וד' קרנות ארוכות עומדות במקום חיבור הד' כתלים זה לזה, ועוד ד' קרנות ארוכות שוכבות בכל משך חיבור הרצפה עם הד' כתלים, והם נקראים י"ב גבולים, כי בהקדן שם הוא הסיום והגבול של כל א'. ונקראו אלכסונים, כי אם תצייר התפשטות קו מהקדן הוא רק באלכסון⁶⁸⁷, ומתפשט באלכסון עד קדן המגבול, כגון ממזרחית רומית למערבית תחתית, ועד"ז בכלם. וכן אלכסון של כל ריבוע הוא רק בהקרנות, ולכן נקראו י"ב גבולי אלכסונים. והגם שכל שטח מהו"ק הרי יש לו ד' גבולין, וא"כ הם כ"ד גבולין, אך כל גבול הרי הוא משמש לשני שטחים, וכגון גבול דרומית מזרחית הרי הוא משמש הן לדרום הן למזרח, ועד"ז בכלם, ולכן הם רק י"ב גבולין, וכמ"ש הגר"א שם בס"י (פרק ה משנה ב⁶⁸⁸).

וכן הגם שקוי האלכסונים אינם אלא רק ו', כי כל קו אלכסון הרי הוא מחבר שני גבולין, אך הגבולין עצמן הרי הם עכ"פ י"ב, ח' שוכבות וד' עומדות כנ"ל. והנה כל בחי' גבול הוא מצד הגבורות, כי כל סיום וגבול הוא מבחי' גבורות, כי החסד הוא מתפשט בלי גבול כלל, ומצד הגבורות הוא אמר לעולמו ד⁶⁸⁹, לכן חושב בהם השמאל קודם להימין, משום שהם כולם מצד הגבורות, ור"ל כי הרי חושב בכל א' רק הצד השמאל, והצד ימין הוא משלים בהרוח השני שהוא ג"כ השמאל שבו. אך הרוחות עצמן מתחיל ממזרח שהוא הקדם, והולך לדרום שהוא ימין, משום כל פינות שאתה פונה בו' (יומא טו ע"ב) כמ"ש הגר"א שם.

ומ"ש הרב שהי"ב גבולין הם הי"ב פשוטים, הוא משום כי הגבולין בעצמן זולת הקצוות, הרי אין להם מציאות ואינם אלא רק הכחות הפשוטים של המציאות שהם השרשים הנעלמים אליו, ולכן כאשר שמתפשטים בהמציאות, הנה עומדים בו לראשית והתחלה אליו, וכן הם סיומם וסופן של כל מציאות, כי הכחות הפשוטים הם יסודן וכן הם תכליתן, כי לעולם הוא שהיסוד עצמו הוא התכלית, כי תכלית כל דבר שחוזר ליסודו הנעלם. אך הו"ק הם המציאות גופה, והוא נעשה ויוצא מהעלם אל הגילוי, ומהכח אל הפועל ע"י הכפולות, ולכן הוא ו"ק, כי כל קצה כלול ומורכב מחו"ג, שהם ב' כחות מהפשוטות. אך זהו רק בבחי' מציאות העיקרי שבו, שהוא תכונתו המיוחדת

⁶⁸⁷ אם לא שהוא גבול עצמו. @

⁶⁸⁸ וז"ל הגר"א שם, גבולי אלכסון כמו בבית שיש לו ששה שטחים ו"ק כנ"ל, במקום שמגיעים ב' קצוות ביחד נקרא גבול, ששם גבול הקצוות.

⁶⁸⁹ עי' חגיגה (דף יב ע"א): אמר ריש לקיש, מאי דכתיב אני אל שדי אני הוא שאמרתי לעולם די.

אליו, ובוזוה אנו אומרים שהוא כלול ומורכב רק מב'. אבל באמת הנה משתתפים כולם בבנין כל א', וכמו שמבואר בספר יצירה (פרק ד ופרק ה) שלא נעשה שום דבר מהפשוטות והכפולות אלא רק ע"י שצרפן זה בזה, ולכן קשור כל קצה מהו"ק עם כולם ע"י הגבולים, שהרי גם בהצד שכנגדו הוא קשור עמו ע"י קוי אלכסונים. ולא עוד אלא כי ע"י הו' קוי אלכסונים הנה נכללו כולם זבי' בכל אחד ואחד כמו שיתבאר למטה אות י"ג. ועכ"פ הוא כי המציאות גופה הנה לא נעשה אלא מהכפולות, אבל הי"ב גבולין הם מהי"ב פשוטות וכנוז'.

והנה נאמר עוד בזה כי הו"ק הנה כל קצה מהם הוא ג"כ בו"ק⁶⁹⁰, וכידוע בסוד (ישעיה מ טו) מי ברא אלה בהקדמת זוה"ק (בראשית דף ב ע"א), והרי יש בכל קצה גופה ג"כ כל הי"ב גבולי אלכסונים, והם ו' פעמים י"ב שהוא ע"ב, גימטריא הסד, וזהו (תהלים פט ג) עולם הסד יבנת. וכן הוא שם ע"ב בחסד שהוא התחלת הו"ק כנ"ל רפ"ה, ושורש השרשים דכל הי"ב הוא במחשבה מ"ס, אשר שם הוא שם ס"ג כמ"ש בתיקונים (תיקון ע דף קמא ע"ב), ויש בו ג' יודיין אשר מהם יוצא השם בן י"ב, שהוא ג' הוי"ת דמלך מלך ימלוך וכמ"ש בהקדמת תיקונים (דף יא ע"א), והנה הם השורש דהי"ב פשוטות כנ"ל אות ז'. וכן הוא עוד כי הו"ק אשר כל א' הוא כלול מכל הו"ק, והם ל"ו, ועם הי"ב גבולי אלכסונים המחברים הוא מ"ח, שרשם הוא המ"ח אותיות שבהי"ב צרופי הוי"ה, שהם יוצאים מהג' הוי"ת דשם בן י"ב הנז', כי הי"ב צרופי הוי"ה הנה הם: א'פנ ע"ג) יהו"ה, יהה"ו, ויה"ה, הוי"ה, היה"ו, הוי"ה, ויה"ה, והי"ה, והה"י, והה"י, ההי"ו, ההו"י. והג' שהתחלתם ביודיין הם מהג' יודיין דהג' הוי"ת הנז', והג' השניים שהתחלתם בההי"ן הם מהג' ההי"ן הראשונים שבהג' הוי"ת, והג' שהתחלתם בו' הם מהג' ווי"ן שבהג' הוי"ת, והג' הרביעיים הם מהג' ההי"ן אחרונים שבהג' הוי"ת, וכמ"ש הגר"א בהקדמת תיקו"ז שם.

והנה אלו המ"ח אותיות דהי"ב צרופי הוי"ה הם מתחלקים ג"כ לשרשים וענפים, כי התחלת האותיות דכל שם שהם הר"ת שבהם הם השרשים, כי הם עצמן הי"ב אותיות דהג' הוי"ת, ושאר הל"ו אותיות הם הענפים המסתעפים מהם. וכן הי"ב עצמן דהר"ת הם נבחנים ג"כ בשרשים וענפים, כי הג' יודיין הם השרשים והמ' שהם הההי"ן ווי"ן ההי"ן הם הענפים, כי הג' יודיין הנה הם הג' יודיין דהשם ס"ג אשר הוא בסוד המחשבה העליונה, מ"ס דא"א, כי מאותן הג' יודיין יוצאין הג' הוי"ת שהוא שם של י"ב אותיות, ומהם יוצא הי"ב צרופי הוי"ה שהם מ"ח אותיות, י"ב ול"ו, שהם שורש הי"ב גבולי אלכסונים, והו"ק אשר כל א' הוא כלול מכל הו' והם ל"ו כנ"ל. אמנם כללות דהי"ב צרופי הוי"ה שהוא הי"ב שמות שבהם, הנה הם השורש להי"ב פשוטות, כי אלו הי"ב צרופים כתב הגר"א בספר יצירה (פרק ה משנה א) כי ו' מהם הם באור ישר וו' מהם הם באור חוזר, וכן שם (פרק ג משנה ג) אמר כי הו' מהם המתחילים בי"ו הם זכרים, והו' מהם המתחילים בה' הם נוקבין. והנה הם הו' חסדים והו' גבורות שבהי"ב פשוטות, שהם שורש הו"ק הכפולות וכנ"ל בכל דברינו. והרי לנו עכ"פ כי הכל עולה למקום אחד כי שורש אחד לכולם.

[יב] כי מאחר שהם עצמן בחי' ו"ת כפולות אשר בת"ת נשרשים, א"כ צריכין להיות מצויירין שם בציור גבולי אלכסונים כי חלק אחד בו' – הענין הוא כי הרי אמרנו לעיל בסמוך כי הי"ב גבולין הם הי"ב קרנות, והנה כל קרן הוא מיוסד רק על בחי' אלכסון כי משום שמציאותו הוא מב' שטחים שאינם ברוח אחת לכן הוא מיוסד רק בבחי' אלכסון, ואי אפשר שיתפשט קו מהקרן מכוון אלא רק באלכסון. והי"ב קרנות שהם הי"ב גבולין, הרי אמרנו שהם מהי"ב פשוטות, והם היסודין עלאין והשרשין הראשונים הנעלמים לכל המציאות כולו. ונמצא כי בדקדוק אין הגבולין יוצאין מהו"ק, אלא אדרבה הוא שהו"ק יוצאין מהגבולין, כי הי"ב גבולין הם הי"ב פשוטות שהם השורשים לכל, ומה שנתייסדו הפשוטות בבחי' אלכסונים משום שהם צריכים

⁶⁹⁰ ע"י (שער ג פרק א) כל קצה הוא צורת ו' הם ו"ק, ו' פעמים ו' גימ' אל"ה, ובהם מתלבש הכינה הנקרא מ"י, ונעשה אלהים, מ"י ברא"א אל"ה. וע"י במקדש מלך בזהר הנ"ל: וכיון שנתחבר מ"י שהיא בינה עם הו"ק הנקראים אלה, להיות כל קצה כלול מכל הו' שעולים גימ' אלה, אזי נעשה אלהים מ"י אלה. @

להתפשט אנה ואנה כל א' לשתי רוחות, וכן נכללים כולם בכל א' מהו"ק, כי לא נעשה מהפשוטות שום דבר אלא רק ע"י שצירפן זב"ז כנ"ל אות י"א, ולכן נתייסדו הפשוטות במציאות הגבולין דוקא, אשר מציאותם הוא ג"כ רק בבחי' אלכסון, ועיקר עומק הטעם מה שהפשוטות הם נתגלו בבחי' האלכסונים, משום שהם הממוצע בין השורשים הנעלמים אשר בהם נעשה הצמצום הראשון, אשר שם הוא רק בבחי' עגולים וכמו שכתבנו בשער עגולים ויושר ענף ב' אות י', לבין הקו דאור א"ס שהוא בבחי' ו"ק וכמו שאמר הרב שם ע"ש דברינו אות כ"ב, והוה הי"ב פשוטות שהם הי"ב גבולין דהו"ק הממוצע בין אותן העגולים להיושר ולכן הם בבחי' אלכסונים, כי מתפשטים מהעגול ונעשו ליושר, והממוצע ביניהם הרי הוא האלכסון, כי בו מתייחד העגול עם המרובע שבתוכו שהוא היושר. והרי נמצא כי הפשוטות הנה הם אלכסונים מתחילת מציאותם, וכן הם אלכסונים גם בבחי' התפשטותם למטה, כי כל א' מתפשט לשתי רוחות, וכן הם מתפשטים בכל מציאות ומציאות גם באותן אשר הם הפכים ומנגדים זה לזה, ואי אפשר להתפשט בכולם ולהיות יסודין לכולן אלא רק ע"י שהם אלכסונים דוקא וכנז'.

[יג] כי חלק אחד גבול אחד שבו יהיה נוסה באלכסון נגד ספי' החסד וחלק אחד גבול הב' יהיה עומד ונוטה נוכח ספי' הגבורה – ר"ל כי הרי צריך שהחסד יהיה כלול מתכונת הגבורה ג"כ, והגבורה יהיה כלול מתכונת החסד ג"כ, ולכן מתפשט כל חלק מהפשוטות אשר בכל גבול באלכסון דוקא כדי שיתקשר 'פג ע"ד' ויתייחד גם עם שכנגדו והפוכו הכלולים בכל א' מהם. והנה מתקשר כל ספי' עם שכנגדה ע"י ד' קוי אלכסונים, וכגון החסד שהיא בדרום הת"ת, היא מתקשר עם הגבורה אשר היא מצד צפון הת"ת, ומתקשרים שניהם זב"ז, שיעשה כל א' כפול וכלול מהשני ע"י הד' גבולי⁶⁹¹ האלכסונים, שהם קו אחד הנמשך מדרומית מזרחית לצפונית מערבית, קו ב' מצפונית מזרחית לדרומית מערבית, ג' מדרומית רומית לצפונית תחתית, ד' מצפונית רומית לדרומית תחתית. והרי קשור החסד והגבורה זה עם זה מכל ד' קצוותיהם.

אמנם הוא כי אותן הד' קוין הרי הם משמשים ג"כ לקשר את המזרח עם המערב, וכן המעלה עם המטה אשר מדרומית לצפונית. ואם תוסף עליהן עוד ב' קוין, קו אחד ממזרחית רומית למערבית תחתית, קו שני ממערבית רומית למזרחית תחתית, הרי הם ו' קוי האלכסונים אשר בהם מתקשרים כל הו"ק כולם זה עם זה, וקשור כל א' בשכנגדו מכל ד' רוחותיו, והם הי"ב גבולי אלכסון שבהו"ק המתייחדים זב"ז ע"י הו' קוין הנז', כי כל קו הרי הוא כולל ב' גבולין, ועכ"פ הוא כי ע"י הו' קוי האלכסונים מקושרים כל הו"ק זה עם זה, כל א' עם שכנגדו בכל ד' קצותיו, וע"י נעשה כל א' כפול וכלול משכנגדו, והם ו' כפולות.

ואין להרהר ולומר הרי גם זולת הקוי אלכסונים הו"ג כל הו"ק מחוברים ומיוחדים זב"ז ע"י הו' שטחים עצמן אשר מקושרים זה עם זה, והם כולם מרובע אחת וע"י הו"ק דהת"ת עצמה שהיא ספי' אחת, הרי מתייחדים הי"ב גבולין שבה זב"ז ע"י הו' שטחים שבה אשר הם מקושרים זה עם זה, וא"כ למה לנו להשתמש בקוי האלכסונים כלל.

אך דע כי הו' שטחים, לא די שאינם מחברים את הגבולין, אלא אדרבה שהם מפסיקים ביניהם, כי הרי ע"י עומדים הי"ב גבולין לבחי' י"ב פשוטים, והם כל א' לעצמו, והוא משום כי השטחים מפסיקים ביניהם, כי השטחים הם כפולים וכל שטח ושטח הוא בתכונה מיוחדת, כי הרי ע"י נעשו לו"ק, זה דרום וזה צפון, זה מעלה וזה מטה, זה מזרח וזה מערב. ולכן מוכרח הוא שיסודר כלילות הפשוטות זה עם זה רק ע"י קוי האלכסונים דוקא הנמשך ומתפשט מזה לזה כנז'. והנה יש בזה עוד תועלת גדולה ועיקרית מה שנעשה כפילותם וכלילותם זב"ז ע"י קוי האלכסונים, כי ע"י נעשו כולם כלולים זב"ז בכל אחד ואחד גופה, וכגון ספי' החסד שבדרום הת"ת הנכלל עם ספי' הגבורה שבצפון הת"ת ונעשו שניהם כלולים זה מזה, הנה באם שהיה כלילותם זב"ז ע"י קוי יושר,

⁶⁹¹ אולי צ"ל קוי.

שהיה נמשך מזה לזה ביושר מהמעלה של דרום להמעלה של צפון, ומהמטה של דרום להמטה של צפון, וכן ממזרחית דרומית למזרחית צפונית, וממערבית דרומית למערבית צפונית, הרי היו נשארו עדיין חסרים מכלילות המעלה ומטה בכל א' מהם, וכן מכלילות המזרח ומערב בכל א' מהם, כי הרי עומד המעלה ומטה וכן המזרח ומערב בכל א' מהם רק בקצוות מרוחקים זה מזה, ולא נכללו הם זב"ז ג"כ, לא בהדרום ולא בהצפון. אבל עתה כאשר שמתקשרים הדרום והצפון זב"ז ע"י קוי האלכסונים, הרי נכללים ע"י המעלה ומטה זב"ז בכל א' מהם ג"כ, וכן המזרח ומערב זב"ז בכל א' מהם ג"כ, כי קו האלכסון ההולך מדרומית רומית לצפונית תחתית, ומצפונית רומית לדרומית תחתית, הרי נכלל ומתייחד ע"י הרומית והתחתית זב"ז ג"כ בכל א' מהם גופה, וכן ע"י קו האלכסון ההולך מדרומית מזרחית לצפונית מערבית ומצפונית מזרחית לדרומית מערבית, הרי נכלל ע"י המזרח ומערב זב"ז ג"כ בכל א' מהם גופה, והרי נכלל המעלה ומטה זה עם זה, וכן המזרח ומערב זה עם זה, הן בדרום והן בצפון ע"י הקוי אלכסונין, ובאה כלילותם יחד עם כלילות הדרום והצפון זב"ז. והרי נמצא כי ע"י קוי האלכסונים הנה נכללו כל הו"ק כולם יחד זב"ז בכל קצה וקצה גופה במכוון ובהדיא, משא"כ אם היה קישורם זב"ז ע"י קוי יושר, לא היה נעשה מזה אלא רק כלילות כל א' עם הרוח שכנגדו לבד, אבל לא כלילות שאר הקצוות שיוכללו הם ג"כ זב"ז בכל א' מהם, ולא היה נעשה כלילות כולם זב"ז בכל אחד ואחד אלא רק מה שהיה נמשך בהם ממילא ע"י כלילות כל א' עם שכנגדו. 'פד ע"א) אבל עתה הרי נעשה כ"ז במכוון ובהדיא, ובאה כלילות כולם יחד בכל א' מהם, והבין כ"ז.

וזהו שאמר הרב כי הו' כפולות המושרשים בת"ת צריכין להיות מצוירין בציור גבולי אלכסונים, כי רק ע"י נכללו כולם זב"ז בכל א' מהם, הגם שכל א' הוא בתכונה מיוחדת וכנ"ל. ומ"ש כי חלק אחד גבול אחד שבו יהיה נומה באלכסון נגד ספי' החסד, וחלק גבול הב' יהיה עומד ונוטה נוכח ספי' הגבורה, ר"ל כי כח העצמות דהגבורה אשר בהפשוטות הוא נומה באלכסון כדי שיוכלל בספי' החסד ג"כ, כי ע"י שמציאותו הוא בתכונת אלכסון דוקא, ע"י אפשר לו שיוכלל בהחסד ג"כ, וכן כח העצמות דהחסד אשר בהפשוטות הוא נומה באלכסון כדי שיהיה אפשר לו שיוכלל בספי' הגבורה ג"כ, ונעשו ע"י כל הו' כפולות כל א' כלול מחו"ג. אבל אם היה מציאות הפשוטות רק בתכונת היושר, לא היה מתפשט לעולם אלא רק בכחו לבד, ולא היה נעשה הכפולות כלל, ורק משום שכל הי"ב פשוטות הם משרשם רק בתכונת האלכסונים כנ"ל אות י"ב, לכן מתפשטים ונכללים כל א' גם בהפכו וכנגדו, וע"י נעשו כל הו"ק כל א' כלול מכולם.

[יד] כדי שאלו י"ב חלקי הת"ת יהיו נוטים פניהם נגד הו' ספי' – כי ע"י שהם מתפשטים באלכסון מגבול זה לגבול זה, הרי כולל בתוכו ד' שטחים, כי כל גבול הוא כולל ב' שטחים כנ"ל, וכל ד' שטחים הם כלולים מו' שהם הו"ק, והרי נמצא שכל א' מהפשוטות משתתף בכל הו'. אמנם עיקר גילוי הוא בב', והם הב' גבולין אשר מתפשט כל א' להגבול שכנגדו, ומתגלים הי"ב פשוטות בהו' כפולות, ב' פשוטות לכל א' מהכפולות, שנעשה כל א' כלול מחו"ג הפשוטות. והגם שהם ב' הפכיים, עכ"ז אפשר להם להתייחד ע"י שגם כל הפשוטות הם אלכסונים מעיקרם כנ"ז, וזהו שאמר דלכך הם אלכסונים, כדי שאלו י"ב חלקי הת"ת יהיו נוטים פניהם נגד הו' ספי', ור"ל כדי שיהא אפשר שיהיה כל א' כלול מחו"ג, הגם שהם ב' הפכיים. והרי נעשה מהי"ב פשוטות הו' ספי' הכפולות, שכפול כל א' מחו"ג ע"י שהפשוטות הם בתכונת האלכסונים.

[טו] נגד הו' ספי' שהם שרשים לאלו הי"ב חלקים שבת"ת לינק מהם – הנה לעיל בסמוך אמר שהי"ב חלקים שבת"ת הם השרשים להו"ס, וכמ"ש "כי כל ז"ת נשרשים בגוף שהוא הת"ת", ואמר עוד "נמצא כי הת"ת בעצמו כו' יש בו י"ב שרשים של ו"ת שהם כפולות כו"ו וכנ"ל בכל דברינו, וכאן אמר שהו"ס הם השרשים והי"ב חלקים שבת"ת יונקים מהו"ס, אמנם הוא כי הנה בחי' הז' והי"ב הם מושרשים בכמה מציאויות אשר מראשית התחלת האצילות עד סופו כולו, כי למעלה מהכל הוא הז"ת דרדל"א, ולמטה ממנו סמוך אליו הוא הי"ב חוורתא והי"ב נימין, ולמטה

מהם הו' תיקוני דגלגלתא, ולמטה מהם הי"ב תיקוני דיקנא, כי תיקון הי"ג הוא כללותם כנודע, וכן כל י"ב מאירים ביי"ג כמו שמבואר בשער א"א (פרק ה), אך עיקרם הוא י"ב. וכן הו"ן הוה מציאות הו"א ב' שהוא כללות הו"ת, ומציאות הנוק' היא ביי"ב, וכמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א' דף ט ע"א בד"ה היתה) וכן בספר יצירה (פרק ה משנה א). ובאלו שחשבונו הרי יש בחי' ז' למעלה מיי"ב, ויש י"ב למעלה מו'. אמנם הי"ב והו' שבענינינו, הוה הי"ב בדעת והו' בז"ת, כי תרין עטרין דהדעת שהם חו"ג והם ה"ח וה"ג, וב' מוחין והם הי"ב פשוטות שהם פנימיות הת"ת הכולל כל הו"ת (ע' בהגר"א ספר יצירה פרק א משנה א אופן ג ג ע"ג, ומשנה ב אופן ב ו ע"ב ובכ"מ). ובוה הרי הוה הי"ב למעלה והו' למטה, ויונקים הו' מהיי"ב, כי הדעת הוא פנימיות הו"ת כנודע. וכל זה הוא בבחי' הי"ב והו' אשר בוז"א עצמו, כי בוה הוה הי"ב הפנימיות שבו והו' החיצוניות שבו. אך באשר שבכללות הו"ן שהם ג"ב ז' ויי"ב, ז"א הוא ז' והנוק' היא י"ב כנז', והרי בהם הוה הו' למעלה והיי"ב למטה, כי היא מקבל ויונק ממנו, ובחי' הנוק' הנה היא מושרש בת"ת בטבורא דליבא. וישנם בת"ת עצמו בחי' ז' כמ"ש הגר"א בתיקונים (תיקון נ"א בדרך צ"ח ע"ג) ע"ש⁶⁹², ואלו הי"ב דהנוק' המושרש בת"ת הם מקבלים מוז"א שהוא הו"ק, כי הם שרשים לאלו הי"ב דהנוק' שבת"ת. והרי לפד ע"ב) ישנם בת"ת ב' הבחי', כי ישנו שם בחי' י"ב שהם שורש להו"ק והוא הי"ב שבדעת, וכן ישנו שם בחי' י"ב אשר הו"ק הוא שרשם, והוא הי"ב דשורש הנוק' שבת"ת. והוה מ"ש הרב לעיל שהיי"ב הם השורשים, וכאן אמר שהו"ק הם השורשים, כי שניהם אמת ושניהם ישנם, ועיי' הי"ב גבול אלכסונים מתקשרים הי"ב עליונים עם הו' תחתונים, וכן הי"ב תחתונים עם הו' שהם עליונים להם, והם כלולים כולם בת"ת ומתייחדים בו זה בוה.

וכן יש בוה עוד ענין ב', והוא בבחי' אור ישר ואור חוזר, כי בבחי' אור ישר אשר הוא מלמעלה למטה, הוה הי"ב השורשים והו"ק הענפים ומקבלים הו"ק מהיי"ב, אבל בבחי' אור חוזר, שהוא מלמטה למעלה, מקבלים הי"ב מהו"ק.

ואל תתמה איך אפשר להיי"ב לקבל מהו' הלא הי"ב הם פשוטות שאינם מורכבות כלל, והו' הם כפולות וכל פשוטות וכפולות הוה לעולם הפשוטות שורשים. אך כבר אמרנו לעיל אות ח', שכל פשוטות וכפולות דענינינו הם כולם רק בעירוכין, וכל י"ב שהם פשוטות הוא רק בערך התחתונים, והו' אשר למעלה מהם נחשב להם הי"ב אשר למטה למציאויות גמורים ואינם בערכם לפשוטות כלל, והבן זה ודי בוה.

[טז] כי הרי בחי' חסד שבת"ת צריך שיהיה בקו ימין הת"ת בראשית הקו כו' ובסוף קו הימין דת"ת יהיה בו ב' חלקים דנצה – והגם כי מאחר שהם שניהם בקו ימין שהוא קצה אחד מהו"ק, א"כ איך הם נחשבים לשניים, ועד"ז בגבורה והוד שהם שניהם בקו שמאל. אמנם כבר אמרנו לעיל פ"ה אות ב', כי מה שנחשב הנצה וההוד לשני קצוות מיוחדים והם המעלה ומטה, הנה הוא רק על שם תכונתן, כי תכונתן הוא מחו"ב, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (ט"ז ע"ב) אסתכל לעילא לגבי חכמה ואתקשר בירכא ימינא כו', אסתכל לתתא לגבי אימא עילאה ואתקשר בירכא שמאלא כו'⁶⁹³, ולכן אמרו רז"ל (ברכות ס"א סע"א) כליות יועצות, כי הם מחו"ב. וכן מתלבש הנצה דא"א בוז"א שהוא ענף החכמה, והוד דא"א מתלבש בהמלכות שהיא ענף הבינה, ומצד

⁶⁹² ז"ל: אין השפעה בכ"מ עד שיהיה זיווג מיניה וביה וב' הקצוות חו"ג הן ז' ולכן בת"ת שצריך לכלל משניהם לכן בו ג"כ ז' וכן בכל קו האמצעי בחו"ב ונ"ה כידוע וכל נוק' הוא פתיחא והן בג' מקומות הנ"ל בפה מקום הכתר וכן דעת וטבור בת"ת ועטרה ביסוד.

⁶⁹³ ז"ל בשלימות: אסתכל לעילא לגבי חכמה ואתקשר בירכא ימינא וחתים ביה חיים בגין דחכמה עליה אתמר והחכמה תחיה בעליה אסתכל לתתא לגבי אימא עילאה ואתקשר בירכא שמאלא וחתים ביה מזוני יו"ק פנה למערב בצדיק דאיהו ערוב דתמן מתערבין כל חיילין.

תרגום: מסתכל למעלה לחכמה ונקשר בירך ימין וחותם בו חיים משום שעל החכמה נאמר והחכמה תחיה בעליה מסתכל למעלה לאם העליונה ונקשר בירך שמאל וחותם בו מזונות יו"ה פנה למערב בצדיק שהוא ערוב ששם מתערבים כל הכחות.

תכונתן הם בבחי' מעלה ומטה, שהוא בחי' חו"ב, וכן בחי' זו"ן⁶⁹⁴, ומתקשרים הנו"ה בחו"ב ע"י קוי האלכסונים הנמשך ממזרחית רומית למערבית תחתית, וממערבית רומית למזרחית תחתית, ע"י אלו הב' קוין מתקשרים הנצח הוד בחכמה ובונה, וע"י הב' קוין הנמשך מדרומית רומית לצפונית תחתית, ומצפונית רומית לדרומית תחתית, ע"י נעשה כל א' כלול ג"כ משכנגדו, והרי הם כפולים, כי הרי נמשך מהחכמה להחוד ג"כ ומהבונה להנצח ג"כ, וע"י הם כפולים כל א' בדגש ורפה.

[יז] ודע כי גם ביסוד יש בו שנים עשר בחי' גבולי אלכסונים אלו כו' בסוד אלה תולדות יעקב יוסף – כי יוסף שהוא יסוד הוא תולדות יעקב שהוא ת"ת, ויש ביסוד ג"כ כל תכונת הת"ת, כי ת"ת ויסוד הם מזרח ומערב, וע"י ד' האלכסונים אשר ממזרח למערב (ממזרחית דרומית, וצפונית למערבית, צפונית ודרומית, וממזרחית רומית, ותחתית למערבית, תחתית ורומית) הנה הם נכללים זה בזה, ונרשם ביסוד ג"כ כל הי"ב גבולי אלכסונים כמו בת"ת, והוא כלול ג"כ מכל הו"ק הכפולים שהם ו' בחי' חו"ג, כל א' בתכונה מיוחדת, והם י"ב, ר"ל שעומדים כל הי"ב ביסוד ג"כ, כל א' בכחו בפנ"ע ובבחי' פשוטות. וכן הנה ישנם ביסוד תכונות כל הו' כפולות ג"כ, וישנם ביסוד ב' הבחי': אחד חלוקתם ליי"ב והם פשוטות. ואחד, כלילותם בו והם כפולות, ולכך נקרא היסוד מערב, כמ"ש בכוונת לולב (שעה"כ בהקדמה לדרושי חג הסוכות) וכנודע, כי בו מתערבים כל הכחות כולם, ומתערבים בו כל הי"ב כולם ג"כ זב"ו, ומשום זה הוא נקרא בשם מערב. ומשום שיש בו בחי' הפשוטות ג"כ, והם השורשים לכל מה שלמטה, לכן הנה נקרא היסוד ג"כ בשם מזרח, וכמ"ש ב"זוה"ק (פ' וישב קפ"ו ע"ב) ממזרח שמש דא אתר דההוא נהר דנגיד ונפיק דמתמן נפקת נשמתא ואתנהירת⁶⁹⁵, וכמו שמבואר עוד בהקדמת זוהר (בראשית י"ב ע"ב), והמלכות היא היא המערב בערך היסוד שהוא המזרח בערך המלכות. אך בערך הת"ת, הוה יסוד (פד ע"ג) מערב והת"ת מזרח, והוא ע"פ מה שאמרנו, כי ישנם בהיסוד ב' הבחי'. ומ"ש הרב שכל הז"ת צריך שיהיו נרשמים ביסוד, הוא משום כי היסוד הוא המיוחד את זו"ן, ולכן צריך שיהיו נרשמים בו כל מה שישנם בו"א. וכן נרשם בו המלכות ג"כ בהעמדה שהוא כתר של המלכות והוא שורשה, וכמ"ש הגר"א בספר יצירה (פרק א משנה א אופן ה ה ע"א) שלכן נקרא עמדה כי הוא כתר, והוא הה' אחרונה שבשם שהוא עמדת הברית, כתר המלכות אדני, והרי נכלל בהיסוד כל מה שישנם בשניהם, ובסוד (תהלים צב יג) צדיק כתמר יפרח, כמ"ש באד"ר (קלה ע"ב) ובא"ז (רצב ע"א) (וע' בענין מזרח ומערב בספר קהלת יעקב בערכם שם ושם).

[יח] וזה יסוד וקרא זה אל זה י"ב ביי"ב דת"ת ודיסוד – כי זה גימטריא י"ב, ומאיר הת"ת בהי"ב שבו להי"ב דהיסוד, ומזה הוא שם של י"ב ביסוד היוצא מפסוק (משלי יח ו) מגדול עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב וכמ"ש ב"זוה"ק (בראשית לו ע"ב), והוא יוצא מהג' הויות דמלך מלך ימלוך כמ"ש הגר"א בתיקונים (סוף תיקון ד דף כ ע"ב ד"ה כללי שמות), והם הג' הויות דהי"ב פשוטות כנ"ל אות י"א. וע"י מתגלה כבוד מלכותו ית"ש לעילא ותתא, כי היסוד משפיע תיכף להמלכות, וזהו שאמר (ישעיה ו ג) וקרא זה אל זה, שנמשך האור מהי"ב שבת"ת להי"ב שביסוד, ואמר (שם) קדוש קדוש קדוש, שהוא קדוש לעילא, קדוש באמצעיתא, קדוש לתתא וכמ"ש בפ' בשלה (גב סע"א), וע"י מלא כל הארץ כבודו, כי מקבל המלכות, שהיא הארץ קדישא, הארץ אשר נשבע לאבותינו, הנה מקבל היא את גילוי אורו מהיסוד, ומאירה ומתגלה למטה ויתקיים מ"ש (תהלים י טז) ה' מלך (תהלים צג א) ה' מלך (שמות טו יח) ה' ימלוך לעולם ועד, ואז מלא כל הארץ כבודו.

[יט] ואלו הי"ב גבולי אלכסון דהיסוד הם בחי' י"ב מזלות עצמן – וכן אמרו בתיקונים (תיקון יח דף לד סע"ב) שהי"ב מזלות הם ביסוד, והנה הם מהי"ב פשוטות שבו, שהם הי"ב גבולי אלכסון, וכמ"ש בספר יצירה (פרק ה משנה ג) שתים עשרה פשוטות הו"ז חמ"י לג"ם עצ"ק, חקקן

⁶⁹⁴ היינו זכר ונקבה ולא ז"א ונוק' ##*.

⁶⁹⁵ תרגום: ממזרח שמש, זהו מקום שאותו הנהר נמשך ויוצא שמשם יוצא נשמה ומאירה.

חצבן צרפן שקלן והמירן וצר בהם שנים עשר מזלות בעולם כו', ושם (משנה ב) אמר כי השתים עשרה פשוטות הנו' הם הי"ב גבולי אלכסון. והרי לנו כי מהי"ב גבולי אלכסון הם השנים עשר מזלות, ועל זה אמר הרב כי הנה הם מהי"ב גבולי אלכסון שבהיסוד וכמ"ש בתיקונים וכנו', וע' שער לאה ורחל (פרק ג) ובמ"ן ומ"ד (דרוש טו) ובדרושי אבי"ע (בהד' פרקים אחרונים פרק א), ובציור עולמות (פרק ב), וע' עוד למטה בסמוך.

[כ] ובחי' ז' ככבי לכת הם הז"ת מפאת עצמן ולא מבחי' התכללותן ביסוד – ר"ל שהגם כי האמת הוא שגם הז' ככבי לכת הם כלולין ביסוד, וכמ"ש בתיקונים הנ"ל (דף לד ע"ב) ואיהו כליל תרי עשר מזלות ושבעה ככבי לכת, אמנם הם נמשכין מהז"ת עצמן וכמו שמבואר בספר יצירה (פרק ד משנה ז) כי הז' ככבי לכת הם מהו' כפולות בג"ד כפר"ת שהם בהז"ת, והנה הם יוצאים מהז"ת עצמן, אלא שהיסוד הוא כולל אותם ג"כ כמו שכולל את הז"ת, אבל הי"ב מזלות שהם מהי"ב פשוטות אשר שורשם הוא בת"ת, הנה הם אינם מהת"ת עצמו אלא רק מהי"ב פשוטות אחר שנמשכו בהיסוד וכנו'. וע' עוד בשער דרושי אבי"ע (בפ"א מהד' פרקים האחרונים) שמבואר שם וכן בציור עולמות (פרק ב), כי כל הז' ככבי לכת עם כל הי"ב מזלות הם כולם קבועים ברקיע השני מתתא לעילא שהוא יסוד (והר פנחס רלו ע"א), ועל זה נאמר (בראשית א יז) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים, שהוא יסוד, ובו הוא העשרה גלגלים שהם הי"ס דהיסוד, והי"ב מזלות הם בגלגל השמיני שבו, והז' כוכבי לכת הם בז"ת שבו ע"ש, וא"כ הרי הם כולם ביסוד. אמנם הוא, כי על זה באמת הנה מלמדינו הרב כאן כי הגם שהם קבועים בהיסוד, עכ"ז הנה הם נמשכים ובאים מהז"ת עצמן. וכן אמר ג"כ בלק"ת (פ' ויצא) כי הז' כוכבי לכת הם מהז"ת עצמן ממש, והנה הם בחי' דכורין. אבל הי"ב מזלות הם נוקבין כמ"ש בשער לאה ורחל (פרק ג). וכן הוא כל ז' וי"ב הז' הם דכורין והי"ב נוקבין⁶⁹⁶, כי גילוי ז"א היא בז' שהוא הז"ת, אבל גילוי המלכות הוא ב"ב משום שהיא כלולה בכל הקו האמצעי, 'פד ע"ד) והיא הרביעי לכל תלת⁶⁹⁷, כי בדעת היא הקשר של תפילין, והיא מושרש שם בהגומא שבעורף, והיא הרביעית לחב"ד. ובת"ת היא בהגומא שבין צלעות הלב, והיא הרביעית לחג"ת. וביסוד היא בעמרת הברית, והיא הרביעית לנה"י, כי כל גומא ונקב היא מבחי' הנוק' המושרש שם⁶⁹⁸. וכן היא ג"כ בהפה, כי הפה הוא מלכות, כמ"ש אליהו זל"ט (תיקון"ז דף יט ע"א) שהיא תורה שבעל פה, והיא הדיבור כנודע. ולכן הוה כל י"ב במלכות, והוא הי"ב אותיות דמילוי אדנ"י, וכן מילוי מנצפ"ך, והיא נתגלה בחי"ב שבטים, וכן במציאות עולם הבריאה שהוא סוד הי"ב בקר שעשה שלמה, שהם הי"ב גבולין והי"ב היכלין דעולם הבריאה כמ"ש בשער כסה"כ, כי עולם הבריאה הוא בסוד בהמה בערך האצילות שהוא אדם, כי האצילות עומד בהגילוי דשם מ"ה גימטריא אדם, אבל הבריאה הוא בשם ב"ן גימטריא בהמה, כי היא סוד בהמה דרביעא על אלף טורין, שהיא בהמות בהררי אלף שאמרו (בבא בתרא עד ע"ב) כמו שבארנו בזה בארוכה בדע"ה ח"ב, ולכן עשה שלמה י"ב בקר והים עליהם (מלכים א' ז כח), שהיא המלכות דאצילות, כי יסוד את ביהמ"ק ע"פ תכונת כלל כל המציאות כולו, כדי שתהא מקום ומעון להשראת השכינה שם המקיים את הכל וכנודע. ועכ"פ הרי מתבאר לנו כי גילוי המלכות הוא ב"ב, וגילוי הז"א הוא בז', והוה הז' כוכבי לכת והי"ב מזלות בבחי' ז' וז', ויתבאר עוד למטה בכל זה.

[כא] וענין היותם י"ב פשוטות הוא שהרי הם בחי' ז'ת הרמוזים בת"ת או ביסוד בהיותם

⁶⁹⁶ עי' בהגר"א על ספד"צ ט ע"א ד"ה היתה.

⁶⁹⁷ עי' תיקון"ז ה ע"א, שמבואר שם שהנוק' נקראת 'רביעא לכל תלת'. ועי' פת"ש נקודות טז וז"ל, נוקבא יש לה ג' שרשים ומקומות אשר היא דבוקה בז"א, הא' בעטרת היסוד, הב' בטבור, הג' בפה, והענין, כי עיקר יציאתה הוא במקום שיש נקב, שלכך נקראת נקבה כנודע, שבהיותה נקודה לבד היא בעטרת היסוד, וכשהיא פרצוף עד החזה למטה, כתרה במקום פה הטבור, ובהתגדלה לגמרי כתרה נגד הפה יסוד אימא שבדעת דז"א, בסוד כלת משה.

⁶⁹⁸ לענין נקב ה' עי' שער תיקון הנוק' פרק ב אות ט'.

כפולות ולכן עלו בחשבון י"ב ועל כן הם י"ב פשוטות כי ו' כפולות הם י"ב פשוטות – כבר אמר כ"ז לעיל בת"ת ושונה הדברים כאן ביסוד, וע' לעיל אות ו' ז' ח', והענין הוא כי עיקרן דהו"ת שבו"א הם רק ו', כי הו' היא עמרת היסוד, והיא המלכות שבו, ואינה ספי' בפנ"ע כי היא כלולה ביסוד, ולכן נחשב הו"א רק לט"ס, וכמ"ש בשער פרטי עי"מ (ריש פרק א) ובכ"מ. והרי הוה הו' רק ו', אלא שעם העמרה נחשב לו', כי היא שורש המלכות, ובה הוא הי"ב פשוטות כנ"ל וכמו שיתבאר. והרי נמצא כי הבג"ד כפר"ת שהם בהו"ת דו"א, הנה עיקרן הם ו', והם ו' כפולות, אלא שהו' שהוא עמרת היסוד היא כללותן, והיא כללות דהו' כפולות ושורש דהי"ב פשוטות המתגלים בהמלכות הנוק' הפרטי, כי משום שהיא לית לה מגרמה כלום (זחר וישב קפא ע"א) וכמ"ש בעקודים פ"ה ע"ש אות י"ב, לכן עומדים בה כל הו' כפולות רק בבחי' י"ב פשוטות, שכל כח עומד בה בפנ"ע ואינו פועל מאומה, כי פעולתם הוא רק ע"י שנרכבו ונכללו זב"ו, ואז מתגלים בכחם ופעולתם. אבל כל זמן שהם פשוטות, שהוא כל א' בפנ"ע, אינם פועלים כלל וכנ"ל אות ו' ואות ח', והנה הם אינם פועלים בה אלא רק ע"פ הכח שמקבלת מו"א, כי לפי קבלתה מו"א כך הם נכללים בה ומורכבים זב"ו, ונעשים בה ג"כ בבחי' כפולות ומורכבות זב"ו, ואז הם פועלים על ידה. אבל מצדה עצמה, הם רק פשוטות ואינם פועלים כלל, כי היא לית לה מגרמה כלום וכנ"ל.

והנה אנו רואין מכל הנ"ל שהי"ב פשוטות הם לעולם רק בקו האמצעי, כי הנה הם בדעת ובת"ת וביסוד ובמלכות וכנ"ל אות ט"ו. והגם שאמרנו לעיל אות ח' שמציאות כל הקו האמצעי כולו גופה הוה עיקרו רק מהכפולות, כי הוא המכריע הכולל ב' הקצוות, עכ"ז הנה עומדים הי"ב פשוטות עצמן רק בהקו האמצעי לבד, ובה הוא שורש להקצוות. וישנו בהקו האמצעי ב' בחי', כי בחיצוניותו שהוא מציאותו הגלויה, הוא למטה מהקצוות, והוא כפול וכלול מהם, כי הדעת הוא למטה מהחו"ב והוא נמשך מהם וכלול מהם, והת"ת הוא למטה מהחו"ג וכלול מהם, והיסוד הוא למטה מנצח הוד וכלול מהם, והמלכות היא למטה מכולם וכלולה מכולם. וכ"ז הוא בחיצוניותם, ובה הוה כל קו האמצעי רק כלול וכפול ומורכב. אבל בפנימיותו הוה הקו האמצעי מברית מן הקצה אל הקצה⁶⁹⁹, ועולה המלכות עד הכתר בסוד אנ"י ואי"ן⁷⁰⁰, אני ראשון ואני אחרון (ישעיה מד ו), והוה הקו האמצעי שורש כל הקצוות, ובו הוא הי"ב פשוטות שורש דהו' כפולות, והוה הי"ב רק בהקו (פה ע"א) אמצעי שהוא דתי"מ, והנה הוא ג"כ משורש הדברים שאמרנו לעיל אות כ', שכל בחי' י"ב הוא לעולם מהנוק', ומשום שהיא קשורה בכל הקו האמצעי שהוא בדתי"מ כנ"ל, לכן עומדים הי"ב בהם כולם, כי הוא מצד הנוק' המושרש שם. וכן הג' מיני י"ג שהם: י"ג הוורתא, וי"ג נימין, וי"ג ת"ד, אשר עיקרן דכל א' הוא י"ב כנ"ל אות ט"ו, הנה הם יוצאים כולם מהמ"ס דא"א כמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א' בד"ה רישא דכסופא דף ג ע"ג ד"ה ותיקון), והמ"ס דא"א הוא בחי' הנוק' ברישא דא"א וכמ"ש האריז"ל (בשער מאמרי רשב"י פ' תרומה דף ה' ע"ב ובזוהר הרקיע דף קא סע"א) וכן הגר"א בספד"צ (פרק א' בד"ה קד"א דף ה ע"ג ד"ה ועוד נ"ל), והרי לנו כי כל י"ב הוא רק בחי' נוק', והוא משום שהיא כל גילויה להיות שורש להי"ב גבולין להעולם אשר למטה. וכן נמשך מציאותה בהשתלשלות מהי"ס דהעליון בבחי' רביעית לכל תלת, ועי"ז היא נעשה לי"ב, והיא השם של י"ב, יה"ו הב"ד, ה' תתאה מלכות, יה"ו חג"ת, ה' תתאה מלכות, יה"ו נה"י, ה' תתאה מלכות, והוא השם של י"ב, ג' הויו"ת דמלך מלך ימלוך. והרי מאיר המלכות ומתגלה בי"ב אורות, והוא מלכותו יתברך אשר בכל הי"ב גבולי אלכסונים דהמציאות כולו, במעלה ומטה מזרח ומערב פנים ואחור והוא עמהם אח"ד בשכמל"ו.

[כב] כי ו' כפולות הם י"ב פשוטות וע"כ הי"ב אינם כפולות רק פשוטות לבד – ר"ל, כי כל בחי' כפולות ע"כ הוא שהם כפולות מכחות הפשוטות שבתחילה, ומאחר שהם ו' כפולות ע"כ הוא שהם מתחילה י"ב פשוטות, והוה הפשוטות למעלה וקודם להם, וכמו שאמרנו לעיל ששורש הי"ב

⁶⁹⁹ עי' לעיל הערה 623.

⁷⁰⁰ עי' תיקו"ז ז ע"א: שכינתא תתאה אדני, מתתא לעילא מן אנ"י עד א"ן, עשרה מעילא לתתא.

פשוטות שבהז"ת הוא בהדעת, וכן הם עומדים בכל הקו האמצעי, ומשם מתפשטים בהקצוות כי הוא מכריע ושוקל ומודד את הכמות ואיכות דכל כח וכה מהפשוטות שבו באיזה שיעור להמשיכו בכל קצה וקצה, להרכיבו בהכח שכנגדו אשר ע"ז נעשו שם לכפולות. וישנם בהקו האמצעי ב' הבחי', היינו פשוטות וכפולות, והפשוטות הוא מצד המלכות, המבריה מן הקצה אל הקצה, שורש הכל, כי היא מגעת עד המלכות דא"ס והיא ראשית הכל וסוף הכל בסוד סגולתא וסגול⁷⁰¹, ונעוץ סופה בתחילתה ותחילתה בסופה⁷⁰², והרי היא רביעית לכל תלת⁷⁰³ שהיא סופם ושורשם, ולכך היא י"ב. וכן היא מתגלה בהי"ב גבולי אלכסון דמציאות העולם שלמטה, ומשם נמשכים בהו"ק דהעולם שהם הו' כפולות, והרי הוה הפשוטות והכפולות כולם משורש אחד, והם אחד לעולם וכנ"ל ודי בזה.

¶ Deleted

הכלל העולה כי י"ס יש בהם י' אותיות, אות א' בכל ספי' על סדר זה³², והם י' אותיות הנזכר אמ"ש בג"ד כפר"ת, א' הוא כתר שהוא הראשון, והוא אות הראשונה מן אל"ף בי"ת. ות' במלכות שהיא אחרונה, וכן ת' היא אחרונה בא"ב. נמצא כי ד' שהוא בת"ת, ובת"ת זה יש בו י"ב אותיות פשוטות שהם בחי' ז' אותיות בג"ד כפר"ת כפולות, ועתה הם י"ב פשוטות. וז"ס מ"ש בפ' פקודי (דג ע"ב) בהיכל רצון שהוא כולל שית היכלין אחרנין בגווה, שהם ו' כפולה, ונעשין י"ב בסוד ו"ו, כי ת"ת נק' ו' כנ"ל בענין ז' כפולות וי"ב פשוטות.

[כג] הכלל העולה כי י' ספי' יש בהם י' אותיות אות אחד בכל ספי' על סדר זה כו' – הנה לעיל פ"ו אמר כי הי' ספי' דרוח שהם עשר אמירן, הנה יש ספי' שיש לה אות אחד ויש ספי' שיש לה ב' אותיות, ומסודרים כל הכ"ב אותיות בהי' ספי', וכאן אמר שכל ספי' היא רק באות אחד, אלא שהת"ת היא לבד האות שלה יש בה עוד י"ב אותיות שהם הי"ב פשוטות וכמו שמפרש והולך, והוה הת"ת בי"ג אותיות ושאר כל הספי' אות אחד בכל א' מהם. אמנם הנה לעיל פ"ו אות מ' אמרנו שכוונתו שם הוא על צרופי אותיות השייך לכל מאמר ומאמר שבהם נברא העולם. הנה יש ספי' ומאמר שהוא רק באות אחד, ויש ספי' ומאמר שנצרפו בה ב' אותיות, ויש מג' וכן כו' כו', כי נשתנו מספר וסדר הצרופים בכל ספי' ומאמר לפי צורך הבריאה שנברא על ידו, כי היה כל הבריאה מהי' מאמרות שהם י' ספי' דרוח, ועי' מספר האותיות ושינוי הצירופים שבכל מאמר ומאמר. אבל כאן מיירי מציאות הי' ספי' עצמן שבכל פרצוף, הנה על זה אמר שהם כל ספי' באות אחד, והוא עיקר עצמות ומציאות דכל ספי', והם י' ספי', י' אותיות זולת הת"ת שהוא שורש הו"ק, הנה יש בו עוד הי"ב אותיות הפשוטות להיות שורש להו"ק הכפולות. אמנם כ"ז הוא מציאותם שאחר התיקון, אבל בעולם הנקודות היה הזו"ן רק מז' אותיות ואו"א מט"ו אותיות וכנ"ל (סוף פרק ג) וכן בדרושי נקודות (פרק ו). וכן לאחר התיקון, אחר שנתלבשו הפרצופים כולם זב"ז, ונכלל כל א' מכמה מיני חיצוניות ומכמה מיני פנימיות, ומכל האורות ומוחין דא"א ואו"א ע"י נה"י דכל עליון המתלבש בכל תחתון, הנה 'פה ע"ב) נתוסף בכל א' ונתקן ונעשה כל פרצוף ופרצוף מכמה מיני סדרים דכ"ב אותיות, וכמו שמבואר בשער פרקי הצלם (פרקים ה ו) ובפע"ח (שער העמידה פ"ו), ועד"ז בכמה מיני סדרים שונים מפרטי אותיות ושמות המבוארים ברוב דרושי הרב. כי עומד מציאות האותיות והשמות בכל א' מהפרצופים לפי ערך האורות שמקבלים מלמעלה, וכן לפי ערך גילויים בשפעם למטה, ולכן אין לתמוה על שינוי הדברים בסדר מציאות האותיות שנמצא בזה בדרושי הרב, כי כולם אמת וכולם ישנם, והם בכמה בחי' אין חקר, וכולם הם דברי אלהים חיים אמת.

[כד] וזה סוד מה שאמרו בפ' פקודי רנ"ג ב' בהיכל רצון שהוא כולל שית היכלין אחרנין

⁷⁰¹ עי' תיקו"ז יג ע"א.

⁷⁰² עי' ס"י פ"א מ"ז.

⁷⁰³ עי' לעיל הערה 697.

¶ Deleted 699

בגוויה שהוא ו' כפולה ונעשין י"ב בסוד ו' כי ת"ת נקרא ו' כו' – הוא ע"פ מ"ש שם בווהר פקודי (רנה ע"א) על היכל רצון, היכלא דא כללא דכל אינון היכלין תתאין, כלהו כלילין בהאי היכלא⁷⁰⁴. והיכל רצון הוא היכל ת"ת וכמו שמבואר כ"ז בארוכה בשער כסא הכבוד (פרקים ג ד), ואמר שם הרב כי זהו מ"ש בפ' בראשית (מד ע"ב) על היכל הרצון, האי רוחא אתכליל בשית וקיימא בשית, אתכליל בשית דלתתא בהדיה, וקיימא בשית עלאין. ובגין כך אפיק תריסר נהורין כלילין כלהו מתתא ומלעילא כו'⁷⁰⁵. והנה מ"ש "האי רוחא כו'", כי היכלות הללו הם בעולם הבריאה, שהרוחין ונפשין אשר שם הם אינם אלהות, ומדבר הוה"ק ממציות הרוחין אשר שם, ומבאר שם הוה"ק בכל היכל והיכל רוחא חדא, וזהו שאמר "האי רוחא", וכמ"ש הרב בשער השמות (פרקים א ב) ע"ש. ומ"ש "אתכליל בשית", ר"ל כי כל הה' היכלין תתאין הם עולין אליו ונכללין בו, והם עמו ו' היכלין, וזהו שאמר אתכליל בשית, וכמו שמסיק ואומר "אתכליל בשית דלתתא בהדיה". ומ"ש "וקיימא בשית", כי הנה יש בהיכל הזה עצמו השורש של הה' היכלין תתאין, והוא לבד מה שהה' היכלין תתאין עולין אליו ונכללין בו, הנה יש בו שורש אליהם אשר משם הם יוצאים, ועומד שרשם בו תמיד, וזהו שאמר "וקיימא בשית", והם השית עלאין, והוא ענין אות ו' שהיא כפולה, כי הו' הוא ת"ת והוא כפול מהב' מיני ו' היכלין, ו' השורשים והו' הכלולים בו שהם השית עלאין, והשית דלתתא. והוא מ"ש "ובגין כך אפיק תריסר נהורין כלילין כלהו מתתא ומלעילא", כי אלו התריסר נהורין הם מתנוצצין ומתלהטין מהיכל הרצון שהוא ת"ת ע"י הי"ב היכלין העלאין ותתאין המושרשים וכלולים בו. וכ"ז הנה הוא ע"ד הי"ב פשוטות שהם בת"ת, והם מצד הו"ק שכלולים בו מתתא לעילא, והוא שורשם מעילא לתתא. ויש בו ב' בחי', כי הוא ג"כ אחד מהו"ק הכפולות, וכמו ההיכל הרצון שהוא אחד מהשית היכלין עצמן. וגם יש בו שורש כולם וכלילות כולם, והוא מצד הי"ב פשוטות שבו, כי עי"ז הוא שורש הכפולות. וכן הם הוורים אליו ונכללים בו לעולם, וע' בהגר"א בהיכלות בראשית (בספר יהל אור דף כ' ע"א) שאלו הב' מיני ו' היכלין עלאין ותתאין אשר בהיכל הרצון, הנה הם בסוד דו"ן, אור ישר ואור חוזר, כי הו' היכלין תתאין שעולין ונכללין בו הם בסוד אור חוזר נוק, והו' היכלין עלאין שהם השורשים העומדים בו כנ"ז הם בסוד אור ישר דוכרא, והם בבחי' דגש ורפה שבהכפולות, והו' חסדים והו' גבורות שבהי"ב פשוטות, וע' דברינו לעיל אות י"א.

והנה האותיות הם כחות אצילות ועצמות הספי'⁷⁰⁴. וסוד הקלכות והצירופים (נ"א כח אצולים מעצמות הספי' וסוד המלות והצירופים) שבס"י הענין הוא שכל הכחות לא יפעלו אלא בסוד חזרתן וצירופם אל מקוריהם, ואז יושפע עליהם שפע רב וחזק לשיוכלו הם לפעול פעולתן בחוזק, וז"ס המליך אות פלוני הנזכר בס"י (פרק ג), כי יחדה וקשרה אל שרשה ואז הוציא פעולה אחת ממנה⁷⁰⁵. וי' אותיות הנ"ל כוללת כל הכ"ב, והם אמ"ש בג"ד כפר"ת כנזכר בסוד י"ס כסדרן מלמעלה למטה⁷⁰⁶ (נ"א מלמטה למעלה). י"ב פשוטות הם י"ב גבולין. וסוד אמ"ש וי"ה הם ג"ר⁷⁰⁷. וטעם הקדמת א' באמ"ש, כי גם כ"כ כל הדברים מורכבים מאש מים ורוח, עכ"ז עיקר הכל הוא ע"י הרוח שהוא אות א'. לכן בזכר וי"ה, רוח מים אש, כי הרוח עולה על הכל, ואחריו מ' מים שהוא חסד, ואחריו ש' אש שהוא דין, וזהו אמ"ש. והנקבה בהפך ממש, כי בא ממטה למעלה והוא אש"ם וה"י. וכשהמליך⁷⁰⁸ אות מ', תחלה זכר מא"ש, וא' קודם אל ש', יו"ה, והנקבה מש"א יה"ו. וכשהמליך ש', בזכר שמ"א⁷⁰⁹, כי להיות שעיקרו ש' שהוא דין הקדים ש' אל מ', הי"ו. אמנם להיות כי המים רחמים גמורים מן הרוח שהוא ממוזג לכן הקדים מ' אל א', אך הנקבה שא"מ הו"י.

⁷⁰⁴ תרגום: היכל זה כלל של כל אותן היכלות התחתונים, כולם כלולים בהיכל זה.

⁷⁰⁵ תרגום: בשש ועומד בשש. נכלל בשש שלמטה יחד עמו, ועומד בשש עליונים. ולכן רוח זה מוציא שנים עשר אורות כלולים כולם מלמטה ומלמעלה.

[כה] והנה האותיות הם כחות אצילות ועצמות הספי' – הלשון הזה משמע שהאותיות הם למעלה מהספי', כי הם עצמותם ופנימותם, והם אצילות מא"ס, והם פנימיות הספי', כי מהם נתפשט ונתהווה הספי'. אמנם בספר אדם ישראל⁷⁰⁶ (דף יג ע"א) הלשון שם, האותיות הם בהי' אצילים מעצמות הספי', והרי משמע מלשון זה כי עצמות הספי' הם שורש האותיות ונבדלים מהם, כי מהם נאצלו האותיות. אמנם ב' הנוסחאות הם ראויים להאמר ושניהם אמת, כי רוחניות האותיות התורה ואורם וקדושתם הנה הוא עולה למעלה למעלה עד רזא דאור א"ס, כי הם התנוצצת אור מאור א"ס, וכהתנוצצת אור השמש הנראה במראה הלמושה המתנועע ומתהפכת ויוצא, ונראה עי"ז זיקי אור מזהירים ככוכבים וככוכבים לזהמים, והם התנוצצת אור מתוקף אור השמש עצמו. כן הוא כל אותיות (פה ע"ג) התורה, כי הנה הם התנוצצת אור מאור א"ס עצמו אשר היה מאיר ומוזהיר בטהירו עלאה⁷⁰⁷ שהוא הצמצום הראשון, ומאיר שם בתוקף אורו. ואותן הוזהיר אור המתלהטים שם, הנה הם כל עצמות ורוחניות דאותיות התורה, כי מהם נעשו כל הרל"א שערים פנים ואחור, וכל הצרופי אותיות דכל התורה כולה, והוא סוד עולם המלבוש⁷⁰⁸ שהוא התחלת וראשית להעולמות דא"ס, ונשתלשלו ממדרגה למדרגה עד עולם האצילות העיקרי ששם הוא הי' ספי' העיקריים, וכמו שבארנו הדברים הללו בספר הקדו"ש בשער הפונה קדים ע"ש.

והרי נמצא כי אותיות התורה הם באמת עצמות הספי' וכחות כל האצילות, כי נעשה כל האצילות רק מהם, ונעשו פרצופי האצילות כל אחד ואחד רק מהכ"ב אותיות אחר שנשתלשלו ממדרגה למדרגה מאור א"ס לכל המציאות דכל פרצוף ופרצוף, ונעשו כולם רק מצרופי דרל"א שערים, שהם כל מילות ותיבות התורה. והנה כל אותן הצרופי אותיות והתיבות אשר מהם נעשה האצילות, הנה הוא תורתו של הקב"ה שאמרו רז"ל (עבו"ז ג ע"ב) שהקב"ה יושב ועוסק בתורה⁷⁰⁹, והוא גילויי דאור א"ס מהרל"א שערים הראשונים הנו', שמתוסף ומתרבה אורם תמיד באצילות עי"י שעוסק בה, ע"ד שהוא בעוה"ז שמתרבה ומתגלה נתיבותיה ודרכיה של התורה עי"י העוסקים בה, ומתגלה עי"ז אורה ופנימיותה תמיד, אלא שבעוה"ז לא ניכר ולא נרגש עתה זיוה וטובה עד שיוסר המסכה הנסוכה מהעביות והזוהמא המחשיך עיני כל חי, וכשתתבטל כל הזוהמא והעביות בעת התיקון, אז יתגלה ויורגש נועם זיוה לכל טועמיה ולשומריה ולכל החוסים בצילה. והנה כמו שהתורה דאצילות הנה היא אשר נשתלשל ממדרגה למדרגה, מרום חביון עווז שהם הרל"א שערים הראשונים דהתנוצצות אור א"ס, שהוא עצמות ופנימיות דהספי' וכל האצילות כנו', כן הוא התורה אשר בידינו, הנה היא נשתלשל מעצמות הספי' ופנימיות האצילות, וירד ממדרגה למדרגה עד עוה"ז, ונתלבשה בלבוש דכל מדרגה שירד דרך בו, והוא התורה אשר בידינו. וזהו שאמרו בזוה"ק (פ' בראשית כ"ג סע"א) ובתו"ח (דף מ"א ע"ב) שהתורה שלנו היא התורה דבריאה, כי היא נשתלשל מהתורה דאצילות ונתלבשה בלבושין דבי"ע, ונמשך אלינו כמו שהיא מסודרת בעולם הבריאה, וכמ"ש הגר"א בהקדמת תיקונים (י"ז ריש ע"ב⁷¹⁰). והרי נמצא כי התורה שבידינו היא למטה מהאצילות, והיא רק בהלבושין דבי"ע, וכנודע מזוה"ק (בהעלותך קנב ע"א⁷¹¹).

וא"כ הרי ב' הלשונוות שכתבנו לעיל: א', הלשון דע"ה אשר לפנינו. ב', הלשון שבספר

⁷⁰⁶ מהדורת תרמ"ה. אמנם במהדורת אהבת שלום דברים אלו נשמטו מאדם ישר והובאו בקהלת יעקב. ⁷⁰⁷ עי' לש"ו כללים ח"א יג ע"א, שיש עולם שלם של קו וצמצום, והוא העולם שקדם לא"ק ועליו לא דיבר האריז"ל בפירוש, ועי' עוד הקדו"ש שער ד' פרק ג'. וכן עי' תז"ח נא ע"ב שם נקראת בחינה זו "טהירו עלאה". ועי' בהגר"א על תז"ח נ ע"א ד"ה בטהירו וז"ל, [הטהירו הוא] אור העליון שהוא בסוד הצמצום ששם מאיר אור א"ס ותוקף האור אשר אין למעלה ממנו נמשל לצהרים שהוא תרגום טהירו ושם הוא עיקר שורש האור, ע"כ. ועי' עוד בביאור הגר"א שם ד"ה בריש, שבחינה זו נקראת אורא עלאה. ⁷⁰⁸ לעניין מקור הלשון "עולם המלבוש" עי' עמק המלך שער שעשועי המלך פרק ד', וספר ויקהל משה בפירוש פרק ו' לשער מאמר אדם דאצילות.

⁷⁰⁹ עי' תק' הרח"ו לשעה"ק הובא בהקדמת הע"ח. ⁷¹⁰ ז"ל: אבל בכרסייא כו' - לפי שהתורה היא אורייתא דבריאה כיזוע לפיכך הן כתובים בתורה [נדצ"ל] שלא כסדר*##] כמו שמסודרין בכסא ששם הוא כסדר.

אדם ישר הנה הם שניהם שייך להאמר ושניהם אמיתיים, כי עצמות התורה בשורשה העליון היא ודאי גבוה מאצילות, שהרי ממנה נבנה ונעשה האצילות כולו, וזהו שאמר בהלשון אשר לפנינו בע"ה כי האותיות הם כחות האצילות ועצמות הספי', כי הם זוהרי אור דא"ס עצמו אשר למעלה מאצילות וכנ"ל. אמנם התורה אשר בידינו עתה, הנה היא נמשכה ונאצלה מאצילות, וזהו שאמר בהלשון שבספר אדם ישר כי האותיות הם אצולים מעצמות הספי'. והרי הנה עצמות הספי' למעלה מהם, כי משם נאצלה וניתנה לנו, ואילו שזכינו להלכות הראשונות, היינו זוכים לתורת האצילות עצמו. אבל עכשיו אין בידינו רק תורת הבריאה לבד הנאצלה מאצילות, אמנם ע"י שראשה מגיע עד עצמות האצילות, ע"י הנה היא קשורה ומיוחדת לעולם ג"כ למעלה למעלה עד רוא דאור א"ס, ולכן יש כח בצרופי אותיות לברוא שמים וארץ, וכמ"ש (ברכות נה ע"א) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ, וכן (בסנהדרין סה ע"ב) אי בעו צדיקי ברו עלמא. וכ"ז הוא משום כי הרי עצמות הספי' אשר התורה נמשכת אלינו משם, הנה הוא מיוחד באור א"ס, כי הוא מתלבש באצילות ונעשה עם האצילות לאחד כנודע, וא"כ הרי התורה שהיא אצולה מעצמות הספי', הנה היא מיוחד באור א"ס כמו האצילות גופה, והיא מגיע באור קדושתה למעלה למעלה, אלא שנתלבשה אלינו בלבושים שונים ע"י השתלשלות המדרגות אשר מאצילות ולמטה, אבל ברוחניותה ופנימיותה הנה היא מגיע למעלה למעלה באור א"ס ממש.

Formatted: Not Superscript/ Subscript

[פה ע"ד] [כז] וסוד המלכות והצירופים שבספר יצירה הענין הוא שכל הכחות לא יפעלו אלא בסוד חזרתן וצירופם אל מקוריהם ואז יושפע עליהם שפע רב וחזק לשיוכלו הם לפעול פעולתן בחזק וזה סוד המליך אות פלוני הנזכר בספר יצירה כי יחדה וקשרה אל שרשה ואז הוציא פעולה אחת ממנה – הנה באשר שמתבאר לפנינו כמה מאמרים מספר יצירה לכן נאריך קצת בזה ונסדר הדברים ע"ד סימנים.

⁷¹¹[סימן א'] – הענין דפעולת האותיות הוא, כי הנה כל אות הוא בבחי' נפש וגוף, וכמו שפעולת האדם הנה נעשה כל פעולה ע"י הנפש והגוף שבו, כי הנפש הוא הפועל והגוף הוא הכלי שעל ידו נעשית הפעולה, והוא משום שהנפש אין לו התחברות עם המציאויות דהעוה"ז להאחו בהם ולפעול בהם, ולכן צריך לגוף שהוא אוהו בהמציאויות דהעוה"ז ופועל הנפש על ידו, והנה נעשה כל פעולה בהתעוררות אור הנפש, שהוא מתעורר ומתגבר ושולט על הגוף ומשתמש בו. והנה כן הוא עד"ז בענין הפעולות דהאותיות, כי הנה הם מגוף ונפש, כי זולת זה לא היה אפשר להם לפעול למטה, כי אין להם התחברות למטה אלא ע"י הגוף שבהם ע"ד שאמרנו בהאדם. והנה הנפש דהאותיות הוא הזוהרי אור דא"ס אשר מעצמות האצילות וכנ"ל אות כ"ה, והגוף שבהם ר"ל תוארו וצורתו המתייחס לכל אות בשורשו העליון, אשר ע"י נמשך עליו אור קדושתו אצלינו כשנכתב לשם קדושה ובכל הלכותיו, והוא הגוף שלו למעלה אשר בו מתלבש הזוהר אור דא"ס המיוחד אליו. הנה נעשה בחי' הגוף ממציאיות הצמצום והעביות דהמלכות דאצילות, ובה הוא כל הכ"ב אותיות עם האותיות מנצפ"ך, שהם קדושת כל הכ"ז אותיות שבידינו כנ"ל (פרק ג), ונעשה גוף האותיות ממציאיות הצמצום שבהמלכות, ובהם מתנוצצים הזוהרי אור דא"ס, אור מיוחד לכל אות, ונעשה ע"י כל אות במציאות גוף ונפש, ומהם הוא כל הפעולות שבכל העולמות בי"ע, ונעשו ע"י התעוררות והתגברות אור הנפש על הגוף ע"ד שאמרנו בהאדם. וכן הוא הענין כל פעולות הנעשה מצירופי האותיות והשמות בסוד חזרתן וצירופם אל מקוריהם שאמר הרב בענינינו וכמו שיתבאר.

[סימן ב'] – והענין הוא כי הנה פשוט הדבר שמה שאמרנו שהזוהרי אור דא"ס שהתנוצצו בהצמצום דהמלכות הנה הם הנפשין דהאותיות, הרי פשוט הוא שהיה כל ניצוץ וניצוץ וכל זוהר פרטי בבחי' כוונה מיוחדת ורצון מיוחד לכל אחד ואחד מהם, ויצא כל זוהר וזוהר בתכונה

⁷¹¹ ע"י בסוף הספר שם ערכנו תמצית לסימנים אלה.

מיוחדת ולפעולה מיוחדת, וכמו שאנו רואין שכל אות ואות הוא בצורה מיוחדת, שזה מורה שכל א' הוא לצורך בפנ"ע ולתכונה ולפעולה מיוחדת, וזהו מה שמבואר בספר יצירה (בפרקים ג ד ה) כמה תכונות ופעולות פרטיות בכל אות ואות מהכ"ב אותיות. ואמר שם (פרק ג משנה א) שלש אמות אמ"ש יסודן כף זכות וכף חובה ולשון חק מכריע בינתיים, ור"ל שהרצון באלו הג' אותיות אמ"ש שיהיו הם לכף זכות ולכף חובה ולמכריע, וזהו תכונתן.

ואמר שהם אמות, ור"ל שהם האימהות לכל שאר האותיות כולן, וקורא אותן אמות ולא אבות כי האבות הם האותיות יה"ו דהשם הוי"ה ב"ה⁷¹², והם למעלה מהם ובפנימיותם, ואינו מדבר מהם הספר יצירה מאומה, כי אלו השלש אמ"ש שאמר הם למעלה מכל הי' ספי' דאצילות, והוא ברדל"א שהוא רק שורש הנעלם דכל האצילות וכמו שיתבאר. ואינו מתחיל הספר יצירה לדבר ממנו אלא רק ע"ד שאמר בספד"צ (פרק א' ד' ג ע"ב) האי מתקלא תלי באתר דלא הוי, ור"ל על רדל"א שהוא נקרא בשם אפס⁷¹³ ע"ש שהוא נשלל משום השגה, וקורא אותו הספד"צ בשם "דלא הוי". ומתקלא הוא כף זכות וכף חובה ומכריע, ועליהם אמר הספר יצירה דעניניו שלש אמות אמ"ש יסודן כף זכות וכף חובה ומכריע, ור"ל על המתקלא התלוי ברדל"א, ואינו מדבר הספר יצירה אלא רק בבחי' החיצונית שבו שהם האותיות אמ"ש, והם הנקרא אמות. אבל בהפנימיות שבו שהם האותיות יה"ו והם האבות, הנה בהם אינו מדבר הספר יצירה מאומה משום רוממות מעלתם, ואין להם גילוי כלל כי הם 'פו ע"א) לא נתגלו אלא רק למטה שהוא בהו"ק דאצילות שהוא ז"א, והנה הם הו' צירופים דיה"ו שאמר לעיל (פרק א' משנה י"ג) שהם בהו"ק, והם הפנימיות והם האבות.

אבל האותיות אמ"ש הם החיצוניות והם האמות, ומדבר למטה בהאבות ג"כ, אבל למעלה אינו מדבר אלא רק בהאמות לבד, שהם החיצוניות. וזהו שאמר הספר יצירה שם (פרק ג' משנה ב') שלש אמות אמ"ש כו' ומהם נולדו אבות, ומאבות תולדות. ור"ל על הו' צירופים דיה"ו הנו', שהם יצאו מהאמ"ש שלמעלה כמו שיתבאר, והנה מלמדינו הספר יצירה שם (בפרק ג' משנה א) את תכונתן דהג' אמות אמ"ש וכנז', וזהו שאמר יסודן כף זכות וכף חובה ולשון חק מכריע בינתיים, ור"ל שהרצון בהם שהוא יסודן, הוא להיות בתכונה זכות וחובה ומכריע, שעל תכונה הזוה נתייסדו, והוא הרצון דא"ס שבהם, ומתנוצץ בוהרי אורו בהם להעמידם על תכונה הזוה. אמנם כל הגילוי דתכונה הזוה הוא רק למטה בז"א, אבל כאן הוא רק יסודן לבד, והוא תליית המתקלא התלוי ברדל"א וכנז'.

ואח"כ (שם במשנה ב') הולך הספר יצירה ומבאר את סדר תהלוכות גילויים אשר נמשכו להתגלות באצילות, ואמר שם משנה ב', שלש אמות אמ"ש סוד גדול מופלא ומכוסה וחתום בששה טבעות, ויצאו מהם אויר ומים ואש, ומהם נולדו אבות ומאבות תולדות עכ"ל. ור"ל כי הפעולה שיצא באצילות מהמתקלא הנו' הנה הוא הג' רישין דא"א, והו"ק דא"א, ועליהם החב"ד דאצילות שהם או"א והמזלין⁷¹⁴ המלבישים על החג"ת דא"א, ולמטה מהם הזו"ן המלבישים על הנה"י דא"א. וכולם הם בתלת תלת, שהם רזא דמתקלא, כי הג' רישין הרי הם מתקלא, וכן או"א והמזלין שהם חב"ד הם מתקלא, וכן הזו"ן הם מתקלא כי הם בנה"י דא"א, ישראל ורחל בנצח הוד, יעקב ולאח ביסוד, כמ"ש בשער אנ"כ (פרק ט) ע"ש, וכן ז"א עצמו שהוא ו"ק חג"ת נה"י הרי הם במתקלא.

וזהו שאמר [שלש אמות אמ"ש], ר"ל המציאות והפעולה שנעשה באצילות מהשלש אמות

⁷¹² עי' פירוש הר"י דמן עכו (ס"י פ"א מ"א) שלשה אלו הם חכמה ותכונה ודעת, ושלשה אותיות שהם יה"ו הם אבות משפיעות לשלשה אמות. עי' הערה 102.

⁷¹⁴ עי' בהגר"א על ספד"צ ג ע"ג ד"ה ותיקון של, שכאשר מזכיר המתקלא בא"א הם חב"ד ועיי"ש בגליונות רבינו שכותב או"א ומזלין, ועי' דברינו שם באריכות מש"כ לברר אם המזלין המה בחי' הדעת.

אמ"ש הנ"ל במשנה א', שהוא רוא דמתקלא התלוי ברדל"א כנ"ל, הנה הוא [סוד גדול מופלא ומכוסה], והם הג' רישין דא"א ממטה למעלה, "גדול" הוא המ"ם רישא תליתאה, שהיא בינה⁷¹⁵, שהיא נקרא גדול, קול גדול⁷¹⁶, שופר גדול⁷¹⁷. "מופלא"⁷¹⁸ הוא רישא תניינא אורא, חכמה⁷¹⁹, ועליה אמר מופלא ע"ש (ס"ו פ"א מ"א) פליאות חכמה. "ומכוסה" הוא הרישא קדמאה רישא חוורא⁷²⁰ שהיא הכתר, והוא מכוסה כי הכתר מתלבש בכל אצילות כולו כמ"ש בשער הכללים (פרק ט), והרי הוא מכוסה מכולם, כמ"ש כ"ז הגר"א שם. ואמר "סוד" משום שהם כולם נעלמים מאד. והגם שמחלקם לג', הנה הם כולם מיוחדים והאחדות בהם הוא עצום למאד.

ואמר עוד "וחתום בששה טבעות" ר"ל על הוי"ק דא"א עצמו, ומשום שהם נעלמים, וכמ"ש באד"ז (רפה ע"א) בעתיקא לא אתגלייא אלא רישא בלחודוי וכמ"ש הרב (בשער א"א פ"ז), לכן אמר וחתום בששה טבעות, כי כאן אינם ו"ק ממש אלא רק החותם שלהם. וזהו שאמר "טבעות" שהוא ג"כ ענין חותמות, כי אינם בא"א ו"ק ממש אלא רק בחי' החותמות שלהם. וע' בהגר"א בספד"צ (פרק א' דף ד ע"ב בד"ה מתקלא קאים בגופיה) שאמר שם בסופו שהמתקלא שבא"א הוא אינו בא"א ממש אלא רק ע"י אור"א המלבישים אותו ע"ש, לכן אמר על הוי"ק דא"א "וחתום בששה טבעות", ור"ל ששה חותמות, כי הם רק החותמות של הוי"ק.

ואמר עוד "ויצאו מהם אור ומים ואש" ור"ל על החב"ד שהם אור"א והמזולין⁷²¹, כי המזולין שהם הרעת הם האויר, וחכמה מים, ובינה אש, והם מלבישין על החג"ת דא"א.

ואמר עוד "ומהם נולדו אבות", והם החג"ת דו"א הנקרא אבות⁷²², וכנודע שבהם הוא סוד האבות אברהם יצחק ויעקב, ומאבות תולדות שהם נה"י דו"א הנקראים תולדות, כי הם בני ישראל, וכמ"ש הרב (בשער א"א ספ"ו) וכנודע, והם הוי"ק דו"א הנולד מאו"א.

[סימן ג'] – וכן עד"ז הנה מבאר הספר יצירה שם פ"ד את הז' אותיות בג"ד כפר"ת, שהם בדגש ורפה, כי בהם מתגלה החסדים וגבורות כמ"ש שם (משנה א). ואמר שם (משנה ב) שבע כפולות בג"ד כפר"ת יסודן חכמה, עושר, זרע, חיים, ממשלה, שלום, וחסן. ואמר "יסודן", ר"ל שעל זה נתיסדו הבג"ד כפר"ת להנהיג את 'פו ע"ב) העולם על ידיהם באלו הז' שהם חכמה ועושר כו'.

ואמר שם (משנה ג) כי הם בדבור ובתמורה, תמורת חכמה אולת, תמורת עושר עוני, תמורת זרע כו', כי הם נתיסדו על התמורות ג"כ וכנ"ל אות ג'. ואמר "בדבור ובתמורה", כי הדגש ורפה הוא נבחן רק בדבור, ובא לרמוז שכל התמורות כולם הם מצד הגבורות, כי דבור הוא קשה וכמ"ש במכות (יא ע"א), וכן דבור עם הדי' אותיות גימטריא גבורה וכמ"ש הרב באח"פ (פרק א).

ואמר שם (משנה ד) שבע כפולות בג"ד כפר"ת, מעלה ומטה, מזרח ומערב, צפון ודרום, והיכל הקודש מכוון באמצע, והוא נושא את כולם, כי כל הוי"ק הם ג"כ רק מצד הגבורות, כי מצד החסד היה מתפשט בלי גבול, אך מצד הגבורות אמר לעולמו די (חגיגה יב ע"א) ונעשו כל הקצוות.

והיכל הקודש המכוון באמצע הוא המלכות אדנ"י גימטריא היכ"ל, והיא מכוון באמצע, כי שורשה הוא בפה ובטבור ובעטרת היסוד⁷²³, והיא נושא את כולן, כי הכל הוא בשבילה לנלות כבוד מלכותו, וכמו שיסדו (ברכת שבע ברמות) שהכל ברא לכבודו. והוא ע"ש הכתוב (ישעיה מג ז) ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו.

ואמר שם עוד (משנה ה) שבע כפולות בג"ד כפר"ת, שבעה ולא ששה, שבעה ולא שמונה,

⁷¹⁵ ע"י בהגר"א על ספד"צ ו ע"ב ד"ה וגבורה דרדל"א.

⁷¹⁶ ע"י זהר בראשית נ ע"ב.

⁷¹⁷ ע"י זהר ויקרא ו ע"ב, שער הכוונות דרושי ראש השנה דרוש ז.

⁷¹⁸ ע"י לעיל הערה 463.

⁷¹⁹ ע"י בהגר"א על ספד"צ ו ע"ב ד"ה גבורה.

⁷²⁰ ע"י לעיל הערה 382.

⁷²¹ ע"י לעיל הערה 714.

⁷²² ע"י ע"ח שער כ פרק ג.

⁷²³ ע"י לעיל הערה 697.

:Deleted

464 :Deleted

383 :Deleted

699 :Deleted

בחון בהם, וחקור בהם, והעמד דבר על בוריו, והשב יוצר על מכוננו. ור"ל כי נודע הוא בסוד מיעוט הירח שהמלכות ירדה למטה, ולכן אמר שבעה ולא ששה, שלא תוציא המלכות מכללן ח"ו, כי היא תמיד באחדותה למעלה, וכן יסדו (תפילת עלינו לשבח) ושכינת עוזו בגבהי מרומים.

ואמר "שבעה ולא שמונה" כי משום שלמדנו שהקצוות הם מצד הגבורות כנו', ונודע הוא שהבינה היא שורש הגבורות, כי היא בוצד"ק⁷²⁴, וא"כ הרי סברא לחשוב הבינה ג"כ בהקצוות, על זה אמר שבעה ולא שמונה, כי חלילה לחשוב אותה בהקצוות כי היא עצמה רחמים אלא שדינין מתערין מינה, כמ"ש בפ' ויקרא (י סע"ב).

ואמר "בחון בהם וחקור בהם כו'", ר"ל כי הז' כפולות שהם חו"ג הרי הם שורש הבריאה טוב ורע, ולכן כאן הוא הבחי' להבחין בין זה לזה שלא נטעה ח"ו להחליף רע בטוב וטוב ברע, כי כאן הוא סוד עין הדעת אשר טעו בזה רבים וצריך הבחנה יתירה ורחמים גדולים, כי הסכנה בזה הוא גדולה למאד, והוא שולט בכל דור ודור רח"ל.

ואמר "וחקור בהם", כי מי שכחו יפה הוא ענין גדול לחקור בשניהם, וכמ"ש בפ' בא (לד ע"א) דהכי אתחזי לבר נש למנדע טוב ולמנדע רע ולאהדרא גרמיה לטוב, ודא איהו רוא דמהימנותא⁷²⁵. ובפ' ויחי (רכג ע"ב) ובגין דשלמה מלכא ירתא לסיהרא בשלימותא בעי לירתא לה בפגימותא ועל דא אשתדל למידע כו'⁷²⁶, ועי' עוד בפ' תצוה (קפג סע"ב⁷²⁷), וזהו שאמר הספר יצירה "וחקור בהם".

ואמר "והעמד דבר על בוריו", שלא תטעה ח"ו כי הסכנה בזה הוא גדולה למאד.

ואמר "והשב יוצר על מכוננו" שכאשר תחקור ותעמוד על כל כחותיהם ועניניהם תשיב הכח והממשלה ליוצר בראשית ית"ש שהכל הוא ממנו לבד, שרק הוא ית"ש נותן ומקיים כל הכחות הללו בהם, עד עת ביטולם שכל הרשעה כולה כעשן תכלה (תפילת ימים נוראים), וכמ"ש (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. וגם עתה הוא הכל רק מרצונו לבד, וכמ"ש (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כולם (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה, ואין עוד מלבדו, וזהו שאמר "והשב

⁷²⁴ עי' הערה יב.

⁷²⁵ תרגום: שכן ראוי לאדם לדעת טוב ולדעת רע, ולהחזיר את עצמו לטוב וזהו סוד האמונה.

⁷²⁶ תרגום: לפי ששלמה המלך ירש את הלבנה בשלימות ביקש לירש אותה בפגימותה ועל זה השתדל

לדעת.

⁷²⁷ ז"ל בשלימות: פתח ההוא סבא ואמר (דברים א לא) ובמדבר אשר ראית אשר נשאך יהו"ה אלהיך כאשר ישא איש את בנו וגו' האי קרא הכי מבעי ליה ובמדבר אשר נשאך מהו ראית אלא קודשא בריך הוא דבר לון לישראל במדברא מדברא תקיפא כמה דכתיב (שם ח טו) נחש שרף ועקרב וגו' ומדברא דאיהו תקיף משאר מדברין בעלמא מאי טעמא בגין דההוא שעתא דנפקו ישראל ממצרים ואשתלימו לשתין רבבן אתתקף מלכותא קדישא ואסתלק על כלא וסיהרא אתנהירת וכדין אתכפיא מלכו חייבא סטרא אחרא ואפיק לון קודשא בריך הוא למיהך במדברא תקיפא דאיהו אתר ושלטנו דסמא"ל חייבא דאיהו דיליה ממש בגין לתברא תוקפיה וחיליה ולכתתא רישיה (ס"א ולאחתא ליה) ולאכפיא ליה דלא ישלוט ואלמלא דחאבו ישראל בעא קודשא בריך הוא לאעברא ליה מעלמא ועל דא אעבר לון באחסנתיה ועדביה וחוליקה ממש כיון דחאבו בכמה זמנין נשיך לון חויא וכדין אתקיים (בראשית ג טו) הוא ישופך ראש וגו' ישראל מחו רישיה בקדמיתא ולא ידעי לאסתמרא מיניה ולבתר איהו מחא בבתרייתא ונפלו כלהו במדברא ואתקיים ואתה תשופנו עקב וארבעין שנין לקו מניה לקבל ארבעין מלקות דבי דינא.

תרגום: פתח הזקן ההוא ואמר, "ובמדבר אשר ראית אשר נשאך ה' אלהיך כאשר ישא איש את בנו וגו'" פסוק זה כך היה צריך לומר "ובמדבר אשר נשאך" מהו "ראית"? אלא הקדוש ברוך הוא הנהיג את ישראל במדבר - מדבר חזק, כמו שנאמר "נחש שרף ועקרב וגו'" (דברים ח) ומדבר שהוא חזק משאר המדבריות בעולם. למה? משום שבשעה ההיא שיצאו ישראל ממצרים, ונשלמו לששים רבוא, התחזקה המלכות הקדושה ועלתה על הכל והאירה הלבנה. ואז נכנעה מלכות הרשעה, הצד האחר, והוציא אותם הקדוש ברוך הוא ללכת במדבר חזק שהוא מקום ושלטון סמא"ל הרשע שהוא שלו ממש כדי לשבר חזקו וכוון ולכתת ראשו (ולהוריד אותו) ולהכניע אותו שלא ישלוט, ואלמלא חטאו ישראל רצה הקדוש ברוך הוא להעבירו מן העולם, ועל זה העביר אותם בנחלתו וגורלו וחלקו ממש. בגלל שחטאו בכמה פעמים נשך אותם הנחש, ואז התקיים (בראשית ג) הוא ישופך ראש וגו' ישראל הכו ראשו בתחלה ולא ידעו לישמר ממנו, ולבסוף הוא הכה באחרונה ונפלו כולם במדבר והתקיים ואתה תשופנו עקב, וארבעים שנה לקו ממנו כנגד ארבעים מלקות של בית דין.

יוצר על מכוננו". וע' דברינו בספר הדע"ה ח"ב דרוש ד' מענף י"ט והלאה שהארכנו בזה הרבה מענין גודל הסכנה לכנוס בזה, עד שכל קדושי עליון מהקדמונים שנכנסו בזה היה רק ע"פ הדבור, והוא עומק הענין דאשת זנונים דהושע, וכן הוא הענין מה שנאמר במשה רבינו ע"ה (שמות ד א) וינס משה מפניו, כי ירא לכנוס בזה, עד שאמר לו הקב"ה (שם ד) שלח ידך ואחוז בזנבו, וישלח ידו ויחוק בו ויהי למטה בכפו. וכן היה עד"ז בהאבות כמו שבארנו שם, והוא ג"כ ענין דהד' שנכנסו לפרדים (חגיגה יד ע"ב), ולא יצא בשלום אלא רק ר' עקיבא, והוא עיקר עומק החטא דעה"ד, וכן נכשל בו נח ג"כ כי נכנס בזה שלא ברשות, וע' בזה"ק (בראשית נ"ב א' ופ' ויצא בסתרי תורה קמ"ז סע"ב ופ' פקודי רמ"ה א' ובכ"מ) כמו שהארכנו בדע"ה שם, וע' עוד לקמן שער העקודים (סוף פרק ב).

[אמר המחבר הנה מה שכתבתי בביאור המשנה שבעה ולא ששה שבעה ולא שמונה הוא מביאור הגר"א שם, אמנם במהדורה קמא אשר כתבתי בזה איזה שנים שעברו כתבתי בדרך א' פו ע"ג) אחר ואעתיקנו פה.⁷²⁸ כי הנה הו' כפולות עיקרם הוא בהו"ת דו"א עצמו, שהמלכות שלו הוא עטרת היסוד, אבל המלכות הכללי הוא (זהר וישב קפא ע"א) לית לה מגרמה כלום אלא מה שמקבלת מו"א, ולכן עומדים בה הו"ת כפולות בבחי' י"ב פשוטות כנ"ל אות כ"א, שעומדים בה רק כחות הפשוטות לבד, והם בה רק בכח בלתי פעולה כלל, כי הפשוטות לבד אינם פועלים מאומה כנ"ל אות ח'. וכל פעולתם בה הוא רק לפי קבלתה מו"א, כי לפי אור החו"ג שמקבלת מו"א כך הם נכפלו ונרכבו הי"ב פשוטות שבה זב"ו, ונעשה בה הפשוטות לכפולות ע"י קבלתה מו"א, אבל בה גופה זולת קבלתה מו"א עומדים בה רק בבחי' פשוטות לבד, שהוא בכח ולא בפועל, והם הי"ב פשוטות אשר מהו"ק הכפולות. והוא עד"ד שאמרו בספד"צ (פרק א דף ח ע"ב) והארץ תניינא לאו בחושבן, ומפרש שם הגר"א כי הכוונה הוא שתיבת "והארץ" אשר בפסוק (בראשית א ב) והארץ היתה תוהו הוא אינו בחושבן הו' תיקוני דגלגלתא שאמר שם, כי אותו תיבת "והארץ" הוא קאי על המלכות נוק' הכללית והיא אינה בכלל הו' דגלגלתא, כי הם לז"א, אבל המלכות נוק' הכללי הנה היא מסוד הי"ב תיקוני דיקנא, כי ז"א הוא ב'ו' ומלכות היא ב"יב כנ"ל אות כ"א ובכ"מ מדברינו. וכן הוא ג"כ בענינינו כי עיקר הו' כפולות כנ"ד כפר"ת הוא בהו"ת דו"א עצמו, הו"ק עם העטרת היסוד שבו, אבל המלכות נוק' הכללי, הנה בה הוא הי"ב פשוטות שהם בכח לבד, ואינה מאירה בהו' כפולות אלא רק ע"י קבלתה מו"א וכנ"ו. וזהו שאמר, שבעה ולא ששה שבעה ולא שמונה, ר"ל שלא תאמר הרי עטרת היסוד הרי היא כלולה ביסוד וא"כ הרי אינם אלא ששה, על זה אמר שבעה ולא ששה, כי העטרה היא מקבל מכל הו"ק והיא לתכונה בפנ"ע, והרי הם שבעה. וכן לא תחשוב את המלכות נוק' ג"כ ויהיה שמונה, על זה אמר שבעה ולא שמונה, כי המלכות נוק' הכללי היא בבחי' הי"ב פשוטות ולא מכלל הו' כפולות, כי כאשר שהיא מקבל מו"א, ונעשה בה הפשוטות לכפולות אז היא בטלה אליו. אבל בה גופה זולת הו"א, הוא רק הפשוטות לבד, והם בה בכח ולא בפועל וכנ"ו. והרי מתבאר לנו עכ"פ כי יסודן דהו' כפולות שהוא הרצון אשר בהם, והוא הוזהר דאור א"ס המאיר בהם, הנה הוא על שפעת חכמה, עושר, זרע, חיים, ממשלה, שלום, חן, להשפיעם בעולם, וכן בכל הנהגת תמורתם, ואותו הרצון שבהם הוא הנפש שלהם, ומקומם של אלו הו' הוא בהו"ק עם היכל הקודש המכוון באמצע, ואח"כ נתפשטו ונתלבשו בעולם שנה נפש, שהוא הו' כוכבים בעולם, וז' ימים בשנה, וז' שערים בנפש, שהם: שתי עינים, שתי אזנים, שני נקבי האף, והפה, כמו שמבואר בספר יצירה שם פרק ד'.

[סימן ד'] – ועד"ז הנה מבאר הספר יצירה שם פ"ה את הי"ב אותיות הפשוטות שהם, הו"ז חמ"י לנ"ס עצ"ק, את יסודן שהוא הרצון וזהרי אור דא"ס שבהם, שהוא הנפש שלהם. ואמר כי הרצון שבהם הנה הוא על תכונת הי"ב חושים שהם: שיחה, הרהור, הילוך, ראייה, שמיעה, מעשה,

⁷²⁸ סוף הסוגר המרובע.

תשמיש, ריח, שינה, רוגז, לעיטה, שחוק. ומקומם של אלו הי"ב הוא בהי"ב נבולי אלכסון, שהם שורשן ויחודן דהו"ק, ואח"כ נתפשטו ונתלבשו בעולם שנה נפש, שהוא השנים עשר מזלות בעולם, שנים עשר חדשים בשנה, שנים עשר מנהיגים בנפש, וכמו שמבואר כ"ז בספר יצירה שם (פרק ה).

והנה נתבאר לנו מספר יצירה את כל הכ"ב אותיות כולם אשר הם נחלקות בג' חלוקות האותיות, אמ"ש שהם שורש הכל ובבחי' הראש והמוחין, והו' כפולות בג"ד כפר"ת שהם הו"ק, והי"ב פשוטות שהם בהדעת, את יסודן שהוא הרצון והכוונה בהם, אשר על זה נתייסדו והוא זוהר אור דא"ס העומד בהם, שהוא הנפש שלהם.

והנה יוצא פעולתם למטה ע"י בחי' גופם הנעשה להם מהעביות אשר מהצמצום והמלכות, וכאשר מכוונים על כל אות ואות את שורשו בהשם הוי"ה ב"ה שהוא זוהר אור דא"ס המאיר בו, אז נתעורר כחו ומאיר ומתגלה באורו ופעולתו ככל נפש הפועל ע"י הגוף.

וזהו שאמר הספר יצירה בכל סדר פעולתם המליך אות א' ברוח וקשר לו כתר כו'. ומ"ש "המליך", ר"ל שיחדה אל שרשה כנו'. ומ"ש "וקשר לו כתר" הוא על תוספת אור שניתוסף לו להוציא את 'פו ע"ד) כחו לפועל, כי כל יציאת כח לפועל הוא אינו נעשה מכחו לבד, ר"ל מכחו המיוחד אליו לבד, אלא רק ע"י תוספת כח ממקור האחדות, וכדי שתתייחד כל מציאות וכל פעולה עם הכל. וזהו שאמר ג"כ "וצרפן זב"ז", והרי נעשה כל פעולה ע"י כולם, אלא שאותו האות אשר הוא השורש אליו נעשה הוא לעיקר, והוא היה הראשון אשר כל הצירופים סובבים רק עליו, כמו אמ"ש אש"ם, הרי הוה הא' הראשון לב' הצירופים, והוא כמלך להם, וז"ש "המליך", כי פעל בכל הצירופים לפי שורשו ותכונתו, וזה היה ע"י שקשר לו כתר, שניתוסף לו אור על אור ממקור האחדות כנו', ועד"ז הוא בכל המלכות כולם שאמר שם.

אמנם מ"ש שם (פרק ג) המליך אות א' ברוח כו', אות מ' במים כו', אות ש' באש כו'. הרי לכאורה היה צ"ל המליך אות מ' בזכות, אות ש' בחוכה, אות א' במכריע, כי הרי זהו תכונתן כמו שמבואר שם (משנה א) וכנ"ל סימן ב'. אך הענין הוא ג"כ ע"פ מה שאמרנו שם, כי אלו הג' תכונות שהם זכות והובה ומכריע שאמר שם (פרק ג משנה א) הנה הם לא ניכרו כלל למעלה, כי השלש אמות אמ"ש שאמר שם מ"א, הכוונה הוא על תליית המתקלא אשר ברדל"א, ולא נתגלה המתקלא שהם החו"ג ומכריע אלא רק באצילות, וע"י הקלקול והתיקון שהוא כל ענין דשבירת הכלים ואח"כ כאשר נתקנו ע"י השם מ"ה כנודע, הנה אז נעשה באצילות כל ענין המתקלא שהם חו"ג ומכריע, אשר מהם הוא הכף זכות וכף חובה והמשפט שהוא הלשון חק (כמ"ש בתפילת אליהו זל"ט (תיקו"ז דף יט ע"א) ובזוה"ק (פ' מקץ קצג ע"ב) ובכ"מ). ולא נתגלה המתקלא אלא רק בהג' דא"א וע"י התלבשות או"א והמזלין שהם החב"ד דאצילות, והם אויר ומים ואש שאמר בס"י (שם פרק ג משנה ב) אבל שם (משנה א) הנה מדבר מרדל"א שהוא למעלה הרבה, כי הרי אח"כ אמר שם שהם סוד גדול מופלא ומכוסה, ואמרנו לעיל שהכוונה הוא על הג' רישין דא"א, והרי מדבר במשנה א' שם למעלה מהג' רישין דא"א, והוא ברדל"א אשר שם אין גילוי עדיין להמתקלא כלל חו", ולכן אמר שם אח"כ המליך אות א' ברוח, אות מ' במים, אות ש' באש, והם האויר מים אש שאמר שם (משנה ב), כי בהם היה התחלת המתקלא שהוא גילוי התכונות דאמ"ש, ולכך היה ההמלכה ג"כ רק בהם.

ומ"ש "המליך אות א' ברוח", ולא אמר המליך אות א' באויר, אך דע כי אותו הרוח שאמר הכוונה הוא על הרוח מרוח שאמר שם (פרק א משנה י) שתים רוח מרוח והוא עצמו הדעת עלאה, מזלין דא"א, שהוא האויר שאמר שם (פרק ג משנה ב). ומה שקורא אותו כאן בשם אויר, הוא משום שיציאתן היה מאותיות אמ"ש אשר הר"ת שלהם הוא אויר מים אש, ולהורות שמהם יצאו אבל שמו הנקרא בתורה הוא רוח, כי הוא מרוח אלהים חיים שאמר שם (פרק א משנה ט), וע"ש הכתוב (בראשית א & ב) ורוח אלהים מרחפת, וממנו יצא הרוח מרוח שאמר שם (משנה י).

ודע עוד כי מ"ש שם (פרק ג משנה ד) שלש אמות אמ"ש בעולם, אויר מים אש, שמים נבראו מאש, וארץ נבראת ממים, ואויר מרות מכריע בינתיים, הנה האויר מים אש שאמר, הכוונה הוא עתה על האויר מים אש מד' יסודות ארמ"ע, וקורא אותו בשם אויר ולא בשם רוח, והוא ג"כ מהטעם הנז', משום שיצאו מאותיות אמ"ש שהם ר"ת אויר מים אש. ומ"ש ואויר מרות, וכן שם (משנה ה) ורויה מרות, ושם (משנה ו) וגויה מרות, הנה הרוח שאמר בכ"ז הכוונה הוא הכל על הרוח מרות שאמר לעיל (פרק א משנה ז), שתיים רוח מרות כו'. ויצאו האויר ורויה וגויה שבעולם שנה נפש מהאות א' דאמ"ש, ע"י שהמליך אותו בהרוח שהוא הדעת עלאה, המזלין דא"א, והוא הרוח מרות אלהים חיים, ר"ל שהדעת עלאה מזלין דא"א הוא נקרא רוח מרות, ועליו אמר הסי' (פרק א מ"י) שתיים רוח מרות, והוא יצא מרות אלהים חיים, אשר עליו אמר שם (משנה ט') אחת רוח אלהים חיים, שהוא עתיק, וממנו יצא הדעת עלאה, המזלין דא"א, שהוא הרוח מרות. ו"המליך דאות א' ברוח" שאמר, הכוונה הוא על אותו הרוח מרות, וכן מ"ש "ואויר מרות" ו"רויה מרות", ו"גויה מרות", הכל הכוונה הוא על הרוח מרות שאמר שם (פרק א משנה י') ולא על הרוח העליון, שהוא "אחת רוח אלהים חיים", שאמר שם (משנה ט'), כי ממנו גופה לא יצא שום א'פו ע"א) דבר, וכן בו לא היה ההמליך כלל, אלא הכל רק בהרוח השני, שהוא הרוח מרות, והוא הדעת עלאה, המזלין דא"א וכנו'.

והרי נתבאר שהאויר מים אש שאמר שם (משנה ב') הכוונה הוא על החב"ד דאצילות שהם או"א והמזלין, אבל האויר מים אש שאמר שם (משנה ד) הכוונה הוא על היסודות ארמ"ע, וכל רוח שמזכיר שם (משנה ד ה ו ז) הכל הכוונה הוא על אותו האויר שאמר שם (משנה ב) שהוא הדעת עלאה, מזלין. ומה שקורא אותו (במשנה ב) בשם אויר, הוא משום שהוא מהא' דאמ"ש וכנ"ל, אבל אח"כ שהוא ממשנה ד' והלאה, קורא אותו בשם רוח ולא בשם אויר, כדי שלא להחליף מאויר לאויר, שהוא מהפועל להפעולה, ומהמליך לעבד. וקורא אותו משם והלאה בשם רוח, כי הוא שמו הנקרא בתורה, שהוא התפשטות הרוח מרות אלהים חיים, והוא הרוח מרות כנ"ל, כי משום שעתיק וא"א הם שניהם אחד, אלא שזה עליון וזה תחתון, לכן נקראו שניהם בשם רוח ע"ש הכתוב (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת, אלא שהתחתון שהוא א"א נקרא רוח מרות, כי הוא מתפשט מעתיק שהוא רוח אלהים חיים, וכן נקרא באמת האויר היסודי ג"כ בשם רוח בדברי רז"ל וכן בדברי חכמי המחקר, כי הוא נברא מהרוח אלהים חיים, אלא שכאן בספר יצירה (פרק ג משנה ד) קורא אותו בשם אויר משום יחוסו לאות א' דאמ"ש, אבל שמו העיקרי הוא ג"כ רוח כי שורשו הוא רק מרות אלהים חיים.

[כז] וי' אותיות הנ"ל כוללת כל הכ"ב והם אמ"ש בג"ד כפר"ת כנו' בסוד י' ספי' כסדרן מלמעלה למטה – והם א' כתר, כי אל"ף הוא אותיות פל"א, והוא כתר שהוא מופלא ומכוסה, וכן הנ' רישין עלאין שהם כללות הכתר דאצילות נקראו אפ"ס אי"ן א"א⁷²⁹, שהם כולם בר"ת א', וכן נקרא כתר אויר, אור וי' גניז בה, והוא חכמה הכלולה בכתר, והוא אוירא עלאה, והוא ג"כ ר"ת א', וע' עוד בהגר"א בתיקונים (ריש תיקון ע דף קלח ע"א).

והמ' הוא חכמה מים, שהוא בהי' דהוי"ה ב"ה כנודע, וכן הוא ר"ת מוח וכן מחשבה, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקון"ז דף יט ע"א) חכמה מוחא איהו מחשבה מלגאו, ובספר יצירה (פרק ב משנה א) מ' דוממת כי הוא מחשבה מלגאו, וכן סיג לחכמה שתיקה (אבות פ"ג מ"ג), וכן החכמה הוא שורש החסד סובל הכל ושותק, כמ"ש הגר"א בס"י שם.

והש' הוא בינה אש שהיא בוצד"ק, ש' שורקת כמ"ש בס"י (פרק ב משנה א), וכן ש' הוא ר"ת שלישי והוא הבינה שהיא הנ'.

ב' הוא חסד, שהוא המדרגה השניה להג"ר, וכן הוא ר"ת בית, בנין, עולם חסד יבנה (תהלים

⁷²⁹ עי' הערה 102.

פ"ט ג. גבורה, ד' ת"ת שהוא ענף הדעת, והוא כלי הדעת כי דעת מלגאו ת"ת מלבר (תיקו"ז כ"ט ע"ב) והוא גילוי. כ"פ נצה הוד, כף זכות כף חובה (ט"ו מ"ב פ"א), ונקראו שניהם כ"פ כי הם תרי פלגי דגופא (תז"ח נא ע"ד). ר' יסוד, שהוא ראש להמלכות, עמרה דילה. ת' מלכות, שהיא תמים תמימה, כי בה נשלם כל א' ל' ספיי, כי היא שלימו דכלהו (תיקו"ז דף יט ע"א), וכן ת' הוא תם שבו נסתים כל הכ"ב אותיות, וכן הוא המלכות סופא דכל דרגין.

והרי הוה אמ"ש בג"ד כפר"ת בהי' ספיי כסדרן, והי"ב פשוטות הרי הם בהי"ב גבולי אלכסון שבת"ת ודיסוד ודהמלכות וכנ"ל. והרי הם כלולים בהבג"ד כפר"ת כנוז, והרי נמצא כי אמ"ש בג"ד כפר"ת הם כוללים כל הכ"ב אותיות, ופרטי הענינים והחקירות הנופל בכ"ז הרי כבר בארנו תהלית"ש בכל דברינו לעיל פ"ו ובפרק זה.

[כח] וסוד אמ"ש וי"ה הם ג"ר – כי א' הוא כתר, מ' חכמה, ש' בינה כנ"ל. וכן הוא האותיות וי"ה, כי הו' הוא הדעת שהוא במקום הכתר וכמ"ש במוחין דצלם (פרק ה' וחי), וכן הוא כי הדעת הוא הקו האמצעי המבריה מן הקצה אל הקצה⁷³⁰, והרי הוא עולה עד הכתר, והי' הוא חכמה, והה' בינה. והרי נמצא כי האותיות אמ"ש וכן וי"ה הם ג"ר. אך האותיות אמ"ש הם הלבושים וההיצוניות להאותיות וי"ה, כי הא' הוא הלבוש דאות ו' שהוא הקו האמצעי, הבריה התיכון, ולכן הוא הא' בצורת יו"י, כי הי' העליון הוא רמוז על הכתר שהוא בקוצו של י' למעלה מהכל, והי' התחתון הוא רמוז על היסוד שיפת הוונג שהוא י', וכן הוא עולה עד המוח חכמה בסוד (תהלים פ"ט א) משכיל לאיתן כמ"ש בסבא משפטים (דף קי ע"ב), וכן מרמוז הי' התחתון דהא' גם על המלכות שהיא חכמה פ"ז ע"ב) זעירא, כמ"ש באד"ז (רצו ע"א) והוא הי' דאדנ"י, והי' שבתוך הא' הוא הדעת ות"ת, וע' בהקדמת תיקו"ז (ז ע"ב) ובתיקון י' (כה ע"ב).

וכן יש א' שצורתו יו"ד⁷³¹, ומרמוז הי' על הכתר, והו' על דעת תפארת יסוד, והד' על המלכות שהיא נקרא ד', ע"ש שהיא נמשך מהד' תחתונות דו"א⁷³². ועכ"פ הוא כי הא' הוא ג"כ מבריה מן הקצה אל הקצה כמו הו', והוא לבוש על הו' דהשם, והמ' דאמ"ש הוא לבוש על הי' דהשם, והש' על הה' ראשונה דהשם, ועומד האותיות אמ"ש בבחי' וי"ה דהשם, והה' אחרונה דהשם הנה היא מתלבש ומתגלה בהה' אותיות מנצפ"ך הכפולים, וכן הוא הה' אחרונה כפול בהשם. וישנם בהה' אותיות מנצפ"ך במילואם י"ב אותיות כמו המילוי דאדנ"י, כי המנצפ"ך הם בחי' נוק' והם נפש כנ"ל פ"ה ורפ"ו והם בהמלכות. אך הז"א שהוא יהי"ו גימטריא כ"א, ועם קוצו של י' הוא כ"ב, בו הוא הכ"ב אותיות. והה' אותיות מנצפ"ך הם בהה' אחרונה שהוא המלכות. וע' בהגר"א בספ"י (פרק א' מ"ג או"ב⁷³³), וע"ש עוד (מ"א או"ג⁷³⁴) כי שורש המנצפ"ך הוא בדעת וכן הוא ג"כ שורש המלכות בדעת, והוא בקשר של תפילין, וכן בפה שהוא המלכות שבראש, תורה שבע"פ כמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז דף יט ע"א), ודעת ננוז בפומא דמלכא (זחר ח"ב דף קכג ע"א) כנ"ל פ"ג. והרי מכ"ז כי המנצפ"ך עם האותיות אמ"ש הם כללות כל השם, כי אמ"ש הוא וי"ה, והמנצפ"ך הוא הה' אחרונה, וכן האותיות אמ"ש הם בהג"ר, ושאר הכ"ב אותיות הם בהז"ת כנ"ל אות כ"ז, והמנצפ"ך הוא בהמלכות נוק'. ועכ"פ מתבאר לנו כי אותיות אמ"ש הם לבושים על האותיות וי"ה דהשם, וכל מה שאמר הכפר יצירה שנעשה ע"י אותיות אמ"ש, הנה הוא הכל רק מכת האותיות יהי' דהשם הוי"ה ב"ה שבפנימיותם, ומה שנעשה ע"י אותיות אמ"ש בכת האותיות

⁷³⁰ עי' לעיל הערה 623.

⁷³¹ עי' זהר אמור צב ע"א, ותיקו"ז מא ע"ב.

⁷³² עי' הק' לדע"ה ח"א ד ע"ב ליקוט א'.

⁷³³ ד"ל, נמצא כי בלשון ג"כ ה"ח וה"ג כלולין בה"ח כנ"ל, משא"כ במילת המעור, ששם כלולין ה"ח וה"ג ביחד, וז"ס שם יה"ה ו"ה באו"א ו"ה בזו"ן, כי או"א הן חמש כנגד חמש ודעת חמש מכריע הן ו"ה, זו"נ הן חמש נגד חמש ויסוד (ו"ב של מנצפ"ך וגם שרש של י"ב בריתות של הדעת כמש"ל) מכריע הן ו"ה, ה' דידיה וה"א שלו, ויסוד ששי ובו כלול יסוד דנוקבא, לכן בו ו', ובנוקבא ה' לבד.

⁷³⁴ ד"ל, ה' כפולה של הוי"ה משלים מנין כ"ב כי הדעת הוא ה' אותיות מנצפ"ך בוצינא דקרדינותא.

דיה"ו, הנה יצא בעוה"ז ע"י אותיות מנצפ"ך הכפולים בכח ואור דאות ה' אחרונה שבפנימיותם. [כמ] ומעם הקדמת א' באמ"ש כי גם כו' – ר"ל כי מאחר שהא' דאמ"ש הוא כנגד הו' של השם, והו' הרי הוא בהשם רק האות השלישי, וא"כ מפני מה עומד הא' באמ"ש בראשונה. והגם שהאותיות יהיו הרי הם מתחלפים בו' צירופים, ויש צירוף אחד שהוא ג"כ וי"ה, ויהיה האותיות אמ"ש שהא' הוא בראשונה נגד הצירוף הזה, אך בהוי"ה כסדרן הרי הוא ה' בראשונה והסדר דהאותיות אמ"ש המוזכר בספר יצירה הוא הא' בראשונה, ועל זה אמר הטעם הוא כי גם כו' כמו שיתבאר.

[למד] כי הגם שכל הדברים מורכבים מאש מים ורוח עכ"ז עיקר הכל הוא ע"י הרוח שהוא האות א' לכן כו' – כי המים והאש שרשם הם ג"כ מהרוח, וכמ"ש הגר"א בספר יצירה (פרק א משנה ט) אחת רוח אלהים היים שהוא עתי"ק⁷³⁵, והנה הוא כמשל האדם המנפח בכלי זכוכית לעשות כלי ומוציא רוח ממנו⁷³⁶, יש שם עשרה דברים: א' הרוח שבקרבו, ואח"כ כשיוצא הוא מתחלק לרוח מים אש, ומים הוא הרטיבות שברוח ואש הוא החמימות שבו, ואח"כ נתפשט לו"ק של הכלי. כן הוא בנמשל בו יתברך, שורש הרוח שבקרבו יתברך, והוא מטי ולא מטי ברוח ומים ואש שמתחלקין ממנו אח"כ, שעל זה נאמר (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים, כדבר שנוגע ואינו נוגע, והוא הרוח שעל המים אשר על הרקיע, עכ"ל. וע' בדבריו עוד בתיקונים (תיקון סט דף קב ע"ב) שאמר שם שגם בפה עצמו הוא כלול ג"כ מאמ"ש, וכן כשיוצא מהפה הוא אמ"ש, ושורש הכל הוא רוחא דלא שכיך לעלמין (תו"ח דף יט ודף נ ודף נא), קול גדול ולא יסף (דברים ה יט), וע' ברזא דחו"ל⁷³⁷ בתו"ח (דף י"ט ע"ב) ע"ש. והרי לנו כי גם המים והאש שרשם הוא ג"כ מהרוח, והוא הראשון והעיקר לכל הד' יסודות כולם, ולכן הוא הסדר העיקרי של אמ"ש, הא' קודם שהוא האויר והרוח, כי הוא היסוד הראשון לכל. אך בהאותיות דהשם שהוא הפנימי דאמ"ש, והוא אור א"ס המאיר בהם, וכמו שכתבנו כמה פעמים שהשם הוי"ה ב"ה הוא אור א"ס המתגלה ע"י האצילות בהשם הזה. והו' שהוא הפנימי דאות א', אין לו גילוי למעלה, שהוא בהכתר עצמו, שהוא למעלה מהחו"ב, ובו שורה האור דא"ס, כמ"ש ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב), ופנחס דף רנה סע"א), ואין לו גילוי למעלה אלא רק למטה שהוא בת"ת, שהוא הגילוי דהדעת (פ' ע"ג) אשר הוא ענף הכתר, ומתגלה הו' שהוא הפנימי דאות א' יסוד הרוח רק בהת"ת שהוא כלל הו"ק, ולכן עומד הו' בהשם רק למטה מחו"ב, והוא האות השלישי. אבל האמ"ש שהם הלבושים וההיצוניות להאותיות דהשם, הנה בהם עומד הא' בראשונה, וכמו שהוא באמת היסוד הראשון לכולם. ומה שלא נזכר אלא רק ג' יסודות שהם אמ"ש, ולא נזכר מיסוד העפר מאומה, כי יסוד העפר הוא אינו פשוט אלא הוא כללי הכלול מכל הג' דאמ"ש.

[לא] לכן בזכר וי"ה רוח מים אש כי הרוח עולה על הכל ואחריו מ' מים שהוא חסד ואחריו ש' אש שהוא דין וזהו אמ"ש והנקבה בהיפך ממש כי בא ממטה למעלה והוא אש"ם וה"י כשהמליך כו' – כל דברי הרב בזה הוא מספר יצירה (פרק ג משנה ז ח ט) וחושב שם מה שנבראו בעולם שנה נפש מהאותיות אמ"ש כאשר המליך כל א', ואמר שם (משנה ז) המליך אות א' ברוח וקשר לו כתר, וצרפן זה בזה, וצר בהם אויר בעולם ורויה בשנה וגויה בנפש, זכר באמ"ש ונקבה באש"ם. והענין הוא כי הנה ישנם הן בזכר והן בנקבה כל הד' יסודות כולם, אלא שבה גובר האש שהוא האחרון מאמ"ש, והיה נמשך בריאתה מהיסודות ממטה למעלה, שהוא מהיסוד האחרון תחילה, ונעשה עיקרה מהגבורות שהוא אש, והמים שהוא החסד הוא מפל בה, ומזה הוא ריבוי הדמים באשה, והוא דם נדה, כי מוכרחים הם לצאת ממנה משום שבהגבורות הוא אחיות

⁷³⁵ נ"ל שזה עתיק ולא עתי"ק, אמנם כך כתוב בדברי הגר"א עצמו שם, ועי' לעיל סג ע"א. ועי' שם משנה י' שהדרגה שאחר כך היא א"א.
⁷³⁶ עי' סנהדרין צא.
⁷³⁷ דחיק שיניים ולשון.

החיצוניים שיצאו ונעשו ע"י החטא דעין הדעת. ואם שלא היה יוצא ממנה לא היה אפשר לה להתקיים ע"י אחיותם בה, ולכך הם יוצאים ממנה, ואחר שיוצא המותרות והפסולת הנה נעשה אח"כ מריבוי הדם שבה כל חלקי הולד אשר מהאם, וכמו שאמרו בנדה (לא ע"א) אמו מזרעת אודם שממנו עור ובשר ודם כו', וכן בימי היניקה הנה נעשה מזה החלב להניק את הולד⁷³⁸. והרי יוצא כל ריבוי הגבורות שבה או בפסולת ומותרות או בבנין הולד וסיפוקו, ולכן הנה הנקבה חלושה בטבע משום שהיסוד העיקרי מהד' יסודות, אשר ממנה היא נבראת שהוא בחי' הגבורות, הנה הם אינם משתמשים בה לצורך עצמותה אלא שהם הולכים ועולים למציאות אחרים, והוא מה שאמרו (סוף תענית דף לא ע"א) אין אשה אלא לבנים, ובפרט מה שנתהפך בה למותרות ופסולת ע"י אחיות החיצוניים ומוכרת לצאת ממנה כנו'. וע"י כ"ז נשארה חלושה, ולכן לעתיד לבוא כשיתבטלו כל החיצוניים ויתחפכו כל הגבורות לשלהובין דרחימו בין ישראל לאביהם שבשמים, שיעשו כולם לרשפי אש שלהבת י"ה⁷³⁹, אז יתקיים מה שנאמר (יהזקאל טו ו) ואומר לך בדמך חיי ואומר לך בדמך חיי, והם הב' מיני דמים, דם טהור ודם טמא, כמבואר בכוננת פסח (שעה"כ טז א) שיתחפכו שניהם לקודש קדשים, להאיר על ידיהם באור החיים.

והנה משום שבריאית הנוק' הוא עיקר ע"י הגבורות שהוא יסוד אש, והחסד שהוא יסוד המים הוא טפל בה, לכן כשהמליך אות א' בתחילה ונתגבר יסוד האויר, והוציא והמציא את מציאות הגויה שהיא תולדות יסוד האויר בצירוף יסוד המים והאש, שכולם מוכרחים להשתתף בבנין מציאות כל א', הנה נעשה הגויה שבזכר מהאמ"ש כסדרן: א' בתחילה שהוא המליך בזה, ואחריו מ' מים, ואחריו ש' אש, והוא אמ"ש כסדרן. ופנימיותם וכחם שהוא האותיות דהשם, הנה הם הצירוף ד"ו"ה", אבל הגויה שבנקבה שהיא גבורות, האיר בה הש' והתגבר הוא תיכף אחר מלוכת הא', ויצא הש' קודם להמ', ונעשה הגויה שבה מצירוף אש"ם, ופנימיותם וכחם שהוא האותיות דהשם הוא והי". וכשהמליך אות מ' תחילה, היה זכר מא"ש, הא' קודם להש', ופנימיותו וכחו הוא יו"ה, והנקבה מש"א יה"ו.

(לב) וכשהמליך אות ש' היה בזכר שמ"א – כי משום שהוא רחמים מתגבר בו המ' להיות קודם אל הא', כי המ' הוא יותר רחמים מהא', שהא' הוא רק ממוזג, שהוא הקו האמצעי המכריע, אבל המ' הוא רחמים גמורים שהוא בימין, 'פז ע"ד) ולכן הוא בזכר במלוכת הש', שהוא או קודם לבל היה בו הצירוף שמ"א, ופנימיותו וכחו שהוא האותיות דהשם הוא הי"ו. אך הנקבה שהוא גבורות ודין, היא אז בצירוף שא"מ, ופנימיותו וכחו הוא הו"י, הא' קודם להמ', וכן הו' קודם להי". והנה מתבאר לנו כל השישה צירופים דיה"ו והם: יו"ה, יה"ו, הי"ו, הו"י, וי"ה, והי"י, והמציאות שצד בהם בנפש זכר ונקבה שהם: ראש, בטן, גויה. והנה לכאורה הרי נראה מכאן שאלו הו' צירופים, ג' מהם הם בחי' זכר, וג' מהם הם בחי' נוק'. והיינו: יו"ה, הי"ו, הו"י, וי"ה, הם בחי' זכר, אבל יה"ו, הו"י, והי"י, הם בחי' נוק'. אמנם הנה בספר יצירה (פרק א משנה יג) בענין הו' צירופים הללו שהם בהו"ק, מבואר שם שהג' צירופים יה"ו, יו"ה, וי"ה, הם בחסד נצח ת"ת, (והוא לפי נוסח האריז"ל, וע"פ מ"ש בכוננת לולב (דרוש ה) וכן הוא ברע"מ (פ' ויקרא יז ע"א, ובפ' פנחס רמז ע"ב) אמנם לפי נוסח הגר"א בס"י שם, הם בנצח חסד ת"ת, וכן הגיהה הגר"א⁷⁴⁰ ברע"מ פ' ז"ל, הגבורה דז"א השם הפנימי הוא

⁷³⁸ עי' בכורות דף ו ע"ב: דם נעקר ונעשה חלב.

⁷³⁹ עי' זהר בראשית רמה ע"א: רשפיה רשפי אש שלהבת יה, מאן שלהבת יה, דא שלהובא דאתקדא ונפקא מגו שופר, דאיהו אתער ואוקיד, ומאן איהו שמאלא, הדא הוא דכתיב "שמאלו תחת לראשי" (שיר ב ו), דא אוקיד שלהובא דרחימו דכנסת ישראל לגבי קב"ה.

תרגום: "רשפיה רשפי אש שלהבת יה", מה זה "שלהבת יה". זו שלהבת שבויערת ויוצאת מתוך שופר שהוא מתעורר ושורף. ומיהו, השמאל. זהו שכתוב "שמאלו תחת לראשי", זה בוער שלהבת של האהבה של כנסת ישראל אל הקדוש ברוך הוא.

ועי' עוד זהר ח"ב קיד ע"א ח"ג נד ע"ב, ועי' ע"ח שער מד פרק ו, ז"ל, הגבורה דז"א השם הפנימי הוא שם י"ה והוא סוד שלהבת יה היוצא מבינה אל הגבורה.
⁷⁴⁰ יהל אור שם.

ויקרא הנו, ויתבאר למטה סברת כל א' בזה. והג' צירופים הו"י, הי"ו, וה"י, הם בגבורה הוד יסוד. ונודע הוא כי חסד נצח ת"ת הם כולם בבחי' זכר, וגבורה הוד יסוד הם כולם בבחי' נוק, כי ת"ת הוא לימינא ויסוד לשמאלא, וכמ"ש בתיקונים (תיקון יג דף ל ע"א) וצדיק נטיל משמאלא ועד"א מימינא. וכן הוא נודע כי איהו בנצח ואיהי בהוד⁷⁴¹.

והרי לנו עכ"פ כי הצירוף יה"ו הוא בבחי' זכר, ולפי מה שמבואר כאן הרי הוא בבחי' נוק. וכן הצירוף הי"ו, הרי לפי מ"ש בס"י הנו' הוא בבחי' נוק, אבל לפי מה שמבואר כאן הרי הוא בבחי' זכר. ועוד כי הרי גם בענינינו גופה, שהוא ג"כ מדברי הספר יצירה שם (פרק ג) שאמרנו לעיל שהצירוף יה"ו הוא בבחי' נוק, מטעם שהה' הוא קודם להו', א"כ הרי צריך הסבר והבנה על הצירוף דהי"ו, אשר לפי דברינו לעיל הוא בבחי' זכר, הרי בו הוא הה' קודם לכל, והרי כש"כ שצריך להיות רק בבחי' נוק.

אך הענין בזה הוא, כי הרי בעיקר הענין דההמלכות שאמר בספר יצירה, הרי צריך להתבונן כי מאחר שאמרנו דהאותיות יה"ו הם הכחות הפנימיות דהאותיות אמ"ש, ואמרנו כי הו' היא בחי' הדעת העולה עד הכתר, והכחות הפנימיות דהאותיות אמ"ש הוא הצירוף וי"ה שהם כח"ב, וא"כ הרי איך אפשר שיהיה המציאות דהמליך אות מ' בתחילה שהוא חכמה, ומכל שכ"ן המליך אות ש' בתחילה שהוא בינה, הרי איך אפשר שתעלה החכמה ומכל שכ"ן הבינה למעלה מהכתר, וכן איך אפשר שתעלה הבינה למעלה מהחכמה. אלא עיקר הענין דההמלכות האלו, הנה פשוט הדבר שהכוונה הוא על הארת כולם המשתתף עם כל א', כי משתתף המ' והש' שהם חו"ב או חו"ג בפעולת הא' שהוא כתר דעת ת"ת, ואז היה הא' המוליד, וכן השתתף הארת הא' והש', שהם כד"ת ובינה וגבורה, בפעולת המ' שהוא חכמה חסד, ואז היה המ' המוליד. וכן השתתף הארת הא' והמ', שהם כד"ת וחכמה חסד, בפעולת הש' שהוא בינה גבורה, ואז היה הש' המוליד, כי כל אות שיצא לפעול את פעולתו המתיחס אליו היה הוא המוליד על ההארות דשאר האותיות המשתתפים עמו, כי משתתפים כולם בפעולת כל א', וכמ"ש הספר יצירה (פ"ב מ"ב) וצרפן זה בזה. והנה הוא נודע ג"כ שכל א' הוא כלול מהו"ג, ונולד מכל א' ב' מיני פעולות, אחד מהחסדים שבו, ואחד מהגבורות שבו. אך ב' מיני פעולות הללו, הנה הם ע"י השתתפות הארת החו"ג דשאר האותיות המשתתפים עמו, כי כל א' משתתף עם כולם כנו', וזהו מ"ש (ס"ג פ"ג מ"ח) המליך אות מ', ועומד המ' בתחילה, ואין הכוונה שעלה אז החכמה למעלה מהכתר או החסד למעלה מהדעת, כי זה אי אפשר, אלא הכוונה הוא שכאשר הגיע העת להמציא ולהוציא את פעולת החכמה או החסד שהוא האות מ' דאמ"ש בכחו ופנימיותו שהוא האות י' דהשם, והרי יש בהמ' וכן בהי' שני מיני פעולות, אחד פעולת החסדים, ואחד פעולת הגבורות, והם מציאות הבטן אשר בנפש זכר ונקבה, כי כ"ז הוא פעולת המ' בכח פנימיותו שהוא הי', והוא פעולת החכמה או חסד כנו'. והנה נעשה פעולת החסדים שבו שהוא הבטן שבזכר ע"י שהשתתף בו הארת החסדים דהא' בכח פנימיותו (פ"ח ע"א) שהוא הו' אשר הם בכד"ת, וע"י השתתפות הארת החסדים דהאות ש' בכח פנימיותו שהוא הה' ראשונה דהשם אשר הם בכינה וגבורה. אמנם עיקר הפועל בזה הרי היה עתה רק המ' בכח פנימיותו שהוא הי', שהם חכמה חסד, וזהו מ"ש המליך אות מ', כי הוא היה עתה המלך והשליט, שהוא המאיר והמזהיר להוציא את פעולתו מן הכח אל הפועל ומהעלם אל הגילוי.

והנה בעת שהוא בפעולת החסדים שבו, היה מתראה בו אז השתתפות הכד"ת הרבה יותר מההשתתפות הבינה וגבורה, כי הכד"ת בערך הבי"ג הם כולם חסדים כנודע, ולכן היה עומד אז בצירוף מא"ש, והאותיות דהשם שהוא פנימיותם היה אז בצירוף יו"ה, כי המ' מאיר עתה בפנימיותו שהוא הי' בראשונה, כי הוא המוליד כנו'. ואחריו הא' בפנימיותו שהוא הו', ואחריו הש' בפנימיותו שהוא הה' ראשונה, והרי שולט עתה הצירוף מא"ש בפנימיותו שהוא יו"ה. אך

⁷⁴¹ עי' הערה יא.

כאשר שהיה נצרך להוציא את פעולת הגבורות שבו שהוא הבטן שבנקבה, הנה היה מתראה בו אז השתתפות הבינה וגבורה הרבה יותר מהשתתפות הכד"ת, כי הבינה וגבורה הם כולם גבורות בערך הכד"ת, כי כל מין מתעורר ע"י מינו, והתעורר עתה בפעולת הגבורה שבחכמה והחסד הארת הבינה וגבורה הרבה יותר מהארת הכד"ת, ולכן עומד ומאיר עתה בצירוף מש"א, וכחו ופנימיותו הוא צירוף יה"ו, וזהו שאמר בהמלכת אות מ' זכר במא"ש ונקבה במש"א, והם באותיות השם זכר ביו"ה, ונקבה ביה"ו, כי הצירוף מא"ש וכן יו"ה הוא על פעולת החסדים שבחכמה וחסד, והצירוף מש"א ויה"ו הוא על פעולת הגבורות שבחכמה וחסד.

וזהו סברת הגר"א ז"ל מה שגורס בפרק א' משנה י"ג יה"ו בנצח ויו"ה בחסד, משום שכן הוא מוכח בעניינינו שהוא בפרק ג' משנה ה', שיו"ה הוא יותר חסדים מהצירוף דיה"ו. אמנם סברת האריז"ל הוא כי הגם שבאמת הוה הצירוף דיו"ה יותר חסדים, עכ"ז אמר היטיב הספר יצירה לעיל פרק א' משנה י"ג כי יה"ו הוא בדרום, כי הנה הוא בסוד (ישעיה טז ה) והוכן בחסד כסא שאמרו בווה"ק (תרומה קלג סע"א ופ' פקודי רב), ולכן אמר הס"י חתם דרום ופנה לימינו וחתמו ביה"ו, שהוא הגבורות שבחכמה כנ"ל, כי עי"ז יש קשר וחיבור להמלכות נוק' להתחבר עם החסד, שזה עיקר תיקון דהמלכות וכמ"ש בווה"ק שם, ולית תקונא דכסא אלא בחסד דאברהם, והוא ע"י שנחתם החסד בחותם דיה"ו שהוא הגבורה דחכמה, ועי"ז יש להמלכות שהיא כלל הגבורות חיבור וקשר בהחסד, וזהו והוכן בחסד כסא, שנעשה הכנה בספ"י החסד להתקשר את המלכות עמו. אבל הנצח נחתם ביו"ה שהוא יותר חסד, וכן ההוד נחתם בה"ו, משא"כ הגבורה היא נחתם בהו"י שהוא יותר גבורה. והרי הוה חותם הנצח יותר חסד מחותם דספ"י החסד עצמו, וכן חותם ההוד הוא יותר חסד מחותם הגבורה, וכמ"ש הרב בכוונת לולב (שעה"כ דרושי חג הסוכות דרוש ה). הטעם הוא כי אלו הששה צירופים הנה הם בז"א דיצירה וכמ"ש הרב בשער השמות (פרק ה), ובעולם היצירה שם הוא הטוב והרע שקולין ומעורבין וכמ"ש בשער הקליפות (פרק ג), ועיקר אחיזת החיצונים ויניקתם הוא בהנה"י שהם לבר מגופא ומבחי' הגבורות שבהם, וכמ"ש ב[והר] פ' בראשית (כא ע"ב) ובכ"מ, ולכן נחתמו הנצח והוד בצירופי דיותר חסדים כדי להרחיק את אחיזת החיצונים משם, וע"ד שאמרנו בהמליך אות מ', כן הוא ע"ז בהמליך אות ש', כי כאשר הגיע העת להמציא ולהוציא את פעולת אות ש' שהוא בינה וגבורה בכחה ופנימיותה שהוא האות ה' דהשם, והרי יש באות הש' וה' שני מיני פעולות, אחד פעולת החסדים, ואחד פעולת הגבורות, והם מציאות הראש אשר ננפש זכר ונקבה וכנ"ל פ"ו אות י"א י"ב. והנה נעשה פעולת החסדים שבו שהוא הראש שבזכר ע"י השתתפות הארת החסדים שבכד"ת שהם בהאות א', עם כחה ופנימיותה שהוא האות ו' דהשם, וכן בהשתתפות הארת החסדים שבספ"י החכמה והחסד שהם באות מ' עם כחה ופנימיותה שהוא האות י' דהשם. אך עיקר הפועל בזה הרי היה עתה רק האות ש' בכחה ופנימיותה שהוא ה' ראשונה דהשם, וזהו שאמר המליך אות ש', כי הוא היה עתה (פח ע"ב) המאיר והמוהיר להוציא את פעולתו המתייחס אליו, ולכן עומד הוא עתה בראשונה, והא' והמ' הם מפלים אליו ובאים אחריו. והנה כאשר שהיה נצרך להוציא את פעולת החסדים שבו היה עומד ומתראה בו השתתפות הארת אור ספ"י החכמה והחסד, שהם כולם בבחי' חסד גמור בערך הכד"ת שהם הקו האמצעי ומכריע, והם רחמים שהוא ממוזג קצת בדין. והגם שהכתר הוא באמת יותר חסד מכולם, והוא חסד פשוט כנודע, אמנם גילוי למטה הנה הוא רק ע"י הדעת המיוחדת את החו"ב ומכריע ביניהם, ואח"כ מתלבש עוד בהת"ת המיוחדת את החו"ג ומכריע ביניהם, ונעשה שם ממוזג מחו"ג, אבל אור הכתר עצמו אינו מתגלה למטה כלל.

אבל ספ"י החכמה והחסד הם חסדים גמורים בערכם, ולכן הנה מתעורר ומתגבר האות מ' בכחו ופנימיותו שהוא האות י' דהשם, ומתראה הוא באורו בהשתתפות פעולת החסדים דהש' הרבה יותר מהאות א', ועומד עתה המ' סמוך וקרוב להאות ש', ואחריו בא האות א' ג"כ, שהוא השתתפות הארת אור החסדים דהא' המשתתף בזה ג"כ, ונעשה עתה הצירוף שמ"א, ובהאותיות

Formatted: Not Superscript/ Subscript

דהשם הוא הי"ו. וכ"ז הוא בפעולת החסדים דהש', שאז הוא מאיר ופועל בפעולת מציאות הזכר, וזהו שאמר הספר יצירה שם (פרק ג משנה ט) זכר בשמ"א. אך כאשר שהיה נצרך להוציא את פעולת הגבורות דאות ש', שהוא מציאות הראש שבהנקבה, לא היה מתגלה בו הארת אור החכמה והחסד שהוא השתתפות אור האות מ' בכחה ופנימיותה שהוא האות י' דהשם אלא רק בסופה, והיה הארת אור הכד"ת סמוך וקרוב אליו, ועומד אז הש' בראש שהוא המוליך עתה, ואחריו הא' שהוא עתה סמוך וקרוב אליו, ואחריו המ' שהוא עתה בסוף כולם, ונעשה מזה הצירוף שא"מ, וזהו שאמר הספר יצירה שם ונקבה בשא"מ, וכן באותיות השם הוא עתה הצירוף הו"י.

והרי נתבאר בכ"ז כי מה שאמרנו בפעולות דאות מ' זכר במא"ש שהוא יו"ה ונקבה במש"א שהוא יה"ו, הנה הם שניהם על פעולת החו"ג שבחכמה וחסד, כי כל א' הוא כלול מחו"ג כנודע, והרי הוה באמת הן הצירוף דיה"ו והן הצירוף דיו"ה שניהם זכרים, אלא שהם פועלים במציאות הנוק' ג"כ, והוא בבחי' הגבורות שבהם. וכן מה שאמרנו בפעולות האות ש' זכר בשמ"א שהוא הי"ו ונקבה בשא"מ שהוא הו"י, הנה הם שניהם על פעולות החו"ג שבכינה וגבורה, כי כל א' הוא כלול מחו"ג כנז'. וגם הכינה והגבורה, הגם שהם בחי' נוק', הנה הם פועלים בפעולת מציאות הזכר ג"כ, והוא בבחי' החסדים שבהם. וכן הוא נודע ג"כ כי הגבורות שבחכמה הם יותר חסדים מהחסדים שבכינה, ומהגבורות דידיה נעשה החסדים דידיה, וכמ"ש באנ"כ (פרק ו) ובמוחי' (פרקים ט י) ובכ"מ, וא"כ נמצא כי הצירוף דיה"ו שהוא הגבורות שבחכמה וחסד, הנה הם יותר מעולים ויותר חסדים מהצירוף דהי"ו שהוא החסדים דכינה וגבורה. והרי נמצא מכ"ז כי הצירוף דיה"ו הוא באמת רק בבחי' זכר, כי הרי הוא בחכמה אבא, וכן הוא בצד ימין דז"א. והצירוף דהי"ו הוא באמת רק בבחי' נוק', כי הוא בכינה אימא וכן הוא בצד שמאל דז"א, וכמ"ש בס"י (פרק א משנה יג) כי יה"ו הוא בדרום חסד שהוא ענף החכמה, והי"ו הוא במטה שהוא הוד שהוא ענף הגבורה אשר הוא ענף הכינה, וכמבואר לעיל הטעם בכ"ז, אלא שהזכר פועל במציאות הנוק' ג"כ, והנוק' פועל במציאות הזכר ג"כ, כי כל א' הוא כלול מחו"ג ומזו"ק⁷⁴² כנודע וכנז'.

והרי נתבאר לנו בכ"ז כל מה שהערינו לעיל בריש דברינו והוא פשוט ונכון, ודע כי בספר יצירה הנדפס עם ביאור הגר"א בדפוס ווארשא תרמ"ד יש שם בסוף פרק ג' שיבוש בזה, וצ"ל שם בסוף משנה ט', זכר בשמ"א ונקבה בשא"מ, והמוקף אשר שם בביאור הגר"א בסוף הפרק הוא אינו מהגר"א ז"ל אלא הוא מאיזה תלמיד קרוב לדורנו, ועל ידו נדפס שם בשיבוש. ומ"ש הגר"א שם "ולכן בא האש על המים ואויר", ר"ל בכל א' לפי עניינו, כי בהמליך אות א' הוה בנקבה האש על המים והוא אש"ם, ובהמליך אות מ' הוה בנקבה האש על האויר והוא מש"א. ובהמליך אות ש' שגם בזכר הוא הש' מתחילה הוה בנקבה האויר על המים, והוא שא"מ, ובזכר (פח ע"ג) שהוא חסד הוה המים שהוא חסד גמור על האויר שהוא ממוזג, והוא שמ"א. ונמצא כי במשנה ט' שהוא בהמליך אות ש', צ"ל שם זכר בשמ"א ונקבה בשא"מ וכמו שהוא לפנינו בע"ז חיים וכן הוא העיקר, אלא שהגר"א ז"ל העמיד ביאורו שם על משנה ז', ומבאר שם על משנה ז' וז', וממילא מובן ג"כ על משנה ט', אשר שם הוא הש' בתחילה גם בזכר, ולכן לא ביאר שם הגר"א על משנה ט' מאומה, כי שם הוא האש על המים והאויר גם בזכר, והוא בזכר (פח ע"ד) שמ"א ובנקבה שא"מ, כי בנקבה הוא אז האויר על המים ג"כ ופשוט הוא.

Formatted: Not Superscript/ Subscript

Formatted: Not Superscript/ Subscript

ובזה נשלם הפרק וכן נשלם כל השער הוה בעזרת החונן לאדם דעת קדוש ישראל ומושיע, יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים. היום יום ד' לסדר והוצאתי והצלתי ונאלתי ולקחתי והבאתי ונתתי, כ"ה לירח טבת שנת תרס"א למען שם כבוד מלכותו יתברך ויתעלה לעד ולעולמי עולמים אמן ואמן.

⁷⁴² נדצ"ל ומדו"ן.

^א עי' גר"א בתיקו"ז כ ע"ג ד"ה בריש הורמנותא, שכתר הוא רצון, בסוד רצון ומחשבה והרהור וקול ודיבור נגד ה' פרצופים.

^ב ל"ג דיליה, והספק הוא אם כוונת הזהר היא ששתיקת ר' אלעזר בונה מקדשא מכיוון ששתיקתו גרמה לכך שר"ש ידבר, או שר"ל שהדיבור של ר"ש גופא נחשבת לשתיקה.

^ג כמו כן בפשטות צ"ל שהם בעולמות יותר עליונים מאשר אלו עליהם דיבר האר"י ולא יותר נמוכים ככל משל ונמשל, שהמשל יותר מובן והנמשל יותר נעלם.

^ד הוא ע"פ מאמה"כ "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק" (יחזקאל א יד). ועי' ס"י פ"א מ"ח וז"ל, עשר ספירות בלימה, בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר, ואם רץ פיך לדבר ולבך להרהר שוב למקום, שלכך נאמר "רצוא ושוב", ועל דבר זה נכרת ברית.

^ה עי' במאיר הספרא על דברי הגר"א הללו שבמהדורתנו, שם הבאנו השלמות לליקוט זה מכתב יד, ולכאורה לפי השלמות הללו צ"ע דברי רבינו בזה.

^ו עי' הק' לספר עץ חיים שבידינו, שהספר עץ חיים באמת הוא שמונת השערים של הרח"ו, ואילו הספר המפורסם בשם "עץ חיים" שמו המקורי הוא "דרך עץ חיים" והוא ליקוט שערך רבי מאיר פאפירש מתוך ארבעת הספרים אוצרות חיים, קהילת יעקב, ספר הדרושים ואדם יש.

^ז עי' ז"ח ו ע"ד: תדע לך שהבורא יתברך ברא האדם וברא אותו בצלם ובצורה והכינו מארבעה דברים מובדלים זה מזה מאש מרוח ממים מעפר שנאמר והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלקים אלו הם הד' דברים הנזכרים. ועי"ש יג ע"ד, אר"י כוורדין של שליא דאשה, דמלייאן מן זרעא דב"נ, דאית ביה היסודות כלם, כך הארץ, בו ביום שנבראת, בו ביום נתעברה, מכל מה שהולידה, דכתיב בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, ומיד והארץ היתה תהו ובהו וחשך ורוח. הרי בכאן ארבעה יסודות, שהם: אש. מים. רוח. חשך. ואלו הולידו כל תולדותיה, ומאלו נתייסדו כולם. וכל התולדות נתהו, מכחות אלו. וכן מוזכר בתיקו"ז קכא ע"א.

^ח כמ"ש כ בענין מידת המלכות (זהר וישב קפא ע"א) "לית לה מגרמה כלום".

^ט דהיינו בעיקר בית מדרשו וכפי המתבאר מתלמידיו ה"ה ויקהל משה ועמק המלך (עי' מהדורתנו).

^י עי' ע"ח מלכים ח' שרדל"א איננו כי אם הגר"י של עתיק בלבד. אמנם עי' שער אריך פרק ב' (במ"ק) שם משמע שרדל"א הוא כל קומת העתיק. ועי' בהגר"א על ספד"צ ג ע"ג, ה ע"ב שם משמע שרדל"א הוא כללות קומת העתיק.

^{יא} מושג זה של "איהו בנצח ואיהי בהוד" מובא בע"ח א"כ ט' ועוד מקומות בשם הזה, אמנם חיפשתי בספרי הזהר המצויים בידינו ולא מצאתי. איברא עי' לש"ו כללים ח"ב לב ע"ג, שמביא מקור לזה מתיקו"ז לד ע"א וז"ל התיקו"ז, תא חזי יקו"ק אדנ"י איהו קודשא בריך הוא ושכינתיה בתרין שוקין יקו"ק לימינא אדנ"י לשמאלא ואיננון אספקלריא המאירה ואספקלריא שאינה מאירה בצדיק תרוייהו חד יאקדונק"י [תרגום: בא וראה הוי"ה אדנ"י הוא הקב"ה ושכינתו בשני שוקים הוי"ה בימין ואדנ"י בשמאל, ואלו הם המראה המאירה והמראה שאינה מאירה, בצדיק שניהם יחד יאקדונק"י]. עכ"ל. וז"ל הגר"א בביאורו שם ד"ה והיא משבחת כו' - ר"ל בהוי"ה אק"ק. והענין, כי הוי"ה אק"ק שרשם בחו"ב והוי"ה אדנ"י שרשם בנו"ה, כי איהו בנצח ואיהי בהוד. וז"ש בפנים ת"ח הוי"ה אדנ"י איהו קב"ה ושכינתיה בתרין שוקין כו', עכ"ל.

ואולי אפשר לומר דהוא מתיקו"ז קכד ע"ב: איהו לח מסטרא דחכמה איהו קר מסטרא דאימא איהו בחמימו סגי בגין דאזיר קדמאה נטיל בעמודא דאמצעייתא ונטיל בצדיק, וחכמה, דאיהו קר, נטיל בחסד ונצח, ואימא, דאיהי חמימא, נטילת בגבורה והוד.

תרגום: הוא לח מצד החכמה הוא קר מצד אימא. הוא בחמימות מספיקה, בגלל שהאזיר הקדמון לקח מעמוד האמצעי ולקח בצדיק. וחכמה הוא קר, לקח בחסד ונצח. ואימא שהיא חמה, לקחה גבורה והוד.

עי' יהל אור ח"ב לב ע"ד ז"ל, או"א (דאצילות) הן בב' ידיים (דא"א) כידוע, וכמ"ש בתיקונים (ד ע"א) חכמה נחית בימינא ואמא נחית בשמאלא וז"נ ברגלין איהו בנצח ואיהי בהוד, עכ"ל (עי' לש"ו כללים ח"ב טז ע"א לגבי ענין איהו בנצח ואיהי בהוד, דעיקר יניקת הנוק' לעולם הוא מההוד, ואפילו כשזו"ן נמצא בכל רוחב נה"י דא"א). הנה נתבאר כאן שזו"ן מתלבשים על הרגלין. והנה בבחינה זו אורך הרגלים הוא שווה, וכאילו עומדים הם א' מול השני. משמע, שבחינת 'איהו בנצח ואיהי בהוד' היינו מציאותם של נה"ה כאשר זו"ן הם פב"פ, וקומת נוק' היא כקומתו של ז"א. אמנם עי' בבהגר"א על תיקו"ז (קג ע"ב ד"ה לזמנין), שבחינת "איהו בנצח ואיהי בהוד" הוא דווקא כאשר ז"א ונוק' עומדים בצורה של המאור הגדול והמאור הקטן (כלומר העמדת זו"ן בצורה בה א' נמצא למעלה מהשני), ולא בבחינת ב' המאורות הגדולים (כלומר כאשר הם עומדים פנים בפנים). ולכאורה הדברים נראים כסותרים זה את זה.

והנראה אולי לחלק, שהיהל אור מדבר בנו"ה דא"א, שם אין בחי' מאור גדול ומאור קטן ממילא הם תמיד עומדים פב"פ ובאותה הקומה, ואילו בביאור התיקו"ז מדבר על נה"ה דאצילות שם יש עליות וירידות. ולכן שם "איהו בנצח ואיהי בהוד" הוא דווקא כאשר הם זה למעלה מזה. אמנם צריך אני לרב בזה וצ"ע.

^{יב} עי' בהגר"א על ספד"צ ו ע"א ד"ה והכלל וז"ל, מחו"ב דרדל"א יצאו אוירא ובוצינא ונגנזו באוירא ומו"ס, עכ"ל. אם כן יוצא שמו"ס אינו הבוצד"ק, אלא הבוצד"ק הוא כינוי לבחינת תחילת גילוי הדינים,

ולכאורה צ"ל שזהו כוונת רבינו כאן.
 3 ע"י לקמן פרק ב' אות ד' שעכ"ז בעקודים יש גילוי לנשמה עצמה, ולכן שולטים שם האורות של ס"ג ומ"ה במקום האורות של מ"ה וב"ן (ע"י כללים ח"א נב ע"א וע"ב, וע"י עוד ביאורים ח"ב כז ע"ג), ועיי"ש עוד שבא"ק, הע"ב וס"ג המה במקום המ"ה וב"ן.

4 ע"י ברמב"ן בהק' לתורה נאמר "שמותיו" כלומר בלשון רבים, ללמדך שכל מילה ואות הם שמותיו של הקב"ה. ע"י בזוה"ק יתרו צ ע"ב ומשפטים קכד ע"א, שכל התורה שמו [דהיינו בלשון יחיד, כלומר שכלל הכתוב בתורה אינו אלא שם אחד] של הקב"ה. אמנם ע"י יונת אלם פרק א', ז"ל, כאן כל התורה כלה שם א' בסוד אצילות נעלם אין עסק בה לזולתו ית', ע"כ. משמע שאה"נ באצילות הכל נכלל בגילוי א' אמנם מה שנתגלה לנו למטה הוא שכל התורה כולה כלולה משמותיו ית' וצ"ע.

5 אמנם ע"י גר"א ריש ס"י שזה חכמה, וע' פת"ש א"א ח ז"ל, אר"א שתחילת יציאתם מחו"ב דא"א, שם נשרשים כחדא, ולכן שם נכללים חו"ב זה בזה ואוירא ומר"ס שניהם כלולים זה בזה, ונמצא שגם מר"ס נקרא ע"ש חכמה, אך מ"מ בבחינת התפשטותם למטה אז מתחלקים לב' פרצופים, ואבא מקבל מאוירא ה' חסידים בסוד אוירא דכ"א, ואימא ה' גבורות ממר"ס בוצד"ק דגנוז שם, ששם סוד גבורה דעתיק, ונמצא שנוכל לכנות מר"ס בבחינת בינה ע"ש שאימא שורשה משם, אבל מ"מ, בא"א הוא בשם חכמה והאוירא ומר"ס נכללים כא'.

6 ע"י בהגר"א על ספד"צ יד ע"ב ד"ה וענין ג'. וע"י עוד שם ריש יג ע"ד וכן ע"י זהר ויצא קנה ע"א: "צדיק בעלמא תתאה עייל ונפיק" [תרגום: צדיק בעולם התחתון נכנס ויוצא]. וע"י ב"ע נ ע"א ז"ל, ומתפשטים בו החסידים אז הוא בסוד אבר ח"י, ומהדר אנפוי לגבי גופא, והוא סוד צדיק כפופה, דיסוד דכורא, וכן הוא ביסוד דנוקבא, באות ע' פשוטה, שהוא י' ונו"ן פשוטה, כידוע שבעת שאין זווג, אז יסודה בסוד נו"ן פשוטה, נ' דנחשת, כי רגליה יורדות מות, וכשיש זווג בזו"נ אז מתבסמת ע"י טיפה דחסידים דמקבלת מדכורא, ואז מתחבר ביסודה יו"ד דיסוד, טיפה דכורא, ואז נעשה צד"ק פשוטה, שהיא מתפשטת להשפיע לעולמתאן דילה, וידוע כי יסוד דכורא בנוקבא הוא סוד עייל ונפיק, כתיש כתישין, והוא סוד ב' יודין, א' נשאר בנוקבא, וא' בדכורא, והוא סוד אור ומים, אור נשאר בדכו' ומים בנוק', ומ"ס הוא סוד צ', ואור הוא יו"ד, אור של אויר דנפיק יו"ד, עכ"ל.

7 בענין תפילין דר"ת ע"י בהגר"א בתז"ח מו ע"ג ד"ה ואיהו.

8 ע"י תיקר"ז קנא ע"א שזה מתחיל בכתור, ולכן קמץ פתח צריי הם כח"ב, ואילו בדף ט ע"א איתא שהוא מתחיל בחכמה, ועיי"ש בבהגר"א ד"ה מ"ב שמיישב את הסתירה, וע"י עוד בדברי הגר"א בתיק"ז דף קמז ע"ג ד"ה קמץ נקודה.

9 ז"ל: אורייתא אית לה גופא ואינן פקודי אורייתא דאקרון גופי תורה האי גופא מתלבשא בלבושין דאינן ספורין דהאי עלמא טפשין דעלמא לא מסתכלי אלא בההוא לבושא דאיהו ספור דאורייתא ולא ידעי יתיר ולא מסתכלי במה דאיהו תחות ההוא לבושא אינן דידעין יתיר לא מסתכלן בלבושא אלא בגופא דאיהו תחות ההוא לבושא. חכימין עבדי דמלכא עלאה אינן דקיימו בטורא דסיני לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהו עקרא דכלא אורייתא ממש (ולעלמא) ולזמנא דאתי זמנין לאסתכלא בנשמתא דנשמתא דאורייתא, ע"כ.

[תרגום: תורה, יש לה גוף, והם מצות התורה הנקראים גופי תורה. אותו הגוף מתלבש בלבושים שהם סיפורים של זה העולם. טפשי העולם אינם מתבוננים אלא באותו הלבוש שהוא סיפור התורה ואינם יודעים יותר מכך, ולא מתבוננים במה שהוא מתחת אותו הלבוש. אלה שיודעים יותר, לא מתבוננים בלבוש אלא בגוף שהוא תחת אותו לבוש. חכמים עבדי המלך העליון, אלה שעמדו בהר סיני לא מתבוננים אלא בנשמה שהיא עיקר של כל התורה ממש, ולעתידי (ולעולם) לבא, עתידים להתבונן בנשמה דנשמה של התורה.]

בביאור דברי הזהר, נמנו כאן ג' מדרגות: א) "טפשים" שאינם מתבוננים כי אם בלבוש, שכן הם קוראים בתושב"כ ושב"כ פ בתורת סיפורים בעלמא [ע"י עוד בענין בביאור הגר"א על משלי א כ וכן יהל אור ח"ב כ"ח ע"ד]. ב) "אינן דידעין יתיר לא מסתכלן בלבושא אלא בגופא", דהיינו עמלי תורה שמסתכלים בגוף הגילוי ולא בלבושו. ג) "חכימין עבדי דמלכא עלאה, אינן דקיימו בטורא דסיני, לא מסתכלי אלא בנשמתא, דאיהו עקרא דכלא אורייתא ממש" דהיינו שעוסקים בחכמת הנסתר (ע"י הקדמת המהרח"ו לשעה"ק). אם כן קצת קשה על דברי רבינו כאן, שכתב שתורת הנסתר היא לימוד במדרגת נשמה לנשמה, שהרי כפי המבואר בזהר, לימוד הנסתר הוא הנשמה של התורה, ואילו מדרגת נשמה לנשמה אינה ניתנת להשגה כי אם לעתידי לבא, ואנו הרי לומדים סתרי תורה גם כיום, וצ"ע.

אמנם ע"י דע"ה ח"א לח ע"ד ז"ל, אמרו במדרש קהלת (פ' "א פסוק ח') תורה שאדם למד בעוה"ז הבל הוא לפני תורתו של משיח. ובב"ר (פ' "ז סס"י ה') נובלת חכמה שלמעלה, תורה. והנה מאור הזה דלעתיד גילה הקב"ה קצת ע"י הרשב"י והאר"ז"ל, וכן הוא תמיד, כי כשנתגלה אור הזה דבחי' תוספת הנה נפתחין שערי חכמה ונשפעין נשמות קדושים בעולם בדור ת"ח וצדיקים ונתעלה העולם הרבה, ע"כ. ואולי רמז כאן להיות עיקר זמן לימוד הקבלה לע"ל, ואילו האידינא כל לימודינו בחכמה זו הוא רק בבחינת נשמה לנשמה דאורייתא, וממילא אין מתגלה ממנה כי אם מקצתה.